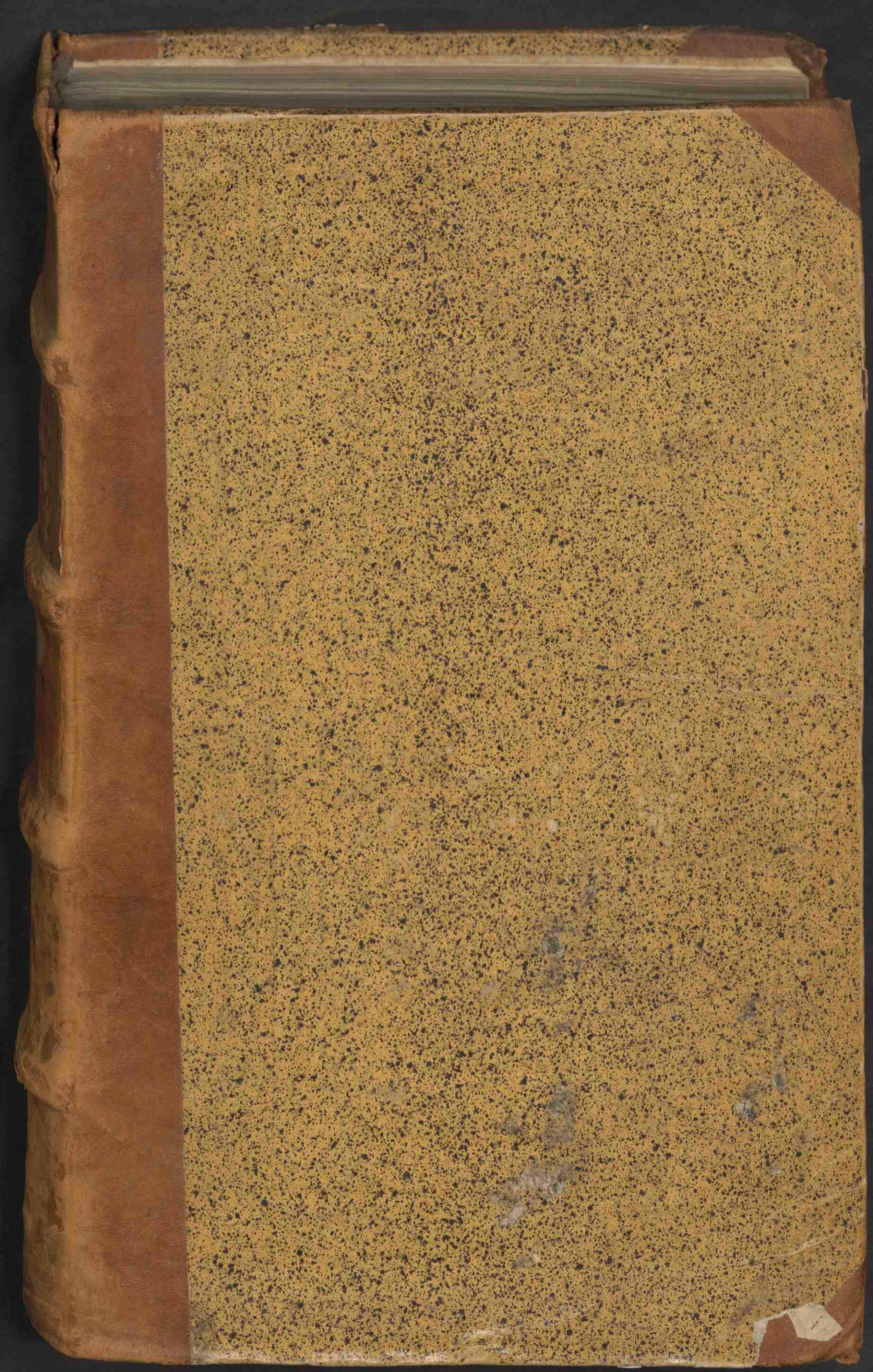

**Belli sacri historia, libris XXIII comprehensa : de Hierosolyma,
ac terra promissioni?s, adeoq?ui uniuersa pene? Syria per
occidentales principes Christianos recuperata: narrationis
serie usque ad regnum Balduini quarti, per annos LXXXIIII
continuata. Opus mirabili rerum scitu dignissimarum uarietate
refertum, ac historiae studiosis ut iucundissimum, ita &
utilissimum futurum: ante annos quidem circiter
quadringentos conscriptum nunc? que prinu?m**

<https://hdl.handle.net/1874/422695>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnde
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

G. T. X R I I
Belli Sacri
HISTORIA.
I. HEROLD
De Bello Sacro
Continuatae.

S. fol.

54

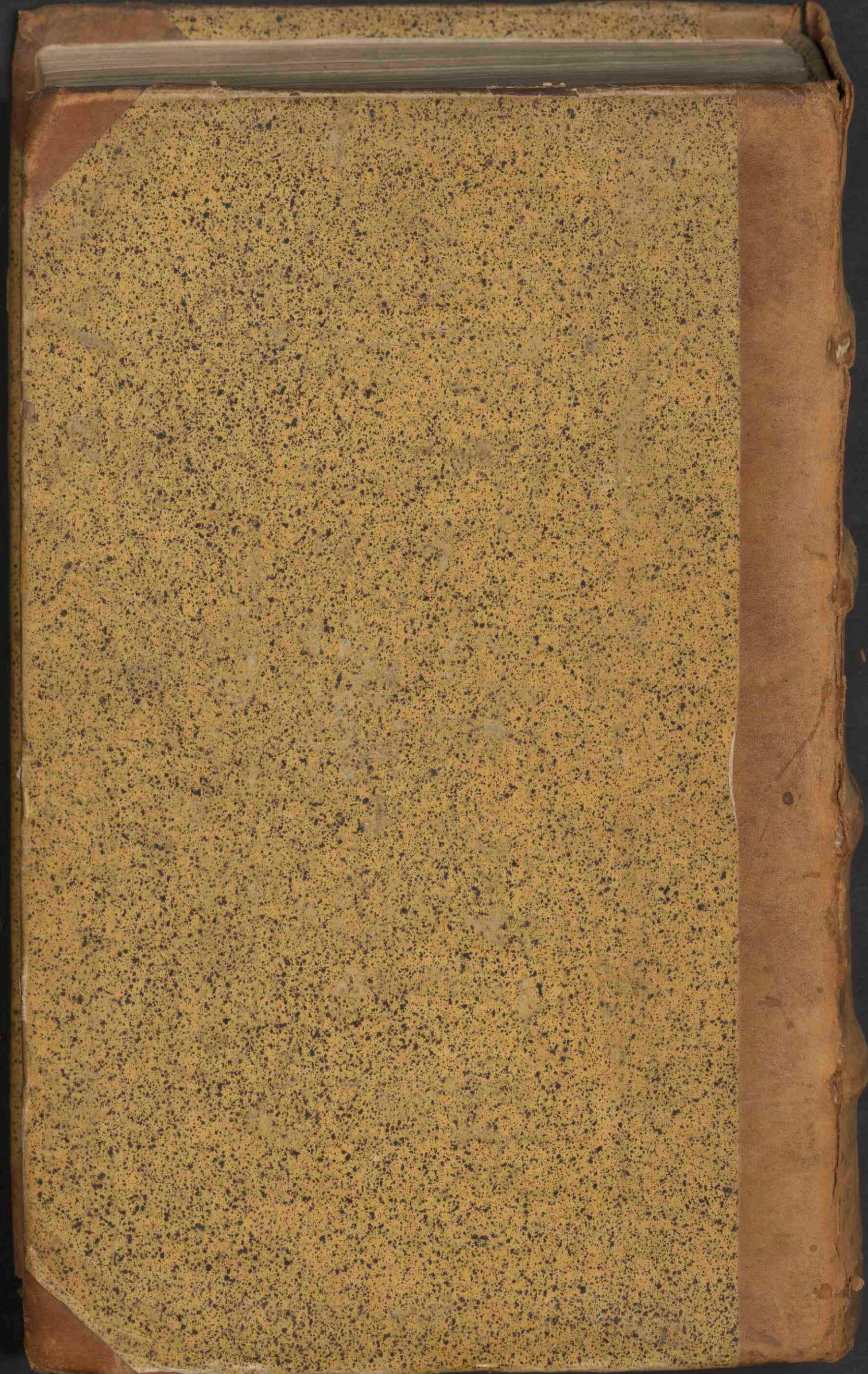

Saltus suorum

182

x.

Machemus Tunc razen purphili matris Anne vij^o b^j d^r 23 aprilis
nich^don xvj^o f brich folie 78 pate. Ab illi nich^d sacerdot Agatino
Opit 63 annos / regnat 23 annos 6 Iulij m
De p^{re}sumptu mortuorum vera solita folio 459 habetur

Historia Gentium

Folio n°. 54.

n° 83. S.

~~+ 1096~~

BELLISACRI HISTORIA, LIBRIS XXII comprehen-

S A, DE HIEROSOLYMA, AC TERRA PROMISSIONIS, adeoq; uniuersa penè Syria per Occidentales principes Christianos recuperata; narrationis serie usq; ad regnum Balduini quarti, per annos LXXXVIII continuata. Opus mirabiliterum scitu dignissimarum uarietate refertum, ac historiæ studiosis ut iucundissimum, ita & utilissimum futurum: ante annos quidem circiter quadrungentos conscriptum, nunc que primùm Doctissimi

viri PHILIBERTI POYSEN OTI
opera in lucem editum.

GVLIELMO TYRIO METROPOLITANO
quondam Archiepiscopo, ac regni eiusdem
Cancellario, autore.

Rerum toto Opere memorabilium Capita post
Præfationem reperies.

In domo Burchellii

Cum Caſ. Maiestatis gratia & priuilegio
ad quinquennium.

BASILEÆ. 1549

THE HISTORY OF
THE ENGLISH PEOPLE

BY THOMAS BROWNE
LONDON: Printed for G. C. and J. D. for the Author.
1756.

ON THE HISTORY OF ENGLAND.

BY THOMAS BROWNE.

1756.

ON THE HISTORY OF ENGLAND.

BY THOMAS BROWNE.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI. IL
LVSTRISSIMO QVE PRINCIPI AC DOMINO,
D. SEBASTIANO Archiepiscopo Moguntino, S. Ro. Imperij Electori,
& per Germaniam Archicancellario, Ioannes
Opinus S. P. D.

Ræclarè mihi sentire uidentur, Amplissime Præsul, qui ueterum historiarum diligentem lectio nem, & mutationum quæ in ijsdem compræ henduntur, solerter considerationem, plurimum facere ad consilia, & omnia Rerumpub. negotia tutius atq; prudentius administranda censem: eamq; cum omnib. qui in ciuili aliqua functione uersantur, tum uero Principibus uel maximè dignam esse rem existimant. Etsi enim (ut sunt humana omnia continuis obnoxia mutationibus) aliæ nunc sunt & regendæ Reipub. & belli gerendi rationes, quam olim fuerūt, partim propter religionis & imperij diuersitatem, partim propter machinas ad perniciem & urbium & hominum excogitatas: tamen prudentis unum atq; idem officium est omnibus temporibus, cuius in ueterum historijs exempla innumera, ut ob uetus statis autoritatem grauissima, sic propter additū eloquentię lumen (quod in Sallustio, Cæsare, Liuio, & alijs tum Græcorum tum Latinorum scriptoribus eminet) suauissima proponuntur. At uero non minus præclarè sentire etiam illos iudicarim, qui recētorum quoque res memoratu dignas, qualicūq; genere orationis, modò sedulò & bona fide literis mandatas, & ab interitu vindicatas, æquè dili genter inspiciendas esse putant: eoq; melius ex ijs consilia capi posse de rebus, quæ ultro citroq; fortunæ ludibrio saepe, saepe nostra ipsorū culpa nra & pœna, ut præclarè à summo Poeta dictum est, aliter quam et publica & priuata utilitas postulat, agitantur, quo & ob recentem memoriā magis sunt familiares nobis, atq; res nostras propius attingunt. Superuacaneum enim esse non immerito uideri queat, quū domi tuæ, atq; in familia & cognatione, aut etiam uicinia tua abunde sit quod inspicias, & cui obseruando si sedulò incumbas, operam minime lusurus videare: longius cogitationē abducere, & remotissima queq;, & cuiusmodi ferè etiam ignorasse parum uel Reipub. uel tua intersit, inuestigare uelle, inq; illis duntaxat inquirendis omne consumere studiū. Necq; uero hæc è dico, ut ueteres rerum gestarum scriptores minoris æstimari uelim: sed Principibus utruncq; hoc non solū dignum, uerū etiā necessarium, ac Reipub. cum primis utile ac salutare futurum uidetur, si tam è ueterum quam recentiorum historijs, rerum uices & consilia obseruent, & ex aliorum casibus ac fortuna, sibi ac suis melius atq; tutius cōsulere discant. Vnde singulari Dei opt. max. prouidentia factum puto, ut huius mihi historiæ in lucem uelut è tenebris eruendæ, occasio data sit, hoc potissimum tempore, quo ita miserè inter se uires mutuo atterere Princes, ac præcipuos Europæ Monarchs, alterum in alterius exitium ueluti conspirasse cernimus: ut nisi propediem uel sapien-

EPISTOLA

ti consilio, uel (quod optandum magis quam sperandum est his corrumpissimi nostri seculi moribus) benignitate Numinis succurratur, in tanta Turcorum potentia, successibus, & propagandi imperij cupiditate, ruina impendere videatur. Quod si Christiani principes, eorum exemplo, quos presens historia nobis proponit, suis uiribus, uti aduersus immanissimum Christianae religionis hostem, uel olim uoluissent, uel nunc saltem uterentur, bona spes esset, fore, ut eodem quo hi successu ea recuperarent, quae quorundam male feriotorum ignavia atque improbitate iam olim amissa sunt. Scripta est autem haec historia ante annos quadrigentos fere, a doctissimo viro, ac Christiane religionis amatusissimo, Gulielmo Tyrii ecclesiae Archiepiscopo, & eiusdem regni Cancellario: qui omnia se quae hic exponuntur, partim solis traditionibus instructum, ac nullis aliorum hac de re scriptis historijs adiutum, partim oculata fide edoctum referre testatur: nempe, quanto studio ac pietatis ardore Occidentales principes excitare eos Domino, sua quisque patria relicta egressi, terram promissionis, ac uniuersam penè Syriam, in manu fortis (ita enim ipse, temporum uitio, minus exquisitè loquitur: id quod ei propter utilium rerum tractationem, qui potior historiæ fructus est, condonandum censeo) sibi uendicarint: & inde usque ad regnum Balduini quarti, per annos LXXIIII hi storiam continuauit. Quod enim ad libri XXIIII finem, ita narrationis series uelut ex abrupto desinit, non ipsi auctori, sed temporum potius iniurati imputandum esse iudicamus: qua factum est, ut & hactenus tota illa historia caruerimus: & altera, quam æquè præstantem se scripsisse testatur, etiamnum carere cogamur, qua res in Oriente gestas, a tempore impostoris Mahumeti, usque ad annum Domini M.C. LXXXIII, per annos DLXX comprehēdit. quam utinam aliquando etiam emergere in lucem contingat, ut plenam tandem illorum temporum cognitionem assequamur. Itaque sic censeo (si tamen iudicium meum interponendum est) hanc historiam tum propter argumenti splendorem, tum propter narrationis fidem, dignissimam esse quae legatur ab omnibus, etiam principibus: maxime uero ab ijs, quorum fere consilio reliqui & instituere omnia, & administrare pleraque in Repub. solent. Quorum in numero Tuam quoque Amplitudinem, principem obtinere locum, non tam amplissimæ dignitatis atque officij, quam eruditionis ac pietatis merito, non pauci quibus id perspectissimum est, testantur. Quae mihi præcipua causa fuit, cur Amplitudini tuæ nuncupandam hanc esse historiam censerem, cuius ueluti nomine atque auspicio illa & tutius in publicum prodiret, & omnibus ea usurpis esset commendator: idque ob summam, qua apud præcipuos orbis Monarchas, magno tuo merito polles, autoritatem. Quanquam & aliæ causæ me eodem impellebant, quod & nulli iustius hic auctor, nempe Tyrii ecclesiae Archiepiscopus quondam, & regni eiusdem Cancellarius, dedicari posse videbatur, quam ei, qui inter nostræ Germanie Episcopos primas obtineret, Moguntinæ ecclesiæ Archiepiscopo, eidemque Ro. Imperij per Germaniam Archicancellario: cui & in hoc ipso amplissimæ dignitatis gradu, & cæteris ingenij dotibus, ac uirtutibus animi, cum illo nostro plurimum conuenire uideretur. Sed & alia magis priuata causa fuit,

cur

NVNCVPATORIA.

cur tuę Amplitudinis, hoc potissimum tempore compellandæ, captan-
dam mihi occasionem putarim. Annus enim iam tertius agitur, cum hoc
ipso, quo iam Cels. tuę literariū hoc munuscum offerimus, tempore,
sub uernum Francofordiensem mercatum, miserando naufragij infortu-
nio, in tuę adeò Amplitudinis quasi conspectu afflictus sum: idq; præter
omnem meam ac meorum culpam, sola nautarum negligentia dicam an-
perfidia, maximam optimorum librorum iacturam paſſus. cuius apud
Cels. Tuam exponendæ, opportunitas hačtenus nulla, licet sedulò ca-
ptanti, esse potuit, propter turbulentos illos bellorum motus, quibus
toto eo tempore interea ita miserè Germania conflictata est. Non tamē
iccirco ita perpetuò apud Cels. Tuam dissimulandū mihi esse ratus sum,
quī calamitatis eius miserabilē euentū Amplitudini Tuę in memoriam
reuocarem, ac præsentē occasionē minimē negligere: simul ut mei infor-
tunij testimonium publicè extaret: simul ut ijs quæ illorum, quos dixi, in
iuria factō naufragio perierunt, aliquo modo autoritate tua mihi restitu-
tis, rursus Celsitudinis tuę benevolentiam, in æquissima (ut mihi quidē
persuadeo) causa nostra, & æquitatē ipsam (qua sola fatus, scribere nūc
ad C. T. sum ausus) celebrare toto orbe, si per ingenij tenuitatem minus
potero, grati tamen animi propensione sedulò studeam. Nihil iniqui po-
stulo: & eo me loco, quo inflictum uulnus est, inuenire quoq; remediū
posse spero: planeq; confido, Cels. Tuam, rem totam ex æquo & bono i-
ta uti par est, utq; eam qua fungeris autoritatem decer, probè curaturā.

Christus Iesus Cels. Tuam, ad salutem Christianę Reipub. diu-

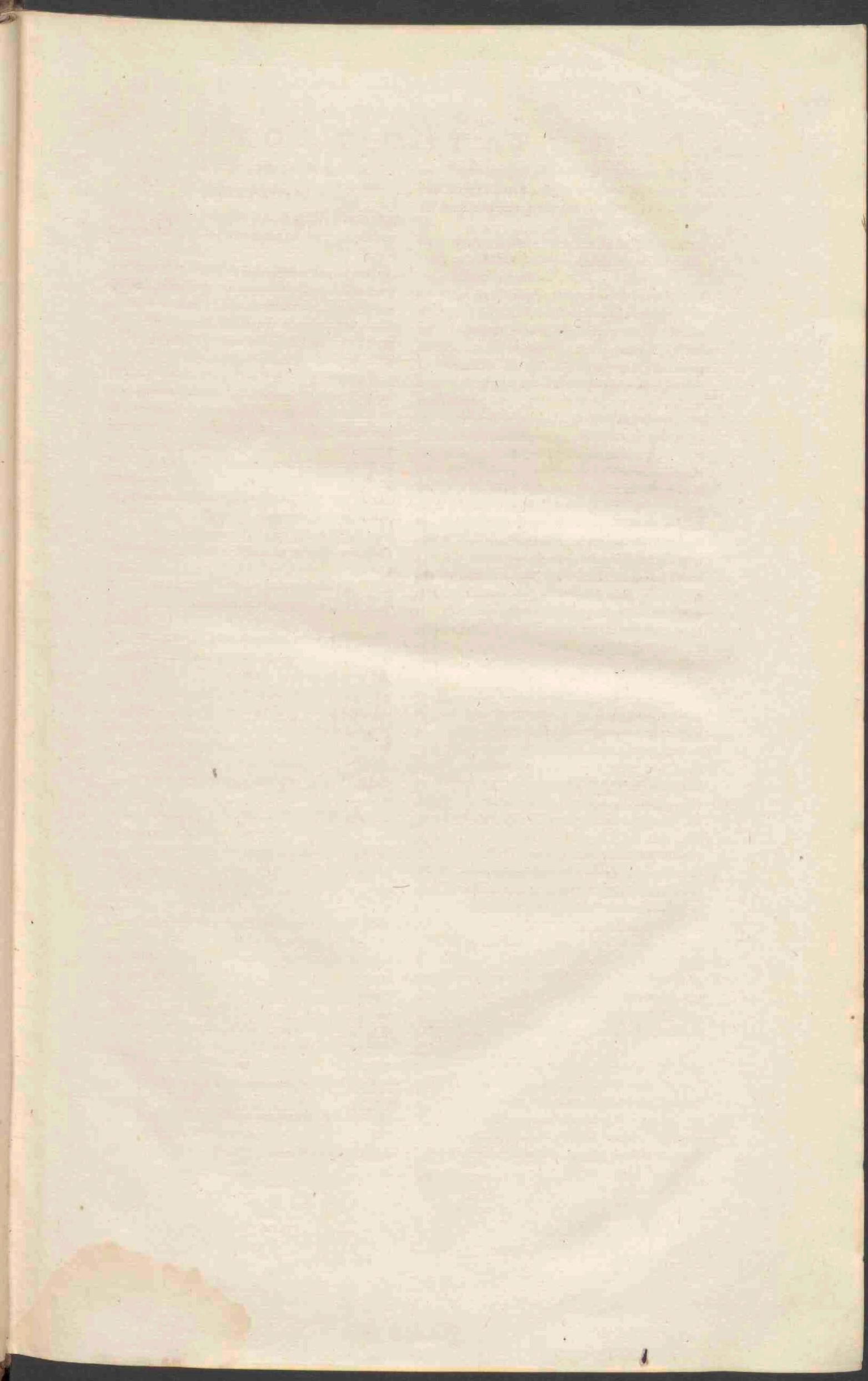
seruet incolumem. Basileæ, Anno salutis huma-

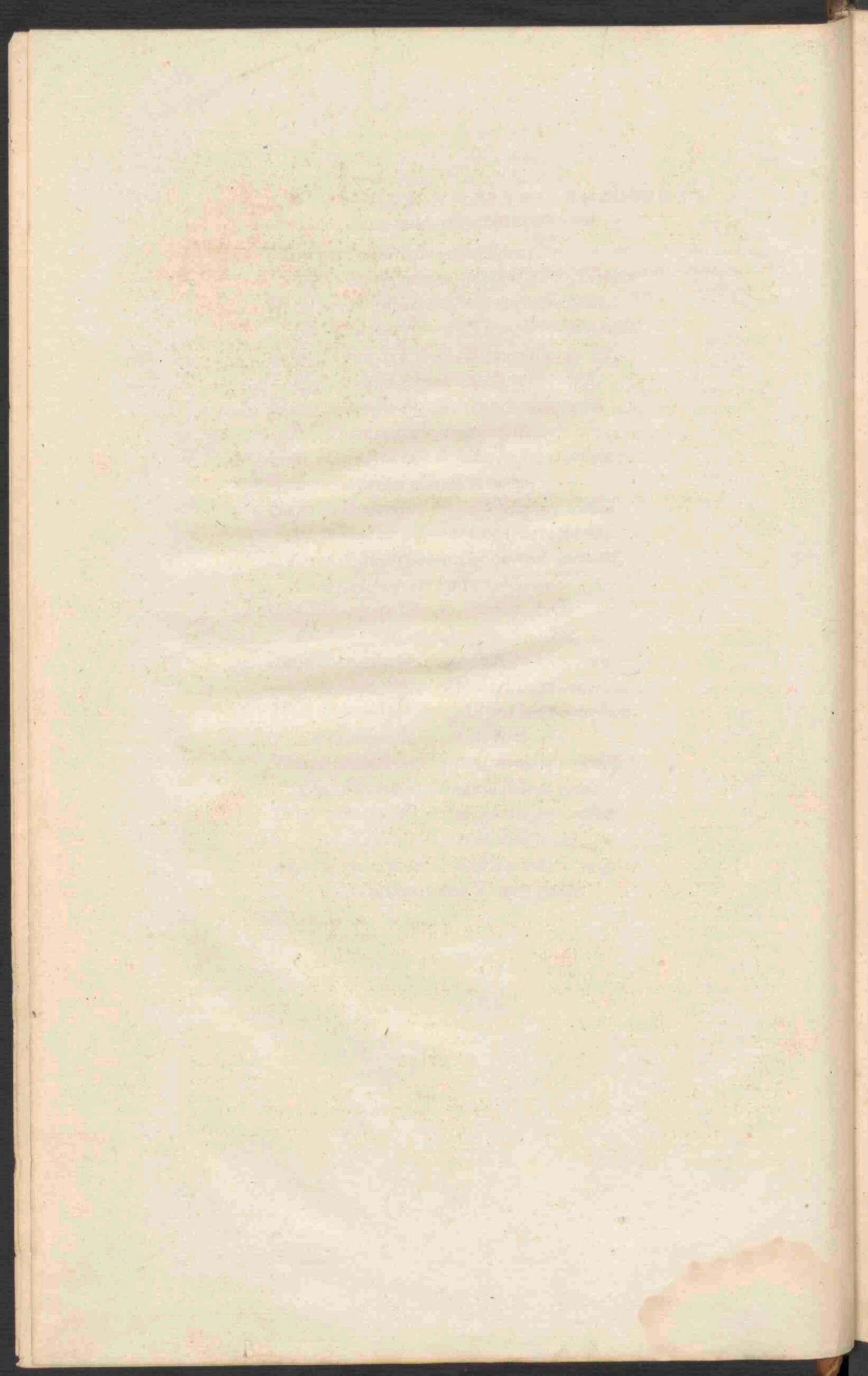
næ M.D. XLIX, Mense Martio.

MICHAELVS TOXITES RHOETICVS

ad Lectorem candidum.

Miramur toties nostros inuidare fines
Gaudentes hominum sanguine, cæde, Getas:
Et torpemus adhuc, causasq; auertere tanti,
Qui uelit, hoc ferme est tempore nemo, malt.
Scilicet & nostris discordia mentibus hæret,
Quæ semper magnis inuida rebus obest.
Dum iungunt studijs uires concordibus olim
Præstantes animis, diuitijsq; duces:
Cum Regno sacram deuictis hostibus urbem
Inuicta fortis obtinuere manu.
Saepè quidem tristes perpeſſi tempore clades
Crimina tum propter foeda fuere, breui.
At non destituit pater illos optimus unquam,
Cum scelerum uerè pœnituisseſſet eos.
Confisi bonitate Dei, non uiribus, hostes
Finibus arcebant iusta per arma suis.
Ast ubi paulatim crevit scelerata nepotum
Ambitio, atq; auri peclora cepit amor:
Dum neq; relligio, nec quid suaderet honestum,
Aduertunt studijs ebria turba suis:
Turpiter amittunt regnum, famamq; decusq;,
Quæ fuerant multo parta labore prius.
Nimirum uitijs Deus indignatur, & aufert
Quæ dedit, iratus munera iure malis.
Hæc Opus exponit Gulielmi nobile Tyrij,
Quo uix utilius historia omnis habet.

INDEX CAPITVM

LIBER PRIMVS.

P R A E F A T I O .

- Cap. I.** Quo tempore Heraclij Augusti, Homar filius Carab, tertius post Mahumet, dux Arabū, uniuersam occupauerit Syriam. 27
2 Quæ fuerit occasio, quæ opportunitatem prestiit, quod ita subito Orientem occupauit: & quod idem Hierosolymam ueniens, templū Domini redicisci præcepit. 4
3 Quanto tempore sub alternis dominijs Syria iugum passa est seruituit: & quomodo fidelibus, & qui sub infidelium ditione degebant, utilis fuit amicitia magnifici imperatoris Caroli, cum Aarum rege Persarū contracta. 5
4 Quomodo in potestate denuerit Aegyptijs Calphe: & quomodo Hequen nequissimo regnante, seruituit iugum super fideles factum sit intolerabilius: & de ruina ecclie Hierosolymitanae. 7
5 Quæ erat conditio fidelium per illud tempus inter infideles. 7
6 Quomodo patri nequam, filius Daber egregius moderator regni succedit: & precibus domini Romani, Constantinopolitani imperatoris, rediciscatur ecclesia, cooperante Ioanne Carianite, Constantino monacho necessaria ministrante. 8
7 De ortu & prima origine gentis Turcorum. 10
8 Quot & quantis uitijs per illud tempus subiectus est mundus. 11
9 Quomodo peccatis exigentibus, Perse usq; ad Helle, sponte uniuersas occupauerunt regiones. 13
10 Quomodo per idem tempus fidelium turbe ad sanctam ciuitatem accedebant, & qua conditione habebatur tam intus quam extra: & de uarijs generibus suppliciorum quo fideles ciues patiebatur: & quomodo in manus Turcorum iterum restituta est ciuitas. 14
11 De aduentu uiri Dei, Petri heremite: & collatione eius, & uiru uenerabilis Symeonis patriarche Hierosolymorum. 15
12 Reuelatio quæ facta est eidem Petro, in ecclesia sanctæ Resurrectionis. 16
13 De contiouersia inter Imperatorem Henricum, & Gregorium papam septimum: & quomodo Urbanus eius successor, Petrum ab Hierosolymis reuersum, benigne suscepit. 17
14 De ingressu domini Urbani Pape ad partes ultra montanas, & synodo apud Clarum montem habita. 18
15 Exhortatio domini Papæ ad populum, pro via Hierosolymitana. 19
16 Quæ de presentibus principibus ad iter se obtulerunt: & de signo crucis, quod ituri uestibus suis in signum uoti & future peregrinationis imprimebant. 21
17 Nomina principum qui de regno Francorū & Teutonicorum iter assumpserunt. 23
18 Galerus Senfaueir primus uiam ingressus, Constantinopolim peruenit. 24
19 Petrus Heremita subsecutus, per Vngariā transiens, Vngarorum senit perfidiam. 25
20 Apud Nitz urbē Vngariae, inter peregrinos & Bulgarios tumultus oritur periculosus. 26

- 21** Petrus fugientem suum reuocat exercitum, iterumque cum Bulgaris quarti pacifice conuenire: sed factus est error nouissimus peior priore, & dissipate sunt eius legiones. 27
22 Petrus recollecto profligatarum legionum suarum residuo, Constantinopolim peruenit: transitioq; Bosphoro, castrametur in Bythinia. 28
23 Exercitus Petri, eo abeunte à finibus Nicenis, praedas agit: & iuxta urbem Nicenam oppidū expugnat. 29
24 Solimanus Turcorum princeps predictum recuperat oppidum: & quotquot in eo reperit, gladio perimit. 30
25 Concitatus aduersus eundem Solimanum ob cædem fratum numerosus exercitus, & pugnans aduersus eum consumitur. 30
26 Solimanus uictor, nostrorū castra diripit: residuum populi aut captiuum trahit, aut perimit. Cajrum Ciuitot obsidet: sed audit a Imperatori legatione, recedit. 31
27 Godescalcus sacerdos quidam Teutonicus, iterum exercitum ducens, in Vngariam peruenit: qui turpia & indigna relatu in Vngaros operari non ueretur. 31
28 Epistola regis Vngarorum ad predictum Godescalcum, & eius exercitu: & interitus coruinde miserabilis. 32
29 Quomodo precedens exercitus subsecuta est infestatorum hominum multitudine infinita, ludeorum interclusus populum, & absq; disciplina incedens 33
30 Quomodo castrum Meseburg obsederunt, & septuaginta ex Vngaris interficerunt, & tandem diuinitus in fugâ conuersi, penè omnes ab Vngaris interfecti sunt. 34

LIBER SECUNDVS.

- 1** Quo tempore Godfridus iter arripuerit, & qui nobiles cum eo: & quomodo in Vngariā usq; peruenierit. 35
2 Legatio eiusdem ducis ad Calemannum regem Vngarie, per Godfridum de Ascha: & responsum eiusdem regis ad eundem ducem. 35
3 Colloquuntur adiuicem rex & nostri principes, & datur Balduinus ducis frater regi obses: transcursaq; Vngaria, & fratre recepto, dux à rege multis muniberibus honoratur. 37
4 In terram Imperatori nostre legiones ingrediuntur describitur introitus, & Graecorū miseria significatur. 38
5 Dux legatos ad Imperatorem dirigit, ut Hugo nomen magnum, & alios nobiles soluat, quos detinebat in vinculis: uniuersa regio preda exponitur, & tandem nostri Constantinopolim perueniunt. 39
6 Imperator ducem ad se inuitat, ille renuit introire: graues oriuntur inter eos inimicitie: fraude Imperatori, ducis exercitus transferitur ad locum angustiorem. 39
7 Descriptio situs urbis Constantinopolitanae. Dux legatos ad Imperatorem dirigit, exercitus nostri à Græcis ex improviso sustinet infidias. 40
8 Iterum ante urbē reuertitur exercitus, & ingens pugna committitur. Graecorum fit strages maxima. 42
9 Populus ad arma conuolat: regionem depopulatur: ingens fit in castris uictualium opulentia. 43
10 Nuncius Boamundi ad ducem accedit, ne cum Imperatore conueniat depositus: responsio ducis ad Boamundum. 43
6 ii Imper.

I N D E X C A P I T V M

- 11 Imperator miss filio Ioāne Porphyrogenito, et dato obside, ducem ad se invitat. Dux ad eum ingreditur: eum Imperator adoptat: pax inter eos reformatur. 44
- 12 Dux munieribus cumulatus sumpta ad tempus licentia egreditur: rerum uenialium forum exhibetur: ducis legiones Bosporum transcut, & in pago Chalcedonensi astrametantur. 45
- 13 Boamundus accelerat: describuntur nobiles qui cum sequuntur: imperator occulti ei parat insidias. 46
- 14 Epistola Imperatoris Alexii ad Boamundum. Irruit clām exercitus Imperatoris in castra Boamundi. Capiuntur quidam, qui malitiam Imperatoris detegunt. 47
- 15 Occurrerit dux domino Boamundo, & inuitum quasi ad Imperatorem introducit: ubi plurimū honoratur. Tancredus interim legiones transfert in Bithyniam, ubi à duis cohortibus honoratae, sociantur. 48
- 16 Comes Flandrensis Robertus cum suis iterum ad est: ab Imperatore uocatus introducitur, & munieribus in gentibus susceptis mare transit, & predictis sociatur principibus. 48
- 17 Comes Tolosanus, & episcopus Podiensis cū suis agminibus per Dalmatiā properant, multam difficultatem itineris in ea regione persepsi. 49
- 18 Apud Durachium eidem comiti imperialis occurrit legatus. Episcopus Podiensis à Bulgaris capitur: sed Dominus miserrante liberatur. Iterum apud Rodestrum tam Imperatoris quam principum nostrorum eidem occurrit legatio. 50
- 19 Comes relicto exercitu, ad Imperatorem properat: cum eo non conuenit. Imperator fraudulenter precipitat, ut in ciuiis irruatur exercitus. 51
- 20 Comitis absentis clām à Grēciis impugnatur exercitus. Comes contra Imperatorem indignatur. Imperator fācti pœnitens, & sibi timens, principum interuentione profulat suam allegans innocentiam. 52
- 21 Comes interuenientibus principibus Imperatori reconciliatur. Inuitat Imperatorem, ut cum reliquis principibus proficiscatur. Qui mare transierunt, uersus Nyceam contendunt. Comes eos protinus insequitur. 53
- 22 Robertus Normannorum comes, & dominus Eustachius ducis frater, cum suis legionibus Constantinopolim perueniunt, ab Imperatore ingētibus donis, & multa præuenti sunt honorificentia. Deinde transeuntes Helleponsum, reliquis principibus se assitant. 55
- 23 Taninus quidam Imperatori familiaris, nostris associatur principibus, ut subdolus nimium, & iniuitate notabilis. 56

L I B E R T E R T I V S.

- Cap. i. Descriptio urbis Nicee, & eius prerogatiue, quod Solimannus qui in ea dominabatur, ex uniuerso Oriente Turcorum ingentes cōtra nostros collegerat copias, latens in insidijs, ut in nostros irrueret. Pag. 57
- 2 Noſtri urbem acris impugnant: ciues tamen per lacum liberum habent discursum. Solimannus consolatoria ciuiis mittit epistolam. 58
- 3 Capitur epistole baiulus, & uniuersa principibus hostium referat secreta. Comes Tolosanus (qui solus aberat) uelox accedit, à principibus reliquis citatus. 59
- 4 Solimannus de montibus descendens, in castra uiuentibus irruit: sternitur eius exercitus: signa uictorie ad Imperatorem diriguntur: ille principes remunerat. 59

- 5 Locantur principes deputatis sibi stationibus, & urbs undiq; obſessa impugnatur: quidam nobiles procumbunt inane. 60
- 6 Noſtri naues à mari deferunt, in plauſtris lacum occupant: ciues noſtrorum admirantur angmentum, & desperant. 61
- 7 Iterum ex omni parte ciuitas oppugnatur. Comes Tolosanus contra se positam turrim machinis & omniparate debilitare nititur: sed resistentibus ciuibis opera comsumitur. 62
- 8 Factum dueis Godeſidi memorable. Ciues machinis nostris ignem immittunt, & adipem: casus cuiusdam uiri nobilis lamentabilis. 62
- 9 Quidam principibus desperantibus se offert artifex, machinam construit, turrim suffodit, suffosam diruit. 63
- 10 Vxor Solimanni cum duobus filiis fugiens capitur. Desperant ciues: cum Tanino grāco de sua deditione tractant: mittuntur ad Imperatorem nunciij. 64
- 11 Imperator missis nuncijs urbem recipit: principibus gratias agens, munera mitit. Indignatur populus: paxla conſtricta queritur. captiuos Constantinopolim ductos, Imperator remittit ad propria, munieribus honoratos. 65
- 12 Soluta obſidione iter arripiuit exercitus. Diuiduntur ab inuicem principes. Solimannus cum innumeris copijs iterum occurrit: 66
- 13 Pugna cōmititur. Cadit Vuilhelmus Tancredi frater, & totus Boamundi in arcto nimis constitutus exercitus, Tancredus penē capitur. 67
- 14 Assunt reliqui principes, fratribus suppressis subueniunt, & ueritut in fugam Solimannus. perit eius exercitus. noſtri uberrima reportant spolia. Iterum unitur exercitus. 67
- 15 Pifidium ingresso, pre aquarum inopia supremo dum laborant legiones. Periclitatur miserabiliter exercitus. 68
- 16 Diuiduntur ab inuicem quidam de principibus, & circuiacentes oberrant regiones. Dux cum ursō dimicantis penē occiditur. 69
- 17 Comes Tolosanus ad mortem infirmatur. Exercitus Lycaoniam pertransiens, in Arsiā peruenit. Vxor Balduini Ducis fratris moritur. 70
- 18 Tancredi in Ciliciam descendēs, Tarsum obſidet. Balduinum ducis fratrem ad easdem partes uenientem honeste suscipit. 71
- 19 Balduinus Tancredi uxillum de arce ciuitatis deicepit mandat: suum ibidem locat. Tancredus indignatus recedit. Guelfo Adamam occupat. 72
- 20 Tancredus Mamistram in eadem regione uolenter obtinet. 73
- 21 Balduinus Tarsum occupat. Trecenti de noſtris casu miserabilē pereunt. 73
- 22 Populus contra Balduinum arma corripit: sed tardem sedatur. Clavis quedam apud Tarsum applicat uirorum occidentalium. 74
- 23 Balduinus Tarso capta, Mamistram uenit. Pugnant adiuicem ipſe & Tancredus: sed mox reconciliantur. 75
- 24 Balduin

INDEX C

25 Balduinus ad malorem reueritur exercitum. Tan credus uniuersam impugnat & obtinet Ciliciam. Finiti principes oblatis muneribus, & se conciliare student. 76

LIBER QVARTVS.

Cap.1. Balduinus Ducus frater ad maiorem redit exercitu. In instictu Pancratij iterum assumpta militia, in partem se pientionalem descendit, & usq; ad Euphratrem uniuersam occupat regionem. Pag.77

2 Fama eius longe lateq; diffunditur, & a ciuib; Edisanis uocatur. Transito Euphrate, illuc accelerat, insidias in itinere perpessus. Occurrit ei populus Edissanus, & cum multa letitia in urbem cum introducit. 78

3 Dux ciuitatis facti poenitens, eius successibus inuidet, pacta rescindere nuntiatur sed tandem uictus a populo, fraudulenter Balduinum adoptat in filium. 79

4 Rogatu ciuium Samosatum obsidet. Ciues aduersum ducem suum, virum inutilem, conspirant, recolentes quanta eis intulerit iniurias. 79

5 Edissani ducem predictum interficiunt, Balduinum sibi preseciunt in dominum. ipse uero Samosatum predictum a Balduo, qui ei praeerat, multo emit precio. 80

6 Sotorgiam ciuitatem obsidet. Obsessam uolenter occupat: gratiam apud populum suum demerens infinitam. 81

7 Directi quidam a maiore exercitu, urbem Artesiam uolenter occupant, quo rumore exciti Antiocheni, illuc cum multa properant militia, nostris insidias praestriunt, urbem impugnant, nihil proficientes redeunt, pote tamen prius occupato. 82

8 Maior exercitus Artesiam peruenit: inde premis quibusdam, qui praetentarent vias, ad pontem accedunt, & inuitis hostibus flumen transiunt. 83

9 Descriptio urbis Antiochenae, & eius dignitatis. 84

10 In qua provincia sita sit: descriptio quoque situs eius. 85

11 Quis erat dominus in ea, & quomodo auditio nostrorum aduentu, prius cominus erant ex uicinis urbibus copie in eam collectae. 87

12 Deliberatio nostrorum principum, & accessus expeditionis ad urbem. 88

13 Disponuntur principes circa urbem stationibus congruis, & urbem uallant obsidione: ciues timore consternantur. 89

14 Nostris super flumen pontem erigunt ligneum, ut liberi pabulatum exeat: in castra comitis Tolosani, per portam eis conterminam, a ciuib; sunt eruptiones repente. 90

15 Comes contra eos uaria procurat argumeta, tandem porta obiectis moliibus obduratur. 91

16 Nostris pabulatum egressis, hostes occurruunt, fit conflictus acerrimus. multi ex utroq; exercitu cadunt tum confusi armis, tum submersi flumine. 92

17 Consumptis necessarijs, coepit fames inualescere. Populus inopia laborare. Pluuiarum intemperie putrefieri tentoria. Exercitus deperire. 93

18 Boamundus & Comes Flandrensis, cum ingenti militia pabulatum exequunt. Ciues interim in castra clam irruunt, nostris damnum & iniuriam irrogantes. 94

APITVM.

19 Qui pabulatum exierant, inuentis hostibus & deuictis, cum preda redirent, & spolijs uberibus. 95

20 Sueno Danorum regis filius exercitum subsequens, cum suis copijs iuxta urbem finitimiis a Turcis interficitur. 95

21 Tatinus uir subdolis, tanquam uiculum commerchia missurus, & Imperatorem rogaturus ut subueniat, ab exercitu discedit non redditurus. 96

22 Fama inualesce, & lue pestifera populum occidente, triduanum ab episcopis indicitur ieunium. 97

23 Dux Godefridus plenam recipit conualescentiam, & exercitus de eius salute consolationem. 97

24 Aegyptius Calypha nuncios dirigit ad principes, foedus postulans, & eorum gratiam sibi conciliare querens. 98

LIBER QVINTVS.

Cap.1. Ciues Antiocheni a finiti mis subsidia inuocant, & obtinent eorum auxilia. Circa castrum Haren tentoria locant. Pag.100

2 Nostris principes, pedibus ad castrorum tuitionem relictis, cum equestri manu procedunt obuiam, uictores in castra redeentes. 100

3 Ciues cognito auxiliariorum suorum casu, grauiter consternantur. 101

4 Nostris castrum edificant. Naves Ianuensium, in portu applicant. Populus ad mare descendit, & insidias passus, ex parte corruit. 102

5 Consilium Ducus, & opis admirabile, contra sinistrum casum qui acciderat. 103

6 Hostes redeuntes cum uictoria ante portam ciuitatis, nostrorum gladiis obrunciantur: cadunt ex eis duo milia. Dux loricatum per medium diuidit. 104

7 Nostris in capite pontis praesidium construunt. Victoria signum ad naues dirigunt. 105

8 Ciuitas solito amplius angustatur, munitione noua sive per portam constituta. 106

9 Dispersi ad exercitum redeunt. Balduinus ab Edissa singulis principibus munera dirigit. 107

10 Nunciatur in castris, hostium copiarum aduentus. Stephanus Blesensis comes, simulata egritudine, ad mare de secedens, non redditurus. 108

11 De statu ciuitatis dicitur. Boamundi cum quodam fidelis de ciuitate gratia contracta describitur. 109

12 Consilium per internuncios inter dominum Boamundum, & predictum fidelem uirum. 110

13 Laborat Boamundus ut ei ciuitas concredatur: solus Tolosanus comes contradicit. 111

14 Qui in subsidium Antiochenis properabant, Edissam obsident, sed resistete uiriliter Balduno, uacui redeuntes, Euphratrem transiunt. 111

15 Nostris exploratores dirigunt, de aduentu hostium solliciti. 112

16 Conuenientes ad inuicem deliberant. Boamundus secretum rescrat, quod ei commiserat amicus. 113

17 Gauisi principes Boamundo urbem concedunt. ipse cum amico de urbe tradenda tractat secretius. 114

18 Ciues predictum uirum suspectum habent, ipse eum Principi suam allegat innocentiam. 115

I N D E X C

- 29 Quantis angarijs fidelium populus qui in urbe erat, premereatur: & quomodo strages eis destinata quieuerit. 116
 20 Iuxta consiliū prædicti uiri, exercitus de castris egreditur, circa noctem reuersurus. 117
 21 Boamundus amicum sollicitat, ut opus compleatur. Emir ferrus fratrem non consentientem perimit. Christianos per scalam demissam, in urbem recipit. 117
 22 Intromiſſi portam capiunt. Exercitus iam facti concius, in urbem irruit. Ciuitas expugnatur. 118
 23 Ciues in praefidum se receperunt. Accianus extra urbem fugiens occiditur. Multi de monte præcipites prosteruntur. 120

LIBER S E X T U S .

- Cap. 1. Describitur mons qui urbi præminet, & pars eius ab hostibus occupatur, custodibus illuc locatis. Mittitur ad mare qui populum euocent, & illatis uictualibus ciuitas communetur. Pag. 121
 2 Trecenti à maiore hostium præmissi exercitu, ante urbem discurrunt. Rogerius de Barnauilla incautus occurrens occiditur. 122
 3 Princeps maior accedit, castra locat in montibus supra praefidum. Dux in porta Orientali prosternitur: ducen ti pereunt de nostris. 122
 4 Nostris infra urbem secus radicem montis uallum ducunt. Pugnatur ibi: uincuntur hostes. Princeps hostium de monte descendit, urbem obsidet in parte inferiori. 123
 5 Populus intra urbem multa laborat inedia. Quidam nobiles clām inde aufugiunt. Boamundus uniuersis praescitur. 124
 6 Comes Flandrenium praefidum ante portam, quod conseruare non poterat, ultrò desert & incendit. Princeps hostium quosdam de nostris captos in Persidem mittit. 125
 7 Fame inualescente, populus ad immūdos inuitus conuertitur cibos. 126
 8 Hostes clām unam de turribus penè occupant, Henricus de Sascha restitit uiriliter, & pluribus occisis arcem obtinet uiolenter. 127
 9 Hostes ad mare descendunt, incendunt naues, & in via multos de nostris perimunt. 128
 10 Stephanus Comes Carnotensis ad Imperatorem Constantinopolitanum proficitur. 129
 11 Oratio ciui ad eundem Imperatorem, mendacio plena, pernicioſa fidelibus. 130
 12 Reuertitur Imperator ad propria: expeditiones quas in nostrorum subsidium collegerat, dissoluit, uerbo credēs prædicti Comitis. 132
 13 Hostes cognito Imperatoris recessu, instant amplius. Desperant nostri, obsequia negant. Boamundus urbem incendit, ist eos de latebris eliciat. Principes fugam meditantur, Dux resistit. 132
 14 Petro cuidam fit revelatio: Lancea domini reperiatur. Iterum confortatur populus. 133
 15 De communi principum consilio mittitur Petrus Hermita legatus ad hostes: intrepidus peragit legatio nem. 133
 16 Reuertitur Petrus ad proceres, hostium superbiam

A P I T V M.

- nostris insinuat: bellum indicitur. 135
 17 Ordinatis aciebus, urbem egrediuntur. Tolosano comite ad urbis custodiam derelicto. 136
 18 Hostium Princeps exitum conatur impedire, sed nostri uiriliter erumpunt. 137
 19 Nostris egredientibus ros de superius infunditur, in quo consolationem recipiunt uniuersi. 138
 20 Corbagath suas instaurat acies: pugnatur eominus. Solimannus à tergo irruens, aciem Boamundi grauitate op̄ primis: subueniunt principes. Turci deficienteſ igne subiungunt, ut fumum excitent. 139
 21 Fugit hostium Princeps, Legiones eorum perimuntur: qui cuas erunt, uersi sunt in fugam. 140
 22 Redeuntēs à cœde hostium nostri, de castris eorum infinita reportant spolia. 141
 23 Ciuitate composita, Ecclesiæ mundant, Clerū in eis ordinant studioſe. 142
- LIBER S E P T I M U S .
- Cap. 1. Diriguntur nuncijs ad Imperatorem Hugo Magnus, & Comes Henmancorum. Balduinus Comes in uia defecit: Hugo Magnus non reuertitur. Podiensis Episcopus moritur. Lues oritur. Pag. 143
 2 Vociferatur populus ut Hierosolymam eatur: differunt iter usq; ad Cal. Octobris. Boamundus in Ciliciam descendit, & regionem recipit uniuersam. 144
 3 Dominus Hasarch contra suum dominum Rodoam, à Duce petit auxilium. Dux euocato fratre Balduino, ille luc properat. 145
 4 Balduinus fratri occurrit cum ingentibus copijs. Reliqui principes ministrant auxilium. Fugit Rodoam, quidam ex nostris in uia pereunt: occiduntur hostium ad centum milia. 145
 5 Dux cladem declinans, in terram fratris secedit, quo runda proditorum illic oppida diruit. Properant illuc & alij quidam principes, ut Balduini munificentiam consequantur. 146
 6 Ciues Edissani indignati, quod Comes eorū solis uteretur Latinis, aduersus eum conspirant: super quo Balduinus communitus, conspiratores interficiunt. 147
 7 Balus proditionem aduersus Comitem molitur, Comes sibi præcauet: capiuntur ex eius socijs quidam. Fulcratus Carnotensis casum reddit leuorem. Baldus proditor occiditur. 148
 8 Comes Tolosanus Albaram occupat, Episcopum in ea constituit. Clavis Teutonicorum applicat in portu. Clades non cessat. 149
 9 Ciuitatem Marram obsident, obſessam capiunt. Dominus Vilhelmus Aurasiacensis Episcopus moritur. Gulefredus de Turribus insignis habetur. 150
 10 Dux ad fratrem reuertitur, licentiam imperat: rediens ad exercitum, infidias patitur in uia, sed illas euanedit. 152
 11 Apud Marram oritur contentio inter Comitem Tolosanum, & dominum Boamundum. Boamundus partes Comitis apud Antiochiam occupat. Principes apud Ruegiā conueniunt, nihil utile statuentes. Populus fame laborat. 152
 12 Comes in terras hostium ingressus, predaſ introducit,

I N D E X

- et, populum uociferantem non perferens, iter arripit. Iunguntur ei Normannorum Comes & Tancredus. 152
 13 Prædonum occisus in itinere Comitis sustinet exercitus: contra quos Comes prudenter irruit. Castrum repugnans effringitur. Ante Archim castra locantur, & finiti morum nuncij ad principes accedunt. 154
 14 Describitur Archis. Captiui ex nostris qui in urbe Tripolitana detinebantur, urbē obſidē signifiant. 154
 15 A castris egressi quidam, urbem Antayadon occupant uiriliter, unde cū spolijs aberibus ad castra redeunt, & continuant obſidionem. 155
 16 Dux Godefridus cū Flandrenſiū Comite & expeditiōnū residuo Laodiceam peruenit, Guimerinū à uinculis expedit, classēm ei restituens. Boamūdus usq; ad prædictam urbem abeunteſ proſequitur. 155
 17 Dux et qui cum eo erat exercitus, Gabulon obſidet. Tolosani fraſ intercedit. Archim properātes reliquias associant principib; obſidio non proficit. 156
 18 Renouatur queſtio de lancea Domini. Inuentor ro- gum intrat ac censum: paucis post diebus moritur. 158
 19 Nuncij qui à nostris principib; miſi fuerant in Aegyptum, reueruntur. 158
 20 Imperatoris legati adſunt, de domino Boamundo conquerentes. Imperatorem nunciant uenturum. Principes diſſentient. Pugnatur cum Tripolitanis, & uincuntur hostes: nostri uictores in caſtra redeunt. 159
 21 Praſes Tripolitanus multa pecunia & muneribus à nostris pacem impetrat. Principes de Syrorum conſilio, qui in illis partibus habitabant, uiam eligunt maritimam. 160
 22 Proficiſcentes urbes pretereunt in littore maris ſu- tas, Liddamq; & Ramulam perueniunt. 161
 23 Hierosolymitæ uiris, armis & uictualibus, contra nos ſtos urbem commununt diligenter. Ciues fideles ex plurima parte extra urbem proſciunt. 163
 24 Bethleemita ad principes legatos dirigunt: mittitur illuc Tancredus, qui eccleſiam & locum occupat. 164
 25 Proficiſcentes exercitus Hierosolymam perueniunt, ſed interim excitatur tumultus, in quo cadunt nonnulli de hoſtib;. 165

LIBER OCTAVVS.

- Cap. 1. Descriptio ſitus urbis sancte, in qua obſen- tur quas regiones & quæ habeat loca per circuitū. 166
 2 Quibus nominib; & quo appellatur ciuitas, & quod David eam Regni ſolium conſtituit. Quomodo Ae- lius Adrianus, urbem decluem, in montis uerticem trāſtu- lit. Et quædam iterum de ſitu eius. 167
 3 Quod partem duorum montium intra muri ambitū conſineat, & quod ſit in alto ſita Eccleſia Dominicæ Re- ſurrectionis, in alto uero Templum Domini, & quæ ſit for- ma utriusq; Eccleſia. 168
 4 Quod in loco arido & inaquoſo ſita ſit ciuitas. De fonte ſiloē. Et quomodo ciues auditio noſtrorum aduentu, lacus diſip uerunt, & obſtruxerunt fontes. 170
 5 Quo tempore noſter exercitus ante urbem aduenie- rit: & quis fuerit noſtrorum, hoſtium uero numerus: & quo ordine caſtra ſint locata. 171
 6 Quinta poſt obſidionem die, urbem impugnant: dux

A P I T V M.

- Au cuiusdam fidelis in ſylas deſcendunt, trabes deſerunt, erigunt machinas. 172
 7 Siti populus frangitur. dumq; aquas querunt, longe poſtas, & reliqua uitæ neceſſaria, ab hoſtibus perimuntur frequentes. 173
 8 Ciues machinas conſtruant, ad reſiſtendum ſe pre- parant: fideles, qui cum eis erant, angarijs affiuent. 174
 9 Clavis Iauuenſium apud toppen applicat, mittuntur de exercitu qui eos ad obſidionem deducat: patiuntur in itinere, qui miſi fuerant, hoſtium inſidias. 175
 10 Qui in claſſe aduenerant, ad exercitū ſe conſtrunt, & in eriendiſ machinis plurimas praſtant commodi- tates. Pacificatur ad inuicē Tolosanus & Tancredus. 177
 11 Inducuntur populo Lætaniae. In monte Oliueti ascen- dit uniuersus populus. 178
 12 Dux, & duo maiores de nocte caſtra ſua tranſe- runt, perguſtante urbem, eriguntur machine. 178
 13 Impugnat ciuitas, & uehementiſſimus hinc inde fit conflixtus, ſed nox interpoſita litem diremit. 179
 14 Nocte illa in multa anxietate tam obſidentes quam obſeſi uertuntur. 180
 15 Sequenti die redeunt in idipſum, & ſolito uehemen- tiuſ impugnat ciuitas. Pereunt uenefice, qui noſtrā ma- chinam uafinatum uenerant. 181
 16 Datur ſigna à monte Oliueti diuinitus: & popu- lus qui fatigatus erat, redit in pugnam acrius. 182
 17 In parte Australi comes Tolosanus cum ſuis urbem nihil ſegniuſ impugnat. 183
 18 Dux & qui cum eo erant, à caſtello ligneo pontem ſuper murum deponunt, ſuos immittunt. Urbs capi- tur, porta aperitur, & noſter inducitur exercitus. 184
 19 Dux cum ſuis per ciuitatem diſcurrit, ſtragem ope- ratur innumeram. Tolosanus à parte Australi uolēter in- greditur, & ſuas introducit legiones. Ciuium pars in pra- ſidium ciuitatis ſe recipiunt. 184
 20 Ciues in atrium templi ſe conſerunt. Tancredus il- luc eos persequitur. Fit ſtrages innumeræ, & ſanguis ibi dem funditur inſinuus. 185
 21 Urbe compoſita ſedatur tumuſius: & armis depoſi- tis, orationis gratia loca circumcunt uenerabilia: diem a- guaſolennem. 186
 22 Dominus Podiensis Episcopus, & alij quidam qui in itinere dormitionem acceperant, uifi ſunt in ciuitate, et apparuerunt multis. 187
 23 Viri fideles qui in urbe habitabant, Petro heremita, cui ſuam comiſſerant legationem, ingentes gratias exfol- uunt, & honore debito proſequuntur. 187
 24 Ciuitas mundatur de interemptorum & adauerib;. Qui in arcem ſe contulerant, Tolosano Comiti ſe dedunt. Dies illa in perpetuum celebris conſtituitur. 188
 LIBER NONVS.
- Cap. 1. Octaua die, poſt urbem captam, principes con- ueniunt, ut ex ſe unum eligendo urbi et regioni preficiat. cleruſ indiscretē nūtūr contrarie. pag. 189
 2 Principes neglecta cleri cōtradictione, dominum Du- cem eligunt, & elecū cum hymnis & canticis ſepulchro Domini repreſentant. 190
 3 Dux promotus, à Comite Tolosano turrim David quā ab horis

I N D E X C A P I T V M

- ab hostibus susceperebat, reposit: Dissentienti principes, sed tandem tñrim obtinet postulatam. 191
- 4 Episcopus Maturanensis, uir subdolus & nequam, quendam Arnulphum sibi similem, in Patriarcham nititur promouere: sed non proficit. Crux Dominica reperiatur. 192
- 5 Quis & unde fuerit, et quibus maioribus fuerit progenitus Dux Godofredus, aperietur. 192
- 6 Matris presagium de futuro statu filiorum. 193
- 7 Recensetur factum eius memorabile in quadam monachia. 194
- 8 Item factum eiusdem egregium in uictoria Imperatoris Henrici, contra Radulphum pseudoregem Saxonum. 194
- 9 Quām pia liberalitate erga ecclesias quae sunt Hierosolymis, abundauerit: & quod humilitatis intentu, regio diadematē noluit insigniri. 196
- 10 Princeps Aegyptius militiam & uires suas omnimas contra nos traxit, & in Syriam dirigit. 196
- 11 Dux è diuerso completis apud Hierosolymā letanijs & orationibus, circa Ramulam congregatis principibus, expeditiones colligit. 197
- 12 Commititur prælium, & nostris diuinitus confertur uictoria, receptis diuitiis innumerabilibus. 198
- 13 Discidunt principes ab inuicē: Normannus & Flandrensis repatriat: Tolosanus redit Constantinopolim: Tancredus urbi præficitur Tiberiadensi. 199
- 14 Boamundus Antiochenorū princeps, & Balduinus Comes Edissanorum, Hierosolymam uenunt, natiuitatem Dominicam ibi celebrantes. 200
- 15 Daberius ecclesie Pisane Episcopus, Hierosolymitanæ ecclesie præficitur Patriarcha. 201
- 16 Studio malignorum inter Ducem & Patriarcham, graues consimilatae suscitantur questiones, super turri David, & quarta parte ciuitatis. 202
- 17 Qua ratione quarta pars ciuitatis in ius & potestatem domini Patriarchæ cesserit. 203
- 18 Item de eodē: et qua loca uenerabilia sepe dicta pars intra se contineat. 203
- 19 Quis esset status regni per illa tempora: & quomo^ddo Dux urbem maritimā Arsur obſedit: & qua de causa eandem soluerit obſidionem. 205
- 20 Factum memoria dignum, quod Duci in eadem obſidione accidit. 205
- 21 Boamundus Antiochenorum princeps apud urbem Melotenniam capit. 206
- 22 Dux inuidit incautius se habētes, & inde cum præda maxima reuertitur. Arabum quidā regulus, uidens uitatem Duci, cum eo pacificatur. 207
- 23 Obitus ducis, & eiusdem sepultura. 208
- rum. 210
- 5 Accedit dominus Balduinus, Hierosolymā properat, & circa fluum Carnis hostium reperit insidas. 211
- 6 Vincuntur hostes, & expedito itinere Balduinus peruenit Hierosolymam. 212
- 7 Patriarcha Dabertus, Balduini timens aduentum, ut ecclesiā montis Sion, relicta domo Patriarchali, se confert. 214
- 8 Comes uersus Ascalonam expeditiones dirigit, Jordānem transit, terras hostium uolenter ingreditur, tandem Hierosolymam reddit. 214
- 9 Reconciliatis adiuicem Patriarcha & Comite, Comes in Regem iniungitur. 215
- 10 Tancredus ueteris memor iniurie, ab eo discedit ab Antiochenis vocatus. 215
- 11 Rex Jordane transito, de hostium finibus predam trahit innumeram, & factum eius plurimum commendabile describitur. 215
- 12 Princeps Occidentales iterum ad iter se accingunt, & cum ingentibus copijs perueniunt Constantino^mpolim. 216
- 13 Imperator Alexius, more solito eis per Turcos molitur insidas: proſternuntur ex parte plurima peregrini: & qui residui sunt, Antiochiam peruererunt, comitem Tolosanum securi. 217
- 14 Rex Antipatridā obſedit, & obſessam occupat uolenter. 218
- 15 Idem rex Cesaream obſedit, urbem maritimā, & obſessam impugnat. 219
- 16 In Oratorio ciuitatis, ciuiū multitudo perimitur infi- nita: & urbi capte assignatur Archiepiscopus. 220
- 17 Rex Ramulam ueniens, hostium qui aduenire dicebatur, exspectat exercitum: cumq; eis pugnans, obtinet uictoriā. 220
- 18 Rex inde Ioppen transi, & conſternatos eiusdem ciues confortat. 222
- 19 Princeps qui de nouo aduenerant, Hierosolymans properant. Rex eis usq; Berythū obuiam egreditur. 223
- 20 Aegypticum inſtituit copijs fines ingrediuntur nostros. Rex illis occurrit, incautius pugnat cum eis, & uincitur. 223
- 21 Rex fugiens de prælio, in caſtrum Ramulensem se recipit: cuiusdam Arabis beneficio eripitur, alijs ibidem intempiis. 224
- 22 Rex diuerticula fugiens Arsur, inde Ioppen peruenit. Conueniunt de regno uniuersi, ut regi subueniant, pugnatur cum hostibus, nostri uictores euadunt. 225
- 23 Tancredus interim urbes nobilissimas, Apamiam & Laodiceam in suam recepit ditionem. 227
- 24 Balduinus de Burgo Comes Edissanus, Gabriclis Duci filiam uxorem duxit. 227
- 25 Boamundus à uinculis hostium solutus redit Antiochiam, & Dabertum patriarcham ad se confugientem benignè ſuicit. 228
- 26 Expulso Daberto, quidā Ebremarus, Hierosolymis inordinate præficitur. Rex Ptolemaidem obſedit, nec præficit, rediens inde letaliter fauiciatur. 228
- 27 Comes Tolosanus ante urbem Tripolim caſtrū edificat, cui nomen eſt Mons Peregrinus. 229

L I B E R D E C I M V S.

- Cap. 1. Dominus Balduinus Edissanus comes, defuncto fratri succedit in regno. Pag. 208
- 2 De corporis habitudine, & qualitate morū eiusdem domini Balduini. 209
- 3 Comes Garnerus, defuncto Duce, turrim occupat, praedictum Balduinum occulte citat internuncijs. 209
- 4 Epistola domini Deberti, ad principem Antiocheno

Rex

I N D E X C

- 28 Rex iterum Ptolemaidā obsidet: & Ianuenium frētus auxilio, obfessam urbem occupat uolenter. 230
 29 Carra Mesopotamia, à Tancredo, Balduino, & alijs obfidetur. Ciues famē cōpulsi, de tradenda urbe consilium inēunt. 230
 30 Noſtri disceptantes de imperio urbis, ea excidit. Ciues ſubſidia recipiunt: pugnatur ibi cominus: uincitur noſtri: fitq; caſus noſtri ualde periculofus. 232

L I B E R V N D E C I M V S.

- Cap. 1. Dominus Boamundus, Antiochenorū princeps, commiſſo principatu Tancredo, transfetās in Franciam properat: Frācorūq; regis filiam ducit uxorem. Dabertus Hierosolymorum patriarcha Romam petit. Rex uxorem legiūmam abſq; cause cognitione deferit. Pag. 233
 2 Dominus Raymundus Tolosanus Comes moritur. Vuillhelmus Iordanis eius nepos, ei ſuccedit. Rodan Turcorum princeps magnus ſines noſtriſ ingreditur, cui Tancredus occurrit, & confiſum uerit in fugam. 234
 3 Aegyptiū cum ingentibus copiis regnoſe infundunt: quibus Rex occurrens, capiſ nonnullis, pluribus intercepit, reliquos in fugam adegit. 235
 4 Dabertus Patriarcha, cum exſecutione Apoſtolicarum literarum rediens, apud urbem Messanam Sicilie moritur. Ebremarus ſediſ illius incubator, Romam cōtendit. Legatus Arelatenſium Archiepiscopus Gibelinus mittitur, poſtmodum in Patriarcham ſubstituitur. 236
 5 Vir nobilis Hugo de Sancto Ademaro, Tiberiadensiuſ dominus, in montibus qui urbi praeminent Tyrenſi, caſtrum locat, cui nomen eſt Toron: idemq; non multo poſt cum Damascenorum copiis conſigens, letaliter cōfūſſus, ſed tamen uictor occubuit. Ascalonitæ quoq; noſtriſ uolentes prætendere iſidiās, in laqueum quem parauerant inuidunt. 237
 6 Boamundus de Fracia in Apuliam reuersus, cū ingentibus copiis Græcorū ſines, eos de populaturus, ingreditur: demumq; in Syriam uolens redire, relicio Boamundo filio, uita decedit. 238
 7 A finibus Orientalibus item ingentes Turcorum copie, partes Ediſſanorū occupare nituntur: ſed Tancredus unā cum domino Rege refiſtunt uiriliter. 239
 8 Balduinus Comes Ediſſanus redit de uinculis hoſtiū, & Iſcelinuſ cum eo, & aduersus Tancreduſ guerram excitant. 240
 9 Bertrādus comitis Tolosani filius, cum claſſe Ianuenium in Syriam descendit, patri querens ſuccedere. Vuillhelmuſ Iordanis contradicit. Capitur Biblum. 241
 10 Rex Balduinus Tripolim properat: feruet obſidio, et capitur ciuitas. 242
 11 Balduinus Comes Ediſſanus, ad ſocerum Gabrielem Meleteriam deſcendens, ubi ſactum eius extat memorabile. 243
 12 Beihleemittca ecclie, per regis ſtudium ad cathedralē erigitur dignitatē. 244
 13 Obſidetur terra mariq; ciuitas Beryihenſium, & ſecondo capitul obſidionis mense. 245
 14 Danorum & Noruegiorum claſſis deſcendit in Syriam: quorum opera Rex Sydonem obſidet, & capit, naturęq; caſus circa regem mirabilis. 247
 15 Moritur Gibelinus Hierosolymorū Patriarcha. ſuci-

C A P I T O V M

- cedit ei uir impius & nequam Arnulphus. 249
 16 Iterum ab Oriente Turcorū ingentes magnæ & innumerabiles copia finibus ſe infundunt Amiochenis: ſed Tancredus unā cum Tripolitano Comite Bertrando, refuſit uiriliter. 249
 17 Tyrus obſidetur: ſed refiſtentibus potenter ciuibus, obſidentium deluditur intentio. 250
 18 Moritur dominus Tancredus: relicio principatu Rōgerio, Richardi filio. 25
 19 Menduc Turcorum princeps potentissimus, iterum cum ingentibus copiis regnum ingreditur. Rex ei occurrēns, conficitur. ſupra uires uniuerſa regio fatigatur. 252
 20 Ascalonitæ impugnant Hierosolymam: ſed tamē hoſtium diſſoluunt acies, & redeunt ad propria. 253
 21 Comiſſa Sicilie, regis uxor futura, in portu applicat Acconenſium. 253
 22 In regione Ediſſana famē oritur ualida. Balduinus Iſcelinum conſanguineum ſuum capit, et ab uniuerſa regione uolenter exire compellit. 254
 23 Terremotus ingens partes concutit Antiochenas. Borſequinus quoq; Turcorum Satrapa potentissimus, in eadem deſeuīt regione. 255
 24 Ascalonitæ urbem Ioppensem obſidet, ſed regis aduentum formidantes, infecto negotio recedunt ad propria. 256
 25 Borſequinus iterum Antiochenorū uexat fines: ſed occurrente ſibi principe Rogerio cum ſuis auxilijs, conſuſus, in fugam uertitur, legionibus diſſolutis. 257
 26 Arnulphus Hierosolymorum Patriarcha ſuper mul‐tis accuſatur. Romam proficiſcit. Rex in Syria Sobal trans Iordanem caſtrum, cui nomen mons Regalis eſt, aedificat. 259
 27 Rex uidens urbem ſanctam habitatoribus uacuā, Syros fideles ex Arabia deducit: quibus conſerens domici‐lium, urbis eos conſtituit habitatores. 259
 28 Rex cleri ſuggeſtione à D. Papa poſtulat, ut quaeſcū que urbes ſubegerit, Hierosolymitanæ ſubdantur ecclie. Subiſciuntur uariarum epiftolarum exempla. 260
 29 Rex ad mare rubrum deſcendit, regionē perlustrat. Comiſſa Sicilie, quam uxorem duxerat, remittit ad propria, & gritudine fatigatus. 263
 30 Ante urbem Tyrenſem caſtrum Alexandrinū, quod uulgari appellatione Scandalium nuncupatur, aedificatur. 263
 31 Rex in Aegyptum deſcendit, Pharamiam occupat: inq; & gritudinem incidit, qua fatigatus in eodem itinere uita deeedit: Hierosolymis iuxta fratrem ſepelitur. 264

L I B E R D V O D E C I M V S.

- Cap. 1. Dominus Balduinus Comes Ediſſanus, ſublimatur ad regnū. Deſcribiturq; quis, et unde fuerit. Pag. 264
 2 Qua de cauſa profectus eſt Hierosolymam, quando electus eſt in regem. 265
 3 Modus electionis aperitur: & memorabile factum domini comitis Bolonensiū Eufachij deſcribitur. 265
 4 De habitudine corporis, & moribus, & couerſatione eiusdem regis. 267
 5 Alexius Constantinopolitanus Imperator, dominus quoq; Paſchalis Papa, ſed & Comiſſa Sicilia, qua Hierosolymorum Regina ſuerat, moriuntur. 267

INDEX C

- 6 Aegyptiorum exercitus tam naualis quam per terras, in regnum ingrediuntur: Rex cum suis occurrit, sed non conueniunt. Arnulphus Hierosolymorum Patriarcha moritur, substituitur ei Guarimundus. 267
 7 Ordo militiae Templi Hierosolymis instituitur. 268
 8 Papa Gelasius defungitur: cui Calixtus succedit. 269
 9 Gazi quidam Turcorum satrapa potentissimus, partibus Antiochenis, cum ingentibus se infundit copijs, universa depopulans. 270
 10 Princeps Rogerius occumbit in acie, et noster prostermit exercitus. 271
 11 Rex et Comes Tripolitanus Antiochiam properat, ut praedicto Gazi resistant. 272
 12 Rex cum eodem Comite, cum praedicto Gazi congrederintur: et eo in fugam uero, acies eius prosternunt, pluribus interemptis. Regis; principatus cura committuntur. 272
 13 Apud Neapolim urbem Samaria Concilium celebratur. 274
 14 Rursum Gazi praedictus renocatis expeditionibus, fines ingreditur Antiochenos, cui Rex occurrit. Gazi uero apoplexia tactus moritur. 275
 15 Rex ciuibus Hierosolymitanis omnimoda dat libertatem, et suo communis Privilegio. 275
 16 Boldequinus Damascenorum Rex, Tyberiadensem fines depopulatur. Rex occurrit, urbem diruit Gerusalem. 276
 17 Balac Turcorum potentissimus, fines Antiochenos uiolenter ingreditur. Comes Ioscelinus ab eodem capitur. Rex quoque in eius uincula decidit, captus ab eodem. 276
 18 Quidam Armenij, ut regem expediant, graui se expunnt periculo: castrum in quo detinebantur captivi, occupant: liberatur comes Ioscelinus. 277
 19 Balac iterum idem castrum uiolenter recipit, predit Armenia gladio peremptis. 278
 20 Comes Ioscelinus congregata ingenti militia, ut dominum Regem expadiat, Antiochiam peruenit: sed facti quod acciderat nouitate motus, acies dissolutas remittit ad propria. 279
 21 Iterum Aegyptij cum ingentibus copijs regnum ingressi sunt: sed occurrentibus nostris manu ualida, mirabiliter prosteruntur. 280
 22 Dux Venetiarum cum classe numerosa descendit in Syriam. 281
 23 Classem hostium circa Ioppam repertam, idem Dux uiolenter effringit, et conuertit in fugam, galeis pluribus retentis. 282
 24 Regni principes cum eodem Duce conueniunt, ut Tyrus obsideatur. 282
 25 Descriptum priuilegij, continentis consonantia patitorum inter Venetos, et principes regni Hierosolymorum, pro Tyrensi obsidione. 283

LIBER TREDECIMVS.

- Cap. 1. Describitur Tyri antiquitas, et nobilitas simul. Pag. 286
 2 Quantum protendatur, et quas partes habeat Syria. 288

C A P I T V M .

- 3 Descriptio regionis eidem urbi adiacentis, et communitatum quas prestat. 289
 4 Quod sepe priscis temporibus obsessa fuerit. 290
 5 Situs urbis cum portu eius et monumentis describuntur. 291
 6 Locatur obsidio, et principibus in ea partes designatur: et ciuitas hostiliter impugnatur. 292
 7 Damasceni qui in ciuitate erant, resistunt animosius: ciuibus aliquantulum remissis. 293
 8 Ascalonite Hierosolymam accedunt, ut urbem impugnant: sed in redditu a ciuibus male tractantur. 293
 9 Rex Damascenorum Doldequinus, ut soluat obsidionem accedit. nostri occurunt ille territus, a proposito discedit. 293
 10 Ciues in nostras machinas ignem adhiberi, nostri resistunt uiriliter. Ab Antiochia quidam iacula habens peritiam, a nostris euocatur. 293
 11 Balac apud Hieropolim occiditur: quo rumore audito, noster exercitus fit hilarior, et ad impugnandam urbem insistunt animosius. 295
 12 Ascalonite iterum, dum noster in obsidione adhuc retinetur exercitus, partes iustant Hierosolymitas. 296
 13 Ciues famis importunitate laborant, et ad ditionem se preparant. Doldequinus in eorum subsidium properat, sed incassum: nostris ciuitas resignatur. 297
 14 Urbe capta in castra egrediuntur ciues: nostri quoque urbem occupant, 298
 15 Rex a vinculis soluitur. Alapiam obsidet. sed occurrentibus hostibus soluitur obsidio: Rex Hierosolymam revertitur. Calixtus papa moritur. Substituitur ei Honorius. 298
 16 Borsequinus Turcorum princeps fines Antiochenas depopulatur. Rex occurrit, et cum eo congreditur, hostium prostermit exercitus. 299
 17 Rex Ascalonitas prostermit: et simul Aegyptios, quae ad eorum subsidium conuenerant. 302
 18 Rex fines Damascenorum ingreditur, occurrit ei Doldequinus: pugna committitur. uictor reddit noster exercitus. 302
 19 Comes Tripolitanus urbem Raphiam occupat. Henricus Romanorum Imperator moritur. Lotharius ei substituitur. 303
 20 Iterum Borsequinus fines Antiochenos ingreditur tandem a suis confessis interist. Clavis Aegyptia in Syriam ascendit: sed infecto negocio, damnum perpesta, revertitur. 304
 21 Boamundus iunior Antiochiam peruenit: Rex ei tyram suam restituit: filia sua, Halim nomine, in uxorem datta. 304
 22 Inter eundem Boamundum et Ioscelinum comitem Edisanum, graues orientur inimicitia: sed Rex celer ad uolat, et componit. Africani urbem Sicilia Syracusane uiolenter effringunt. 305
 23 Tyri primus Latinorum constituitur Archiepiscopus. 306
 24 Fulco Andegauensem Comes uocatus accedit, eiq; Melesensis primogenita Regis filia in uxorem datur. 307
 et Guaret

I N D E X C A P I T V M .

- 25 Guadremundus Hierosolymorū Patriarcha moritur.
 Stephanus ei substituitur. Inter Regē & Patriarchā quæ
 stiones oriuntur difficiles. 308
 26 Rex, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, fi
 nes Damascenorū ingrediuntur: sed confusi, exercitus par
 te amissa, redeunt. moritur Stephanus Patriarcha: Vilhel
 mus ei substituitur. 308
 27 Boamundus Antiochenorum princeps, in Cilicia cir
 ca Mamistrum occiditur. Rex Antiochiam properat. Boa
 mundi uxor patrem aduenientem tentat repellere: sed
 ciuium opera Regi traditur ciuitas, expulsa princi
 pissa. 310
 28 Rex Hierosolymā reuertitur, ualida correptus ægri
 tudine moritur, cum alijs regibus in ecclesia Dominici se
 pulchi tumulatur. 312

L I B E R D E C I M V S .

Q V A R T V S .

- Cap. 1. Qibis moribus & quibus maioribus editus do
 minus Fulco, tertius Hierosolymorum Rex. Pag. 312
 2 Quid antequam uocaretur à domino Balduino rege,
 causa peregrinationis Hierosolymam uenerat: & de eius
 in regem promotione. 314
 3 Senior Ioselinus Edissanorum Comes, æger in lectica
 hostibus occurrit. & obtenta uictoria carne soluit, &
 de filio eius Ioseclino. 314
 4 Rex uocatur ab Antiochenis: & malicia principisse
 aperitur. 315
 5 Properante Rege Antiochiam, comes Tripolitanus
 se opponit: sed à Rege deuincitur. Res Antiochena in tuto
 collocaatur. 316
 6 Iterum ab Antiochenis Rex euocatur. Sanguinus in
 finibus Tripolitanis castrum quoddam obsidet: Rex soro
 ris interuentu, obsidionem soluit. 317
 7 Rex Antiochiam properat: qui conuerant,
 in fugam uertuntur, hostium spolijs ditantur Antioche
 ni. 317
 8 Hierosolymitanus Patriarcha & regni principes
 presidium fundant, ualde necessarium, cui nomen castrum
 Arnaldi. 318
 9 De regis consilio mittitur ad Raymundum, Pictauien
 sium Comitis filium, qui Constantiam Boamundi filiam
 ducat uxorem. 318
 10 Bernhardus Antiochenus Patriarcha moritur.
 Radulphus Mamistranus archiepiscopus ei succedit, cum
 tumultu. 319
 11 Papa Honorius uita decepit, substituitur ei Inno
 centius, oritur schisma periculoso. Guilhelmus Tyren
 sis Archiepiscopus carne migrat. Fulcherius ei sub
 tituitur. Romam proficisciuit, pallium petit & ob
 tinet. 320
 12 Precipit Romana ecclesia, ut idem obediatur Hierosol
 ymitano Pontifici, & cum locū obtineat apud eū, quem
 prius obtinuerat apud Antiochenos. 321
 13 Mandatur eius suffraganeis, ut ei obediāt, & ad hoc
 plures diriguntur epistole. 325
 14 Aperitur unde & ex qua causa hac inter duos Pa
 triarchas orta sit controuersia: & quaratione se quisque
 tueatur. 326
 15 Comes Ioppensis apud regem incusatur, & grandis
- in regno excitatur tumultus. 328
 16 Galerus Cesariensis comitem ad duelum prouo
 cat. ille se ad hostes consert: à suis destituitur. 328
 17 Ciuitate Ioppensi à rege obessa, regni principes
 de pace tractant. Pancas interim ab hostibus capi
 tur. 329
 18 Comes Ioppensis apud Hierosolymam malitiose uul
 neratur, fit tumultus iterum: sed recepta cōualscētia, ex
 condito mare transit. 330
 19 Fit treuga cum Damascenis. Restituuntur captivi,
 qui apud Pancadum capti fuerant. 332
 20 Raymundus Pictauiensium Comitis filius occul
 tus accedit, & Antiochiam perueniens, Boamundi fi
 liam Constantiam dicit, inuita & reniente principe
 pissa, eiusdem puella matre, & obtinet principa
 tum. 332
 21 Quis, & qualis, & ex qua maiorum pro sapia fuerit
 Raymundus, describitur. 333
 22 Ad comprimentam Ascalonitarum insolētiam Rex
 castrum edificat, cui nomē Gybelin, quod alio nomine Ber
 sabee dicitur. 333
 23 Comes Tripolitanus proditione quorundam ex suis
 iuxta montem Peregrinum occiditur. succedit ei filius Ray
 mundus, necem paternam uelicitur. 334
 24 Ioannes Imperator Constantinopolitanus, uer
 sus Antiochiam properans, Ciliciam occupat uniuers
 am. 335
 25 Sanguinus castrum cui nomen Montferandus, obsei
 det: Rex cum Comite Tripolitano obsidionem querit sol
 uere: sed deficiit. & uictus, Comes capitulat Rex in castrum
 se recipit. 335
 26 Sanguinus iterum castrū obseidet: obseSSI finitimus
 ab subsidium undiq; euocant. 337
 27 Bezeuge Damascenorum procurator, Neapolim
 incendit, & depopulatur. 338
 28 Destinatur ad Regis subsidium, sed obseSSI maiores
 interim inferuntur nōclestie. 338
 29 Adebat subsidium, sed interim Rex ad deditio
 nem inclinatur: & pactis initis, soſpes ad propria regre
 ditur. 339
 30 Princeps Antiochiam reuersus, urbem obſeſ
 sam reperit: Imperatori totis viribus contradicit:
 sed tandem quorundam interuentu eidem reconcilia
 tur. 340

L I B E R D E C I M V S .

Q V I N T V S .

- Cap. 1. Imperator Cesarem obseidet: Principe, & Edif
 sano comite in eius obsequio constitutis. 341
 2 Imperator indignatus, imperfecto negotio obsidionē
 soluit, Antiochiam reuersus. 342
 3 Imperator à principe ciuitatis repetit præsidium, qua
 si moram in regione facturus. 343
 4 Excitatur in ciuitate tumultus, timet Imperator, &
 petitionem remittit. sedatur scandalum, eodem urbe e
 gresso. 344
 5 Mittuntur legati, qui indignationem Imperato
 ris mitigent: & obtinent. Imperator ad propria res
 dit. 345
 6 Hierosolymorum Rex ultra Iordanem præsidium ob
 fidet,

I N D E X C A P I T V M .

- sidet, & occupat violenter. Apud Theenam nostri miserabili prosternuntur. 346
- 7 Sanguinus regnum Damascenorum ingreditur: Damasceni à nostris auxilium postulant, & interpositis obtinent conditionibus. Sanguinus ad propria reuertitur. 348
- 8 Obsidetur ciuitas Paneadensis, Damascenis prebentibus auxilium. 348
- 9 Princeps Antiochenus, & Tripolitanus comes, ad eandem conuocantur obsidionem: & urgentissime impugnatur ciuitas. 349
- 10 Principe & Comite presentibus, machina ad oppugnandam urbem erigitur: ciuibus spe subsidij, strenue se defendentibus. 350
- 11 Legatus ecclesie Romana applicat, ad obsidionem accedit, capitur ciuitas: ibi q̄ ordinato episcopo, Hierosolymam principes omnes profiscuntur. 351
- 12 Princeps Antiochenus cum aduersarijs Antiocheni Patriarche conspirat. Patriarcha Romanum profiscitur. Capitur à duce Apulia Rogerio: sed tandem cum eo pacificatus, Romanum peruenit. 352
- 13 Accusatur Patriarcha ab aduersarijs: tandem cū plenitidine gratiae, ad propria reuertitur. 353
- 14 Rediens Patriarcha, à clero suo, instinctu principis non recipitur. In terram secedit Comitis Edissani. tandem cum principe pacificatus, Antiochiam ingreditur. 354
- 15 Lugdunensis Archiepiscopus, Apostolice sedis Legatus, apud Accon defungitur. dirigitur ad idem alter Albericus, episcopus Hostiensis. Synodus apud Antiochiam indicitur. 355
- 16 In cœtu episcopum aduersus Patriarcham accusatio proponitur. citatur: sed uenire differt. Serlo Appamensis Archiepiscopus, eius tutor, deponitur. 355
- 17 Patriarcha tanquam contumax absens deponitur, ignominiose tractatus, uinculis mancipatur. Romanum iterum profectus, ex parte gratiam obtinet: sed rediens uenerabiliter. 357
- 18 Legatus Hierosolymam rediit. Synodus celebrat. templum dedicat Dominicum. 358
- 19 Rursus Imperator in Syria descendit: ad pacta prius inita Principem inuitat. 358
- 20 Ciues missi legatione ad Imperatorem, pactis contra dicunt, & ingressum inhibitent. 359
- 21 Imperator ad Regem Hierosolymorum nuncios dirigit, simulans se habere propositum loca uisitandi uenerabilia, & super eodem recepit à Rege responsum. 360
- 22 In Cilicia moram faciens, letaliter sauciatur Imperator, dum uenationi dat operam. 361
- 23 Sublimato ad imperium iuniori filio, defungitur Imperator. Exercitus duce Manuele Imperatore substituto, domum reuertitur. 361
- 24 Rex & regni principes, ante Ascalonam castrū fundant, cui nomen Ibelim. 362
- 25 Iterum ante eandem Ascalonam de communi princium consilio castrum edificatur, cui nomen est Blanca guarda. 363
- 26 Regina in loco cui Bethania nomen, monasterium edificat, & amplissimo ditat patrimonio: sororem ibi praeficiens. 364
- 27 Rex in campestribus Acconcibus lepore agitans,
- de equo ruit præcepis: moritur. Hierosolymis inter suos predecessorē sepelitur. 369
- L I B E R D E C I M V S S E X T V S .
- P R A E F A T I O .
- Cap 1. Defuncto Fulcone, succedit filius eius, Baldwinus tertius: & qualis corpore sit, describitur. Pag. 366
- 2 De moribus & conuersatione. 367
- 3 De promotione eius in regno, et quādiu sub matris tutela regnauerit. 368
- 4 Sanguinus Edissam obsidet, & describitur eius ciuitatis situs. 368
- 5 Capitur ciuitas, & populus eius occiditur. 370
- 6 Trans Iordanem castrum, cui nomen Vallis Moysi, per regem acquiritur. 371
- 7 Sanguinus moritur, dum obsidet Cologembar. Succedit ei filius eius Noradinus. 371
- 8 Nobilis quidam ex Damascenis, Bostrensis ciuitatis procurator, cū Rege profiscitur. & exercitus regni uersus Bostram properat. Amardus Damascenorum procurator factum nititur impedire. 372
- 9 Procedens exercitus, infinita sustinet pericula. 372
- 10 Ad locum peruenientes destinatum, ciuitatem repe riunt ab hostibus occupatam, & infecto negotio reducius indicitur. 375
- 11 Rediens exercitus, intolerabilia patitur pericula: fluent hostes nostrorum persecuantiam. 376
- 12 Mittitur ad hostes pro pace legatus. quidam nobilis de hostibus cadit. dissolutus hostium exercitus: noster liberius profiscitur. 377
- 13 Perueniunt Gadaram nostra Legiones: describitur locus, & ad propria reuertitur exercitus. 378
- 14 Ciues Edissani Comitem uocant: Comes acceleratus, & urbem ignorantibus recepit hostibus. 379
- 15 Noradinus occurrit, urbem obsidet, nostros angit miserabiliter. 379
- 16 Comes cum suis egrediens, ad propria redire coendit: inseguitur Noradinus, obtruncat exercitus. Comes fugia elabitur. 380
- 17 Moritur Hierosolymitanus Patriarcha Vuilhelmus. Fulcherus Tyrensis Archiepiscopus ei substitutus per Regiam uiolentiam intruditur Radulphus, regius Cancellerius. 382
- 18 Excitatur populus Occidentalis, & ad subueniendum Orientalibus Christianis iter arripuit, Romanorum Imperator Conradi, & Ludouicus Rex Francorū, cum aliis multis principibus. 382
- 19 Imperator præcedens cum expeditionibus suis, Constantinopolim peruenit. Soldanus Iconiensis contra cum insidias præstruit. 383
- 20 Imperator præcedens cum expeditionibus suis, Constantinopolim peruenit. Soldanus Iconiensis contra cum insidias præstruit. 384
- 21 Absentat se malitiose, qui exercitu Conradi, à Greci Imperatore duces erant dati: & periclitantur Imperatoris exercitus. 385
- 22 Irruunt repente super Theronicorū legiones Turci, & eas obtrūcant: euadit tamen Imperator. 386
- 23 Rex Francorum transito Hellestanto, apud Nicæam Bithynię, cum suis peruenit legionibus: colloquuntur sibi inuicem. Imperator Constantinopolim reuertitur. 387

Franci

I N D E X

- 24 Franci Meandrum fluuium transeunt, inuitis hor
bus. 388
- 25 Francorum casu miserabili prostermitur exercitus.
pars que p̄cesserat, euasit. 389
- 26 Rex casu euādens, ad eos qui p̄cesserant, se colli
git: residuum exercitus apud Attaliam peruenit. 390
- 27 Raymundus Princeps Antiochenus, Regem Fran
corum apud portum sancti Symeonis honeste recipit, dei
ducit Antiochiam: sed tandem male diuiditur ab inuicē. 391
- 28 Hyeme transuersa, Conradus Imperator, usus nauis
gio, in Syriam peruenit: Comes quoq; Anfossus apud Aci
conensem applicat ciuitatē, moriturq; apud C̄asarcā. 392
- 29 Rex Francorum ab Antiocha digressus, Hierosoly
mam properat, mittitur ei obuiam Hierosolymitanus pa
triarcha. 392
- L I B E R D E C I M V S S E P T I M V S.**
- Cap. 1. Apud Ptolemaidem urbem maritimam Curia
celebrabatur generalis: nomināturq; principes qui ad eā
conuenerunt. Pag. 394
- 2 Vrbem Damascenam proponunt obsidere, & ex con
dicto ad eam accedunt. 395
- 3 Describitur situs Damascena urbis. 395
- 4 Nostri pomeria ciuitatis uiolenter effringunt, & flu
uium inuitis hostibus occupant in manu forti. Factum Im
peratoris eximium & admirabile describitur. 397
- 5 Desperant ciues, & de fuga cogitant. ex nostris quos
dam data corrumpti principibus pecunia, quorum per
suasione in oppositam ciuitatis partem transfertur exer
citus. 397
- 6 In nostrorum castris uictus deficit: detegitur prodū
torum malitia: & soluta nostri redeunt obsidione. 398
- 7 Diuersae ponuntur opiniones, quis tanta proditioñis
auctor fuerit. Iterum Ascalonam proponunt obsidere, sed
non proficiunt. 399
- 8 Imperator Conradus ad propria regreditur, Rege
Francorum in Syria moram faciente. 400
- 9 Noradinus ingreditur fines Antiochenos. Princeps Ray
mundus occurrit: pugnatur inter eos. Princeps Ray
mundus occiditur. 401
- 10 Noradinus uniuersam regionem pro suo tractat ar
bitrio. Rex illuc properat. Soldanus Iconensis terram Co
mitis ingreditur Edissani. 402
- 11 Comes Edissanus, post regis ab Antiochia discessum,
ab hostibus capitur, & ignominiose moritur. 403
- 12 Rex cum regni principibus iuxta Ascalonā, Gazam
readifusat. 404
- 13 Inter Regem & matrem eius graues oriuntur simu
lates. Et matre ignorante Rex coronatur. 405
- 14 Regnum inter se diuidit Filius & Mater. Rex Hie
rosolymam ingreditur uiolenter, & matrem in arce obsi
det Davidica: tandem pax cū tranquillitate reformatur. 406
- 15 Soldanus Iconensis, Comitatum Edissanum rursum
ingreditur. Rex illuc cum omni celeritate properat. 407
- 16 Imperator Constantinopolitanus exercitum ad par
tes dirigit Antiochenas. Comitatum Edissanum sibi resig
nari postulat. Grecis castella resignatur. Rex inde Latinos
eduicit. 408
- 17 Noradinus regi occurrit, exitū impeditre procurat.
Rex, licet cum difficultate, Antiochiam reddit. Noradinus
ei clavis Grecis, uniuersam occupat regionem. 409

A P I T V M.

- 18 Rex principissam monet, ut unum de principib⁹ ih
maritum accipiat, qui regioni possit p̄fess: sed non profi
cit. Rex inde Tripolim accedit, ad propria reuersurus. 410
- 19 Rex & mater eius apud Tripolim cōueniunt, ut Co
mitem uxori reconcilient: sed non proficiunt. Comes ab
Aſiſinis in porta occiditur. 411
- 20 Turcorum ingens multitudo Hierosolymam uenit,
ut eam occupent: sed egredientes nostri, eos in uirtute ma
gna prosterunt. 412
- 21 Rex, regniq; principes Ascalonam properant, ut por
meria ciuitatis circa urbem depopulentur: sed promoto ad
amplius proposito, urbem obſident. 413
- 22 Describitur situs ciuitatis, & commoditas aperi
tur. 414
- 23 Ordinatur obſidio, & proficiuntur qui classi pre
ſint, & quilegiones per terram moderentur. 415
- 24 Secundo obſidionis mense, adeſt peregrinorū tran
ſitus, multas deferens ad opus obſidionis commodita
tes. 416
- 25 Quinto mense classis Aegyptiorum ad urbem ac
cedit, multam obſeffis ciuib⁹ afferens consolatio
nem. 417
- 26 Constantia Antiochenorum Principissa Raynaldo
de Castellione nubit. Noradinus quoq; regnum Damasce
norum occupat uiolenter. Amalricus Sydoniensi prefici
tur ecclesie. 417
- 27 Qui in obſidione sunt, urbem instanter impugnant.
Ciues machinam exteriorem nituntur exurere. Murus ci
uitatis ex parte corrui, nostri uiolentes ingredi, ex parte
pereunt: noster exercitus desperat. 418
- 28 Iterum confortantur nostri, & ad continuandam ob
ſidionem animantur, insistentes animosius. 420
- 29 Ascalonitæ desperant, & de communī consilio ad
deditioem inclinantur. 421
- 30 Missis de maioribus ciuitatis ad regem, Ascalonite
obtinent liberum cum uxoribus & liberis, & omni sub
stantia exitum, & urbem resingant. 422
- L I B E R D E C I M V S S.**
- O C T A V V S.
- Cap. 1 Raynaldus de Castellione, princeps Antiochenus,
dominum Patriarcham Antiochenum ignominioſe tra
ctat: ille in regnum confugit. Oritur fames ualida super ter
ram. Pag. 423
- 2 Defuncto Anastasio, substituitur Hadrianus. Imper
ator Fridericus Romæ coronatur. Inter dominū Papam
& regem Siciliæ Vilhelμum graues oriuntur inimicio
tie. 424
- 3 Inter dominum Papam & fratres Hospitalis quæſio
nes oriuntur de decimis, & quibusdam iniurijs, quæ ab ec
clesijs inferebantur. 425
- 4 Describitur, unde habuerit ortum & initium domus
Hospitalis. 427
- 5 Quomodo Acgyptius Calypha ad petitionem Amal
rictianorum, locum eis designari præcipit, ubi ecclesiast
es edificant. 427
- 6 Dominus Patriarcha cū plurima parte episcoporum
Orientaliū, Romā proficitur, ad Hadrianū Papā. 429
- 7 Imperator Constantinopolitanus, consentiente domi
no Papa, Apuliam inuadit. dominus Patriarcha cum suis
ad Curiam peruenit. 430
- 8 Hadria,

INDEX C

- 8 Hadrianus Papa Beneventū properat, dominus Patriarcha illuc festinat, proponit actiones, sed corrupta munieribus Curia iustitiam opprimit. Reuertitur infecto negotio Patriarcha. 431
- 9 In Aegypto tumultus excitatur ciuilis: fugit Soldanus ab eis, & occiditur à nostris: capitur eius filius Nescradinus. 432
- 10 Princeps Raynaldus insulā Cypri occupat, & eius habitatores spoliat uiolenter. 433
- 11 Rex contra pacta & pacis foedus, quod cum eis pepigerat, Turcos & Arabes in sylva capit Paneadensem. 434
- 12 Hemfredus Constabularius urbem Paneadēsem pro parte dimidia, hospitalarij concedit: capitur à Noradino subdium quod inferebatur, & ciuitas obsidetur. 435
- 13 Rex illuc properans, obsidionem soluit: sed incaute rediens noster exercitus, hostium infidias in itinere patitur periculosa. 436
- 14 Rex apud castrum Sapheth fugiens, de prelio se recipit: prosternitur exercitus: & de principibus plurimi cunctur. 437
- 15 Noradinus iterum Pancadem obsidet, sed rege rursum occurrente non proficit. 438
- 16 Comes Flandrensum Theodoricus applicat: mittuntur nuncij Constantinopolim, qui domino Regi uxore pertinent. 439
- 17 Rex cum uniuersis regni uiribus & Comite Flandrensum Antiochiam properat. Noradinus desperata incurrit agitudinem. 440
- 18 Obsidetur Cesara, & postmodum uiolenter effrinatur. 441
- 19 Noradini frater ad nos traxit. Hierosolymitanus Patriarcha Fulcherus moritur. Spelunca trans Iordanē nostris restituitur. Rex in partibus Antiochenis castrum Harenc obsidet, obseuum occupat. 442
- 20 Hierosolymis Almaricus Prior ecclesie dominici se pulchri, in Patriarcham eligitur, & de eius electione inter episcopos oritur contentio. 443
- 21 Noradinus in regione Sucte, speluncam obsidet nostram. Rex occurrens obsidionem soluit, pugnat cum nostris Noradinus, & uincitur. 444
- 22 Redeunt nuncij, qui Constantinopolim pro regio matrimonio missi fuerant, & Regi uxorem ducunt, neptem Imperatoris. 445
- 23 Imperator Constantinopolitanus Antiochiam uenit: princeps Raynaldus de eo quod in Cypri commiserat satisfaciens, ei reconciliatur. 446
- 24 Rex ad partes illas properans, ab eodem Imperatore honeste suscipitur, & infinita reportat munera. 447
- 25 Imperator Antiochiam ingreditur, in ciues multam liberalitatem exercens. unde postmodum ad propria revertitur. 448
- 26 Hadriano defuncto, in ecclesia Romana schisma ortur periculosum. 449
- 27 Noradinus Iconiensis Soldani fines ingressus, partem eius uiolenter occupat: Rex, Damascenorum fines de populatur. 450
- 28 Princeps Antiochenus ab hostibus capitur, & apud Alapiam uinculis mancipatur. 451
- 29 Ioannes quidam Romane ecclesie presbyter Cardinalis, in Syriam descendit Legatus: de eius susceptione inv

CAPITVM.

- ter episcopos oritur dissontia. Amalrico Ioppensi Comiti, fratri Regis, filius nascitur Balduinus. 452
- 30 Rex ab Antiochenis uocatus, illuc properat: Imperiales Legati adsunt, uxorem Domino suo, unam de cōsanguineis D. Regis postulantes. 453
- 31 Rex sororem Comitis Tripolitani, uirginē illustrem, Melesendam nomine, ei deputat: sed post annū eam repudiat Imperator, & uxorem dicit Mariam principis Raymundi filiam. 454
- 32 Rex circa Antiochiam castrum reedificat, quod dicitur Pont Ferri. Regina Melesendis mater eius moritur. 455
- 33 Comes Tripolitanus pro repudio sororis iratus, Imperatori quas potest interrogat iniurias. 455
- 34 Rex apud Antiochiā pharmacū bibit, in supremā deductus agitudinem, quærebat ad propria reverit: sed inualescēt agitudine, in itinere apud Berythum uitam finit. 456

LIBER DECIMVS NONVS.

- Cap. 1. Domino Balduino Amalricus frater eius succedit in regno. Pag. 457
- 2 Describitur quibus moribus fuerit: & de uita & conuersatione eius. 458
- 3 De corporis eius habitudine, & de quadam questione, quam cuidam suo familiari soluendam obiulit. 459
- 4 Quod antequam coronaretur, coactus est ab uxore sua, quam cōtra sacros canones duixerat, discedere. 460
- 5 Rex in Aegyptū descendit, cum Dargan Soldano pugna committitur. Sanar Syraconum introducit in Aegyptū. Dargan ad Regē, pacē postulās, legatos dirigit. 461
- 6 Dominus Petrus Archiepiscopus Tarentensis defungitur, succedit ei Fredericus Acconensis episcopus. 462
- 7 Dargan in Aegypto, dolo suorum occiditur. Sanar Soldanus efficitur: Regem inuitat, Rex in Aegyptum descendit: Syraconus uiolenter expellitur. 463
- 8 Noradinus circa partes Tripolitanas uincitur, & fuga uix uostrorum manus euadit. 463
- 9 Noradinus in partibus Antiochenis castrum Harenc obsidet: Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Calymannus Cilicie procurator, capiuntur. 464
- 10 Comes Flandrensum Theodoricus in Syria descendit. Noradinus Pancadē obsidet, & occupat obseūsa. 465
- 11 Rex ab Aegypto rediens, Antiochiam proficisciuit. Princeps data pro se pecunia restituitur libertati. Spelunca Sydoniēsis hostibus traditur. Item trans Iordanē alias Speluncam hostes accipiunt. 466
- 12 Syraconus in Aegyptum descendit, multam secum trahens militiam. 467
- 13 Rex Syraconum subsequens, similiter descendit in Aegyptum: Aegyptijs auxilium ministraturus. 468
- 14 Describitur Cahere, & quis eius loci primus fundator fuerit, aperitur. 468
- 15 Accedenti Syracono, Rex occurrit obuiam: ille Regem præueniendo, transit flumen. 469
- 16 Soldanus, ut Regem detineat pactis innouatis, claborat. 470
- 17 Mittuntur ad Calypham qui foedus innouent: & describitur regiae domus magnificentia. 470
- 18 Completur pacta, & in corum confirmationem Calyphae

I N D E X C A P I T V M .

- lypha dexteram dat Hugoni & Cesariensi. 471
 20 Dicitur quare princeps Aegyptius dicatur Mu-
 lene. 472
 21 Subiungitur quare idem ipse dicatur Calyphe: & quo
 modo sit aduersarius Baldacensi Calyphe. 472
 22 Rex supra Nilum pontem edificat. Syraconus in in-
 sidium descendit, Rex cum insequitur. 474
 23 Describitur insula, & quot & quibus ostijs mare in-
 greditur Nilus. Nostris eiectis hostibus insulam occupant,
 fugit Syraconus in solitudinem. 475
 24 Describitur Aegypti Regio, & qualis sit aperi-
 tur. 476
 25 Inter Regem & Syraconum pugna committitur in
 solitudine, maximo utriusq; periculo. 477
 26 Syraconus intra Alexandriam se recipit. Rex illuc
 properans, urbem obfitet. 479
 27 Describitur Alexandriae situs. 479
 28 Rex obfitionem continuans, ciues Alexadrinos moi-
 lestat grauiissime. 480
 29 Syraconus hec audiens, cum Hugone Cesariensi de
 pace loquitur. 482
 30 Hugo cum Rege & principibus scederis complet te-
 norem. 482
 31 Resignatur regi ciuitas, & pax indicitur Alexandri-
 nis. 483
 32 Rex vitoriis potius, receptis suis uniuersis, ad pro-
 pria reuertitur. 483

L I B E R V I G E S I M V S .

- Cap. 1. Dominus Ernestus Cesariensis episcopus, & Otto de sancto Amando regius pincerna, à Constantinopoli
 redeunt, uxorem futuram domino Regi secum ducentes.
 Rex in ecclesia Tyrensi coronatur, & uxore dicit. 484
 2. Andronicus quidam Imperatoris consanguineus, do-
 minam Theodoram, domini Balduini Regis uidiua, se-
 cum per terras hostium abduxit. 484
 3. Petracensis ecclesia & Hebronensis episcopis dati
 ordinantur: Stephanus Regis Siciliae Cancellarius, & Pa-
 normitanus ecclesie electus, in Syriam descendunt. Comes
 Neuerensis Vuilhelmus apud nos defungitur. 485
 4. Imperatoris legati ad Regem accedunt, pacia quadam
 a domino Rege postulantes. Mittitur Tyrensis Archidia-
 conus, & pacia propositorum Imperatori cōplet. 485
 5. Rex in Aegyptum cum suis descendit, & contra scē-
 deris formam, quam cum Aegyptijs peregerat, eis bellum
 infert. 487
 6. Obsidetur ciuitas Belbeis, & expugnatur obessa. Sol-
 danus Regem infinita promissa pecunia decipit. 487
 7. Expugnata urbe Belbeis, Soldanus Regem infinita
 pecunia promissa, decipit. 488
 8. Clāsis nostra per Nilum immissa, nostro se aliungi-
 re exercitu conatur: sed re infecta, domū reuertitur. 489
 9. Rex obessa Cahere urbe, pecuniam à Soldano pro-
 missam expectat. Soldanus uero à pacis resilire tentat, &
 Turcorum implorat auxilium. 489
 10. Milo de Planci sinistro consilio Regis mente subuer-
 tit, Syraconus ab Aegyptijs uocatus accedit. Rex ei occur-
 rit in solitudine: sed eo non inuenito, redit ad propria. 489
 11. Syraconus Aegyptum occupat, Soldanū interficit,
 & ipse paulo post uita defungitur. 490
 12. Salahadinus Syraconis ex fratre nepos, defuncto
- succedit, & regnum Aegypti obtinet. 492
 13. Dominus Bernhardus Monasterij montis Thabor,
 Abbas, Liddensi ecclesia præsicitur. Dominus Fridericus
 Tyrensis Archiepiscopus ab Occidentalibus principibus
 petitus auxilium, ad partes dirigitur occidua. 492
 14. Imperator Constantinopolitanus pacis uolens sat-
 isfacere, classem in Syriam dirigit, & quosdā de suis prin-
 cipibus. 493
 15. Rex in Aegyptum descendit cum suis expeditioni-
 bus: Græcis quoq; tam nauigio quam per terras eum se-
 quentibus. 493
 16. Rex Damiatā obfitet: & in eius expugnatione tam
 Latinorum q; Græcorū inutiliter desudat exercitus. 494
 17. Oritur in castris famæ, & nostra classis penè tota in-
 cenditur; tandem soluitur obfido, opera consumpta inutu-
 liter. 496
 18. Reuocatis expeditionibus, Rex ad propria reuertit
 tur. Græcorum classis in redeundo penè tota deperit, sini-
 stris atra flatibus. 497
 19. Terræmotus maximus penè totum concutit Orientem,
 & urbes deiicit antiquissimas. 499
 20. Salahadinus nostros fines ingreditur, & castrū cui
 est nomen Daron obfitet. 499
 21. Rex cum modica manu Salahadino occurrit: plures
 ex nostris tam in urbe Gaza, quam in itinere, ab hostibus
 obiruncatur. 500
 22. Salahadinus ad propria reuertitur. Rex quoq; repa-
 rat castrum, quod ex parte dirutum fuerat. redit Ascalon-
 nam. 501
 23. Hoc anno gloriiosus martyr Christi, Thomas Cantua-
 riensis Archiepiscopus, in propria occiditur ecclesia. 502
 24. Rex assumptis secum aliquot principibus suis, Con-
 stantinopolim proficisciit. Imperator cum multiplici ho-
 nore præuenire satagit. 502
 25. Introductus ante Imperatorem, honeste tractatur, et
 frequētia cū eo de rebus necessarijs miscet colloquia. 504
 26. Completis negotiis, & muneribus cumulatis, Rex
 quam eius principes, ad propria reuertuntur. 505
 27. Rex apud Sephorim exercitus conuocat. Dominus
 Fridericus Tyrensis Archiepiscopus ab ultramontanis pat-
 tibus redit. Vuilhelmus Acconensis Episcopus in Româ-
 nia moritur. 506
 28. Mclier Armenius, frater D. Thoros, Noradino con-
 iunctus, partes uexat Antiochenas. Rex illuc properat, ut
 eius compescat malitiam. 507
 29. Salahadinus trans Iordanem castrum, cui nomē est
 Mons Regalis, obfitet: sed nihil proficiens, ad propria re-
 uertitur. 508
 30. Salahadinus terram uniuersam trans Iordanem de-
 populatur. Rex in loco cui nomen Carmelus, excrecum de-
 tinet. Comes Raymundus Tripolitanus de carcere reuertit-
 tur. 509
 31. Describitur Assyinorum secta, & missio Legati eor-
 rum ad D. Regem. 510
 32. Occiditur à fratribus Militiæ templi, Assyinorū Le-
 gatus, & ingens in regno excitatur tumultus. Dominus
 Radulphus Bethleemita episcopus uita decedit. 511
 33. Moritur Noradinus. Rex Pancadem obfitet, fit treu-
 ga: recedit, collecta ægritudine Hierosolymam profici-
 tur. Vbi & intra paucos dies uita decedit. 512
 Liber

I N D E X C A P I T V M .

- L I B E R V I C E S I M V S P R I M V S .**
- Cap. 1. De primis auspicijs Balduini quarti, Hierosoly, morum regis sexti: de moribus, etate & forma corporis. 513
2. Quo tempore inunctus & coronatus fuerit. 514
3. Anno regni eius primo, classis Siculorum regis, Ale, xandriam ueniens, damnum incurrit enorme. Comes Tripolitanus regni procurationem, & regis tutelam, tamquam agnitorum proximus, poscit. 514
4. Milo de Planci apud Accon occiditur, Tyrensis Archiepiscopus moritur. 515
5. Describitur Comes Tripolitanus, quibus moribus & maioribus fuerit, quomodo regni procurationem suscep, rit. Huius historie Conscriptor, Cancellarius Regius effi, citur. 516
6. Saladinus, uocantibus eum Damascenit, Damascum obtinet, & reliquias regionis partes. Dirigitur contra eum Tripolitanus comes, qui eius obstat molimibus. 517
7. Assignantur cause, quare contingat, quod super populum nostrum solito amplius hostes inualecant. 518
8. Mussule dominus in nepotis subsidium uenire propo, nit. Saladinus proficit, regionem occupat uniuersam. Comes eum eo pacificatur. Obsides recipit. 519
9. Mainardus Berythensis Episcopus moritur: huius conscriptor historie, ad Tyronensem Metropolitanum pro, mouetur. 520
10. Rex Damascenorum regionem ingreditur, eam de, populatur. Hernefus Cesariensis Archiepiscopus defun, gitur. 522
11. Rex iterum fines hostium ingressus, uallem cui cog, nomentum est Bachar, deprendatur. Raynaldus de Castelb, lione, & Ioselinus Regis patruus, a vinculis hostium sol, suntur. 522
12. Dominus Imperator Constantopolitanus, apud Ico, nium ignominiose conficitur. 522
13. Guillelmus iunior, Marchio de Monte ferrato, in Sy, riā ueniens, domini Regis sororem uxorem duxit. 523
14. Comes Flandrensum diu exspectatus regnum in, greditur. 524
15. Qui cum Comite uenerant, seducunt eum, monentes ne regni principibus acquiescat. 525
16. Imperatoris Constantopolitanus Legati petunt ins, stanter pacia, que cum domino eorum Rex inierat, imple, vi, ut contra Aegyptum expeditiones præparent. 526
17. Comes factum impedit, ab honesto alienus propo, sitio. 527
18. Imperatoris Legati ad propria redeunt: Comes uer, sus partes Antiochenas cōtendit. Balianus D. Regis Amal, rici uiduam uxorem ducit. 527
19. Comes Flandrensis, unā cum principe Antiocheno & Tripolitano, castrum Haren obseidet, & sine fructu la, borat. 528
20. Saladinus cum multitudine infuita ab Aegypto ueniens, regnum ingreditur, ante Ascalonam se locat. Rex cum uniuersis regni viribus illi obuiam occurrit: ante pra, dictam urbem conflictus cum hostibus habetur maxi, mus. 529
21. Hostes regionem longè lateq; depopulantur, urbes & suburbana succidunt. 530
22. Rex Ascalonam egressus, hostibus occurrit: ordi, nantur utrinq; acies, procinctus fit ad dimicandum. 531
23. Comittitur pugna, uincitur Saladinus, & in fugā cum supremo periculo & ignominia uertitur. 531
24. Pluuiarum intemperies & frigus in solitum eos qui ex acie fugerant, fatigant supra vires: occiduntur ex eis in numeri, capiuntur quamplures. Rex Hierosolymā uictor reuertitur. 532
25. Qui in partibus Antiochenis castrum Haren obse, derant, infecto negotio reuersi sunt ad propria. 533
26. Roma generalis synodus indicatur. Rex super effu, ta Iordanis, infaustis aubus castrum edificat, edificatum Templariis tradit. 534
27. Rex in terras hostiū ingressus, damna patitur enor, mia. Hemfredus regius Constabularius occasionem mortis colligens, ibi defungitur. 535
28. Saladinus regionē ingreditur Sydonensem. Rex conuocatis regni viribus, hostibus occurrit. 537
29. Comittitur pugna: nostri uincuntur, capiuntur ex eis quamplures. 538
30. Saladinus castrum quod de nouo edificatum fue, rat, obseidet, obseuum occupat, diruit occupatum. Henrīcus Comes Trecentis, Petrus domini Regis Francorū Lu, douici frater, in Syriam uenient. 539
- L I B E R V I C E S I M V S S E .**
- C V N D V S .
- Cap. 1. Rex sororem suam, quā Marchionis uxor fue, rat, cuidam adolescenti, Guidoni uidelicet de Lizimaco uxo, rem tradit: cum Saladinu paribus conditionibus preter solium truiga firmatur. Pg. 540
2. Saladinus partes Tripolitanas hostiliter inuadit, et segetes & terra bona depopulatur. 540
3. Clasis Aegyptiorum ad insulam Aradum accedit. Comes Tripolitanus cum Saladinu fœdus init. 541
4. Tyrensis Archiepiscopus ad Constantinopolim regre, ditur. Rex Francorum uita decebat. 542
5. Rex sororem suam iuniorē, Hemredo tertio uxorem tradit. Constantopolitanus Imperator, uita defungitur. 543
6. Princeps Antiochenus occasione pellicis, quam uxori uiueti superduxerat, anathemati subiicitur. In Alexium Imperatorē, conspiratur. 544
7. Hierosolymitanus Patriarcha Antiochiam dirigitur, ut rei periclitanti tentet afferre remedium. Dominus Ale, xander Papa uita decedit. 544
8. Noradini filius moritur, domino Mussule consanguineo suo hereditate relicta. 546
9. Inter regem & Tripolitanum Comitem simultas ori, tur periculosa, & usq; ad odium manifestū procedit. 548
10. Constantinopoli tumultus oritur, & præudente viro nequam Andronicō, Latinorū populus excurbatur. 548
11. Causa tumultus & defensionis assignatur. 549
12. Urbem & palatia intersectis nobilibus Andronicus occupat, & violenta dominatione populu opprimit. 550
13. Populus Latinorū, qui in galeas se receperat, insulas & loca maritima hostiliter depopulatur. 552
14. Saladinus fœdus quod cū rege inierat, rescindit. Rex illi ultra Iordanem occurrit. Turci uicum Buria ef, fringunt, habitatoribus eius in captiuitate redactis. 552
15. Idem castrum in nostra regione Sineide, speluncam uidelicet munitissimam, occupat uolenter. 554
16. Saladinus fines nostros uiolenter ingreditur, apud castrum

I N D E X C A P I T V M .

- castrum Forbeleti pugna cōmittitur, a n c i p i t u i c t o r i a . 555
 27 Salahadinus clāsse uocata ex Aegypto, urbem obſi-
 det Berythenſium. 557
 28 Rex ad Beryhi obſidionem ſoluendam properans,
 uſq; Tyrum peruenit. Salahadinus obſidionē ſoluit. 558
 29 Salahadinus Euphratēm tranſit, Mesopotamiam in-
 gressus. 559
 20 Rex fīnes Damascenorū hōſtiliter depopulatur. 560
 21 Rex prēfidium quod maxime Salahadinus occupa-
 uerat, obſidet, obſeffum occupat, & Christianitati reſtrī-
 tuit. 561
 22 Rex iterum fīnes Damascenorum cum ſuis expedi-
 tionibus ingreditur. 563
 23 Censuſ in regno colligitur, quo contra futuros caſus
 regnum ſe tueatur. 564
 24 Salahadinus Alapiam obſidet, & obſeffam quibuf-
 dam conditionib; interpoſitis obtinet. Princeps Antio-
 chenus cum Rupino Armeniorum Duce Tarſum comi-
 mutat. 566
 25 Rex apud Nazareth agvitudine correptus ualida,
- Guidonem de Lizimaco, Comitem Ioppensem, regni pro-
 curatorem conſtituit. 567
 26 Salahadinus cum ingentibus copijs fīnes noſtros in-
 gressus, circa partes Scythopolitanas conſedit: noſtri oči
 currunt ei. 568
 27 Fāmes in exercitu oritur ualida, tandem ſine comi-
 ſo prēlio, tam noſtri quam hostes ab inuicē diſcedūt. 570
 28 Salahadinus urbem Petracensem trans Iordanē ob-
 ſidet, & obſeffam impugnat hōſtiliter.
 29 Rex Comiti Ioppensi administrationem auſert, Bal-
 duinum nepotem ſuum regio diademate coronat. 572
 30 Rex congregatis copijs ultra Iordanem festinat, ut
 obſeffis ſubueniat. Salahadinus obſidionem ſoluit. 574

L I B E R V I C E S I M V S.

T E R T I V S.

P R A E F A T I O.

Cap. 1. Inter Regem & Comitem Ioppensem nutrita
 diu ſimilitas, erumpit in lites excrabilis. Reconciliationis
 nulla appetit ſpes. Tripolitanus regni administrationem
 & tutelam regiam obtinet. 577

F I N I S.

卷之三

271字典

• 17 •

三三三

GVILLELMVS DEI PATIENTIA

SANCTAE TYRENSIS ECCLESIAE MINISTER

indigius, uenerabilibus in Christo fratribus, ad quos presens Opus
peruenerit, aeternam in Domino salutem.

Ericulosum esse, & grandi plenum alea, regum gesta describere, uirorum prudentium nemo est qui dubitet. Nam ut laborem, iuge studium, perennes uigilias (quibus huiusmodi solent indigere negotia) omittamus, duplex historiographis certum est imminere præcipitum: quorum uix est, ut alterum declinare ualeant. Effugientes enim Charybdim, Scyllam incurunt, quæ succincta canibus, nō minus nouit procurare naufragia. Aut enim rerum gestarum ueritatem prosequentes, multorum in se conflabunt inuidiæ: aut indignationis gratia leniendæ, rerum occultabūt seriem, in quo certum est nō deesse delictum. Nam rerum ueritatē studiose præterire, & occultare de industria, contra eorum officiū esse dinoscitur. Ab officio autem cadere, procul omni dubio culpa est. Si tamen dicitur officiū, congruus actus uniuscūq; personæ, secundum mores & instituta patriæ. Rerum autē incontamina am prosequi gestarum seriem, & ueritatis regulam nō deserere, res est quæ indignationem solet sæpius excitare. iuxta illud quod ueteri prouerbio dicitur: Obsequium amicos, ueritas odiū parit. Aut gitur à suæ professionis cadent officio, obsequium præstantes indebitum: aut rei ueritatē prosequentes, odiū (cuius ipsa mater est) eos oportebit sustinere. Hec nimis frequentius ita sibi solent aduersari, & se mutua importunitate reddere molesta. Nam iuxta Ciceronis nostri sententiā, Molesta est, inquit, ueritas, si quidem ex ea nascitur odium, quod est amicitiae uenenum. Molestius autē obsequium, quod uitij indulgens, amicum sinit ire præcipitē: quod in se uidetur implere, qui obsequij gratia, contra officij debitum suppressit ueritatem. Nam eorum qui adulatio[n]is studio rerum gestarum articulis inuoluunt impudenter mendacia, tam detestabile factum creditur, ut nec scriptorum numero debeat sociari. Si enim rerum ueritas gestarum secus est, & deficiens à scriptoris officio, multo fortius peccatum reputabitur, mendacij næuum ueris immiscere: & quod à uero deficit, credulæ pro uero posteritati contradere. Ad hoc nihilominus æquè uel amplius formidabile historiarū scriptoribus sol' et discrimin occurre, (totis uirib. fugiendum) uidelicet ne rerum gestarum dignitas, sermonis ariditate & oratione iejuna, sui dispendium patiatur. Verba enim rebus, de quibus agit, decet esse cognata; nec à materia nobilioris elegantia, scriptoris lingua uel pectus oportet degenerare. Vnde magnopere cauendum, ne amplitudo materiae tractatus debilitate succumbat: & uitio narrationis exeat macilentum uel debile, quod in sui natura pingue solidumq; subsistit. Nam ut ait Orator eximus in Tusculanarū primo: Mandare quenquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec illustrare possit, nec delectatione aliqua lectorē allicere, hominis est intemperanter abutentis & literis & ocio. Hoc igitur dilemma, & multiplicatatem periculi in præsenti nobis uidemur incidisse. Nam in Opere quod gestamus præ manibus, multa de regum moribus, & uita, & corporum habitudine,

a siue

siue commendabilia, siue notae subiacentia, prout rerum gestarum series ui-
 debatur deposcere, interseruimus: quæ corū posteri relegentes, impatienter
 fortasse portabunt, & aduersus chirograpum præter meritū incandescent,
 aut inuidum aut mendacē reputabunt, quorum utruncq; (uiuit Dominus)
 tanquam rem fugimus agere pestilētem. Nam de reliquo iam non licet ambi-
 gere, quam ad impar opus imprudenter emitimur, & quod ad rerum digni-
 tatem nostra non satis accedit oratio. non nihil est tamen quod egimus. Nam
 & in picturis uides, ut ad artis arcana nondum admissi, luteos primū solent
 colores substernere, & prima lineamēta designare: quibus manus pruden-
 tior, fucis nobilioribus decorem confucuit addere consummatū. Prima em-
 summo labore iecimus fundamēta, quibus sapiētior architectus obseruata
 ueritatis regula (quam in nullo deseruimus) egregio tractatu artificiosa ma-
 gis poterit superaedificare triclinia. Inter tot igitur periculorum infidias &
 anceps discrimen, tutius fuerat quievuisse, silentiumq; erat, & oculum calamis
 indicendum: sed urgentissimus instat patriæ * pro qua uir bene dispositus
 (etiam si id necessitatis articulus exigat) uitā tenetur impendere. Instat inq;, &
 & autoritate qua præminet, imperiose præcipit, ut quæ apud se centū penē
 annorum gesta sunt curriculis, silentio sepulta, nō patiamur sentire posse ob-
 liuionis incōmodum: sed stylī exarata diligenter officio, posteritatis memo-
 riæ conseruentur. Paruimus igitur, & manus dedimus ei, cui nostram non
 satis honestē negare poteramus operā: nō multū attendentes quid de nobis
 censura sit posteritas, & quid in tam excellenti materia exanguis nostra me-
 reatur oratio. Paruimus sane (utinam tam efficaciter quam libenter, utinam
 tam cōmēdabiliter quam deuotē) natalis soli magis tracti dulcedine, quam
 uires cum assumpto labore compensantes: non ingenij ope freti, sed p̄ij fer-
 uore affectus, & caritatis sinceritate. Accessit præterea domini Amalrici re-
 gis (cuius anima sancta requie perfriuatur) & illustris in memoriae & inclite in
 Domino recordationis iussio, nō facile negligenda, & instantia multiplex,
 quæ ad hoc ipsum nos maximē impulit: cuius etiā rogatu, ipso Arabica ex-
 emplaria ministrante, aliam historiā à tempore seductoris Mahumeth, usq;
 in hunc annum, qui est nobis ab incarnatione Domini M C L X X X I I I . per an-
 nos quingentos septuaginta decurrentem conscripsimus. autorem maximē
 secutus uirum uenerabilem Seich, filium Patricij, Alexandrinū patriarcham. In
 hac uero nullam aut Græcam, aut Arabicā habētes præducem scripturam,
 solis traditionibus instructi, exceptis paucis quæ ipsi oculata fide conspexi-
 mus, narrationis seriem ordinauimus, exordium sumētes ab exitu uirorum
 fortium, & Deo amabilium principū, qui à regnis occidentalibus uocante
 Domino egressi, terram promissionis, & penē uniuersam Syriam in manu
 fortisibi uendicauerunt. & inde usq; ad regnum domini Balduini quarti (qui
 in ordine regum, computato domino duce Godefrido, qui primus regnum
 obtinuit, locum habuit septimum) per annos L X X X I I I . cum multa diligentia
 protractimus historiam. Et ut ad pleniorē status Orientaliū regionis lectori
 nihil deesse possit intelligentiam, studioso paucis & succincte præmisimus,
 quo tempore, & quanto seruitutis iugū passa fuerit: que fuit hoc medio tem-
 pore fidelibus in ea degētibus inter infideles conditio. & que fuerit occasio,
 ut post tam longa continuæ seruitutis tempora, Occidentaliū principes re-
 gnorum

Anno 1184

gnorum ad liberationem eorum exciti, tantū sibi peregrinationis onus assumperint. Quod si quis ad nostras occupationes respiciat, quorum multiplicitate fatigamur plurimum, tum circa egregiam & à Deo custoditam Tyrorum metropolim, cui non de meriti electione, sed sola Domini patientia præsidemus: tum circa domini Regis negotia, in cuius sacro palatio Caniculari fungimur dignitate: & circa alias necessitates, quæ solito maiores emergunt: ad indulgendum erit proclivior, si forte in Opere præsenti occurrerit, unde iustius offendatur. Occupatus enim circa plurima animi motus, ad discutienda diligentius singula solet debilior consurgere: & partitus tantam singulis non potest impendere diligentiam, quantum totus apud se residēs uniformis, consuevit unicis & singularibus aptare studijs. Vnde & facilius ueniam meretur. Distinximus autē uolumen uniuersum in libros **xxiiii.** eorumqz singulos certis designauimus Capitulis, quo lectori facilius, quicquid de articulis historie sibi uiderit necessarium, occurrat: propositum habentes (uita comite) quæ deinceps nostris temporibus rerum futurarum depromet uarietas, ijs quæ promissimus addere, & numerum augere librorum pro quantitate occurrentis materiæ. Certum porrò tenemus, nec nos hæc fallit opinio, quod nostræ imperitiæ testē producimus Opus præsens. Et qui latèrē potuimus silentes, nostrum scribendo prodimus defectū, dum officium charitatis amplectimur: magis tamen uolumus absque ea quæ inflat inueniri, quam ea quæ ædificat carere. Nam sine illa plures ingressi ad nuptias, in mensa regis inuenti sunt digni: qui autē sine hac inuentus est, inter conuiuas audire meruit, Quomodo huc intrasti non habens uestem nuptiæ? Scientes tamen, quoniam in multiloquio non solet deesse peccatum, & miseri hominis lingua in lubrico posita poenâ facile meretur: inuitamus fratrem, & exhortamur in Domino nostrum lectorem, ut cùm iustum reprehensionis locū inuenerit, charitate media, utatur ea liceter, & de nostra correctione sibi acquirat æternæ uitæ præmium: memorqz nostri in suis orationibus, impetrat nobis apud Dominum, ut quicquid in Opere præsenti deliquimus, nobis non imputet ad mortem, sed de gratuita bonitate & inolita clementer indulget Saluator mundi: cuius tribunal nos miseri, inuitiles in domo eius serui, accusantem supra modum querentes conscientiam, non immēritō formidamus.

a ij

LIBER

LIBER PRIMVS

Quo tempore Heraclij Augusti, Homar filius Carab, tertius post Mahumeth, dux Arabum,
uniuersam occupauerit Syriam. Caput I.

Radunt ueteres historiæ, & id ipsum etiam habent Orientaliū traditiones, quod tēpore quo Heraclius Augustus Romanum administrabat imperiū, Mahumeth primogeniti Sathanæ (qui se prophetā à Domino missum mentiēdo, Orientaliū regiones, & maximē Arabiam seduxerat) ita inualerat doctrina pestilēs, & disseminatus languor ita uniuersas occupauerat prouincias, ut eius successores iam nō exhortationibus uel p̄dicatione, sed gladijs & uiolentia in suum errorem populos descendere compelleret inuitos. Cum enim p̄dictus Augustus uictor reuersus de Perside (unde crucē Domini tanta cum gloria reportauerat) adhuc in Syria moram faceret, & per Modestum, uirū uenerabilem, quem Hierosolymis ordinauerat episcopū, ecclesiārum ruinas, quas Cosdroē Persarum satrapa nequissimus hostiliter deiecerat, in priorem statū, datis sumptibus necessarijs, reformari p̄cepisset: Homar filius Carab à p̄dicto seductore tertius erroris & regni successor, cum infinitis Arabum copijs, egregiam Palæstinorum urbem Gazam iam occupauerat uiolenter. Vnde postmodum Damascenorum fines cum suis legionibus & infinita multitudine, quam secum trahebat, ingressus, Damascum expugnauerat, p̄dicto Imperatore adhuc in Cilicia rei exitū exp̄tante. Quod cum ei nunciaretur, quod Arabes in tantam elati superbiā, & de sua multitudine p̄sumentes, Romanorum fines inuadere, & eorum urbes sibi uendicare nō uererentur: uidens quod ei uires nō suppeterent ad occurrentum tantæ multitudini, & ut eorum comprimeret insolentiā, maluit ad propria sospes redire, quām uiribus imparibus bellorum se dubijs committere casibus. Sic ergo eo discedente, qui afflictis ciuibus tenebatur patrocinium ministrare, Arabum inualuit uiolentia ita, ut subito, & infra tempus modicum à Laodicea Syriæ usq; in Aegyptum uniuersas occupauerint regiones. Quis autem fuerit p̄dictus Mahumeth, & unde, & quomodo ad hanc proruperit insaniam, ut se prophetam mentiri, & à Deo missum dicere p̄sumeret: cuius porrò uitæ & conuersationis, quādiu regnauerit, & ubi, & quos demum habuerit successores: & quomodo penè uniuersum pestiferis eius repleuerit dogmatibus orbē, quicq; eum in eodem errore fecuti sint, alibi differuimus diligēter, sicut ex subsequentib. dat intelligi manifestē.

Quæ fuerit occasio, quæ opportunitatem p̄stitit, quod ita subito Orientem occupauit: & quod idem Hierosolymam ueniens, templum Domini reedificari p̄cepit. Caput II.

Cooperabatur sanè ad eorum propositum, quod paucis ante annis p̄dictus Cosdroē, eandē Syriam uiolenter ingressus, urbes deiecerat, uel incenderat: suburbanasq; ecclesias subuertens, populum captiuauerat: & urbe sancta effracta, hostiliter in ea triginta sex ciuiū millia gladio perimens, crucē Dominicam, & loci eiusdē episcopū Zachariam, cum residuo populi tam urbis quām regionis uniuersæ secum transtulit in Persidem. Hic enim rex Persarum potentissimus, domini Mauricij Augusti (cuius adeo familia fuit beatus papa Gregorius, ut unum de liberis eius de sancto fonte suscipiat)

peret) filiam nomine Mariam in uxorem duxit: cuius gratia coniugij, lau-
crum regenerationis adeptus est, fuitq; Romanorum antiquissimus, quam-
diu prædictus uixit Imperator. Quo demum à Phoca Cæsare, qui eidem
postmodum in imperio successit, proditiose imperfecto, abominatus eorum
perfidiam, qui tam nefarium hominem, & adhuc domini sui cæde cruenta-
rum super se regere passi fuerat, quasi occulte societatis reos, & illius sceleris
habentes conscientiam: imperij fines uiolenter ingressus est, in res eorum uio
lenter desæuiens, saceri necem, uxore stimulante, ultum iri desiderans: suba
ctisq; cæteris regionibus, quæ Romanorum suberant ditioni, nouissime Sy-
riam (ut præmisimus) obtinuit: populis autem eius aut peremptis gladio,
aut secum in Persidē deductis. Ingressi igitur Arabes, terram habitatoribus
reperientes uacuam, maiorem subiiciendi eam sibi repererunt opportuni-
tatem. Sic ergo urbem Deo amabilem, Hierosolymam uidelicet, paribus
calamitatibus inuolutam comprehendentes, populo, qui in ea erat modico,
ut eis factus tributarius externis conditionibus deseruiret, pepercérunt, per-
mittentes eis suum habere pontificem, & ecclesiā, quæ (ut prædictum est) de-
iecta fuerat, reparare: & religionem liberè conseruare Christianam. Dum au-
tem in eadem ciuitate princeps suprà nominatus moram faceret, cœpit dili-
genter à ciuibus percunctari, & maxime à uiro uenerabili Sophonio, eiusdē
loci episcopo (qui Modesto piæ memoriae iam defuncto successerat) ubi nā
esset locus in quo templum Domini fuerat (quod à Tito Romano principe,
cum ipsa urbe dirutum fuisse legitur) qui ostendentes ei locum, designaue-
runt, aliqua uetus operis extantia uestigia demonstrantes: ubi sumptibus
qui sufficere possent ad impēlam designatis, & conuocatis artificibus, subie-
cta pro uotis materia tam ex marmorū diuersitate, quam ex lignorum diffe-
rentia multiplici templum ædificari præcepit. Quo postea infra modicum
tempus, iuxta conceptū mentis feliciter consummato, quale hodie Hieroso-
lymis esse dinoscitur, multis & infinitis ditauit possessionibus, unde suppe-
terent facultates, ad conseruanda perpetuò eiusdem sarta tecta, & uetera re-
nouanda, & continuanda luminaria per manum eorum qui in eodem tem-
plo deseruiren̄t. Quæ autem sit illius forma, & quæ operis elegantia, quoniā
penè omnibus notum est, non est præsentis tractare negocij. Erant porrò in
eodem templi ædificio, intus & extra ex opere Musico, Arabici idiomatis
literarum uetusissima monimenta, quæ illius temporis esse creduntur: qui-
bus & auctor, & impensarum quantitas, & quo tempore Opus inceptum;
quoq; consummatum fuerit, euidenter declaratur.

Quanto tempore sub alternis dominis Syria iugum passa est seruitutis: & quomodo fidelibus, & quisub
infidelium ditione degebant, utilis fuit amicitia magnifici imperatoris Caroli cum
Aarum rege Persarum contracta. Caput III.

SIc igitur ciuitate Deo amabili & sacrosancta, peccatis nostris exigētibus,
infidelū subiecta hostium ditioni, iugum inde seruitutis continua passa
est laboribus per annos quadringentos nonaginta, conditionibus tamen
alternis. Nam frequenti rerum immutatione, dominos mutauit frequētius:
secundum quorum dispositionem plerunque lucida, plerunque nubila rece-
pit interualla: & ægrotantis more, temporum præsentium grauabatur, aut
respirabat qualitate. Plenius tamen conualescere non poterat, quæ infidelū
a iij princi

principum & populi sine Deo, dominatione premebatur uiolenta. Diebus tamen illius admirabilis & prædicādi uiri, Aarum uidelicet, qui cognomatus est Ressith (qui uniuerso præfuit Orienti, cuius liberalitatē & urbani tatem præcipuam, & mores singulariter commendabiles, uniuersus etiam usque hodie Oriens admiratur, & præconijs attollit immortalibus) interuentu pīssimi & immortalis memoriae uiri, domini uidelicet Imperatoris Caroli (qui mutuam, intercurrentibus nuncijs frequentibus, inter se gratiam, subnixam foedere, conciliauerant) plebi tranquillitas præstata est, & fauor principis clementer indultus ad multam consolationem, ita ut magis sub imperatore Carolo, quam sub dicto principe degere uiderentur. De quo ita legitur in uita prædicti uiri glorioſi. Cum Aarum regem Persarum, qui (excepta India) totum penē Orientem tenebat, talem habuerit in amicitia concordiam, ut is gratiam eius omnium qui in toto orbe terrarum erant, regum ac principum amicitiae præponeret, solumq; illum honore ac magnificientia colendum iudicaret. Ac proinde cum legati eius, quos cum donarijs ad sacratissimum Domini ac Saluatoris nostri sepulchrum, locumq; resurrectionis miserat, ad eum uenissent, & ei domini sui uoluntatem indicassent, non solum quæ petebantur fieri permisit, sed etiam sacrum & salutarem locum, ut illius potestati ascriberetur concessit. & reuertentibus legatis suos adiungens, inter uestes & aromata, & cæteras Orientalium terrarum opes, ingentia illi dona direxit: cum ei ante annos paucos, eum quem tunc solum habebat, roganti mitteret elephantem. Nec solum ijs qui Hierosolymis habitabant sub infidelium potestate fideiibus, uerū & ijs qui in Aegypto & in Africa sub impietate degebant Saracenorū, suarum largitionum frequenter dirigebat solatia, & pietatis opera porrigebat, sicut in eius uita legit, quæ habet: Ita circa pauperes sustentandos, & gratuitā liberalitatem (quam Græci eleemosynam uocant) deuotissimus, ut non in patria solum & in regno suo id facere curauerit, uerū trans maria, in Syria & Aegypto atque Africa, Hierosolymis, Alexandriæ, atque Carthagini, ubi Christianos in paupertate uiuere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniam mittere solebat. Ob hoc maximè transmarinorum regum amicitias expetens, ut Christianis sub eorum dominatu degentibus, refrigerium aliquod a reuelatio proueniret. Quot autem & quantis rerum temporum & dominiorum, quamq; uarijs permutationibus hoc medio tempore flagellata fuerit, tam prædicta Dei cultrix ciuitas, quam uniuersa ei adiacens regio, si quis scire desiderat, eam relegat historiā, quam nos de Gestis Orientalium principum, à tempore prædicti seductoris Mahumeth usque in hunc presentem diem, qui est nobis ab incarnatione Domini, millesimus centesimus octogesimus secundus, per annos quingentos septuaginta seriem rerum complexam, cum multo labore confecimus.

Quomodo

Quomodo in potestatem deuenerit Aegyptij Caliph: & quomodo Hequen nequissimo regnante, scrututis iugum super fideles factum sit intolerabilius: & de ruina ecclesie

Hierosolymitane. Caput IIII.

Porrò per idem tempus inter Aegyptios & Persas æmula' nimis & pertinax erat de monarchia contentio. Ministrabat aut̄ odiorum somitem & incentuum maius, contradictiarum obseruantia traditionum, qua usque hodie uterq; populus contentionibus reciprocis sacrilegos se appellant, sibi non cōmunicantes inuicem, ita ut in nominibus uelint etiā habere differentiam. Qui em̄ Orientaliū superstitionē sequunt̄, lingua eorū Somni dicunt̄ qui uero Aegyptiorū traditiones præferunt, appellant Syha: qui nostrę fidei magis consentire uidentur. Quæ aut̄ inter eos sit erroris differentia, non est presentis temporis edocere. Tandem uero Aegyptiorum regno inualescēte, & usq; Antiochiam prouincias & regiones occupante cum cæteris, in eius urbs sancta legibus communib; descendit potestatē. Sub quo principatu (sicuti captiuis solēt aliquando tempora indulgentiora concedi) a suis anxietibus coepit aliquantulum esse remissius, quoisque continuata hominum nequitia exigente, eidem regno Hequen Caliph præfectus est. Hic & prædecessorum suorum & successorum pariter longe uincens malitiam, factus est posteris, & eius insaniam legentibus solennis fabula. Adeo enim in omni impietate & nequitia singularis extitit, ut eius uita Deo & hominibus odib; lis, speciales exigat tractatus. Hic inter cætera, quæ perniciosa plurima præceperat, ecclesiam Dominicæ resurrectionis (quæ per uenerabilem virū Māximum, eiusdem loci episcopum, præcipiente domino Constantino Augusto ædificata fuerat, ac postea per reuerendissimū Modestum tempore domini Heraclij Augusti reparata) funditus deſici mandauit. Cuius præcepti rescriptum quidā eius procurator, præses uide icet Ramulensis, Hyarot nomine, ad se directum suscipiens, predicta ecclesia usque ad solum diruta, iussionem regiam effectui mancipauit. Praerat uero ea tempestate eidem ecclesiæ vir uenerabilis Orestus nomine, eiusdem nequissimi regis auunculus, matris eiusdem frater. Hoc autem ideo fecisse dicitur, ut suæ perfidiæ populis infidelibus daret argumentum. Obijciebatur enim ei Christianitatis titulus, & quod ex matre Christiana natus esset. quod quasi crimen à se uolens depellere, predictum facinus ausus est perpetrare: nihil arbitratus superesse calumnia, quod in eius personam impingi posset, quodq; eius æmulis patēret ad mortum, ex quo religionis fontem Christianæ & fidei catholicæ cunabula deiecisset.

Quæ erat conditio fidelium per illud tempus inter infideles. Caput V.

A B ea die coepit fidelium in eadem ciuitate multo deteriore esse conditio, tum ex dolore iustissimo, quem ex casu sanctæ resurrectionis ecclesiæ conceperat: tum ex multiplicatis angarijs geminata molestia. Nam præter enormitatem tributorum & uectigalium, quæ ab eis præter morem, & contra priuilegia à suis prædecessoribus indulta exigebantur, solennitates etiam interdixerat, quas usq; ad illum diem sub alijs principibus, & in occulto & palam satis liberè celebrauerant. Quocq; dies erat celebrior, eo arctius dominiorū suorū septis cohibebantur, nec in publicū audebat comparere. domi cuā nō tutū daba eis habere refugium, sed iactu lapidū & sordiū immisione.

boud

a iiiij & viij

& uiolentis irruptionibus, quanto dies erat solennior, tanto amplius molestatabantur. Ad hoc & pro quolibet uerbo leui, ad quamlibet accusatoris aliqui suggestionem, sine causæ cognitione rapiebantur ad cruces & supplicia, bona confiscabantur, auferebantur possessiones, filij & eorum & filiae rapti de domibus parentum, flagellis aliquando, nonnunquam blandimentis & promissionib. apostatare cogebant, aut patibulis affigi. Qui autem pro tempore erat illis Patriarcha, is primum iniurias excipiebat & opprobria: tum eos & publicè & secretius ad longanimitatem inuitans, pro temporalibus que patientiabantur malis, coronas promittebat sempiternas. Cuius uerbis & exemplo commoniti, transitorias pro Christo contemnentes iniurias, se inuicem mutua charitate consolabantur. Referre per singula longum esset, quanta in proprijs corporibus praedicti serui Dei pertulerint tormenta, ut heredes fierent in domo Domini, & ut leges emularentur paternas. Num tamen de tot milibus exempli gratia producamus in medium, ut per hoc deprehendat uestra dilectio, quam ex friuolis causis ad ultima supplicia raperetur. Quidam cuius ex infidelibus nostros odio persequens insatiabili, uir perfidus & nequam, ut eis aliquid ad mortem moliret, morticinum canis clam proiecit in atrium templi, in cuius mundicia conseruanda, eius custodes & uniuersa ciuitas omnem impendebant sollicitudinem. Mane facto, qui orationis gratia accesserunt ad templum, reperientes immundum cadauer & foetens, penè ad insaniam uersi, uniuersam penè urbem repleuerunt clamoribus. Concurrit subito populus uniuersus, & omnes asserunt pro constanti, Christianos hoc fecisse. Quid plura: Decernitur interitus uniuersis, & tam peculiare flagitium morte piandum iudicatur. Fideles porrò de sua confidentes innocentia, mortem pro Christo pati, parati erant. Dumque adessent spiculatores eductis gladiis ut populū interimeret, obtulit se adolescens plenus spiritu, dicens: Periculosest fratres, si ita perit omnis haec ecclesia. Expedit magis ut unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Concedite mihi, ut mei habeatis annuam in benedictione memoriam, & generi meo honor in perpetuum debitus conservetur: ego uero, auctore Domino, hanc à uobis stragem depello. Suscepserunt igitur grataanter uerbum, & quod ille petierat, ultrò concedunt. Et ut in ramis Palmarum ad perennem eius memoriam, eius oliuam, quae Domini nostri Iesu Christi significativa est, introducant in ciuitatem, in processione solenni, confirmant. Quo facto, praedictus adolescens primatibus se offert ciuitatis, reum se confitetur, & omnes alios astruit innocentes. Quod audientes iudices, alijs absolutis, illum gladio exposuerunt. Et ita pro fratribus anima ponens, cum pietate dormitionem accepit, optimam habens depositam gratiam.

Quomodo patri nequam, filius Daber egregius moderator regni successit: & precibus domini Romani, Constantinopolitani imperatoris, redificatur ecclesia, cooperante Ioanne Carianite, Constantino monacho necessaria ministrante. Caput. VI.

Affuit tandem diuina clementia, & afflictorum misera, consolationem intulit non modicam rebus desperatis. Praedicto enim nequam rebus humanis exempto, cessauit ex parte quassatio, filio eius Daber regnum obtinente. Hic siquidem ad petitionem domini Romani imperatoris Constantinopolitani (qui cognominatus est Heliopolitanus, cum quo & foedus quod

quod pater eius uiolauerat resarcens, contraxerat amicitiam) prædictam ecclesiam reædificandi fidelibus concessit potestatem. Qua concessa, cognoscens plebs fidelium, quæ Hierosolymis habitabat, quod ad tanti operis restorationem eorum vires non sufficerent, missis nuncis ad prædicti Romani successorem, dominum Constantinum monachum (qui tunc agebat in sceptris) precibus porrectis humiliter, significat in quanto incerore, & in quanta desolatione post ecclesiam dirutam populus confedisset: orat affectuosisimè, ut ad reædificationē ecclesiæ Imperialis munificentia liberalem porrigeret manum. Procurabat autem eorum legationem quidam Ioannes cognomento Cariamentis, Constantinopolitanus natione, nobilis quidem nō secundum carnem, sed moribus. Hic postposita seculi dignitate, Christū secutus, religionis assumpto habitu, Hierosolymis pauper pro Christo habitabat. Missus igitur debita instantia, & sollicitudine non pigra, apud eum dominum Imperatorem fideliter elaborans obtinuit, ut ad opus prædicti ædificij de proprio fisco, idē Deo amabilis Augustus, sumptus necessarios & sufficientes ministrari præciperet. Impetrata ergo pro uoto fidelis populi postulatione, laetus Hierosolymam reuersus est. Vbi nunciato itineris successu, & precum porrectarum exauditione, uniuersum clerum & populum, quasi de graui ægritudine conualescentes recreauit. Præerat autem eidem ecclesiæ tunc uir uenerabilis, Nicephorus patriarcha. Sic ergo obtenta licentia, & sumptibus de Imperiali ærario ministratis, eam quæ nunc Hierosolymis est, sanctæ Resurrectionis ædificauerunt ecclesiam, anno ab incarnatione Domini millesimo XLVIII. ante urbis liberationem annis LI. tricelimo uero septimo postquam diruta fuerat. Qua constructa, contra imminētia pericula, & mille mortis discrimina consolationem receperūt. Non tamen celsabant aduersus eundem populū fidelem frequentes iniuriæ, & angariarum noua genera, sputa, colaphi, uincula, carceres: ad ultimū, suppliciorū omne genus, quibus populus Dei incessanter affligebatur. Nec solum ihs qui in eadem urbe erant, sed etiam ihs qui in Bethleem & Thecua, ubi soli habitabāt fideles, idem cauterium imprimebatur. Quoties enim nouus accedebat processus, & missus à Caliphā recens dirigebatur procurator, toties cōtra Dei populum nouæ struebantur calumniæ, & uaria extorquendi inueniebātur argumenta. Et quoties à domino Patriarcha & populo cōmuniter aliquid uolebant uiolēter exigere, si aliquo casu eorum differebatur postulatio, statim minabantur eam de iſcere. Idq̄ penē annis singulis patiebantur, configentibus præsidib⁹ se huiusmodi rescriptum à Regia directum celsitudine habere præ manibus, ut si aliquam difficultatem aut moram in præstandis tributis uel uectigalibus præsumerent annexere, corum statim usq; ad solum dirutæ deponerentur ecclesiæ. Quamdiu tamen Aegyptiorū aut Persarum præualuit regnum, sub eorū imperio fideles melioribus usi sunt cōditionib⁹. At uero postquam Turcorum inualescere iterum cœpit regnum, & eorum uirtus super Aegyptiorum & Persarum fines ampliari, & in eorum urbs sancta decidit potestatem, per triginta octo annos, quibus eam detinuerunt occupatam, maioribus molestijs cœpit populus Dei fatigari, ita ut leue ducerent, quod sub Aegyptiorum uel Persarum iugo pertulerant.

ET quoniam de gente Turcorum frequenter nobis in Opere præsenti erant dicenda quamplurima, quæ ipsi contra nostros, nostriç aduersus eos uiriliter magnificeç sæpius gesserunt: & adhuc proteruè nimis in nostrorum impugnatione perseverant: non uidetur alienū à nostro proposito, de ortu & origine gentis huius, & processu ad hunc excellentiæ gradum, in quo iam multis annis stetisse leguntur, aliquid præsenti inferere narrationi.

Gens igitur Turcorum, seu Turcomannorum (nam ab eodem habuerūt originem) ab initio septentrionalis fuit, incerta penitus, & certam non habens sedem. Vagabantur enim, & passim circumferebantur, pascuorum sectantes commoditatem, nō habentes urbes uel oppida, uel alicubi manentem ciuitatem. Volentes autem proficiisci, incedebant simul qui ex eadem erant tribu, aliquem de maioribus contribulum suorum habentes quasi principem, ad quem uniuersæ quæ in eadem simul tribu emergebant, referebantur quæstiones, cuiuscç dicto ab utraque dissonantiū parte parebatur, cuiuscç non impunè licebat examen declinare. Migrantes autem, uniuersam secum suam transferebant substantiam, equitia, greges, & armenta, seruos & ancillas. nam in his eorum omne consistebat peculium: nunquam agriculturæ dantes operam, emptionum & uenditionum ignorantes contractus, sed soiis permutationibus, uitæ sibi comparantes necessaria. Violentes autem alicubi locorum herbidorum amcenitate tracti tabernacula sigerere, & ad tempus aliquod morā sine molestia facere, per quosdam ex suis, qui uidebantur prudentiores, regionum principes solebant conuenire, & pactis initis sub placitis conditionibus, & certa tributorum præstatione, sub principe qui regioni præerat, moram iuxta condictum habebant in paſcuis & nemore. Accidit autem, quod illius populi multitudo maxima ab alijs seorsim incedens, Persarum ingressi fines, regionem inuenerunt sibi acceptissimam. Datoç regi qui erat pro tempore, secundum quod inter eos ab initio conuenerat, tributo, per annos aliquot moram ibi habuerunt diutiorē. Augebatur autē, quod eorū nō erat numerus, nec finis: ita ut regi & indigenis mentē quodāmodo habentibus prælagam, suspecta nimis esset eorū incremēti embola. Vnde factū est, quod habitō concilio uiolenter à regni finib. eos per se propellere decreuerūt. Sed mutato consilio uisum est eis expedientius, ut multiplicatis angarijs & pensionib. consuetis, nouis irreguläriter superadditis eos fatigarēt, usq; dum sua sponte sine coactione discederent. Cumç iam annis pluribus iniuriarū pondus & tributorū enormitatē exactorum sustinentes, diutius tolerare nolle, cōmunicato decernerent consilio, & hoc regi esset compertum, missa uoce præconia, iussi sunt à regno intra certum tempus discedere uniuerso. Transeuntesç Cobar fluuium, qui regnum ex ea parte limitabat, ibi uident solito libentius & diligentius suorum infinitam mu'titudinem. Nam prius seorsum habitantes, sui nec numerum nouerant, nec potentiam. Itaque mirati sunt, quomodo tantus, tamç innumerabilis populus alicuius principum aliquando tolerare potuerit superbiā, & angariarum & tributorum acerbitatē portare. Visumç est eis absque dubio, quod & Persarū populo, & qualibet natione nec numero nec uiribus essent impares, nihilç eis ad obtainendas uiolenter finitimas regiones

regiones decesset aliud, quam id quod more aliorum popolorum sibi regem non haberent. Volentes igitur uotis consonis sibi regem creare, describentes suorum uniuersam multitudinem, repererunt in eis centum familias splendidores cæteris: quarum quamlibet sagittam unam præceperunt afferre, & iuxta numerum familiarum centum sagitarum colligauerunt manipulum. Quem operientes, uocauerunt quendam puerulum innocentem, præcipientes ei, ut immissa manu sub uelamento, quo prædictarum latebat manipulus sagitarum, eo unam educeret solam, ea conditione, ut de ea familia rex assumeretur, cuius sorte sagitta exiret. Factumq; casu, quod puer eduxit sagittam Seducorū. Vnde constitit apud omnes, sicuti & prius ordinatum fuerat, quod ex ea tribu princeps futurus crearet. Praeceptum est iterum, ut ex eadē tribu centum eligerent, qui & ætate, & moribus, & uirtute cæteros anteirent suos contribules, utq; singuli singulas afferrent sagittas, offerentiū habentes inscripta nomina. Factoq; ex eis iterum manipulo, & diligenter cooperto uocatus est iterū puer, uel idem qui & prius, uel altius fortasse eiusdē innocentia. Cui similiter persuasum est, ut unā ex eis educeret. Eduxitq; unā, cui inscriptū erat nomen Selduch. Erat autē is uir speciosus admodū, nobilis, & in sua tribu præclarus, proiectæ ætatis, sed integer uiribus, & in re militari multā habens experientiā, quiq; tota corporis habitudine magni principis prætenderet elegantiā. Hunc ergo de cōmuni decreto sibi præficientes, in throno sublimauerunt regio, eam quae debet regibus, ei exhibentes reuerentiam: & ad eius implenda imperia, foedere complacito & iuramentis corporaliter prestitis se obligantes. Ille autē statim collata sibi satis pro imperio potestate, missa uoce præconia, educi publicè mandat, ut retransito flumine, & transmissis legionibus, uniuersi Persarū fines, unde prius exierant, occupet uiolenter, & adiacentia sibi uendicent regna, ne de cetero compellant regiones exteras errabundi circuire, & aliarum nationū fastus importabiles. Factumq; est, quod infra paucos annos nō solū Persarum, uerum etiā uniuersa Orientalium regna sibi subiugauerūt, subacta Arabum, & aliarū nationū, quæ principatus obtinebat, uiolentia. Sicq; populus uilis & abiectus ad tantum subito culmen euolauit, quod uniuersum occupauit Orientē. Idq; factū est uix triginta aut quadraginta annis, anteq; nostri occidentales principes peregrinationis iter (de quo hic agendum est) arriperent. Utq; aliqua esset differentia saltem nominis inter eos qui sibi regem creauerant, & per hoc ingentem erant gloriā consecuti: & eos, qui in sua ruditate adhuc permanent, priorem uiuendi modum nō deserentes, dicunt isti hodie Turci, illi uero priaca appellatione Turcomanni. Subactis itaq; regnis Orientalibus, adiecerunt etiam, ut potentissimū Aegyptiorum regnum inuaderent: descendentesq; in Syriam, Hierosolymam cum quibusdam alijs finitimis urbibus, uiolenter subiugauerunt sibi, fideles quos in ea repererant habitatores, durioribus solito aggrauantes molestijs, & angariarum multiplicitate fatigantes, ut premissus.

Quot & quantis uicijs per illud tempus subiectus esset mundus. Capit VIII.

NEc solum in Oriente ita fideles ab impiis opprimebantur, uerū in Occidente, in omni penē orbe terrarum, maximē inter eos qui fideles dicebantur, fides defecerat, & Domini timor erat de medio sublatus.

Perierat

Perierat de rebus iustitia: & æquitate subacta, uiolentia dominabatur in populis. Fraus, dolus, & circuuentio latè inuoluerant uniuerfa. Virtus omnis locum dederat, & cesserat quasi inutilis, malitia subintrâte. Videbatur sane mundus declinasse ad uesperam, & filij hominis aduentus secundus fore uincior. Nam multorum refrixerat charitas, & fides non inueniebatur super terram. Confusis ordinibus cuncta ferebantur, & in chaos pristinum mundus uidebaſ redire uelle. Maiores enim principes, qui subiectos ad pacem tenebantur dirigere, neglecto pacis foedere, pro causis leuibus contendentes ad inuicem, regiones tradebant incendij, prædas passim exercebant, pauperum bona imp̄ijs satellitibus suis exponebant ad rapinam. Non erant tutæ alicuius facultates inter tot insidias. Causa sufficiens putabatur, ut ad carceres quis traheretur, aut uincula, et in proprio corpore indignos sustineret cruciatus, quod aliquid habere crederetur. Ecclesiarum & monasteriorum non parcebatur prædijs, nec sanctorum possessionibus conferebat aliquid à p̄ijs principibus indulta priuilegia, sed nec immunitatē solitā & pristinam sibi uendicabat dignitates. Effringebatur sane sanctuarium, usibus dedicata coelestibus rapiebantur utensilia. Non distinguebat sacrū à profano manus sacrilega, sed sublata differētia prædæ patebant altariū uestes, amictus sacerdotum, & uasa Dñi. De gremio diuinæ domus, de adytis penitioribus, de basilicarū atrijs, qui ad eas confluget, ad mortem trahebant & supplicia. Vias quoq; publicas accincti ferro grassatores imp̄ijs obsidebant, iter agenib; prætendententes insidias, ubi nec peregrinis, nec uiris parcebatur religiosis. Sed nec urbes nec oppida ab ijs importunitatibus uacabant, in quibus sicarij uicos omnes & plateas suspectas reddebant. Innocentibus quo quis erat insontior, eo plurib; subiacebat insidijs. Fornicationū etiā genus quodlibet, quasi res licita, passim & sine rubore exercebat impunè. Sed nec inter affines aut propinquos tuta erant matrimoniorum foedera. Amica coelestibus & Deo placens, quasi res uilis, iussa migrare erat continentia: nec parsumoniae aut sobrietati locus erat, ubi luxus, & ebrietas, & pernox alea præoccupauerant adytus, atq; atria possidebant. Nec clerus à populo uita nobiliore differebat, sed sicut in propheta legitur: Sicut populus, ita & sacerdos. Nam episcopi negligentes, facti erant canes muti, nō ualentes latrare, personarum acceptores, oleo peccatoris impinguantes capita sua, cōmissa ouilia lupis uenientibus mercenariorum more deserebat. Et illius uerbi immemores Dominici gregis, quo dicit, Accepistis gratis, gratis date: symoniacam non declinabant hæresim: Giezi sordibus & macula foedati. Quid plura: ut in summa dicatur, Omne in præcipiti uitium stetit, & omnis caro corrupebat uiuam suam. Nec pronos ad malum reuocare poterant Domini commissantis in celo sursum ostenta, nec signa in terra deorsum. Erant enim pestilentiæ & fames, terroresq; de celo, & terræmotus magni per loca: & cetera quæ Dominus in Euangeliō diligenter enumerat. Sed obstinati in operibus mortuis, quasi sus in uolutabro, & quasi iumenta putrefiebant in stercore suo, pia Domini longanimitate abutentes: quasi quibus à Domino diceret, Percussi eos, & non doluerunt: curauit eos, & non sunt sanati.

Quomodo

Quomodo peccatis exigentibus, Persæ usque ad Hellefponsum uniuersas
occupauerunt regiones. Caput IX.

His igitur & huiusmodi ad iracundiā prouocatus Dominus, non solum
eos qui in terra promissionis erant fideles, prædictæ iugum seruitutis
patiebatur portare, & supra uires molestijs fatigari multiplicibus: uerum &
alijs qui adhuc sua uidebantur libertate gaudere, & quibus certū erat omnia
pro uotis succedere, suscitauit flagellum * aduersarium malleum uniuersæ
terræ. Regnante enim apud Græcos Romano, qui cognominatus est Dio-
genes, & cum omni prosperitate Constantinopolitanum administrante in-
perium, egressus est de uicinis finibus Orientis, Persarum & Assyriorum sa-
trapa potentissimus, Belpher nomine, infinita incredularum nationū secum
trahens multitudinem, quæ & nostram diceretur excedere, & uniuersam
terræ superficiem operiret. Ascendens ergo in curribus & equis, tigridibus
& arméntis, & magnifico nimis apparatu, fines ingressus est imperij, cūcta
sibi subiectiās à suburbanis campestribus, usq; ad urbes muratas & oppida
munitissima. Nō erat qui resisteret, nō erat qui pro salute, pro liberis & con-
fugib; & (quod grauius est) pro libertate contēdens, se opponeret. Interea
nuncia Imperatori, gladijs incumbens uis maior, & hostilis exercitus Chri-
stianum deuastans imperiū. Qui pro republica sollicitus, expeditiones equi-
tum, & peditum colligit copias, quantas imminens compellebat necessitas,
& quantas uniuersum imperium poterat ministrare. Quid plura? Congre-
gatis legionibus & equitatu copioso, hostibus procedit obuiam, & imperij
penetralia iam tenēti, & ad interiora iam progresso in manu forti, sed fauore
diuino destitutus occurrit. Certa utrinq; acerrimè, & copijs penè paribus,
sed odijjs maiorib; qualia sacrilegij dolor & zelus fidei solet suggestere. Quid
multa? Perit Christianus exercitus, fideliū prosternitur acies: sanguis, Chri-
sti redemptus sanguine, ab impijs effundit: quodq; miserabilius est, capitur
Imperator, reddit qui euaserat particularum exercitus, confusionem quæ acci-
derat nūcians. consternati sunt qui hoc audiūt, inq; grauia se dantes lamēta,
de uita & salute desperat. Interea uir infidelis, sed magnificus, de tanto elatus
successu, & de collata uictoria factus sublimior, Imperatorem sibi præcepit
præsentari, & in contumeliam nominis & fidei Christianæ sedens in throno
regio, eum mandat pedibus subiecti, & scabelli uice corā positis principibus
ascendens & descendens, corpore utitur Imperiali. tandemq; pro tanto ob-
sequio eum libertati restituēs, cum paucis ex suis magistratibus, qui cum eo
capti fuerant, abire permisit. Hoc uero audientes principes Imperij, aliū sibi
præficiunt: indignum arbitrantes, ut qui tam indigna in proprio pertulerat
corpore, in sceptris ageret, & dignitate fungere Augustali: insuper priuatū
oculis, & ignominiosè tractatū, uitam uix indulserunt agere priuatam. Prin-
ceps autem suprà nominatus, proposito liberè satisfaciens suo, uniuersas à
Laodicea Syriæ usq; ad Hellefponū (qui Constantinoli præterlabitur,
itinere) ut dicitur, triginta in longitudine, decem uero uel quindecim in lati-
tudine, occupant regiones cum suis ciuitatibus & municipijs, uniuerso po-
pulo captiuato. Tradidit eos Dominus in manus inimici, & dominati sunt
eorum qui oderūt eos. Inter quos nobilis & eximia prouinciarum multarū
moderatrix princeps, ciuitas principis Apostolorum sedes prima, capta est,

sed nouissima, & facta est infidelibus seruitus sub tributo. Sic igitur celer Syriam & utramq; Ciliciam, Isauriam, Pamphiliam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam, Cappadociā, Galatiam, & utruncq; Pontū, Bythiniam, & Asie minoris partē, nobiles prouincias, & omni cōmoditate insignes, plebibus referatas fidelibus, infra modicū tempus in suam iurisdictionē recepit, captiuas populos, ecclesias deiſciens, & cultū Christianū furore persequēs exterminato. Quid si copiam habuisset nauium? Ipsam urbem regiā sibi procul omni dubio subiecisset. Tantam enim Græcis incusserat formidinem, ut uix ciuitatis secederent inuenib; & maris interpositum nō satis tutum arbitrarentur praefidium. Haec & similia populo fideli, qui Hierosolymis & in finibus eius habitabat, miseriarum addebat cumulū, & in desperationis abyssum demergebant. Nam imperio prius in prosperis constituto (sicut premissum est) nō deerat eis ab Imperiali domo frequens in necessitatibus solatum. Imperij status integer & incolumis, & uicinarum urbium felix successus, & Antiochie potissimum, spem aliquā libertatis aliquando futurae in eis confouebāt. At nunc tam suam quām aliorum gerentes sollicitudinē, & sinistris rumoribus usq; ad supremū defectum defatigati, mortem magis quām uitam optantes, in seipsis liquefientes tabescabant, de perpetua seruitute securi.

Quomodo per idem tempus fidelium turbe ad sanctam ciuitatem accedebant, & qua conditione habebantur tam intus quam exiā. & de varijs generibus suppliciorū, que fideles ciues patiebantur.
Quomodo in manus Turcorū iterum restituta est ciuitas. Cap. X.

In ter has tam periculosi temporis insidias, accedebat tam Græcorū quām Latinorū gratia deuotionis ad loca uenerabilia multitudo nōnulla, quib; per mille mortis genera, perq; hostium regiones ad urbem accendentibus, ne gabatur introitus, nisi in porta aureus (qui pro tributo constitutus erat) ianitoribus daretur. Sed qui in itinere cuncta perdiderant, & uix cum incolimitate membrorum ad loca peruererāt optata, unde tributū soluerent, non habebant. Sic ergo fiebat, ut ante urbem ex talibus mille uel plures collecti, & expectantes introēundi licentiam, fame & nuditate consumpti deficerēt. Hi tam uiuentes quām mortui, miseris ciuib; intolerabili erāt oneri. Nam & uiuentes alere, & cibo quoconq; modo sustentare fatagebāt, & mortuos sepulturæ tradere nitebantur, cum tamen eis supra vires sua essent negotia. Quibus autem soluto precio urbem dabatur ingredi facultas, hi maiore ciuib; ingerebant sollicitudinem, timentibus ne forte deambulantes incaute, tanquam loca sancta uisere uolentes, sputis & alapis afficerentur: ad postrem autem, ne clam suffocati interimerent. Vnde hæc mala præuenire cipientes, peregrinos ad loca sancta uolētes properare, ciues de eorum uita & incolimitate, charitate fraterna solliciti, eorū sequebantur uestigia, timentes ne quid eis sinistri casus accideret. Erat tamen in firmitate monasteriū Amalistanorum, quod usq; hodie cognominat Sanctę Marię de Latina: & iuxta illud xenodochium, ubi erat oratorium modicum in honore beati Ioannis Eleymon Alexandrini patriarchæ, ad curiā Abbatis prædicti monasterij respiciens, in quo huiusmodi miseris sic aduenientibus, tam de monasterio, q; de fidelium largitionibus, eis utcūq; alimonia ministrabatur. Nam de mille uix unus accedebat, qui sibi sufficere posset. Amissis enim uiaticulis, laborū immensitate consumpti, uix incolumes euadere poterant. Igitur nec foris nec

domi

domi quies erat ciuibus, quibus mors diebus imminebat singulis, & quolibet mortis genere deterior, seruitus dura & intolerabilis incumbebat. Acce debat etiam ad miseriarum cumulum, quod ecclesias eorum (quas cum tot & tantis laboribus reparauerant & conseruauerant) reparatas uiolenter ingressi, dum diuinia celebrarentur, cum furore & strepitu terrorem fidelibus incutientes, super altaria sedebant, nullā facientes locorū differentiā, subuer tebant calices, & uasa diuinis obsequijs mancipata pedibus conculcātes, confringebant marmora, clerum contumelij & uerberibus affidentes. Ipsum quoq; dominū Patriarcham, qui erat pro tempore, quasi uilem & abiectam personam, de sede propria per barbā in solum dabat præcipitem. Plerunq; etiam raptū, & quasi uile mancipiū tractum, sine causa detrudebant in carcere rem, ut sic populū affligerent patri compatiēt. Hoc igitur tam dirae seruitutis genus, plebs deo deuota, per annos quadringentos (ut p̄emissimus) & nonaginta annos pia longanimitate perferēs, gemitibus & lachrymis, suspirijs, & iugi precum instantia clamabat ad Dominū, ut correctis parcens, ab eis iracundiae suę flagella clementer auerteret. In profundū enim malorū de scenderant: unde & abyssus abyssum inuocās, abyssus miseriarum abyssum misericordiarū, ab eo qui Deus est totius cōsolationis, meruit exaudiri. Hos enim tandem de sede gloriae suae Dominus misericorditer respiciēs, finē tantis laboribus uolens imponere, consolationē eis iuxta eorum desideria pater na prouisione procurare dispositus. Cuius modum & diuinę dispositionis or dinationem, qua diutinam plebi suae reueuare uoluit afflictionē, hoc pr̄senti Opere ad Christi fidelium perpetuā memoriam scribere proposuimus.

De aduentu uiri Dei, Petri heremite: & collatione eius, & uiri uenerabilis Symeonis

patriarche Hierosolymorum. Caput XI.

Per idem igitur tempus, cum Deo placens prædicta ciuitas tantis (ut p̄em issimus) subiecta esset molestijs, inter eos qui orationis gratia, & causa deuotionis ad loca accedebant uenerabilia, sacerdos quidā Petrus nomine, de regno Francorū, de episcopatu Ambianensi, qui & re & nomine cognominabatur Heremita, eodem seruore tractus, Hierosolymam peruenit. Erat autem hic idem statura pusillus, & quātum ad exteriorē hominem, persona contemptibilis: Sed maior in exiguo regnabat corpore uirtus. Vixi ac eī ingenij erat, & oculum habens perspicacē, gratumq; & sponte fluens ei non deerat eloquium. Hic lege cōmuni semelq; proposita Christianis introire uolentibus tanto tributo, urbem ingressus, hospitio susceptus est apud quendā fidelem, qui & ipse de numero erat Christi confessorum. A quo de eorum conditione diligēter percunctās (sicuti uir industrius erat) ab eo non solū de pr̄senti periculo temporis, uerū etiam & de persecutione, quam eorum passi fuerāt progenitores, à multis retro temporibus, plenius edoctus est. Et si quid defuit ad plenā uerbo factam eruditōnē, id postea fide oculata compleuit. Nam moram faciēs in ciuitate, & ecclesias circumiens, didicit ipse pleniū, quod prius uerbo referentibus alijs comprehenderat. Audiens uero quod eiusdem ciuitatis patriarcha uir esset religiosus & timens Deum, uolens cum eo conferre de pr̄senti rerum statu, & de quibusdam alijs ab eodē perfectius edoceri, accessit ad eum, præsensq; constitutus per fidelem interpretē

b ij mutuis

mutuis sunt confabulationibus recreati. Erat autem nomen patriarchæ, Symeon: qui ex uerbo Petri colligens, quod uir esset circumspectus, & rerum multarum habens experientiam, potens quoq[ue] in opere & sermone: familia rius coepit exponere uniuersa, quæ populum Dei in ciuitate commorantem acris affligebant. Dumq[ue] Petrus fraterno compatiens dolore, lachrymas continere non posset, querereturq[ue] diligentius, utrum aliqua salutis uia contra hæc mala ingruëta reperi possit, respondit uir iustus: Petre, lachrymas nostras, gemitus & suspiria peccatis nostris exigentibus, exaudire digneat iustus & misericors Dominus: nondum enim ad plenum purgata est nostra iniq[ua]tas, unde ne cdum flagella quiescunt. Sed si uideretur uerus Dei cultor populus (cuius per superabundantem Domini misericordiæ uires sunt adhuc integræ, & nostris hostibus formidabiles, longè lateq[ue] floret imperium) præsentibus fraterna pietate compati uellet, & remedium procurare ihs quæ nos premunt calamitatibus: aut saltem pro nobis apud Christū uellet intercedere: spes esset nobis, afflictionem nostrā in proximo finiri. Nam de Graecorum imperio, licet & consanguinitate & loco nobis propinquiores, & diuitijs abundant amplius, nulla nobis spes est de cætero, ut inde nobis aliquā habeamus consolationem. Vix enim sibi sufficiunt: omniscipi eorum, ut audire uisse potest uestra fraternitas, uirtus emarcuit prima, infra paucos annos plus quam dimidium amiserunt imperij. Cui Petrus: Noueris pater sancte, quod si ecclesia Romana, & Occidentis principes, huius calamitatis quam patimini, diligentem & fide dignum haberent instructore, procul omni dubio, & uerbo quantocuyus & opere ihs malis uestris tentarent remedia procurare. Scribe ergo diligentius tam domino Papæ & ecclesiæ Romanæ, q[ue] regibus & principibus Occidentis, & scriptum sigilli tui autoritate corroborata. Ego uero pro remedio animæ meæ, hunc laborem mihi assumere non refugio: sed autore Domino paratus sum omnes conuenire, omnes sollicitare, instantius ærumnarum uestrarum immensitatem perorare, & ad properandum remedium diligenter inuitare. Placuit sermo, & uisus est bonus in oculis tam domini Patriarchæ, quam eorum qui assistebant fidelium. & depensis ingentibus gratiarum actionibus uiro, de sua compassione, scriptum tradidit postulatum.

Reuelatio que facta est eidem Petro, in ecclesia sancte Resurrectionis.

Caput XII.

Verè magnus es Domine Deus noster, & misericordiarum tuarum non est finis. Verè Iesu bone non erit in te sperantibus confusio. Nam unde ego & inopi & rerum necessiarum destituto suffragijs, peregrinanti, & à patre ihs fitibus longè posito, tanta fiducia, ut supra uires negotium sibi audeat assumere, & de uoti consummatione habeat fiduciam: nisi quod in te protectorem suum iactauerat cogitatum, nisi quod charitatis ardore succensus, fratribus compatiens, proximum tanquam seipsum diligens, legem implere satagebat. uires non suppetunt, suadet tamen charitas. Et licet durum & impossibile uideretur, quod fratres nimis urgebat: amor Dei & proximi leue facit, quod fortis est ut mors dilectio. Fides igitur per dilectionem operans est, quæ apud te meretur: & merita apud te non sunt ociosa. Vnde nec diu fluctuare permittis seruum tuum, sed te ipsum manifestas ei, & tua eum reuela

reuelatione solidas, ne uacillet, Apocalypsim insinuans, per quā exurgat fortior ad opus charitatis implendum. Accidit enim quadam die, dum prædictus Dei famulus pro reditu ad propria, & pro implenda legatione assumppta, amplius solito esset sollicitus, ad fontem misericordiarū tota deuotione recurrens, ecclesiam Dominicæ resurrectionis ingressus est. Vbi cum pernoctans, orationibus uigilijsq; fatigatus esset impendio, labore uictus in paumento decubuit, ut somno satisfaceret irruenti. Cumq; sopor (ut solet) se infudisset altius, uisus est ei Dominus noster Iesus Christus, quasi corām positus astitisse, & eandem iniunxit legationem dicens, Surge Petre, propera: & quæ tibi sunt iniuncta, intrepidus perage. Ego enim tecum ero. Tempus est enim ut purgentur sancta, & seruis meis subueniatur. Expergefactus Petrus, & uisione quam uiderat confortatus in Domino, factus ad obedientiū proclivior, & diuinam admonitionem sequutus, moras rumpit impiger, ad redeundum accinctus. Peractis igitur de more orationibus, sumptaq; à domino Patriarcha licētia, & impetrata benedictione comitiua ad mare descendit, nauim ibi reperiens mercatorum, qui in Apuliam transfretare proposuerant. Quam ingressus, & prospera usus nauigatione, Barum peruenit. Inde Romanū prefectus, dominum papam Vrbanum circa illas partes repetit. Cui domini Patriarchæ & fidelium qui Hierosolymis habitabāt, literas porrigit, eorumq; exponit miserias, & abominationes quæ in locis sanctis siebant à gentibus immundis: & iniunctam sibi tam fideliter, quam prudenter, exequitur legationem.

De controuersia inter imperatorem Henricum, & Gregorium papam septimum: & quomodo Urbanus eius successor, Petrum ab Hierosolymis reuersum, benignè suscepit.

Caput XIII.

Porrò per annos antē aliquot Henricus Teutonicus rex, & idem Romanū Imperator, à domino Gregorio papa septimo, Vrbani huius prædecessore, passus fuerat quæstionem & controuersiam nō modicam, super anulo episcoporum defunctorum, & baculo. Inoleuerat enim consuetudo (præsertim in Imperio) quod defungentibus ecclesiarum prælatis, anulus & uirga pastoralis ad dominū Imperatorem dirigebatur. Vnde postmodum unumquemlibet de familiaribus & capellanis suis inuestiens, ad ecclesiā uacantem dirigebat, ut ibi pastoris fungeretur officio, nō expectata cleri elezione. Quod dominus Papa contra omnem fieri honestatem considerans, & iura in eo facto conculcari ecclesiastica perpendens, semel, secundo, ac tertio eundem Imperatorem commonuit, ut à tam detestabili desisteret præsumptione. Quem preceptis salutaribus cōmonitum, cum reuocare non posset, uinculo anathematis innodauit. Quod factū nimis indignè ferens Imperator, cœpit ecclesiam Romanā persequi, & domino Papæ Guibertū Ruanū natem archiepiscopum, uirum literatum & locupletem nimis, suscitauit aduersarium. Qui de uiribus Imperatoris præsumens, & de multitudine diuinarum confisus, excluso uiolēter prædicto uenerabili uiro, sedē inuasit Apostolicam: ita delyrus, & ab intellectus synceritate deficiens, ut id se esse crederet, quod falso dicebatur. Cumq; prius infelix mundus in maligno positus, uias sequeretur periculosas (ut prædictimus) & inutilles, huius schismatis occasione ad deteriora declivius, omnem Dei & hominū post tergum dederat b*ij* reueren-

reuerentiā, noxia sequens, & * declinans. Capiebant pōntifices, & quilibet ecclesiarū praelati tanquā homicidiorū rei mancipabantur carceribus, bonis eorū confiscatis, quicunq; Imperatori in hac sua peruersitate nō erant consentes. Nec solū ad tempus eis irrogabant iniuriæ, uerū exclusis in perpetuum intrudebant successores. Fugiens igitur dñs papa Gregorius Imperatoris indignationē, in Apuliā cōcesserat: ubi à dño Roberto Guistardi Apuliae duce honeste susceptus est, & benignè tractatus: cuius etiā beneficio prae-dicti Imperatoris manus euaserat. Tandē Salernum ueniēs, ibi diem clausit extremū: ubi & sepultus est. Cui post dñm Victore, qui solis duobus mensibus post eum sedē obtinuerat, successit dominus p̄dictus Vrbanus, qui Henrici nihilominus, prae-dicti Henrici successoris, in eadē malitia obstinati furorem declinans, locis munitioribus apud suos fideles delitescebat, nūc plenē securus. Hic in illa sua aduersitate constitutus, Petrum uirum uenerabilem ab Hierosolymis reuersum, iam dictæ legationis fungentem officio benignè suscepit, & ei in uerbo (cuius baiulus erat) se fidelem cooperatorem tempore accepto repromisit. Petrus autem omnem transcurrentis Italiā, zelo diuino succensus, Alpes transiens, occidentales principes omnes sigillatim circuit, instat sollicitus, increpat, arguit, atcq; cooperatē gratia monēdo quibusdam persuadet, ut fratribus in tanta afflictione positis subuenire nō differat: & loca sancta, quę Dominus propria dignatus est illustrare presentia, infideliū spurciū diutius prophanari nō permittant. Nec uisum est ei sufficere, quod hoc apud principes disseminaret, nisi etiam & plebes & inferioris manus homines, idipsum p̄ijs exhortationibus animaret. Percurrēs ergo nationes pie sollicitus, et regna, pauperibus & abiectissimis personis legationi sue fideliter satisfaciens, idipsum euangelizabat. Cui tantā gratiā (eius fidei meritum respiciens) cōtulerat Dominus, ut raro unq; sine fructu populos conueniret. Fuitq; domino Papae, qui eum ultra montes sine dilatione sequi decreuerat, in eodē uerbo plurimū necessarius. Nam p̄cursoris functus officio, auditorū mentes ad obediendū præparauerat, ut facilius idē persuadere uolens, obtineret propositū, & uniuersorū animos ad se cōpēdiosius inclinaret.

De ingressu domini Vrbani Pape ad partes ultramontanas, & synodo apud Clarum montem habita. Caput XIII.

Annis igitur ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo quinto, in indictione quarta, regnāte domino Henrico quarto Teutonicorū rege, & eodē Romano imperatore anno regni eius quadragesimo tertio, Imperij uero duodecimo; illustri quoq; Francorum rege domino Philippo Henrici filio regnante in Francia, p̄dictus dominus Vrbanus uidens hominū militiā modū excessisse, & cūcta ferri deorsum, quasi ad malū prona, post Concilium quod ex uniuersa Italia ad corrigendos excessus hominū necessariū ualde apud Placentiā celebrauerat, Imperatoris p̄dicti indignationē fugiēs, discedens ab Italia alpes transcendit, regnū Francorū ingressus. Vbi uidēs, sicut & prius audierat, diuina passim conculcari monita, doctrinam Euangeliū sordere, fidem perīsse, charitatem & omnem periclitari uirtutem: ē contrario autem aduersę potestatis & principis tenebrarū longē lateq; nimis patere imperium, anxius plurimū (sicut ex officiū debito tenebatur) quomodo tot

tot uitiorum monstris, tot peccatorum prodigijs posset occurrere, quæ ita miserabiliter pullulabant, & orbem inuoluerant uniuersum: Conciliū generale (prius apud Vigiliacum, deinde apud Podium) cōuocare disposuit. sed nouissimē apud Clarum montem * Aluernię ciuitatē diuina comite gratia, ex uniuersis transalpinarum partibus prouinciarum, mense Nouembri episcoporū & abbatum conuenit sacer conuentus in nomine Domini, præsentibus etiā predictarū partium nonnullis principibus. Vbi ordinatis de prælatorū ecclesię & uirorū Deum timentū consilio institutionibus, quæ ad exigendū labentis ecclesiæ statum uidebantur respicere: & promulgatis canonibus, qui ad morum ædificationē, & corrigendā delictorum enormitatē poterant proficere, suggerente Petro heremita: & qui pacem, quæ de reb. perierat, reformarent: qui uerbo sibi iniuncto debitā gerebat sollicitudinē, nouissimē ad hanc exhortationem se conuertit, dicens:

Exhortatio domini Pape ad populum, pro via Hierosolymitanam. Caput Xv.

NOstis fratres dilectissimi, & uestram nosse id expedit charitatem, quōmodo humani generis reparator, pro nostra omniū salute carnem assumentis, & homo inter homines conuersatus, terrā promissionis, quam pridē patribus promiserat, propria illustrauit præsentia, & assumptæ dispensationis operibus, & crebra simul miraculorū exhibitione reddidit specialiter insignem. Id enim & ueteris & noui penē in omnib. syllabis docet series Testamenti. Quadā sanè dilectionis prærogatiua certū est eam dilexisse, ita, quod eam orbis partem, imò particulam, hæreditatē suam dignatus est appellare, cum eius sit omnis terra & plenitudo eius. Vnde per Esaiam ait: Hæritas mea Israël. & item: Vinea Domini Sebaoth, domus Israël est. Et licet totā in partem præcipuam sibi dedicauerit ab initio, peculiarius tamen urbē sanctā sibi adoptauit in propriā, testāte propheta qui ait: Diligit Dñs portas Syon super omnia tabernacula Iacob. De qua gloria Dñi, * uidelicet quod in ea docens, passus, & resurgens Saluator, salutē operatus est in medio terre. Ad hoc à seculo est præelecta, ut tantorū esset conscientia, & cella familiaris ministrorum. Electa nimirū, quod ipse qui elegit, testāt dicens: Et de Hierusalem civitate quā elegi, ueniet uobis saluator. Quam etsi peccatis inhabitantū id exigentibus, iusto iudicio suo in manus impiorum sæpius tradi permiserit Dominus, & duræ iugum seruitutis ad tempus eam sustinere passus sit: non tamen arbitrandū est, quod eam quasi à se repudiata abiecerit. Cum scriptū sit, Flagellat Dominus omnē filium quem recipit. Illi uero thesaurizat iram, cui dicit: Recessit zelus meus à te, iam amplius nō irascar tibi. Diligit ergo eam, nec intepuit erga eam dilectionis seruor. Cui dicit: Eris corona gloriæ in manu Dñi, & diadema regni in manu Dei tui: & nō uocaberis amplius desolata, sed uocaberis uoluntas mea, quia cōplacuit Dño in te. Hæc igit̄ salutis nostrę cunabula, Dñi patriā, religionis matrē, populus absq; Deo, ancillæ filius Aegyptię possidet uiolenter; & captiuatis libere filijs, extremas imponit conditiones, quib. uersa uice merito seruire tenebat. Sed quid scriptum est: Enīc ancillā, & filiū eius. Sarracenorū enim gens impia, & immundarū sectatrix traditionū, loca sancta, in quib. steterū pedes Dñi, iā à multis retro temporib. uiolenta premit tyrannide, subactis fidelib. & in seruitutē damnatis. Ingressi

b iiij sunt

sunt canes in sancta, prophanatum est sanctuariū, humiliatus est cultor Dei
 populus, angarias patitur indignas. genus electum seruit in luto & latere, re-
 gale sacerdotium, princeps prouinciarū, factum est sub tributo, ciuitas Dei.
 Cuius non liquefiat anima: cuius non tabescant præcordia, ijs ad animū re-
 currentibus: Quis hæc siccis oculis audire potest, fratres charissimi: Tem-
 plum Domini, de quo zelans Dominus uendentes eiecit & ementes, ne do-
 mus patris eius fieret spelunca latronum, factum est sedes dæmoniorum. Id-
 ipsum enim & Nathanaam sacerdotem, magnum sanctorum progenito-
 rem Machabœorum, ad zelum accedit commendabilem, sicut ipse testatur
 dicens: Templum Domini quasi uir ignobilis, uasa gloriæ eius abducta sunt
 captiua. Ciuitas regis regum omnium, quæ alijs regulas intemeratè tradidit
 fidei, gentium superstitionibus cogitur inuita deseruire. Sanctæ resurrecti-
 onis ecclesia, requies dormientis Domini, eorum sustinet imperia, foedatur
 spurcijs eorum, qui resurrectionis non habebunt participium, sed stipula
 ignis æterni perennibus deputabuntur incendijs. Loca uenerabilia diuinis
 deputata mysterijs, quæ Dominum in carne suscepereunt hospitem, signa ui-
 derunt, senserunt beneficia, quorum omnium in se plena fide praetendunt ar-
 gumenta, facta sunt gregum præsepio, stabula iumentorum. Laudabilis po-
 pulus, cui benedixit Dominus exercituum, sub angariarum & sordidaru[m] pa-
 trationum pondere gemit fatigatus, rapiuntur eorum filij. Matricis ecclesiæ
 chara pignora ut gentium immunditjs deseruant, & nomen Dei uiui abne-
 gent, uel ore blasphemant, sacrilegio compelluntur: aut imperia detrectantes,
 cæduntur gladijs more bidentium, sanctis martyribus sociandi. Nō est sacri-
 legis locorum differentia, non est personarum respectus. In sanctuarjs occi-
 duntur sacerdotes & leuitæ: cogunt uirgines fornicari, aut per tormenta pe-
 rire, nec matronis ætas maturior suffragatur. Væ nobis qui in hanc tam pe-
 riculosi temporis descendimus miseriam, quam in spiritu præuidens electus
 à Domino Dauid rex fidelis deplorat dicens: Deus uenerunt gentes in hære-
 ditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum. & item: Populum tuum
 humiliauerunt, & hæreditatem tuam uexauerūt. Ut quid Domine irasperis
 in finem, accendetur uelut ignis ira tua: Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ
 Dñe: Verum ne est quod dicitur: Non obliuiscetur misereri Deus, nō conti-
 nebit in ira sua misericordias suas: Recordare Domine quid acciderit nobis,
 intuere & uide obprobriū nostrum. Ve nobis, ut quid nati sumus: Videre
 corruptionē populi nostri, & contritionē ciuitatis sanctæ, & sedere illic cum
 dantur in manibus inimicoru[m] sancta: Vos igit̄ dilectissimi, armamini zelo
 Dei. Accingimini unusquisq; gladio suo super femur suū potētissimè. Accin-
 gimi, & estote filij potentis. Melius est enim mori in bello, q; uidere malæ
 gentis nostræ & sanctorū. Si quis zelum legis Dei habet, adiunget se nobis.
 Subueniamus fratribus nostris, disrumpamus uincula eorum, & proiec-
 mus à nobis iugum ipsorū. Egregimini, & Dñs erit uobiscū. Armaq; cæde
 mutua (illicite cruentatis) in hostes fidei & nominis Christiani conuertite.
 Furta, incendia, rapinas, homicidia, & cetera (qualia qui agūt, regnū Dei nō
 possidebūt) hoc Deo bene placito redimite obsequio, ut delictorum quibus
 Dñm ad iracundiā prouocastis, celerem indulgentiam uobis obtineant hæc
 pietatis opera, & deprecatio collata sanctorū. Monemus igit̄ & exhortamur
 in Dño.

in Dño, & in remissionem peccatorum iniungimus, ut fratribus nostris, & coelestis regni cohæredibus (omnes em inuicem sumus membra, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi) qui Hierosolymis & in finibus eius habitat, afflictioni & laboribus compatiens, infidelium insolentiam (qui sibi regna, principatus & potestates subiecte contendunt) debita compescatis animaduersione: & illis totis uiribus occurratis, quibus est propositum, nomen de-lere Christianum. alioquin futurū est, ut in proximo ecclesia Dei iugū indebitæ proferens seruitutis, fidei sentiat dispendium, præualente gentiliū superstitione. In quanta enim positi sint afflictione, nouerūt ex uobis nonnulli, qui hæc quæ loquimur, oculata conspexerunt fide, & presens illorum per manū Petri, uiri uenerabilis (qui presens est) ad nos delata docet ecclesia. Nos autem de misericordia Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorū autoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma suscepint, & onus sibi huius peregrinationis assumpserint, iniunctas sibi pro suis delictis poenitentias relaxamus. Qui autem in uera poenitentia decesserint, & peccatorū indulgentiam, & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros. Interim uero eos qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem istum assumpserint, sub ecclesiæ defensione, & beatorum Petri & Pauli protectione, tanquam ueræ obedientiæ filios recipimus, & ab uniuersis inquietationibus, tam in rebus alienis quam in proprijs statuimus manere securos. Si uero quisquam molestare eos interim ausu temerario presumperit, per episcopum loci excommunicatione feriatur: & tamdiu sententia ab omnibus obseruet, donec & ablata redantur, & de illatis damnis cōgruè satisfiat. Episcopi uero & presbyteri, qui talibus fortiter non restiterint, officijs suspensione mulcent, donec misericordiam sedis Apostolicæ obtineant. His dictis, finem dicendi fecit: præcipiens ih̄s qui aderant, ecclesiarum prælatis, ut ad propria reuersi, cum omni instantia & debita sollicitudine plebes suas ad idem hortentur & inuitent diligenter. Iis dictis, finem dicendi fecit: & soluta Synodo ualedicentes adiuicem, ad propria sunt reuersi: ante omnia, iuxta statuta Synodi fideliter laborantes. ut pax (que uerbo uulgari Treuga dicitur) ab omnibus obseruaret ilibata, ne ire uolentibus, & ad necessaria discurrere, ullū obiecteret impedimentū.

Qui de presentibus principiis ad iter se obtulerunt: & de signo crucis, quod ituri uestibus suis in signum uoti & future peregrinationis imprimebant.

Caput XVI.

Dedit ergo Dominus fideli seruo euangelizandi uirtute multa, & excelso in uerbo gloriæ, pro fidei meritis uerbum efficax, & sermonem omni acceptione dignum in oculis uniuersorum. Et uisa est à Domino res egressa, ita ut mandatum eius, licet arduum nimis & difficile uideretur, cum omni auiditate tam maiores quam minores amplectentur. Nec solum præsentes ex illius uerbo succensos huius desiderij ardenter armauerat, uerum longe latecē sermo idem egrediens, absentes etiam pari uoto seruentes accendebat ad idem. Episcopi uero prout in mandatis acceperant, fideles se cooperantes exhibebant, plebes suas ad idipsum inuitantes, & circumuenientes parochias suas, uerbum uitæ disseminabant in populis: nec cedebat uel unus apex sine fructu super terram. ita ut uerè dici posset, quod uerè illud uerbum Domini impleretur: Non pacem ueni mittere, sed gladium.

Diui

Dividebatur enim maritus ab uxore, uxor à marito : patres à filijs, filij à parentibus : nec erat charitatis uinculum, quod huic seruori posset præiudicium facere: ita ut de claustris multi egredieretur monachii: & inclusi de carceribus, in quibus se incluserant spontanei propter Deum. Nec tamen apud omnes erat in causa Dominus, & uirtutum mater Discretio uotum excitabat: sed quidam ne amicos desereret, quidam ne desides haberentur, quidam sola leuitatis causa, aut ut suos creditores (quibus multorum debitorum pondere tenebantur obligati) declinantes eluderent, alijs se adiungebant. Omnes igitur ex causis uarijs properabant. Non erat in regnis Occidentalibus, qui aut ætatis aut sexus, aut conditionis, aut status uellet esse memor, aut aliquibus persuasionibus deterritus ab incepto desisteret: sed omnes indifferenter manus dabant, omnes unanimiter corde & ore uotum profitebantur. Videbat ad literam impleri, quod in Thobia scriptum est: Ierusalem ciuitas Dei, nationes ex longinquo ad te uenient, & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificatione habebunt, nomen magnum inuocantes in te. De præsentibus igitur qui in Concilio fuerat, multi cum gaudio suscepserunt insitum uerbum: quorum primus fuit dominus Ademarus, bonaë memoriæ Podiens. episcopus, uir uitæ uenerabilis, qui postea Apostolicæ sedis legatione functus, in eadem legatione populo Dei tam fideliter & prudenter præfuit. Dominus quoque Guillelmus Aurasicensis episcopus, uir uerè religiosus, ac timens Deum. De absentibus uero utriuscq; regni principiis, eodem seruore succensi, ad iter se accingebant, mutuo & frequenter se exhortantes, & certum præfigentes diem, ut collectis necessarijs, & uiæ consortibus conuocatis, iter arriperent. Videtur uerè diuinitus procuratus præsens, unde loquimur, negotium, & uerbum uerè egressum à Domino. Nam ceteruatim concurrebat populi, ubi cunq; unum de principiis iturum non uissime audierant, ut se illius comitatui sociaret, eiusq; super se in toto itinere inuocarent nomen, obsequia promittentes & fidem. Et quia uerbū illud publicè diceretur, Occupet extreum scabies, mihi turpe relinqui: laborabant certatim, se necessarijs communicare, mutuo se præuenire cupientes: uerè diuinitus procuratum. Necessarius enim erat ignis hic purgatorius, quo præsentia (quaë nimia erant) diluerentur commissa; & occupatio ista utilis, qua declinarentur futura. Non enim erat iam inter mortales respectus Dei, nec ad homines reuerentia. Conuenerat autem apud omnes, & id ipsum de mandato Domini propè iniunctum fuerat, ut quotquot prædictę uiæ uoto se obligarent, uiuifice crucis salutare signum uestibus imprimerent: & in humeris illius sibi portarent memoriā, cuius passionis locū instare proposuerat, illum imitantes, cui ad nostram redemptionem properanti factus est principatus eius super humerum eius. De quo etiam non immerito uidetur posse intellegi illud Isaiae: Leuabit Dominus signum in nationibus, & congregabit dispersos Israël. Sed & illud mandatum Domini iuxta literam uidebatur impleri: Qui uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Nomina principum qui de regno Francorum & Teutonicorum iter assumperunt. Caput XVII.

DE utroq[ue] itaque regno Marrani futuræ peregrinationis signo crucis se cōmuniuerāt. Vir illustris dominus Hugo magnus, domini Philippi Francorū regis frater. Dominus Flandrensius comes. Dominus item Robertus, comes Normannorū: domini Vuijlelmī Anglorū regis filius. Dominus Stephanus Tarnotensiū comes, & Blesenzius, senioris Theobaldi comitis pater. Dominus Ademarus Podiensis episcopus. Dominus Guillelmus Ausaricensis episcopus. Dominus Raimōdus comes Tolosanus, & sancti Aegidij: cum alijs multis inclytis & nobilioribus uiris. Vir quoque strenuus & insignis dominus Godefridus Lothoringiæ dux, & cum eo fratres eius: dominus uidelicet Balduinus, & dominus Eustachius. Balduinus itidem, qui cognominatus est de Burgo, prædictorum consanguineus: domini Hugonis comitis de Rechest filius. Item comes Gernerus de Grez. Balduinus comes Hamaucorum. Isuardus comes Diensis. Ramboldus comes Auracensis. Vuijlelmus comes de Foreis. Comes Stephanus de Alba malla. Rotrodus comes Particheniſis. Comes Hugo de Sancto Paulo. Sed & de uiris maioribus, qui tamen comites nō erant, ad idipsum Deo placitū obsequium sponte se obtulerunt incliti uiri & nobiles: Henricus de Astha, Radulphus de Balgenciaco. Eberhardus de Pusato, Gentonius de Bear, Vuijlelmus à Maner, Guaſtus de Bederz, Vuijlelmus de monte Pessulano, Gerardus de Russellon, Gerardus de Ceresiaco, Rogerus de Balnauilla. Guido de Possessa: & Guido de Garlanda, Francorum regis dapifer. Thomas de Feria, Galo de Caluo monte. Prædictus quoq[ue] Petrus heremita cū ingenti multitudine, quam cùm ex regno, tum ex imperio multo labore contraxerat. Circa alpes uero dominus Boamundus Tarentinorum princeps, domini Guiscardi ducis Apuliæ filius. Dominus quoq[ue] Tancredus, eius ex sorore nepos. Et alij multi, quorum numerum uel nomina non tenemus. Hi omnes tempus expectantes opportunum, cum ingentibus militarium uiorum copijs, ad militiam Christianam parauerant accedere, & se tantæ peregrinationis laboribus pro Christi nomine deuotè mancipare. Transcurſa igitur hyeme, cum prima ueris subsequentis se obtulerunt initia: & frigore depulso, grata terris redditæ est temperies: equos præparant, arma exerunt, componunt sarcinas, & mutuis se (qui simul erant profecturi) inuitant legationibus: diligenter præordinantes, quādo oporteat eos iter arripere, ubi conuenire, & qua uia tutius cōmodiusq[ue] possint incedere. Nec em̄ poterant tor, tamq[ue] infinita populorū milia in unaqualibet regiōe sibi reperire necessaria. Vnde studiosè procuratum est, ut singuli maiorum principum, seorsim legiones suas traherent, & non eodem tramite proficiserentur. Sed neq[ue] anteq[ue] ad urbem Nicenam peruenirent, eorum exercitus conuenerunt. Nam (sicut dicitur inferius) dux cum suis legionibus per Vngariā: comes Tolosanus, & episcopus Podiensis, per Dalmatiā: reliqui uero principes per Apuliā, sed uarijs temporibus, Constantinopolim peruenierunt. Parabatur interim quod ad tantum iter sufficere posse credebat: & uiaticula sua, cum uiæ quantitate metiri nitebantur, ignorantes quod uiæ illius non sunt in manu hominis. Ignorat enim mortalis infirmitas, quid sibi crastina pariat dies. Nō erat uspiā in tot prouincijs, quo habet Occidēs, domus ociosa uel una. Cumq[ue]

iuxta

iuxta suam conditionē familiaria suberant circa quae sollicitabantur negotia, dum hīc paterfamilias, hīc filius, illīc uero tota domus ad migrandum se congregaret: dirigebantur frequentes epistolæ, quibus qui simul profecturi erant, se mutuo excitabant, attentius moram increpantes, & monentes proferare celerius. Vocantibusq; cæteris, hi, qui turmarum erant duces designati, cum suspirijs & gemitibus diuidebantur ab inuicem: charorum complexus, & supremum sibi dicentes uale, separabantur in osculis. Mater filiū, parentem filia, soror fratrem, uxor maritum, in ulnis deportantes paruulos, & fugentes ubera, cum lachrymis & eiulatu comitabantur abeuntes. Et dicto uale, quos gressu non poterant, defixis prosequabantur obtutibus.

Galerus Sensaueir primus uiam ingressus Constantinopolim peruenit. Caput XVIII.

Anno igit ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto, mense Martio, octaua die mēlis, quidam Galerus, cognomento Sensaueir, uir nobilis, & in armis strenuus, cum ingenti multitudine pedestrium turmarum (nam paucissimos secum habebat equites) primus iter arripuit, & pertransiens Teutonicorum regnum, in Vngariam descendit. Est autem regnum Vngariae paludibus interiectis, & magnis fluminibus præcinctum, & inaccessibile, ita ut nisi certis locis, & ijs uehementer angustis, uolentibus introire uel egredi, non pateat introitus uel exitus. Eidem autem regno tunc præcerat uir Christianissimus, rex Calemannus, qui cognito predicti Galeri aduentu, & de eius edictus proposito, piam illius commendans intentionem, cum benignè admisit, & transitu expeditionibus suis per Vngariam concessò, publicorum commerciorum gratiam nō negauit. Ille uero regno eius cum omni tranquillitate transmissò, usq; ad fluuiū Marte (qui eiusdē regni limes ab Oriente dinoscitur esse) peruenit incolumis. Quo transito, Bulgarorum fines cum suis legionibus attigit, & ad locū peruenit qui dicitur Bel-sagrauia. Eo tamen ignorantē, quod trans eundem fluuiū in loco qui Malavilla appellatur, de comitatu eius quidam remanserant, ut cibos emerent, & ad iter quedam colligerent necessaria: quos Vngari comprehendentes, nudatos, & affectos uerberibus, ablatis omnibus remiserunt ad suos. Et licet eorum aduersitati uniuersus plena charitate compateretur exercitus, & sinistro, qui acciderat, casui plurimum socij condoleret, tamen uidētes quia durum erat nimis, & penè impossibile transire fluuium, & occasione emergentium negotiorum iter diff. rre propositum, satius arbitrati sunt dissimulare ad tempus iniuriam, quam ad id quod assequi non possent, temere aspirare. Spem habētes in eo, cui militare proposuerat, quod Christi seruis illata gravis iniuria nō præteriret impunita, sed cōdignam ab eo reciperet mercedem, qui suis fidelibus repromisit dicens, Et capillus de capite uestro non peribit in patiētia uestra possidebitis animas uestras. Continuantes igitur iter, Bel-sagraū peruenierūt, ut præmisimus: ubi Galerus à duce Bulgaroru (qui eidē loco præcerat emendi licetiam postulans, & impetrare nō ualens, ante urbē castrametatus est, ubi exercitum suum uictus inopia laborantē, cohibere nō ualens, graue nimis populi sui passus est dispendium. Nam cum à Bulgaris omnino uenaliū nihil (aliquo precio interueniente) obtinere possent, egresus est eius exercitus, ut sibi modo quoconq; alimenta compararent, ne præ necessarij uictus deficerent cogerentur inopia. Qui greges Bulgarorum inuentores,

nientes, & armenta, uiolenter ex eis cœperūt abducere, & castris inferre suis. Quod audientes Bulgari, correptis armis, ad eos qui eorum abducebāt ani malia, hostiliter egressi, prædam reuocare uolentes, bellum raptoribus inferrunt. Et facti superiores, centum quadraginta ex eis à præcedentium comitatu separatos incautius, in atrio quodam (quō se gratia consequendæ salutis contulerant) igne supposito, combusserunt: reliquis in fugā adactis. At uero Galterus sciens, quod populum secum traheret duræ ceruicis, & indiscretū, relicis his qui suo proprio spiritu ducebant (incorrigibiles facti) cum reliquis agminibus Bulgarorum sylvas (longè lateq; diffusas) prudēter, circunspecteç; pertransiens, Strutiam Daciæ mediterraneę metropolim egregiam peruenit: ubi eiusdem ciuitatis præsidī de damno & iniuria plebi Dei iniustè à Bulgaris illata conquestus, plenam super omnibus cōmissis iustitiam consecutus est. Insuper ab eodē duce uiro egregio, & timente Deum, humanissimè tractatus, cōmerciorum legem obtinuit communem: utsibi, & populo suo æqua mensura, & iusto precio, necessaria uenderentur. Et ut legibus humanis in eius obsequio nihil uiderebāt deesse, duces etiam itineris (qui eis usq; ad urbem præcessent regiam) concessit. Quò perueniens, & in præsentiam domini Imperatoris introductus, ab eius obtinuit magnificētia, ut usq; ad aduentum Petri (de cuius præcepto iter arripuerat) exercitum suum in locis urbi finitimi (indulta emendi uendendiç; licentia) habere permetteretur: quod & benignè concessit Imperator.

Petrus Heremita subsecutus, per Vngariam transiens, Vngarorum sentit perfidiam. Caput XIX.

AT uero Petrus post hēc non multo interiectotemporis interuallo, cum innumerabili exercitu transcurſa Lothoringia, Franconia, Bauaria, & ea regione quæ Austria dicitur, cum uniuersa multitudine (quam ex omni populo, & tribubus, & linguis, & nationibus collegerat, quasi ad quadraginta millia) fines Vngaroru attigerat. Vnde missa legatione ad dominum regem, impet auit, ut si pacificum uellet habere introitum, & sine tumultu & scandalis regni eius pertransire, ei sine difficultate aditus pararetur. Qua suscepta licentia, & conditionem approbans interpositam, cum uniuersis legionibus (quæ cum sequebantur) regnum ingressus est. Quod cum omni tranquillitate transcurrentes, alimentorum multa copia, iusto precio, & bonis conditionibus ab indigenis ministrata, usq; ad superius memoratam Maleuillam peruenit. Vbi intellecto, quod consortibus eorum (qui Galterum sequi, eos præcesserant) multam illius loci habitatores intulerant iniuriam, & impietatem non modicam in eos exercuerant: uidentes etiam eorum spolia & arma, nihilominus in muro ciuitatis, quasi pro trophyo pendentia, iusta ira succensi, protinus arma corripiunt, & se inuicem exhortantes, urbem uiolenter effringunt, incolis penè omnibus aut interemptis gladijs, aut in uicino flumine submerisis. In quo tumultu, eorum meritis id exigentibus, illa die cecidisse dicūtur de Vngaris quasi ad quatuor millia: de expeditione uero Petri centum dicuntur occubuisse. Sic igitur urbe correcta uiolenter, quinque diebus continuis manserunt in ea, propter alimentorum, quam in ea reperebunt, opulētiam. At uero Bulgarorum dux, Nyrchita nomine (qui Galtero

c & eius

B E L L I T S A C R I

& eius legationibus rerū uenaliū forum prius interdixerat) intelligēs quod Malleuillanis accidisset (pro eo quod in præcedentes ipse quoq; deliquerat) subsequentes in eum uellent refundere, relicta Belgrauia, cui præerat, de loci diffidens munitione, aufugit. Loci uero incolæ cum sua quisq; familia oppidum nihilominus deserētes, cum gregibus & armentis in opaca syluarum, & nemorū abdita longè interius se contulerunt. Petrus autē dum adhuc in exiguo præsidio morā faceret, relatione quorundā edoctus, quod rex Vngariae suorū stragem (quam audierat) nimis ægrē serens, militares ex uniuerso regno conuocauerat copias, & in suorū ultionē accingereū animosius, congregatis nauib. quotquot ex utracq; fluminis ripa inuenire potuit, legiones suas sub omni celeritate transferri præcepit, secū trahens greges & armēta, spoliaq; uberrima, quæ de loco uiolenter effracto usq; ad redundantē copiā eduxerat. Quibus in ulteriore ripa collatis, ante Belgrauā (quam tamen uacuum repererunt) castramētati sunt. Vnde cum plaustris & uehiculis, cum gregibus & armentis, & uniuerso comitatū, itinere dierū octo, nemorū latē patentī condensa pertransiens, ante urbē Niz, turribus & muro munitissimam, & uiris fortibus refertā, cum suis astitit legionibus, & flumine quod eandē urberū præterfluit, per quendā pontē lapideū transmisso, castra ibidē metatus est. Dumq; eius exercitus iam deficiente uiatico, uictus inopia labaret, missa legatione ad præsidē ciuitatis, amicē postulat, ut rerum uenaliū (& eorum maximē quæ uitæ sunt necessaria) bonis conditionibus, & iusto precio, populo peregrinanti, & obsequijs diuinis mancipato fiat cōmerciū. Ille uero id nullatenus posse fieri respondit, nisi prius datis obsidibus, se obligaret exercitus, ut indigenis forū ministrantib. nec iniuria nec uis maior ulla inferatur. Qua conditione utrinq; placita, datis obsidibus, egressi sunt ciues secum deferentes uenalia.

Apud Niz urbem Vngarie, inter peregrinos & Bulgarios tumultus oritur periculus. Caput XX.

FActa est igitur expeditionibus uniuersis alimentorū plenior abundātia, emendi uendendiq; contractibus mutua charitate inter utruncq; populū celebratis: nocte illa in omni tranquillitate mutua charitate transversa, summo mane receptis obsidibus, ad iter accingunt. Dumq; essent in proficiscendo, & maior pars præcessisset (imò penè omnis exercitus) quidā turbati capitū homines, & diuina animaduersione digni, memores satis friuole cōtentiois, quā hesterna nocte cum quodā Bulgaro habuerāt occasione uendēdi emendiq;, separati aliquantulū à præcedentib. agminibus, septem molēdinis, quæ iuxta prædictum pontē in flumine uoluebant, ignē supponentes, subito conuerterunt in fauillā. Erant prædicti filij natione Teutonici, numero quasi centum: qui etiā, cum eorum nō sufficeret furor, quem cōiserant, adiecerūt etiam, ut quorundā domicilia, quæ extra muri erant ambitū, non dispari nequitia succenderet. Consummatoq; scelere turbis innocentib. (tanq; cōmissi maleficij conscientiā nō habentes) curso maturato adiungere se satagerūt. At uero duix, qui eos benignē satis nocte tractauerat hesterna, uidens quod non satis ei responderet dignē pro meritis: scilicet pro collato beneficio, supplicū reportare * cogebat: paucorū cōmissum, nō equo satis iudicio refundens in omnes, uniueros predones reputās, & incendiarios: ciues euocat, arma mo-

net corripere, & ipse primus cum ingenti multitudine, uerbo suos exhortat, exemplò prædictas insequì expeditiones, tanq; de sacrilegis uindictā reposcere persuadet. Egressi uero unanimiter, præcedētes insectant, & partes præcedētis exercitus posteriores inuadunt hostiliter gladijs, instantes atrocius. Prædictos itaque malefactores, qui ne cum castris se adiunxerant, seorsum à turbarum frequentia rapientes, iustissima indignatione, morti tradiderunt. Sed siue casu, siue ex industria inuolentes iustum cum impio, multos de immiteritis pari poena confoderunt. Currus autē & uehicula (quibus tam alimenta, q; omnimodam eorum suppellestilē deferebant) senes quoq; & ualetudinarios, matronas quoq; cū pueris & puellis, quæ passibus equis cæteros subsequi non poterant, comprehendentes, uinculis alligatos secum deduxerunt: consummata strage, interemptorum sanguine satiati, & spolijs onerati, redeuntes ad propria.

Petrus fugientem suum reuocat exercitum, iterumq; cum Bulgaris querit pacificè conuenire: sed factus est error nouissimus peior priore, & dissipata sunt eius legiones. Caput X XI.

In terea uir uenerabilis Petrus, & uniuersa quæ præibant agmina, maioresq; cuncti expeditionis uiri, huius infortunij, quod suis acciderat, ignari penitus, iter continuabant inceptum. Cum ecce quidā equo raptus uelociſſimo, cursu præcipiti festinans, casum nunciat, stragem suorū & captiuitatē ex ordine pandens. Quo cognito, de cōmuni prudentium cōſilio, uiam, qua tertio die uenerant, relegentes, reuocatis legionibus, factæ cedis argumenta, & fratrū interemptorū fortunā nō sine lachrymis & gemitu contuētes, ante urbē, qua hesterna nocte castra locauerāt, constiterūt. Erat autē Petro & his qui secum erāt, sensus habētes magis exercitatos, in eo facto simplex oculus, & pura intentio. Ideoq; redierāt, ut causa mali cognita, & scandalorū ampudata materia, inter utrūq; populum pax plenior reformaret, & ad propositū tutius purgata rediret conscientia. Missis igitur uiris prudētibus & honestis ad præsidem, & maiores ciuitatis, diligenter discutiunt, quæ nam causa intercesserit, ut ad tantum tumultū & tantam sanguinis innocentis effusionē ita subito ueniret. Causa itaq; cognita, intelligentes qui missi fuerant, quod satis iustē indignatione cōcepta, ad arma conuolauerāt, & quod nō erat tempus sati idoneum ad hoc, ut super illatis reposceret uindicta, modis competentibus, & tota instant sollicitudine, ut pace reformata, prædam, sarcinas, socios, & uniuersa quæ amiserant, cum integritate reciperent. Dumq; in eo perseuerarent, pacis penē ad placitā utrinq; redactis consonantiā, excitatus est casu incōfuso quorundā calore & ausu temerario, in castris tumultus: uolentib. indiscretis quibusdā iniuriam, quam sustinuerāt, uolenter uindicare. Porro Petrus eorum insaniā uolens compescere, & causam cedis declinare querēs, missis quibusdam prudentibus & magnæ autoritatis hominib. ab impetu & furore, quo ciuib; instabant hostiliter, eos reuocare nitebat. Cumq; non proficeret, neq; eius (licet salutaribus) acquiescere uellent moniti: exercitu missa uoce præconia sub promissæ obedientiæ debito præcepit districtius, ut nemo illis qui sua temeritate pacem reformatā ausi fuerant uiolare, opem ferat, aut ministraret auxiliū. Cui uerbo acquiescens exercitus, sedebat quasi arbiter, finem inchoati tumultus, & rei exitū prestolantes. Qui aut pro bono pacis missi fuerant ad præsidē, uidentes quod exercitus in populo tumultus

c ii sedā

sedari nō ualeret, sed magis & magis augebat, & quod iuxta propositū proficere nō poterant, reuersi sunt ad castra infecto negotio, elaborantes cū uiro Dei Petro, ut turba oppimeret. Sed neq; id effectui mancipare daba. Erāt autem quasi mille, qui ad hanc properarent temeritatē. Quibus totidē de urbani egressis obuiam, bellū ingens ante urbem utrinq; cōmittitur. Videntes autem qui in urbe erant, quod quasi schisma ortum erat in populo exteriore, sperantes, quod quia inuitio & contradicēte Petro rixam cōmouerant, reliqua pars exercitus nullatenus eis uellet ministrare subsidia, reseratis aditibus, omnes unanimiter egressi, ex nostris penē quingentos super pontē occiderunt: reliquis penē omnibus, dum uada nesciunt, tanq; locorum ignari, submersis in flumine. Quod uidens exercitus, & tantam suorum non ferens iniuriam, ad arma conuolant uniuersi: & confligentibus inter se agminibus fit strages infinita, ita ut esset error nouissimus peior priore. Populares ergo, & uulgus indocile Bulgarorū, nō ferentes instantiam, fugam ineunt: aliosq; qui in certamine uiriliter desudabāt, exemplo suo, & impetu, terga dare compellunt. Fugit itaq; uniuersus exercitus, & turbatis ordinibus, non erat qui resistēret. In quo tumultu sāpē dictus Petrus uniuersam pecuniā, quam de fidelium largitione principum, ut inde pauperibus & egenis in itinere necessaria ministraret, collegerat: retento curru in quo uniuersa eius deferebat substantia, penitus amisit. Bulgari autem animosius instātes, ex īs ad decem milia gladio peremerūt, retētis uehiculis & sarcinis uniuersis, mulierū quoq; & puerorum ingenti multitudine captiuata. Qui autem euaserant, syluarū latēbras & deuia secuti, uix tertia die, monentibus lūtis & strepentibus tubis retiogati, circa Petrum & alios, qui cum eodē euaserant, & in collem se receperant sublimem, aliquantulum conuenerunt.

Petrus recollectio profligatarum legionum suarum residuo, Constantinopolim peruenit: transitoq; Bosphoro, castrametatur in Bithynia. Caput XXII.

Dile tandem quarta, recollectis adiuicem eis qui dispersi fuerāt, & ex occultis in quibus tridiu latuerant prodeuntibus, congregati: iterū quasi ad triginta milia rursus ad iter se accingūt. Et licet plaustra, currusq; quasi ad duo milia imprudēter amississent, ignominiosum reputātes à proposito deficerē, uiam, licet cum multa difficultate, continuant. Dumq; essent in proficiēndo, alimentorū multam sustinentes inopiam: ecce domini Imperatoris nuncius castris eorum se intulit, qui Petrum, & alios eiusdem exercitus capitaneos, regiam proferens iussionem, publicē conuenit, dicēs: Sermo gravis, & uerbum satis absonum, uiri nobiles & incliti, fama referente de uobis, ad Imperialem peruenit audientiam, quod in imperio suo uiolentiā regionis habitatoribus & eius subditis inferatis enormem, rixas & tumultus excitātes. Quapropter eius autoritate, si in conspectu maiestatis eius gratiā aliquando inuenire queritis, uobis iniungimus, quatenus in aliqua urbium eius uide licet tridiū moram facere ne præsumatis, sed continuato itinere congruo, tam moderamine temperato, uersus Constantinopolim expeditiones uestras quantocvus dirigatis. Nos autem exercitum uestrum præeuntes, necessaria uictui iusto precio uobis ministrari faciemus. Quo auditio reuixit spiritus eorum, qui præ uictus inopia iam contabuerāt: & intellecta erga se domini Imperatoris clemētia, in spem maiorem erecti, priusq; apud eum qui regios de tule,

ulerant apices de sua innocentia & suppotatione patienter, quam eis imme
itis Bulgari gratis intulerant, pro tempore sufficienter allegauerunt: ducem
prædictum sequentes, ab omni abstinerentes enormitate, maturato itinere Con
stantinopolim peruererūt. Vbi reperto prædicto Galtero, qui cum suis le
gionibus eorundem præstolabatur aduentum, iunctis exercitibus, castra in
loco sibi deputato metati sunt. Petrus uero à domino Imperatore uocatus,
urbem ingressus est: & in eius præsentia constitutus, sicuti vir magnanimus
erat & eloquens, de sua intentione, & tanti laboris causa interrogatus, plenè
differuit: & quod eū maximi Occidentaliū partium & Deo digni principes
in proximo subsequerent, edocuit. Tanta mentis constantia, & uerborum
usus ornatu, ut & Palatiū principes viri admirarent animositatē & pruden
tiam, & ipse dominus Imperator eum propensiū commendaret. Benigne
igitur habitū, & donis cumulatum uberioribus, ad suos redire præcepit Im
perator. Vbi cū dies aliquot eius & uictualibus, & requie refocillatus esset
exercitus, paratis nauibus ex Imperiali mandato, transito Helleponto, in Bi
thyniam, quae prima de Asiana diæcesi prouincia eodem mari terminatur,
descenderunt: demumq; ad locum supra idem mare situm, cui nomen Ciui
tot, peruenientes, castrametati sunt.

Exercitus Petri, eo abeunte à finib; Nicenis, predas agit: & iuxta urbem Nicenam
oppidum expugnat. Caput XXIII.

ERAT autem idem locus in hostium confinio positus, ubi cum in multa re
rum opulentia quasi duobus mensibus continuis consedisset exercitus,
non defuit eis penè quotidie rerum uenalium copia, & refectio pro tempore
necessaria. Qua rerum ubertate simul & ocio dissolutus miser & duræ cerui
cis populus (prodeuntibus ex adipe stimulis insolentiæ) cœpit seorsum inui
tis magistratibus turmas agere, & ad decem uel amplius miliaria perlustrare
regionem, greges & armenta secum trahentes. Recepérunt tamen saepius ex
parte domini Imperatoris literas commonitorias, quatenus ante aduentum
maiorum principum (qui subsequi dicebantur) longius euagari, aut in se ho
stes prouocare non præsumerent, sed in loco designato moram facerent, cir
cumspecte se habētes. Petrus autem pro plebe sibi commissa ualde sollicitus,
ad urbem regiam profectus erat, ut rerum uenalium, si posset, alleuiaret pre
cium, & humaniorem commercijs obtineret conditionem. Vnde populus
contumax & capitosus, sumpta occasione ex eius absentia, cœpit insanire ue
hemētius, & congregato seorsum ab exercitu eiusdem factionis complices,
quasi ad peditum septem milia, adiunctis sibi equitibus trecentis, aliorum
interdictum surdis auribus prætereuntes, uersus Nicenam ordinatis agmi
nibus profecti sunt. Vnde de loco prædictæ urbis contermino, greges & ar
menta ad maximum numerū contrahentes, in castra reuersi sunt incolumes.
Porro uidentes Teutonici & illius linguæ homines, quod Latinis in eo ne
gotio ad quod exierant, prosperè successerat, rapinarum amore concepto,
adisciunt & ipsi simile aliquid attentare, unde & nomen obtineant, & uires
inferāt rebus domesticis. Tandem uero colligati ex eadem natione quasi ad
tria millia cum ducentis equitibus, uersus Niceam contendunt. Erat autem
in eadem regione oppidum ad radices montis situm, à Nicna quatuor mi
liarium

liarium uix distans spacio. Ad quod accedentes impetu uehementissimo, & totis viribus oppugnant undicq;. Et licet plurimum resistentibus oppidanis, tamen expugnatum occupant uiolenter. Tandem interemptis habitatoribus, & occupatis uniuersis quae eorū fuerant, loci amoenitate tracti simul & opulentia, castrum communiquunt, proponentes usq; ad aquentum principum in eodem loco commanere.

Solimannus Turcorum princeps predictum recuperat oppidum: & quotquot in eo reperit, gladio perimit. Caput XXIII.

Solimannus uero illius regionis dux & moderator, audito lōgē ante Christianorum principum aduentu, ex uniuerso interim Orientis tractu (tam prece quam precio, & modis omnib. quibus poterat) infinitas virorū fortū colligēs copias, ad easdem partes redierat, ut circa hostiles impetus ciuibus & regioni optata præberet subsidia. Qui audiens quod Teutonicorum predicta manus oppidum eius expugnasset, & expugnatum detinere prælume ret, illuc sub omni celeritate festinat, & castrū obsidens, uiolenter expugnat omnibus, quotquot intus reperit, gladio peremptis. Interea rumor in castris personuit, & celeri fama perulgatum est, Teutonicorum cohortes (quae recente de castris exierāt) in manu Solimanni penitus occidisse. Vnde mente plurimum consternati, gemitu & lachrymis, quas praespiritus angustia cohære nequeunt, dolorem protestantur. Tandem comperta pleniū ueritate, exortus tumultus popularium in castris, uociferante plebe, & id summa exigente precum instantia, ut illatam fratribus tam enormem nō dissimularent iniuriam, sed correptis armis omnes unanimiter tam equites quam pedites, interemtorū fratrum sanguinē vindicaturi procederēt. Quod uerbum maiores exercitus, & qui in talibus pleniorē habebant experientiam, dñi Imperatoris consilio parere uolentes, cum uellēt comprimere, & surētis populi indiscretū mitigare furorē; insurrexit plebs aduersus eos indomita, & cuiusdam Godefridi (qui nominabatur Vares, quiq; princeps erat factionis) usū patrocinio, maioribus cœpit contumelias irrogare, timiditati ascribēs, & nō prudentiæ, quod fratrum interfectores, ultiore gladio nō persequerent.

Concitatus aduersus eundem Solimannum ob cædem fratrum numerosus exercitus, & pugnans aduersus eum consumitur. Caput XXV.

Præualuit tandem deterius affectoruū sententia, & arma corripientes uniuersi, relictis debilibus cum mulieribus & paruulis, & his quibus arma nō erant, congregati sunt ad uiginti quinque milia peditum armatorū: quingentos equites optimè loricos habentes. Ordinatis ergo agminibus, & in acies dispositis, uersus montana per syluam predictam, ad partes Niceas contendunt. Vixq; ad tria miliaria processerant, cum ecce Solimannus cum maxima uorum multitudine eandem syluam ingressus, ut in castra nostrorum (quae in loco erant suprà nominato) subitus irrumperet, accelerabat. Audiensq; per eandem syluam clamores insolitos (ut primum comperit quod à castris egressæ nostrorum sibi occurrerēt legiones) relictis montibus & sylua, ad patentes campos se cōtulit. Quod etiā nostri perueniētes (aduentus hostiū ignari penitus) postq; eorum in uicino constitutū cognouerāt exercitū, milii se uocibus exhortantes, in hostes irruunt, gladiis instantes cominus, in-

terem,

teremtorū fratrū sanguinē de manu hostium requirētes. Hostes uero uotis omnibus & ardente proposito nostros in se irruētes gladijs excipiūt, & com pertum habentes, quod pro capitibus ageret, resistunt uiriliter iusta indignatione succensi, & de sua multitudine presumentes. Tandē confligētibus hinc inde cohortibus strenue satisq; uiriliter, oppressi nostrates ab eorum multi tudine, & pondus belli nō ualentest ferre diutius, dissolutis agminibus, in fū gam uersi sunt. Quibus nihilominus Turci gladijs incumbētes, usq; in corū castra stragem operantes infinitam eos insectati sunt. Ceciderunt in ea con gressione de uiris nobilibus, qui Petri castra sequebant, Galterus Scisauoir, Ramaldus de Breis, Füllerus Aurelianensis, & alij innumerabiles. Nam de uiginti quinq; milib. peditū, qui de castris egressi fuerāt, & de quingentorū numero equitū, uix uel unus superfuit, qui aut mortē effugeret, aut uincula.

Solimannus uictor, nostrorum castra diripit: residuum populi aut captiuum trahit, aut perimit. Castrum Cuius obsidet: sed audita Imperatoris legatione, recedit. Caput XXVI.

TAndem uero hac potitus uictoria, & præsenti successu Solimatinus factus elatior, in castra violentus irruit, ac residuum quod supererat, nemine iam qui resistere posset inuento, gladijs abolet. Senes, ualetudinarios, monachos, & clerum uniuersum, matronas quoq; grandæuas ferro perimens: solis pueris & puellis, adhuc impuberibus (quorū pro eis ætas intercedebat, & facies) ad hoc parcens, ut seruituti manciparet. Erat autē iuxta nostrorum castra in littore maris situm præsidiū, uetus, semirutū, habitatoribus uacuū: ita ut nec seras haberet, nec ostia, in quod (necessitate compulsi salutem in eo posse consequi arbitrantes) peregrinorū quidam se contulerūt, quasi ad tria milia. Qui obiectis clypeis, & magnarum aduolutione molarum aditus ob struūt, & ad sui tuitionē (prout necessitatē articulus imperabat) accingunt. Dumq; Turcos instantes uehemētius, spe obtinēdæ salutis, qui obfessi erāt, à se repellerē longius, pro uita & libertate totis uiribus decertantes, nuncius quidā sub omni celeritate ad Petrum accedens, stragem suorum indicat, & residuos de populo iam consumpto, in oppido quodā semiruto arctissima obsidione uallatos edocet, armorū & uictus inopia laborantes. Qui ad dñm Imperatorē accedēs, fusis humiliter precibus obtinet, ut missa illuc sub omni uelocitate militia, reliquias populi ab imminentibus periculis præcipiat liberi. Quod & factum est. Turci eīm audita dñi Imperatoris iussione, ab op pidi protinus destiterunt impugnatione. Et trahentes secum quos in uincula cōiecerāt, cū tentorij & papilionibus, equis, mulis, & omnimoda nostrorū supellestile, opima spolia deferentes, Niceam reuersi sunt. Sic ergo ceruico sus populus, & intractabilis, dum monitis nescit acquiescere, iure (libet) suo lapsus impetu totus descendit in interitum. Et dum disciplinæ salutaris nescit iugum portare, uuarum suarum fructus inutiles colligit, hostium gladijs deputatus.

Godecalcus sacerdos quidam Teutonicus, iterum exercitum dicens, in Vngariam peruenit: qui turpia & indigna relatu in Vngaros operari non ueretur. Caput XXVII.

POst Petri uero transitū in Bithyniam, consequitur non multo temporis intericto interuallo, quidam sacerdos Godecalcus nomine, natione Teutonicus, Petri sequens uestigia, eiusdem peregrinationis accensus de cū iij siderio,

siderio, exhortationis habens gratiam, multos ex uniuerso Teutonicorum regno ad idem tempus animauerat. Collectisq; uiæ consortibus, quasi ad quindecim milia, Vngariae fines, sine difficultate admissus, ingressus est. Vbi cum eius exercitu uenalia de mandato regio bonis conditionibus ab Vngaris exhiberentur, alimentorum abutentes opulentia, & ebrietati uacantes, ad inferendas enormes indigenis se contulerunt iniurias: ita ut predas agerent, uenalia foris allata publicis uiolenter diriperent, & stragem in populo committeret, neglectis legibus hospitalitatis. Quod domino regi postquam innotuit, ira succensus, regnum uniuersum præcepit conuocari, & in ultionem tantarum iniuriarum armari populum imperat, & maiores etiam regni. Commiserant enim grauia in locis quam plurimis, turpiacq; nimis, & relatione indigna: quæ nō nisi cum subiectorum odio, & timiditas nota, rex poterat dissimulare. Conuocata igitur totius regni militia, tanq; in hostes, & supra dignos animaduersione, unanimiter ruunt præcipites, pro tantis excessibus mortem irrogaturi. Tandemq; apud locum cui nō men Belgraua est (qui locus in umbilico regni eorū positus est) prædictorū insensatorum confusam repererunt multitudinem. Qui precognito regis adventu, & de eius indignatione non ignari, uerentes quam læsam portabant conscientiam, arma corripuerant, quasi uim ui repellere, & à se propulsare iniurias parati. Quos postquam Vngari armis incumbentes uiderunt, & ad resistendum armatos (perpendentes quod non sine multa suorum strage poterant eis uim inferre: erant quippe fortes uiri, armorum usum habentes, quiq; non facile uellent gratis animas ponere) more suo dolis tentant peragere, quod uiribus nequeunt. Missa enim legatione ad prædictum Godescalcum, & exercitus primates, uerbis pacificis eis in dolo loquuti sunt dicentes:

Epistola regis Vngarorum ad prædictum Godescalcum, & eius exercitum: & interitus
corundem miserabilis. Caput XXVIII.

PERuenit ad Dominum de uestro exercitu grauis querimonia, quod populo sibi subdito graues nimis et enormes intuleritis molestias, iniqua legge nostros hospites (qui uos benignè tractauerunt) remunerantes. Tamen domini regis pleniū nouit prudentia, quod non estis omnes commissorum rei: sed etiam habentur inter uos uiri prudentes & timentes Deum, quibus aliorum displicet enormitas, & quibus inuitis & renitētibus commissa sunt, quæ dominum regem meritò ad iracundiam prouocauerunt. Vnde aliquorum crimen timens in omnes refundere, ne iustum inuadat cum impio, decrevit ire suæ modū imponere, & Christianę confortib. professionis parcere in presenti. Vnde cōsuliuimus, quod eius omnino quiescat indignatio, quod & personas uestras, & omnē, quā habetis substantiā, arma quoq; in manus domini regis sine aliqua conditione tradatis. Alioqui nec unus solus ex uestib; morte poterit euadere, cum in medio regni eius cōstituti, nec uirib. pares sitis, nec fugiēdi habeatis potestatē. Godescalcus igitur, & legionū primarij, quibus ab initio contumacis populi displicebat insania, de regia benignitate presumentes, in simplicitate spiritus, populū totis uiribus renitentem, & prouta certare paratū, in eam quasi uiolenter traxerūt sententiā, ut cum armis & omni

omni eorum substantia in potestatē domini regis se traderent, pro his omnibus quibus eum offenderant, satisfacientes. Acquieuit tandem populus unius, & armis traditis, uniuersacē eorum substantia, regis primicerijs & suis procuratoribus resignata, dum ueniam expetūt, mortem inueniunt. Irruentes enim in populum nil tale uerentem, armorumq; solatio destitutum, & de regis clementia non immerito præsumentem, nō distinguentes iustum ab impio, stragem immanissimam exercuerunt: ita ut interemptorum funeribus, & cruento occisorum locus pollueret uniuersus, & tantæ multitudinis uix superessent uestigia. Euaserunt tamen aliqui cōmune periculū, & per deuia, Domini misericordia, Vngarorū gladios declinantes, & ad propria reuersi, de suorū strage, & sinistro casu, qui acciderat, eos qui profecturi erant, & eiusdem viæ uotis tenebantur obligati, reddiderunt instructiores, ut predicti nequam populi suspectam semper habentes maliciam, prudentius incederent, & cautius discerent negotiari.

Quomodo præcedentes exercitus subsecuta est infensorum hominum multitudo infinita, inde eorum interimens populum, & absq; disciplina incedens. Caput XXIX.

Peridem tempus modico interuallo interiecto, conuenerunt eodē studio ex Occidentalibus finibus turbæ innumerabiles, & peditum manus infinita absque duce & rectore, passim & imprudenter incedentes. Erant tamen inter eos uiri nobiles, Thomas de Fecia, Clarembaldus de Vendolosio, Vuillelmus Carpenterius, Comes Hermānus, & alij nōnulli, quibus in nullo discipline impatiens subiectebatur populus: sed neglecta prudentiū & melius affectorū doctrina, passim, & sine delectu per omnia liberè discurrebat illicita. Vnde factum est, ut cum in timore Domini iter debuissent inceptum peragere, & diuinorum memores mandatorum, obseruata euangelica disciplina, pro Christo peregrinari: conuerterūt se ad insanias, & Iudæorum populum in ciuitatibus & oppidis, per quæ erat eis transitus, nil tale sibi uerentem, & se habentem incautius, crudeliter obtruncabant. Hoc autem maxime factum est in urbibus Colonia & Moguntia: ubi etiam uir potes & nobilis comes Emico (in eadem regione præclarus) eorū coetibus cum multo se adiunxit comitatu, nō solum pro ut eius dedebeat generositatem, nec morum censor, nec correptor enormitatis, sed maleficiarū particeps & incensor. Qui omnes, transversa Franconia, & Bauaria postquā fines attigerūt Vngarię, peruenientes ad locū cui nomen Messburg, arbitrati quod liberè & sine difficultate eius liceret introire: clausum reperientes aditum, citra pontem substiterunt. Erat autē is locus præsidium, munitū ualde fluminibus maximis, Danubio & Lintace, & profundis circumseptū paludibus, ita etiam ut majori multitudini, intuitis his qui obseruabant, nō esset facile irrogare uiolentiam. Dicebatur tamen esse eorum, qui aduenerant, numerus ad ducenta milia peditum, equitum uero quasi ad tria milia. Porro rex Vngariæ transire uolentibus, aditum prohibere mandauerat, timens, ne iniuriarum, quas Godescalci legionibus intulerat, memores, in ultionem armari cuperent introrsum. Recens enī factum, & cruentę cædis enormitas, longe lateq; diuulgata regē sibi timere compellebat. Obtinuerunt tamen ab his qui ad prædiū, etiū municipiū deputati erāt custodiā, & à principibus legionū (qui in ea parte

regionem

regionē obseruabant) ut legatos ad regem dirigerent, qui pro impetranda pace, & obtinenda transeundi libertate regem suppliciter conuenirent. Ipsi uero interim circa paludes in locū * pascuis castrametati sunt, rei præstolantes euentum.

Quomodo castrum Meseburg obfederunt, & septingentos ex Vngaris interfecerunt, & tandem diuinitus in fugam conuersi, penè omnes ab Vngaris interfeci sunt. Caput XXX.

In terea qui missi fuerant ad regē, infecto prorsus negotio, paucis euolutis diebus, reuersi sunt. Quorū relatione maiores edocti, qui erāt in exercitu, quod nullam apud regem gratiā poterant inuenire, proponunt terras, quas circa fluios & paludē rex possidebat, depopulari, & suburbana succēdere, in rebus cę eius hostiliter uersari. In quo dum desudarent attētius, accidit die quodam, quod septingenti ex regis supradicti militia nauigio transeuntes occulto, peregrinis ex insperato, ut ab illatis regionē tuerentur iniurijs, casu se dederunt obuiam. Quos cum declinare non possent, nec redire ad propria, aquis impedientibus, penè omnes imperfecti sunt: paucis exceptis, qui in carecto & paludibus equis amissis, uitæ consuluerant & saluti. Qua erecti uictoria, adjiciunt etiā, ut pontibus fabricatis, præsidium expugnant: & iter ferro aperiētes, in regnum uolenter ingrediantur. luxta ergo propositum cohortes excitantur, & pér pontes, quos de nouo erexerant, mēnibus applicātes, protecti clypeis, ad muri suffossonē, & ad uiolentū introitū animosius se accingunt. Eo cę iam per diligentē eorum instantiā uentum erat, ut muro in locis pluribus perforato, iamiam peregrinis patēret introitus. Et qui intus erāt in municipio, omnino in desperationē descenderant, de uita penitus desperantes: cum ecce repente diuinitus immisso timore, relicto assultu, & maxima impedimentorū parte neglecta, uersi sunt in fugam. Qui uictores uidebant, fugae causam penitus ignorantēs. Nec aliud in causa dicit extitisse, nisi quod peccatis multiplicibus Dñm ad iracundiā prouocauerant: impietatē secuti, quæ suis cultoribus terrorē solet incutere. Fugit enim impius, iuxta uerbum Sapientiæ, nemine persequente. Vngari uero meliore facta cōditione, uidentes hostiū cuneos terga dedisse, insecuri sunt eos tanç uictores. Quos prius habuerant formidini, & quos infra moenia uallati paludibus uix poterant sustinere, ultrò insequunt uice uersa, nō solum formidinē, uerum & mortē irrogantes. Ex quibus comes Enico cum maxima parte dissolutarū turmarū fugiens, in patriam suam reuersus est. Alij uero nobiles (quos suprā nominauit) per Corinthiā declinantes in Italiam peruerterunt: qua de causa Apuliæ se intulerunt finibus. Vnde & eos de principibus, idē iter agētibus, qui Durachiū nauigare proposuerunt, secuti, in Græciā se contulerunt. His ergo & huiusmodi motibus penè concutiebatur totus Occidēs, & seorsum turmas agebant penè nationes uniuersē: & aliae sub principibus, alię quasi acephalā iter adgrediebant. Vię tamen compendiu (quod qui per Vngariā descendebant, certū erat reperisse, propter insolentiā eorum, & enormitates nimias, quas frequenter, & præter meritum regionis inferebant habitatorib. transiuntes qui præcesserant) eis penitus negabat. Vnde & eos qui subsecuebantur, reddiderunt magis sollicitos, ut regis Vngarorum sibi gratiam conciliarent.

L I B E R

LIBER SECUNDVS ▶

Quo tempore dux Godefridus iter arripuerit, & qui nobiles cum eo: & quomodo in
Vngariam usq; peruenierit. Caput I.

Odemq; anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus nonagesimus sextus, mense Augusto, quinta decima die mensis, uir magnificus & illustris Godefridus Lotharingiæ dux, post discessum Petri heremita, & eius exercitus casum (ut prædictimus) lamentabilem: post legionem Godescalci, stragam premissam, post illud etiā infortunij genus, quod ut supra premissus, subsequentis exercitus multitudini circa Vngariam accidisse dicitur) conuocatis uiæ consortibus, & compositis de more sarcinis, iter aggressus est. Fuerunt autem qui eius castris se adiunixerunt, uiri nobiles & incliti, & perpetue digni memoria, dominus Balduinus, eius frater uterinus: dñs Balduinus de Montibus, Hamancorum comes: dominus Hugo, comes de sancto Paulo: & Engelramus filius eius, egregiæ indolis adolescens: dominus Garnerus comes, cognomento de Grez: dominus Balduinus de Burgo, eius ducis consanguineus: dñs Henricus de Ascha, & Godefridus frater eius: Dodo de Conz, Cono de Monte acuto, & alijs plures, quorum nomina nō tenemus, uel numerum. Hi omnes uno & individuo comitatu pariter incidentes, uicesima Septembris die in prouinciam Austriam, ad locum qui dicitur Collenbruc, cum omni tranquillitate sani & incolumes peruenierūt. Est autem is locus, ubi Lurtax fluuius imperij fines à regno disternat Vngariæ. Quò peruenientes, solliciti ualde super his quæ Godescalco & suis legiōnibus acciderant, deliberant quomodo cum salute in opere incepto possint incedere. Tandem de cōmuni placuit consilio, ut missa legatione ad regem Vngariæ, instruantur pleniū, quæ nam causa fuerit, quare fratrum præcedentium apud eos ita deperierit exercitus: & ut opportunitate inuenta, dominum regem de pace conueniant, & omissis querelis ueteribus, elaborent quomodo eis liber per Vngariā indulgeatur transitus. Nam alias inire uias, itineris cœpti uidebatur dispendiū. Missus est ergo uir nobilis Godefridus de Ascha, Henrici frater (quod eiusdem à multis retro temporibus familiari tatem habuerat) cum quibusdam alijs honestis uiris & nobilibus, ut eiusdem legationis fungeretur officio. Qui ad regem perueniens, depenso debite salutationis affatu, quod ei fuerat iniunctum fideliter exequens, regi locutus est in haec uerba:

Legatio eiusdem ducis ad Calem annum regem Vngarie, per Godefridum de Ascha: & responsum eiusdem regis ad eundem ducem. Caput II.

Vir illustris & magnificus, dominus Godefridus, Lotharingiæ dux, & alij Dei cultores, qui cum eo sunt principes, diuinis obsequijs mācipati, ad uestram nos direxerunt eminentiam, scire per uos cupientes, quare fideliū populus, quorū reliquias in uia reperimus, nobis occurrentes, tantā apud uos (qui de numero fideliū dicimini) repererūt irhumanitatē, ut tutius ad hostes quoslibet declinare possent. Quod si predicti populi tanta fuit culpa, ut extremis supplicijs digna fuerit flagelari; qui me miserunt, parati sunt eorum

eorum interitum æquanimiter tolerare. Nam quæcumq; ex merito pena infligatur, minus ad iram prouocat, & maiore sustinenda est patientia. Quod si securus est, & absq; ulla causa calumniati estis innocentes, ut eos morti tradertis, nō possunt illatam seruis Dei dissimulare iniuriam: sed parati sunt fratribus sanguinem vindicare. Super his ergo uestra per nostrum ministerium expectant responsa, pro eorum forma animos habituri. His dictis orandi finem fecit. Cui rex suorum satellitum stipatus comitatu, in hæc uerba respondit. Placet uir amicitarum Godefride (cui meritis exigentibus iam pridem exiguam nostram contulimus gratiā) quod ad nos ingressus es, tum ut ueterē renouemus amicitiam, tum ut apud tam discretum iudicē nostrā astruamus innocentia. Sumus equidē & de numero, ut dicis, fidelium (& utinā opere possimus implere huius nominis uirtutem) sed qui uos præcesserunt, tam Petrum heremitam sequentes, quām adhærentes Godescalco, quām qui in regni nostri limitibus castrum nostrum expugnare, & ad nos uiolenter ingressi nitabantur: nec re, nec nomine Christi fuerūt sectatores. Nam cum primò Petrum & suos exercitus suscepissimus hospitio, bona quæ apud nos erant tam gratis, quām precio illis cōmunicantes iusto, more serpentis in gremio, & muris in spera, male remunerauerūt hospites suos. Nam in extremis regni finib; nostrī (cum iam pro collatis beneficijs grates tenerentur rependere, unam de urbibus nostris confringentes, populum qui in ea erat, delentes penitus, cum eorum spolijs, gregibus, & armentis, tanquam uiolenti predones abierunt. Godescalci uero expeditiones, tanq; à prioribus nihil omnino pertulissemus iniuriæ, sine molestia & difficultate admissæ, in medio regni huius rapinas exercere, inferre uiolentiam, incendia procurare, & causis leuibus stragem operari non uerentes, delictorum suorum enormitate Dominum ad iracundiam prouocauerunt. Nos quoq; subditorum ferre nō ualent molestias, manum adhibuimus, rei periclitanti remedium prouidentes. Vnde & exemplo priorū deterriti, ne tertio tam detestabilium turmarū experiremur iniurias, consultius fore uisum est, regni nostri limitibus (Deo planè odibiles) arcere huiusmodi impiorū manipulos hominum, quām ab eis & damna pati enormia, aut cum eis hostiliter decertare. Hoc igitur apud te uirum prudentem & industriū, pro nostra excusatione sufficiat allegasse. Nam (uiuit Dominus) purā, sicut est, edisseruimus ueritatē. His dictis, eodem legatos præcepit hospitaliter, & cum multa honestate haberi, quo usq; habito cum suis colloquio, ad predictos principes nuncios dirigat, responsa conuenientia delaturos. Tandem missis de familiaribus suis aliquot, cum legatis (qui ad se uenerant) duci & principibus in hæc uerba rescripsit: Audiuit mus sanè, & fama referente iamdudū cognouimus, quod princeps magnus, illustris, & egregius meritò apud tuos habearis: & quod fidei tuæ sinceritatē, & cōmendabilem animi cōstantiā, etiā longè positi uiri prudētes admarentur. Nos quoq; nominis tui odore bono, & operum tracti fragrantia, te (licet absente) colere proposuimus, & proēpsius honorare. Sed & uiros nobiles, qui tecū sunt, zelo fidei christianæ accēsos, credimus piū habere propostū. Vnde & ea merita, quibus amici solēt comparari, nolumus in uobis ociosa torpescere: sed omnibus debitā impendere charitatē, & fraternalē dilectionis

onis erga eos operibus abundare parati sumus. Vnde quoniam se ita offert occasio, rogamus ut ad castrum nostrum, Ciperon nomine, præsens adesse uelis, ut tecum possimus optata diu miscere colloquia, & tuis desiderijs congruum adhibere consensum.

Colloquuntur adiuicem rex & nostri principes, & datur Balduinus ducis frater regi obſes: transcurſaq; Vngaria, & ſiatrē recepto, dux à rege mulius muneribus honoratur. Caput III.

DUX igitur audita regis legatione, habitoq; suorum consilio, cum trecentis equitibus ex omni comitatu electis, die præfixa ad locū peruenit destinatum. Vbi ponte transito, regem inueniens, ab eo benignissime, & cum multa ſuceptus eſt honorificentia. Tandem post multam hinc inde ſibi mu-tuō familiaritatē exhibitam, placuit ut datis obſidibus, de numero nobiliū electis, omni rancore deposito, & pace plenius reformata, regni aditus duci & ſuis legionibus panderetur. Rex ergo ut tantorum uirorum legionibus intromiſſis fidē haberet pleniorē (ne forte de occaſione qualibet, de uirtute ſua & numero confiſi regnum turbare preſumerent) dominum Balduinum ducis fratrem cum uxore & familia obſidem petit. Cui dux grato concurrens affenſu, fratrem legibus complacitis obſidem tradit: & immiſſis legionibus, regnum ingressus eſt. Porro rex fideliter adimplens quod promiferat, per uniuerſas regiones ad quas perueſturus erat exercitus, lege precepit edictali, quatenus iusto precio, æquo pondere, uictui necessaria legionib. exhibeant, & rerum uenialium turbas proficſcentes forum perpetuō comitetur. Dux uero per caſtra uniuerſa, & ſeorsum & publica uoce præcepit edicti præco-nia, ſub poena mortis & omniū publicationis bonorum, ne quis rapinam, uim, aut iniuriā accendentibus ad exercitum audeat irrogare: ſed fraterna charitate emptionum uenditionumq; contractus celebrent in uinculo pacis. Factumq; eſt ita præuia Domini misericordia, quod Vngariā transcurrētes uniuerſam nec in leui uerbo mutuō ſe offendereſt. Rex uero proficſcentem exercitum æquis penē paſſibus cum ingentibus copijs obſides ſuos ſecū deducēs ex latere ſinistro, comitabatur paratus, ut ſi quid forte ſeditionis emer-geret, per cuius præſentiam continuo ſedaretur. Tandem uero ad Maleuil-iam, de qua ſuperius fecimus mentionem, peruenientes, in ripa fluminis Sa-uoia, quo uſq; exercitui transiſtus pararetur, conſederunt. Compositis igitur ratibus (quia naues paucas, & ad tantum transferendum populum minus ſufficientes inuenierant) traiectis mille loricatis equitibus, qui circa quaslibet hostium inſidiā ſripam ulteriorem cōmunirent, ut translatus populus ſedē inueniret quietā, certatim in partem oppositam ſe transferunt. Vixq; plebs enauigauerat, & de principibus nō nulli, & ecce rex cum ingenti ſuorū comi-tatu ſubit uifit, dominum Balduinum, & uxorem eius, & alios ſimul obſides in manu domini ducis (ſicut ab initio condicētum fuerat) resignauit, & donis uberibus tam dominum ducem, quam reliquos honorans principes, reuersus eſt. Dux uero traiectas ſecutus expeditiones, in ulteriore ripā, cum reſiduo principū & populi ſe contulit conſequēter, inueniensq; ad Belgrauam Bulgarie oppidū (de quo ſuperius fecimus mentionē) ibi caſtrametatus eſt. Inde compoſitī ſarcinis, & legionib. ad iter expeditis, Bulgarię ſyluas, et late-patentia nemora transcurrēns, primū Niz, deinde Stralitiam peruenit.

in terram Imperatoris nostræ legiones ingrediuntur: describitur introitus, & Græcorum
miseria significatur. Caput III.

Conjicere est ex his locis, quæ aliquando ubiores & omnimodis com-
moditatibus referæ fuerunt prouinciæ, quanta sit Græcorū miseria, &
eorū debilitas imperij. Nam postq; deficientibus apud Constantinopolim
Latinis principibus, in eorum potestatē sub primo Ncephoro, peccatis exi-
gentibus, descendit imperium, statim barbaræ nationes de Græcorum imbe-
cillitate confisi, in eorum prouincias irruentes pro arbitrio suæ regionis cœ-
perunt tractare habitatores. Inter quas Bulgarorū gens inculta, à tractu Se-
ptentrionali egressa, à Danubio usq; ad urbem regiam, & iterum ab eodem
flumine ad mare Adriaticū, uniuersas occupauerat regiones. Ita ut confusis
prouinciarum nominibus & terminis, totus iste tractus qui in longitudine
habere dicitur iter dierum triginta, in latitudine uero decē, uel amplius, Bul-
garia dicatur. Miseris Græcis ignorantibus, quod hoc ipsum nomen eorum
protestatur ignominiam. Super Adriaticum enim mare erat utraq; Epirus:
cuius alterius metropolis est Durachium, regnum olim uiri strenui & admi-
rabilis, Pyrrhi Epirotarum regis. Vnde autem dux cum suo comitatu transi-
turus erat, duæ fuerāt Daciæ: Ripensis uidelicet, quam à leua super ripas Da-
nubij transeuntes reliquerunt: & Mediterranea, per quam iter agētes, & per
urbeis olim eximias, Neiz & Stralitiam, transeuntes percurrerunt. Erant &
aliæ in eodem tractu prouinciæ, Arcadia, Thessalia, Macedonia, & Thracie
tres, quæ pari cum alijs inuolutæ sunt calamitate. Nec solum has prædictas
prouincias sua Græci amiserant mollicie, sed etiam postmodum eodem Bul-
garorum subiugato populo, per Basilium, eorum imperatorem, in ulterio-
ribus prouincijs (& maxime quæ regnis exteris collimitant) & per quas ad
eos acceditur in utraq; uidelicet Dacia, etiam hodie non permittuntur habi-
tatores introire, uel excoli in regionem, ut sylvis & frutetis localatè occupan-
tibus nullam præstent intorire uolentibus habilitatem: maiorem habētes in
uiarum difficultate, & ueprum, armaturam, quam in proprijs uiribus resi-
stendo fiduciam. Eodem modo & Epirum primā (quæ à Durachio habet
initium, & usq; ad montem, qui cognominatur Bagularius) itinere dierum
quatuor protenditur. Per quam omnes alijs transitum habuerunt principes,
desertam & habitatoribus uacuam relinquunt, ut accedere uolentibus ne-
mora deserta & inuia, & alimentis carentia, repagulorum uice præbeat im-
pedimentum. Prædictam ergo Daciam mediterraneam (quæ alio nomine
Mesia dicitur) dominus dux percurrent cum suis legionibus: & exuperatis
claustris (que uulgò dicuntur sancti Basilij) ad loca planiora & alimentorum
copiam ministrantia, descendēs, Philippooplīm usq; nobilē & copiosissimā
urbem peruenit. Vbi cognito, quod dominus Hugo magnus, domini Phi-
lippi Francorū regis frater, cum quibusdam alijs nobilibus, ab Imperatore
detinerent in uinculis, missis sub omni celeritate nuncijs, literis & uita uoce
monet, & rogat diligentius, quatenus prædictos uiros, eiusdem peregrina-
tionis uota habētes, & sine culpa uinculis mancipatos, solutos abire permit-
tat. Prædictus enim uir illustris, quasi primus omnium iter aggressus, trans-
curlis alpibus, in Italiam descenderat, & inde in Apuliā perueniens, cum exi-
guo

guo comitatu mare transiens, apud Durachium substiterat, eos qui subse-
quebantur expectans. Non ueritus quod & in regno Græcorum (qui Chri-
stiana professione censeri dicebantur) sibi suisq; aliquid sinistri occurreret,
ubi à præside regionis uinctus & catenatus Imperatori traderetur: pro ar-
bitrio tractandus, translatus est. Sic ergo eum apud se tanquam prædonem,
aut homicidijs reum Imperator detinebat in carcere, principum qui sublequi
dicebantur, expectans aduentum, quatenus si prosperè accederent, eorum
gratia soluisse uideretur: sin autem secus, perpetuis eum compedibus man-
ciparet.

Dux legatos ad Imperatorem dirigit, ut Hugonem magnum, & alios nobiles soluat, quos detin-
ebat in uinculis: uniuersa regio præda exponitur, & tandem nostri Con-
stantinopolim perueniunt. Caput V.

Praeerat autem per idem tempus Græcorum imperio uir nequā & sub-
dolis, Alexius nomine, agnominé Comutio dictus. Qui cū esset in impe-
riali palatio à domino Nicephoro, cognomento Bothomath (qui tunc in
scepbris agens principabatur) plurimum honoratus, & Megadomestici di-
gnitatē (quem nos maiorem Senescallum appellare consueuimus) fungeret
officio (ab Imperatore secundus) contra dominum & benefactorem suū ma-
litiosē recalcitrans, quinto uel sexto anno, antequā populus noster accederet,
depulso dñō, imperiū inuaserat, & detinere præsumebat, quod uiolenter oc-
cupauerat. Missi ergo dñi Duci legati ad Imperatorem accedentes, prædictū
nobilem uirum cum socijs suis (sicut eis fuerat iniunctum) instantissime po-
stulant absolui. Quod cum eis ab eodem imperatore præcise negaretur, ad
nostras expeditiones (quæ iam Adrianopolim pertransierant, ibi residentes
in pascuis) reuersi sunt. Postquam uero eisdem referentibus nuncijs, dux, &
alij principes, quod nequaquam prædictos nobiles uellet Imperator absolu-
vere, cognouerunt, de communi consilio uniuersam illam regionē legioni-
bus suis exponunt ad prædam. Cumq; per octo dies ibi morā fecissent con-
tinuam, uniuersam depopulati sunt. Quod audiens Imperator, nuncios ad
eundem ducem dirigit, & rogans ut à præda defistat eius exercitus, & nobi-
les quos repetierat, recipiat expeditos. Cui uerbo dux libenter acquiescens,
præda suis inhibita, pacatis legionib. Constantinopolim peruenit. Vbi ante
urbem in manu robusta, et copioso exercitu fixis tentorij castrametatus est,
Occurrētes prædicti nobiles uiri, dominus uidelicet Hugo magnus, Drogo
de Neella, Guillelmus Carpentarius, Carembaldus de Vendoliolo, circa
urbem in castra ducis se contulerunt, gratias pro sua liberatione soluturi.
Quos cum multa charitate & debita honorificentia suscepitos, benignè ha-
buit, secum aliquandiu eorum molestijs (quas pertulerant præter merita)
compatiens.

Imperator ducem ad se inuitat, ille renuit introire: graues oriantur inter eos inimicitiæ:
fraude Imperatoris, ducis exercitus transfertur ad locum
angustiorem. Caput VI.

Interea uix mutuos dissoluerant amplexus, & alternis erant confabulatio-
nibus recreati, cum ecce Imperatoris adsunt nuncijs, monētes ut ad D. Im-
peratorē cum paucis dux introire festinet. Dux uero habitu consilio, illuc ire
dij distulit:

distulit: unde indignationem plurimam cōcipiens Imperator, forum rerum uenalium legionibus, quæ cum duce aduenerunt, interdixit. Porrò principes populi uidentes indigentiam alimentorum, & defectum, rursum de communi consilio per suburbana longè latecꝝ cum ingentibus armatorum copijs discurrentes, greges & armenta undique contrahunt, & alimentorum omnimodam in castra referunt opulentiam: ita ut usque ad satietatem minorres etiam abundarent. Videns ergo Imperator regionem uniuersam prædae & incendijs expositam, timens ne deterius etiam aliquid contingenteret, iterato commercium restituī præcepit. Cumcꝝ nativitatis Dominicæ dies immineret solennis, decreuerunt apud se regionis intuitu per illos dies quatuor nostri principes ab omni præda, & qualibet iniuria manus cohibere. Quibus in omni quiete & tranquillitate peractis, adfuit Imperatoris nuncius, monēs uerbis pacificis, & tamen in dolo, ut ponte transito, qui est iuxta palatium, quod appellatur Aloquerna, legiones suas transferant, in palatijs (quæ super littora Bosphori erant plurima) hospitaturi. Potuit autem facile persuadere. Nam instantis maxima erat opportunitas hyemis, & pluuiarum intemperies inaudita, ita ut eorum papiliones uix possent cohibere stillicidia: unde & uictus & suppellex omnimodo de madore iugis aquæ corrumperentur, & putrescerent. Sed nec homines, nec iumenta, nec cæterorum quodlibet animantium vim algoris penetrabilem & niuum crebram (imò penè continuam) poterant tolerare diutius asperginem importunam, quibus omnibus supra uires angebanū incessanter. His etsi uerbo compati uideretur Imperator, longè tamen alia mens eius erat, & eō tota eius properabat intētio, ut legionibus in loco angustiore collocatis, minorem euagandi haberent licentiā, & ipse eas pro arbitrio cohibēdi maiorē reciperet potestatem. **Quod** ut plenius intelligeret, de situ prædictæ urbis est aliquid interserendū.

Descriptio situs urbis Constantiopolitane. Dux legatos ad Imperatorem dirigit.

exercitus noster à Græcis ex improviso sustinet

infidias. Caput. VII.

Mare Ponticum (quod ab adiacente regione nomen accepit) prædictæ ciuitati à parte Septentrionali positum est, ab eadem distans triginta miliaribus. A quo in modum fluminis per quasdam angustias in Austrum descendit quædam eius portio: quæ spacio ducentorum triginta miliarium decurrēs in directum inter Seston & Abidon urbes antiquissimas (quarum altera in Europa est, altera in Asia) in nostrum mare labitur mediterraneum. Quæ influxio à prædicto mari transfusa, postquam triginta miliaribus à primis fauibus unum introitum (continuo tractu descendit) suum facit in partem occidentalem, cuius longitudo est ad miliaria quinque, uel sex, latitudo uero quasi unius. Hoc autem ita angustum mare (quod à Pontico in mediterraneum per ducenta & triginta miliaria protenditur) Bosphorus Propontidis siue Hellespontus appellatur. Quod autem ita sit, Solinus in decimo septimo de memorabilibus testatur, dicens: Quartus Europæ sinus ab Helleponto incipit: Maeotis ostio terminatur. Atque omnis hæc latitudo, quæ Europam Asiamqꝝ diuidit, in septem stadiorum angustias strinquit. Hic est Hellespontus, quem Xerxes ponte nauibus facto permeauit.

Deinde

Deinde Europa porrigitur ad Asiae urbē Priānum, quā Magnus Alexander potiundi orbis amore transcendit, & pontus est inde diffusus, æquore patentissimo rursus stringitur in Propontidem, mox in quingentos passus coarctatur, sicut Bosphorus Thracius, quā Darius copias transportauit. Horum autem causæ nominum à ueteribus poëtarum fabulis uidentur deducere. Nam Bosphorus ideo dicitur, quod Iupiter Europam Agenoris filiam in bouis effigie assumpta, trans illud mare legitur deportasse. Hellespontus autem ab Helle Phryxi sorore, quę super arietē cum eodem fratre suo nihilo minus dicitur transfretasse. Verbo autem uulgari dicitur Brachium sancti Georgij, Europæ Asiaeq; limes: cuius illa est longitudo, quam diximus. Verum longitudinis non est usquequamq; modus idem. Nam pro adiacentium situ & dispositione regionum, nunc contrahitur ad unius miliarij spaciū, nunc per triginta uel amplius miliaria diffunditur. Sinus autem prædictus tendens (ut præmisimus) in Occidentem partē, est inter eos quos orbis habet, commoda statione famosissimus. Infra quam & Bosphorum in angulo quodam sita est prædicta ciuitas, olim dicta Byzantium, locus ignobilis, & inter urbes Thraciarum quasi nouissima. Nunc ampliatoris Augusti feliciori insignita uocabulo, princeps prouinciarū facta est, & imperij familiare domicilium: Romæ senioris & nomen intuidens, & dignitatis prærogatiuā: à Pausania Spartiatarum rege prius condita, iuxta id quod in tertio libro Pauli Orosij continetur, formam habens trianguli, trium inæqualium laterum. Cuius primum latus ab eo angulo, qui inter portum & Hellespontum continetur, ubi est ecclesia sancti Gregorij (quę dicitur Mangava) usq; ad palatium nouum, cui nomen Blasquemas, secus portam directe protenditur. Alterum uero ab eodem sancti Gregorij monasterio usq; ad Auream portam secus Hellespontū dicitur. Tertium uero ab eadem porta usq; ad palatium prædictum Blasquemam per campestria, muris, turribus, & antemuralibus insigne protenditur. Portum autem fluuius quidā ingreditur, æstate quidem modicus, sed hyeme aquis pluuialibus solet fieri torrentior, pontem habens supra se positum, quem pertransiens nostrorū exercitus, inter Ponticum mare & Bosphorum, & portum in ædificijs, quae in ipso Bosphori litore erant plurima, hospitandi gratia se contulerant. Dumq; ibi moram facerent, reliquorum principum expectantes aduentum, dux frequenter sollicitabatur imperatorijs legationibus, ut ad eum introiret. Qui suspectam habēs eius familiaritatē, & colloquiū reformidans, ad eius uocationē accedere uelebat. Videlicet tamen quod omnino esset indecens, et contra disciplinā honestatis, si nō aut in persona propria ueniret, aut saltem per se idoneos mitteret responsales; nobiles viros dominum Cononem de Monte acuto, dominum quoq; Balduinū de Burgo, & Henricum de Ascha, ut se excusatū haberent, ad eundem dirigit Imperatorem. Qui uidens animi Ducis constantiam, & quod eum ad se nullatenus posset euocare, iterū uenalia interdicit. Sed neq; sic constantis uiri animum potuit mollire. unde manum agrauans, misit occulte sagittarios, qui nauib. iunctis ad eam partē, in qua dux castra locauerat peruenientes, summo mane in ipso diei crepusculo, multos ex nostris, qui ad

d iij mare

mare exierant, & qui de fenestris speculabantur, sagittis confoderunt, plurimos interficienes.

*Iterum ante urbem reuertitur exercitus, & ingens pugna committitur. Græcorum
fū strages maxima. Caput VIII.*

Quod postquam duci nunciatum est, conuocatis populi principibus, de communi consilio fieri præcepit, ut Balduinus ducis frater, assumpta parte militiae, properet pontem occupare, per quem transierant, ne in illis angustijs intercepti, gentis suæ dispendia patientur. Ille uero impiger, quin gentes sibi assumens loricatos, ad prædictum pontem properè festinat, & occupat uiolenter. Iam enim non solum illi qui in nauibus descenderat, hostes se exhibebant, uerum uniuersa ciuitas contra eos hostiliter armabatur. Nostrī uero cognoscentes studiosē & industria paratos sibi aduersarios, etiā ciues uniuersos in eorum perniciem ad arma conuolare, igne supposito uniuersa palatia, in quibus hospitati erāt, tractu continuo per sex aut septem milia tam priuatorum, quam imperialia succenderunt. Deinde strepentibus lituis, cornuū admonitione ex diuersis partibus, ad quas gratia hospitādi se contulerant, congregati, ducem (qui iam dispositis aciebus, ad pontem matutinabat) armis correptis præcipites sequebantur. Verebantur enim plurimi qui rei militaris maiorem habebāt experientiam, ne ponte ab hostibus occupato, in locis angustioribus reperti, facilius grauarētur. Vnde cum tanta instantia uix expectantes peditum manipulos, omnis illuc equitū manus conuenerat. Sed præcurrens dominus Balduinus ducis frater (ut prædiximus) pontem inuitis hostibus uiolenter occupauerat: & eis abactis, & in fugam conuersis, ulteriorē ripam fluminis nostris uendicauerat. Dux ergo & uniuersus exercitus, cum sarcinis & omnimoda supellestile sua sine difficultate transeuntes, rursus ante urbem in locis liberis & latè patentibus constiterūt. Vbi habituconflictu inter ecclesiam sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani (qui locus hodie uulgari appellatione dicitur Castellū Boamundi) & palatiū nouū (quod dicit Blasquernas, quod in angulo ciuitatis iuxta portū situm est) circa horam uespertinā, imperfectis innumeris, nostri Græcos pondus belli amplius sustinere non ualentes, intra urbem se recipere compulerunt. Nostri uero campo uiriliter obtento, tanquam uictores, in loco ad id congruo castrametati sunt. Et fortasse rursum irruentibus ciuibus, congressio periculosior, & strages amplior subsecuta foret (odio ministrante seruorem) nisi nox mutuū finem imposuisset certaminibus. Hic primū patuit, & sine hæsitatione factum est manifestum, qua intentione prædictus nequam Imperator castra transferri præceperat: uidelicet ut suscep-
tum populum in illa locorum angustia, quasi
intra quædam repagula
coerceret.

Populus ad arma conuolat: regionem depopulatur: ingens fit in castris
uictualium opulentia. Caput X.

POstea demum luce reuersa terris, edictum est publicè, ut ad arma populus consurgeret: & pars sub certis ducibus deputata, uniuersam perlustraret regionem: & alimentorum (quorum Imperator commercium interdixerat) copias uel uiolenter, uel cū precio comportaret: gregibus & armenis, frugibus, & uniuersis alimentorum generibus non parcentes. Pars uero cum duce, & quibusdam alijs magnatibus, ad tutelam castrorum in exercitu remaneret: fraudē enim Imperatoris compertam habentes, contra eius muscipulas, quanta poterant, se armabant cautela. Factum est igitur, ut qui pabulatum egressi sunt, sex diebus cōtinuis cum ingenti tam equitatu quam peditum multitudine suburbana, per circuitum usque ad sexaginta miliaria confringentes, tantam alimentorum in castra, die octaua contulerāt copiam, ut amplius esset opinione hominum, & uix gregum & armentorum, uehiculorum quoq; & iumentorum turbas ante se trahere possent.

Nuncius Boamundi ad ducem accedit, ne cum Imperatore conueniat depositio
ducis ad Boamundum. Caput X.

DVm hæc uero in castris aguntur, ecce domini Boamundi nuncius pressens ante ducem astitit, prædicti principis literas deferens in hæc uerba: Noueris, uirorum optime, quod tibi contra seram pessimam, & cum homine nequam incumbit negotiū: cuius propositum est semper fallere, & omnē Latinorum nationem usq; ad mortem modis omnibus persequi. & quod de eo recte sentiam tuo aliquādo approbabit iudicio. Noui enim Græcorum maliciam, & odium aduersus Latinorum nomen, pertinax & obstinatum. Cede ergo, si placet, urbe relista, ad partes Adrianopolitanas, uel circa Philopolim: & legiones tibi à Domino cōmissas, in locis uberioribus, alimentis & ocio recreari. Ego aut, autore Domino, circa Veris initū festinus adero, consilium & auxilium fraterna charitate tanquā Domino meo contra Gæcorum principē ministratus. Perlectis igitur literis, & earum tenore plenius intellecto, de communi principum cōsilio literis uiua uoce respondit in hæc uerba: Noui dilectissime frater, & fama referente pridem edoctus sum, quod odio inenarrabili Græcorum astuciæ populum semper nostrum persequi ardentissime studuerunt: & si quid mihi defuit prius ad scientiam, cotidie per experimentum addisco plenius: nec dubito, quin iusto zelo aduersus eos mouearis, & de illorum nequitia recte sentias. Sed Dei timorem habens præ oculis, & propositum meum considerans, arma infidelibus debita, in populum cōuertere Christianum reformido. Aduentum tamen tuum nobis desiderabilem, & aliorum principum Deo deuotorum præsentiam, audiissimè Deo amabilis (qui nobiscum est) expectat exercitus.

a iiiij Imperator

Imperator missō filio Ioanne Porſirogenito, & dato obſide, ducem ad ſe inuitat. Dux ad eum ingreditur:
cum Imperator adoptat: pax inter eos reformatur. Caput XI.

Imperator ergo cum suis familiaribus domesticis anxius plurimum, tum
quia totam regionem prædæ uidet expositam, suorum gemitus & lamen-
ta non perferens: tum quia domini Boamundi adfuisse legationem, eumq;
in proximo uenturum cognouerat, iterum nuncq; ſuis dominum ducem, ut
ad ſe ingrediatur, ſollicitat: timens, ne ſi conueniant, qui uenturi erant prin-
cipes, antequam ducem ſibi reddat placabilem, in eius ruinam unanimiter
consentiant. Inſtat ergo propensiū, ut ſibi ducis prius reconciliet animum:
monens & exhortans ardentiū, ut recepto filio ſuo Ioanne Porſirogenito
(quem ei pro obſide dirigebat) ad ſe ſine aliquo mentis ſcrupulo ingrediaſ.
Placuit ergo uerbum principib; & recepto per Cononem de Monte acu-
to, & Balduinum de Burgo, uiros nobilissimos (qui ad hoc miſſi erant) Im-
peratoris filio, & diligenti custodiæ in manu fratris deputato, ipſe assumptis
reliquis principib; fratre cum exercitu (ut eius curam haberet) relicto, in
urbem ingressus, Imperatori diu desideratam ſuam obtulit præſentiam.
Quem cum multa honorificentia (aſtantibus illuſtribus, & uiirū unde multa
audiuerāt, & ex parte cognouerāt, intueri uolētibus) receptū, & principib;
qui cum eo aduenerant, prout eorum dignitas exposcebat, & honoratiſ ſalu-
tatione, & ad pacis osculum ſimiliter admissis, de eorum in columitate quæ-
rit diligentius, & nomina ſingulorum percurrens, ut eorum ſibi gratiam
comparet, ſingulis amabilem ſe præbuit & benignum. Tandem uero du-
cem conueniens, his eum uerbis alloquitur: Audiuit imperium noſtrum dux
dilectiſſime, quod apud tuos principes ſis potentissimus, & pietatis propo-
ſitum (quod ſtudioſe perſequeris) deuotionis feruore armatus commenda-
bili, non habet incognitum. Quodq; potius eſt, constantis animi & synceræ
ſidei uirum te fama celebris longē lateq; prædicat. Vnde multorū qui te præ-
ſentem non uideant, morum elegantia id exigente, gratiam meruisti. Qua-
propter nos etiam te totis charitatis uifceribus amplecti uolentes, & hono-
rare propensiū, in filium hodie præſentibus ſacri palatiū noſtri magnatibus,
te adoptare decreuimus, imperium noſtrum in tua potestate ponentes, ut
per te à facie præſentis & futuræ multitudinis illæſum manere poſſit & inco-
lume. His dictis, eum uestibus indutum imperialibus, adhibita iuxta mo-
rem curiæ ſolennitate quadam, que in huiusmodi arrogationib; fieri ſolet,
ſecundum regionis morem adoptauit in filium, pace
& gratia utrinque plenius
reformata.

Dux mune

Dux muneribus cumulatus, sumpta ad tempus licentia egreditur: rerum uenialium forum exhibetur: ducis legiones Bosporum transiunt, & in pago Calcedonensi castrametantur. Caput XII.

Quo facto, apertis thesauris suis tam domino duci, quam eius consortibus, dona ingentia in auro, gemmis, & holosericis, & uasis preciosis hominum aestimationem tam operis elegantia, quam dignitate materiae pertinens excedentia, pro liberalitate contulit, ita ut usque ad supremum munerebus cumulati, & diuinarum incomparabiles copias, & principis miraretur munificentiam. Nec se mel tantum erga ducem tanta functus est liberalitate, sed ab Epiphania die usque ad ascensionem Domini, singulis hebdomadiis, quantum duo uiri fortes aureae monetæ poterant humeris sustinere. De æries uero denarijs nouem modia de imperiali palatio ei ministrabatur. Qui tamen omnia (nihil sibi faciens residui) nobilib. & populo (prout cuique uidebatur necessarium) liberaliter erogabat. Egressi ergo à domino Imperatore, sumpta ad tempus licentia, in castra reuersi sunt. Vnde Iohannem Imperatoris filium (quem usque ad domini ducis redditum obsidem in castris detinuerat) cum honesto comitatu ad patrem remiserunt. Imperator uero, dicto publicè mandato, manifestato, poenam mortis eius uiolatoribus infligendam præcepit: ut iusto precio & æquo pondere ducis exercitui quælibet necessaria uenderentur. Dux etiam nihilominus in castris uoce preconia sub poena mortis inhibuit, ne hominib. Imperatoris aut uis inferret, aut inituria. Sicque satis conuenienter se supportantes adiuvicem, cum omni tranquillitate usi sunt commercijs. Tandem uero mense Martio mediante, audiens dux, quod alijs principes in uicino constituti, cum suis exercitibus aduenirent (suggerente Imperatore, & id ipsum uolentibus tam plebe sua, quam principibus) peracto nauigio transiens Hellespontū, exercitum suū in Bithyniam (quæ prima de Asianis prouincijs occurrit) collocauit, inçp in pago Calcedonensi castrametatus est. Est autem Calcedon ciuitas in Bithynia: ubi sexcentorum patrum & triginta sex, tempore domini Leonis, Papæ senioris, & domini Marciani Augusti contra Eutychetis monachi & Dioscori patriarche Alexandrini impietas, quarta synodus generalis conuenit. Locus uidelicet Constantinopoli proximus, & sola Bosphori interpositione distans. Vnde & urbem in uicino constitutam, erat omnibus intueri: & qui negotijs ingentibus trahebantur, ter uel quater in die ad urbem ire regiam, & ad castra redire sine difficultate poterant. Quod autem maturius ducis exercitum transfretare persuasionibus suis compulerat, non de fidei synceritate processit, sed fraude solita ducem circumuenit, ne alijs aduenientibus, eius copiae possent admisceri. Nam & reliquos, qui postea subsecuti sunt, eodem artificio singillatim transire compulit: ita ut nunquam duo simul ante urbem fuerint exercitus.

Boamundus

*Boamundus accelerat: describuntur nobiles qui cum sequuntur: imperator occulte ei
parat infidias.* Caput XIII.

IN terea dum hæc circa Constantinopolim per Imperatorem, & domi-
num Ducem sic geruntur, dominus Boamundus, Roberti Guiscardi fi-
lius, princeps Tarentinus (qui ante ingruentem hyemem cum suo exercitu
Adriaticum mare transiens, Durachium usque peruererat) per deserta Bul-
gariæ suos (qui eum sequebantur) operiens, pedetentim accedebat. Adhæ-
serant porrò ei, & eius castris se adiunxerant, tam de Italia, quam de alijs pro-
vincijs uiri nobiles, & potentes plurimi, quorum ad perpetuam memoriam
numerum & nomina ex parte comprehendimus. Tancredus, Guillelmi
marchionis filius: Richardus de Principatu, filius Guillelmi Ferrebrachia,
fratris Roberti Guischart: Ramus frater eius, Robertus de Anza, Her-
mannus de Carru, Robertus de Surda ualle, Robertus filius Crustani,
Hunfredus filius Rodolphi, Richardus filius comitis Ranulfi, & comes de
Rasinolo cum fratribus suis, & Bohelus Carnotensis, Alberedus de Cag-
nano, Hunfredus de Monte scabioso. Hi omnes domini Boamundi uexilla
secuti, usque ad urbem Castream (ubi Dominicæ nativitatis dies celebres
egerunt) peruererunt. Vbi quoniam à ciuib[us] uenalia populo prætereunti
non exhibebantur, compulsi sunt greges & armenta, & cætera uictui neces-
saria, rapere uiolenter: & damna locorum habitatoribus (qui eos tanquam
hostes abominabantur) inferre. Inde progressi, in regione uberrima, cui no-
men est Pelagonia, castrametati sunt, illuc sub omni celeritate conten-
dunt, & castrum uiolenter occupantes, succensis ædificijs, oppidanis quoq[ue]
partim consumptis incendio, prædam uniuersam, & opima inde retulerunt
spolia. Imperator uero prædicti domini Boamundi audiens aduentare legi-
ones, primicerijs exercituum suorum (quos in h[ic]dem regionibus gratia hys-
tandi collocauerat) clam præcipit, quod usq[ue] ad Bardarium fluuium cum
uniuersis illarum regionum copijs ex latere sine intermissione prosequatur:
ut si forte eis daretur occasio, & ita opportunitas se offerret nocte uel inter-
diu, clam siue aliter exercitum procedentem tentarent fatigare. Suspectissi-
mum enim domini Balduini habebat introitum. Nam tam ab eo, quam ab
eius patre multas & saepius passus fuerat iniurias. Veruntamen sicut uir erat
subdolis, potens simulare & dissimulare propositum, missis quibusdam no-
bilibus ex suis domesticis ad eundem uirum egregium, uerbis pacificis ei lo-
cutus est in dolo, tentans si quoquo modo eum posset decipere. Erat
autem uerborum quæ tam uiua uoce quam literis per
nuncios porrexerat prædictos, te-
nor huiusmodi:

Epistola

Epistola Imperatoris Alexij ad Boamundum. Irruit clam exercitus Imperatoris in castra.

Boamundi. Capiuntur quidam, qui malitiam Imperatoris
detegunt. Caput XIII.

Compertum habet & nullatenus dubitat nostrum imperium, à deo pro-
tectum, quod magnus et potes princeps sis, & egregius: magnifici quoqz,
& potentis, & industrii principis filius. tecum hactenus meritis tuis id exigen-
tibus, semper habuimus & acceptum, licet te præsentem inspexerimus: & nunc,
quoniam ad seruitutem Dei & pietatis obsequia accinctum te & eiusdem peregrina-
tionis cum cæteris Deo deuotis principibus consortum inisse audiuiimus,
fortius amare, et honorare propensiis, cordi nobis est, & in prompta fixum
gerimus uoluntate. Quapropter dilectissime vir, populis (præcipue qui te
sequuntur) subiectis nostris parcere, uiolentiam, rapinas, & incendia fac cel-
fare: ad nostram quantocum accedas præsentiam, securus de multiplici ho-
nore & gratia nostra, qua multipliciter te proposuimus præuenire. Præsen-
tium quoque latoribus dedimus in mandatis, ut exercitibus tuis iusto pre-
cio necessaria procurent, ut sine intermissione rerum uenialium eos copia
prosequatur. Hæc Imperatoris uerba, et si in superficie multam uidebantur
habere humanitatem, intrinsecus tamen virus occultabant admixtum. Ve-
rum Boamundus, tanquam vir solers & argutus, Imperatoris compertam
habens maliciam, propositum dissimulans, cautius se habebat: gratias refe-
rens Imperatori, pro eo quod de statu suo dignaretur esse sollicitus. His igi-
tur ducibus usque ad Bardarium fluuium perueniens, cum iam enauigato
ex parte amne in ulteriore ripa consisteret exercitus, pars uero adhuc transe-
undi urgeret propositum, ecce Imperatoris satellites (qui cum infinita manu
nostræ exercitus uestigia sequebantur) rati opportunitatem se inuenisse, in eam
partem exercitus, quæ adhuc in transundi erat procinctu, hostiliter irruunt,
quanta poterant importunitate instantes. Quod Tancredus intelligens (si-
c ut vir erat expeditissimus) fulmineus aduolat, & fluuium, qui medium erat,
enatans, partem fluminis attigit ulteriore. Quem secuti equites, quasi ad
duo milia, primo eorum statim aduentu, prædictorum cohortes dissoluunt
gladijs, & conuersos in fugam, cædendo aliquantulum sunt prosecuti: inter-
fectisqz ex eis quamplurimis, nonnullos etiam comprehendentes, ante do-
minum Boamundum esse statuerunt. Qui cum diligentius interrogaretur,
quare Christianum prosequerentur exercitum: responderunt, quod homi-
nes Imperatoris essent, & merendo stipendia, ad eius præceptum militare
eos oporteret. Hic demum plenius innotuit, quod quicquid eis Imperator
loquebatur, fraus erat & circumuentio: tamen quia per eum transi-
turi erant, inuitis alij, Boamundus dissimulare potius uo-
lens, lebat iniurias, quam eum inutiliter ad ira-
cundiam prouocare.

Occurrat

Occurrit dux domino Boamundo, & in uitum quasi ad Imperatorem introducit: ubi plurimū honoratur.
Tancredus interim legiones transfert in Bithyniam, ubi à ducis cohortibus
honorata, sociantur. Caput XV.

Tanscursa igitur Macedonia & uniuersa Illyrico, competenti modera-
mine, itinere maturato ad urbē cœpit appropinquare. Cumq; in uicino
esset constitutus, quinta feria ante paschalem, solennitatē suscepta iterum Im-
peratoris legatione, persuadentis ut dimisso exercitu cū paucis familiaribus
suis ad se ingredere, substitit aliquantulū, & effectui mancipare quod præ-
cipiebatur, distulit, suspectam illius habēs maliciam. Dumq; sic fluctuaret in
incerto, ecce uir illustris dux Godesfridus (ab Imperatore multa precum ui-
ctus instantia, ut dñ Boamundo exiret obuiā, & eum ad se nihil dubitante
introduceret) cum honesto principum comitatu prædicto uiro occurrit ma-
gnificè. Vt mutuis cōplexibus & syncerè charitatis osculo se suscipientes ad-
iuicē, post grata colloquia & mutuas de statu singulorū interrogationes,
Boamundus à domino duce cōmonitus, ut ad Imperatorem, sicut uocatus
fuerat, ingrederetur. Licet primū se difficilem exhiberet, & ducis non satis
exaudiret monita Imperatoris, ut diximus, suspecta habens colloquia) post
modum cum honesta uictus persuasione, duce prævio, ad Imperatorem confi-
denter ingressus est. Vbi ab eodem in osculo pacis & multimoda gratia, &
honore præuentus multiplici, post multa familiariter cum utroq; habita con-
silia, factus est (ut dicit dominus Boamundus Imperatoris homo, fidelitate
manualiter exhibita, & iuramento præstito corporaliter, quale solent fideles
dominis suis exhibere. Quo facto, ex imperialibus uestiarīs oblata sunt præ-
dicto uiro munera in auro, uestibus, uasis, & preciosis lapidibus, tam precio
quām in dignitate incomparabilia. His igit̄ ita pacificatis, dum adhuc in pa-
latio morā faceret dñs Boamundus, Tancredus uir per oia cōmendabilis,
eiusdem ex sorore nepos, Imperatoris præsentiam studiosē declinans, & col-
loquia, uniuersum iterum exercitum in Bithyniam transtulerat ultra Bospho-
rum in pago Calcedonensi (ubi & domini ducis translatus dudū residebat
exercitus, subsequentiū expectans aduentū castrametatus est. Quod postq;
Imperatori plenius innotuit, quod dominus Tancredus eius ita declinaue-
rat præsentiam, ægrè tulit plurimum. Sed more prudentis, iniuriam dissimu-
lans, præsentes principes iterum atq; iterum muneribus cumulans immen-
sis, cum multo honore ad castra trans Bosphorum remisit propria. Vbi iun-
ctis agminibus, & plena charitate sociatis, in conspectu urbis uterq; reside-
bat exercitus, expectantes aduentū subsequentium principum, ut sociatis le-
gionibus, iter quod assumpserant, unanimiter prosequerentur. Ministrabat
autem tam ex urbe regia, quām ex adiacentibus suburbanis populo illic po-
sito ad sufficientiā uictus necessarius, ita ut pro uoto copiosius abundarēt.

Comes Flandrensum Robertus cum suis iterum adeſt: ab Imperatore uocatus introducitur, & muneribus ingen-
tibus susceptis mare transit, & prædictis sociatur principibus. Caput X VI.

Interea uir illustris Flandrensum comes Robertus (qui à principio ineun-
tis hyemis cum suo comitatu mare transiens, à Baro Apuliae ciuitate mari-
tima Durachium descēderat, in locis fertilibus, sylvis, pascuis, & omnimoda
commoditate refertis) instantis brumæ declinauerat importunitatem. Tan-
demq;

demqp circa ueris initiu iter arripies, reliquos principes, qui iam mare transierant, ut eis adiungeretur, multa prosecutus est instantia. Qui antequam Constantinopolim perueniret (sicuti & alijs acciderat) legatos suscepit imperiales: per quos ei mandabat, quatenus relicto exercitu, cum paucis comitatus, ad eius praesentiam accederet. Ipse autem, quomodo qui eum praecesserant cum domino Imperatore se habuissent, plenius edoctus, Constantinopolim perueniens, palatum cum paucis consortibus ingressus est. Vbi ab Imperatore cum multa receptus honorificentia, & benignè tractatus, exactam fidelitatem (aliorum sequens uestigia) corporaliter impendit. Vnde & maiorem consecutus gratiam, dona suscepit ingentia: socijs etiam eius iuxta modum suum pari liberalitate honoratis. Postquam uero diebus aliquot eius exercitus ibi iuxta urbem & alimentis & ocio recreatus esset, ipseqp ad Imperatorem saepius ingressus, de his quæ necessaria uidebantur, cum eo sufficienter contulit: sumpta licentia, cohortes transferens, ad uig consortes nauigauit. A quibus benignè & plena charitate susceptus, eorum exercitibus cum suo comitatu sociatus est. Vbi cum diebus singulis mutuis confabulationibus de uarijs rerum euentibus (qui singulis eorum in itinere acciderant) se recrearent ad inuicem, & labores suos grata quadam reuoluerent memoria, ad id quod instabat nouissime recurrebat tractatus, ut diligentius inter se quærerent, quando & quomodo ad operis coepti consummationem intenderent. Dumqp circa hoc essent solicii, & moram subsequentium arguerent siorum (eis imputantes, quod sine fructu tempora præterirent) ecce nuncius comitis Tolosani, & episcopi Podiensis, utruncqp adesse, & in proxima urbem ingressuros, edocet.

*comes Tolosanus, & episcopus Podiensis cum suis agminibus per Dalmatiam properat, multam diffu-
ciliatem itineris in ea regione perpe*s*i.*

Caput XVII.

Porrò hi duo magni & illustres uiri ab initio suscepiti itineris cū suis expeditiōnibus, comites sibi perpetuō adhēserunt indiuisi. Erant cum eis uiri apud suos tam nobilitate, quam morum elegantia clarissimi: dominus uide licet Guillelmus Aurasiensis episcopus, & Ramboldus eiusdem ciuitatis comes, Gaustus de Bedertz, Girardus de Rossellon, Guillelmus de monte Pessulano, Guillelmus comes Forensis, Raimundus Pelez, Cenconius de Bear, Guillelmus Amanem, & alij multi, quorum nomina non tenemus: certum est tamen ea in libro uitæ conscripta esse. Quippe qui propriam cognitionem & amicos, & latè diffusa patrimonia relinquentes, Christum secuti sunt, uoluntariam amplexi paupertatem. Hi omnes predictos uenerabiles uiros cum omni reverentia secuti, in Italiā descenderunt, trans cursaçp Lombardia, per eam regionem quæ Forum Iulij appellaçp, iuxta Aquileiam trans euntes Misniam, in Dalmatiam descenderunt. Est autem Dalmatia longè patens regio inter Vngariam & Adriaticum mare sita, quatuor habens metropoles, Iozaram, Solanam (quæ alio nomine dicitur Spaletum) Antibarum & Ragusam; populo ferocissimo, rapinis & cædib. assueto inhabitata. Montibus & syluis, magnis quoque fluminibus, pascuis, longè lateçp diffusis occupata penitus, ita ut raram habeant agrorum culturam, locorum incolis in gregibs & armentis omnem uiuēdi habentibus fiduciam; exceptis paucis,

e qui

qui in oris maritimis habitat: qui ab alijs & moribus & lingua dissimiles, Latinum habent idioma, reliquis Sclauonicō sermone utentibus, & habitu barbarorum. Hanc igitur ingressi prouinciam, multam inuenierunt itineris difficultatem, maxime propter hyemis instantiam, & locorum nimiam inaequitatem. Sed & uictus, & alimentorum sustinentes grauem defecum, periculis satis per dies aliquot laborauerunt inedia. Locorum sanè habitatores felicitis urbibus & præsidijis, ad montes & syluarum condēsa cum uxoribus & liberis, & cum omni substantia (quasi agrestes ferè fugientes) nostrorum formidabant aspectum. Occultè tamen, et de remoto proficiscens exercitus, iestigia sequentes, senes, ualetudinarios, anniscj grandævas (que lento gradiabantur itinere) seorsum reperientes occidebant. Comes uero totius multitudinis debitam gerens solicitudinē, præmissis de principibus aliquoſ (qui agmina præirent) ipse cum maxima loricatorum manu postremus semper incedebat, nouissimus hospitabaſ. Erat præterea aër caliginosus, & tenebre continuè penè palpabiles, ita ut qui sequebantur, præcedentiū uix tenerent iestigia: & qui præibant, uix per iactum lapidis ante se loca possent discerner. Terra (ut prædiximus) riuis, fluminibusq; abundās, & penè tota paluſtris tantā diebus singulis ex se dabant caliginē, & spissitudinem nebularū, ut aërem penè redderent suffocatorium. Ad hæc Sclavi Dalmatæ, tanquam indigenæ, locorum habentes peritiam, per abrupta montium, & nemorum condensa, exercitum ex latere sequētes, frequentibus irruptionibus omnem populum ē syluis prodeuntem opprimebant. Comes uero, & alij magnates in hos tales sæpiſſimè facientes impetus, multos ex eis lanceis confosſos & obtrūcatos gladijs perimebāt: pluresq; ſepiū occidissent, niſi quia sylvas habentes uicinas, et ad eas fugiētes, preſens captassent remedū. Accidit tamen die quadam, quod ex prædictis malefactoribus captis quibusdam, manus et pedes præcepit amputari, ut eorū confortes saltem hac pena deterriti, exercitum persequi formidarēt. Cumq; tribus hebdomadibus continuis tam laborioso itinere regionis partem transcurſiffent, peruenientes ad locum, cui Scodra nomen, Sclavorum regem repererunt ibi. Cumq; dominus comes, ſicut uir benignus erat, affabilis, & misericors, multa munera liberalitate amicitiam contrahēs, ſperabat populo ſuo indigenarum gratiam obtinere, ut ſaltem commercij & rerum uenialium copiam conſequeretur: tandem hac uia prædictæ gentis ferocitatem emollire potuit, quos deinceps multo ſæuiores inuenit. Cumq; per dies quadraginta omnem Dalmatiam multo pertransiſſent labore, tandem peruererunt Durachium.

Apud Durachium eidem comiti imperialiſ occurrit legatus. Episcopus Podiensis à Bulgaris capitul: sed Domino miſerante liberatur. Iterum apud Rodeſtrum tam Imperatoris quam priuicipum noſtrorum eidem occurrit legatio. Caput XVIII.

Imperator uero Comitis ſuſpectum habens aduentum, eo quod uir prudens & magnificus eſſet, & maiores ſecum traheret copias, miffa multo antē legatione honestorum uirorum (qui ei occurrerent) præcepit, ut aduenientem ex parte eius officioliſſimè ſalutatum, honeste tractarent. Qui dicto parentes, in eius præſentia constituti, uiua uoce & literis cum blandè allocuti sunt,

sunt, Imperatoris porrigentes epistolam, cuius hic tenor erat: Iamdudum Comes dilectissime tuae prudentiae opinio celebris & probitatis latè diffusa, frangans ad nostri peruenit aures imperij, & meritis exigentibus, nos ad tui dilectionem inuitauit, propositum habentes personam tuam amare & hono rare propensius. Vnde & tuum aduentum cum multo desiderio expectauimus, multa de negotijs publicis cum tua nobilitate imperio nostro charissima, tractare cupientes. Vnde monemus attentius, ut sine tumultu & scandala, terras nostras pertransiens, ad nos festinus accedas, securus de gratia nostra & honore multiplici, quo te proposuimus præuenire. Præsentium autem latori dedimus in mandatis, ut rerum uenalium copiam & iuge commercium populo tuo bonis conditionibus faciat exhiberi. His literis tam Comes, quam eius exercitus exhilaratus admodum, rursus iter arripiens, trans cursis syluis & montibus, & uniuersa Epirotarum regione, multorum labore dierum, demum in pagum, cui nomen Pselagonia est, omnibus redundantem copijs, descendentes castrametati sunt. Vbi cum uir uitæ uenerabilis dñs Podiensis episcopus longius à castris aliquantulum, hospitandi cōmoditatē secutus, seorsum locasset tentoria, à Bulgaris irruentibus captus est. Sed quia tantus Pontifex adhuc populo Dei erat necessarius, casu pér eius misericordiam uitæ est reseruatus. Nam dum unus de prædonibus atrium ab eo quæreret, eum circa cæteros tuebatur. Inter quos excito tumultu ad uocem concertantium, exercitus commotus est uniuersus, & armis corruptis in prædictos irruentes maleficos, dominum episcopum cum suis expediti. Tandem resumpto itinere Thessalonicam transeuntes, & omnem Macedoniam, continuatis per multos dies laboribus, apud Rodestrum urbem maritimam, super Helleponū sitam, à Constantinopoli itinere dierū quatuor distante peruererūt. Vbi iterū Imperatoris comiti occurrit legatio, & principum etiam, qui præcesserant nuncj nonnulli, monentes & exhortantes obnixius, quatenus exercitu relicto, & paulatim subsequente, ipse cum paucis ueniat expeditus, ut peractis apud Imperatorem negotijs, accidente eius exercitu, possit reliquos subsequi maturius, & populis properare uolentibus, nullum ministret impedimentum. Præmiserat autem & ipse nuncios, qui & ipsi reuersi, eum ad idem animabant.

Comes relicto exercitu, ad Imperatorem properat: cum eo non conuenit: Imperator fraudulenter præcipit, ut in eius irruatur exercitum. Caput XIX.

EVictus ergo Comes tam imperialium legatorum instantia, quam uerbo principum, qui eum maturare hortabantur, relicto exercitu, sub cura & sollicitudine episcoporu, & aliorū nobiliū, qui in castris erant: ipse cum paucis Constantinopolim ingressus, saepius citatus præcedentibus: cum imperialibus hypocrisarijs suam Imperatori exhibit præsentiam. Ibi tam ab eo, quam à suis illustribus & inclytis, qui ei assistebant, honorifice suscepimus est, & benignè plurimum, plena humanitate. Vbi postmodum blandis persuationibus, & multa instantia pulsatus, Imperatori fidelitatem & iuramentum secundum formam aliorum principum, qui eum præcesserant, exhibere ne-

e ij gauit

gauit constantissimè. Interea uerò, dum hæc apud Constantinopolim aguntur, indignatus Imperator, quod ei comes more aliorum hominū facere detrectaret, clam præcipit legionum suarum primicerijs (quæ in partibus illis erant constitutæ) ut repente in exercitum comitis irruentes, modis quibus possent, molestare attentarent, ita etiam, ut eis cædem operari non uererent. Hoc autē attentare ausus est, ea fretus fiducia, quod principes omnes sibi fidelitate ligauerat, quodq; eorum exercitus omnes mare illud transierunt, unde non facile erat retransire. Nam quotquot illuc naues aut gratia commercij, aut transferendæ plebis accedebant, omnes statim in ulteriore ripam deferre tenebantur, ut semper illis nauium deesset copia. Ad hoc enim singillatim eos (ut prædiximus) transire blanditijs & callidis persuasionibus compulerat, ne simul iunctis agminibus ante urbem, possent conuenire. Spectum enim (ut prædiximus) nostrorum habebat aduentum, & conuentum multò amplius formidabilem. Quodq; principibus liberaliter contulerat, nec liberalitatis erat, nec gratiæ, sed timoris desperati, & fraudulentæ uersutiæ. Nostris autem in simplicitate spiritus, & syncera fide incedentibus, uix persuaderi poterat Græcorum malitia, & nequam illorum principis fraus, & circumuentio pertinax, maximè cum erga eos tanta liberalitate, & simulata gratia redundaret.

Comitis absens clām à Græcis impugnatur exercitus. Comes contra Imperatorem indignatur. Imperator facti pœnitens, & sibi timens, principum interuentionem postulat, suam allegans innocentiam. Caput XX.

Igitur qui Imperatoris mandatum suscepérant, centuriones, & quinque Inarij ministerijs militaribus præpositi, regiam exequentes iussionem, præmonitis agminibus, & de nocte in domini Comitis irruunt expeditiones. & dum incautos reperiunt, nihil tale uerentes, plurimos ex eis interficiunt, ita ut antequam ex parte facti arma corriperent, fuga foeda & strages misericordis intercederet. Tandem uerò honestioribus uiris admonentibus, ad cor redeuentes, resumptis animis ac uiribus, perditæ Imperatoris latrocinitati familiæ multa suæ gentis intulerunt dispendia. Et licet pro tempore & loco satis uiriliter nostri restitissent, uiæ tamen considerantes difficultatem, & crebra quæ ex imparato diebus penè singulis occurrabant discrimina, liquefiebant in seipsis, quasi assumpti pœnitentes itineris: & minus minusq; feruebant in eo, quod erant aggressi, tædio laborum fatigati uehementius, ita ut multos non solum de plebis, uerum & de maioribus laboris incepti pœniteret: & diffidentes de consummatione propositi, uotorum immenses, redire disposeret. Quod nisi monitis & exhortationib. ab episcopis & clero fuissent reuocati, & ad uoti prosecutionem reaccensi, parati erant agmina deserere, & ad propria quocunq; tentare redditum periculo. Quod postquam domino Comiti renunciatum est, dolore cordis tactus intrinsecus proditum se clamat: & missis de fidelibus suis uiris aliquot nobilibus, Imperatori proditionis infamè obijcit titulum: asserens, quod dum per eius uocationem et multiplicatas legationes in eius esset obsequio, contra bonos mores in eius exercitum suos præcepisset armari. Sed & principibus, quorum

rum prece & instantia dimisso exercitu properauerat, casum lamentabilem (qui suis acciderat) & Imperatoris fraudem apertissimam notam fecit, ab his ultionem tanquam fratribus reposcens. Quod si comiti par affectibus & uoluntati esset suorum iniuriam ulciscendi facultas, procul omni dubio à motu animi (quem conceperat) nec minis, nec terroribus, nec reliquorum interuentu principum potuisset conuelli. Dicebatur enim vir esse animosus, & iniuriarum perpetuò memor, quiq; in sensu suo plurimum abundaret. Imperator igitur uidens rem nimium processisse, & facti poenitens, principes, uidelicet dominum Ducem, dominum Boamundum, dominum Flandriæ comitem (qui adhuc in ulteriore maris littore cum suis legionib. residebat) ad se facit euocari, ut per eorum interuentum domini Comitis sibi possit animum reconciliare. Qui ad eius uocationem conuenientes (et si multum disiplinaret quod acciderat, tamen uidentes quod non esset reposendæ ultionis locus) dominum Comitem seorsum admonent, & honestis persuasionibus hortantur, ut iniuriam, quam communem reputant, dissimulare uelit, ne iuidiam prosequens, multorum dierum operam adgrediatur: & uolenti bus in via Domini procedere, ministret impedimentum. Factumq; est tandem, ut ad piam principum intercessionem Comes tanquam vir discretus, exacerbatum mitigans animum, principū cesserit consilio, eorum dispositiōni se committens. Illi autem Imperatorem familiariter conuenientes, quam moleste ferant id quod acciderat, unanimiter protestantur. Quorum Imperator intelligens indignationem, & unanimitatis constantiā, coram Comite & uniuersa tam exterorum, quam suorum domesticorum curia, in excusationem descendit, iurans & obtestans, quod neq; de constantia eius, neq; de mandato (quod accidisse dicebatur) euenerat. Tamen iuxta hanc innocentiam suam Comiti satisfacere paratū se dicebat. Sicq; quotidie magis & magis Græcorum dolus, & fraus Imperatoris detegebatur, ita ut iam nemo esset de principibus cui non esset manifestū, & luce meridiana clarius, quanto odio prosequebatur populum nostrum, & omne genus Latinorum habere ret inuisum. Veruntamen quoniam ad alia properabat eorum intentio, & à Deo ad maius placitum propositum anhelabant, tutius iudicabant dissimilare iniurias, quam se à tam pio reuocare concepto, aut assumpto labori impedimentum ministrare.

Comes interuenientibus principibus Imperatori reconciliatur. Inuitat Imperatorem, ut cum reliquis principibus proficiatur. Qui mare transferunt, uersus Nyceam contendunt.

Comes eos protinus insequitur. Caput XXI.

Comes igitur iuxta principum exhortationem Imperatori reconciliatur, & secundum tenorem iuramentorum, quem alij præbuerant, & ipse iuramentum fidelitatis exhibens, in plenam gratiam reuersus, donis ingentibus & cumulatæ liberalitatis (quæ & numerum & pondus excederet) honoratus est. Accipientes porrò & alij principes iterata dona, & sumentes licentiam, ipsumq; Comitem specialiter rogantes, ne moram post eos faceret, ad suos in Bithynia, transito Hellestanto, se cōferūt legiones. Interim quoq; & domini Comitis exercitus Cōstantinopolim peruenit, qui statim de man

e iij dato

dato ipsius, ad eos qui se præcesserant, transiens, reliquis exercitibus est adiunctus. Comes uero gratia rei familiaris in urbe moram faciens, per dies aliquot, simul & domestica tractabat negotia, & pro publicis (more prudenter uiri) non desinebat esse sollicitus. Nam sicut ab alijs rogatus erat principibus, Imperatorem frequenter honestis persuasionibus inuitabat (sicut & alij ante eum sigillatum fecerat, ut proficiscentes comitaretur, & exercitus Dominici esse uellet dux & moderator. Cōmonitus autem saepe & saepius prædictus Imperator à singulis nostrorum principum, & maximè à domino comite Tolosano, ut Dominici exercitus dux & comes esse dignaretur, & populorum qui se diuinis obsequijs mancipauerant, uellet obtinere primatum: excusabat se dicens, quod hostes circa se haberet fortissimos Bulgarios, Commandnos, & Picanentes, qui fines imperij sine intermissione circuirent, quærentes opportunity, ut subito possent irruere, & eius turbare tranquillitatem. Ideoç (licet uotis plurimum conueniret tantæ peregrinationis habere consortium, & futuræ retributionis expectare participium) non posse regni curam deserere, & hostibus circumpositis malignandi præstare occasionem. Quicquid autem loquebatur, dolus erat & circumuentio: nec ob aliud hoc pro se allegabat, nisi quod nostrorum profectibus inuidens, sub aliquo quæsito colore, nostris suam subtraheret operam, & processum (quantum ei licet) modis omnibus impediret. Qui uero mare iam transierant, dominus uidelicet Godefridus, dominus Boamundus, dominus quoç Robertus Flandrensius comes, & dominus Podiensis episcopus, compositis sarcinis, ad iter rursus accinguntur, propositū habentes uersus Nicream pedetentim incedere, & ita suos, qui sublequebātur, operiri. Cumç per diem uersus Nicomediam (quæ illius prouinciae, Bithyniæ uidelicet, metropolis est maxima) processissent, uenerabilis sacerdos Petrus heremita de locis illis finiti mis (in quibus hyemis asperitatem declinauerat) cum paucis (qui de suo comitatu erant residui) proficiscentibus occurrens legionibus, & principibus salutatis, eorum cœtibus adiunctus est. Vbi ab omnibus benignè suscepimus, & de suorum casu diligenter interrogatus, rem eis seriatim aperuit, quomodo duræ ceruicis, & incredulus, & omnino indomabilis esset populus, qui cum eo processerat: quodç magis culpa propria, quam facto alterius, illis occurringens infortunium accidisset. Vnde compatientes eius & suorum afflictionis principes, multa illi, & his qui eum sequebantur, liberaliter contulerūt. Multiplicato igitur exercitu, & ex diuersis copijs in unum conuentientibus facto per Dei gratiam numerosiore, competenti moderamine iter conficientes, Nicream peruererunt. Vbi castris per gyrū dispositis (loca tamen uenturis principibus deputantes) urbem mensile Maio quintadecima die Mensis, obsederunt. Comes autem Tolosanus, pertractatis apud urbem regiam negotijs, sumpta ab Imperatore licentia, & ingenti rursus munerum liberalitate honoratus, cum suis, quos secum detinuerat, castra cum omni celeritate secutus, ad urbem prædictam uelox peruenit.

Robertus

Robertus Normannorum comes, & dominus Eustachius ducis frater, cum suis legionibus Constantiopolim perueniunt, ab Imperatore ingentibus donis, & multa praeventi sunt honorificentia. Deinde transeuntes Hellespontum, reliquis principibus se associant. Caput XXII.

Interea uir illustris dominus Robertus Normannorum comes, & alij in eodem comitatu uiri clarissimi, dominus uidelicet Stephanus Carnotensis, comes & Blesensium, dominus quoque Eustachius, domini Godefridi ducis frater, missa iterum legatione, tam domino Imperatori, quam fratribus, aduentum suum in proximo futurum denunciant. Erat autem cum Stephano comes de Alba Marla, Alanus Fergādus, et Conanus, ambo de Britannia magni uiri. Sed & comes Pechensis, Rothodus Rogerus de Barneuilla. Hi omnes cum alijs multis uiris praeclaris, & nobilibus, cum Flandrensiu[m] comite, & domino Hugone magno, anno præterito, circa hyemis ingruntis initia in Apuliam descenderant: alijsq[ue] Durachium transeuntibus, ipsi temporis abhorrentes asperitatem, tam in Apulia quam in Calabrorum finibus in locis commodis hyemem transegerunt. Tandem uero circa ueris initium conuocatis uiæ confortibus, & compositis ad iter sarcinis ad mare descendentes, aliorum secuti uestigia, Durachium peruerunt. Vnde continuato itinere, moram quam fecerant in Apulia, redimere cupientes, cum omni instantia iter peragunt. Tandemq[ue] (Domino opitulante) optata usi tranquillitate, decursis medijs prouincijs, Illyrico uidelicet, Macedonia, & utracq[ue] Thracia, Constantinopolim peruererunt. Vbi uocati a domino Imperatore, & more aliorū palatum ingressi, ab eodem & suis qui assistebant illustribus, cum multa honestate suscepisti sunt. Tandem post multa consilia, & cum illis tribus communiter, & cum eorum quolibet seorsum habita, id ipsum quod ab alijs obtinuerat, blandis persuasionibus, & multa pollicitatione ab eis instanter postulat. Hi uero aliorum præ oculis habentes exemplum (nam sufficienter de omnibus, antequam ad Imperatorem accederent, instructi fuerant, dicentes apud se, nec enim maiores sumus quam patres nostri) exactam fidelitatem, & secundum formam iuramentorum a præcedentibus exhibitorum sacramenta præstantes, Imperatori se obligauerunt. Vnde in ampliorem recepti gratiam digni habitu sunt, ut maiora munera reportarent. Apertis ergo ærarijs in auro, uestibus preciosis, uasis quoque tam materia quam artificio admiratione dignis, holosericis quoq[ue] miræ & inauditæ existimationis dona suscepserunt, qualia prius non uiderant, ut quæ ipsis, & in quos transferre hatur liberalitas, stuporem mentis inferrent, nostrarum rerum modum & dignitatem excedentia. Tantis igitur muneribus cumulati, ne uiæ confortibus more causas uiderentur innectere, sumpta ab Imperatore licentia, transmisso Hellesponto, cum suis legionibus iter accelerantes, ubi uniuersus Christianorum residuebat exercitus, peruerunt. A' principibus qui precesserant, multo charitatis amplexu, & omnium concurrente suscepti desiderio, locu[m] sibi deputatum obtinentes castrametati sunt.

Tasinus quidam Imperatoris familiaris, nostris associatur principibus, ut subdolus nimium,
& iniquitate notabilis. Caput X XIII.

Adiunxerat se etiam nostrorum castris quidam Græcus Taninus nomine, Imperatori familiaris admodum, uir nequam & perfidus, nares habens mutilas in signum mentis peruersæ. Hic ex imperiali iussione nostris ducem uiae ad maiorem cautelam postulantibus, designatus fuerat dux itineris & comes futurus. Electus ob hoc, quod & locorum plenam habere dicebatur experientiam, & de eius malicia & perplexa dolositate multum praesubmebat Imperator. Hic etiam cum manu suoru nonnulla nostris principibus adsociatus erat, ut no deesset anser qui inter olores streperet, & peruersus coluber inter anguillas. Cuncta enim quæ in expeditione fiebant, cuncta quæ à singulis dicebantur, sinistra perueriens interpretatione, Imperatori significabat, ab eo uersa uice cōmentorum & fraudis per frequentes internuncios formam recipiens. Hic primum ex diuersis exercitibus (qui uiarios, & per loca diuersa uarijsq; temporibus secuti fuerunt principes) factus est Dei uiuentis exercitus, ex multiplicitate partium aduenientiū ad inuicem, suam recipiens integratatem. Nam ex quo relictis domibus iter aggressi fuerāt prædicti Deo amabiles exercituum duces & capitanei, nusquam eis datum est mutuo se uiderē, nisi postquam ante prædictam urbem conuenientes, castrametati sunt. Vbi recensito legionum numero, inuenti sunt habere peditum promiscuixus sexcenta milia: equitum uero loricatorum centum milia. Qui omnes ante prædictam urbem consistentes, ad eius expugnationē comitadabant operam, laborum suorum primicias cum omni deuotione Domino consecrantes.

L I B E R

LIBER TERTIVS

*Descriptio urbis Nicee, & eius prærogatiue, quod Solimannus qui in ea dominabatur, ex uniuerso Oriente
Turcorum ingentes contra nos tres collegerat copias, latens in insidiis, ut
in nos tres irrueret.*

Caput I.

St autem Nicea una de urbibus Bithyniae, quæ ad Nicomediam eiusdem regionis metropolim, more suffraganearum urbium prius habuit respectum: postea uero à domino Constantino Augusto seniore à iurisdictione illius emancipata est, ob reuerentiam sanctæ synodi primæ quæ in ea conuenit. In hac enim temporibus domini Syluestri pape, & uiri uenerabilis Alexandri Constantinopolitaní patriarche, et prædicti Constantini Augusti sancta synodus CCCXVIII patrum aduersus impietas Arrij, & sequentium suorum congregata est, quæ eorum perniciose languore damnato, & sanctorum testimonijs ueritate declarata, uniuersæ ecclesiæ Dei, fidei formam intemeratam prebuit. In hac eadem postmodum tempore dñi Constantini Augusti piissimi Hyrenge filij, iterum conuenit septima synodus generalis aduersus Iconomachos, id est impugnatores imaginum, sub domino Adriano Romano pontifice, & uiro uenerabili Tharasio Constantinopolitano patriarcha: in qua prædicti haeretici dignam pro meritis ab Orthodoxa ecclesia, contra suam perfidiam, damnationis tulerunt sententiam. Est autem ciuitas situm habens commodissimum, in planicie constituta, non longè tamen à montibus, quos bene ex omni parte habet in circuitu, agrum optimum, glebam uberem, syluarumque & nemoru nihilominus multas habens commoditates. Sed & lacus multæ latitudinis & longitudinis, maximè iuxta prædictam urbem positus, in occidentalē porrigitur plaga, per quem nauigio ex diuersis partibus, ciuitati maximū praestans munimen, ipsis mœnibus, uentis intumescens, illiditur. Ex reliquis autem partibus circa murum, uallum erat in circuitu, ex influxione fontium & riuorum stagnans: ita quod plurimum, accedere uolentibus ad urbem impugnandi cauila, ministrare poterat impedimentum. Erat autem præterea bellicoso referta populo, muris & turribus sublimibus, & ualde dẽs, opere solido compactis, insignis admodum & munita: ita ut accedentes nostri, & urbis mirarentur munimen, & operis soliditatem. Huius urbis, sicut & regionis totius, & adiacentium simul prouinciarum, dominus erat quidam Turcorum potentissimus satrapa, Solimannus nomine, cognomento Sar, quod Persarum lingua rex interpretatur, homo uafer & strenuus. Qui audito nostrorum adventu, & super hoc ualde sollicitus, multo ante nostrorum adventum descendebat, ab illarum regionum principibus, contra fidelium aduententes copias imploratus auxilium. Efficeratque persuasionibus, & multa instatia precū, necnon & stipendiorū interuentu, quod infinitas tum ex Perside, tum ex adiacentibus prouincijs secum deduxerat Turcorum copias, sperans quod eorum fretus auxilio, ab imminentibus periculis urbē prædictam & regionē uniuersam posset eripere. Has tamen uniuersas prouincias (quæ à prædicto Helenoponte usque in Syriam itinere dierum xx. & à nostro mari mediterraneo usque in Septentrionem totidem dierum itinere protenduntur) modico

ante

antē tempore prædicti Solimanni patrius, Belpheoch nomine, maximus Persarū Soldanus tempore Romani (qui cognominatus est Diogenes) Imperatoris Constantinopolitani, qui ante hunc Alexium fuerat tertius, occupauerat uiolēter, & easdē prædicto ex plurima tradiderat Solimanno. Possebat ergo, & iure proprietatis uendicabat sibi uniuersas prouincias à Tarso Ciliciae usq; ad Hellespontum, ita ut è conspectu Constantinopolitanæ ciuitatis procuratores suos haberet, qui consuetudines à transeuntibus exigent, tributa & uectigalia regionis uniuersæ ad utilitatē domini sui colligentes. Ipse autem cum ea (quam tanto labore collegerat) multitudine, in montibus uicinis, uix à nostro exercitu decem distans miliaribus, opportunitatē quærebat, quomodo super nostros cum suorum salute posset irruere, & urbem ab eorum inquietudine liberare.

Nostrī urbem acrius impugnant: ciues tamen per lacum liberum habent discursum. Solimannus consolatoriai ciuibus mittit epistolam. Caput 11.

PERuenientes igitur ante prædictam urbem nostri exercitus, acrius eam impugnare (confusis tamen agminibus, nec dum castris certo ordine dispositis) ceperunt. Tamen qui præsentes erant, loca sibi certa deputantes, & his qui uenturi erant, congrua designantes, ad id specialiter omnimodam dabant operam, ut ciuibus introitum negarent & exitum. Lacus tamen, qui ciuitati (ut prædiximus) erat coniunctus, huic eorum nimis obstabat proposito. Nam & inuesti, & regrediētes peractis nauigij pro libero arbitrio ad partes uarias indemnes serebantur. Nostrī autem cum nauium prorsus nullam haberēt copiam, eorum discursus minimè poterat impedire. Tamen omnimodis procurabant, ne terrestri ad eos accederetur itinere, uias & introitus cum omni sollicitudine obseruantes. Factum est autem quod prædictus Solimannus intelligens urbem suam obsidione molestari, ut ciues consolaret, & ad resistendū plenius animaret, mittens duos de familiaribus (qui ad urbē per lacum nauigio descenderent) uerba consolatoria per eosdem ciuibus dirigunt in hunc modum: Aduentū huius infelicis & barbari populi, qui circa urbem nostram obsidionem locare præsumpsit, non est opus ut multum formidetis. Nos enim cum ingenti fortium & nobilium virorum comitatu in uicino sumus constituti, maiores quæ nos adhuc subsequuntur, expectante copias; eritq; in proximo, ut collectis interim viribus, in eoru[m] castra repente irruamus. Unde uos quoq; estote parati, ut nobis exterius irruentibus, uos etiam reseratis aditibus egredientes instetis unanimiter, nobis opere collaturi. Sed neq; eorum suspectum oportet habere multitudinē; de remotis em̄ partibus, & à Solis occasu descendentes, longi diutunitate itineris, & laborum impendio fatigati: neq; equos habent, qui belli pondus sustinere ualeant, nec ipsi nobis (qui recentes uenimus viribus & conatu) pares poterunt reperiiri. Et uos ipsi tenetis memoriter, quod facile de ingenti eoru[m] triumphauerimus multitudine, una die plus q; quinquaginta ex eis milia exterminio mandantes. Confortamini igitur, & nolite timere: cras enim ante horam diei septimam plenā, recipietis consolationem, ab hostibus expediti.

Capitur epistole baiulus, et uniuersa principibus hostium reserat secreta. Comes Tolosanus (qui solus aberat) uelox accedit, a principibus reliquis citatus.

Caput III.

Igitur qui missi fuerant, querentes unde commodius enauigare possent, se-
cūs ripam applicuerunt. Dumq; lustrantes quærunt aptiorem introitum,
alter à nostris in eos irruētibus subito captus est: alter in tumultu gladio con-
fossus interiit. Qui uero captus est, in columnis ante principes deductus, minis
& terroribus ad confessionem perductus est, ut planè edisserat, cuius gratia,
& à quo missus aduenisset. Constitit autē eius relatione, quod Solimannus
eos ad denunciandum ciuib; eius aduentum direxerat, quodq; in uicino
constitutus, ingentes conuocauerat copias, die altera in castra nostra clām ir-
ruiturus. Compertum igitur habētes nostrarum legionum capitanei, quod
prædictus Solimannus maturaret accedere, prædictum hominem præci-
piunt custodiæ mancipari: & missis cursoribus, dominum comitem Tolo-
sanum, & episcopum Podensem (qui nondum ad eos peruererant) quanto
cyus monent properare. Illi uero suscepta fratum legatione, sollicitudine nō
pigri, omnem arguentes moram, & tota nocte insistentes, itineri ualde manē
ante solis ortum, cum ingenti multitudine erexitis uexillis, in armorū fulgore
& maximo strepitu castris se intulerunt. Vixq; sarcinas deposuerant, ut cum
alijs in loco sibi deputato se collocarent: cum ecce circa horam tertiam (sicut
ille qui in uinculis detinebat, prædixerat) Solimannus cum ingētibus equitū
copijs (qui ad quinquaginta milia æstimabant) de montibus descendens, ad
planiciem se contulerat, ad urbē accessurus. Quod nostri uidentes, protinus
ad arma conuolant, monentibus lituis, & clangore cornicinū cohortes exci-
tant, instruunt agmina, instaurant acies: & obseruata rei militaris plenius di-
sciplina (cuius experientiam habebat omnimodam, & usum familiarem) ni-
hil de contingentibus omittentes, ad occurrentum hostib; se accingunt.

*Solimannus de montibus descendens, in eastrā violentus irruit: sternitur eius exercitus: signa uictoria ad
Imperatorem diriguntur: ille principes remunerat.*

Caput IIII.

Solimannus igitur præmissa quadam acie, in qua erant decem milia, ad
portam properabat meridianā, quæ domino comiti Tolosano ad custo-
diam erat deputata. Ignarus enim de aduentu eiusdem comitis, sicut heri &
nudiustertius eam arbitrabatur posse reperire uacantē: sed opinione frustra-
tus, ibi penē maiores quam alibi reperit copias. Horū tamen ignarus omniū
ad locum prædictum festinans, cum multo impetu in domini comitis irruit
legiones, quæ adhuc uix sarcinas deposuerant. A quibus exceptus mira-
biliter, confractis conatibus, & priore penitus acie dissoluta, iam in fugam
uersi erant: cum ecce Solimannus cum maioribus subsequēs copijs, eorum
refundens animos, qui iam erant dissoluti, secum iterum in nostros redire
compulit. At uero Dux, dominusq; Boamundus, & comes Flandrēsis, cum
suis expeditionibus ad unguem armati, uidētes hostium maiores aduenisse
cuneos, & turmas densiores, præcq; graui multitudine & animosa instantia
comitis exercitum supra uires fatigari, irruunt unanimiter, & hostium se infe-
runt legionibus, gladijs & lanceis cominus instantes. Cumq; hostes quasi
per unius horæ spaciū resistendi uires & animum uiderentur habuisse, in-
terfectis ex eis quasi ad quatuor millia & captiuatis nonnullis, in fuganti
uersi

uersi sunt. Nostrī uero hac prima uictoria (opitulante Domino) potiti, obsidionem continuant, per gyrum sine interuallo dispositi. Ab ea ergo die neq; prædictus Solimannus, neque infidelium principum aliquis, simile aliquid ausus fuit tentare, quamdiu in obsidione perstiterunt. Optimè porro in eo cōflictu se habuerūt prædicti principes: sed dñs Tancredus, Galterus quoq; de Garlanda, Francorum regis dapifer, Guido etiam de Possessa, & Rogerius de Harnauilla, celebrem sibi in eo negotio comparauerunt famam. Nostrī igitur ad incutiendum terrorem hostibus, de capitibus occisorum intra urbem plurima iniici machinis iaculatorijs preceperunt: & ex eis mille, & de captiuis aliquot ad Imperatorem dirigentes, plurimam per hoc eius sibi gratiam compararunt. Vnde & pecuniam non modicam, & holosericorum diuersa genera ad remunerādos exercituum principes, multa cum liberalitate direxit, præcipiens, ut uictui necessaria cum omni plenitudine, & sine dilatatione ad eos deferretur commercium.

Locantur principes deputatis sibi stationibus, & urbs undiq; obsessa impugnatur: quidam nobiles procumbunt inane. Caput V.

Quadam iterum die dum omnes in circuitu principes suas certatim ad murum applicarent machinas, & modis quibuscunq; poterant muros debilitare, & sibi parare introitum niterent, ocium & desides ferias (stre nuorum more) declinantes, comes Hermannus, & Henricus de Ascha, de regno Teutonicorum uiri nobiles & incliti, instrumentum quoddam artificiose satis compositum, familiarium & suorum domesticorum conatu & uirtute multa mœnibus applicant. Erat autem machina quercinis trabibus cōtexta, in cuius ambitu robustos intexuerāt parietes, ita ut introducti equites uiginti, uiribus robustissimi, ab omni telorū immissione et iactu, & maximorum molarium, qui intromissi erant ad fodiendū murum, uiderētur consistere posse securi. Quæ tandem machina (ut prædiximus) muris applicata, instantibus desuper ad muri defensionem ciuibus, magno impulsu lapidum ita contrita est, ut solutis compagibus, eos qui infra se erāt comprimeret uniuersos. Condoluit itaq; prædictis nobilibus (eo quod inutiliter, nō sine sumptu, consumpta esset multorum dierum opera) populus uniuersus; cōdoluit & uiris fortibus, qui casu tam miserabili occubuerant. Spe tamen potiundæ uictoriae se inuicem consolabantur, eoq; maximè, quod uitam meliorem nō diffiderēt esse consecuturos eos, qui in huiusmodi negotio animas pro Christo ponerent. Instar enim martyrii nō immerito reputabant, in agone huiusmodi uitam amisisse. Vnde morte contempta, uitā pro nihilo ducentes, qui buslibet periculis se obijciebant cōfidētius, ea spe facti animosiores. Instabat igitur principes ad urbis expugnationē per circuitū unanimiter, & ut quisq; in parte sibi deputata sollicitū se exhiberet, & obsessos molestaret amplius, gloriosum reputabat: feruebat opus impendio, & assiduis congressiōib. & pugna penē continua, requies ciuib. negabat. Lacus tamen ciuitati adiacēs, nostrorū maximè præpediebat operā & studiū, & contrā optatā detinebat efficaciam, ciuibus omnimodam præbens consolationē. Nam per eum nauigantes, uictus & alimentorū inferebant copias: nonnunquā uidentibus nostris, & contradicere non ualentibus, multitu-dinem introducebant.

Nostrī

Nostrinaues à mari deferunt, in plaustris lacum occupant: ciues nostrorum admirantur
augmentum, & desperant. Caput VI.

Conuenientes igitur Deo amabiles principes, super eo specialiter deliberant articulo, qua ratione huic malo cōmodius possint occurrere: & tandem placuit in cōmuni, ut missa populi parte maxima, & equitum cum eis aliquot legionibus ad mare, naues inde siue integras, siue per partes dissolutas, super currus & uehicula, uel alio quoquo artificij genere usq; ad lacū pertrahant: alioquin futurum, ut euacuatis eorū conatibus, consumptis studijs inutiliter & impensis, res in irritum dederunt. Porrò peruenientes ad mare, quibus id muneris erat iniunctum, uias eorum & propositū Domino misericorditer dirigente, naues reperiunt modicæ quantitatis cuiusdā. Quas à domino Imperatore facilius impetratas eduentes de mari, siccō locauerūt in littore. Copulatisq; adiuicem tribus aut quatuor plaustris, prout nauū longitudo deposcebat, eisq; desuper impositis, unius noctis spacio per milia septem uel amplius, funibus, humeris & ceruicibus hominum impeditis, usque ad prædictum pertraxerunt locum. Erant autem inter eas quædam non ita modicæ, sed quæ centum aut quinquaginta pugnatorum numerum possent recipere. Receptis igitur nauibus, & in lacum depositis, lætus est supra modum Christianus exercitus: & concurrentibus uiris ad lacū primoribus, remiges inducunt, nauigandi habentes peritiam, & simul cum eis viros in armis strenuos, & animositate cōmendabiles, spē habentes omnino certam, quod autore Domino urbem essent in proximo habituri. At uero ciues solito plura in lacu uidentes nauigia, admirati sunt, h̄erentes an suorum esset apparatus, qui eis subsidia ministrare curaret, an hostium. Tandemq; cognito, quod nostris multis laboribus à mari deductas, & terrestri itinere, eas in lacum immisissent, nostrorum admirati sunt & uires & augmentū, quod rem desperatam, & penè impossibilē effectui mancipassent.

Ilerum ex omni parte ciuitas oppugnatur. Comes Tolosanus contra sc̄ positam turrim machinis & omni arte debilitare nititur: sed resistentibus ciuibus opera consumitur. Caput VII.

Praeoccupato itaq;, classe immissa, ciuium per lacum discursu, decretum est publicè, & uoce indictum præconia, quatenus legiones singulæ, sicut sub certis principibus erant constitutæ, ad impugnandam urbem denuo uiriliter armarentur, & maiore solito instantia, quantas possent ciuibus inferrent molestias. Sicq; singuli principes suos animantes exercitus, & armatos ad congressum dirigentes, factus est assultus longè solito asperior. Machinis quoq; instantes animosius, alij murum suffodere, alij magnos contorquere molares ad debilitanda incenia fatagebant. Erat autē in parte Australi (quæ domino comiti Tolosano ad impugnandum erat deputata) turris quædā, sublimitate simul & grossitie cæteris nobilior (iuxta quam prædicti Solimanni uxor dicebatur habere domicilium) ad hāc deſciendā Comes omne studium iam per dies aliquot impenderat, sed inutiliter. Nam cum duabus machinis iaculatorijs eam continuis iactibus flagrasset instantius, præ operis soliditate lapidem etiam unum ex ea dissoluere non poterat. Vnde ne ab incepto quasi uictus desisteret, instantiam geminans, tormenta etiam multiplicat, & contortis saxorum maiorum molibus, & miræ soliditatis cautibus immisis,

missis, rimas cœpit agere, & in puluerem ictibus fatigata resolui. Quod uidens exercitus, adunata manu se inuicem cohortantes uallum exuperant, & ad murum accedentes, prædictam turrim deſcere, aut faltem perforare nituntur. Ciues autem compertum habentes, quod prædicta turris ruinam minaretur, eam interius lapidibus & cemento repleuerunt, ut si forte murus aut suffosius, aut tormentis debilitatus corrueret, opus nouum pro uetusto succederet, & penetrare uolentibus præstaret impedimentū. Nostri tamen sub testudine latentes solidissima (quam uiolenter ſecus murum appulerant) murum suffodere nitebantur. Tandemq; effectum est, ut foramen quo duo armati uiri poſſent facilius introire, ferreis instrumentis & multo labore conficerent. Ciues autem ē conuerso impōtunē iſſistentes, omnino resistere (argumenta argumentis, & uires uiribus non inferiore ſpiritu obiectare) unanimiter parati, arcubus & balistis, & omni armorū genere, lapidum quoq; contorsione pugillarium, hostes à ſe repellere, & illatas propulsare nitebantur iniurias.

Factum ducis Godefridi memorabile. Ciues machinis nostris ignem immittunt, & adipem: caſus cuiusdam uiri nobilis lamentabilis.

Caput VIII.

Erat autem inter eos qui murū ab impugnantibus tuebantur, quidā cæteris improbior, corpore quoque & uiribus notabilior, qui arcu in nostros multam operabatur stragē. Insuper etiam & de ſecetu (quo diu nimis uſus fuerat) intumescens, nostros probris afficiebat & contumelij, desides eos uocans, & timiditatis obijciens titulum. Erat autem hic in ea parte ita importunē deſequiens, que domino Duci & suis cohortibus ad impugnandum erat deputata: quod uir illuſtris nō perferens dominus Godefridus, ſumpta balista locum quærens opportunum, manus contra prædictū grassatorem dirigit, & telo per uitalia directo, confoſsum & exanimē ad terram deſicit: iuſtam pro his omnibus quae noſtris intulerat opprobijs rependens uiciflitudinem. quo facto, cæteros eiusdē operis confortes (qui in ea parte illius exemplo animati riferunt animosius) maximē deterruit, ita ut minus minusq; & missilia contorquerent, & iacularentur conuicia. Alij tamen qui in cæteris partibus pro urbis defenſione deſudabant attentius, facti huius ignari, nihilominus de turribus & muris tota ſe tuentes diligentia, in noſtrōs & cædem & uulnera totis uiribus procurabant exercere: picē quoq; & oleum, & aruinam, & cætera quae incendijs ſolent ſomitem ministrare, & accenſas facies in noſtras machinas dirigentes, eas ex parte plurima (ubi non obſeruantur diligentius) conuidebāt. Quibus aut in parte Australi ad expugnandam prædictam turrim erat labor ſedulus, curam ad idipſum continuabant & ſtudium: ſed uidentes quicquid heſterna die in muro ſuffoderant, tota nocte ſecuta repararent, cœperunt fieri remiſſiores, uidentes quod non proficerent. dumq; penē deſisteret ab incepto, ecce quidā ualde strenuus & nobilis eques de exercitu comitis Normannorū, ſui exemplio uolens alios animare, lorica indutus & galea, & opertus clypeo, uallum transiliens, ad murū accessit imperterritus, nouam lapidum ſtructuram (quam eadem nocte ciues oþpoſuerant) uolens conuellere, & foramen quod heſterna die factū fuerat rurus aperire: ſed in ſtantibus deſuper cum omni importunitate ciuib; (nec aliorum

orum quisquam ut opem ferret ausus fuit accedere) nec ille potuit consummare propositum. magnis enim lapidum molibus ibi secus murum contritus, crenatis nostris, nec subuenire uolentibus, interiit. Cuius corpus exanime, uncis ad se ferreis subleuantes, infra moenia suis expositū ludibrijs. deiecerunt tandemq; lorica nudatum & galea, ad nostros reiecerunt extra moenia: quo debitum exequijs sepulturæ tradito, fleuit super eum populus, eius plurimum commendans animositatem, & mortem eius in conspectu Domini reputans preciosam, per quam eius animam electis spiritibus nō dubitabāt sociandā: omnibus enim (ut prædiximus) una mens erat, & eadē sententia, eos qui sic in acie procumbebant, uitam mereri perpetuam, & in parte sortis sanctorū, & prædestinato collocaři in lumine.

*Quidam principib. desperantibus, se offert artifex: machinam construit, turrim suffodit,
suffosam diruit.*

Caput IX.

In terea de more, quem sibi fecerant ad inuicem, conuenientes nostrarū legiōnum Deo deuoti prīcipes, compertum habentes quod nō proficeret, sed magis inutiliter operam consumerent & studiū, apud se quærunt diligenter, deliberatione proposita, quo in tanta necessitate opus sit cōsilio: dumq; circa id insisterent plurimum, & anxietates sustinentes, ecce quidam Longobardus natione, accedens ad prīcipes, uidens quod omnium artificum eluderentur argumenta, & labor sine fructu deperiret, huius artis professus est se habere peritiā: asserens, quod si ei sumptus de publico ad operis consumptionem sufficienes, & necessaria ministrarentur, ipse autore Domino infra paucos dies turrim prædictam, sine damno nostrorum ad terram deiceret, & latē patentem introitum omnibus ingredi uolentibus, ministraret: sumptibus igitur de publico ministratis ad omnem sufficientiam, & salario insuper condigno pro eius laboris recompensatione assignato, subiecta proutis materia, machinā miro construit artificio: ita ut qui intus erant, nolentibus hostibus sine suo periculo secus murum eam possent applicare, & interiorius latentes, murum suffodere non timerent. quod ipso rerum experimento plenius edocuit ad euidentiā. Nam composito & armato undiq; pro sua uoluntate instrumento, ad suffodiendum murum necessarijs instructus, sub ea dem secū colligit machina, quam etiam cum suis opificibus probè nimis, & argumentosè plurimum, trans uallum moenibus applicat: ciues autē instantes solita proteruia, immisis magnis molaribus, & igne desuper iniecto, que omnia (propter culminis arduitatē, & latera deuexa, que inhērere nō poterāt) ut damnum subiectis irrogarent, de consueto auxilio cooperunt diffidere: & instrumenti, quod nullatenus lēdere poterant, robur admirātur, & artificis argumentum. Qui autem sub ea latebāt testudine, securi penitus ab hostium insidijs ad infringendum murum, & turrim subuertendam totis instant viribus, & conuillorū loco lapidum stipites supponūt, & ligneam materiā. ne parte muri inferiore suffossa, subito corruat: pars superior & machinā comprimat, quae tantæ pondus magnitudinis, & immensitatē ruinæ nullatenus ferre poterat. Facta igitur tanta suffosione, que ad turris deiectionē sufficere posse uidebatur, & sustentaculis qui murum casurum sustentabant igne supposito, et nutriendis ignib. apta subiecta materia, machinā relinquūt, ad suos

fij cum

cum omni celeritate se cōferētes. Factumq̄ est, ut circa noctis mediū omnī fulcimentorum consumpta materia, & ignibus edacibus in cineres redacta, turris cum tanto fragore ceciderit, ut etiam remotos quodā horrore concuteret, & terræmotus instar corda conturbans ingereret formidinē: ad quem sonitum excitæ legiones, ad arma conuolant, animos induunt, tanq̄ urbem uiolenter ingressuræ.

Vxor Solimanni cum duobus filijs fugiens capit. Desperant ciues: cum Tanino gr̄eco de sua deditio
tractant:mittuntur ad Imperatorem nuncij. Caput X.

SOlimanni uerò uxor, quę hactenus urbis obſeffe molestias multo labore pertulerat, turris casu, more feminę perterrita, paratis nauibus urbē clām egressa, ad loca tutiora se cum ancillis & familiarib. transferre proposuerat: sed nostri qui per lacum in nauigij̄s erant, ad cohibendos introitus exitusq̄ ciuium deputati, dum studiosius more prudentium cuncta perlustrant, abe- autem reperiunt, repertam capiunt, & captam cum duobus filijs tenellis admodum, principibus representant, qui sub arcta custodia cum alijs concapti uis eam præcipiunt diligentius conseruari. Ciues autē de aditu hostibus pafacto, & de captiuitate tantæ feminę, mente plurimum conſternati, prorsus de uiribus diffidentes, missa legatione, à principibus inducias postulant, de sua deditio ne cum eis tractaturi. Taninus aut̄, de quo superius fecimus men- tionem, ſic uir erat uersutissimus, preſentiens populi à ſuī tuitione deficien- tis uoluntatem, maiores conuenerat, monens ut in ſuī deditio ne dominū Im- peratorē honorarēt: proponēs, quod hic peregrinorū exercitus (qui preſens erat) ad alia properabat negotia, nec ex principali proposito, ſed incidenter, & quaſi prætereundo in eam descendiffent obſidionem. Dñm autem Impe- ratorem circa ſe poſitum haberent perpetuo: de cuius commendabili pluri- mum poſſent clementia præſumere, & ſemper expectare meliora. Opti- mum ergo erat, ut in eo facto Imperatorem, hominibus ignotis & genti bar- baræ præponerent, ita in eius manu fieret deditio, quam declinare non po- terant, & per eos urbem recipere Imperator, cuius non multis retro tempori- bus per Turcorum uiolentiam imperium iniuste amiserat. His et huiusmodi periuafus ciuium conuentus, in manu Imperatoris eligunt urbem, personas quoq̄ ſuas & omnem ſubſtātiā ſalua in columitate resignare: nec tamen id moleſtum noſtris fuit principibus, quippe cum ad alia tota eorum propera- bat intentio, nec hiſ in hęrere eorum eſſet propositum: ſperātes tamen, quod iuxta paſtorum tenorem ſalua eſſent exercitū in ſolatiū laboris & dannořū quae pertulerant, ſpolia ciuitatis: captiuos tamen de fratrib. quos tum ſaþe di- ctitus Solimannus cūm de exercitu Petri heremitæ, & apud caſtrum Ciuitot, tū etiā quos ciues in obſidione ceperāt, libertati reſtitutos, noſter recepit exer- citus uniuersos, antequam de corum deditio ne uellent tractare ſermone, & eorum in hac parte uotis ſatisfacere. Factum eſt igit̄, quod de principū con- uenientia & populi conſenſu miſſi ſunt ad Imperatorem nuncij dicētes: Prin- cipes & Christianus exercitus qui apud urbē Niceam, in eius obſidione pro Christi nominis amore fideliter laborauerunt, eam autore Domino, multa ſolicitudine & urgente instantia compulerunt ad deditio nem. Vnde nos ad tuam dirigentes ſerenitatē, monemus & exhortamur attentius, quatenus ad partes

partes illas de tuis principibus cū sufficientibus expeditionibus aliquos mittere non moreris, qui & urbem traditam ad honorem tui nominis conservare ualeant, & captiuorum multitudinem hinc transferre sint idonei. Nos enim urbe uestrae celsitudini resignata, iter quod semel assumpsimus, autore Domino, prosequi non differemus.

Imperator misis nuncijs urbem recipit: principibus gratias agens, munera mittit. Indignatur populus: pacta confacta queritur: captiuos Constantinopolim ductos, Imperator remittit ad propria, muneribus honoratos.

Caput XI.

His auditis letabundus imperator & gaudens, quosdam de familiaribus suis, de quorum fide præsumebat & industria, cum ingentibus copijs, ad partes illas dirigit, qui & urbem suscipiant, & cōmuniuant susceptā, omnē captiuorum substantiam, tam in auro & argento, quam in quolibet supellestilis genere sibi uendicantes: singulisq̄ principibus dona mittens ingentia, eorumq̄ literis & uiua uoce captans beneuolētiā, grates pro tam honesto seruitio, tantoq̄ imperij (quod per eos accesserat) incremento, refert ingētes. Verūm populus & secundā manus homines, qui ad hoc in prædictę urbis obsidione studiosius desudauerant, ut de spolijs captiuorum ciuium, & de substantia multiplici infra urbem reperta, rerum suarum dispendia quę pertulerant, resarcire possent, uidentes, quod nō satis æqua mercede eorum remuneraret labores, quodq̄ publicandum erat ex pacto, rebus familiaribus & fisco inferre suo proponeret, aegrè nimis tulerunt, ita ut pœniteret eos impensi laboris & sumptuum, quos (ut eis uidebatur) inutiliter attriuerat. Sed & principes eundem Imperatorem, circa pactorum tenorem malitiosē uersatum constanter asserebant: nam in pactorum serie quæ inter eos inita fuerant, hæc formula dicebatur interserta: *Quod si aliquam de urbibus, quæ eius imperij fuerant, tota illa eorum profectione, usq̄ in Syriam (præuia Domini misericordia) capi contingeret, urbe cum adiacentibus pertinentijs Imperatori restituta, præda, manubiæ, & uniuersa substantia, exercitibus, in laboris remunerationem & refusionem impensarum omnino cederet sine contradictione. Et licet nostris facile & in expedito esset, Imperatoris familiā longe ab urbe repellere, & ad dominum suum remittere uacuos, idq̄ iurē fecisse uiderent (nam iniquū est, ei fidem seruare, qui contra pacta nititur uersari) tam timorē Dei habentes p̄ oculis, & ad maiora festinātes, uerbū de communī prouidentia dissimulant: populūq̄ id molestē ferentē, honestis comp̄munt persuasionibus, ut expediti proposito ualeat satisfacere. Greci uero, qui ad hoc missi fuerant, urbem ingredientes, susceptis armis ciuiū, & ditione completa, exeuntes ad castra, & statuti corā principibus, pro uita ciuiū & incolumente supplicant, dicentes eos dño Imperatori urbē restituisse, & suos iugo illius & potestati ceruices mancipasse. Sic ergo urbe capta, & copijs quę sufficere uidebant ad urbis tuitionē deputatis, Solimanni uxori cum duobus filijs (de quibus prædiximus) & captiuorū ingenti multitudine Constantinopolim translata est: ubi ab Imperatore nō solum clementer, uerum etiam liberaliter nimis tractati, infra paucos dies libertati pristinæ sunt restituti. Id autē ea fecisse dicitur intentione, ut & Turcorū sibi reconciliaret gratiam, & in nostram propensiōres suis beneficijs excitaret iniuriam: & alios si quando casu quolibet urbem contingeret obsideri, à ditione simili nō deficeret.*

terreret. Capta est autem urbs Nicea anno ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo septimo, mense Iunio, decima die mensis.

Soluta obsidione iter arripuit exercitus. Diuiduntur ab inuicem principes. Solimannus cum innumeris copijs iterum occurrit.

Caput XII.

Soluta igitur obsidione de mandato principum, iterum ad proficiscendū sinuitat exercitus, & compositis sarcinis, tertio calend. Iulij iter artipiunt. Cumq[ue] per biduum iunctis legionibus incessissent, casu nocte illa secus quendam pontem, aquarum cōmoditatē securi, castrametati sunt: unde summo diluculo ante lucis exortū, dum adhuc essent tenebræ, rursus ad iter se accingentes, transito ponte, siue casu, siue ex industria, diuisi sunt principes ab inuicem cum suis expeditionibus. Dominus enim Boamundus, & Normannorū comes, & Stephanus comes Blesensiū, Tancredus etiā, & Hugo comes de sancto Paulo, leuam securi, seorsum illa die profecti, in uallē peruererunt cui nomen Gorgon: ibiq[ue] secus ripā fluuij decurūtētis, pascuorū habentes cōmoditatē & graminis, circa horā nonā castra locauerūt. ubi & noctē illā solliciti, tamen locatis in gyrū excubij quidam transegerunt: reliqui uero omnes extram tenētes, illā compleuerunt dietā: & iuxta prēdictorū castris duobus distantes miliaribus, in locis itidē pascuis, & aquarū habentib. cōmoditatē, castra posuerant. Solimannus uero illatae memor iniurię, & ad animū reuocās sine intermissione, quomodo per illos urbem egregiam, uxorē & filios amississet, ad id totis uiribus anhelabat, ut eis uicē rependeret: et aliquas si posset, eis præstrueret insidias. Conuocatis itaq[ue] ingentib. denūd militū copijs, nostrorū à leua equis penē passibus subsequebat exercitū, in quo etiā exploratores habens, qui de statu proficiscentiū, eum indesinenter redderent certiore, prestolabāt assidue, quomodo sumpta occasione opportuna in eos posset irruere. Cognito autē per eosdē quod diuīsus esset exercitus, itē pars altera que uirib. & numero minor uidebaſ, sibi erat uicinior, horā ratus inuenisse competentem, descendit de montibus cum illo suorum infinito comitatu. uixq[ue] aurora Solis subsequentis nunciabat aduentū, & noctis umbra densior luce propinquā dissolui cooperat, cum ecce qui in speculis erant constituti, ut hostium si qui essent de remoto præsentirent insidias, exercitū admonerēt, uisib. hostibus, lituis concinunt, & cursu rapti uelocissimo, hostes adesse denunciant. Igitur cornicinū clamore & uoce præconia excitae legiones uniuersae, ad arma conuolant, equos præparant, tanq[ue] prēlīum cominus habituri. Erat autem mane, in ipsa die calend. Iuliarū. Disposita igitur uniuersa populi multitudine per acies, & prēpositis singulis cohortibus quinquagenarijs & centurionib, & per alas pedestriū turmarū primicerijs constitutis, sarcinas, impedimenta, omnemq[ue] senum, mulierū ac debilium inualidā multitudinē, quo expeditiores ad pugnam possint procedere, secus arundinetū in uicino positum, curribus & uehiculis eos prætexentes, collocant quasi in tuto. Missisq[ue] nuncij ad reliquas partes exercitus, à quibus temerē diuīsi fuerant, monent & hortantē attētius, ut accelerare uelint, significātes in quantis angustijs positi sint. Postq[ue] uero iuxta rei militaris disciplinā in castris dñi Boamundi omnia uidebant secundū ordinem disposita, ecce circa horam diei secundam adest Solimannus, infinita secum Turcorū trahens agmina: quodq[ue] nostris erat mirabilius, in tantorum multitudine, quæ ducentorum milium dicebat excedere

excedere numerū, nec unus nisi eques poterat reperiri. Nostri autem, ut prae diximus, promiscue utriusq; ordinis secum habebant legiones.

Pugna committitur. Cedit Vilhelmus Tancredi frater. & totus Boamundi in arce nimis constituitur exercitus, Tancredus penè capit. Caput XIII.

Accedente itaq; Turcorū exercitu, tantus factus est in castris tumultus, quod uix alicuius sermo poterat exaudiri. Fragor em̄ armorū & equorum strepitus, tubarū classica, et tympanorū sonus horribilis, ipsorū etiā certantium tum clamantium ululatus usq; ad sidera tolli uidebat, ita ut plurimū inassuetis & minus circa huiusmodi exercitatis legionibus, terrorē incuteret uehementē. Irruētes igī in nostrum exercitum Turcorū acies, tantā immiserunt sagittarum multitudinē, ut instar grandinis aērem occuparent, & in nostrorum legionib. uix uacuus à uulnere aliquis inueniret: uixq; prior nubes descenderat cum arcubus, sequens emissā nō rarior, si quid prior intactū dimiserat, secunda illesum nō preteriit. Nostri autē, quibus id genus pugnē ceu incognitū, eoq; minus tolerabile, quo et minus usu compertū, uidētes quod equi eorum sine remedio deficerent, ipsiq; subitorū uulnerum, & quod non multum precauere poterant, confixionibus interirent, gladijs et lancearū acume in hostes irruendo, eos à se propellere satagebāt. Illi autē irruentiū pondus ferre nō ualentē, studiosē diuidebant ab inuicē, ut eorum impetus eluderent, & neminē sibi obuiam habentes ad suos rediret, concepta spe delusi. Quibus ad suos infecto negotio redeuntib. Turci denuò relegabantur ad inuicem, & immissa iterū in modum imbrium sagittarū multitudine, neminē absq; letali uulnere preteribant. resistebāt tamen nostri quantū poterant lorū, cassidibus protecti & clypeis: sed equi eorum & inermis populus passim prosternebāt, & sine delectu. Ceciderunt in eo cōflictū uiri ex utroq; ordine memorabiles, ad duo penē milia: inter quos egregiē indolis adolescēs Vilhelmus Marchionis filius, dñi Tancredi frater, dum prorsus in agōe desudat uiriliter, sagitta confossus interiit. Robertus quoque Parisiensis, uir in armis strenuus, codē mortis genere uitā finiuit. Dñs quoq; Tācredus, dum in mediaijs fulminat hostibus, uite prodigus, & suę conditionis immemor, uix à domino Boamundo mortis casibus nolens & inuitus uiolēter ereptus est. Inuictus lecebant igī hostium agmina, & nostris penē deficientibus, arcu ab humeris dependente, & eius neglecto officio, gladijs instant cominus, ita ut disolutis cohortibus, nostri fugam arriperent, ad sarcinas & impedimenta redeuntes: ubi circa currus & uehicula, sub arundineti densitate arbitrantes se alii quod inuenire posse defugium, congregati sunt.

Assunt reliqui principes, fratibus suppressis subueniunt, & uertitur in fugam Solimannus. perit eius exercitus.

nostri uberrima reportant spolia. Iterum munitur exercitus. Caput XV.

Dum igī sic afficeret fideliū exercitus, & D. Boamundi uirtus prorsus collapsa deficeret, ecce uiri illustres & magnifici, dux Godefridus,comes Raymundus, Hugo magnus, Balduinus & Eustachius ducis fratres, et alij Deo deuoti principes, deducentes secū optimē armatos equitū xl milia, in castris suorū turbis pedestrib. relicts cum omni genere impedimentorū, ueloces aduolant suis opem collaturi. Accidentib. uero eis ad castra D. Boamundi, iterū qui iam penē succubuerat, resumptis animis, & restitutis in integrum uirib. rursus ad certamen redeunt, & illatā querentes iniuriā ulcisci, & priores redimere defectus, in hostes irruūt animosius, & gladijs instantes ui

£ iiiij riliter,

riliter, quos prius quasi superiores horruerāt, fortī prosterunt dextera, iam nō resistere ualētes. Dñs uero Podiensis episcopus, cum alijs eiusdē officij ministeris populos admonent, hortantur principes, ne manus remittāt, sed certi de uictoria diuinitus conferenda, interemptorum sanguinē ulciscant̄, & de fidelium strage fidei hostes, & nominis Christiani nō patiant̄ diutius gloriari. His & huiusmodi populum incitabāt ad congressum uiri Dei, & uires quantas poterant, eorum animis infundebāt. Irruentes igit̄ nostri solito uehemen-
tius & proteruius, instantes gladijs, dissolutis agminibus, non sine strage in-
numera eos in fugam uertunt. Fugientibus etiam tanta adh̄rētes instantia,
ut per tria aut quatuor miliaria ultra eorum castra, quæ in ualle opima loca-
uerant, continuam ex eis cædem operates, persequerent̄: unde eis cum multa
confusione dispersis, & imperfectis quampluribus, reductis etiā captiuis non-
nullis, quos ex nostris uiolenter abductos trahebāt secum, ad hostium castra
reuersi sunt: ubi reperientes infinitas auri & argenti copias, alimentorum
quoq; commoditates amplissimas, greges, armenta, asinorum turbas, & iu-
mentorum, camelorum quoq; phalanges, quales prius nostri non uiderant,
& equos nonnullos, papiliones quoq; & tentoria uarij coloris, & formæ in-
auditæ, transferentes secum omnia, onusti spolijs uberrimis, prædam agen-
tes & manubias, in castra reuersi sunt sua. Cecidisse dicunt̄ illa die de hostiū
numero uiri potentes & inclyti, & apud suos locum maximum obtinentes,
ad tria milia: de nostris uero popularibus & plebe infima promiscui sexus,
quatuor milia. nam de maioribus duos tantum ibi corruisse, ueterum tradit
memoria. Pugnatum est uia ab hora diei secunda, usq; in horam octauā ua-
rio euentu, die calend. Iuliarum, uiribus longe imparibus, & numero multū
dissimili. Nam qui Solimannum seuti fuerāt, centum quinquaginta milium
scilicet, cum numeratis equitibus dicebantur excedere numerū. Nostrorum
autem qui præsentes illo in tanto certamine desudarant, uix fuit numerus
equitum ad quinquaginta milia. Obtenta igit̄ diuinitus tanta uictoria (ut
saucios reficerent, ad modicū aliqua concessā requie) conuocatis adiuicem
exercitibus, tribus diebus continuis in locis amoenis & pascuis uirentibus
corpora curauerunt, & equorum habuerunt solicitudinem in omni alimen-
torum abundantia & infinitis copijs, quas hostes comportauerāt, & relique-
rant fugientes. Optimè se habuerunt in eo discriminē tam periculoſo, nostri
maiores principes: sed quidam de mediocribus Balduinus de Beluaco, Galo
de Caluomonte, Guastus de Bedez, Girardus de Cheresi, perennē sibi glo-
riam in eodem factō sibi pepererūt. Ab ea igit̄ die de communi decretum
est cōſilio, quatenus de cætero iunctis agminibus, indissolubili copula simul
incederent, ut & aduersa communicarent, & prosperis couterentur.

Pisidiā ingresso p̄e aquarū inopia supra modum laborant legiones. Periclitatur
miserabiliter exercitus. Caput XVI.

Postquā ibi per triduū, ut prædictimus, moram sibi & equis suis fecerunt
necessariā, iterū monentib. lituīs, ad iter se accingunt, uiam inceptā conti-
nuaturi. Vbi transversa uniuersa Bithynia, Pisidiā ingressi sunt: inde uię quæ
rentes cōpendia, casu descenderūt in regionē arenē & in aquosam, in qua &
caloris immoderati, qualē solet ardēs Iulius ministrare, et sitis importune ge-
mina fatigati molestia, cœpit populus penē deficere, ita ut promiscui sexus il-
la die

la die præ sitis anxietate & caumatis intemperantia, plus q̄z quingenti spiritū dicerent exhalasse. Accidisse dicit ea die, quod nulla alia tradit historia, quod pregnantes præ sitis angustia, et caloris intemperie, ante tempus à natura decretū, foetus edere compellerent, quos præ anxietate spūs quosdā uiuos, extinxerunt, quosdā, alios etiā semineces in strata proiecabant: aliæ ampliore abundantia humanitate, pedes suos circumplexæ, per uiam uolutabantur, & sexus feminæ oblitæ, arcana denudabant, magis pro instanti mortis periculo sollicitæ, quam ut sexui debitam conseruarent reuerentiam. Sed & uiris non multum proderat sexus robustior, qui sudore deficiente & calore, ore patulo, & naribus aëra captantes, contra sitis importunitatē quærebant, quod inuenire nō poterat, humoris remedium. Nec solū homines his tantis erant subiecti periculis, uerū & iumenta deputata sarcinis & alia quælibet animalium genera, arefactis interioribus, & uitalibus interclusis, sua negabunt obsequia: sed nec auibus delicatis, quorū præda & uolatu solet recreari nobilitas, nisi uidelicet, accipitribus & herodijs, proderat cura dominorū, quibus inter manus flatum uitalem exhalabant. Catuli quoq; naribus sagaces & apti uenatibus, dominorū delitiæ, relictis dominis quibus fideliter adhuc consueuerat, anhelantes & sitibūdi passim per uias deficiebāt: quodq; his omnibus erat periculosius, equi fideles præliorū consortes, & in quibus de propria salute dominis multa erat fiducia, quiq; & calce et dentibus suam prius protestabantur superbiā, urgente sitis & immoderati caloris periculo, quasi uilia deficiebant subiugalia. Tandem omnibus à tanta aquarum laborantibus inopia, misericorditer affuit pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, nam diu optatus & quæsitus multum, inuentus est fluuius, ad quem peruenientes, præ nimio desiderio certatim ad aquas properant: ubi reperta aquarū pro uotis copia, bibendi modum excedentes, in grauius descendederunt periculum, nam plures qui sitis discrimin euaserant, sicut in talibus solet accidere, audiitati potus modum non ponētes, mortem quam euassisse uidebantur, in aquarum reperiunt opulētia. Nec solum de hominibus, uerū & de iumentis eo casu ceciderūt. Tandem uero opitulante Domino, his crepti periculis, in regionem copiosam satis et uberem, riuis, nemoribus, & pascuis amoenissimam descenderunt, iuxta Antiochiam minorē, que prædictæ Pisidiæ metropolis esse dinoscitur, in locis pascuis castrametati.

Dividuntur ab inuicem quidam de principibus, & circumiacentes oberrant regiones. Dux cum usq; dimicans penè occiditur.

Caput XVII.

Hic primum quidam de principibus studiose ab exercitu separati sunt, seorsim particulares trahentes exercitus. Quorum primus fuit dñs Baldinus Ducis, frater, & cum eo Petrus comes de Scadineis. Raynaldus comes Tullensis, frater eius. Balduinus de Burgo, Gilbertus de Monteclaro, cum septingentis equitibus, & pedestribus manipulis aliquot. Secundus fuit dominus Tancredus, & cum eo Richardus de Principatu, Robertus de Ansa, & quidam alti nobiles uiri, cum quingentis equitibus, & peditibus etiam nonnullis. Horum autem omnium unum atq; idem propositum, uias praetentare circumpositas, explorare regiones, & fortunā experiri, rerumq; euentum, qui pro locorum tempore occurreret, ad principū, qui eos miserant, referre

ferre notitiā, quo prudētius & magis sine discrimine proficisceret exercitus. Qui à castris egressi, primum uiam regiam non deserentes, urbes sinitimas Iconium & Heracliam prætergressi, tandem in dexteram declinantes, uersus oram maritimam festinare cceperunt. Dux uero & alij principes, qui in castris manerat, locorum in quibus castrametati fuerant, tracti amicitate, & uicinitate nemorum, ut sibi inter tot laborum difficultates, aliquid recreationis indulgerent, & curis edacibus, quibus angebantur continuè, subtraherent, uel modicum uenandi gratia certatum saltus ingrediuntur: ubi uarijs semitis ad diuersa rapti desideria, uarios inuenierūt euentus. Inter quos Dux etiam recreationis gratia & exercitij sylvas ingressus, in ursum immanissimi corporis & horrendi, casu incidit: qui dum pauperem peregrinum ligna arida portatē insequeretur atrocius, illeq; uix refugium inueniret ante faciem subsequentis, & imminens multo clamore protestatur periculum, forte Dux affuit: & sicuti plurimus erat in compatiendo fratribus, uelox irruit, opem laturus patiēti. Videns ergo bellua Ducem instantem gladio, spreto eo quem prius persequebatur, in hostem fortiorem se contulit, dente armatus & unguibus: tandemq; Dux, equo periculose uulnerato, factus pedes, instat gladio nihilominus. Ursus autem patulo rictu, & murmure occurrens horriso, Ducis instantiam paruipendens, contempto gladio, nititur se cominus ingerere confligenti. Porro Dux irruentem à se propulsans gladio, totis nitebatur uiribus, ut eum mucrone perforaret: uerum ille declinans gladiū, & brachij complexum illigans, in solum nititur deficere, ut sub se possum, dente & unguibus facilius possit laniare. uerum miles egregius gladium nō deserens, sicuti uir robustissimus erat, leua complexus belluam, dextera impingit aciem, & capulotenus immerso gladio, mortem ingerit colluctant: saucius tamen, & crure læsus, periculosissem cruentam nimis obtinuit uictoriā. Vulnera quippe grauatus, & nimia sanguinis debilitatus effusione, solo decubans, se non poterat erigere. Tandem uero prædicto paupere, qui eiusdem Ducis beneficio mortem euaserat, proclamante, & calum qui acciderat, denunciante legionibus, cucurrit illuc uniuersus populus, ubi fortis athleta, exercituū patronus, læsus iacere dicebatur: quem lectica impositum cum uniuersorum gemitu & lachrymis, reliqui principes in castra detulerūt, Chirurgorum adhibita sollicitudine, quorū opera & studio conuenientibus remedij, plenam posset salutem recipere.

comes Tolosanus ad mortem infirmatur. Exercitus Lycaoniam pertransiens, in Aresiam peruenit. Vxor Balduini Ducis fratri moritur.

Caput XVIII.

PEr idem tempus uir quoq; magnificus & illustris dominus Raymundus Tolosanus comes, graui correptus ægritudine, lectica similiter ferebat: qui eosq; grauatus extitit, ut in terram depositus, quasi moriturus, penè spiritum exhalaret. Vnde uir memorabilis dominus Guillelmus Aurasicensis episcopus, quasi iam defuncto, fidelium animabus debita impedit obsequia. Sic ergo tantorū legiones (quasi destitutę consilio) uirorum, penè in desperatione confiendi itineris & consummationis uotorū descenderat: unde pro corū statu plurimū solliciti, omnes uno spiritu effusis lachrymis, ut restituerent salutē, Dominū precabant̄. Fiebātq; orationes in celebratione diuinorū pro eis

pro eis ab uniuersa illa peregrināte ecclesia. quorū supplicatiōes et desideria, miserator Dominus clementer exaudiens, sospitati eos & plenae conualescētiae, supplicantis populi uota, benigno fauore prosequens restituit. Transcursa igitur Pisidia, Lycaoniam ingressi, & Iconium eiusdem regionis metropolim peruererūt: quam uacuā reperientes, alimentorum maximam penitentiam passi sunt. Turci enim nostrorum aduentu cognito, in nulla urbium suarum resistendi habebant fiduciam, sed expoliatis urbibus, & uastata regione uniuersa, cum uxoribus & liberis, gregibus & armentis, & omnemoda substantia, ad montes confugiebāt imperuios, in eo solo spem habentes, quod nostri alimentorū inopia fatigati, eorum pertransire regiones maturarent. necq; hac sua opinione sunt delusi, cum nostri regionis sterilitatē fūgientes, & uictus defectum, quantum poterant iter accelerare properabant. Inde Heracleam pertranseuntes, ad urbem Marasiam applicati, castrametati sunt, moram ibi per tridū continuo facientes. Vbi domini Balduini, Germani ducis, longa & graui fatigata ægritudine uxor, quam ipse abiens fratribus cōmendauerat, ex præsenti luce uocata, opimo fine quieuit in Domino. Erat autem nobilis matrona, ex Anglia trahens originē, Gutuera nomine, uita & moribus cōmendabilis: quam cū honestis exequijs ibidē sepelierūt.

Tancredus in Ciliciam descendens, Tarsum obsidei. Balduinum ducis fratrem ad easdem partes uenientem honeste suscipit. Caput XIX.

In terea uir per omnia cōmendabilis D. Tancredus, primus in Ciliciā, viarum casu secutus compendia, perueniēs Tarsum, eiusdē prouinciae metropolim, cum ijs qui eum secuti fuerant, obfederat. Est autē Cilicia una de prouincijs quae in Oriente continentur. Orientem autem Antiochiam, iuxta ueterum autoritatem uocamus Dicēsim: habetq; Cilicia ab Oriente Coelestem, ab Occidente uero Isauriam, à Septentrione montis Tauri iuga, ab Austrō uero mare Cypricū, siue Myrtoūm. Continet autē intra se duas metropoles, Tarsum, doctoris gentium patriam & natale domicilium, de qua nobis in præsenti est sermo: & Anauarzam, utrāq; insitis suffraganeis urbibus: unde duæ potius dicuntur Ciliciæ, prima & secunda. Tarsum autem dicitur fundasse Tarsum, secundus filiorum Iauan, filij Iapheth, filij Noë tertij, sicut ueterum habent traditiones. & argumento est urbis à uocabulo conditoris denominatio. Solinus tamen de urbis conditore aliter sentit, dicens ita in quinquagesimo primo capitulo de Memorabilibus: Cilicia matrē urbium habet Tarsum, quam Danaę proles nobiliss. Perseus locauit. Hanc urbem intersecat Cydnus amnis, hunc alij præcipitari Tauro monte, alij deriuari ex alueo Hydaspis tradiderunt. Potest tamen utrumque uerum esse, & quod Tarsum primò eam fundauerit, & quod postmodū eā reparauerit uel ampliaverit Perseus. Vbi cum per dies aliquot dominus Tancredus & sui in eodem perseuerassent negotio, ciues ad hoc compulerat, & minis & blandis persuasionibus, quod introducto eius uexillo, & super turrim eminentiorem locato, signum deditioñis futuræ fecisse uiderent, ea tamen conditione, ut usq; ad aduentū domini Boamundi & maioris exercitus, eos cōseruaret indemnes, nec à proprijs domicilijs interim demigrare, aut sua deserere prædia inuitos compelleret, ipsi aut̄ eidem aduenti urbem sine difficultate resignarent;

gnarent: quod uerbū domino Tancredo bonum usum est, & acceptū. Erat autem prædicta ciuitas, sicut & reliqua uniuersa regio, Christianos habens habitatores, Armenos uidelicet & Græcos, exceptis paucis, qui usum & autoritatem habentes militiæ, munitionibus præerant, populum uiolenta dominatione prementes: fidelibus autem militare non permittebatur, sed negotiationibus & agriculturis dabant operam. Interea dominus Balduinus Duci frater, cum his qui secum aduenerāt, de uia securus, maximā uictus pertulerat inopiam: tandemq; post multos errorum circuitus, in montis uerticem casu se contulit: unde subiectam Ciliciae regionem, cum suis urbibus usq; ad mare prospectu libero posset intueri. qui postq; circa Tarsum castra esse cognouit, hostium ratus tabernacula, iter suum coepit habere suspectum: experiri tamen uolens, cuiusmodi esset illa regio, & cuius castra, quæ de remoto cōspexerat, animositate solita, cum omni suo comitatu ad campestria descendebat. At uero dominus Tancredus præmonitus ab his quos in speculis sub limioribus locauerat, hostium præcauens insidias, socios conuocans, arma arripit: & hostiū ratus agmina, quæ urbi uellent subsidia ministrare, occurrit eis imperterritus, fiduciā habēs in Dño: & erectis uexillis, suos exhortatione corroborans, procedit aduenientibus obuiam. Postq; uero utrincip; mutuō sibi occurrentes, & contemplantes se de uicino, arma cognoscunt nō esse hostilia, confidentius accedentes, in mutuos eunt amplexus. & post gratas adiuntem confabulationes, iunctis agminibus ad urbem redeunt, obsidionem continuaturi. Vbi à domino Tancredo multum hospitaliter & plena charitate suscepit, de gregib; & armentis, quæ de adiacente contraxerat regione, honestum ea nocte habuerunt conuiuum.

Balduinus Tancredi uexillum de arce ciuitatis deiici mandat: suum ibidem locat. Tancredus indignatus recedit. Guelfo Adaman occupat. Caput XX.

Mane autem facto, uidentes dominus Balduinus & qui cum eo erāt, domini Tancredi uexillū in superiore ciuitatis arce locatū, inuidiæ stimulis agitati, professionis immemores, qua uelut germani fratres, quāto tempore incesserant, habētes unanimitatē spūs in uinculo pacis, usi fuerāt, et perpetuō decreuerāt utendū) indignati sunt, quod eis presentib; multo fortiores et maiores haberent copias, signa sua in urbem mittere presumplissent. Dñs uero Tancredus, eorū, sicut modestus erat, indignationē mitigare cupiens, allegabat, quod de eius uexillo factum fuerat, minime in eorū redundare ignominiam: nam ante eorū aduentū, & aduentus spem aliquā, eas cū ciuib; in uitute sua obtinuerat conditiones. Dominus autem Balduinus suggesterentibus socijs, & ad id pro posse instigantibus, causæ meritū nō distinguens, sed præter debitum suo ductus spiritu, uerbis procacib; dominū exacerbans Tancrenum, rem eō arroganter deduxit, ut penè arma in se conuerteret, stragem mutuam operantes. Factumq; est, ut ciuib; ad se uocatis, publicè minaret, quod nisi Tancredi uexillum deponerent, & suum loco illius erigeret, inuito eo qui eis securitatem promiserat, urbem & suburbana in gyrum omnia traduceret exterminio. Vidētes porrò ciues, quod Balduini multo maiores essent copiæ, & uirtus longè præstantior, sub eisdem conditionibus & pactorum forma, quam prius domino Tancredo pepergerant, deiecho priore, domini domini

Balduini in eadem arce locauerunt uexillum: quod uidens dominus Tancredus, confusus nimiam meritò concepit indignationem. sed saniore consilio & pia longanimitate, motum animi temperās, timēs ne periculosa nimis inter fidelium acies oriretur dissensio, solutis castris, ad urbem uicinā, cui nomen Adama, se contulit: ad quam perueniens, nō est permisus introire. obtinerat enim eandem ciuitatē quidam Guelfo, natione Burgundio, qui cum alijs à maiore diuisus exercitu, turbas seorsum traxerat: & ad ciuitatem illam casu perueniens, eiectis inde Turcorum copijs, eam uiolenter occupauerat. Audiens igitur dominus Tancredus, quod in nostrorum potestate urbs prædicta autore Dño peruerterat, missis nuncijs gratia hospitādi, & emendatione necessaria, implorat à prædīcto domino urbis ad iter sibi & socijs referari. quibus admissis, cuncta uitę necessaria tam sibi quam equis, partim gratis, partim interueniente precio, ministrata sunt sufficienter. Repererat enim Guelpho prædictus, eandem urbem auro & argēto, gregibus & armentis, uino & oleo, & omni commoditate redundantem.

Tancredus Mamistram in eadem regione uiolenter obtinet. Caput XXI.

AT uero D. Tancredus summo diluculo cum suo comitatu urbē egreditus, uiam secutus regiam, iter accelerans Mamistram peruenit. Erat autē Mamistra una de nobilioribus eiusdē prouincie ciuitatibus, turribus & muro, & multorū incolatu insignis: sed & opimo agro, & gleba ubere, & amœnitate præcipua cōmendabilis. Iuxta quam castrametatus, infra paucos dies continuis assultibus & iugi congressione urbē impugnās, autore Domino, interemptis infidelibus, qui in ea reperti sunt, occupat uiolenter. Vbi & infinitas diuinarum copias, & alimentorum ubertatē reperiens omnimodam, portiones suis cōgruas pro meritorum quantitate distribuens, locupletauit uniuersos: in qua defectus uictualium quae pertulerant, grata redimētes opulentia, sibi, equis et subiugalibus uniuersis pastum benignius indulserūt, otio simul & alimentis corpora recreantes.

Balduinus Tarsum occupat. Trecenti de nostris casu miserabili percunt. Caput XXII.

VErūm dominus Balduinus, post discessum domini Tancredi, iterum Tarſenses frequentius cōmonet, & monitis potenter minas permiscēs, urbem sibi præcipit aperiri, & suum intromitti comitatum. Non enim honestum uidebatur, quod usq; ad aduentum exercitus ita teneret ocium, & sedaret inutiliter occupatus. Videntes autem ciues, quod Tancredus ei resistere non poterat, & quod si id facere detrectarent, cominus urbem esset impugnaturus, facientes de necessitate uirtutē, & de proprijs uiribus diffidentes, portas aperiūt domino Balduino, cum uniuerso eius comitatu introducto: designauerūt autem eidem turre geminas quas interim possideret, reliquis eius confortibus per ciuitatem promiscue in domib; fidelium hospitio susceptis. Turci uero qui urbi præerant, alias adhuc in sua potestate turre detinebant. Et licet plures essent, & maiora ciuitatis monumenta que tranquillē adhuc possiderent, tamen suspectam habentes nostrorū quos introduxerāt, Societatem, subsidij quoq; spem nullam habētes, opportunitatem quærebāt,

g quomodo

quomodo cum uxoribus & omnimoda substantia sua clām possent egredi. Accidit aut̄, quod eadē nocte uiri trecenti de expeditione domini Boamundi Tancrenum sequentes, ad urbem peruererūt prædictam, quibus de mandato Balduini urbis interdictus est introitus. Illi autē longo fatigati itinere, rebus uacui necessarijs, multa precum instantia urbis precabantur hospitalitatem, & alimentorum commercium, pro quibus & qui interius erant, inferioris manus homines, compatientes fratribus, cum preces porrigerent, nō sunt admissi, eo quod de familia dicerentur esse Boamundi, & in Tancredi festinarēt auxilium. Populus tamen interior à fraterna nō deficiens compunctione, cum egredi non ualeret, in sportis panem, in utribus uinū per murum funibus porrigenes, sufficienter ministrauerunt, unde noctem illam possent transfigere. Ibi ergo ante ciuitatis portam secundum quod poterant se locantes, quam intrare non permittebatur, quieuerunt. Nocte uero eadem cum setam qui intrinsecus erant, quam exteriores, sopori dedissent, & circa intempestum silentium grata perfruerentur requie, accidit quod Turci & alij qui in ciuitate erant infideles cum uxoribus & liberis, seruis & ancillis, & omni supellecstile, apertis portis, clām & cum silentio egredientes, urbem deserunt: non enim satis bene cum suis quos receperant hospitibus, poterant conuenire, suspectam habentes eorum cohabitationem. egredi autem eis erat liberum: nam ciuitas unam uel duas portas habebat in sua potestate, sed ut crenam hostibus possent relinquere uictoriam, præmissis sarcinis & impedimentis omnibus, eos quos extra portam repererunt, somno grauatos, penè omnes interficiunt.

Populus contra Balduinum arma corripit: sed tandem sedatur. Cl̄sis quedam apud Tarsum applicat uirorum Occidentalium.

Caput XXIII.

Mane factō, cum iam se lux ad alta infunderet, surgentes qui in ciuitate quieuerant, urbem reperiunt uacuam: & clandestinam admirantes hostium fugam, mœnia perlustrant, & aditus quærentes diligenter, qua parte fuerant egressi: dumq; diligēter singula discutiunt, stragem reperiunt, quam in seruos Christi, Turci abeuntes exercuerāt. Vnde graui dolore percussi, et moerore consternati debito, in lamenta se dederūt: diuisicq; ab inuicē, secūda classis cōtra D. Balduinum & maiores arma corripiunt, fratrum eis necem imputantes, & interitū: eo quod hospitalitatis gratiā, quæ ad omnes meritō se porrigit indigētes, uiæ consortibus denegasset. unde factō impetu in primates suos, iusta indignatione cōmotus populus irruit: & nisi in turres sublimiores se cōtulissent, satis equipollente numero stragem exteriorem in suis maioribus recompensasset. Tandem turba cognita & schismate, quod ex iusta causa exortum erat in populo iam ingrauescente, sollicitè elaborare cœpit, quomodo sedaretur tumultus, se apud populum excusando. Postquam igitur pace ad tempus impetrata, & indicto silentio, arma sustinens quieuit aliquantulum turba pedestris, pro se allegare cœpit, ut se innocentem asserret, iurans & obtestans, quod non ob aliam causam eos à ciuitate arcuerat, nisi quia neminem se admissurum usq; ad aduentum Ducis fide promiserat interposita. Vnde factū est, quod per quorundam ex nobilibus interuētum, blandis persuasionibus, sed pro tempore & loco necessarijs, sedatus ad modicum

dicum quieuit populus , ipsi plebi reconciliato . Dumq; ibi sopitis scandalis per dies aliquot in omni tranquillitate sedissent, ecce classis uisa est in pelago , uix tribus miliaribus distans ab urbe , ad quam ex utroq; ordine tam equites quam pedites certatim properantes ad mare descendunt . ubi de littore mutuo sibi colloquentes, cognoverunt per eorundem relationem , quod Christianæ professionis essent homines . Interrogati autem de patria : Responde runt, quod à Flandria, Holandia, Frisonia, in quibus partibus Piraticā annis octo exercuerant, tandem compuncti corde, & delictorum suorum poenitentes , orationis gratia , ut ad Hierosolymam proficiscerentur , in hoc mare descenderunt . Cognito autem, quod uiri fideles essent, eos ad portū inuitant, & datis dextris in osculo pacis suscepitos, classe in tuto locata, usq; Tarsum perduxerunt . Erat autem eorum quidam primicerius Guinemercus nomine, de pago Boloniensi, de terra comitis Eustachij, patris domini Godefri di . Hic postquam dominum cognouit, sciens quod domini sui filius esset, relicta classe, cum eodem Hierosolymam ire disposuit: erat autem diues admodum, ex illa arte pessima quam diu exercuerat, factus locupletior: & multos habens in suo obsequio, quos ex parte plurima secum trahens, eum sequi decruit . Vnde ordinata ex utriusq; comitatu quingentorum uirorum ibi sufficiente custodia, iterum procedere & tentare fortunam disposuerunt.

Baldinus Tarso capita Mamistram uenit. Pugnant adiuicem ipse & Tancredus: sed
mox reconciliantur. Caput XXXIII.

Profiscientibus ergo illis, & uiiam regiam nō deserentibus, contigit peruenire Mamistram, quam paulo ante, ut prædiximus, dominus Tancredus uolenter occupauerat, & in manu forti detinebat occupatam: quod peruenientes, arbitrati quod in urbem minimè reciperentur, extra in pomcerijs hospitati sunt . Tancredus uero audiens, quod Baldinus iuxta urbem sua castra locasset, iratus admodum, memor iniuriarum quas ab eodem immemoritus pertulerat, infremuit spiritu: & ira succensus, ad arma suos cōuocat, paratus de omnibus quae ille intulerat, uicem rependere condignam. præmissis itaq; nonnullis sagittarijs, qui eorum equos per pascua dispersos sauciarent, aut secum deducerent comprehensos, ipse subito cum quingentis loricatis equitibus in eoru[m] castra irruens, antequam possent arma corripere, omnes penè contriuerat . Tandem uero illis arma corripientibus, & ad resistendum paratis, fit conflictus asperior, parte utraq; decertante proteruius . factumq; est ita, ut confligentibus inter se nimis hostiliter aciebus, plures ceciderint, nonnullis ex utraq; parte retentis . Tandem uero domini Tancredi manus impar uiribus & numero, pondus certaminis ferre non ualens diutius, terga dedit fugiens, in urbem se receptura . Erat autem inter urbem prædictam & castra domini Balduni fluuius, super quē pons erat ualde angustus. quod dum in urbem redire domini Tancredi properaret familia, pontis angustia impedimentum ministrante, interierunt ex utroq; ordine plures, alijs infra urbem se recipientibus . Et fortasse maiora utrinq; ardentibus odjjs passi forent dispendia, nisi nox conflictū dirimens irruisset . Capti sunt ibi de comitatu domini Tancredi Richardus de Principatu, eius consanguineus, & Robertus de Ansa, uiri nobiles & præclarí, quorum persuasionibus & stimulis

g. ij ad præ-

ad prædictam dominus Tancredus conuolauerat ultiōem. De familiā uero domini Balduini captus est uir præclarus & nobilis, Gilbertus de Monte Claro: pro quorum absentia, turbatae sunt plurimū hinc inde acies, arbitrantes quod in hesternis congressionibus uita deceſſissent. Luce demum postera sole oriente restituta, detumescentibus odījs & indignatione aliquantulum mitigata, professionis suae memores, ad cor, respiciente eos diuina clementia, reuersi sunt: & missa legatione, rogantes quæ ad pacem sunt, restitutis hinc inde captiuis, & sibi mutuo ſatisfacientes, in plenam gratiam, interueniente pacis osculo, redierunt.

Balduinus ad maiorem reuertitur exercitum. Tancredus uniuersam impugnat & obtinei Ciliciam. Finitimi principes oblati muncribus, eiſe conciliare ſtudent. Caput XXV.

INde cum omni illo fuorum comitatu dominus Balduinus ad maiorem exercitum (qui iam Maresiam, ut prædictimus, peruererat) socijs id exigenibus, reuersus est: audiuerat enim, quāto, quamq; periculoſo caſu dominus Dux ante Antiochiam Pisidiæ laborauerat. unde de eius ſalute plurimū ſolicitus, præſens de eius ſtatū plenius uolebat edoceri. Tancredus uero assumpto ſibi populo rēſiduo, qui in claſſe aduenerat, et ex eo uiribus adauētis, uniuersam percurrēns Ciliciam, hostium præſidia, quotquot ibi reperit, expugnat, incendit, hostibus qui in eis reperti ſunt, interemptis gladio: perueniensq; ad locum cui nomen Alexandria minor, uiolenter expugnatū, nihil minus occurravit, ſuæ ſubſticiens potestati. Audientes uero qui in montibus habitabant, in Armeniorum quām Turcorum ſatrapæ, quod prædictus Tancredus in manu robusta, & exercitu copioso, uniuersam ſibi ſubiugaret prouinciam, timentes ne forte ad eos ascendens, eorum quoq; captiuaret populos, ſubuerteret municipia, missis certatim legationibus, eius ſibi ſatagunt conciliare gratiam & amicitiam foederare; unde ut propositum facilius uarent effectui mancipare, missis donis ingentibus in auro, argento, equis, milis & holosericis, foedus contrahebant, tanti principis iram & indignationē declinantes multa liberalitate. Erat itaque uir in cunctis prospere agens, fuitq; Dominus cum eo, & omnia eius opera, tanquā ſerui fideliſ dirigebat.

L I B E R

LIBER QVARTVS

Balduinus Ducus frater ad maiorem redit exercitum. In insitu Pancratij iterum assumpta militia in partem septentrionalem descendit, & usq; ad Euphratēm uniuersam occupat regionem. Caput I.

Vnigitur Tancredus in Cilicia uiriliter cuncta sibi subficeret, & maior exercitus apud Mareiam iam peruenisset, praedictus Balduinus uiso fratre, cuius gratia ad exercitum redierat, eiusq; cognita conualeſcentia, rursus æſtuat, & Tancredi succensus stimulis, & uirtutis eius quæ publice prædicabatur, æmulus, socios colligit, & rursus egredi & calus experiri recentes proponit. Audientes uero qui ab eo super hoc sollicitabantur, quanta aduersus dominum Tancreduum apud Tarsum Ciliciæ, de maiore confisus comitatu, intumuſſet malitia, cum eo proficisci uerebantur: abominabilis enim factus erat penè omnibus, illa eius cu' pa' id exigente. Et nisi domini Duciſ obſtituſſet reuerentia, Boamundus & sui impunitam non reliquiffent, quam Tancredo intulerat, iniuriam. Vnde factum est, ut paucos inueniret illius uiæ confortes. Super quo à fratre seruo Dei correptus est grauiter, reatum cum omni humilitate recognoscens, & condignam nobili uiro pro commisso satisfactionem promittens. Et quoniam præter morem, & alterius magis suggestione, quam de proprio motu deliquerat, indulgentiam consecutus est, & omnium sibi reconciliauit gratiā. Erat enim uir aliás per omnia commendabilis, nec auditus fuerat amplius sermo huiusmodi de illo. Porro huic eidem familiaris erat quidam nobilis Armenius, Pancratius nomine, quem à carcere domini Imperatoris elapsum, apud Niceam sibi fecerat familiarem, uiæq; consortem semper habuerat: erat autem idem uir in armis strenuus, sed peruersæ fidei, & subdolus nimis. hic dominum Boamundum hostis penè singulis sollicitabat instantius, ut assumpta militia, secum proficisceretur in regionem, quam cum paucis posset occupare facilius. Tandem uero associatis sibi ducentis equitibus, & populo nō modico, duce predicto Pancratio, in partem septentrionalem proficiscens, ingressus est regionē opulentissimam. Erant autem prædictæ regionis habitatores Christiani professi, & ueri Dei cultores, exceptis paucis, qui in præsidij morabantur, fidelē populum, & quibus inhibitum erat militare, pro arbitrio tractantes. Ingressus igitur regionem, Christianis locorum cultoribus, infidelium abhorrentibus principatum, & eidem præsidia tradentibus, infra paucos dies usq; ad Euphratēm fluuium magnum, uniuersam obtinuit regionem. Factumq; est nomen eius hostibus circumpositis ita formidabile, ut munita etiam sponte deferentes præsidia, fugam inirent nemine persequente. Fidelibus autem qui eum receperant, tanta de eius præsentia accessit uirtus, & ex uirtute fiducia, ut sicut legitur in Propheta, Vnus fugaret decem, & duo decem milia. Nec solum uulgas ita mente ei adhærebat, sed qui in partibus illis erant

Christiani principes, cum eodē foederati, ad propositum cooperantes, se coniunctis uiribus & impenſis deuotè obsequijs exhibebat.

Fama eius longe lateq; diffunditur, & à ciuib; Edissanis uocatur. Transito Euphrate, illuc accelerata
infidias in itinere perpeßus. Occurrit ei populus Edissanus, & cum multa
lætitia in urbem eum introducit. Caput II.

POst hęc, diebus aliquot euolutis, egrediens fama, magnifici uiri nomen
& opera longe lateq; per adiacentes diuulgabat prouincias, strenuitatē,
fidem, & animū prædicans cōmendabilē. Ex h̄t ergo sermo iste ad ciues Edi-
sanos, & uniuersam eorum (rumore increbrescente) impleuit urbem, quod
talis tantusq; princeps de exercitu Christianorum aduenerat, qui iugum ser-
uitutis eorum penitus posset dissoluere, & eos restituere libertati. Vnde tam
qui ciuitati pręerant, quām maiores natu, penes quos uniuersa ciuitatis illius
residebat autoritas, missa legatione, literis & uiua uoce, eum ad se satagunt
euocari. Est autem Edissa nobilis Mesopotamiæ metropolis, quæ alio no-
mine Rhages appellatur. Hęc est ciuitas, ad quam Thobias senior, minorem
Thobiā filium suum misit, ut à Gabelo consanguineo suo decem talenta
argenti reposceret, quæ ei adhuc dum esset infantulus commodauerat. Hu-
iūs ciues statim post Domini passionem per Thaddæum apostolum, salu-
tarem Christi suscepérunt doctrinā: digni inuenti per omnia, & tanti prædi-
catione Apostoli, & epistola Saluatoris, quam ad Abigarū regem corū scri-
bens misit, sicut in I. Ecclesiast. historiq; libro, quam Eusebius Cæsariensis scri-
psit, reperitur. In qua sicut ab initio & à temporibus apostolorū suscepérāt,
fidei synceritate perseverantes, infidelium iugum catenus patiebantur, quod
eis tributa & uectigalia annuatim cogebantur exoluere: uineas quoque &
agros, & quælibet prædia exterius posita, penè continuis exactiōib. impel-
lebantur redimere. Intra tamen urbē nemo nisi fidelis habitare præsumebat.
Hęc enim sola inter omnes illius regionis urbes, in sua manens ingenuitate
illibata ab infidelibus, qui circumpositas iampridē occupauerāt prouincias,
nec subiugata fuerat, nec alterius professionis quempīa pertulerat habitantē:
sed exterius in urbib. finitimiſ & præsidij confinib. habitantes, tantas prædi-
ctis ciuib. inferebant molestias, ut egredi urbem non liceret, nec sua exterius
procurare negotia. Huic aut̄ urbi præerat quidā natione Græcus, multo con-
fectus senio, utriusq; sexus liberis carēs, qui ab eo tempore, quo uniuersa pro-
uincia Constantinopolitano subiecta erat imperio, missus ad eandē urbem,
pr̄fes fuerat: & Turcis superuenientibus, anteq; præsidatus sui tempus esset
euolutū, de necessitate morā facere compulsus, iurisdictionē cōtinuerat suā,
nec ipso ad propria redire ualente, nec populo ab administratione eū cedere
compellente. Erat tamen prælatus inutilis, à subditis non ualens propulsare
molestias, aut quietē aliquam procurare. Conuenientes ergo ciues adiuicē,
cum eius tamen conscientia & bona uoluntate, legatos (ut prædictimus) ut suis
remedium aliquod adhiberet molestijs, ad D. Balduinū dirigūt. Qui populi
& maiorū intellecta postulatione, habito cum suis consilio, acquieuit: & ad
iter se accingēs, cum octoginta tantū equitib. Euphratē transiit, reliquos de
comitatu suo per arces & mancipia quæ sibi contulerat Dominus, circa Eu-
phratē ad custodiā derelinques. Porrò Turci qui trans Euphratēm habita-
bant, præcognito eius aduentu, ei parauerunt infidias: erat autem in itinere
oppidum, cui præerat quidā Armenius, in quod ut prætentas sibi declinare
posset

posset insidias, se cōtulit, à domino loci benignè & hospitaliter suscep̄tus. cū autē ibi per duos quieuisset dies, non ausus procedere: Turci qui per bīduū illic latuerant in insidijs, morā fastidientes longiorē, ante prædictū oppidum erectis uexillis, cum turmis ualidioribus subito astiterūt, prædā quam in paſcuis adiacentib. repererant, uiolenter abducentes. Nostri aut̄ quoniā impares & numero & virib. ad eos egredi nō p̄fumentes, intra oppidū se cohibebant. Tandē die tertia abeuntib. illis, & reuersis ad propria, Balduinus inceptū iter peragens, Edissam peruenit: ubi à prædictę ciuitatis ciuibus, occurrente ei uniuero clero & populo, cū tubis & tympanis, cū hymnis quoq; & canticis spiritualib. multo præuentus honore, & omni gratia suscep̄tus est.

Dux ciuitatis facti poenitens, cuius successibus inuidet, pacta rescindere nititur: sed tandem uicium à populo, fraudulenter Balduinum adoptat in filium. Caput III.

ATuerò dux qui eum citari fecerat, apud se tacitus considerās honorem & gratiā, quam aduenienti populus exhibuerat, inuidere cœpit, & à pectorum tenore quæ prius proposuerat, resilire. Cum enim eum ad hoc euocasset, ut uniuersorū bonorū, uectigalium, tributorū, quæ ciuitas habuerat, eum in uita sua decreuisset ex æquo fore participē, & post eius obitum cūcta ex integro possessurū, mutato proposito, cœpit offerre: Quod si urbi & ciuibus suis uellet contra Turcorum importunitatē ministrare subsidium, & arcerē uiolentiā, ipse iuxta boni viri arbitratū, honestam annuatim laboris recompensationē designaret. Quod D. Balduinus omnino respuens, ut tanq; gregarius aliquis apud eum stipendia mereret, ad abitum se parabat: cum ecce ciues eo cognito, ad eundē ducem properant, monentes & instantes attentius, quatenus tantum principem, tamq; eorum libertati necessariū, nullatenus abire patiatur, sed iuxta priorum tenorem pactorū eum sibi obliget, ut de cætero tam ipse quām uniuersa ciuitas optata quiete perfruantur. Videlis autem dux unanimē plebis et maiorum instantiam, & feruorem dilectionis quam erga eum conceperant, reniti, & eorum obtiāre postulationibus periculose ducens, inuitus licet, & suspectum eius habens introitū, tamen assensum præstítit, & sub quodam colore, cumulatæ recompensationis, eo in filium adoptato, presentibus ciuibus, quamdiu uiueret, omnī bonorum ex æquo, solenniter contulit participem, & post eius obitum ex integro successorem. Gauisus autē est populus, libertatis suæ omnimodā in eo spem habentes. Ab ea igitur die, de D. Balduini protectione p̄fumentes, iniurias quas à duce perpessi fuerant, solito libentius reuocantes, animum habebant ultum iri, si quando locus daretur & tempus: quod postmodū rei subsequēs exitus, euidentissimē declarauit.

Rogatu ciuium Samosatum obsidet. Ciucs aduersum ducem suum, virum inutile, conspirant, & colentes quantas eis inuulerit iniurias. Caput IV.

ERAT autem iuxta eos antiquissima ciuitas, & munita supra modum, nomine Samosatum: cui præerat vir infidelis, natione Turcus, Balduinus, in armis strenuus, sed subdolus & nequam. Hic prædictos ciues multis afficiebat molestijs, tributa & agrorum uectigalia, & angarias multipli- ces eis ingeminās, & pro his omnibus liberos eorum habebat obsides: quibus nullam impendens humanitatē, in luto et latere sibi seruire compellebat.

g iij Pro

Pro quibus molestijs ciues uniuersi ad domini Balduini prouoluti genua, orant unanimiter, & cum lachrymis implorare satagunt, quatenus ab illius uexatione eos protegere dignaretur, & ita efficere, ut liberos suos, qui ab eo detinebantur inuiti, possent recipere. ille autem eorum hanc primam postulationem uolens exaudire benignius, & per hoc sibi populi gratiam ampliorē promereri, conuocato populo, & armis cōmunito, ad locū prædictum in manu robusta peruenit: ubi cum per dies aliquot frequentibus congressiōnibus, & multa instantia urbem expugnasset, Turcis qui intus erāt strenue resistentibus, & de loci præsumētibus munitione, uidens quod non proficeret, relictis militibus septuaginta, in loco uicino & munito aliquātulum, qui Samosatenis sine intermissione requiem negarent, & continuas molirentur insidias, ipse Edissēam est reuersus. Videntes autem ciues, quod esset dominus Balduinus vir strenuus, & in cunctis prosperè agens: & indignum repūtantes, quod qui dignus erat tanquam liberator urbis, & quietis fundator, uniuersos præsidere, & pro arbitrio cuncta disponere, parem haberet in ciuitate uirum inutilem: accito Constantino nobili & potente uiro, qui in montibus munitissimis habebat præsidia, de communi proponunt consilio, ut duce eorum interempto, dominum Balduinum sibi ducem constituant, & principem singularem. Ciues enim eius meritis exigentibus oderant illum. multis enim calumnijs eos dicebatur affligere, aurum & argentum & quelibet preciosa ab eis uiolenter extorquens, cui si quis tentabat resistere, eidem statim, data pecunia, Turcorum suscitabat inimicitias & odium: ita ut non solum in uineis & hortis & satis succendendis: gregibus quoq; & armentis abducendis timerent, uerū & de uita periclitarentur saepius.

Edissani ducem prædictum interficiunt, Balduinum sibi præficiunt in dominum. ipse uero Samosatum prædictum à Baldūc, qui ei præcerat, multo emit precio.

Caput V.

Conuenientes igitur ad inuicem, horum malorum memores, & uidētes quod maior ad diu desideratam libertatem obtinendam, per hospitem pateret uia, ex condicto ad arma conuolant, & turrim in qua domicilium habebat, multa impugnant instantia, proterua animositate diruere satagentes. Videns autem plebis feruorem, & pro meritis aduersus se indignationē conceptam, accito domino Balduino, pro uita sollicitus, rogat, ut effusis thesauris, pro eius salute ad populum intercedat. Ille autem cum bona fide, ciuium ab eo uellet propulsare iniurias, & ab illo proposito cohibere, uidens quod non proficeret, sed magis & magis irritaretur populus, reuersus ad ducem, monet & hortatur attentius, quatenus quoq; modo uitæ consulat & saluti. Ille autem desperati more, quærens remedium ubi non erat, per fenestram fune demisso, seipsum etiam deponebat: ubi antequā ad terram perueniret, mille sagittis confossus interiit. Quem defunctum & exanimem per plateam trahentes, amputato capite, uix aduersus eum conceptā indignationē explēuerunt. Die uero altera dominum Balduinum inuitum & renitentē, sibi præfecerunt in dominum, exhibitis corporaliter de conseruanda fidelitate iuramentis: & introducentes eum solenniter, & cum omni gloria in præsidium ciuitatis, uniuersos thesauros & infinitas, quas ille à multis retro temporibus congregauerat, ei tradunt diuitias, uniuersa in tranquillo constituta ciuitate.

Baldūc

Baldūc uero, quem Samosatenæ ciuitati præesse dixeramus, uidens quod Balduinus de die in diem proficiens, uniuersam sibi subiugabat regionem, prædictam ciuitatem sub precio decem milium aureorum uenalem obtulit. Dominus uero Balduinus post multam deliberationem, uidens loci munimen, & quod non facilè uiribus poterat superari, data infinita pecunia, urbē & ciuium obsides, cum multa gloria suscepit. Hic primū tantum ciuiū Edis, sanorum in se conciliauit gratiam, ut iam non solum dominū, sed etiam patrem eum haberent, parati pro eius incolumente & gloria usque ad mortem decertare.

Sororgiam ciuitatem obsidet. Obsessam uiolenter occupat: gratiam apud populum suum demorens infinitam.

Caput VI.

Est in eadem prouincia ciuitas Sororgia nomine, infidelibus eodem modo referta habitatoribus, Edissanis in uicino constituta, cui prægerat quidam Turcorum satrapa Balach nomine. Hic etiam prædictis ciuibus Edissanis, multis inferebat iniurias, & continua uexabat molestijs, pro quo etiam dominio Balduino supplicantes Edissani, facile obtinēt, ut congregato exercitu, urbem prædictā obsideret. Vnde factum est, ut statuta die illuc proficiscens, desiderium populi manciparet effectui ciuitatem. Locatis autē in gyrum castris, & machinis congrua prouisione dispositis, urbem animosius cœpit impugnare. Videntes autem ciues uiri constantiam, & de uiribus diffidentes, nimia concussi formidine, missa ad eum legatione, pacem impetrāt ea conditione, ut urbe resignata, uita eis & incolumenta conseruetur. Suscepta autem ciuitate, & eius presidio, relictis de suo comitatu ad custodiam sufficiēbus, præfectoq; uno ex illis, qui ibidem eius procuraret negotia, ciuibus quoque annuatim præstando imposito tributo, Edissam cum ingenti gloria est reuersus. Factumq; est, ut per huius urbis impugnationē, liber ab Antiochia usq; Edissam transire uolētibus, pateret commeatus. In medio enim itinere, inter prædictam urbem & Euphratem transire uolentibus, præstabat prius impedimentum. His ergo dictis de domino Balduino, ad ea quæ restant de maiore exercitu dicenda, redeamus.

Diccti quidam à maiore exercitu, urbem Artesiam uiolenter occupant. quo rumore exciti Antiocheni, illuc cum multa properant militia, nostris insidiis præstruunt, urbem impugnant: nihil proficientes redeunt, ponte tamen prius occupato.

Caput VII.

In terea dum circa partes Edissanas trans Euphratem dominus ita desudat Balduinus, maior exercitus, ut præmissum est, per abrupta montium & uallium deuixa Maresiam usq; peruenerat: erat autē prædicta ciuitas Christia nos habens habitatores, paucis exceptis qui in præsidio ciuitatis morabantur, ceteros pro libero tractantes arbitrio. Hi uero auditio nostroru aduentu, per territi, clam aufigerunt, urbem solis fidelibus relinquentes. Ad quam postq; Deo deuotus exercitus peruenit, ante urbis incenia, in pascuis uarentibus castigatis sunt, uiolentiam ciuibus inferri omnino prohibentes. Vnde factū est, ut rerum uenaliū illic cum omni tranquillitate ministrata sit abundantia. Comptū autē habētes, ex indigenarū relatione fideli, quod in proximo alia esset ciuitas, bonis redundans omnib; & ceteris multo fertilior, quę à Turcis detine-

detinebatur, nomine Artesia; illuc cum omni celeritate de communi consilio comes Flandrenium Robertus, assumptis sibi quibusdam nobilibus, Roberto uidelicet de Roserio, & Goscelone filio Cononis de Monte acuto, cū mil'e loricatis proficiscitur: quò perueniens proximus eam obsidione uallat. Turci autem de loci munimine præsumentes, urbe relicta, in præsidiu se contulerunt: at uero Armenij, & alijs fideles eiusdem urbis habitatores, comparentes quod hi qui in tanto armorum fulgore aduenerāt, de exercitu essent, quem diu, & cum multo expectauerant desiderio, in spem libertatis erecti, arma corripiunt: & Turcos, qui eos uiolenta dominatione per multa oppresserant tempora, gladijs conterimunt. Factumqz est, ut subito perimentes uniuersos, eorum capita exterius proiecserent; & portis apertis fideles qui exterioris erant, intra urbem deuotiss. inuitarent ad hospitium: & plenis hospitalitatis legibus, eis & equis eorum necessaria ministrarent. Est autem hæc ciuitas, quæ alio nomine Calquis appellatur, quæ sicut prædicta Maresia una de suffraganeis urbibus, quæ ad Thronum Antiochenum subiectionis habet respectum. Distat autem ab Antiochia miliaribus quindecim. Hæc ergo fama longè lateqz per regionē diffusa, ciues Antiochenos exciuit, ut arma corriperent, & in perniciem illorum qui ad Artesiam conuenerant, & eius ciues occidendo urbem occupauerant, accingerentur. Electi ergo de his qui apud Antiochiam ad tutelam eiusdem urbis conuenerant, quasi ad decem milia, illuc sub omni festinatione contendūt. Ad quem cum approximarent locū, præmissis triginta armaturæ leuis equitibus, qui equos habebant uelociissimos, reliqui in loco occulto ad insidias derelicti remanserūt. Hi ergo qui premissi sunt, quasi excusores, ut nostros ad insectandum incautius inuitarent, ante urbem Artesiam coepérunt liberè nimis, quasi prædas abacturi, discurrere. Nostrī autem qui in urbe erant, eorum non uolentes ferre superbiam, et liberos nimis discursus, certatim ad arma conuolāt, & eos sectantes incautè, aliquantulum super eas quas studiose locauerant insidias, descenderunt: qui de latebris egredientes, nostros ab urbe laborabāt excludere, ne ad eam con fugientes, contra irruentes maiores copias possent inuenire refugium. Nostrī tamen autore Domino, eos à se uiriliter repellentes, sani & incolumes, cū omni suo comitatu infra prædictam urbem se receperunt. Videntes autem, quod non erat opus facile ut ciuitatem ita subito sibi uendicarent, apponunt eam obsidione uallare. Cumqz per diem integrum urbem expugnassent, & illis qui intus erant resistentibus uiriliter, non proficerent, audientes etiam quod maior appropinquaret exercitus, cuius periculosem erat nimis aduentum expectare, saniore ducti cōsilio, Antiochiam reuersi sunt: ponte tamen, qui medius erat, militibus communito. Comes igitur cum his qui secū erāt, urbem quam ei contulerat Dominus, usqz ad aduentum maioris exercitus sollicitus conseruabat. Sed interim egregiæ indolis adolescens prædictus, Gosceno domini Cononis comitis de Monte acuto filius, ualida correptus ægritudine, uita deceſſit. Ibidem cum honestis exequijs traditus est sepulturæ.

Maior exercitus Artesiam peruenit: inde premis quibusdam, qui pretentarent vias, ad pontem accedunt, & in iitis hostibus fluuium transeunt.

Caput VIII.

Vix circa auroram, Turci qui ab Antiochia uenerat, discesserunt ab Artesia; cum ecce nunciatur, maiorem exercitum eiusdem ciuitatis fines ingressum, non longe ab urbe castra locasse. Dumque pro fratribus qui apud Artesiam obsidionem pati dicebantur, debitam gerunt solicitudinem, de communi consilio, mille & quingentos in subsidium eorum loricatos dirigunt, praecipientes, ut si ad urbem obsidione soluta, liberum possint habere accessum, relictis custodibus, qui ad urbis defensionem sufficere possint; dominus comes Flandrensis, & alij nobiles, qui cum eo ibidem erant, ad exercitum redeant. Redierat etiam dominus Tancredus, eandem mandati formam suscipiens a Cilicia, ubi regionem uniuersam suae mandauerat ditioni. Reuersi erant et alij nihilominus, qui undequaque dispersi, uarijs rapti fuerant studijs: excepto domino Balduino Ducus fratre, qui circa partes Edissanas, de die in diem, praeuia Domini misericordia magis ac magis proficiebat. Sic igitur redintegrato exercitu, & partibus recollectis, lege praecipiunt edictali, ut de cetero nemo, nisi missus, ab exercitu presumat separari. Solutis igitur castris, uersus Antiochiam acies dirigunt, uiarum compendia secuti: & quia fluuius in uia medijs erat, & super fluuium pontem audierant esse munitissimum, timentes ne exercitus ibi aliquod sustineret impedimentum, dominum Robertum Normannorum ducem cum suo comitatu iusserunt procedere, & praetenare itinera, quatenus si quid difficultatis occurreret, id subsequentibus legionibus faceret notum, & principes super ea redderet doctiores. Praecedebant autem eius exercitus legionum primicerij, uexilla bauulantes, uiri nobiles & incliti, et in usu armorum commendabiles, dominus Erardus de Pusato, & Rogerus de Barnauilla. Separatus igitur ab exercitu dominus Comes cum suis cohortibus, & maiores praecedens copias, ad praedictum pontem peruenit. Erat autem pons lapideus, in utraque fronte turres habens munitissimas ex opere solido, sicut & totus pons erat compositus: in quibus centum uiri fortes, & in armis strenui, arcus usum habentes familiarem, & sagittandi peritiam, ad earum custodiam erant deputati, ut transire uolentes a uadis & fluminis accessu uiolenter arcerent. Aduenerant preterea ab Antiochia equites septingenti, qui in ulteriore eiusdem fluminis ripa constituti, uada praecupauerant, transitum nostris omnino pro uiribus inhibituri. Fluuius autem, cui pons superpositus est praedictus, Orontes appellatur, uerbo uulgari Ferdictus, qui ab eo loco secus Antiochiam defluens, inde ad mare descendit. De hoc quidam somniare solent, quod sit Farfar Damasci fluuius: sed compertum habemus, quod errore trahuntur, qui hoc asserunt. Farfar enim & Albana a Libano trahentes originem, per agrum Damascenum secus ipsam urbem defluentes, in Orientem penetrant: ubi in arenosa solitudine desicere dicuntur. Orontes uero secus Heliopolim, quae alio nomine appellatur Malbet, primum habens exordium, per Cæsaream & praedictam Antiochiam in mare descendit mediterraneum. Perueniens igitur ad pontem Normannorum Comes, cum suis expeditionibus transire prohibitus est, cum ab his qui in turribus erant super pontem, tum ab his etiam,

qui

qui fluminis ulteriorem ripam occupauerant: factusq; est ibidem conflctus asperrimus, dum & nostri uiolenter fluuium transire nituntur, & hostes transire uiolentibus omnino contradicere, & a uadis arcere sagittarum immissa grandine moliuntur. Dumq; in hoc utrinque desudarent atrocius, ecce maior aduentabat exercitus. Cognitoq; quod circa pontem Comes & qui cum eo præcesserant, bello detinebantur occupati, iter accelerant, ut laborantibus socijs opem ferant, & exclusis hostib. transitū sibi præparent expeditū. Postq; ergo uniuersē aduenerūt legiones, uoce præconia et lituis comoniti, arma corripiunt, & totis viribus insistētes, pontē, hostibus in fugam uersis, uiolenter occupant. Alij uero qui secus pontē propter locorum angustiam pugnare non poterant, ut interim otiosi non torpescerēt, uado reperto fluuium exuperantes, ripam ulteriorem, exclusis hostibus, liberā possident. Translato igitur uniuerso exercitu cum curribus & uehiculis & impedimentorum uniuerso genere, circa fluuium, quincq; aut sex ab urbe distantes miliaribus, in locis pascuis & latē uirentibus castrametati sunt. Die uero sequenti iterum præcedentes, inter montes & fluuium, uiam secuti regiam, ante urbē infra miliare unum castra locauerunt.

Descriptio urbis Antiochene, & eius dignitatis. Caput 19.

Esta utem Antiochia ciuitas gloria & nobilis, tertium, uel potius secundum (nam de hoc maxima questio est) post urbem Romā dignitatis gradum sortita: omnium prouinciarum quas tractus Orientalis continet, princeps & moderatrix. Hæc priscis temporibus dicta est Reblata, ad quam Se-dechias rex Iuda cum filijs ante Nabuchodonosor Babyloniorū regē deduxit: ubi in patris præsentia filios eius occidi præcepit, & ipsum consequenter oculis priuari. Hanc, post mortē Alexandri Macedonis, Antiochus qui post eum regni eius partem obtinuit, turribus & muro ualidissimo circundatam, & in statum reparatam meliore, de nomine suo uocari præcepit Antiochiā, regni sui cōstituens caput, & in ea sibi & successoribus eius, & in perpetuum domicilium ordinans familiare. In hac Apostolorum princeps, cathedralm obtinuit sacerdotalem, & pontificali primum functus est dignitate: uiro uenerabili Theophilo, qui erat in eadem ciuitate potentissimus, in proprio dogmate basilicam dedicante. Cui Lucas, ex eadē urbe trahens originem, tam Euangelium suum, quām Actus Apostolorum scripsit: qui & beato Petro, septimus in ordine Pontificum, in eadem Ecclesia successit. In hac etiam primus fidelium habitus est conuentus, in qua & Christianorum nomen dedicatum est. Prius enim, qui Christi sequebantur doctrinam, Nazarenī dicebantur. postmodum uero à Christo deducto nomine, autoritate illius Synodi, Christiani sunt dicti fideles uniuersi. Vnde etiā, quia gens sine difficultate prædicantem suscepit Apostolum, ad Christi fidem unanimiter conuersa, & nomen, quod sicut unguentum effusum longè latec̄p redolet, prima inuenit & docuit: nomen eius designatum est nouum, & Theopolis est appellata: ut quæ prius hominis nequam & impij nomen pertulerat, eius qui eam ad fidem uocauerat, domicilium & ciuitas deinceps appellaretur, super hoc condignam recipiens à Domino retributionem. Utq; prius erroris magistra, multis sub se positis regionibus imperauerat, postmodum in via Domini

mini, & honesta morū disciplina, easdem nihilominus haberet suffraganeas: uiginti enim prouincias in sua iurisdictione eiusdem (D.o amabilis) ciuitatis dicitur habere Patriarcha. Quarum quatuordecim, singulas habent metropolitas, cum suis suffraganeis. Sex uero reliquæ, sub duobus primatibus, qui uulgarí appellatione dicuntur Catholici, quoru alter est Amensis, alter uero Hermopolitanus, qui est Baldacelis, cum eorum suffraganeis disponuntur. Quæ omnes uno nomine, Oriens uidelicet nuncupant, sicut ex synodo Constantinopolitana colligitur, quæ sic habet: Orientis autem Episcopi, solius Orientis curam gerant: seruato honore primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ synodi continetur.

In qua prouincia sita sit: descriptio quoq; situs eius.

Caput X.

SIta est in prouincia, cui nomen Syriacoëles, quæ maioris Syriae pars esse di noscitur: commodissimam & amoenam habens positionem. Protèditur uallibus, agrum habens optimum, & glebam uberem, riuis & fontibus tota penè irrigua, amoënitate singulari, inter medium montu ab Oriente in partes decliviis occiduas. longitudinem habens quasi ad miliaria quadraginta latitudinē uero, pro diuersitate locoru, sex uel quatuor. In superiore sui parte lacum ex adiacentibus collectum fontibus habens piscosum maximè, à fluvio qui uallem percurrit, ad mare seicus urbem defluens, spacij unius miliarij distans, unde riuus egreditur, qui postmodum in eundem fluuium inferius circa urbem deriuatur. Montes uero, qui eam ex latere uallant utroq; & si sublimes sint ualde, tamen dulces & perspicuas manant aquas: & usq; ad suprema culmina, in cliuis & lateribus suis, agriculturam præbent præcipuam: quorum qui ab Austro est, sicut est etià fluuius, qui eandem urbem præterlatitur, Orontes dicitur, teste Hieronymo, qui Antiochiam inter Orontem fluuium & Orontem promontorium dicit consistere: cuius pars inferius seicus mare in immensam se erigens alitudinem, nomen sibi uendicat speciale, & uulgarí appellatione dicitur mons Parlier, quem quidam Parnassum reputant, Baccho dedicatum & Apollini. Quorum opinioni suffragari uidetur fons Daphnidis, quem quidam Castalium reputant, iuxta ueterum tenorem fabularum, Musis sacrum, & gymnasij celebrem philosophorum. Qui ad radices eiusdem montis, in eo loco qui dicitur scala Boamundi, iuxta urbem prædictam habere dicitur exordiu. Sed à uero seicus est hæc opinio. Nā Aoniæ regionis, quæ pars est Thessaliæ, Parnassum constat esse promontorium, secundum quod Naso in primo Metamorphos. describit ita:

Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit, sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi uerticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatq; cacumine nubes.

Hic autem iuxta Solinum Cassius appellatur, de quo in Polyhistore suo capitulo quadragesimo quarto, primò sic ait: Iuxta Seleuciam Cassius mons est, Antiochiæ proximus, cuius è uertice uigilia noctis adhuc quarta, globus solis conspicit, & breui corporis circumactu, radijs caliginem dissipantibus, illinc nox, illinc dies cernitur. Sed ne te Seleuciæ nomen decipiat æqui uocu,

h noueris

noueris esse duas urbes, quarum utraque dicitur Seleucia. Prima, quae Isauriae metropolis est, quae ab Antiochia plus quam dierum quinque distat itinere. Et altera quae Antiochiae proxima, uix ab ea miliaribus distat decem, iuxta fauces Orontis fluminis, qui locus hodie Porta sancti Symeonis dicitur. Fons autem supradictus, Daphnis dicitur, Apollini dedicatus, quem gentilis superstitio frequentare consueuerat, ut inde reportaret oracula, & super ambuguis quaestionebus responsa. Quem locum Julianus apostata, postquam a Christo, & a pietatis doctrina desciuit, dum in partibus Antiochenis mora ficeret, ad Persas iturus, ut Apollinem super eo facto consuleret, adibat frequens, secundum quod Theodoricus in trigesimo primo capitulo Tripartitae historie asserit ita: Cum Julianus apud Pythonem Daphneum responsa peteret, de Persici bellum uictoria, & ille de uicinitate corporis Babyle martyris eum accusaret, iussit eius corpus auferri. Idipsum etiam euidentius aliquantulum in decimo Ecclesiasticae historiae dicitur hoc modo: Dedit & aliud Julianus uocatio*rum* su*rum* & leuitatis indicium. nam cum Daphnis in suburbano Antiochiae iuxta fontem Castalium litaret Apollini, & nulla quae querebat responsa reciperet, causasque silentij percunctaretur, a sacerdotibus Daemonis: Aiunt Babyle martyris sepulchrum prop*ter* assistere, & ideo responsa non redi. Et licet fons prae*dictus* dicatur Castalius, non tamen intelligendus est esse ille Castalius, qui alio nomine Pegasaeus, Caballinus, & Aganippe dicitur: ille enim esse legitur in prae*dicta* Aonia, iuxta uerb*um* Solini, quod sic se habet: Thebis Helicon locus est, Cytheron saltus, amnis Ismenus, fontes Arethusa & Hypodia, Salmace, Dirce, sed ante alias Aganippe & Hippocrone. Quos quoniam literarum primus repertor, equestri ordinatione deprehendit, dum rimatur, quae nam insideret loca, incensa est licentia poetar*um*, ut utrumque pariter disseminaret, & quod potus inspiratione faceret literaturam. Qui uero a Septentrione uerbo uulgari & consueto Mortana nigra dicitur, mons iterum & pinguis & uber fontibus, & riuis irriguus, in suis & pascuis multas suis habitatoribus praebens c*o*mmoditates. Vbi & pri scis temporibus multa traduntur suis uirorum religiosorum monasteria, & usque in praesens Deum timentium loca plura fouet & nutrit uenerabilia. Per medium autem huius uallis, fluuius (de quo supra fecimus mentionem) fluenta deducit usque ad mare. In eum tamen montem qui ab Austro est magis uicinus & procliuior, urbs inter montem & fluuium constituta est, ita ut a sublimioribus montis partibus, muri sumentis initium, per deuexum montis usque ad flumen deduci, maximum infra se spaciun*em*, tam de montis declivo laterc, quam de plano, quod a radice montis usque ad fluuium protenditur, ambientes. Clauduntur autem infra muri ambitum, mirae celitudinis montes duo, in quorum alterius uertice, qui uidetur eminentior, situm est praesidium eminentissimum, & insuperabile: qui duo ab inuicem profundissima, sed angusta ualle separantur, per quam torrens demissus a montibus ingreditur, & urbem per medianam defluens, multas ciuib*um* prae*stat* c*o*mmoditates. Sunt praeterea in civitate fontes nonnulli, inter quos prae*cipu*is est, qui in porta Orientali est, qui dicitur sancti Pauli: sed & fons Daphnidis ab urbe tribus aut quatuor distans miliaribus, formulis & aqueductu artificialiter immissus.

immissus, in locis pluribus multo argumento aquas ministrat horis consti-
tutis. Sunt autē tam qui in montibus, quām qui in deuexo, quām qui in pla-
niciē ex opere solidissimo, muri densi plurimum, & proportionabilē haben-
tes altitudinem, turribus frequentibus, & ad defensionem aptissimis, æquis
spacijs circumsepti. In parte autem Occidentali īserius, circa partes ciuita-
tis nouissimas, ita mōenibus & monti sit uicinus fluuius, ut pons quo tran-
sit, portæ ciuitatis & muro continuetur. longitudinem autē ciuitatis quidā
ad duo, quidam ad tria reputant miliaria. Distat autem à mari miliaribus de-
cem, aut duodecim.

*Quis erat dominus in ea, & quomodo audito nostrorum aduentu, prius cominus erant ex
vicinis urbibus copie in eam collecte.*

Caput XI.

Huius autē tam egregiæ ciuitatis præses erat quidam, Accianus nomine,
natione Turcus, qui de familia fuerat magni & potentissimi principis
Soldani Persarum, de quo superius fecimus mentionē, Belsfercho uidelicet,
qui uniuersas illas prouincias suo uiolenter subiugauerat imperio: tandem
uerò subactis populis & nationibus, uolēs ad propria redire, nepotibus suis
ac uernaculis, quas uniuersas sibi uendicauerat, distribuit prouincias, ut tan-
torum beneficiorum memores, perpetuò sibi fidelitatis nexu tenerentur ob-
ligati. in qua distributione, Solimanno eius nepoti, ut prædiximus, Nicea cū
adiacentibus prouincijs collata est. Cuidā uerò alteri eius nepoti, Ducat no-
mine, urbem contulit Damascenam cum urbibus suffraganeis & adiacenti-
bus regionibus: quorum utriq; Soldanus & nomen contulit et dignitatem.
Solimanno, quia cum Græcis limitans imperij Constantinopolitani, perpe-
tua, & sine intermissione erant certamina. Ducat uerò cum Aegyptijs, quorū
prædicto Soldano suspectum erat incrementū, & uires formidabiles, iugem
& continuum penè habebat conflictum, & guerram pertinacem. Cuidam
uerò seruo eius Assangur nomine, qui fuit Sangnini pater, & auus Noradi-
ni, famosissimam contulit ciuitatem Alapiam. Huic quoq; de quo sermo est
in præsenti, Acciano urbem eadem liberalitate concessit Antiochiam, cum fi-
nibus modicis. Nam usque ad Laodiceam Syriæ, Calipha Aegyptius uni-
uersas possidebat regiones. Hic ergò audiens, quod tantus fidelium princi-
pum adueniret exercitus, missis frequentibus nuncijs, et uiua uoce, & episto-
larū officio omnes principes uniuersi solicitabat Orientis, maximē autem &
Caliphā Baldacensem: & eximium cæteris omnibus potentiorem Solda-
num Persarū. eratq; satis facile, & in expedito, persuadere quod postulabat.
nam de nostrorum aduentu erant multò antea præmoniti, de quorū nume-
rositate & uirtute insuperabili Solimannus, qui ipso rerum experimento &
fide oculata conspexerat, eos reddiderat fida relatione doctiores. Instat ergò
uterq; multa precum instantia, & profulis opem postulant lachrymis: hic, ut
illatam ulcisci possit iniuriam; ille uerò, ut patriam ab eorum uiolentia defen-
dat. Promittūt igitur illis manus, & subsidium pollicentur imploratū: quod
postmodum, sicut res ipsa docuit, fideli intercessione impleuerunt. Accianus
tamen interea de nostrorum aduentu sollicitus, quanta potest diligentia, ex
adiacentibus prouincijs, & finitimis urbibus uires congregat & inducit, &
obsidionem de die in diem præstolans, uictus & alimentoru colligit copias,

h ij arma

arma congregat, materiam ad contexendas uarij generis machinas, ferrum, chalybem, & cætera quæ in huiusmodi solent ultum præstare necessarium. Ardentibus studijs ciues hortatur inducere, qui certatim pro statu publico & urbis tutela solicii, quanta possunt, insistunt diligētia, ut nulla eis desit rerum, quæ ciuibus obſeffis solent ministrare solatum. Circumientes itaque regionem, suburbana spoliant, frumentum, uinum, oleum, & cætera uitę neceſſaria: greges quoq; & armenta inde secum trahentes, urbem necessarijs cumulant contra aduenientium importunitatem hostium, multa prouidentia, & labore non paruo, se communicantes. Conuenerunt autem de uniuersis regionibus, quos idem exercitus pertransierat, multi nobiles & magni uiri, ante faciem nostrorum fugientes, qui ob loci munimen & robur, quod nidebatur insuperabile, sine alicuius uocatione, sola spe obtinendæ salutis, in eandem urbem se contulerunt. Vnde ampliato numero, dicebantur in ciuitate esse tam ex ciuibus, quam ex cōgregatis auxilijs, equitum sex uel septem milia, peditum autem ad pugnā expeditorum copia quindecim aut uiginti milium summam dicebantur excedere.

Deliberatio nostrorum principum, & accessus expeditionis
ad urbem. Caput XII.

VIdentes autem nostri ciuitatem in uicino constitutam, antequam ad ciuitatem accederent, conuenerunt ad inuicem super instanti facto deliberationem habituri. Erant enim de principibus nonnulli, qui propter instantem hyemem, urbis differre obsidionem, usq; ad ueris initium persuadere conabātur, allegantes, quod exercitus per urbes & castella diuisus erat, qui nō facile ante ueris initium possit reuocari. Dicebatur præterea, quod Imperator Constantinopolitanus eis infinitas mitteret copias in subsidium, & quod etiam de partibus Transalpinis recens iterum ueniret exercitus: quorum utruncq; oportere expectare, ut multiplicatis uiribus, facilius possent obtinere propositum. Interim uero per partes diuīsum, per loca opulentiora hymandi gratia dirigendum exercitum, ut uere redeunte, & reparatis uiribus, & equis pabulo refocillatis, fortiores iterum ad debita possent opera consurgere. Alijs uero longe uidebatur expeditius, ut statim & subito urbs obsidione uallaretur, ne datis inducijs, eam ciues communire possent diligentius, & uocati ad eorum subsidium, colligendi maiores copias, ferias haberēt ampliores. In hac igitur tanta deliberatione ea pars obtinuit, que operi protinus insistendum, moram esse periculofam, & expeditionis vires non esse ab inuicem separandas allegabant. Placuit igitur de communi cōſilio, ut ad urbem unanimiter accederent, & eam uallarent obsidione: unde factum est, ut solitis castris, urbi appropinquantes, mense Octobri, decima die mensis ante urbem consisterent, castrametati. Et licet nostrorum qui gladium poterāt educere, ad ter centum milia dicerentur, exceptis mulieribus & paruulis, tamen ciuitatem non poterant undiq; castris circumpositis uallare. nam exceptis montibus, qui (ut prædiximus) moenibus eorum claudebantur, circa quos nec attentatum fuit castra locare, ciuitatis partem, quæ à montis radice usq; ad fluuium loco protenditur planiore, non potuit obsidio continuata universam cohibere. In hoc igitur nostrorum aduentu, & castrorum positione licet

licet cum multo strepitu & cornicinum stridore, equorumq; hinnitu, & armorum fragore, confusa uociferatione, quæ usq; ad sidera tolli uidebantur, noster accederet exercitus, tamen tota illa die, & per subsequentes aliquot tanto silentio conquieuit ciuitas, ut neq; ex ea sonus aut strepitus audiret, ut merito crederet defensoribus uacua, quæ tamen multis tam almentorū, quam optimè armatorum copijs militum redundabat.

*Disponuntur principes circa urbem stationibus congruis, & urbem uallant obsidione:
ciues timore confernantur.*

Caput XIII.

ERANT itaque in ea ciuitatis parte, quæ in plano sita est, portarum aditus quincq;. In plaga enim superiore, quæ ad Orientē respicit, erat porta una, quæ hodie dicitur Sancti Pauli, eo quod monasterio eiusdem Apostoli in cliuo montis posito sit subiecta. Secunda uero eidem è regione opposita, tantum ab ea distans, quantū in longum ciuitas porrigitur uniuersa, porta est Occidental, quæ hodie S. Georgij dicitur, eo quod eiusdem martyris basilicæ sit uicina. In latere autem septentrionali, tres erant portæ, quæ ad flumen habebat exitum: quarū superior porta Canis dicitur, pontē habens ante se, per quem palus, muris contermina transitur. Secunda uero, hodie porta ducis appellatur: quarū ab utraq;, quasi spacio unius miliarij distat fluuius. Tertia uero porta, Pontis dicitur, eo quod ibi pons est, quo fluuius transitur. nam inter prædictam Ducis portam, quæ media est, usq; ad hanc, quæ est in eo latere nouissima, ita muris applicatur fluuius, ut de cætero muris continuus, à ciuitate non recedat. Hanc igitur, & eam quæ dicitur S. Georgij, quoniam ad utramque illarum, non nisi flumine transmisso, peruenire poterat exercitus, inobsefas dimiserunt, reliquis tribus superioribus obsidione uallatis. Superiorem igitur obsedit dominus Boamundus, cum his qui ab initio eius castra secuti fuerant: circa eum, à parte inferiori, Robertus comes Normannorum, Flandrensius comes, dominus Hugo Magnus: hi à castris domini Boamundi, usq; ad portam Canis, castra cum suis Normannis, Franciis, & Britanniis continuauerant sua. Circa portam uero eandem dominus Raymundus comes Tolosanus, & episcopus Podiensis, cum alijs nobilibus, qui eorum castra secuti fuerant: cumq; omnium Gualconum, Provincialium, & Burgundionum infinita multitudine, castra locauerunt usque ad sequentem portam omne spaciū occupantes. Circa uero eandem portam, dux Godefridus cum fratre suo Eustachio, & Balduino Hematorum, Raynaldo Tullensium, Conone de Monte acuto, comitibus et illustribus uiris, et alijs nobilibus qui ab initio eius castra secuti fuerāt, Lotharingis, Frisonibus, Suevis, Saxonibus, Franconibus & Bauaris, castra locant sua: reliqua parte, penè usque ad portam pontis occupata inter ciuitatem & ei iam coherentem fluuium & reliquorum castra principum, quasi in triangulo constitutus. Erant autē in prædicta regione pomceria, quæ nostri uniuersa succidētes, claustra sibi, & equis eorum inde contexebant repagula. Admirabantur igitur qui de turribus & muris per cancellos castra contemplabant ciues, armorum fulgorē, operum diligentem instantiam, hospitandi modum, castrorum positionem, & suspectum tam uiribus quam numero multitudinem: dumq; præsentia cum præ-

h iij teritis

teritis comparant tempora, præsentē molestiam cum tranquillo qui præcesserat rerum statu conferentes. uxoribus & liberis, paternis quoq; laribus, & quod præcipuum est mortalibus, libertati timentes; felices eos reputant, quos amica mors tantis subtraxerat periculis, quibusq; dederat obitus, ne tot inuolerentur calamitatibus. Suspensi igitur de die in diem suorum cladem, & urbis expectabant oppugnationem: quasi certum habentes, quod absq; rui na ciuitatis, & libertatis eius naufragio, tanta obsidio absolui nō posset, quæ ad id totis uiribus anhelabat.

Nostri super flumen pontem erigunt ligneum, ut liberius pabulum exeat: in castra comitis Tolosani per portam eis conterminam, à ciuib; fuit eruptione repentina. Caput XLI.

Igitur qui in castris erant, ut equis pabulum, sibiq; necessariam procurarent alimoniam, trans fluuium de necessitate egredi consueuerant, & procedere longius aliquantulum. Cumq; saepe ac sæpius illâc properantes cum animi incolumentate reuerterentur indemnes, ciuib; adhuc intra urbem se cohibentibus, nec præsumentibus ad hoc exterius euagari, pro consuetudine sibi fecerant fluuium sæpius in die transire, idq; siebat cum multa difficultate: nam inuadabilis erat fluuius, & natando transire oportebat. quod com pertum habentes qui in ciuitate erant, plerunq; palam, sed frequentius clam per pontem flumine transmisso, nostris incaute discurrentibus, & gratia quæ rendi necessaria, dispersis ab inuicem, cædem inferebant & uulnera: ea maxime freti fiducia, quod non poterant facilem habere ad castra reditum, fluuium impedimentum administrante. Eodemq; pacto & qui in castris erat, quam uis suos coram se male tractari cernerent, nō facile poterant optatum suis pre bere subsidium: unde uisum est principibus omnino esse expediens, ut pontem ibi ex quacunq; erigerent materia, per quem facilius insidijs possent occurrere, & suos recipere compendiosius, ad castra redire cupientes: utq; nō deesset etiam peditibus eorum, ad suas necessitates euocatis, maximè usque ad mare uolentibus descendere, uia compendiosior, & sine difficultate. Inuentis igitur aliquot nauibus, tam in flumine quam in lacu superiori, eisq; inuicem competente nexu colligatis, suppositis etiam trabibus, & lignea ad id conueniente materia, uimineis desuper contextis cratibus, effecerunt, ut pluribus una fronte transire uolentibus, solidam in se præberet habilitatem. Vnde ex eo facto maiorem populus consecutus est commoditatem. Distantib; autem pons iste ligneus, à ponte lapideo qui urbi erat contiguus, quasi unius miliarij spaciū, eratq; positus iuxta domini Ducis castra, è regione contra portam quæ eidem Duci erat ad custodiam deputata, quæ etiam usq; hodie ab eo cui commissa fuerat, porta Ducis appellatur: ita ut eius castra intra prædictam portam & pontem de nouo constitutū, essent sine interuallo media. Nec solum per pontem superius dictum, & portam ei cohærentem nostris procurabant pericula, uerum etiam per superiorem, que ab illa erat tertia, quæ porta Canis etiam hodie dicitur, multa nostris occurrabant discrimina. Erat autem, ut prædictimus, pons ibi lapideus super paludem quan dam urbi conterminam, qui tamen ex eius fontis, qui est in Orientali porta S. Pauli, tum ex aliorum deriuatione iugi, & riuiolorum continuo processu confi

conficitur. Per hunc igitur pontem in castra domini comitis Tolosani, cui ad custodiam porta illa casu contigerat, nocturnæ siebant eruptiones, & per diem etiam repentina nonnunquam assultus. Aperta enim porta, subito sagitarum immittebant grandinē: & pluribus ex eius comitatu saucijs uel interemptis, in eo spem habentes, quod non nisi per pontē eos insectari poterāt, saēto impetu, & cæde perpetrata, illicō per pontem ad portam redeentes, intra urbem se recipiebant indemnes. Vnde siebat, ut prædictus comes & alij nobiles, qui in parte illa castra locauerant, maiorem equorum iacturam, & plura multo amplius in equis & mulis paterentur dispendia, quam aliorum principum legiones.

comes contra eos uaria procurat argumenta, tandem porta obiectis molibus obduratur.

Caput XV.

Comes igitur & reuerendus episcopus tanta suorum non ferentes æqua nimiter dispendia, conuocantes suos, præcipiūt, ut malleis & instrumenis repertis ferreis omnes unanimiter ad prædicti pontis dissolutionē se præpararent: factumqz est ita, ut die quadam loricati, cassidibus tecti & clypeis, ad pontem cōuenientes prædictum, cum multa instantia, pontem dissoluere conarentur: sed resistente plurimū operis soliditate omni ferro duriore, & ciuibus sagittarum immissione, & contorsione lapidum, eorū laborem impudentibus, uidentes quod nō proficerent, ab incepto destiterunt. Mutato igit̄ proposito, consilio machinam decernunt esse è regione circa pontem erigendam, de qua inclusorum introductorum solicitudinem, & instantiam armatorum ciuium, eorumqz eruptiones cohiberent. Comportata igitur competente & pro uotis materia, & artificibus uocatis, subito, et infra paucos dies, suis absoluta partibus & diligentius completa, cum multo labore, & eam trahentium periculo, ante pontē in modū excelsē turrī erecta est, & D. Comiti ad custodiā deputata. Ciues aut̄ uidētes machinā muro proximam, illuc sub omni celeritate contendunt, & directis ad machinam iaculatorijs iterum tormentis, crebra molarū contorsione eam debilitare festināt. Ipsi quoqz in turribus & muro cōstituti, sagittis & omni iaculorū genere his qui in machina erant & circa eam, instantes animosius, eos à ponte arcere satagebāt. Dumqz qui supra murum erant, ex omni latere instantent & iacularentur frequentius, ita ut sagittarum immissione, & iaculorum frequentia nostros à se aliquantulum propulissent: alij aperta porta, cum multo exientes impetu, pontem uiolenter occupant: & rem gladio cominus peragentes, ad machinam accedūt, & exclusis inde qui ad eius custodiam erant deputati, machinam succendūt, & subito redegerunt in fauillam. Videntes autē nostri príncipes, quod necqz sic contra eas, quæ per eam portam inferebantur, molestias plenē proficeret, sequenti die tres iaculatorias erigunt machinas, ut saltem eorum iactu continuo, & saxonum contorsione muros & portā debilitare, & ciuibus per eam egredi uolentibus exitum possent impedire: siebatqz ita, quamdiu se in iaculando continuarent machinæ, nemo per eam portam auderet egredi: remittentibus uero illis operam, iterum ciues ad solitas recurrebant eruptiones, castris uicinis multas inferentes molestias. Videntes autem nostri, quod neque sic proficerent, de quorundam consilio, rupes ingentis magnitudinis,

h iij quæ

quæ uix centum deuolui possent manibus, & robora prægrandia in uirtute loricatorum mille, protegente eos uniuerso exercitu, ultra pontem deferētes, portæ obſiūnt, tantam eis præſtruentes congeriem, ut porta de cætero ciuibus inutiliter aperiretur, molarium aggere conatus eorum præpediente. Sicq; factum est, ut tali argumēto per eandem portam, ciuium frangeretur impetus, & eruptiones quiescerent repentinæ.

Nostris pabulatum egressis, hostes occurruunt, fit conflictus acerrimus. multi ex utroq; exercitu cadunt, tum confusi armis, tum submersi flumine. Caput X VI.

Factum est autē die quadā, quod de nostro exercitu uiri equites, numero trecenti, nostrum pontem pabulandi gratia tranſeuntes, coeperunt per regionem, more suo, ut sibi quærerent necessaria, dispergi. Morem autem fece rat, & pro consuetudine induxerat, tum necessitas importuna, tum id etiam quod frequentius ab illis partibus, licet ſecum plura comportarēt necessaria, redierunt indemnes; unde sibi quandam incautam nimis pollicebantur ſecuritatem, arbitrantes quod ſe perpetuò in huiusmodi continuarent ſuccellu, nec ſe, ſicut in bellīcī ſolet fieri negotijs, caſus ſinister interponeret: quos ex urbe contuentes, egressi in maiore multitudine ciues, per pontem tranſeu ntes lapideum, ad eos quos incautiſ deambulantes uiderant, ſub omni celeritate contendunt: in quos irruentes ſubitō, pluribus ex eis interfectis, reliquos in fugam uertunt. Qui dum ad pontem nauium tanquam in caſtra ſe colloca turi properarent, primis pontem occupantibus, plures ex eis uado tranſire cupientes, mortem inuenient in undis, in quibus arbitrabantur reperiſ ſalutem. Alij quoq; nihilominus de ponte, licet inuiti turmis comprimentibus ferebantur in alueum præcipites, quos ex parte plurima aquarum compri mebat uiolentia, & inuolutos pariter trahebat in profundum, absorbens audiē, quod poſtmodum reddere denegabat. Quod poſtquā nostris innouuit, concurrentes ad arma, loricatorum aliquot milia, flumine tranſmisſo, hostes à noſtrorum redeuntes cæde, & de ſpolijs exultantes habent obuiam: quos uisque ad portam ciuitatis, grauiſſimam in eis stragem operantes, multa pro ſecuti ſunt instantia. At uero ciues uidentes ſuorum stragem & uulnera, & deficientibus compatientes, reſerata porta in graui multitudine, & audacia ſolito ampliore, pontem tranſeunt lapideum, & ut ſuis neceſſarium procura rent auxilium, in noſtrorū irruentes animoſius, prium ualidē rēſiſtentēs, demum ui oppreſſos multitudinis, in fugam uertunt, & uisque ad pontem contextum nauibus persequi non defiſtunt: in quo factō plurimi ex noſtris pedi tibus gladio ceciderunt, plurimiſ etiam ſubmersiſ in flumine. De equitibus uero, dum ſuper pontem arctius ſe compriment, hostes fugiendo insectan tes, de ponte in fluum dati præcipites, cum equis, loricis, galeis & clypeis, poſtmodum comparere deſierunt, fluentarum uoragine ſuffocati. Sic ergo exercitus non leuorem quam qui in urbe erant, patiebantur obſidionē: nam cohibentibus eos tam ciuibus quos latere nō poterat noſtrorū exitus, quam hostib. exteris, qui in ſylvis & montib. delitescebant, noſtris insidias præten dentes, & de noſtris triumphates ſæpius, nō erāt ausi extra caſtra procedere, aut uiuctus quærēdi gratia longius euagare: nec in ipliſ etiam caſtriſ tuta ſatis erat mora, timentiibus uniuersiſ, ne hostiū ingens (qui ex locis plurimiſ con gregari

gregari dicebatur) super eos repente irrueret multitudo. ita ut prudenti uiro
merito posset uenire in ambiguum, utris magis timendum esset, quorum ue
melior esset conditio, an obsidentium, an eorum qui obsidionem pati uide
bantur.

*Consumptis necessarijs, cœpit famæ inualescere. Populus inopia laborare. Pluuiarum intemperie
putrefieri tentoria. Exercitus deperire.*

Caput XVII.

REferre casus singulos, qui in tanta obsidione, & tam continuo tempore per
loca uaria diebus penè singulis accidebat, longum esset enumerare, te hi
storiæ compendio, quod studiose quærimus, ualde contrariū: unde omissis
specialibus, generalia prosequamur. Inter hos igit̄ assidui Martis uarios euē
tus, cum iam quasi in mensem tertium protracta esset obsidio, cœpit in castris
uictus deficere, & alimentorum inopia exercitus laborare. Cum enim ab ini
tio maximam rerum necessariarum habuissent opulentiam, & equis eorum
non decessent pabula, more imprudentium arbitrati sunt, quod se in eodem
statu deberent continuare tempora, nihil sibi facientes reliquum, sed cōcessa
abutentes ubertate, infra paucos dies, quæ ad multos sufficere poterat, si con
gruo dispensarentur moderamine, profligabant uictualia. Nō erat in castris
modus, nec prudentibus amica parsimonia, sed ubiqꝫ luxus, ubiqꝫ superflui
tas: nec solum in his quæ ad hominum pertinebat alimoniam, uerū etiam
in cibis iumentorum, & in equorum pabulis, omnis omnino modus defece
rat: unde factum est, ut exercitus ad tantam redigeretur inopiam, quod fame
iualescente, penè populus deperiret uniuersus. Colligebantur ergo adinui
cem, & præbitis inter se iuramentis, quod æquis portionibus, & bona fide,
cuncta quæ lucro cederent, diuiderentur: trecentorum aut quadringento
rum simul egrediebantur agmina, uniuersam perlustrantia regionem, ut sibi
uictum quacunqꝫ ratione procurarent. Hi tale propositum habentes in prin
cipio, antequam ciues ad eos egredi, & insidias moliri consuerissent, dumqꝫ
suburbana longè lateqꝫ gregibus & armentis, frumento, uino, & alijs redun
darent alimentis, cum multa præda, & uberibus spolijs, & uictu plurimo
reuertebantur, unde prædicta in castris fuerat opulentia. At nunc exhaustis
locis conterminis, & Turcis, qui prius timore contabuerant, resumptis uiri
bus, & animositate recepta sua loca defendantibus, aut uacui penitus reuert
ebantur, aut (quod sæpius contingebat) interemptis omnibus non supere
rat, qui uel de eorum interitu castra certificaret. Inualescebat igitur per singu
los dies fames & inedia, ita ut uix pro duobus solidis, qui uni personæ semel
in die sumpto cibo, sufficeret panis, inueniret. Bos aut iumentū, qui ab initio
dabatur pro quincqꝫ solidis, duabus marcis uendebat. Agnus uel hœdulus
qui pro tribus aut quatuor denarijs dari consueuerat, quincqꝫ aut sex solidis
uix repertus dabatur. Equo aut pro cibo necessario per noctē octo uix pote
rant solidi sufficere: unde factum erat, ut qui aduenientes equorū secum dedu
xerant plus quam septuaginta milia, uix in castris haberent duo milia, ceteris
fame & algore consumptis. Quiqꝫ superesse uidebantur, inedia tabescentes
quotidie, & frigoris attenuati uiolentia, paulatim deficiebant. Computrue
rat præterea castrorum papiliones & tentoria, ita ut multi quibus adhuc ui
ctus supererat, consumpti frigoris inclemens, uitam expirare cogerentur.

Tanta

Tanta enim erat aquarum inundantia, & pluuiarū intemperies, ut & uictus & uestes computrescerent, & non esset locus, ubi aut capita, aut necessariam possent in sicco locare suppellestilem. Tanta igitur lues legiones in castris op presserat, ut iam locus deesset sepulturæ, iam funeribus exequiarum negarentur officia. Si qui adhuc uigoris aliquid in se uidebantur habere, ne ipsi quoq; pari consumerentur periculo, aut in fines Edissanas ad dominum Bal duinum, aut in Ciliciam ad eos qui urbibus ibi præerant, aut ad alia loca quælibet, quæ in nostrorum iam deuenerant potestatem, occulte se conferebant. Sic ergo his abeuntibus, alijs uero languore & fame consumptis, alijs etiam peremptis gladio, adeò comminutus erat exercitus, ut uix eius dimidium uideretur superesse.

Boamundus & comes Flandrensis, cum ingenti militia pabulatum exeunt. Ciues interim in castra claram irruunt, nostris damnum & iniuriam irrogantes.

Caput X VIII.

Videntes igitur Deo deuoti principes afflictionem populi, & molestias, quibus incessanter premebantur, compassionē liquefientes, & pereuntis exercitus dolore tabidi, conuenerūt adiuicem, sicut & frequenter facere consueuerant, deliberationem habituri, quomodo & quale tantis malis possent adhibere remedium. Tandemq; post multas diuersi generis opiniones uisum est expedientius, ut quidam de magnatibus, assumpta secū exercitus parte, hostium terras ingrederetur, ut inde sibi prædam, & uictui deferat necessaria: alijs uero medio tempore in castris residentes, cum omni solicitudine exercitū tuerentur. Factumq; est ita, ut domino Boamundo, & comiti Flandrensi id muneris iniungeretur: domino comite Tolosano, & episcopo Podiensi, ad custodiam castrorū derelictis: Comes enim Normannorum aberat, & dux Lotharingiae dominus Godefridus lecto decumbens, graui molestabatur ægritudine. Assumptis ergo cùm equitibus, tum de numero pedum conuenientibus copijs, & quales fatigatus exercitus poterat ministrare, in terras hostium profectus est. Audientes uero ciues, quod Boamundus & Flandrensis comes abierant, comes Normannorum aberat, Dux uero infirmabatur, occasionem sumentes, ex tempore & ex utroq; solito maiorem audaciam, pontem de communī consilio transire, & in nostrorum castra irrum pere, opportunitatemq; non negligere, quam principum absentia uidebatur offerre. Conuocata igitur ex uniuersa ciuitate omnimoda multitudine, ad portum pontis cōueniunt, & reserato aditu, quidam per pontem, nonnulli per uadum quod erat inferius, certatim transeuntes in castra moliebantur irruere. Comes autem cum quadam equitatus manu illis occurrens, duobus ex eis interemptis, reliquos intra urbem se recipere compulit. Acciderat autē in eo conflictu, quod nostri equites equum quendam uacuum, cuius dominium ad terram deiecerat, persequerentur, ut eum caperent, quod uidens populus infelix & indiscretus, arbitrabat quod nostri equites timoris causa furerent, in fugam quoq; se dederunt: & præ timore se coangustantes adiuicem, ipsi sibi mortis causam ministrabant. Videntes igitur ciues, quod nostri fugerent nemine persequente, rursus per portam egressi, fugientibus instant cominus, à ponte lapideo usq; ad naualem pontem nostros insectates, cædemq; in eis plurimā operati sunt: nostris enim se ad iuicem comprimentibus,

tibus, & præpedientibus iter, partim gladio, partim flumine: de equitibus quindecim, de numero peditū uiginti consumpti sunt. Quo successu hostes plurimum erecti, in urbem se receperunt.

Qui pabulatum exierant, inuentis hostibus & deuictis, cum præda redeunt, & spolijs uberibus.

Caput XIX.

ATuerò prædicti principes dominus Boamundus, & Flandrensiū cōmes, qui de cōmuni consilio pabulatū exierant, ut castrorū uictu lato re leuarent inopīā, cum suis cohortibus hostiū regionē ingressi, hunc nostrorū casum quoquāmodo, factis felicioribus recompensauerunt: nā expugnata hostiū uilla quadā bonis omnib. referta, Boamūndus ad partes uarias exploratores direxerat, ut de statu regionis eum redeentes instrueret, & prædam si possent, ampliore congererent. Factum est autē, ut quidā ex eis reuertentes, Turcorū multitudinē in proximo constitutam esse renunciarent, contra quā D. Flandrensem cum honesto dirigenz comitatu, ipse cum maioribus copijs subsequebatur, quasi opem si deficeret collaturus. Ille uero, sicut vir strenuus erat & magnificus, in hostes animosius irruens, nō prius ad Boamundū rediit, quam cæteris in fugam uersis, centū ex eis gladio peremit. dumq; uictor ad maiores reuertere copias, ecce exploratores alij, multo fortiores ex alio latere nunciant acies aduentare: contra quas multiplicatis viribus, & adaucto comitatu, eundē Flandrēsium comitē dirigit, ipse uero cum reliqua parte copiarum ponē subsequit in subsidiū, cum opus foret, descēlurus. Factumq; est ita præuia Domini misericordia, ut hostibus in locis quibusdā angustiorib. deprehensis, cum uideret quod neq; sagittis, neq; arcu, sed gladijs cominus res cum eis ageret, pugnæ huiusmodi usum nō habentes familiarē, in fugam uersi sunt: quos quasi per duo miliaria insectantes, stragem plurimam in eis exercuerunt. Vnde cum trophæo redeentes, cum equis & mulis & uberb. spolijs, & præda multimoda, quam de uniuersa contraxerant regione, in castra sanī & incolumes se contulerant. Letatus est exercitus de fratrū successu, & coepit à laboribus suis aliquantulum respirare, quoniā tamen præda pauca fuerat, & quæ tantæ multitudini uix ad paucos dies poterat sufficere, non multum reueuata est exercitus inopia.

Sueno Danorum regis filius exercitum subsequens, cum suis copijs iuxta urbem Finiminis à Turcis interficitur.

Caput XX.

Interea de partibus Romaniae, rumor quidā mœrore plenus & anxietate uniuerorum corda perculerat, & præsentibus miserijs adiecerat cumulū tristiorē. Dicebatur enim, & uerè sic erat, quod quidā homo nobilis & potens, Danorū regis filius, Sueno nomine, vir genere, fama & morib. conspi- cuus & illustris, eiusdē peregrinationis accensus desiderio, mille quingentos optimē armatos eiusdē nationis iuuenes secū trahens, in subsidiū nostris, & ad præsentē properabat obsidionē. Hic de regno patris tardior egressus, plurimū accelerauerat, ut se præcedentib. cū omni suo comitatu adiūgeret legiōnibus: sed causis præpeditus familiaribus, nō potuit assequi quod optauerat. Seorsim igit̄ trahēs agmina, solus absq; alicuius aliorū cōsortio principū iter arripuit, & uia aliorū secutus, Constantinopolim peruenierat, ubi ab Imperatore satis honeste tractatus fuerat: & cū incolumitate Niceā perueniēs, in par-

tes

tes Romaniæ ad exercitum properans, cum omni suo comitatu descendebat. Dumque inter urbes Finimuris & Termam castrametatus esset, & minus prouide se haberet aliquantulum, irruentibus super eum clam & de nocte Turcorum ingentibus copijs, in ipsis castris gladio perempti sunt: tamen avenientium strepitu pre cognito, sed e vicino, ad arma conuolant, ubi anteque plenius instructi hostes possent excipere, ab improuisa oppressi multitudine, penè omnes ceciderunt, sed tamen diu & uiriliter resistentes, ne gratis animas uiderent impendisse, cruentā post se hostibus reliquerunt uictoriā.

Tatius uir subdolus, tanquam uictualium commercia missurus, & Imperatorem rogaturus ut subueniat, ab exercitu discedit non redditurus. Caput XXI.

Tatinus, de quo & supra fecimus mentionē, Imperatoris hypocritarius, qui quasi pro duce itineris ab eodem Imperatore nostrorū exercitui fuerat adiunctus, & usque in praesentem diem nostras secutus fuerat legiones, uidens molestias quibus premebatur exercitus, timēscet, sicuti & timidus erat, ne principes possent in proposito perseverare, & populus una die sub hostiū gladijs contereretur uniuersus: ad conuentum accedens principum, persuadere coepit cum multa instantia, ut soluta obsidione, ad urbes & finitima presidia, uniuersus se transferret exercitus, ubi & uitae necessaria possent abundantius reperire, & Antiochenis frequentes inferre molestias, quo usque domini Imperatoris exercitus, quem ex diuersis nationibus, ad infinita contraxerat milia, ut eis subsidium ministraret, circa ueris adueniret initium. Adiiciebat etiam, quod quia laboribus eorum ab initio cōmunicare decreuerat, & tam prosperitatis quam aduersorum se optabat habere consortium, maiorem se ob communem gratiam & publicam utilitatem uelle laborem affluere, uidelicet ut ad Imperatorem directo festinet itinere, exercitum matu rare compellat, & de uniuersis ultra urbem finibus, uictui necessaria faciat comportari. Cuius mentem licet nostri principes extunc & ab initio subdolam cognouissent & fallacem, tamen illius uerbo, nemo se obuium dedit, nec fuit quisquam qui se eius moliminibus opponeret. Tunc ut quocunque colore fraudem suam palliaret & commentum, tentoria reliquit, & ex plura parte familiam, aut eorum negligens salutem, aut in occulto significans, ut ad locum destinatum die statuta eum sequerentur. Abiit ergo, quasi in proximo redditurus: qui postea non comparuit, uir infidelis & nequam, morti perpetue tradendus. Reliquit ergo post se perniciosum exemplum, nam ab ea die, quicunque à castris clam se potuerunt subducere, fugam occultam inierūt, iumentorum immemores, et publicae professionis, quam ab initio uotis conceperant ardenteribus. Fames tamen interim inualescebat, nec poterant principes huic tanto malo praesens aliquod remedium adhibere. Nam licet bini & bini de electis principibus cum ingentibus alternatim copijs, hostium regiones sepe ingredenerent, & saepius uictores redirent ad propria, tamen nec pre das, nec uictualia secū deferebant necessaria. Hostes nimis comperta exercitus & eorum qui deprædandi gratia exire consueuerat, fame, greges & armata, & si qua alia in peculijs habebant animalia, ad montes imperuos & loca transferebant penitiora, ubi nec nostris pateret accessus, & peruenientibus etiam non esset facile prædas abducere.

Fame inuadescente, & lue pestifera populum occupante, triduanum ab epis-
copis indicitur iejunium. Caput XXII.

PEr idem tempus, cum circa exercitum de die in diem fames, lues, & alia
increbrescerent pericula, uidentes seniores populi, & qui sensus habebat
magis exercitatos, peccata hominum id exigere, & Dominū ad iracundiam
prouocatum, meritò hæc flagella populo duræ ceruicis infligere, conuenien-
tes adiuicem, & Domini timorē habentes præ oculis, anxiè deliberare cœ-
perunt, quomodo commissa celeri poenitudine diluentes, & pro culpis præ-
teritis condigne satisfacientes, & similia in posterum præcauentes, indigna-
tionem Domini sibi possent reddere placabiliē. Factum est igit̄ de mandato
& autoritate domini Podiensis episcopi, qui legatione sedis Apostolicæ fun-
gebatur, & aliorum Deo amabilium pontificū: consentientibus, & idipsum
fieri summopere postulantibus principibus laicis, & uniuerso exercitu, indi-
ctum est triduanum iejunium, ut adflictis corporibus, animæ ad orationem
possent consurgere fortiores. Quo cum omni deuotione expleto, decernunt
pariter, fatuas & leues mulierculas ab exercitu sequestrare: adulteria, & omne
fornicationis genus sub poena mortis inhibentes. Comessationes & ebrieta-
tes, & periculose alearum ludum, incauta iuramenta, in pondere & men-
sura fraudem, & omnē circumuentionem, furtum & rapinam interdicentes.
Quibus decretis, & uniuersorum scitu corroboratis, conuenienti iudices su-
per horum omnium cognitione certos constituant, quibus & cognoscendi
& animaduersionis plenam conferunt autoritatem. Inuenti sunt postea qui-
dam harum sanctionum uiolatores, quibus per prædictos iudices accusatis
& conuictis, solenniter iuxta legum seueritatem pena pro modo culpæ infli-
cta, alios à similibus deterruerunt cōmissis. Factumq̄ est per Domini super-
abundantem gratiam, ut populo ad frugem melioris uitæ reuocato ex parte
quiesceret ira Domini saeuior. Statim enim dominus Godefridus, qui totius
exercitus quasi singularis erat columna, de ualida ægritudine, qua diu mole-
status fuerat, occasione uulneris, quod ei apud Antiochiam Pisidiæ ursus in-
tulerat, plenè coepit conualescere, unde totus exercitus plurimam suæ afflicti-
onis recepit consolationem.

Dux Godefridus plenam recipit conualecentiam, & exercitus de eius salute
consolationem. Caput XXIII.

RVMOR interea et fama celebris iam uniuersum repleuerat Orientem, sed
nec etiam Austri reginam & exteras nationes intactas reliquerat, tantas
Christianorum aduenisse copias, et urbem in ualida manu obsedisse Antio-
chenam. Vnde regum quisq; pro suo statu sollicitus, exploratores ad nostrū
dirigebat exercitū, ut per eos de moribus & uirtute & proposito tantæ mul-
titudinis redherentur prudentiores: eratq; in castris tanta eorum copia, ut
penè singulis diebus, alijs abeuntibus, his qui eos miserant, statum exercitus
renunciaturi, recentes eisdem conditionibus aduenirent. Nec erat difficile hu-
iusmodi hominibus inter nostros latere, tum linguarum habentes commer-
cium, cum alijs Gr̄cos, alijs Syrianos, alijs Armenos se esse confingeret, & uer-
borum idiomate, & moribus, & habitu talium personas exprimerent. Su-
per eo quoq; ut Reip. consuleretur conuenientes adiuicem, deliberare cœ-
perunt

perunt principes, quidnam fieri oporteret. Videntesq; quod huiusmodi exploratores nō facile erat à castris expellere, quoniam à predictis nationibus, lingua, moribus & habitu penitus erāt indifferentes: interim donec plenius deliberetur, quid contra illos statuendum sit, optimè iudicant cōsilia sua communicare paucioribus, ne per plures diffusa, usq; etiam ad illos peruenirent, qui in læsionem Christianæ plebis essent hostibus propalaturi. Cumq; nihil aliud contra talium improbitatē excogitare possent amplius, dominus Boamundus, sicut perspicacis erat ingenij, & mentis acumine pollebat, fertur dixisse principibus: Fratres & domini, omnem istam solicitudinem proīcite super nos. nam autore Domino, nos conueniens huic malo inueniemus remedium. Sic itaq; soluto principum cōsistorio, quisq; ad castra sua reuersus est. Boamundus uero promissi memor, circa primum noctis crepusculum, cum alij per castra pro coenæ apparatu more solito essent solliciti, educit præcepit Turcos aliquot, quos habebat in uinculis, & tradens eos carnificibus, iugulari mandat: & igne copioso supposito, quasi ad opus coenæ diligenter assari præcipit, & studiosius præparari: præcipiens suis, quod si ab aliquibus interrogati essent, quid nam sibi talis coena uellet: responderent: Quod inter principes conuenerat, ut quotquot deinceps de hostibus, aut eorum exploratoribus caperentur, omnes prandijs & principū & populi ex se ipsis escas, & uiaticum cogerentur persoluere. Audientes igit, qui in expeditione erant, quod talia in castris Boamundi tractarentur, facti admirantes nouitatem, illic concurrunt uniuersi. Quo facto, qui in exercitu erant exploratores, deterriti, totum esse serium, & sine simulatione, quod decretum dicebatur, arbitrantes, ex eo quod acciderat euidentes trahebant argumentum, timentesq; ne simile quid eis contingere, à castris egressi, ad propria redierunt, his qui eos miserant dicentes: Quoniam populus hic, quarumlibet nationum, ferarum etiam exuperat sauitiam, cui nō sufficit urbes, castella, & omnimodam hostium diripere substantiam, & eos uinculis mancipare, aut more hostium torquere inclementius, aut saltē occidere, nisi etiam de carnibus eorum uentrem suum impleant, & adipē saginentur inimicorum. Ex̄it ergo iste sermo ad partes Orientis remotissimas: & non solum finitimas, uerū longe positas exterruit nationes. Ciuitas quoque tota contremuit, acerbitate facti conterrita. Sicq; factum est per studium & operam domini Boamundi, ut exploratorum pestis ex parte quiesceret, minusq; nostra hostibus diuulgarentur consilia.

Aegyptius Calypha nuncios dirigit ad principes, fœdus postulans, & eorum gratiam sibi conciliare querens. Caput X XII II.

Porrò Aegyptius Calypha inter cæteros infidelium principes, diuitijs & malitia potētissimus, nuncios suos ad nostros direxerat principes, cuius legationis causa hæc erat: A' multis retro temporibus uetus odium, & graves inimicitiae inter Orientales & Aegyptios, ex dissimilitudine superstitionis eorum, & ex contradictorij dogmatibus ortus fuerat, & usq; in præsens, tractu continuo, inexorabiliter deductæ, ita ut prædicta regna, mutuis congressionibus plerunq; collisa, fines suos contra se porrígere, & terminos alternatim protelare certatim contenderent, sicut in primo huius operis libro dictum

dictum est diligentius. Factis uero nunc his, nunc illis, pro temporum differentia, & successuum uarietate superioribus, regna quoque suscipiebant incre-
menta, ut quicquid uni accideret, totum alteri decessisse uideretur. Posside-
bat autem per id temporis princeps Aegyptius, à finibus Aegypti usque ad
Laodiceam Syriæ uniuersas, itinere triginta dierum regiones. Persarū uero
Soldanus Antiochiā, regni Aegyptiorum finibus conterminā, modico ante
nostrorū aduentū sibi uendicauerat tempore: & uniuersas usque ad Hellepon-
tum, ut prædiximus, occupauerat regiones. Suspectum igitur habēs Aegy-
ptius Persarum uel Turcorum incrementum, super eo plurimum congratu-
labatur, quod amissa Nicea, Solimannus cum suis male tractatus diceretur,
& quod circa Antiochiam nostri locassent obsidionem: Turcorū damnum
sibi pro lucro reputans, & eorum molestias pro summa sibi & suis tran-
quillitate. Timens ergo ne nostri ab incepto deficeret, & laboris superati diu-
turnitate fatigarentur, nuncios dirigit familiares, & assumptos ex domesti-
cis, qui nostros principes ad continuandam obsidionem sollicitent, & eius
opem & auxilium promittentes, principum sibi corda concilient & gratiam,
ferirentque cum eis pacta & amicitias. Qui mandatum domini fideliter exe-
quentes, nauigio uecti, in nostrorum castra peruererunt, pro his omnibus
quæ illis iniuncta fuerant, ualde solliciti. Hi licet à nostris principibus satis ho-
spitaliter & honeste suscepti fuissent, & ad eorum colloquiū, ut iniuncta nun-
ciarent, frequenter admissi; nostrorum tamen tolerantiam, vires, & armorum
genus admirantes, & laboris patientiā: suspectas dein habebant tantæ mul-
titudinis copias, quod futurum erat, animo presagientes. nam quod ille frau-
dulenter in aliorum supplantationem tractabat, id in se postmodum coactus
est experiri. Nā Antiochena urbe deuicta, Christianęque restituta fidei, & pri-
mū libertati, quicquid ab eadem ciuitate, usque ad riuum Aegypti, qui Gaze
continuus est, itinere dierum quindecim, fidelis hodie detinet po-
pulus, totum ab eius uiolenta dominatione, per omni-
potentis Dei gratiam, ab eo sibi po-
tenter uendicauit.

LIBER QVINTVS

Ciues Antiocheni à finitimiſ ſubſidia uocant, & obtinent eorum auxilia. Circa caſtrum
Harenc tentoria locant. Caput I.

Nterea ciues Antiocheni, ſimul et eorum dominus, pro ſtatu ſuo ualde ſolicii, uidentes noſtrorum longanimitatē, & in la-
boribus perſuerantiam, quodq̄ nec fame, nec frigoris incle-
mentia ab incepto poterant reuocari, ſed inter tot moleſtias
propositum continuare fatagebat, miſſis epiftolis & crebris
legationib⁹, princiſes finitiſmos in ſuī ſubſidiū euocare contendunt, orātes,
& perſuadere nitentes attētiuſ, quatenus fratrū compaſſione moti, eis opem
maturare non diſferant. modum etiā, quo ſubintrare poſſint commodiſ,
inſinuant talem: ut ad urbē accedentes, occulte in iſidijs lateant, expectantes
ut ciues more ſolito cum hoſtibus, ſecū ad pontē cōgrediant̄, & circa eos de-
tineātur occupati: dumq̄ circa id tam interiores quam exterioreſ plurimum
fuerint negotioſi, tunc irruant ſubitō, & incautoſ opprimāt: futurumq̄ eſſe,
ut & antē & retrō eis occurrebituſ, nec uni ex eis liceat mortē euadere. Factū
eſt igitur per eorū iugem iſtantia, quod ab Alapia, Cēſarea, Hama, Emiſſa,
Hierapolii, & alijs conterminiſ urbibus ad ingentē numeruſ cōgregata mi-
litia, clām & ſine tumultu, ſicut in mandatiſ acceperant, accedentes, circa ca-
ſtrum Harenc, quod ab Antiochia uix diſtat quatuordecim miliarib⁹. caſtra
taciti locauerant: propositū habenteſ, ſicut ab Antiocheniſ formā receperāt,
noſtriſ circa urbiſ auſtū occupati, ex improuiſo irruere. Verūm fidelibuſ
locoruſ, in lociſ qui noſtriſ multo uſui ſepiuſ uifſe noſcunt, ſatum eoruſ
& aduentū ſignificatiſ, princiſes praeſoniti conueniunt adiuicē, ſuper
eo negotio deliberaturi. Placuitq̄ demum, ut omnes, quoquāt in exercitu
erant equites, equos quibus uti poſſent habenteſ, circa primū noctis crepu-
ſculū armiſ inſtructi, clām, & ſine tumultu uexilla ſuorū ſequenteſ principiū,
in ſilentio caſtriſ egredereñ. Pediteſ autē in caſtriſ remanerenteſ, pro tuitione
caſtriſ ſolicii, quo uſq̄ maiores profiſcentes, autore Dño, reuertereñ.

Noſtri princiſes, peditib⁹ ad caſtriſ tuitionem relictis, cum equeſtri manu procedunt obuiam,
uictoreſ in caſtri redeuntes. Caput II.

SVb primo igit noctis crepusculo, ſicuti condicū fuerat, à caſtriſ egressi,
per pontem nauium, uix ſeptingentoſ ſecum eduxerant equiteſ: ad eum
profiſcentes locum, qui mediuſ inter lacum, de quo ſuperius fecimus men-
tionem (ubi de urbiſ ſitu locuti ſumus) & Orontē fluuium, qui ab eo quaſi
uniuſ miliarij diſtat ſpacio, ibi ea nocte quieuerunt. Hoſteſ uero nihilomi-
nus eadem nocte, eundem fluuium per pontem ſuperiorē tranſierant, de no-
ſtriſ aduentu penitus ignari. Mane autē facto, ubi lux prima terris ſe intu-
lit, noſtri cum omni celeritate arma corripienteſ, in ſex acies ſuuum ordinant
exercitum, certiſ ducib⁹ praeſignatiſ. Turci uero, iam in uicino constituti,
habenteſ compertum per exploratores, quod noſtri eis occurreban, iſpi etiā
de ſuis copijs duas acies praeſiſerant, reliquarum copiarum maiore turba
uifſe. Factū eſt autē diuinitus, ut noſtri, qui uix erant, ut prediximus,
ſeptingenti, per turmas iuxta rei militariſ disciplinā diſpoſiti, qui ſucepto de
ſuperius incremento, infinita milia uideretur. Procedentib⁹ itaq̄ paulatim
contra

contra se legionibus, coeperunt eorum primæ acies in nostros cum impetu irruere maximo, & immissa sagittarum grandine, ad suos habere recursum. Nostri autem eorum neglecto impetu, sed cominus accedentes, uibratis fôlito uigore lanceis, & gladijs incumbentes, eos in unam compellunt turbam solidari: comprimentibus autem eos locorû angustijs, hinc lacu, inde fluuiò licentiam euagandi inhibente, uidentes quod ad consuetas discurrendi artes & sagittandi habilitatem recurrere non dabatur facultas, eo nostrorum non ualentes sustinere instantiam, & se præ timore gladiorum comprimentes, in sola fuga spem salutis cōstituunt. dantes ergo terga, fugam arripunt. Nostri uero certatim eos insectantes, usq; ad prædictum eorum castrû, Harenc nomine, quod à loco pugnæ decem distabat miliaribus, eos occidendo, & stragem infinitam operando, persecuti sunt. Videntes autem oppidani, suos infugam uersos, hostium gladijs penè omnes occubuisse, milites post eorû casum timentes, in præsidio remansere, succenso oppido, ipsi quoque in fugam uersi sunt. At uero regionis incole Armenij, & alij fideles, quorum illic multa erat copia, prædictum occupant municipium: illud statim nostris principib. antequam redirent ad castra, resignantes. Ceciderunt illa die de hostib. quasi ad duo milia, ex quibus quingenta capita reportâtes, erecti in spem bonam, & de gemino qui eis acciderat triumpho, lœtantes, cum mille ualidis equis, qui eis plurimum erant necessarij, & spolijs ingentibus ad castra reuersi sunt, Domino maximas persoluentes gratiarum actiones.

Ciues cognito auxiliariorum suorum eas u grauiter conseruantur.

Caput III.

AT uero ciues interim tota nocte promissum expectantes subsidium, uotis ardentibus lucem affore præoptabant, ut uidelicet hostibus irruentibus exterius, ipsi quoq; nihilominus ab interius prodeentes, nostros harû rerum ignaros & incautos repertos, possent opprimere. Videntes autem circa noctis nouissima, iam illucescente aurora, quod aduentus eorum nulla comparebant argumenta, & cognito per exploratores, quod nostri principes eis obuiam processissent, congregati adiuicem, & per portas ciuitatis certatim egredientes, per totâ diem nostris grauissima intulerunt certamina, quo usq; de superioribus ciuitatis excubij, quidam nostrorum aduentū significabât, tunc in urbem se receperunt. Vbi super turres & mœnia, & loca eminentiora constituti, aduentare quidem considerant legiones: ignari tamen, nostrorum an suorum castra essent, qui accederent. Tandem uero nostris propius acceditibus, ubi eorum coeperunt arma cognoscere, eosq; prædâ & manubias trahere consiperent, & eos uictores, attritis suorum copijs compertum haberunt, in grauia se dederunt (tanta spe frustrati) lamenta. Nostri uero ad urbem accedentes, & castris illati, in uictoriæ signum, & doloris eorû incrementum, ducenta Turcorû capita machinis iaculatorijs in urbē contorqueri fecerunt, reliqua uero ante urbem in palis præceperunt conseruari suspensa: ut tam hæc quam illa tanquam spina in oculis, eorum augerent & multiplicant molestias. Dicitur autem numerus fuisse eorum qui ad prædictum Antiochenorum subsidium uenire decreuerant, ad uiginti octo milia, sicut ex relatione captiuorû plenius compertu est. Factum autem est hoc mense Februario, septima die mensis, anno ab incarnatione Domini, M. XC VII.

i iii Nostr

Nostri castrum ædificant. Naves Ianuensium, in portu applicant. Populus ad mare descendit, insidias passus, ex parte corruit. Caput IIII.

EOdē tempore uisum est nostris principibus, ut in colle quodā qui supra domini Boamundi erat tentoria, castrum ædificaret, ut si aliquādo in nostras expeditiones Turci tentarent irrūpere, eis noua munitio impedimentū præstaret, & nostrorum castris esset quasi antemurale. Quod factum postq; est, & diligentī custodię deputatum, totus exercitus ita collocatus est in tuto, tanq; si urbīs moenibus essent per circuitū uallati. Erat autē eis ab Oriente hēc noua munitio, ab Austro murus ciuitatis, & palus muris adiacēs: ab Ocasu uerò solis & septentrione, fluuius in ciuitatē se obliquans. Cumq; iam in mensem quintum se protraxisset obsidio, naues quædam Ianuensium, peregrinos & uiuctualia deferentes, infra fauces fluminis egressæ, à pelago se contulerant, expectantes, & idipsum nuncij frequētibus exigentes, ut missis de principiis aliquot, qui eos secure conducerent, ad castra proficiserentur. Hostes enim sciētes, quod eorum qui in expeditione erant, frequens erat ad mare decursus, & eorū iterū qui in nauibus erant, recurrendi ad castra uotū, nō remissius uias obsidebant & itinera, & sequentes transeuntibus tendebat insidias, & stragem in eis operabant, unde nō nisi in maximo comitatu ad castra præsumebat accedere. Decreuerunt autē per dies eosdē, in capite pontis, ubi erat quoddā superstitionis oratorium, munitionē quandā nostri principes exigere, ut minus liber hostibus per pontē patēret exitus. Sed quoniā infiniti de exercitu ad mare descenderant, qui peractis negotijs, ad castra redire proposuerant: eligunt de principiis D. Boamundus, & Tolosanus comes, & cum eis D. Eurardus de Pusato, & comes Gernerus de Gretz, qui Aegyptiorum nuncios redire cupientes, usq; ad mare prosequerētur, & eos qui in portu erant, tam qui recētes aduenerant, q; qui de castris ad eos descendederant, ad castra reducerent. Audientes uerò Antiocheni, quod prædicti principes ad mare descenderant, missis quatuor milibus expeditorum militum illis obuiam, præcipiunt ut eis parent insidias, & incautē redeuntibus, si ita contigerit, uiriliter occurrere nō formidarent. Factum est autē, ut post diem quartum, cum in redeundo essent, & secum traherēt inermis populi, & iumentorum, uiuctualibus, & omnimoda supellestile onustorū multitudinē, hostes eis in quibusdam locorum angustijs repente ex insidijs occurrerent. Præibat autē dominus comes Tolosanus, dominus uerò Boamundus posteriora tuebae: qui licet uiri strenui essent, & per omnia cōmendabiles, dum ex insidijs hostium irrumpunt agmina, plebem inconsultam pro uoluntate regere nō ualentes, nec uiires addere, uel alia, quibus natura negabat (postq; diu, tum pro sua honestate, tum pro illorum arcendo periculo) uidētes quod mora ad se traheret periculū, nec eos amplius inutiliter laborare oporteret, sibi prouidentes, imparem nimis conflictum reliquerunt, ad castra cum suis qui eos sequi poterāt, se conferentes. At uerò uulgus relictis sarcinis, partim ad sylvas, partim ad montes fugit: qui uerò fugere nequieuerunt, hostium glādijs ceciderunt interempti. Facta est ibi nostrorū strages maxima: sed de numero occisorum quidam aliter & aliter nobis retulerūt: tamen plurimorum est opinio, promiscui sexus & ætatis usq; ad trecentos cecidisse.

Conſilium

RVmor interea ad castra peruererat, eos qui à mari ascendebant, omnes in uia hostium insidijs & congressione, improuise penitus corruisse: de principum autem uita uel morte, nō erat quispam, qui pro certo aliquid nūn ciaret. Interea uero dominus Godefridus, sicuti uir erat impiger, & ad arma promptissimus, tantam pro Dei populo, quantam pro liberis gerens solicu dinem, conuocatis principibus, & legionibus uniuersis, arma incunctanter eos iubet arripere: & emissa uoce preconia, sub poena mortis interdicitur, ne quis tantæ necessitatis articulo se audeat subtrahere, sed omnes ad arma con uolent, fratum sanguinē vindicaturi. Nec mora, quasi uir unus conuenerūt uniuersæ legiones: quibus in unum redactis, pontem transeunt nauium, & per acies diuiso exercitu, principes ei præficit, dominum Robertum Normanniae comitem, dominum quoq; Flandrensem, dominum Hugonē Magnum, dominumq; Eustachium fratrem suum, singulis singulas acies distri buens, congruis locat stationibus, uerbis infundens animos, ad uirtutē inuitat, & tanq; uiris prudentibus propositum aperit, dicens: Si ita, ut nobis est nunciatus (peccatis nostris exigentibus, Domino permittente) de dñs & fratribus nostris hostes nominis & fidei Christianæ triumphauerūt, nihil aliud restare uideo, uiri illustres, quām ut cū eis moriamur, aut tantā Domino Iesu Christo illatam ulciscamur iniuriam. Mihi credite, quia nec uita, nec salus, morte, uel quolibet ægritudinis genere, charior est: si tantorum principum sanguis impunè effusus est super terram, aut tāta Deo deuoti populi strages, maturam nō inuenierit ultiōrem. Videtur ergo mihi, quod hostes depositi, de præsenti aliquantulum elati uictoria, imprudentius se habebunt: & de sua uirtute præsumentes, per nos ad urbem redire, prædam & manubias inferre non uerebuntur. Solet enim prosperitas eos, quibus presens arridet, reddere incautiores, sicuti uersa uice, miseris & afflictis rebus, consueuit solertia maior accedere. Nos ergo, si tamen uobis uideāt, hīc simus parati, et iustum causam fouentes, de obtinenda uictoria, in eo cui militare nos credimus, spem certā habeamus: & hostes, si per nos redire uoluerint, in ore gladij, hostium more excipiamus, iniuriæ memores illatae, & à paternis uirtutibus non degeneres. Placuit itaq; sermo iste, & in oculis omnium uisus est bonus: dumq; in eo adhuc consisteret uerbo, ecce dominus Boamundus à mari rediens, in castra se contulit: & post modicū interuallū, comes Tolosanus eū subsecutus, quos reuertentes, cum lachrymis, & plena charitate suscepit populus, tanto rum principum penè solatio destitutus. Intellecto itaq; domini ducis consilio, uerbum approbant, & ita fieri oportere protestantur. Accianus itaq; cognoscens quod sui uicerāt, timensq; redeuntibus, maximè propter egressas de castris preter solitum legiones, quotquot erant in ciuitate armorum usum habentes, sub edicto publico ad portam pontis præcipit conuenire, ut suis redeuntibus, opem impendere, si opus fuerit, non morentur. Nostri uero missis exploratoribus, diligenter percunctari faciunt, quo accedant itinere, de obtinenda uictoria spem habentes in Domino.

Hostes redeuntes cum uictoria ante portam ciuitatis, nostrorum gladiis obtruncantur: cadunt ex eis duo milia. Dux loricatum per medium diuidit. Caput VI.

Nec mora, dum ordinatis aciebus, & erectis vexillis, hostium prestatolant aduentum, ecce aduolant, qui eos in vicino constitutos denunciant, & nostros armari, & hostib. obuiam ire, multa uociferatione hortant: illis uero appropinquantibus, & eatenus uicinis, quod nostris egrediendū esse uideatur, inuocato de superius auxilio, mutuo se hortates, ut uibratis hastis, prisinae uirtutis memores, in eos unanimiter irruant, gladiis instantes cominus: dumque solita eis incumbunt instantia, & iniurię memores, quam pertulerat, nec respirandi permittunt serias, emarcuit uirtus eorū, & prae timoris angustia renibus dissolutis, in fugam uersi, ad pontē ciuitatis certatim contendunt. Sed praeuenerat eorū mortalia, in huiusmodi assuetus negotijs, Lothorinius dux illustris, & locū qui ante pontē eorum erat aliquantulū eminentior, cum suis occupat, & eos quos uenerabiles principes gladiis insectabātur, ad pontem uolentes effugere, aut gladiis obtruncat, aut in agonem unde fugeant, uiolenter redire compellit perituros. Instat comes Flandrensiū tanquam uir strenuus, & armorū usum habens familiarē, cum suis sequacibus hostiū prosternit agmina, obiciens animosius, & frequenter quae in nos tres mala cōmiserat exaggerat. Normannorū uero nihilominus comes, à paterna uirtute nō degenerans, strenue nimis in eodē desudat opere. Comes quoque Tolosanus zelo Dei succensus. Hugo etiā Magnus, regij memor sanguinis, & tantæ dignitatis culmine nō recedens. Comes Eustachius, D. Ducis frater. Balduinus quoque, Hermanduorū comes: & Hugo de sancto Paulo, cū alijs nobilibus, tanta hostes animositate inseguunt, tanta in eos uirtute deseuunt, ut contritis eorū viribus, more pecudū impunē cederent. Accianus autem urbis portas post suos quos inde ad pugnam emiserat, claudi p̄cipiens, ut eis animos ampliores infunderet, & pro desperatione redditus, magis animaret ad praelia, dum sibi credit consulere, suos inconsulte trahit in ruinā: dum enim nostrorū impetus & instantiam sustinere nō ualerent diutius, salutis unicum erat fuga remedium: cuius spe frustrati penitus, passim gladiis cædunt & perirent, qui ea via morte poterant eualeisse. Erat autem in castris tantus armorum fragor, & gladiorum tinnitus & chorus, equorū fremitus, & populi uociferantis clamor, quod nisi armorū genus manifestam inter eos præbuisset differentiam, multos potuisse error indiscretus imminentibus subiecisse periculis, aut sinistris casibus exemisse. Matronæ autem ciuitatis cum filiabus & paruulis, senes quoque & imbellis populus, de turribus & muro suorū strage contuentes, gemibus & lachrymis suorum deplorant exterminium, felicia iudicantes quae praeterierant tempora: felices eos nihilo minus, quibus mors amica pridem se contulerat, ne istis inuoluerentur calamitatibus. Quæcunque foecundas, beatas prius matres reputauerant, nunc mutato cantico, faustas esse steriles, & matribus multo prædicant feliores. Accianus interea populum suum uidens penitus defecisse, quodque residiū erat gladiis expositū, strage uicina consumendū, portas præcipit sub omni celeritate aperiri, ut populi reliquias in tuto permitteret locari. Referato autem aditu tanta per pontē suggestiū facta est turba & tumultus, ut hostibus insectantibus & præ timore leiuīce comprimentib. infiniti precipitarent in fluuiū. Dux uero Lothorinius,

gīæ,

giæ, et si in toto conflictu optimè se haberet, tamen circa pontem iam aduersus per rascente die, tantum, tamq; insigne uirtutis, qua singulariter præeminebat, dedit argumentum, ut perpetua dignum uideretur memoria: factum eius celebre, quo se uniuerso exercitu reddidit insignem. Nam postquam multorum capita loricatorum sine ictus repetitione solita uirtute amputauit, unū de hostibus protinus instantem, lorica indutum, per medium diuisit, ita ut pars ab umbilico superior, ad terram decideret: reliqua parte super equum cui insedit, intra urbē introducta. Obstupuit populus, uisa facti nouitate, nec latere patitur, quod ubiq; prædicat, factum tam mirabile. Cecidisse ea die dicuntur de hostibus, quasi ad duo milia: quod nisi nox importuna, nostrorum titulis & palmæ inuidens, se intulisset immatura, finem ea die proculdubio Antiochenum habuisset negotium. Tanta autem circa pontem & in flumine perpetrata cædis extabant uestigia, ut mutato colore fluminis, totus ad mare sanguineus descenderet. Fama est etiam, & ita per quosdam fideles, qui ab urbe egressi ad nostros se contulerunt, plenius innotuit, quod duodecim de maioribus eorum satrapis, in ea congressione gladijs obtuncati, irreparabile ciuitati damnum intulerunt.

Nostris in capite pontis præsidium construunt. Victoria signum ad naues dirigunt.

Caput VII.

LVCe demum posteru solito cursu terris restituta, iterum conueniunt principes ad inuicem, gratias Omnipotenti pro collata exhibentes uictoria, ut de instantibus deliberarent negotijs. Vismq; est omnibus expedire, ut ad id, quod prius conceperat, redeuntes, munitionem quandam in capite pontis erigerent, ut & ciuibus præpediretur exitus, & nostris securior discurrendi ministraretur facultas. Erat autem ibi (ut prædixisse nos meminimus) superstitionis eorum oratorium, ubi etiam sepulturæ suorum locum depauerant. Illuc enim tam noctu præterita, quam diei parte sequentis iam exacta, defunctorum suorum transtulerant & sepelierant corpora. Quod ut plebi nostræ plenius, & pro certo compertum est, illuc uiolenter irruentes, occasione spoliorum, quæ cum ipsis tradita fuerant sepulturæ, sepulchra uiolant, sepultos effodiunt, aurum, argentum, & uestes preciosas cum ipsorum funeribus de monumentis extrahentes. Factum est autem, ut qui prius de numero interemptorum, eo quod de nocte consummatum erat prælium, dubitarent, per hanc talem reuelationem facti doctiores, pleniorem de hesterno negotio lætitiam conceperint. Nam præter eos qui in flumine uarijs casibus submersi sunt, & qui in urbe sepulti, quiq; letaliter sauci, mortem adhuc præstolabantur imminentem, mille quingenti in prædicto loco reperti sunt. Ex quibus trecentis uel amplius ad portum projectis, nostros qui illuc ab hesterno conflictu redierant, lætificauerunt admodum. Aegyptiorum etiam legatos, qui nondum à portu discesserant, plurimum in eo facto deterentes: unde factum est, ut qui in montibus & speluncis, sylvis & frutetis ab hesterno elapsi periculo latebant, audita nostrorum uictoria, ad castra se contulerint. Milites, quos in prælio occidisse crediderunt, sani & incolumes, auctore Domino, reuersi sunt. Vnde recepto populo, qui ad uaria loca se contulerant, castrum circa pontis initium, ex ipsis lapidibus, quos de monumentis

mentis effoderant, unanimiter & seruenti studio muro erigunt solidō, & ceterū, uallo profundo cōmuniunt. Dumcū inter principes de eius custodia esset deliberatio, & nemo esset eorū, qui tanto oneri se uellet subīcere, & causas quicq; pro sua excusatione uarias allegaret, uir Deo amabilis dñs comes Tolosanus ultrō se obtulit, & publicæ utilitatis gratia nouū præsidū in suā suscepit curam. Vnde & uniuersarum expeditionū gratiā, quam toto anno perdidisse uidebatur, sibi recōciliauit in integrum. Nam ab æstate preterita, per totā insequētū hyemem, occasione cuiusdā ægritudinī, ita remissus iacuerat, & penè inutilis, ut eam curam exercitus, quam principū aliorū quicq; pro uiribus et studio supportabant indefesso, ipse solus uideretur negligere, nemini se exhibens munificum, nemini assabilitatis gratiam exhibens: eratq; in eo id notabilius, eo quod omnibus alijs posse & habere plurima dicebat. Ut igit̄ desidiā simul & avaritiā excusaret, onus prædictum gratanter assūpsit. Præterea in manus domini Podiensis, & quorundam nobiliū quingenias dicitur marcas argenti examinati, ad restorationem equorum, quos in conflictu amissis cōtigerat, dedisse. Vnde eius facti animosiores domestici, de damno equorum resarciendo habentes fiduciam, hostibus fortius instabant: & domini Comitis, quā passus fuerat, lenita est inuidia, ita ut ab omnibus pater & conseruator exercitus appellaretur.

Civitas solito amplius angustatur, munitione noua super portam constituta. Caput VIII.

Porta igitur pontis per prædictum nouum præsidium, in quo quingenios uiros fortes D. comes Tolosanus locauerat, sic obessa, ut ciuib. per eam non nisi cum maximo periculo patēret exitus, nostri ad necessaria prosequenda discurrebant liberius. Hostes uero iam non nisi per portam Occidentalem, quae inter radicem montis & fluuium posita erat, exire poterāt. Et licet nostris, quorum castra omnia trans fluuium erant, non multum eorum exitus per eam portam potuit esse periculosus: quia tamen minus liberā euagandi uidebantur habere licentiam, & uitæ necessaria per eam solam adhuc inferebantur obcessis: conuenientes iterum, ut super huiusmodi necessarium haberent tractatum, uiri uirtutum, & immortalis memorie principes: decernunt præsenti plurimum expedire negotio, ut trans fluuiū in loco ad id idoneo aliqua cōstrueretur munitio, ubi aliquo ex principib; locato illa, uel talis euagandi amputaretur licentia. Cumcū de constituenda munitione apud omnes constaret, nemo tamen se obtulit, qui eius præsumeret tuitionem sibi assūmere. Dumcū ita haererent, & factum non procederet, dominus Tancredus, uir insignis & industrius, ad id muneris eligitur: sed cum de rei familiari tenuitate excusationem uellet intexere, prædictus comes Tolosanus ad opus ædificij centum ei marcas argenti contulit: & ut laboris consortibus honestum non deesset salaryum, quadraginta eis marcae per menses singulos ex publico sunt deputatae. Sicq; factum est, ut in colle quodam eidem portæ contermino, ubi pridē monasterium fuerat, præsidio locato, & uiris prudenteribus & robustis ad eius deputatis custodiā, dominus Tancredus tam strenuè, quam feliciter, usque ad consummationem negotij, debita solicitude obseruauerit illæsum. Erat autem inferius, secus fluminis decursum, secessus

cessus quidam inter montes & eundem amnem, herbidus, & pascuorum amoenitate simul & ubertate commendabilis, tribus aut quatuor uix distans ab urbe miliaribus: in hunc ob defectum in urbe pabulorum, Antiocheni equos ex parte plurima transtulerant suos. quod ubi nostris compertū est, clām uocatis equitum cohortibus, quædā securi uiarum dispēdia, ut propositum occultarent, ad locum prædictū conueniunt: ubi occisis qui armeniis præerant nonnullis equitibus, exceptis mulis & mulabitis, duo milia nobilium equorum ad castra deduxerunt. Nec erat præda uel manubiorum genus aliud eo tempore, quod magis exercitui foret necessariū: nā suos cūm in acie, tum fame, tum cōq̄ frigore, alijs cōq̄ casib. innumeris penē omnes amiserāt.

Dispersi ad exercitum redcunt. Balduinus ab Edissa singulis principibus munera dirigit.

Caput IX.

Sic igitur ciuitate ex omni parte obsidione uallata, ut iam ciuibus ad procuranda exterius negotia, nec liber exitus, nec sine difficultate daretur introitus, cœperunt multa difficultate laborare, & multis aggrauari molestijs. Vietus enim deficiens & subitò exorta inopia ciues plurimum molestabat: immo minuta quoque equorum usibus almonia, eos inedia tabescere, & omnino sua negare officia compellabat. Nostris autem solito liberior tum ad mare, tum ad alia loca ad quæ eos sua trahebat necessitas, progrediendi data erat facultas: unde & in castris ex parte plurima reeuata erat illa uictus inopia, quia periculose nimis per totam hyemem laborauerat exercitus. Nam decursa hyemis asperitate, et ueris iam adulti temperie restituta, sedato pelago, clas sis quæ in portu erat ire & redire poterat tranquillus, & uiarum difficultate temporis incalescentis beneficio deposita, exire poterant, qui cura domestica & familiari sollicitudine ad procuranda negotia habebantur. Et iam etiā qui in castris & in urbibus finitimi, castrorum fugientes hyeme asperitatem, latuerāt, reddito fauore temporis clementioris, iterū ad castra reuertebantur, arma reparantes, & redintegratis uiribus iterum se accingebant ad prælia. Sed D. Balduinus, Ducus frater, de quo superius fecimus mentionē, de suarū cumulo diuitiarū, quas ei, ut prædicterā, multa liberalitate contulerat Dñs, audiens quod tanta inopia laboraret exercitus, illorū decreuit plenitudine piæ compassionis affectu, reeuare paupertatem: & missis ingentibus donis, in auro & argento, sericis, equis nobilibus & preciolis, singulorū principiū rem domesticam reddidit ampliore. Nec solum maiorib. uerū & multis de plebe munificū se exhibens & liberalē, propensiis omniū sibi reconciliauit gratiā, uniuersos in suā excitans dilectionē. Insuper autē ne domino suo & fratri primogenito aliquid fecisse uidere, in terra quam circa Euphratem possidebat, omnes redditus quos circa Turbessel, & in suburbanis ei adiacentib. in frumento, hordeo, uino & oleo habebat, necnon & aureorum quinquaginta milia fratri designauit persoluenda. Præterea quidā Armeniorū potens satrapa, D. Balduini familiaris, Nichosus nomine, tētorium miri operis, maximæ capacitatis, gratia D. Balduini per nuncios suos direxit ad D. Duce: sed positis in itinere à Pancratio insidijs, ablatur est prædictum tentorium à pueris deferentibus: & ex parte prædicti Pancratij, ad dominum Boamundū dono delatum est. quod postq̄ D. Duci innotuit, & per pueros prædicti Nichosij

ita rem

ita rem processisse cognorat, adiuncto sibi Flandrensiū comite, cuius amicitia specialiter in tota expeditione usus fuerat, dominū Boamundū conuenit, ut munus sibi destinatum & ablatum uiolenter, restituat: ille uero licet donationis nobilis uiri Pancratij titulū prætenderet, seçp iuste possidere, quod petebat, allegaret: tamen ne tumultus fieret in populo, aut inter principes scandalum oriretur, multa precum re' iquorū principum uictus instatia, munus quod sibi oblatū fuerat, restituit, gratia inter eos plenius restituta. Vnde miramur plurimum, quod uir tanta modestia insignis, tantaç morū dignitate conspicuus, rem modicam & contemnendam facile, tanta importunitate repetit. nec aliquid nobis pro solutione occurrit, nisi quia scriptum est: Nihil ex omni parte beatum. & illud: Quandoç bonus dormitat Homerus. illud quoç tertium: Opere in longo fas est obrepere somnum. Ut enim in nobis saepius à bono sentiamus defectum, humanae conditionis leges habent.

Nunciatur in castris, hostium copiarum aduentus. Stephanus Blesensium comes, simulata ægritudine, ad mare descendit, non redditurus. Caput X.

Interea fama celebri uulgabatur, Persarum principem potētissimum, ad Antiochenorum instantiam, & suorum etiam postulationes assiduas, ex uniuerso imperio suo, in eorum subsidium, innumerabiles dirigere copias, & infinitam Turcorum multitudinē in Syriam ascendere, sub deputatis magistratibus, lege edictali præcepisse. Nec solum ab exterioribus rumor hic originem habebat & incremetum, uerum etiam & qui de urbe egrediebant, ad castra nostra habentes refugium, idipsum consone protestabant. Cumq; per dies singulos magis & magis hic rumor ampliaretur, & iam pro foribus dicerentur imminere, timor nostrorum concussit exercitum, ita etiam ut dominus Stephanus Carnotensium comes, uir potentissimus & princeps illustris, quem ob meritum singularis prudentiē principes suis consilijs quasi patrem præfecerant, simulata ægritudine, sumpta à fratribus licentia, cum domesticis & familiaribus uniuersis, & omnimoda qua plurimum abundabat substantia, ad mare descendit, dicens se apud Alexandriam minorē, quæ nō longe à portu in littore maris sita, initium præstabat Ciliciæ, moram uelle facere, quoūsc̄ recepta plena conualecentia, & uiribus resumptis, iterū redire ualeat. Quo discedente, secuti sunt eum, qui in eius comitatu aduenerant, uiri quasi ad quatuor millia, qui ad mare perueniens, ad prædictam secessit Alexandriam, rei euentum præstolans: habens apud se propositum, quod si nostri in bello, quod sperabatur futurum, prosperè succederet, rediret ad exercitum, quasi de ægritudine conualescens: si autem, in nauibus quas sibi parauerat, cum probro perpetuo & existimationis iactura, redire in patriā tentaret. Quo facto tam notabili, & perennem irrogante infamiam, principes qui in castris erant consternati, nobili uiro compatientes, qui & decus generis, & honestatem propriam tanta culpa funestauerat, coeperūt anxiè delibera, quomodo huic tanto malo possent occurrere: ne qui residui erant, perniciose illius prouocati exemplo, simile aliiquid auderent attentare: placuitq; tandem de communi consilio, ut missa uoce præconia, omnibus generaliter ab exercitu discessus interdicere: adhibita poena, quod si aliquis cuiuscunq; conditionis officio fungeretur, aut cuiuscunq; dignitatis titulo prægeminaret, furtim,

furtim, & sine principum licentia, se à castris subtraheret, tanquam sacrilegus aut homicida perpetuę subiaceret infamiae, & ultimum preterea supplicium cogeretur subire. Factumq; est ita, ut tum uirtutis amore, tum poenae formidine, nemo iam de cætero, nisi à principibus impetrata licentia, uel ad modicum auderet se à castris subtrahere, sed omnes unanimiter tanq; uiri claustra les, principibus suis sine difficultate & molestia se obedientes exhibebant.

De statu ciuitatis dicitur. Boamundi cum quodam fidei de ciuitate gratia con tracta describitur. Caput XI.

Porrò hæc ciuitas Deo amabilis, à tempore Apostolorū, ut prædiximus, Christi doctrinam, & iugum suaue, prædicante Apostolorum principe, suscepit, & usq; in presentem diem fideliter & deuotè portauit. Dumq; totus concuteretur Oriens, successoribus Mahumet ad impietatem superstitionis & peruersorum dogmatum uniuersas uiolenter subiugantibus prouincias, hæc & eorum languorem respuit, & gentis incredulę dominationem, quam diu potuit, ferre detrectauit. Nā cum omnes à sinu Persico usq; ad Hellestonum, & ab India usq; ad Hispanias, hæreses illius seductoris, uniuersas occupassent regiones, hæc in medio peruersarum nationum quasi sola & singularis fidei cōseruauit integritatem, & pro sua stetit uiriliter libertate. nam uix annorum quatuordecim elapsa erant curricula, ex quo perurgente eam into leribili hostiū procella, longis obsidionibus fatigati, eius ciues incliti, & iam diutius resistere non ualentes, urbem hostibus nominis & fidei Christianæ resignare coacti sunt. Vnde factum est, quod etiam adueniente nostrorum exercitu, penè omnes ciuitatis habitatores fideles erant, sed nullam in ciuitate habentes potestatem. Nam eis negotiationi, & alijs mercantiarum artū offi cij uacantibus, solis Turcis & infidelibus militare licebat, & maiores ciuitatis administrare dignates: unde nec arma eos licebat tractare, nec ad curam rei militaris admittebantur. & maximè postquam de aduentu Occidentaliū Christianorum rumor ad principem ciuitatis peruerterat, ita suspecti habebantur, & præsertim postquam urbem uallauerat obsidio, ut etiam non nisi certis horis de domibus exire, & in publicum prodire liceret. Erāt autem ex eis in ciuitate familię ualde nobiles, antiquam ducentes ex generosis proauis sanguinis dignitatem: inter quas erat tribus una generositate insignis, quæ dicebatur Beni Zerra, quod in lingua latina interpretatur, Filij loricatoris. Hi enim siue à primo eorum parente, qui hæc artem exercuerat: siue ab eo quod ipsi hanc professionem exercent, ut loricas intexerent, dicebantur Filij loricatoris. Probabilius tamen est, & uidetur, quod quidam ex eis adhuc eidem arti darent operam, ut sit: indeq; nomen habebant hæreditariū, & ita per successionem traditam artē non desererent. Vnde & in parte ciuitatis Occidentalē secus portam, quæ hodie dicitur S. Georgij, turris una, quæ uulgarī appellatione dicitur Duarum sororum, ut in ea artis suæ, quæ domino & ciuitati plurimum uidebatur utilis, quieti uacare, erat eis deputata: erantq; in ea familia duo fratres, quorum maior, & qui contribulum suorum & familiæ princeps erat, dicebat Emiferrus, uir potens plurimum, & urbis domino multa familiaritate coniunctus, ita ut eius palatio Notarij fungeretur officio, & plurima esset insignis dignitate: hic autē quoniam uir erat ualde indu-

strius & uaser, audiens quod dominus Boamundus princeps magnificus esset & illustris, & in omnibus quæ exterius gerebantur, primas haberet partes: statim post urbem obsidione uallatam, per fideles internuncios eius tibi conciliauit gratiā, totoq; obsidionis tempore, fideliter & deuotè se continua bat in proposito, ita ut diebus penè singulis de statu ciuitatis & Acciani proposito eum redderet doctiorem: dissimulabat autem quantum poterat, sicut uir discretus erat & prudens, hanc quam cum domino Boamundo contra xerat familiaritatem, ne forte alijs cognita, sibi & suis posset esse in periculū. Dominus quoq; Boamundus uersa uice, hanc boni uiri occultabat amicitiā, & arcanum penes se quasi sepultum comprimebat, ita ut nec eorum familiaritatis et discurrentis internuncij, etiam utriusq; domestici & coniectales, nullum uel leue possent intelligere argumentum.

Consilium per internuncios inter dominum Boamundum, & predictum fidem uirum. Caput XII.

CVm̄q; iam quasi mensibus septem hæc inter eos se continuasset gratia, Cita occulte, ut diximus, pleruncq; de eo quomodo ciuitas Christianæ restitueretur libertati, sermo inter eos habitus est familiaris: cumq; super eo à domino Boamundo saepius esset commonitus, semel eidem per filiu, qui secretorum erat baillus, respondisse dicitur: Nostri uirorum optime, & mea luce mihi charior, quam sincerè te dilexerim: ex quo, autore Domino, in hāc communem gratiam descendimus. teneoq; nihilominus memoriter, quod in uerbo tuo, firmam, & bono uiro condignā reperi usquequacq; stabilitatē: unde factum est, ut per dies singulos mihi magis & magis insinuēris, et multo charior occurras. Super eo autem, unde me cōmonuisti saepius, nonnunquam sollicitus deliberaui, partes congruo pensans libramine. Nam si patriam pristinæ restituere libertati, & exclusis immundis canibus, quorum uiolenta dominatione premimur, Dei cultorem populum possem introducere, certus sum, æterna mihi non defutura præmia, & cum sanctis animabus æternæ beatitudinis non defuturum consortium. Si uero rem semel aggressus, difficilem & arduam consummare nequiero, certum est, et nulli uenit in dubiu, quin domus mea, & præclaris nominis familia penitus deleatur, ita ut nō moretur nomen illius ultra. Veruntamen, quoniam confueuit emolumentorum spes mortalium mentes ad similia saepius inuitare: si hoc posses apud tuos obtainere, quod nostro studio tibi traditam, propriam uendicares ciuitatem: ego tui gratia (cui omne bonum, tanquam liberis meis cupio:) ad predictum opus, licet difficile uideaſ, autore Domino, cuius glutino mihi coniunctus es, me accingam, & turrim hanc munitissimam, ut uides, cuius plenam habeo potestatē, sine difficultate tibi tradam, unde uestris omnibus liber in ciuitatem poterit esse introitus. Si uero, sicut pares estis, ita urbem capitam, equis inter uos portionibus proposuistis diuidere: ego gratia illorum, ad quos nulla mihi est proportio, in hoc periculum non descendam. Vnde cum diligentia elabora & enitere, publicæ utilitatis & salutis gratia, ut apud tuos principes id obtineas: securus procul omni dubio, quod quacunq; die te id obtinuisse cognoueris, urbis tibi aditū, sicut persuadere niteris, aperire non differā. Ad hoc noueris, quod nisi hoc in proximo fiet, differet fortasse in perpet

in perpetuum: nam diebus penè singulis ciuitatis domino, & nuncijs diriguntur & epistolæ, quod qui in subsidij eius ex Oriente conuenerunt, circa Euphratem castrametati sunt, equitum ducenta trahentes secum milia. Quod si uos extra urbem repererint, difficile est, ut & ciuium & aduenientium multitudinem hostium possitis sustinere.

Laborat Boamundus ut ci ciuitas concredatur: solus Tolosanus comes contradicit. Caput XIII.

ABea igitur die, dominus Boamundus prætentare coepit sollicitus, & sanguinorum principum corda percunctari diligenter, quid'nam haberent in animo, & quid si urbs obsessa caperetur, de ea disponerent: celans tamen propositum, nisi apud eos, de quibus certum habebat grato assensu obtineratos desiderijs. Cumq; intelligeret se apud quosdam illorum non multum posse proficere, rem distulit usq; in tempus magis opportunum. Dux tamen Godefridus, & Normannorū comes, & comes simul Flandrensum, necnon & dominus Hugo magnus, eius acquieuerunt postulationi, et grato concurrebant assensu, secretum nobilis uiri approbantes, & admirantes prudenter, & apud se occultum, et nemini unquam publicandum comprimenti. Solus uero Tolosanus comes in eo ab illis erat dissonus. Vnde factū est, quod res in periculosam penè descendit dilationem: nam nec ille, qui domini Boamundi familiaris erat, tantum sibi aliorum gratia labore uolebat affumere, nec tantis se mancipare periculis: nec ipse dominus Boamundus tanta pro utilitate communi, quanta pro domestica & familiari laborabat instanta: familiaritatē tamen cum uiro prædicto, muneribus & obsequijs prosequebatur, legibus synceræ impletis amicitiae: missisq; utrinq; frequentibus, & receptis pariter nuncijs, semel concepto uires & somitem ministrabant amori.

Qui in subsidium Antiochenis properabant, Edissam obseruant: sed resistente uiriliter Balduino, uacuū redeuntes, Euphratem transeunt. Caput XIV.

Interea qui ab Acciano & ciuibus missi fuerant, subsidium postulaturi in Perside, consummato pro uotis negotio, & impetrata postulatione, quam prætulerant, reuertebant ad propria. Princeps enim ille magnificus, Antiochenorum molestijs, quas audierat compatiens, & occurrere uolens nostrorum conatibus, & uires præcidere, ne regnorum eius aliquas partes sua uiolentia possent comprimere, infinitas Persarum, Turcorumq; copias in Syriam dirigit, quendam familiarē suum, de cuius uirtute, fide & industria plurimum præsumebat, illis præficiens: & sub eo Centuriones, Quinquagenarios, & inferiores constituens magistratus, qui omnes eius parerent & regerent imperio. Epistolas præterea ad uniuersarum sibi subiectarum praefides regionum, uim legis obtinentes, eis delegat, præcipiens populis & nationibus, tribubus, & linguis, ut omnes sine excusatione dilectum filium suum Corbagath, quem exercitibus suis demeritis eleccione præfecerat, sequantur, & eius omnes subiectantur potestati, parentes in omnibus quæcunque pro liberæ uoluntatis arbitrio imperare decreuisset. Assumptis igitur de mandato domini, prædictis legionibus, & quæ toto itinere occurrebant, cum ducētis milibus Mesopotamiā ingressus, circaq; partes Edissanorum

castra metatus est. Hic cum eidem multorum relatione cognitum esset, quod unus de Francorum Principibus, contra quos dirigebat, tam ciuitatem quam uniuersum adiacentem obtineret prouinciam, decreuit antequam Euphraten pertransiret, praedictam impugnare & uiolenter occupare ciuitatem. Dominus autem Balduinus præcognito eius aduentu, urbem suam cum uictualibus, armis & uiris strenuis undiq; corrogatis, diligenter cōmunierat, itaq; de eius minis & terroribus modicum quid erat sollicitus: cumq; uoce preconia publicè mandatum esset cohortibus, ut urbem obsidione uallarent, & ob sessam tota impugnarent instantia, uidentes quod resistentibus strenue ciuib; non multū in eo facto possent proficere, qui magis sensus habebant exercitatos, ad illum accedentes Principem suum, post multa tandem persuaserunt, ut relictis incidentibus causis principale propositum exsequeretur: & Euphrate transmesso, Antiochiam, quā principaliter dirigebatur, obsidionem dissoluturus maturaret. Nā in reditu suo, obtenta uictoria, uix unius opus esset diei, & prædictam occupare ciuitatem, & Balduinum uinculis mancipare. Cumq; per tres septimanas continuas ibi operam consumpsisset & impensam, præcepit Legionibus ut transiret fluum: & ipse nihilominus transiens, proposito incepto instare diligentius. Haec autem eius mora circa partes Edissanas, caussa fuit quod dominus Balduinus prædictæ obsidioni se præsentem dare non potuit: caussa fuit etiam & nostrorum salutis. nam si directo ad eos peruenisset itinere, sicuti & domino Boamundo ab eius amico prædictum fuerat, antequā urbem obtinerent, in graui esset res eorum constituta discrimine. nam etiam urbe prius per Dei gratiā obtenta, uix eius potuerunt aduentum sustinere.

Nostri exploratores dirigunt, de aduentu hostium solliciti.

Caput XV.

RVmor interea aduentum tantorum exercituum præcurrēs castra repleuerat, et multis id ipsum referētibus, quasi pro certo habebatur, quod in uicino essent cōstituti. Super quo principes ualde solliciti, uiros experientissimos, de quorū fide & industria merito possent præsumere, ad loca dirigunt diuersa, ut quāta possint diligentia, per suos de quibus dubitare non erat lictū, percontarentur & fierēt prudentiores, an ita foret sicuti uulgo dicebatur. Eligūtur ergo ad id munericis uiri nobiles & in armis strenui, Drogo de Nella, Clarenbaldus de Vendosio, Girardus de cerisiaco, Raynaldus Comes Tullensis, & alij nonnulli quorum nomina non tenemus: qui ad uarias partes dispersi cum suis comitatibus, sedulitate quāta possunt diligenter inuestigant: & missis iterū suis exploratoribus ad loca ulteriora, ex omni parte expeditiones confluere & conuenire in unum exercitus, sicut solent flumina in mare decurrere, pro certo colligunt: tandemq; mature reuersi, Principes qui eos miserant, super eo plenius instruunt, iam non de cætero dubitantes. Septem itaq; diebus, antequam prædictus Princeps cum suis adueniret legionibus, præmoniti sunt nostri maiores exercitus, exploratoribus id iniungentes, ne id populo notum fieret, ne forte plebs famis angustia & laboris diuitiata fatigata, timore cōcuteretur nimio, & de fuga cogitaret, quod quibusdam etiam nuper acciderat.

Conue

Conuenientes ad inuicem deliberant. Boamundus secretum referat, quod ei
commiserat amicus. Caput XVI.

Conuenientes igitur ad inuicem super facto, in quo totius uidebatur summa consistere, in spiritu humilitatis & animo contrito coeperunt ad inuicem deliberare, quid in tanta necessitate fieri oporteret. tandemque placuit quibusdam, ut omnes quotquot erant in obsidione exercitus, aduenienti multitudini urbe relicta procedat obuiam ad duo uel tria miliaria: ibique cum superbo principe, & de uiribus suis nimium prae sumente, inuocato de coelis auxilio, belli fortunam experiantur. Alijs autem uidebatur expeditius, ut partem exercitus in castris deserat, qui ciues egredi & hostibus admisceri uolentes, infra incenia cohibeant. pars uero potior & armis magis instructa iuxta consilium priorum, aduenientibus hostibus in uirtute omnipotentis occur rata ad tria miliaria, ibique si ita a Domino sit prouisum, congregantur. Dumque in hac deliberatione studiosius disceptaret ad inuicem, & quisque suam pro arbitrio daret sententiam, dominus Boamundus maiores Principes, dominum Ducem Godefridum, & dominum Flandrensem Comitem Robertum, dominum item Robertum Comitem Normannorum, dominum quoque Raymundum comitem Tolosanum seorsum a turba secretius conuocat, & in loco familiari constitutos alloquitur, dicens: Video uos fratres dilectissimi, & diuinę seruitutis constantes de aduentu istius principis qui uenturus esse dicitur, multa sollicitudine macerari, & in deliberatione praemissa uarijs affectos desiderijs, uaria sensisse: sed tamen neutrū partiū illuc se dirigere, ubi totius negotij summa constituit. Nam siue omnes egrediamur, ut uolunt ex uobis quidam: siue pars in castris remaneat, uideamus operam & studium, & impensas per tam longa tempora inutiliter expendisse. nam egredientibus uniuersis soluet obsidio, et nostrum euacuabitur propositum, ciuibus in suam se libertatem recipientibus, aut dum hostibus egressu libero se adiungetur, aut dum urbi auxiliares introducunt cohortes. Si uero pars legionum in castris remanserit, id ipsum video de necessitate contingere (nam quomodo poterit pars una pre sente eorum subsidio ci ues intra urbem cohibere, cum nos omnes uiribus communibus & in diuersis abscque illa spe subsidij deiectos uix poteramus cohibere?) alterutrum horum mihi video uidere profecto futurum, ut uel suis coniuncti auxilijs, mixtis uiribus in nos irruant fortiores: aut saltē introductis auxiliarijs copijs, urbē uitio, armis diligenter communiant. ita ut etiam si auctore Domino exteriores uicerrimus, de obtinenda tamen urbe nulla nobis fiducia reserueretur. Vnde mihi uidetur, Patres reuerendissimi, quod illuc omnis nostra deberet festinare intētio, & circa illud sollicitudo uersari, ut ante huius tanti principis aduentum ciuitas in nostram descenderet ditionem. Quod si modū quæratis, quod hoc nostrum tale cōsilium effectui ualeat mancipari, ne impossibilia uideamur suggerere, in promptu est nobis uiam aperire cōpendiosam, & qua facile ad finem perueniatur optatum. Amicū habeo in ciuitate fidelem, quantū humanus dījudicare ualeat oculus, & prudentem plurimum. hic secundum quod aliquibus ex uobis iam me retulisse memini, turrim habet in potestate munitissimam, quam si certis cōditionibus id ab eo exegero, fide media obligatus mihi resignare tenetur. Pro quo facto multā illi pactus sum dare pecuniā, k iij sibique

sibiq; & hæredibus eius in perpetuum non modica prædia, & libertatem omnimodam, quasi pro labore salariū, si res optatum sortiri poterit euentū, fide interposita, cōpromisi. Si ergo uestræ uidetur Amplitudini, ut nostra sollicitudine & studio capta ciuitas in nostram iure hereditario in perpetuum possi denda transeat iurisdictionem, paratus sum, cum prædicto familiari meo pœta complere. Sin autem elaboret uestrū quilibet & quocunq; studio urbem poterit obtainere, habeat eam sibi in omni pace quietam; ego illi in præsentiarum meas cædo actiones, & iuri meo renuncio.

Gauisi principes Boamundo urbem concedunt. ipse cum amico de urbe tradenda
tratrat secretius. Caput XVII.

His dictis, principes gauisi sunt gaudio magno, et petitioni oblatæ grato concurrentes assensu, excepto Comite Tolosano, qui partes suas se nemini cedere, proterue nimis asseuerabat, urbē cum suis pertinentijs iure hereditario possidendā cōcedūt in perpetuum, cōpromittentes ad inuicē, & datis extorris se obligātes, quod sibi creditū nemini reuelarēt arcanū. dominū quoq; Boamundū monēt et hortant̄ attētius, quatenus ad rei consummationē tota incumbat sollicitudine, ne periculosa intercedere patiat̄ morā. Soluto itaq; conuentu, ille sicut uir erat more impatiēs, et ardenter urgens propositū, amī cū solitis cōuenit internuncijs, & significās quod apud principes cuncta prouotis impetrauerat, amici animū solito reddidit lætiorē. Monet ergo & per fidem inuitat mediā, ut nocte proxima subsequēt̄, auctore Domino, res esse etui mancipare. Accidit autem, medio ut dicitur tempore, quiddā quod ad conceptū prius opus eum nihilominus animauerat. Nā tum circa frequens ministeriū & curam quam in domo domini sui et urbe uniuersa habebat amplissimā, casu filium quē habebat iam puberem, ex caussa urgente, sed nobis occulta, domum direxisse dicitur, qui illuc perueniens rem inuenit detestabilē. unū enim de maioribus Turcorū principibus, cū matre reperit puer, illicita carnis copula cōmiseri: quod abhorrens et dolore cordis tactus intrinsecus, ad patrē properè rediit, rem nefandā seriatim pandens. Ille uero facti acerbitate permotus, & zelo maritali succensus, dixisse fertur: Non sufficit canibis immundis, quod nos indebet iugo premūt seruitutis, & nostra cottiidianis exactionibus debilitare patrimonia, nisi etiam thori leges uiolent, & iura dissoluant coniugalia. Ego si uixerō, hanc eorū auctore Domino abbreviabo insolentiā, dignam pro meritis recompensationem retribuens. His dictis, iniuriam dissimulans, filiū secreti cōscium, & de illata matri turpitudine confusum, solito itinere dirigit ad dominū Boamundū, monens attentius, ut ad opus prædictum uniuersa præpararet necessaria: in se uero nullā esse morā, quo minus nocte proxima promissum impleat̄. Significat nihilominus, ut circa horā nonā omnes Principes, singuli cum comitatu, tanq; hostibus obuiam profecturi, de castris egrediant̄: circa primam uero uigiliam noctis, clam & cum silentio reuertentes, parati sint circa noctis mediū iuxta eius monita se habere. Suscepsum ergo adolescentē, ad principes secreti cōscios occulte secum deducit, & cōsilij formā quam per eundē à patre suscepserat ordinatim, pandit ex ordine. Illi uero & argumenti & fidei stupētes synceritatem, consilium approbant, & ita fieri oportere consentiunt.

Cives prædictum virum suspectum habent, ipse coram Principe suam allegat innocentiam. Cap. XVIII.

Accidit autem per eosdem dies quiddam, quod in maioribus negotijs solet contingere frequenter. Ciuum enim & eorum maximè qui curam urbis gerant propensiorem, cœpit animus præfigere, non ex aliquibus indicijs, sed magis ex suspicione, quod de urbe tradenda occulte haberetur tractatus, cœpit sermo iste in omniore penè uersari. Vnde conuenientes adiuvicem maiorum ciuitatis, Principem adeunt, super eo uerbo consiliū habituri: uidebat enim uerisimile, & multæ ad id cōcurrerant præsumptiones. Erat enim in eadē ciuitate (ut prædiximus) multi fideles, & si omnino huius reatus immunes, tam suspecti habebant: inter quos predictus nobilis homo, & si de eius fidei sinceritate Accianus non modice presumeret, à reliquis tamen magistratibus habebat in suspicione. Verum et coram Acciano positi, dum super eo facto de liberatione haberent sollicitam, inter alios qui uidebatur suspecti, huius habuerunt mentionem: quibus predictus Princeps quodammodo persuasus, eum ad se præcepit euocari, quo in eius presentia constituto, de eodē uerbo corā eo cœpit studiose idem cōtinuari tractatus, ut eius consiliū super hoc audiretur, & depræhendere ex eius uerbo manifeste, utrum merito suspectus esset uel non. Contigit autem, sicut viri industrius erat, & oculi ualde perspicacis, quod protinus cognovit, quod eius gratia ille talis haberet conuentus, quodcū apud eos esset suspectus. unde, ut artificiose cœlaret propositum, & se apud eos assereret innocentem, fertur dixisse ijs qui conuenerant ut tentarent eum: Sollicitudinem geritis viri uenerabiles & huius ciuitatis principes maximi ualde commendabilem, & quae non nisi in prudente locū potest habere. Prudenter enim timeatur quod accidere potest, & abundans in re capitali cautela non nocet: unde non leui motu inducti esse uidemini, ut pro libertate, uita, uxoribus & liberis hanc geratis sollicitudinem. Est tamen, si nostro uultis acquiescere consilio, via compendiosa satis, qua huic morbo, quem uenturū formidatis, possit conueniens aptari remedium, & cura cōpetens adhiberi. Hoc negotium tam detestabile, quod ita prudenter ueremini ne accidat, nullatenus potest effectui mancipari, nisi per eorum operam, qui turribus & muris sunt præfecti, & ad portarum deputati custodiā. Quod si de eorum sinceritate diffiditis, mutentur frequentius, ne in aliquo certo loco morā facientes diuturnā, perniciosa cum hostibus possint contrahere familiaritatē. Huiusmodi enim negotium non facile absolvitur, sed temporis indiget diuturnitatem: nec penes priuatā personam tantæ rei potest consistere momentum, nisi & de maioribus ciuitatis parifactionis scelere corrupti muneribus inuoluantur. Mutatio uero hęc repentina & frequens omne huiusmodi periculosæ negotiationis amputabit opportunitatem. Hęc cum dixisset, innocentiam uisus est astruxisse suam, & suspicionem quam de eo conceperant, aliquatenus mitigasse. Placuit itaque eius sermo, & in oculis omnium uisus est bonus: suisset que statim effectui mancipatum eius consilium, nisi quia nocte irruente, dies iam declinauerat, ita ut nequaquam circa urbis statum tanta posset fieri mutatio. Cura enim vigili & exacta diligentia urbem præcipiūt custodiri, eorum quae à prædicto viro tractabantur penitus ignari. Ipse autem sciens quod in proximo tres esset maximam mutationem subitura, sedulū se gerit quomodo interim propositum impleretur, antequam aliquid occurreret impedimenti.

*Quantis angarijs fidelium populus, qui in urbe erat, premeretur: & quomodo strages eis
destinata quieuerit.* Caput XIX.

POrrò ciues ab ipso primo nostrorū introitu, ex quo circa urbem locata
est obsidio, suspectos habuerunt Græcos, Syros, & Armenios, & alios
cuiuscunq; generis Christianæ fidei professores. Vnde statim eos qui tenui-
ores erant, nec sibi & familiolis suis poterant sufficere, uictum penes se nō ha-
bentes necessarium, extra urbem fecerant esse, ne urbi essent oneri: solis diui-
tibus, & qui ampla habebant patrimonia & alimenta, penes se in domībus
suis sufficientia, retentis. Hos etiā tantis angarijs affligebant & perangarijs,
ut melius esse uideref his quos ab urbe depulerāt, quam quibus pro summo
beneficio urbis indulserāt habitationem. Nam & pecuniarias eis sæpius in-
fligebant mulctas, id quod habere uidebant uiolenter extorquētes, & ad
quælibet sordida munera & onera ciuilia rapiabant inuitos. Nam si erigendę
essent machinæ, aut immensi ponderis transferendæ trabes, statim id eis mu-
neris iniungebatur. Hi lapides & cœmēta, & quamcūq; materiam ad opus
ædificiorū necessariam circumferre compellebantur. hi iaculatorijs & ma-
chinis, molares qui extra mitterentur tenebantur ministrare, & funibus qui
bus extra contorquebantur inseruire, pro arbitrio præfectorum sine inter-
missione, nulla data requie, cogebantur. Demum uero postquam iniuncta
sibi obsequia fideliter & deuotē compleuerant, colaphos & uerbera reporta-
bant, pro mercede indignis affecti contumelij. nec sufficiebat hoc immun-
dis canibus, quorum uiolenta dominatione premebantur: sed ut inauditam
complerent malitiā, octo diebus, antequam supradictum uirum, ut prædi-
ximus, tanquam suspectum conuenirēt, consilio secretius habitu, quotquot
in urbe habitabant fideles, subito, & de nocte occidere decreuerūt: quod nisi
per quendam magnum & prudentem ciuitatis principem, qui semper Chri-
stianis se amicum exhibuerat, octo dierum ad id complendum, inuitis alijs,
datæ fuissent induciæ, procul omni dubio, missis spicatoribus, illius tam
perniciosi consilij executoribus, eadem nocte uniuersa fidelium turba gladio
cecidisset. Recepta autem fuerat eo intuitu octo dierum prædicta dilatio, ut
interim considerarēt, utrum solueretur obsidio: quod si nostri in obsidendo
perseuerarent, tunc quod decretū fuerat, executioni mandaretur: sin autem,
parceretur ciuibus, qui ad mortem erant deputati. Effluxerant porrò feriæ,
eaq; erat nox nouissima, iamq; secretius exierat edictum, ut prædicta execu-
tioni mandaretur sententia: cum de complendo eadem nocte proposito, inter
dominum Boamundum & prædictum Emirferrum cōuenerat: & pro fixo
fuerat statutū, ut quod multum antè inter eos conceptū fuerat, adimplerēt:
quod autore Domino factū est. unde accidit, quod eadem nocte, nostris ur-
bem occupantibus, pro excito tumultu, maiores ciuitatis minus facti sunt so-
liciti, nihil aliud arbitrantes urbis strepitū significare, quam id quod in Chri-
stianos conciues præceperant exerceri. Vnde & urbe uiolenter effracta, in
domībus fidelium reperti sunt de hostibus quamplures, qui ad
hoc conuenerant, ut sicuti eis iniunctum fuerat,
incautos repente occiderent.

*Iuxta consilium predicti viri, exercitus de castris egreditur, circa noctem
reversus. Caput XX.*

Igitur circa horam nonam, missa uoce preconia per castrorum ambitum, edicitur publicè uniuersis de equestri ordine, quatenus armati omnes maiores sequatur principes: id quod eis iniunctum fuerit, sine mora executuri. Erat autem non solum plebs inferior huius ignara secreti, uerum etiam paucis ex maioribus reuelatum erat hoc mysterium. Factum est igitur, ut iuxta prudentis viri consilium, egressæ à castris uniuersæ equitum copiæ, principum secutæ uexilla, longius se abire fingerent, quoisque nox irruens terris, solitam induxerat caliginē: qua occultati, claram & cum silentio ad castra sunt reuersi. Huic autem viro Dei, qui tantum nostris fauorem contulerat, frater erat uteritus, longè alterius mentis, & disparis propositi: cui frater, quoniam de eius non multum præsumebat sinceritate, nihil secreti sui communicauerat, sed suspectum habens eum, propositum quantum poterat, oculabat suum. Accidit autem eadem die, dum nostræ circa horam nonam egerentur legiones, quod ambo fratres adiuicem per cancellos murorum castra prospicerent, & egredientia contuerentur agmina: laborabat autem senior frater, minoris nosse propositum, & eius uoluntatem libenter indagare, unde exorsus, ad fratrem dixit: Misereor frater mi, populo huic nostræ professionis gratiam & fidem consecuto, cui tam subitus paratur interitus. ignarus enim quid crastina pariat dies, securus egreditur, & quasi rebus in tuto collocatis, nihil timere uidetur: uerum si sciret quantæ illi præstruantur insidia, & quanta in proximo eorum paretur ruina, forte aliter sibi prouideret. Cui frater: Stulta, inquit, solicitudine consumeris, & indiscreta compassionem fatigaris. utinam Turcorum gladijs iam occubuissent uniuersi. à die enim introitus eorum primo, multo deterior facta est nostra conditio: uix̄ esse poterit, ut tantum nobis utilitatis per eos accedat, quantum molestiarū eorum occasione passi sumus. Sic ergo qui prius dubitauerat, an fratri suo comunicaret propositum, nunc tanquam pestem declinans, abhorret animo, execratur in conscientia, & ne Christi obsequium præpediretur per eum, coepit de eius morte (charitati fraternæ publicam fidelium præponens salutem) tractare.

Boamundus amicum sollicitat, ut opus compleatur. Emir ferrus fratrem non consentientem perimit. Christianos per scalam demissam in urbem recipit. Caput XXI.

In terea dominus Boamundus tota mente anhelās, quomodo uotis satisficeret, ne de eius desidia res optata susciperet dilationē. Principes circuit tota instantia, monet esse follicitos, scalam funibus cannabinis satis artificiose intextam, paratam habens præ manibus, quæ uncis inferius ferreis, superius uero ad murorum propugnacula debeat alligari. Iam uero nocte media, cum se uniuersa quieti dedisset ciuitas, continuis uigilijs, & labore immenso uires sopori ministrantibus, interpretem domesticum & ualde familiarem ad prædictum amicum dirigit, ut ab eodem sciscitaretur diligentius, utrum adhuc sibi uelit adesse domini sui familiam. Adueniens autem ille, uirum reperit in cancellis uigilantem. Cumq; ei interpres uoce submissa,

uerba

uerba domini sui exposuisset, respondit ei: Sede quietus & tace, quousq; p̄fectus uigilum, qui cum multo accedit comitatu, & fulgore lampadarū, locū istum pertranseat. Erat enim in ciuitate consuetudo, quod præter uigiles, qui in singulis turribus erant deputati, eoru superior magistratus, ter uel quater in nocte, muros cū ingenti circuiri comitatu, faculas ardentes gestando p̄ manibus, ut si quos inueniret aut somno grauatos, aut negligentius se habentes, debitæ animaduersioni subiacerent. Pertransiens aut hīc, cuius tanta erat iurisdictiō, uirum uigilantē reperiens, eius cōmendauit diligentia, ad ulteriora loca properans securus. Videns autem uir prædictus horā se obtulisse rebus agendis opportunā, interpretē sepositum alloquitur, dicēs: Vade citus, & dic domino tuo, ut cum uiris electis festinus adueniat. Qui dicto citius recurrens ad dominū, & paratū reperiens, cum uocatis clām alijs principibus, & in ictu oculi sicuti primo cuncti erant subsequentes, quisq; cum suo domestico comitatu subito ante turrim diu ante prænotatam, quasi uir unus astiterunt, ita ut nec clamor, nec strepitus ex eis audiret. Interea ille uir prædictus turrim eandē ingressus, fratrem reperit somno grauatum, cuiusq; mentē nō uerat alienā à suo proposito, timēs ne per eum rei tam penē consummatę ministrare impeditum, gladio transuerberat, factō pius & sceleratus eodē post hoc rediens ad cancellos, & quos uocari precepérat conspiciens, dato et resumpto mutuā salutationis officio, funem demittit inferius, quo scalam ad se pertrahat subleuatā. Erecta igitur scala, & iam à superiore parte, quā ab inferiore firmius annexa, nemo repertus est, qui ad uocem superioris uel domini Boamundi mandatum p̄sumeret ascendere, & in se huīusmodi experimentum facere. Quod dominus Boamundus uidens, conscedit ipse prior intrepidus. Cumq; iam muri propugnaculo, transcursa scalā, manum adhibuisset, comprehendēs eum qui erat interior, sciens quia D. Boamundi esset manus, dixisse fertur: Viuat hæc manus. Et ut eius & omnium fidelium sibi maiorem reconciliaret gratiam, eo quod fratrem uterinū, in opere tam sancto non consentientem transuerberauerat, induxit eum in turrim, & fratrem ostendit exanimem proprio sanguine cruentatū. Deosculatus igit̄ Boamundus uiri constātiā, & fidei sinceritatē, ad murū rediens, emissio paulisper per cancellū capite, uoce suppressa suos ad ascensum coepit inuitare: cumq; adhuc dubitarēt, nec erat ausus quisq; ascendere, totū reputantes sophisticū, quicquid de muro dicebat: quo cognito, ad suos per eandē scalā rediens, suæ incolumitatis eidens dedit argumenū. Vnde factū est, ut certatim ascenderes, in momento murum replerent, & non solum turrim illam, uerum & de collateralibus nonnullos occuparent. Audiuimus quod inter alios D. Flandrensiū comes, & D. Tācredus ascenderūt, quorū doctrina ceteri regebant.

Introrsi portam capiunt. Exercitus iam facili conscius, in urbem irruit.

Ciuitas expugnatur. Caput XXII.

Videntes uero príncipes, quod sufficiebat numerus & prudentia eorum qui iam ascenderant, ut uel una uel plures portæ aperirent, & sub omni uelocitate reuersi sunt ad castra, ut suas p̄epararent copias: & dato signo ab interioribus, urbem ingredi non morarentur. Qui uero supra murū ascenderant, uirtute induti ex alto, duce prædicto uiro qui eos introduxerat, iam

decem

decem turres in eodem sine interpellatione tractu, occisis corum custodibus occupauerant: & tamen adhuc uniuersa quiescebat ciuitas, ita ut nec rumor aliquis audiret. Erat autem secus eam partem muri, unde nostri ascenderant, porta adulterina: ad quam descendentes, cōfractis eius uestibus et seris, eam uio lenter aperiunt, & admittentes eos qui deforis expectabant, creuit eorum numerus qui intus erant ad immensum: ita ut ad portam quae Pontis dicitur, facto impetu concurrentes, cæsis gladijs eius custodibus, eam uolenter aprirent. Interea quidam de familia domini Boamundi, eius uexillū super eum contulerat montem, qui urbi præeminebat, & iuxta præsidium superius in arce quodam loco eminentissimo collocauerat. Cognoscentes aut̄ quod aurora rutilans solis ortum nunciaret, dato signo cornibus & lituis, coeperunt perstrepare ad urbis ingressum, eos qui in castris erāt, animantes. Principes uero, signi quod condixerant intelligentes argumentum, raptis armis, subito sua secum trahentes agmina, in urbem irruunt, aditus & portas occupantes. Interea populares exciti, quos hactenus secretum latuerat, uideentes iam castra penè uacua, alios secuti, in urbem certatim se ingerunt. Ciues autem tanto tumultu exercefacti, primū dubitant, quid nam sibi uelit clamor iste insolutus: deinde uidentes discursus per urbem loricatorum insuetos, & stragem que passim per uicos siebat et plateas, rem prout erat, arbitrati sunt accidisse. Relictis ergo domibus, cum uxoribus & liberis tentabant effugere: dumque armatorum acies fugiunt, latebras quærentes, & salutis uiam, attoniti quid faciant, armatis se ingerunt imprudenter. Qui autem erant urbis habitatores, Syrij, Armenij, & aliarū nationum fideles, hi de euentu qui acciderat congratulantes plurimū, correptis armis, nostrorū se adiungūt cœtibus: & sicuti maiorum habebant locorū peritiam, ita alios post se trahentes, urbis diuerti cula & portas, si quae adhuc clausæ tenebantur, obtruncatis eorum custodibus, cōfractis seris aperientes, reliquū exercitus intromittebant. Hæc à Domo egressa uicissitudo, ut qui canibus immundis, indebitæ seruitutis iugo subiecti fuerant, angarijs & perangarijs, & cruciatibus miserabiliter fatigati, nunc uice uersa, æquipollentes refunderent calumnias, & eis procurarēt interitum. Et iam uniuersus nostrorū introductus erat exercitus, iam liberè portas turresque sibi uendicauerāt & mcenia, iam principum uexilla & omnibus nota in locis sublimioribus constituta insignia, uictoriæ dabant argumentum. Erat ergo ubique strages, ubique luctus, ubique mulierum eiulatus: & imperfectis patribus familiâs, passim obtruncabatur familia, & effractis domibus uasa diripiebantur: & uniuersa eorum substantia his qui primi accedebant, concedebat ad p̄dām. Discurrebat uictores per loca prius inaccessa, & tractu cedis cupidine, & lucri desiderio, nec sexui parcunt, nec conditioni, ætatis etiā apud eos nulla erat differētia. Occurrētes aut̄ sibi per uicos & plateras ciuitatis, querūt diligētius ubi sint potentū domicilia, et ubi habitauerāt locupletiores: illucque iunctis cōcurrētes agminibus, imperfectisque domesticis, effringentes penetralia nobiliū, liberos, matresque familias gladijs transuerberantes, domus, supellecīlē, aurū, argentū, & uestes præciosas equa sorte inuenient partientes. Cæsa fuisse dicuntur ea die de ciuium numero decem milia, quorum corpora passim & sine delectu per uias iacebant insepulta.

Cives in præsidium se receperunt. Accianus extra urbem fugiens occiditur. Multi de monte
præcipites prosteruntur. Caput XXIII.

Accianus uero uidens, quod hostibus tradita erat ciuitas, & per turrem
& mœnia & urbem sibi uendicauerant uniuersa: uidensque quod popu-
lus, qui stragem euaserat, in præsidium se certatim conferebat, timet ne Chri-
stianus exercitus illuc eos prosequens, præsidium uellet obsidione uallare, so-
lus absque comite per posticum egressus, amens, uitæ tamen & salutis quæ-
rens compendium, fugam iniit: dumque solus pre doloris angustia, sine certo
proposito errabundus uagaretur, casu habuit obuiam quosdam Armenos:
qui statim eum cognoscentes, accesserunt, quasi solitam exhibituri reueren-
tiam. dumque ille, quasi extra se factus, hos passus est ad se peruenire, cogno-
scentes ex eo, quod solus ita aufugerat, urbem esse deuictam, uiolenter eum ad
terram deiecerunt, & educto eiusdem gladio, caput ei precidentes, in urbem
intulerant, coram uniuerso populo illud principibus offerentes. Erat autem
in ciuitate quidam nobiles, qui de remotis partibus ad Antiochenorū, gratia
exercendæ uirtutis, uenerant subisdium: hi locorum ignari, cognito quod ci-
uitas in nostrorum uenerat ditionem, dubij quid ficeret, & pro uita solliciti,
in præsidium se superius recipere decreuerunt: dumque illuc tota properarent
intentione, casu accidit, quod nostros à parte superiori habentes obuiam, &
inter locorum intercepti angustias, ita ut necq; ascendere, necq; descēdere, pro-
pter montis deuexitatem liceret, instantibus nostris desuper, dum quocunq;
modo fugere nituntur, præcipitati sunt cum equis & armis, quibus erant in-
signiti, quasi trecenti: qui confractis ceruicibus, & membris contritis, uix de
seip̄is reliquerunt aliquam memoriam. Qui autem de urbe, aut de adiacente
prouincia locorum habentes peritiam, inuenti sunt expeditiores, hi summo
diluculo, postquam cognouerunt urbem effractam, per portas, quæ iam in-
cipiebant reserari, iunctis agminibus egrediebant, ut conuigerent ad mon-
tana: quos nostri cominus insectantes, partē reduxerunt, uiolenter eos com-
pedibus alligantes: pars equorum erepta beneficio, ad montana fugiēs, uitæ
consuluit & saluti. Circa uero horam diei quintam, redeuntibus nostris, qui
egressi fuerant, & qui per urbem dispersi fuerāt, recollectis adiuicem, qua-
situm est diligentius, & pro certo cognitum, quod nihil prorsus alimentorum
in urbe repertū fuerat: nec mirum, cum iam penè mensibus nouem continua
obsidione uallata fuisset. Sed tamen in auro, argento, gemmis, uasis precio-
sis, tapetis & holosericis, tot & tantæ receptæ sunt copiae, ut qui prius mendi-
cabat esuriens, nunc factus locupletior, omnibus afflueret abundantiter. Re-
pertū autem sunt in tota urbe qui ad arma ualerent, equi uix quingenti, & hi
etiam confecti macie, & inedia tabescentes. Capta est ergo An-
tiochia, anno ab incarnatione Domini, Millesimo
nonagesimo octauo, mense Junio,
tertia die mensis.

LIBER

LIBER SEXTVS

Describitur mons qui urbi præminet, & pars eius ab hostibus occupatur, custodibus illuc locatis. Mittuntur ad mare qui populum euocent, & illatis uictualibus ciuitas cōmunitur. Caput I.

Edato autem tumultu, & gladiis inebriatis sanguine, fessis à cæde continua uictoribus, cum iam ciuitas quieuisset, conuenientes adiuicem principes, multū adhuc superesse laboris, & nondum consummatum negotium intelligentes, per portas & mœnia designatis custodibus, in montem ascendere de creuerunt, & oppugnare præsidium. Et missa uoce præconia, cohortes universas, in montem prædictum ascendere certatim compellunt: quò peruenientes, cum præsidij constaret munitione, quòd omnino esset insuperabilis, & quòd sola fame poterat expugnari, uidentes quod inutiliter consumerent operam & studium, & res multorum dierum ferias exigeret, ad alia se convertunt argumenta. Mons enim iste, qui urbí præeminet, ualle quadam profundissima, deuexo plurimum præcipitio diuisus est, ita ut eius pars quæ in Orientem respicit, sit humilior, largam in sui uertice habens planitatem, uineis aptam & agriculturæ. Tanta est profundæ intercedenis distantia, ut potius montes duo, quam unus in duo diuisus uideatur. Qui uero in Occidente protenditur, longè sublimior est, & cacuminatus, intus parte sublimore sicubi est præsidium, muro solido, & turribus ualidioribus. Ab Oriente & Septentrione prædictum habens immane & in modum barathri præcipitum, ita ut nec excogitari possit, quomodo ex illis duabus partibus præsidio noceatur. Ab Occidente uero collis erat depresso, inter quem & præsidium uallis erat, sed modica, nec latitudine diffusa, nec profunditate præcepit: per quam uolentibus à præsidio in urbem descendere, iter unicum & singulare satis per se nemine impugnabile periculosum. Hunc ergo collem nostris usum est principibus occupare, ne forte per portam præsidij hostibus immisis, in nostrorum lesionem, in urbem patet recessus: locatis ergo ibi uiris prudentibus & strenuis, & relictis quæ in uictu necessarijs, factoque mu-ro cum propugnaculis & opere solido, & locatis super eum ordine cōgruo machinis, quibus à se repellere possent hostiū molestias: Principes de maioribus deliberaturi, in urbem descenderunt, ad eundē locum cōpositis negotijs reddituri. Omnes enim illic moram facere, quo usque expugnaretur præsidium, decreuerant: excepto domino Duce, qui de communi principum consilio, portam Orientalem in suam receperat custodiam: simul & præsidium, quod nostri extra urbem firmarant, domino Boamundo commiserant. Auidentes igitur, quod magnus princeps, de quo suprà dictum est, Corbagath uidelicet, in proximo uenturus esset, & iam fines Antiochenorū ingressus, innumerabiles infuderat copias: decreuerunt usque ad mare aliquem de principibus dirigere, & eos fratres omnes, qui illuc alimentorum gratia, & colligendi uictus se contulerant, reuocare, & quicquid illic necessariorum repeterint, totum ad urbem quanto cyus præcipiunt comportari. Factum est aut, ut per illud biduum, quod usque ad aduentū maiorum copiarum superesse uidebatur, in omni sollicitudine discurrentes, quicquid uictus & pabulorum undecunque corradere potuerunt, in urbem introducentes, ad eius conduxionem

ctionem toto studio laborarent. Sed & suburbanorum incolæ, & agrorum cultores, scientes Christianis urbem esse traditam, quæcunq; inferri poterat, diligentí studio comportabāt: sed modicum erat, & penè nihil quod undiq; inferebat. nam diutina obsidio, quæ nouem mensibus continuis uniuersam exhauserat regionem, nihil reliqui fecerat, unde uel ad paucos dies nostris posset subueniri.

Trecenti à maiore hostium præmissi exercitu, ante urbem discurrunt. Rogerius de Barnauilla incautus occurrēt occiditur. Caput II.

Altera uero die post urbem captam, cum nostri circa urbis custodiā, & pro inferendis alimentis essent ualde solliciti, ecce trecēti equites de exercitu Corbagath studiosè præmissi, si forte aliquos ex nostris extra urbem incaute se habentes reperire possent, ad unguem armati, & inuecti equis celeribus, iuxta urbem se locant in insidijs. Ex quibus triginta, qui equos uidebantur habere uelociores, usq; ad urbem cooperunt discurrere, ex industria ignorantiam prætendententes, & discurrentes incautius. Hos cum nostri qui in ciuitate erant, ita uiderent discurrere, ægrè tulerunt, indignum omnino reputantes, nisi eis obuiam procederetur. Vnde uiri in armis strenuus, cuius multa in eodem exercitu egregia fuerant opera, Rogerius uidelicet de Barnauilla, de comitatu Roberti Normannorum comitis, assumptis secum consortibus quindecim, eis in occursum ab urbe properat, more suo aliquid insigne gesturus. Qui dum laxis habenis in prædictos discursores irrueret animosi, subito, sed fraudulenter, in fugam uersi sunt, tamdiu fugā continuantes, quo usq; ad suorū peruerant insidias. Vnde consurgentibus his qui latuerant, redintegrato suorum numero, in eos qui socios insectabant, calle reciproco irruentes, in fugam adegerūt: dumq; Rogerius & sui uiribus impares & numero, in urbem se contendunt recipere, hostilium equorū uelocitate præuentus, iētu sagittæ trans præcordia letaliter confossus, equo lapsus interit: uiri suis perpetuò lugendus, expeditionis Christianæ, quantū in se erat, fidelissimus procurator. Ceteris aut in urbem se recipientibus, in præsentia omnium qui in muro erant & turribus, nemine ex eis opem ferente, uiri memorabilis capite amputato, hostes reuersi sunt indēnes. Quibus abeuntibus, nostri corpus eius cum honestis exequijs, nō sine lachrymis & uniuersorum gemitu in urbem introducentes, in portico basilice Apostolorū principis, supremo humanitatis officio, præsentibus principibus & uniuerso populo, sepulturæ dederunt magnifice.

Princeps maior accedit, castra locat in montibus supra præsidium. Dux in porta Orientali prosternitur: ducenti percunt de nostris. Caput III.

Alterò sequenti die, quæ ab urbis liberatione erat lux tertia, summo di luculo, circa solis exortū, sæpè dictus princeps potentissimus, cum infinitis, & maioribus etiā quām prius diceref copijs, regionē quantum ex sublimiore ciuitatis parte poterat quis intueri, suorū multitudine occupauerat uniuersam: & ponte superiore transito, inter lacum & fluvium, qui inter se quasi spacio unius miliarij distare uident, castrametatus est. Erat autem tanta expeditionum eis multitudo & militiarū numerus, ut etiam illa tam insignis plancies, in qua sitam esse diximus Antiochiam, uix eorum castris sufficeret, ut de col-

libus etiam uicinis locando tabernacula, nonnullos occuparent. Die demum tertia postquam ante urbē castrametatus est, uidēs quod nimis esset ab urbe remotus, habito cum suis consilio, ut his qui prēsidium tuebantur, de loco ui ciniore conferret solatium, & ut per eam portam, quae castro suberat, suos in ciuitatem posset intromittere, solutis castris, ad montana contendit, à porta Orientali usq; ad Occidentalem uniuersum Australe latus continua uallans obsidione. Erat autem secus eandem Orientalem portam prēsidium quod, dam in colle aliquantulum edito situm, quod ab initio ad castrorum tuitionē fundatum, domino Boamundo prius tradiderant conseruādum: urbe uero capta, postquam generalem cœpit habere administrationem, predictam munitionem simul cum uicina porta domini Ducis custodiæ deputauerūt. Circa quod prēsidium, dum castra hostes locassent sua, & his qui erant in prēsidio assultus darent cum multa instantia frequentissimos, Dux eorum non ferens insolentiam, cum suo egressus est comitatu, ut his qui in prēsidio erant penè deficientibus ministraret subsidium, & castra quae ante portam erant locata dissolueret: sed egredienti duci, & suis uolenti subuenire, occurrit Turcorum multitudo ingens, quam & uiribus & numero longè superiorē Dux sustinere nō ualens, uix eorum eruptus gladijs, fuga inita, in urbem se recepit: ubi hostibus proterue nimis insistētibus, dum plebs indiscreta nimis premeretur, & mutuo sibi præ turba negarent introitum, ducenti penè, partim oppressi, partim uulneribus sauci, nonnullis etiā captis, miserabiliter perierūt.

Noſtri infra urbem ſecus radicem montis uallum ducunt. Pugnatur ibi: uincuntur hostes. Princeps hostium de monte descendit, urbem obſidet in parte inferiori.

Caput IIII.

Sic igitur duce confuso, qui quali omniū præcipiuus uidebat, Turci in tantam elati sunt audaciam, ut per portam superioris præsidij, quibusdā notis compendij, in urbem descendantes, in nostros subito irruerent: & repente impropriū, sagittis & gladijs plerūq; multos interficerent: nostris autem eos insequentibus, subito montem occupantes, in arcem se recipiebāt superiorem, alias etiam uias habentes, quām per eum collem, quem nostri occupauerant & communierant diligentius: dumq; ſæpius ita contingere, & multi de populo in ciuitate, hac fraude deperirent, conuenerunt ſimul princeps, ut huic tanto malo remediu procurarēt: factūq; est, quod de cōmuni cōſilio, D. Boamundus, & D. Comes Tolosanus, inter partē urbis inferiorem & cliuiū montis, uallum duxerūt profundū admodum, & latitudinis competentis, quo impetus eorum qui descendere de monte conſueuerant, retardaretur, & populus intra urbem poſſet tranquilius quiescere. Et ut etiam uallū ad ſui tuitionem redderent habilius, munitionē ibi conſtruunt, fidelē & deuotā operam impendentes, tamq; pro salute propria, quām pro uniuersis legiōnibus. Turci uero, qui adhuc ſuperius obtinebant præſidiū, & qui exterriti erant in obſidione, per ſuperiorem portam admitti, per occultas ſemitas descendantes, huic nouae munitioni frequētes dabant assultus: & quanta poterant instantia, ut eam deiſcerent, elaborabant. Accidit autem die quadam, quod erumpens à ſuperioribus partibus, per ſolita uig compendia Turcorū manus ſolito numerosior, circa prædictum, & de nouo conditū præſidiū, tanta cœpit eos qui intus erant impugnare instantia, quod niſi princeps qui

1 iij alij

alijs urbis partibus ad custodiam erant deputati, et uniuersus qui per urbem dispersus erat populus, maturius subuenisset, penè dominū Boamundum & Eurardum de Pusato, Rodulphum de Fontanis, Reibaldum Trecon, Petrum filium Gillæ, Albertum & Iuonē, uiros strenuos et nobiles, qui ad eius tuitionem se intrō contulerāt, expugnassent: sed aduenientes cum multo impetu Dux, & Comes Flandrensis, & princeps Normannorū, eorum adeò represserunt insolentiā, ut interemptis pluribus, & captiuitatis nonnullis, non solum à præsidio, uerū ab urbe uniuersa, conuersos in fugam, & male tractatos, sub omni celeritate fugere compellerēt: qui ad dominum suū reuersi, nostrorum uires, & admirabilem animorū constantiam prædicabant. ita ut in eis uideretur impletum illud uaticinium: Lingua canum tuorum ex inimicis, nam fidelis populi extollebant præconium, qui erant eius persecutores. Corbagath uero, cum per dies quatuor in montanis, ut prædiximus, morā fecisset continuam, uidens quod non proficeret, & quod equis pabula deficerent, solutis castris, iterum cum uniuersis legionibus suis denuò descendit ad campestria, & transito flumine, per uadum inferius partitis agminibus æqui pollentibus spacijs, & locatis in gyrum principibus suis, urbem uallat obsidione: ubi dum die sequēte, quidam ab exercitu diuisi, nostros ad cōflictum prouocarent, contigit ut de equis descendentes, & his qui in muro erant, instantiam suorum proteruius incuterent, dominus Tancredus per portam egressus Orientalem, in hostes irruit subitus: & anteq̄ ad equos possent habere recursum, sex ex eis interimens, reliquos in fugā adegit: quorū amputā capita, in urbē intulit ad consolationem populi, qui pro defectu Rogerij de Barnauilla, qui ibidem occisus fuerat, graui incerore concutiebatur.

Populus infra urbem multa laborat inedia. Quidam nobiles clām inde aufugiunt. Boamundus uniuersis præficitur. Caut V.

Interea populus, qui paucis ante diebus eandem urbem obsederat, & ob sessam sibi uendicauerat uiolenter, nunc uersa uice (sicut & rerum solet esse uicissitudo) obsidionem sustinens, graui supra modum molestabatur inedia, & immensis supra uires fatigabat laboribus. Foris erat gladius, & intus pauor. Nam præter eam, quam de innumerosis expeditionibus exterioribus quæ urbem obsederant, meritò conceperant formidinē, hostibus adhuc præsidium detinentibus, unde fiebat sepissimē, ut dictum est, irruptiones, nō erat illis tranquillitas. Fiebat igitur, peccatis eorum exigentibus, quod multa in desperationem lapsi, professionis immemores, iuramentorum quæ exhibuerat prodigi, clām funibus & in sportis per murū demissi, derelictis socijs, aufugerant ad mare. ex quibus nonnulli ad manus hostiū peruenientes, perpetuæ mancipati sunt seruituti. alij uero ad mare peruenientes, eos qui in navibus erant, præcisis anchoris, in fugā compulerunt, dicētes; Princeps hic magnus, qui cum innumerabilib. aduenit copijs, urbē quam nos expugnaueramus, extincto uniuersorū nostrorū numero, nunc & principib. interemptis, uiolenter recepit: nos autē opitulante Dño, gladios eorū euasimus. Vos igit̄ funes præcidite, & maturate fugam, ne ad mare descendentes, pari uos inuoluant periculo. Ipsi autem cum eis conscendentes, fugam inierunt. Erant autem qui sic aufugerant, non solum de popularibus & plebejjs, uerū etiam viri no-

uiris nobiles, & multa generositate insignes, Vilhelmus uidelicet de Gran-
temaisui, uir inclytus de Apulia, qui sororē D. Boamundi habebat uxoriē,
& Albericus frater eius. Vilhelmus Carpenterius, Guido Trusellus, &
Lampertus Pauper, & alij multi, quorū nomina nō tenemus, quia deleta de
libro uite, presenti operi nō sunt inferenda. Nōnulli etiam, quod multò erat
abominabilius, futuri timore periculi, famis et laborū impatientes, ad hostes
se conferebant, Christi doctrinā & eius fidem cum impietate abnegantes. hi
de statu nostro certificantes aduersarios, supremū eodē modo penē nostris
intulerunt periculū: alij uero qui in ciuitate remanserant, spem diffugij nihilo
minus ex parte plurima conceperant. Sed uir uitae uenerabilis, Podiensis epi-
scopus, & D. Boamundus princeps illustris, eorū praeuenerunt molimina.
Nam designatis per portas singulas uiris prudētibus, & de quorū experien-
tia simul & fide merito præsumerent: turribus quoque per singulos nobiles
collocatis, ita nocte & die studio indefesso seruabant excubias, ut nemini pe-
nitus quantumcunq; properanti & arguto, ulla pateret uia subterfugij. Et ut
liberius generalem, quae eis concessa fuerat, exercere possent iurisdictionem,
intimauerant omnibus à maiore usq; ad minimū, quod usq; ad consumma-
tionem negotij Antiocheni, & bellum quod sperabat futurum, completum,
D. Boamundi mandatis fideliter & deuotè obediret: unde ille incessanter no-
ste & die, suis comitatus domesticis & familiaribus, & his quibus ampliore
habebat fidem, uicos & plateas, muros & turres ciuitatis cum multa circui-
bat sollicitudine, diligenter inuestigans, ne quis incautē se haberet, ne quis ho-
stium introitus pateret insidijs. Erant aut̄ præsidia quatuor, in quibus maior
exigebat custodij diligentia: superius uidelicet, quod cōtra arcem superiorē
ē regione positum erat. Secundū item inferius, infra urbem supra uallū erat
constitutū, contra eorum irruptiones, qui à porta castrī superioris in urbem
confueuerant descendere. Tertiū extra portā Orientalē positum, quod ad ca-
strorū tuitionē ante urbem captam fuerat fabricatū. Quartū quoq; quod in
capite pontis constructū fuerat, per quod porta pontis nouissime fuerat ob-
sessa. Cuius curā D. comes Tolosanus, ex quo ciuitas capta fuerat, cum alijs
in urbem se conferens, dereliquerat. Urbe aut̄ capta, Flandrensiū comes præ-
dictum ingressus castrū, cum quingentis uiris fortibus & strenuis diligēter
cōmunierat, timens ne forte in manus hostium deueniret, nostris per pontē
introitus negaret & exitus, in quo fieret obſessorū multo deterior cōditio.

comes Flandrensiū præsidium ante pontis portam, quod conseruare nō poterat, ultr̄o deserit & incendit. Princeps hostium quosdam de nostris captos in Persidem mittit.

Caput VI.

Contigit autem die quadam, quod uidens Corbagath, nostros nūmiam
egrediendi & ingrediendi habere licentiam, et prædictum iuxta pontem
præsidū, multum suis obſtare conatibus, præcepit de suis ad duo milia lori-
catorum armatis, ut prædictū cum omni instantia impugnarēt præſidiū. Illi aut̄
dicto quantocuyus parentes, circa prædictæ munitionis uallum, congruis lo-
catis stationibus, quanta poſſunt instantia, immissa sagittarū grandine, præ-
dictum locum, ab hora diei prima usq; in undecimā continuis infestant afful-
tibus, & congressionibus impugnant: Comite cum suis resistente uiriliter, et
locum, cuius tuitionem assumpserat, totis uiribus protegente. Cumq; circa
Iij solem

solem iam occiduum et uesperam imminentē uiderent impugnatores, quod non multum proficerēt, soluto assultu in castra reuersi sunt. At uero Comes timens ne multiplicatis uiribus in crastino ad opus simile accingerentur, sciensq; quod nullatenus posset contra tantum exercitum, prædictā tueri munitionem: intempestæ noctis silentio ignem adhibens, & incendio tradens, uniuersam in urbem cum suis eiusdem rei consortibus se contulit. Mane autem facto redeentes in idipsum, qui hesterna die castrum impugnauerant, assumptis igitur duobus alijs milibus, iterum ad idem opus se accingunt: & ad dictum locum properantes, ubi desertum reperiunt & ex parte plurima dirutum, infecto negotio reuersi sunt ad suos. Per eosdem dies accidit, quod quidam de hostium exercitu latenter egressi, quosdā de nostris casu obuiam habentes, uiros egenos & inopes, proficiscentes incautius ceperunt: quos ante Principem suum deductos statuerūt, ut ei tanquam Domino, successus sui & manubiarum dedicarent primitias. Ille autem in captiuis & armorum & habitus cōtemnens uilitatem (erant enim eis arcus lignei, enses quoq; sordebat operti rubigine, uestes etiam præ continuis laboribus laceræ, & assidue utendi prætententes uetustatem: non enim erat populo peregrinanti diuersa, quibus alternatim uenterent, mutatoria) dixisse fertur: Ecce populus qui regna debeat sollicitare aliena, cui pro multis diuitijs deberet sufficere, ut in quoq; terrarū angulo panis eis quasi uilibus daretur mercenarijs. Ecce arma, quibus Orientaliū ingenuitas debeat flagellari, quibus uix passer ictus deperiret. Alligate eos, & compeditos cum armis suis, & isto suo habitu, Domino meo qui me misit repræsentate illos, ut ex ipsis colligat, quam nullius momenti sit de talibus triūphare: qualesq; habendi sint, quos tam miserabilis populus gloriatur subegisse. Abiūciat ergo à se curam & omnem istam super me sollicitudinem: in proximo enim erit, quod canes hi immundi cōparere desinant, & consumpti penitus nequeant in populis numerari. His dictis tradi præcipit quibusdam ad hoc deputatis, qui eos iuxta eius definitionem ad maiorem Soldanum uinctos deducerent in Persidem: leuissimum enim iudicabat, eos posse sibi subiūcere, quorū uirtutē nondum expertus fuerat. quod' que sibi pro gloria putauerat adscribendum, ut eos apud dominum suum uilipenderet, id postea in eius confusionem retrusum est. quanto sanè à contemptiblioribus, suo iudicio, uictus abiit & confusus, tanto illi maior infligitur contumelia, tantoq; maior irrogatur confusio. Sollet enim uictis esse quasi pro solatio & casum reddere leuiores, si à uiris fortibus & strenuis dicantur superati: sic è diuerso, ruborem ingeminat, et adauget ignominiam ab indignis & uilibus obtenta uictoria superari.

Fame inualesceante, populus ad immundos inuitus conuertitur
cibos. Caput VII.

VRbe igit̄ sic ex omni parte obsidione uallata, cū iam populo egredi uel ingredi, & sua exterius procurare negocia nō licet, facta est nostrorū multo deterior cōditio. nam cū nihil inferrere alimentorū, exorta est famis in ciuitate solito uehementior, ita ut præ defecitu uictualiū, & famis importunè urgentis acerbitate, iejuna plebs propugnandi cibi gratia, ad turpia nimis declinaret compendia. Nō erat in escis etiam apud delicatos differentia,

non

non erat mundorum ab immundorum legalis illa distinctio: sed quod casus offerebat, siue gratis siue cum precio, id in cibum uertebatur: inde uenter rugiens & famelicus, si tamen ad hoc sufficiebat quod assumptum fuerat, impleuratur. Non erat rubor nobilibus, non ingenuis uerecundia, mensis alienis importunos se conuiuas ingerere, audiē manibus alienis inhiare, importunē petere quod saepius negabatur. Fugerat à matronis, quibus aliquando familiaris fuit, pudor, à virginibus reverentia: et suorum oblitę natalium, exhausta facie, uocibus flebilibus, quae saxeа possent mouere pectora, non timentes repulsam, passim uitum queritabant: quas autem famis acerbitas ex pugnare non poterat, ut rubore deposito, fronte indurata ad mendicandum descenderent, hæ in absconditis delitescentes, in seipsis tabescabant, mortem magis eligentes quam se dare in publicum ut aliquid postularent. Erat denique intueri uiros robustiores scemini, quos uirtus præcipua & nobilitas præclara reddiderant conspicuos & insignes, innixos præ nimia debilitate baculis, per uicos & plateas artus circumferre semineces, uultu deiecto. Etsi non uoce eleemosynā peterent à transuentibus, intueri erat nihilominus pueros uagientes & adhuc lactis egentes alimonia, per cōpita uiarū passim expressos: quibus ijs qui eos genuerant, materna denegabāt obsequia, dum sibi nō sufficerent ad hoc saltem, ut sibi aliquid peterent necessarium. Vix erat in tanto populo qui sibi sufficeret: uniuersis penè sumptus defecerat, omnibusq; quasi in usum uenerat mēdicare. Aut si cui res adhuc domestica supp̄petebat, dū nō occurrebat uenale quod erat necessariū, nihilominus indigebat: quicq; apud suos in largiendis dapibus prius liberales iudicabantur, & profusi, hiscessus quærentes abditissimos, & loca inaccessa cæteris, qualem qualem suulentates refectionem, ijs que undecunque collegerant incumbebant audiens, nemini quod eis erat pro cibo communicantes. Quid plura? Camelos, equos, asinos, mulos, & immunda quælibet & indigna relatu, suffocata morticia, quoties dabatur ex ijs aliquid habere, pro summis reputabant delicijs: & ex ijs importunam repellentes esuriem, miseram quocunq; modo sustentabant uitam. Nec solum plebeios & mediæ manus homines huius tam miserabilis inediae calamitas inuoluerat, uerū & maioribus nimis importunē se ingesserat principibus: eratq; eis tanto molestior, quanto pluribus prouidentes, indigebant amplioribus, & suam potentibus negare non poterant munificētiā. Referre uero quid singulis acciderit maioribus, licet hoc habeant adhuc ueterum traditiones, & quanta ægestate p̄ij pro Christo laborauerint Principes, lōgē esset ab historiæ cōpendio, & speciales tractatus exigeret. Sed ut in summa dicatur, uix est quod aliqua contineat historia, tantos principes, tantumq; exercitum, tantas alibi sine defectu & tam patienter pertulisse molestias.

Hoc est clam utram de turribus penè occupant, Henricus de Sascha restitit uiriliter, & pluribus occisis arcem obtinet uiolenter. Caput VIII.

Interea dum ita ciuitas per studiū & operā Corbagath & suorū, ex omni parte circūdata esset obsidione, & populus inclusus nūsc̄ egredi, nullusq; ad eos introire posset, insuper & cōgressionibus penè continuis, tam in urbe quam extra supra uires fatigati essent, accidit ut præ laboris diuturnitate I iij & fa-

& famis inedia, minus uigiles, minusque solliciti urbem custodiret: quibusque cura circa corporis alimentum penè tota uersabatur, necesse erat, ut ad cætera tractanda consurgerent remissiores. Vnde factum est, ut die quadam turris una, iuxta eam per quam nostris datus fuerat in ciuitatem introitus, custodita negligentius, hostibus paulo minus ad urbem iterum impugnandam occasionem præstitisset. Quidam enim de hostibus sperantes, quod in noctis silentio potuissent eam occupare, ut inde sibi, sicuti & nostris prius in urbem pateret descensus, ad eam obtainendam scalas muro claram adhibuerunt, quibus iam circa primum noctis crepusculum, quasi triginta super murum ascenderant, turrim uacuam ingressuri: in quo negotio dum feruentius desudarent, casu contigit, quod qui uigilum administrabat præfecturam, mœnia perlustrans, ad eam partem peruenit, ubi haec talia gerebantur. Cognitisque eorum moliminiibus, multa uociferatione eos qui in uicinis erat turribus excitauit, turrim denuncians fraudulentiter ab hostibus occupatam. Ad quem tumultu excitati sunt, qui in ea regione obseruabant excubias: inter quos uir strenuus & insignis Henricus de Sascha, cū duobus alijs, Francone uidelicet, & Sigemaro, cognatis, de villa quæ dicitur Macheſa super Mosam fluuium, ad partes illas impiger conuolat, timens ne forte ab aliquibus pecunia corruptis ciuitas proditiosè tradita esset hostibus. Quò perueniens, confluentibus ad eum qui in uicinis erant turribus, hostes inuadit uiriliter, & strenuitate solita, in momento, licet plurimum resistentes, à prædicta turre depulit, quattuor ex eis peremptis gladio: reliqui uiginti sex (triginta enim iam ascenderat, alios postmodum introducturi) fractis cruribus & brachij & ceruicibus de muro præcipitati sunt. Amisit tamen uir strenuus socium suum Sigemarum, transuerberatum gladio: Franconem uero letaliter saucium, quasi seminecem, domum fecit reportari.

Hostes ad mare descendunt, incendunt naues, & in uia multos de nostris perimunt. Caput IX.

PErurgente igitur obfessos singulis diebus maiore inedia, & fame periculosis inualesceente, affligebat populus uehementius: unde præ angustiarum multitudine & quotidianaæ afflictionis pondere intermisso, quidam uitæ negligentes & salutis, urbe claram egressi, per medias hostium acies, per mille discrimina, ad mare, ubi adhuc aliquot tam Græcorum quam Latinorum erant naues, descendebant ut cibos emerent, & iterum referrent in urbem uenales. alij uero, ut se tantorum eximerent casibus periculorum, abiabant non reddituri, nullam spem habentes, quod eorum qui in urbe relicti fuerant, in melius posset procedere negotium, aut hostium saltem gladium decinare. Quod postquam Turcis compertum est, clandestinis itineribus & nocturnis, cauſa querendi uictus nostros ad mare descendere, & circa urbem euagari, missis nonnullis locorum habentibus peritiam, qui eis prætentarent insidias, saepissimas ex eis operati sunt strages. Et quoniam saepius eis in eo successerat facto, duo milia electorum equitum ad oram maritimam dirigunt, qui peremptis nautis & institoribus, & classe succensa, omne de cætero commerciorum genus amputarent, ut & ea præcisa negotiandi semita, omnis omnino Christianis deficeret alimonia, & salutis spes intercluderetur.

retur, quod et factum est. Nam mandatum exequentes, succensis ex parte nūib⁹, & earū nautis, quos incautos repererant, ex plurima parte intersectis, reliquos in fugam adegerunt. quo rumore, qui à Cypro, Rhodo, & alijs insulis, quiç de Cilicia, Isauria & Pamphilia & alijs maritimis regionibus gratia commerciorum solebant accedere, plurimum deterriti, iam illuc redire & merces inferte formidabant, nec audebant accedere, unde nostris eti⁹ nimis periculosa prius, periculosior tamen facta est conditio, rerum uenalium penitus cessante commercio. nam dum institoribus liber per mare patebat accessus, & si modicum erat quod per eos inferebatur, nec tanto poterat suffici populo, tamen ad nonnullam nostris erat consolationem, & eorum aliquatenus reueabat inopiam. Hostes uero redeentes ab ora maritima, de nostris eti⁹ in via quosdā reperiunt, quos omnes gladijs interimūt, exceptis paucis, qui per diuinos & fruteta & speluncarum latebras delitescere potuerunt. quæ fama mali nuncia, nostros non minus, quam ipsa famis enormitas molestauit: quotiens enim suorum casum audiebant, totiens eorum dolor renouabatur. Vnde tot molestijs & laboris immensitate, & quoddam suorum ruina, & infortuniorum acerbitate supra uires fatigati, iam de uita desperare, iamç minus pro sua tuitione solliciti, minusç obediē Principibus incipiebant.

Stephanus Comes Carnotensium ad Imperatorem Constantinopolitanum proficisciatur. Caput X.

Intra Vuilhelmus de Grentemaisuil, & alij qui cum eo aufugerant, peruenientes Alexandriam minorem, ubi dominus Stephanus Carnotensium & Blesensium Comes, cuius redditū tam principes, quam uniuersus populus, per singulos dies ardentibus præstolabantur desiderijs, adhuc suam simulabat ægritudinem, quæ apud Antiochiam gerebantur, exponunt. Et ne ipsi etiam ob leuem & friuolam caussam, & tanquam timidi socios deseruerentur, ærumnarum & afflictionis modum qui erat, amplificant. Et licet magnus esset & incomparabilis, tamen studioſa relatione maiorem efficiunt, & de magnis maioribus loquunt. Nec erat difficile ei persuadere quicquid timiditatē augere poterat, cum ipse prius eiusdem rei gratia socios deseruerat, & fuderat à confortibus, ægritudine simulata. Factum est itaque, quod communicato adiuicem consilio, naues habentes paratas mare ingressi sunt: qui dum aliquandiu nauigassent, peruenientes in unam ex urbibus maritimis, sicuti solliciti erant, & ubi' nam Imperator esset diligenter inuestigarent, didicerunt per quorundam relationem dissonam & ementiam, quod Imperator cum infinitis legionibus tam Græcorum quam Latinorum apud urbem Finiminis castra locasset, Antiochiā proficisciens, quasi nostris subsidiū collaturus, sicuti ex cōpromisso tenebatur. exceptis autē exercitibus quos ipse ex uniuersis nationibus adiuicē collegerat, erat ei adiuncti, quasi ad quadraginta milia Latinorum, qui à legionibus quæ præcesserant, aut paupertatis caussa, aut sua suorūç ualetudine, aut ex quibusdam alijs urgentibus caussis per terram Imperatoris derelicti fuerant: tunc uero resumptis uiribus et animo de Imperatoris presentia, & eius innumerabilibus copijs

copij transiundi fiduciam habentes, ad uig censores toto spiritu, totacj mente festinare satagebant. Audiens ergo praedictus comes Stephanus, quod illic residens Imperator, uires maiores prestolaretur & ad proficiscendum se accingeret, assumpto cum ijs qui secum erant, itineris compendio, uerius imperatoris exercitum cum omni celeritate contendit. quò perueniens, ab imperatore honestè satis, sed cum admiratione suscepimus est: nouerat enim eum Imperator & ab initio dum cum alijs transiret, eius sibi contraxerat amicitiam. Interrogans igitur Imperator ab eo diligenter de uita & salute & statu principum, & quæ nam esset caussa, quod ab alijs rediret separatus, respondit.

*Oratio eius ad eundem Imperatorem, mendacio plena, perniciosa
fidelibus. Caput XI.*

Fideles tui Imperator inuictissime, qui paulo ante per tuā habuerant transiitum eminentiam, & de tua plenitudine, te largiente facti sunt locupletiores, capta Nicea, usq; Antiochiam satis prospero cursu peruenierunt, urbemq; ipsam iugi obsidione quasi per nouem continuos menses expugnatam, præuia Domini misericordia, uolenter sibi excepto urbis præsidio, quod in monte sublimiori situm, urbi præminet nullis superabile uiribus, uendicauerunt. Cumq; crederent rem esse consummatam, quod dç se periculis exemissa uniuersis, urbe recepta, factus est error nouissimus peior priori, & in multo maiora quam passi sunt, inciderunt discrimina. Vix enim ab urbe capta dies tertia elapsa fuerat, cum ecce Corbagath Persarum princeps potentissimus, cum infinitis orientalium copij & multitudine omnem numerum excedente, eandem obsidione uallauit urbē, et ex omni parte obsecsis introitum negans & exitum, principes & omnem populum tot et tantis molestijs affligit, quòd nec etiam de eorū uita sperare liceat. multitudinis autem eos obsidentium non est facile numerum comprehendere: nam ut in summa dicatur, omnem adiacentem urbi regionem, locustarum more operuerūt eorum agmina, ita etiam, ut tabernaculis uideatur locus deesse. Noster autem populus, fame, frigore, simul & æstu, cædibus & clade, ita comminutus est, quòd totus intra urbem se collegerit, & uix ad eius tuitionem sufficere posse uideatur. Præterea & id solatijs, quod de regno tuo tam de insulis quam de alijs urbibus maritimis, nauigio annonam inferri consueuerat, noueris funditus esse præcimum. Nam emissa copiarum parte, omnem inter Antiochiā & mare regionem, ita occupauerunt, ut classe penitus consumpta nautis, institoribus gladio peremptis, omnem conuectorum spem & obtinendi uictus fiduciā nostris amputauerint. Sed nec in ciuitate tantum alimentorum superesse, ut uel unius diei subueniri possit necessitati. Ad hoc, ad maiorem ærumnarum cumulum, nec in urbe etiam habent tutum refugium. nam irruentibus ijs qui per castrum superius in urbem clām sæpius immittuntur, in ipso ciuitatis medio per uicos & plateas fiunt congressiones, non minorem curam intestinorum habentes conflictuum, quam eorum quæ ab exterioribus inferebantur. Vnde nos &, ij qui nobiscum sunt praesentes Capitanei & nobiles uiri, uidentes confratrum negotia non posse procedere, eos conuenimus, sæpius & fraternè monentes, ut sibi consuluerent,

& inui-

& inuita diuinitate rem impossibilem comprehendere uelle desisterent. quos cum à suo non possemus reuocare proposito, nos, ne paribus imprudenter inuolueremur calamitatibus, nostræ curauimus saluti prouidere. Et nunc si placet, & tuis ita uisum fuerit illustribus, desiste procedere, ne tuæ flices quas tecum trahis expeditiones, paribus inuoluantur periculis. nam à facie tantæ multitudinis quam uniuersus ministravit Oriens, consultius est, intentato negotio, tibi adhuc integro discedere, quām temere casum fortuitum cum tot & tantis experiri. Testes sunt eorum quæ loquimur præsentes incliti uiri, eiusdē sortis participes. Sed et Tatinus uir prudēs & uaser, quem nobiscum tua direxit amplitudo, nostrorum cognoscens defectum, prudenter nimis ab eorum se subtraxit collegio, ut hæc tuæ nota ficeret maiestati. Erat autem in predicto Imperatoris exercitu, quidam domini Boamundi frater, Guido nomine: qui hoc audiēs, penè ad insaniam motus est, fratribus & amicorū casum deplorans. Hic licet primū Comitis narrationi obuium sedaret, timoris cauissam obiectiēs, quod à tantorum cœtu principum se subtraxisset imprudenter: compescuit eum prædictus uir, secundum carnem inclitus, & si moribus ita, Vuilhelmus de Grentemaisuil, qui suā & domini Boamundi sororem habuit uxorem.

*Recrūtū Imperator ad propria: expeditiones quas in nostrorum subsidium collegerat, dissoluit,
uebo credens p̄dici Comitis.*

Caput XII.

His igitur auditis, conuocato Principiū suorum consistorio deliberat Imperator, utrum procedendū sit ei, an domū exercitū oporteat reuocare: habitacō pro tempore & negotio deliberatione argumentosa, tandem de communij cōsilio uisum est expedire, tutius esse, in columnes exercitū domū reuocare, q̄b uniuersi in se excitare Oriētis regna, & se dubijs incōsideratē cōmitte re fortune casibus & præliorū. Tantū igit̄ Imperator uerbis prædicti Comitis fidē adhibuit, ut non solū ita fore, prout ille asseueraret, uerumetiā ut timebat apud se, ne Princeps prædictus, nostris (ut dicebat) interēptis, cū uniuersa multitudine quā secum trahere dicebat in regnū eius introiret: & quā de operē et studio peregrinantiū principiū Niceā cum uniuersa uicinia receperat, iterū cogeref amittere: unde huic prouidēs articulo, uniuersas prouicias ab Ico nio usq̄ Niceā, rediens à dextra leuaq̄ incendijs & rapine mandari precepit, ut si casu quolibet suas aduersus imperiū eius hostes uellēt expeditiones diriger, regio uastata alimētis carens, et habitatoribus uidiuata, aliquod saltē ministaret impedimentū: sicq̄ factū est, ut per operā prædicti Comitis subsidū quod ex cōpromisso conferre paratus erat Imperator Christianus, eo plurimū indigēs nō haberet exercitus. Considerantib. tamē interius, et rē perscrutantibus diligēter, uideri potest, et si prædicti Comitis opus nullatenus ualeat excusari, utpote uiciosam habēs originē, et causā primā ab honesto se discutientē: tamē ex eo subsecutū est, eo procurāte qui solus potest & nouit ad meliores exitus, etiā quę malo sunt inchoata principio pertrahere, ut in eorundē Principiū & plebis Dei, qui ita cecidisse dicebat, certū sit gloriā redundasse. Nam qui portauerāt pondus diei & æstus, & relictis uxoribus & liberis peregrinantes Domino decreuerāt militare, dignum erat, ut gloriā pro suis laboribus reportarēt, quoniā si præsens fuisset Imperator, ceteris omnibus inuidisset.

uidisset. Videretur enim, si cum suis expeditionibus affuisset, ob præcipuam sui auctoritatem et copiarum maiorem numerum negotium consummasse, & ita sibi meritò palmā competere. Vnde creditur à Domino procuratum, ut qui fideliter & deuotè & cum innumerabilib[us] desudauerant periculis, laboris fructum & uictoriæ titulum reportarent.

Hostes cognito Imperatoris recessu, instant amplius. Desperant nostri, obsequia negant. Boamundus urbem incendit, ut eos de latebris eliciat. Principes fugam meditantur, Dux resiliit. Caput XIII.

RVmor interea de recessu Imperatoris multorum relationibus urbem repleuerat, qui & molestijs quibus premebantur incessanter, adiecit cumulum, & in desperationis barathrum omnes penè dabant præcipites. Abominantur prædicti comitis & in perpetuum damnant memoriam, execrantur Vuilhelmu de Grentemaisuile, & omnes illius impietatis participes, ut cum proditore Iuda in æternis incendijs habeant portionē: qui nō solum se communibus subtraxerint laboribus, uerū etiā tanto, quod eis uidebatur Dominus procurasse, Dei populū defraudassent subsidio. At uero Corbagath, & qui in castris eius erāt principes maximi, sicubi cognito per exploratores Imperatoris aduentu, suspensi meritò tenebantur, uiresq[ue] eius suspectas habentes, robur imperij non immeritò formidabant, ita nunc notum per eosdem eius habentes discessum, in maiorem se erigunt insolentiam: & quasi de uictoria certa spe concepta, nostros animosius comprimebant, & coangustabant attentius. Vnde fiebat, ut fideles qui in urbe erant, in tanta essent calamitate, & multiplicis miseriæ nouissimo constituti, ut iam nec salutis spes, nec consolationis uia ulla superesse uideretur. Adeoq[ue] inualuerat, & omnes occupauerat desperatio, ut circumeunte domino Boamundo ciuitatem, cui super omnes uniuersi exercitus cura commissa erat generalis, nec uerbo nec uerberibus quicquam proficeret, ut uel unum de domibus in quibus latabant, posset auellere, & peragendas excubias, uel ad occurrendum hostibus, siue intus siue extra, quorum multiplices patiebātur insidias, destinare. Vnde die quadam, defatigatis uociferando præconibus & apparitoribus, infecto negotio reuersi, cum uiderēt quod inutiliter operam cōsumerent, ut aliquem de latebris possent educere, in locis plurimis incendia per ministros suos procurari iubent, & urbem succendi, ut saltem incendiorum metu prodirent in publicum, qui congelatis uisceribus, obsequio diuino studiū negabant & operā. unde factum est, ut quorū prius nō poterant habere copiam, eos postmodum ad prosequenda munera certatim inuenirent præcipites. Dicitur etiam, quod principes de uita desperantes, & salute, habito inuicem familiarī consilio occulte decreuerant, ut relicto populo & plebe uniuersa, ipsi clām & de nocte ausigerent, ad mare properantes. quod postq[ue] Duci innotuit, & uenerabili uiro Podiensi Episcopo, cōuocantes eos ad se, iustis in eos increpationibus inuicti sunt, ponentes p[re] oculis, quām perennem infamiae notam sibi & posteritati suæ in perpetuum meruerint prædicti nobiles uiri, qui contra honestatem morum, generositatis suę titulos denigrantes, tanto fideliū Christi collegio se subtraxerant. Erat igitur in populo Dei tantus alientorum defectus, tanta famis angustia, tot & tantę tam exterius quām interius

terius hostium importunitates, ut nusquam contra ea solatium, nusquam contraria remedium inueniret. Maiores & minores paribus inuoluti calamitatibus, nullam sibi adiuicē consolationis gratiam impendebāt, memores uxorum & liberorum quos domi reliquerant, amplissimāqz, que ob Christianitatem dimiserant patrimonia, mente recolunt, & de Domini quasi conqueruntur ingratitudine, quod labores eorum, & deuotionis sinceritatem nō respiciat, sed quasi à Deo alienum populum, in manus hostium tradi patiatur.

Petro cuidam fit reuelatio: Lancea domini reperitur. Iterum confortatur populus. Caput XLLL.

DVm ergò sic affligit Dei populus, respexit eū Dominus, & gemitus eorum exaudiuit, mittens ei consolationē de sede maiestatis suæ. Quidam enim Petrus Clericus, ut dicitur, de regione Prouincia, ad episcopum Podensem, & dominū Comitem accessit Tolosanum, afferens, quod ei beatus Andreas apostolus in somnis apparuerit, & eum ter uel quater commonuerit diligentissimē, quatenus ad principes loqueretur & nunciaret, ut lanceā, qua Domini nostri Iesu Christi latus fuerat perforatum, in ecclesia principis Apostolorum occulte repositam, cum omni studio perquirerent: eiqz locum certis designauerit indicij. Qui accedens ad prædictos Deo amabiles uitios, uerbum sicut ei iniunctum fuisse testabatur, ex ordine pandit, afferens se ab eodē Apostolo multis terroribus ad hoc compulsum. Nam cum sæpè legationem hanc sibi assumere, quoniam pauper & nullius prudentiæ erat, detrectasset, urgentissimam Apostoli uisionem, nisi cum mortis periculo de clinare se non posse profitebatur. Hi autem reliquis principibus uerbum se cretius communicantes, eundem Clericum præsentem constituunt, ut ab eodem modum & formam uisionis acciperent: quibus uerbis fidem habentes, ad locum quem eis intra septa prædictæ ecclesiæ designauerat, conueniunt: ubi effossa terra in altum aliquatenus, lanceam, sicuti prædixerat, reperiunt. Quod audiens populus, tanquam immissa de supernis consolatione, currunt unanimes, & donis, muneribusqz tam preciosum multo honore præuenientes inuentum, coeperunt quodāmodo à suis anxietatibus respirare, & in obsequijs diuinis reperi fortiores. Fuerant & alij nonnulli, qui se dicebant uisiones angelorum & sanctorum Apostolorum uidisse, quibus quasi inuicem consonantibus fides habebatur amplior, & populus à sua deiectione resurgebat in immensum. Factum est igit ad suggestionē uenerabilium, & Deum timentium uirorum, quod principes uniuersi iterū uoto excepto, & iuramentis corporaliter præstitis, se obligauerunt mutuo, ut si Dominus eos de presenti casu clemēter eriperet, & de hostibus suis optatā indulgeret uictoriam, quod ipsi abiuicem non discederent, quo usqz autore Domino, urbem sanctam, & gloriosum eius sepulchrum, Christianæ fidei & pristinæ libertati restituerent.

De communi principum consilio mittitur Petrus Heremita legatus ad hostes: intrepidus peragit legationem. Caput X V.

CVm aut̄ diebus uiginti sex continuis hac inde intolerabili afflictione laborassent, coepit iterū populus, ad cor rediens, fortitudine lumbos suos accingere, et longanimitate prius solita abundare, quadam spe diuinitus immissa

missa se confortans: ita ut omnes unanimiter à maiore usq; ad minimum his molestijs finem imponendum cōsonarent, & cum hostibus pugnandum, ut subitò per diuinæ uirtutis auxilium eos de suis viribus præsumentes, hostes à se possent repellere, & urbem quam eis contulerat Dominus, liberam uen dicare. Vtilius enim iudicabant belli semel fortunam experiri, quam perpetua tabescere inedia, & ingruentium molestiarum iugi sarcina torqueri. Hic igitur erat, & in omnium ore sermo uertebatur, ut extra urbem egredientes, cum hostibus decertarent: nec erat ea mens nobilium tantum, sed etiā populares eo desiderio succensi, principum arguebant desidiam, & moras increpabant. Conueniētes igitur principes in unum, & populi immissum diuinitus recognoscentes feruorem, de cōmuni decernunt consilio, ut missa legatione ad principem hostium, alterutrum duorū proponāt: Aut cedat, urbē nostris perpetuo possidendam derelinquens, sicuti iuris eorum ab initio fuerat, & nunc, autore Domino, in idipsum est conuersa: aut ad pugnam se præparet, gladij iudicium subiturus. Electus est igitur ad id muneris prosequendū, Petrus Heremita, uir uitæ uenerabilis, de quo in superioribus multa diximus: adiunctusq; est ei socius & comes, quidam Herbanius Persarum idiomatis, & Parthicæ lingue aliquā habens peritiam, uir itidem prudens & discretus: quibus datum est in mandatis id quod præmisimus, sub conditione tamen hac, ut si pugnam præelicere inueniretur, esset in eius optione, utrum singuliter ipse cum uno ex principibus experiri uellet, an certum numerum nostrorum, totidem opponere: aut simul hinc inde uniuersos configere exercitus, & legiones unanimiter ad pugnam conuenire. Impetrato igitur ad tempus feedere cum gratia mittendæ legationis pace petita, profecti sunt duo prædicti uiri cum sibi confortibus destinatis, usq; ad tentoriū principis: ubi eum reperientes cum suis ducibus & satrapis, sicuti uir magnanimus erat, licet statuta pusillus esset, munus iniuncte legationis strenue & fideliter procurauit. Accedens autem ad præfatum Persarū satrapam, nullamq; ei omnino exhibens reuerentiam, constanter & imperterritè proposuit, dicens: Directe nos ad tuam nobilitatem, Deo amabiliū, qui in Antiochia sunt Principum sacer conuentus, monens ut ab eorum infestatione, & ab urbis, quam eis restituit diuina clementia, impugnatione desistas. hanc enim Apostolorum princeps Petrus, nostræ fidei fidelis & prudens dispensator, uerbi sui uirtute, & exhortationis, qua præminebat, gratia, sed & signorum magnitudine ab idolatria reuocans, ad fidem Christi conuertit, nobis eam reddens peculiare. Nūc uero eam à uobis uiolenter & indebetē occupatam, nobis restituuit fortis & potens Dominus: unde pro auita hæreditate & Christi domicilio familiariter debitam gerentes sollicitudinem, unum tibi ex pluribus proponūt, ut aut ab urbis obsidione, & eorū molestatione quiescas, aut tertia ab hac die cum eis gladijs decertantibus experiaris. At ne forte oblatum certamen causeris, & subterfugij causam iustum inuenias, optionem tibi proponunt, ut unū è pluribus possis: an solus cum uno ex pluribus tantū congregari, et uictor totū obtineas, aut uictus conquiescas: aut plures cum totidem eisdem conditionibus decertāt: aut uniuersæ hinc inde legiones bellicis euentibus experiantur. Ille uero spreta eius legatione, respondisse dicitur: Non uide mi Petre, quod principum,

principum, qui te huc ad nos miserūt, res sit in eo statu collocata, quod mihi debeant optiones proponi, uel quod ego teneat pro eorum arbitrio aliquid eligere: cum ad hoc per nostrum deuenerint gladium, ut neq; sibi liberam facultatem habeant optandi, sed pro nostro arbitrio eos oporteat sumere & deponere uoluntatem. Vade ergo & dic imprudentibus, qui suā adhuc non intelligunt conditionē, qui te huc ad nos direxerunt, quod omnes quotquot integræ ætatis ex utroq; sexu reperire potero, domini mei obsequijs deputatos, iure reseruabo: omnes uero aliquos tanquam arbores inutiles gladio succidam, ita ut neq; eorum aliqua supersit memoria. Quod nisi satius duxisse eos famis acerbitate consumi, quam gladijs interimere, iam pridem effractis incenibus, & urbe uiolenter occupata, uiarum suarum fructus collegissent, gladijs ultoribus subiecti,

Reueritur Petrus ad proceros, hos illum superbiam nostris insinuat: bellum indicitur. Caput xvi.

AT uero Petrus intellecta principis, ad quem missus fuerat, mente: & superbia cognita, quam ex multitudine suorum & incomparabilibus diuitijs collegerat, sumpta licentia, ad suos reuertit. Quem intra urbē receptū, & quæ secum deferebat responsa uolentem edere, & significare his qui eum miserant principibus, affuit uniuersa tam principū, quam plebis multitudo, cum summa auditate audire gestientes responsi formam, & legationis finē. Dumq; Petrus secundum uerborum seriem, principis, ad quem missus fuerat, superbiam, minas, & immoderatum fastum, praesente populo uniuerso, seriatim proponere decreuisset: timēs uir illustris Dux Godefridus, ut si cuncta ex ordine populo continua afflictio laboribus, & iam præ aerumnarum immensitate deficiēti, panderent, plebs nimis deterreret, & timore deficeret, uolentem in narratione procedere compescuit, seorsum dicens eum à turba frequentiore, & suggerens, ut omissis alijs, id solum breuiter & in summa significantur, quod bellum exigant hostes, & ad id se omnino præparent. Populus ergo iuxta Petri uerbum, intelligens quod hostes pugnam deposcerent, unanimiter omnes à maiore usq; ad minimum, paribus accensi desiderijs, id ipsum uotis expetunt ardentibus, cum tanta hilaritate uerbum suscipientes, ut iam omnium pressurarum quas pertulerant, uiderent immemores, & de uictoria securi. Acclamatibus ergo uniuersis, & tam uoce quam signis consonantiam, & omnium conuenientiam significantibus, bellum crastina die futurū indicitur. Gauisus igitur, reuersus est ad propria populus, totāq; illā noctem præ pugnæ desiderio duicunt insomnem, dum arma exerunt, dum arma præparant, lorias detergunt, & galeas, aptant clypeos, gladios aciūt, somno locus non datur, nec indulget sopori. Edicit præterea publicè, & uoce præconia nunciatur, quatenus summo mane, ante solis exortum, unusquisq; armis correptis, & instructus ad præliū, suis associaretur legionibus, & pro prijs principis uexillum sequatur. Mane autem factō, circa primum diei crepusculum, sacerdotes & ministri Domini, per ecclesias diuina celebrātes, & consummantes sacrificium, plebes monent, ut peractis de more confessionibus in spiritu humilitatis, & animo contrito cōtra mundi pericula, Corpus & sanguine Domini se communiant, & indultis offensis, & rancore depo sito, si quis erat, reformata penitus charitate, cum maiore fiducia ad prælium

m ij egredi-

egrediantur: et eius uerè sint auditores & mēbra, qui dixit, In hoc cognoscet omnes quia mei estis discipuli, si dilectionē habueritis adiuicē. Celebratis ergo diuinis, & legionibus uniuersis cœlesti munere satiatis, tanta est eis diuinitus infusa gratia, ut qui heri et nudiustertius quasi segnes & abiecti, macilenti & exangues, præ defectu uirium uix poterant attollere lumina, frontes erigere, & ieunijs attenuati, uicti laboribus quærebant latibula, pristinæ honestatis immemores, nūc ultrò in publicum prodeentes, abiecta ignauia, quasi resumptis uiribus, arma baiulat uiriliter, et de rebus bellicis tractare animositate presumunt solata, palmam sibi promittentes. Vix reperiebat in tanto populo conditionis aut ætatis cuiuspiam, qui non meditaretur fortia, qui ad armam non consurgeret, qui non sibi præ sagiret uictoriā. Sacerdotes uero sacris induiti uestibus, turmas circumeuentes & cōuentus, crucis deferebāt in manibus, & sanctorū patrocinio peccaminū promittentes indulgentiā, & plenam delictorū remissionē his qui fortiter in acie desudarent, et paternarū traditio- nū, et Christianę fidei uellēt esse defensores. Episcopi nihilominus, principes, & exercitus primicerios tā seorsum quam in publico exhortantes, quanta eis diuinitus daba exhortationis gratia, instabāt, benedicentes populū, & Dominō cōmendantes: inter quos præcipiuus Christi cultor D. Podiensis episcopus, exhortationibus iugiter insistens, ieunijs & orationibus, & larga elemosynarum liberalitate seipsum Domino dedit in holocaustum.

Ordinatis aciebus, urbem egrediuntur: Tolosano comite ad urbis custodiam de relicto.

Caput XVII.

Conuenientes igitur summo diluculo, quarto Calend. Iulij, & ante portā quæ ponti erat continua, inuocato desuperius auxilio, omnes unanimiter quasi uir unus, antequam urbem egredierentur, acies instruunt, & instruētis ordinem & modum assignant progrediendi. In prima igitur acie, Hugonem magnum, fratrem regis Franciæ, Ducem & signiferum constituunt: atque associant uirum per omnia commendabilem, Anshelmum de Riburgis monte, cum alijs nobilibus, quorum numerum uel nomina non tene- mus. Secundæ præficiunt dominū Robertum, qui cognominatus est Friso, Flandrenium Comitem, cum his qui ab initio castra eius secuti fuerant. Tertiam iussus est regere dominus Robertus Normannorum dux: & cum eo uir inclitus, nepos eius, Comes Stephanus de Albamarla, & alijs nobiles, qui in eius aduenerant comitatu. Episcopus uero Podiensis, dominus Ademarus, bonæ memoriae, cum sua & domini comitis Tolosani familia, quæ præerat aciei, Dominicam secum deferens lanceam. Quintam uero Tancredus comes Tullensis, & Petrus de Stadaneis, frater eius, Comes Gererus de Grez, Heinricus de Ascha, Tancredus de Ammerlat, Galterus de Dōmedart, suo moderamine iussi sunt producere. Sextę uero aciei de mandato principū præfecti sunt Ramboldus comes de Oringis, Ludouicus de Mo- neans, Lambertus filius Cononis de Monteacuto. Septimā uero aciem uir illustris & magnificus, dominus Lotharingiæ Dux Godefridus, cum uiro uenerabili fratre suo Eustachio, iuxta militarem disciplinam disposuit. Octauae uero uir in armis strenuus, & morum generositate insignis præfuit, dñs Tancredus. Nonam uero comes Hugo de Sancto Paulo, & Engelhardus filius

filius eius, Thomas de Feria, Balduinus de Burgo, Robertus filius Gerardi, Rainoldus Beluacensis, Galo de Caluomonte disponere iussi sunt. Decimè uero prefecti sunt Rocholdus Comes Prochenensis, Euerhardus de Pusato, Drogo de Monti, Radulphus filius Godefridi, Conanus Brito. Undecimā uero Yscardus Comes Dyensis, Raymundus Piletus, Gastus Biterrensis, Girardus de Rosseillon, Vilhelmus de monte Pessulano, Guilhermus Amaneus tenuerunt. In duodecima uero, quæ erat nouissima, ceteris resertior, constitutus est princeps & moderator D. Boamundus, iussusq; est postremus incedere, ut precedentibus tempore opportuno ministraret subsidium, et pro ijs qui amplius ab hostibus grauarētur prouidā gereret sollicitudinem. Dominum autem Comitē Tolosanum ægritudine ualida periculosius labo rantem, in urbe dimiserunt ad eius custodiam, contra illos qui adhuc rebelles erant in praesidio, ne forte in absentia principum, urbem arbitrātes uacuam, super debiles, infirmos, senes & mulierculas, imbellem populū, irruptiones molirentur. Fecerant autem & in colle qui praesidio erat impositus, murum ex calce & lapidibus cum propugnaculis solidissimum, super quem machinas iaculatorias constituerunt: nonnullos ducentos uiros, robustos uiribus, & armis instructos, qui locum tuerentur, ibi relinquentes.

Hostium Princeps exitum conatur impedire, sed nostri uiriliter erumpunt. Cap. XVIII.

Sic ergo dispositis suorū ordinibus, & in acies redactis, de cōmuni decernunt consilio, quod D. Hugo Magnus, dominusq; Flandrensis & Dux Normannorum reliqua præcedat agmina. uniuersisq; præcipiunt hunc obseruare proficisciendi ordinem, ut præmissis peditibus equites subsequantur, & eis diligentem adhiberēt custodiam. Cautum est etiam edicto publico, et lege communī promulgatum, ne quis hostium spolijs inhiare præsumat, sed omnes cædi unanimiter incumbant, quo usq; obtenta uictoria & prostratis hostibus, licet possint ad colligenda spolia redire. Porro Corbagath suscepitum habebat ab initio, & maximè postquam ad eum Petrus missus fuerat, nostrorum subitum in castra egressum: unde & cum ijs qui in praesidio erāt, conuenerat, ut si quando nostri de exitu cogitarent, & se præpararent ad egressum, oppidanī dato signo, castris id significare properarent. Factumq; est circa horam diei primam, dum nostri acies suas disposerent, qui in praesidio erant, id compertum habentes, signo dato de quo inter eos conuenerat, id castris cominus significauerunt. Vnde nostrorum uolētes impedire propositum, præmisserunt de suis quasi ad duo millia, qui circa pontem nostris occurserent, & eos egredi non paterentur: qui ut instarent proteruius, & ad sagittandum essent habiliores, descendentes de equis pedites se constituerunt pontis partem ulteriorem occupantes. At uero nostri compositis aciebus, et iuxta rei militaris disciplinam ordine congruo digestis, referata porta, obseruatis stationibus & legionibus impermixtis egrediuntur. Dumq; prædicti hostes qui ad cohibendum nostris exitum conuenerant, & in eo proposito fortius desudarent, Dominus Hugo Magnus, qui ut præmissimus, primæ præerat cohorti, præmissis turbis pedestribus & sagittarijs, in eos irruens animosius, primo tentantes resistere, sed tandem nostrorum impetum ferre non ualentes, uiolenter dissolutos adegit in fugam: tanta instās animositate,

ut uix equos ex quibus descenderat, recipere possent, quibus fugam ingressis, uir memoria dignus Anshelmus de Riburgis monte, qui in prima constitutus erat acie, protinus irruens secundus, memorabile uirtutis suae dedit experimentum. nam in medijs eorum cum eius salutis immemor, audaciter involutus, dum hos dejectit, alios perforat, & in eorum strage desudat animosi, uniuersorum ordinum in se prouocauit & oculos & fauore. Quod uidentes Hugo Magnus & Robertus Comes Flandrensi, Robertusque Normanus Comes, et Balduinus Comes Hemancorū, et Eustachius Ducis frater, praedicto nobili uiro ut subsidium præstarent, aduolabant celerius, uiri strenuitate admirantes: & collatis uiribus irruentes, si quid adhuc erat roboris, potenter confringunt, & stragam ex eis operantes innumeram, penè usque ad eorum castra insectati sunt fugientes.

Nostris egredientibus ros desuperius infusatur, in quo consolationē recipiunt uniuersi. Cap. XIX.

Accidit autem in exercitu nostroru, quiddam memoria dignum: quod dum essent in procinctu, et iam extra portā acies dirigerent, hostibus qui extum præpedire proposuerant, partim interemptis, partim in fugam uersis, ros quidam suauissimus immissus desuperius, modicus, sed gratissimus, super nostrum exercitum descendit ita placidus, ut quasi in eo benedictionē & gratiam suam uideretur Dominus infusisse. Quicunqz enim eo imbre cœlitus immisso conspersus est, ita plenam mentis & corporis hilaritatē & integritatem sospitatis suscepit, tanqz nihil laboris, nihil molestię tota illa expeditione passus esset: nec solum hominibus, uerum etiam equis uigor pristinus à Deo restitus est in integrū, ut qui per multos ante dies nō nisi folia & cortices arborum habuerūt pro pabulo, hostiū equos ordeo pastos & palea, tota illa die & celeritate uinceret, & laboris patientia. Tanta ergo ex illius benedictionis rore nostris legionibus uictoriae spes & fortitudinis gratia uidebaſ accessisse, ut de eis uideret esse dictū: Pluuiā uoluntariā segregabit Deus hæreditati suae. Et spiritus sancti gratiā manifeste se nō dubitarent accessisse. Eductis aut extra urbē legionibus, decernunt esse utilius uersus montana acies dirigere, quæ ab eadē urbe quasi duabus distabant miliaribus: & ita uniuersam occupe planitiē, ne forte hostes infinitas habentes copias, inter eos et urbē clamuel uolenter transeuntes, sicuti facere cōsueuerant in prelijs, nostros possent ex omni parte uallare, et aditū intercludere fugientibus. Procedebant autem gradu lento, ita tamē ut non permiscerentur acies, neqz ordines cōfunderentur. factumque est diuinæ uirtutis operatione, ut qui intra urbē hostibus pauciores, imò penè nulli eorum cōparatione crederent, tot & tanti, quot & quanti extra urbem, aut plures, aut non pauciores uideretur. Qui enim quincunqz panes post quinqz miliū refectam esuriē in tantam fragmentorum quantitatē nouit prius multiplicare, idem populū sibi acceptabile et leuitate stolis amicti albis, signū crucis mirabile deferentes in manibus. Qui uero in urbe remaserant super muros ascendentes uestib. induiti sacerdotalibus, in lachrymis et oratione perseverantes, expâlis manibus pro fidelī populo sine intermissione orabant ad Dñm, ut parceret populo suo, et ne daret Gētib. in opprobriū hæreditatē suā.

Corbagath

Corbagath suas instaurat acies: pugnatur cominus. Solimannus à tergo irruēs, aciem Boamundi grauitter opprimit: subueniunt principes. Turci deficiente ignem subiiciunt, ut sumum excitent. Caput XX.

In terea Princeps hostiū intellecto nostrorū egressu, tum ex signo quod in præsidio urbis cōspexerat, tum ex eorū relatione qui ab egredientibus deuicti aufugerant, conuocatis senioribus & expeditionū primicerijs, iam incipit habere pro serīs, quae prius quasi ludicra reputauerat: & quorū prius arma & tenuitatē negligere uidebatur, iam incipit habere suspecta. De cōmuni igitur cōsilio, Antiochenorū tum maximē usus experientia, acies instruit, disponit agmina, & qui precedere siue subsequi debeāt, diligentī studio distinguit & debita digerit sollicitudine. Inter cætera uero antequā nostri uniuersa inter urbem & montes occupassent campestria, aciem unam uiris prudentibus, & robustis insignem, cui praesesse dicebatur vir illustris Solimannus Nicanorū Princeps, de quo superius mentionē fecimus sēpissimā, uersus mare dirigit, eo intuitu ut nostris deuictis & cōuersis in fugā, uolentibus ad mare descendere, uel in urbem ingredi, illi occurrerēt: & ita inter molares duos, uidelicet inter subsequentes & occurrentes à fronte Dei populus contereret. reliquis autē à dextris locatis & à sinistris sub singulis principibus, sub ob- tentu gratiæ suæ, districte præcipit, quatenus pristinæ uirtutis memores, strenuè & uiriliter decertare cōtendant: friuolū reputates, quicquid tam imbellis populus, uulgas famelicū, plebs inermis & inconsulta niteretur moliri. Occupata igitur uniuersa planicie, & prouiso diligētius ne ab hostibus possent circumdari, monentibus lituis, & præcedentibus legionum uexilliferis, nostri uersus aciem hostium gradatim procedunt: quibus cum appropinquas- sent, adeò ut iam in eos, hostes sagittas suas contorquere possent, facto impe- tu, tres primæ acies unanimiter in eos irruunt, lanceis & gladijs instates com- minus. Sed & nostri pedites qui arcubus utebantur & balistis, equitum præcedentes manipulos, uotis ardentiibus ultrō & certatim se ingerebāt, quibus subsequentes, quantam poterant adhibent custodiæ diligentiam. dumq; pri- mæ acies uiriliter in agone desudant, ecce subsequentes eis adiunctæ & il- latae, impetu non inferiore, eos qui se præcesserant reddunt tam audacia quam uiribus præstantiores. Cumq; iam omnes, excepta nouissima, cui præ- erat dominus Boamundus, ad hostes peruenissent acies, & cum eis decer- tarent uiriliter, ita ut pluribus interfectis, & iam penè dissolutis agminibus, hostes in fugam uerterentur, duxq; cum suo comitatu ualidiorem & den- sissimam hostium cohortem iam penitus in fugam adegisset: ecce Soliman- nus, cū ea legione quam suprà diximus eum ad loca maritima deduxisse, re- diens, in aciem domini Boamundi audacter & cum nonnullo impetu à ter- go irruit, tantam immittens sagittarum multitudinem, ut instar grandinis totam aciem operirent: moxq; depositis arcubus et eorum neglecto officio, clava instantes & gladijs, ita ut importunam eorū instantiam dominus Bo- amundus uix sustineret: dumq; ijs premerentur atrocius, & iam penè dissolueret legio cui præerat, licet ipse strenuè pro more & fortissime, in hostes me- dios cum paucis consortibus decertaret. Dux subito cū suis copijs euocatus, unaq; cum eo uir spectabilis dominus Tancredus impiger, aduolant, domi-

no Boamundo subsidium ministraturi: quorū importuno aduentu, statim hostium eneruatae sunt vires, & omnis eorum uirtus emarcuit, instantibus nostris animosius, uulneraçp & mortem ministrantibus. dumçp uiderent se uiribus impares, et irruentum pondus se non posse sustinere diutius, ad alia se conuertunt argumenta, & ignem solito excutientes artificio, subiiciunt in stipulā. erat enim senū multum in loco aridum ualde & stipula, prorsus apta incendio, quæ subiectū ignem suscipientia gratum ministraverunt fumum. Et licet flammarum quidem modicam, tetram tamen atcq; densam sumi dederunt caliginem: qua inuolutę acies, minus quidem instabant hostibus, fumo plurimū officiente luminibus, & puluere in hilo minus, qui eorū & peditum excitabatur frequentia. In hac igit̄ tanta sumi caligine studiosius excitata, hostes nostros insecuri de peditibus nonnullos occiderūt. Equites autem equorum capti beneficio, periculosam illam declinantes nebulam, redeuntes in idipsum, & diuino freti adminiculo, agonem cōtinuantes, redintegratis diuino munere uiribus, hostes in fugam gladijs persecutoribus conuertunt, nec desistunt insequi, quo usq; ad suorum iam dissoluta agmina, eos recurrere uiolenter compulerunt.

Fugit hostium Princeps, Legiones eorum perimuntur: qui euaserunt, uersi sunt in fugam. Caput XXI.

ERAT autem in ea regione uallis modica, per quam horis hyemalibus torrens de monte defluens descendere consueuerat, cursuçp præcipiti alueū in uallum subegerat: ultra quam cum hostes confugere noster cōpulisset exercitus, in colle quodam eminentiore, aliquantulum dum tentarent resistere, & tubarum sonitu & strepitu tympanoruū dissolutas iterum reuocare conarētur legiones, sine intermissione eos subsecuti, nostri principes aduolant celerius, tam qui in postremis ubi maius exercebatur negotiū, cum Soliman no laborauerant, dominus Dux Godefridus, Dominus Boamundus, Tancredus quoçp & alijs quidā nobiles, auctore Domino uictoria potiti: quām qui in prima fronte, obuias sibi iam cōtrierant acies, Hugo Magnus uidelicet, & uterçp Robertus tam Flandrensiū quām Normannorum Comes, & alijs multi perpeti digni memoria, ualle transmissa, hostes à p̄dicto colle deinceps uiolenter: & iterum ab inuicē dissolutos, nostrorum cōstantiam sustinere nō ualentibus, fugam inire compulerant. Corbagath autem ab initio turbam declinans, in colle quodā constitutus frequentes dirigebat nuncios, qui ad eum recurrentes saepius de belli euentu eum edocebāt: Hic dum præstola retur anxius, quo fine tantū finiretur negotiū, repētē suas dissipatas penitus & in nullo sibi cohærentes, diffluere cōspicit legiones: quo facto perterritus, monentibus suis qui eum comitabātur, ut saluti consuleret, relicts castris & suorum immemor, fugā in ijt̄ quantocyus, tanta exterritus formidine, ut neminem expectans & equos permutans alternatim, ut fugē possent sufficere, transito Euphrate in tutum se receptaret. Relictæ uero acies, principis destitutæ solatio, & resistendi animo simul & uiribus uacui, quibus equi sufficerent poterant, eadem uia saluti consulentes, fuga elapsi, insequentium gladios euaserunt. Nostri autem timentes equorum defectum, non multum insequi præsumperunt, excepto domino Tancredo, & paucis alijs qui usq; ad occa-

sum so-

sum solis tribus aut quattuor miliaribus eos sternendo prosequuti sunt. Tantum siquidem diuina uirtus eis timorem immiserat, ut uel resistere, uel à se infectantium propulsare iniurias nec attentarent. decem enim ex nostris uidabantur eis quasi multa milia, nec erat qui à facie nostrorum fugientibus posset ministrare consolationem. Hic plane innotuit, quia non est consilium contra Dominum. quoniam, quod uerè dicitur, quod nō deserit Dominus sperantes in se, ipso rerum experimento factū est euidentis & manifestū: cum populus inops et famelicus tantam uirorum fortium multitudinem, Dei frustus auxilio, potuit superare, & præter spem propriam, in uno prælio uniuersum à Deo destitutum Orientem confundere.

*Redeuntes à cœde hostium nostri, de castris eorum infinita reportant
spolia.*

Caput XXII.

Onsummato igitur prælio, & diuinitus concessa nostri principes potiti victoria, in castra hostiū redeunt: ubi tantam rerum necessiarum reperiunt opulentiam, tantas Orientalium diuinarū copias, ut iam auri & argenti & gemmarum, holosericorū & preciosarum uestium, necnon & uasorum tam artificio quam materia commendabilium neque numerus esset, neque mensura: equorū etiam, sed & gregum & armentorū. Annonæ quoque nihilo minus, & uictualium tanta ibi reperta est abundantia, ut iam nescirent quid eligerent, etiā suprema qui prius laborauerant inopia. Colligentes itaque hostium papiliones & tentoria, quibus plurimū indigebat sua quippe uetus & imbrium quos saepe petulerant intemperies corruperant, tunc cum essent in Cilicia) gazas in eis reperiebant multiplices, sed & ancillas & paruulos quos sanguentes dimiserant, secum in urbem detulerūt. Inter cætera autem & maioris eorum principis admirabile repererunt tabernaculum, in modum ciuitatis, turribus, mœnibus & propugnaculis, ex optimo serico & uarijs coloribus contextū. A cuius medio quasi à triclinio principali, in partes plures annexa defluebant diuersoria, quae quasi per uicos distinguebant, quibus duo hominum milia spaciouse considere posse dicebant. Onerati igitur spolij, & manubij ditati, cuncta in urbē deferūt, agentes solennia in lætitia & exultatione, gratias illi exhibentes de cuius munere uenerat, ut tot casibus superatis, tot decursis laboribus, optata consecuti essent uictoria. Qui aut erat in præsidio, uidentes quod sui defecerat, & necessariā subsidij spem haberent nullā, interpositis conditionibus, quod cū salute liceret egredi, uxoresque ac liberos suos et omnem eorū substantiā liberè possent educere, arcē nostris resignat principibus, eorū uexillis in summis turribus collocatis. Sic igit factū est per Dei abundantem gratiam, ut recepto urbis præsidio, & obtenta uictoria, qui heri & nudiustertius tenues erant & penè famelici, bonis inceperint omnibus abundare: ad hoc enim iam deuenerant etiā qui inter eos erat potentissimi, & eximij nominis, ut etiā mendicare compellerentur. nam ut de gregarīs taceamus, Comes Hermannus uir nobilis de regno Teutonico, ad eā deductus est paupertate, ut ei de mensa Ducis, panis pro quotidiano stipendio quasi magnū deputaretur. Henricus quoque de Ascha uir probitate singularis, inedia penitus consumptus esset, nisi ab eodē domino Duce assumptus esset in conuiuam. Sed & ipse etiam Dux, dum ciuitas obsideretur, anteque egredierentur

rentur ad prægium, tanta laborabat in opia, ut equos non habens, eum cui insedit in prælio à Comite Tolosano multis precibus uix extorserit. Iam enim tam ipse quam alij principes quicquid pecuniarum secum detulerant, in larga eleemosynarū liberalitate & pietatis operibus, et ijs maximè quæ ad cōmunem respiciebant utilitatem, prona deuotione cōsumperant. Vnde factum est, quod multi nobiles & apud suos tam genere quam stemmate præclaris, ea die qua bellum indictum est, consumptis opibus inopes facti, equos non habentes, partim pedites, partim super asinos & uilia iumenta egressi sunt ad pugnam: quorum inopiam benignè respiciens consolator Dominus, antequam sol uerteretur in occasum, deuictis hostibus opes contulit redundantes. Renouatus est ibi euidentius illud Samariæ antiquū & uetus negotium, de mensura similaginis & ordei, quæ statere uno accipiebatur. Nā qui manē uix sibi sufficere poterat, uespera habuit unde multos aleret. Factum est aut hoc, Anno ab incarnatione Domini. M. xcviij. mēse Iunio, xxvij. die mensis.

Civitate composita, Ecclesiastis mundant, Clerum in eis ordinant studiose. Caput XXIII.

REVERSI igit̄ principibus de prælio, & urbe iam in omni tranquillitate cōposita, curæ fuit omnibus, & præcipue patrono exercitus, uiro uenerabili Domino Podiensi Episcopo, cooperantibus alij qui in eodem exercitu erant pontificibus, & plebe suffragia ministrante, tam maiorem urbis Ecclesiam, quæ in honore principis Apostolorum dedicata erat, quam reliquas, quæ per urbem erant constitutæ, in pristinum decorem reformare basilicas, et in eis clerum restituere, qui diuinis iugiter se manciparent obsequijs. Gens enim Turcorum impia, loca prophanauerat uenerabilia: & electis inde cultuum diuinorū ministris, usibus prophanis ea deputauerat: in alij equos & iumenta quasi in stabulis collocates, in alij uero indigna ijs locis excentes negotia. Venerabiles quoq; sanctorū imagines, quibus simplex populus & plebs dei cultrix pia ruditate cōmendabilis, quasi pro librīs utuntur, queq; uice lectionis simpliciores ad deuotionē excitant) ex ipsis deraserat parietibus, & quasi in uiuentes personas desauientes, oculos effoderant, & mutilauerant nares, & luto sumpto de immundis, obduxerant: deicerant altaria, & nephandis operibus inquinauerant Domini Sanctuarium. Placuit igitur de communi consilio, ut statim sine dilatione in eis clerus restitueretur, & pristina reformaretur dignitas, designatis stipendijs unde possent sustentari qui in eis Domino militarent. Obtulerūt itaq; de spolijs hostium, aurum, argentum, unde fierent candelabra, crucis & calices, & textus Euangeliorum, & cætera Ecclesiasticis necessaria usibus utensilia. Oloserica quoq; ad opus sacerdotalium instrumentorū, & altarium oportenta. Dominum quoq; Patriarcham, Ioannem nomine, qui tanquā uerus Christi cōfessor, post nostrorum aduentū, infinita ab infidelibus pertulerat supplicia, in sede propria cum multo honore locauerūt: per urbes finitimas, quæ Cathedralē consueuerunt habere dignitatem, constituentes Episcopos. Nostræ uero latinitatis Patriarcham, eo uiuente qui pridē ibi ordinatus fuerat, eligere uel consecrare nō presumperunt, ne duo unū & eundē thronū obtinere uiderent: quod immedia tē cōtra sacros Canones & cōtra Sanctorū statuta patrū esse dinoscitur. Sed tamen postmodū uix euoluto biennio, uidēs ipse quod nō satis utiliter præset,

esset Græcus Latinis, urbe cedens Constantinopolim abiit. Post cuius discessum conuenientes ciudem ciuitatis clerus & populus, Artasiensem Episcopum Bernhardum nomine, natione Valentiniū, qui in eadē expeditione D. Podiensem episcopū secutus, fuerat Capellanus eius, sibi præficerū Patriarchā. Vrbis autē potestatē & dominiū, sicuti ab initio promiserāt, omnes unani miter D. Boamundo cōcesserunt, excepto Comite Tolosano, qui portā poni conterminā cum adiacentibus turribus suis munitā satellitibus detinebat: quas postmodū post discessum Comitis ex urbe, electis inde eius militibus, sicuti inferius dicetur, recepit. Quoniam autem apud suos nomine dignitatis Princeps dictus fuerat, obtinuit consuetudo, ut de cetero Antiochiæ Dominus & Princeps appelletur.

LIBER S E P T I M V S ▶

Diriguntur nuncij ad Imperatorem Hugo Magnus, & Comes Henmancorum. Balduinus Comes in via deficit: Hugo Magnus non reueritur. Podiensis Episcopus moritur. Lues oritur. Cap. I.

Ribus igitur in urbe sic dispositis, de communi decernunt consilio, ut D. Constantinopolitanū Imperatorem per nuncios suos sollicitent, quatenus iuxta pacta que cum eis inierat, eius auxilium in propria persona non differat ministrare; sed proficisci ceteres Hierosolymā, sicut tenebatur ex compromisso, matutinē consequatur. alioquin pactorum seriem negligentē, ipsi nullatenus uellent se obligatos teneri. Electi autem sunt ad id muneric prosequendū uiri nobiles & clarissimi, dominus uidelicet Hugo Magnus, domini Philippi Fracorum regis frater, et dominus Balduinus Henmancorum Comes: quorum alter irruētibus in itinere hostibus cōparere desit, cuius usq; hodie dubius est exitus, alijs dicentibus eum in acie cecidisse: alijs, ab hostibus captum & mancipatum uinculis, in ulteriora deductum orientis, affuerantibus. Dominus uero Hugo Magnus irruentiū insidias declinās hostium, ad Imperatorem peruenit incolmis. Vbi insignibus gestis eius multam nubem induxit, & tulō generis derogauit nō modicum. Nam cum in expeditione nulla gessisset gregie, unde sibi famā pepererat immortalem, in ea legatione meritū denigravit, dum expleto negocio, ad eos qui eum miserāt, nec responsa detulit, nec curauit redire. Fuitq; in eo delictū tanto notabilius, quanto ipse genere erat præclarior. nam iuxta uerbum nostri Iuuenalis,

Omne animi uitium, tanto conspectius in se

Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.

Suscitata est itaq; ex caussis occultis statim urbe capta & consummata uistoria, postq; erant res in tranquillo collocatē tanta clades in populo, ut uix aliqua præteriret dies, in qua triginta uel quadraginta nō efferrentur funera, ita quod de populo supererat, iam quasi penitus deleretur. Qua lue pestifera & contagione cunctos longē lateq; indifferēter inuoluēte, uir uite uenerabilis & immortalis memoriæ, dominus Ademarus Podiensis Episcopus uiā uniuersæ carnis ingressus est, atq; cum gemitu & lachrymis & intimis omnium suspirijs tanquā pater & præcipuus plebis uniuersæ moderator, in basilica beati Petri, in eo loco ubi lancea Domini reperta fuisse dicebatur,

cum

cum multa sepultus est honorificentia. Eiusdem cladis acerbitate Henricus de Ascha uir & generis titulo, et strenuitate commendabilis, apud castrum Turbes consumptus est, ibiq; sepultus. Sed et Raynaldus de Asmesbach milles pariter & manu et sanguine clarissimus, eodem occubuit casu, sepultus in uestibulo basilicæ principis Apostolorum. Sexus quoque fœmineus ibi penè uniuersus eadē lue deperit, ita quod infra paucos dies penè quinquaginta milia desicerent: cuius tanti mali circa hæc quidam curiosi, cauſas assignarent, dissentiebant ab inuicem, dicentibus alijs quod ex occultis quibusdam aëris passionibus hoc accideret: alijs uero id pro cauſa assignantibus, quod populus longo tempore famis acerbitate uexatus, postquam alimenterorum attigit abundantiam, cibos cum auditate sumens nimia, præteritos defectus querens redimere, sibijs cauſam mortis immoderata gulositate inferebant. Idq; pro suæ assertionis opinione in euidentis trahebat argumentum, quod sobrijs & ijs qui sibi parce sumebant alimenta, multò melius erat, & redibant ad conualescentiam.

Vociferatur populus ut Hierosolymam eatur: differtur iter usq; ad Cal. Octobris. Boamundus in Ciliciam descendit, & regionem recipit
uniuersam. Caput II.

In terea uero tum cladis effugiendæ gratia, tum assumptæ peregrinationis intuitu inccepit uociferari populus, & instanter acclamare, ut adiret uersus Hierosolymam, cuius cauſa uenerant, & itineri Principes se accingerent, & Domini præirent exercitui, cauſæ principali, quæ omnes de regionibus suis exemerat, satisfacientes. Qua ex cauſa principes cōuenientes in unum, super hac populi postulatione tam fauorabili & exauditione digna, delibera tionem ingressi sunt, in qua alijs aliter assentiebat: quibusdam enim uideba tur id expedientius, ut statim sine dilatione iter arriperent, & populi satisfa cerent desiderijs: quibusdam uero ob instatius feruorem æstatis & aquarum penuriam, & populi famis acerbitate diutius afflicti, debilitatem, & equorum defectum, usq; ad clementioris initii temporis & Cal. Octob. differendum uidebatur, ut hoc medio tempore, equis de nouo acquisitis, & refocillatis ui ribus, populo quoq; alimentis & requie in statum pristinum reformato, & omnium uiribus reparatis, ad laborem itineris possent resurgere fortiores. Placuit tandem omnibus posterior sententia, & usq; ad tempus prætaxatum de communi cōuenientia receptæ sunt feriæ. Ut uero interim & cladis declinarent imminentis periculum, & necessario alibi maiorem reperirent abundantiam, diuisi sunt principes ab inuicem, ea conditione, ut sine dilatione, tempore redirent condicto. Boamundus enim in Ciliciam descendens, Tarsum, Adanam, Mamistram, Anauarzam urbes recepit: & custodibus deputatis, regionem sibi uendicauit uniuersam. Alij quoq; per urbes dispersi finitimas, seorsum à turbis, equis & sibi curam agentes indulgebant. Multi etiam tam de plebe, quam nobilioribus, ad dominum Balduinum Duci fratem, ut ab eo aliquid accipere mererentur, Edissam cui præerat transito Euphrate, certatim properabant. Quos ille cum multa honestate suscipiens, & apud se commorantes tractans benignius, multis donatis muneribus, hilares remittebat ad suos.

Dominus

uera 50 milia
morbo manu
hinc cotypti

Dominus H. arch contra suum dominum Rodoam, à Duce petit auxilium. Dux euocato fratre
Balduino, illuc properat. Caput III.

in
verbis

Accidit autem per eosdem dies, quod Rodoam Alapiensem princeps, cum quodam de suis satrapis, qui castello Hasarch prægerat, contraxerat inimicitias, eoq; odiū inter eos prouenerat, quod conuocata ex uniuersis sibi subditis regionibus militia, castrū prædictū obsederat. Videns autē præsidij dominus, quia nō facile nisi per auxilium Francorū, domino potenti & irato posset resistere, missa legatione ad Ducem Godefridū per quēdam Christi-anum fidelem suum, missis muneribus, ut eius sibi facilius conciliaret gratiā, eius amicitiā postulat, seruitum suum cum deuotione spondet, indissolubili nexu foederis ei se cupiens obligare: & ut uerbis eius pleniorē haberet fidem, & nulla ex parte de eius promisso dubitaret, filium suum ei designat obsidē, orans & petens, ut à præsenti eum soluat periculo, condignā pro meritis tem-pore opportuno retributionem percepturus. His & huiusmodi uir uenerabilis persuasus, prædicto nobili amicitia foederatur, in suam eum gratiā reci-piens, missōq; nuncio, fratrem suum Edissanū comitem cum militaribus co-pīs ad se præcipit euocari, ut amicum obsidione soluta expediatur. Vixq; præ-dictus Rodoain circa castrum Hasarch quinq; dies cum suis expeditionibus con-federat, cum ecce dux Godefridus in magna multitudine tam fidelū suo rum, quam amicorū, quos ad prosequendū propositum inuitauerat, ab An-tiochia egressus in manu forti, ad partes illas ut amico subueniret, impiger properabat. Qui autē prædicto nobili uiro ad dominum Duce missi fuerāt, uidentes quia prosperē & pro uotis cuncta cōpleuerant, in conspectu Ducis domino suo gratiā obtinētes cumulationē, quoniam ipsi in persona propria dominum suum super eo nullatenus poterant reddere doctiorem (exercitus quippe hostilis ita undiq; castrum uallauerat, ut nec introitus alicui patēret, uel exitus) duas emiserunt columbas, ad id muneris prosequendū instructas apprimē, quibus literulas suae legationis seriem continentes ad caudas religa-uerunt, quibus dominum suum super his omnibus quæ obtinuerāt, instrue-ter diligenter. Quæ suae libertati restitutæ, in momento ad locū unde edu-stæ fuerant redeuntes, ab earū custode pariter & alumno captæ sunt, & dis-solutæ paginulæ præsentatæ sunt domino: quibus perfectis, in tantam spem erectus est, ut qui prius obsidentem ueritus multitudinem, de resistendo diu-nius desperauerat, eosdem sponte lacessere nō uereretur.

Balduinus fratri occurrit cum ingentibus copijs. Reliqui principes ministrant auxilium. Fugit

Rodoam, quidam ex nostris in uia pereunt: occiduntur hostium

ad decem milia. Caput IV.

Interea cum iam diei unius iter dux cū suo comitatu processisset, occurrit ei frater eius cum tribus milibus uirorū fortium, & armatorū optimè: quo cum plena charitate & pietatis affectu benignè suscepto, propositi pandit se-riem, & gratiam quam cum prædicto uiro nobili contraxerat, aperit diligen-ter: quæ omnia superapprobans, ante omnia monet, ut quoniam eius uires, ad tantam obsidionē uiolenter dissoluendam, nō uidebant posse sufficere: an-tequā procedat, principes qui apud Antiochiam remanserant, in suū euocet auxilium, ut confidentius ualeat in facto procedere. Acquiescens ergo Dux
n fraternis

fraternis monitis, missa legatione, dominū Boamundum, dominumq; To-
 losanum comitē, multa precum exorat instantia, & sub obtentu fraternitatis
 inuitat humiliter, uicē condignā tempore accepto recepturi. Inuitauerat autē
 eos & prius, anteq; urbe egredere, & multū amicē illorum sibi postulaue-
 rat suffragiū: sed inuidiæ stimulis agitati, eo quod prædicti uiri nobiles, Du-
 cis prius q; suum expedierant adminiculū, eum nō sequi decreuerāt: at nunc
 iterata uocatione cōmoniti, uidētes quod nō possent cum sua honestate Du-
 cis preces nō admittere, conuocatis copijs D. Ducem secuti, eius se expediti-
 oni sociauerunt. Qui postq; conuenerant in uicem, facti sunt omnes quasi ad
 triginta milia pugnatorum. Rodoam uero, licet Turcorū quadraginta dice-
 retur habere milia, tamen diffidens de uiribus, & nostrorū timens aduentū,
 quos in proximo affuturos per suos nouerat exploratores, soluta expeditio-
 ne, reuersus est Alapiam. Dum autē nostrorū exercitus fugae Rodoam igna-
 rus adhuc, cœptū cōtinuaret iter, multiq; ab Antiochia utriusq; ordinis uiri
 de remoto sequerent, ut proficisci entibus se associarent legionibus, in quas dā
 hostium, quas illi studiose prætenderant, non pauci casu descenderunt insi-
 dias, longē à præcedēti, ut diximus, agmine separati: quos longē & industria
 & uiribus impares exuperantes Turci, captiuatis nonnullis, plurimos ex eis
 occiderunt. Quod postquā Duci, cæterisq; principibus innotuit, accepto de-
 sistentes itinere, predictos malefactores unanimiter inseculi, anteq; in suos se
 possent secessus recipere, & solita reperire diuerticula, eos casu obuiam habu-
 erunt: quos gladijs excipientes, & irruentes in eos animosius, dissoluerūt in
 momento. Et retentis nostris, quos captiuos abducebāt in compedibus, in-
 teremptisq; ex hostibus quamplurimis, & captiuatis innumeris, in fugā uer-
 terunt, penē ad supremam deletos internacionem. Erant autē hi ex electa sēpe
 dicti Rodoam militia, ex familiaribus & domesticis eius, quasi decem milia.
 Quo peracto, iterum rediens in unum exercitus noster, ad locū destinatum
 cum uictoria peruerunt: quibus cum trecentis equitibus præsidij dominus
 occursens, in conspectu uniuersaliter legionum, prono capite, defixis in terrā
 genibus, primò Duci, dein principibus alijs, in multa deuotiōe magnas agēs
 gratiarum actiones, se coram omni populo præbitis corporaliter iuramen-
 tis, Christianis principibus fidem obligauit & tradidit: asserens, quod ab
 eorum gratia & obsequijs, nulla dies, casus nullus, illū auelleret in perpetuū.
 Sic igit̄ feliciter cōsummato negocio, & amico pro uotis expedito, exercitus
 reuersus est Antiochiam, D. Balduino fratre Duci Edissam redeunte.

Dux cladem declinans in terram fratris secedit, quorundam proditorum illic oppida diruit. Properant
 illuc & alij quidam principes, ut Balduini munificentiam con-
 sequantur. Caput V.

DV ergo uidens adhuc regnare in urbe pestilentiam, & cladē magis ac
 magis in populo dominari, fratris acquiescens petitionibus, qui eū præ-
 sens quām intime rogauerat, ut in suam delcēderet regionem, ibi q; Augusti
 seruorem, & pestilentis aëris declinaret malitiam. Assumpto familiari comi-
 tatu, & indigentium maxima manu, ut eis in necessarijs, charitatiuē prouī-
 deret, in terram fratris descendit, in finibus Trabessol, Harab & Rauandel
 habitans, tota regione utens pro suo arbitrio, & fratris səpius habens præ-
 sentiam.

1st grbiij 1098

sentiam. Accidit autem, dum morā ibi ficeret, quod regionis incolae, & maxime uiri religiosi, qui in monasterijs, quae illinc erant plurimae, habitabant, graues de Pancratio, & Conuasilio eius fratre, in eius praesentia fundebant quaestiones: erant autem hi duo fratres, Armenij natione, uiri praeclari, sed subdoli supra modum, habentes in ea regione municipia, de quorum munitione presumentes, regionis habitatores, & maxime monasteria, grauibus & indebitis molestabant exactiōibus. processeratq; eō usq; eorum temeritas, quod etiam D. comitis Edissani nuncios cum muneribus ad fratre directos, dum adhuc obsidio ante Antiochiam perseveraret, in itinere spoliare praeumerent, & destinata D. Duci munera, D. redirigeret Boamundo, ut eius sibi aduersus comitem Edissanum conciliarent gratiam. Auditis ergo querimonijs, et iusta motus indignatione, missis quinquaginta de numero suorū equitibus, cum populo regionis, eorum presidia effregit uolenter, & effracta solitus deiecit, ut eorum intolerabilem aliquatenus cōprimeret insolentiam. Duce igitur in partibus illis cōmorante, uniuersi penē maiores nostri exercitūs, & de popularibus infiniti, ut contra imminentes paupertatis angustias aliquod reperirent solatium, ad dominū Comitem prædictum confluebant: & maxime ex quo præsidium Hasarch, quod in medio itinere constitutum erat, in nostrorum deuenerat gratiam. Quos omnes cum tanta suscipiebat honorificentia, tanta remunerabat liberalitate, ut ipsi etiam qui ad hoc uenerant, mirarentur.

Cives Edissani indignati, quod Comes eorum solus uteretur Latinis, aduersus eum con-

spirant: super quo Balduinus commonitus, conspiratores

interficit. Caput VI.

Factum est itaq; quod nostrorum turbis ad urbem saepe dictā confluētibus, tanta erat in ea Latinorū multitudo, quod ciuib; Dux iam incipere esse molestus: frequētes em̄ eis in hospitio suscep̄tis, inferebant molestias, supra modum in populo dominari uolentes. Iamq; ciuium consilio nobiliū, quorum beneficio tantam urbem acquisierat, minus & minus uteba. Vnde uehementi indignatione aduersus eum suosc̄ succensi sunt, pœnitentes admodum, quod eum sibi præfecissent: timentes, una die, cui nihil sufficere uidetur, bonis omnibus spoliari. Facta ergo conspiratione cum principib; Turcorum finitimi, tractare cceperunt, quomodo dominus Balduinus auct̄ casu caderet repentina, aut saltem urbe pelleretur. Ut autem ad hoc proposi- situm inuenirentur paratores, thesauros suos, & omnem substantiam per castella & finitimas urbis apud suos deposituerant familiares: dumq; circa id plena solicitudine tractarent frequentius, factum est, ut relatione cuiusdam, qui gratia in eundem plurima, fidei & dilectionis sinceritate abundabat, huiusmodi sermo ad eum perueniret. cuius rei plurima & digna fide reperiens argumenta, missa satellitum suorum numerosa manu, omnes homicidas illos teneri præcepit, & uinculis alligare. Tandem uero re per corundem confessionem plenius intellecta, factionis illius principes excæcari facit: alios uero, qui minus deliquerant, confiscatis eorum bonis, urbe fecit extorres: aliorum autem substantiā, suo applicans ærario, urbis habitatione clementer indulta, pecunialiter tantum multauit. Vnde suscepta ad uiginti aureorum milia n. ij quantitate

quantitate, his qui ad se uenerant, quorumq; ope urbes & finitima sibi subiiciebat municipia, multa liberalitate erogabat stipendia. Et tam ciuibus quam populis adiacentibus, solo nomine inferebat formidinem. Vnde & de eius exterminio multi cum omni solicitudine cogitabant, ita ut socer eius timens, ne pro dotis residuo, quam cum filia promiserat, nec dum persolverat, graues quæstiones pateretur, in montes, ubi habebat præsidia, claram aufugit.

Balas proditionem aduersus Comitem molitur. Comes sibi pre cauet: capiuntur ex eius socijs quidam. Fulcertus Carnotensis casum reddit leuorem. Balduc pro ditor occiditur. Caput VII.

ERAT porro in eadem regione nobilis quidam, genere Turcus, Balas nomine, eodem conatu confederatus, qui quondam Sorogiae dominus fuerat, ante illum Latinorum frequentem accessum Comiti plurimum familiaris. Hic uidens, quod circa eum Comitis amor intepuerat, siue rogatum ciuium, siue propria ductus malicia, accessit ad eum orans & petens, ut unicum quod ei supererat præsidium, ueniens ipse in propria persona, susciperet: asscrebat enim, sibi eius gratiam sufficere, & pro multa hæreditate repatriari. Vxorem autem ac liberos, & omnem substantiam suam in urbem Edisanam asserebat se uelle introducere: multum enim contribulum suorum indignationem fingebat se uereri, eo quod Christianis factus esset familiaris. Quibus uerbis Comes persuasus, diem condixit, ut ad locum perueniens, eius satisfaceret uoluntati. Statuta autem die, assumptis secum ducentis equitibus, ad locum destinatum præuio Balas peruenit. Balas autem oppidum occulte præmunierat, uiros centum fortes uiribus & armis optimè instructos introducens, qui ita latebant in præsidio, ut nullus ex eis compareret. Cum ergo ante oppidum constitissent, rogauit Comitem, ut cum paucis & familiaribus castrum ingredieretur, ne forte omni illa intromissa multitudine, ipse in substantia sua aliquam iacturam sustineret. Et iam pro uoto penè cuncta persuaserat, cum proditionem quodammodo præfigentes quidam, qui circa eum erât nobiles uiri & circumspecti, ingredi uolentem quasi uolenter detinuerunt, hominis suspectam meritò habentes malitiam, & tuis iudicantes per alias personas hoc fieri primum experimentum: quorum prudenti Comes acquiescens cōsilio, duodecim de suis uiros robustissimos, & armatos egregiè, in præsidium iussit introire: ipse autem exterius in loco satis uicino cum reliqua militia subsedit quietus, donec rei exitum fide consiperet oculata. Qui autem ingressi sunt, fraudem & malitiam iniqui proditoris in seipso experti sunt: nam egressi de latibulis armati ad unguem Turci, de quibus prædiximus, centum seductos equites, resistere uolentes, sed incassum uolenter comprehendenderunt, in uinculos eos mancipantes. Quo cognito, Comes pro suis fidelib. quos ita fraudulēter amiserat, tristis admodū, & maximè solitus, accedens proprius ad præsidium, cœpit Balam diligēter cōmonere: & sub obtenu iuramentorum, quæ illi de obseruanda fidelitate exhibuerat, attentius conuenire, ut sumpta immensitate pecunie, quos proditiose receperat, restitueret: negauit penitus, nisi ei Sorogia reddere. Comes aut uidens quod nō proficeret, erat enim præsidiū in excelsis rupibus situm,

arte & uiribus insuperabile, reuersus est Edissam, suorum ægræ fereris captiuitatem, & fraudem quam pertulerat animo uolues anxietate nimia. Prægerat autem prædictæ urbi Sorogiæ, quidam Fulbertus Carnotensis, uir militibus negotijs expertissimus, centum expeditissimos sub se habens equites. Hic dolum comperiens quem dñs eius passus fuerat, tota mente concussus æstuabat animo, quomodo tantam ulcisceret iniuriam. Vnde die quadam postis in loco ad id opportuno insidijs, ante saepius memoratum oppidum, quasi prædam abacturus, cum paucis studiosè, ut eum insequerentur, accessit: qui autem erant in municipio, uidentes quod ex pascuis prædam abigeret, armis correptis, certatim illum ultra quas idem posuerat insidias, infectati sunt fugientem. Vnde resumptis uiribus, & erumpentibus his qui latuerant, in eos irruentes, quibusdam interfectis, alijs in oppidum uix refugium habentibus, ex eis sex uiuos comprehendit: pro quibus totidem de suis, modico temporis interuallo, facta recompensatione, recepit: quatuor uero ex eisdem, deceptis custodibus elapsi, in suam se receperunt libertatem. Duos uero, qui de illorum supererant numero, uir nequam & impius decollari præcepit. Vnde factum est, ut ab ea die dominus Balduinus Turcorum declinaret amicitiam, & suspectam penitus habebat fidem: quod statim euidenti docuit arguimento. Erat enim in eadem regione quidam eiusdem generis, Balduc nomine, qui urbem Samosatum ueterem & munitissimam, precio interueniente, eidem Comiti uendiderat. Hic uxor & liberos, & uniuersam familiam in urbem Edissanam traducere tenebatur ex compacto: sed caluas quærens occasiones, propositum adimplere differebat, malignandi quærens opportunitym. hunc ad se ingressum more solito, & moræ causas allegantem fruolas, ne simile aliquid ab eo pateretur, decapitari iussit.

Comes Tolosanus Albaram occupat, Episcopum in ea constituit. Clavis Teutonicorum applicat in portu. Clades non cessat.

Caput VIII.

Interea uero dum circa Turbessel dux moram faceret, & hæc circa partes Edissanas agerentur, comes Tolosanus cum suo comitatu & multo pauperum populo egressus Antiochia, ne interim ociosus torpesceret, Albarā urbem munitissimam in Apaminensi prouincia constitutam, ab Antiochia quasi duorum dierum itinere distantem obsedit, & obsecros in ea ciues uolenter compulit ad ditionem. Urbe uero capta, & adiacente sibi cum uniuersis suburbanis subiecta regione, quendam Petrum Naborensem generi, de suo comitatu, uirum honestæ conuersationis, & ualde religiosum, in eiusdem loci elegit Episcopum: cui statim dimidium ciuitatis & uniuersi contulit territorij. Deo gratias exhibet, quod per eius operam & studiū Oriens Episcopum haberet Latinum, qui Antiochiam ut suæ cœlebrationis munus susciperet, de mandato Comitis profectus, pontificalis adeptus est plenitudinem potestatis. Postmodum uero Antiochenam ordinata Ecclesia, per dominum Bernhardum eiusdem ciuitatis Patriarcham Latinorum primum, suæ Metropolis in eandem Ecclesiam transtulit dignitatem, suscepito ab eodem pallij præmio, factus Archiepiscopus. Erat per idem tempus cum domino comite Tolosano quidam nobilis Guilermus nomine, hic effracta urbe Antiochenam, casu fortuito uxorem Acciani, Antiochenorū principis, cum duobus ne-

bus nepotibus ex filio Samsadolo paruulis ceperat, & apud se detinebat in vinculis: pro quorū redemptione, prædictus Samsadolus, suprà nominatio nobili uiro infinitam dedit pecuniam, matre cum liberis pristine restitutis libertati. Eodem quoq; ingens uirorū multitudo de regno Theutonicorum, de partibus Ratisponensibus, numero quasi mille quingenti prospero nauigio, in portu sancti Symeonis applicauerant; qui omnes infra modicum tempus eadem clade consumpti sunt. Tribus enim mensibus cōtinuis ad Calendas Decembris usq;, morbus ille pestilēs, ita populum afflixerat, ut infra hoc temporis spaciū, de equestri ordine ceciderint uiri nobiles plus q; quingenti, de plebe uero infinitus erat numerus.

*Ciuitatem Marram obsident, obseßam capiunt. Dominus Vilhelmus Aurasiacensis
Episcopus moritur. Guifredus de Turribus insignis
habetur. Cap. IX.*

CAlend. autem Nouemb. cum iam sicut ex compacto tenebātur omnes princeps, qui cladem euitantes ab urbe secesserāt, essent reuersi, capta ut prædiximus, Albariensi urbe, de communi consilio, Marram urbem munitissimam ab Albara octo distantem miliaribus, ne nil interim ageretur, expugnare proponunt: non enim poterant uociferantis populi, & iter uersus Hic rosolymam expertentis claimorem tolerare. Præparatis igitur necessarijs die constituta profecti sunt, ut proposito satisfacerēt, Comes Tolosanus & Flandrensis, comesq; Normannorum, Dux etiam & dominus Eustachius eiusdem frater, & Tancredus unā cum illis suprà nominatam urbem obsidione uallauerunt. Erant autem ciues eiusdem loci, superbi admodum, & præ multitudine diuitiarum arrogantes, eoq; maximē, quod semel in quodam conflictu, multos de nostris occiderunt: unde adhuc apud se gloriabantur, nostrum contemnentes exercitum, & principibus irrogantes conuicia. Sed & cruces etiā super turres & mœnia figentes, sputis & alijs modis quibusdam probrosis nimium, in nostrorum contumeliā afficiebant. Vnde motu maiore & indignatione uehementi, quantum poterat intendere sacrilegj dolor, urbem aggredientes cōtinuis assultibus, si scalarum habuissent copiam, die secunda, qua ad eandem applicuerant, urbem uiolenter effregissent. Tertia demum die, dominus Boamundus cum maioribus copijs, urbem ex ea parte qua inobsessa remanserat, obsidione continuauit: post cuius aduentum diebus aliquot indignantes nostri, quod tam diu detinerentur inutiliter, crates contexunt, & turres erigunt, machinasq; lignreas componunt iaculatorias: & impatientes moræ, urbem proteruius impugnare satagunt. Complanato igitur multo labore uallo, nostri murum suffodere nitebantur, qui uero intus erant totis uiribus resistentes, lapides, ignem, & plena apibus aluearia, ut eos à muro propellerēt, mittentes, sed Dei uirtute & misericordia de nostris nullos, aut paucos ledere poterant: tantoq; nostri instabant uehementius undicq; urbem impugnantes, quanto ciues deficere & eorū euacuari conatus conspiciebant. Cum autem primo diei diluculo, usq; ad solem occiduum continuatus esset assultus, defatigatis labore continuo ciuibus, & iam minore resistentibus cura, applicatis ad murum scalis, uiolēter nostri muros condescendunt. Inter quos uir nobilis de Episcopatu Lemouicensi Guifredus cognos-

cognomento de Turribus, murum primus concendit, quem plures subse-
cuti, quasdam ciuitatis turres occupauerunt: sed in eodem facto procedere,
& urbem sibi uendicare uniuersam, nox irruens intempesta prohibuit: diffe-
rentes autem usq; in sequentem diem, nostri equites, & maiorum maius ne
gocium, ut summo mane redirent in idipsum, tota nocte circa urbem, ne ho-
stibus pateret exitus, custodierunt uigilias. At uero plebs indomita longis fa-
tigata laboribus, & diutinæ famis acerbitate uexata, uidens quod hostium
nemo compareret in moenibus, quod ciuitas sine strepitu tota quiesceret,
absque maiorum conscientia in urbem ingressa est, & eam reperientes ua-
cuam, clam & sine strepitu uniuersa eius obtinuerunt spolia. Ciues enim in
speluncas se contulerant subterraneas, ut saluti consulerent uel ad tempus.
Mane autem facto, exurgentes principes, & urbem sine prælio obtinentes,
pauca inde sustulerunt spolia: cognoscentes tamen, quod in latibulis subter-
raneis se ciues occultauerant, appositis ignibus, & fumo copiosius immisso,
eos ad deditio[n]em compulerunt, & inde uiolenter abstractos partim ob-
truncauerunt gladijs, partim compedibus mancipauerunt. Mortuus est
ibi dominus Vuilhelmus, bonæ memorie, Aurasiacensis Episcopus, uir re-
ligiosus & timens Deum. Dux autem cum per dies, cum alijs ibi moram fe-
cisset, quindecim, cum Flandrenium Comite familiaribus tractatis nego-
tijs, Antiochiam est reuersus.

Dux ad fratrem reuertitur, licentiam impetrat: rediens ad exercitum, insidias patitur in via,
sed ille sus euadit. Caput X.

PEr idem tempus uidens dominus Godefridus Lotharingiae Dux, quod
populus ad proficisciendum se accingeret, & principes ad idipsum inui-
taret instantius, proposuit, prius quam à regione illa discederet, fratrem ui-
dere, & eius colloquio recreari. Profectus ergo cum familiari comitatu, in
fratris regionem descendit: quo uiso, completisq; pro quibus ierat negotijs,
& sumpta licentia, Antiochiam ad cæteros principes qui etum exspectabat,
reuertebar. Cumq; iam urbi per sex uel quinque miliaria esset proximus,
accidit quod in loco herbido & amoeno satis, securus fonte, qui dulces & per-
spicuas emanabat aquas, ipsa loci facie ad id inuitante, descendit ut cibum su-
meret: dumq; in eo sociorum serueret intentio, & aptus pro loco & tempo
re prandij fieret apparatus, ecce repente de carecto paludis, quæ loco illi erat
contermina, hostium equites ad unguem armati, super conuantes irruunt.
Dux tamen & sui, anteq; Turci ad eos accederent, arma corripuerant equis
insidentes, unde factum est, ut habito inter eos cōflictu, prævia Domini gra-
tia. Dux fieret superior: ita ut imperfectis pluribus, reliquos in fugâ abigeret.
& inde cum gloria in urbem se recepit.

Apud Marram oritur contentio inter Comitem Tolosanum, & dominum Boamundum. Boamundus partes
Comitis apud Antiochiam occupat. Principes apud Rugiam conueniunt, nihil utile statuen-
tes. Populus fame laborat. Caput XI.

Carta ergo ciuitate prædicta, orta est inter D. Boamundū & Tolosanū
Comitē grandis cōtrouersia. Comes enim Albariensi Episcopo eā dare
proposuerat, Boamundus uero eā ciuitatis partē quā occupauerat, pro Comi-
tis arbitrio Episcopo nolebat cōcedere, nisi Comes eas quas ipse apud An-
nū iiii tiochiam

tiochiam possidebat, prius ei resignaret turres. Tandem uero neglecto negotio quod apud Marrā gerebatur, D. Boamūdus cum indignatione reuersus est Antiochiā, ubi expugnatis turribus quas Tolosani Comitis munitas detinebant satellites, eius inde uiolēter deiecit familiā, & sic uniuersam absq; cō sorte possedit ciuitatē. Comes uero uidens quod eius recesserat æmulus, & pro libero arbitrio de urbe capta posset disponere, Episcopo eā sicut & prius proposuerat cōtulit Albariensi. dum aut̄ cum eodē ordinaret Episcopo, quo modo deputatis ex utroq; ordine custodibus, urbē possent ab hostibus conseruare indemnitē: sentiens hoc populus, molestè nimū cœpit ferre, et apud se conqueri, quod moras innecterēt prīncipes, & pro singulis captis urbibus lites inter se suscitarent & iurgia, ita ut prīncipale eorū propositū omnino neglectum uideret. Vnde cōuenientes ad inuicē ordinauerunt apud se, ut qua cunq; ex cauſa, absente Comite urbē dirueret, ne de cetero eorum uotis alii quod prestaret impedimentū. Contigit uero interea, quod cōuenientibus apud Rugiā, que quasi in medio inter Antiochiā & prēdictā Marram sita est, prīncipibus, ut ad uociferationes populi, super itinere deliberationem habarent, Comes uocatus illuc peruenit. Vbi dissidentibus ab inuicē nihil cōsonum, nihil utile de proposito cōstitutum est: ubi dum Comes morā ficeret, populus qui apud Marrā relēctus fuerat, nacta occasione ex Comitis absētia, multū prohibente & renitente plurimū prēdicto Episcopo, turres et mēnia deiecerant funditus: ut Comes rediens, ulterius innectendi moram ex eo cauſas nō haberet. Redeunte uero Comite, tristis admodū pro casu qui accidērat: uidens tamen populi uoluntatē, factum prudēter dissimulauit. Populus uero nihilominus proteruius instabat, orans & petens, ut populo Dei ad peragendū iter incepturn ducem se prēberet: alioquin ipsi unum quemlibet de militibus sibi præficeret, qui eorum præcesset exercitui, & eos in uia Domini præcederet. Erat præterea in eodem exercitu tanta famis acerbitas, ut defientibus alimentis, multi contra morē ferarum animis induiti, ad esum immundorum se conuerterent animalium. Dicitur etiā, si tamen fas est credere, quod multi præ alimentorū inopia, ad hoc ut carnes humanas ederēt, proflapsi sunt. sed neque clades deerat in populo, nec meritō deesse poterat, ubi tam immundis & pestilentibus cibis (si tamen cibi dicendi sunt qui cōtra naturā sumuntur) misera plebs alebatur. Nec enim momentaneū fuerat, nec ad tempus modicū, illa tanta talisq;, que populū affixerat, inopia. sed quasi hec domadibus quinq;, uel amplius, circa illā quā expugnare nitebant urbem, morā fecerāt cum periculo. Defecerant aut̄ ibidē non solum bellicis casibus, uerum etiam ualetudinibus uarijs, uiri præclarri & nobiles: inter quos perfissime indolis adolescēs Engelhardus, filius domini Hugonis Comitis sancti Pauli, ægritudine correptus ualida, diem clausit extremum.

comes in terras hostium ingressus, pradas introduxit, populum uociferantem non preferens, iter arripit. Iunguntur etiā Normannorum Comes & Tancredus. Cap. XII.

His omnibus uir inclytus & insignis dominus Comes Tolosanus, mente anxius & spiritu, fluctuabat dubius: nam & periclitantis populi eum affligebat molestia, & fatigabat necessitas & itineris desideriū, quo tam maiores quam minores succensi erāt, ita etiā ut clamoribus assiduis & frequēti contesta-

contestatione id importunitis exigerent, requiem penitus denegabant. Volebant utriusque morbo congruum aptare remedium, certus tamen quod alij principes cum in hac parte sequi nollent, ut populo uociferanti & suae satisfacerent conscientiae, diem ad iter aggrediendum populo præfecit quindecimum. & ne medio tempore fame (quæ nimis inualuerat) populus periclitaret, assumpta parte militia, de turbis pedestribus suis qui uidebantur ualidiores, parte reliqua intra urbem relicta, in terras hostium descendit, ut uitæ necessaria plebi quoque periculo procuraret. Ingressus igitur cum maximo comitatu, regionem hostium opulentissimam, effractis municipijs pluribus, & succensis suburbanis aliquot, greges inde retulit & armenta, seruos quoque & ancillas & alimentorum ingentes copias, ita ut usque ad satietatem plenam, iejunus & si uiriens reficeretur populus. et socij qui apud Marram remanserant urbem tuentes, portiones pro forte uirili deputarent. Regressus igitur Comes ccepit aestuare, quid facheret populo interim clamante, quod ad iter aggrediendum prefixa iam instaret dies, & dilationes omnes respueret. Videns autem quia cauissam foueret populus honestam, & quod eorum non posset sustinere instantiam, licet solus esset, nec eum de principibus aliquis sequi decreuisset, cum suo comitatu: succensa tamen urbe, & in fauillam redacta, iter aggressus est. Videns autem quod non multos haberet equites, Episcopum rogauit Albariensem ut secum proficiseretur; qui benignè preces admittens Comitis, quendam nobilem uirum, Vuilhelmu uidelicet de Tuliaca, super res suas cum septem equitibus & peditibus triginta præfecit, qui bona fide & plena deuotione res suas conseruans, commendatas, infra paucos dies, pro septem equitibus habuit quadraginta, & pro triginta peditibus octoginta uel amplius recepit, res domini multiplicans in immensum. Igitur statuta die iter aripiens profectus est, neminem aliorum operiens. erant autem in eius comitatu uitorum quasi decē milia, ex quibus uix trecenti quinquaginta erant equites. Cui proficiscenti, Normannoru Comes, & D. Tancredus, uterque cum quadraginta equitibus, & uniuersa peditum manu se aggregauerunt, comites in itinere se præstantes indiuisos. Profecti autem, tantâ in itinere inuenierunt opulentiam, ut populo nihil amplius esset necessarium. Transeuntes autem per Cæsaream, Hamam & Emissam, quæ uulgarí appellatione dicitur Camesa, a principibus eorum et ducatum merebant habere, & rerum uenalium forum optimis conditionibus, insuper et dona plurima in auro & argento, gregibus & armatis, & uictualibus omnimodis, a municipalibus quoque & oppidanis per quorū fines transibant, ut eorū parcerent regioni. Sicque per dies singulos augebatur eorum exercitus, & in meliore proficiebat statum, rebus et omni sufficientia abundas necessarijs. Equorū etiam, quorū maximā passi fuerant indigentia, tam gratis quam pro precio ingente libi cōparauerant multitudinem, ita ut anteque cum reliquis conuenirent principibus, mille & ampliores, exceptis prioribus, in suo haberent exercitu. Tandem cū per dies processissent aliquot, iter agentes mediterraneū, de comuni decretū est cōsilio, ut ad oram redirent maritimā, ut de statu reliquorū principū, quos in finibus Antiochenis post se dimiserāt, facilius instruerent, & à maiorib. quae ab Antiochia & Laodicea per mare descendebant, rerū necessariarū assequerent commerciū.

Predonum accusui in itinere Comitis sustinet exercitus: contra quos Comes prudenter irruit. Castrū rei pugnans effringitur. Ante Archim castra locantur, & finitimarū nuncij ad principes accedunt. Caput XIII.

FVerunt sanè toto illo itinere, ex quo à Marra discesserunt, eis cuncta satis prospera. nisi quod sepius circa expeditionis nouissima, predones quidā occulte cōsueuerant irruere, & de senibus & ualetudinarijs qui exercitū non poterant æquis subsequi passibus, nonnullos interimebāt, aut captiuabant: quorum fraudibus Comes argutē obuiās, praeuentibus exercitum domino Tancredo & D. Normannorū duce Roberto, unā cū Albariensi Episcopo, ipse cum quibusdā uiris insignibus & egregijs post exercitum sequebantur, ut si incautos opprimant, tempore occurreret opportuno. Factūq; est ut more solito irruentibus maleficiis, Comes è latebris egrediēs, eis se daret obuiā, & repente irruens prosterneret uniuersos, equos eorum & spolia & de captiuis aliquot cum multa lætitia in expeditionem referens. Ab ea die tutè & sine difficultate incedebat populus, rebus necessarijs affluenter abundās: nec fuit in omni regione quam præterierunt proficisciētes, à dextris uel à sinistris ciuitas ulla, uel municipium, cuius ciues exercitui & eius ducibus nō dirigerent munera, foedus nō impetrarent à transeuntibus & amicitiam: excepto uno, cuius habitatores de sua multitudine & loci præsumentes munimine, nec sorum eis obtulerunt rerum uenaliū, nec impetrato foedere, ducibus miserunt encēnia, sed iunctis agminibus nostrorū expeditioni conati sunt impedimentum prestatre. Quod uidentes nostri, iusta indignatione succensi, in eos irruerunt unanimiter: & in momento dissolutis eorum manipulis, & captiuitatis nonnullis, eorum oppidū effregerunt uiolenter, gregescj eorum & armēta, equos etiam qui in subiectis palciis alebantur, & omnē eorum substantiam diripientes adduxerunt secum. Erant autē in eodem exercitu finitimarū principum nuncij, ad hoc ut pacē impetrarent missi. Hi nostrorū uidentes uires & audaciā, ut plenam pacem suis obtineret dominis, ad propria reuertebantur, ut qui eos miserant, de nostrorū moribus & fortitudine pleniū instruerent, sed mox cum equis & alijs muneribus redibant. Post autē aliquot dies, regione media cum omni trāquillitate decursa, in campestrīa urbī antiquā et loci situ munitissimā, haud longè à mari, quæ Archis appellatur, descēderunt, satis in uincilio iuxta urbem castra metantes.

*Desribitur Archis. Captiui ex nostris qui in urbe Tripolitana detinebantur, urbem obsiden-
dam significant.* Caput XIV.

Est aut̄ Archis una de urbibus prouinciæ Phoenicis, ad radices Libani, in colle sita munitissimo, quattuor aut quinq; à mari distās miliaribus, lōgè latec̄p diffusa, optimi soli, & glebae uberi habēs planicie: cui etiā & laetissima non desunt pascua, et aquarū cōmoditates uiuentium. Hanc, ut ueterū habet traditiones, septimus filiorū Chanaā fundasse dicit̄, et de suo nomine Arachis dixisse: sed postea corrupto nomine, Archis dictā fuisse. Circa hāc, ut præmisimus, nostrī castra locauerūt sua, non casu fortuitu, sed quorundā ex nostris qui in uinculis hostiū detinebant̄, literis et exhortatione cōmoniti. Erāt enim in ciuitate Tripolitana, quæ est ciuitas nobilissima in littore maris sita, ab Archis sex aut quinq; distans miliaribus, de nostris aliquot, qui in ea uiolenter detinebant̄. Ab initio em̄ obsidionis Antiochiæ, & maximē post urbē debel latam,

latam, cōperūt nostri ut sibi uictum propagarent, cōpellente inopia, imprudenter circuire regiones, & se hostibus circumiacentibus ultrō ad prædā exponere. Vnde factū erat, ut uix esset ciuitas uel oppidū, quod de populo nostro nō haberet captiuos: iuxta quē modum in urbe Tripolitana, de qua p̄g misimus, de nostris plus q̄b ducenti eadem detinebantur conditione. Qui nostrorum intelligentes aduentum, significauerunt principib⁹, ut nullatenus ab Archi discederent, sed eam uallarent obsidione. sic enim aut intra paucos dies eā possent recipere: aut à rege Tripolitano, ut ab obsidione discederent, infinitam extorquere pecuniā, & captiuorū fratrib⁹ obtinere liberationem. Quod & factum est, nam statim accedētes ad urbē, proprius castris circumpositis obsidione uallauerunt: tum ut id tentarēt, quod eis intimatum fuerat: tum ut reliquos operirent, quod eos in proximo subsecuturos credebant.

A castris egressi quidam, urbem Antaradon occupant uiriliter, unde cum spolijs uberibus ad castrare deunt, & continuant obsidionem.

Caput X V.

E Gressi autem de castris eisdem equites centū, cum peditum ducentorum duobus manipulis, et Raymundū Pelet secuti, usq; ad urbē Antaradon, quæ uulgari appellatione Tortosa dicit, ab obsidione uiginti uel amplius distantem miliaribus, ut experientur si quid sibi necessariū & usui futurum reperirent, peruererunt. Est autē Antarados ciuitas in littore maris sita, iuxta se insulam habens modicā quasi per duo distantē miliaria, ubi per antiqua & multa, secula insignis ciuitas Arados nomine fuit. Huius Ezechiel propheta mentionē facit, ad principem Tyri dirigenſ sermonē ita: Habitatores Sydonij & Aradij fuerunt remiges tui. Et idem infrā: Filii Aradij cum exercitu tuo erāt super muros tuos, in circuitu tuo. A cuius nomine & predicta ciuitas nomē accepit, ut Antarados diceret, eo quod predicta Arado esset opposita. Harū utraq; sita est in Phœnico prouincia, & eiusdē ciuitatis unus & idem auctor fuit, Aradius uidelicet, nouissimus natu filiorum Chanaan, filii Cham, filii Noë. Ad hanc itaq; urbem accedētes domini Tolosani exercitus pars predicta, urbem cōperūt acrius impugnare. sed cum resistentibus ciuib⁹ animosē satis, in eius expugnatione nō possent multū proficere, nocte irruente, in diem crastinā distulerunt negotiū: ut receptis consortibus, qui eos subsequi decreuerant, facto mane ad id tempus fortiores resurgerēt. At uero ciues timentes ne maiores ea nocte accederent copiæ, quibus tandem resistere non ualerent, cum uxoribus & liberis & familia urbē egressi, ad montes uici nos, ut fuga saluti cōsulerēt, se cōtulerunt. Nostri porrō summo mane se adhortantes adiuicē, casus qui de nocte illa acciderat ignari, ut opus continua hesternū, & ad urbem impugnandā se armarent, accedētes cominus, & eam reperientes uacuā, intrepidē & cōstanter ingressi sunt, & uictualibus & spolijs eam inuenientes redundantem. Vnde onerati usq; ad supremam sauitatē, ad castra reuersi sunt: que interim eis acciderant, cuncta per ordinem edocentes, & de successu prospero uniuersum laetificantes exercitum.

Dux Godefridus cum Flandrenſium Comite & expeditionū residuo Lodięcam peruenit, Guimerinum à uinculis expedit, classem ei restituens Boamundus usq; ad predictam urbem abeunties prosequitur.

Caput X VI.

Interea circiter Calendas Martias, populus qui Antiochiæ remanserat, uidens praefixā ad iter egrediendū imminere diem, D. Lotharingiæ ducem Gode-

Godefridum, dominum quoq; Robertum Flandrensem Comitem, & alios principes multa ccepit urgere instantia, ut iter arriperet, & eis uolentibus uoti consummatione ad implere, ducatum præberent. Prætendebat & domini Comitis Tolosani, Dux Normannorū, & domini Tancredi fidem & constantiam, & admirabilem gratiam quam plebi Dei exhibuerant, eos iam per dies multos in uia Domini fideliter præcedentes. His & huiusmodi persuasi principes, attestati, compositis sarcinis et necessarijs ad iter præparatis, assumpta secum uniuersa tam equitum quam pedum multitudine, quibus cordi erat & in proposito uerlus Hierosolymā proficisci, iñ. Cal. Martijs apud Laodiceā Syriæ quasi ad uigintiquinq; milia uirorū fortium & armatorū cōuenierunt, prædictos principes secuti. Sed & D. Boamundus cum suo comitatu illuc usq; eos prosecutus est: non tamen aut cum eis proficisci, aut ibi moram facere longiorem poterat, ne forte recens captam Antiochiam hostibus circumpositis temerē, uel ad tempus inobseruatam negligere uideretur: tamen ut societatis memor & gratiæ, quam in uia Domini cum alijs contraxerat proceribus, eos usq; ad locum prosequutus est supradictū, quicquid offīcij & humanitatis poterat prompta exhibens deuotione, ut sui memoriam altius imprimeret abeūtibus. Reuersus est ergo salutatis principibus, & sumpta cum multo gemitu & suspirij licentia, ut ciuitatis sibi creditæ curam gereret diligentem, quæ fideles habens habitatores, sola de urbibus Syriæ, Imperatoris Gr̄corum iurisdictioni erat supposita. Ad hāc Guimerinus quidam Boloniensis, quem superius cum classe apud Tarsum Ciliciæ, dum dominus ducis frater Balduinus eam occupasset, applicuisse meminimus, cum eadem classe sua peruererat. Et dum eam imprudenter, non comparatis viribus aggrederet impugnare & suæ mancipare ditioni, captus erat à ciuibus, & carceri cum omni planè suo comitatu mancipatus. Hunc quia de terrapartis sui aduenerat, & apud Tarsum prædictam fratri suo utilitati fuerat & honori, dominus Dux à præside ciuitatis & loci primatibus sibi petiū restituit: qui uerbo Duci non audentes in re quapiam contraire, prædictam Guimerinum cum socijs uniuersis & classe quā induxerant, Duci restituerūt: quem suæ classi Dux præficiens, & quis paſlibus eum per terras gradientē subſequi præcipit, quod & factum est.

Dux & qui cum eo erat exercitus, Gabulon obſidet. Tolosani fraus intercedit. Archim properantes reliquis afficiantur principibus. obſidio non proficit. Cap. XVII.

Egressus igitur Laodicea Syriæ prædictus exercitus, receptis ijs quos in eadem urbe repererat, qui ab Antiochia & Cilicia & urbibus finitimiſ, cauſis familiaribus & occupationibus domesticis defēti, tardius egressi fucrant, oram legentes maritimā, ad urbē Gabulonensem, quam uulgari appellatione Gybellum dicunt, quæ à prædicta Laodicea duodecim distat miliari bus, peruererunt. Vbi cū per aliquod temporis interuallū castris in gyrum locatis urbē obſedissent, is qui ciuitati præerat, principis Aegyptij procurator (nā hāc prima de urbibus maritimis Aegyptiorū erat subiecta potestati) aureorū sex milia duci obtulerat, insuper ingentia munera, si ab obſidione desisteret: quem tanquam sordidorum contemptorem munera, cum flētere nequiuisset, ad alia se conuertens studia, legatos de quorum fide præsumebat,

mebat & industria, ad comitē direxit Tolosanū, p̄dictā pollicens pecunia, si eum à ducis manibus posset expedire. Ille aut̄, ut dicit̄, oblata clām sumpta pecunia, confinxisse dicit̄, quod infinita hominū multitudo à tractu descendereat Persico, propositū habens eas iniurias ultū iri, quas Persarū populus sub duce Corbagath passus fuerat apud Antiochiā, & quod nō inferius priore bellum parabat rediuiuum: & super his omnibus se dicebat recepisse fide dignos nuncios, de quorum uerbo nullatenus esset ambigendū. Missa igit̄ legatione per uirū uenerabilē, dominū Albariensem episcopū, & directis epistolis, dominum Ducem, & comitem Flandrensem anxie nimis solicitat, ut obsidione soluta, properare non differant, sed omnibus periculis fraterna compassione occurrant. Illi uero audit̄ fratrum necessitate, quod imminere dicebatur ex periculo, in simplicitate spiritus gradientes, statim obsidione soluta, & itinere maturato, transeuntes urbem Valentiam, quæ sub oppido Margat, in littore maris sita est, deinde Marecleam, quæ prima de urbibus Phoenicis à Septentrione uenientibus occurrit, Antaradum, quæ uulgari appellatio Tortosa dicit̄, quæ similiter una est de urbibus suprà nominatæ prouinciae, in littore maris similiter constituta, peruenierunt. Quam reperiennes habitatoribus uacuam, insulæ quæ ab Occidente eidem obiecta est ciuitati, ubi & nostrorum naues aliquot opportuna statione inuenierant, uicinitatem admirati sunt. Vnde compendia secuti, infra paucos dies ante urbem Archim cum omni sua multitudine se cōstituerunt. Quibus D. Tancredus occurrens, fraudem Comitis uniuersam seriatim edocuit. Vnde & seorsum longè à tabernaculis eorum qui præcesserant castrametati sunt. Videns autem Comes, quod ab eo aliorum principum esset alienatus animus, missis muneribus, eos sibi reconciliari satagebat. Vnde factum est, ut post modicum temporis interuallum, reconciliatis sibi principibus, excepto domino Tancredo, qui aduersus eum graues suscitabat quæstiones, in unum corpus circa urbem conuenerint expeditiones. Cumq; Comes ante ducis aduentū multis iam diebus inutiliter ibi insumpsisset operam, spes erat quidem in adventu reliquorum principum, quod urbs facile superari posset, & obsidetur labor optato sine consummari: sed contra spem accidit, nam neq; prius neq; posterius propitium in eo facto habuit populus Dominum: quoties enim nitebantur urbem impugnare, & ad uaria se attollebant nocendi argumenta, ut uel agerent ad deficiendum murum, uel contra eum assultus committerent, toties noua occurrebant impedimenta, & omnis eorum euacuabatur conatus, frustrabanturq; opera impensa deperibat: ita ut manifeste diceretur intelligi, quod in eo opere, eorum conatibus fauor se subtraxisset diuinus. Quippe occidebat assidue populus, & uiri nobiles & præclarri inutiliter decumbebant. Ceciderunt ibi uiri nobiles & præclarri, & casu mirabili, uterq; iactu lapidis, Anshelmus de Riburgis monte, uir in armis strenuus, et perpetuae dignus memoriae: & Pontius de Baladino, uir nobilis & familiaris domino comiti Tolosano. Propterea & populus ibi inuitus detinebatur, cui erat in proposito, iter incepsum consummare: unde nec operā dabat cum studio, nec multam in facto impendebat solicitudinem, maximè autem post Ducis aduentum, etiam qui cum comite Tolosano aduenerant, eius familia.

res & domestici se subtrahebant ex industria, ut communes affectus, tædio aliorum, principum uias sequeretur, qui etiam inuiti & compellente Comite contra conscientias detinebantur.

Renouatur quæstio de lancea Domini. Inuentor rogum intrat accensum: paucis post diebus moritur. Caput XVIII.

Renouata est ibi quæstio de lancea, quæ apud Antiochiā reperta fuerat, utrū ea esset, qua de latere Domini sanguis & unda profluxit, an res esset commenta. Dubitabat enim ualde super hoc populus: sed & maiores fluctuabant incerti, alijs dicentibus, quod uerè ipsa esset, quæ Domini cruce mæduerat, eius latus aperiens, & per inspirationem diuinam in consolationem plebis reuelata: alijs asseuerantibus, quod uersutiarū Tolosani comitis esset argumentum, & gratia quæstus adiuentio ficta. Huius autem dissensionis autor erat precipuus, quidam Arnulphus, domini Normannorum comitis familiaris & capellanus, uir quidem literatus, sed immundæ cōversationis, & scandalorum procurator (de quo in sequentibus multa dicenda occurrit.) Cumq; diu super hoc in populo sermo discurreret contradictorius, hic qui eam reuelationē sibi factam fuisse asserebat, ut populo fidem faceret, & omnem tolleret ambiguitatē, rogum copiosum iubet accendi, pollicens autore Domino, certo per ignem experimento fidem se facturum incredulis, quod nihil cōfictum, nihil cōmento adumbratum in eo factō intercessisset, sed sola reuelatione diuina ad notitiam hominum et consolationem totum esset procuratum. Accenso igitur rogo copioso admodum, cuius incendij seruor etiā circumpositos terrere poterat: conuenit uniuersus populus à maiore usque ad minorem, in ea sexta feria, quæ sanctum Domini Pascha præcedit, in qua & mundi Saluator pro nostra salute passus legitur, ut tantæ rei plenum haberet experimentum. Qui uero tam periculoso examen sponte subiturus erat, dicebatur Petrus Bartholomei, clericus quidem, sed modice literatus, & quantum ad humanum diem dñjudicare pertinet, homo simplex uidebat: Qui oratione facta in cōspectu circum septarum legionum, assumpta secum prædicta lancea, per ignem transiuit, quantum populo uidebatur, ille suscitauit: nam intra paucos dies uita deceſſit. cuius accelerati obitus occasio nem, cum homo sanus & uitalis prius uideretur, quidam asserebant tentatiū incendiū, dicentes quod in eo tanquā fraudis patronus, mortis causam collegerisset. Alij uero dicebant, quod ab incendio sanus euaserat, & incolumis, sed egressum ab igne, turbæ causa deuotionis irruentes oppresserant eatenus, ut uitæ finem administraret. Sicq; res que in dubium uenerat, nullam recipiens decisionem, maius induxit ambiguum.

Nuncij qui à nostris principibus missi fuerant in Aegyptum, reuertuntur. Caput XIX.

PEr idem tempus legati nostri, qui inuitantibus Aegyptijs, qui ad obsidiōnem Antiochenā missi à Calypha Aegyptio uenerant, ut præmisimus, descenderūt in Aegyptum, post annum quo tam uiolenter quam dolose detenti fuerant, ad principes qui eos miserant sunt reuersi: ueneruntq; cum eis Aegyptiorū principis legati, uerba deferentes multū ab his quæ prius attulerant, dissimilia. Cum enim multa prius obtinere laborassent precum instantia, ut

tia, ut nostrorū principū contra Hierosolymā Turcorum & Persarū Solda-
danos haberent gratiā & auxiliū: nūc mutato cantico, pro summo beneficio
se arbitraban̄ nostris indulgere, si Hierosolymam ducentos aut trecentos si-
mul permitteret inermes accedere, & completis orationibus redire incolu-
mes. Quod uerbū nostri principes pro ludibrio habētes, p̄dictos nuncios
redire compulerunt, significantes, quod nō secundū propositas conditiones
particulatim illuc accederet exercitus, sed iunctis agminibus Hierosolymam
proficiscerent̄ unanimes, regno eius periculū illaturi. Huius autē mutationis
causa fuerat quiddam, quod ex nostra uictoria, quæ apud Antiochiā accide-
rat, habuerat ortū. nam Turcis ibi ita periclitātibus, ita per omnē Orientem
eorū cōfractus est gladius, & sublimis quę fuerat gloria, uersa est in confu-
sionē, ut ubiq̄z cum alijs nationibus erat eis negotiū, in omni loco succum-
berent, & calculū reportarēt in omni conflictu deteriorē. Iuxta quā eorū con-
ditionē, inualescēte super eos Aegyptiorū regno, per manū cuiusdā, cui erat
nomen Emiterius, principis militiae regis Aegyptiorū Hierosolymam amise-
rint, quā triginta & octo annis antē ab eodē Turci eripuerāt uiolēter. Vnde
factū est, ut hostes quos prius quasi fortiores horruerant, nunc per nostrorū
operam deiectos, & confractis uiribus, in imo uidentes cōstitutos, nostrorū
auxilium, quod prius instanter nimis expetierant, contemnerent.

*Imperatoris legati adsunt, de domino Boamundo cōquerentes. Imperatorem nunciant uenturum. Princi-
pes dissentiunt. Pugnatur cum Tripolitanis, & uincuntur hostes: nostri uictores
in castra redeunt.*

Caput XX.

ADuenerunt præterea Constantinopoli Imperatoris legati, multum
conquerentes de D. Boamundo, qui contra legem pactorū & exhibiti
tenorē iuramenti Antiochiam p̄sumebat detinere: allegantes in conspectu
principū, quod domino suo p̄ebitis corporaliter iuramentis, omnes qui per
cum transierant, tactis sacrosanctis Euangelijs promiserant, quod neq̄z de op-
pidis, neq̄z de ciuitatibus aliquam, quæ de imperio eius fuerant, usq̄z Hiero-
solymam, detinere p̄sumerent, sed ea capta, eius imperio resignarent: de re
liquis uero habitæ conuentionis partibus, nullam omnino habebant memo-
riam. Certum est autem, quod id inter eum & principes, apud Constantino-
polim conuenerat, sed in fine cōuentorum fuerat annexum, quod ipse cum
omni suo comitatu, & ingentibus copijs eos deberet sine dilatione subsequi,
& auxilium in suis necessitatibus ministrare. Quibus de cōmuni principum
consilio responsum est, quod Imperator pacta & conuenta prior uiolauerat:
unde meritò & ab his quæ iuxta legem pactorum sibi poterant competere,
casum patere: iniquum enim est ei fidem seruare, qui cōtra pacta nititur uer-
sari. Nam cum nostris principibus ex compacto teneretur obligatus, quod
conuocatis exercitibus, statim eos sequeret̄, & per mare nauibus continuum
eis ministrari faceret cōmercium, & rerum uenaliū toto itinere exhiberi pre-
cipere: opulentiam: utruncq̄z neglexit fraudulenter adimplere, cum sine diffi-
cultate utrūq̄z potuisset effectui mancipare. Vnde quod de Antiochia factū
fuerat, quoniā id iure fecisse uideban̄, ratum uidebant permanere, & incon-
cussum, ut is eam iure hæreditario possideret in perpetuum, cui de cōmuni li-
beralitate concessa fuerat. Instabat præterea eiusdem imperatoris legati, per-
ij o suadere

suadere cupientes, ut eiusdem imperatoris aduentum, quem in Cal. Iulij affuturum promittebant, prestolare ex exercitus, pollicentes quod singulis principibus ingentia daturus esset munera: sed & plebeis cum multa liberalitate stipendia, unde honeste sustentari possent, esset largiturus. Super quo deliberationem habentes, dissentiebant ab iniunctem. Nam Tolosanus comes expetendum esse tanti principis aduentum utile iudicabat, siue ex eo quod ita a futurum arbitraretur: siue ex eo quod ea occasione principes & populum detinere laboraret, quo usq; urbē quam obfederat, sibi posset uendicare. Turpe enim & ignominiosum reputabat, si à proposito ita manifeste desiceret, desiderium non ualens adimplere. Alijs autē opposita longē melior uidebatur sententia, ut cœpto instarent itineri, et uotū pro quo tot labores pertulerant, feliciter consummarent. fraudes eī imperatoris, & eius uersutias, quas sepius experti fuerāt, declinare iudicabāt cōmodius, ne eius labyrinthis & ambagi- bus iterū se inuoluerent, à quibus nō satis facile postmodū possent expediti. Effusa est igit̄ inter principes contētio, et eorū penē in nullo consolabānt desideria. Vnde & is qui urbi præterat Tripolitang, cū prius infinitam obtulisset pecuniae summā, ut obsidione soluta, ab eius finibus nostrae migrarēt expeditio- nes, cognito schismate quod inter principes erat exortū, nō solum dare pecuniā prius oblatā renuit, uerū nostris spontē occursero, & cū eis belli aleam experiri proposuit. Factū est autē, quod de cōmuni cōsilio, relicto Albariensi episcopo, et alijs nōnullis uiris potentib. in obsidiōe, qui castra tuerent, principes in dicto prelio, instructis aciebus, & ordine congruo dispositis, uersus Tripolim agmina dirigūt: quō peruenientes, eiusdē loci præsidē, cū uniuersa ciuiū multitudine tā equitū q̄ peditū extra urbē reperiūt: ubi ordinatis par modo agminibus, nostrorū aduentū prestolabant intrepide. Cum eī duo bus mensibus, & amplius aliquid, Comes Tolosanus in predicta obsidione operā cōsumpsisset inutiliter, nec profecisset quippiā, caperāt eos Tripolitani contēnere, & nostrū exercitū minus & minus habere suspectū, q̄ ab ea uitute quā prius audierāt, facti degeneres in scipsis, strenuitatis cōsuetę patet defectū. Postq; ergo ad urbē uentū est, & hostiū cōtrā se positas nostris datū est intueri legiōes, in eos statim irruūt animosius, & primo impetu dissolutis eorū cohortib. hostes in fugā uerlos, intra urbē certatim se recipere proterua cōpulerūt instātia, septigētis ex eorū nūero gladio perēptis: de nostris uero tres aut quatuor cecidisse dicunt. Ibī celebrauerūt pascha, quarto idus April.

Præses Tripolitanus multa pecunia & muneribus à nostris pacem impetrat. Principes de Syrorum consilio, qui in illis partibus habitabant, uiam eligunt maritimam.

Caput XXI.

Obtenta igit̄ uictoria, in castra iterum reuersi sunt, ubi nihilominus uociferari & acclamare cœpit populus uniuersus, ut illa pernicioſa obsidione dimissa, uersus Hierosolymā, quo eorum omne festinabat desideriū, iter arriperent: obtinuitq; proterua instantia populus, ut incensis castris, Dux & Flandrensiū comes, necnō & Normannorū comes, sed et Tancredus, popu- lo satis facientes, inuitō, & plurimū renitente comite Tolosano, obsidionem derelentes, uersus Tripolim, tanq; iter continuaturi, expeditiones direxerāt: erantq; in eo facto procliuiores, qui ab initio prædicti comitis signa fuerāt secuti: ita ut eum deserentes, prædictos principes certatim sequerent: quo intel- lecto, uidēs quod necq; precibus, nec pollicitis eos reuocare poterat, faciēs de necessi-

necessitate uirtutē, alios secutus est, licet inuitus. Cumq; uix quinq; miliarib; progressi, ante urbem Tripolitanā castrametati essent, eiusdem loci præses, qui Aegyptij Caliphæ in ea regione procurabat negotia, deposita illa tali arrogantia, qua prius cum nostris principibus de pari posse contendere arbitratus fuerat, cognoscens seipsum, missa legatione à principibus obtinuit, ut datis quindecim milibus aureorum, insuper etiā muneribus in equis, mulis, sericis, & uasis preciosis, & restitutis uniuersis quos de nostro populo detinebat captiuis, ut à sibi cōmissa discederent prouincia, ac tribus quibus prærat ciuitatibus, Archi uidelicet, Tripoli, ac Biblio cum suis prouincijs parcerent transeuntes. Misit insuper greges & armenta, & alimētorum uberem copiam, ne præ uictualū inopia, suburbana spoliare cogerent, & agrorum cultoribus inferre molestiā. A certis etiam quibusdā fidelibus, Seyr montis habitatoribus, qui urbibus illis à parte supereminet Orientali excessus admodum, & in sublime iuga porrigen, tanq; à uiris prudētibus locoru gnaris, qui ad eos gratulabundi descenderant, ut fraternalē charitatis impenderet affectum, consilium ab eis petierant, qua uia uersus Hierosolymā tutius possent incedere, & cōmodius. Illi tandem compensatis bona fide uniuersarum viarum quæ illuc ducebāt tam cōmoditatibus quam compendijis, nouissimè uiam eis cōmendauerunt maritimā, ut & directiorem sequerent, & nauium suarum quæ proficiscentē sequebant exercitum, eis solatium nō deesset. Erat aut in nostrorū classe, nō solum Guinimeri, sociorumq; eius, qui à Flandria, Normannia, & Anglia, ut præmissimus, descenderat, uerum & Ianuenium, Venetorū, Græcorumq; naues, quæ à Cypro, Rhodo, & alijs insulis rebus onustæ uenalibus frequenter accedebant, quæ nostris multā afferebant consolationē. Assumptis ergo ducibus itineris, tum ex prædictis fidelibus, tum ex Tripolitani principis familia, oram legentes maritimam, iuga Libani à sinistris habentes, Biblium pertranseuntes, supra ripam fluminis, secus locū cui nomen est Maus, castrametati sunt, ubi per diem uulgus debile, & eos qui non ita celeriter subsequi poterant, operientes, habuerunt requiem.

Proficentes urbes pretereunt in littore maris sitas, Liddamq; & Ra, mulam perueniunt. Caput XII.

Dile demum tertia ante urbem Berilensium, secus fluuium qui iuxta urbē labitur, castrametati sunt: ubi à præside loci, ut satis parceret & arboribus, data pecunia, & uictualibus ad sufficientiam ministratis, nocte quieuntuna. Sequenti uero die Sydonem pertranseuntes, secus fluuenta aquarū cōmoditatē secuti, locauerunt tabernacula. Vbi nescimus qua fiducia, qui urbi præerat, nostris principibus nullam exhibuit humanitatis gratiam, sed de uiribus præsumens suis, exercitum nostrū aggressus est molestare: in quo facto non multum successit ei prosperē. nam quibusdam ex nostris in eos irruentibus, qui eorum discursionibus prouocati, diutius dissimulare non poterant, interfecit ex eis aliquot, reliquos intra urbē se recipere compulerunt: unde factū est, ut noctē illam in castris, cessantibus eorū molestijs, cum omni tranquillitate peragerent. Mane autē facto, ut aliquantis per recrearetur populus, moram ibi facere decreuerat, mittentes de exercitu expeditiores quosdam, qui de urbanis adjacentibus uictui necessaria conueherēt: qui compotatis gregibus & armentis & uictualium ingēti copia, cum sospitate regressi o iij sunt

sunt omnes, excepto quodā nobili uiro, Galthero uidelicet de Verra, qui redeuntibus alijs, ad ulteriora progrediēs, ut maiore prædā cōtraheret, dubia sorte sublatus cōparere desijt, uniuersis eius dubiū exitum nimis molestē fermentibus. Sequēti postmodum dīe, trans cursis scopulosis ex parte plurimalocis, per loca planiora, à dextris relicta antiqua urbe Sarepta Sydoniorū, uiri Dei Heliæ nutricia, transmissio flumine, qui medius discurrat egregiā illius regionis metropolim Tyrū, ueracissimum Agenoris et Cadmi domiciliū, per uenerūt, ubi circa illū egregiū & seculis omnibus admirabilē fontē hortorū, & puteū aquarū uiuentū castrametati in pomerijs latē patentibus, & multa cōmoditate refertis, nocte quieuerunt una: dehinc die restituta iterū se ad iter accingētes, ex superatis angustijs, quæ inter montes prominētes & mare periculose nimis iacent mediæ, iterū in plana descenderunt, quæ urbi Acconensem subiecta sunt. Vbi iuxta ciuitatē secus fluuiū, qui eandē urbem præterfluit, castrametati, à procuratore & ciuibus munera suscipientes, rerū uenialium bonis cōditionibus habuerunt cōmercium. Factus est insuper nostris principibus familiaris et amicus, spōdens, si post captā Hierosolymā, uiginti dierū spacio, absq; cōtradictione in regno possent cōsistere, aut Aegyptiorū uires superare, ipse urbē Acconēsem absq; difficultate ulla eis resignaret. Inde uero progressi Galileā à Iēua deserētes, inter Carmelum et mare, Cæsarea secundæ Palestinae metropolim, quæ prisco nomine Turris Stratonis appellata est, perueniētes, secus fluuiū qui de paludib; eidē urbi adiacentibus defluit, castrametati sunt: ubi & sanctum Pentecostes diem, iiij. Cal. Junias celebrauerunt, à prædicta urbe, uix duobus distantes miliarib; Inde post diē tertium itineris resumentes labore, relicts à dextra locis maritimis, Antipatrida et loppe, per latē patentē planiciem, Eleutheriā per trāseuntes, Liddam, quæ est Diopolis, ubi et egregiū martyris Georgiū gloriosum usq; hodie se pulchrum ostendit, in quo secundum exteriorē hominē in Domino creditur conquiescere, peruerunt. Cuius ecclesiā, quam ad honorē eiusdē martyris, pius & orthodoxus Princeps Romanorū Augustus, illustris memoriae D. Iustinianus, multo studio & deuotione prōpta ædificari præceperat: Turci, auditio nostrorū aduentu, solotenus hostes deicerāt paulo antē, timentes ne trabes ecclesiæ, quæ multe proceritatis erāt, in machinas & tormēta ad expugnandam urbē uellent cōuertere. Cōpertum autē habentes, quod in uicino nobilis quædā esset ciuitas Ramula nomine, cum quingentis equitibus D. Flandrensiū Comitē præmiserunt, qui ciuium prætētaret animos, & quidnam haberent propositi, experientur; qui accedentes ad urbem proprius, uidētes quod nemo ad eos egrederef portas, quas patētes repererunt, ingressi sunt, urbē penitus reperientes uacuā. nocte enim quæ præcesserat, cognito nostrorum aduētu, abeuntes cū uxoribus & liberis, & uniuersa eius familia urbem uacuā reliquerūt: quod statim remisso nuncio, Comes legionibus significans ad urbē eos accedere, mature cōsuluit. Illi uero cōpletis de more orationibus ad urbē accedentes, in omni cōmoditate frumēti, uini & olei, ibi conti nuum exegerunt tridū, Episcopum eidē Ecclesiæ præficientes quendā Normannorū genere, de episcopatu Rothomagensi, cui utranq; urbē, Liddā sci licet & Ramulā cū adiacentibus suburbanis, iure perpetuo possidētes cōtulerūt, primitias laborū suorū cū omni deuotione egregio Martyri dedicātes.

Hierosol

Hierosolymitæ uiris fortibus, armis & uictualibus, cōtra nostros urbem cōmuniunt diligenter. Ciues fides
les ex plurima parte extra urbem proiectiunt. Caput XXIII.

In terea Hierosolymitæ de nostrorū aduentu nuncij edocti frequentibus,
sciētes quod omnis quæ aduenire dicebat multitudo, speciale & præcipuum
haberet ciuitatē illā obtinendi propositū: quanta possunt diligentia, quanta
ualent sollicitudine, urbem cōmuniire satagunt, uictui necessaria, armorū ge-
nera quælibet, ligna, ferrum & chalybem, & quæcunq; ob sessis solent præ-
stare præsidū, corrogare, & in urbē inferre, studijs se in uicē præuenientibus,
contendunt. Sed & princeps Aegyptius, qui multo labore eodē anno, Tur-
corum expulso principatu, prædictā urbem reperat, cōperto quod ab An-
tiochia noster discesserat exercitus, quāto poterat studio, turres reparari præ-
ceperat, & incenia. Ciuibus, ut eorum sibi & fidē cōciliaret, & gratiā, de pro-
prio ærario cum multa liberalitate ministrari præcipiens stipendia, tributorū
& uestigaliū præstationes remittēs imperpetuū: qui tum ut uitæ cōsulerent,
& salutē, tum ut tantæ libertatis sublimaren̄ priuilegio Regio, satagentes pa-
rēre uoluntati, cōuocatis uicinarū urbiū ciuibus, uiris fortibus & industrījs
& armatis optimè, urbem cōmuniuerant diligenter. Insuper etiam conuenien-
tes omnes unanimiter in atrio templi, quod erat spacioſissimū, ut nostrorum
possent præuenire aduentū & præcidere, decreuerunt, ut interf. etis uniuersi-
tatis fidelibus, qui eius urbis essent habitatores, Ecclesiam Dominicæ resurre-
ctionis deſcerent funditus, & sepulchrū Domini ab eadem radicitus conuel-
lerent, ne illorū occasione, aut orationis gratia, fidelū populus deinceps ac-
cedere, aut urbē frequentare proponerent. Sed tandem cognito, quod per hoc
maiora populorū nostrorū in se conflarent odia, & in suum uehemētius irri-
tarent interitū, mutato consilio, extorta ab eis uiolenter uniuersa pecunia, &
quicquid habere uidebant, quattuordecim aureorū milia, tum à Patriarcha
qui tunc urbi præerat, tum à populo ciuitatis, tum ex adiacentibus Monaste-
rijs abstulerunt. unde oportuit eundē uirum uenerabilem, ut haberet unde
tantam summā extortæ pecunia soluere posset, cum ad id uniuersorum non
sufficiebant patrimonia, & ut in opia suam & plebis quocunq; modo cōfola-
retur tenuitatem, in Cyprum insulam abnauigare, ut ibi à fidelibus eleemosy-
narum, & piæ largitionis mendicaret suffragia, quæ attrite & esurienti plebi
Dei, quæ Hierosolymis & in eius finibus habitabat, mitteret ad uitæ susten-
tationem. Nec etiam hoc eis uisum est sufficere, sed extortis à plebe per quæ-
stiones & grauia tormenta bonis omnibus, exceptis solis senibus & ualetu-
dinarījs mulieribus & paruulis, omnes alios urbe depulerūt: qui usq; ad no-
strorum aduentum in uiculis suburbanis delitescētes, quotidianē mortem ex-
pectabant, non audentes urbem introire. sed nec exterius inter persequen-
tem populum, tuta eis dabatur requies, habētibus locorum incolis omnem
eorum suspectam operam, & eos usq; ad immundos & intolerabiles perur-
gentibus angarias. Erat præterea eodem tempore, in eadem Deo amabili ci-
uitate, uir uitæ uenerabilis & fide insignis, Geraldus nomine, qui ei de quo su-
prā diximus, præerat xenodochio, in quo pauperes qui orationis gratia ad
urbem accedebant, hospitabantur, & aliqualem pro loco & tempore sume-
bant refectiōnē. Hunc credētes pecuniarū aliquam habere repositionē, & su-
spectum habētes, ne in nostrorum aduentu aliquid eis moliret damnosum:

uinculis subiecerunt & uerberibus, ita ut manuum ac pedū torquendo eius
confringerēt articulos, & membrorū partem maximā redderent inutilem.

Bethlemitæ ad principes legatos dirigunt: mittitur illuc Tancredus, qui ecclesiam &
locum occupat. Caput XXIIII.

COnsummato igit̄ triduo, custodibus ibi aliquot deputatis, qui munitionem eiusdem ciuitatis partem ab hostium tuerentur insidijs, summo diluculo ad exequendum se accingunt propositū. Vnde assumptis itineris ducibus, uiris prudētibus, & locorum peritis, peruerunt Nicopolim. Est autem Nicopolis ciuitas Palæstinae. hanc dum uicus adhuc esset, sacer Euangeliorū liber appellauit Emaus: beatusq; Lucas Euangelista hanc dicit ab Hierosolymis distare stadijs sexaginta. De hac Sozomenus in sexto Tripartite historiæ ita ait: Hanc Romani post uastationē Hierosolymorum, Iudæam q; uictoriā, Nicopolim ex euentu uictoriæ uocauerunt. Ante hanc urbem in triuio, ubi Christus cum Cleopha post resurrectionem noscitur ambulasse, fons est in quo passiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundātur. quod ut ita contingat, traditur ex quodam itinere apparuisse Christum ad fontem cum discipulis suis, et lauasse pedes: ex quo aqua facta est diuersorum medicamen passionum. Hæc prædictus Historiographus de castello Emaus. Vbi noctem illam in aquarum abundātia, & rerum copia uictui necessariarum egerunt tranquillam. ubi circa noctis medium, fidelium qui in ciuitate Bethleem habitabant, legatio adfuit ad Dux Godefridū, orans et petens, cum multa instātia, ut illuc aliquam militiæ partē dirigeret. Conuenientibus enim ex uniuersis finitimiis oppidis & locis suburbanis hostibus, Hierosolymā properabant, tam ut urbem tuerentur, quam ut ipsi etiam in urbe salutis sibi inuenirent consilium. Timebāt aut̄ prædicti fideles, ne ad partes eorum accedētes, ecclesiā deficerent, quam multo precio sepius ab eisdem hostibus, ne deficeretur, redemerant. Audita igit̄ & cum pietatis affectu suscepta fratrum fidelium postulatione, electis ex suorum numero centum expeditis equitibus, ad locum prædictum, ut si delibus opem ferrent, Dux præcipit contendere: quibus dominus Tancredus datus est primicerius, & consors itineris: qui ducibus eiusdem loci habitorum, ad locum summo diluculo peruerunt destinatum: ubi à ciuib; cum hymnis & canticis spiritualibus honorifice suscepti, introducente eos clero & populo, ingressi ecclesiam fœlicis puerperæ diuersorum, & saluatoris præsepe, in quo fœlicium cibus animalium requieuit, beatis oculis cōspexerunt. Vbi etiam & ciues eiusdem loci præ gaudij & exultationis immensitate, uotiua cantica Domino psallētes, in signum uictoriæ domini Tancredi uexillum super ecclesiam statuerunt. At uero qui in exercitu remanserāt, præ itineris desiderio, loca uenerabilia scientes in proximo constituta, pro quoru; amore & reuerentia tot labores, tot pericula tertio iam anno sustinuerāt, nō ceterum ducebant insomnē, uotis ardentibus auroram depositentes, ut itinerarij sui felicem conspicerent clausulā, & tam longæ peregrinationis beatā cōsummationē possent intueri. Videbañ eis nox ultra solitū uices suas producere, partēq; lucis futuræ sibi usurpare indebet, omnisq; mora animis ardētibus periculosa uidebatur: eratq; abominabilis, iuxta id quod proverbialiter dicitur, Animo cupiēti nihil satis festinañ. Et itē illud, Dilatōne uotū creuerat.

Profici

Proficiscentes exercitus Hierosolymam perueniunt, sed interim excitatur tumultus, in quo cadunt nonnulli de hostibus. Caput XXV.

Postquam autem in castris cognitum fuit, quod Bethleemitarū nuncios, Dux nocte illa suscepserat, & de suis in eorum subsidiū præmiserat quosdā, non expectata procedendi licentia, uel opportunitate, qualē lux exoriens iter agentibus solet ministrare, intempeste noctis silentio, excitantibus se mutuo plebeis & moram arguentibus, inuitis principibus surrexerunt, iter arripientes. Cumq̄ processissent aliquātulum, uir quidam nobilis & strenuus, Gastus Bitertensis, assumpto sibi triginta expeditorum equitum comitatu, ab exercitu separatus uersus Hierosolymam aurora iam illuscente cœpit contendere, ut si quas extra urbem gregum aut armentorū reperiret copias, eas secum in expeditionē dederet. Cumq̄ iam urbi esset proximus, iuxta uotum occurrerūt ei animalia quibus pauci præerant pastores: qui uisa nostrorum militia in urbem perterriti aufugerūt. Gastus uero interim relicta absc̄p custodibus secum trahens animalia, ad exercitum reuertebatur: cum ecce ad pastorum uocem exciti Hierosolymitæ, correptis armis, prædam abactam uiolenter reuocare cupientes, certatim insecuri sunt abeuntem. Vir uero insignis, insectantium ueritus multitudinem, relicta præda saluti fugiendo consulens, in collis culmine cum suo substitut comitatu: dumq̄ ibi rei præstolare tur euentum, ecce per uallem eidem loco subiecta, dominus Tancredus cum predictis centum equitibus, à Bethleem rediens ad exercitū maturabat: quibus predictus uir nobilis occurrit, casum qui ei acciderat, ex ordine pandit: coniunctis itaq̄ agminibus, eos qui prædam reducebant uerso insecuri sunt itinere: & anteq̄ in urbem se reciperet, subito in eos irruentes, imperfectis pluribus, reliquisq̄ in fugam uersis, prædā iterum receptam uiolenter adducentes, ad exercitū cum multa lætitia sunt reuersi. à quibus cum quæreretur, unde prædam illam contraxissent, respondentes, quod de agro Hierosolymitano eam abduxissent, auditio nomine ciuitatis, pro qua tot & tantos labores pertulerant, præ seruore deuotionis lachrymas & suspiria cohibere non ualentibus, pronos in terram se dederunt, adorantes & glorificantes Deum, de cuius munere uenit, ut sibi à fidelibus suis, dignè & laudabiliter seruiatur: quiq̄ populi sui uota benignè exaudire dignatus est, ut iuxta eorum desideria, ad loca optata mererent peruenire. Vnde progressi pusillum è uincino urbem sanctam contemplantes, cum gemitu & suspirijs præ gaudio fusis spiritali, pedites, et nudis ex plurima parte uestigij, ccepto feruentius insistentes itineri, subito ante urbem se constituerūt, castra circumponentes eo ordine, quo à maioribus principibus singulis designabatur. Videbatur impletum esse, quod per Prophetā præmissum fuerat uaticinium, & exhibitum histrio liter uerbum Domini, Leua Hierusalem oculos, & uide potentiam regis.

Ecce saluator tuus uenit soluere te à uinculo. Et illud: Eleuare, eleuare, consurge Hierosolyma, solue uincula colli tui captiuæ filia Syon.

LIBER OCTAVVS

Descriptio situs urbis sancte, in qua ostendit quas regiones & quae habeat loca
per circuitum. Caput I.

Rbem sanctam & Deo amabilem Hierosolymā, in sublimis
bus sitam esse montibus certū est, & tamen ribu Beniamin positi
tam ueterum tradit auctoritas, habetq; ab Occidēte tribum
Symeon & Philistinā regionem & mare Mediterraneū. A
quo urbi proximū est iuxta iustissimū oppidū loppen, iu
gum quattuor distās miliaribus, inter se & prædictū mare habens castellum
Emaus, postea dictū Nicopolis, ut prēmisimus, ubi post resurrectionē suam
Dominus duobus discipulis apparuit. Modim etiā, sanctorū Machabeorū
fœlix presidiū. Nobe quoq; uicum sacerdotalē, ubi Dauid esuriens cū pueris
suis, tradēte Abimelech sacerdote panes propositionis comedit. Et Diopoli
lim, quæ est Lidda, ubi Petrus Aeneā uirū paralyticū ab annis octo in grab
bato iacentē salutē restituit. Sed & loppen prædictā, ubi idem Petrus, discipu
lam nomine Tabithā, plenam operibus bonis & eleemosynis, defunctā susci
tauit, & sanctis ac uiduis resignauit uiuā. Vbi & apud Symeonē coriarium
hospitatus, Cornelij nunciū suscepit, sicut in Actibus Apostolorū continet.
Ab Oriente uero lordanis habēs fluenta, & ei adiacentē solitudinē, filij pro
phetarū familiare, quasi ad millaria quatuordecim: & uallem sylvestrē, ubi
nunc est mare salis, quod & lacus Asphaltites, & mare mortuū nuncupatur:
quæ omnis regio anteq; Dominus subuerteret Sodomā, ut in Genesi legit,
quasi paradisus Dei irrigabatur. Citra uero Iordanē, urbē Hiericho, quam
Moysis successor Iosue, magis orando quām pugnando subegit: ubi postea
Dominus præteriens, cęco lumē restituit. Galgala quoq; Helisei receptaculū.
Ultra lordanē uero Galaad, Basan, Armon & Moab. quæ postmodū Rubē,
Gad, & dimidia tribus Manasse suscepereāt in sortē, quorū omnis hodie re
gio generali appellatione dicit̄ Arabia. Ab Austro uero, habēs sortē Iuda, in
qua est Bethleem, familiare Domini reclinatoriū, & fœlix nativitatis Domi
nicæ & cunarū locus. Et Thecna urbs, prophetarū Abacuck & Amos do
micilium. Et Ebron, quæ alio nomine dicitur Cariatharbe, sanctorū Patriar
charum sepulchrū uenerabile. A septentrione uero urbem habens Gabaon,
Iosuæ, filij Nun, insigni uictoria & defixi solis miraculo præclarū. Tribū quo
que habens Ephraim, in qua est Silo tabernaculi Domini custos aliquando.
Sichar, confabulatrix Domini Samaritanæ patria. Bethel, aureorū cultrix
uitulorū, & peccati Hieroboam testis. Sed & Sebastia Ioannis Baptistæ, He
lisei quoq; & Abdiæ tumulus, quæ olim dicta est à monte Somer: in qua si
ta est Samaria, regum Israēl thronus sublimior: unde & tota prædicta regio
usq; in presentem diem dicitur Samaria. Neapolis quoq; quæ olim dicta est
Sichen, conditoris nomen habēs: in qua, secundum lectionē libri Geneeos,
filij Iacob Simeon & Leui, in ultionem stupri, quod filius Sichen, Hemor, so
rori eorum Dinæ, amore illius captus intulerat, tam ipsum quām filios eius
in ore gladij percusserunt, urbem eorum succidentes.

Quibus

Quibus nominibus & quot appellatur ciuitas, & quod Dauid eam Regni solium constituit. Quomodo

Aelius Adrianus, urbem decluem, in montis uerticem transtulit. Et quedam ite-

rum de situ eius. Caput II.

Nota long. ex tra
bebibi paffo ist
Chenu mire in ea or
bum cunctis sub
Est autem Hierosolyma Iudeæ metropolis, in loco, riuis, sylvis, fontibus & pascuis penitus carente, sita. Hæc iuxta ueteres historias, & Orientaliū populorū traditiones, primum dicta est Salem: deinde Iebus. postmodum tempore Dauid, qui electo inde lebus eo eius habitatore, postquā septē annis quo regnauerat in Ebron, eam ampliavit & regni constituit soliū, dicta est Hierusalem. Vnde ita legit̄ in Paralipomenon: Abiit ergo Dauid & omnis Israēl in Hierusalē, hoc est Iebus, ubi erant Iebusæi habitatores terræ: dixeruntq; qui habitabant Iebus ad Dauid, Non ingredieris huc. Porrò Dauid cepit arcem Syon, quæ est ciuitas Dauid: dixitq; Omnis qui percusserit Iebusæum in primis erit princeps & dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarur, & factus est princeps. Habitauit autē Dauid in arce, & in circo appellata est ciuitas Dauid. ædificauitq; urbē in circuitu à Mello usq; ad Gyrum. Ioab autem reliqua urbis extruxit. Postea uero regnante filio eius Salomone, dicta est Hierosolyma, quasi Hierusalem Salomonis. Hanc uero, ut referunt egregij scriptores, & illustres historiographi, Egesippus & Iosephus, Iudæo nū id exigentibus meritis, quadragesimo secundo post passionē Dñi anno, Titus Vespasiani filius, Romanorum princeps magnificus, obsedit: obsidem expugnauit, et expugnatam deiecit funditus, ita ut iuxta uerbū Domini, non remaneret in ea lapis super lapidem. Hanc eandem postea Aelius Adrianus, quartus ab eo Romanorū Augustus, reparauit, unde & ab eodē dicta est Aelia, sicut in Synodo Nicea legitur: Episcopus Aeliæ ab omnibus honore, & cætera. Cūq; prius in cliuo sita esset præcipiti, ita ut in Orientē partim, partim in Austrū tota deuexa respiceret, in latere tam montis Syon, quam in arce cōstituta: ut solum templum, & præsidium, cui nomen Antonia erat, in sui haberet fastigio, & parte superiore, ab eodem Imperatore in montis uerti cem tota translata est, ita ut Dominicæ passionis & resurrectionis locus, qui prius extra urbem fuerat, urbe redificata, intra murorū ambitum claudetur. Est autem ciuitas & minor maximis, & mediocribus maior. forma quidem oblonga, et parte altera longiore, tetragona, cum uallibus, profundum ad modū ex tribus partibus circumsepta. Nam ab Oriente uallem habet losaphat. huius mentionem facit propheta Iohel, dicens: Cum cōuertero captiuitatem Iuda & Hierusalem, cōgregabo omnes gentes, & deducā eas in ualem Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis super populo meo, & hereditate mea Israēl. Cuius in imo, constructa est nobis Ecclesia in honorc Dei genitricis, ubi & sepulta credit̄: et gloriosum eius usq; hodie, accedētibus populis, monstratur sepulchrū. Sub qua etiā et torrēs Cedron, aquis pluuialibus factus tumidior, hybernis mensibus defluere cōsuevit. cuius mentionē beatus Ioānes Euāgelista facit dicēs: Egressus Iesus trās torrentē Cedron, ubi erat hortus, & cætera. Ab Austro uero uallē habet prædictæ contiguā, cui nomen Hennon: qui sortis Beniamin & Iuda, in funiculo distributionis limes fuit. sicuti in Iosue scribitur: Ascenditq; per conuallem filij Hennon, ex latere Iebusæi ad meridiem, hoc est Hierusalē. & inde se erigens ad uerticem montis qui est contra

cōtra Gehennon ad Occidente: in qua hodie de precio Saluatoris , pro quo Iudas mercator pessimus Dominū Iudæis tradidit, ager emptus ostenditur, in sepulturam peregrinorū deputatus, cui nomē Acheldemac. De hac etiam ualle in Paralipomenon scribitur ita: Sicut sermo de Achaz. Ipse est qui adoleuit incensum in ualle Ennon, et lustrauit filios suos in igne iuxta ritū gentiū, quas interfecit Dominus in aduentu filiorum Israēl. Ab occidente uero eiusdem uallis partem , in qua uetus piscina , quæ tempore regum Iuda celebris fuit, designatur. Indeque protenditur ad superiorem piscinam, quæ hodie uulgari appellatione dicitur Lacus Patriarchæ : iuxta uetus cæmiterium, quod est in spelunca quæ cognominatur Leonis . A septentrione uero plano itinere ad urbem acceditur , ubi usque hodie locus in quo protomartyr Stephanus à Iudæis lapidatus , & pro persecutoribus orans positis genibus emisit sp̄ritum, designatur.

Quod partem duorum montium infra muri ambitum contineat, & quod sit in alto sita Ecclesia Dominicæ Resurrectionis, in alto uero Templum Domini, & quæ sit forma utriusq; Ecclesia. Caput III.

SIta est autem in montibus duobus, sicut Dauid cōmemorat dicens, Fundamenta eius in montibus sanctis : quorum fastigia infra muri ambitum ex parte plurima continet, modica ualle distincta, quæ etiam urbem per medium diuidit. Horum alter qui ab occidente est, Syon appellatur , unde prænq; & tota denominatur ciuitas. ut ibi: Diligit Dominus partes Syon, super omnia tabernacula Iacob. Alter uero qui ab Oriente est, mons Moria dicitur, cuius mentio fit in Paralipomenon secundo, hoc modo: Et cœpit ædificare Salomon domum Domini in Hierusalem , in monte Moria , qui demonstratus fuerat Dauid patri eius , in loco quem parauerat Dauid in area Orna Iebusæi. In occidentali ergo quasi in supremo montis uertice ecclesia est, quæ nomine montis dicitur Syon: & non longè ab ea turris Dauid, opera constructa solidissimo. quæ quasi presidium ciuitatis cum turribus muris & antemuralibus sibi annexis, uniuersæ sub se positæ præeminet ciuitati. In eodem quoq; sed in deuexo quod ad Orientem respicit, sita est sanctæ Resurrectionis ecclesia , forma quidem rotunda: quæ quoniam in declivo prædicti montis sita est, ita ut cliuus eidem imminens , & contiguus ecclesiæ penè superet altitudinem , reddit obscurum . tectum habet erectis in sublime trabibus , & miro artificio in modum coronæ contextis , apertum & perpetuo patens , unde lumen Ecclesiæ infunditur necessarium : sub quo hiatu patulo saluatoris positum est monumentum. Porro ante nostrorum, Latinorum introitū, locus Dominicæ passionis qui dicitur Caluariæ, siue Golgatha , & ubi etiam de cruce depositum Saluatoris corpus , unguentis & aromatibus dicitur delibutum & syndone inuolutum, sicut mos erat Iudeis sepelire, extra prædictę ambitum erant Ecclesiæ, oratoria ualde modica. Sed postq; nostri opitulante diuina clemētia , urbem obtinuerunt in manu fortis, uisum est eis, prædictum nimis angustum ædificium ampliare , & ampliata ex opere solidissimo & sublimi admodum ecclesia priore, intra nouum ædificium ueteri contiguo & inserto, mirabiliter compræhenderunt lora prædicta. In altero uero monte, qui in parte est Orientali , in declivo eius , quod in Aufstrum,

Austrum respicit, templum Domini est, in eo ubi iuxta lectionem libri Regum et Paralipomenon, David rex, ab Aurema siue Horna homine Iebuseo area emit. Vbi & praeceptum est ei altare Domino edificare, in quo postmodum obtulit holocausta & pacifica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne de celo, super altare holocausti. Vbi etiam de mandato Domini filius eius Salomon, post patris obitum templum edificauit: cuiuscemus forma fuerit, & quomodo sub Nabuchodonosor Babyloniorum rege ceciderit, iterumque sub Cyro rege Persarum a Zorobabel & sacerdote Iesu Magno reaedificatum fuerit, et quomodo illud idem cum uniuersa urbe postmodum sub Tito Roma norum principiis deletum fuerit, ueteres tradidit historiae. Huius autem quis autor fuerit, & quae compositionis sit forma, in praesenti sufficit edocere. Porro in principio huius uoluminis, aedificij huius autorum diximus Homar filium Catab, qui tertius a seductore Mahometh erroris & regni successor extitit. & ita esse, antiqua literarum monumenta in eodem edificio intus scripta, et de fos manifeste declarant: forma uero huiusmodi est. Platea quaedam, quantum arcus bis iactare potest, habens longitudinem, & latitudinem tantundem, quadrangularia & aequis distantibus contenta lateribus, muro circundata est ualido, a latitudinis moderata. In quam ab Occidente, duabus portis introitur, quarum altera dicitur Speciosa: ubi secundum quod in Actibus Apostolorum continetur, claudum ex utero matris suae, eleemosynam a transeuntibus petentem, consolidatis basibus erexit Petrus. Alterius uero certum nomen non tenemus. A Septentrione uero una, ab Oriente quoque alia, quae usque hodie Porta Aurea dicitur. Ab Austro uero domum habet Regiam, que uulgariter appellatione Templum Salomonis dicitur. Super singulas autem portas, quae urbi sunt conterminae, & per angulos superficie turres erant sublimes admodum, in quibus certi superstitionis Sarracenorum sacerdotes, ut populum ad orationem inuitarent, ascendere consueuerant: quarum quaedam adhuc sunt, quaedam uero casibus uarijs sunt depositae. Infra haec septa nemini habitare, nemini etiam introire, nisi nudis et lotis pedibus permittebat, ianitoribus per singulas portas constitutis, qui huius rei curam haberent diligentem. Porro in medio huius sic circumscriptae areae, planities iterum quaedam & eminentior, eodem modo quadrilatera a lateribus subiectae ex omnibus partibus aequidistantes. Ad quam a parte Occidentali, duabus locis per gradus, & ab Austro totidem, ab Oriente uero uno tantum ascendit. In cuius singulis angulis, singula erant oracula: quorum quaedam adhuc extant, quaedam uero ut alia ibi constituerent, deposita sunt. In huius superioris arae medio templum aedificatum est, forma quidem octogonum, & laterum totidem, intus & deforis marmoreis tabulis & opere Musico decoratum, tectum habens sphaericum, plumbo artificiose coopertum: harum utraque platearum tam continens & inferior, quam superior & contenta, albo strata est lapide, ita ut hybernis temporibus aquae pluviales, que plurimae de templi descendunt aedificio, quasque aliunde non pauciores excipiunt limpiissime, et absque cenno in cisternas defluant, que plurimae infra septa predicta continentur. Intus uero in medio templi, infra interiorem columnarum ordinem rupes est aliquantulum eminentior, cum subiecta ex eodem saxo spelunca, supra quam sedisse angelus dicitur, qui propter dinumerationem populi a David

incautē factā, percussit populum, quo usq; præceptum est à Domīno, ut par cens populo gladium suum conuerteret in uaginā. Vbi postmodum empta sexcentis sicutis auri iustissimi ponderis area, altare, ut præmisimus, instruxit. Hæc autē ante nostrorum introitū, & postmodum annis quindecim nuda patuit & aperta: postea uero, qui eidē p̄fuerūt loco, albo eum cooperientes marmore, altare desuper decorū, in quo clerū diuina celebrat, cōstruxerūt.

Quod in loco arido & in aquoso sita sit ciuitas. De fonte Siloë. Et quomodo ciues audito nostrorum aduentus lacus dissipauerunt, & obstruxerunt fontes.

Caput IIII.

Dicitur autem regio, in qua prædicta Dei cultrix sita est urbs, Iudaea: dicit nihilominus & Palestina prima. Iudea sane ab eo, ex quo decem tribus Hieroboam filium Nabath secutæ, à Roboam filio Salomonis discesserunt: solæq; duæ tribus, Benjamin uidelicet & Iuda, adhæserunt ei. Vnde à cognomento Iudæa, utriusq; tribus regio, Iudea dicta est. Vnde & illud est de Euangelio: Reuertere in terram Iuda. Vnde etiam tam ipse Roboam, quām eius successores, reges Iuda dicti sunt, cum reliquarum decem tribuum reges, reges Israël uel Samariæ dicentur. Palestina, siue quasi Philistina à Philistijm deducito nomine dicitur. Dicunt autem tres esse Palestinae, quarum prima est quæ propriè Iudaea dicitur, cuius metropolis est Hierosolyma. Secunda, cuius metropolis est Cæsarea maritima. Tertia, cuius metropolis est Bersan, siue Seropolis, cuius hodie dignitatē obtinet Nazarea ecclesia. Siue autem sic, siue sic dicitur, certum est, terræ promissionis & Syriæ portionem esse, quod ex Homelia datur intelligi, qua dicitur: Familiare est Syris, et maximè Palestine regioni, quæ pars Syriæ est, in qua Dominus corporaliter apparere dignatus est, ad omnem penè sermonem suum parabolas iungere. Sed & quasi in umbilico terræ promissionis eadem posita est regio, secundum hoc quod in locu sua terræ promissionis termini describuntur, in qua ita legitur: A' deserto & Libano, & flumine magno Euphrate, usq; ad mare Occidētale, erunt termini nostri. Est etiā locus in quo ciuitas sita est, aridus & in aquosus, riuos, fontes, ac flumina non habens penitus, cuius habitatores aquis tantu utunt pluuij alibus. Mensibus enim hybernis, in cisternis quas in ciuitate habet pluvias, imbres solent sibi colligere, & per totum annum ad usus necessarios conferuare. Vnde miramur plurimum, quod Solinus dicit Iudæam aquis esse illustrem, ait enim in suo Polyhistore: Iudæa illustris est aquis, sed natura non eadē aquarū. Nec aliquid nobis pro solutione occurrit, nisi ut dicamus: Aut eum rei ueritatem non esse assēcutum, aut terræ pristinam faciem postmodum immutatam. Certum est tamen, quod amicus Domini, Ezechias rex Iuda, cognito aduentu Sennacherib, filij Salmanassar regis Assyriorum, fontes qui erāt extra urbes, obturauit. De quo ita legitur in Paralipomenon secundo: Quod cum audisset Ezechias, uenisse scilicet Sennacherib, & totū belli impetum uerti contra Hierusalē, inito cum principibus consilio, uiriscit fortissimis, ut obdurarent capita fontium quæ erant extra urbem, & hoc omnium decreuerat sententia: congregauit plurimam multitudinem, & obdurauerunt cunctos fontes, & riuum qui fluebat in medio, dicentes: Neueniant reges Assyriorum, & inueniant aquarum abundātiā. Inter quos præcipiūs erat qui dicebatur fons Gyon, de quo in eodem legitur: Hic est Ezechias,

chias, qui obturauit superiorem fontem aquarum Gyon, & auertit eas sub-
ter ad Occidentem urbis Dauid. Gyon aut locus est ab Austro, in ualle En-
non media Hierusalem positus, ubi hodie est in honore beati Procopij mar-
tyris ecclesia, ubi Salomon in regem inunctus fuisse dicitur, iuxta quod in
tertio libro Regum legitur ita: Tollite uobiscum seruos Domini uestri, & im-
ponite Salomonem filium meum super mulam meam, et ducite eum in Gyon,
& ungat eum ibi Sadoch sacerdos, & Nathan propheta in regē super Israēl
& Iudam, & canetis buccina, atq; dicetis: Viat rex Salomon. Id tamen an-
te prædicti Solini tempora fuisse certum est: nam eum & post Titum Roma-
norum principem, qui urbem delevit, & ante Aelium Adrianum, qui eandē
reparauit, fuisse, euidenter ex eiusdem Polyhistoris lectione colligitur, in cu-
jus quadragesimo capitulo ita legitur: Iudeæ caput fuit Hierosolyma, sed ex-
issa est: successit Hiericus, & hæc caput esse desit, bello Artaxerxis subacta.
Extra urbem tamen ad duo uel tria miliaria fontes sunt nonnulli, sed & pauci
numero, & modicam nimis aquarum ministrantes commoditatē: iuxta
urbem tamen à parte Australi, ubi duæ ualles prædictæ se continuant, quasi
miliario distans ab urbe, fons est quidam famosissimus Siloë: ad quem, eum
qui à nativitate cæcus fuerat, Dominus misit, ut ibi lauaretur & uideret: fons
quidem modicus, in imo uallis scaturiens, & qui nec sapidas, nec perpetuas
habet aquas: interpolatum enim habens fluxum, die tantum tertia aquas di-
citur ministrare. Porro ciues præcognito nostrorum aduentu, ora fontium &
cisternarum quæ in circuitu urbis erant, usq; ad quinq; uel sex miliaria, ut po-
pulus siti fatigatus, ab urbis obsidione desisteret, obstruxerant: unde postmo
dum in eius obsidione, infinitas molestias noster passus est exercitus, sicut in
sequentibus dicetur. Qui autem intus erant, præter aquarū pluuialium, quam
habebant, ubertatem maximam, fontes etiam à partibus deductos exteriori
bus, & aqueductus inuenctos in piscinas duas maximæ quantitatis, quæ cir-
ca templi ambitum, exterius tamen, sed intra urbem continentur, recipiebāt:
quarum altera usq; hodie Probatica piscina reputatur, in qua olim immola-
tiæ lauabantur hostiæ, quæ in Euangeliō quinq; porticus dicitur habere,
& in quam angelus dicebatur descendere, & aquam mouere, illo effectu, ut
qui primus post motionem aquæ descenderet in piscinam, sanaretur. in qua
& Dominus paralyticum curatum, grabbatum iussit tollere.

*Quo tempore noster exercitus ante urbem aduenerit: & quis fuerit nostrorum, hostiumque numerus:
& quo ordine castra sint locata.*

Caput V.

Anno igit ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo nono, mense
Iunio, septima die mensis, nostrorum ante prædictam urbem castrame-
tatae sunt legiones: dicitur q; fuisse aduenientium numerus promiscui sexus,
ætatis & conditionis, quasi ad quadraginta milia, inter quos expeditoru; uix
poterant esse uiginti milia peditum, equites autem mille quingenti, reliqui autem
omnes aut inerme uulgus, aut ualetudinarj & debiles. In urbe autem dicebant
uirorum fortium & optimè armatorum quadraginta milia: conuenerat em
ex uicinis oppidis, & suburbanis adiacentibus in urbem maxima multitudo,
tum ut à facie exercitus in urbem se conferentes, propriæ saluti consulerent:
tum ut urbē regiā ab imminentibus protegerent periculis, eam cum armis et
p; ij uictua-

Ad 1099 Exem
by ann. Irenat
In Junio

40 milia gen
Jerusalem

in belli: 40 milia

uictualibus cōmunitates. Postquam ad urbem accesserunt, habito diligentī tractatu, unde facilius & cōmodius urbem possent impugnare, cum his qui locorum habebant peritiā, uidentes quod nec ab Oriente, nec ab Austro propter uallum prædictarū profunditatē possent proficere, à Septentrione eam obsidere decreuerat. Ab ea igit̄ porta, quæ hodie dicit̄ Sancti Stephani, quæ ad Aquilonē respicit, usq; ad eā quæ turri David subiecta est, & ab eodē rege cognominabat, sicuti & turris quæ in parte eiusdē ciuitatis sita est Occidentalī, nostri principes castrametati sunt. In quorū ordine dominus Lotharingiae dux Godefridus primus fuit, post eum dominus Flandrensiū comes Robertus, tertium uero locum D. item Robertus Normannorum comes: quartum uero locum circa turrim angularē, quæ ab eodem cognominata est, D. Tancredus, & alij quidam nobiles obtinuerunt. Ab eodem uero usq; ad portam Occidentalē, comes Tolosanus cum suo comitatu urbē obsedit. ut rūm postea tum propter turrim quæ castris eius imminebat, prædictā portā quasi sub se positam potenter tuebaſ: & propter uallem nihilominus quæ inter urbem & castra eius erat media, uidentes quod in ea parte nō multum posset proficere impugnando urbem, de consilio quorundam prudentiū, & qui locorum habebant peritiā, super montem in quo ciuitas edificata est, inter urbem & ecclesiam, quæ dicitur Sion, quæ ab urbe distat quantum arcus semel potest iacere, in parte Septentrionali, castrorū partem transtulit: partem etiā ibidem, ubi prius fuerat derelicta. Hoc autem ea intentione dicitur fissile, ut facilius ad urbem expugnandam sui possent accedere, & prædictam ecclesiam ab hostiū iniuria tueri. Is enim locus erat, in quo Saluator cum discipulis cenasse, & eorum lauisse pedes dicitur. Ibidem etiam & spiritus sanctus super discipulos in linguis igneis die sancto Pentecostes descendisse: ibi etiam & pia Dei genitrix mortis soluisse debitū, veterum habet traditiones. Vbi etiam & protomartyris Stephani sepulchrum usq; hodie designat.

Quinta post obsidionem die, urbem impugnant: ductu cuiusdam fidelis in sylvas descendunt, trabes deferunt, erigunt machinas.

Caput VI.

Locatis igit̄, ut prædictimus, castris à porta Septentrionali, quæ uulgo dicitur Sancti Stephani, usque ad turrim angularē, quæ ualli Iosaphat præeminet, & unde usq; ad oppidum eiusdem ciuitatis angulum, qui super clivum eiusdem uallis ab Australi sita est parte, & inde usq; ad portam Australē, quæ hodie dicitur montis Sion, ciuitas remansit inobsessa, uix enim eius dimidiū obsidione claudente. Quinta igit̄ die, postq; ante urbem noster constituit exercitus, indictum est generaliter, & uoce significatum præconia, quatenus omnes unanimiter à maiore usq; ad minimū armis instructi, & protecti clypeis, ad urbem impugnandā se accingerent. quod & factū est: consurgentēs em̄ omnes unanimēs, tanta circa partes urbis obsessas irruerūt instanter, tantaq; cura & uirtute continuantes congressum, ciues impugnabant, ut effractis antemuralib; intra muros interiores eos se cum timore recipere compellerent, & de resistendo diffidere cogerentur. quod si illa die, in eo urbē impugnandi feruore scalas habuissent, aut ad occupanda incenia machinas aptassent, prōcul omni dubio ciuitatē sibi poterat uendicasse: cūq; à summo mane usq; circa horam diei septimam in eo facto desudassent, uidentes quod absq;

1099
Ja Junie

absq; machinis non multum possent proficere, propositum ad tempus distulerunt, opus autore Dño, consummatis machinis, felicius repetituri. Dumq; circa id principes plena deliberant solicitudine, ubi apta instrumentis lignea possit reperiri materia (nam adiacēs regio uniuersa nullam huiusmodi videbatur opportunitatē ministrare) casu affuit quidā fidelis indigena, natione Syrus, qui in ualles quasdam secretiores, sex aut septem ab urbe distantes miliaribus, quosdam de principib; direxit, ubi arbores, et si non ad conceptū opus aptas penitus, tamen ad aliquem modum proceras inuenerunt plures. Vbi habentes artifices & lignorum cæsores, quantum ad opus prædictum necessariū videbat, camelis & plaustris impositis, ad urbem detulerūt. Convocatis ergo artificib; & qui in huiusmodi exercitio maiorē habebāt peritiā, omnē operam adhibēt & studium indefessum, in securi & ascia, & in huiusmodi omnino instrumentorū genere, ex subiecta materia, castella & machinas iaculatorias, quas mangana uel petrarias dicunt, arietesq; simul & strophas ad suffodiendū murum, certatim & summa contexunt diligentia. Dabatur autē artificibus, quibus propriæ non suppetebant facultates, ut gratis possent operā impendere, merces de symbolis quos populi offerebat deuotio. Nam nullius principū ad hoc sufficiebāt copiæ, ut architectis possent ministrare salariū, excepto comite Tolosano, qui perpetuō plus cæteris abundabat. Ipse enim de proprio ærario absq; collatione populi suis artificibus impensas ministrabat necessarias: sed & multis nobilibus, quibus sua defecerāt viaticā, stipendia ministrabat. Dumq; sic circa maiora negotia maiores principes essent solliciti, alij nobiles & præclarī uiri erectis uexillis, populum edubabant ad loca ubi aliquid frutetorum, & syluæ humilis esse, per indigenas compererant: ut equis, asinīs, & omniū iumentorū genere uirgulta deferrent inde & uimina, ut inde crates texerent, et maiora supplerent opera. Feruebat igitur opus, & omnium inuigilabat studium, nec erat in tanto populo des quispiā, aut qui ocio torpescere permitteretur: sic quisq; aliquid muneris impendebat, sublata differentia, quid quemque secundum suam deceret conditionē. Quicquid enim usui esse poterat, id totū tractare reputabat honestū. Instabant operi simul in unum pauper et diues, nec conditionis reputabatur imparitas, ubi par erat studiū, & in exequēdo opere nō feruor dissimilis, qui maior erat meritis, magis sollicitus erat circa frequens ministerium: qui uero inferior, ad aliquod tamen obsequium admittebatur: pro nihilo reputabant quicquid in toto itinere pertulerant, nisi tanti laboris fructū liceret capere, & urbem introire, pro qua tot casus sustinuerant aduersos: leue iudicabāt quicquid mandari poterat, dum ad id tantummodo cooperari crederebāt, ut uoti compotes fieri mererentur.

Siti populus frangitur. dumq; aquas querunt, longè positas, & reliqua uite necessaria, ab hostibus perimuntur frequentes. Caput VII.

INterea siti fatigabat exercitus uehemētissima. Nam, ut prædiximus, locus ciuitati adiacens aridus est, & inaquosus, riuos aut fontes, uel etiam puteos aquarum uiuentiū nisi remotos, non habens aliquos, eosq; ipsos audito nosfrorū aduentu, ut locus ad continuandā obsidionē redderet ineptior, iactu pulueris & modis alijs quibus poterant, oppilauerant uniuersos: sed et cister

p ij nas &

nas & pluuiialium aquarum receptacula aut dissipauerat, ut aquas non ualeant cohibere: aut de malitia occultauerant, ne indigentibus & populo sitiensi, remediu ministrarent. Ciues tamen Bethleemite & qui apud Thecnā prophetarum urbem habitabant uiri fideles, frequētes erant in exercitu, quoru ducatu utebaꝝ populus egrediens ad fontes, qui per quattuor uel quinque miliaria ab obsidione distabant: unde cum difficultate nimia, inuicem se cōp̄imentibus & undas haurire prohibētibus, post moras longissimas, quas sibi mutuis improbitatibus innectebant, aquas in utribus deferebat lutulentas, quarum haustu quo uix sitiens semel refocillari posset, anima multo precio uendebatur. Sed & Siloē fons urbi conterminus, de quo suprā fecimus mentionem, cum neq; perpetuas aquas haberet, & easdē certo tempore funderet insipidas, populo laboranti nō poterat sufficere. Augebat deniq; sitis importunitatem, & angoris geminabat molestiam, æstatis inclemētia & ardens lumen: labor quoq; & excitatus puluis, oris & pectoris ariditatē prouocabat. Dispersi ergo & seorsim egredientes, aquas diligentī perscrutabantur indagine: & dum cum paucis se arbitrabantur quæsitos inuenisse latices, subito ingens occurrebat turba, idem habens propositum, ita ut inuentis fontibus inter eos nonnunq; oriretur seditio: & dum mutuō se præpedirēt, pleruncq; ad pugnam uenirebant. Qui tamen pedites erant, hi sibi quocunq; modo aquis inuentis parcē utentes, poterant sibi procurare remediu. uerū hi quibus equorum ingens erat numerus, cū difficultate maxima, sitibundos equos per tria uel quattuor miliaria eduentes, ad aquare poterat. Neglecta porrò animalia & quibus domini sui prouidere nō poterat, per campos lento gradu & desponsitib; uiribus uagātia, equi uidelicet, muli, asini, sed & greges & armenta siti & ariditate consumpta, in seipsis deficiebant, tabescētia & liquefacta interius moriebantur: unde in castris foetor erat maximus, & pestilens & periculosa nimis aëris corruptela. Non uidebaꝝ in hac obsidione, improbæ sitis molestia minus populum fatigare, quam circa Antiochiā uiectus inopia macerauerat eundem. Porrò uiectum & ad opus equorū pabula per adiacentia suburbana discurrebant, incaute dispersi, securē minus per regionē uagabantur, unde cognitis eorum discursionibus urbani, per partes inobſessas clam egredientes, occurrebāt aliquoties, multosq; ex eis interficiebāt, s̄epius equos secum deducētes: nōnullos etiā pleruncq; saucios, fuga elapsos, casus eripiebat prosperior. Imminuebatur singulis diebus nostrorū numerus, & ei quod hesterna dies habere uidebaꝝ, sequens aliquid detrahebat, dum casibus uarijs, quibus mortalis subiacet infirmitas, penē cottidie multi deperirent: nec accedebat aliunde, qui loca deficientiū supplerēt, uel officia. Hostiū uero uersarij augebant uires, multiplicabant auxilia, que per partes inobſessas liberū in urbē habebant introitū, & in nostrorū perniciē ciuib; adiungebantur.

Ciues machinas construunt, ad resistendum se preparant: fideles, qui cum eis erant, angarijs afficiunt. Caput VIII.

CVm igitur circa construendas machinas, cōtexendas crates, scalas cōtendas, uniuersus noster desudaret exercitus, & circa id plurimū sollicitaretur, ciues nihilominus, ut argumentis argumenta repellerent, omnē impendebant uigilantiā, & tota cura se erigebant ut uiam inuenirent, per quam possent

1099 Junij

possent resistere. Habentes itaq; sufficientē lignorum et arborum procerarū materiā, quam cum multa diligētia ante nostrorū aduentum, ad urbem com muniendā satis abundante cautela cōportauerant, machinas interius nostris æquipollentibus, sed meliore cōpactas materia, certatim erigebant: id toto studio procurātes, ne in huiusmodi instrumentorū genere, uel arte uel mate ria reperiētur inferiores. sed & cōtinuas super murum & in turribus haben tes excubias, uniuersa penē que siebāt in exercitu, maximē quę ad huiusmodi instrumentorū spectabant artificia, diligentissimē considerantes, maioribus pandebāt ciuitatis, ut arte æmula & cuncta imitari satagente, ipsi nostrorū moliminibus ex æquo responderēt: eratq; satis facile. Nam & artificū & in strumentorū fabriliū, ferri quoq; & aeris funium & ceterorū, quæ ad hu iusmodi solent esse necessaria, multo maiores habebāt intus, q; nostri defo ris copias: nec solū in eo ciues edicto publico cōpellebantur labore, uerum etiam fidelibus qui cum eis habitabant, seruile & extremā conditionem susti nentibus, angarias infligebant insolitas, & grauibus affligebāt perangarijs. Nec solum præstationibus eos macerabāt uiolentis, uerū ad uincula trahe bant & carceres, suspectos eos habentes tanq; nostris fauerent, & eis statum & secreta referarent ciuitatis. nec erat de fidelium munero ausus quispiā mu rū ascendere, aut cōparere in publico, nisi aliquibus onustus necessarījs quasi iumentum traheretur. Hi enim cogebant et onera portare: et qui alicuius arti ficij habebat experientiā, operas cōpellebantur impēdere fabriles. Ad leuem etiā cuiuslibet delatoris calumniam, rapiebant ad supplicia: et eos qui ex uici nis oppidis & finitimis ciuitatibus se in urbē contulerant, hospitio cogebant recipere, & eis necessaria ministrare: cumq; domesticis & familiarib; eorū substantia ad uictum tenuē & miserū non sufficeret, angariebant tamen exte ris bona cōmunicare sua, ita ut ipsi indigerēt primi. Adhoc, etsi ad opera pu blica aliquid erat necessariū, primū ante omnia fidelū domus esfringeban tur, ut si in eis tale quid reperiretur, uiolenter extorqueret ab eo cuius erat do micilium. Vocati porrò quocūq; loco uel tempore, siue nocte siue interdiu, si quocunq; ex casu moram innecterent, ut primā citationē sine temporis in teruallo minus sequerent, rapiebantur ignominiosē per barbā & capillum, ita ut etiam hostium eorum misera conditio posset lachrymas excitare. miseria rum deniq; & laborum ponderis immensi, necq; numerus erat, necq; finis. Vnde & supra modum fatigati, in supremum iam deuenerant defectum: ita ut magis mori optarent in Domino, quam uitam continuare temporalem. uita enim eorum miserabilis minimum distabat à morte, cum nec sumendæ refectioni semel in die tempus indulgeretur, nec sopori necessario uel ad mo dicum requies præstaretur: quicquid sinistri accidebat, illis imputabatur to tum. non erat illis à proprijs penatibus in publicum exitus, aut introitus in propria à suspicione liber: quorumlibet patebant calumnijs, & culibet da batur ad eorum accusationem locus.

Clavis Ianuensium apud loppen applicat, mittuntur de exercitu qui eos ad obsidionē deducat: patiuntur
in itinere, qui misi fuerant, hostium infidias. Caput IX.

In terea dum hæc circa Hierosolymam in obsidione gerunt, affuit huncius qui naues Ianuensium in portu loppensi applicuisse nunciaret, petens à p. iiiij Principi-

principibus, ut de exercitu aliqua dirigeretur militia, cuius ducatu et uiribus
 iij qui appulerant, ad urbem possent accedere. Est autem Ioppe ciuitas ma-
 ritima, de qua Solinus in xxxix de Memorabilibus mundi capitulo, sic ait:
 Ioppe oppidum antiquissimum orbe terrarum, utpote ante terrarum inun-
 dationem conditum. Id oppidum saxum ostentat, quod uinculoru^m Andro-
 medae uestigia adhuc retinet, quam expositam belluæ non irritus rumor cir-
 cumtulit. Quippe ossa monstri illius M. Scaurus inter alia miracula, in æ-
 dilitate sua Romæ publicauit. Annalibus nota res est. In M. Suræ quoq^{ue} ue-
 racibus libris continetur scilicet, quod costarum longitudo excesserat pedes
 quadraginta, sublimitas autem elephantis Indici eminentior fuerit: porrò
 uerticuli spinæ ipsius latitudine semipedes sunt supergressi. Id ipsum & Hiero-
 nymus in epitalio sanctæ Paulæ testatur his uerbis: Vñdit & Ioppen, fugien-
 tis partum Ionæ. Et ut aliquid perstringā de fabulis Poëtarum, religatæ ad sa-
 xum Andromedæ spectatrixe. Accidit uero, ut iuxta eorum postulationem
 de cōmuni consilio, D. Comes Tolosanus, qui cæteris amplius abundabat,
 quendam nobilem de suo comitatu, cui nomen Goldemarus, cognomento
 Carpinnellæ, cum triginta equitibus, & peditibus quinquaginta illuc dirige-
 ret: qui postquā profecti sunt, uidentes principes, quod qui missi erant non
 sufficerent, iterum eundem Comitē rogauerunt, ut illuc dirigeret plures: qui
 eorum monitis acquiescens, uiros egregios et insignes, Raymundum Pelet,
 & Vuilhelmū de Sabran, cum quinquaginta equitibus post eos qui prius
 egressi fuerāt, iterum ad opus prædictum destinauit. Goldemaro, qui prius
 egressus fuerat, postquā in campestria que circa Liddam & Ramulam sunt,
 descenderat, occurserunt hostium sexenti: qui in eos protinus irruentes, de
 eius equitibus interemerunt quattuor, & de peditibus multo plures: dumq^{ue}
 nostri quoq^{ue} modo resisterent, & licet pauci essent, ad conflictum se hor-
 tarentur mutuo, accidit ut qui subsequebant^r prædicti duo nobiles uiiri, cum
 omni celeritate adessent, & antequā eorum dissolueret congressus, prædicto
 se inferunt negocio. unde factum est, ut coniunctis nostris adiuicē, affuerit
 uirtus diuina, & hostibus insistentibus, cœsis ex eorum numero ducentis, re-
 liquos in fugam adegerunt. Ceciderunt tamen in eo conflictu nobiles uiiri,
 Gisbertus de Trena, & Aycardus de Montmersa: quorum casus postq^{ue} in-
 notuit nostris expeditionibus, non mediocrem intulit mœstitudinem: nostri ve-
 rò cum palma concessa sibi diuinitus, Ioppen iuxta eorum propositū perue-
 nerunt in columnes, ubi à prædictis nautis cum ingenti suscep^t laetitia, mutua
 caritate & gratis confabulationibus recreati sunt adiuicem. Dumq^{ue} ibi mo-
 ram facerent aliquam, quo usq^{ue} illi qui in nauibus uenerant, sarcinas compo-
 suissent, & se aptassent ad iter, subito de nocte, Aegyptiorum classis, quæ a-
 pud Ascalonam delitescebat, nocendi locum operiens, circa eandem urbem
 affuit. quod cum nostris cōpertum est, ad mare accedentes, naues prius ten-
 tauerunt ab hostium insidijs protegere: sed cognoscentes postmodū, quod
 eorum multitudini non possent resistere, sumptis uelis & funibus & ceteris
 earum armamentis, & cum omni suppellectile sua egressi, in præsidiu^m locis se
 contulerunt. Vnde aut ex eis, quæ prædatum abierat, dum onusta spolijs in
 locum

locum rediret eundē, cognoscentes quia classis hostiū portum Ioppensem oc-
cupauerat, flatibus aucta prosperis Laodiceā peruenit. Erat autē loppe per
idem tempus uersa in solitudinē, & habitatoribus uacua: eius enim ciues mo-
dico ante nostrorū aduentū tempore, de eius munitione diffidētes, locum de-
seruerant, nostri uerò non nisi arcē conseruabant. Rebus igit̄ cōpositis ad iter
succincti, praeuia militia quæ ad eum usum descenderat, ut eis ducatū impen-
deret, cum omni substantia sua Hierosolymā profecti sunt: ubi à legionibus
gaudenter excepti, maximā cōsolationem castris attulerunt. Erant enim uiri
prudentes, & nautarū more architectoriae habentes artis peritiam in cæden-
dis, dolandis et copulandis trabib⁹, erigēdisq⁹ machinis expeditissimi. Sed
et multa alia, ijs qui in expeditione erāt modis omnibus profutura, secum at-
tulerant arguimenta: ita ut quod ante eorum aduentū, uix & cum difficultate
speraretur effectui posse mancipari, per eorum operam facile compleretur.

*Qui in classe aduenerant, ad exercitū se conserunt, & in erigendis machinis plurimas præstant cōmodi-
tates. Pacificantur ad inuicem Tolosanus & Tancredus.*

Caput X.

AT uerò qui in expeditione remanserant, cœpto fideliter instantes operi,
& in erigendarum studio machinarum se tota diligentia continuantes,
opus iam ex maxima parte peregerūt. Dux enim & duo Comites, Norman-
orum uidelicet & Flandrensis, quendam egregium & magnificum uirum,
dominum uidelicet Congastonem de Beari, operi præfecerunt, & super arti-
fices ne se haberent negligentius circa propositū, curam rogauerunt eum im-
pendere diligentem. Ipsi uerò egrediebantur sæpius populum educentes in
manu forti, ut ligna cæderent, & cæsa ad opus aedificiorum cōpararent. Alij
uerò uirgulta frutices & uimina, & minorū ramos arborum cædentes, ut ex
eis crates fieret, ex quibus machinæ operiren̄ extierius, certatim cōgerebant,
animaliū tam occisorū tam præsitis ariditate deficiētū detrahebant coria,
& mundorū siue immundorū indifferēter, ut ex eis super crates protegeren-
tur machinæ, ne forte ab hostibus ignis immissus aedificia posset consume-
re. Nec solū circa partē septentrionalē ducis studio, & prædictorū comitū
duorū opus ita feruebat, uerumetiā & à turri angulari usq⁹ ad portā occiden-
talem, quę est sub arce David, D. Tancredus, et alijs nobiles plurimi, qui in ea
parte castra locauerant, non inferiore sollicitudine eidē instabant operi, curā
impendētes diligentissimā. Sed in parte Australi domini Comitis Tolosani
exercitus, et cuncta familia indefesso studio, & cū omni diligentia circa idem
sollicitabat negotiū: eoq⁹ feruētius, quo et dittior erat, et maiores ei de nouo tā
hominū q⁹ rerū necessariarū accesserūt copiæ: quotquot eī de nauibus ad-
uenerāt eius se adiūxerūt castris, et suppellectilē intulerāt ad opus aedificiorū
valde necessariā. Funes eī et malleos et alia instrumēta ferrea secū habentes,
sed optimos artifices qui in cōstruendis erigēdisq⁹ machinis, ut prediximus,
multā habebat experientiā, ad consummationē operis multū præstiterūt cō-
pēdiū. Prægerat autē Ianuēsib⁹, qui aduenerāt, quidā nobilis V uilhelmus nomi-
ne, cognomento Ebriacus, cuius in operis artificio multa pollebat industria.
Cūq⁹ iā per quattuor hebdōadas id uniuersus desudasset exercitus, multo la-
bore iā ad cōsummationis peruenēt negotiū. Vnde cōmunicato cōsilio prin-
cipes, urbis impugnationi diē præfixerāt; sed quia inter D. Tolosanū comitē
& domi-

& D. Tancredum grauis intercesserat simultas, & inter cæteros etiam non nulos, ex caussis quibusdā exortæ erant inimicitiae: placuit principibus, episcopis, clero & uniuerso populo, ut prius renouata inter eos plenius charitate, diuinum sinceris mentibus implorare possent auxilium.

Inducuntur populo Letanæ. In montem Oliueti ascendit uniuersus populus.

Caput XI.

Dile igitur statuta, de publico decreto indictæ sunt uniuerso populo Letaniæ, & assumptis crucibus & sanctorū patrocinij, episcopi & cleris uniuersus inducti sacerdotalibus & leuiticis indumentis, nudis pedibus & cum multa deuotione populum subsequentē, usq; ad montem Oliueti præcesserunt. Vbi uir nobilis Petrus Hieremita, & Arnulphus Normannorum Comitis familiaris, uir literatus, exhortationis sermonem habentes ad populum, in quantū poterant ad longanimitatē animabāt. Est autē mons Oliueti urbi ab Oriente oppositus, ab urbe quasi miliare distans, ualle Iosaphat interiecta. unde est, quod à beato Luca dicitur: Ab Hierosolymis iter habens sabbathi. unde et Saluator noster, cernetibus discipulis, quadragesimo resurrectionis suę die est eleuatus in coelū, & nubes suscepit eum ex oculis eorum. Ad quem locū cum peruenisset plebs fidelis, in spiritu humilitatis & animo contrito, implorato cum gemitu & lachrymis desupernis auxilio, reconciliatis ad inuicem principibus prædictis, & omni populo in mutuā charitatem reuocato, de monte descendentes, ad ecclesiam montis Sion, quæ in Australi eiudem ciuitatis partem, secus urbem, ut prædiximus, in montis fastigio sita est, ascenderunt. Ciues aut̄ & à turrībus & muro positi admirantes, quid libi uellet huiusmodi populi circuitus, arcubus & balistis tela in turmas iacabantur: unde nonnulli incauti se habentes, uulnera suscepereunt. Sed & cruces in nostrorum opprobrium & contumeliā, quas super murum locauerant, sputis & alij immundis actionibus ignominiosè tractantes, in Dominum nostrum Iesum Christum, & eius salutiferam doctrinā conuicia, et uera blasphemie impudenter cōgerebant. Populus tamen cum omni deuotio ne uotū prosequēs, ira succensus, qualē sacrilegij dolor poterat ministrare, ad predictam peruenit ecclesiam. Vbi completis iterum orationibus, et indicta die, qua urbem unanimiter impugnarent, circumdata urbe, in castra reuersti sunt. Si quid autem operis cōsummationi deerat, cum multa celeritate id matūrare præcipitur, ne quid impedimenti ex aliqua imperfectione urbem impugnare uolentibus occurreret.

Dux, & duo maiores de nocte castra sua transferunt, pergunt ante urbem, eriguntur machine.

Caput XII.

Adueniente igitur die ad impugnandā urbē præfixa, ea nocte quæ diem proxima precedebat, Dux & sepedicti duo maiores Comites, uidētes quod ea pars ciuitatis quā ipsi oblederant, à ciuib. effet machinis, armis, et uiris fortibus maximē cōmunita, eoq; fortius quo magis ex ea parte timendū arbitrabant, et quod in ea parte die sequēti, ob loci munimē, nō multū speraret se posse proficere, mirabili prouidētia & stupēdo labore machinas, & castellū anteq; cōnecterent ad inuicē membra, ad eā regionē, quæ est inter portā sancti Sephani, & turrē angularē, quæ à septentrione super uallē Iosaphat posita est, particulatim transtulerat, castris etiā illuc delatis. Videbat enim eis & uer-

& uerè sic erat, quod quia ex illa parte ciuitas remaserat inobsessa, idcirco et à ciuibus minore seruaretur diligentia factum est, ut translate machinæ, continguatis tota nocte uigilijs, ante solis exortum cum multo labore compactæ sunt, & congruis stationibus collocatae. Sed & castellum in ea parte, qua murus videbatur humilior, & deforis planior, & cōmodior accessus, mōenibus ita applicatum est, ut qui erat in turribus & qui in machina penē posse pugnare cominus uiderentur: nec fuit sane labor modicus. Nam penē dimidium militare ab eo loco, in quo prius castra locauerant, prædicta transtulerant instrumenta, & ibidem antequam sol exoriretur compactis ad inuicem membris, exerant. Sole autem exorto, accedentes ad murum ciues, ut quid extra montes nostri conspicerent, partem castrorum & omnem apparatum bellum, qui heri & nudius tertius ibi uisus fuerat, abesse cum stupore admirati sunt. & circumspicientes cum omni diligentia adiacentem regionem, & murum ambitum perlustrantes cognouerant castra ducis translata esse, & erectas in parte, qua prædiximus, machinas speculati sunt. Eadem quoque nocte & circa alias urbis partes, prout in diuersis (ut prædiximus) locis castra posuerant, uigilias & laborem continuantes, machinas suas exerant. nam penē eodem momento, & Comes Tolosanus castellum, quod cum multo studio fabricauerat, in prædictam ecclesiam montis Sion, & urbem muro applicaverat. Reliqui principes qui secus turrim angularem, quę hodie Tancredi dicitur, eadem diligentia & pari laboris pondere, eiusdem penē altitudinis & soliditatis ligneam turrim iuxta murum locauerant. Erat autē partrium predictarum machinarum effectus, & non dissimile artificium. cum enim quadrilatera essent ædificia, latus quod urbi erat oppositum, duplice erat textura munitum, et exterior arte quadam deponi poterat, ita ut muro superpositum, uicem pontis introire uolentibus posset exhibere. Nec tamen ex ea parte munita erat machina: sed quod suberat, anteriore deposito, castellum non minus quam latera reliqua communiebat.

*Impugnatur ciuitas, & uehementissimus hinc inde fit conflitus, sed nox interposita
litem diremit.*

Caput XIII.

ADolescente igitur die, iuxta conditum ad urbem impugnandā affluunt nostrorum uniuersa armis accincta multitudo, omnes unū & idem habentes propositū, aut animas pro Christo deponere, aut urbē Christianæ restituere libertati. Nō erat in tāto populo senex aut ualetudinarius atq; ætate iuñior, quē nō moueret zelus, et deuotionis feruor nō accenderet ad pugnā: sed & mulieres oblitæ sexus, & inolitæ fragilitatis immemores, tractates uirilia, supra uires armorū usum apprehendere presumebāt. Accedentes igit ad pugnā unanimes, preparatas machinas nitebant muro proprius adiungere, ut facilius eos qui à turrib. et à muro residebāt, animosius possēt impugnare. At uero ciues propositū habētes aduersantibus omnino resistere, teloru*m*ictu, sagittarū immissione, innumerabilū cōtorsione lapidū, tam de manibus emisſarū, quam qui ex machinis iaculatorijs cū horrendo impetu torquebant, nostros ab accessu muri propellere satagebāt. Nostrī uero nihilo segnius protegiti clypeis, & obiectis cratibus, tā arcubus & balistis tela immittentes frequētia, & pugillaria cōtorquentes, saxa ad murū accedere nitebant imperterriti; his qui

his qui in turribus erāt requiem denegantes, & resistendi audaciam. Alij uero infra machinas constituti, aut castellum proprius promouere nitebantur, aut iaculatorijs molares maximos ad mœnia dirigentes, ipsa collisione frequenti & ictibus continuis debilitare, & ad casum impellere nitebantur. Alij uero minoribus tormentis, quæ mangana uocantur, minores immittendo lapides, eos qui erant in propugnaculis à nostrorum infestatione compescere satagebant. Verūm neq; hi, qui ad promouendum castrum dabant operam, iuxta uotum satis poterāt proficere, cum uallum ingens & profundum quod antemurali erat suppositum, accessum machinæ plurimū impediret: nec qui tormētis mœnia perforare nitebantur, satis eorum labor proderat, nam ciues à propugnaculis, stramine & palei plenos saccos suspenderant, restes quoq; & tapetia, trabes ingētis magnitudinis, & culcitrae refectas bombose, & à turribus & muro aliquantulum dimiserāt, ut per eorum molliciem & mobilitatem contortorum molarium ictus eliderent, & laborantium euacuarent conatum. Præterea & ipsi interius machinas erexerant nostris multo plures, quibus sagittando & immittendo lapides nostros ab opere deterrabant incepto. Instantibus igitur tota animositate hinc inde partibus, et omnī decertantibus conatu, horrendus & supra hominum opinionem terribilis à mane usq; ad uesperam se continuauit conflictus, & cōgressio pertinax, ita ut instar grandinis super utruncq; populum telorum & sagittarum descendenter multitudo, & emissi cautes in ipso aëre mutuò se colliderent, & cauñas mortis uarias & multiplices irrogaret pugnātibus. Porrò par labor & idem periculum erat, tam ijs qui sub duce, quam qui sub Tolosano & sub alijs etiā militabant principibus. Nam in locis tribus, ut præmissum est, pari studio & feruore non dissimili ciuitas impugnabatur. Nostris uero ut uallum iacturiderum, lapidum quoq; & terræ implere possent, & iter dirigere ut procedere possent machinæ, cura erat propensiō. Ciuibus uero uice uersa, ut eorum impediret propositum, labor erat præcipuus, & magis ingens sollicitudo. Vnde & ijs qui ad prædictum opus accingebantur, quanta poterant relixerant instantia, & in ipsos machinas, torres incensos, tela ignita sulphure, pice, pasta & oleo, & ijs quæ incendio solent fomenta ministrare, ut eos exuererent, certatim iaculabantur. Præterea & ingentium quos intus parauerant tormentorum ictus in castella nostra tanta dirigebant arte, ut machinarum penè crura confringerent, perforarent latera: & eos qui in coenaculis, ut inde urbem impugnarent, ascenderant, pronos ad terram deſcerēt attonitos. Noſtri uero in ictis ignibus corruentes, aquas desuper fundebant copiosius, ut incendiorum comprimerent importunitatem.

Nocte illa in multa anxietate tam obſidentes quam obſeffi uertuntur. Caput XIII.

HVnc igitur tam periculōsum procacemq; nimis, & adhuc ancipitem triusq; partis cōflictum, nox diremit interueniens. Et licet corpora qualē per noctis intempeſtum uiderentur habere requiē, animi tamen cura immoderata peruigiles, nihilo remissius laborabant. Frangebantur interius mordaci mentes ſollicitudine, & propositi memores aſtuabāt, lucem expectantes audiſſimē, ut iterum redirent ad certamen, & præliorum expirarent fortunam, ſpem habentes in Domino, quod palmam & meliorem effent

essent reportaturi calculum. Angebantur tamen plurimum, timetes ne clām in eorum machinas hostes quocunq; pacto procurarent incendia; unde con nuas exegerunt uigilias, noctem illam penitus trahentes insomnē. Ciues autem nihilominus curis torquebantur edacibus, formidantes plurimū, ne hostes quos tanta uiderant proteruitate instantes, sumpta occasione ex noctis intempestae silentio, effracto muro, uel scalis adhibitis, clām urbem ingredierentur. Vnde solicitudine nō pigri, sed diligentí uigilantia, tanquam quibus res erat pro capite, feruentes tota nocte muri circumibant peribolon, praefectis uigilum in singulis turribus constitutis. Præterea & qui maiores erant natu, & quibus reipublicæ erat cura propensior, plateas ciuitatis circuibant, alios admonentes, pro uxoribus & liberis, pro rebus domesticis, & statu publico se exhiberent per uigiles, portas & uicos perlustrarent, ne qua hostium uia patéret in insidijs. His igitur curis pars angebatur utraque, nec quietis locum solicitude peruigil patiebatur adesse. Deterius erat partibus cessante conflictu, animis aestuantibus, nec habentibus requiem, quād pridie fuerat, dum in prælio desudaretur.

Sequenti die rediunt in id ipsum, & solito uehementius impugnatur ciuitas. Pereunt uenifice, qui nostrā machinam fascinatum uenerant. Caput XV.

NOCTE igitur in curam die procliuiore finita, cum iam aspirantis diei aurora nunciaret exortū, animatus est cum omni auuiditate populus iterū ad certamen. Reuertebat porro quisq; ad officium, cui hesterna die fuerat deputatus. Quidam enim infra machinas positi iaculatorias, ingentis molares magnitudinis, & soliditatis exquisitę, in moenia cōtorquebant: alijs in castella inferius positi, ad ipsum promouendum tam arte quād uiribus operam dabant omnimodam. Alij in supremo constituti coenaculo, arcubus et balistis, & quolibet missilium genere eos qui erant in turribus laceffentes, quanto poterant studio, & indefessa instantia, ut nec manū auderent exerere, infra propugnacula coērcebant. Alij uero, ut uallo conplanato, & effracto antemurali, castellum mœnibus proprius posset applicari, omnem adhibent solitudinem. Alij porro, quorum turba erat plurima, sagittis & iactu lapidum ciues arcebant à propugnaculis, ne per eos qui in producenda machina defudabant, ministraretur impedimentum. Ciues autē, quo maiorem nostrorum uidebant instantiam, eo diligentius in contraria se attollebant argumenta, ut uim uiribus, & artem simili propellerent artificio. Nam & impugnabitibus æquipollenter tela remittebant & lapides, & his qui castellum promovere satagebant, admirabili strenuitate prestatabant impedimentum. Et ut semel omnium nostrorum eluderent molimina, ignem incessanter in ollis fragilibus, & quibuscumque modis poterant, cum sulphure, pice, & aruina, & adipe, stupa, cæra, lignis aridis, & stipula, & quæcumque solent incendium irritare, & ignibus ministrare somitem, iaculabantur. Fiebat igitur in utroq; populo strages maxima, & de utracq; classe uarijs casibus & euentibus inopinatis plurimum sternebantur. Alij enim machinarum iactu in frusta contrebant minutissima: alijs trans loricas & clypeos, sagittis & telorum multiplicitate concussi, subito deficiebant corruentes: alijs pugillaribus manu missis, uel funda cautibus elisis, aut moriebantur protinus, aut attritis membris

bris, per multos dies, aut in perpetuum reddebat inutiles. Nec tamen his omnibus periculis ab opere deterrebantur incepto, nec congregandi feruor his omnibus in eis poterat mitigari: nec erat difficile discernere, uter cum maiore studio decertaret populus. Sed nec silentio prætereundū credimus, quod eadem die relatione dignum dicitur accidisse. Erat sanè nostris exterius una inter cæteras machina, quæ saxa miri ponderis in urbem multa uiolentia & impetu immitebat horribili, quæ stragem in populo ciuium operabatur multiplicem: contra quam cum nulla arte possent proficere, duas adduxerunt maleficas, ut eam fascinarent, & magicis carminibus redderent imponentem: quæ dum suis præstigij instarent super murum, & incantationibus, repente ex eadem machina molaris immissus, utramque illarum cum tribus puellis, quæ illarum gressum fuerat comitate, obtrivit, & excussis animabus, de muro inferius deiecit exanimes. Vnde in castris factus est plausus, & ingens exultatio, ciuibus autem ingens ex aduerso creuit incestitia.

Datur signum à monte Oliueti diuinitus: & populus qui fatigatus erat, reddit
in pugnam acris. Caput XLVI.

CVm igitur usque in horam diei septimam, sine certa uictoria anceps & dubium satis protractum esset negotium, desperantes nostri, & immensitate laboris defatigati supra vires, cooperūt instare remissius: ita ut iam propositum haberent castellum continuis penè iectibus confractum, & alias machinas igne recepto iam fumantes, reducere pusillum, & conflictum usq; in diem differre crastinam. & iam paulatim diffidens dilabebatur populus, animis penè dissolutis, & hostibus insultantibus & prouocatis ultrò ad prelia nimis procaciter & amplius solito: cum ecce adfuit uirtus diuina, quibus desperatis necessariam, & pro uotis hilariter intulit cōsolationem. Nam de monte Oliueti miles quidam, qui tamen postea non comparuit, splendidum & resurgentem uentilando clypeum, signum dabat nostris legionibus, ut redirent in idipsum, & congressione iterarent. Quo signo exhilaratus animo dux Godefridus, qui cum fratre suo Eustachio in superiore castelli nostri coenaculo ad urbem impugnandam, & ad cautius tuendum aedificium erat constitutus, populum & maiores cœpit ingentibus reuocare clamoribus. Factumq; est, prævia Domini misericordia, quod uniuersus cum exultatione ad pugnam reuersus est populus, cum tanto feruore, ut tanquam uiribus integris de nouo incipere uiderentur prælium. Denique qui prius autesssi, aut læsi uulneribus operam subtraxerant, nunc receptis animis, & uiribus geminatis ultrò se offerebant, instantes animosius. Porro principes, & qui columnæ uidebant exercitus, hi alios præcedebant, & suo exemplo reddebat animosiores. Sed & mulieres, ne tanti expertes laboris esse uidentur, uiris in agone desudantibus, potum, ne deficerent, ministrabant in uesculis, & uerbis efficacibus eos ad certamen animabant. Porro tanta erat in castris lætitia, ut iam quasi certi de uictoria, infra horæ spaciū uallo complanato, et effracto antemurali, castellum muro uiolenter applicarent. Ciues autem, ut prædictimus, trabes proceræ longitudinis, & soliditatis multæ erant in castello præcisissimis funibus, quibus erant religatae, deiecerūt in terram: quas,

quas, qui erant inferius, cum multo periculo suscipientes, infra machinam de tulerant, easq; demum ponti, quem statim, ut dicetur in sequentibus, de castello super murum erexerant, ad maiorem subiecerunt soliditatem. Ex fragib; enim pons contextus erat lignis: nec nisi horum subiecto adminiculo, populum transeuntem sustinuisse.

In parte Australi comes Tolosanus cum suis urbem nihil segnius impugnat. Caput XVII.

Interea uero, dum haec in Septentrionali plaga tanto studio tractarentur, comes Tolosanus, & qui cum eo erant in parte Australi, quanta poterant instantia, eodem zelo ferentes, urbē impugnabant: completoq; uallo, circa quod opus per continuum defudauerant triduum, castellum in manu forti, iuxta murum locauerant, ita ut qui in turribus erant & machina, penè pos sent se mutuo lanceis uulnerare. Erat ergo par utrobiq; populi feruor, & instantia non dissimilis: eoq; diligentius instabat operi, quod ea esset dies, quā quidam Christi seruus, qui in monte Oliueti habitabat, confidenter promiserat urbem esse capiendam. Sed & signum quod ipsi agitati clypei ab eodē monte Oliueti uiderant, eos uehemēter accenderat, et reddiderat de obtinenda uictoria securiores. Videbantur porrō utriusq; exercitus æquis passibus procedere negotium, tanquā ab eodem autore pari diligentia procuraretur, qui mercede condigna, seruorum suorum deuotionem remunerare decreuerat. Tempus enim erat, ut tanti laboris fructum, & militiæ fideliter exhibitæ stipendia reportarent.

Dux & qui cum eo erant, à castello ligneo pontem super murum deponunt: suos immittunt. Vrbs capitur: porta aperitur, & noster inducit exercitus. Caput XVIII.

igitur Dux & Comitum legiones, quæ ut prædiximus, in parte Septentrionali urbem impugnabat, eosq; opitulante Domino profecerat, quod hostibus defatigatis, & iam resistere nō ualentibus, effractis antemuralibus, & uallo penitus complanato, ad murum impunè poterant accedere, rarò autem aduersarijs eis per cancellos aliquid irrogare iniuriæ. Qui uero in castello erat, hortante Duce, in culcitram bombice plenam, & saccos plenos stramine ignem iniecerant, qui flante borea, accensus fumum intra urbem intorquebat caliginosum: quo instante proteruius, qui murum defendere temebantur, ora uel oculos non ualentes aperire, stupidi & fumidè caliginis turbati uoragine, muri deseruere custodiam. Quo cognito Dux, sub omni celeritate trabes, quas ab hostibus eripuerant, sursum ferri præcepit, quibus ex una parte in machina, ex altera super murum locatis, latus castelli quod moueri poterat, deponi præcepit: quo super trabes prædictas collocato, uicem pontis præbuit congrua soliditate subnixum. Sic ergo quod hostes per se introduxerant, in eoruū uersum est læsionem. Ponte igitur sic ordinato, primus omnium uir inclitus & illustris dux Godefridus, reliquos ut subsequantur exhortans, cum fratre suo Eustachio urbem ingressus est: quem continuo subsecuti sunt Ludolfus & Guillelmus uterini fratres, uiri nobiles, & perpetua digni memoria, ortum habentes de ciuitate Tornaco. Consequenter uero infinita tam equitum quam peditum manus, ita ut nec machina, nec pons prædictus plures posset sustinere. Videntes ergo hostes, quod nostri murū iam occupauerat, & Dux suum iam introduxerat exercitū, turres & moenia

q. ii deserunt,

deserūt, ad uicorū angustias se cōferentes. Porro nostri uidentes, quōd Dux, & maxima pars nobiliū, turre sibi uendicauerāt, iam non expectato per machinam ascensu, scalas ad murū applicāt, quorū illis maxima erat copia: nam bini & bini equites ex edicto publico singulas sibi præparauerant, per quas ascendentes unanimiter, alijs qui supra murum erant, Ducis mandatū præstolantes se adiungebant. Ingressi sanè statim post Ducē sunt, Flandrensiū comes, & dux Normannorum, uir strenuus, & per omnia commendabilis dominus Tancredus, Hugo senior, Comes de sancto Paulo, Balduinus de Burgo, Gasto de Beart, Gastus de Bederz, Gerardus de Rossillon, Thomas de Feria, Conanus Brito, comes Raymboldus de ciuitate Oringis, Ludoicus de Monson, Cono de Monteacuto, & Lampertus filius eius, & alij plures, quorum numerum uel nomina nō tenemus. Quos omnes, postquam dux cognouit se intra urbem recepisse incolumes, quosdam ad portā Septentrionalem, quæ hodie dicitur Sancti Stephani, cum honesto dirigit comitatu, ut portam aperiant, & populum introducant, deforis expectantem: qua sub omni celeritate referata, ingressus est passim, & sine delectu uniuersus exercitus. Erat autem feria sexta, et hora nona. Videtur cōstragatum diuinatus, ut qua die & qua hora, pro mundi salute in eadē urbe passus est Dominus, eadem et pro salvatoris gloria fidelis decertans populus, desiderij sui felicem impetraret consummationē. Eadem autē die & primus homo cōditus, & secundus pro primi salute morti traditus esse dicitur. Vnde & decuit, ut eius membra & imitatores, in ipsius nomine de hostibus triumpharent.

Dux cum suis per ciuitatem discurrens, stragam operatur innumeram: Tolosanus à parte Australi via, lenter ingreditur, & suos introducit legiones. Ciuitatis pars in præsidium ciuitatis se recipiunt. Caput XIX.

Porrò Dux & qui cum eo erant, per uicos ciuitatis & plateas, strictis gladiis, clypeis tecti & galeis, iuncto agmine discurrentes, quotquot de hostibus reperire poterant, ætati nō parcētes, aut conditioni, in ore gladij indisserenter prosternebant. Tantaq; erat ubiq; interemptorum stages, & praeforum aceruus capitū, ut iam nemini uia patēret aut transitus, nisi per funera defunctorum. Iamq; penè ad urbis medium diuersis itineribus stragam operantes innumeram, nostri principes peruerterant, & subsequuti populi infinita multitudo, infidelium cruxre sitiens, & ad cædē omnino proclivis: cum comes adhuc Tolosanus & principes alij, qui cum eo erāt, circa montē Sion decertantes, urbē captam, & nostrorū uictoriā ignorabant, sed excito de nostrorū introitu, et strage ciuiū, ingenti clamore, & horrendo sonitu, admirantibus qui in ea parte resistebāt ciuibus, quid nam sibi uellet clamor insolitus, & populi uociferantis tumultus, cognoverunt urbem uiolenter effractā, & nostrorū immissas legiones: unde relicti turribus & muro, ad diuersa fugientes loca, saluti propriæ consulere satagebant. Hī quoniā præsidū ciuitatis in uicino constitutum erat, ex parte plurima se in arcem contulerunt: at uero exercitus pontem libere, & sine difficultate super murum aptantes, & scalas applicantes mœnibus, certatim urbem nemine obstante ingressi sunt. Intromissi autem, portam Australē, quæ illis erat contermina, statim aperuerunt, ut reliquus sine difficultate populus admitteretur. Ingressus estigitur uir

uir insignis & strenuus Tolosanus Comes, & Ysocardus Comes Dienensis, Raymundus Pelez, Vilhelmus de Sabram, Episcopus Albariensis, & alij multi nobiles, quorum numerum uel nomina nulla nobis tradit historia. Hi omnes unanimiter, iunctis agminibus, ad unguem armati, per medium urbem discurrentes, stragam operati sunt horrendam. nam qui Ducem et suos effugerant, putantes se mortem quoconq; modo declinasse, si ad alias se conserrent fugiendo partes, hos sibi habentes obuiam, occumbebant periculis: & Scyllam euitantes, incurrebant Charybdim. Tanta autem erat per urbem strages hostium, tantaç; sanguinis effusio, ut & uictoribus posset tandem & horrorem ingerere.

Cives in atrium templi se conferunt. Tancredus illuc eos persequitur. Fit strages innumera, & sanguis ibidem funditur infinitus.

Caput XX.

Confugerat porrò in atrium templi populi pars maxima, eo quod locus in parte urbis uideretur esse secretior, muro quoq; & turribus, & portis ualidioribus apprimè communis: uerùm eis nihil fuga talis contulit ad salutem. Nam statim cum maxima parte exercitus uniuersi, illuc dominus Tancredus se contulit: & templum uiolenter ingressus, post stragam innunmeram, infinitas auri & argenti, & gemmarum copias inde secum dicitur abstulisse: quæ tamen postmodum, sedato tumultu, restituisse creditur integrum. Porrò reliqui principes, interemptis his, quos sibi per reliquas urbis partes obuiam repererant, audientes quod intra septa templi populus sanguis se contulerat, illuc descendunt unanimes, & intromissa tam equitum quam peditum multitudine, quotquot ibi repererunt, nemini parcentes obruncarunt gladijs, sanguine replètes uniuersa; iustoq; Dei iudicio id certum est accidisse, ut qui superstitionis ritibus Domini sanctuarium prophanauerant, & fidelibus populis reddiderant alienum, id proprij cruoris luerent dispensio, & morte interueniente piaculare persolueret flagitium. Horror erat deniq; cæsorum intueri multitudinem, & humanarum artuum passim fragmenta conspicere, & effusi sanguinis aspergine cunctam redundare superficiem. Nec solum defunctorum corpora membris potioribus lacera & abscessis mutilata capitibus, intuentibus erat angustia, uerum etiam ipsos uictores à planta pedis usq; ad uerticē cruentos madentes periculum erat conspicere, & horrorem quendam inferebant occurrentibus. Cecidisse dicuntur intra templi ambitum ex hostibus ad decem milia, exceptis alijs qui passim per urbem obtruncati sunt: uicos replebant & plateas, quoru minor dicebatur numerus. At uero exercitus pars reliqua per urbem discurrens, per angiportus & uiarum diuerticula latentes, miseris, & mortis periculum declinare cū pientes, pecudum more raptos in publicum, detruncabant. Alij diuersi per manipulos ingrediebantur domicilia, raptumq; patrem familiās cum uxori, bus & liberis, & uniuersa familia, aut gladijs transuerberabant, aut de locis superioribus in terram dabant præcipites, ita ut confractis ceruicibus interrent: quam uero quisq; domū effregerat, eam sibi cum uniuersa uendicabat pertinetia. id enim prius ante urbem captam inter eos conuenerat, quod quisque sibi acquireret, id iure proprietatis sine molestia possideret in perpetuum.

q. iiiij tuum.

Capit. Xx. fol. 185.
ad uero 185. q.
cuncte 15 July

tuum. Vnde urbem perlustrantes diligentius, & stragi ciuium proterius instantes, urbis diuerticula, secessus quoq; & secretiora ciuium effringebant penetralia, clypeos uel quidlibet armorum in introitu desigentes, ut esset sanguinum accendentibus, ne gressum ibi figerent, sed loca præterirent, quasi iam ab alijs occupata.

Vrbe composita sedatur tumultus: & armis depositis, orationis gratia loca circumaneunt uenerabilia: diem agunt solennem.

Caput XXI.

Subiugata igitur penitus ciuitate, & interemptis ciuibus, tumultu aliquātulum sedato, conuenerunt principes ad inuicem, antequam arma depo- nerēt, ordinantes, ut per turres singulas ad maiorem cautelam custodes de- putarentur, & per portas urb̄is singulas uiri honesti constituerentur ianito- res, quousq; de communi conuenientia & publico decreto principū aliquis urbi præficeretur, qui eius curam gereret, & pro libero cuncta dispensaretar bitrio. Hostium enim circumpositorū merito suspectas habebant insidias, et impetus non imprudenter formidabant repentinōs. Tandem uero urbe ad hunc modū ordinata, armis depositis, in spiritu humilitatis & in animo con- trito nudis uestigīs, lotis manib; & sumptis mundioribus indumentis, cū gemitu & lachrymis loca uenerabilia, quę Saluator propria uoluit illustrare & sanctificare presentia, coeperunt cum omni deuotione circuire, & cum int̄imis deosculari suspirijs: specialiter autem Dominicæ passionis & resurrec- tionis Ecclesiam, ubi clerus & populus fidelium, qui per tot annos durēni mis & indebitæ seruitutis iugum portauerant, de restituta libertate, Redem- ptori gratias exhibentes, cum crucibus & sanctorum patrocinij Princi- pibus occurrentes, eos in prædictam cum hymnis & canticis spiritualibus introduxerunt Ecclesiam. Intueri enim erat amoenissimum, & spirituali plenum iocunditate, quanta deuotione, quanto p̄ij feruore desiderij, ad loca sancta accederet populus, quāta mentis exultatione & spirituali gaudio Do- minicæ dispensationis deosculabunt memoriam. Vbiq; lachrymæ, ubiq; suspiria, non qualia moeror et anxietas solet extorquere, sed qualia feruēs de- uotio & interioris hominis consummata lœtitia, solet Domino in holocau- stum incendere. Erat porro tam in ecclesia, quam per uniuersam urbem, tan- tus populi, gratias Domino exhibitis, clamor, ut iam quasi usq; ad sidera tolli sonus uideretur, & de eis merito dictum crederetur: **Vox lœtitiae & exul- tationis in tabernaculis iustorum.** Feruebant sanè pio succensa desiderio, per urbem uniuersam opera misericordiæ. Hi Domino confitebantur deflenda quæ commiserant, uoto se obligantes ne de cætero deflenda committerent: illi in senes, ualetudinarios & egentes profusa liberalitate cunctā erogabant substantiam, pro summis & sufficientibus reputantes diuitijs, quod hunc ui disce diem sibi fuerat cōcessum diuinitus: illi flexis nudisq; genibus, cum sin- gultibus & p̄cordialibus suspirijs loca circuibant uenerabilia, lachrymarū cuncta replentes aspergine: quorum uero sermo dirigebatur ad Dominum, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Quid plura? Difficile est, ut nostro comprehendatur sermone, quanta in plebe fideli sanctæ deuotionis esset im- mensitas. Certatim enim se mutuo uincere cupientes, in operibus pietatis u- nanimiter desudabant, coelestis memores beneficij, & gratiam præ oculis ha- bentes

bentes diuinam, quæ tantos eorum labores remunerare dignata est. Quis enim tā ferrei pectoris? quis mentis adamantinæ? cuius interiora non liquefierent, cum liceret tantæ peregrinationis fructum capere dignissimū, & exhibitæ militiæ numerare stipendia? Quibus tamen mens erat altior, in arcam futuræ retributionis, qua sanctos suos se remuneraturū promisit Dominus, id muneris uidebatur exhibitum, ut per collationem præsentium munerum firma sit exspectatio futurorū, & per eam qui hic peregrinatur Hierusalem, ad eam perueniatur cuius participatio est in idipsum. Porrò Episcopi & sacerdotes in ecclesijs consummantes sacrificia, orabant pro populo, pro colato beneficio gratias exhibentes.

Dominus Podiensis Episcopus, & alijs quidam qui in itinere dormitionem acceperant, uisi sunt in ciuitate, & apparuerunt multis.

Caput XXII.

EA die dominus Ademarus, uir uirtutum, & immortalis memorie, Podiensis Episcopus, qui apud Antiochiam, ut prædictimus, uita decesse, rat, à multis in sancta uisus est ciuitate, ita ut multi uiri uenerabiles, & fide digni cum super ciuitatis murum, primum omnium ascendisse, & cæteros an massæ ad ingressum, oculis corporeis se uidisse cōstanter assererent. & postmodum plurimis loca uenerabilia circumueuntibus, eadem die manifestus apparuit. Alijç quām plures qui in toto itinere diuinis obsequijs mancipati, piam in Christo dormitionem acceperant, in eadem ciuitate apparuerunt multis, loca sancta cum alijs ingredientes. In quo manifestè dabatur intelligi, quia eti uita decessissent, ad æternam etiam beatitudinem uocati, non sunt fraudati à desiderio suo: sed quod pio expetierant studio, pleno sunt effectu consecuti, magnum nobis futuræ resurrectionis argumentum prætendentes. dignumq; erat, ut sicut resurgente Domino multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt, & in sancta apparuerunt multis: ita fidelibus populis sanctæ resurrectionis locum, à Gentili superstitione mundantibus, priscum renouaretur miraculū, ut & ipsi in spiritu resutrexisse credentur, qui resurgentis Domini tam pījs se mancipauerant obsequijs. His igitur & huiusmodi per superabundantem cœlestem gratiam, plebi Dei in ciuitate sancta, miraculosè magis quām mirabiliter exhibitis, tanta erat in populo mentis hilaritas, & interna cordis exultatio, ut labores quos pertulerat infinitos, felices esse diceret ac beatos, quibus id diuini muneris datum esset intueri. Clamor autem spiritualiter exultantis ciuitatis ad Dominū, & quasi præcipiente Domino, solennitas agebatur celebris: ita ut illud Prophetæ impletum ad literam uideretur oraculum, Lætamini cum Hierusalem, & exultate in ea, omnes qui diligitis eam.

Viri fideles qui in urbe habitabant, Petro heremite, cui suam commiscent legationem, ingentes gratias exsolunt, & honore debito prosequuntur.

Caput XXIII.

DEniq; fideles, qui uirum uenerabilem Petru heremitā, quarto uel quinto prius anno in eadē ciuitate uiderant, & cui tam dominus Patriarcha, quām alijs, tam de clero quām de populo maiores pro excitandis occidentaliū regnorum princibus epistolas suas tradiderant, iterum cognoscentes, flexis genibus cum omni humilitate uenerabātur, referentes ad memoriam priorem eius aduentū, & familiaritatis gratiam, quam cum ipsis contrahere

q iij dignatus

dignatus fuerat, gratias exsoluentes, quod tam sedulè tāc fideliter solo pietatis intuitu eorum procurauerat legationē: Dominū etiam super omnia colaudantes, qui in seruis suis gloriosus est, qui ita præter spem humanam, prædicti uiri uias & sermonem in manu eius dederat efficacē, ut & gentes & regna ad tantos labores pro Christi nomine tolerandos, sine difficultate conuerteret. Verè nanc̄ uidebatur sermo hic egressus à Domino, qui ait: uerbi quod egredietur de ore meo, nō reuerteretur ad me uacuum, sed prosperabitur in omnibus ad quem mittam illud. Itaq̄ singillatim & in communi multiplici nitebantur eum honore præuenire, ei solum post Deum adscribentes, quod duræ seruitutis (quam per tot annos passi fuerāt) soluta erat conditio, & ciuitas sancta pristinæ restituta libertati. Dominus autem Patriarcha (ut prædiximus) pro Reipub. statu & salute ciuium, multo precio comparanda in Cyprum nauigauerat, eleemosynas à fidelibus illius regionis mendicaturus: unde tributa & imposta extraordinariè, & supra uires uectigalia personueret, ne pro eorum defectu aut ecclesiis deficerent tributorū exactores, aut populum gladijs manciparent, sicut anterioribus consueuerāt temporibus. Nam omnium eorum quę circa urbem gerebantur, prorsus erat ignarus, & ad consueta quasi redditurus pericula timebat: cui Dominus interim præter spem quietem procurauerat tranquillam.

Ciuitas mundatur de interemotorum cādaueribus. Qui in arcem se contulerant, Tolosano Comiti se dunt. Dies illa in perpetuum celebris constituitur.

Caput XXIIII.

Completis igitur orationibus, & locis uenerabilibus cum omni deuotioribus, uisitatis, uisum est expedire principibus, ne ex interemotorū cādaueribus, aëris pestilens grauaretur corruptela, urbem & maxime templi ambitum ante omnia mundari: unde ciuibus qui casu mortem euaserant, comedibus alligatis id muneri iniungitur: sed quia ad tantum opus non uidebantur posse sufficere, pauperibus etiam de exercitu, merces cottidiana præponitur, ut prædictæ rei dent operam, & sine dilatione urbem expediant. Quo disposito principes ad propria reuersi, domos quales eis interim familia discurrens præparauerat, pro hospicijs habuerūt. Vrbem autem reperientes comoditatibus plenam, et bonis omnibus redundantem, omnes à maiore usq; ad minimum coeperūt copiosius abundare. Reperiebantur enim in effractis domibus, auri & argenti, gemmarū & preciosarū uestium, frumenti, uini & olei, sed & aquæ (cuius maximā in obsidione passi fuerant penuriam) ingentes copie: unde & ipsi qui domus sibi uendicauerant, poterāt habere ad omnem sufficientiā, & indigentibus fratribus caritatiuè ministrare. Factūq; est, ut secūda & tertia & deinceps die, in foro publico rerum uenalium optimis conditionibus exhiberetur cōmercium, ita etiā ut plebs inferior, necessariis omnibus abundaret. Dies igitur solennes & dies agentes lātitiae, cibum & requiem, quibus maxime indigebant, corporibus indulgentes, recreati sunt aliquantulū, diuinī muneri largitatē admirantes, & coelestis gratiæ, qua erga eos dignatus est Dominus abundare, perpetuā præ oculis habentes memoriam. Ad maiorem autē tanti facti memoriā, ex cōmuni decreto sancitum, & cōmuni omnium uoto suscepsum & approbatum est, ut hic dies apud omnes solennis & inter celebres celebrior perpetuō habeatur, in qua ad laudem & glo-

& gloriā nominis Christiani, quicquid in prophetis de hoc factō, quasi uaticinium prædictū fuerat, referatur, & pro eorū animabus fiat apud Domum intercessio, quorū labore cōmendabili, & fauorabili apud omnes, prædicta deo amabilis ciuitas, & fidei Christianæ & pristinæ libertati est restituta. Interea uero pars hostiū ea quæ in Arce Dauid, à facie gladij fugiens se contulerat, uidētes quod urbē uniuersam sibi populus noster uendicauerat, & quod ipsi obsidionem diutius releuare non possent, petita & impetrata à D. Comite Tolosano fiducia, qui circa partes illas turrī uicinior hospitatus erat, quod uxoribus & liberis & omni substantia quam secū intulerant, librum haberent exitum, & securū usq; Ascalonā conductum, arcem ei resignaverunt. Qui uero urbi purgandę curā suscepereunt, adhibita diligentia, & ferventes in opere, partim igne cōsumptis cadaueribus, partim sepulturæ traditis, prout temporis patiebat angustia, subito & infra paucos dies, urbē reddiderunt expeditā, ad solitā eam redigentes munditiā. Vnde & cōfidentius locorum uenerabilū populus frequētabat limina. unde & per uicos & plateas ciuitatis cōuenire, & cōfabulari poterat liberius. Capta est aut̄ prædicta ciuitas, Anno ab incarnatione Domini M. xcix. mense Iulio, decimaquinta die mensis, Feria sexta, circa horā diei nonā: Anno tertio, ex quo fidelis populus, tantæ peregrinationis onus sibi assumpserat: præidente sanctæ Romanæ ecclesiæ domino Urbano Papa secundo, Romanorū uero Imperium administrante D. Henrico iii. In Francia uero regnante D. Philippo. Apud Gr̄cos autem in sceptris agente D. Alexio: præuia domini nostri Iesu Christi misericordia, cui est honor & gloria per infinita seculorū secula: Amen.

LIBER NONVS

Octaua dic, post urbem captam, principes conueniunt, ut ex se unum eligendo urbi & regioni preficiant. clerū indiscretè nütitur contraire. Caput I.

Ancta igitur ciuitate per superabundantē Domini gratiam Christiano populo restituta, et rebus ad aliquē modum tranquillè collocatis, decursis in multa lātitia, in timore tamē Domini, et gaudio spirituali diebus septē, octaua die cōuenerunt principes, habitaturi tractatum, inuocata Spiritus sancti gratia, ut aliquem de suo eligant collegio, qui regioni præsit, & regiam prouinciacē impendat sollicitudinem. Dumq; essent in eo, cōgregati sunt quidam dero, spiritu superbiae tumidi, querentes quæ sua sunt, non quę Christi Iesu, dicentes se habere uerba secretiora, quæ perferri uelint ad principes, intus in conclavi residentes & intromissi dixerunt: Nunciatum est clero, quod ad hoc, ut de uobis unū eligatis in regem, cōuenistis. Videtur aut̄ nobis prop̄ sitū uestrū sanctū, & utile, et omni cura executioni mandandū, si tamen ad id ordine cōgruo ueniat. Certū est porrò, spiritualia temporalib. digniora esse: quę uero digniora sunt, meritò debere precedere. Vnde uidet nobis, nisi ordinop̄ præposterus studiosè querat, quod prius eligēda sit Deo palcēs et religio sa persona, quę ecclesiæ Dei præesse sciat et prodeesse, q; de secularis potestatis electione agat. Si hoc ordine uelitis incedere, placet nobis admodū: uobiscū sumus

*Jerusalem capta
1499. 15 July
Ligurian Henricus
Imperialis*

*m. xvij. mīsi
July xvi. die*

summus corpore & spiritu; si uero secus, in ualidum censemus, & uiribus carere decernimus, qui quid extra nostram connuentiam ordinaueritis. Hæc autem eorum postulatio, et si in superficie uideretur aliquid honestatis habere, tamen intrinsecus habebat maliciæ plurimum, ut docebunt sequentia. Huius autem factionis primicerius erat quidam Episcopus de Calabria, Matu- ranensis uidelicet, qui Arnulpho cuidam, de quo superius satis dictum est, nimia familiaritate coniunctus erat, & ipsum intra sacros ordines constitutum & sacerdotis filium, & ignominia notatum incontinentiae, ita ut in expedi- tione canticum populis se exhiberet, & esset materia fatuis & lasciuis homi- nibus in choro canentibus, contra sacros Canones, & contra omnium ho- nestorum uoluntatem, in Patriarchalem nitebatur locare sedem. Erat enim peruersæ mentis homo, pro nihilo dicens honestatem. unde & cum su- pradicte Arnulpho facile poterat conuenire, iuxta illud: Qualis quisque est, talium consortio delectatur. Pares enim paribus, ueteri prouerbio, faci- le iunguntur. Inuaserat autem hic idem Bethleemiticam Ecclesiam, pactus cum prædicto Arnulpho, quod si eius studio in Patriarcham promouere- tur, iam dictam ecclesiam sine quæstione & molestia, perpetuo libe- possidere: sed eius omnia hæc molimenta, mors uicina præuenit, sicut in se- quentibus dicetur. Defecerat sanè in Clero religionis & honestatis uigor, & dissolutus passim & sine delectu per illicita diffuebat. Dominus Ade- marus piæ in Domino recordationis Podiensis Episcopus, Apostolæ se- dis Legatus, in fata concesserat. Dominus tamen Vilhelmus Aurifacien- sis Episcopus, uir religiosus ac timens Deum, post prædicti beati uiri tran- situm, eandem curam suscepit, & quam diu uixit, administravit fideliter. sed modico elapso tempore, apud Marram quietuit in Domino. His autem defunctis, factum est sicut in Propheta dicitur: Sicut populus, ita & sacer- dos, excepto domino Albariensi Episcopo, & paucis alijs, qui timorem Do- mini habebant præ oculis.

Principes neglecta cleri contradictione, dominum Ducem eligunt, & electum cum hymnis
& cantis sepulchro Domini representant. Caput II.

Principes tamen leue & friuolum reputates prædictoru[m] uerbum, coepito insistentes operi, nihilominus tractabant de proposito. Tradunt quidam eos, ut magis secundu[m] Deum & secundu[m] merita personar[u] in electione pro- cederent, de familiaribus cuiusc[em]q[ue] magnoru[m] principu[m] assumpsisse quosdā seor- sum, & eos ad iurisurandi religionē cōpulisse, quatenus de moribus & con- uersatione dominoru[m] suorum interrogati, uerū sine admixtione fallitatis, di- cerent: hoc aut̄ ea siebat mente & intentione, ut sic de meritis eligendoru[m] pleni- nius & fidelius instruerent electores. Qui postmodu[m] ab electoribus sub debi- to præstiti iuramenti, diligenter interrogati, multa dominoru[m] suoru[m] uitia co- acti sunt secretius cōfiteri, uirtutesq[ue] nihilominus enumerare, ut nudo aper- toq[ue] iudicio cōstaret, qualis quisq[ue] esset eligendoru[m]. Inter quos domini ducis familiares interrogati, responderūt, quod in omnibus dñi Duciis actibus, id magis abscondu[m] domesticis suis uidebaſ, quod ecclesiā ingressus, etiā post diui- norum consummatā celebrationem, inde separari nō poterat, sed de singulis imaginibus & picturis rationem exigebat à sacerdotibus, & ijs qui horum uideban-

videbantur aliquam habere peritiam, ita quod socijs suis affectis alījs, in tādūm uerteretur & nauſeā: & prandia quā certō & opportuno tempore pa-
rata erant, diutina & importuna nimis expectatione minus tempestiuē, ma-
gisq; insipida sumerentur. Quod audientes qui electorū gerebant officium,
beatum dixerunt uirum cui hēc sunt, & cui inter defectus computatur, quod
alius sibi adſcriberet ad uirtutem. tandemq; consonantes adiuicē, post mul-
tas deliberationum partes, dominum Ducem unanimiter eligūt, electumq;
sepulchro Domini cum hymnis & canticis deuotissimē obtulerunt. Dicitur
tamen, quod in dominum Comitem Tolosanum Raymundum, procerum
maxima pars conueniret: sed hoc intelligentes, quod niſi regnum conseque-
retur, domum eſſet statim reditus, natalis ſuī dulcedine ducti, etiam con-
tra conſcientiam ſuam, multa de domino Comite confinxerunt ut reus habe-
retur; ille tamē nihilominus patriam ſpernens, Christū deuotissimē ſecutus,
nō ab hī retrorsum, ſed in anteriora ſe extendens, peregrinationem, quam ſe-
mel ingressus eſt, & uoluntariam paupertatem uſq; in finē proſecutus eſt:
ſciens quā qui perſeuerauerit uſq; in finē, hic ſaluuſ erit. Et illud: Nemo mit-
tens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus eſt regno Dei.

Dux promotus, à Comite Tolosano turrim David quam ab hostibus ſucepterat, reponeret: Diſſeminent
principes, ſed tandem turrim obtinet poſtulatam. Caput III.

*Sod. fe. dg. Day
de boculio Eliz. 11²
In regno*

Domino igitur Duce, de communi uoto, concurrente omnium conſen-
ſu, regni apicem obtinente, Comes sancti Aegidij ciuitatis praefidium,
arcem uidelicet David, quam ſibi ab initio (ut praeſimilus) hostes tradide-
rant, poſſidebat. Erat autem in eminentiore ciuitatis parte, uerſus Occiden-
tem ſita, & ingentibus quadrisq; constructa lapidibus, unde totā urbem in-
ferius poſita in erat intueri. Hāc quaſi totius ciuitatis nouiſſimum refugium,
uidens Dux ſibi deeffe, certum ſi illam haberet, arbitratus ſe habere principa-
tum, coepit à domino Comite in auditorio eā reponere. Comes uero eam,
tanquā ſibi ab hostibus traditā, uſq; in Pascha, quo transire & domū redire
proposuerat, eam ſibi uelle habere, ut interim cū ſuis honestius in regno mo-
rā facere poſſet, allegabat. Dux uero niſi turrim habeat, uniuersa ſe uelle deſe-
rere, dicebat: allegans omnino in honestum eſſe, ut eo domino designato, al-
ter ciuitatis haberet praefidium, quem quaſi parem aut ſuperiorem conſpice-
ret. Comes autem Normannię, & Flandrenſium Comes domini Ducis par-
tem fouebant, qui uero cum domino Comite sancti Aegidij, eius etiam fami-
liares erant, ut domino ſuo, faltem hac uia, occaſionem præberent abeundi,
partem iuuabant aduersam. Factumq; eſt autem, ut quo uſq; de iure decerne-
retur, cui cedere deberet, turrim in manu domini Albariēſis Epifcopi, quaſi
ad ſequeſtrum de communi consilio cōmiserit. Ille uero non exſpectato iudi-
cio, ante litis cōtestationem domino Duci dicitur eam tradidiffe: cumq; ſibi
poſtmodum à nonnullis imputaretur, uim ſibi illatam publicē afferebat. Do-
minus igitur Comes, exacerbatuſ plurimum, & indignatione plenus, quod
turrim ita ignominioſe (ut ſibi uidebatur) amiferat, et quod ceteri principes,
non ſatis benefiſiorum eius memores, quāe in uia eis ſæpius cōtulerat, ſecus
eum minus agerent amicē, descendens ad Iordanem, & aquis eius lotus, ad
propria redire, ſuorum ſatisfaciens desiderijs, diſponebat.

Epifcopus

Episcopus Maturanensis, uir subdolus & nequam, quendam Arnulphum sibi similem, in Pa
triarcham nititur promouere: sed non proficit. Crux Dominica
reperitur. Caput IIII.

AT uero predictus Maturanensis Episcopus, uir subdolus & nequam, non cessabat interea plebem indoctam contra pios concitare principes, & in uulgo serere, quod inuidiae causa, ut eam liberius possent conculcare, principes nollent ecclesiæ prouidere. Assumensq; secum eiusdem factionis complices, predictum Arnulphum, alijs contradicentibus, elegit: & auxilio fretus Comitis Normannorum, cuius erat & fuerat in tota expeditione familiaris & conuiua, in sedem patriarchalem, fatuo populo suffragia inconsulta ministrante, inthronizauit: sed neuter suis adiuventionibus laetatus est diu. Nam Arnulphus temerè assumptam coactus est deponere dignitatē: & eius turpitudinis impudens patronus, uiarum suarum fructus recollectis in proximo. Per idem tempus inuenta est in parte sanctæ resurrectionis ecclesie seorsum, portio una Crucis Dominicæ: quam ob metum gentilium, quorum iugum patiebantur fideles, ad ampliorem cautelam, multo ante, paucis admissis, occultauerant. Hanc studio et opera cuiusdam hominis Syri, qui eius tam preciosi depositi fuerat conscius, repartam, theca reconditam argenteam, primum ad Domini sepulchrum, deinde ad templum Domini, cum hymnis & canticis spiritualibus deportantes, persequentes eam uniuerso clero & populo, consolationē quasi de cœlo missam omnes in cōmune acceperūt, arbitrantes se laborū & molestiarum suarū mercedem condignā recepisse.

Quis & unde fuerit, & quibus maioribus fuerit progenitus Dux Godofredus, aperietur.

Cap. V.

SAE predicto igitur domino Duce, per Dei gratiam in regni culmine confisato, scandalisq; omnibus, si qua emergerant, amputatis, regnum in diebus eius conualescere & confirmari coepit. Regnauit autem anno uno, pecunias hominum id exigētibus, ne diuturniore tanti principis solatio, regni nouelli plantatio recrearetur, & aduersus ingruentes molestias reciperet consolationem. Raptus est de medio, ne malitia immutaret cor eius: sicut scriptum est, Viri misericordiæ colligunt, & non est qui reputet. Oriundus uero fuit de regno Francorum, de Rhemensi prouincia, ciuitate Boloniensi, que est seclusa mare Anglicum sita, ab illustribus & religiosis originē ducens progenitoribus. Pater eius fuit dominus Eustachius senior, illustris & magnificus eiusdem regionis Comes: cuius multa & memorabilia fuerunt opera, quorum adhuc apud seniores finitimarum regionū memoria est in benedictio, ne, & in pia recordatione uiri religiosi & timentis Deum. Mater uero inclita, & inter Occidentis nobiles matronas, tum morum prærogatiua, tum generositas titulo præclara, Ida nomine, Lotharingiæ Ducis eximij Godefridi, qui cognominatus est Struma, soror. Qui postmodum cum sine liberis esset, nepotem æquiuocum, in filium suum adoptauit, eumq; uniuersi patrimonij sui, hæredem constituit. Vnde eidem defuncto, in eodem Ducatu succedit. Fuerunt porro huic tres ex utroq; parēte fratres, quibus & morum dignitas & uirtutum, tanti principis uere dabat esse Germanos: dominus uide licet Balduinus Comes Edissanus, qui eidem postea successit in regno. dominus quoq; Eustachius Comes Boloniensis, patri synonymous, qui in bonis suc-

Nis succedēs paternis, post patrem obtinuit Comitatum: cuius filiam illustris & magnificus Anglorū rex Stephanus, Coahaldē nomine, uxorem duxit. Hic etiam, ut D. Balduino fratri absq; liberis defuncto succederet, à principi- bus Orientalibus citatus, uenire noluit, timens ne sine scandalo eius promotoio celebrari non posset. Tertius fuit D. Vilhelmus, uir inlytus, à paterna & fratrum simul honestate & strenuitate non degener. Duo primi dominū & fratrem suum in expeditione secuti sunt, tertio domi remanente. Fuit autē sicut & secundum interiorem hominem, morum gerens prærogatiā, & cui meritō primitiua competerent, dominus Godefridus uir religiosus, clemēs, pius, ac timens Deum, iustus, recedens ab omni malo, serius & stabilis in uerbo, seculi uanitates contemnens: quod in illa ætate, & militari presertim profissione rarum est: in orationibus iugis, & in operibus pietatis assiduus, libe- ralitate insignis, affabilitate gratus, mansuetus & misericors, in omni uia sua commendabilis, & Deo placens. Fuit autem & corpore procerus, ita ut maximis minor, & mediocribus maior haberetur: robustus sine exemplo, membris solidioribus, thorace uirili, facie uenusta, capillo & barba flauus mediocriter, in usu armorum & exercitio militari omnium iudicio quasi singularis.

Matris præagium de futuro statu filiorum. Caput VI.

Horum tantorum principum mater, sancta & religiosa, & Deo placens semina, dum adhuc esset in etate tenera, spiritu plena diuino, futuras preuidit conditiones, & statum qui præparabatur adultis, quasi quodā prædictit oraculo. Nam dum semel circa matrem, sicut mos est puerulis, luderent ad in- uicem, & se se laceissent, ad matris gremium frequentē haberent recursum, accedit quod eis sub eius chlamyde latentibus, uir uenerabilis comes Eustachius, eorum pater, ingressus est. Vbi cum mutuō se prouocarent, pedes & manus agitantes, matris, qua induita erat, aperta chlamyde, quæsiuit comes, quid nam esset quod ibi tam crebro moueretur. cui illa respondisse dicitur: Tres magni principes, quorum primus Dux, secundus Rex, tertius Comes futurus. Quod postmodum benigna dispensatione diuina impleuit clemen- tia, & uerum prædictisse matrem, rerum euentus subsequens declarauit. Pri- mus enim dominus Godefridus, ut præmissum est, defuncto succedēs aiun- culo, eius ducatum obtinuit, regnum etiam Hierosolymorum postmodum uniuersorum principum electione consecutus: in quo secundus natu, domi- nus ei Balduinus successit: tertius, dominus Eustachius, qui defuncto patre succedens in uniuersum, auitam eorum, ut præmissum est, obtinuit hæreditatem. Præterimus deniq; studiose, licet id uerum fuisse, plurimorū cōstruat narratio, Cygni fabulam: unde uulgò dicitur, sementinam eius fuisse origi- nem, eo quod à uero videatur deficere talis assertio. Vnde his prætermis- sis, ad id quod cooperamus de domino Duce, prosequendum redeamus. Huic autem inter cætera quæ de more suo gessit egregiè, accidisse dicitur quiddam memoria dignum, quod præsenti dignum duximus inlerere narrationi.

Recensetur factum eius memorabile in quadam monomachia. Caput VII.

IN singulari nanque quodam certamine, quod ipse multum inuitus subiit, sed iuxta regionis consuetudinem, salua opinionis sue integritate declinare non poterat, extitit factum eius memorabile, & praesenti narratione dignum. Passus est uir insignis à quodam nobili & potente uiro (qui de numero erat principum, eiusq; dicebatur consanguineus) in curia domini Imperatoris, super quibusdam ingentibus praesidijs, & latè diffuso patrimonio quæstionem: super qua, cum utriq; parti, experiendi gratia dies esset præfixus, eo adueniente, praesentes se exhibuerunt tam reus quam actor in curia. Vbi lite contestata, cum prædictus uir nobilis proponeret uenditionem, Dux autem quantum poterat reniteretur, secundum leges patriæ, adiudicata est inter eos monomachia, id est pugna singularis. Cumq; imperij maiores principes ad hoc tantis elaboraretur uiribus, ne tam insignes uiri spectaculum de se populo prestanter indignum, seç; tanto uellent subiçere discrimini, in quo alterutrius opinionis integritas possit periclitari, & non proficerent: mandata est executioni imperialis sententia. & uulgi stante corona, principibus de more circumpositis, locum ingressi sunt, futuro certamini deputatum, Martem dum experturi. Dumq; in eo conflictu à uiris illustribus & magnificis strenue nimis decertaretur & uiriliter, casu contigit, quod uibrato in aduersarij clypeum istu Ducis confractus est gladius, ita ut supra capulum uix ad semipedalem quantitatem in manu eius fieret residuum. Quod uidentes qui astabant principes, quod Ducis cōditio facta esset multo deterior, indicta pace, adeunt Imperatore, & supplicantes impetrant, ut de compositione erga tam egregios principes tractare liceat. Vnde dum inter eos tractaretur diligenter perseverans, agonē reiterat, rediens in idipsum. Dumq; eius aduersarius propter integritatem gladij sui sibi quasi superior factus uidebat, instat proterius, Duci negās requiem, quo usq; Dux ad solitam recurrens uirtutem, qua singulariter præeminebat, & ira succensus, irruens capulo quem gestabat manu, tanta circa tempus uirtute percussit aduersarium, quod eum quasi seminecem, solo deiecit prostratum, ut penè uita uideretur omnino destitutus. & electo proprij fragmento gladij, & hostis prostrati gladium manutenus, principes ad se uocat, qui eum prius de compositione conuenerant, & rogat attentius, monens ut de pace tractantes, uirum insignem, qui iam defecrat tam ignominiosè, subtraherent. Qui admirantes Ducis uirtutem egregiam, & misericordiam incomparabilē, pace impetrata, controversiam tam honesto fine sopherunt, ut tamen Dux uictor, & immortalē dignus gloria apud omnes haberetur.

Item factum eiusdem egregium in uictoria Imperatoris Henrici, contra Radulphum pseudoregem Saxonum. Caput VIII.

ILlud quoq; factum, est haud inferioris gloriæ, in frequenti hominum uersatur memoria, quod praesenti lectioni nihilominus dignū duximus inserere. Saxonum populus, inter Germanicas nationes ferocissimus, Romani imperij iuga ferre detractans, & liberioribus habenis excussis, disciplinę regulam negare cupiēs, à D. Henrico Imperatore defecrat: incipit sua adeò erat obstinatus

obstinatus proterua, ut contra prædictum Augustum, regem sibi crearet quendam comitem, Radulphum nomine, uirum nobilē de eodem populo. Hac iniuria permotus Imperator, uniuersos imperij principes ad se generaliter fecit euocari. Quibus ante se constitutis, iniuriam omnibus tum notam pandit, ad ultiōrem inuitat. Illi uero omnes imperij gloriam æmulantes, & Saxonum enorme delictum nimis ægrē ferentes, certatim semetipſos expouſunt, uires compromittunt: non esse dissimulandam tantam contra Romanum imperium afferunt iniuriam, sed plectendum morte tam peculiare flagitium: & leſae crimen maiestatis, ultore gladio feriendū decernunt. Ex condicto igitur, & domini Imperatoris mandato, ad locum destinatum, die præfixa, infinita millia secum trahentes, adsunt, de uniuersis imperij finibus tam Ecclesiastici, quam cæteri principes, Saxonū regionem violenter ingressuri, & exacturi de tantis iniurijs uindictam. Cumq; congressionis dies imminet, & ordinatis legionibus uterque exercitus in procinctu se haberet præliandi, conuocatis ad se principibus Imperator, quaerit cui tutè possit imperiale committere uexillum, & tantorum exercituum constituere primicerium. Cui de communī consilio datum est responsum: Dominum ducem Lotharingiæ Godefridum præ omnibus ad id oneris idoneum & sufficientē esse. Cui, tanquam uiro à tot millibus electo, & singulariter omniū iudicio excellenti, tradidit Aquilam, multum inuito & renitenti. Contigit autem illa die, quod confligentibus inter se hinc inde exercitibus, & hostiliter nimis adiunctorum gladijs instantibus, Dux cum Aquila præcedens Imperatorem, uersus aciem, cui præerat pseudorex Radulphus, contendens, illuc aciem, cui præerat Imperator, direxit: ad quam perueniens, cōtracta & dissoluta acie regis, præfente Imperatore & principibus aliquot, uexillum quod gestabat, regi per uitalia pectoris immersit: & eo transuerberato, ad terrā deiecit exanimē: denuo signum, licet cruentatum, erigens Imperiale. Videntes autē Saxones, regem suum defecisse, defecerunt & ipsi, domino Imperatori se dedentes. & satisfactione iniuncta pro delicti modo, receptis munitionib. & obsidibus, quorum interuentu se obligauerunt, ne aliquando simile attentarent, in gratiam reuersi sunt. Hæc autem idcirco inseruimus, ut quantus esset apud maximos orbis terrarum principes, hic, de quo agimus, uir inclytus, insinuet. Maximum enim esse, nemo est qui dubitet, à tantis principibus, qui pares in orbe non dicuntur habere, unum omnium iudicio optimum designari, præsertim cum ipse eorum iudicium opere tam insigni approbauerit: & præsenti arguimento, quod uerum de illo sensissent, edocuerit. Fuerunt & alia multa eiusdem uiri incliti magnifica & admiratione digna opera, quæ usq; in praesens in ore omnium, pro celebri uertuntur historia. Inter cætera quoq; propositum habens peregrinationem ineundi, castrum, unde ei cognomen erat, Bilionem uidelicet, in agro in situ munitione, commoditatibus, & longè lateq; difuso territorio, celebre ac nominatissimum, Ecclesiæ Leodiensi, pia liberalitate in perpetuam eleemosynam cōcessit habendum. Sed nos qui ea tantum quæ apud nos gessit, describere sumus aggressi, ad propositum redeamus.

Quām pia liberalitate erga ecclesias quae sunt Hierosolymis, abundauerit: & quōd humilitatis intentu,
regio diademate noluit insigniri. Caput IX.

Postquam igitur regnum obtinuit, paucis diebus interpositis, sicut uir religiosus erat, in his quae ad decorum domus Dei habebat respectum, soli citudinis suae Domino cœpit offerre primitias. Nam protinus in ecclesia Domini sepulchri, & templi Domini, Canonicos instituit, eisque ampla beneficia, quae Præbēdas uocat: simulque & honesta domicilia circa predictas Deo amabiles ecclesias assignauit: ordinem & institutionem seruans, quas magnæ & amp'issimæ à p̄s principibus fundatae ultra montes seruant ecclesiæ: plura etiam, nisi mors eum præuenisset, collaturus. Adduxerat etiam prædictus uir Deo amabilis peregrinationem ingressurus, de claustris benè disciplinatis monachos uiros religiosos, & sancta conuersatione insignes, qui toto itinere, horis diurnis & nocturnis ecclesiastico more, diuina ibi ministrabant officia. Quos, postquam regnum adeptus est, iuxta eorum postulationem, in ualle Iosaphat locauit: amplissimoque loco, eorum gratia, constituit patrimonium. Quæ autem, & quanta sunt, quæ ecclesijs Dei pia liberalitate concessit, longum esset enumerare: ex tenore tamen priuilegiorum ecclesijs indultorum, colligere est, quot & quanta sunt, que uir Deo plenus, pro animæ suæ remedio locis uenerabilibus erogauit. Promotus autem humiliatis causa, corona aurea, regum more, in sancta ciuitate noluit insigniri: ea contentus, & illi reuerentiam exhibens, quam humani generis Imperator, in eodem loco usque ad crucis patibulum pro nostra salute spineam depor-tauit. Vnde quidam in Catalogo regum, non distinguentes merita, eum dubitant connumerare: magis attendentes quæ exterius geruntur in corpore, quam quæ fidelis & Deo placens anima mereatur. Nobis autem non solum rex, sed regum optimus, lumen & speculum aliorum uidetur. Non enim consecrationis munus, & ecclesiastica spreuisse credendus est princeps fidelis sacramenta: sed pompam seculi, & cui omnis creatura subiecta est, uanitatem, & peritoram humiliter declinasse coronam, ut immarcessibilem alibi consequeretur.

Princeps Aegyptius militiam & vires suas omnimodas contra nos traxit, & in Syriam dirigit. Caput X.

PEr idem tempus, urbe recens capta, dum adhuc principes, qui eam diuino mancipauerant cultui, nondum essent diuisi ab invicem, rumor insu-nuit, & uerè sic erat, quod princeps Aegyptius, inter Orientales potentissimus, ex uniuersis regionibus ditioni suæ subiectis militares conuocauerat copias, & exercitus collegerat infinitos: indignè ferens, quod populus barbarus, de ultimis egressus terrarum finibus, in regnum suum introierat, & prouinciam in proprio suo subditam occupauerat uolenter. Vocatoque ad se militiæ suæ principe Elephdalio, qui alio nomine dicebatur Emireus, præcipit ut uniuersum Aegypti robur, & omnes imperij vires colligens, in Syria ascendat, & populū presumptuosum deleat de superficie terræ, ita ut non memoret nomen illius ultrà. Erat aut̄ hic idem Emireus Armenius nomine, à Christianis habens originem parentibus: sed diuitiarum immensitate suffocatus, apostatauerat à creatore suo, fide neglecta, ex qua iustus uiuit. Hic idem etiam,

etiam eodem anno, quo à fideli populo est obsessa, & fidei restituta Christianæ, candem à populo protectam ciuitatem, à Turcorum potestate dominio suo uendicauerat: uixq; eam mensibus undecim obtinuerat quietam, cum Christianus exercitus eam, propitio Domino, ab indebitæ iugo seruitutis eripuit. Indignatus ergo, quod tā reciso tempore sua potitus erat uictoria, & quod momentanea uidebatur, & erat per eum domino suo acquisita possessio, laborē sibi gratanter assumit iniunctum, sperans de his qui factum eius denigrauerat, posse facilius triumphare. Assumpto igitur sibi uniuerso exercitu, & uniuersis Aegyptijs uiribus, qualis Aegyptiaca dioceesis in optimo statu constituta tunc poterat ministrare, ascendit in Syriā, in spiritu uehementi, & intolerabili fastu, propositum habens populum nostrum deletere, ne eius extaret memoria. Sed Domino uisum est aliter, qui est terribilis in consilijs super filios hominum. Veniens igitur cum equitatu magnifico, & ingentibus copijs, ante Ascalonam castrametatus est. Deniq; associauerant se eorum expeditionibus ex uniuersa Arabia, & finibus Damascenis ingentes copiae. Et licet Turci prius non satis bene cum Aegyptijs conuenirent, sed suspectas mutuo suas haberent uires, & æmulum contra se alternatim dilatare satagerent imperium: tamen nostrorum metu, et si non ob gratiam, quam haberent mutuam, conuenerunt adiuicem, ut in nostrorum qui de nouo aduenerant supplantationem molirentur aliquid: satius arbitrati, suorum pati fastus æmolorum, & iugum etiam portare, quam barbarorum duros & feroces nimium gladios experiri. Sic igitur Aegyptiorum, Arabum, & Turcorum congregatis in unum innumerabilibus copijs, in agro (ut pre diximus) Ascalonitano castra contulerant, inde Hierosolymam profecturi: nec enim arbitrabantur, quod tantæ multitudini noster occurrere præsumeret exercitus.

Dux è diuerso completis apud Hierosolymam Letanijs & orationibus, circa Ramulam congregatis principibus, expeditiones colligit.

Caput XI.

Quo audito, congregati adiuicem nostri principes, episcopi, clerici, & populus uniuersus, arma baiulantes spiritualia, & ante sepulchrum Domini cum gemitu & lachrymis, corde contriti & humiliato prostrati orabant, postulantes à Domino, ut populum suum clementer ab imminentibus liberaret periculis, quem usq; in præsens misericorditer sibi conseruauerat uitorem: & qui locū sanctificationis suę mundari uoluerat, eum ulterius contaminari propter gloriam nominis sui non pateretur. Inde etiam nudis pedibus cum hymnis & canticis spiritualibus ad templum Domini eodem deuotionis seruore accedentes, effusis coram Domino præcordijs, orabant dicentes: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam gentibus in perditionem. Quibus de more completis, præcepta ab episcopis benedictione, & ordinatis qui medio tempore urbī præfessent ad custodiā uiri prudentibus, Dux cum Comite Flandrensi ex urbe profectus, in campis descendit Ramulensis, cæteris principibus in urbe relictis. Porrō uiri illustres, dominus Eustachius, Ducis frater, et dominus Tancredus, euocati à ciuibus Neapolitanis, ut urbem sine molestia reciperent, illuc de mandato

r ij Ducis

Ducis erant profecti . ubi moram facientes , tum propter loci opulentiam , tum ut urbi sufficientem designarent custodiam , horum quæ sic dicebantur erant ignari : sed euocati à domino Duce , sine dilatione redeunt , reliquis principibus associati . Dux uero & Flandrensius Comes , peruenientes Ramulam , ubi de facto plenius sunt edocti , certum habentes quod prædictus Eumerius cum suis copijs ante Ascalonam consedisset , misso omni celeritate nuncio , reliquos principes , qui rei expectantes certitudinem in urbe remanserant , coepit euocare .

Committitur prælium , & nostris diuinatus consertur uictoria , receptis diuitijs innumerabilibus . Caput XII.

AT uero Comes Tolosanus , & alijs Deo deuoti principes cognito per Ducis nuncium , quod in tam graui multitudine hostes aduenerant , quodqz tam in uicino castra locauerant , inuocato de superius auxilio , collectis quas pro tempore & loco habere poterant viribus , in campestria Philistij ad eum locum qui hodie dicitur Ybelim , ubi dominū Ducem esse cognouerant , descenderunt . Erant autem eis equitum mille ducenti , peditum uero circa nouem millia . Cumqz ibi per diem noster quieuisset exercitus , circa horam undecimam apparuit eis in campestribus , quasi de remoto , multitudo ingens : quam rati hostilem esse exercitum , præmissis ducentis leuioris armaturæ , qui de eorum statu & numero reliquos instruerent , ipsi se ad arma præparant : cumqz accederent propius qui præmissi fuerant , cognoverunt armenta esse boum , equorum , camelorumqz phalanges . Erant tamen ibi animalibus curam præstantes equites , pastorum uice armatis custodiam intendentes . Ad quos cum peruenisset noster exercitus , non expectato congressu , fugerunt tam pastores , quam qui pastoribus præerant equites , gregibus & armentis sine custode relicti . Capti sunt tamen quidam ex eis , quorum relatione de hostium statu , & proposito plenius edocti , cognoverunt quod prædictus princeps iuxta eos , quasi ad miliaria septem castra locaverat , propositum habens post biduum accedere , & nostrum delere exercitum . At uero nostri certi de prælio acies instruunt nouem , quarum tres præponunt , tres locant in medio , tres præcipiunt subsequi , ut undecunqz ad eos hostium fiat accessus , triplicem ibi reperiant acierum ordinem sibi obiectum , de hostium uero numero nullus poterat habere certitudinem . nam & infinita erat eorum multitudo , & singulis diebus incrementi aliquid eorum accedebat viribus . Sic igitur obtenta sine contradictione præda , quæ præ nimia multitudine numerum excedebat , noctem illam transegerunt gaudetes , more tamen prudentum , & quibus disciplinæ militaris plena erat experientia , curam circa se peruigilem , & debitas obseruantes excubias . Mane autem facto , uoce præconia bellū indicitur , & instructis ordinibus Domino rei commendantes exitum , in hostes unanimiter properant , uictoriae spem in eo collocantes , cui facile est cum paucis multos superare . Porro Aegyptj & qui eis adhaerant de partibus Syriæ nostrorum uidentes instantiam , & animositatem importunam , longè aliter sapientes quam prius cœperunt de viribus diffidere , & in sua numerositate spei minus , & minus habere fiducia , arbitrantes omnem illam quæ occurrebat multitudinem hominum esse cohortes .

hortes. Nostrorum sanè ut dictum est, modicus erat numerus, sed præda, de qua iam superius fecimus mentionem, casu, nemine ducente, nostris legionibus se applicuerat, ita ut nostris iter fagentibus non procederet, & eisdem proficiscentibus continuo sine duce sequeretur. arbitrati ergo nostrorum infinitum esse numerum, viresq; incomparabiles, fugerūt nemine persequente, uix etiam in fuga salutem inuenire posse sperantes. Amissus est ergo illa die, casu incognito, scandalorum fomes, auctor seditionum Matu- ranensis episcopus, ignorantibus cunctis eius exitum: quounque tamen causa id acciderit, rebus humanis exemptus desit comparere. Dicitur tamen quod à domino Duce ad uocandos principes qui in urbe remanserant missus, dum rediret, captus sit ab hostibus, & occisus, aut carceri perpetuo mancipatus. Collata igitur de superius uictoria, in hostium castra noster peruenit exercitus. Vbi tantam uariæ supellestilis & peregrinarum copiam inuenit diuitiarum, ut usque ad nauitem satiati, mella fastidirent, & placentas: & pusillus & abiectus dicere posset, Inopem me copia fecit. Sic igitur fugientibus aduersarijs, palma sine labore nobis concessa, cum ingentibus gratiarum actionibus reuersi sunt Hierosolymam, tam principes quam uniuersus Christianus exercitus, onerati manubij, & prædam inauditam secum trahentes, gaudentes & exultantes in Domino, tanquam uictores capta præda quando diuidunt spolia.

Discedunt principes ab inuicem: Normannus & Flandrensis repatriant, Tolosanus
redit Constantinopolim, Tancredus urbi preficitur Tib
riddensi. Caput XIII.

His ita gestis Deo amabiles, Deoq; deuoti principes domini Normanni, norum Flandrensiūq; Comites, consummato fœliciter assumptæ si- bi peregrinationis itinerary, ad propria redire disponunt: inde iter arripien- tes, nauigio Constantinopolim ad dominum Imperatorem Alexium per- uenerunt. à quo benignè tractati, & cum honestis dimissi muneribus, au- store Domino, sani & incolumes in suam se patriam receperunt. Quorum alter, Normannorum uidelicet Comes, domum rediens, rerum statum, ab eo quem reliquerat, peregrè proficisciens, secus à uoto, longè inuenit muta- tum: nam dum in expeditione Domino militaret, frater eius primogeni- tus Vilhelmus, qui cognominabatur Russus, rex Anglorum, uita fun- stus, sine liberis discessit: cumq; ei successionis ius & regni primitua merito competenter, frater eius Henricus natu se posterior, persuadens regni prin- cipibus, quod frater suus Hierosolymis rex constitutus, redeundi animum non haberet, regnum Angliae hac fraude obtinuit. Reuersus ergo frater, ab eo cecepit (sicut & de iure poterat) regnum instanter reposcere. cumq; ille id negaret penitus, classe parata, & cōuocatis copijs in Angliā ingressus est uio lenter, ubi cum omni regni illius robore frater occurrens, paratus erat cum fratre cōgredi: sed intercedētibus pacis mediatoribus, pax inter eos reforma- ta ea conditione, quod rex fratri suo primogenito certam pecuniæ summam singulis annis daret nomine census. Quo facto, Dux in terrā suam reuersus est pacificus, postmodum uero, cum quædā castella quæ Rex in Normānia

etiam anteç in regem promoueret, possidebat, Dux ab eo reposceret, & ille reddere negaret, obsecrit ea ut uiolenter cōprehenderet. Quo auditio, Rex in Normannia cū ingentibus copijs trāsfretauit: & cū fratre dimicans, cepit eū, & perpetuo carceri mancipauit. ubi et defunctus est, fratre postmodū eidē in uniuersum succedente. Dominus quoq; sancti Aegidij usq; Laodiceā Syrię reuersus, uxore ibi dimissa, ad eā in proximo reditus, iterū Cōstantinopolim, ad eundem D. Imperatorem, cum honesto comitatu profectus est: ubi ab Imperatore suscepitus magnifice, benignè tractatus, & ingentibus donis & ampla remissus munificentia, in Syriam ad uxorem & familiam post biennium, ut in sequentibus dicetur, sospes reuersus est. Dux uero detento secum inclito et nobili uiro domino Tancredo, Comite quoq; Gernerio de Grez, & alijs quibusdam nobilibus, commissum sibi à domino regnum prudenter strenueç administrabat. Concessit autem, & solita liberalitate donauit iure hæreditario in perpetuum possidendam, urbem Tiberiadensem supra lacum Genezar sitam, cum uniuerso principatu Galileæ, simul & Caiphiam, quę alio nomine dicitur Porsina, urbem maritimā cum suis pertinentijs p̄dicto domino Tancredo. In quo principatu ita Deo placide & laudabiliter se habuit, quod usque in præsentem diem memoria eius in benedictione est apud illius homines prouinciae. Sed & ecclesiæ eiusdem dioecesis ingenti fundauit sollicitudine, & amplis dotauit patrimonij, Nazarenam uidelicer & Tiberiadensem, Seir montis Thabor, & insuper ecclesiastica contulit ornamenta. Quorum portionem non modicam per fraudem & calumnias subsequentium principum p̄dicta amiserunt loca uenerabilia. Tamen usque hodie de residuo necessaria sibi procurant, pro illius orantes anima, qui tam pia liberalitate, & tantæ charitatis uisceribus erga Dei ecclesiæ abundauit. Et quia in modico fuit fidelis, supra multum constitutus est à Domino, & intrauit in gaudiū patris familiæ, pro uniuersis quæ dederat, centuplum accipiens. Nam mox infra biennium meritis exigentibus, ad principatum uocatus Antiochenum, illam quoq; à temporibus Apostolorū gloriosam, & noblem magis & magis plurima largiendo nobilitauit ecclesiam. Sed & principatum pluribus subiugatis urbibus, & præsidij mancipatis, longè lateç promotis finibus ampliavit, sicuti in sequentibus dicetur.

Boamundus Antiochenorum princeps, & Balduinus Comes Edissanorum, Hierosolymam uenient, nativitatē Dominicā ibi celebrantes. Caput X I I I.

DVm hæc in regno sic aguntur, dominus Boamundus Antiochiæ princeps, dominus quoque Balduinus p̄dicti domini Ducis frater, Comes Edissanus, multorū relatione habētes compertum, quod reliquæ eorum fratres & tantæ consortes peregrinationis, prosequente eos fauore diuino, urbem sanctā sibi uendicauerant, & uig cauſam consummauerant fœliciter, condicunt inter se diem certum, quo paratis ad iter necessarijs, illuc auetore Domino proficiscantur, ut laborū suorum cauſam, uota Domino soluētes, cōpleant, et ut D. Duci, domino quoq; Tancredo, et alijs principibus frater, num impendant solatiū. Remanserāt enim hi duo illustres & magnifici uiri, alter apud Antiochiā, ut principatum cōseruaret: alter apud Edissam, ut ab irruen-

irruentibus hostibus protegeret comitatū. Ita enim ab initio statim post captam Antiochiam, de communi prouidentia fuerat ordinatū, ut uterque confessas sibi diuinatus Dei cultrices urbes non desererent, sed curam ad earum tuitionem impenderent per uigilem, ne forte irruentibus hostibus, & reparatis copijs, rediuiua pararentur bella, & sic in uacuum cucurrisse. Licet ergo uterque negotiosus esset plurimū, tamen consummandæ peregrinationis gratia propositum urgerent, & die præfixa iter arripiunt. Dominus itaque Boamundus, assumptis secum eis qui eiusdem peregrinationis desiderio trahebantur, & ingentibus tam equitum quam peditum copijs, iam usque Valeriam urbem maritimam, quæ est sub castrum Margath, peruererat, ubi fixerat inuitis ciuibus sua tentoria. Porro dominus Balduinus, eum è uestigio sequens, apud prædictam urbem eundem repperit, coniunctis agminibus coepito insistunt itineri. Applicauerant autem per eosdem dies, apud Laodiceam Syriæ, homines de Italia: inter quos erat uir literatus & prudens, religiosus quoque ualde et honestatis amicus, dominus Dabertus Pisanorum Archiepiscopus, quidam quoque de Apulia Episcopus Arianensis. hi etiam castris prædictorum se adiunxerant. unde & numerus factus est maior, ita ut sexus promiscui, tam equitū quam peditum, deceretur esse multitudo ad uiginti quinq̄ millia. Iter ergo aggressi, & oram secuti maritimam, non nisi hostium reperiunt urbes, unde cum maxima difficultate, & alimētorum inopia, uiam poterant inceptam conficere: cum enim non haberent commercia, & uenalia non reperirent, defecerat uiaticulum in eorum cistarcij. Sed & algoris uehementia, & imbrum intemperies, multos ad supremum compulit desertum: hyems enim erat, mensis Decemb. Soli enim Tripolitani & Cagliarienses, in tam prolixo itinere, transeuntibus obtulerunt uenalia, & tamen cum multo alimentorum defectu, & famis angustia procedebant, non habentes iumenta & apta sarcinis deuehendis animalia. Tandem protegente eos diuina clementia, peruererunt Hierosolymam, ubi à domino Duce, & ab uniuerso clero & populo deuotè suscepiti, loca sancta corde contrito & in spiritu humilitatis perlustrantes, fide discunt oculata, quod uerbo & doctrina prius comprehenderant. Celebrato sanè in Bethleem Domini natiuitatis die, præsepe uident, & speluncam admirabilem, ubi pia Dei genitrix, salutis porta, mundi reparatorem pannis inuoluit, & lacte pauit uagientem.

Dabertus ecclesiae Pisanae Episcopus, Hierosolymitanæ ecclesiae preficitur
Patriarcha. Caput X V.

CVm igitur usq; ad illum diem, quasi per menses quinq; Hierosolymitana uacasset ecclesia, proprium non habens antistitem, conuenierunt qui præsentes principes erant, ut in ea parte ecclesiæ Dei prouiderent. Demū post multa deliberationum libramina, prædictum uenerabilem uirum dominum Dabertum, de communi omnī consilio in sedem collocant Patriarchalem: nam quod de Arnulpho prius factum fuisse diximus, sicuti imprudenter factum fuerat, ita & subito & facile dissolutum est. Prædicto ergo uiro Dei in sede collocato, tam dominus Dux Godefridus, quam dominus princeps Boamundus, hic regni ille præcipatus humiliter ab eo suscepserunt inuestitaram,

stitoram, ei arbitrantes se honorem impendere, cuius tanquam minister ille
in terris uicem gerere credebatur. Quo facto, assignatae sunt domino Patriar-
chæ possessiones, tam illæ quas tempore gentilium à diebus Græcorū, Græ-
cus habuerat Patriarcha, quam quædam erogatae de nouo, ut haberet un-
de honeste sustentari posset domus Patriarchalis. His ita rite completis, sum-
pta à domino Duce licentia, dominus Boamundus, dominus quoque Bal-
duinus, in fines suos reuersuri, ad Iordanem descenderunt. inde per uallem
illustrem, eiusdem fluminis ripam sequentes, Scythopolim transeuntes, usq;
Tiberiadem peruererūt. Vbi assumptis sibi necessarijs ad iter alimentis, se-
cus mare Galilææ viam carpētes, Phœnicem Lybanicā ingressi, Paneadem,
quæ est Cæsarea Philippi, à dextris prætereuntes, Itureā ingredientes, usq;
ad locum cui nomen Heliopolis, quæ alio nomine dicit Malbec, accesserūt.
Inde ad oram maritimam redeuntes Antiochiam, protegente eos diuina cle-
mentia, sani & incolumes attigerunt.

Studio malignorum inter Ducem & Patriarcham, graues consimilatae suscitantur
questiones, super turri David, & quarta parte ciui-
tatis. Caput XVI.

INterea Hierosolymis studia et opera quorundam malignorum, quibus sem-
per cordi est scandalum serere, & aliorū inuidere tranquillitati, suscitata est
quæstio, inter dominum Patriarcham, & dominum Ducem, domino Pa-
triarcha reposcente ab eo ciuitatem sanctam Deo ascriptam, & eiusdem ciui-
tatis præsidium: simulq; urbem Ioppensem, cum suis pertinentijs. Cumq;
liquandiu agitata esset præsens quæstio, Dux, sicuti vir humilis erat, & man-
suetus, ac timens sermones Domini, in die Purificationis beatæ Mariæ vir-
ginis, præsente clero & populo uniuerso, Ecclesiæ sanctæ resurrectionis,
quartam partem Ioppe resignauit. Postea die sancto subsequentis Pascha,
in præsentia cleri & populi, qui ad idem festum conuenerant, urbem Hiero-
solymam cum turri David, & uniuersis eius pertinentijs, in manu domini
Patriarchæ resignauit: ea tamen conditione, ut prædictis urbibus cum ter-
ritorijs suis ipse interim fruercit, quo usq; captis ex alijs urbibus una uel dua-
bus, regnum Dominus permitteret ampliari. Quod si medio tempore Dux
absq; legitimo defungeretur hærede, prædicta omnia absq; difficultate, om-
ni contradictione remota, in ditionem domini Patriarchæ cederent. Hæco-
mnia eti relatione aliorum cōperta, et etiam quorundam opera scripto man-
data, præsenti interseruimus narrationi: miratur tamen, quibus rationibus
motus dominus Patriarcha, hæc aduersus Ducem suscitauerit quæstionem,
cum nec uspiam legerimus, aut à uiris fide dignis audierimus, ea conditione
domino Duci, regnū authoribus Principbius fuisse traditum, ut alicui per-
sonæ, alicuius præstationis animæ, uel perpetuæ uinculo se sciret obligatum.
Nec pro crassa & supina nostra ducenda est ignorantia, cum quolibet mor-
talium amplius harum rerum ueritatem, diligenter iuuestigauerimus, ad

hoc specialiter studiosè, ut ea præsenti scripto mandare-
mus, sicuti longè ante, in nostro fuit
proposito.

Quara

Qua ratione quarta pars ciuitatis in ius & potestatem domini Patriarche
cesserit. Caput XVII.

VEruntamen quartam partem ciuitatis ab introitu Latinorum, & etiam
à multis retro temporibus, Hierosolymorum Patriarcham certum est
tanquam propriam possedisse. Quod qualiter acciderit, & unde initium possi-
dendi habuerit, & caussam, breuiter aperiendū est. nam nos studiosius hoc
inuestigantes, frequenti inquisitione tandem ad huius rei peruenimus inda-
ginem. Habent ueterum traditiones, dum ciuitas illa ab infidelibus detinere
tur, nunquam pacem continuam, uel ad tempus modicum habuisse: sed fre-
quentibus bellis, et crebris obsidionibus, finitimis principibus eam sibi uen-
dicare uolentibus, perpetuò fuisse fatigatam. Vnde eius & turres & mœnia
tum uetustate, tum obsidentium opera, in ruinam collapsa, hostiū insidijs lo-
cum latè patēre cogebant. Cum igitur ea tempestate Aegyptiorum regnum
uiribus & diuitijs, sed & prudentia seculari, cæteris que uel in Oriente uel in
Austro erant regnis esset prestantius, uolens Aegyptius Calipha imperij sui
sines porrigeret, & suam longè lateq; propagare ditionē, missis exercitibus,
uniuersam Syriam usq; Laodiceā, quæ Antiochiae cōtermina, Cœles Syriae
limes est, uiolenter occupauit: designatisq; præsidibus, qui urbibus tam ma-
ritimis quam mediterraneis præfuerint, uectigalia constituit, & uniuersam re-
gionem sibi fecit tributariam: præcipiens singulorum ciuibus locorum, ciui-
tatis suæ muros redificare, & turres ualidas per circuitum erigere. Hac com-
muni lege procurator qui Hierosolymis præerat, eiusdem loci compulit ha-
bitatores legibus parere cōmunibus, & mœnia cum turribus in statum re-
formare priorē. Quibus cum partes futuri designarentur operis, contigit ex
malitia magis quam ex opum comparatione, quod quarta pars structuræ il-
lius, miseris Christianis qui in urbe degebant, designaretur. Erat autem præ-
dicti fideles, tot angarijs & perangarijs, tributis & uectigalibus, & aliorum
sordidorum munerum præstatione attenuati adeo, quod omnium opes uix
sufficerent, ut una uel duæ de prædictis turribus resarcirentur. Videntes ergo
quod occasiones quererent aduersus eos, non habentes aliud refugium, ad
Præsidem accedunt, cum lachrymis supplicant, orantes, ut iuxta eorū possi-
bilitatem onus eis imponatur: nam quod iniunctum eis fuerat, omnino in-
sufficientes erant portare. Qui cum à sua præsentia eos excludi præcepisset,
sub graui interminatione dixit: Edicta summi principis, sacrilegium est uiola-
re: aut ergo opus iniunctum consummabitis, aut ultoribus gladijs, tanq; læ-
se maiestatis reos, uos oportet succumbere. Tandem multiplicatis intercesso-
ribus, & munerum interuentu, apud Præsidem ferias obtinent, quo usque
missis legationibus, ad D. Cōstantinopolitanum Imperatorem, eius ad per-
agendum opus prædictum, implorent eleemosynam.

Item de eodem: & quæ loca uenerabilia sepe dicta pars infra se continet. Cap. XVIII.

Destinati ergo nuncij ad prædictum principem, & lachrymas fidelis
populi non sine suspicij audientium, quantum possunt exprimunt di-
ligentius: pandentes ex ordine, spuma, colaphos, uincula, carceres, bono-
rum direptiones, cruces, supplicia quæ miser ille populus pro Christi nomi-
ne incessanter pateretur, et nunc quas de nouo aduersus hanc plebeculam ad
perden-

perdendum eos quererent occasiones. Porrò tunc agebat in sceptris, uir prudens & magnificus D. Constantinus, qui cognominatus est Monomachus, Constantinopolitanū Imperium strenue & uiriliter administrans. Is lachrymosis Christi fidelium petitionibus gratuitum impendens assensum, pecuniam promittit, unde opus iniunctum possit absolui, eorū molestijs & continuis afflictionibus plena charitate compatiens. Adiicit tamē conditionem, quod ea lege sit eam pecuniam eis largitur, si apud regionis dominum id obtinere possint, ut intra prædictum muri ambitum, quem de Imperialibus eleemosynis erigere proposuissent, nulli nisi Christiano habitare liceret. Scripta igitur ad Cyprios, ut si Hierosolymitæ fideles id possent impetrare, de uectigalibus & fisco debitís tantam eis pecuniam ministrarent, quæ prædicto operi sufficere possit. Illi uero ad propria reuersi, domino Patriarchæ & plebi quomodo egerint, pandunt seriatim, qui gaudētes uerbum amplexi sunt, & ad implendam legem pactorum, quām dominus adiecerat Imperator, omni studio fideliter elaborant. Missis igitur nuncijs ad magnum & supremum eorum principem, Aegyptium uidelicet Calypham, prosequente eos diuino fauore, apud eundem prædictam impetrat postulationem, & munimentum, eius subscriptione & sigillo corroboratum, insuper obtinent. Tandem feliciter consummato negocio, ad propria reuersi, designatam muri partem, autore Domino, compleuerūt: anno ab incarnatione Domini M. lxij. Regnante apud Aegyptios, & id fieri permittente Bomensor Elmonstenlab, anno tricesimo sexto ante urbis liberationem. Habitauerunt sanè usque in illum diem, promiscuè cum fidelibus, Saraceni: sed ab ea hora, audita iussione Principali, ad alias ciuitatis partes de necessitate se cōtulerunt, quarta predicta fidelibus sine contradictione dimissa. Vnde conditionem suam uidentur fecisse longè meliorem. nam de cohabitatione uirorum Belial, multo sepius oriebantur scandala, & multiplices eis accedebant molestijs: tandem seorsum habitantes, sine admixtione zizaniorum degebant quietius: si quas habebant quæstiones, ad cognitionem referebant ecclesiæ, & mediante domini Patriarchæ (qui pro tunc erat) arbitrio, controuersias inter se decidebant. Sic ergo ab ea die, & ea ratione qua prædictimus, prædicta pars ciuitatis quarta, alium non habebat, nec habuit iudicem, nisi Patriarcham, & eam quasi propriam ecclesia sibi perpetuò uendicauit. Distinguitur etiam quarta prædicta hoc modo: à porta Occidentalī, quæ dicitur David: per turrim angularem, quæ cognominatur Tancredi: usq; ad portam Septentrionalē, quæ dicitur Protomartyris Stephani: est ambitus muri exterioris. Interius uero limes est uia publica, quæ ab eadem porta usq; ad mensas numulariorum directe protenditur, & inde iterum ad portam occidentalem. Continet autem intra se uenerabilem locū Dominicæ passionis & resurrectionis, Domum hospitalis, utrumque monasterium, uidelicet uirorum & sanctimoniarium, quorum utruncq; cognominatur De Latina: domum etiam Patriarchalem, & Canonicorum Dominici sepulchri claustrum, cum suis pertinentijs.

Quis

Quis esset status regni per illa tempora: & quomodo Dux urbem maritimam Arsur obseruit: & qua de causa eandem soluerit obsidionem.

Caput XIX.

Eodem tempore, cum iam serè omnes principes qui in expeditione uene-
rant, essent ad propria reuersi, ita quod Dux solus, cui regnum erat com-
missum, & dominus Tancredus, qui in parte solicitudinis à domino Duce
tanquam vir strenuus, & prudens, & felix, erat detentus: tam modicæ erant
nostrorum facultates, & militantium copiæ, ut omnibus conuocatis, & cer-
tatim concurrentibus, uix inuenirentur equitum trecenti, & pedestri duο mil-
lia. Urbes autē qui in nostram uenerant ditionē, paucæ admodum erant: &
locis hostilibus interiectis, interpolatae, ita ut summo periculo, cum necessi-
tas id exposcebat, de una ad aliam ueniret. Suburbana aut̄ etiam in nostrorū
finibus uniuersa ab infidelibus & Saracenis incolebant: qui licet sequiores ho-
stes nostro non essent populo, eoq; piores quo & domestici: nulla enim pe-
stis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Hi nō solum incaute
gradientes uījs publicis obtruncabant, & hominum mancipabant seruituti,
verum etiam agrorum culturam denegabant, ut fame nostros affligeret, ma-
lentes ipsi esuriem pati, quam nostris, quos hostes reputabant, aliquam mini-
strarent commoditatem. Nec solum urbibus egressi, suspectas habebant se-
mitas, uerū & in domibus intra urbium moenia constitutis, propter inha-
bitantium raritatē, & patulas hostibus murorū ruinas, uix tutus inueniebae-
t ad quiescendū locus. Nocturni enim fures, urbes uacuas, & raro habitatore
cultas, clandestinis irruptionibus effringebāt, in proprijs domicilijs multos
oppidentes: unde nonnulli clam, multi etiam manifeste possessiones quas
acquisierant deserentes, reuertebant ad propria, arbitrantes quod una die hi
qui patriam tueri nitibantur, ab hostibus opprimerent, & non esset qui eos
ab imminentibus cladibus posset eruere. Hi causam edicto dederunt, utan-
nuā præscriptio locum haberet, & eorum foueret partes, qui in tribulatione
perseuerantes per annum & diem tranquillē & sine quæstione aliquid possi-
derent. Quod introductū est, ut prædictimus, odio illorum qui timoris causa
suas reliquerant possessiones, ne post annum redeentes, ad earum admitte-
rentur uendicationem. Cumq; tanta regnum laboraret inopia, adiecit tamen
vir Deū timens, Deoq; amabilis, autore Domino, regni fines ampliare: con-
uocatisq; militaribus auxilijs, & populo regionis, urbem maritimam, Iop-
peni conterminam, quæ olim dicta est Antipatrida, nūc uero vulgari appell-
atione dicit Arsur, obsidet. Sed cū in ea essent viri fortes, & strenui armis,
victualibus & cæteris ad hos usus necessarijs abundātes, Dux uero exterius
grauem sustineret inopiam, & maximē quia naues nō habebat, quibus ob-
sessis introitum negaret & exitum, necessitate compulsus, prædictam soluit
obsidionem, expectans ut tempore procedente, magis opportuna sibi ad id
complendum cōcessa, diuinitus eidem se offerret occasio: sed morte preuen-
tus immatura, ad optatum propositum nō peruenit.

Factum memoria dignum, quod Duci in eadem obsidione accidit. *Caput XX.*

Accidit autem in eadem obsidione dignum memoria quoddam, quod
presenti lectioni curauimus inserere. De montibus Samarię, in quibus
urbs Neapolitana sita est, quorundam suburbanorum reguli deferentes se-

s cum

cum xenia panis & uini, caricarumq; & uiuæ passæ, ad predictam descendere
runt obsidionem, magis (ut credimus) ut nostrū explorarent uires & mul-
titudinē, & de statu eorū plenius edocerent, quām ut Duci deferrēt munera.
Hi, postq; in exercitū peruererunt, ut ante Ducem introducerent, coeperunt
instanter postulare. in cuius constituti presentia, obtulerunt donaria quæ se-
cum attulerant. Dux aut, sicut uir humilis erat, & seculi pompā omnino de-
clinans, super saccum stramine plenū, humili positi, residuebat, suos expectans
quos pabulatum emiserat. Quod intuentes illi, admiratione stupidi, quæsie-
runt, cur tantus princeps, & tam admirabilis dominus, qui ab Occidente ue-
nerat, totum concusserat Orientē, & regnū maximū in manu ualida occupa-
uerat, ita sederet inglorius, ut necq; tapetia, necq; holoserica circa se more habe-
ret regio: nec stipatus satellitibus armatis, formidabilem se præberet acceden-
tibus. Quibus ita percūstantib. quæsiuit Dux quid loquerent. quo cognito,
respondit: Quod homini mortali sufficere meritò terra pro sede tēporali po-
terat, cui post mortem perpetuū domiciliū est præstitura. Quod audiētes qui
gratia tentandi accesserāt, admirantes uiri responsum, humilitatē & pruden-
tiā, abierunt dicētes: Quia uerè hic est, qui uniuersas regiones debeat expu-
gnare, & cui repositum est de uitæ merito, populis & nationibus principari.
Mirabantur & timebant pariter finitimarū habitatores regionum, peregrini
uirtutē, & successum populi, eoq; in maiore rapiebantur admirationē et me-
tum, quo hæc suorum relatione, quibus amplius credere tenebantur, cogno-
uerant. & usq; ad Orientis ulteriora factum hoc tam mirabile diuulgabat.

Boamundus Antiochenorum princeps apud urbem Meloteniā capitur.

Caput XXI.

DVm hæc ita in regno Hierosolymorum aguntur, accidit quod quidam
Gabriel nomine, Armenius natione, qui urbi Meloteniā, trans Euphra-
tem in Mesopotamia sitæ præerat, Persarum timens incursum, & eorum nō
ualens sustinere molestias, legatos misit ad D. Boamundū Antiochenorum
principē, inuitans ut ad se uenire nō differat, prædictā urbem quibusdā con-
ditionibus interpositis, illicō recepturus. Quod audiens uir magnificus D.
Boamundus, uocationē uiri impigre secutus, assumpto sibi solito comitatu,
transito Euphrate, Mesopotamiā ingressus, penè iam ad urbem prædictam
peruenerat, cum ecce Turcorū quidam potentissimus satrapa, Dasnam no-
mine, eius aduētu præcognito, ex improviso in eius comitatū irruit: & incau-
tos opprimens, quosdā in ore gladij peremit, reliquos uero multitudinē ho-
stium ferre nō ualentem, adegit in fugam. Ipse uero D. Boamundus, peccatis
exigentibus, captus est ab hostibus, & eorum uinculis mancipatus. Quo suc-
cessu elatus, de multitudine exercitus, quem secū trahebat copiosum, præsu-
mens, eandem urbem obsidione uallat, in proximo sperans se eam habiturā.
At uero qui de prædicto periculo euaserant, Edissam peruenientes, Comiti
ex ordine pandunt casum, qui D. principi & eis acciderat. Quod intelligens
uir strenuus, domino principi tanq; fratri uterino compatiens, & periculosō
rei euentu cōmotus, interim militares cum omni celeritate conuocat copias:
& sumptis ad iter necessarijs, ad partes uelox accelerat. Distare autē dicitur
prædicta ciuitas ab Edissa itinere dierum trium. quod subito & mature con-
ficiens, iam proximus urbi aderat: sed audiens prædictus Dasnam Comitis
aduen-

aduentum, obsidione soluta, secum ducens D. Boamundum, quem tenebat in uinculis, in partes regni sui, prælium declinans, secessit ulteriores. At uero comes audiens, quod predictus Damasma eius formidans aduentum, ab ob sidione discesserat, insectatus est triduo fugientem: uidens quod non proficeret, Meleceniam reuersus est, ubi a predicto Gabriele magnifice, cum ingenti copia ac gloria suscepimus, tractatus optimè, ciuitatem eisdem conditionibus, quibus domino Boamundo predictus Gabriel obtulerat habendam, recepit. Hisque peractis, ad propria reuersus est.

Dux incautius se habentes, & inde cum preda maxima reuertitur. Arabum quidam regulus, uidens uirtutem Ducis, cum eo paciscitur. Caput XXII.

In terea dum uir insignis dominus Dux, & sui, qui cum eo (alijs discedentibus) ut regnum conseruarent, Hierosolymis remanserat, tanta laboraret in opia, tanta affligerentur paupertate, quantam uix aliquis uerbo posset expressare: accidit, quod per exploratores, quibus merito fides erat adhibenda, nunciatum est, quod in partibus Arabiæ trans lordanè, in regione Ammonitarum quidam Arabes incautius se haberent: unde si super eos repente irrueretur, ingentia possent lucra reportari. Quibus uir illustris persuasus, conuatis secretiis, tam equitū q̄ peditū copijs, quales regnum recens ministrare poterat, transito lordanæ, hostiū fines ingressus est: ubi feliciter consummato negotio, dum cum ingenti præda gregum & armentorum, & infinitis mancipientibus reuerteret, nobilis quidam, & populo suo preclarus princeps, de gente Arabum industrius, & discipline militaris feruentissimus amator, impetrata pace per internuncios, ad eum cum honesto nobiliū eiusdem gentis accessit comitatu. Audierat enim multorū relatione, de populi huius uiribus, & gloria, qui ab Occidente descendens, per tot terrarū spacia, & tantā laborū multipli citatē uniuersum sibi Orientē subiecerat: & præcipue de Ducis uirtute singulari, & strenuitate præcipua, unde studio feruentissimo eum uidere gestiebat. Accedens igitur, & exhibita reuerētia, cum debitæ salutationis affatu, multa precum Ducem rogauit instantia, ut in conspectu eius, gladio suo, camelum maximū, quem prælē ad eum usum exhibuerat, ferire dignaret, ut & ipse posset uirtutis eius alijs testimoniū perhibere. Cui dux, quoniā ad uidendum eum de remoto aduenerat, acquieuit: & euaginato gladio, camelī præsentis caput amputauit ita facile, tanquā si rem fragilē iussus esset præscindere. quo usq; obstupeuit Arabs uirtutis immensitatē: sed in mente sua multum id ascribebat ensis acumini. Vnde impetrata licentia, ut confidentius loqueret, quæsivit, utrum cum alterius gladio simile quid posset operari? Dux uero subridens, eiusdem nobilis uiri sibi dari præcepit gladiū: quo arrepto, aliud sibi eiusdem generis animal iussit præsentari: quo percusso, caput eius uno ictu sine difficultate præcidit. Hic uero primum saepe dictus uir nobilis admirari cœpit cum stupore uehementi, & ictus uehementiam, non ex ferri acie, sed ex robole uiri cognouit procedere. Quodque de uiri uirtute audierat, uerum esse comperit: unde oblatis muneribus in auro & argento, & in equis, domini Ducis sibi conciliauit gratiā. & reuersus ad propria, uirtutis, quam in Duce uiderat, præco factus est, ad quoscunq; loquebatur. Dux uero cum præda & manubrijs Hierosolymam reuersus est.

mod. xi. 910
Balduini
1100 Augustus

Eodem mense, Julio uidelicet, idem dominus Godefridus, regni Hierosolymorum egregius moderator, ualida & incurabili correptus ægritudine, ægrotare coepit ad mortem. Tandem inualesceente morbo, nec exaudiente remedia, assumpto salutis nostræ uiatico, deuotè poenitēs, et uerus Christi confessor, uiam uniuersæ carnis ingressus est, centuplum accepturus, & cum beatis spiritibus uitam possessurus æternam. Obiit autē decimo quinto Cal. Augusti: anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo. Sepultus est uero in ecclesia Dominici sepulchri, sub loco Caluariæ, ubi passus est Dominus. Vbi & successoribus eius usq; in præsentem diem pro sepultura deputatus est locus.

L I B E R D E C I M V S

Dominus Balduinus Edissanus comes, defuncto fratri succedit in regno. Caput I.

Recedente ab hac luce, sed tamen lucem meliorem consecutus, inclytæ & piæ in Domino recordationis, domino duce Godfrido, primo ex Latinis regni Hierosolymorū moderatore insigni, uacauit regnum mensibus tribus. Tandem uero, siue de supremo domini ducis iudicio, siue de cōmuni principiū, qui pauci erant, consilio, citatus est dominus Balduinus Edissanus comes, domini predicti ducis ex utroq; parente frater, ut in regnum accederet, iure sibi debitum hereditario, & fratri succederet in eadem cura. Hic in adolescentia sua, liberalibus disciplinis conuenienter imbutus, clericus, ut dicitur, factus est, & in Remensi, Cameracensi, Leodiensi ecclesijs beneficia, quæ uulgò Præbendæ dicuntur, gratia generositatis, qua singulariter præeminebat, obtinuit: tandem ex causis nobis occultis, arma capessens militaria, deposito clerici habitu, miles effectus est. Demumq; procedente tempore, uxorem ex Anglia duxit illustrem & nobilem, dominam Gutueram nomine, quam secum ducens, dominum ducem Godefridum, dominū Eustachium fratres suos, viros uirtutum & immortalis memoriæ, in expeditionem illam primam fuit: stam & felicem secutus est. Prædicta uero eius uxor, antequam Antiochiam fidelis perueniret exercitus, longo fatigata dolore, apud Maresiam optimo fine uita decessit, ibi q; sepulta est, ut prædiximus. Ipse autem postmodum ab Edissano duce uocatus, & ab eo adoptatus in filium, & post eius morte Comitatū cum suis pertinentijs consecutus, sicut diligenter præmissum est: uxorem duxit cuiusdam nobilis & egregij Armeniorum principis, Tafroc nomine: qui cum fratre Constantino circa Taurum montem præsidia habebat inexpugnabilia, multasq; uirorum fortium copias: unde & propter diuitiarum & uirium immensitatē, gentis illius reges habebantur. De sementina autem eius secundum carnem origine, & de progenitorum excellentia, uel natuitatis loco, non multū est necessarium repetitos edere tractatus: nam dum superius domini Ducis gesta conscriberemus, sufficienter de illa quæ communis est ambobus, edisse,

ruimus ingenuitate,

De corpore

De corporis habitudine, & qualitate morum eiusdem domini Balduini. Caput II.

Dicitur autem fuisse corpore ualde procerus, ita ut, sicut de Saul dicitur, altior esset uniuerso populo ab humeris supra capillū, & barbā fuscus, carne tamen mediocriter niueus: naso aquilino, & prominentē pusillū labro superiore, cum subiecto dentium ordine aliquantulum depresso; non tamen catenus, quod usq; ad uicium ei possit imputari. Grauis in incessu, habitu & uerbo serius, chlamydem semper deportans ab humeris, ita ut ignotis grauitate quam & uerbo prætēdebat, & habitu) episcopus magis quam secularis persona uideretur. Veruntamen ut uiciatæ propaginis, & primæ maledicti, onis heredem se non dubitaret, carnis dicitur lubrico impatienter laborasse: ita tamen cautè quæ ad illum defectum respiciunt, negocia procurare fatigebat, ut nemini scandalum, nulli uis maior, nulli enormis infligeretur iniuria: quodc;rarum est in huiusmodi, uix ad paucos ex cubicularijs eius, huius rei poterat peruenire notitia: tamen si more peccatorum ad excusandas excusationes in peccatis eius fautor quærerit descendere, uidetur aliquantulum apud homines, & si non apud districtum iudicem, excusationē habere de hoc peccato, sicut in sequentibus dicitur. Fuit autem nec multum distentus pinguedine, nec immoderata macie tenuis, sed media quadā corporis habitudine, promptus ad arma, ad equum agilis, impiger & solitus: quoties eum uocabant regni negotia. Porrò magnificentiam, animositatem, & disciplinæ militaris experientiam, et cæteras animi benè dispositi dotes egregias, quas uelut iure hereditario à progenitoribus in se transfusas, tam ipse quam fratres eius perpetuō posse derunt, superfluum uidetur in eo commendare, præsertim cum domini Ducas ita extiterit expressus æmulator, ut crimen sibi reputaret ab eius uestigj declinare: eo minus, quod cuiusdam Arnulphi, hominis nequam & pessimi (qui Hierosolymis erat Archidiaconus, cuius ad malum omne opus & intentio prona dicebatur: de quo superius fecimus mentionē, quod sedem inuaserat Patriarchalem) nimia utebatur familiaritate, & regebatur consilio, quod ei ad notam imputabatur.

Comes Garnerus, defuncto Duce, turrim occupat, prædictum Balduinum occulte citat internuncij. Caput III.

Defuncto igitur domino Duce, & sepulturæ tradito, ut præmisimus: hi, quibus de supra uoluntate mandauerat testamenti sui executionem, arbitrium deserentes defuncti, suam illius iudicio prætulerunt uoluntatem. nam necq; arcem David domino Patriarchæ Daberto tradiderunt, nec ciuitatem eius resignauerunt ditioni, sicut testamenti tabulis continebatur, & sicut in die sancto paschæ, quod proximè præterierat, præsente clero & populo, in ecclesia Dominicæ resurrectionis, Dux in Domino piæ recordationis, patris inter eum & dominū Patriarcham initis, interseruerat. Huius aut̄ contumaciae princeps erat quidam comes Garnerus de Grez, miles acerrimus, dominorum Ducis & Comitis consanguineus: hic confessim mortuo Duce, prædictam turrim inuadens, diligenter cōmunicerat, miseratq; ad dominum comitem Balduinum occulte nuncios, alijs ignorantibus, ut uelociſſimus, et sine dilatione ueniret: dumq; sub eo facto à domino Patriarcha sollicitaretur frequentius, ut Ducis uoluntati satisfaciens, arcis ius ecclesiæ resignaret, innesit in eſtebat

Alio 1100
augusto
Balduinus

ctebat ambages, moras contexens, & tempus quocunq; modo quærens redimere, ut Comes citatus, interim iure suo adhuc illibato posset accedere: sperans, multum gratiae apud sacerdotium Comitem, pro huiusmodi fidelite exhibita, se inuenturum. à qua spe delusus decidit, præter omnium opinionem. Accidit enim, quod infra quinq; dies, idem Comes, casu uita deceperit, omnibus ducentibus pro miraculo, & domini Patriarchæ meritis ascribentibus, quod hostis & persecutor ecclesiæ ita subita morte defecera: sed neq; in eius defectu ecclesiæ melior facta est conditio. Nam qui in præsidio erant, quod acciderat non magni facientes, in eadem usque ad aduentum Comitis Edissani perstiterunt. Porro dominus Patriarcha sciens Comitem uocatum esse, & eius formidans aduentum, uolens eius promotionem quocunq; modo impedire, domino Boamundo Antiochenorum principi, epistolam rei seriem plenius cōtinentem dirigit. Cuius rescriptum ad maiorem rei euidentiam, præsentि inserere curauimus lectioni.

Epistola domini Deiberti, ad principem Antiochenorum. Caput IIII.

SCIS fili charissime, quoniam me ignorantem & inuitum, bonæ tamen ac sanctæ intentionis affectu, in eam quæ omnium ecclesiarum singularis est mater & gentium domina, Rectorem et Patriarcham elegeris, electumq; communis tam cleri ac plebis, quam principum assensu, in huius summæ dignitatis sedem, licet indignum, Dei præeunte gratia locaueris. In quo ergo culmine constitutus, quanta pericula, quot labores, quot persecutiones sustineam, iniurijs offensus mille, meus cognoscit animus, & ipse cognoscit omnium inspectio Christus. Vix enim dux Godefridus dum adhuc uiueret, non tam propriæ uoluntatis arbitrio, quam malorum persuasione seductus, ea reliquit ecclesiæ tenenda, quæ Turcorum temporibus, qui tunc fuerat Patriarcha, tenuerat, & sancta Ecclesia, cum amplius honorari & exaltari debuerat, tunc maiora desolationis & confusionis suæ opprobria sustinuit. Resipuit ille tamen, & per misericordiam Dei ab impietatis desistens proposto, in die purificationis Beatæ Mariæ uirginis, de loppe quartam partem ecclesiæ sancti Sepulchri dedit: & post in die Paschalis solennitatis, iam ultra superbè sapere, aut in seculari pompa confidere respuens, diuino nutu compunctus, cuncta quæ iuris erant Ecclesiæ, liberè reddidit: & homo sancti Sepulchri ac noster effectus, fideliter se Deo, & amodo militaturum sponsavit. Reddidit itaque nostræ potestati turrim Dauid, cum tota Hierosolymitana urbe, eiusq; pertinentijs, & quod in loppe ipse tenebat: sic tamen, ut ob rerum temporalium insufficientiam, nostra concessione, ipse hæc tandem teneret, donec illum Deus in captione Babylonis, aut aliarum urbium amplificasset. Si autem absque hærede masculo moreretur, hæc omnia absq; illa contradictione ecclesiæ redderentur. Hæc omnia cum in præsentia totius cleri ac populi in die solenni Paschæ ante sacrosanctum Sepulchrum confirmasset, & in lecto ægritudinis de qua mortuus est, coram multis & probatis testibus ipse constituit: quo defuncto, Comes Garnerius, ut hostis contra ecclesiam Dei insurgens, fidem pactumq; iustitiae nihil pendens, turrim Dauid contra nos muniuit: & legatis suis ad Balduinum directis, mandat, uti ecclesiam Dei direpturus, resq; eius uiolenter occupaturus, quantumcunque.

toctus ueniat. unde iudicio Dei percussus, quarto post obitum Ducis die
 obiit. Hoc autem ipso mortuo, uiri ignobiles ac de plebe, adhuc eandem tur-
 rim cum tota urbe occupantes tenent, aduentum Balduini, ad ruinam ec-
 clesiæ & totius Christianitatis interitum præstolantes. At ego, qui solius
 Dei clementiæ, tuæcꝝ dilectioni, fili charissime, sum relictus, miseris om-
 nibus calumnijscꝝ insidiantium mihi malignorum circumuentus, tibi so-
 li, quia in te solo post Deum confido, & spei meæ anchoram in tuæ dilectio-
 nis soliditate figo, tibi (inquam) soli, quas patior erumnas, imò quas eccle-
 sia patitur, uoce flebili & anxia pietate & cogitatione ref ero. Tu autem si
 quid pietatis habes, & nisi paternæ gloriæ uis esse degener filius (qui tyran-
 nica crudelitate, clausum ab impia manu dominum Apostolicum Grego-
 rum de urbe Roma eripuit, unde memorabile seculis omnibus nomen e-
 meruit) omni occasione remota, festina uenire, & terræ Regniqꝫ tui cu-
 ra in militibus tuis prudentioribus sapienter disposita, sanctæ Ecclesiæ mise-
 rabiliter laboranti, misericorditer succurre. Et certè scis ipse, quoniam auxi-
 lium tuum, consiliumcꝝ promiseris, & debitorem sanctæ ecclesiæ ac mihi
 sponte tua feceris. Scribe igitur ad Balduinum literas, interdicens ei, ne si-
 ne licentia nostra & legatione (cum ille tecum in Patriarcham & Rectorem
 ecclesiæ Hierosolymitanæ me elegerit) sanctam Ecclesiam deuastaturus, &
 res eius occupaturus, ullo modo ueniat: monstrans ei (quoniam ignorabi-
 le est) tot uos pro eadem ecclesia labores sustinuisse, totcꝝ pericula, ut illa libe-
 rafieret, non ut nunc uilis & abiecta seruire cogatur illis, quibus dominari
 & præesse iure materno debet. Quod si ille iustitiæ resistens, rationabilibus
 acquiescere noluerit, per eam quam beato Petro debes obedientiam, conte-
 stor, ut quibuscumque modis uales, aut etiam si necesse sit, armis aduentum
 eius impedias. Quicquid autem super h̄s quæ mando, tu facturus sis, galea
 tua ad me sub festinatione missa, per hunc eundem, quem ad te mitto nun-
 cium, mihi charissimem anifesta.

Accedit dominus Balduinus, Hierosolymam properans, & circa fluum Carnis ho-
ustum reperit infidias.

Caput V.

Hanc tamen epistolam, ad dominum Boamundum minimè credimus inacta fuisse
 peruenisse. Nam eodem mense quo dominus bonæ memoriarum Dux 1100
 carne dissolutus, migrauerat ad Dominum, modico ante uel postea captus
 erat ab hostibus, sicut diligenter præmissum est. Dominus uero Baldu-
 nus Edissanorum Comes, redditu sibi egregia Medorum metropoli, Me-
 letenia, fausta foelicitate fruebatur: & perdomitis hostibus in circuitu, ad-
 modum aliquam sibi pacem & populo suo, per Dei gratiam obtinebat: cum
 ecce nuncius ab Hierosolymis properans, dominum Ducem uita decepsis-
 se nunciat. cognitoꝝ quod amici & fideles fratris defuncti eum instanter
 uocabant, ut ad regni maturaret successionem, congregato sibi duento-
 rum equitum, & octingētorum peditum comitatu, resignata terra in manus
 cuiusdam consanguinei sui, uiri prudentis & egregij, domini uidelicet Bal-
 duini de Burgo, qui sicuti in illo comitatu, ita & postmodum in regno suc-
 cessit, vi. Nonas Octobris uersus Hierosolymam iter arripuit, mirantibus
 nonnullis, quod cum tam exiguo apparatu, tantū iter, per medios hostium

s. iiiij fines

fines aggredi proposuisset. Cum autem peruenisset Antiochiam, uxorem cum ancillis quae ei famulabantur, cum onerosa suppellecstile & plurima parte farinarum praeccepit ad mare descendere, ubi & nauigium iusserat preparari, quo illa honeste usque loppem deuehi posset, nam haec sola ex maritimis urbibus, in nostram uenerat ditionem, reliquis omnibus adhuc ab infidelibus detentis. Hoc autem eo uidetur fecisse intuitu, ut hostium regiones transitus, expeditior esset ad ea quae occurserent negotia, atque ad casus repentinus omnino parator. Inde Laodiceam Syrię perueniens, oram maritimam secutus, per Gabulum, Valeniam, Maracleam, Antaron, Archim, usque Tripolim peruenit: ubi ab eiusdem ciuitatis rege, in castris extra urbem numeribus & honore praeuentus, didicit eodem insinuante rege, quod Ducach Damascenorum rex, proficiscenti ei in via praestruxerat insidias. Et procedens inde & Biblum pertransiens ad fluum peruenit, qui cognominatur Canis. Est autem in eodem transitu locus periculosissimus, inter montes excelsos, rupium asperitate & ascensiū arduo, nimis imperius: & fretosum mare, uix habens latitudinis cubitos duos, longitudinis autem stadia quatuor. Has locorum angustias & callem periculosem obsederant, ut transitum impedirent, regionis incole, & de Turcis nonnulli: qui ut iter domini Comitis praepedirent, ad hoc de remotis conuenerant partibus, ad quem locum cum peruenisset dominus Comes, premissis aliquot de suis qui rem praetentaret, cognouerunt quosdam de his qui locum munierant, transitu flumine descendisse in planum: quod uidentes nostri, timentes ne post se maiores reliquissent insidias, rei statum domino Comiti per unum ex ipsis indicauerunt. Qui si ne mora aciebus instructis eis occurrens, ad congregendum paratos reperit, in quos animoso irruens impetu, primo confictu eorum soluit manipulum, pluribus ex eis interemptis, reliquis autem infugā conuersis: sarcinisq; depositis ibi ut castra locarent, praecepit: & cum locus esset arctus aliquantulum inter montes & mare, noctem duxerunt in multo discrimine peruigilem, molestias eis irrogatis, tam his qui in montibus aditus preoccupauerant, quam qui in nauibus ab urbibus Beritensi & Biblio descenderant, sagittarum tota nocte multitudinem immittentes, & circa extrema castrorum multa nostris inferentes incomoda, & tantis exacerbantes angustias, ut eos fessos exitinere, & pre caloris immensitate sitibundos, ea nocte quamvis propè esset fluuius, non posset adaquare.

Vincuntur hostes, & expedito itinere Baldiuinus peruenit Hierosolymam.

Caput VI.

Poste autem illuscidente die, communicato cum suis consilio, praecepit Comes, ut compositis ad iter sarcinis redire incipient: & premissis debilibus & qui ad arma non multum poterant, ipse cum robustis sequebatur, non solum a tergo, uerum ex utroque latere irruentium sustinens impetus. id autem prudenter nimis et callide suo more, ut hostes deciperet, adiuuenerat, non de suo diffidens comitatu, sed ut eum fugientē insequentes, inque locis patientibus hostes reperiens, cum eis liberius cogredi posset: plurimum enim angustias metuebat. Dumque sic in redeundo eius laboraret exercitus, hostes arbitrati caussa formidinis eos redditum maturare, tanto instant proterius, quanto eos amplius timore deiectos arbitrantur. Descendentes igitur de locum

corum angustijs, certatim per loca liberiora nostros urgentissime cœperunt
 insectari, ita ut qui in nauibus erant prædam affectates, in terram desilirent,
 sperantes sine difficultate tanquam deuictis hostibus trophæum reporta-
 re. Videns autem Comes, quod montes deseruerant, & iam plana tenentes, no-
 stris instabat urgentibus, indicto suis reditu, erectis uexillis, in hostes acrius
 instantes regreditur: eumque insecuræ acies, domini prætereuntis exemplo ir-
 ruunt animosius. & antequam in montes more solito se possent recipere, gla-
 dij in eos vibratis desæuiunt, usque ad supremam interniciem non parcentes.
 Illi uero nostrorum non ferentes impetum, & cædentiū robur admirantes,
 & stupentes instantiam, nullam defensioni dant operā, sed in sola fuga spem
 habentes ea uia saluti consulerunt, ita ut nec qui de nauibus exierant, ad ma-
 re redire præsumerent, & qui ad montes se cotulerant, dum incaute fugiunt,
 periculosa incurrentes præcipitia, improvisæ mortis mille uias inuenirent.
 Hostibus igitur ita prostratis, nostri uictores ad locum ubi sarcinas & impe-
 dimenta dimiserant, cum exultatione redeunt, ubi nocte quiescentes, bene-
 dixerunt Dominum, qui potentes deponit, & exaltat humiles. At uero die
 sequente retrocedentes, usque ad locum qui dicitur Vima, curam sibi, et equis
 debitam impendentes sollicitudinem, prædam inter se more militari diuise-
 runt, & capta mancipia. Mane uero subsequentे, uolens dominus Comes,
 comitatui suo prudenter fideliterque prouidere, assumptis sibi de expeditiori-
 bus equitibus nonnullis, ad locum ubi pridie conflictus fuerat, accessit in-
 trepidus, perscrutari uolens, utrum adhuc angustias detinerent aduersarij,
 an locus transire uolentibus liberè pateret. Vidensque transitum hostibus ua-
 cuum, & sine difficultate permeabilem, suos facit euocari, qui audita optabi-
 ligatione ad locum peruenientes, sine molestia dominum Comitem con-
 secuti, locum transeunt, quem diu habuerant suspectum, & meritò formida-
 bilem: et accedentes ad pagum Beritenium, ante urbem castramentati sunt,
 inde oram sectantes maritimam, & transeuntes Sydonem, Tyrum & Pto-
 lemaidam, usque ad locum cui nomen Cayphas peruererunt. Comes uero
 suspectum habens dominum Tancredum, propter illam enormem & ni-
 mis indebitam, quam in eum apud Tarsum Ciliciae commiserat, iniuriam,
 neminem suorum in urbem prædictam permisit introire, timens ne vir ma-
 gnificus, offensæ memor, uellet ei uicem rependere. Porro dominus Tan-
 credus aberat, ciues tamen eius, domino Comiti exeentes obuiam, benignè
 multum & fraterno charitatis affectu, rerum uenaliū, & maximè eorum
 quæ ad uitium erant necessaria, bonis conditionibus obtulerunt commer-
 cium. Inde per Cæsaream, deinde Arsur uiam legentes maritimam, usque Iop-
 pen peruererunt, ubi ab uniuerso clero & populo solenniter exceptus, fauen-
 tibus uniuersis, pro Domino se gessit. Inde profectus Hierosolymam, occur-
 rente sibi uniuerso clero & populo, tam Latinorum quam aliarum natio-
 num, cum hymnis & canticis spiritualibus, tanquam Regem
 & dominum suum introduxerunt
 gaudentes.

Patriarche

Baldung 211
1100

Patriarcha Dabertus, Balduini timens aduentum, in ecclesiam montis Sion, relicta domo Patriarchali, se confert. Caput VII.

PEr idem tempus, Arnulphus, de quo superius fecimus mentionem, primogenitus Sathanæ, filius perditionis, uidens quod à Cathedra laci bi, quam ausu temerario inuaserat, meritis exigentibus decidisset, molestare coepit & turbare quietem domini Daberti, quem eadem ecclesia de communi omnium connuentia sibi præfecerat. Statim enim post Ducis obitum, apud dominum Balduinum Comitem, eum Simoniæ accusauerat, cleri quoque partem conciliauerat aduersus eum, sicuti malitiosissimus erat, & scandalorum sator. Erat etiam potens, & in diuitijs superabundans, archidiaconatum habens eiusdem ciuitatis, & pro stipendijs Templum Domini & Caluarij locum; Sic ergo quoniam & diues erat, & prudens ut faceret malum, plurimum in clero, magis autem apud seculares poterat personas. Videns itaque dominus Patriarcha & prædicti Arnulphi malitiam, (qui ei datus erat pro stimulo) & Comitis crudelitatem, suspectum habens eius aduentum, descendens de domo Patriarchali, in ecclesiam montis Sion se contulerat, ibique scandala fugiēs, priuatus lectioni & orationi uacabat: unde prædictæ domini Comitis receptioni & honori eidem à ciuibus impenso, suam non exhibuerat præsentiam.

Comes uersus Ascalonam expeditiones dirigit. Jordancm transit, terras hostium uiolenter ingreditur, tandem Hierosolymam redit. Caput VIII.

CVm igitur per dies aliquot, Comes moram fecisset in urbe, ut sibi & eis quis aliquam indulgeret requiem, ordinatis regni negotijs, quantum ad illud præfens uidebatur sufficere, sicuti homo laboriosus erat, & ociaſu giens, congregata expeditione, tam ex ijs quos secum eduxerat, quam quos in regno repererat, subitus & ex improviso ante urbem astitit Ascalonam. Vbi cum egredi ciues contra eum formidarent, uidensque quod non multum proficeret, campestria secutus, quæ inter montes & mare media interiacent, suburbana inuenit: quorum habitatores relicts domibus, in specus subterraneos cum uxoribus & liberis, cum gregibus & armentis se contulerant. Erant autem latrunculi & prædones, uiarum effractores publicum, qui crebris irruptionibus inter Ramulam & Hierusalem, iter reddiderant ualde pericolosum, in viatores incautos ferro hostiliter saepius saeuientes: quo cognito, Comes instare præcepit uehementius, & igni ad ostia speluncarum adhibito, fumidam docet adhibere materiam, ut fumo inclulos molestante, ad ditionem cogeret, uelaere suffocatorio spiritus compeleret exhalare. Factūque est ita, quod qui intus erant, incendiorū cauma, fauillam, fumiisque importunitatem non ferentes, sine conditione in manus se daret Comitis. Quibus nō parcens, iuxta id quod eorū uidebant exigere merita, centū ex eis decollari præcepit: sumptis uictualibus, que tam ad usus hominū quam iumentorū apud eos reperta sunt necessaria. Tribu Symeon decursa, ad montana inde cōscendit. ubi locū sepulturæ Patriarcharū Abrahæ Isaac & Iacob, et Lebræ, Hebron uidelicet, que alio nomine dicitur Cariathiarbe, præte-

Pretereuntes, per vineas Engaddi, ad uallem descendit illustrem, ubi est ma- 1101
refalsissimum. Deinde Segor, (paruulam quidem, sed tamen quæ Loth de
Sodomis fugientem nouit saluare) transeuntes, fines Moabitarū ingressi, Sy-
riam Zobal perlustrauerūt uniuersam, tentātes si quid eis occurreret, in quo
gentem perfidā damnificare possent, suas uero conditiones reddere melio-
res. nihil tamen illo toto itinere profecerunt, nisi quod de bonis hostium se-
& equos & iumenta exhilarabant. Pr̄cognito enim eorum aduentu regio-
nis incolæ, ad montes imperuios & ad consueta consugerant præsidia, ita ut
uniuersam nostri deambulantes regionem, uacuā & sine cultore reperirent.
Tandem uidens D. Comes quod non proficeret, & quod Natiuitatis Domini-
næ immineret solennitas, eandem uiam, qua uenerat, reuersus, xij. Cal. Ian.
die festo sancti Thomæ Apostoli, Hierosolymam ingressus.

Reconciliatis adiuicem Patriarcha & Comite, Comes in Regem in-
iungitur. Caput IX.

Anno igitur ab incarnatione Domini millesimo centesimo primo, re-
conciliatis adiuicem domino Patriarcha, & domino Comite Baldui-
no per quorundam prudentum cōmendabilem interuentum, in die sancto
Natiuitatis Dominicæ, in ecclesia Bethleemita, astantibus clero & popu-
lo, ecclesiariū quoq; prælatis & regni principibus, consecratus est in Regem,
inunctus per manum D. Daberti memorati Patriarchæ dominus Baldui-
nus, & regio diadematè solenniter laureatus.

Tancredus ueteris memor iniuria, ab eo discedit ab Antiochenis
uocatus. Caput X.

Domino itaq; Balduino, ut prædictum est, regni solium obtinente, &
in regno constituto, dominus Tancredus inlyte recordationis, & piæ
in Christo memorie, iniurię memor, quam ab eodem domino Balduino a-
pud Tarsum Ciliciæ, præter merita passus fuerat, sicuti vir religiosus erat, &
propriæ conscientiæ, timens ei aliquo fidelitatis uinculo obligari, quem non
poterat pura charitate diligere, urbem Tiberiadensem simul & Caypham,
quæ illustris memorie dominus Godefridus ob insignia eius merita ei libe-
raliter concederat, in manus domini Regis resignauit: sumptaq; licentia, di-
scessum eius molestè ferentibus uniuersis, ad partes secessit Antiochiæ. Sæ-
pe enim & sepius ab eiusdem regionis principibus euocatus fuerat, ut usque
ad redditum domini Boamundi, si quando eum Dominus de carcere educe-
re dignaretur, principatus curam gereret & sollicitudinem, tanquam is ad
quem de iure hæreditario, si domino Boamundo redire non daretur, uniuers-
sa deuolueretur hæreditas. Peruenienti igitur Antiochiam, populus & ma-
iores generalem & liberam statim contulerunt administrationem. Rex ue-
ro resignatam sibi Tiberiadem cuidam Hugoni de sancto Aldemaro, uiro
nobili & in armis strenuo, iure concessit hæreditario possidendam. Quie-
uit regnum quatuor mensibus.

Rex Iordanie transito, de hostiis finibus prædam trahit innumeram, & factum eius pluri-
mum commendabile describitur. Caput XI.

Contigit autem per eosdem dies, suggestentibus uiris quibusdā, quibus
idipsum officium erat, regionum finitimarum statum et hostium explo-
rare

rare infirma. quod rerum conuocata secretius ingenti militia, Jordanem transiens, fines Arabum ingressus est: et pertransiens usq; ad interiora solitudinis, quam praedictus populus solet inhabitare, ad locum peruenit destinatum. ubi noctu & subito super incertos irruens, in ipsis eorum tabernaculis de uris nonnullos, uxores uero cum parvulis uniuersis, & omnem eorum substantiam sibi fecerunt in praedam, trahentes secum spolia infinita, camclorū quoq; & asinorum multitudinem inauditam. Viri autem ex plurima parte, de remoto sentientes nostrorum aduentum, e quorū uelocitate rapti, ad ulteriora deserti fuga salutem quaerentes, se contulerunt: tentoria, uxores, & liberos simul, & omnem substantiam suam hostibus exponentes. Accidit autem quod dum in redeundo armenta & mancipia ante se trahentes proficiscerent, quædam illustris foemina, cuiusdam magni & potentis principis uxor, in eadem transmigratione casibus inuoluta cōmunitibus, inciderat. huic prægnanti partus imminebat dies, ita ut in ipso itinere, præ doloris angustia, qualis solet esse parturientis, deficiens, partum ediderit. Quod audiens Rex, præcepit eam de camelō cui insidebat deponi, & de spolijs in terra lectum parari commodum pro tempore, datoq; cibo & utribus aquæ duobus, et ei secundū quod oportuit, ancilla, & duabus camelis, de quorum lacte nutritur, designatis, mantello suo, quo erat induitus, eam inuolueſ, dimisit, & cū exercitu suo profectus est. Eadem uero die, uel sequenti, magnus ille Arabum satrapa, cum multo suorum comitatu, exercitus nostri de more gentis suæ sequens uestigia, dolens & tristis admodum, quod uxorem, nobilem matronā, & in proximo parituram amiserat, reliqua omnia quasi pro nihilo dicens, casu in uxorem sic iacentem incidit. uidensq; & stupens humanitatem, qua erga eam dominus Rex abundauerat, cecepit usque ad sidera Latinorum nomen, & maximè domini Regis clementiam extollere, & eidem de cætero quantum poterat esse fidelis, sicut postmodum in multo necessitatis articulo, euidenti significauit argumento.

Principes Occidentales iterum ad iter se accingunt, & cum ingentibus copijs perueniunt Constantinopolim. Caput XII.

DVm hæc in Oriente gerunt, audientes Occidentales principes mirabili magna, quæ per seruos suos, qui peregrinationem ingressi fuerant, operatus est Dominus, quomodo per tot terrarū spacia, per tot uarios multiplicesq; casus exercitum suum in terram traduxerat promissionis, & quomodo ante faciem eorum subiecerat gentes, regna humiliauerat, læti defratrum successu, sed hoc ægrè ferentes, quod eoru felicibus astibus digni non fuerunt interesse. Apponunt qui relicti fuerant, & ex cōpromisso apud se firmiter cōcipiunt expeditionem innouare. Horum maximus erat vir illustris & magnificus Pictauiensium Comes Vuilhelmus, idemq; Aquitaniæ Dux. Dominus quoq; Hugo magnus Philippi regis Francorum frater, Comes Viromandensium, qui primam expeditionem secutus, capta Antiochia, in opia rei familiaris tractus in patriam redierat. Dominus quoq; Stephanus Carnotensis, & Bleensis Comes, vir prudens & magni consilij, qui capta Antiochia, futurum prælium formidans, cum probro & ignominia sortes deseruit, & turpi fuga perpetuam infamiam emit. hic priorē defectum quærens

Querens redimere, & abolere meritā prius infamiam, ad iter se præparat, ho-
nestum sibi asciscens comitatum. Dominus quoque Stephanus Burgundiae
comes, uir inclytus, & multa nobilitate insignis, ad idem iter accingitur: &
multi alij nobiles, qui suis regionibus, uita, genere & armis præclarí, eodem
accensi desiderio, ad proficiscendum se præparant, expectantes, ut die con-
stituta, maiores principes accípiant, scqz eorū assident legionibus. Factum
est autē, ut die præfixa, tempore opportuno ordinatis ad iter necessarijs, con-
sortibus accitis, iter arriperent, primæcqz expeditionis uestigia: et si non deuo-
tionem secuti, Constantinopolim peruererint: ubi ab Alexio Imperatore sa-
tis honorifice suscepiti, dominum comitem Tolosanum, qui in prima expedi-
tione tantus princeps, tamqz cōmendabilis extiterat, repererunt. Hic (ut præ-
diximus) uxore & familia ex plura parte, apud Laodiceam relicta, ad domi-
num Imperatorem redierat, opem imploraturus, quatenus in Syriā redire,
& unam uel plures ex urbibus eius sibi uendicare posset. Proposuerat enim
incepta semel peregrinatione perseverare perpetuò, & nunquam ad propria
redire. Hunc ergo tanquam uirum industrium & prudentem gaudentes re-
perisse, sumpta licetia à domino Imperatore, donis ab eo cumulati, dominū
Comitē quasi pro Duce habentes, transito Hellesponto, cum suis legionibus
apud Niceam Bithyniæ, prioris exercitus uestigia sequentes, peruererūt.

*Imperator Alexius, more solito eis per Turcos molitur infidias: prosternuntur ex parte plurima peregrini:
& qui residui sunt, Antiochiam peruererunt, comitem Tolosanum
secuti. Caput XIII.*

AT uero idem Imperator, uetusto Græcorum more, nostrorum succes-
sibus inuidens, quamuis eos (ut prædiximus) apud se satis benignè ha-
buisset, occulte inde per internuncios frequentes, in eorum perniciem hostes
solicitabat, & de eorum aduentu crebris epistolis, & nunciorum discursibus
reddebat instructiores, eos præmonens, ne tantū populū suo periculo liberè
transfire patiant̄. Vicem scorpionis agens, cui cum nō sit in facie quod formi-
des, prudenter feceris, si caudæ posterioris declinare poteris maleficium. Per
eum igitur & suos, nostrorum cognito aduētu, ex uniuerso Orientali tractu
uires conuocat, & tam precio quam precibus militaria colligūt auxilia, eorū
iter impedire uolentes, quos transeundi propositum habere cognouerant.
Nosri autem siue ex industria, siue casu diuisi sunt ab inuicem, & uarijs cœ-
perunt partibus incedere, facti quasi ex industria arena sine calce, & nullum
inter se habentes uinculum charitatis: & illam quam prior exercitus obserua-
uerat disciplinam, omnino contemnentes. Suscitatus est eis ergo, exigētibus
eorum meritis, potens aduersarius, & dati sunt in manus hostium, ita quod
ex eis una die in ore gladij ceciderint plus quam quinquaginta milia promi-
scui sexus. Quibus autē concessum erat diuinitus, hostium manus effugere,
hi nudi uacuiqz, amissis sarcinis, & omnimoda supellestile perdita, salutem
quocunqz modo inuenerunt: tandemqz casu magis quam industria, in Cili-
ciam peruenientes, apud Tharsum eiusdem prouinciae metropolim, domi-
num Hugonem Magnum, fatali sublatum necessitate, amiserunt. quo in ec-
clesia Doctoris gentium, qui ex eadem oriundus fuit ciuitate, magnificè se-
pulto, refocillati per dies aliquot, resumpto itinere, Antiochiam peruererūt.
t Quibus

*nora so milia
christianorum reso y
turris*

Quibus dominus Tancredus, prædictæ ciuitatis principatum administrâs, omnem more suo humanitatis gratiam exhibuit: maximè autē domino Pietuensi comiti, quia & cæteris nobilior, & longè potentior, & amplius cæteris in prædicta infausta expeditione damnificatus fuerat, amissis penitus uniuersis. Tandem uidendi loca sacra tracti desiderio, quibus equi defecerat, nauigio: quibus adhuc supererant, terrestri itinere Hierosolymam festinantes, apud Antaradon urbem maritimam, quæ vulgari appellatione Tortosa dicitur, conuenerunt. Vbi de consilio domini Raymundi comitis Tolosani, ciuitatem impugnantes, quoniam expugnabilis uidebaſ, autore Domino, infra paucos dies uiolenter occupauerūt, ciuibus eius aut peremptis gladio, aut perpetuæ mancipatis seruituti. Vrbem igitur domino Comiti resignantes, spolijsq; iure belli inuicē diuisis, coepto insitū operi: prædicto Comite, ad tuendam prædictam urbem, inuitis cæteris, & eum secum trahere nitentibus, remanente.

Rex Antipatridam obsidet, & obſeffam occupat uiolenter. Caput XIII.

In terea dum prædictus exercitus (ut prædiximus) circa partes Romanie infeliciter laboraret, dominus rex Hierosolymorū, nolens ocio torpescere, sed regni fines ampliare solitus, omnē dabat operam, quomodo regni angustias posset dilatare. Applicuerat porro circa ueris initium, in portu Icpensiū, classis Ianuensium, qui à domino rege & eiusdē urbis ciuibus cum multa suscepti sunt honorificentia. Et quoniam in proximo erat Paschalis solennitas, subductis ad terram nauibus, Hierosolymam ad diem festum ascenderunt. Completa igitur de more celebritate paschali, rex per uiros prudentes & exhortationis habentes gratiam, classis prædictæ consules, simul & maiores natu, & turmarum capita, conuenire facit, interrogās: utrum redeundi haberet propositum, aut seruitio diuino ad incrementum regni per tempus aliquot, honesto deputato salario, se uelint mancipare. Qui cōmunicato cum suis consilio, responderūt: Quod si honestis conditionibus in regno possent moram facere, propositum eis erat, & fuerat ab initio, in Dei seruitio ad incrementum regni fideliter per tempus aliquod desudare. Pactis ergo hinc inde, ad congruam consonantiam redactis, statutum inter eos, & iuramentis interpositis confirmatum, quod quamdiu cum prædicta classe in regno uellet moram facere, si quampiam de urbibus hostium, uel oppidum per eorū auxilium capi uiolenter contingerer, tertiam partem manubiarum & pecuniae ab hostibus ablatae, sine omni molestia haberent suis consortibus dividendā, reliquis duabus partibus domino regi conseruatis. Insuper & in qua libet ciuitatum, quæ eodem tenore uendicarentur ab hostibus, uicū unum, qui proprius esset ciuium Ianuensium, ex compacto reciperent. Hac igitur spe erectus dominus rex, & de cœlesti præsumens auxilio, congregatis ciuitatibus, quas habebat, tam equitum, quam peditum militaribus copijs, Arsur oppidum maritimum, mari & terra uallat. Est autē hic locus, qui Antipatrida appellatur, ab Herodis genitore Antipatro sic appellatus. Vrbs syluarum & pascuorum multa habens commoda. Hunc locum anno preterito dux Godesfridus illustris memoriæ, obsidione clauserat: sed uidēs quod non proficeret (nō enim nauigis abundabat) ut marinū obſeffis posset accessum impedire,

impedire, infecto reuersus est negocio. Cum igitur præsidium, locatis in gy-
rum agminibus, circum dedissent, castellum præcipit ex magnis trabibus fa-
bricari: quo composito, & artificum sollicitudine mœnibus applicato, præ-
ascendentium multitudine, cum minus quam expediret, in se haberet solidi-
tatis, ad terram confractim decidit. Quo casu de nostris quasi centum graui-
ter læsi sunt, quidam etiam capti ab hostibus, quos in nostrorum præsentia
affixerunt patibulis: quo uiso, indignatione noster motus est exercitus uehe-
menti, & instantes animosius hostes intra urbem cohibent, tanta captos for-
midine, ut iam de suâ defensione nec etiam cogitare uiderentur. Nostris uero
applicatis ad murum scalis, iam turres & mœnia uidebantur occupasse: cum
ecce oppidani de uita desperantes, per intercessores apud dominum regem
obtinent, ut resignato municipio, ipsi cum liberis & uxoribus, mobilia sua
deferentes, liberum & tranquillum habeant exitum, & usque Ascalonam se-
curum ducatum. Captum ergo præsidium, relictis ibi custodibus, qui locum
prouide tuerentur, Cæsareā confestim adiūt, eam sine dilatione obseffurus.

Idem rex Cæsaream obsidet, urbem maritimam, & obseffam impugnat. Caput XV.

Eadem Cæsarea urbs in maritimis constituta, cuius priscum nomen est
Turris Stratonis. Hanc (ut ueteres habent historie) Herodes senior am-
pliavit, & nobilibus ædificijs insignitam, in honorem Cæsaris Augusti, Cæ-
saream appellauit, secundæ Palæstinæ Romani principis autoritate metro-
polim constituens. Est autem locus, aquarum fluentium, & hortorum irri-
guorum habens plurimam cōmoditatē, portu carens. quamuis de eodem
Herode legi, quod multis sumptibus, & cura diligentiore, inutiliter tamen,
elaborauerat, ut tutam ibi aliquam nauibus præberet stationem. Ad quam
cum peruenisset rex cum suo exercitu, classe eum per mare æquis passibus
prosequente, obſidionē locant in circuitu, & machinis iaculatorijs congruis
stationibus depositis, urbem impugnant animosius, & crebris congressio-
nibus circa portas ciuitatis irrogant formidinem, magnorumq; molarium
immisionibus turres & mœnia debilitant, & domicilia interius confringen-
tes, obſeffis requiem negant. Paratur interea miræ altitudinis machina tur-
ribus multo sublimior, unde nostris esset facultas amplior urbē impugnādi
liberius. Cum ergo quasi diebus quindecim tam ciues quam noster exerci-
tus in eo perseverassent negocio, ut hi totis uiribus inferre, illi autem non dis-
simili studio propulsare conarētur molestias, in conflictibus assiduis animo-
sius decertarent: intelligentes nostri, ciues molles ocio, & longa quiete deli-
catos, armorum usum non habentes, tantis imparis laboribus, singulis die-
bus agere remissius, & bellorum ponderibus fatigati, moram inuicem ar-
guunt, & se mutuo cohortantes, non expectant ut erigatur quæ siebat ma-
china, sed facto unanimiter impetu, solito acerbius instant: & ciuibus uiol-
enter intra mœnia illatis, tantum ingerunt terrorem, ut de uita diffidentes,
nec muros ad tuitionem communirent, nec defensioni ullam darēt operam,
Quod intelligentes nostri, scalas ad muros applicāt, & subito certatim ascen-
dentes, turres occupant & mœnia: quorundam quoq; studio referatis adi-
tibus, rex cum suis ingreditur, ciuitate uiolenter effracta. Hi iam passim di-
ſurrentes armati, & quæ sibi ciues tuta putabant præsidia, domos effrin-

tij gentes,

gentes, patribus familiâs occisis, uasa, domos, & quælibet desiderabilia eius rapientes, cæsa familia, atria possidebant. nam de his qui per uicos & plateas ciuitatis casu nostris obuiam se dabat, superfluū est differere: cum hi etiā, qui diuerticula studiose quærebant & latebras, stragem declinare non poterant. Multi autē ipsi sibi, quibus fortasse aliâs indultū esset, mortis causas accierunt, qui aureos, & lapides preciosos degluentes, in suum exitium, talium cupidos prouocabant eatenus, ut sectis eis per medium, intus in uisceribus deposita rimarentur.

*In Oratorio ciuitatis, ciuium multitudo perimitur infinita: & urbi capite assignatur
Archiepiscopus. Caput XVI.*

ERAT autē in parte ciuitatis, in loco edito, ubi olim ab Herode ad honorem Augusti Caesaris, miro opere dicit fabricatum templum, publicū ciuitatis Oratorium: illuc uniuersus penè ciuitatis populus, quoniam orationis locus erat, spe consequendè salutis confugerat: quo effracto, tanta eorū qui intrōse contulerant, facta est strages, ut occidentium de cruento occisorū bases tingentur, & horror esset, funerum multitudinē intueri. In hoc eodē Oratorio, repertum est uas coloris uiridissimi, in modum parobsidis formatum, quod predicti Ianuenses smaragdū reputantes, pro multa summa pecuniae in sortem recipientes, ecclesiæ luæ pro excellenti obtulerunt ornatu. Vnde & usq; hodie transeuntibus per eos magnatibus, uas idem quasi pro miraculo solē ostendere, persuadētes quod uerè sit id quod color esse indicat smaragdinus. Occisis autem per loca uaria omnibus penè ciuibus adultis, uirgunculis uix parcitur, & pueris impuberibus. Hic dabañ uerè ad literam intueri quod scriptum est in Propheta: Tradidit Dominus in captiuitatem uirtutem eorum, & fortitudinem eorum in manus inimici. Igitur cessante gladio, & strage populi consummata, comportatis in unum spolijs et supellectile uniuersa, iuxta tenorem pactorum tertia pars designatur Ianuensibus, reliquis duabus dominio regi & suis in sortem cedētibus. Hic primum noster populus, qui attritus in expeditione rebus, pauper & inops ingressus fuerat, & eadē tenuitate usq; ad illum laborauerat diem, onerati spolijs, & ditati pecunia, cooperunt fieri locupletiores, pinguore supellectile sibi constituta. Adducti sunt autem coram domino rege, sedente pro tribunal, procurator ciuitatis, qui lingua eorum dicitur Emir: & Iuridicus, qui iuridicendo præerat, qui etiam lingua eorum dicitur Cadius. his duobus spe futurę redemptionis studiose indulta est uita: compedibus tamen mancipati, traditi sunt custodibus deputatis. Porrò nō habens rex moram ibi faciendi diuturniorem, ferias liberas, reuocantibus eum alijs negocij, electo ibi Archiepiscopo quodā Balduino, qui cum domino duce Godefrido in expeditione uenerat, relicti ad custodiā ciuitatis de exercitu nonnullis, ipse cum cæteris Ramulam festinat.

Rex Ramulam ueniens, hostium qui aduenire dicebatur, expectat exerceitum: cumq; eis pugnans, obtinet uictoriam. Caput XVII.

ERAT autem Ramula ciuitas in campestribus sita, iuxta Liddam, quæ est Diopolis, huius antiquū nomen nō reperi, sed nec ipsam priscis fuisse temporibus, frequēs habet opinio. quē post tēpora seductoris Mahumeth, eius successores Arabum principes, ueteres tradunt historiæ, fundasse. Erat autem

quando Christianorum exercitus in partes Syriæ primitus appulit, ciuitas
 celebris, quæ multo populum frequentabatur accessu, turribus & muro
 circundata ualido. Verum postquam nostrorum partibus illis se infuderunt
 legiones, quia nec antemurali cingebatur, nec uallo, urbe relicta, Ascalonam
 fugerunt omnes, propter ampliorem illius urbis munitionem, eius habitato-
 res. Nostri uero, ut prædiximus, reperta uacua quadam parte eius, castrum
 muris & uallo cōmunicerant, difficile arbitrates, tantum murorū ambitum,
 cum paucis habitatoribus occupare. Rumor itaq; insonuerat, non multum
 à uero discrepans, quod Aegyptius Calypha, quendam militiæ suæ princi-
 pem, cum ingēti multitudine, ad partes direxerat Ascalonitas: more suo præ-
 cipiens, ut absq; dilatione proficiscens, populum illum inopem & mendicū,
 qui fines eius ingredi præsumperat, & quietem eius turbare non uerebatur,
 aut gladijs deleret funditus, aut uinctum ad se perduceret in Aegyptum. Di-
 cebantur autem esse qui aduenirent, prædictum principem secuti, undecim
 equitum milia, peditum uero in uiginti milibus dicebatur summa consistere.
 Hæc dominum regem fama à Cæfarea maturare compulerat, timente de
 multitudine sua præsumentes, periculosas in regnum irruptiones molirent:
 quo perueniens, quasi per mensum expectans, uidens quod non procederet,
 loppes reuersus est. Tandem mēse tertio Aegyptiorum legiones (de quibus
 præmisimus) timentes domini sui præterire mandatum: & super eo quod di-
 stulerant, indignationem metuentes & offensam, de necessitate facientes uir-
 tum, atimos erigunt, reparant uires, & ordinatis agminibus fines nostros
 ingredi, & nobiscum pugnare contendunt. Quod ubi domino regi nuncia-
 tum est, collectis regni modicis copijs, quia maiores possessionum angustiæ
 ministrari nō poterant, exercitum circa Liddam & Ramulam colligit quan-
 tum potest. Erat autem numerus equitū ducenti sexaginta, pedites uero no-
 ningenti. Vbi autem constitit quod hostes accederent, rex illis procedēs ob-
 viam, acies sex numero præcipit ordinari. quibus ordine dispositis, prævio
 ligno crucis Dominicæ, quod quidam Abbas religiosus cum multo Dei ti-
 more gestabat in manibus, hostium acies contuentur. quibus intuitis, inuo-
 cato de superiori auxilio, erectis in celum luminibus, eorum multitudinem
 non uerentes, hostibus animosè se ingerunt, gladijs instantes uiriliter, scien-
 tes quia res pro capite ageretur. Hostes nihilo minus è diuerso, uxoribus &
 liberis, possessionibus & prædijs, quas in Aegypto dimiserant, nisi uictores
 redirent metuentes, resistunt totis uiribus, & pro modo suo laborat iniurias
 propulsare. Factum est autem, ut prima hostium acies in unam ex nostris ir-
 ruentes, et ingenti multitudine illam dissoluentes, adegerint in fugam; quam
 insectantes & perurgentes atrociss, penè usq; ad supremum interitum dele-
 uerunt. At uero reliquæ nostræ acies hostibus resistentes, & instantes etiam
 atrociss, stragem mirabilem & inauditam exercebant, domino rege, prout
 decebat tantum principem, nunc hos nunc illos uerbo & exemplo animāte:
 & cum acie, cui præerat, oppressis & deficientibus ministrante, uiros & ani-
 mositatem suggestente. Accidit autem, ut post diu ancipitem belli euentū, no-
 stris diuinatus concessa uictoria, hostes in fugam uersi sint, eorum principe
 destituti, qui in agone decertans uiriliter, gladijs confossus interierat. Vides
 t iij ergo

ergo dominus Rex hostiū agmina dissoluta, cohortes partim gladio cecidisse, partim irreuocabiliter in hysse fugam, precipit sub mortis periculo, ut occupandi spolijs nemo prorsus audeat inhiare, sed hostes insectando nō parcant gladijs, sed omnes interimāt, quousq; uel unus possit inueniri. Ipse quoq; prius hostes insecurus, tam equitū quam agilium peditū turmas trahēs secū, usq; Ascalonā, quasi per miliaria octo, hostes cedere, & stragē operari multam, nō destitit, quousq; nocte irruente, cōsortibus cornu admonitis, in campum rediit certaminis: ubi tanq; uictor, nocte illa quieuit, spolijs iuxta militarem disciplinā inter suos diuisis. Dicunt de hostibus cæsa ibi quasi quinq; milia: de nostris uero, recensito numero, inueni sunt abesse equites septuaginta: de peditibus uero nō multo plures, quoru tamen certus nō habet numerus.

Rex inde loppen transi, & consternatos eiusdem ciues confortat. Cap. XVIII.

AT uero, qui nostram hesterno conflictu fugauerant aciem, usq; loppen fugientes insectati, deficientium arma, loricas, scuta simul & galeas, sibi aptantes, ante urbem intrepidi astiterunt, ciuibus intonantes, dominum Regem simul & uniuersum Christianum exercitum in prælio corruisse: & hoc eis pro euidenti esse argumento significabant, quod familiarium & domesti corū arma, eis notissima, intueri poterant et agnoscere. Quo audito, ciues & regina quæ in urbe erat, uerum esse quod dicebatur arbitrantes, in lamentatione tradiderunt. initioq; consilio cum senioribus natu, & qui sensus habebant magis exercitatos, unicum credunt esse remedium, ut missa legatione ad dominum Tancredi Antiochenorū principem, ut regno periclitanti & Rectore destituto, subuenire festinet, quia uniuersa fidelis populi, post Deum spes sit in eo constituta. Rex autem nocte illa in campestribus transacta, luce terris restituta, uictrices reuocans acies, uersus loppen iter dirigit. Accidit autem quod dum essent in proficiscendo hi, nostros habuerunt obuiam, quæ nocte proximè præterita relatione infausta urbem deterruerant. hi nostros cōtuentes, arbitrati sunt suorum esse agmina: nam nostrū exercitum hesterna die cecidisse penitus, quasi certum habebant. quo fiducialius accedentes, nostris penè se infuderant agminibus: cum D.Rex suos exhortans: & prius in eos irruens, secum precipitem equitum traxit numerum. Qui omnes unanimiter pro animabus decertantes, hostibus instant uiriliter, & acris deprehensos, gladijs communis rem agentes, nusquam permittunt euadere. Interfectis igitur ex eis quampluribus, reliquis etiam præ timore mortis conuersis in fugam, læti & gratias Domino persoluentes, onerati spolijs, & dibus hostium facti locupletiores, iter cœptum conficiunt, loppen uersus contendentes. At uero loppitæ consternati animo, pro ijs quæ audierant, ubi nostra redire conspiunt agmina, quasi de graui somno expergefacti, suis præ gaudio lachrymis, portas aperiunt, eis exeunt obuiam, significantes quam tristia de ipsis audierant, & in quantum deciderant desperationis profundum. Ingressi igitur in urbem, letum & celebrem egerunt diem, recenses adiuicem quantam fecerat cum illis Dominus misericordiam. Ut uero dominus Rex cognouit, quomodo Regina & qui circa eam erāt in illo mensu excessu, quem præ timoris angustia passi fuerant, domino Tancredo scripserat, misso nuncio, eundē egregium principem pro regni casu sollicitum,

& iam

& iam accinctum ad iter de suo mirabili successu literis certificat. Qui suscep-
pto nuncio, & de uictoria domini Regis letabundus & gaudēs, gratias Cre-
atori persoluit immēnsas.

Principes qui de nouo aduenerant, Hierosolymam properant. Rex eis usq; Berythum
obuiam egreditur. Caput XIX.

Interim principes illi, de quibus prius feceramus mentionem, qui in parti-
bus Romaniæ, miserabili casu tantum amiserant exercitum (ut prædixi-
mus) Antiochiam peruererant: & inde progressi, urbem Tortosam, sicut
præmissum est, ab hostibus expeditam, Raymundo domino Comiti Tolo-
sano tradiderant. Quibus Hierosolymā properantibus, ne forte ad fluuium
Canis, eorum iter prepediretur, Rex assumpta secum occurrens militia, tran-
situs angustias præoccupauit: nec fuit leue quod eorum gratia tentarat. nam
iuxta hostium urbes quatuor, nobiles & populosas, Ptolemaidā uidelicet,
Tyrum, Sydonē & Berythum, cum oportuit transire, priusq; per ueniret ad
locum prædictū. Domino igitur Rege cum suis transitus difficultatem obti-
nēte, adsunt illustres uiri, dominus uidelicet Vilhelmus Comes Pictauien-
sium, Aquitaniæ dux idem: D. Stephanus Comes Blesensiū: D. Stephanus
Comes Burgundiæ: D. Gaufridus Comes Vindoniensium: D. Hugo Li-
simarensi domini Raymundi Comitis Tolosani frater, & alij nobiles multi,
læti plurimum & gaudentes, quia transitum quem tanq; periculose nimis
diu antē suspectum habuerāt, inuenerunt expeditū: tum quia dominum re-
gem sibi obuiā repererunt. Conuenientes igit̄ adiuicē, in mutuos irruunt
amplexus, & alterni salutationis affatu deprehenso, pacis iungū oscula, uica-
rij cōfabulationibus se recreantes. adeò ut iam & laborū & damnorū uide-
ren̄ immemores, tanq; sinistrū nihil pertulissent. quibus secum assūptis, et
legibus humanitatis, & charitate plena, benignè tractatis, Rex Hierosolymā
perduxit. Et quoniā prop̄ erat Paschalis solennitas, transcurſis ibi diebus fe-
stis, loppen quasi in patriā reditū peruererūt: ubi D. Comes Pictauiensiū,
qui multa premebat īdgentia, nauē ingressus, prosperè satī ad suā perue-
nit regionē. Vterq; uero Stephanus nauē similiter ingressi, postq; diu et mul-
tū fatigati sunt in æquore, cōtrarij acti flatibus, loppen redire coacti sunt.

Aegyptiū cum infinitis copijs fines ingrediuntur nostros. Rex illis occurrit, incautius pur-
gnat cum eis, & uincitur. Caput XX.

DVm̄q; omnes isti pariter ibi moram facerent, Ascalonitæ adiunctis sibi
ex ijs qui de prædicto prælio euaserant Aegyptijs, & ingenti militia con-
gregata, quę ad numerū uiginti milium dicebat accedere, fines nostros circa
Liddā, Sauronā & Ramulam ingressi sunt: quod ut domino Regi nunciatur
est, preter morē se habens minus prouidē, nō cōuocatis ex finitimiis urbibus
militaribus copijs, sed de sua uirtute præsumens, nō exspectatis etiā ijs qui se-
cum erāt in urbe, properus nimis, imò præceps, uix secū ducētos habēs equi-
tes urbē egressus est. Porrò illi nobiles sumptis equis mutuo ab amicis & co-
gnatis, ignominiosum sibi reputātes, si tanta ingrūete necessitate ipsi fruerent̄
ocio, nec fratrū laboribus cōmunicarent, egressi sunt pariter, D. Regē sequē-
tes. Rex uero qui alios nimis incautē præcesserat, ubi hostiū contēplatus est le-
giones, admirās multitudinem, facti cœpit pœnitere, reputans apud se uetus

t iij dictum,

dictum illud, Male cuncta ministrat impetus. optaret non uenisse se: uerū adeò hostiū cohortibus se immiserat, ut iam nec pudor, nec mortis periculū redditum suaderent. At uero qui in exercitu hostiū erant prudentiores, et in re militari maiorem habebant experientiam, uidētes nostros præter morem absq; peditum manipulis, equitum turmas, prætermisso ordine militari confusas accedere, cœperunt apud se maiorem de uictoria spem habere, unde facti animosiores, digestis in ordinem aciebus, uno impetu in nostros irruūt, tanto instantes animosius, quāto eos ordinem solitum magis neglexisse conspicerent. Oppressi itaq; irruentiū uehementius ingenti multitudine, & belli pondus ferre non ualentest, cæsis pluribus in fugam uersi sunt. qui tamen in conflitu ceciderunt, cruentā hostibus de se reliquerant uictoriā: nam usq; ad supremum defectum decertātes uiriliter, ex hostibus plurimos gladiis co minus obtruncantes, reliquos dissolutis agminibus penè in fugam conuerterant, cum ecce resumptis animis, nostrorum paucitatem, suorum uero attentes multitudinem, exhortantes se ad inuicem, iterato se ingerūt uehementius: & nostros, ut prædiximus, adegerūt in fugam. qui autē sani euaserunt, in oppidum Ramulam se conferentes, salutem se sperabant inuenisse. Ceciderunt in ea acie uterq; Comes, Stephanus, & alij nobiles, quorum numerum uel nomina non tenemus. Congratulandum est, ut nobis uidetur, huic uiro nobili & apud suos & sanguinis generositate, & operum magnificētia præclaro, Comiti uidelicet Carnotensium, Comiti domino Stephano. Certum est enim, quod iuxta magnam suam misericordiā egit cum eo Dominus: cui ueterem infamiæ notam, quam ab expeditione fugiens Antiochenā, misericiliter contraxerat, optimo fine abolere posse concessit. Nec enim merito ei ad næū imputabitur de cætero, quod tam fausto fine redemit. nam qui pro Christi nomine decertantes, in acie fidelū & Christiana militia dicuntur occumbere, non solum infamiæ, uerū & peccaminum & delictorum omnime modam credimus abolitionem promererī.

Rex fugiens de prælio, in castrum Ramulensem se recipit: cuiusdam Arabis beneficio eripitur,
alij ibidem intercepuntur. Caput XXI.

REx uero, et si de oppidi munitione non multum præsumeret, tamen ut mortis imminentia declinaret dispendium, uidens quod circumfusis hostiū agminibus alius non dabatur euadendi locus, cum alij intus in municiplū se recepit: dumq; de uita & salute tota nocte sollicitus, curis gravibus ueteretur, ecce intempestæ noctis silentio, ab hostiū se subtrahens exercitu, adfuit oppido uicinus solus absque comitatu, prædictus ille nobilis de Arabia princeps: cuius uxori dominus Rex, ut præmisimus, modico ante tempore, tantam exhibuerat humanitatem, memor sanè collati beneficij, & ingratitudinis declinans peccatum, suppressa uoce, ijs qui in muro erant, locutus est, dicens: Verba habeo ad D. Regem secretiora, que perfero, facite ut ad eum introducar: expedit em. quod postq; domino Regi nunciatur est, utrum admisit, & illū precepit introduci; qui admissus, Regē quis ipse sit, edocet. Beneficiū quod ab eo in uxore susceperebat, ad memoriā reuocans, & eius se intuitu illi obligatū perpetuō, ad refundendā uicem nō dissimilē, afferens: Regē instruit, ut de præsilio egrediat: consiliū pandens hostiū, quod summo mane

mane debeant castrum obsidione uallare, & omnes intus compræhensos in mortis præcipitare sententiam. iuxta quod dominū Regem monet, ut secum egrediatur, spondens se auctore Domino, tanquam locorum peritum, eum in tuto sine difficultate repositurū, tandemq; rex egressus cum eo, paucissimis comitatus, ne forte si maiores turbas traheret, hostium in se concitaret exercitum, illum sequens ad montana condescendit: ubi prædictus nobilis ab eo dicens, ad hostium expeditiones reuersus est, obsequium suum & promptam tempore opportuno promittens deuotionem. At uero hostes uictoria potiti, eos qui intra oppidum se contulerant, obsidione uallantes, & undicq; impugnantes hostiliter, uiolenter compræhenderūt, compræhensosq; pro libero tractantes arbitrio, partim neci tradiderunt, partim compedibus alligantes, perpetuæ mancipauerunt seruituti. Tanta quidem nobilium uirorum & fortium strages, usque ad illum diem in regno non legitur accidisse. Confusum est penè regnum, & omnium vires eneruatæ, cordibus prudenter interius liquefactis: ita ut nisi mature uisitasset eos misericorditer oriens ex alto, in desperationis decidentes abyssum, regnum parati erant deserere. Erat quippe nostrorum populus exiguis, nec de partibus transmarinis tutè poterant in occidentem accedere, timentes hostium urbes maritimas, quæ à dextra lœuaç; erant plurimæ. Nam ut prædiximus, à Laodicea Syriæ, usque ad Aegypti fines nouissimas, non nisi duas de urbibus maritimis noster obtinebat populus, loppen uidelicet, & de nouo captam Cæsaram. Qui autem accedebant, completis orationibus citò reuertebantur, nostrorum uidentes debilitatem, et penè defectum, timetes communibus cum eis calamitatibus inuolui.

Rex per diuerticula fugiens Arsū, inde loppen peruenit. Conueniunt de regno uniuersi,

ut regis subueniant, pugnatur cum hostibus, nostri uictores euadunt.

Caput XXII.

REx ergo ad montes, ut prædiximus, fugiens, amissis viæ confortibus, ue in locis equi ereptus beneficio, & prædicti nobilis uiri ducatu, tota nocte in locis desertis trepidus latuit: mane facto, duobus socijs, quos casus obtulerat comitatus, uiarum secutus dispendia, per medias hostium insidias Arsum usq; peruenit. Vbi à suis qui in eodem oppido erant, gaudēter exceptus, sumpto cibo, confortatus est: nam præ famis litiscq; angustia, dum lueniret penè defecerat, uidetur autem & diuinitus procuratum quiddam, quod ei dicitur accidisse. Nam eadem die uix unius horæ interiecto spacio, ab eodem oppido maximus hostium discesserat numerus, qui sine intermissione oppidas tota die pro foribus bellum intulerant: quos si in eodem loco perseuerantes rex accedens repperisset, uix eorū manus potuisset effugere. Rumor interim de rege uarius habebat, nam qui de prælio euaserant pauci, Hierosolymā venientes, Regē inter cæteros cecidisse asserebat. Episcopus uero Liddensis, qui audita & propè conspecta eorū qui in Ramulensi præsidio capti fuerant strage, relicta ecclesia sua loppen cōfugerat: de Rege interrogatus nihil omni no se scire fatebat. eos tamē qui in presidiū ipsum receperat, uitā miserabiliter finisse, cōstater asserebat. se quoq; fuga latēter elapsum ut uitæ cōsuleret, dice re nō uerebat. Erat ergo per totū regnū ad quos sermo iste peruererat, ubiq; luctus,

luctus, ubiqp gemitus & lachrymæ, diffidetibus de uita singulis, & mortem
 optantibus celerem, ne uiderent mala gentis suæ, & regni desolationem a-
 spicerent. Cum ergo mceror & luctus & suspiria, regnum occupassent uni-
 uersum, ecce Rex quasi stella matutina in medio resulgens nebulae, ab Anti-
 patria egressus, loppe nauigio subitu se intulit. Vbi à ciuibus cum gaudio
 suscep*tus*, ex insperato, depulsis tenebris serenum intulit, sua delens præsen-
 tia quicquid sinistrum acciderat. Erat ergo sermo iste per uniuersos regni fi-
 nes, & quos rumor primus deiecerat, secundus in spem bonam erexit. Inte-
 rea dominus Hugo cum octoginta equitibus, usque Arsur peruenerat Regi
 auxilium ministraturus. quod rex audiens, assumptis secum quos apud lop-
 pen inuenire poterat, ei procedit obuiam, timens ne hostes per regionem li-
 berè diffusi, eis aduentientibus insidias molirentur, aut congregatis copijs co-
 rum manifestè iter impedire niterentur. Occurrens ergo illis, iunctis cum
 multa hilaritate complexibus, & agminibus sociatis, loppen cum multa ci-
 uiuum exultatione ingressi sunt. Missis igitur nuncij, eos qui in montibus e-
 rant, ad subueniendum ei sollicitat; qui mature conuenientes, propter hostes
 qui media liberius obtinebant, uiarum securi dispensia, infra paucos dies,
 apud Arsur peruenerunt. Vnde cum difficultate & uitæ periculo, hostibus
 inter eundum occurrentibus, loppen, auctore Domino peruenerunt. Erant
 autem qui de nouo accesserant equites promiscui, numero quasi nonaginta.
 Quibus receptis, dominus Rex in bonam spem erectus, quærens quas intu-
 lerant, hostibus recompensare iniurias, & mala quæ irrogauerant refundere
 cum usuris, instructis & iuxta rei militaris disciplinā ordinatis congruē tam
 equitum aciebus, quam peditum manipulis, hostibus obuiam egreditur, co-
 rum multitudinem de Domini fretus auxilio paruipendens. Erat autem ho-
 stes in proximo quasi ad miliaria tria, crates, scalas, et uarij generis machinas
 ex electa lignorum materia cōtexentes, quibus erat propositum, & id ipsum
 leue uidebatur, urbem inimicam impugnare, Regemqp obsessum interius,
 cum ciuibus uniuersis, quasi uilia captiuare mancipia. dumqp in hoc opere
 essent solliciti, ecce Rex cum suo iamiam præsens erat exercitu. Quod uiden-
 tes aduersarij, quod ab ijs quos uictos reputabant, ultrò prouocarentur ad
 prælia, correptis armis accingunt se ut occurrant, nihil timentes eos, quos
 iam penitus defecisse arbitrabantur. Nostris tamen irruentibus, & pro om-
 nibus quæ acceperant paratis recompensare duplia, more leonum, quibus
 raptis catulis est ira propensior, & pro uxoribus, liberis, pro libertate & pa-
 tria totis uiribus decertantes, infusa desuperius uirtute, & diuina præeunte
 gratia hostium agmina dissoluunt gladijs, & imperfectis ex eis pluribus, reli-
 quos turpiter fugam inire compellūt. Insequi autem diutius propter eorum
 paucitatem, nostris non est uisum expediens. sed in castra hostium redeun-
 tes, spolia colligunt plurima, asinos, camelos, papiliones et tentoria, uictusqp
 & alimentorum diuersa genera secum deferentes, loppen igitur cum
 uictoria, populo applaudente uniuerso, reuersus est.

Qui uuit regnum quasi mensibus
 septem.

Tancredus

Tancredus interim urbes nobilissimas, Apamiam & Laodiceam in suam recepit ditionem. Caput XXIII.

Igitur dum haec in regno tam uarie multipliciter sunt sic aguntur, D. Tancre
dus vir illustris, congregata de uniuersis suis subditis militia, & tam equitum
quam peditum copijs conuocatis, nobilis sedem, Coelestyriae metropolim ob-
sidet Apamiam. Vbi aliquando more optimi principis, debita perseuerasset
instantia, singula percurrentis argumenta, quibus hostium solent expugnari
praesidia, nihil omittens eorum quae obsessis molestias solent inferre grauissi-
mas, operoso studio, & sollicitudine non pigra, praeueniente eum diuina cle-
mentia, ciuitatem obtinuit, principatus fines amplias in immensum. Inde ea-
dem ut dicitur die, Laodiceam perueniens, quae a græcis possidebatur, eam
in suam recepit ditionem, ueteribus conditionibus interpositis, inter se & eos
dem Laodicenses, quod quocunq[ue] die Apamiam sibi uendicaret, eadem die
ei sine difficultate resignarent Laodiceam. Harum utranc[que] nobilissimarum
urbium, Antiochus Seleuci filius fundasse legitur, & de nominibus filiarum,
quarum altera Apamia, altera uero Laodicea dicebatur, ciuitatibus dedisse
nomina. Hic autem de Laodicea Syriæ nobis est sermo: nam est & Laodicea
quæ inter septem urbes Asiae minoris numeratur, iuxta id quod in Apocalypsi
Ioannis scribitur, ita: Quod uides scribe in libro, et mitte septem ecclesijs,
Ephesum, Smyrnam, Pergamum, Tiathiram, Sardis, Philadelphiam, &
Laodiceam. Harum alteram, Laodiceam uidelicet, diuus Seuerus coloniam
fecit, teste Vlpiano, qui in Digestis de ea, Tit. de Cens. ita ait: Est & Laodi-
cea colonia in Syria, cui diuus Seuerus ius Italicum, ob bellum ciuilis meri-
ta concessit. Domino igitur eius promouente negotia, opus multorum die-
rum uno perfecit itinere, duas simul urbes recipiens, quarum ampla latec[que] dif-
fusa cum multis oppidis & suburbanis iacebat territoria. quippe uir Deum
amans, deoq[ue] amabilis, fide insignis, strenuitate conspicuus, exigentibus me-
ritis populo acceptus, & in cunctis prosperè agens.

Baldinus de Burgo Comes Edissanus, Gabrielis Ducis filiam uxorem
duxit. Caput XXXIII.

Dominus etiam Baldinus Edissanorū Comes, uir magnificus, & per
omnia commendabilis, qui domino regi, ut præmissum est, in Comita-
tu successerat, strenuè & fideliter terram sibi subditam administrabat, hosti-
bus circumpositis suspectus plurimum & formidabilis. Cumq[ue] sine uxore
esset & liberis, cuiusdam Gabrielis Meletennæ Ducis (de quo superius fecimus
mentionem) filiam Morphiam nomine, uxorem duxit, magnâ & ualde ne-
cessariam cum ea dotis nomine suscipiens pecuniam. Erat autem prædictus
Gabriel, natione lingua & habitu Armenus, fide tamen Græcus. Accidit au-
tem, quod dum in optimo esset statu, & optima tranquillitate frueretur Bal-
duinus, quidam consobrinus eius, Ioscelinus uidelicet de Cortenay, uir no-
bilis de Francia, de regione quæ dicitur Guasconia, accessit ad eum: qui cum
nō haberet terram uel possessiones alias, ne ad alium ignotum promerendi
causabenefici cogeret declinare, possessiones ei maximas contulit, omnem il-
lam uidelicet suæ regionis partem, quæ circa Euphratrem fluuium magnum
sita est, in qua erant urbes Coritum & Tulupa; oppida uero ampla & mu-
nitissima,

nitissima Turbesses, Hamptab, & Rauendes, & quædam alia. Sibi uero regionem trans Euphratem hostibus magis uicinæ detinuit, una sola urbe de decentioribus, Samosato scilicet, retenta. Erat autem vir prudentia prædictus seculari, in agendis circumspectus, in cura & dispositione rei familiaris prudens ualde, optimus pater familiæ, utilium prouisor, ubi necessitas exigerbat liberalis, sed modice alias parcus, domesticorū bonorum solertissimus, conseruator iurisurandi, alimentis sobrius, de habitu & ornatu proprijs corporis non multum habens curam. Vnde & prædictam regionis portionem, sibi à domino Comite liberaliter concessam, multa cepit industria, bonis omnibus abundans.

Boamundus à uinculis hostium solutus redit Antiochiam, & Dabertum patriarcham ad se confugientem benignè suscipit.

Caput XXV.

*Boamundus uelut
ex capitulo* **E**odem tempore dominus Boamundus Antiochenorum princeps, vir magnificus, & per omnia commendabilis, diuina eum respiciente gratia post annos quatuor, quibus uinculis hostiū detentus fuerat, precio interueniente redemptus, Antiochiam reuersus est. Vbi à domino Patriarcha, clero & populo uniuerso, gratauerat suscepitus, uniuersam prouinciam & regnum nihilo minus desiderato eius lætificauit aduentus: cognitoq; quod prudenter & fideliter dominus Tancredus, eius cōsanguineus, commissum sibi in eius absentia administrauerat principatū, captisq; duabus eximis urbibus eius fines strenue dilatauerat, gratias illi agens immensas, benignè habuit, plurimam partem regionis, sicut eius uidebatur exigere merita, sibi & hæredibus suis iure perpetuo tradidit possidendam. Nec multo post uniuersum ei, sicut in sequentibus dicetur, commisit principatū. Inter ea uero Arnulpho, de quo supra diximus, Hierosolymitano Archidiacono more suo inter Regē & dominum Patriarcham Dabertum scandala serente, & ministrante odium, coepit pullulare quæ prius sopia uidebatur inter eos inimicitia, adeoq; creverat inter eos indignatio, ut suscitato aduersus eum per eandem seductoris operam & studium clero: vir religiosus & pacis amator, iuges molestias ferre non ualens, ecclesia simul & urbe relicta, inops & pauper consilij simul & auxilij indigens, ad Dominum confugerit Boamundū. Qui aduentem honeste suscipiens, tanto erga eum maiore motus misericordia, quod eius sollicitudine & opera ad Hierosolymitanam ecclesiam nouerat esse promotum. & ne apud se aliter quam tantum virum haberi oportebat, morā faceret, ecclesiam sancti Georgij, quæ infra Antiochenam urbem sita est, cum ingentibus prædijs et multis redditibus, consentiente domino Bernardo, eiusdem loci Patriarcha, liberaliter assignauit: ibi q; cum eo usq; ad eius in Apuliā transitum, sicut in sequentibus dicetur, moram habuit continuam.

*Expulso Daberto, quidam Ebremarus, Hierosolymis inordinatè præficitur. Rex Ptolemaidam obsidet,
nec proficit: rediens inde letaliter sauciatur.*

Caput XXVI.

A Tuerò Rex prædicti Arnulphi seductus malitia, pretermesso Dei timore, expulso domino Patriarcha Daberto, adiecit etiam ut peius faceret. Quendam enim simplicem & religiosum circumueniens, sacerdotem Ebremarum nomine, in sedem intrusit Patriarchalem. Hic autem simplex homo, in prima uenerat expeditione, honestæ conuersationis merito cunctis acceptus; sed

ptus: sed in hoc crassam nimis & supinam inuentus est ignorantia habuisse, 1103
 quod uiuente domino Patriarcha, sedem eius licere sibi credebat usurpare.
 Eodem etiā anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus
 tertius, circa ueris initium, celebrata Hierosolymis Dominicę resurrectionis
 solennitate, conuocatis de regno uniuerso militaribus copijs, dominus Rex
 oblidet Ptolemaidem. Est autem Ptolemais, ciuitas maritima, prouinciae
 Phoenicis, una de urbibus suffraganeis, quae ad Tyensem metropolim ha-
 bent respectum: portum habens intra moenia & exterius, ubi etiam tranquil-
 lam possit nauibus prebere stationem. Est autem & satis commodè sita inter
 montes & mare, pingue & opimum habens latifundium, Belo flumine pre-
 terfliente ciuitatem. Hanc frequens fama est geminos fratres Ptolemæum
 & Acconem, muris uallasse solidioribus, eamq; quasi per medium diuisam,
 suis nominibus appellasse; unde et hodie binomina est, ut Ptolemais dicatur
 & Accon, sicut penè omnes Syriæ ciuitates duo uel tria habent nomina. Ad
 hanc igitur cum suis legionibus dominus rex perueniens, quoniā naualem
 non habebat exercitum, nō multum potuit ad deditonem arctare, sed cæsis
 in circuitu pomoerij, interemptis ex ciuibus nonnullis, abducta etiā præda,
 gregibus & armentis, quæ extra ciuitatem repererunt, soluta obsidione, ad
 propria reuertebantur: uolensq; per Cæfaream redire, accidit quod in loco qui
 dicitur Petra incisa, iuxta antiquum Tyrum, inter Capharnaum & Doram
 oppida maritima, qui locus hodie Districtum appellat, prædones & uiarum
 publicarū effractores inuenit. In quos in insidijs latentes uehemēter irruens,
 pluribus interemptis, alijs elapsis fuga: unus casu in regem uibrans iaculum,
 à parte posteriore per cratem costarū, cordi uicinū, immisit telum, quo ictu
 eum penè morti tradidit: sed tandem medicorū adhibita sollicitudine, post inci-
 siones & cauteria salutem recepit aliquam: nam eiudē uulneris, certis tem-
 poribus recrudescente dolore, perpetuo fatigabatur.

comes Tolosanus ante urbem Tripolim castrum edificat, cui nomen est Mons
 Peregrinus. Caput XXVII.

Per idem tempus dominus Raymundus bonæ memoriae, Tolosanus co-
 mes, obtenta ciuitate quæ uulgo dicit Tortosa (ut præmisimus) fines suos
 tanq; uir egregius, magnificus, & uerus Dei cultor strenue nimis & uiriliter
 dilatabat circuquamq;: anxiusq; quo modo nominis Christiani aduersarios
 à finibus illis propulsaret, in colle quodam ante urbem Tripolitanā, uix ab
 ea miliaribus distante duobus, fundauerat præsidium: cui, quoniam à pere-
 grinis constituebatur, nomen ex re dedit, ut perpetuo diceretur Mons Pere-
 grinus: & ita usq; hodie à fundatore nomen seruat impositum, naturali situ,
 artificum industria satis munitum. Vnde Tripolitanis ciuibus incessanter
 penè diebus singulis inferebat molestias, ita ut uniuersæ regionis incolæ, &
 & etiam ipsius ciuitatis habitatores annua eidem persoluerent tributa: nec
 minus ei obedirent in omnibus, quam si urbē ipsam sine contradicitore possi-
 deret. Natus est etiam ei in eodē loco, ex uxore propria, Deo
 deuota femina, filius de nomine maiorū dictus
 Amphossus, qui eidē postea in comi-
 tatu Tolosano successit.

Rex iterum Ptolemaidam obsidet: & Ianuenium fatus auxilio, obfessam urbem occu-
pat violenter. Caput XXVIII.

Anno ab incarnatione Domini millesimo cetelesimo quarto, mense Maio, idem dominus rex conuocatis uiribus & populo uniuerso, a minimo usq[ue] ad maximu[m], eandem de qua supradiximus, Ptolemaidam obsidere contendit: inde potissimum occasione sumpta, quod per eosdem dies, Ianuenium in partes Syriae classis applicuerat, nauium rostratarum, quae uulgo dicuntur Galeæ, septuaginta. Quo cognito, missa statim ad consules legatione, uerbis amicis inuitat eos, ut antequam ad propria redeant, Christo uelint militare: exemplum etiam familiare proponens de eorum ciuibus, quorum studio & opera, urbem Cæsaream regno uendicauerat, non sine perpetua Ianuenium gloria, & emolumento non modico. tandemq[ue] prudenter interpositis uiris, & rem effectui fideliter mancipare quærentibus, responsum dederunt: Quod si reddituum & obuentionum quæ ex marino accessu in portu colligerentur, tertia pars illis in perpetuum concederet, & in ciuitate ecclesia, & in uico iurisdictione plena daretur ad capiendam praedictam urbem fideliter elaborarent. Placuerunt itaq[ue] domino regi & principibus eius conditiones praedictæ, & fidei nexu corroboratis, utrumq[ue] scripti beneficio perpetuae memoriae mandauerunt. Sic igitur die præfixa illi per mare, dominus rex cum suis per terram urbem praedictam, locatis in gyrum castris, obsidione uallat, ciuibusq[ue] introitu negato & exitu, molestias inferunt quales quantasq[ue] solent obfessis irrogari. Machinis etiam circumpositis, quales solent argutorum hominum reperire ingenia, in hostium erigunt perniciem, turrex ex eis flagrantes, & incendia, & ædificia etiam interiora, magnorum molarium immissione confringentes. Præterea crebris congressionibus tam à classe per oram marinam, quam ex opposita parte per regium exercitum fatigatis, plurimis ex ciuibus casibus uarjs interemptis, & obfidentium instantiam, & frequentes impetus durum uidebatur portare. Cumq[ue] per dies uiginti continuos tam nostri oppugnando, quam illi à se repellendo iniurias, defudassent, interpositis conditionibus, quod qui egredi optarent, cum uxoribus & liberis, & comitum mobilibus, ad quas uellent partes, haberent exitum liberum. Qui uero in domibus suis manere, & natale solum eligerent non deserere, dum singulis annis domino regi certa præstatione satisfaceret, bonis conditionibus uarentur. Regi ciuitatem tradiderunt. qua obteta, Ianuenibus iuxta singulorum merita, possessiones & domicilia assignauit. Hic primum per mare accederunt patuit secura tranquillitas, & portu commodiore recepto, & littore a hostibus aliquantulum expedito.

Carra Mesopotamie, à Tancredo, Balduino, & alijs obfisetur. Ciues fame compulsi, de trādenda urbe consilium ineunt. Caput XXIX.

Eodem anno, dominus Boamundus, cum uniuersis eiusdem prouinciarum magistratibus: dominus quoq[ue] Tancredus, dominus nihil minus etiam Balduinus, Edissanorum comes, una cum domino loscellino eiusdem consanguineo, conuenientes ad inuicem, fide media compromiserunt, quod Eufraten transeuntes, Carram urbem, Edissæ uicinam, ab infidelibus detinam, obfiderent. Iuxta quod conceptum euocantes certatim ex suis regionibus militares

1103 et 1104

militares copias, & auxilia undecunque congregates, die prefixa Euphraten
 transeuntes, apud Edissam peruerunt. Interfuerunt autem eidem infaustae
 expeditioni uiri uenerabiles, & Ecclesiæ præclara lumina, dominus Bernhar-
 dus, Antiochenorum patriarcha: dominus Dabertus, Hierosolymorum pa-
 triarcha, qui tunc uagus, exul, & profugus ante Antiochiam demorabatur:
 dominus quoq; Benedictus, Edissanorum archiepiscopus. Hi omnes apud
 prædictam urbem congregati, propositum effectui mancipare satagentes,
 cum suis legionibus ad locum perueniunt destinatum. Est autem Carra (ut
 ueteres tradunt historiq;) is locus, ad quem Thare filium suum Abraham, &
 ex filio Haran nepotem Loth de Vr Chaldaeorum fugiens, & in terrā Cha-
 naan properans, eduxit, & habitauit ibi, secundum quod in libro Geneseos
 continetur: ubi & idem mortuus est: ubi & Abraham responsum accepit
 à Domino, ut egrediens de terra sua, & de cognatione sua, dum sequeretur
 promissiones. Idemq; est locus, in quo & Romanorum dictator Crassus,
 aurum quod sitierat, propinantibus Parthis, babit. Quò cum peruenissent,
 sicuti ab initio proposuerant, urbem claudunt obsidione: nec multum ne-
 cessarium erat, urbem aliter impugnare, quam ingressus exitusq; ciuibus
 prohibere, ita modicum, & penè nihil intus habebant alimentoru. Causa au-
 tem huius erat inopia: Dominus Balduinus longè antè multam dabat ope-
 ram, quomodo inopia illius loci frangerentur ciues, ut fame aliquando mo-
 lestati, urbem ei traderent. Modus autem, quo propositum effectui man-
 cipare satagebat, hic & eius usus erat idoneus. Inter Edissam porrò, & præ-
 dictam illam ciuitatem, quæ uix quatuordecim à seuicem distant miliari-
 bus; fluuius quidam discurrit medius, qui sua irrigatione, canalibus deriu-
 atis, circum adiacentem planiciem uberem reddebat, & frugibus fœcundam.
 A' priscis autem temporibus solum prædictam hanc habuerat limitatio-
 nem, ut quod circa fluuium erat, Edissanis sine molestia cederet: quod uero
 trans fluuium, Carrenses proprium possiderent. Videns autem dominus
 Balduinus, quod hostium ciuitati exterius nihil alimentorum accederet, sed
 de locis illis communibus omnem sibi uictum propagarent, maluit ipse hac
 commoditate defraudari, quam ut hostes, qui non satis commodè aliunde
 poterant, de locis medijs alerentur. Frequentibus igitur irruptionibus diu
 antè prohibuerat in locis suis agriculturam exerceri, speras quod de regione
 trans Euphratem, & de ea quæ inter Edissam & eundem fluuiū iacebat me-
 dia, alimentorum posset suis ciuibus ministrare sufficientiam: Carrenses au-
 tem ea subtracta commoditate, quam de prædictis locis communibus ha-
 bere consueuerant, ad intolerabilem compellerentur inopiam, sicut uerè exi-
 tus rei manifestum dabat: idq; ante annis pluribus imbuerat. Obsidentes igi-
 tur prædictam urbem (ut præmisimus) multa uiuctus inopia eam inuene-
 runt laborantem. Ciues tamen nostrorum aduentu longè antè præcognito,
 per nuncios & literas principes Orientis sollicitauerant, significantes, quod
 nisi mature subuenirent, parati erant deficere. Videntes autem, quod eis in-
 de nullum ministrabatur subsidium, & famis angustia singulis diebus eo
 amplius molestaret, communicato consilio, potius eligunt urbem resignare,
 quam intus fame tabescere, & præ alimentorum defectu liquefieri.

Noſtri diſceptantes de imperio urbis, ea excidunt. Ciues ſubſidia recipiunt: pugnatur ibi
cominus: uincantur noſtri: fitq; caſus noſtris ualde pe-
riculosus. Caput XX.

EXeunteſ ergo, tradunt ſe in manus obſidentium, ſine conditione aliquat:
ſed ſtimulante inuidia, auaritiaq; effuſa contētio inter principes: & dum
contendunt ad inuicem dominus princeps Boamundus, & dominus comes
Balduinus, utri illorum tradatur ciuitas, utrius illorum prius in urbem intro-
ducatur uexillum, differunt uisque mane urbem traditam occupare, quo uſq;
de illa friuola quæſtione plenius deliſeraretur. Didicerunt itaque per rerum
experiētiam, quām uerū ſit illud: Mora ſecum periculum trahit. & illud ite-
rum, Nocuit differre paratis. Nam antequam dies illuſceret craſtina, tan-
ta, tamq; ingens hostium affuit multitudo, tamq; formidabilis Turcorum
exercitus, ut noſtri etiam de uita diſſiderent. Qui autem aduenerant, alimen-
torum infinitas ſecum trahebant copias: condixerantq; ad inuicem pruden-
ter ſatis & callide, ut ſe in duas diuidereſ turmas, ut dum altera cum noſtris
quocunq; euentu, ſiue proſpero ſiue ſinistro, dimicareſ, altera ciuibis infer-
ret uiſtualia. Factumq; eſt ita. Nam statim die iam aliquantulum adulta, ad-
uersæ partis principes instruunt agmina, ordinant acies, tanquam protinus
pugnaturi: ſeorsim illis conſtitutis, quibus ſarcinarum cura fuit commiſſa.
Neque hiſ tamen, qui ſe aptabant ad prælia, ſpes erat ulla, aut obtinendi ui-
ctoriam, aut reſiſtendi diutius: ſed id ſolum eis uidebatur ſufficere ad propo-
ſitum, ſi noſtriſ circa eos occupatiſ, obſeffi ciues oblatum ſibi poſſent reci-
pere uiſtum. Videntes igitur noſtri principes hostes præparari ad prælium,
ipſi quoq; aciebus & agminibus congruo digestis ordine, utroque Patriarcha
ſermonibus exhortatorij, addere militibus nituntur animos: ſed Do-
mini gratia deſtituti, nec uerbis iuuantur, nec admonitionibus. Nam statim
primo conſlētu facti ſunt hostes eorum in capite, & ipſi ignominioſe ceden-
tes terga dederunt, hostibus caſtra deſerentes, & ſarcinas, fuga ſalutem qua-
rentes, quam non potuerunt inuenire. Nam hostes reiectis arcubus, & eo-
rum officio neglecto, gladijs instantes cominus, penē omnes interficiendo
deleuerunt. Capti ſunt ibi comes Ediſſanus, & dominus Ioscelinus eius con-
ſanguineus: & uinculis alligati, in terras hostium tracti ſunt remotiores.
Dominus autem Boamundus, cum domino Tancredo, & utroque Patri-
archa, tumultui ſe subduentes bellico, uiarum ſtudioſe declinantes com-
pendia, Ediſſam peruererunt incolumes. At uero eiusdem loci Archiep-
ſcopus, ſicut uir ſimplex erat, turbis inuolutus præliaribus, uinctus & ca-
thenatus, numerum auxit captiuorum. Accidit autem, quod cuiuſdam Chri-
ſiani deputatus cuſtodiæ, ſuper eum, ex quo Epifcopum nouit eſſe, motu
uiſceribus charitatis, animam ſuam pro illius ponens anima, illæſum abire
permifit: qui tandem (protegente eum Domino) infra paucos dies Ediſſam
reuersus eſt, cum multa ciuium hilaritate uifceptus. At uero dominus prin-
ceps, dum adhuc Ediſſæ moram faceret, audiens quod peccatis exigentis
bus, Comes captus eſſet, conſentientibus ciuibis, urbem domino Tan-
credo ſeruandam credidit, & regionem uniuersam, ea conditione, ut rede-
unt

unti de carcere domino Comiti, ei statim sine difficultate resignaret. Ipse autem dominus Ioscelini terram in suam recepit solitudinem. Porro nec prius nec posterius in uniuerso Oriente, tempore Latinorum, uspiam legitur tam periculatum fuisse praelium, tantaq[ue] strages uirorum fortium, gentisq[ue] nostrae tam ignominiosa fuga.

LIBER V N D E C I M V S ▶

Dominus Boamundus, Antiochenorum princeps, commissario principatu Tancredo, transfretans in Franciam properat: Francorumq[ue] regis filiam dicit uxorem. Dabertus Hierosolymorum patriarcha Romanum petit. Rex uxorem legitimam absq[ue] cause cognitione deserit. Caput I.

Estate uero transcursa, dominus Boamundus, multo aeris alieni pondere fatigatus, ut ad debiti solutionem se pararet, & ut de partibus ultramarinis maiores militum secum traheret copias, principatus sui cura & administratione generali, cum plena iurisdictione dilecto suo consanguineo commissa, in Apuliam nauigauit: & cum eo dominus Dabertus, Hierosolymorum patriarcha. Qui postquam in Apuliam peruenit, modico tempore in sua regione moram faciens, assumpto de fidelibus suis honesto comitatu, alpes transiens, ad dominum Philippum illustrem Francorum regem peruenit. A quo inter cetera duas eius obtinuit filias, unam de legitimo natam matrimonio, Constantiam nomine, quam sibi fecdere coniugali copulauit in uxorem: alteram nomine Ceciliam, quam ex Andegauensium Comitissa, (quae spredo marito, ad eundem regem se cotulerat) uxore adhuc uiuente, receperat: quam domino Tancredo nepoti suo, ex Apulia missam, destinauit uxorem. Completis ergo negotijs tam apud dominum regem eundem, quam in alijs ultramontanis partibus, cum ingenti equitum peditumq[ue] transfretare uolentium multitudine, in Apuliam iterum reuersus est. At uero dominus Dabertus, ad ecclesiam Romanam accedens, et iniuriarum quas patiebatur, modum aperiens, simul & Arnulphi malitiam nimis efficacem ordine pandens: necnon domini regis sinistram intentionem, qua ecclesiam Domini humiliare nitebatur: omnes ad sui mouit compassionem, gratiam obtinens universorum. Nec solum id enorme, quod de domino Daberto patriarcha supermemorauimus, factum esse contra disciplinam Ecclesiasticam, rex commiserat: uerum etiam uxorem, quam apud Edissam (dum ibi Comes esset) duxerat, absque causae cognitione, non conuictam, non confessam, lege matrimoniorum neglecta, dimisit: eamq[ue] in monasterio sanctae Annæ, matris Dei genitricis, & semper uirginis Mariæ, monacham fieri compulit uiolenter. Est autem idem locus Hierosolymis in parte Orientali, iuxta portam quae dicitur Iosaphat, secus lacum qui tempore antiquo Probatica piscina dicitur: ubi ostenditur cripta, in qua Joachim & praedictæ Annæ, ut traditiones habent ueterum, domicilia fuisse, ubi & uirgo perpetua nata esse perhibetur. Erant autem ibi tres uel quatuor pauperes mulierculæ, uitæ sanctimoniæ

u ij nialem

niam professa, quibus gratia uxoris introductæ ampliavit possessiones, & patrimonium dilatauit. Caussa autem cur ab uxore diuerterit, apud diuersos uaria ferebatur: dicetibus alijs, dominum Regem ideo dimisisse uxorem, ut ditiorem & nobiliorem ducendo, conditionem suam faceret meliorrem, & paupertati, qua plurimum premebatur, sumpta dotis nomine alii, unde opulentia consuleret. Alijs uero afferentibus, Reginam improuidam, minusq; prudente, thori maritalis iura minus caute obseruasse. Cumq; prius gaudens religionis habitum uideretur assumptissime, & primo suæ conuersationis tempore, satis honeste uideretur in eodem monasterio conuersata, tandem occasione sumpta, ex commentis fraudibus ad dominum Regem accedens, licentiam obtinet, ut pro necessitate monasterij sui, ad subleuandam eius inopiā liceret ei consanguineos suos, qui Constantinopoli erant, uisitare. sub quo praetextu de regno exiens, sordibus & immunditijs omnem cœpit dare operam: depositoq; religionis habitu, diuaricans se ad quemlibet transeuntem, nec propriæ parcens æstimationi, nec regiam quam habuit reuerita est dignitatem.

Dominus Raymundus Tolosanus Comes moritur. Vilhelmus lordanis eius nepos, ei succedit. Rodan

Turcorum princeps magnus fines nostros ingreditur, cui Tancredus occurrit, &

confusum uerit in fugam. Caput II.

Anno sequente, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus quintus, dominus Raymūdus bonæ memoriae Comes Tolosanus, uir religiosus & timens Deum, uir per omnia commendabilis, cuius actus admirabiles, & uita uirtutibus insignis speciales desiderat tractatus, in oppido suo, quod ipse fundauerat ante urbem Tripolitanam, cui nomen Mons Pereginus, uiam uniuersæ carnis, uerus Christi confessor, ingressus est, pridie cal. Martij. Cui successit nepos eius Vilhelmus lordanis, in eadem oblationis sollicitudine: in quo opere usq; ad aduentum Comitis Bertrandi, satis strenue uiriliterq; desudauit, quo usq; super eadem re quæstionem passus, aliquantulum ab opere destitit, ut in sequentibus dicetur. Admirandam sancuinei huius uenerabilis uiri, & tam præsentibus quam futuris commendabilem insignis animi credimus constantiam, qui semel pro Christo initam, usq; ad supremum exitum non fastidiuit patienter ferre peregrinationem. Et cum in patria tanquam uir illustris & præpotens, amplissimum habens patrimonium, potuisset omnibus bonis abundare pro uoto, elegit potius abiectus esse in obsequijs Domini, egressus de terra & cognatione sua, quam in tabernaculis apud suos abundare peccatorum. Ceteri enim principes eiusdem peregrinationis professores, urbe sancta restituta libertati, quasi uotorum portiti consummatione, reuersi sunt ad propria: hic autem semel assumptam crucem ueritus est deponere. cumq; à suis familiaribus & domesticis illi cum multo suggereretur studio, ut uoti compos, desideratæ patriæ se restitueret, maluit se in holocaustum Domino dare, quam illecebris se reddere secularibus: magistrum imitatus, cui cum diceretur: Descende de cruce, maluit consummata passione, alienis deponi de cruce manibus, quam ab incepto nostræ salutis deficere proposito. Eodem etiam anno, Rodoan quidam uir præpotens,

Alapiaz

1105

Alapiæ dominus, de adiacentibus regionibus tam prece quam precio, conuocatis auxilijs, in graui multitudine Antiochenorum fines ingressus, regionem totam incurribus deterrebat, & incendib; molestabat frequentibus. Quod audiens dominus Tancredus, conuocatis viribus, tam equitū quam peditum militaribus copijs, illuc procedit ei obuiā, ubi eum suas habere copias fama celebriore compererat. Egressus igitur ab Antiochia, uersus Artasiam exercitus dirigit: quo perueniens, hostium ingentem multitudinem, ut ei nunciatum fuerat, reperit. in quos, inuocato de superius auxilio, & pro metritis impetrato, viriliter irruens, primō resistere tentantes, sed mox in dissolutionem datos, in fugam adegit. Cæsis autem innumeris, captiuati sunt ex eis plurimi, retento uexillo prædicti Rodoan: qui ut uitæ consuleret, fugam prius inierat, quodc; nostris multo fuit solatio, in recompensationem eorum qui in similibus negotijs amiserat saepius, equos optimos, quos ab hostibus deiectis eorū lessoribus abstulerat uiolenter, sibi multos uendicauerunt.

Aegyptij cum ingentibus copijs regnose infundunt: quibus Rex occurrens, captis nonnullis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit. Caput III.

Calypham habet 500
quædam 2000
dive hospitib;.

Edem anno, accesserunt ad Aegyptium Calypham quidam de principijs eius, dicētes: Populus ille peregrinorum, qui hoc nouissimo tempore regnum tuum uiolenter ingressi sunt, & animarum prodigi suarum, hanc tenuis principibus à te missis restiterunt, de multitudine confisi quam prior introduxerat exercitus, hanc sibi comparauerant audaciam. Nunc autem illos ex maxima parte reuersis ad propria, & aduentantum peregrinorum solutione destituti, facti sunt rariores, frequētibus expeditionibus facultatibus eorum omnino consumptis. Vnde nobis uidetur opportunū, si tuæ idipsum uisum fuerit Maiestati, ut electum unum de magnatibus tuis, ad partes illas dirigas, qui regionem illam ab illo infelici populo occupatam, expeditat. Placuit sermo, quia optimus uisus est in cōspectu Calyphæ: & præcipiens ingenitum conuocari exercitum, & classem parari maximam, designatis principibus, unicuique exercitū seorsum adiungit, eos in Syriā dirigēs: qui peruenientes Ascalonam, magnam uniuerso regno intulerūt formidinē. quod audiens Rex, cum uniuersis regni viribus celer loppen peruenit, lege edictali præcipiens, ut omnes illuc de singulis urbibus sine mora conueniant. Adfuerunt igitur sub omni celeritate qui euocati fuerant, inter quos & D. Ebremarus Hierosolymorū patriarcha, uiuificæ crucis lignum salutare secum deferens, nihilominus affuit. Quibus receptis, recensito nostrorum numero, inuenti sunt habere equites quingentos, peditum duo mīlia. Hostiū uero dicebatur esse numerus ad quindecim mīlia, exceptis illis qui in classe militabant. Qui ab Ascalona discedentes, classem præceperunt uersus loppen properare: ipsi autē Azotū transeuntes, in duas se turmas diuidunt, ordinantes, ut altera illarum uersus Ramulam præcedat, D. Regem ad pugnā prouocans: altera Ioppen properet, ut rege cōtra alterā occupato, illa urbem impugnet, conuocatis ijs qui in classe illuc iam adiuererant. luxta ergo prædictū cōsilium, bipertito agmine, pars Ramulenses fines ingressa, instructis aciebus aduentus sui tubarum crepitū, et strepitū tympanorum euidens dederunt argumentū. Hoc autem de industria siebat, ut dominū Regem cum suis expeditionib; in se

u iiiij prouo;

prouocantes, pars altera oram maritimam secuta, Ioppen tuta posset perire; sed euanuerunt in cogitationibus suis, nam cum Regem cum suis expeditionibus appropinquantem intuerentur, contabuerunt corda eorum prætimoris angustia: & alteram partem reuocantes, uix adhuc putabant se sufficientem habere multitudinem, ut eius possent manus euadere. Factum est ergo, quod conuenientibus contra se mutuo legionibus, Rex cum suis in hostes irruens instat animosius, uerbo simul & exemplo suorum exhortans aries, uires ingeminat. Dominus quoque Patriarcha, uiuificæ crucis lignum præliaturis ingerens, & percurrent agmina, monet & hortatur ut eius meminerint, qui nobis peccatoribus in eodem ligno salutem operari uoluit. precipit etiam, ut in remissionem peccatorum circa hostes nominis & fidei Christianæ decertarent uiriliter: ab eodem mercedem expectantes, qui suis solet centuplum retribuere. Sic ergo nostri facti animosiores, hostibus uehementius instant, & implorato de coelis auxilio, perempta ex eis infinita multitudo, reliquos in fugam conuertunt. Cecidit autem in eodem conflictu, præses Ascalonitanus, sed uniuersi exercitus procurator euasit fugiens. Dicuntur cæsa illa die, de hostibus quasi quatuor milia, de nostris uero sexaginta inter mortuos reperti sunt. Obtinuerunt ergo nostri præuia Domini misericordia hostium castra, & infinitas camelorum phalanges: sed et asinos & equos innumerabiles, cum optimis spolijs & pluribus mancipijs secum trahentes, Ioppen cum lætitia & exultatione redierunt. Captus est etiam illa die quidam nobilis, qui aliquando fuerat procurator in ciuitate Acconensi, pro quo Rex postmodum uiginti millia dicitur habuisse aureorum. Classis tamen hostium nihilominus adhuc in portu Ioppensi morabatur: sed cognito suorum interitu, Austro flatus ministrante necessarios, in portum se Tyreum receperunt. Vnde postmodum in Aegyptum redire cupientes, ortare pente in mari procella, ui turbinis ab inuicem diuisi, uiginti quinque naues ex eis fretum non sustinere ualentibus, in nostra littora impegerunt. ex quarum remigibus et nautis, exceptis mortuis, nostri in uincula coniecerunt plus quam duo millia.

Dabertus Patriarcha, cum executione Apostolicarum literarum rediens, apud urbem Messanam Siciliae moritur. Ebremarus sedis illius incubator, Romanum contendit. Legatus Arelatensis Archiepiscopus Gibelinus mittitur, postmodum in Patriarcham substituitur. Cap. IIII.

Interea dominus Dabertus Hierosolymorum patriarcha, post longam expectationem, qua eum detinuerat dominus Paschalis papa, & ecclesia Romana, uolens pleniū edoceri, utrum Rex Hierosolymorum, & qui eum expulerant, uellent contra eum aliquid allegare, unde hoc uideri possent de iure fecisse: postquam nemo comparuit, qui contra eum aliquid diceret, nec in eius facto aliud notari poterat, nisi quod Regia expulsus esse uiolentia, cum plenitudine gratiae, & Apostolicarum literarum prosecutione, uifus est ad propria redire & sedem recipere debere, ex qua fuit indebetetur. Qui tandem in Siciliam ueniens, & apud Messanam moram faciens necessariam, translitum expectans, graui correptus ægritudine, xvi. Calend. Iulij, uiam uniuersæ carnis ingressus est. Sedit autem in pace annis quatuor, in exilio uero tribus. Ebremarus uero eiusdem sedis incubator, audiens quod

quod prædictus dominus Dabertus, cum plenitudine gratiæ reuertebatur, sedem suam recepturus, antequā de obitu eius instrueretur, ad eandem Romanam transfretare Ecclesiam decreuit, allegaturus de sua innocentia, quomodo in uitum & renitentem in eandem sedem illum locauerat. Quò perueniens nihil impetrare potuit, quām ut cum eo dirigere legatus, qui de causa eius, Hierosolymis constitutus, plenius posset cognoscere. Designatus est autem ad id muneris prosequendum dominus Gibelinus, uir senex & gran-
dæuus, Arelatensis Archiepiscopus, qui de mandato domini Papæ, Hiero-
solymam profectus, conuocato Episcoporum regni concilio, de cauſa do-
mini Ebremari cognouit plenius. Cumq; ei cōstitisset per testes idoneos suf-
ficientes, & maiores omni exceptione, quod dominus Dabertus absq; caus-
a legitima, Arnulphi factionibus & Regia uiolētia fuerat expulsus, & quod
Ebremarus adhuc uiuentis Pontificis, & ecclesiæ habentis communionem
sedem occupauerat, auctoritate qua præeminebat, eum à patriarchatu depo-
suit. Sed considerans multam uiri religionem, & simplicitatem miram Cæſa-
riensem, quæ tunc uacabat Ecclesiam ei concessit habendam. Postmodum
uerò dum de substituendo ecclesiæ Hierosolymitanæ Patriarcha, clerus &
populus disceptaret, constituta ad hoc specialiter die, ut super eo negotio de
more tractaretur, post multas hinc inde deliberationū partes, in dominum
Gibelinum Apostolicæ sedis mandatum unanimiter conueniunt, & eum in
sedem locant Patriarchalem. Hoc etiam prædictus Arnulphus malitiosè di-
cit construxisse, ut homo senex & decrepitus in illa sede diu uiuere nō posset.
Eodem anno, qui erat ab incarnatione Dñi millesimus centesimus septimus, 1107
Ascalonitæ solita usi malitia in uia publica, qua ab Hierosolymis ad mare de-
scenditur, in locis opportunis insidias locauerant, equitum quingentorum
& peditum mille. Audierat enim quòd nostrorum caterua, ab urbe Loppen-
si egrediens, Hierosolymā esset profectura: uolentesq; quod uiribus non po-
terant, dolis prouocare, in prædictis latebant insidias. cum ecce nostri omniū
horum ignari, iter coeptum confidentes, in eorum inciderūt insidias. Cumq;
plurimum anxiarētur, dubitantes utrum cederent, aut contenderent, instan-
tibus hostibus deliberandi spaciū abstulerunt. Vidētes ergo nostri quod
aut ignominiosè occumbere, aut cum eis uiriliter pugnare oportet, facien-
tes de necessitate uirtutem, animos induunt, & quos prius habuerunt formi-
dabiles, resumpta audacia & spiritu uehementi instantes, in mentis conuer-
tunt stuporem: & iamiam nostrorum impetus ferre non ualent, multis in-
teremptis, captiuitatis etiam nōnullis, eos in fugam uersos aliquandiu profe-
cuti sunt. Tandem diuina opitulante gratia, uictoria potiti, tribus tantum de
suo numero perditis, Hierosolymam profecti sunt.

*Vir nobilis Hugo de sancto Ademaro, Tiberiadensium dominus, in montibus qui urbi preminent Tyrensi-
strum locat, cui nomen est Toron: idemq; non multo pōst cum Damascenorum copijs confligens,
letaliter cōfossus, sed tamen uictor occubuit. Ascalonite quoq; nostris uolētes pretendere
insidias, in laqueum quem parauerant incidentur.*

Cap. V.

Eodem etiam tempore, cum Tyrensum ciuitas adhuc ab hostibus deti-
neretur, & nostrorum modis omnibus impediret processum: uir no-
bilis & potens, & inclytæ in Domino recordationis, dominus Hugo de san-
cto Abde-

cto Abdemaro, qui post dominum Tancredum urbi presuit Tiberiadensi, quantum locorum distantia permittebat, (distant enim à se prædictæ duæ ciuitates, quasi miliaribus trigesima) frequentibus & occultis irruptionibus ciues molestabat Tyrenses. Cumq; in eundo & redeundo sæpius eius perclitaretur militia, eo quod in medio prædictarum urbium nec præsidium inueniretur, nec munitionis aliquod genus, in quo se suosq; posset recipere, & subsequentium hostium declinare importunitatem: adiecit uir præclarus, in summis montibus urbi Tyrensi prominentibus, & ab eadem quasi per decem distantibus miliaria, in loco cui nomen priscum Tyberim, castrum ædicare, in monte excuso admodum & cacuminato, cui tradidit nomen Toronum. Est autem locus is inter mare & Libanum, quasi in medio constitutus, à Tyro & Paneade æquè distans, in tribu Aser, salubritate & aëris grata temperie salubris & commendabilis, solum habens opimum, uinetis & arboribus prorsus habile, sed & frugibus & agriculturæ cōmodissimum. Præstitit ergo non solum fundatori diebus illis, ad opus prædictum commoditatem optam, uerum usq; hodie & libertate quam porrigit, & multa munitione qua præeminet, et Tyrensum urbi, & regno uniuerso utilitates incomparabiles. Nec mora, post prædicti fundationē præsidij, idem nobilis homo cum equis septuaginta hostium fines ingressus, cum quatuor milibus Damascenorum prælium committens semel, & secundo eodem die ab hostibus repulsus grauiter, tertio irruens, melioribus auspicijs & animositate diuinitus collata, simul & uiribus, auctore Domino, fortioribus receptis hostes in fugam conuertit. Ipse tamen istu sagittæ letaliter confossus, interij prudēs & strenuus, & exigentibus meritis Regi & regno commendabilis & acceptus. Cæsi sunt in eo conflictu, de hostibus ducenti, & equi totidē à nostris recepti. Post etiam eodem die uisa sunt in Oriente, signa & prodigia multa in coelestibus. Nam per quadraginta dies, & eo amplius, Cometa circa noctis initū uisus est, longè comam trahere: & iterum ab ortu solis, usq; ad horam tertiam uisus est sol duos habere collaterales paris magnitudinis, sed inferiores splendore solis. Vīsa est & Iris circa solem, suis distincta coloribus. Quæ omnia certum erat mortalibus noua portendere.

Boamundus de Francia in Apuliam reuersus, cum ingentibus copijs Grecorum fines, eos depopulatus, ingreditur: demumq; in Syriam uolens redire, reliquo Boamundo filio, uita dedit. Caput VI.

PEr idem tempus, Alexius Constantinopolitanus Imperator, uir malicio-sus & nequam, uolentibus per eius regiones Hierosolymam proficisci, multa ministrabat impedimenta. Nam & cōtra primam expeditionem, quæ ei multo fuerat emolumento, ut præmissum est, Solimannum potentissimum Turcorum principem, & Barbaras ex uniuerso Oriente sollicitabat nationes: & contra secundam, cui Pictauiensium præerat Comes, easdem nihilominus nationes, & infideles populos frequentibus concitatbat legationibus, unde eius efficiente malitia posterior expeditio pene tota deperit: nec solum semel & secundo ita in nostros malignatus fuerat, sed quotiens se offerebat opportunitas eis damna moliri, parare præcipitia pro lucro sihi reputabat: præsentibus tamen, & coram positis benigna dabat responsa, & mu-

119 7

& munera largiebatur, ut eo falleret commodius, Græcorū obseruans mo-
rem de quibus dicitur: Timeo Danaos & dona ferentes. Suspectum enim
habens omnium Latinorum generaliter processum, nec eorum vires mul-
tiplicari, nec dilatari potestatem, ubiunque ministrare poterat impedimen-
tum, patiebatur. Harum igitur dominus Boamundus memor iniuriarum,
ab ultramontanis reuersus partibus, uniuersorum latinorum caussam pro-
sequens, equitum habens quinque milia, peditum uero quadraginta milia,
vix idus Octobris in terram prædicti Imperatoris nauigio peruenit: & con-
tractis penè uniuersis urbibus maritimis, & in direptionem datis, uniuer-
sam Epirum tam primam quam secundam depopulatus est: tandemq; Dyr-
rachium obsidens, Epi primæ metropolim, regionem circumquacq; incen-
dij & depopulationibus tradens, circumadiacentibus regionibus, pro li-
bero arbitrio utebatur, paratus ad delendum Latinorum iniurias, aucto-
re Domino, ad ulteriora imperij uiolenter procedere. Audiens igitur Impe-
rator dominum Boamundum, ingenti militia Latinorum intra fines suos
ingressum, ipse suos nihilominus colligit exercitus, & ei procedens obuiam,
copiae suas in uicino constituit: ubi communibus interuenientibus amicis,
Imperator fœdus iuñt cum eo, interpositis iuramentis, quod de cetero Chri-
sti fidelibus in Orientem transire uolentibus, bona fide, sine fraude & ma-
lo ingenio, consilium ministraret & auxilium, nec eorum iter ab ijs quos ipse
cohibere posset, impedire pateretur. His ita compositis & fidei nexu interpo-
lito confirmatis, dominus quoq; Boamundus iuramento corporaliter præ-
stato, amicitiam fidelitatemq; perpetuò cōseruandam promisit. Inde in Apu-
liam reuersus, dimissa peregrinorum turba, quæ uotis obligata, tenebatur
iter Hierosolymitanum perficere, ipse domi, familiaribus adhuc detentus cu-
ris, remansit. Aestate uero sequente, præparatis iam ex parte ad iter necessa-
rijs, & congregato nauigio, dum ad iter accingeretur, copijs undecuncq; con-
uocatis, ualida correptus ægritudine, in fata cōcessit: unico filio principatus
& nominis hærede relicto, ex domina Constantia domini Philippi, illustris
Francorum regis filia, suscepto. Mortuus est etiā eodem anno dominus Phi-
lippus Francorum Rex illustris, sacer eius.

A finibus Orientalibus item ingentes Turcorum copie, partes Edissanorum occupare nō
tuntur: sed Tancredus unā cum domino Rege resistunt
uiriliter. Caput VII.

Accidit autem per eosdem dies, dum adhuc prædicti nobiles, uidelicet
comes Balduinus, & Ioscelinus eius consanguineus, apud hostes de-
tinentur in uinculis, occasione sumpta ex eorum absentia, collecta est ex
Orientali sinu Turcorum infinita multitudo, & innumerabiles copiae, atq;
in Mesopotamiam descendentes, circa partes Edissanas cœperunt hostili-
ter degrassari, præsidia quædam uiolenter occupantes, suburbana traden-
tes incendijs, colonos captiuentes & agriculturæ dantes operam, ita ut ex-
tra ambitum urbium muratarum tutus non reperiatur locus, & deficien-
te agricultura uictus omnino deficeret. Dominus autem Tancredus, cui
regionis erat commissa sollicitudo, circa partes Antiochenas detinebatur,
occupatus: cuius curam etiam, ut præmisimus, domino Boamundo disce-
dente

dente suscepserat. Audiens tamen, quod tanta hostium in partibus illis esset importunitas, uocato domino Hierosolymorum Rege, & cauſa uocatio-
nis manifestata, ipſe quoque quanta potest ex uniuersis urbibus & præſidijs
conuocat copias. Cui ſic acceleranti, & pro regione ſollicito infa paucos
dies Rex affuit, iunctisq; agminibus Euphratem tranſierunt: quo peruenien-
tes hostes reperiūt ut eis fuerat nunciatum, per uniuersam regionem liberis
diſcurſibus euagantes: qui cognito noſtrorum aduentu, cœperunt ſe adinui-
cem colligere, & illam quam prius habuerant, diſcurrendo minus experiri li-
centiam. Compertas iterum habentes ſæpius noſtrorum uires, cum eis pu-
gnare formidant, nec tamen ad propria redire diſposuerant: ſed ſcientes u-
trumq; principem liberas ferias nō habere, ut moram diuturnam in ea poſ-
ſent facere regione, tamdiu eos nitebantur protrahere, ut tædio affecti matu-
rarent reditum, & iſpi ad conſuetas recurrerent infeſtationes. Cognofcentes
igitur noſtri eorum propositum, conſilium ineunt quale pro temporis angu-
ſia poterant inuenire commodiſ: congregati enim p̄cipiunt, ex ea regio-
ne quæ eſt circa Euphratem, quæ frugib; copioſiſſimè abundabat, uniuer-
ſi generis alimentorum copias conuehere. & flumine transmifſo, oneratis e-
quis, camelis, asinis, & burdonibus uictum copioſiſſimum, & ad multa tem-
pora ſufficientem urbibus inferunt & præſidijs: maximè autē urbem Ediſſa-
nam uſq; ad redundantem ſufficientiam communientes. Postmodum uero
de corporibus ciuitatum & præſidiiorum, non multam gerentes ſollicitudi-
nem, quoniam admodum armis, uiiris, & uictu erant munita, reuocantibus
eos maioriſbus rerū articulis, ad Euphraten reuersi ſunt. Vbi dum modicis
& corpore & numero fluuium tranſeunt nauiculis, quosdā de inferiore ma-
nu qui adhuc tranſitum expectabant, ulteriorem ripam tenentes, hostes no-
ſtrorum uestigia ſequuti, irruunt, & ex eis quosdā interficienſes, reliquos ca-
ptiuos trahunt, preſentibus domino Rege, dominoq; Tancredo, & eis ſub-
ſidium ministrare non ualentibus; amnis enim mediū erat, quē uadis tranſ-
ire non poterāt: necq; erat facile, paucis paruisq; nauiculis tantum exercitum
reportare. Noſtri uero dolentes admodū ſuper illis pauperibus, quos ſe pre-
ſentibus occidi uiderant, & ex parte captiuari, reuersi ſunt ad propria: regio-
nem etiam cis Euphratem, præcipienteſ magnatibus, qui ei præterāt diligen-
tius, communiri. Erant autem qui ſupra ripam Euphratis capti fuerāt & in-
terfecti, pauperes Armenij, qui Turcorum fugientes importunitatem, in lo-
ca tutiora ſe conſerre proposuerant.

Baldiuinus Comes Ediſſanus redit de uinculis hostium, & Ioscelinus cum eo, & aduersus
Tancreduum guerram excitant. Caput VIII.

Sequente anno, qui erat ab incarnatione Domini MCIX. dominus Baldui-
nus Comes Ediſſanus, cum annis quinq; cōtinuis fuiffet apud hostes de-
tentus in uinculis, unā cum Ioscelino cognato ſuo, datis obſidibus pro certa
ſumima pecuniæ, quam pro ſua redemptione pepigerant, in ſuā ſe receperūt
libertatem, redeūtes ad propria, cum quibus etiam ſatis miſericorditer fecit
Dominus. Nam obſides eorum in quodam præſidio, cuſtodib; deputatis
comiſſi, caſu, ſiue ſomno ſiue mero grauatis, mortē intulerunt, unde poſt
modum ad propria clam, & per diuerticula de nocte errabundi peruenierūt.
Accedenſi

Accedenti ergo praedicto comiti ad Edissanā urbē, dominus Tancredus dicitur ei introitum denegasse: sed tandem memor iuramentorum, quae interposita fuerant, cum eodem Comite capto, domino Tancredo ciuitas tradita fuerat, ad cor rediens, tam ipsam urbem, quam regionem uniuersam eidem praecepit resignari. Qua iniuria moti, postmodum bellum eidem Tancredo ambo pariter indixerunt. Ioscelinus autem specialiter, qui circa Euphraten habebat sua præsidia, & Antiochenis uicinior erat partibus, Principem magis infestabat. Accidit autem quadam die, ut Turcorum multitudinē in suū conuocans auxilium, in terram principis irruptiones moliretur. quod Princeps præsentiens, ei occurrit: commissōcꝝ inter eos prælio, prima fronte de exercitu ceciderunt uiri quasi quingenti: sed tandem resumptis animis, & aciebus instauratis, Turcorum magnam strauerūt multitudinē, Ioscelinum & suos in fugam conuertentes. Porrò uidentes maiores regionis, & qui sensus habebant magis exercitatos, quod tantorum uirorum periculosa nimis erat odia, & quod in multum poterant Christiano populo detrimentū cedere, interpositis partibus suis, eos ad inuicem reconciliauerunt.

Bertrandus comitis Tolosani filius, cum classe Ianuensium in Syriam descendit, patri querens succedere.

Vuylhelmus Iordanis contradicit. Capitul Biblum. Caput VIII.

Eodem tempore Bertrandus domini Raymūdi bonæ memorie, comitis Tolosani filius, cum classe Ianuensium circa urbem applicat Tripolitanam, ubi Vuylhelmus Iordanis eius consanguineus urbem obsidione uallabat, sicut et continuè fecerat à die obitus prædicti uenerabilis uiri, qui in eodē negocio moriens defecerat. Statim autem in eius aduentu orta est contentio inter eos, Bertrando de patris successione allegante, Vuylhelmus autem proprij laboris & impensæ per quatuor annos continuos sollicitudinis merita prætendebat. Ille in bona paterna tanquā heres legitimus uolebat succedere: iste locum sua expugnatum instantia sibi nitebatur uendicare. Dumqꝝ ista diu esset agitata cōtrouersia, interuenientibus amicis de pace tractatur. Conuenit autem inter mediatores, quod pro bono pacis, Vuylhelmo Iordanī civitates Archis & Tortosa cum suis pertinentijs concederentur, Bertrando uero Tripolis & Biblum & Mons peregrinus, item cum suis pertinentijs. Factumqꝝ est ita, & ratum habitum partis utriusqꝝ concessu. Vnde Vuylhel mus pro parte sibi designata, factus est homo Principis Antiocheni, fidelitate ei manualiter exhibita. Bertrandus uero partis sibi designatae, à domino rege Hierosolymitarum inuestituram suscepit, ei solenniter exhibens fidelitatem. Addictum est etiā in compositionis forma, quod si alter sine liberis uita decederet, alter ei succederet in uniuersum. Quæstione uero prædicta per huiusmodi sopita transactionem, accidit, quod inter armigeros utriusque familiæ ex causa leui orta est contentio, pro qua pacificanda, cum uelox in equo saepe dictus comes Vuylhelmus occurreret, sagitta casu percussus, interiit. Dicebatur à nonnullis, quod comitis Bertrandi dolis & machinationibus comes Vuylhelmus interierit, sed tamen usqꝝ hodie illius uulneris non comparuit certus autor: sic igitur sublatu emulo, & prædictæ urbis competitore, Bertrandus solus in expeditione mansit. Erat autem classis Ianuensium, cum qua uenerant, galearum septuaginta: cui præfecti erant duo nobiles uiri Ianuenses,

nuenses, Ansaldus & Hugo Ebriacus. Videntes ergo quod circa urbē Tripolitanam, per idem tempus operam consumerent, utile iudicant interim aliquid memoria dignum aggredi. cōmonitoꝝ familiarius comite Bertrando, ut cum eis præsens uelit esse per terras, ipsi classem uersus Biblium dirigunt. Est autem Biblium urbs maritima, in Phoenice constituta, una de suffraganeis urbibus, quę Tyreni metropoli iure metropolitico intelligunt esse subiectae, cuius memoriam Ezechiel propheta facit, dicens: Senes Biblī & prudentes eius ḥ Tyre, præbuerūt nautas ad ministerium uariæ supellec̄tilis tuę. Et item in secūdo libro Regum de eadem scribitur ita: Porrò Biblī præpara uerunt līgna & lapides ad ædificandū domum Domini. Dicta est aut̄ prisco uocabulo Eue: eamq; fundasse legitur Eueus, sextus filiorum Chanaan. Ad hanc pertinientes, & eam terra mariq; circumuallantes, ciuibus admodum territis, & de sui tuitione diffidentibus, classis præfectos predictum Anshaldum & Hugonem Ebriacum missa legatione conueniunt, significātes, quod si uolentibus egredi liberum cum uxoribus & liberis uellent dare exitū, noſtentibus aut̄ sua deserere domicilia, in urbe liceret bonis cōditionibus immorari, parati essent reseratis aditibus, eos tanquā dominos admittere. Quibus conditionibus iuxta uota eorū admissis, urbē predictis duobus tradiderunt uiris. Quorū alter, Hugo uidelicet Ebriacus, sub annua certi censu præstatuone fisco Ianuensium inferenda, usq; ad certū tempus eam recepit. Hic idē huius Hugonis, qui eidē hodie præest ciuitati, auus fuit, qui eius obtinet nomen et agnomen. Capta ergo predicta ciuitate, classis iterū Tripolim est reuersa.

Rex Balduinus Tripolim properat: seruet obsidio, & capitur ciuitas. Caput X.

AVdiens igit̄ dominus rex, prædictā Ianuensium classem, capto Biblio, circa Tripolitanas partes moram adhuc facere, illuc properus accedit, tentaturus si eosdē Ianuenses aliquibus cōditionibus secum posset detinere, quatenus eorū fretus auxilio, unam de urbibus maritimis sibi uendicare posset. Restabant enim adhuc in nostro littore quatuor rebelles, Berythus uidelicet, Sydon, Tyrus & Ascolana, quę nostrorū nouelle plantationi multū obserant, ad obtainendum incrementū. Illuc ergo ueniēs, omnes qui in obsidione erant, tam per mare quam per terras, sua exhilarauit presentia, & in opere cœpto reddidit feruentiores. Statim enī in eius aduentu uisi sunt, qui exterius in obsidendo laborabāt, maximum reperisse solatium, ita ut maior eis audacia accessisse uideretur, & uires non dubitarent incrementum accepisse: obfessis autem ē conuerso, & desolatio se intulit solito amplior, & spes resistendi omnino succubuit eneuata: quoq; hostes uiderant solito fortiores, eō se debiliores reputāt, quicquid illis accederet, totū sibi decedere reputantes. Innouant ergo nostri quasi nouos recentesq; assultus, & hostibus omnino ubique locus est, proteruius instant, tanquam obsidionem, quam continuo penē septennio multo labore protraxerant, tunc primitus inchoassent. Videntes ergo ciues nostrorum singulis diebus uires inualescere, eorum uero uice ueraminui, diuturnis laboribus fatigati, spem subsidij nullam habentes, communicato inter se consilio, tractant quomodo tantis malis possent finem impoñere. Missis igit̄ legationibus tam ad dominum regem, quam ad dominū comitem, sub conditione spondent cis urbem se resignaturos, si egredi uolentibus

1109

tibus, liberè, & sine difficultate liceret, & familias suas cum omni supellecstile
ad loca optata transferre possent: nolentibus autē exire, si sub certa pensione
domino Comiti annuatim persoluēda, tutē tranquilleq; in domibus suis ma-
nere, & possessiones suas colere concedatur. Auditis igitur ciuium postula-
tionibus, rex cum Comite & alijs magnatibus, cōsilio cōmunicato, utile iudi-
cant, eorum admissis desiderijs, urbem sine dilatione recipere. Placuit igitur
sermo iste omnibus, & præstata conniuentia, euocatis ante se ciuibus, eorum
admittunt petitiones. Præstisq; iuramentis, quod prædictæ conuentiones
eis sine fraude & malo dolo, sed bona fide cōseruandæ essent, urbē recipiunt,
introire uolentibus aditibus reseratis. Capta est prædicta ciuitas, anno ab in-
carnatione Domini millesimo centesimo nono, mense Iunio, decima die men-
sis. Factus est autē ibidem comes Bertrandus, fidelitate manualiter exhibita,
domini regis Homoligius. unde & eius successores, usq; in præsentē diem,
regi Hierosolymorum idipsum tenentur exhibere.

Balduinus Comes Edissanus, ad sacerorum Gabrielem Meleteniam descendens, ubi factum eius
extat memorabile. Caput XI.

Accidit autem per eosdem dies, quod à uinculis hostium absolutus do-
minus Balduinus Edissanorū comes, cum multos haberet equites, nec
haberet unde eis exhibitæ militiae & impensi fideliter officij persolueret sti-
pendia, arguto habito satis & acuto cōsilio, destinat cum eisdem suis cōmili-
tonibus sacerorum, qui ualde pecuniosus erat, apud Meleteniam urbē uisitare,
præstructo & præordinato solerter, ut priusquam uentum esset ad eius pre-
sentiam, quid fieri oporteret. Compositis igitur ad iter necessarijs, illuc perue-
nit, ubi ex more deprehenso mutuæ salutationis affatu, & pacis signo cū mu-
tuis amplexib. plena charitate alternatim præbito, magnifice nimis & supra
hospitalitatis leges tanquā domesticus, & affectione filius, suscepimus est à so-
cero. Cum igit per dies aliquot ibi dominus Comes moram fecisset, & simul
confabulationibus forte necessarijs, hinc sacer, inde gener diei partē aliquam
protraxisset, accesserunt (sicut inter eos prius condicatum fuerat) & eis collo-
quentibus, ingesserunt se milites eius. Tunc unus ex eis, quasi omnium auto-
ritate, factus uerbi patronus, Comitem alloquitur, dicens: Nostri Comes, &
nemo te melius, quam fideliter, & quam strenuè, turba hæc militū, quæ præ-
sens est, tibi iam multo tempore, fidem tuam & promissionem secuta, milita-
uerit: quantos labores, quantasq; in uigilijs, siti, fame, frigore simul & æstu
importunitate pertulerit molestias, ut te & regionem tibi diuinitus commis-
sam, ab hostium iniurijs redderet securam: & à ciuibus & reliquo populo in
ea commorante, infidelium & inimicorū crucis Christi auerterent impetus,
& molestias propulsarent. Te introducit pro teste hoc collegium tibi ali-
quando necessarium. Compertum habes, quātum iam effluxerit temporis,
ex quo sine stipendijs tibi militauerimus, quoties nobis persolui necessitate
compulsi postulauerimus. Quoties petitas inducias tibi compatientes indul-
serimus, de die in diem æquanimiter sustinentes: & nunc res eò deductæ sunt
nostræ, quod diutius præstolari non possumus. Paupertas inuincibilis est,
quæ diuturniores ferias, & tempus amplius tibi iterum dari negat. Elige tibi
unum: aut debitū persolue, in opere nostrę subueniens; aut pignus quod obli-

x ii gasti,

gasti, iuxta pactum exhibe. Miratus est Gabriel, quid' nam sibi uellet h̄ec co*cio*, & sermo ita solennis quid portenderet. Tandem c̄p̄ edoctus per interpretes rem tenuit: sed quærerit cuiusmodi pignus pro pactis stipendijs dominus Comes obligasset. Cui, cū quasi pudore prohibitus, dominus Comes respōsum nō daret, respōdit eorum aduocatus: Quia barbā suam hypothecauerat eis, ut nisi statuta die pacta militibus soluerentur stipendia, eidem barba sine contradictione radere. Quod audiens Gabriel, stupidus præ facti nouitate, complosis manibus supra modum admirans, anhelare cœpit, & præ angustia nimis æstuare. Mos enim est Orientalibus, tā Gr̄c̄is quām alijs nationibus, barbas tota cura & solitudine nutrire: probro aut̄, & maiori que unq̄ irrogari possit ignominia reputare, si uel unus pilus quoconque casu sibi de barba cum iniuria detrahatur. Interrogās c̄p̄ dominum Comitem, an ita esset sicut dicebatur? Respondit: Ita. Iterum fortius admirans, penè extra se factus, quærerit iterum: Quare rem tanta diligentia conseruandam, argumentū uiri, uultus gloriā, hominis p̄cipuam autoritatem, ita obligasset, tanquam rem mediocrē, & ab homine nō sine confusione separabile. Quia (respondit Comes) non erat mihi res alia dignior, cuius interpositione, militibus proterue instantibus, possem satisfacere. Sed nec oportet dominū & patrem meum, multū super hoc esse sollicitū: nam spero de misericordia Dei, quod impetratis à militibus inducīs, postquā in Edissam rediero, militum instantiae satiſfaciens, cum mea honestate pignus luam obligatum. Milites ē conuerso. statim se diuersuros ab eo, minas c̄p̄ intentare (sicut edocti erāt) nisi soluat maturius, unanimitate asserebant. Quod audiens Gabriel, uir simplex, et collusionis eorum ignarus, apud se fluctuans quid ficeret, elegit potius de suo soluere militibus id in quo tenebatur gener obligatus, quām eius pati, qui reputabatur filius, tantam ignominia. Quærerit quæ sit debiti summa. Cui responsum est, Triginta milia Michaëlarum: quoddā genus aureorū, quod tūc in publicis cōmercīs erat celebre, à quodam imperatore Constantinopolitano, qui eam monetā sua fecit insignari imagine, à Michaële nomine sic nuncupatum. Soluere igitur spondet pro genero, conditione tali, pactam pecuniā: ut media dominus Comes fide firmiter promittat, quod de cetero nullo casu, nullo necessitatī articulo, ita quibuslibet personis se uelit obligare. Soluta igitur pecunia, sumpto c̄p̄ à socero licentia, dominus Comes cum suis, tumentibus loculis, & depulsa inopia, diues ad propria reuersus est.

Bethleemita ecclesia, per regis studium ad cathedralē erigitur dignitatem. Caput XII.

ANNO sequenti, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus decimus, sollicitus rex, & curam gerens per uigilem, quomodo sibi regnum à Deo commissum posset honorare, & Deo protectori suo aliquid acceptione dignum offerre, proposuit de pio mentis seruore, ecclesiam Bethleemiticam, que usq̄ ad illum diem prioratus tantum fuerat, ad cathedralē sublimare dignitatem. Quod qualiter gestum fuerit, ex rescripto eiusdē p̄fīlī regis super hoc edictō amplius & perfectius erit manifestum. quod sic habet: Diuina inspirante gratia gens Francorum admonita, Hierusalem ciuitatem sanctam

sanctam, diuq; oppressione paganorū fatigatam, ubi mors, quæ primo pre,
 uaricante parente genus hominum inuaserat, morte Saluatoris est destru,
 et, à spurcitia prædicta liberauit. Obsessa est nanc; ciuitas hæc cultu diuino
 digna, septimo idus Iulij, à gente præfata: & idus Iulij, Deo pugnante, est ca,
 pta. Capta autem ciuitate, anno Domini millesimo centelimo, dispositio,
 ne diuina suggerente, placuit clero atque Raymundo sancti Egidij, Rober,
 to Normanniaæ, & Roberto Flandrensi comitibus, Tancredo, & cæteris
 principibus, cum uniuersa Francorum multitudine, ut piissimus & mise,
 ricordissimus dux Godefridus frater meus eidem præsideret: ipse uero vir
 Deo dignus, sanctæ ciuitatis gubernator, primo principatus sui anno per,
 acto, Deo propitio tertia die sequenti in pace quieuit. Cui ego Balduinus
 ab exultante clero, principibus & populo, primus rex Francorum, nutu di,
 uino, excellentiam Bethleemiticæ ecclesiæ, nativitatem Domini nostri Iesu
 Christi præfulgida mente pertractans, in qua primum uenerabiliter caput
 meum diadematè effulserat, ut episcopali dignitate donaret, mihi per omnia
 placuit. Igitur quod corde casto conceperā, indesinenter excogitās, tandem ad
 aures Arnulphi archidiaconi, uiri clarissimi, et Hierosolymitani capituli uisq;
 perduxī, cumq; & idem capitulum, ut super hac re mihi consulerent, obnixē
 rogaui. Qui tam iustæ petitioni meæ obsequētes, tum pro Hierosolymitanis
 sede, quæ antea quasi orbata parente uidebatur, tum pro hoc negotio Ro,
 man peti decreuerant. Hanc itaq; legationem Arnulphus archidiaconus, &
 Richardus eodem tempore decanus, suscipientes, Romam perreverunt: &
 sancto spiritu cooperante, apud dominum Paschalem secundum uniuersalis
 ecclesiæ Pontificem, de utroque negotio honestum inuenientes consilium,
 Hierusalem remearunt. Dominus uero Paschalis propter Guilelmum Are,
 latensem Archiepiscopum, uirum sapientiæ radis choruscum, cumq; mo,
 rum honestate fulgidum, cui id legationis Arnulpho atq; Richardo præsen,
 tibus iniunxerat, post eos Hierusalem direxit. Propterea à me clero simul &
 populo gaudenter suscepimus, pro præcepto domini Paschalis Papæ, & in ea
 bona uoluntate, & assensu Hierosolymitani capituli, ac totius fauore consilij
 & propria deliberatione omnia dispensante, in Bethleemita ecclesia, Asche,
 tinum uirum illustrem eandem gubernantem, quem Hierosolymitanū capi,
 tulum eiusdem ecclesiæ cantorem, me cum meis proceribus & populo uo,
 lente Ascalonē elegerat atq; statuerat episcopum, obtinere primatum episco,
 palem decreuit: Bethleemitaç; sedi, pro præcepto & consideratione nostra
 Ascalonæ ecclesiam parochiali iure subiugauit. Tandem ego Balduinus, Dei
 gratia rex Hierusalem, Latinorum primus, iam dicta lætus firmaui. Villam
 etiam Bethleem, quam ecclesiæ concesseram, pro salute animæ meæ, & mise,
 cordissimi ducis fratris mei Godefridi, atq; omnium parentum meorum: &
 municipiale, quod est in territorio Accon, nomine Bedar: aliud etiam quod
 est in territorio Neapolitano, unum uidelicet Zeophir, & aliud nomine Cai,
 capha, cum suis pertinentijs episcopo, eiusq; successoribus firmiter ac liberè
 tenere ac possidere præcepi, dedi atq; concessi. Prefatā ego ecclesiam à calum,
 nia qua Hierosolymitana ecclesia eam uexabat, cōmutatione terrarum ac ui,
 nearum quæ in circuitu Hierusalem in meo dominio erant, absolutissimam

x ij reddidi.

reddidi. Statuimus autem, si quis clericus, uel laicus nephandissima cupiditate ductus, illud quod pro pensione mea de Bethleemita ecclesia, nativitate Domini ac Saluatoris nostri p̄aeclara, spiritu sancto iuuante, à domino Paschale Romanæ sedis summo ac uenerando pontifice, per Gibelinum eiusdem legatum Arelatensem Archiepiscopum roboratū est, post decepsum meum uiolare p̄aesp̄serit, inuasionis crimine, nisi commonitus resipuerit, obligetur, ac totius regni nostri exp̄rs effectus, grauiter iudicetur. Præterea concedo, quod quicunque meorum optimatum, uel aliquis militum seu Burgensium Dei afflatus spiritu, de suis redditibus pro sua suorumq; animabus dare eidem ecclesiæ uoluerit, libera sit sibi piæ uoluntatis execu-
tio, & in perpetuum ualeat facultatum suarum donatio. Facta est autem hæc concessionis, uel confirmationis nostræ inscriptio, rerumq; gestarū designatio, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo decimo, indictione tertia. Præsidente Romanæ ecclesiæ Papa, domino Paschale secundo. Hierosolymis uero Gibelino Arelatensi Episcopo, sedis Apostolicæ uicario in Patriarcham electo. Sunt ergo istius assertionis testes, Arnulphus Archidiaconus, Aicardus Decanus, Eustachius Grauerius, Anshelmus turris David custos, Radulphus de Foritanero, Anfredus uir religiosus, Gerardus Camerarius, & alij quamplures.

Obsidetur terra marij; ciuitas Berythenium, & secundo capitulū obsidio.
nis mense. Caput XIII.

Eodem anno prædictus Dei cultor, & magnificus Dei gratia triumpator, idem dominus Rex curam gerens indefessam, quomodo regnum sibi à Deo commissum posset ampliare, sumpta occasione ex galeis quibusdā quæ in regno hyemauerant, mense Februario, congregata pro uiribus Christiani populi, ex uniuersi regni finibus multitudine, urbem obsidet Berythensium. Est autem Berythus ciuitas maritima, inter Biblum & Sydonem in Phœnicia sita, una de suffraganeis urbibus, quæ Tyrensi metropoli intelliguntur subiectæ, Romanis quondam acceptissima, ita ut iure Quiritium ciuibus concessa, inter colonias reputaretur: de qua ita Vlpianus testatur in Digestis, tit. de Censib. loquens de Phœnico prouincia: Est & Berythensis colonia, in eadem prouincia, Augusti beneficij gratiosa. Et ut diuus Hadrianus in quadam oratione ait: Augustiana colonia, quæ ius Italicum habet. Nec solum ius Italicum, uerū etiam & docendi ius Romanorum, quod rarissimum concessum fuit urbibus, ab eiusdem Augusti potestate obtinuit: sicut in primo Codicis, ea constitutione quæ sic inscribitur, Cordi nobis est, habetur, in qua ita legitur: Et Berythensium Doctorem Dorotheum. Dicta autem creditur prisca appellatione Geris, quam Gerseus quintus filiorum Chanaan fundasse legitur. Ad hanc perueniens, accito sibi domino Bertrando Tripolitano Comite, urbem coepit studio uehementi arctare. Aduenerant autem, ut eidem urbi ministrarent subsidium, ex Tyro & Sydone naues quædam, uiris fortibus & bellicosis reservæ. Quæ si liberum introitum & exitum habere potuissent, inutiliter operam consumerent, qui obli-

obsidionis eius incubuerat. Sed adueniente classe, de quarū ope confisus rex, opus præsens assumpserat, timētes se mari cōmittere, protinus intra portū se receperunt, ut ciuibus omnino per mare & introitus negaret & exitus. Erat eidem ciuitati pinea sylua uicina, quæ multā & idoneam obsidētibus ad componendum scalas & quaslibet machinas, abundē præstabat materiam. Ex hac igitur erigentes sibi turres ligneas, & machinas iaculatorias componentes, & quæ aduersus huiusmodi solent esse necessaria fabricantes argumenta, urbem continuis impugnant assaultibus, ita ut nec horæ spacio interdiu, uel nocte obfessis requies indulgeretur. Alternatim enim & per uices mutuas sibi succedentes adinuicem, labore intolerabili ciues fatigabant. Cum autem per menses duos continuos cœpto opere desudassent, arguentes moram adinuicem, quadam die dum solito uehementius urbem in pluribus locis, congressionibus molestarent, quidam de turribus ligneis, quæ mœni bus fuerant uiolenter applicatae, saltu super murum se intulerunt. quos alij cum eodem modo, tum per scalas ascendentes, secuti, in urbem descendentes, portam ciuitatis uiolenter aperuerunt. Ingressus igitur sine difficultate noster exercitus, ciuibus ad mare confugientibus, urbem occupant universam. Qui autem in nauibus erant, audientes quod Rex cum suis urbem effregerat, prosilientes & ipsi de nauibus, portum occupant, & ciues qui illuc gratia salutis confugerant, gladijs repellentes, in hostes redire compulerunt: sicç ciues miseri, inter hostium cohortes geminas infoeliciter angustiati, nunc ijs nunc illis instantibus gladijs in medio depereunt: quo usq; Rex stragem immoderatam conspiciens, eis qui residui erāt, misericordiam implorantibus, uoce præconia finem cædis indixit, & uictis uitam indulge, tri præcepit. Capta est autem prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini M. C. XI. mense Aprili, uicesima tertia die mensis.

Danorum & Noruegiorum classis descendit in Syriam: quorum opera Rex Sydon nem obfides, & capit: narraturq; casus circa regem mirabilis. Caput X. IIII.

Eodem anno quidam populus de insulis occidentalibus egressus, maxi meç de ea Occidentis parte quæ Noruegia dicitur, audientes quod à Christi fidelibus capta esset ciuitas sancta Hierosolyma, uolentes illuc devotionis gratia properare, classem sibi parauerunt opportunam. Quam ascendentes, aura flante secunda, mare Britannicum nauigantes, dein Calpen & Athlanta, angustias huius mediterraneæ influxionis ingressi, nostrum hoc mare pertransentes, apud loppen applicauerant. Erat autem prædictæ classis Primicerius, & præceptor supremus, quidam iuuenis, procerus corpore, & forma decorus, Noruegiæ Regis frater. Qui postquam portum loppensem attigerunt, propositum iter aggredientes, Hierosolymam, cuius gratia uenerant, adierunt. Rex igitur cognito eorum aduentu, illuc cum omni celeritate properat: & cum illo prædicto nobili viro, benignè & familiariter locutus, tentare cœpit & diligenter inquirere, utrum naualis ille exercitus, moram uellet in regno facere, &

x iiiij operas

operas suas ad tempus Christo dedicare, ut una de infidelium urbibus per eorum studium, fidi populo posset accrescere. Qui communicato consilio ad inuicem, responderunt, quod ad id uenerant, & ea intentione cerebantur, quod Christi seruitio se manciparent. Iuxta quod propositum parati erant, ut quamcunqz de urbibus maritimis obsidere uellet cum suo exercitu, illuc itinere marino cum omni celeritate contendere, nihil praeter uitum pro sti pendis exigentes. Rex igitur deuotissime uerbum amplectens, congregans regni robur uniuersum, & militiam quantam poterat, Sydonem peruenit. Classis quoqz nihilominus à portu Acconenſi egressa, illuc directe perueniebat, ita ut penè eodem momento uterque exercitus ante urbem conueniret. Est autem Sydon ciuitas maritima inter Berythum & Tyensem metropolim sita, prouinciae Phoenicis portio non modica, commodissimum habens situm, cuius tam Veteris quam Noui instrumenti textus frequentem habet memoriam. De ea quippe in secundo Regum libro, ita Salomon ad Hiram Tyriorum regem scribit: Præcipe igitur, ut præcidant mihi cedros de Libano, & serui mei sint cum tuis, mercedem autem seruorum tuorum dabo tibi quamcunqz petieris. Scis enim quod non est in populo meo, qui nouit ligna cædere sicut Sydonij. In Euangelio quoqz eius facit Dominus mentionem, dicens: Amen dico uobis, si hæc facta essent in Tyro & Sydone. Et alibi: Egressus Iesus, uenit in partes Tyri & Sydonis. Hanc Sydon Chanaan fundasse legitur: unde & usqz in præsentem diem nomen tenet auctoris. Est aut una de urbibus suffraganeis Tyensis metropolis. Hanc igitur noster exercitus, ex utraque parte obsidione uallans, ciuibus magnam intulit formidinem: uidentesqz quod uiribus nequaquam possent resistere, & ab imminentibus se tueri periculis, quod uirtute nequeunt, dolis perfidere machinantur. Erat porro in domini Regis comitatu, eius familiaris & quasi cubicularius, quidam Balduinus, aliquando gentilis, quem dominus Rex pietatis intuitu accedentem ad baptismatis lauacrum, de sacro fonte suscepere, hunc nobiles de ciuitate uiri, quo cunque modo se uolentes expedire, clam per internuncios conueniunt, infinitam promittentes pecuniam, & in ciuitate possessiones amplissimas, si à tantis calamitatibus eos, Regem interficiendo, absoluat. Erat autem hic idem domino Regi adeò familiaris & charus, ut etiam ad loca secretiora quibus naturæ, se purgare uolentis, satisfit necessitatibus, Regem solus plerunque comitaretur. Verbum itaque oblatum ille gaudens suscepit, & eorum postulationes effectui mancipare promittens, totus in hoc erat intentus, ut tempus ad complendum facinus exspectaret opportunum. Interea quidam fideles de ciuitate, ad quos uerbi huius peruenit notitia, timentes, ne per domini Regis incuriam uerbum hoc tam detestabile posset effectum sortiri, literas scribunt, sine certi auctoris titulo, easqz cum sagitta in exercitum nostrorum dirigunt, rei seriem ordine pandentes: quę casu ad dominum Regem peruenientes, animum eius, nec immrito, plurimum affecerūt. Qui cōuocans principes, & quid eum facere oportet deliberatione habita, uocatus est ille, & crimen confessus, principibus in eum dictantibus sententiam, suspendio uitam finiuit. Videntes ergo ciues

commenta

commenta sua scelices nō habere successus, alia uia ceperunt ingredi, & mis-
sa legatione petunt, ut nobilibus concedatur exitus. Plebi uero, sicuti et prius
agriculturæ operam dare liceat bonis conditionibus. Quo concessso, urbem
relinquant cum uxoribus & liberis ad loca desiderata, sine contradictione ten-
dentes. Quam protinus & sine dilatione, cuīdam de magnatibus suis, Eusta-
chio uidelicet Gremer, iure hæreditario possidendam liberaliter concessit.
Classis uero receptis à domino Rege donarijs, & accepta licētia, prosequen-
te eos uniuersorum benedictione, ad propria reuersi sunt. Capta est autem
prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini M. C. XI. mense Decembri,
decima nona die mensis.

Moritur Gibelinus Hierosolymorum Patriarcha. succedit ei uir impius & ne-
quam Arnulphus. Cap. XV.

PEr idem tempus mortuus est Gibelinus, bonæ memoriae Hierosolymo-
rum Patriarcha: cui substitutus est inuita (ut credimus) Diuinitate, Ar-
nulphus, de quo sœpissimam in superioribus fecimus mentionem, Hieroso-
lymitanus Archidiaconus, qui cognominatus est Mala corona. Sed pro-
pter peccata populi patitur Deus regnare hypocritam. Hic, sicuti & primus
seipsum continuans, multa pessima gessit opera. Nam inter cætera neptem
suam, apud dominū Eustachium Gromer, unum de maioribus regni prin-
cipibus, nobilium duarum urbium dominum, Sydonis uidelicet & Cæsa-
reæ, nuptui collocauit, cum ea conferens illi Ecclesiastici patrimonij optimas
portiones, Hiericho uidelicet, cum omnibus pertinentijs suis, cuius hodie
redditus annualis quinque milium dicitur esse aureorum. Fuit autem & in
suo pontificatu conuersationis immundæ, ita ut uulgo patéret eius ignomi-
nia. Cui rei colorem quærens, ordinem de liberatione in ecclesia Hierosoly-
mitana instituerat,* Regulares Canonicos introducendo commutauit. Re-
gem etiam ad hoc impulit, ut uiuente adhuc uxore, aliam duceret, sicut in
sequentibus dicetur.

Iterum ab Oriente Turcorum ingentes magna & innumerabiles copie finibus se infundunt An-
tiochenis: sed Tancredus una cum Tripolitano Comite Bertrando, resti-
vit uiriliter. Caput XVI.

NEc mora interposita diuturniore, post Sydonem captam, collecta est in
Perside equitu manus infinita: qui ut proprias experirentur uires, ut su-
per eo aliquando possent gloriari, in regiones nostras ascenderūt. A primo
enim Latinorū introitu, ulque ad annū regni eorū quasi quadragesimū, non
defuit nostris pestis illa, sœuior hydra, recens, & damno capitū facta locuple-
tior. Annis quippe penè singulis de illo sinu Persico, tanta erūpebat illius po-
puli multitudo detestabilis, ut penè uniuersam terræ superficiē sua numerosi-
tate operirēt. Sed miserante nostris labores Diuina clementia, suscitauit Per-
sarum insolentiæ, & regno nimis de se prælumenti, æmulum Imperiū gentis
Hiberorum: quo per gratiā Dei incrementū suscipiente, & uires acquirente,
per successus continuos contrita est Persarū superbia: & qui prius prædicto
populo suspecti erāt & formidabiles, facti sunt uersa uice, eis & uiribus & ar-
morum experientia longè inferiores: quiq; regnis, exteris etiā nationibus cō-
suerant inferre sollicitudinem, nunc sibi sufficere reputant, si intra fines suos
tranquill-

tranquillitatem reperiant uel ad tempus. Erat autem Hiberia regio in plaga septentrionali constituta, quæ alio nomine dicitur Moscouia Aneguya. Per sis contermina, homines habens corpore proceros, robustos viribus, multa strenuitate commendabiles. Hi bellis frequentibus & congressionibus assiduis Persarū copias attruerunt, ut iam nec se pares reputent, & pro statu solliciti aliorū prouincias uexare destiterunt. Praedicta ergo multitudo à finibus illis egressa, Mesopotamiam discurrens, transmisso Euphrate fluo magno, regionem circa fluuim pro arbitrio tractantes, optimum regio- nis præsidium Turbessel obsident: cumq; per mensem continuum ibidem operam consumplissent, uidentes quod non proficerent, ad partes Alapi- enses se contulerunt, de sua multitudine confisi, machinantes ut dominum Tancrenum incaute & cum impetu prouocent ad prælium. Dominus au tem Tancredus, sicuti vir prudens erat, & in agendis circumspectus, domi num Regem literis euocat & nuncijs, ut mature subsidium conferat. Qui si ne mora conuocata ingenti multitudine, assumpto sibi domino Bertrando Comite Tripolitano, cum suis item copijs ad partes illas se cōtulit. Qui cum peruenissent ad oppidum Rugiam, ibi dominum Tancrenum cum suis ex peditionibus inuenierunt; unde in hostes progressi, ante urbem Cæsaream, quæ uulgo appellatur Cæsarea, ubi hostes castrametati fuerant, ordinatis ag minibus peruererunt. Vbi cum se mutuò uterq; cōspexisset exercitus, Tur cis declinantibus prælium, à regione discesserunt, nostri ab inuicem sumpta licentia, ad propria reuersi sunt.

Tyrus obsidetur: sed resistentibus potenter ciuibus, obsidentium deluditur
intentio. Caput XVII.

Consequēter autem eodem anno, cum Tyrus sola de urbibus maritimis quæ sunt à Laodicea Syriæ usq; Ascalonam, quæ est regni ciuitas, infidelitatis iugum pateretur: adiecit dominus Rex, qui aliàs auctore Domino expedierat, illam regno uindicare. Congregatis ergo ex uniuersa ora maritima quotquot inuenire poterat naues, classem ordinat quamlibet: cui præcipit, ut illuc sub omni celeritate maturaret. & ipse conuocatis Regni uiribus, & populo undiq; accito uniuerso, prædictā urbem, locatis in gyru co pijs, obsidione uallat. Est autem Tyrus ciuitas maritima, in corde maris sita, in modum insulæ circumscripta pelago, caput metropolis prouincie Phoeni cis: quæ à riuo Valenensi, usque ad petram incisam, Doræ conterminā, pro tenditur infra sui ambitum, urbes suffraganeas continens quatuordecim. De situ & cōmoditatibus huius ciuitatis, in inferioribus dicetur latius: ubi de eius obsidione nouissima, & captione concessa diuinitus authore Domino tractabitur. Obsessa igitur prædicta ciuitate, sicut princeps erat ualde sollicitus, omnem dabat operam, omne studium impendebat, quo multipliciter grāuatis ciuibus, eos ad deditiōnem compelleret: percurrentesq; argu menta singula, quibus obsessis urbibus solent irrogari molestiæ, omnia diligenter impendebat, ut ciuitas in suam transiret ditionem. Nam crebris asultibus, continuis penè congressionibus, murorum & turrium flagellatio ne, & violentis icibus, telorumq; & sagittarum immissione perpetua, affligebat obsessos. Tandemq; ad malorum cumulum duas præcepit erigi ex lignea

1112. v. 1113

ligneæ materia turres, lapideis ædificijs multo sublimiores, unde & urbem effet quasi subiectā inspicere, & bellum ciuibus quasi de superioribus ineuita biliter inferre. Ciues autem è cōuerso uiri prudentes & strennui, & huiusmodi uersutiarum non omnino expertes, argumentis obiiciunt argumenta, & moribus paribus quibus eis inferebantur iniuriæ, repellere satagebāt. Duas siquidem turres, comportatis lapidibus, & cōgesto ad multam quantitatem cemento, que machinis nostrorum uidebātur oppositæ, ascendentes, super ædificare coeperunt, ita ut subito & intra paucos dies ligneis machinis quæ exteriæ erant oppositæ, multo altiores inuenirentur. Vnde in subiectas machinas ignem faculantes, omnia sine difficultate parati erāt incendere. uidens ergo Rex, quod ars arte deluderetur, longis laboribus, & expensis nō modi cis, quas per quatuor menses & amplius ibidem cōsumperat grauatus plurimum, ab incepto destitit, spe frustratus solutaq; obsidione, ipso Ptolemai dam reuerso, reliqui certatim ad propria redierunt.

Moritur dominus Tancredus: relicto principatu Rogerio, Richardi filio. Cap. XVIII.

Per idem tempus dominus Tancredus, illustris memoriæ, & piæ in Domino recordationis, cuius eleemosynas & pietatis opera, in perpetuum narrabit omnis ecclesia sanctorum, letale debitum persoluit. Hic dum in lecto ægritudinis decubaret, circa se in sui obsequio adolescentem Pontium, domini Bertrandi Comitis Tripolitani filium habebat: uidensq; sibi mortis imminere diem, uxore sua coram se posita, Cæcilia, quæ ut superius praemissimus, domini Philippi Francorum regis filia erat, et predicto iuuene, consuluisse dicitur ambobus, ut post eius obitum iure conuenirent maritali. Fatusq; est ita, ut post eius ex hac luce deceßum, mortuo etiā domino Bertrando Comite Tripolitano, eiusdem patre, predictus Pontius, eandem dominam, predicti domini Tancredi uidiuā, uxorem duxerit. Successit autem ei in eodem principatu, de eius supremo iudicio, quidam eius consanguineus, Rogerius Richardi filius, ea conditione, ut quando cuncti D. Boamundus junior, domini Boamundi senioris filius, Antiochiā cum suis pertinentijs quæsi hæreditatem propriam reposceret, eam sibi sine molestia & cōtradictione restitueret. Sepultus est autem idem uir illustris in porticu ecclesiæ principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini M. C. XII.

Menduc Turcorum princeps potentissimus, iterum cum ingentibus copijs regnum ingreditur. Rex ei occurrent, conficitur. supra vires uniuersa regio fatigatur. Caput XIX.

anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo, decimo tertio, æsta te subsecuta, iterū de Perside, quæ mala semper consuevit efficere germina, ex qua tanquam ex fonte perniciose, aquæ solent pestilētes deriuare, multudo nephanda prorupit sub principe potentissimo, & titulis generositatis præclaro, Menduc nomine: tantam secum trahēs numerositatem, ut eorum numerus neq; certus esset, neq; eius finis. Hi medijs trans cursis regionibus, ad Euphratrem peruererunt, nouis utentes consilijs. Nam qui eos de eodem populo præcesserant, saepius circa partes Antiochenas vires suas consueuerant primum experiri; his autem, sicut ex post facto patuit, longè alia mens, & pro-

& propositum erat dissimile: nam omnem Cœlesyriā per transeuntes, relīcta à sinistris Damasco, inter Libanum & oram maritimam Tiberiadēm præ reuntes, circa pontem sub quo Iordanis defluit, castrametati sunt. Quod aut diens Rex, cognito quod de infinita multitudine præsumeret, dominum Rogerium Antiochenorū principem, Comitemq; Tripolitanū in suum euocat auxilium: tamen antequam illi cōuenirent, ipse cu: n suis expeditionibus in uicino eis loco castra posuerat. quod hostibus ut innotuit, emissis de exercitu equitum duobus milibus, intelligentes magis opus esse industria q; uiribus, mille quingētos ex eis occultat: reliquos uero, procedere iubet longius, & quasi incaute se habētes, Regem cum suis ad se insequendo irritare. Quod non longe ab eorum proposito certum est accidisse. Nam prædictos quin gentos quasi incautius se habentes, & progressos longius, rex cōsiderans, & impetuose suos conuocans, illis procedit obuiam, & uersos in fugam prosequens, imprudentius in eorum decidit insidias: quibus ex suis latebris egredientibus, facta est hostium ingens multitudo, collectisq; & ad se reuocatis quingentis prioribus in nostros irruūt, impetu uehementi. Quibus cum nostrī tentarent resistere, & gladijs à se propulsare proteruius instantes, oppresi multitudine, fugam inire compelluntur, quam nec etiam tutam reperiunt: nam fugiētium facta est strages maxima, ita ut Rex ipse relicto uexillo quod gestabat in manibus, & Arnulphus patriarcha, qui cum eo erat, & alij regni principes, relicts castris & impedimentis omnibus, uix euaserint. Obtinuerunt ergo hostes nostrorū castra, et facta est peccatis nostris exigentibus confusio multa in populo Dei. idq; totum domino Regi ascribebatur, quod impetuose nimis de sua uirtute plus æquo confidens, cōuocata noluerit auxilia præstolari. Nam dominus Rogerius princeps Antiochenus, & Tripolitanus Comes, in proximo erant, die sequente uel tertia procul omni dubio uenturi. Ceciderunt illa die, de equitibus nostris triginta, de peditibus uero mille ducenti. His ita gestis, affuerunt prædicti duo magni potentesq; uiri: cognitoq; casu qui acciderat, Regem arguunt tanquam nimis præcipitem. tandemq; redeuntes in unum, in montibus uiciniis castra locat, unde erat in serius in ualle hostium exercitus contueri. Illi autem scientes reliquas regni partes militia uacare, missis de suo exercitu ad uarias partes, terrā uniuersam coeperūt percursitare, cædes passim per uias publicas operari, incendia procurare, effringere suburbana, captiuare colonos, ita libere per uniuersam se habere regionem, tanquam sibi omnia subiecissent. Recesserant etiam à nobis per illos dies, nostri domestici, & suburbanorum nostrorum, quæ casalia dicuntur, habitatores: Sarraceni, & hostium cōiuncti cohortibus, alios erubiebant in nostrā pernicie, qui tanto id melius facere poterant, quanto status nostri pleniorēm habebant scientiā. Nulla enim pestis efficacior ad nocendū quam familiaris inimicus. His ergo ducibus hostes freti & eorum fortiores facti solatio, uillas circuibant & castella, prædas, & mancipia secū trahentes.

Tantusq; horror regnum occupauerat uniuersum, ut extra
mœnia nemo prorsus auderet
comparere.

Ascalonitis

Aascalonite impugnant Hierosolymam; sed tandem hostium dissoluuntur acies, & redeunt
ad propria. Caput XX.

Acesserat præterea ad timoris & æruminæ cumulum, quod Aascalonite
tanquam uermes inquieti, sciētes quod Rex cum omnibus regni uiribus,
circa partes Tiberiadenses detineretur occupatus, hostes quoque regionem
penè totam obtinuerant, egressi cum ingenti multitudine, ad montana con-
scendunt, & Hierosolymam militaribus destitutam copijs obsident: nonnul-
los, quos extra urbem reperiunt, aut capiunt, aut interficiunt. Messes aridas,
quas agricolæ in areas congesserant, tradunt incendijs. Tandem cum per ali-
quot dies ibi consedissent, uidentes quod nullus ad eos egredere, sed omnes
intra moenia se cautius haberent, timentes regis aduentū, reuersi sunt ad pro-
pria. At uero æstate iam in autumnum declinante, iuxta consuetudinem pe-
regrinorum coeperunt applicari naues: qui uero in eis aduecti erant, audien-
tes quod Rex & populus Christianus tantis laborarent angustijs, illuc cum
omni celeritate tam equites quam pedites certatim properant. ita ut euiden-
tibus incrementis noster per singulos dies multiplicaret exercitus: quod intel-
ligentes hostium principes, timetes ne multiplicatis uiribus, ad ulciscendum
suas se pararent iniurias, in fines Damascenorum se recipiunt: nostri uero ab
inuicem discedentes, reuersi sunt ad propria. At uero hostium exercituū prin-
ceps, qui regnum ita potenter affixerat, Damascū perueniens, consentiente,
ut dicit, Damascenorū rege Boldequino, à quibusdā sicarijs imperfectus est. Su-
spectam enim eius dicebatur habere potentiam, ne eum regno priuaret.

Comitissa Siciliæ, regis uxor futura, in portu applicat Acconensium. Caput XXI.

Duuiso igitur ab inuicem exercitu, & singulis ad propria remeantibus, af-
fuit nuncius, domino regi significans, quod comitissa Siciliæ, apud ur-
ben Acconensem applicuerat. Fuerat prædicta Comitissa, domini Rogerij
comitis, qui cognominatus est Bursa, qui frater fuit domini Roberti Guiscar-
di, uxor nobilis, & potens matrona. Ad hanc anno proximo præterito, quos-
dam nobiles de regno suo rex direxerat, inuitans eam, & cum instatia postu-
lans, ut cum eo lege coniugali uellet conuenire. Quod uerbum filio commu-
nicas, domino uidelicet Rogerio, qui postea fuit rex Siciliæ, cœpit cum eodē
de uerbo illo deliberare: & tandem uisum est ambobus, quod si D. rex sub cer-
tis conditionibus prædictū uerbum uellet confirmare, ipsi petitioni eius parati
erant acquiescere. Forma aut conditionum hec erat: Quod si rex ex prædicta
Comitissa prolē susciperet, ei post regis obitū sine contradictione et molestia
regnum concederet: quod si absq; herede ex eadē Comitissa suscepto defun-
geretur, comes Rogerius filius eius, heres existeret, & in regno sine contradic-
tione & molestia rex futurus, succederet. Rex aut abeuntib. legatis in man-
datis dederat, ut quibusq; petitionibus parentes, eam secū modis omnib.
deducere laborarēt. Audierat em, & uerē scierat, quod mulier locuples erat,
& filio accepta, bonis omnib. abundabat. Ipse uero uice uersa, pauper erat &
tenuis, uix ad necessitates quotidianas & equitum stipendia sibi poterat suffi-
cere: unde & illius redundantia suę sitiebat in opiq; subueniri. Missi igit legati,
conditiones prædictas gratāter suscipiūt: & interpositis iuramētis, prout exige-
batur, quod his pactis à D. rege & suis principibus, bona fide, sine fraude &

y dolo

dolo malo staretur. Comitissa filio uniuersa necessaria suggestente, se accingit ad iter, & oneratis nauibus frumento, uino & oleo, & salis carnibus, armis præterea et equitatibus egregijs, assumēs secū infinitā pecunia, omnibus eam prosequētibus copijs, in nostrā, ut prædictū est, appulit regionē. Huc autē, ut prædictū est, Arnulphi patriarche machinabat malicia, ut illa nobilis & honesta deciperet femina, deceptā quippe negare nō possumus eam, quæ in similitudine uiarū suarum regem putabat idoneā gerere personā, ad hoc ut ei nuberet legitimē. Erat autē longē seclusus: nam uxor quam ipse apud Edissam legitime duxerat, adhuc agebat in rebus humanis. Postquā ergo applicuit dicta Comitissa, præsente D. rege, Patriarcha, & regni principib⁹ innouata sunt iuramenta, iuxta eandē formam, qua prius in Sicilia fuerant exhibita. Et quia intentione sinistra, & oculo nō simplici hæc fuerant inchoata, respiciens Dominus ad eorum intentionē, nec solitam mulieri, licet innocentis, in regno concessit foecunditatē, et extrema huius gaudij luxus occupauit, ut in sequentib⁹ dicet. Difficile est enim, ut bono claudant exitu, quæ malo principio sunt inchoata. Interim tamen tot & tantas adueniens regno intulit cōmoditates, ut meritò minimus dicere posset: Et nos de plenitudine eius accepimus omnes.

In regione Edissanā famēs oritur ualida. Balduinus Ioscelinum consanguineum suum capit, & ab uniuersa regione uicenter exire compellit. Caput XII.

Accidit autē illis diebus, quod in finibus Edissanis suborta est famēs ualidissima, tum propter terre & aëris intemperię, tum quia in medio hostium regio illa sita erat, & inimicis undiq; uallata, nec locorū incole hostilitatis metu liberā agriculturę poterant dare operā: ita quod ciues illius urbis simul & suburbani nihil minus ordeaceū panem, & etiā glande mixtū, edere præ inopia cogerent. Terra autē D. Ioscelini in tuto cis Euphratē collocata, frugibus & alimentorū copia plenius abundabat. Verū ita licet bonis omnibus afflueret eius prouincia, prædictus Ioscelinus, in hac parte minus sapientis, & ingratu similis, domino & consanguineo suo, qui ei hęc eadē uniuersa contulerat, de sua plenitudine & liberalitate stipendia nihil minus porrigebat, licet dominum suum Comitē, suosq; extremam pati nō dubitaret inopiam. Factum est autē, ut pro quibusdā negotijs D. Comes Balduinus, ad D. Rogerium, filiū Richari Antiochenorū principē, cui etiam quondam sororē suam in uxore contulerat, nuncios destinaret. Hi abeentes, Euphrate transito, per terram D. Ioscelini iter habentes, euntes redeentesq; ab eo sunt satis hospitaller & humanè tractati. Tandem (sicut mos est imprudentibus) quidam de familia D. Ioscelini, nuncios D. Comitis uerbis lassentes, exprobrare coepiunt D. Comitis paupertatē, domini uerò sui immensas ē conuerso extollere copias, frumenti & alimentorū redundantiam, aurī argentiq; immensa pondera, militū peditumq; numerositatē: adiūcientes etiā, sicut lingua pruriens, incaute plerunq; loquuntur, quod nō erat regioni illi, cui præcerat Comes, cōmodius aliquid, necq; consultius facere ille posset, q; si comitatum suum Ioscelino uenderet: & recepta innumera pecunia, remearet in Franciam. Quę uerba in pectus nunciorū (etsi dissimulare uiderent) altius descenderunt. & licet à leui bus personis essent dicta, tamen domini mentem redolere uidebantur: sumptuosa licentia, ad D. Comitē redierunt. Quò peruenientes, omnia quæ in uia acciderant,

acciderat, simul & uerba, quæ in domo domini Ioscelini audierat, ordine pan-
dūt. Quibus auditis iratus D. Comes, et multo libramine ponderans apud
se uerba quæ audierat, intellexit quod à domino Ioscelino hæc omnia ortum
habuerant: & indignatus plurimum, quod ille, cui tantas contulerat copias,
cum de sua opulentia merito teneretur suam releuare inopiam, cōtra bonos
mores paupertatem tanquā uitium exprobaret: in quam tamen non leuibus
actibus, sed necessitate descēderat ineuitabili, sibiq; idipsum unde ille gloria-
batur, liberaliter detraxerat, ut in eum conferret: cœpit æstuare indignatione
pleniū. Simulat ergo ægritudinem, & lecto decubans, mandat domino Io-
scelino, ut absq; mora ad se uenire properet. quo cōperto, festinat dominus
Ioscelinus, nihil ueritus, in nullo uiam habēs suspectam. tandem Edissam per-
ueniens, inuenit Comitem in præsidio ciuitatis, & in ea eius parte, quæ Ram-
gulat dicitur, in interiori conclavi decubantem. ad quem ingrediens, depen-
so debitæ salutationis affatu, quæsiuit à domino Comite, quomodo ei esset.
Cui ille respondit: multo melius per gratiam Dei, quām tu uelis. Et iterū uer-
bum continuans, intulit: Iosceline, habes' ne aliquid, quod ego tibi non dede-
rim? Cui ille, Domine nihil. unde ergo est, quod es ingratus, et meorū bene-
ficiorū immemor? de meo sic abundans et dilatatus? et mihi benefactori tuo
indigenti, non ex temeritate, sed ex ea cauſa, quam nullus sapiens, nullus pe-
ritus declinare posset, quia non est consilium contra Dominum, non compa-
teris, portionem eius quod totū dedi non retribuis. Insuper & tenuitatem di-
uinitus collatam, quasi pro uitio exprobrās, & pro crimine obijcis. Sum' ne
ego tam inutilis, ut uendā tibi quod mihi cōtulit Dominus, et fugiā, ut dicis?
Religna quod dedi, & redde uniuersa quæ tibi cōtuli, quia indignū te fecisti.
His uerbis dictis, precepit eū captū uinculis mancipari, affixitq; eum mira-
biliter nō minus & miserabiliter, & multimodis questonibus & tormentis,
quousq; abiurata uniuersa regione, cuncta quæ ab eodē Comite dono susce-
perat, resignaret. Exiens ergo de finibus illis, bonis omnibus spoliatus, ad do-
minum Balduinū Hierosolymorū regem, primus accessit, cunctisq; quæ ei
acciderant ordine manifestans, propositū aperit, quod in patriā redire dispo-
suerat. Quo auditō, D. Rex uidentis eum regno maximè necessarium, dedit ei
urbem Tiberiadensem, cum finibus suis iure perpetuo possidendā, ut tanti
viri solatio se muniret. Quam urbem strenuè & prudenter cum omnibus
suis pertinentijs, quām diū in ea mansit, rexisse, & fines ampliasse prestantissi-
mè: cumq; adhuc Tyrus ab infidelibus detineretur, exemplo prædecessoris
sui, multas eidem ciuitati dicitur intulisse molestias. Et licet aliquātulum mon-
tibus interpositis, ab eis uideretur esse remotior, sæpe tamen eorum fines in-
grediebatur, eis damna collaturus.

*Terremotus ingens partes concutit Antiochenas. Borsequinus quoq; Turcorum Satrapa poten-
tissimus, in eadem deseuit regione.*

Caput XXIII.

Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo decimo quarto, tan-
tus uniuersam Syriā terræmotus concussit, ut multas urbes & oppida
infinita dirueret funditus: maximè aut circa Ciliciam, Isauriā, & Colesyriā.
Nam in Cilicia Mamistrā cum multis oppidis solotenus prostrauit, Mare-
siāq; deiecit cum suburbanis suis, ita ut quorundā uix etiā restarent uesti-
gia. quæ

gia. quatiebantur turres & mœnia, maioribus ædificijs periculosis ruinis, siebat populorum strages infinita, & ciuitates amplissimæ quasi agger lapidum constitutæ, tumulus erant oppressorum, & contritis habitatoribus uicem prestabat sepulchri. Fugiebat plebs mente consternata, habitationem urbium, domiciliorū ruinam formidantes: & dum sub diuo requiem sperat, timore concussi, somnos interrumpunt, oppressiones quas uigilantes timuerant, in somnis perpessi. Nec erat hoc tam ingens, in una tantu regione periculū: sed usq; ad extremos Orientis fines, hęc pestis latè se diffuderat. Anno quoq; sequēti, iuxta morē solitū, Borsequinus Turcorū potentiss. congregata gētis eiusdē multitudine infinita, regioni Antiochenæ hostiliter se infudit, pertransiensq; totam illā prouinciā, inter Alapiā & Damascū castrametatus est, expectans ut opportunitate concessa, inde in partes nostras uel illas irruptiones molirent. Porrò Doldequinus Damascenorū rex, illorum expeditiones habens nimis suspectas, timensq; ne magis ea intentione illuc conuenient, ut sibi & regno suo detrimenta molirent, q; ut cōtra Christianos, quorū vires sepius erant experti, dīmicaturi aduenissent, factus est sollicitus. Impunitatur ei mors predicti nobilis uiri, qui apud Damascum fuerat interemptus, quasi de eius cōsciētia talis illius interitus processisset. Audito ergo Turcorū aduentu, & eorū intētione plenius cognita, missis legationib. cum ingētū magnificētia, tam ad D. regem, q; ad principē Antiochenū, pacē petit ad certū tempus, et implorat: iuramēta prestans et obsides, quod toto cōcessū temporis fœdere, Christianis tam ex regno q; ex principatu fidelē debeat so- cietatē obseruare. Interea princeps Antiochenus, uidēs eos suis partibus uici niores: & quorundā edoctus relatione, quod in terrā suā impetus molirent, D. regē in suum subsidiū euocat. Doldequinū nihilominus iure fœderis obligatū, ut cum suis adesse procuret, ac uerbis p̄ijs inuitat. Rex autē pro salute regionis sollicitus plurimū, congregata militia, & honesto stipatus comitatu, illic impiger contendit: assumptocq; secum Tripolitano comite Pontio, intra paucos dies ad eum locum, ubi D. Princeps suas collegerat copias, peruenit. Porrò Doldequinus, sicut & uicinior erat, ita & D. Regis praeuenerat exercitum, nostrorū castris, tanquā socius se adiungens. Collectis ergo omnibus in unum copijs ante urbem Cæsareā, ubi hostes adesse prius audierant, unanimiter constiterunt: quo hostibus cognito, uidentes quod nisi cum graui periculo nō possent nostros sustinere, simulant recessum, tanquam de cætero nō redituri. Vnde nostri ab inuicem separati, reuersi sunt ad propria.

Ascalonitæ urbem loppensem obsident, sed regis aduentum formidantes, infecto negotio recedunt ad propria. Caput. XXIII.

Interea dum rex ita circa partes Antiochenas detineretur occupatus, Ascalonitæ ea freti fiducia, quod rex absens erat, secumq; maiores regni vires contraxerat, sumpta opportunitate ex tempore, urbem loppensem obsident. Modico siquidē ante tempore, septuaginta nauium classis in eorū subsidium ex Aegypto ascenderat, quā ante se p̄eire, & loppensiū littus occupare præcipiū. ipsi uerò subsecuti in multis milibus, erectis uexillis, subito ante urbē cōstiterunt. Qui uerò in classe erāt, cognito suorum per terras aduentu, è nauibus certatim prosiliunt, ciuitatem cominus impugnaturi. Sic ergo dispositis in gyrum ordinibus, urbē ex omni parte ambiunt, et signo dato impugnant, undiq;

undique instantes animosius. Ciues autem, et si pauci essent numero, & uiri, 1115
 bus longè impares, pro uxoribus & liberis, pro libertate & patria, pro qua
 quius egregius honestum mori reputat, resistunt uiriliter, turrescit ac mœ-
 nia pro uiribus communientes, arcibus & balistis, iactu quoque pugilla-
 rum lapidum hostes à se propellunt longius, nec ad murū patiunt̄ accedere.
 Contigit autē Ascalonitis longè secus à spe cī conceperant: nam urbem arbi-
 trantes uacuam reperire, scalas fabricauerant & altitudine & numero suffici-
 entes, per quas sine contradictione intra mœnia irrumpere posse nō diffide-
 bant. Resistentibus igit̄ uiriliter obcessis, nō dabat eis scalas mœnibus appli-
 care: quibus uix licitu erat ad eos, qui in turribus erāt, aliquid iaculari. Tantā
 enim ciuibus Dñs cōtulerat gratiā, ut circumstantē multitudinē, diuino freti
 auxilio, nō formidarent. Erant autē portae ciuitatis ligneæ, nullum ex ære uel
 ferro habentes operimentum. Has ignem artificiose contorquendo ex parte
 combusserunt, nō tamen eatenus, ut per eas maior uis ciuibus, aut maior in-
 ferri posset molestia. Videntes ergo post dies aliquot Ascalonitæ, quod non
 proficerent, timentescī ne regionis populus ad obcessorū conueniret subsi-
 diū, soluta obsidione domū reuersi sunt. Classis uero secundis usq; flatibus, in
 portum Tyrensiū se recepit. Euoluto autē decem dierum spacio, tentare uo-
 lentes, utrum loppitas incautos aliquando reperire possent, Ascalona secre-
 tius egressi, congregata suorū ingenti multitudine, subito & sine strepitu, ite-
 rato ante loppen astiterunt. Ciues autē in talibus assueti semper erant in excu-
 bjs, continuas noctibus per successiones agentes uigilias, ut semper ad resi-
 stendum inuenirent̄ parati. Vidētes ergo hostium reuersas legiones, & bella
 sibi recidiua parari, certatim turres concendūt & mœnia: tantoq; acrius con-
 tendunt resistere, quanto uires hostium minores conspiciunt, & numerū ui-
 derunt imminutū. Nā classem quæ alia uice multa ciuibus intulerat discrimi-
 na, abesse conspiciunt, non facile reddituram. Augebat etiam nihilominus ob-
 cessis fiduciā, quod Rex in proximo dicebatur uenturus. Vnde facti animo-
 fiores, confidentius uarijs casibus, multos de hostium exercitu proteruius
 instantes peremerunt. Cum ergo quasi per septem horas continuas urbem
 impugnassent, uidentes quod inutiliter consumerent operā, reuocatis agmi-
 nibus, hostes Ascalonam reuersi sunt.

Borsequinus iterum Antiochenorum uexat fines: sed occurrente sibi principe Rogerio cum suis auxilijs, con-
 fusu, in fugam uertitur Legionibus dissolutis. Caput XXV.

DVm igit̄ hęc in regno gerunt̄, Borsequinus (de quo superius diximus)
 qui ad aduentum D. Regis & aliorum nobilium, qui cōtra eum conue-
 nerāt, fugam & discessum à partibus Antiochenis simulauerat, uidens quod
 rex & princeps Antiochenus, Dolsequinusq; discesserant ab inuicem, & cu-
 ris tracti domesticis redierant ad propria, arbitratus quod non facile denuo
 possent conuenire, rursum partes infestat Antiochenas: & percurrens regio-
 nem uniuersam, uillas incendit, concremat suburbana, & quicquid extra mu-
 nita præsidia reperi poterant, sibi dabant in direptionem & prædam: di-
 ueris etiam cateruatim agminibus ad uarias dirigebant partes, ut stragem
 passim operarentur, & incautis occurrentes, siue per agros iter agentes, aut
 captiuos secum traherent, aut gladijs obtruncarent. Nec solum uillas absque

y iij muro

muro suis effringebat irruptionibus, uerum etiam & murata municipia uicino lenter occupabant. Marram siquidem & Casardam, comprehensis intus habitoribus, partim peremptis gladio, partim cum peditibus mancipatis, ad solum usque deiecerant, & obtinentes regionem totam, undique predam, undique Christiana mancipia singulis diebus contrahebant. Quod ut principi nuntium est, accito sibi domino Comite Edissano, duodecima mensis septembris Antiochia egressus, ante oppidum Rugiā cum suis expeditionibus impiger astitit. Missisque statim exploratoribus qui de hostiū statu certificarent & proposito, ipse acies instruit iuxta, componit agmina, ad pugnam uiriliter se accingens: circa quae, dum rei militaris disciplinam a domino Comite fideliter adiutus desudaret, ecce nuncius cum omni celeritate properans, hostes in uale Sarinati castram etatos asserit. Quo auditu, exhilaratus est admodum uniuersus exercitus, quasi spe uictorie iam concepta. Ipse etiam Borsequinus, auctor nostrorum aduentu, suos armari precipit, & instructis agminibus ad agendum strenue comilitones inuitat. Volens tamen suae prouidere salutem, cum fratre & quibusdam familiaribus, montem uicinū nomine Danim, ante quam nostri accedant, occupat, unde suos possit praeliantes intueri, & debelli ordine necessarios suos plenius instruere. Factū est ergo, ut dum circa haec esset occupatus, ecce nostrorum acies, erectis uexillis cooperunt comparente: uisisque hostibus, spreta eorum multitudine, D. Balduinus Edissanus Comes, qui cum sua cohorte ceteros praeceudebat, in eos animosius irruens, impetu uehementi totum eorum concussit exercitum. Quem pari exemplo reliquae acies consecutae, in medios hostiū cuneos se immergunt, ensibus & gladiis instantes cominus, iniurias parati refundere, quas uillanis et pauperibus nimis licenter intulerant. Hostes itaque primis congreSSIONibus resistendi spem habentes, proterue nimis a se nostros tentabant propulsare: sed tandem nostrorum uires, impetus, et admirabilem stupentes constantiam, dissolutis penitus eorum agminibus in fugā uersi sunt. Borsequinus uero de montis culmine suorum uidens defectum, nostros uero innualescere, cum fratre & familiaribus quos in mote collegerat, relicto uexillo, castris et sarcinis omnibus, fuga elapsus, uitæ consuluit. Dissolutas itaque acies & in fugam ueras, nostri persequuntur instantius, & gladiis obtruncates fugitiuos, quasi per duo milia stragē infinitam operati sunt. Princeps autem cum parte suorum, tanquam uictor, in campo certaminis biduo moram faciens, suos operiebatur, qui ad partes diuersas hostes fuerant insecuri. Quibus receptis, et comportatis ante se spolijs omnibus, portiones congruas uictorie prestat consortibus. Castra enim deserentes omnibus referta commoditatibus, & ingentibus diuitijs redundantia, usque ad supremum omnium eorum immemores fugam inierat. Sed & predam & manubias, quasi de locis diuersis contraferant: simul & captiuos nostros, quos in uincula coiecerant, recuperunt nostri, & gaudentes cum suis animalibus, uxoribus, & liberis remiserunt ad propria. Dicuntur autem in eo conflictu cecidisse de hostibus plusquam tria millia. His peractis, princeps equis, mulis, & captiuorum ante se praemissa multitudine, diuitiarum quoque omnimoda uarietate antecedente, Antiochiam, cum ingenti plausu & populorum laetitia uictor ingressus est.

Arnulphus Hierosolymorum Patriarcha super multis accusatur. Romam proficiscitur. Rex in Syria Sobal trans Iordanem castrum, cui nomen mons Regalis est, adificat. Cap. XXVI.

Eodem tempore D. Papa auditis enormitatibus Arnulphi patriarchae, & de eius immunda cōuersatione plenius edoctus, legatum dirigit ad partes Syriæ, quendam uirum uenerabilem, & multa religione conspicuum, Auras licensem episcopum, qui ad partes nostras perueniens, conuocato uniuersi Regni episcoporum concilio, prædictum Arnulphum coram se astare præcepit: tandemque meritis exigebibus, auctoritate sedis Apostolice ab officio pontifici cali depositum. Ille uero adhuc fiduciā habens in suis prestigijs, quibus penè universorum subuertebat animos, trāsfretare coactus ad Romanā perrexit ecclesiā: ubi dñi Papæ & totius ecclesiæ, blandis uerbis, et larga munera profusio ne, religionē circumueniēs, cū gratia sedis Apostolicæ remeauit ad propria, sedem obtinens Hierosolymitanā, eadē uiuendi licentia qua prius meruerat depositionem. Per idem tempus, dum adhuc Christianus populus ultra Jordanem non haberet ullū præsidium, cupiens Rex in partibus illis regni fines dilatare, proposuit auctore Dño, in tertia Arabia, que alio nomine Syria Sobal dicitur, castrum aedificare, cuius habitatores terrā subiectā, et regno tributariā ab hostiū irruptionibus possent protegere. Volens igit̄ proposito satisfacere, cōuocatis regni uiribus mare transit mortuū: & transcursa Arabia secunda, cuius metropolis est Petra, ad tertiam peruenit. Vbi incolæ ad eius propositū loco satis idoneo præsidium fundat, situ naturali & artificiose ualde munitū, in quo post operis consummationē tam equites & pedites, ampla illis cōferens prædia, habitatores locat, oppidoque muro, turribus, antemurali & uallo, armis, uictu & machinis diligenter cōmunito, nomē ex regia dignitate deductū ei imposuit, monteque Regalem, eo quod regem haberet fundatorē, appellari præcepit. Est aut̄ prædictus locus cōmoditates habens foecundi soli, frumenti, uini & olei copias uberes ministrantis, salubritate simul & amoenitate præci pua singulariter cōmendabilis, totā adiacentē regionē suā uendicās ditioni.

Rex uidens urbem sanctam habitatoribus uacuam, Syros fideles ex Arabia deducit: quibus conferens domicilium, urbis eos constituit habitatores. Caput XXVII.

EO tēporis articulo uidens Rex, & super eo ualde sollicitus, urbe sanctā et Deo amabilem habitatoribus uacuā, ita ut eo ad cætera regni negotia de necessitate populus, qui saltē ad protegendos ciuitatis introitus, & turres & moenia, cōtra repētinos hostiū irruptiones munienda sufficeret, anxius cogitabat, apud se deliberās, & ab alijs percunctabat frequētius, quomodo fidelib. populis & Dei cultorib. incolis ēā posset replere. Gentiles em̄ qui fuerāt eius habitatores, urbe uiolēter effracta, penè omnes in gladio ceciderāt: si qui autem casu euaserant, ijs nō est datus locus intra urbem ad manendū. Instar enim sacrilegiū uidebat Deo deuotis principibus, si aliquos, qui in Christiana non censerent possessione, in tā uenerabili loco esse permitterent habitatores. Nostrates uero adeò pauci & inopes erant, ut uix unum de uicis possent incolere. Syriani autem, qui ab initio urbis ciues extiterāt, tempore hostilitatis per multas tribulationes, et infinitas molestias adeò rari erant, ut quasi nullus eorum esset numerus. Ab introitu siquidem Latinorū in Syriā, maximē autem postq̄ Antiochia capta, uersus Hierosolymā tendere cœpit exercitus,

y iij adē

ad eō prædictos Dei famulos conciues eorū cœperunt affligere, ut pro quo si bet leui uerbo multos ex eis occiderent, ætati non parcentes, aut cōditioni: su spectos eos habentes, quod Occidentales principes, qui dicebātur aduenire in eorum perniciē, ipsi literis & nuncijs euocassent. Sic ergo pro eius desolatione curam gerens debitā, sciscitabaſ diligentius, unde illīc ciues possēt euocare. tandemq; dīdicit, quod trans Iordanem in Arabia multi fideles in uillis habitarent, qui sub graibus conditionibus hostibus seruiebant in triburo. Hos euocans D. Rex, & meliores promittens conditiones, tractos tum locum tempus multos cum uxoribus & liberis, cū gregibus & armētis & universa familia recepit. Multi etiā sine uocatione duræ seruitutis iugū declinantes, ut urbē Deo dignā incolerent, cōuenerunt. Quibus Rex eas ciuitatis patentes, quę magis hoc solatio uidebant indigere, cōferēs, eis domicilia replete.

Rex cleri suggestione à D. Papa postulat, ut quascūq; urbes subegerit, Hierosolymitanæ subdantur ecclesiæ. Subiçuntur uariarū epistolarum exempla. Caput XXVII.

In terea decidit in mentem domino Regi (fortasse cleri suggestione ad hoc deuenit) ut missis nuncijs ad eccliam Romanā, D. Papæ petitiones porrigeret: quarum tenor erat, ut quascūq; prouincias sudoribus bellicis & regia sollicitudine, autore Domino, sibi posset uendicare, & de potestate hostium uiolēter eripere, omnes ditioni & regimini Hierosolymitanæ eccliae subiacerēt. super quo rescriptū à sede Apostolica impetravit, cuius tenorē preuenti narrationi inserere dignū duximus. Paschalis seruus seruorū Dei, glorioſo Hierosolymitano regi Balduino salutē, & Apostolicā benedictionē. Ecclesiarum quę in uestris partibus fuerunt, uel sunt, terminos atq; possessiones, diuitia infidelū possessio tyrannisq; cōfudit: cū itaq; certos eius fines assignare deliberatione nequeamus, tuis precibus non immerito duximus annuendū, ut quia pro Hierosolymitanæ eccliae sublimatione personā tuam extremis periculis exponere deuouisti, quascunq; infidelū urbes ceperis, uel cepisti, eiusdē eccliae regimini subiaceant. Porro earundē ciuitatū episcopi, Patriarchæ, tanq; metropolitano, obedientiā exhibere procurent, quatenus & ipse illorū fultus suffragijs, et ipsi adiuicē ipsius unanimitatis auxilio uegetati, sic in Hierosolymitanæ eccliae exaltatione proficiant, ut de illorū profectibus Omnipotēs Deus glorie. Data Laterani v. Idus lunij. Ad petitionē quoq; eiusdem D. Regis, idem D. Paschalis, domino Patriarchæ Gibelino, & successoribus eius in perpetuū super eodē articulo priuilegiū indulserat, cuius rescriptum huic præuenti narrationi interserere curauimus, cuius uerba sunt hæc. Paschalis Episcopus, seruus seruorū Dei, reuerendissimo fratri, Hierosolymitano Patriarchæ Gibelino, et successoribus eius in perpetuū canonice promouendis. Secundū mutationes temporū, transferunt etiam regna terra rū: unde etiā ecclesiasticarū Parrochiarū fines, in plerisq; prouincijs mutari expedit, & transferri. Asianarū siquidem eccliarum fines, antiquis fuerunt definitionibus distributi: quas distributiones, diuersarū diuersæ fidei gentiū confudit irruptio. Gratias autē Deo, quod nostris temporibus & Antiochiae & Hierosolymæ ciuitates cum suburbanis suis, et adiacentibus prouincijs, in Christianorum principū redactæ sunt potestate. Vnde oportet nos diuinæ muta-

mutationi & translationi manum apponere, & secundum tempus, que sunt
disponēda, disponere. & Hierosolymitanæ ecclesiæ, urbes illas & prouincias
cōcedamus, quæ glorioli regis Balduini, ac exercituū eum sequētium sanguī
ne, per Dei gratiā acquisitæ sunt. Præsentis itaq; Decreti pagina, tibi frater cha-
rissime, & coëpiscopo Gibelino, eiusq; successoribus, & per nos sanctæ Hie-
rosolymitanae ecclesiæ Patriarchali, sine Metropolitano iure regendas dispo-
nendasq; sancimus: ciuitates om̄es atq; prouincias, quas supradicti regis di-
tione aut iam restituit, aut in futurū restituere gratia diuina dignabat. Dignū
est enim, ut sepulchri Dominici ecclesia, secundū fidelium militum desideria
cōpetentem honorē obtineat, & Turcorū seu Saracenorum iugo libera in
Christianorū manu abundātius exalteat. Super qua exauditione, D. Bernhar-
dus, uir uitæ uenerabilis, Antiochenorū Patriarcha, quoniā in læsionē ecclæ
suæ redundare uidebat, indignatus est plurimum, ita ut missis nuncij ad
Romanā ecclesiā, super eo facto plurimū conquereret: & de illata sibi & ecclæ
suæ manifesta iniuria, D. Papam & ecclesiam totam literis suis argueret.
Cuius D. Papa indignationem mitigare cupiens, in hæc uerba rescripsit. Pa-
schalis Episcopus, Seruus seruorū Dei, uenerabili fratri Bernhardo, Antio-
cheno Patriarchæ, salutē & Apostolicam benedictionem. Quāuis inter cete-
ras sedes Apostolica illa sedes emineat, quā Petri apostoli morte in corpore
dignatio superna clarificauit, inter Romanū tamē & Antiochenū episcopos
tanta quondam legiū charitas extitisse, ut nulla inter eos diuersitas uideretur.
Eadē Petri persona utrasq; illustrauit ecclesiæ: multa post hāc tempora tran-
sierunt, quibus infidelū dominatio unitatem hanc in personis pr̄sidentium
impediuit. Gratias aut̄ Deo, quod temporibus nostris Christianorū princi-
patū in Antiocheno ciuitate restituit. Dignū est igit̄ charissime frater, ut eius-
dē charitatis unitas firma permaneat, nec de nobis menti tuæ opinio ulla sur-
repat, quod Antiochenam ecclesiam deprimere, aut inhonorare uelimus. Si
quid ergo uel Antiocheno, uel Hierosolymitanæ ecclesiæ aliter fortasse quām
oportuit de Parrocharū finibus scripsimus, nec lenitati est nec malitiæ ascri-
bendū, nec propter hoc apud nos est scandalū concitandū, quoniā et locorū
longinqua prolixitas, & antiquorū nominū cōmutatio, quæ ciuitatibus uel
prouincij accidit, magnā nobis ambiguitatē uel ignorantia intulerunt. Cete-
rum & optauimus, & optamus nō scandali, sed pacis somitem fratribus mi-
nistrale, suum ius & honorē quibusq; ecclesijs cōseruare. Data Laterani vi.
Idus Augusti. Volens autem D. Papa mentē suam interpretari, & qua in-
tentione D. Regi, & ecclesiæ Hierosolymorū id cōcesserat, quod in eius rescri-
ptis continebat, eidē Patriarche Bernhardo in hūc modū rescripsit. Pascha-
lis episcopus, seruus seruorum Dei, Coëpiscopo Bernhardo, Antiocheno
Patriarchæ, Salutē & Apostolicā benedictionē. Sicut alij literis fraternali-
tate scripsimus, nos et personā tuā, et ecclesiā tibi cōmissam plena charitate dili-
gimus, nec ullo modo uolumus honorē uestrę dignitatis imminui, quin An-
tiocheni Patriarchatus prælatio, sicut pr̄teritis tēporib. conseruata est, ita e-
tia in futurū integrā, pr̄stāte Dño, cōseruet. Illud aut̄ quod filio nostro Bern-
hardo, Hierosolymitano regi, per nuncios suos intercedēti, cōcessimus, cha-
ritatē uestrā omnino cōturbare nō debet. Sic em̄ in eis scriptū est: Ecclesiā
quæ

quæ illis in partibus fuerunt, uel sunt, terminos atq; possessiones diutina infidelium possessio tyrannisq; confudit. Cum itaq; certos eius fines assignare præsenti deliberatione nequeamus, tuis nō immerito precibus duximus annuendum, ut quia pro Hierosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personæ tuam extremis periculis exponere deuouisti, quascunq; infidelium urbes cœperis, uel coepisti, eiusdem ecclesiæ regimini dignitatiq; subiaceat. Eodē sensu etiam illa uerba discutienda sunt, quæ fœlicis memoriae Gibelino Hierosolymitano Patriarchæ, de ciuitatibus atq; prouincijs scripsimus, quæ supradicti Balduini regis prudentia, exercituū eum sequentium sanguine, per Dei gratiam, acquisitæ sunt. Siquidem ecclesiæ illas, quibus certi fines assignari possunt, quarum termini ac possessiones diutina possessione ac tyrannide cōfusi non sunt, & ipsarum ecclesiæ urbes, illi uolumus ecclesiæ subiacere, ad quam ex antiqua sciunt iusticia pertinere. Non enim uolumus aut propter principum potentiam, ecclesiasticam minui dignitatē, aut pro ecclesiastica dignitate principum potētiam mutilari. Data Beneuēti, decimo quinto Cal. Aprilis. Sed & domino Regi eodem modo scripsit, exponens qua intentione prædictis illius petitionibus assensum præbuerat, & significans quod ecclesiā Antiochenam in nullo uellet indebet grauare. Et in hæc uerba: Paschalis Episcopus, seruus seruorum Dei, charissimo Balduino, illustri Hierosolymitanorū regi salutem & Apostolicam benedictionem. Concessio illa quam nos petitioni tuæ accōmodauimus, ut quascunq; infidelium urbes cœperis, uel coepisti, Hierosolymitanæ ecclesiæ regimini dignitatiq; subiaceant, non parum cum fratre nostrū Bernhardū Patriarcham, tum uniuersam Antiochenam turbavit ecclesiā. Cum enim nos cōcessionem illi super illis ecclesijs indulserimus, quarū terminos ac possessiones, diutina infidelium possessio tyrannis cōfudit, illi eas ecclesiæ à Hierosolymitano Patriarcha, te conniuente inuasas cōquerunt: de quibus ambiguitas nulla sit, quin eas etiā Turcorū uel Sarracenoru temporibus sedes Antiochena possederit: & eorū episcopi, etiā infidelium oppressi tyrannide, Antiochenorū Patriarchę obedientiā exhibeant. Porro nos literis ad supradictū Patriarchā missis, Antiocheni Patriarchatus prælationem, sicut ab antiquis patribus distributa, & præteritis temporibus cōseruata est, ita etiam in infinitū integrum conseruari sanxeramus. Tuā igitur strenuitatem monemus, et monentes præcipimus, ne à te inuasionses huiusmodi fieri (ut manifesta est ueritas) permittant, sed unaquæcq; ecclesia, iustitiae suæ limitibus perfruatur. Nec enim possumus manifestè sanctis patrum nostro rum cōstitutionibus obuiare: nec omnino uolumus, aut pro principum potentia, ecclesiasticam minui dignitatem, aut pro ecclesiastica dignitate principum potētiam mutilari, ne apud nos occasione alterutra pax (quod absit) turbet ecclesiæ. Clericis quoq; Hierosolymitanis per præsentia scripta præcīpimus, quandoquidē paternas possessiones, & patriam pro ecclesiæ (ut creditur) exaltatione, pro religionis obseruantia reliquerunt, ut Hierosolymitana ecclesia sint contenti, nec iniuste aut procaciter ea usurpare cōtendant, que certò sciuntur ad ius Antiochenæ ecclesiæ pertinere. Omnipotēs Dominus, sua te in omnibus dextera protegat, de hostibus ecclesiæ triumphare concedat. Data Laterani, decimo quinto Cal. Aprilis.

Rex ad mare rubrum descendit, regionē perlustrat. Comitissam Sicilie, quam uxorē duxerat, remittit
ad propria, ægritudine fatigatus. Caput XXIX.

Anno sequente, ut adiacentium regionum Rex pleniorē haberet experientiam, & de situ prouinciarū magis edoceretur, assūptis secum locorum peritis, & comitatu, qui sibi ad propositum sufficere uidebatur, transiens Iordanem, & transcursa Syria Sobal, per uaſtitatē ſolitudinis ad mare rubrum descēdit, ingressus Helim ciuitatem antiquissimā, populo Israēlitico aliquando familiarē: ubi legunt̄ fontes duodecim fuſſe, & Palmē ſeptuaginta. Ad quam cum perueniſſet, loci illius incolae domini Regis aduentu präcognito, nauiculam ingrediētes, in mare uicinū, mortem effugere cupientes, le contulerunt. Vbi D. Rex locis notatis & consideratis eadem quæ uenerat reuersus uia, ad montem Regalē, caſtrum uidelicet, quod de nouo fundauerat, reuersus est. Inde Hierosolymam rediēs, graui ex insperato correptus est ægritudine, qua cum ſupra vires defatigaretur & timeret deficere, laefam habens cōſcientiam, ſuper eo quod legitima uxore iniuſtē abiecta, aliam superduixerat: corde cōpunctus & facti poenitens, uiris religioſis & Deum timen- tibus aperiens conſcientiā, reatum confeſſus eſt, ſatisfactionem promittens. cui cum pro consilio daret, ut Reginam quam ſuperduixerat, à ſe dimitteret, abiectam uero, ad Regiam unde deciderat reuocaret dignitatē, acquieuit: & quod ita facturus eſſet, ſi uita ei concederetur productior, uoto ſe obligauit. Vnde factū eſt, ut euocata ad ſe Regina ordine rem apererit: quæ licet ſuper eodem facto aliquantulū eſſet instructa, nā idipſum aliquando à pluribus audiatur, tamē uifa eſt ægrē ferre, quod ita temerē fuſſet euocata, et fraude principum regionis, qui ad eam citandā miſſi fuerant circumuenta. Dolēs igitur et triftis tam de illata cōtumelia, quām de opibus inutiliter conſumptis, ad redditum ſe präparat, poſt tertium annū, quo ad D. Regem uenerat, reuersura. Qua redeunte ad propria, turbatus ſupra modū filius, & apud ſe odium concepit aduersus regnū & eius habitatores, immortale. Nam cū reliqui fideles diuerſi orbis principes, aut in proprijs personis, aut in immensiſ liberalitatibus regnum noſtrū, quālī plantā recentē promouere et ampliare ſatagerent, hic & eius hæredes uſq; in präſentē diem, nec etiā uerbo amico nos ſibi conciliauerunt: cū quoquis tamē alio principe longē cōmodius, faciliusq; noſtris necessitatibus cōſilia poſſent & auxilia ministrare. Vident̄ ergo iniuriæ perpetuō memores, & delictū personæ iniuſtē in populu refundūt uniuersum.

Ante urbem Tyrensem caſtrum Alexandrinum, quod uulgi appellatione Scandalum
nuncupatur, ædificatur. Cap. XXX.

Eodem anno poſtquā Rex de prädicta cōualuit ægritudine, anxius quo modo urbem Tyrenſiū, quæ ſola de urbis maritimis ab hostibus detinebatur, ſuo mancipare poſſet imperio, inter Ptolemaidā & prädictū Tyrum caſtrum ædificat: in eodem loco ubi Alexander Macedo, ad expugnam eandem urbem, olim dicitur fundaſſe idem präſidium, & de ſuo nomine Alexandriū uocasse. Eſt autem locus fontibus irriguis, uix quinq; milia ribus à Tyro diſtans, in littore maris conſtitutus. Hoc autem ea reædificauit intentione, ut Tyrenſibus eſſet pro ſtimulo, & unde eis frequens irrogaretur iniuria. Hunc locum hodie appellatione corrupta populares appellant

Scanda-

Scandalium. Arabicè enim Alexander, Scandar dicitur: & Alexandrium, Scandarium: uulgarès uero R in L conuersa, dicunt Scandalium.

Rex in Aegyptum descendens, Pharamiam occupat: inq; ægritudinē incidit, qua fatigatus in eodem iti
nere uita decedit: Hierosolymis iuxta fratrem sepelitur. Cap. XXXI.

1505
Balduini

Anno sequente, ut Aegyptijs uicem refunderet pro ijs quæ in regno sa-
pius commiserant, cum ingentibus copijs descēdit Rex in Aegyptum,
& urbem antiquissimam Pharamiam nomine confregit uiolenter, et contra
ctæ copias suis commilitonibus dedit in p̄dām. Est autem Pharamia urbs
antiqua, ut diximus, in littore maris sita, non longe ab ostio Nili, quod Cara
beix dicitur: super quod iterū Ramesses urbs antiquissima, & signorū, quæ
Dominus per Moysen seruum suum coram Pharaone operatus est, familia
ris. Capta igitur urbe, egressus Rex ad prædictū ostium Nili, admiratus est
aquařū quæ prius non uiderat fluenta, eoq; maximè, quod Nilus, cuius por
tionem alieus ille usq; in mare deducit, unum de quatuor Paradisi fluminī
bus dicitur esse, & creditur. Captis igitur de piscibus, quorū illic maxima est
copia, in urbem quam occupauerant redeunt, & parato prandio refecti sunt
ex eis: cumq; Rex surrexisset à coena, sensit se dolore plurimo interius pregra
uari, & recrudeſcēte antiqui uulneris molestia, ccepit laborare uehementius,
ita ut de uita periclitans desperaret. Indicto igitur legionibus per uocem pra
coniam reditu, domino Rege, ægritudine inualescēte, eatenus debilitato, ut
equitare non posset, lecticam insternunt, eumq; in ea, anxiè laborantem col
locant. Sicq; continuatis itineribus, transcurſa ex parte solitudine, quæ inter
Aegyptum & Syriam media diffunditur, Laris antiqua eiusdem solitudinis
urbem perueniūt maritimam. Vbi morbo superatus Rex, ad extremum ue
niens in fata concessit: unde lugētibus, & præ doloris angustia deficiētibus
legionibus, Hierosolymā deportatus est. Et ea dominica quæ dicitur in Ra
mis palmarum, per uallem Iosaphat, ubi de more populus ad diem festū con
uenerat, in urbē introductus, & iuxta fratrem sub Caluaria, in loco qui dici
tur Golgotha, regia magnificentia sepultus est. Mortuus est autem anno ab
incarnatione Domini M. C. XVIII. Regni eius octauo decimo.

L I B E R D V O D E C I M V S

Dominus Balduinus Comes Edissanus, sublimatur ad regnum. Describiturq;
quis, & unde fuerit. Caput I.

Ecundus Hierosolymorum rex, ex Latinis sicut dominus Bal
duinus de Burgo, qui cognominatus est Aculeus, uir religio
sus, ac timens Deum, fide cōspicuus, in re militari exercitatus
plurimum. Hic sicut natione Frācus, de episcopatu Remensi,
filius domini Hugonis de Retest, & Millisendis præclarę co
mitissæ, quæ tot sorores dicitur habuisse, unde tanta multitudo filiorum &
filiarum dicitur procreata, quantum n̄ numerat qui principum Genealogias
sollicita inuestigant diligentia. Hic uiuente adhuc patre cum alijs nobilibus,
qui iter Hierosolymitanum arripuerant, in comitatu domini Ducis Godeffri
di, cuius erat consanguineus, eandem viam, ea deuotione qua alij ingressi
est, re-

est, relinquens domi apud patrem iam grandænum, fratres duos, & sorores totidem, quorum ipse omnium primogenitus erat. Nomen alterius fratribus Gerualius, qui postea fuit electus ad ecclesiā Remensem: alterius Manasses. Sororem autē alteram habuit Castellanus de Vitriaco, nomine Mathildē: alterā dominus Herbrandus de Hergetz, vir nobilis & potens, nomine Hodiernam: ex qua natus est Manasse de Hergetz, quem nos postmodum tempore dominæ Mellisendis reginæ, regium uidimus constabularium. Porro patre huius domini Balduini regis defuncto, Manasses filius eius, quiā dominum Balduinum, qui primogenitus erat, regni occupatio detinebat, successit: quo etiam sine liberis decadente, Gerualius frater eorum, dimisso mensi Archiepiscopatu, uxorem contra instituta ecclesiastica ducēs, eiusdem Comitatum iure possedit hæreditario. Susceptam autem ex uxore unicam filiam cuidam nobili viro in Normannia, matrimonio copulauit. Quo defuncto, sororis illorum filius, Mathildis uidelicet, quæ Castellano Vitriacensi nuperat. Iterius nomine, in eodem Comitatu successit. Sed de his haec tenus.

Qua de causa profectus est Hierosolymam, quando electus est in regem. Caput II.

Dominō igitur Balduino, domini ducis piae & illustris memoriae Godefridi fratre, post fratris obitum ad regnum Hierosolymorum uocato, et in regni solio solenniter collocato, hic (de quo nobis in præsentia est sermo) tradete domino rege, qui consanguineus eius erat, in comitatu Edissano successit, quem annis decem & octo, & aliquid amplius, strenue & feliciter ad ministravit. Anno igitur sui Comitatus decimo octauo, regione sua in tranquillitate locata, proposuit Hierosolymorum regem, dominum consanguineum & benefactorem suum, & loca sancta deuotionis gratia uisitare. Ordinatis igitur ad iter necessarijs, commissaçp fidelibus suis, de quorum fide & industria plenius confidebat, regione, municipijs in tuto dispositis, tanquam vir prouidus & plenè circumspectus, uiam destinatā, adiuncto sibi honesto comitatu, aggredit. Dumq; iter prosequeret incepit, ecce nuncius occurrit, denuncians quod dominus rex in Aegypto, sicut & uerum erat, ultimum fato clauserat diem. Quo auditio, plurimū de morte domini & consanguinei sui, sicut nec mirum erat, consternatus, nihil tamen ab incepto destitit itinere, sed Hierosolymam maturatis gressibus contendit. Ad quam cum peruenisset, accidit casu, quod in die festo, qui dicitur Ramis palmarum, cum de more populus uniuersus in uallem Iosaphat conuenisset, ad solennē tantę diei processiōnem, subito comes ex una parte cum suis ingrediit: & è regione altera, domini regis funus, cum exequijs importatur, uniuersa militia, quæ cum eo in Aegyptum descenderat, domini sui funus de more prosequente.

Modus electionis aperitur: & memorabile factum domini comitis Bolonensium

Eustachij describitur. Caput III.

Introducto igitur funere regio in sanctam ciuitatem, & in ecclesia Dominici sepulchri iuxta fratrem, ante locum qui dicitur Golgatha, sub monte Calvariae, honorifice sepulto, conuenerunt qui aberant de maioribus regni, episcopi, archiepiscopi, & alij ecclesiarum prælati cum domino Arnulpho patriarcha: & de laicis principibus nonnulli, inter quos erat vir industrius, cuius superius fecimus mentionem, Ioscelinus, potens in opere et sermone, Tyberiaz densis

1118

Baldwinus regis
Edissano fit ex
Hierosolymam

densis dñs. Habitaçp; deliberatione de instanti negocio, uarias proponūt sententias: dicentib. alijs, expectandum esse D. Eustachiū comitē, nec interrum pendam hereditariæ successionis antiquissimā legem: specialiter, cum bona memorie fratres eius cōgruo, & cunctis placato moderamine regnū feliciter administrasset. Alijs dicentibus, negotia regni, et continuam' necessitatē nō posse pati has dilationes, nec indulgere tantas ferias, sed maturandū esse, ut regioni citius cōsulat, ne forte si incubuerit necessitas, nō sit qui exercitus educat atq; reducat, & regni procuret negotia, & præ ducis inopia regni status periclitet. Hanc partium fluctuationē & uotorum repugnantiam, pertentata D. patriarchæ, & ad se inclinata mente, p̄dictus Ioscelinus, qui maximē erat in regno autoritatis, illorū iuuans partē, qui dicebant regem statim esse ordinandum, decreuit dicens: Pr̄sentē esse D. comitē Edissanum, uirum iustū & timoratum, D. regis consanguineum, armis strenuum, per omnia cōmendabilē, quo meliorē nulla nobis regio, nulla prouincia posset ministrare. Commodius esse ipsum in regem assumere, q̄ casus periculosiores expectare. Erat itaq; multi, qui de sinceritate fidei arbitrabant̄ D. Ioscelini uerba procedere, scientes quomodo nō multo antē D. comes, ut prædiximus, tractasset eum: & illud reputantes, quod prouerbialiter dici solet, Omnis laus uera est ab hoste: nescientes quod alio properaret intentio, fidem uerbis eius habentes, prestabant connuentiam. Ipse autē, ut dicebatur, aliter affectus erat. nam spēturæ in Comitatum successionis, D. Comitem in regnum introducere nitibatur. Domino igitur Arnulpho patriarcha, & D. Ioscellino hanc opinionē amplectentibus, & reliqui in eandem inducti sunt sententiam: & pari uoto, & unanimi consensu, eum in regem eligentes, in die sanctæ Resurrectionis, quæ proximē secuta est, solenniter, & ex more inunctus & consecratus est, & diadema insigne regium suscepit. Quæcunq; aut̄ domini Patriarche, aut̄ domini Ioscelini in eo facto fuerit intentio, Dominus rei euentum misericorditer conuertit in bonum. Nam uirum iustum, piū, ac timentem Deum, diuina eū præueniente gratia, se exhibuit: eratq; uir in cunctis prosperè agēs, uidetur tamen minus regularē habuisse introitum, legitimūq; regni hæredem certum est à debita successione fraudulēter exclusisse, illos qui hunc promouerunt. Mortuo nanq; domino rege, siue de eius supremo iudicio, siue de cōmuni principum regni consilio (quia neutrum pro certo cōpertum habemus) missi erant quidam nobiles et magni uiri, qui ad regni successionē comuni edicto crearent comitē Bolonensium D. Eustachium, dominorū Go defridi ducis eximij, & D. Balduini regis fratrem. Qui ad eum peruenientes, inuitum & renitentē, causas honestissimas prætendentes, quare eum uenire oporteret, usq; in Apuliā traxerunt. Vbi audiens prædictus uir uenerabilis, religiosus, ac timens Deum, uerè tantorū uirorum imitator & frater, & in uitribus et honestis meritis successor, quod Hierosolymis medio tempore D. Balduinus, & Edissanus comes, eius consanguineus, rex fuerat ordinatus, instantibus nunc̄s qui eō missi fuerant, & allegantibus ut nihilominus procederet, quia quod factum erat, contra ius & fas, & cōtra hereditariæ successionis legem antiquissimā, nullo modo stare posset. respōdisse dicit̄ uir Deo plenus: Absit hoc à me, ut per me in regnū Domini ingrediat̄ scandalū, per cuius

cuius sanguinem, pacem Christi recepit, & pro cuius tranquillitate uiri uirtutum, & immortalis memoriae fratres mei egregias animas cœlis intulerunt. Compositisq[ue] iterum sarcinis, & comitatu recollecto, inuitis f[ab]s qui eum ad regnum trahere nitebantur, ad propria remeauit. III 8

De habitudine corporis, & moribus, & conuersatione eiusdem regis.

Caput IIII.

Dicitur autem forma fuisse cōspicuus, corpore procerus, facie uenusta, capillo raro, flavo, canis mixto, barbam habens raram, sed tamen usq[ue] in pectus demissam, colore uiuido, & quantu[m] ætas illa patiebat roseo. Habilis ad usum armorum, et equis regendis aptissimus. Rei militaris multa habens experientia. In agendis suis prouidus, in expeditionibus foelix, in operibus pius, clemens & misericors, religiosus et timet Deum: in orationibus iugis, ita ut callos in manibus haberet & genibus, piæ afflictionis & genu flexionis frequetia. impiger, licet senior, quotiens eum uocabat regni negotia. Adeptus ergo regni solius, sollicitus de comitatu Edissano, quæ sine Duce dimiserat, Ioscelinū consanguineū suum uocat, ut quod in eum prius deliquerat, gratuita plenaq[ue] satisfactione corrigeret, eiq[ue] tanq[ue] qui Regiam illam plenius nouerat, comitatū donat: sumptaq[ue] fidelitate, per uxillū inuestit, & inducit in possessionem: & cōuocans inde uxorē & filias et familias, per operā & studiū eiusdem domini Ioscelini, in proximo cum sospitate recepit uniuersa. Erat autem uxor eius Morfia nomine, cuiusdā nobilis Graeci, Gabrielis nomine, de quo suprà diximus, filia: quam dum Comes esset, cū pecunia infinita, quæ dotis nomine donabat, duxit in uxorē. ex qua suscepserat tres filias, Mellisendū uidelicet, Halim, & Hodierna: nam quartam, cui nomē Meta erat, postquā regnū adeptus est, uxor ei peperit. Coronatus aut & consecratus est, anno ab incarnatione Domini m. c. xviii. mense Aprili, secunda die mensis, presidente sanctae Romanæ ecclesiæ dño Gelasio Papa secundo: Antiocheno uero, Bernardo Latinorū in eadē ciuitate Patriarcha primo: Sancto Hierosolymitang ecclesiæ dño Arnulpho, ex Latinis in eadē ciuitate Patriarcha quarto.

Alexius Constantinopolitanus Imperator, dominus quoq[ue] Paschalis Papa, sed & Comitissa Sicilie, que Hierosolymorum Regina fuerat, moriuntur.

Caput V.

PEr idem tempus Constantinopolitanus Imperator Alexius, Latinorum maximus persecutor, rebus humanis exemptus est: cui successit Ioannes filius eius, patre multo humanior, et meritis exigētibus, populo nostro patre longè acceptior. qui etiā non omnino syncerus erga Latinos Orientales extitit, sicut docebūt sequentia. Dominus quoq[ue] Paschalis Romanus pontifex uiam uniuerse carnis ingressus est, Pontificatus eius anno sexto decimo: cui successit D. Gelasius, qui & Ioannes Gaietanus dictus est, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cancellarius. Mortua nihilominus est et dñā Adelesia, Siciliæ Comitissa, quæ prædicti dñi regis Balduini, de facto, et si nō de iure, uxor fuerat.

Aegyptiorum exercitus tam naualis quam per terras, in regnū ingrediuntur: Rex cum suis occurrit, sed non conueniunt. Arnulphus Hierosolymorum Patriarcha moritur, substituitur ei Guarimundus.

Caput VI.

EOdē anno æstate proximè subsecuta, princeps Aegyptius, qui tunc erat pro tempore, cōgregata ex uniuersis Aegypti finibus tam equitū quam peditum multitudine infinita, tam per terras quam nauali exercitu, in regnū nostrū proponit uolenter introire, facile putans, tam modicū populum aut

z ij consu-

consumere gladio, aut à cunctis Syriæ finibus fugientes eliminare. Tranſ cursa igitur solitudinis uastitate, quæ inter nos & Aegyptū media interiacet, cum equitatu uniuerso & peditum iaculis instructorum infinita multitudine ante Ascalonā castrametatus est. At uero Doldequinus, Damascenorū rex, cognito Aegyptiorū aduentu, siue sponte, siue ab eis inuitatus, congregata iterū ingēti militia, de via securius, ne forte noster ei obueniret exercitus, tranſito Iordanē, castris se eorū associat, & uires augere nitit, in nostrā lāſionem. Nauium aut̄ quædam apud Ascalonā applicuerunt, quædā uero ulcqz Tyrū, quoniā ciuitas erat munitissima, & portū habens cōmodum, profectæ sunt: expectantes ut de Dñi arbitrio, & de uoluntate eius qui classi præerat, eis alii quid præcipiat. Rex autē multo ante tempore eorum aduentu præcognito, tam ex Antiochenis qz ex Tripolitanis partibus, conuocatis militaribus auſtiljs, suisqz in unum congregatis, in campeſtria Philistijm illis delcedit in oceſum: transitoqz eo loco, qui olim Azotus dictus est, ubi una de quinqz ciuitatibus Philistinorū fuisse dinoscit, de uicino Aegyptiorum castrametatus est, ita ut utriusqz partibus daret mutuò hostium castra singulis dieb. intueri. Cumqz iam per menses quasi tres, seiuicem laceſſere formidarēt, nostris tam multitudinē in ſe temerē irritare timentibus, illis uero nostrorū uires, audaciam, et in præljs experientiā formidantibus, placuit Aegyptio principi tuus esse, cum in columitate domū redire, qz in ſe & in ſuos imprudenter heliorū inſidias experiri. ſicqz redeuntib. in Aegyptū expeditionib. postquā de eorū ſubito regressu nulla noſtros mouebat ſuſpicio, noſtri quoqz ſumptu D. regel licētia, ad propria cū gaudio reuersi ſunt. Per eosdē dies, mortuo Arnulpho Hierosolymorū patriarcha, uiro iniquiss. & officiū ſui ſanctimoniam negligēte, ſubstitutus eſt ei uiſ simplex, ac Deū timens, D. Guarimundus, naſtione Francus, de episcopatu Ambianensi, de oppido Pinqueniaco. Huius diebus & meritis, etiā ut credit multa magnifice ad regni cōſolationē & incrementū operari dignatus eſt Dñs: ſicut in ſequentib. preſens narrabit historia.

Ordo militie Templi Hierosolymis instituitur. Caput VII.

Eodem anno, quidam nobiles uiiri de equeſtri ordine, Deo deuoti, religiſosi, & timentes Deum, in manu D. patriarchæ, Christi ſeruitio ſe mancipantes, more Canoniconum regulariū, in castitate & obedientia, & ſine proprio uelle perpetuò uiuere profeffi ſunt. Inter quos primi & præcipui fuerūt, uiiri uenerabiles, Hugo de Paganis, & Ganfredus de ſancto Aldemaro. Qui bus, quoniam neqz ecclesia erat, neque certum habebant domicilium, rex in palatio ſuo, quod ſecus templum Domini, ad Australem habet portam, eis ad tempus cōcessit habitaculum. Canonici Templi Domini, plateam quam circa predictum habebant palatium, ad opus officinarū certis quibusdā conditionibus conſeſſerunt. Dñs autē rex cum ſuis proceribus, dñs quoqz patria cum prælatiſ ecclesiarū, de proprijs Dominicalibus certa eis pro uictu & amictu beneficia quædā ad tēpus, quædā in perpetuū contulerunt. Prima autē eorum professio, quodc̄ eis à D. patriarcha, & reliquis episcopis in remiſſionē peccatorum iniunctum eſt, ut uias & itinera, maximē ad ſalutē peregrinorum cōtra latronū & incursantium inſidias pro uirib. conſeruarēt. Nouem autē annis poſt eorum institutionē in habitu fuerūt ſeculari, talib. uirtutem

uestimentis, quales pro remedio animarum suarum populus largiebat. Tandem anno nono, Concilio in Francia apud Cretas habito, cui interfuerunt dominus Remensis, & dominus Senonensis Archiepiscopi, cum suffraganeis suis: Albanensis quoque episcopus, Apostolicæ sedis legatus: Abbates quoque Cisterciensis, & Clareuallensis, cum alijs pluribus, instituta est eis regula, & habitus assignatus, albus uidelicet, de mandato domini Honorij papæ, & domini Stephani Hierosolymitani patriarchæ. Cumque iam annis nouem in eo fuissent proposito (nō nisi nouem erant) ex tunc ceperunt eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum uero tempore domini Eugenij papæ, ut dicitur, cruces de panno rubeo, ut inter cæteros essent notabiles, mantellis suis coeperunt assuere, tam equites quam eorum fratres infantes, qui dicuntur Seruientes: quorum res adeò crevit in immensum, ut hodie trecentos plus minus iude in conuentu habeant equites, albis chlamydibus induitos: exceptis alijs fratribus, quorum penè infinitus est numerus. Possessiones autem tam ultra, q̄z citra mare adeò dicuntur habere, ut iam non sit in orbe Christiano prouincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem nō contulerit, & regis opulentis pares hodie dicuntur habere copias. Qui, quoniā iuxta templū Domini, ut prædiximus, in palatio regio mansio- nem haberent, Fratres Militiae Templi dicuntur. Qui cum diu in honesto se conseruassent proposito, professioni sue satis prudenter satisfacientes, neglexerint humilitatem (quæ omnium uirtutum custos esse dīoscitur, & in imo sponte sedens, nō habet unde casum patiat) domino Patriarchæ Hierosolymitano, à quo & ordinis institutione, & prima beneficia suscepérunt, se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & ecclesijs Dei, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebitē turbando possessiones, facti sunt ualde molesti.

Papa Gelasius defungitur: cui Calixtus succedit. Caput VIII.

Anno sequenti mortuus est dominus Gelasius papa secundus, domini Paschalis successor, qui & Ioannes Gaietanus dictus, vir literatus: qui fūgiens domini Henrici imperatoris persecutionē, & æmuli sui Antipape, qui cognominatus est Burdinus, declinans uiolentiam, in regnum Francorū se conserens, apud Cluniacum diem clausit extremum, ibidē etiam sepultus. Cui succedit D. Guido, secundum carnem nobilis, Viennensis Archiepiscopus, qui postea in Papatum assumptus, Calixtus appellatus est. Hic postmodū D. imperatoris Henrici, cuius consanguineus erat, consecutus gratiā, et eius fretus auxilio, in Italiam cum Cardinalibus, & uniuersa curia discedens, apud Subiaco, urbē Romæ conterminā, & Mulim & hæresiarcham Burdinū uiolenter cepit: insuper et camelō impositum, pelle indutum urlina, ad Canense cœnobium, quod iuxta Salernū esse dīoscitur, cum multa misit ignominia: ubi usq; ad supremum senium, uitam compulsus est, lege loci, ducere coenobicā. Et ita sopitū est schisma, quod à tempore domini Gregorij septimi, per tempora domini Urbani, D. Paschalis, D. quoque Gelasij, prædecessorum eius, quasi per triginta annos ecclesiam incessanter fatigauerant, D. Imperatore Henrico quinto ad ouile ecclesiæ post multa tempora, quibus per excōmunicationis sententiam à cœtu fidelium præcisus fuerat, reuocato.

Gazi quidam Turcorum satrapa potentissimus, per artibus Antiochenis, cum ingentibus se infundit copijs, uniuersa depopulans. Caput IX.

Eodem anno, quidam infidelium potentissimus princeps, & apud suos equalde formidabilis, infelicitis populi & perfidæ plebis, uidelicet Turconorum dominus Gazi nomine, cui se adiunxerat Doldequinus Damascenorum Rex, & Debeis Arabum, satrapa potentissimus, cum ingentibus copijs partes Antiochenas, in graui suorū multitudine ingressus erat, circa Alapiam castram etatus. Cuius aduentu præcognito D. Rogerius Antiochenus princeps, domini Regis sororius, circumpositis mandat principibus, domino uidelicet Ioscelino Edissanorum Comiti, domino quoq; Pontio Comiti Tripolitano, dño nihilominus Regi, & significat instarem necessitatem, monens & obnixius postulans, ut cū omni celeritate, contra instantia pericula, opem laturi uenire non morarent. Rex ergo assumptis sibi, quas tam subito colligere poterat, militaribus copijs, Tripolim usq; maturatis itineribus peruenit, ubi D. Comitem, ad iter peræquè succinctū, secum associās coepto instat itineri. At uero dominus Princeps, interim moræ impatiens de cōmuni lege mortalium, futurorū nescius, egressus ab Antiochia, circa Artasiā oppidum castram etatus fuerat. erat aut̄ is locus alēdis exercitibus satis cōmodus. nam ex nostris finibus erat uolētibus ad exercitū accedere liber & facilis accessus: unde in expeditione necessariorū erat libertas maxima, & quanta in urbibus solet esse optata cōmoditas. Vbi cum per dies aliquot dñi Regis & Comitis expectasset aduentū, prohibente domino Patriarcha, qui illuc usq; eum fuerat prosecutus, renitētibus etiā de proceribus nōnullis, exercitū iter iubet arripere, fortiter contestans, se nullius deinceps præstolaturū aduentū. Erat autem quidā de nobilibus regionis, qui ad hoc eum impellebant, nō ut conditiones exercitus faceret meliores, sed ut terras suas, quas hostiū castris in uicino habebant, præsente exercitu, in tuto collocarent. Horum ergo consilium secutus, in suam suorūq; cladem præceps, ab eo loco ubi prius fuerat discedens, in eum qui dicebat Campus sanguinis castra iubet locari; recensitocq; eius exercitu, inuenti sunt equites septingenti, & peditum instructorum tria milia, exceptis negociatoribus, qui emendi uendēdīq; gratia castra solēt sequi. Hostes uero cognoscentes, castra principis in proximo locata, ut dissimilantes propositū conceptū cōmodius possent effectui mancipare, solutis castris singunt se uersus Cerepum oppidū acies dirigere; quō peruenientes, cum ea nocte nihil proficerent, circa partes castram etati sunt. Mane autem sancto, Princeps exploratores dirigit, nosse uolens utrum ad obsidendum oppidum hostes se dirigeret, aut ad cōmittendum prælrium cum nostris ad castra contenderet: dumq; ipse cum suis armis se instruerent, quasi iam bellum præsens expectantes, ecce nuncj recurrentes, uno uerbo asserunt, hostes tribus turmis ordinatis, habentibus singulis equitū uicena milia, citatis gressibus, ad nostrum exercitum accedere. Quo cognito, princeps quatuor instaurat acies, & equo circumuolans, circuit diligēter, & uerbis cōpetentibus animat instauratas. dumq; ijs dat operam, ecce hostium acies, erectis uexillis nostro exercitui penē iungebantur. Comissum est itaq; prælrium, utrisque animose instantibus: sed peccatis nostris exigentibus, facta est pars aduersa superior.

Nam

Nam acies quibus præerat uiri nobiles & in armis strenui, Gaufridus Monachus, & Guido Fremellus, quæ primæ fuerunt ad irruendū in hostes deputatæ, optimè & secundū rei militaris disciplinā progressæ, maiores hostiū cuneos & densiores cohortes, uiolenter dissolutas, penè in fugā adegerant. sed acies cui præerat Robertus de sancto Laudo, cum exemplo aliarum quæ præcesserant animosius debuisset in hostes irruere, hostibus uires resumentibus, substituit improbè: demūcū in fugā lapsi, principis aciem, quæ alij erat ministratura subsidium, soluit per medium, & partē secum in fugā convertit, ita ut de cætero reuocari non posset. Accidit in eodē prælio quiddam relatione dignū. Nam dum in ipso præliandi agone, hinc inde feruentius defudarēt, ecce turbo ab Aquilone prodiēs immanissimus, in medio belli cam po, cunctis cernentibus hæsit humi, serpendoç longius tantū cōgesti pulueris secū detulit, quod utriuscq; partis oculos pulueris immēlitate ne pugnare possent perstrinxerit: seçp; per gyrū extollendo, in modū dolij sulphureis ignibus combusti in sublime se recepit. Facti sunt itaq; hostes eodē casu superiores, & pars nostra corruit, nostris penè omnibus gladio interemptis.

Princeps Rogerius occubuit in acie, & noster prosteratur exercitus. Caput X.

Princeps autem, tanquā uir in armis strenuuus, cum paucis in medio hostium uiriliter dimicās, dum suos incassum reuocare cōtendit, contra hostium maiores se dirigēs impetus, gladijs confossus interīt. Qui autem sarcinas & impedimenta secuti erant, in montem uicinum se cōtulerant. qui uero hostiū arma uidebantur effugisse, bellicis se tumultibus eximentes, uidentes nostros in montis culmine congregatos, opinantes eos uires habere ad resistendum, & cum eis posse saluari, ad illos certatim accedebant. quo cum peruenissent uniuersi, hostes eis qui in campis erāt, penitus gladio interemptis, ad illos se conuertunt: & directis illuc cohortibus, omnes in momento horæ trahunt ad exterminium. Raynaldus autem mansuetus, quidam de maiori bus illius regionis principibus, cum quibusdā alijs nobilibus, in turrim cuiusdā uicini oppidi, cui Sarmaton nomen, gratia salutis se contulerat. Quod postc prædicto Turcorū principi cōpertum est, illuc sub omni celeritate cōuolans, prædictos nobiles uiros, qui rursus se collegerāt, ad deditonem uiolenter cōpellit: sicç factum est, quod illa die, de tot millibus qui dñm Principem secuti fuerant, culpis nostris id merentibus, uix uel unus qui nunciaret, euaserit. De hostibus uero, uel paucis, uel nemine interfectis. Dicitur aut̄ hic idem princeps Rogerius, homo suis perditissimus, incontinens, parcus, & publicus adulter. Insuper etiam dominū suum iuniorem Boamundū, senioris Boamundi filium, in Apulia cum matre morātem, ab Antiochia, que patera ei hæreditas erat, omni eo tempore quo principatū tenuit, fecit alienū. Nam ea conditione D. Tancredus bonę memoriae, moriens ei principatum commiserat, ut reposcenti domino Boamundo, uel eius hæredibus, nō negaret. Dicitur tamen, quod in ea expeditione qua cōfossus interīt, apud dominum Petrum, uenerabilem uirum, Apamensem archiepiscopū, qui eidem necessitatibus articulo præsens fuerat, corde contrito & humiliato delicta sua coram Deo confessus fuerat, promittēs auctore Domino, pœnitentiæ fructus condignos. & sic uerē pœnitens, prælij discrimin ingressus est.

Rex & Comes Tripolitanus Antiochiam properant, ut prædicto Gazi
resistant. Caput XI.

Interea Rex & Comes Tripolitanus accedentes, ad eum locū qui dicitur Mons Nigronis, peruenerant. quod prædictus Gazi comperiens, decem milia equitum electorum eis obuiam dirigit, qui eorum si possent, impediāt accessum. Hi uero abeuntes, in tres turmas se diuidunt, unam ad mare uersus sancti Symeonis portum dirigētes, alias duas diuersis itineribus regi obuiam destinantes. Contigit autem quod una ex duabus turmis obuiam habuit, quam prævia Domini misericordia, pluribus imperfectis & captiuitatibus nonnullis, uiolenter dissolutā, in fugam conuertit. Inde per Latorum & Cambellam Antiochiā perueniens, à domino Patriarcha, clero quoq; & populo uniuerso cum summis desiderijs est suscepitus: ubi tam cum suis, quam cum ijs qui de prædicto prelio fuerant residui, deliberationē ingressus, querit, quid in eo tantæ necessitatis imminentि articulo magis expediat. Interea Gazi dimissis oppidis Ema & Artasio, Cerepum obsidet, ea magis fiducia quod Alanum eiusdem loci dominū cum comitatu suo, à domino Rege audierat Antiochiam euocatum, quod & uerum erat. accedens ergo ad præsidium, et locum imparatum reperiens, ex diuersis partibus fossores immittit, qui collem cui prædictum insidebat municipiū suffoderent, trabibusq; subnexum, igni postea supposito consumendis, turres suppositas & mœnia cedente aggere ad terram deijceret. Timentes ergo oppidanī ne suffosso aggre re totum præsidū in præceps rueret, interpositis conditionibus, de uitæ in columitate, et libero ad suos reditu, locū tradunt. Gazi uero inde ad castrum Sardonas acies dirigens, obsidione locum uallat: quem etiam intra paucos dies, tradentibus eum loci eiusdem habitatoribus, eodem modo recepit, moræq; impatiens, eoq; maximè, quod neminem sibi resistere posse arbitrabatur, cunctam pro arbitrio tractabat regionem, ita quod nulla spes esset finitum locorum incolis, iugum tanti principis euadendi.

Rex cum eodem Comite, cum prædicto Gazi congreduintur: & eo in fugam uerso, acies eius prosternunt, pluribus interemptis. Regi q; principatus cura com mittitur. Caput XII.

Rex autem cum Comite Tripolitano, & militia quātam habere poterat, regressus Antiochia, putans se apud Cerepum hostes inuenire, uersus Rugiam dirigit expeditiones: inde Hab pertransiens, in monte qui dicitur Dauiz castrametatus est. quod audiens Gazi, conuocatis principibus suis, sub interminatione mortis præcepit, ut noctem illam ducentes insomnem, armis & equis cum summa diligentia procurandis totum impendant: summoq; diluculo ante lucis exortū attentius præparati, in castra regis irruant, & eos somnolentos adhuc inuenientes gladijs confodiant, ita ut nec uel unliceat mortem effugere, at uero longe aliter Diuina ordinauerat clementia. Rex autem cum suis non remissiore cura sollicitus, noctem eandem, ut de futuro bello tractaret necessaria, duxit peruigilem, monente atque exhortante populum uiro uenerabili Patriarcha, signo crucis Dominicæ, qui dominum Regem usque ad partes illas fuerat prosecutus. Armati igitur, & ad bellum suscipiendum accincti, uiriliter summo mane hostium exspectabant futuros

futuros impetus. Dispositis igitur de mandato regis, iuxta rei militaris disciplinam aciebus nouem, nam septingentos in eo conflictu dicitur habuisse milites, & ordine congruo locatis, Domini praestolantur misericordiam. Præmissis igitur tribus aciebus quæ agmina uniuersa præcederent, domino quoq; Comite Tripolitano, cum suis dextrū cornu tenente, principibus uero Antiochenis in sinistro collocatis, pedestres manipulos in medio locat. Rex aut̄ alij subsidiū ministraturus, cum quatuor sequitur aciebus. Dumq; sic instruēti hostium aduentum expectant, ecce adsunt cum ingēti clamore, cum stridore tubarum & tympanorū strepitū, atrocissimē in nostros irruentes. Erat autem eorum maior infinita multitudine fiducia: nostris autē in presentia uictoriosissimae crucis, & in confessione ueræ fidei spes amplior & inficiens. Consertis igitur aciebus, & immixtis hostiliter legionibus, gladij res cominus agitur, & spretis humanitatis legibus, tanq; inferas immanissimas ardenter studijs, & odio insatiabili utrinq; decertatur. Cumq; manipulorum nostrorum pedestriū proteruā & periculosam nimis cognoscere instantiam, totis uiribus ad exterminandas pedestriū turmas elaborabant. Factumq; est Domino permittente, ut ex plurima parte ea die hostium gladij deperirent. Rex autem uidens pedestres manipulos supra uires aggrauari, aciesq; præmissas subsidio indigere, cū suis qui ei adhærebant, pronus inter media ruit agmina, & gladij instas animosius, densissimos hostiū dissipat cuneos: adhærentibusq; ei fideliter earundē acierum consortibus, & alijs iam destitutis, uires & animos uerbis exemplo conferentibus unanimiter in hostes irruunt: & inuocato de coelis auxilio affuit Diuina clementia, & facta hostium strage infinita, reliquos relistere non ualentes in fugam uertunt. Discuntur ibi de nostris peditibus quali septingenti cecidisse, de equitibus uero centum. At uero de hostium numero usq; ad quatuor milia, exceptis saucijs lateraliter, et compedibus mancipatis. Gazi uero fugiens cum Doldequinō regē Damascenorum, & Debeis Arabū principe, suos morti expositos dereliquit. Nostris autem insectantibus, et ad loca uaria progressis, Rex cum paucis campum obtinens, usq; ad primas noctis partes in eo perseverauit. Tamen uictualiū urgente defectu, in uicinum oppidum Hab nomine, gratia refectionis sumendæ se contulit. Vnde manē facto, ad predictum rediens campum, cum annulo proprio, in certū signum uictorie, ad sororem suam, & ad D. Patriarcham literas obsignatas dirigit, significans, diuina opitulante gratia, uictoriae munus sibi diuinitus collatum. Ea tamen die usq; ad supremam uesperam campum non deseruit, quo ad usq; rumore certo de hostibus habito, quod in dispersionem dati, reddituri non erant. Tandem uero, coadunatis sibi quotquot de suis in præsentī habere potuit, Antiochiā palma insignis, occurrente ei uniuersæ ciuitatis clero & populo, cū domino Patriarcha uictor ingressus est. Cōcessa est autem nostris diuinitus hæc uictoria, anno ab incarnatione Domini m.c. xx. Regni quoq; domini Balduini regis secundi, anno secundo: mense Augusto, in uigilia assumptionis sanctæ Dei genitricis Mariæ. Rex uero cum dño Cesariensi archiepiscopo, & honesto comitatu, lignum uiuificæ crucis remisit Hierosolymam, ita ut in die exaltationis eiusdem, à clero et populo cum hymnis et cantis spiritualibus sit honorificè recepta. Ipse

pta. Ipse autem propter ingruentes regionis necessitates, in eadem prouincia morā facere cōpulsus est: ubi tam dominus Patriarcha, quām uniuersi proceres unā cum clero & populo, consonis desiderijs & gratuito assensu principatus Antiocheni curam, & omnimodam potestatem regi tradunt, ita ut liberam, sicut in regno habebat, in principatu habeat, instituēdi, destituendi, & omnia pro arbitrio tractandi facultatē. Collatis igitur liberis, uel aliorum graduum consanguineis, eorum qui in acie ceciderāt possessionibus, prout ratio uel regionis consuetudo deposcebat, uiduis quoq; apud compares & competentes meriti uiros, nuptui collocatis: praelidijs quoq; ciuibus, ubi ui debatur necessarium, uiris, uictu, armis diligētiū cōmunitis, sumpta ad tempus ab eis licentia, in regnum reuersus est. Vbi in ecclesia Bethleemitica, so lenni nativitatis Dominicæ die, cum uxore coronatus est.

Apud Neapolim urbem Samariæ Concilium celebratur.

Caput X III.

Eodem anno, qui erat ab incarnatione Dominimillesimus centesimus uicesimus, cum peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorū multis uexationibus fatigaretur, & prēter eas quae ab hostibus inferebantur molestias, locustarum intemperie & edacibus muribus, iam quasi quadriennio continuo fruges ita penitus deperissent, ut omne frumentum panis defecisse uideretur: dominus Guaremundus Hierosolymorū Patriarcha, uir religiosus ac timens Deum, unā cum domino Rege Balduino, praelatis quoq; ecclesiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samariæ conuenientes, conuentum publicum & curiam generalem ordinauerunt. Vbi sermone ad populum habito, exhortationis gratia, cum apud omnes cōstare uideatur, quod populi peccata Dominum prouocassent, de communi statuunt consilio errata corrigere, & excessus redigere in modum, ut tandem ad frumentum melioris uite redeuntes, & pro commissis condigne satisfacientes, eum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non uult mortem, sed magis ut conuertatur & uiuat. Deterriti ergo de cælo signis minacibus, & terræmotu frequenti, clade quoq; simul & famis angustia, & hostium proterua nimis & penè cottidiana instantia, per opera pietatis Dominum sibi recōciliare querentes, ad morum erigendam conseruandamq; disciplinam uiginti quinq; capitula, quasi uim legis obtainentia, de communi sanxerunt arbitrio. Quæ si quis legendi studio uidere quærerit, in multarum Archiuijis ecclesiarum, ea facile reperire potest. Interfuerunt autem huic concilio: dominus Guaremundus, Hierosolymorum Patriarcha: dominus Balduinus, Hierosolymorum ex Latinis Rex secundus: Ebremarus, Cæsariensis Archiepiscopus, Bernhardus, Nazarenus episcopus: Rogerius, Liddēsis episcopus: Ansquillius, Bethleemitanus episcopus: Gildonius, electus Abbas sanctæ Mariæ de uale Iosaphat: Petrus, Abbas de mōte Thabor: Achardus, prior mōtis Sion: Gerardus, prior sepulchri Domini: Paganus, regis Cancellarius: Eustachius Graniers, Vuilhelmus de Buris, Barisanus Ioppe Constabularius, Balduinus de Rames, & alij multi utriuscq; ordinis. Quorum numerum, uel nomina, non tenemus.

Rursum

Rursum Gazi prædictus revocatis expeditionibus, fines ingreditur Antiochenos, cui Rex occurrit.

Gazi uero apoplexia tactus moritur. Caput XIII.

Anno sequente, prædictus fidei & nominis Christiani pertinax & indecessus persecutor Gazi, tanquam uermis inquietus, semper quærēs quem laedere possit, sumpta occasione ex regis absentia, conuocatis militaribus copijs, apponit etiam quædam nostrorum præsidia obsidere: quo præcognito dominum Regem urgētissimè uocauit. Ille uero impiger, assumpto sibi salutiferæ crucis ligno, equitumq; honesto comitatu, ad partes illas properat: uocato etiam domino Ioscelino Edessano Comite, sociatisq; sibi Antiochenis proceribus, cōtra prædictum potentem castra dirigit. quòd cum peruenisset, sperantes in proximo bellum se habiturum, contigit quod morbo qui Apoplexia appellatur tactus, tetigit eum manus Domini. Vnde magnates qui in eius erant exercitu, principis sui destituti solatio, bellum prudēter sanocq; consilio declinauerunt: dominumq; suum in lectica semiuiuum deferentes, Alapiam properabant. Ad quam priusquā peruenirēt, ille æternis tradendus incedijs, infelicem dicitur animam exhalasse. Rex quoq; facta apud Antiochiam mora, quæ uidebatur pro tempore necessaria, in regnum auctore Domino, sospes reuersus est: apud utrosque tam in regno, quam in principatu, meritis suis id exigentibus, charus admodum & acceptus: utrancq; nimirum administrationē fideliter deuoteq; implebat, regni uidelicet & principatus, licet multum distarent ab inuicem. Nec erat facile discernere, utrius sollicitudine magis angebatur: licet regnum eius esset proprietas, quod etiam ad successores suos iure posset transmittere, principatus uero commissus. Maiorespetiam uidebatur pro statu Antiochenorum exhibere diligentiam, in eoq; se continuauit bona fide, usq; ad aduentum domini Boamundi iunioris, sicut in sequentibus dicetur.

Rex ciuib; Hierosolymitanis omnimodam dat libertatem, & suo communione privilegio. Caput XV.

Per idem tempus, rege Hierosolymis existente, pia liberalitate & largitio, ne principali, ciuib; cōtulit Hierosolymitanis, & sigillo Regio communiam eis præcepit paginam fieri, in perpetuum ualitaram, libertatem cōsuetudinum, quæ à ciuib; merces inferentibus uel efferentibus solebat exigi. Ita ut de cetero, omnis Latinus ingrediens uel egrediens, siue mercimonia inferens uel educens, omnino nihil sub pretextu alicuius consuetudinis aliquid cogatur prestare, sed liberā prorsus uendendi & emendi habeat potestatem. Dedit etiam Surianis, Græcis & Armenis, & harum cuiuslibet nationum hominibus, Sarracenis etiam nihilo minus liberam potestatem, sine exactio ne aliqua inferendi in sanctam ciuitatem, triticum, hordeum, & quodlibet genus leguminis. Modijetiam & ponderis remisit mercedem consuetudinam, in quo prædicti populi sibi conciliauit animos, & gratiam publicam sibi promeruit. In utroq; enim regio more & affectu plurimum commendabili ciuib; uidetur prouidisse, ut et ciuitas sine exactione illatis alimentis abundaret amplius, & quod tam ipse quam eius prædecessor tota diligentia procurabat, ut urbs Deo amabilis multiplicatis & frequentioribus habitatoribus incoleretur.

Boldequi

Boldequinus Damascenorum Rex, Tyberiadensium fines depopulatur. Rex occurrit,
urbem diruit Gerazam. Caput XVI.

Anno sequenti, Boldequinus perfidus & impius Damascenorum Rex, foederato sibi Arabum principe, & eius sibi sociata militia, uidens dominum Regem pro utraque regione, viribus suis imparem portare sollicitudinem, de eius præsumens occupationibus, regionem nostram Tyberiadis proximam, immisis legionibus, hostiliter nimis uastare coepit. Quo auditio, dominus Rex cōgregata de uniuersi regni finibus militia, illuc more suo impiger contendit. Boldequinus uero præcognito regis aduentu, uidens eō præsentē, se non posse proficere, nec cum eo conserere tutum reputans, in ulteriora regni sui se contulit. Rex autem cum suis agminibus in Austrum declinans, Gerazam peruenit. Fuit autem Geraza una de nobilibus provinciæ Decapoleos ciuitatibus, ab lordane paucis distans miliaribus, monti Galad ad cōtermina, in tribu Manasse sita. In huius parte munitiore, quoniam reliqua ciuitas hostilitatis metu diu iacuerat desolata, castrum sibi ex quadris & magnis lapidibus, cum multis sumptibus erigi sibi fecerat anno preterito Boldequinus, uictuq; & armis communium, quibusdam fidelibus suis conservandum tradiderat: quod perueniens Rex, impugnato uehementius praedito, quadraginta milites, qui in eo ad custodiam relictū fuerant, interpositis conditionibus, quod cum salute ad suos haberent redditum, castro recepto, permisit abire incolumes, habitaq; cum suis deliberatione, utrum magis expidiret dirui funditus præsidium, an Christianitati reseruari, placuit de uniuersorum consensu, municipium euerti funditus. nam sine multis sumptibus, & labore continuo, & multo periculo transeuntium, non uidebatur nostris posse conseruari.

Balac Turcorum potentiissimus, fines Antiochenos uolenter ingreditur. Comes Ioscelinus ab eodem capit. Rex quoq; in eius uincula decidit, captus ab eodem. Caput XVII.

*Ex eis et Ioseling
Captiuus a Balac*

CVm itaq; per gratiam Dei, se regni prosperè satis haberent negotia, inuidens pacis inimicus tranquillitati, quam spernebat, scandalū molitus est mittere. Pontius enim Tripolitanorum Comes secundus, nescitur cuius instinctu, Rege Hierosolymorum suum denegabat homagium: & seruitum, quod de iure fidelitatis tenebatur impendere, impudenter negabat. Rex autem tantam non ferens iniuriam, collectis ex uniuerso regno tam equitum quam peditum copijs, ad partes illas peruenit, super tanta iniuria ultione peccatus; ubi antequam aliquid damni passa esset pars alterutra, interuenientibus uiris honestis & Deo amabilibus, pax inter eos conueniens reformata est. Inde procedens propter illorum necessitates ab Antiochenis uocatus, ad partes illas descendit. Balac enim Turcorū princeps, magnificus & potens, regionem totam frequentibus irruptionibus molestabat, idq; confidentius, quia paulo ante dominum Ioscelinum, Edissanum Comitem, & dominum Galeratum eius consanguineum, ex improviso in eos irruens cæperat, & captos uinculis municipauerat. Scies ergo dominum Regem aduenisse, capitur a suis incursionibus aliquantulum retardari, & eius declinare conflictus audierat enim quod in prælijs esset fortunatior, & de eo cuilibet difficile esset triumphare. Circuibat tamen cum expeditiore militia quasi de remoro, si ei daretur

daretur locus, ut nostris inferre damna posset, & circa id erat sollicitus. Rex
 igitur cum sua, quam secum duxerat militia, in terram comitis Edissani ut po-
 pulo rectore carenti, aliquod impertiret solatum: circumiensq; regionem,
 quærebat utrum munita essent præsidia, & sufficentes equitum peditumq;,
 armorum quoq; & alimentorum haberent copias: & ut defectus suppleret,
 debitam gerebat sollicitudinem. Contigit autem dum eadem cura sollicitus
 Edissam properaret, ab oppido Turbessel regressus, ut eadem diligentia de-
 statu regionis trans Euphratē esset instructior, & cuncta pro posse in melius
 reformaret. nocte quadam iter conficiens inceptum, cum suo domestico pro-
 ficicebatur comitatu: ubi dum aliquantulum incautius, dissoluto agmine, &
 dormitantibus penè uniuersis, iter a geret securi: Baldric prædictus, qui regis
 iter præsenserat, in insidijs positus, subito irruit, regisq; comitatum imparatū
 reperiens, & somno grauatum, casu in ipsum regem incidit, manus iniecit,
 secumq; deduxit captum, tam ijs qui præibant, quam qui sequebantur, ad
 partes uarias fuga dilapsis, & quid regi accidisset ignorantibus. Captum er-
 gò regem, sæpe dictus Balac, trans Euphraten in præsidio, cui Quartapiert
 nomen, uinculis facit mancipari, ubi erat & Ioscelinus comes, & Galeranus,
 de quibus dictum est. Nostri autem principes, qui in regno erat, auditio casu
 miserabili, qui domino Regi acciderat, unā cum domino Patriarcha de statu
 regni ualde solliciti, apud urbem Acconensem, cum ecclesiarū prælatis, quasi
 uir unus conueniunt, & ducem atq; præceptorem sibi de cōmuni uoto con-
 stiunt dominum Eustachium Grener, uirum prouidum & discretum, &
 rei militaris plenam habentem experientiam: qui duas in regno, iure hæredi-
 tario, suffragantibus meritis, possidebat ciuitates, Sydonem uidelicit & Cæ-
 saream, utramq; cum suis pertinentijs. Tradunt ergò ei regni curā, & admi-
 nistrationem generalem, quoadusq; uisitet dominum Regem oriens ex alto,
 & suæ libertati restitutus, negocij regis possit præesse. Sed interim ad ea,
 quæ à domino Rege cooperamus, retorqueamus historiam.

*Quidam Armenij, ut regem expediant, graui se exponunt periculo: castrum in quo detinebantur
 c. ptiui, occupant: liberatur comes Ioscelinus.*

Caput X V III.

Dominio Rege ergò apud castrum prænominatū, cum domino Comite
 in uinculis cōstituto, notum habentes quidam Armenij de terra Comi-
 tis, quod tanti principes nominis Christiani in eo municipio tenerentur, pro
 nihilo ducentes periculum, si etiam eorum artes prosperum non haberent
 exitum, nouas ineunt inauditi molimini uias. Quidam tamen afferunt, hos
 eosdem domini Ioscelini diligentia uocatos, & spe remunerationis amplissi-
 mæ, huic se exposuisse discrimini. Quinquaginta enim ex eis, qui robustiores
 videbantur, fide interposita, & mutuis obligati iuramentis, apud se consti-
 tuunt, ut illuc eentes, prædictos uiros magnificos quoquaque periculo libe-
 rare contendant. Habitū ergò se simulant monachos, sicas sublati uestibus
 portantes, ad prædictum tendunt oppidum, tanquam de negocij monaste-
 riorum acturi aliquid, simulant uerbo & gemitu, & faciei modificatione se à
 quibusdam uim iniuriām q; passos: Præfecto loci, ad cuius sollicitudinem
 spectabat, ne quid in locis adiacentium enormiter, & contra disciplinam tem-
 porum fieret, id se uelle cum lachrymis protestari, afferunt. Alij dicunt eos

A quasi

*Isfeling euader
sed ne e raptim
pertinet*

quasi mercatores uilium mercium portatores oppidum ingressos. Admituntur tandem, & municipium ingressi, exerunt gladios, & occurrentes sibi perimunt uniuersos. Quid plura? Obtento castro, regem soluunt & comitem, & castrum muniunt quantum possunt. Rex interim comitem Iscelinum emittere disponit, ut sibi & socijs, quorum opera expediti uidebantur, auxilium congreget, & uelocius mittere non moraretur. Cognoscentes autem, qui in suburbanis habitabant Turci, quod hac fraude rex, & qui cum eo intus erant, castrum obtinuerant, arma corripiunt: & ad locum accedentes, procurant diligentius, ut saltem usq; ad aduentum Balac domini sui, his qui in oppido erant, introitus negaretur & exitus. Comes tamen assumptis sibi tribus socijs, quorum duos comites itineris haberet, tertium ad dominum regem de statu suo significans, statim remitteret, hostium se exponens insidijs, egressus est; & Domini protectus misericordia, ignorantibus his qui castrum obsederant, cum duobus consortibus, ut præordinatum fuerat, uiam arripit, tertium remittens in oppidum: cui & annulum suum tradidit in signum, quod cum salute hostium cuneos euaserat. Rex autem cum his quorum ope solitus erat, præsidium munire totis viribus fatigebat, tentas, si quoquo pacto usq; ad aduentum subsidij, quod in proximo sperabat, conservare id posset.

Balac iterum idem castrum uolenter recipit, prædictis Armenijs gladio peremptis. Caput XIX.

AT uero Balac terribili uisione eadem nocte perterritus, in somnis uidebatur sibi uidere, quod comes Iscelinus eum proprijs manibus, lumenibus orbaret. Quo uisu turbatus, summo mane ad prædictum oppidum nuncios dirigit, qui dominum Iscelinum absq; mora decollarent. Qui accedentes ad castrum proprius, cognoscetes eo casu, quod in manus suorum deuenisset, reuerso itinere cum omni celeritate ad dominū redeunt, omnia quæ illuc gesta fuerant, ordine pandentes. Ipse uero conuocatis undiq; militaribus copijs, ad partes illas impiger contedit, & locatis in gyrum expeditionibus, obſidione uallat eos, qui in oppidum se contulerant. Vbi per internuncios habito sermone cū domino Rege, spōdet & promittit firmius, quod si absq; difficultate ei præsidium restituat, ipse sibi & suis omnibus liberum exitum & securum usq; ad urbem Edissanam præstaret conductum. Rex autem de oppidi munitione confisus, sperans cum adminiculo eorum, qui ad eum ingressi fuerant, castrum posse ad aduentum subsidij uolenter detinere, conditiones respuit oblatas, & in defensione municipij instantius perseverat. Balac uero spretis conditionibus iratus admodum, artifices conuocat, & machinas ordinat multiplices, quibus solent hostiū præsidia impugnari: & instans proteruius, in omne argumentum, quo nocere posset obſessis, subtiliter se attollit. Erat autem collis, supra quem situm erat oppidum, cretaceus, & ad suffodiendum facilis. Videns ergo ea parte facilius posse locum aggrauari, immisſis fossoribus, scrobes precipit ingentes intus colle suffodi, trabibusq; & lignea materia sustentari. Deinde receptis artificibus, igne immisso, successa quæ intus erat materia, collis subsedit. & turri quæ superposita erat, cum ingenti fragore collapsa, timuit Rex, ne casu simili uniuersum præsidium in præcepſ

in præcepis rueret, castrum nullis interpolitis conditionibus resignauit. Qui obtento castro, domino Regi & cuidam nepoti suo, domino quoque Galeano uitam indulxit: eosq; ad Carras, ciuitatem Edissę uicinam, uiuctos com pedibus præcipit deportari, & eos ibidē sub arcta conseruari custodia. Præ dictos autem Armenos, uiros strenuos et fideles, qui ut Regem & dominū suum à uinculis soluerent, tantis se exposuerant periculis, uarijs affecit crucia tibus. Alios enim uiuos decoriari fecit, alias serra diuidi per medium, alias uiuentes sepeliri, alias pueris suis quasi signum ad sagittandum tradi: qui etsi coram illis tormenta passi sunt, spes tamē illorum immortalitate plena est: & in paucis tentati, in multis bene disponentur.

Comes Ioscelinus congregata ingenti militia, ut dominum Regem expeditat, Antiochiam peruenit: sed facti quod acciderat nouitate motus, acies dissolutas remittit
ad propria. Caput XX.

AT uerò Comes Ioscelinus, cum ijs quos assumpserat uiæ cōsortes, cum multa sollicitudine & timore continuo iter incepsum peragēs, cum uitium modico & duobus utribus, quos secum casu detulerat, usq; ad fluuium magnum Euphraten peruenit. Vbi habita cum periculorum confortibus, quomodo fluuium magnum transire possent deliberatione, impletis uento utribus, eisq; fune circumpositis, regentibus eum à dextra leuaç; solijs, quibus multum erat in natando exercitiū, auctore Domino, ulteriore ripam sanus & in columis attigit. Inde non minore periculo nudis pedibus, labore pressus insolito, fame & siti, & lassitudine fatigatus, tandem præuia Domini misericordia, apud insigne oppidum eius Turbessel peruenit: inde iniuncti verbi plenam gerēs sollicitudinem, aptato sibi pro tempore necessario comitatu, Antiochiā, deinde cum consilio Patriarche Bernhardi Hierosolymam profectus, rem domino Patriarchæ, & Regni principibus ordine pandit, causum qui acciderat seriatim aperit, ad subsidium sine dilatione inuitat: asserēs Regis negotium dilationes non posse capere, sed opus esse maturo consilio & indilato. factumq; est ita, ut ad eius exhortationem congregatus sit regni uniuersus populus, quasi uir unus: et assumpta sibi cruce Dominica de singulis urbibus, quæ erant uiribus medijs, auxilia sibi coniungentes, Antiochiam peruererint: ubi adiunctis sibi eiusdem ciuitatis tam plebe quam patribus, præuio Comite, Turbessel peruererunt. Vbi quid circa Regem medio tempore accidisset, plenius cognito, comperto quod ulterius procedere nō esset fructuosum, ordinatum est, ut singuli redirent ad propria. tamen ne omnino nihil fecisse uiderentur, ordinant apud se, ut apud Alapiam transeuntes, expriantur, utrū aliquid damni aut iniuriæ hostibus inferre possint: quod secundum propositum factum est. Nam ante urbem prædictam habentes transitum, ciues eiusdem loci, contra eos quasi ad pugnandum, egressos in urbem regredi uolenter compulerunt: diebus quatuor cōtinuis, inuitis ciuibus monram ibi facientes. Qui autem de regno erant ab alijs diuisi, in regnū redeuntes, circa partes Scythopolitanas, transito lordane, terras hostium subito ingrediuntur, & imparatos reperientes, irruunt super eos, pluribusq; ex eis gladio peremptis, captiuatis etiam infinitis, tam uiris quam mulieribus, cum ingenti præda & opimis spolijs læti ouantesq; ad propria reuersi sunt.

A ij Iterum

Iterum Aegyptij cum ingentibus copijs regnum ingressi sunt: sed occurrentibus nostris manu validis,
mirabiliter prosteruntur. Caput XXI.

Interea princeps Aegyptius de regis captiuitate arbitrans sibi multam opportunitatem emerisse, ut regnum Hierosolymorū sibi merito suspectissimum, aliqua ex parte posset opprimere, ex omnibus Aegypti finibus militaria præcepit auxilia conuocari, urbibusq; maritimis mandat, præfectis ope rum specialiter ad hoc deputatis, galeas præparari, armari classem, & cætera quæ ad usum naualis exercitus possint esse necessaria, sine dilatatione præcepit ordinari. Paratis igitur septuaginta galeis, cum infinita pedestris exercitus multitudine, trans cursa solitudine, apud Ascalonam castrametatus, cum suis resedit legionibus: classis autem usq; loppen progressa, ibi ante urbem se locauit, egressiç de nauibus in multitudine, urbem cooperunt ex omni parte per gyrum continuatis congressionibus hostiliter impugnare, ita ut præiopia defendantium, securi ad murum suffodiendum accederent, et in locis pluribus debilitarent. Quod si liberas ferias urbē impugnandi per diem sequentem habuissent, effractis mœnibus procul omni dubio, uiolenter occupassent ciuitatem: pauci enim erant intus, qui eorum congressionibus repugnarent. Interea dominus Patriarcha, dominus quoq; Eustachius Grener, regni constabularius, cum alijs principibus, congregata omni ea quam tunc habere potuerunt militia, in campestribus Cæsareæ, in loco cui Caco nomen, conuenerunt: inde uersus loppen ordinatis agminibus descendentes, dirigunt legiones. Quo auditio, qui urbem impugnabant, in classem se certatum recipiunt, nostrorum aduentum formidantes. Classe autem instructa, remis incumbunt, expectantes quid suis, quos hostibus uicinos esse cognouerant, accideret. Nostri uero interea, præuia cruce Dominica, fide armati, & cooperante Domini gratia, in uictorię spem erecti, compositis aciebus, & in congruum redactis ordinem, iuxta eum locum qui dicitur Ibelim, hostes repudiunt. Qui etiam iuxta morem eorum cohortibus dispositis affecti, ut cum nostris proculdubio pugnarent, aduenerunt. sed uiso nostrorum apparatu, & animositate certis argumentis intellecta, qui quasi leones accesserant, leprores, & leporibus timidiiores, bellum detrectare cupiunt, magis tamen cupientes non incepisse. Nostris porrò populi promiscui, & plebis omnimodæ dicebantur esse quasi septem milia. Hostium uero expeditorum ad prælium decim milia dicebatur esse numerus, exceptis his qui classi deseruientes, dicebantur esse in nauibus. Irruentes igitur nostri super eos in spiritu uehementi, corde contrito, & in timore Domini, auxilio desuperius inuocato, instant gladijs atrocious, & cominus irrogato mortis periculo, respirandi etiam negant facultatem. Mirantur tandem Aegyptij nostrorum uires & atq; daciā: & quod sermone audierant, plagi sentiunt impositis, & oculata fide contentur. Parant tamen, & contendunt illatis resistere iniurijs, & nostris equa lance respondere: sed longè impares & animis & uiribus, in proposito deficiunt, fugam ineuntes. Relictis igitur castris, omni diuinitarum genere & commoditate refectis, fuga uitę consulūt. Nostri tamen sectates instantius, quot ex eis consequi possunt, gladijs obruncant, ita ut de tanta multitudine pauci uel uincula uel mortem euaserint. Dicuntur ea die septem ex eis milia cecidisse.

cecidisse. Nostrī autem uiictores in castra'reuersi, gazas Aegyptias immensa auri argentiq; pondera, suppellectilem uarij generis preciosissimam, papi-liones & tentoria, equos, loricas, gladios copiose reperientes, iure bellarum diuidentes spolia, supra modum locupletati, reuersi sunt ad propria. Classis uero intellecto quid suis acciderat, ut securam sibi stationem eligerent, apud Ascalonam, quae adhuc in eorum potestate erat, declinates, de suorum ruina plenius edociti sunt. Per idē tempus dominus Eustachius Grener, regni procurator, uir prouidus & discretus, uita discessit: in cuius loco substitutus est dominus Vilhelmus de Buris, uir magnificus, & per omnia commendabilis, Tyberiadensis dominus.

Dux Venetiarum cum classe numerosa descendit in Syriam. Caput xxii.

Per idem tempus, audita regni Orientalis necessitate, dux Venetiæ, dominus Michaëlis, unā cum maioribus eiusdem prouinciæ, composita classe, cum quadraginta galeis, gatis uigintiocto, quatuor maioribus ad de-uehenda onera aptatis nauibus, iter in Syriam arripiunt: cumq; in Cyprum insulam peruenissent, denunciatum est eiis, eorum iam præcognito aduentu, quod Aegyptiorum classis circa partes Syriæ in marítima loppensi applicuerit, & circa partes illas morem faceret, urbibus maritimis ualde suspectā. Quo auditō, dux præfatus suis egressum indicit, & ordinato exercitu, uerus littora Ioppensia cursum accelerat. Nunciatur eis interea, quod prædicta classis Aegyptiorum Ioppe relicta, in partes se contulerat Ascalonitanas. Audierant enim de suis, qui cum nostris in terra pugnauerāt, rumores sinistros: eaq; occasione ad suam se contulerant ciuitatem. Quo etiam Venetis per inter-nuncios cognito, illuc classem dirigunt, optantes intime hostium classem inuenire, & cum eis tentare congressum. Porro sicut uiri prouidi, & in eo negotio exercitati, classem ordinat, secundum quod eis utilius uisum est. Erant in eadem classe quædam naues rostratae, quas galeas uocant, galeis maiores, habentes singulæ remos centenos, quibus singulis erant duo remiges necessarij. Erant autem & quatuor naues maiores, ut prædiximus, ad depositanda onera, machinas, arma, & uictui necessaria deputatae. Has cum gatis priores ordinant, ea intentione, ut si ab hostibus forte de remoto conspicerentur, non putarentur hostium exercitus, sed mercatorū naues. Galeæ uero subsequebantur. Sic ergo ordinato exercitu, uersus littora proficiscuntur. Erat autem eis & auræ fauor optabilis, & maris grata tranquillitas, & hostium classis in uicino. Cumq; iam esset circa crepusculum matutinum, & aurora lucis orientis nunciaret aduentum, hostes classem sentiunt aduenire: die quoq; luminis amplius ministrante, eam conspicunt uicinorem. Stupefacti ergo, & plurimum timentes, remos corripiunt, & clamore & nutibus suos hortantur, ut funes rescindant, ancoras erigant, remiges ordinant, & de pugna securi arma corripiunt.

A ij Classem

Classem hostium circa loppem repertam, idem Dux violenter effringit, & conuertit in fugam, galeis pluribus retentis.

Caput XXIII.

In terea dum haec apud hostes turbato ordine & confuso tumultu, metu confusionem inducente aguntur, ecce ex Veneticis galeis una, cui Dux in erat, alias uelocitate præcurrens, eam casu fortuito, cui partis Dux aduersæ insidebat, tanto concussit impetu, ut penè totam cum suis remigibus fluctibus inuolueret. aliæ tandem multa uelocitate sequentes, singulæ singulas penè fretis inuoluerint. fit igitur pugna grauis, & congressus utrinque ualde ho stilis, tantaç strages hominum, ut etiam (et si fide uideatur carere) qui interfuerunt, constanter asseuerent, uictorum pedes occisorum sanguine, usque ad summum eorum cruentatos sorduisse. Mare uero adiacens de præcipita tis corporibus, & effluente de nauibus interemptorum cruento, usq; ad pal luum in circuitu duo milia, colorem sanguineum contraxisse: littora uero ca daueribus à salo projectis ita repleta fuisse, ut de foetore putrefactorum fu nerum, circumposita regio & luem contraheret, & aëris corruptelam. Con tinuatur cominus pugna, & ardentibus studijs impugnant hi, illi tentant res sistere: sed tandem autore Domino, facti superiores Veneti, hostes uertunt in fugam, retentis galeis quatuor, cum totidem gatis, & naui una maxima, duce eorum interempto, uictoriā obtinuerunt seculis memorabilem. Col lata igitur nostris Diuinitus prædicta uictoria, nolētes tempus inutiliter consu mere, præcipiente Duce, uersus Aegyptias partes usq; Laris, antiquissimā so litudinis urbē maritimā, peruenérūt, explorantes utrū hostiū naues aliquas sibi casu haberent obuiam: quod & factum est, & ita eis successit ad uotum, tanquam si aliquo certo nuncio uniuersa quæ postea acciderunt, ex ordine di dicissent. nam illis in eo pelago laborantibus, decem naues hostium haud longè ab eis uisae sunt, ad quas cum omni celeritate cōtendentes, primis con gressionibus eas uolenter occupant, uiris quos in eis reperiunt partim occi sis, partim compedibus mancipatis. Erant autem naues eadem, Orientali bus oneratæ mercimonij, speciebus & pannis sericis: quæ omnia secundū consuetudinem suam diuidentes, facti locupletiores, deductis secum prædi cis nauibus, apud urbem Acconensem applicuerunt.

Regni principes cum eodem Duct conueniunt, ut Tyrus obseru deatur.

Caput XXIII.

Dominus igitur Patriarcha Hierosolymorum, Guaremundus, dominus quoq; Vilhelmus de Buris, regni Constabularius et procurator, Paganus quoq; Cancellarius, unà cum Archiepiscopis, Episcopis, & ceteris regni proceribus, audientes quod Dux Veneti, cum nauali exercitu, nostris applicuisset littoribus, & de hostibus ita gloriose triumphasset, miserūt nuncios ad eum, uiros prudentes et honestos, qui eum & populi Venetoru primores, exercitusq; capitaneos, ex parte dñi Patriarche, principum & populi salutent, & conceptam de eorum aduentu laetitiam significant: invitantes eos, ut regni commoditatibus indifferenter, tanquam ciues & domestici, frui non dubitarent: paratos se esse afferentes, humanitatis legibus & plena hospitalitatis gratia se eos uelle tractare, prout decebat, habere propositum.

Dux

Dux ergo, ut & loca sancta diu ante concepta deuotione uideret, & principi-
bus qui se tam benignè inuitauerant loqueretur, relictis qui classi præessent
viris prudentibus, ipse cum maioribus eiusdem populi Hierosolymam ue-
nit. Vbi honestè suscepimus, & cum multa tractatus honoriscentia, natale Do-
mini celebrauit. Vbi etiam à regni principibus diligenter commonitus, ut
Christi seruitio & incremento regni, se ad tempus aliquod manciparet, re-
spondit: Quod ad hoc specialiter uenerat, & ad hoc tota eius dirigebatur in-
tentio. Factum est ergo de communi consilio, quod præsente domino Patri-
archa, & reliquis eiusdem regni principibus, conuenit inter eos quibusdam
pactis interuenientibus, ut alteram de maritimis urbibus, Tyrum uidelicet,
vel Ascalonam obsiderent. nam aliæ per Dei gratiam à torrente Aegypti,
uscip Antiochiam omnes in nostram peruererāt ditionem. Verūm hic dum
nostrorum uoluntates ad uaria rapiuntur desideria, res in periculosam penè
descendit altercationem. Nam Hierosolymite, Ramatenses, Ioppenses, Nea-
politani, & qui in finibus horum erant, magnoperè nitebātur, ut ad obsiden-
dam Ascalonam proficierētur: erat enim uicinior, & minus laboris & sum-
ptuum uidebatur exigere. At uero Acconenses, Nazareni, Sydonij, Bery-
thenses, Tyberiadenses, Biblij, & cæterarum maritimorum urbium habita-
tores, uersus Tyrū dirigendos esse contendebāt exercitus: allegantes, quod
cum ciuitas esset nobilis & munitissima, totis viribus elaborandum erat, ut
in nostram cederet potestatem, ne aliquando hostibus posset esse occasio, ut
ad nos gratia recuperādæ regionis & totius prouincie, per eam haberent in-
gressum. Sic ergo per hanc uotorum dissonantiam, res in periculosas, ut di-
ximus, penè peruenit inducias. Placuit tandem quibusdam mediatis, sor-
te definiri huiusmodi controuersiam: sortis autem forma, nō multum ab ho-
nestate abhorrebat. Conscripterunt enim in membranis codicillos, alterum
Tyri mentionem, alterum Ascalonæ continentis, & super altare chartulas
illas locauerunt: assumentes unum de pueris innocentibus, & parentes non
habentem, cui data est optio, ut quam uelit illorum assumat: et utrius illarum
urbium nomen secum attulerit, ad illum uterque exercitus sine quæstione diri-
gatur. Cecidit ergo fors super Tyrum. Hoc à senioribus quibusdam audiui-
mus, qui constanter afferebant, se prædictis omnibus interfuisse. Confirma-
to ergo hoc cōsilio, dominus Patriarcha, et inlyti regionis illius, simul cum
populo uniuerso in ciuitatem cōueniunt Acconensem. nam Venetorū clas-
sis in eiusdem portu ciuitatis, tuta statione locata erat. Præbitis ergo corpora-
liter iuramētis, quod in finitis pactorū fideliter ab utraque parte staretur, præ-
ordinatis quæ ad huiusmodi opus solent esse necessaria, decimoquinto Cal-
Martij urbem prædictam uallant obsidione.

Descriptum priuilegijs, continentis consonantiam pactorum inter Venetos, & principes regni Hierosolymorum, pro Tyrensi obsidione. Caput XXV.

Sed ut nihil antiquitatis eoru que interim occurruit prætereamus, libet re-
scriptum priuilegijs, consonantiam pactorum inter Venetos, et principes
regni Hierosolymorum continentis, ad maiorem rerum gestarum euiden-
tiam ponere, quod sic habet: In nomine sanctæ & indiuīduæ Trinitatis, Pa-
tris & Filij & Spiritus Sancti. Tempore quo Calixtus papa secundus, &
A iiiij quīntus

quintus Henricus Romanorū Imperator Augustus, pacem eodē anno inter regnum & sacerdotiū super annuli & baculi controuersia, celebrato Romæ concilio, Deo auxiliante, parata, alter Romanam ecclesiam, alter regnum regnabat. Dominus Michaēlis Venetiae Dux, Dalmatiæ atque Croatiæ regni princeps, innumera classium militiæcꝝ multitudine, prius tamen ante importuosas Ascalonis ripas, paganorū classem regis Babyloniae grauissima strage facta, demum in Hierusalem partes, ad necessariū Christianorum patrociū uictoriosus aduenit. Rex quippe Balduinus secundus, tunc temporis, peccatis nostris exigentibus, sub Balac principe Parthorum paganorum, laquo cum pluribus alijs captiuus tenebatur. Propterea nos quidem Guare mundus, gratia Dei sanctæ ciuitatis Hierusalem Patriarcha, cum nostræ ecclesiæ fratribus suffraganeis, domino Vuilhelmo de Buris Constabulario, & Pagano Cancellario, nobiscum totius regni Hierosolymitani socia Baro num militia, Acconæ, in Ecclesia sanctæ crucis conuenientes, eiusdem regis Balduini promises, secundum literarum suarum & nunciorum suorum prolocutiones, quas eidem Venetorum Ducis per suos nuncios, usq; Venetiam, Rex ipse mandauerat, propria manu, & Episcoporum siue Cancelleriarum manu, pacisq; osculo, prout ordo noster exigit, datis. Omnes uero Barones quorū nomina subscripta sunt, super sancta Euangelia subscriptas depactio num conuentiones, sanctissimo Euangelistæ Marco, prædicto Ducis suisq; successoribus, atq; genti Venetorum, simul statuentes affirmauimus, quatenus sine aliqua contradictione, quæ dicta & quemadmodum inferius scripta sunt, ita & rata, & in futurum illibata, sibi suæcꝝ genti in perpetuum permaneant. Amen. In omnibus scilicet supradicti regis, eiusq; successorum sub dominio, atque omnium suorum Baronum ciuitati, ipsi Veneti, ecclesiam & integrum unamq; plateam, siue balneum, nec non & furnum habeant, iure hæreditario in perpetuum possidenda, ab omni exactione libera, sicut sunt Regis propria. Verum in platea Hierusalem tantum ad proprium habeant, quantum Rex habere solitus est. Quod si apud Accon, furnum, molendinum, balneum, stateram, modios & buzas ad uinum, oleum, uel mel mensurandum in uico suo Veneti facere uoluerint, omnibus inibi habitatoribus absq; contradictione quæcunque uoluerint coquere, molere, balneare, sicut ad regis propria, liberè liceat. Sed modiorum, stateræ, atq; buzæ mensuris, hoc modo uti liceat. Nam quando Veneti inter se negocient, cum proprijs, id est Venetorum mensuris mensurare debent: cum uero Veneti res suas alij gentibus uendunt, cum suis, id est Venetorum mensuris proprijs uenderebent. Quando autem Veneti ab aliquibus gentibus extraneis commercio aliquid accipientes comparant, cum Regis mensuris dato precio acciperent licet. Ad hoc Veneti nullam dationem, uel secundum usum, uel secundum ullam rationem, nullo modo, intrando, stando, uendendo, operando, uel morando, aut exeundo, de nulla penitus cauſa aliquam dationem persoluerent debent, nisi solum quando ueniunt, aut exeunt cum suis nauibus peregrinos portantes. tunc quippe secundum regis consuetudinem, tertiam partem ipsi regi dare debent. Vnde ipse Rex Hierusalem, & nos omnes, Ducis Venetorum, defundato Tyri, ex parte regis, festo Apostolorum Petri & Pauli, trecentos

tentos in unoquoq; anno bizantios Sarracenatos, ex debiti conditione per
 soluere debemus: uobisq; , Duci Venetiæ, & uestræ genti promittimus,
 quod nihil post accipiemus ab illis gentibus, quæ uobiscum negociantur,
 nisi quantum soliti sunt dare, & quantum accipimus ab illis qui cum alijs
 negociantur gentibus. Præterea illam eiusdem plateæ, rugæq; Accon par-
 tem, unum caput in mansione Petri Zanni, aliud uero in sancti Dimitti mo-
 nasterio firmantem: & eiusdem rugæ aliam partem, unam materiariam &
 duas lapideas mansiones habentes, quæ quondam casulæ de cannis esse so-
 lebant, quam Rex Hierusalem Baldwinus primitus beato Marco, domi-
 noq; Duci Ordolapho suisq; successoribus in Sydonis acquisitione dedit:
 ipsas inquam partes, beato Marco, uobisq; domino Michaëlis, Venetiæ
 Duci, uestris quoq; successoribus per præsentem paginam confirmamus:
 uobisq; potestate concedimus, tenendi, possidendi, & quicquid uobis inde
 placuerit, in perpetuum faciendi. Super eiusdem autem Rugæ alia parte, à
 domo Bernhardi de nouo Castello, quæ quondam Ioannis fuerat Ioliani,
 usque domum Guiberti de loppen generis Laude, recto tramite proceden-
 te, uobis eandem quam Rex habuit potestatem penitus damus. Quin etiam
 nullus mercatorum in totius terræ regis, suorumq; Baronum dominio, ali-
 quam dationē in ingrediendo, uel ibi morando, aut exeundo per ullum inge-
 nium dare debet, sit liber sicut in ipsa Venetia sit. Si uero aliquod placitum,
 uel alicuius negotiū litigationem, Venetus erga Venetum habuerit, in Cu-
 ria Venetorum diffiniatur. Velsi aliquis aduersus Venetum querelam aut
 litigationem se habere crediderit, in eadem curia Venetorum determinetur.
 Verum si Venetus super quemlibet alium hominem, quam Venetū, clamo-
 rem fecerit, in curia regis emendetur. Insuper ubi Venetus ordinatus uel in-
 ordinatus, quod nos sine lingua dicimus, obierit, res suæ in potestatem Ve-
 netorum reducantur. Si uero aliquis Venetorum naufragium passus fue-
 rit, nullum de suis rebus patiatur damnum. Si naufragio mortuus fuerit,
 suis hæredibus aut alijs Venetis res suæ manentes reddantur. Præterea, su-
 per cuius gentis Burgenses in uico et domibus Venetorum habitantes, ean-
 dem iustitiam & consuetudines quas Rex super suos, Veneti habeant. De-
 nique duarum ciuitatum Tyri & Ascalonis tertiam partem, cum suis perti-
 nentijs, & tertiam partem terrarum omnium sibi pertinentium, à die sancti
 Petri Sarracenis tantum seruientium, quæ non sunt in Francorum mani-
 bus, alteram quarum, uelsi Deo auxiliante utrancq; per eorum auxilium, aut
 aliquod ingenium in Christianorū potestatem Spiritus sanctus tradere uo-
 luerit, illam inquā tertiam partem, sicut dictū est, liberè & regaliter, sicut Rex
 duas, Veneti habituri in perpetuū, sine alicuius contradictionis impedimento-
 iure hæreditario possideant. Vniuersaliter igitur supradictas conuentiones
 ipsum regem, Deo auxiliante, si aliquando egressurus de captiuitate est, nos
 Guaremundus Patriarcha confirmare per Euangelium faciemus. Si uero
 alter ad Hierosolymitanum regnum, in Regem promouendus aduenerit,
 aut superioris ordinatas promissiones antequam promoueatur, sicut ante di-
 cū est, ipsum confirmare faciemus: alioquin ipsum nullo modo ad regnum
 prouchi assentiemus. Similiter easdem & eodem modo confirmationes,

Baronum

Baronum successores, & noui futuri Barones faciant. De caussa uero Antiochena, quam uobis Regem Balduinū secūdum, sub eadem cōstitutionis de pactione promisisse bene scimus, in Antiocheno principatu se uobis Venetis daturum, uidelicet sic in Antiochia, sicut in ceteris Regis ciuitatibus, siquidem Antiochena Regalia promissionum foedera uobis attēdere uoluerint: nos idem Guaremundus Hierusalē Patriarcha, cum nostris Episcopis, Clerico, Baronibus, populoꝝ Hierusalem, consilium & auxilium uobis dantes, quod nobis D. Papa inde subscripterit, bona fide totum adimplere, & hac omnia superiora ad honorem Venetorum promittimus.

GUAREMUNDVS Dei gratia Hierosolymorū Patriarcha, propria manu mea supradicta confirmo.
EBREMARVS Cesaricensis Archiepiscopus, hec eadem similiter confirmo.
BERNHARDVS Nazarenus Episcopus similiter confirmo.
ASQVITINVS Bethleemita Episcopus similiter confirmo.
Ego **R**OGERIVS Liddensis sancti Georgij episcopus similiter confirmo.
GIDOINVVS Abbas sancte Anne, uallis Iosaphat, similiter confirmo.
GERARDVS Prior sancti Sepulchri similiter confirmo.
AMALDVVS Prior templi Domini similiter confirmo.
VVILHELMVS de BVRIS, regis Constabularius, similiter confirmo.

Data apud Accon, per manus Pagani, Regis Hierusalē Cancellarij, anno millesimo centesimo uicesimo tertio, Indictione secunda.

L I B E R T R E D E C I M V S

Describitur Tyrri antiquitas, & nobilitas simul.

Caput I.

St autem Tyrus ciuitas antiquissima, secundū quod Vlpianus uir prudens Iurisconsultus, ex eadem urbe trahens originem, in Digestis, Tit. de Cens. afferit dicens: Sciendum est, esse quasdam colonias iuris Italici, ut est in Syria Phoenice splendidissima Tyriorum colonia, unde mihi origo est, nobilis regionis Syriæ, seculorum antiquissima, armipotens, foederis quod cum Romanis percussit tenacissima. Huic enim Diuus Seuerus Imperator noster, ob egregiā in Remp. Imperiumꝝ Romanū insignem fidē, ius Italicum concessit. Ex hac urbe, si ad ueteres recurramus historias, Agenor Rex fuit, & filius eius, Europa, Cadmus & Phœnix. à quorū altero tota regio, ut Phœnice diceretur, nomen accepit. Alter uero Thebanæ conditor urbis, & Graecarū inuentor literarum, celebrem posteris de se reliquit memoriam. Tertia uero eiusdem Regis filia, orbis terrarum parti tertiae nomen dedit, ut Europa dicetur. Huius quoq; ciues excellēti mentis acumine, & ingenij uiuacitate præclara, indiuidua uocum elementa, conuenientibus designare apicibus, primi tentauerunt, & memoriae thesauros ædificantes, mortalium primi scribendi prudentiam, & mentis interpretem sermonem, characteribus designādi formam posteris tradiderunt: id & ueterū habent historię, & belli Ciuilis egrius prosecutor Lucanus designat, dicens:

Phœnices primi (si famæ credimus) ausi

Mansuram rudibus uocem signasse figuris.

Hac

Hæc & tritici, conchilij & præiosi muricis inuentrix, egregio purpurā eo
lore primō insigniuit: unde & præcipua inter eos, etiam hodie urbis trahens
nuncupationem Tyria dicitur. Ex hac etiam Sychetus, & uxor eius Elisa Di-
do sūisse legūtur: qui in Aphricana diœcesi, ciuitatem illam admirabilem &
Romani æmulam imperij, Carthaginem uidelicet, condiderunt, regnumq[ue]
illud Punicum quali Phoenicum, à regione unde exierant denominantes, ap-
pellauerūt, sed etiam et originis memores, perpetuò se Tyrios, Carthaginen-
ses uoluerunt appellari. Vnde illud Maronis in primo,

Vrbs antiqua fuit, Tyri tenuere coloni. Et illud,

Tros Tyriusc[us] mihi nullo discrimine habetur.

Fuit autem ab initio binomia, nam & Sor Hebraicè dicitur, quod nomen
hodie usitatius tenet, & Tyrus: quod posterius licet Græcam uideatur redi-
lere eloquentiam (interpretatur enim Angustia) tamen à conditore certū est,
eam huiusmodi contraxisse uocabulum. Certum est enim iuxta ueterum tra-
ditiones, quod Tyrus septimus filiorum Iaphet, filij Noë, hanc urbem condi-
derit, & à suo sumptum uocabulo nomen eidem tradiderit. Quanta huius
ciuitatis priscis temporibus gloria fuerit, ex uerbis Ezechielis prophetæ ma-
nifeste est colligere, cui à Domino dicitur: Et tu fili hominis assume super Ty-
rum planctum, & díc Tyro qui habitat in introitu maris, negotiatio popu-
lorum ad insulas multas. Tu dixisti, perfectio decoris, ego sum in corde ma-
ris sita: finitimi tui, qui te aedificauerunt, impleuerunt decorem tuum, abiecti-
bus de Sauir, & exstruxerunt te in omnibus tabulatis maris. Cedrum de Li-
bano tulerunt, ut facerent tibi malum: quercus de Basan dolauerunt in re-
mos tuos, transtra tua fecerūt ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italie.
Byssus uaria de Aegypto texta est tibi in uelum, ut poneretur in malo. Iacyn-
thus & purpura de insulis Elise, facta sunt operimentū tuum. Et Esaias: Trā-
site maria, ululate qui habitatis in Insula. Nunquid non hæc nostra est, quæ
gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam pedes sui lon-
gè ad peregrinandum. Quis cogitauit super hoc? Tyrum quondam corona-
tam, cuius negociatores principes, institutores eius incliti terræ. Ex hac etiam
& Hyram, Salomonis cooperator ad aedificiū latè templi Domini, Rex fuit.
Et Apollonius, gesta cuius celebrem habet & latè vulgarā historiam. Ex hac
nihilominus urbe fuit Abdunus adolescens, Abdæmonis filius, qui Salo-
monis omnia sophismata, & uerba parabolaram ænigmatica, quæ Hyram
regi Tyriorum soluenda mittebat, mira soluebat subtilitate. de quo ita legi-
tur in Iosepho Antiquitatum libro octauo: Meminit horum duorum Re-
gum, Menander, qui ex Phœnicalingua Antiquitates Tyriorum, in uo-
cem conuertit Helladicam, ita dicens: Moriente Abibalo, successit in eius
regnum filius eius Hyram: qui cum uixisset annis quinquaginta tribus, re-
gnauit triginta quatuor. Huius temporibus erat Abdunus, Abdæmo-
nis filius, in uinculis, qui semper propositiones quas imperasset Hierosoly-
morum Rex, emittebat. Et iterum infra: Adiecit ad hoc, Regem Hierosoly-
morum Salomonem misisse ad Hyram Tyri regem, figuræ quasdam, & pe-
tisse ab eo solutionem, ita ut si nō posset discernere, soluenti pecunias daret.
cumq[ue] fateretur Hyram, se non posse illas soluere, multaq[ue] foret pecuniarum
detri-

detrimenta passurus, per Abdunum quendam Tyrium quæ proposita fuerant, sunt absoluta, & alia ab eo proposita, quæ si Salomon non solueret regi Hyram multas pecunias daret. Et hic fortasse est, quæ fabulosè popularium narrationes Marcolphum uocat, de quo dicitur quod Salomonis soluebat ænigmata, & ei respondebat æquipollenter, iterum soluenda proponens. Hec eadem & Origenis corpus occultat, sicut oculata fide etiam hodie licet inspicere. Et Hieronymus Pammachio & Occearano scribens in ea epistola quæ sic incipit, Scedulę quas misisti, hoc ipsum asserit dicens: Centū et quinquaginta anni propè sunt hodie, ex quo Origenes Tyri mortuus est. Sed si ad Euangelicam recurramus historiam, haec eadem nihilominus & illam admirabilem genuit Chananeā, cuius pro filia, quæ male à dæmonio uexabatur, supplicatis magnitudinem fidei commendat Saluator dicens: Mulier magna est fides tua. quæ cum ciuium filiabus admirandæ fidei, & cōmendabilis patientiæ monumenta relinquens, prima docuit, ut in muneribus fidei, charitatis & spei, Christum Salvatorem deprecarent, iuxta uerbum Prophetę, dicens: Filiæ Tyri, muneribus uultū tuum deprecabunt. Est aut Phœnicis universæ metropolis: quæ inter Syrię prouincias & honorū penè omniū comoditate, & incolarum frequentia, primum semper obtinuit locum.

Quantum protendatur, & quas partes habeat Syria. Caput II.

Porrò aduertendum est, quod hoc nomen Syria aliquando largius, ut sit nomen totius, aliquando strictius, ut parti tantum conueniat, accipitur: sed aliquando cum adiectione dicitur, & notat partes, sicuti manifestius dicitur. Syria ergo maior, multas prouincias infra suum cōtinet ambitum: à Tygride enim habens initium, usq; in Aegyptum protenditur, & à Cilicia usq; in mare Rubrum. cuius ab inferiori parte, quæ est inter Tygridē & Euphratem, prima eius partium Mesopotamia est: quæ quia inter duo flumina sita est, Mesopotamia dicitur: quasi quæ inter duo flumina iaceat. potamos enim Græcę, Latinę fluuius dicitur. Quæ quia Syriæ pars est, iccirco frequenter in scripturis Mesopotamia, Syria dicitur. Post hanc uero eiusdem Syriæ, Cœlesyria regio, maxima portio est, in qua Antiochia ciuitas illa nobilis cū suis suffraganeis urbibus sita est. Cui quasi à septentrione utraq; Cilicia cōtermi na est, quæ eiusdem Syriæ sunt partes. ab Austro uero Phœnici statim coniungitur, inter partes eius præcipua, quæ olim per multa tempora simplex fuit & uniformis: nunc autem in duas diuisa est, quarum prima maritima dicitur, cuius metropolis est Tyrus, unde nobis est sermo, urbes habens quartuor decim suffraganeas, à riuo Valanię, qui est sub castro Margath, habens initium, finem autem ad lapidē incisum, qui hodie dicitur districtum, iuxta uetusissimam urbem quæ dicitur Tyrus antiqua. Urbes autem quæ intra hanc prouinciam continent, sunt hæ: ab Austro nouissima Porphyria, quæ alio nomine dicitur Helpha, uulgarī uero appellatione Cayphas: secunda Ptolomais, quæ alio nomine etiā dicitur Accon: tertia ab Oriente Panæs, quæ est Cæsarea Philippi: quarta à Septentrione, Sarepta quinta Sydon, sexta Berythum, septima Biblium, octauia Botriū, nona Tripolis, decima Artiliæ, undecima Archis, duodecima Arados, tredecima Antarados, decima quarta Maraclea. Altera uero Phœnice dicitur Libanica, cuius metropolis est Da-

est Damascus: quæ etiam aliquando dicitur Syria. ut ibi: Caput Syriæ Damascus. Hæc iterum Phoenice postea diuisa est in duas portiones: quarum altera dicitur Damascena, altera uero Emisena. Sunt etiam & Syriæ partes ultraq; Arabia: prima, cuius metropolis est Bostrum: secunda, cuius metropolis est Petra deserti. Sed & Syria Sobal, eiusdem Syriæ maioris pars est, cuius est metropolis Sobal. Nihilominus & tres Palæstinæ, eiusdem Syriæ partes sunt. prima, cuius metropolis est Hierosolyma, quæ propriè appellat Indæa: secunda, cuius metropolis Cæsarea maritima: tertia, cuius metropolis est Scythopolis, quæ alio nomine dicitur Bethsam, cuius hodie locum tenet Nazareth. Idumæa quoq; huius eiusdem Syriæ maioris pars est nouissima, ad Aegyptum respiciens.

Descriptio regionis eidem urbi adiacentis, & commodatum quas præstat. Caput III.

Erat autem prædicta ciuitas non solum munitissima, ut prædiximus, sed etiam fertilitate præcipua, & amoenitate quasi singularis. nam licet in ipso mari sita est, & in modum insulæ tota fluctibus ambiatur: habet tamen pro foribus latifundium per omnia commendabile, & planiciem sibi continuam diuinitis glebæ & opimi soli, multas ciuibus ministrans commoditates. Quæ licet modica uideatur, respectu aliarum regionum, exiguitatem suam multa redimit ubertate, & infinita iugera multiplici fecunditate compensat. Nec tamen tantis arctatur angustijs. protenditur enim in Austrum, uersus Prolemaidam, usq; ad eum locum qui hodie uulgò dicitur Districtum Scandionis, miliaribus quatuor aut quinque. è regione in septentrionem, uersus Sazeptam & Sydonem iterum porrigitur totidem miliaribus. In latitudinem uero, ubi minimum, ad duo: ubi plurimum, ad tria habens miliaria. In hac eadem fontes sunt plurimi, qui perspicuas & salubres emanant aquas, & grata temperie contra immoderatos æstus præstant refrigerium. Inter quos præstantissimus, & famæ titulis celeberrimus, de quo etiam & Salomon in Canticis cecinisse dicitur: Fons hortorum, puteus aquarū uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Hic licet in humiliore totius regionis parte, fluentorum suorum habeat originem, & nō ex montibus, sicut alij plerūq; fontes, sed ex ipsis abyssi cataractis scaturire uideatur: tamen cura & manu artifice in super ras elatus auras, totam circumquac; regionem affluenter irrigat, & suæ uisitationis beneficio ad usus multiplices reddit foecundam. Erectus est ergo, & in sublime deductus miro opere lapideo, ferri duritiem imitante, ad altitudinem cubitorū decem. in imo enim, situ naturali non multū poterat esse utilis: itaq; artificio cōtra naturam obtinente factus sublimior, uniuersæ regioni se gratum præstat, & ad prouentus fructuarios aquas porrigit affluenter. Accedentibus igitur, & facti miraculū uolentibus intueri, turris exterius uidetur eminentior, nec fontis aliquam prætendit effigiem. Vbi uero ad eius peruentum est fastigium, collectarum est uidere quasi cumulum aquarū, quæ inde per aqueductus eiusdem altitudinis, sed & miræ soliditatis, ad circumiacentem se transferunt regionem. Præparata sunt nihilominus ad eius summū ascendere cupientibus, ascensoria per gradus eadē soliditate lapidea, quibus etiam equites sine difficultate possint prouehi ad eius superiora. Procuratur autem adiacenti regioni ex eius beneficio miranda cōmoditas, ita ut nō solum

B hortos,

hortos, & lignis fructiferis insita, & amoenitate præcipua, nutrit pomeria: uerum & canamellas, unde preciosissima usibus & saluti mortalium necessaria maxime, conficiuntur zuchara. unde per institoris ad ultimas orbis partes deportatur. Sed & uitri genus elegantissimum, & in eodem rerum genere facilè obtainens principatum, de arena quæ in eadem planicie colligitur, mirabiliter cōficitur, quod inde ad remotas etiam delatum prouincias, aptam uasis mirabilibus, & perspicua sinceritate præcipuis materiam præbet: unde & nomen urbis longè ad exteris nationes porrigitur celebre, & multiplici fœnore lucrum accrescit institoribus. Nec solum his commoditatibus, uerum & munitione incomparabili prædicta erat ciuitas, sicut in sequentibus dicet. unde ob id quod munitissima erat, tantisq; commoditatibus abundans, Acgyptiorum principi, omnium ferè potentissimo, qui omnem regionē à Laudicea Syriae usq; in arenem Lydiam libero possidebat imperio, grata erat et accepta, & eam quasi regnorum suorum robur & domicilium suum repulsans, uictu, armis, & uiris armipotentibus diligenter communierat, arbitras reliqui corporis in tuto partes consistere, si capitis salutem intemeratam posset conseruare.

Quod s̄aep̄ pr̄sc̄is temporib⁹ obſeffa fuerit.

Caput IIII.

Igitur decimoquinto Cal. Martij, ut prædiximus, uterque noster exercitus ad predictam applicuit ciuitatem, & eam quantum potuit obsidione uallauit. Sita aut̄ est hec eadem ciuitas in corde maris, iuxtam uerbum Prophetæ, ita ut pelago undiq; ambiatur, nisi in modico spacio, quantū arcus sagittam iaculari potest. Tradunt seniores, eam aliquando insulam, & à solida terra omnino separatam fuisse: sed obsidens eam aliquando Assyriorum potentissimus princeps Nabuchodonosor, uolens eam cōtinuare, opus tamē nō consummauit. huiusq; obsidionis Ezechiel propheta memoriam facit, dicens: Ecce ego adducā ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab Aquiloni, regem regum, cum equis & curribus & equitibus, & cetero populoq; magno: filias tuas quæ sunt in agro, gladio interficiet, & circundabit te munitionibus, & comportabit in gyro, & leuabit contra te clypeum & lanceā, & cetera. Huius obsidionis in decimo Antiquitatum Iosephus memoriam facit, dicens: Sed etiam Diocles in secundo Coloniarum libro meminit huius regis. Et Philostratus in Indicis et Phœnicibus historijs dicit: Quia rex iste observabat loatalabas. Post eum Alexander Macedo, & continuauit eam solo, & continuatam uiolenter occupauit. Cuius obsidionis item Iosephus in undecimo libro Antiquitatū memoriam facit, dicens: Alexander autem ad Syriam ueniens, Damascum cepit, & subiugata Sydone, Tyrum obsidebat. Et infra: Quapropter in obsidione intentius perseverans, expugnauit: cūq; eam cepisset, ad ciuitatem Gazam peruenit. Et infra: Septem autem mensibus in obsidione transactis, & duobus in Gaza, Sanabula mortuus est. Obsederat autem & eam prius Salmanassar, & inuaserat Phœnicen uniuersam. De hoc autem memoriam facit Iosephus in nono libro Antiquitatum, dicens: Pugnauit enim aduersus Tyrum, cum in ea regnaret Heliseus. de quibus testatur & Menander, qui temporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatem

tatem in Graecam linguam conuertens sic ait; Helisæus nomine, regnauit annis triginta sex. hic recendentibus Cutheis nauigans reduxit eos, contra quos denuo Salmanassar Assyriorum rex insurgēs, cunctam Phœnicem bellis invasit: qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Recessit autem à Tyro ciuitas Sydon, & Arche, & antiqua Tyrus, et multe aliæ urbes, quas Phœnices ipsi Assyriorum regi tradiderunt: quapropter Tyrīs non subiicitur, denuo Rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibētibus ei naues sexaginta, & remiges octoginta: contra quos Tyrīs nauigātes in duodecim nauibus, dispersis hostiū nauibus, ccepere captiuos uiros quingentos, unde honor Tyriorum crevit eximiè. reuerens autem Assyriorum Rex, disposuit custodias super fluuiū & aqueductus ciuiū, ut Tyrios haurire pocula prohiberet. Et dum hoc quinq̄ annis fuisse factum, tulerunt de effossis puteis bidentes aquā. Hæc in archiūſs Tyriorū de Salmanassar rege scripta sunt.

Situs urbis cum portu eius & monumentis describitur. Caput V.

Si ergo, ut diximus, quasi insula est præfata ciuitas, procellosum circum se habens mare, latentibus scopulis & nimia inæquitate periculosum: ita ut peregrinis & ignaris locorum, ad urbem nauigantibus periculosum sit accedere: & nisi ducem habeant, qui adiacentis maris habeat notitiam, non nisi cum naufragio urbi possunt appropinquare. Erat autem ex parte maritima per circuitum muro clausa gemino, turres habens altitudinis congruae proportionaliter distantes. Ab oriente uero, unde est per terras accessus, muro clausa triplici, cum turribus mirę altitudinis, densis admodū, & se propè contingentibus. Præterea uallum latè patens, per quod facile eius ciues possent mare introducere in alterutrum. A parte uero septentrionali portus ciuitatis interior, inter turres geminas habet ostiū, infra mœnia tamē receptus: nam exterius insula fluctibus obiecta, æstuantis pelagi primos frangēs impetus, inter se & solum tutam nauibus præbet stationem, uentis inaccessam, soli tandem obnoxiam Aquiloni. Classe uero in eam partem inducta, & in tranquillo locata, exercituq; pomeria urbi uicina tenente, castrisq; per circuitum collocatis, introitus exitusq; ciuibus negant, & solis mœnibus cogunt esse contentos. Erat autem prædicta ciuitas duos dominos. nam Aegyptius Calypha tanquā maior dominus, duas habebat eius portiones: Damasceno rum uero regi, qui uicinior erat, ne eam molestaret, dein etiam ut in necessitatibus ciuium eis auxilijs sui ministraret suffragia, tertiam cōcessit. Erat autem in ea ciues nobiles & pecuniosi ualde, quippe qui continuis nauigationibus uniuersas penē mediterraneo mari adi acētes prouincias, gratia commerciorum, peregrinis mercibus & multiplicibus diuitijs urbem repleuerant. con fugerant ad eam præterea, intuitu munitionis eius, de Cæsarea, Ptolemaia, Sydone, Biblio, Tripoli, & alijs maritimis urbibus, quæ in nostram iam deuenerant potestatē, ciues incliti & locupletes, ibiç domicilia multa sibi precio comparauerant: impossibile penitus arbitrantes, quod urbs tam munita in nostrorum deditiōnem, aliquo casu posset descendere. Vnicum enim & singulare totius regionis, sicuti etiam est hodie, uidebatur esse præsidium, & robur incomparabile.

Locatur obsidio, & principibus in ea partes designantur: & ciuitas hostiliter impugnatur. Caput VI.

Compositis ergo sarcinis, et rebus ad quandam cōmoditatem locatis, iuxta portū naues uniuersas educunt ad siccū, excepta una galca, quae semper ad suspectos casus, qui emergere poterant, erat parata: quo facto, ducto uallo profundo cōuenienter à mari superiori ad inferius, uniuersum claudūt exercitum. Tunc sumpta de nauibus conueniente materia, unde secum Veneti multam detulerant copiam: conuocatis artificibus, uarij generis erigunt machinas. Dominus sane patriarcha cum regni principibus, uicem domini regis obtinens, lignorum cæsores, & architecture peritos conuocans, subiecta pro uotis materia, castellū ædificari præcipit multe altitudinis: unde cum his qui in turribus erant, pugnari posset quasi minus, & urbem totā licetius intueri. Machinas nihilominus iaculatorias fabricari præcepit, quibus magnis molaribus turres & moenia concutiantur, & ciuibus terror inferat. Dux enim cum suis partem regiam æmulans, eiusdem generis erigunt machinas, locisq; competētibus componūt erectas. Instant ergo cœpto, cum omni sollicitudine, operi, & propositum urgent, nō deficiente ab incepto, sed magis & magis accensi, ciues arctant, & de machinis urbi molestias inferunt incessanter. Assultibus quoq; & congressionibus assiduis obsessiis requiem negant. Ciues nihilominus ut se tueantur solliciti, cuncta discutiunt, ut à se nostrorum propulsent iniurias, & hostibus damna inferant. Erigunt ergo ipsi deintus è regione machinas, & saxis ingentibus earum iactu libratis, castella nostra sine intermissione cedunt, & circa eam regionem timore molarium emissorū ita sibi uendicat propriā, ut nemo de nostris ibi auderet immorari. Sed & eos quibus conseruandi machinas fors dederat necessitatē, ut non nisi cum cursu celerrimo ad eas auderent accedere, nec in eis nisi cum maximo discrimine commorari. Qui autem in excelsis turribus erant constituti, arcubus & balistis tantam inferebant his, qui in castellis & circa machinas eos impugnabant, iaculorum & sagittarum multitudinem, tantoq; instabat laxorum pugillarium iactu, ut uix etiam manus auderent exerere. Nostrī etiam qui in castellis erāt, æquipollenter uniuscuiuscq; ictus ictibus recōpensantes, uim uir repellentes, tantā his qui in turribus erant & supra muros positi, ingerebant laboris necessitatē, ut sepius inde permutati, belli pondus sustinere nō possent. Qui autem in machinis erant decentib; his, qui iaculandi peritiam habebant, tantis uiribus, tantoq; conamine ingentia torquebant saxa, ut muris illis, uel turribus, uniuersa concuterent, & penè traherent in ruinam. Excitabatur de collisis lapidibus & cemento dissoluto, puluis tam immēsus, ut his qui in moenia & supra turrem erant, quasi nubes interposita, nostrorum nigeret aspectum. Si qui aut de missis lapidibus turrem ac moenia præteribant, in urbem cum impetu lapsi, ædificia magna cum habitatoribus in minuta redgebant fragmenta. qui autem in campo, tam pedites quam equites prælabantur, animosè uiriliterq; singulis penè diebus cum his, qui de urbe ad pugnam egrediebantur, conserebant, nostris pleruncq; inferiores, ad committendum irritantibus ciuibus: nonnunquam sponte etiam in obsidentes facientes irruptiones.

Damasceni qui in ciuitate erant, resistunt animosius: ciuibus aliquantulum remissis. Cap. VII.

1123

CVm igitur ita diebus singulis ancipiti marte, nostri nunc de machinis, nunc circa portam cum ciuibus experientur, & quanta poterant instanta se le mutuò prouocarent: uocatus à regni principibus cum honesto cōmitatu affuit dominus Pontius Tripolitanus comes: in cuius aduētu nostrorū uise sunt uires quasi geminatae, multiplicata audacia: hostibus è cōuerso illata formido, & quasi desperatio resistendi. Erant autem in eadem ciuitate de Damascenis equites septingenti, qui ciuibus nobilibus, mollibus & delicatis, & in re militari non multum exercitatis, sui exemplo animos ad resistendū mini strabant, & in seipsis prompto animo suffragia debita largiebantur. Tamen hi etiam uidentes nostrorū uires & conatus singulis diebus in melius proficer, opes uero ciuium sensim comminui, uires quotidie periclitari, fieri coeperunt tepidiores, & onus quod portare nō poterant, sapienter declinare: ita tamen, ut nec ciuibus deditio[n]em persuaderent, nec multum de uiribus presumendum esse hortarentur. Porro in ciuitatem, sicut hodie etiam est, unicus erat introitus, & porta singularis. nam, ut prædiximus, ciuitas tota quasi insula, foras undicq[ue] ambitur: excepto loco quodā angusto, per quē est accessus ad portam, in quo sine intermissione tam equitum quam peditum erant confictus uarij, sicut in huiusmodi solet contingere plerūcq[ue] euentu.

Aascalonitæ Hierosolymam accedunt, ut urbem impugnent: sed in redditu à ciuibus male tractantur. Caput VIII.

INterea dum hæc apud Tyrum aguntur, Aascalonitæ uidentes regnum militia in urbibus desolatum, omneç pro robur regionis apud Tyrum in obsidione detineri, sumpta occasione ex tempore, cum uniuersa militia trāscursa planicie, quæ media iacet ad montes, in quibus Hierosolyma sita est, festinanter properant, arbitrantes prædictam urbem felicissimam uacuam reperire, & de eius habitatoribus aliquos incautius egredientes, secum posse trahere captiuos. Accedentes ergo ex improviso nimis, quosdā de ciuibus per agros & vineas imprudè se habentes, ceciderunt circiter octo. Ciues autem, etiā pauci numero, tamen fide feruentes, zelo iustissimo, pro patria, pro liberis & uxoribus succeli, armis corruptis, urbem egrediuntur, unanimiter hostibus occurrentes. Et cum trium horarū spacio se mutuo conspexissent, nostris nō audentibus in eos irruere, cum non nisi pedites haberent: uidentes Aascalonitæ, quod ibi non possent absq[ue] periculo moram trahere, nec erat tutū cum gente obstinata, atq[ue] ad resistendum animosius præparata, iuxta urbem congreedi, parant redditum cum uelocitate. Nostrī autē eos cautius aliquantulum insecuri, retētis ex hostium equis decem & septem, de militib[us] quatuor, quæ draginta duos ex eis interficiunt. consummatoq[ue] negocio, feliciter cum plena hospitate domum reuersi sunt.

Rex Damascenorum Doldequinus, ut soluat obsidionem accedit. nostri occurunt: ille territus, à proposito discedit. Caput IX.

ET Tyrenses interea crebris assiduisq[ue] uigilijs, & labore cōtinuo fatigati, rarius accedunt ad prælia, remissius occurunt officijs sibi deputatis: stupentes supra modum, quod ciuitas, quæ singulis penè diebus cùm terrestri tum marino populorū frequentabatur accessu, cōsueuerat cumulari, in tam

B ij arcto

arcto federet posita, ut neq; ciuib; necq; exteris introitus pateret aut exitus: quodq; uiictus deficeret, & alimoniarum iam penè nihil esset residuum. habito consilio ad Aegyptium Calypham, & Damascenorum regem scribunt epistolas, monentes & deprecantes anxiè, quatenus rebus eorum iam penè desperatis, mature subueniant: instantiā significant hostium, uires et animos singularis diebus ampliores, suorum defectum, alimētorum inopiam, angustias importabiles. Quo facto, spe erecti aliquantulum, prædictorū principū prestatantes subsidia, ad resistendum pro more solito se inuitat. Et licet ex eis plures lætaliter saucij, pugnare ipsi non possent, alios tamen uerbis quibus possunt ad resistendum hortatur. Nunciatur interea, quod Damascenorum Rex Doldequinus obfessorum epistolis & legatione motus, cum innumera Turcorū manu, & copiosissimo equitatu à finibus Damascenis egressus, in Diceli Tyria, secus fluuium castram etatus fuerat. Erat autem idem fluuius à ciuitate Tyrensi, uix quatuor distans miliaribus. dicebat etiā, quod classis Aegyptia, maior solito, & armatis instructior, ciuib; deferens & subsidia militum, & uiictui necessaria, intra triduum esset affutura. Asserebatur etiam nihilominus, Damascenorum regem, & militum maiora præstolari suffragia, & ad hoc fluminis transitum, & cum nostris cōgressum prudenter differre, donec classis ueniat, ut eo nobiscum dimicante, classis liberū & sine difficultate ad urbē habeat accessum. Quo audito, nostri cōmunicato cōsilio & partibus prouida deliberatione libratis, optimū ducunt, uniuersum exercitū in tres partes dividere, ita ut equites omnes & stipendiarij pedites, una cum domino Comite Tripolitano, & dño Vilhelmo de Buris, regio Constabulario, & regni negotiorū procuratore, de castris egrediantur, & cum opus fuerit Damasceno occurrant, cum eo auctore Domino pugnaturi: Dux autē cum suis galeas concendat, & classi aduentienti occurrentes, cum eis bellū tentent fortunam, & tanq; uiri strenui, gladijs uiriliter experiantur. Ciues autē, qui de uniuersis regni urbibus ad eandem obsidionē cōuenerant, cum parte Veteranorum maxima, machinas & castella uigilāter seruent: & ita efficiant, ut & de castellis non remittatur manus pugnantū, nec machinæ definant solitos impulsus importunius inferre, & ante portā indeficiens habeatur cōflictus. Placuit uerbū uniuersis, & statim sicuti uidebat expedire, effectui mancipatur. Egressi sunt em̄ Comes Tripolitanus, Regius Cōstabularius, cū uniuersa militia hostibus obuiā: & cum processissent quasi ad duo miliaria, hostes nullatenus ausi sunt cōparere. Certum tamen erat, quod secus fluuium prædictum castra locauerat Doldequinus, ab initio cor gerens et animum tristesundi: sed audiens nostros, quorundā relatione, tam prudenti usos consilio, periculosum ducit cum uiris tam prudentibus, tamq; strenuis temere dimicare, sed tubis clangentibus suos conuocat, imperat ad propria regressum. Dux autem classe instructa & parata, usq; Alexandriam descēdit, qui locus à prædicta ciuitate quasi sex distat miliaribus, qui hodie uulgari appellatio, ne dicitur Scandarium. Cognoscētes autem, quod Rex Damascenorum ad propria remeasset, & quod classis exspectatæ nullum comparebat signū, iterum repositis in littore galeis, omnes in castra se recipiunt, & ciuiū impugnationi uehementius instant.

Cives in nostras machinas ignem adhibent, nostri resistunt viriliter. Ab Antiochia quidam iaculandi habens peritiam, à nostris euocatur.

Caput X.

Factum est autem una die, quod quidā iuuenes de ciuitate, ut se in populo commendabiliores redderent, & perennem sibi acquirerent apud posteros gloriam, mutuō se obligantes compromiserunt, quod clām ad nostra castra egredientes, machinas & nostra castella succenderent. Quod uerbum effectui mancipantes, clām ab urbe egrediētes, incendium machinæ quæ nobis utilior erat, supposuerunt. Quod uidentes nostri ad arma conuolant, & aquis copiose ministratis, ignib[us] tentāt resistere: factumq[ue] est ibi quiddam relatione & admiratione dignum. Quidam enim iuuenis probitatis eximiæ & admirandæ uirtutis, uidens machinam succensam, constanter ascendit super eam, & aquas porrectas desuper infundebat. Quod uidentes qui in turribus erant, arcus habentes & balistas, omnes in eum manus dirigunt. iacentesq[ue] certatim in eum, qui positus erat quasi signum ad sagittam, operam consumpserunt. Nam tota illa die in propria carne nullam sensit poenitus læsionem. qui autem ignem subiecerant, à nostris comprehensi, omnes ultiore gladio confossi, suis cernētibus interierunt. Porro uidentes nostri, quod machina interior lapides magnæ quantitatis, in castella nostra ita directe iacula-
re: & quod utruncq[ue] ex magna parte laeferat, quodq[ue] nō esset in castris qui dirigendi machinas, torquendi lapides, plenam haberet peritiam, uocan-
tes quendam de Antiochia, Armenum natione, Hanedic nomine, qui in ea facultate dicebatur instructissimus, subito receperunt eum. qui tanta arte in dirigendo machinas, & ex eis missos molares contorquendo utebat, ut quicquid ei pro signo deputaret, uel statim sine difficultate contereret. Qui postquam ad exercitū peruenit, designatum est ei honestū de publico salario, unde se pro modo suo magnifice poterat exhibere: tantaq[ue] deinceps operi ad quod uocatus est institit diligentia, tantaq[ue] arte usus est in facto, ut non solum ciuib[us] cōtinuatū, sed de nouo uideretur bellum illatum, & molestiæ quidem duplicatae iu eius aduentu.

Balac apud Hieropolim occiditur: quo rumore auditu, noster exercitus fit hilarior, & ad impugnandam urbem insitunt animosius.

Caput XI.

DV m hæc Tyri aguntur, Balac, potentissimus Turcorū satrapa, in cuius uinculis dominus Rex tenebatur, ciuitatem Hieropolim obsidet, dumq[ue] in obsidione perseveraret, uocauit ad se eiusdem ciuitatis dominum, uerbis pacificis in dolo: qui simplex & nimium credulus, uerbis illius fidem habens, suam statim exhibuit præsentiam. quem ante se constitutum, Balac statim præcepit decollari. Audiens ergo Ioscelinus, senior Comes Ediffanus, quod Balac ciuitatem sibi uicinam ob sideret, timensq[ue] ne priore domino expulso, durior ei pararetur aduersarius, conuocata tum ex partibus Antiochenis, tum ex suis ingenti militia, ei obuiam uenire festinat: inuenitq[ue] eius exercitu, agminibus suis in acies ordinatis, repente irruit super eum, conuersoq[ue] in fugam eius exercitu, ipsum casu obuiam habuit. quem gladio transuerberans, ad terram deiecit, deiectoq[ue] caput amputauit, ne sciens tamen quod hic esset Princeps exercitus. Hic planè manifestam habuit eiusdem Balac somnium, interpretationem, nam uerè oculos dici potest

B iiiij quis

quis illi eruisse, cuius caput amputans, uiuendi uidend*i*c*q* sinem indicit. Statim m*c*q*s* sicut uir circumspectissimus erat, & cui nihil ad plenam debeat experientiam, eiusdem principis caput, ut nostros de sua prosperitate exhalarecelet, per quendam adolescentem dirigit, & per Antiochiam, ut nec hos nec illos tanti successus sineret esse expertes, ad nostrum exercitum praecepit festinare: qui adueniens corda satiauit uniuersorum, & in supremam erexit laetitiam. Dominus uero Comes Tripolitanus Pontius, qui in ea expeditione cum suis domino Patriarchae, & alijs principibus tanquam unus de uernaculis obediens semper extitit, & ad publica negotia humiliter expeditus, obreuerentiam domini Comitis, qui eum miserat, & tantae legationis dignitatem, ad equestrem promouit ordinem, arma ei conferens militaria. Hae postquam nostris qui in expeditione erant, comperta sunt, erectis in ccelum manibus, coeperunt laudare, benedicere & glorificare Deum, qui terribilis est in consilijs super filios hominum. Tunc demum zelo maiore accensus noster exercitus, quasi reparatis uiribus, recepto*c*q*p* denuo spiritu, ad opus incepitum feruentius accingitur, crebris*c*q*p* congreessionibus obsessis omnem nerant requiem. Ciues autem alimentis iam penitus consumptis, fame periculissime laborantes, cum iam nulla spe subsidij fouerentur, remissius se habebant. Accidit autem semel, quod quidam iuuenes de ciuitate, natandi habilitatem habentes, de portu egressi interiore, in exteriorem natando, peruenientes ad galeam illam, quam superius diximus in mari semper esse paratam, fune quem secum deportauerat, eidem firmiter allegato, eis*c*q*p* incisis, in quibus galea tenebatur defixa, redeuntes in urbem secum coeperunt trahere quam firmiter alligauerunt: quod uidentes qui in castellis erant ad speculam deputati, clamare coeperunt. quo clamore nostri excitati, ad littus conuolant: sed antequam de remedio plenus deliberarent, praefati iuuenes eam intra urbem iam receperant. cum autem in ea quinq*c* uiri essent, qui ad eius erant custodi*a* deputati, uno occiso, reliqui quatuor se in mare precipites derunt: unde enatando, ad littus peruererunt incolumes.

Ascalonite iterum, dum noster in obsidione adhuc retinetur exercitus, partes uasitant Hierosolymitanas.

Caput XII.

Porr*o* Ascalonitae uelut culices inquieti, in nocendo proposito perseuerantes, uidentes regni robur circa Tyrum in obsidione detineri, regi nem uniuersam militia uacuam, irruptionibus expositam, collectis uiribus iterum ad montana Iudaeæ unanimiter concidunt, ibi*c*q*p* iuxta Hierosolymam locum à septentrione positum, ab eadem Hierosolyma quinq*c* aut sex miliaribus distantem, Bilin dictum, qui hodie celebriori uocabulo Mahomena appellatur, subito inuadunt, & occupant uolenter: eius*c*q*p* incolis proxima parte interemptis gladio, senes cū mulieribus & paruulis in turrim se recipientes, mortis euaserunt discrimen. Illi uero totam adjacentem regionem liberis discursibus peragranter, nemine contradicente, quo scunq*c* obuiam reperiunt, aut uinculis mancipiant, aut obtruncant gladijs, in prouinciales pro libero arbitrio de-
bacchantes.

Ciues

Ciues famis importunitate laborant, & ad deditio[n]em se preparant. Doldequinus in eorum subsidium pro-
perat, sed incassum: nostris ciuitas resignatur. Caput XIII.

In terra Tyrif famis importunitate solito uehementius laborates, alias in-
grediuntur vias. & iam per cōuenticula coēentes tractare incipiunt, quo-
modo ijs molestijs quas patiuntur, finem imponat: cōmodius esse dicentes,
urbe hostib[us] tradita, ad alias liberè suę gentis ciuitates posse transire, quām
fame tabescere, quām uxores cum liberis, ipsis cernentibus, nec opē ferre ua-
lentibus, inopia liquefieri. Tandem post huiusmodi per turbas tractatus, uer-
bum de cōmuni cōsensu ad maiores natu, & urb[is] moderatores & ad publi-
cum defert. Congregataq[ue] ciuitate uniuersa, uerbū in publico auditorio pro-
ponitur & tractatur diligentius. Stat omnibus sententia, tantis malis finem
imponere, et quocunq[ue] casu, quibuscunq[ue] conditionibus ad obtinendam pa-
cem peruenire. Porro Damascenorum Rex, ciuium calamitate permotus,
& quod supremo defectu laborarent audiens, eorum compassus molestijs,
ad mare descendit, conuocatis undiq[ue] militaribus copijs, ubi et prius fuerat,
circa fluminū urbi prædictæ uicinū castrametat. quod audientes nostri, suspe-
ciū habentes eius aduentū, iterum se instruūt, quasi præliū pro foribus expe-
stantes: urbi tamē, propositū nihilominus nō deserētes, instant incessanter.
Rex interim Damascenorū legatos, cū uerbis pacificis, ad nostri capitaneos
exercitus, ad dñm uidelicet Patriarchā, ad dñm Ducē Venetiæ, ad D. Vuil-
helmu[m] de Buris, & ad reliquos regni proceres, dirigit, uiros prudentes & di-
scretos, qui uiā pacis prætentarēt. Tandem post multas altercationes, parti pla-
cuit utrīq[ue], ut concessio ciuib[us] cum uxoribus & liberis, & omni substantia
egressu libero ciuitas Christianis tradat. Si qui aut de ciuib[us] in eadē ciuitate
magis optarent cōmorari, ijs saluis possessionibus et domicilijs libera cōmo-
randi licentia concedat. Populus sanè & secundē classis homines, intelligētes
quod ciuitas ijs conditionibus traderet, quod uolenter effracta eis ad manu-
bias & prædā non patēret, operas unanimiter bellicis necessitatibus subtra-
here decreuerunt, parati à principibus omnino dissentire: præualuit tamen
maiorū mens, ut sanior: et urbe recepta, data est ciuib[us] libera egrediendi (si-
cut pactis cōuenerat) facultas. In signū ergo uictoriae super eam turrim, que
portæ ciuitatis imminet, positū est dñi Regis uexillum. super eam autē quæ
dicitur uiridis, dñi Ducis Venetiæ. super eam autem quæ dicitur turris Ta-
nariæ, domini Comitis Tripolitani, cum multa gloria sunt collocata uexilla.
Porro prius quām ciuitas caperet, aut obsideretur, maxima pars eius dioce-
seos in nostrorum deuenerat potestatem: ita quod omnia montana que urbi
adiacent, tam in castris quām in suburbij, penè usq[ue] ad Libanū quidā nobis
lis & potens homo, qui in montibus habitat, Henfredus uidelicet de Toro,
no, junioris Henfredi, qui postea factus est regni Cōstabularius, pater, usq[ue]
penè ad quartum uel quintum ab urbe lapidem quietè possidebat, castrū ha-
bens in eisdem montibus naturali situ & artificio munitissimum, unde predi-
ctis ciuib[us] frequentes & subitas inferebat molestias: sed & Vuilhelmus Ty-
beriadensis, dominus Vuilhelmus de Buris, regius constabularius, & ante
eum dominus Ioscelinus, Comes Edissanus, qui prædictæ ciuitatis domi-
nus fuerat, in eisdem montibus possessiones habebant amplissimas. unde &
frequen-

frequentius, & ex improviso urbi prædictæ periculosa moliebanæ insidias: nihilominus & ab Austro D. Rex Balduinus, bonæ memoriae, prædecessor istius, in littore maris iuxta fontem salubrem & perspicuum, castrum fundauerat, Alexandrum nomine, ab urbe Tyrensi sex aut septem distans miliari bus. Quibus molestijs urbs prædicta, multo ante tempore crebrius fatigata, maiorem in se oppugnandi, eam obsidentibus præstitit facultatem. Dicitur autem in eadē expeditione uita deceisse, uir uenerabilis Vdo nomine, qui ad titulum eiusdem ecclesiæ, urbe adhuc ab hostibus detenta, ordinatus fuit Metropolitanus, & à Patriarcha Hierosolymitano cōsecratus dicebat.

Vibe capta in castra egrediuntur ciues: nostri quoq; urbem occupant. Caput XIII.

Egressi ergo ciues longa obsidione fatigati, subleuandi gratia tædij ad castra nostra deproperant, cōsiderantes diligētius, quis nam esset populus iste tam ferreus, tā laboris patiens, tam in usu armorū edoctus, qui tam egregiam ciuitatem, & tam munitā urbem intra menses paucos, ad supremā redigisset in opia & extremas cōditiones subire cōpulisset: intueri libet machinarum formā, castellorū proceritatem, armorū genus, castrorū positionē, principū etiā nomina diligentius inuestigare, cunctaq; cū sollicitudine percunctari, ut inde posteris fide plenas certa relatione texere possent historias. Nostri quoq; ciuitatē ingressi, urbis munitionē, ædificiorū robur, turriū eminētiā, murorū soliditatē, portus elegantiā, introitus difficultatē admirātes, ciuit̄ etiā cōmandant constantiā, qui in tanta famis necessitate positi, & tanta laborantes inedia, deditiōne eō usq; pertraxerāt. nā ciuitate à nostris recepta, non nisi quinq; modi frumenti in ciuitate reperti sunt: et licet prima facie durum plebeis uisum foret, quod prædictis cōuentionibus ciuitas in nostrā deuenirat potestatē, consequēter tamen placere incipit. cōmendať labor impensus, & perpetè dignū memoria opus credūt, quod eorū laboribus & sumptibus est cōsummatū. Tripartita ergo ciuitate, duabus dño Regi, tercia Venetis secundū pactū prius insertū assignata, cum multa lætitia & plena iocunditate, singuli ad propria remearunt. Capta est autē eadē ciuitas, & nomini restituta Christiano, tertio Cal. Iulij, anno ab incarnatione dñi M. C. XXIII. Regni ue ro domini Balduini, regis Hierosolymorum secundi, anno sexto.

Rex à uinculis soluitur. Alapiam obsidet, sed occurrentibus hostibus soluitur obsidio: Rex Hierosolymam reuertitur. Calixtus papa moritur. Substituitur ei Honorius. Caput XV.

Eodem anno quarto Cal. Septēbris, D. Rex Hierosolymorū Balduinus, cum quasi mensibus decē et octo, uel amplius aliquid, apud hostes detenus fuisset in uinculis, pacta pro se pecunia, obsidibus datis, libertatē precio interueniente consecutus, auctore Domino Antiochiam reuersus est. Dicitur autem summa pro se pecuniae fuisse centū milia Michaëlitarū, quod moneta illa, in regionibus illis, in publicis cōmercijs & rerum uenaliū principatum tenebat. Reuersus igit̄ Antiochiā, anxius quomodo soluere posset pecuniā, et suos ad se reuocare obsides, cū prudentiorib. deliberat, quid ad suū expeditum facere posset. Iḡit̄ persuasum est ei, ut Alapiā alimētorum inopia laborantē & penē uacuam obsideat, eaq; uia facile obtinere posse, ut ciuib; obsidione angustiatis, aut obsides sibi restituant, aut pecuniam conferentes tantam summam tribuant, quanta pro sui liberatione ab initio pepergerat.

Conue-

Conuenit ergo apud eum publicè coniurata uniuersa de toto principatu militia, urbemq; p̄dictā obsidet, & legionibus ut mos est per gyrum colloca-
tis, ciuib; introitus negat & exitus, modicosq; cibos secū ponere ciues, uio-
lenter cōpellit. Illi uero Orientalibus, & maximè qui trans Euphraten erant,
crebris de sua necessitate epistolis significant, nisi mature subueniant, urbem
in proximo ruituram. Habentes ergo illi principes pro urbe amica sollicitu-
dinem, certatim uires conuocant, & de communi ministrato auxilio milita-
res congregant copias: tandemq; Euphrate transmissio accelerant, omnem
dantes operam, ut prædictam urbem liberent obsidionis molestia. Erant au-
tem qui in subsidium uenerant, obſſorum equitum septem milia, exce-
ptis tis qui sarcinarum & impedimentorum curam gerebant, & uernaculis,
qui maioribus dominis debitum impendebant obsequium. Rex uero et qui
in expeditione secum erant, intelligentes quod tanta esſet hostium multitu-
do aduenientiū, arbitrati conuenientius esse retrocedendo, in tuto ſe & suas
expeditiones locare, quām temerē cum hostium turbis ualidioribus congre-
di: antequam uenirent ad urbem, eorum expeditiones nostri in quoddam ca-
ſtrum ſuum munitum, Ceperum nomine, ſe receperāt, unde Antiochiā con-
uenientes, diuīſi ſunt ab inuicem, domino Rege cum familiarī comitatu ſuo
Hierosolymam reuerſo: ubi ab uniuero clero & populo, tanquam diu desideratus, cum multa ſuceptis honorificentia, plebi & patribus, quaſi poſt a-
ſtum biennium, acceptabilem ſuam intulit præſentiam. Eodem anno domi-
nus Calixtus, bonæ memoriæ Papa ſecūdus, uita deceſſit, cui substitutus eſt
quidā Lambertus, patria Bononiensis, Hostiensis episcopus, qui dictus eſt
Honoriuſ. Hic electus eſt ſub contentione, cum quidā Theobaldo preſbyte
ro Cardinali, tituli sanctæ Anastasiæ. & quia electio ipſius Honoriū minus
canonice proceſſerat, poſt duodecim dies in conſpectu fratrum, mitram &
mantū ſpontē refutauit, atq; deposituſ. Fratres uero tam episcopi, quām preſ-
byteri & diaconi cardinales, uidentes ipſius humilitatem, & proſpicientes
in posterum, ne in Romanam eccleſiam aliquā inducerent nouitatem, quod
perperam factum fuerat, in melius reformarunt, & eundem Honoriū de-
nuo autorizantes, ad eius uestigia prociderunt, & tanquā pastori ſuo & uni-
uersali Papæ, conſuetam ſibi obedientiam exhibuere.

Borſequinus Turcorum princeps fines Antiſchenas depopulatur. Rex occurrit, & cum eo congre-
ditur, hostium proſternitur exercitus.

Caput X VI.

In terea dño Rege Hierosolymis existente, crebris nunciatur legationibus, quendā inter Orientales principes potentissimū, Borſequinū nomine, con-
gregata ex finibus orientalibus ingēti militia, trāſito Euphrate, in partes per-
ueniſſe Antiochenas. Hic regionem pro arbitrio, nemine prohibēte, diſcur-
rēs, quicquid extra urbes & munita poterat reperire preſidia, tradebat incen-
dij, & ſuis ad prædā exposuerat uniuersa. Huic cū proceres Antiocheni reſi-
ſtere ſæpius fruſtra uires experti attentalſent, uidentes quod non proficerēt,
dño Regi, cui multo ante principatus curā cōmiferant, id ipsum ſignificant,
orantes iſtātius, ut dilatione postposita, ad ſe uenire procuret. Rex autē gemi-
na fatigatus cura, regni uidelicet & principatus, Regno, cui multo amplius
obligatus fuerat, minus impendebat ſollicitudinis. Principatus em̄ moleſtrijs
ſæpius

1124 a christianis
1125 a uulnere
1126 a raptū
1127 a raptū
1128 a raptū
1129 a raptū
1130 a raptū
1131 a raptū
1132 a raptū
1133 a raptū
1134 a raptū
1135 a raptū
1136 a raptū
1137 a raptū
1138 a raptū
1139 a raptū
1140 a raptū
1141 a raptū
1142 a raptū
1143 a raptū
1144 a raptū
1145 a raptū
1146 a raptū
1147 a raptū
1148 a raptū
1149 a raptū
1150 a raptū
1151 a raptū
1152 a raptū
1153 a raptū
1154 a raptū
1155 a raptū
1156 a raptū
1157 a raptū
1158 a raptū
1159 a raptū
1160 a raptū
1161 a raptū
1162 a raptū
1163 a raptū
1164 a raptū
1165 a raptū
1166 a raptū
1167 a raptū
1168 a raptū
1169 a raptū
1170 a raptū
1171 a raptū
1172 a raptū
1173 a raptū
1174 a raptū
1175 a raptū
1176 a raptū
1177 a raptū
1178 a raptū
1179 a raptū
1180 a raptū
1181 a raptū
1182 a raptū
1183 a raptū
1184 a raptū
1185 a raptū
1186 a raptū
1187 a raptū
1188 a raptū
1189 a raptū
1190 a raptū
1191 a raptū
1192 a raptū
1193 a raptū
1194 a raptū
1195 a raptū
1196 a raptū
1197 a raptū
1198 a raptū
1199 a raptū
1200 a raptū
1201 a raptū
1202 a raptū
1203 a raptū
1204 a raptū
1205 a raptū
1206 a raptū
1207 a raptū
1208 a raptū
1209 a raptū
1210 a raptū
1211 a raptū
1212 a raptū
1213 a raptū
1214 a raptū
1215 a raptū
1216 a raptū
1217 a raptū
1218 a raptū
1219 a raptū
1220 a raptū
1221 a raptū
1222 a raptū
1223 a raptū
1224 a raptū
1225 a raptū
1226 a raptū
1227 a raptū
1228 a raptū
1229 a raptū
1230 a raptū
1231 a raptū
1232 a raptū
1233 a raptū
1234 a raptū
1235 a raptū
1236 a raptū
1237 a raptū
1238 a raptū
1239 a raptū
1240 a raptū
1241 a raptū
1242 a raptū
1243 a raptū
1244 a raptū
1245 a raptū
1246 a raptū
1247 a raptū
1248 a raptū
1249 a raptū
1250 a raptū
1251 a raptū
1252 a raptū
1253 a raptū
1254 a raptū
1255 a raptū
1256 a raptū
1257 a raptū
1258 a raptū
1259 a raptū
1260 a raptū
1261 a raptū
1262 a raptū
1263 a raptū
1264 a raptū
1265 a raptū
1266 a raptū
1267 a raptū
1268 a raptū
1269 a raptū
1270 a raptū
1271 a raptū
1272 a raptū
1273 a raptū
1274 a raptū
1275 a raptū
1276 a raptū
1277 a raptū
1278 a raptū
1279 a raptū
1280 a raptū
1281 a raptū
1282 a raptū
1283 a raptū
1284 a raptū
1285 a raptū
1286 a raptū
1287 a raptū
1288 a raptū
1289 a raptū
1290 a raptū
1291 a raptū
1292 a raptū
1293 a raptū
1294 a raptū
1295 a raptū
1296 a raptū
1297 a raptū
1298 a raptū
1299 a raptū
1300 a raptū
1301 a raptū
1302 a raptū
1303 a raptū
1304 a raptū
1305 a raptū
1306 a raptū
1307 a raptū
1308 a raptū
1309 a raptū
1310 a raptū
1311 a raptū
1312 a raptū
1313 a raptū
1314 a raptū
1315 a raptū
1316 a raptū
1317 a raptū
1318 a raptū
1319 a raptū
1320 a raptū
1321 a raptū
1322 a raptū
1323 a raptū
1324 a raptū
1325 a raptū
1326 a raptū
1327 a raptū
1328 a raptū
1329 a raptū
1330 a raptū
1331 a raptū
1332 a raptū
1333 a raptū
1334 a raptū
1335 a raptū
1336 a raptū
1337 a raptū
1338 a raptū
1339 a raptū
1340 a raptū
1341 a raptū
1342 a raptū
1343 a raptū
1344 a raptū
1345 a raptū
1346 a raptū
1347 a raptū
1348 a raptū
1349 a raptū
1350 a raptū
1351 a raptū
1352 a raptū
1353 a raptū
1354 a raptū
1355 a raptū
1356 a raptū
1357 a raptū
1358 a raptū
1359 a raptū
1360 a raptū
1361 a raptū
1362 a raptū
1363 a raptū
1364 a raptū
1365 a raptū
1366 a raptū
1367 a raptū
1368 a raptū
1369 a raptū
1370 a raptū
1371 a raptū
1372 a raptū
1373 a raptū
1374 a raptū
1375 a raptū
1376 a raptū
1377 a raptū
1378 a raptū
1379 a raptū
1380 a raptū
1381 a raptū
1382 a raptū
1383 a raptū
1384 a raptū
1385 a raptū
1386 a raptū
1387 a raptū
1388 a raptū
1389 a raptū
1390 a raptū
1391 a raptū
1392 a raptū
1393 a raptū
1394 a raptū
1395 a raptū
1396 a raptū
1397 a raptū
1398 a raptū
1399 a raptū
1400 a raptū
1401 a raptū
1402 a raptū
1403 a raptū
1404 a raptū
1405 a raptū
1406 a raptū
1407 a raptū
1408 a raptū
1409 a raptū
1410 a raptū
1411 a raptū
1412 a raptū
1413 a raptū
1414 a raptū
1415 a raptū
1416 a raptū
1417 a raptū
1418 a raptū
1419 a raptū
1420 a raptū
1421 a raptū
1422 a raptū
1423 a raptū
1424 a raptū
1425 a raptū
1426 a raptū
1427 a raptū
1428 a raptū
1429 a raptū
1430 a raptū
1431 a raptū
1432 a raptū
1433 a raptū
1434 a raptū
1435 a raptū
1436 a raptū
1437 a raptū
1438 a raptū
1439 a raptū
1440 a raptū
1441 a raptū
1442 a raptū
1443 a raptū
1444 a raptū
1445 a raptū
1446 a raptū
1447 a raptū
1448 a raptū
1449 a raptū
1450 a raptū
1451 a raptū
1452 a raptū
1453 a raptū
1454 a raptū
1455 a raptū
1456 a raptū
1457 a raptū
1458 a raptū
1459 a raptū
1460 a raptū
1461 a raptū
1462 a raptū
1463 a raptū
1464 a raptū
1465 a raptū
1466 a raptū
1467 a raptū
1468 a raptū
1469 a raptū
1470 a raptū
1471 a raptū
1472 a raptū
1473 a raptū
1474 a raptū
1475 a raptū
1476 a raptū
1477 a raptū
1478 a raptū
1479 a raptū
1480 a raptū
1481 a raptū
1482 a raptū
1483 a raptū
1484 a raptū
1485 a raptū
1486 a raptū
1487 a raptū
1488 a raptū
1489 a raptū
1490 a raptū
1491 a raptū
1492 a raptū
1493 a raptū
1494 a raptū
1495 a raptū
1496 a raptū
1497 a raptū
1498 a raptū
1499 a raptū
1500 a raptū
1501 a raptū
1502 a raptū
1503 a raptū
1504 a raptū
1505 a raptū
1506 a raptū
1507 a raptū
1508 a raptū
1509 a raptū
1510 a raptū
1511 a raptū
1512 a raptū
1513 a raptū
1514 a raptū
1515 a raptū
1516 a raptū
1517 a raptū
1518 a raptū
1519 a raptū
1520 a raptū
1521 a raptū
1522 a raptū
1523 a raptū
1524 a raptū
1525 a raptū
1526 a raptū
1527 a raptū
1528 a raptū
1529 a raptū
1530 a raptū
1531 a raptū
1532 a raptū
1533 a raptū
1534 a raptū
1535 a raptū
1536 a raptū
1537 a raptū
1538 a raptū
1539 a raptū
1540 a raptū
1541 a raptū
1542 a raptū
1543 a raptū
1544 a raptū
1545 a raptū
1546 a raptū
1547 a raptū
1548 a raptū
1549 a raptū
1550 a raptū
1551 a raptū
1552 a raptū
1553 a raptū
1554 a raptū
1555 a raptū
1556 a raptū
1557 a raptū
1558 a raptū
1559 a raptū
1560 a raptū
1561 a raptū
1562 a raptū
1563 a raptū
1564 a raptū
1565 a raptū
1566 a raptū
1567 a raptū
1568 a raptū
1569 a raptū
1570 a raptū
1571 a raptū
1572 a raptū
1573 a raptū
1574 a raptū
1575 a raptū
1576 a raptū
1577 a raptū
1578 a raptū
1579 a raptū
1580 a raptū
1581 a raptū
1582 a raptū
1583 a raptū
1584 a raptū
1585 a raptū
1586 a raptū
1587 a raptū
1588 a raptū
1589 a raptū
1590 a raptū
1591 a raptū
1592 a raptū
1593 a raptū
1594 a raptū
1595 a raptū
1596 a raptū
1597 a raptū
1598 a raptū
1599 a raptū
1600 a raptū
1601 a raptū
1602 a raptū
1603 a raptū
1604 a raptū
1605 a raptū
1606 a raptū
1607 a raptū
1608 a raptū
1609 a raptū
1610 a raptū
1611 a raptū
1612 a raptū
1613 a raptū
1614 a raptū
1615 a raptū
1616 a raptū
1617 a raptū
1618 a raptū
1619 a raptū
1620 a raptū
1621 a raptū
1622 a raptū
1623 a raptū
1624 a raptū
1625 a raptū
1626 a raptū
1627 a raptū
1628 a raptū
1629 a raptū
1630 a raptū
1631 a raptū
1632 a raptū
1633 a raptū
1634 a raptū
1635 a raptū
1636 a raptū
1637 a raptū
1638 a raptū
1639 a raptū
1640 a raptū
1641 a raptū
1642 a raptū
1643 a raptū
1644 a raptū
1645 a raptū
1646 a raptū
1647 a raptū
1648 a raptū
1649 a raptū
1650 a raptū
1651 a raptū
1652 a raptū
1653 a raptū
1654 a raptū
1655 a raptū
1656 a raptū
1657 a raptū
1658 a raptū
1659 a raptū
1660 a raptū
1661 a raptū
1662 a raptū
1663 a raptū
1664 a raptū
1665 a raptū
1666 a raptū
1667 a raptū
1668 a raptū
1669 a raptū
1670 a raptū
1671 a raptū
1672 a raptū
1673 a raptū
1674 a raptū
1675 a raptū
1676 a raptū
1677 a raptū
1678 a raptū
1679 a raptū
1680 a raptū
1681 a raptū
1682 a raptū
1683 a raptū
1684 a raptū
1685 a raptū
1686 a raptū
1687 a raptū
1688 a raptū
1689 a raptū
1690 a raptū
1691 a raptū
1692 a raptū
1693 a raptū
1694 a raptū
1695 a raptū
1696 a raptū
1697 a raptū
1698 a raptū
1699 a raptū
1700 a raptū
1701 a raptū
1702 a raptū
1703 a raptū
1704 a raptū
1705 a raptū
1706 a raptū
1707 a raptū
1708 a raptū
1709 a raptū
1710 a raptū
1711 a raptū
1712 a raptū
1713 a raptū
1714 a raptū
1715 a raptū
1716 a raptū
1717 a raptū
1718 a raptū
1719 a raptū
1720 a raptū
1721 a raptū
1722 a raptū
1723 a raptū
1724 a raptū
1725 a raptū
1726 a raptū
1727 a raptū
1728 a raptū
1729 a raptū
1730 a raptū
1731 a raptū
1732 a raptū
1733 a raptū
1734 a raptū
1735 a raptū
1736 a raptū
1737 a raptū
1738 a raptū
1739 a raptū
1740 a raptū
1741 a raptū
1742 a raptū
1743 a raptū
1744 a raptū
1745 a raptū
1746 a raptū
1747 a raptū
1748 a raptū
1749 a raptū
1750 a raptū
1751 a raptū
1752 a raptū
1753 a raptū
1754 a raptū
1755 a raptū
1756 a raptū
1757 a raptū
1758 a raptū
1759 a raptū
1760 a raptū
1761 a raptū
1762 a raptū
1763 a raptū
1764 a raptū
1765 a raptū
1766 a raptū
1767 a raptū
1768 a raptū
1769 a raptū
1770 a raptū
1771 a raptū
1772 a raptū
1773 a raptū
1774 a raptū
1775 a raptū
1776 a raptū
1777 a raptū
1778 a raptū
1779 a raptū
1780 a raptū
1781 a raptū
1782 a raptū
1783 a raptū
1784 a raptū
1785 a raptū
1786 a raptū
1787 a raptū
1788 a raptū
1789 a raptū
1790 a raptū
1791 a raptū
1792 a raptū
1793 a raptū
1794 a raptū
1795 a raptū
1796 a raptū
1797 a raptū
1798 a raptū
1799 a raptū
1800 a raptū
1801 a raptū
1802 a raptū
1803 a raptū
1804 a raptū
1805 a raptū
1806 a raptū
1807 a raptū
1808 a raptū
1809 a raptū
1810 a raptū
1811 a raptū
1812 a raptū
1813 a raptū
1814 a raptū
1815 a raptū
1816 a raptū
1817 a raptū
1818 a raptū
1819 a raptū
1820 a raptū
1821 a raptū
1822 a raptū
1823 a raptū
1824 a raptū
1825 a raptū
1826 a raptū
1827 a raptū
1828 a raptū
1829 a raptū
1830 a raptū
1831 a raptū
1832 a raptū
1833 a raptū
1834 a raptū
1835 a raptū
1836 a raptū
1837 a raptū
1838 a raptū
1839 a raptū
1840 a raptū
1841 a raptū
1842 a raptū
1843 a raptū
1844 a raptū
1845 a raptū
1846 a raptū
1847 a raptū
1848 a raptū
1849 a raptū
1850 a raptū
1851 a raptū
1852 a raptū
1853 a raptū
1854 a raptū
1855 a raptū
1856 a raptū
1857 a raptū
1858 a raptū
1859 a raptū
1860 a raptū
1861 a raptū
1862 a raptū
1863 a raptū
1864 a raptū
1865 a raptū
1866 a raptū
1867 a raptū
1868 a raptū
1869 a raptū
1870 a raptū
1871 a raptū
1872 a raptū
1873 a raptū
1874 a raptū
1875 a raptū
1876 a raptū
1877 a raptū
1878 a raptū
1879 a raptū
1880 a raptū
1881 a raptū
1882 a raptū
1883 a raptū
1884 a raptū
1885 a raptū
1886 a raptū
1887 a raptū
1888 a raptū
1889 a raptū
1890 a raptū
1891 a raptū
1892 a raptū
1893 a raptū
1894 a raptū
1895 a raptū
1896 a raptū
1897 a raptū
1898 a raptū
1899 a raptū
1900 a raptū
1901 a raptū
1902 a raptū
1903 a raptū
1904 a raptū
1905 a raptū
1906 a raptū
1907 a raptū
1908 a raptū
1909 a raptū
1910 a raptū
1911 a raptū
1912 a raptū
1913 a raptū
1914 a raptū
1915 a raptū
1916 a raptū
1917 a raptū
1918 a raptū
1919 a raptū
1920 a raptū
1921 a raptū
1922 a raptū
1923 a raptū
1924 a raptū
1925 a raptū
1926 a raptū
1927 a raptū
1928 a raptū
1929 a raptū
1930 a raptū
1931 a raptū
1932 a raptū
1933 a raptū
1934 a raptū
1935 a raptū
1936 a raptū
1937 a raptū
1938 a raptū
1939 a raptū
1940 a raptū
1941 a raptū
1942 a raptū
1943 a raptū
1944 a raptū
1945 a raptū
1946 a raptū
1947 a raptū
1948 a raptū
1949 a raptū
1950 a raptū
1951 a raptū
1952 a raptū
1953 a raptū
1954 a raptū
1955 a raptū
1956 a raptū
1957 a raptū
1958 a raptū
1959 a raptū
1960 a raptū
1961 a raptū
1962 a raptū
1963 a raptū
1964 a raptū
1965 a raptū
1966 a raptū
1967 a raptū
1968 a raptū
1969 a raptū
1970 a raptū
1971 a raptū
1972 a raptū
1973 a raptū
1974 a raptū
1975 a raptū
1976 a raptū
1977 a raptū
1978 a raptū
1979 a raptū
1980 a raptū
1981 a raptū
1982 a raptū
1983 a raptū
1984 a raptū
1985 a raptū
1986 a raptū
1987 a raptū
1988 a raptū
1989 a raptū
1990 a raptū
1991 a raptū
1992 a raptū
1993 a raptū
1994 a raptū
1995 a raptū
1996 a raptū
1997 a raptū
1998 a raptū
1999 a raptū
2000 a raptū
2001 a raptū
2002 a raptū
2003 a raptū
2004 a raptū
2005 a raptū
2006 a raptū
2007 a raptū
2008 a raptū
2009 a raptū
2010 a raptū
2011 a raptū
2012 a raptū
2013 a raptū
2014 a raptū
2015 a raptū
2016 a raptū
2017 a raptū
2018 a raptū
2019 a raptū
2020 a raptū
2021 a raptū
2022 a raptū
2023 a raptū
2024 a raptū
2025 a raptū
2026 a raptū
2027 a raptū
2028 a raptū
2029 a raptū
2030 a raptū
2031 a raptū
2032 a raptū
2033 a raptū
2034 a raptū
2035 a raptū
2036 a raptū
2037 a raptū
2038 a raptū
2039 a raptū
2040 a raptū
2041 a raptū
2042 a raptū
2043 a raptū
2044 a raptū
2045 a raptū
2046 a raptū
2047 a raptū
2048 a raptū
2049 a raptū
2050 a raptū
2051 a raptū
2052 a raptū
2053 a raptū
2054 a raptū
2055 a raptū
2056 a raptū
2057 a raptū
2058 a raptū
2059 a raptū
2060 a raptū
2061 a raptū
2062 a raptū
2063 a raptū
2064 a raptū
2065 a raptū
2066 a raptū
2067 a raptū
2068 a raptū
2069 a raptū
2070 a raptū
2071 a raptū
2072 a raptū
2073 a raptū
2074 a raptū
2075 a raptū
2076 a raptū
2077 a raptū
2078 a raptū
20

sepius euocatus, omnes penè iam per decennium ibi & opes & operam con-
 sumpserat, ita quod in negotijs eorū uersatus, in propria persona captus fu-
 rat, per biennum penè continuum indignè satis hostium uincula passus, &
 carceres. nam in regno protegente eum manu diuina, nihil ei prorsus sinistri
 acciderat, sed omnia prospere & feliciter in manu eius dirigebat electorum
Regum consolator Dominus: tamen propositū cum omni reuerētia uolens
 obseruare, collecta quātam habere potuit militia, ad partes illas festinus ac-
 cessit. Prædictus uero Borsequinus, sicuti uir potes erat, & in armis multam
 habens experientiam, adiuncto sibi Damascenorum rege Doldequino, ante
 regis aduētum, quem ab Antiochenis citatum nouerat, castrum obsidet no-
 mine Caphardam, & obfessos intus multis compulso molestijs, ad deditio-
 nem, conditionibus de salute conseruanda interpositis, cōpulit. Inde minorē
 Syriam pertransiens, sperans similibus abundare successibus, Sardanum op-
 pidum obsidione uallat. Sed cum per dies aliquot operam ibi cōsumplisset,
 uidens se nō posse proficere, insigne oppidum Hasart nomine, minus tamen
 munitū, apponit possidere: dumcū ibi machinas erigit & bellicos instruit ap-
 paratus, uires in damnum obfessorum experiens, ecce Rex, & Comes cum
 eo Tripolitanus, nec nō & Edissanus, cum ingētibus copijs adsunt, obfessis
 autore Domino opem in proximo collaturi. Qui postquam ad hostes ince-
 perunt accedere, tres ex se ordinauerunt acies, in prima, quarum quæ in de-
 xtro erat cornu, Antiochenos locat proceres: in secunda uero, quæ in sinis-
 tro erat ordinata latere, utruncq; cum suis constituit Comitem. In medio ue-
 ro, dominum Regem. Erant autem eis equites mille & centum, peditum au-
 tem duo millia. Borsequinus uero nostrorum uidens aduentum, & pro cer-
 to sciens, quod ad congregendum statim more prudentium erant parati, ui-
 dens quod honestè bellum declinare non posset, instruit & ipse acies uiginti
 dicebantur enim equitū esse quindecim milia. Ordinatis ergo hinc inde suis
 cohortibus, & in ordinē dispositis, & contra se mutuò accendentibus, irruunt
 in se hostiū more uehementius, & armis proteruo studio uicissim illatis stra-
 gem inferunt, mortem pluribus modis irrogantes: solet enim in huiusmodi
 conflictibus odiorum incentiuim & inimitiarū somitem dare maiorem,
 sacrilegij & legis cōtemptæ dolor. aliter enim & demissius solet inter consor-
 tes eiusdem legis & fidei pugna cōmitti, aliter inter discolores et cōtradicторias
 habentes traditiones. hoc enim sufficit ad materiam iugis scandali, & perpe-
 tuorum iurgiorum, quod in eiusdem fidei articulis non communicant, & si
 nulla alia sit odiorum materia. Congredientes ergo prædictæ acies instant
 proteruius in alterutrum: sed diuina præsente clementia, cui non est difficile
 cū paucis multos superare (cuius sermo est de suis: Vnus mille, & duo fuga-
 bunt decem millia) præualuit pars nostra, & hostibus in fugam conuersis,
 uictoria de coelis concessa, glorioſissimè potiti sunt. Dicūtur autem in eo con-
 flictu hostium cecidisse duo milia, de nostris uero uiginti quatuor. Borsequi-
 nus autem uidens, quod longè aliter quam ratus fuerat, ei accidisset, confu-
 sione indutus & uerecundia, iam nō ambulans in mirabilibus super se, tran-
 sito Euphrate, ad propria reuersus est. Rex autem tum ex hostiū spolijs, tum
 ex fidelium & amicorum suorum liberalitate, collecta pecunia, filiam suam
 quin-

quinquenniem, quā pro se oblidē dederat, soluta pecunia recepit: sumptaq; ab Antiochenis ad tempus licētia, sospes uictorq; Hierosolymā reuersus est. Eodem anno rex super urbem Berythensem in montanis castrum unum, cui mons Glamanus nomen, fundauit.

Rex Ascalonitas prosternit: & simul Aegyptios, qui ad eorum subsidium conuenerant. Caput XVII.

Per idem tempus elapsō pacis temporalis & initi foederis spacio, quod inter dominum regem & Doldequinum, interuentu pecuniae prius conuerat, sociata sibi de uniuerso regno militia, in terram Damascenoru Rex ingreditur. ubi regionem liberis peragrans discursibus, suburbana quedam diruit, habitatores secum deducens, prædam maximam & spolia de hostibus referens uberrima, sospes & incolumis in sua se recepit. Necdum dissolutis cohortibus nunciatur, uix elapsō triduo, Aegyptiorū exercitum cum ingēti apparatu ad urbem Ascalonam accessisse. erat enim Aegyptijs consuetudo per annos singulos quater ad eandem ciuitatē nouas expeditiones dirigere, ut uiribus cōtinuè reparatis, sustinere possent assiduos nostrorū conflictus, & penē continuas quæ səpius irrogantur iniurias. His autē qui noui recentesq; uenerant, mos erat & consuetudo, ut nostrorum plurimum affectarent congressus, experiri cupientes nostrorum uires, & de sua probitate certa ciuibus dare argumenta: unde & frequētius in bellicis congressionibus ex eis plures & capi consueuerant, & gladijs interire, tanquam regionis ignari, & armorum plenam nō assecuti experientiam, ueteranis ciuibus, nostrorū prudenter, Quod postquam domino Regi nunciatum est, magis cōtinuata quam renouata expeditione, illuc celerrimè contendit. quò cum peruenisset, ipse cū fortioribus & magis strenuis loco ad id congruo se locat in insidijs, leuis armaturæ præmissis militibus, qui discursionibus uagis urbanorum irritarent animos, & prouocent ad insectandum. At tierò ciues uidentes liberis discursionibus per loca urbī continua nostros euagari, indigne ferētes nimium eorum tantam audaciam: certatim arma corripiunt, & egressi imprudenter, seorsum per manipulos, nostros spontē terga dantes, in fugam uertunt. Fugentes quoq; sequentes imprudentius usq; ad locum, ubi Rex cum electa militia latebat in insidijs, peruenierunt. Rex autem opportunitatem non respuens oblatam, & qui cum eo erant ei fideliter adhærentes, hostes ad urbem redire uolentes præueniunt, cum eisq; cominus conserentes gladijs instant animo, sius: & antequam se in urbem recipiant, quadraginta ex eis passim obtruncant, cæteris in urbē cōfugientibus, & uix intra mœnia saluari se putantibus. Qui aut̄ ceciderūt, strenuos fuisse, & de nobilioribus, ciuium lamenta & eius latu in ciuitate solito amplior, docuerūt. Rex aut̄ tubis clangentib. & tympanorū strepitu suos ad se reuocans, cū ingēti lētitia prope urbē castrametatus, tota nocte ibidem uictor quieuit, inde sospes Hierosolymam reuersus est.

Rex fines Damascenorum ingreditur, occurrit ei Doldequinus: pugna committitur. uictor reddit nosfer exercitus. Caput XVIII.

Sequenti uerò anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus uicesimus sextus: regni uerò eiusdē domini Balduini octauus, mense Ianuario, congregatus est de mandato domini Regis & principum, uniuersi C regni

regni populus, à maximo usq; ad minimum, uoce præconia per singulas urbes: & infra paucos dies, collectum est uniuersi regni robur, quasi uir unus, iuxta urbem Tyberiadensem, quasi in fines Damascenorum ex condicō in-
 gressuri. Quò peruenientes, signis commoniti militaribus, compositis sarciniis & agminib; ordine incedentibus, peragrata Decapoli regione, terras hostium ingrediunt: inde uallem angustam, quæ dicitur Canea Roob, usq; ad campestria Medan transferunt. est autē planicies longè lateq; patens, pro-
 spectibus libera, per quam fluuius, Dan nomine, transiens, inter Tyberiadē & Scythopolim, quæ olim dicta est Bersan, Iordanem influit. Arbitrantur autem quidam, qui & nominis iuuantur argumēto, quod iste sit fluuius, qui Iordanī præstat ultimam nominis partem. nam quicquid in mare descendit Galileæ, & inde egreditur, usq; ad istius fluminis influentiam Ior dicunt: reli quum uero quod exinde defluit, Iordanem esse dicunt, quasi Ior et Dan com mixtus. Beda tamen, & quidam nostri alij doctores, autoritatis præcipuae, utrunc; fontem iuxta Cesaream Philippi, ad radices Libani sitam, originem dicunt habere: quorū alter Ior, alter Dan dicatur. ex quibus Iordanis fluens contrahens, totus inde in stagnum Genesar, quod est mare Galileæ, descen dit: & inde totus egrediēs, per miliaria penē centū, in lacum Asphaltitis, qui alio nomine dicitur Mare falsissimum, uallem fulcans illustrem, se infudit. Prædicta ergo campestria noster pertransiens exercitus, usq; ad uicū, cui no men Solome, peruenit. Erat autem locus is, sicut et hodie est, Christianis de putatus habitatoribus. unde nostri loco parcentes, habitatoribus eius quasi fratribus usi, ad locum cui nomen Mergisafar, ordinatis cohortibus, & militia locis congruis deputata contendunt. Dicitur autē idem esse locus, in quo Saulus, lupus rapax, ecclesiæ persecutor, uocem audiuit dicētis: Saulē Saulē, quid me persequeris? & cetera. Videtur autem diuinitus procuratū, ut in eo loco, in quo haec acciderant, eadem die qua haec eadē accidisse dicebant, ut ex persecutore fieret uas electionis, fidelium exercitus illuc perueniret. Illuc ergo congregati, per biduum sustinentes, castra Damascenorū contra se posita nō longius intuent. Tertia demū die conuenientes adiuicē, ordinato hinc inde & diligentius instructo præliandi apparatu, arma conferūt ex utrac; parti nī mis hostiliter: & paribus quasi congressibus incedentes, ancipitem diu de uictoria protraxerunt sententiā. Rex tamen more solito hostibus instans atrocius, strenuorum quiemq; uocat ex nomine, & uerbis simul & exemplo com monens, ad stragem iuitat, & uictoriā pollicet. Illi uero stricto gladio ho stibus incumbentes, Regē quoad possunt, strenue nimis imitari nituntur, & fidei zelum habentes, diuinam simul & suas ulcisci nituntur iniurias. At uero Doldequinus suos nihilominus dictis animat, & ad pugnā promissis incen dit, asserens eos iustum bellum gerere pro uxoribus & liberis, & pro liberitate, quod maius est, proc; patrio solo cū prædonibus certare. His & similibus insistunt non inferiore spiritu, uiribus non imparibus. Porro pedestres manipuli, domini Regis & equitū exemplis edocti, in ipsas hostium acies se ingerunt, & insistunt animosius: si quos de hostibus lapsos uel saucios repe riunt, gladijs obtruncant, euadendi uias intercludunt, nostros uero deiecos erigunt, & constituunt ad confūctum, saucios uero remittunt ad sarcinas, ut sui cu

sui curam possint habere: quodq; amplius hostilibus turbis illa die damno, sum fuisse creditur, quidam equis sauciandis omnem dabant operam, eorumq; lessores subsequentibus socijs parabat ad uictimam. Rex uero in condensis hostium cuneis, strenuis quibusdam & illustribus comitatus, quasi leo fulminat, & à dextris læuaq; stragem operans ipsis uictoribus miserabiliter. non legitur apud nos usq; ad illum diem, tam periculo & ancipiti certamine desudatum esse, nam cum ab hora diei tertia, usque in decimam protractum esset prælium, uix hora undecima discerni poterat, utra pars melior esset reportatura calculum. Tandem opitulatè diuina clemētia, & intercedente pro eis Doctore gentium egregio, hostes in fugā uersi sunt, stragem perpessi seculis memorabilem. Dicuntur ex eis cecidisse illa die plusquam duo milia: de nostris uero recensito tam equitum quam peditum numero, invenitum est, de equitibus uiginti quatuor cecidisse, de peditibus uero octoginta. Sic ergo nostris diuinitus collata uictoria, Rex uictor agonis campum obtinuit. Vnde cum lætitia & gratiarum actionibus educens exercitum, ad propria coepit habere regressum. Dumq; in itinere esset, turrim habens obuiā, in qua nonaginta sex de hostibus gratia salutis se receperat, eam uiolenter impugnare, & hostes comprehensos gladijs uitam funire compellunt. Inde etiā procedentes, aliam nihilominus turrim occupat uiolenter, uiginti de hostibus, qui ad eam conseruandā erant deputati, indulgentes uitam, eò quod nostris turrim prædictā sine difficultate tradiderant: quam celerius suffocientes, cū ingenti strepitu ad terrā deuiciunt penitus dissolutam. Vnde multiplici & secundis memoranda potiti uictoria, ad propria cum gaudio remearunt.

comes Tripolitanus urbem Raphaniam occupat. Henricus Romanorum Imperator moritur. Lotharius ei substituitur.

Caput XIX.

Pridem tempus dominus Pontius Tripolitanus Comes, urbē Raphaele, neam finibus suis conterminam, uidens propositum effectui mancipabile, oblidere proponit, sed ut facilius conceptū assequatur, dñm Regem Hierosolymorū, ut & præsentiam suam exhibeat, & opem cōferat, & literis sollicitat, et frequentibus nuncijs hortat. Rex aut ut impiger erat, & populi Christiani cōmunibus fideliter obtemperā negotijs, assumpto sibi honesto comitatu, illuc sine dilatione properat, quō perueniens, Comitē ad prædictū opus reperit succinctū, de machinas & quæ ad impugnandam urbem poterant esse necessaria, uiaticumq; ad dies aliquot sufficientem assumentes, premissis pedestribus alijs ad partes destinatas expeditiones suas dirigit. Quō peruenientes, urbem iuxta propositum obsidione uallat, primo statim eorum adventu ciuibus introitum negantes & exitum. Erat autē ciuitas situ naturali, tum etiam inhabitantium paupertate munita modicū, multisq; fatigata molestijs diu resistere non poterat. Nā idem Comes in monte quodā illi continentio præsidū ædificauerat, cuius incolæ ciuitatem prædictā, continuis operimentis angustijs, usq; ad supremū penē defectū eos cōpulerant. Cum ergo diebus decem & octo eam uehementius impugnassent, ciues ad deditio, nem cōpulerunt, induito prius sibi & uxoribus & liberis libero exitu, & in demnitate promissa. Est autē prædicta Raphaea in prouincia Apamieſi, una desuffragancis eius, capta est autē ultimo Martij die, Rex uero Hierosolymā

C iij reuersus,

reuersus est, ibi paschales cū multa deuotione celebrauit dies. Per idē tempus D. Henricus Romanorū imperator ultimū fato clausit diem. cui substitutus est uir per omnia cōmendabilis, Saxonię dux Lotharius: qui postmodum in Apuliam cum infinito descendens exercitu, uniuersam usq; ad Pharam regiōnem uiolenter occupauit, ducem in Apulia constituens, prouidū uirum & discretum, Reynohem nomine: Rogerium autem comitem, qui terram illam uiolenter occupauerat, in Siciliam fugere compulit, quam postmodum discedente Imperatore recuperās, pugnauit cū p̄dicto Reinone: eoq; defuncto, ducatū obtinuit, postmodū etiā Sicilię & uniuersę prouincię rex effectus est.

Iterum Borsequinus fines Antiochenos ingreditur: tandem à suis confessis interiit. Clavis Aegyptia in Syriam ascendit: sed in seculo negotio, damnū perpessa, arcuerit.

Caput XX.

Porrò domino rege apud Tyrū morā faciēte, ecce nunciū ab Antiochia properans, literis & uiua uoce astruit, immanissimū nostrę fidei persecutorē Borsequinū cum ingēti apparatu in partes Coeleſyrię descēdisse, oppida obſidere, suburbana nemine prohibēte, paſſim & sine delectu incēdere, eorū habitatores trahere captiuos, uxores uero & liberos mancipare feruituti. Quod Rex audiens, quamuis Aegyptios suspectos haberet, & cum ingenti claſſe quā parauerāt, in proximo uētuos nō dubitaret: tamen more prudētis medici, qui ut uiolentiorē instantiam morbi sentit, illic properat aptare remedia: neglectis alijs, maiori occurrit necessitatī, ad partes illas celerius contendit. Quod audiens Borsequinus, obſidionē quam circa Cerepum nobile oppidū cum ingenti cura locauerat, continuò soluit, in ulteriores fines hostiū retrocedens: priusq; tamen Rex adueniret, municipiū quoddā nō magni non minis uiolēter ceperat, in quo mulierculas quasdam cum liberis suis captiuauerat. nam uiri qui in eodē obſeffi fuerant, cum multa difficultate & periculis eorū manus euaserant, malentes ſoli ſalutē fuga reperire, q; cum uxorib. & liberis eodē captiuitatis iugo miſerabiliter inuoluī. Postmodū autē p̄dictus impius & maledictionis h̄eres Borsequinus à domesticis et familiaribus suis gladijs confoſſus, interiit, nequitiarū ſuarum ſemina ſimul & fructus impietatis opere ſuo recolligens. At uero dum hæc gerunt in partibus Antiochenis, classis Aegyptia, ſicut et prenunciatiū fuerat, galeis uigintiquatuor uniuersam oram maritimā perlustrantes, uſq; ad urbē Berythensem descēderunt, explorantes ſollicitē, ſi quid in aliqua noſtrarum urbium damni poſſent irrogare: aut ſi quos forte incautos p̄tereunteſ, uel accedenteſ in Syriā ex improuifo, quaſi de inſidijs egressi poſſent occupare. tandem uero potius in opia laborātes, ſitioſe neceſſitate compulſi, ut aquas hauriant, ad terram ſecus fluenta deſcende runt. quibus occurrens populus ciuitatis cum quibusdā alijs, qui de finitimiis urbibus ad eorū conuenerant ſubſidium, ab aquis eos uiolenter repulerunt, aquę uſum omnino contradicētes: ſed et armis instantes animoſius, in naues eos uiolēter cōpulerunt redire, centum & triginta ex eis gladio perempti.

Boamundus iunior Antiochiam peruenit: Rex ei terram ſuam reſtituit: filia ſua, Halim nomine, in uxorem data.

Caput XXI.

Autumno ſequente, D. Boamundus iunior, domini Boamundi ſenioris filius, princeps Tarentinus, inito pacto & cōposito ſeedere cum D. Guillēlmo duce Apuliæ patruo ſuo, de futura ſucessione, uidelicet tali, ut uer

ut uter eorū prior uita decederet, alter ei succederet in uniuersum: paratis na-
vibus, galeis uidelicet decē, & duodecim alijs ad sarcinas & impedimenta de-
uehendi, & arma simul & uiuctualia transferenda opportunis, iter in Syriā di-
rigit, de domini regis fide p̄sumens, ut ei aduenienti & paternā reposcenti
hæreditatem non negaret aditum. Aduenienti igitur, & intra fauces Orontis
classe iam in tuto recepta, postquam domino regi compertū est, cum magna
tibus regionis ei processit obuiam: & Antiochiam ingresso, urbē & regionē
benigne ei restituit uniuersam, cuius cura peruigil & anxia nimis sollicitudo
eum per annos macrauerat octo. Restituto igitur principatu, uniuersi proce-
res & magnates regionis præsente domino rege, & monente, fidelitatem le-
gitimā in palatio suo illi exhibuerūt. Postmodum interuētu quorundā utriqz
parti familiarium factum est, quod dominus rex unam de filiabus suis Halim
nomine, natu secundā, placitis utrincqz conditionibus ei cōcederet uxori, ut
amplior inter eos gratia & amica proportio intercederet. Erat autē dominus
Boamundus adolescens quasi annorum decē & octo, formæ uenustate con-
spicuus, procerus admodum, crine flauo, uultu fauorabili, & qui uerè prin-
cipem etiam ignorantibus indicaret: sermone gratus, & qui uerbo audientiū
animos facile sibi conciliaret: liberalis plurimum, & more patris uerè magni-
ficus: quippe cui Boamundus senior, domini Roberti Guiscardī illuſtris &
per secula uiri memorabilis filius pater erat: mater uerò, spectabilis & nobi-
lissima inter illustres Constatia, excellentis regis Francorū Philippi filia. Ce-
lebratis igit̄ de more nuptijs, & filia apud dominū principē lege coniugali so-
lemniter collocata: rex Hierosolymā, oneris maxima parte deposita, sospes et
in columis reuersus est. Dñs uerò Boamundus iure sequēti oppidū Caphar
dan, quod aliquot ante annis, hostes in manu fortí sibi uiolenter subiugaue-
rant, uocatis ex uniuerso principatu militaribus copijs, & machinis ad impu-
gnationem præsidiorū necessarijs per operam artificū fabrefactis, castrū ob-
sidet, & modico temporis interuallo uiolenter expugnatū recepit, nulli par-
cens eorū quos intus comprehendit, quamuis precio uitam tentarent emere,
& pecuniæ interuentu obtinere salutem. Has dedit primitias, inclytus & no-
bilis, suæ adolescentiæ princeps, & bonæ indolis argumenta prima.

Inter cundem Boamundum & Ioscelinum comitem Edissanum, graues oriuntur inimicitiae; sed Rex celer aduolat,
& componit. Africani urbem Siciliæ Syracusam uiolenter effringunt.

Caput XXII.

NEcmora, causis interuenientibus occultis, quātum ad nos, Deo tamen
odibilibus, ortæ sunt graues inimicitiae inter eundem principē, & comi-
tem Edissanum Ioscelinum seniorem: ita quod contra bonos mores, & no-
strorum disciplinā temporū perniciosum posteris relinquens exemplū, Tur-
cos & infidelium turmas in suum conuocasset subsidiū: & eorū fretus auxilio,
regionē Antiochenā incendijs traderet, & eius habitatoribus Christi seruis
indebitę iugū induceret seruitutis: quodc̄ notabilius, & diuina animaduer-
sione dignius credit, absente principe, & hoc penitus ignorante, dum in ser-
uicio Christi hostes impugnando desudat, hęc omnia cōmissa dicunt. Vnde
predictus Ioscelinus eorum omniū, ad quos sermo iste peruenit, odiū incur-
rens & indignationē, omniū maledictiones merebatur. Rex uerò fama defe-
rente hoc audiens, sollicitus primū, ne illius occasione scissuræ, maior in no-
stram confusione hostibus patēret introitus, quia regnū in seipsum diuīsum,

C iij iuxta

iuxta uerbum Domini desolabitur: consequenter autem, secundum carnem uterque illi erat proximus. alter enim cōsobrinus materterē filius, alter uero gener, & cui recenter despousauerat filiam; uelox ad partes illas aduolat, dñoc̄ Antiochenorū Patriarcha Bernhardo, fidelem & deuotū cooperatorem se exhibente, pacē optimam inter eos reformatum: eo maxime opportunitatem prestante, quod medio tempore Comes grauem incurrerat ægritudinē, qua periculosisſimē laborans, & facti pœnitēs, Domino se uotis obligauit, quod si uitam indulgeret ei & salutē, dño principi satisfaceret, & ei debitam fidelitatem impendens reconciliaretur: quod factū est. Nam postq̄ plenam adeptus est cōualentiam, prēsentibus dño Rege, domino quoq̄ Patriarcha, reconciliatis eis adiuicē, & plena intercedente gratia, fidelitatē ei manualiter exhibuit, eam deinceps debito tenore cōseruans. Rex autē pace cōposita, Hierosolymam reuersus est. Per idē tempus, Comes Siciliæ Rogerius classem galearū quadraginta multo studio paratā, ad partes Aphricæ dicit̄ direxit̄: ubi earū aduentu præcognito, prouinciales prēmoniti, prouidē se habentes, nullam hostibus nocendi sibi præbuerūt opportunitatē: imo ē conuerso Galeas quas penes se habebāt, studio nō inferiore armantes, prēdictos malefactores suos, infecto negotio abeuntes, cursu celerrimo prosequētes, usq̄ in Siciliam deuecti sunt. quō peruenientes, cum galeis octoginta urbem Syracusanā nobilem & antiquā, longa pace desidē, securam, et nihil tale uerentem, aggrediuntur subito, & protinus occupant uolenter. Impugnata autem urbe, ciues obtruncant gladijs, nemini parcentes sexus intuitu uel ætatis. quibus autem parcebatur, omni morte durior seruitus parabāt. Porrò Episcopus loci cum paucis ecclesiæ clericis ad suburbana fugiens, uix euasit.

Tyri primus Latinorum constituitur Archiepiscopus.

Caput XXIII.

VEre demum proximē subsecuto, quarto anno postquā ciuitas fidei restituta est Christianæ, Rex cum domino Patriarcha, & maioribus regni principibus apud Tyrum conuenientes, de pontifice eidem ecclesię ordinatio cooperunt habere tractatum: tandemq̄ dñm Vuilhelnum, virum uenerabilem, ecclesiæ Dominici sepulchri priorem, natione Anglicū, uita & moribus cōmendabilem, eidem urbi præficiunt. Hic iam, nouit Dñs, non possumus satis gemitus cohobere. nā sicut prouerbialiter dici solet, ubi amor, ibi oculus; ubi dolor, ibi manus: hæc nos premunt altius, & inflicto dolore, præcordia nō sinūt quiescere. Admirātes em̄ illius temporis prudentiā, hæremus in nobis ipsis quasi temeritatē reputantes. Nā qui biennio antequā prædicta ciuitas Christianæ restituereſ libertati, Episcopū sibi cōsecrauerant, ibi postmodū supina & crassa prudētia usq̄ in quartū annū distulerunt eidē Antistitē prouidere, ut interim distractis ecclesijs, & Cathedrali ecclesia mēbris mutilata proprijs, qui primus accederet curā habēs regiminis, cū maledicto homine partē deteriorē acciperet. scriptū est em̄: Maledictus homo, qui partem suam deteriorē facit. Prædecessor tamen ille noster, & qui postea usq̄ ad nos subsecuti sunt, illius maledicti merito declinātes effectū, qui nō ipsi nobis partes fecimus deteriores, sed deteriores factas ab alijs de necessitate suscepimus conditiones: parcat eis Dñs, & ad gehennā non imputet, qui ecclesiā ita traetauerunt. Porrò prædictus bonæ memoriae predecessor noster D. Vuilhelmus, suscepto cōsécrationis suæ munere, à dño Hierosolymitano Patriarcha ut pal-

ut pallium reciperet, in uito et renitente suo eodem consecratore Romā profectus est: ubi à dño Papa Honorio secundo benignè suscepitus, quod petebat obtinuit, cum multa honoriscentia: & de Apostolicarū prosecutione literarum remissus ad propria, quarū hic erat tenor. Honorius episcopus, seruus seruorū Dei, uenerabilibus fratribus suffraganeis, episcopis, clero & populo Tyri, salutē & Apostolicā benedictionē. Venientē ad nos charissimū fratrem nostrum Vilhelmū, Archiepiscopū uestrū, debita charitate recepimus: & quē canonice electū, & à uenerabili fratre nostro Guaremūdo, Hierosolymitanō Patriarcha consecratū accepimus, pallij dignitate, plenitudine uidelicet pontificalis officij decorauimus. Quia uerò de persona sua maximū fructum matri ecclesiae uestre Tyri, Diuina suffragāte misericordia credimus proueniū, ipsum cū gratia sedis Apostolicæ, & nostrarū literarū prosecutione, ad uos duximus remittendū. Vniuersitati ergo uestræ mandando precipimus. quatenus eū benignè recipiatis, & tanq̄ proprio Metropolitano, & animarum uestrarū episcopo, subiectionē, obedientiā & reuerentiā humiliter deferatis. Honorius episcopus, seruus seruorū Dei, uenerabili fratri Guaremundo Hierosolymitano Patriarche, salutē & Apostolicā benedictionem. Suscepimus fraternalitatis tuæ literis, fratrē nostrum Guilhelmū, quem in ecclesia Tyri cōsecrasti Archiepiscopū, benignè suscepimus, & eum dignitate pallij, plenitudine uidelicet pontificalis officij, decorauimus. Suffraganeis etiā ecclesiae suae precipimus, quatenus ei tanq̄ proprio Metropolitano, subiectionem et obedientiam deferant. Data in territorio Barenſi, octauo Idus Iulij. Misit etiam & cum eodē Archiepiscopo, dñm Egidium Tusculanum episcopum, Apostolice sedis legatum (uirum eloquentē et literatū admodum, cuius usq; hodie extant ad Antiochenos epistolæ ualde celebres) per quē Antiocheno Patriarchæ Bernhardo epistolam scripsit, mouēs ut dño Tyrensi suos, quos detinebat, restitueret suffraganeos. ait em̄ inter cetera: Vnde per Apostolica scripta, & per uenerabilem fratrē nostrum Egidium, Tusculanū episcopum, apostolice sedis legatum tibi mandamus, quatenus suffraganeos Tyrensis ecclesiæ sibi restituas: quod nisi infra quadraginta dies, post earū inspectionē literarum, quas ad eos direximus, debitā ei subiectionē exhibuerint, nos ex tunc eos ab officio episcopi suspendimus. Quid autē in cauſa extiterit quod à Hierosolymitano cōsecratus & ei obediens fuerit, cum à tempore Apostolorum usq; ad eum diem Tyrensis ecclesia Antiochenæ sedi subdita dinoscatur, sequens competenti loco subiunctus edocebit tractatus.

Fulco Andegauensium Comes uocatus accedit, eiq; MeleSENDIS primogenita Regis filia
in uxorem datur. Caput XXIIII.

Anno sequenti circa ueris medium, uir illustris & magnificus, D. Fulco Andegauensium Comes, pro quo Rex de communi tam ecclesiastico rum q̄ seculariū principū cōſilio miserat, ad hoc ut ei dominā Melisendā priuogenitā suam uxore daret, apud Acconensem urbē applicuit cū honesto nobilium comitatu, & apparatu opes regias excedente. Venit etiā et cum eo D. Vilhelmus de Buris, Regius Constabularius, qui statim à dño Rege, de hostium uinculis educito, ad citandum p̄dictū Comitem, cum quibusdam alijs nobilibus directus fuerat. Fuerat autem abeunti datum in mandatis, ut

C iij in ani-

in animam Regis & regni principum cōfidenter iuraret, quod ex quo regnū sospes attingeret, intra quinquaginta dies, ei primogenita Regis filia cū spe regni post eius obitū, traderetur: cui postq̄ applicuit, statim sine dilatione, iuxta leges pectorū, ante sanctam Pentecostes in proximo suutræ celebritatē, prædictam filiam suā lege tradidit maritali, eisq̄ urbes geminas Tyrum & Ptolemaidam, in uita sua tradidit possidēdas, quas usq; ad eiusdē Regis obitum possederunt. Astigit autem predictus Comes tanquam uir prouidus, & discretus, domino Regi in uita sua, fideliter in negotijs regni ingrediens et egrediens, filij deuotè implens officium: & ea quibus solent comparari amici merita, in obsequijs domini Regis, in eo non fuerunt oculosa.

Guaremundus Hierosolymorum Patriarcha moritur. Stephanus ei substituitur. Inter Regem & Patriarcham questiones oriuntur difficiles. Caput XXV.

Eodem anno D. Guaremundus bonæ memoriae Hierosolymitanus Patriarcha, dum in pago Sydoniensi presidiū quoddā, cui Helhacer nomine, ob sideretur, quod à quibusdā detinebat p̄donib; mortis cauſa collecta, ægritudine correptus ualida, Sydonē deportatus est: ubi inualeſcēte ægritudine, conditioni mortaliū satisfaciens, uiā uniuersæ carnis ingressus est, cum Hierosolymitanæ quasi annos decem p̄fuisset ecclesiæ. Cui substitutus est uir quidā secundum carnem nobilis, sed uita et morib; multo nobilior, Stephanus nomine, Abbas sancti Ioānis de Valea, qui locus in urbe Carnotensi habetur. Erat aut̄ ipse Carnotensis genere, dñi Regis Balduini consanguineus. Hic eiusdem ciuitatis, ante conuersiōne suam, in equestri ordine & habitu fuerat Vicedns: postmodū seculo renunciās, habitum religionis in predicto claustro suscepit: demū suffragātibus meritis, ad regimen ecclesiæ eiusdem promotus est. In adolescentia liberalibus disciplinis cōuenienter instruētus. Qui cum orationis gratia & deuotionis intuitu Hierosolymā uenisset, ibiç transitū expectans, morā faceret, contigit quod post exequias domini Guareundi Patriarchæ, dū clerū & populus de substituendo pastore tractarent, cōmuni omniū uoto electus est. Postq; ergo consecratus est, coepit aduersus Regē quæſtiones mouere difficiles, allegās, loppensem ciuitatem ad ius suū & ecclesiæ Dominicæ resurrectionis pertinere: ipsamq; sanctā ciuitatem post captam Ascalonā eodem modo ecclesiæ cessurā, de iure cōfirmans. Erat aut̄ homo magnificus, in proposito cōstans, honestæ conuersationis, iuris sui sollicitus perleutor. Vnde inter eum & dñm Regem graues exortæ sunt inimicitiae: quarū tamen, mors immatura finem dicitur fecisse, nam non completo biennio, in fata concessit. Opinantur nonnulli, eum ueneno dato interiisse: sed nōs pro certo id cōpertum non habemus. Tradit̄ tamen, quod dum in lecto supremē decubaret ægritudinis, & Rex ad eum uisitandum esset ingressus, & ab eodem de eius statu quereret, ita responderit: Sic est nobis in præsenti, domine Rex, sicuti uultis.

Rex, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, fines Damascenorum ingrediuntur: sed confusi, exercitus parte amissa, redeunt. moritur Stephanus Patriarcha. Vuilhelmus ei substituitur. Caput XXVI.

Anno sequenti Hugo de Paganis, Magister militiæ Templi primus, & quidā alij uiri religiosi, qui à domino Rege, & alijs Regni principib; missi

missi fuerant ad occidentales principes, ut in nostrum subsidium populos ex-
 citarent, & ad obsidionem Damascenæ urbis, potentes specialiter inuitarent,
 reuersti sunt? plurimaq; nobilium uirorum turba, uerborum illorum fidem
 secuti, in regnum uenerant, unde de eorum confisi uiribus & opera, ex con-
 dicto conuenerunt omnes Orientis principes Christiani, dominus uidelicet
 Rex Balduinus, D. Fulco, Comes Andegauësium, dominus Comes Tripo-
 litanus, D. Boamundus iunior princeps Antiochenus, D. Ioscelinus senior
 Comes Edissanus: hi omnes cōmunicato cōsilio, collectis undiq; copijs mi-
 litaribus & subsidijs cōuocatis, instructis agminibus certatim properant, ut
 egregiam & nobilem Damascenorū ciuitatem obsideant, atq; uiolenter ad de-
 ditionem compellant, aut armis cōminus expugnēt. Sed tantis conatibus ex
 occulto (iusto tamen iudicio) diuina occurrit prouidentia, nā cum fines Da-
 mascenorū prosperis, Deo duce, adhuc successibus attigissent, peruenientes
 ad locum, qui dicitur Megesaphar, separauerūt se ab exercitu, inferioris ma-
 nus homines, quibus in castris id solet esse officij, ut pro uictualibus necessa-
 rīs q; tam ad usum hominum quam iumentoū alimentis, suburbana longe
 lateq; uagantes se porrigerent. quibus ad custodiā datus est D. Vilhelmus
 de Buris, cum equitibus mille. Porrò illi, sicut in talibus solet esse cōsuetudo,
 separati ab inuitem, omnem coepérūt regionem temere perlustrare, studiosè
 seorsum & sine consortibus incedentes, ut quod quisq; reperiret cæteris non
 cōmunicans, sibi propriū uendicaret. dumq; circa hęc detinerent occupati,
 & suburbana effringētes spolia ad suos cōportare nituntur, imprudenter ni-
 mis coepérunt se habere, & militarē transgredi disciplinā. Quod audiens Da-
 mascenorū princeps Doldequinus, sperans sicuti accidit, incautos eos, & lo-
 corū ignaros, si subito cum suis irrueret, posse conficere, assumptis sibi ex o-
 mni numero suorū expeditissimis, & re militari prudentioribus, subita con-
 gressione nostros qui pabulatū, ut prædiximus, incaute processerāt, adorit:
 et imparatos, alijscq; studijs dantes operā, facile uertit in fugā: dispersos spar-
 sim per agros, obtruncat: nec insequī desistit, donec tam uulgas quam robur
 egregiorum, qui eis ad custodiā deputati fuerant, in fugam cōuertit, pluri-
 bus ex eis interemptis. Quo cōperto, nostri qui in exercitu erant, ad tantam
 propulsandam iniuriā, & ad ultionem prosequendam parati, arma corri-
 plunt, hostibus obuiā, uiriliter, obstinati animis & indignatione nimia
 accensis, ire parant: cū subito uirtus Diuina (qua inuita, hominū nō satis pro-
 mouētur negotia) tantā imbrium misit intemperiem, tantam aëris caliginē,
 tantam uiarū, propter aquarū abundantiam, difficultatē, ut uix de uita cui-
 quam (insolita aëris inclemētia perurgente) sperare liceret. Caliginosus em̄
 aër & imbrium densitas, uentorum etiam irregularis concursus, tonitrua &
 coruscationes, idipsum multo antē significauerant. Sed ignara futuri mens
 hominum cæca, reuocantem non exaudiuit Diuinam longanimitatem: sed
 ea inuita, quod impossibile est, procedere nititur. Vidētesq; pro peccatis eo-
 rum immissam aëris intemperiem, reuocant de necessitate propositum: &
 mutatis conditionib; , qui hostibus primum terribiles, nimiumq; suspecti
 aduenerant, nunc hoste quieto & etiam superiore facto, sibijsplis oneri erant,
 & ad propria redire uictoriā reputabant immensam. Igitur octauo Idūs
 Decembris,

Decembris, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo, regni domini Balduini duodecimo. accidit hoc, in eodem ferè loco, ubi quadriennio prius insignem & cunctis memorabilem de eisdem hostibus idem Rex obtinuerat palmanū. Mirabile est, & uerè mirabile, & supra opiniones hominū, quod de sua uirtute præsumentes humilias æterne Saluator: & qui in homine confidunt, & carnem ponunt brachium suum, iaculo tuæ maledictionis meritis exigentibus confodis: adiutorē non querens, ecclorū gloriæ participem. Tu enim dixisti, benedicte Domine: Gloriam meam alteri non dabo, mihi uindictam & ego retribuam. Percutiam & sanabo, & ego uiue refaciā, & non est qui de manu mea possit eruere. Et uerè Domine. nam dum Rex solis regni sui uiribus, & propria usus militia, superabundanti Diuinæ gratiæ se cōmisit totum, de hostibus sœpe insperatos reportauit triumphos: ubi uero multitudine confidens, hominis opera se sublimari posse præsumpsit, multiplicatis auxilijs de mortalium cœpit uirtute cōfidere, gratiam subtrahens, eum suis conditionibus reliquisti. Abiit enim in multitudine confusus, qui in paucitate, Domini fretus auxilio, de hostibus facile consueverat triumphare. Sic ergo temporis diuinitus immissa abacti intemperie, & coelis contra eos impugnantibus, nec de suis qui hostium gladiis reciderant sumpta est ultio, nec propositum effectui mancipare potuerunt. His ita gestis, nostri principes ab alterutro diuisi, impossibile credētes quod inceptum prius opus facile posset de cætero continuari, ad propria sunt reuersi. Mortuus est interim piæ memoriarū dominus Stephanus, Patriarcha Hierosolymorum: cui successit dominus Vuilhelmus, prior ecclesiæ Dominici sepulchri, uir simplex, modicè literatus, forma decorus, moralitate commendabilis, Flamingus natione, de eo loco qui dicitur Mechlinia, Regi, regniq; principibus & populo uniuerso multum acceptus.

Boamundus Antiochenorum princeps, in Cilicia circa Mamishram occiditur. Rex Antiochiam properat.

Boamundi uxor patrem aduenientem tentat repellere: sed ciuium opera Regi traditur ciuitas, expulsa principissa.

Caput XXVII.

POstquam igitur dominus Boamundus, regis gener, princeps Antiochenus, ab ea expeditione rediens in suam se recepit prouinciam, Rodoam maledictionis filius Alapius princeps, Turcorum dominator potentissimus, fines Antiochenorum ingressus est. Cui cum dominus Princeps, uolens eum à suis arcere finibus, obuiam properasset, in Ciliciam descēdit, alijs etiam tractus cauissimis, quæ domesticam & familiarem habebant rationem. Vbi cum in loco qui dicitur Pratum palliorum, in campestribus latè patentibus castellatus est, hostium irruente subito multitudine, suis eum destituētibus gladiis, cōfossus interiit. Magnus Princeps, & Deo si uixisset amabilis, nisi mors immatura et sors inuida humanis eum subtraxisset rebus: quo casu populus Antiochenus mente plurimū consternatus, qui sub illius regimine tutum per longa tempora se arbitrabatur posse cōseruari, & de eius adolescētia supra id quām expediret præsumebat, in recidiuas iterum incidentes querimonias, ut sine principis officio iterum hostibus præda fierent, communi cato consilio regem Hierosolymorum uocant. Quod postq; dñō Regi nunciatum est, facti nouitate permotus, timēs ne præducis defectu prædictæ regioni

gioni deterius aliquid contingere, dimissis proprijs cecepit aliena curare nil
 reputans à se alienum, quod Christianis principibus accidisset: dignū etiam
 existimatis sua sollicitudine, quicquid populo Christiano per labores suos
 posse uideretur accedere, citatis gressibus Antiochiā properat. Interea eius
 filia morte mariti cognita, nequam agitata spiritu, rem cōcipit nephariā, an-
 tequam quicquam de aduentu patris præsentiseret. Ut statim sibi præpa-
 raret tranquillorem, & effectui manciparet propositum, ad quendam Tur-
 corum potentissimum Ducem, nomine Sanginū, nuncios dirigit, eius ope-
 ra sperans inuitis patribus & universa plebe Antiochiam sibi in perpetuum
 uendicare posse. Erat autem eidem ex domino Boamundo bone memoriae,
 unica filia, cuius non multa apud matrem uidebatur esse gratia: illuc enim to-
 ta matris properabat intentio, ut uel in uiduitate cōsistens, uel ad secunda uo-
 ta demigrans, principatum exheredata filia, perpetuò possideret. Miserat au-
 tem & prædicto nobili uiro, per quendam familiarem suum, palefredum al-
 bissimum, argento ferratum, freno & cæteris argenteis phaleris redimitum,
 exametho coopertum albissimo, ut in omnibus candor niueus consonaret:
 qui nuncius in itinere casu interceptus, & in domini Regis constitutus præ-
 tentia, facti seriem confessus, uiarum suarum fructus colligens, supremo sup-
 plicio uitam finiuit. Rex Antiochiam ob prædicta quæ acciderant infortu-
 nia properans, illucq; perueniens in ciuitatē, filia prohibente, non est admis-
 sus, cauteriatam enim timens conscientiam, etiam patris arbitriū uerebatur.
 suis ergo complicibus, & quos pecunia corruperat ciuitatem tradens, omni-
 no resistere moliebatur, & tyrannidem suam liberius exercere. Sed accidit
 longe secus à proposito, nam in eadem ciuitate erant uiri timentes Deum, in-
 fanientis fœminę contemnentes proteruiam: quorum unus erat Petrus Lat-
 nator, monachus sancti Pauli, & Vilhelmus de Aduersa. Hi consortibus
 alijs, dominum Regem occultis uocant internuncijs, et ex condicō dominū
 Fulconem, Andegauensem Comitem, in porta Ducis locant: dominum ue-
 rō Comitem Ioscelinū, in porta sancti Pauli. deinde adytis reseratis, Regem
 introducūt. Quo cognito, principissa in arcem cōtendit, unde postmodum
 à prudentioribus & quibus plenam fidem habebat euocata, ante patris præ-
 sentiam se constituit, eius arbitrio paritura. Pater uero, licet pro cōmesso gra-
 uiorem aduersus eam indignationis motum conceperat, tamen interuenien-
 tum prece deuictus, & paterno non destitutus affectu, recepta Antiochia,
 ne filia simile aliquando attentaret, Laodiceam & Gabulum urbes mariti-
 mas ei concessit, quas tamē maritus supremo iudicio ei ob donationem pro-
 pter nuptias destinauerat. Ordinatis igit̄ illius ciuitatis negotijs & cura prin-
 cipibus concessa, reuocante eum domestica sollicitudine, Hierosolymam re-
 versus est: sumptis tamē prius, tam maiorum quam minorum fidelitatibus,
 & corporaliter iuramentis: quod uel eo uiuente, uel post eius obitum Antio-
 chiam cum suis pertinentijs, Constantiæ pupillæ, domini Boamundi iunio-
 ris filiæ, fideliter conseruarent. Verebatur enim propriæ filiæ suæ ma-
 litiam, ne prædictam pupillam tentaret, sicut & prius fe-
 cerat, exhaeredem facere.

Rex Hierosolymam reuertitur, ualida corruptus ægritudine moritur. cum alijs regibus in ecclesia
Dominici sepulchri tumulatur. Caput XXVIII.

Rex mortuus

Reuersus ergo Hierosolymam, decidit in grauem nimis ægritudinem. *xv*
densq; sibi mortis imminere diem, egressus de proprio palatio, supplex
& humilis in conspectu Domini, Regio statu deposito, in domū domini Pa-
triarchæ, quia loco Dominicæ resurrectionis erat uicinior, se trāsferri præce-
pit: spem habens in eo, qui mortem ibi deuicerat, quod suæ resurrectionis fa-
ceret eum partipem. Ibiq; accitis filia & genero, pueroc; Balduino iam bi-
mulo, coram positis domino Patriarcha, & ecclesiarum prælatis, & de prin-
cipibus nonnullis, qui forte aderant, regni curam & plenam eis tradidit po-
testatem, more pñ principis paterna ei benedictione indulta. Ipse uero Christi
uerus confessor, habitum religionis assumens, et uitam regularem profes-
sus, si uiueret, ei qui spirituum pater est, tradidit spiritum: cum pñs princi-
pibus, auctore Domino, pñmia percepturus. Mortuus est autē anno ab in-
carnatione Domini, millesimo centesimo tricesimo primo, regni uero eius
tertio decimo, mense Augusto, uicelima prima die mensis. sepultus est autē
inter predecessores suos pñ recordationis reges, sub monte Caluariæ, antelo-
cum qui dicitur Golgotha, multa suorum cura & solennibus obsequijs, re-
gia dignis magnificentia. Cuius usq; in præsentem diem ab egregiam fidem
& opera insignia, memoria est in benedictione apud omnes.

L I B E R D E C I M V . S Q V A R T V S

Quibus moribus & quibus maioribus editus dominus Fulco, tertius Hierosolymo-
rum Rex. Caput I.

Fulco Comes regis
genus fit ut & so-
nus simus

Ocato igitur ex hac luce domino Balduino, Hierosolymorū
& Latino rege secundo, qui cognominatus est de Burgo, suc-
cessit in regno dominus Fulco gener eius, Comes Turonen-
sium, Caenomanensis & Andegauensis, cui prædictus
dominus Rex filiam suam primogenitā Melisendam nomi-
ne dederat uxorem, ut præmisimus. Erat autem idem Fulco uir ruffus, sed
instar Dauid, quem inuenit Dominus iuxta cor suum, fidelis, mansuetus, &
contra leges illius coloris affabilis, benignus, & misericors. in operibus pie-
tatis et eleemosynarum largitione liberalis admodū, secundum carnem prin-
ceps potens & apud suos foelicissimus: priusquam etiam ad regni uocaretur
gubernacula, rei experientissimus, & in bellicis sudoribus patiens & prouid-
lus plurimum, statura mediocri, sed iam grandævus, & plus quam sexageli-
num agens annum. Inter alios quos lege mortalitatis patiebatur defectus,
fluidam & labilem habebat memoriā, ut suorum domesticorum etiam nō
teneret nomina, nec uultus nisi paucorū agnosceret, ita ut de eo cui paulo an-
tē supremum impenderat honorem, & familiaritatis gratiam, diligēter post
modum quereret, quis nam esset, si ex improviso se præsentem daret. Vnde
alijs se defensores dare proposuerant, & ipsi patrono apud eum indigerent.
Pater huius, Turonensis & Andegauensis Comes, Fulco etiam dictus
est, &

est, & cognominatus Rechin, qui uxorem duxit sororē domini Amalrici de
 Numfai, nomine Berteleam: unde duos suscepit filios, Fulconem istum, de
 quo nobis est sermo, & Ganfredū Martel: & filiam unam, Hermingerdam
 nomine, quę prius fuit uxor Pictauiensium comitis Vuilhelmi: à quo spreta,
 & contra matrimonij leges abiecta, ad comitem Britanniæ se cōtulit, eiq; af-
 fectione adhaesit maritali: ex quibus natus est Conanus, eiusdem Britanniæ
 comes, qui cognominatus est Grossus. His ergo tribus liberis apud prædi-
 cium Fulconem seniorem editis, mater spredo marito, ad regem Francorum
 Philippum se cōtulit: qui etiam abiecta uxore sua legitima, eam suscepit thori
 participem, curarum sociam, & eam affectione postea tractans maritali, con-
 tra leges ecclesiasticas, inuitis, & multum renitentibus regni eius episcopis,
 simul & principibus, apud se detinuit. ex eaq; suscepit filios Florum, Philip-
 pum, & Ceciliam, de qua superius fecimus mentionem: quę prius Tancredi
 Antiochenorum principis uxor fuit, postmodum eo defuncto, D. Pontio
 Tripolitano Comiti, uotis usq; secundis, adhaesit. Praefatus uero Fulco, senio-
 ris Fulconis filius, patre iam defuncto, uxorem duxit filiam comitis Cono-
 manensis Helię, Guiburgem nomine: ex qua suscepit duos filios, & filias
 totidē. Huius autē matrimonij fuit causa mater. nam dum ibi adolescens in
 curia comitis Pictauiensium domini sui pincernæ fungereb̄ officio, audita fra-
 tris primogeniti morte, ab eodem comite captus est, & uinculis mancipatus,
 occasione quorundā castellorum, quę ab eo contēdebat uiolēter eripere, quę
 pater eius & frater in finibus prædicti comitis iure hæreditario, sed de feudo
 prædicti comitis diu possederāt. Quod audiens mater, quę iam ab eius patre
 multo antē diuerterat, & ad D. Francorum regē se cōtulerat, maternis mota
 uisceribus, apud D. regem supplex implorauit & obtinuit, quod filius eius à
 uinculis absolutus, paternę restitueret hæreditati. insuper etiā effecit, ut suprà
 nominati comitis Helię unicā filiam, cum eius omni hæreditate, D. rex eius fi-
 liu uxorē concederet: ex qua, ut prædictimus, duos filios genuit, & filias in eo-
 dem numero. Primogeniti nomen fuit Ganfredus, qui patri successit in eodē
 Comitatu: cui senior Henricus, rex Anglorū potētissimus, filiam unicā Ma-
 haldam nomine, D. Henrici Romanorum imperatoris uidiā, uxorē dedit.
 ex qua idem Ganfredus tres suscepit filios: Henricum, qui nūc Anglie regnū
 prudenter administrat: & Gaufridum, qui cognominatus est Plantagenest:
 & Guillhelnum, qui dictus est cognomento Longaspata. Nomen uero se-
 cundi, eiusdem D. Fulconis filij, materni auti nomen referentis, Helias: cui To-
 taldus Comes Bergensis filiam suam unicam uxorem dedit, spōdens, quod
 si de cætero uxorē non duceret, omnem hæreditatē suam cum omni integri-
 tate in eum moriens translaturus esset. Pactorū tamē immemor, & promis-
 forum prodigus, duxit uxorem, sororē Comitis Patritij, nobilis de Anglia
 uiri, ex qua plures suscepit liberos: unde prædictus Helias ab eius hæreditate
 contra spem factus est alienus. Nomina autem filiarum alterius: Sibylla, quę
 inclito & nobili uiro D. Theoderico Flandrensiū Comiti nupsit, ex quibus
 ortus est Philippus, qui hodie Flandrensum procurat comitatum. Nomen
 secundæ Mathildis, quae prædicti Anglorum regis Henrici filio desponsata
 fuerat: sed antequam conuenirent, sponsus in Angliam nauigans, naufragiū

D passus

ad 1131 fulcro us
huc solimis

passus, pelago submersus est. Eius uero sponsa, perpetuum uouens coelibatum, in claustro puellarum religioso admodum, apud Fontem Ebrandi, sanctimonialem perpetuam uitam duxit.

*Quod antequam uocaretur a domino Balduino rege, causa peregrinationis Hierosolymam uenerat:
et de eius in regem promotione. Caput II.*

Praedictus igitur Fulco uxore defuncta, Hierosolymam deuotionis gratia, priusq; a D. rege uocare, petierat: ubi magnifice plurimū in Dei seruitio se habens, populi uniuersi gratiā & domini Regis, & uniuersorū principum familiaritatē plurimā, meritis exigētibus acquisiuit. quippe qui centum equites per annum integrū in regno suis habuit impēs: tandem lospes ad propria regressus, filias nuptui, filios autē matrimonio collocās, Comitatum suū optimo statu cōposuit: dumq; strenuē & prudēter annos aliquot post suum reditum suis incumbit negotijs, ecce D. Rex Hierosolymorum de successione sollicitus, uidelicet apud quē primogenitā suam nuptui collocaret, post multam deliberationem, de cōmuni uniuersorū principum cōsilio, sed & de populi fauore, quosdā de principibus suis, dñm uidelicet V uilhelmu de Buris, dñm Guidonē Brisebarre, ad praeeditū dirigit Comitē, inuitans eum ad filiae nuptias & regni successionē. qui cōpositis rebus et ordinato Comitatu, data benedictione liberis suis, assumens sibi de honestis proceribus suis, iter ueniendi ad dñi Regis uocationem arripuit. cui postq; in regnū ingressus est, statim intra paucos dies, sicut ex pacto tenebat, primogenitā suam, ei matrimonio copulauit: conferens eidem dotis nomine, duas ciuitates marītimas, Tyru et Ptolemaidā. quas quidē triennio possidens, continuo Comes sicut ante uocabatur. Defuncto igitur domino Rege, undecimo Cal. septembris, anno ab incarnatione Dñi, m. c. x x x i. idem Comes cum predicta uxore, octodecimo Cal. Octobris in die exaltationis sanctæ Crucis, in ecclesia Domini sepulchri, a domino Vuilhelmo, bonæ memoriae Hierosolymorum patriarcha, solenniter & ex more coronatus & consecratus est.

Senior Ioscelinus Edissanorum Comes, eger in lectica hostibus occurrit, et obtenta uictoria carne soluitur. et de filio eius Ioscelino. Caput III.

Per idem tempus D. Ioscelinus Comes Edissanus, longa ægritudine satiatus, lecto decubans, mortis imminentem expectabat diem. Ceciderat enim anno proximè præterito circa partes Alapiæ, super eum turris ex crudelibus lateribus cōpacta: quam cum hostibus in ea inclusis facilius caperet, suffodi fecerat, suffossa subito corruens, incautū oppresserat: unde eum sui cum multo labore, quasi sepultū & contritis artibus, uix eruerunt. quo languore multo tempore maceratus, adhuc egredi nitentem detinebat animam. cum ecce nuncius aduolans, Soldanum Iconensem obsedisse quoddam eius castrum, cui nomē Cressum, nunciat. Quo audito, uir magnanimus, sicuti erat corpore debilis & prorsus impotens, sed mente ualidus, filium præcepit ad se iterum euocari, iniungēs ei, ut sumpta secum militia regionis illius uniuersa, hosti suprà nominato uiriliter occurreret, & locum patris suppleat impotentis. Ille uero obijciens, quod prædictus Soldanus in graui multitudine dicetur aduenire, respectu tantarum uirium paucos se habere, coepit se excusare: unde Pater, pensata pusillanimitate filij, & ex eo uerbo qualis futurus esset

esset colligens, militares præcepit conuocari copias, & populū regionis universum. Quibus paratis, sibi parari lecticam mandatet in eam ascendens, hostibus occurrit, doloris oblitus & impotentiae. in qua cum aliquantulum cum exercitu processisset, nunciat ei unus de magnatibus regionis, Ganfridus, cognomento Monachus, Soldanū auditō eius aduentu, obsidionem à castro dimouisse predicto, & iter ad redditum maturasse. Quo auditō comes, lecticam qua gestabatur, ad terram deponi iussit, et erectis in cœlū manus, & deuoto sp̄itu, Domino cum suspirijs & fletu gratias agens, quod in novissimis suis eū ita benignè misericors Dominus tanta gratia uisitasset, quod seminecīs, & in ipsis mortis uestibulis cōstitutus, adhuc hostibus Christianæ fidei esset formidabilis, in gratiarum actionibus ultimum coelo tradidit spiritum, relicto filio æquiuoco suo, sed à paterna gloria degenerē plurimum, & eodem uniuersorū bonorū ex aſſe hærede instituto. Fuit aut̄ idem Ioscelinus iunior, ex sorore Leuonis Armenij, uiri inter suos potētissimi, natus: pusillus statura, sed mēbris plenioribus, robustus ualde, carne & capillo niger, facie habēs latā, sed ē morbo qui uulgò uariola dicit̄, cicatricibus respersam: oculis tumentibus, naso prominente, uir liberalis, & militaribus actionibus cōspicuus: sed cōmessionibus & ebrietatib. supra modū deditus, uenereis operibus, & carnis deteruiens immunditjs, usq; ad infamiæ notam. Hic nobilem corpore, sed moribus nobiliorem, Vuilhelmi de Sauona uiduam, nomine Beatricem, uxorem duxit: ex qua filium tertium Ioscelinum suscepit: & filiā, quę prius uxor sūit Rainaldi de Mares, postea D. Almarici comitis Iopensis, qui postea sūit Hierosolymorum rex. Vnde natus est Balduinus Hierosolymorum rex sextus, & Sibylla soror eius. Hic autem, ut in inferioribus dicetur, ignominia & peccatis suis exigentibus, uniuersam regionem, quam pater suis congruo rexerat moderamine, perdidit.

Rex uocatur ab Antiochenis: & malitia principis aperitur.

Caput IIII.

Anno igitur primo domini Fulconis, cum esset tam ciuitas, quam tota regio Antiochena principis destituta solatio (mortuus em̄ fuerat ante dominum regem dominus Boamundus iunior, unica filia hærede relicta) timentes magnates illius regionis, ne protectoris defectu prouincia illa hostiū patēret insidijs, dominum regem ad se uocant, ut partium illarum curam gereret, & omnia ad suam reuocaret sollicitudinem. Vxor enim principis predefuncti, D. regis Balduini filia, dominæ Melissendis soror, mulier callida supra modum, & malitiosa nimis, quosdam habebat suorū cōmentorum fautores, quibus cooperantibus, circa principatum malignari studebat: uolens uniuersam regionem, filia quam ex marito suscepserat, exherede facta, uendicare, & sic demum obtento principatu, pro arbitrio suo ad secunda uota migrare. Pater autem eius dum uiueret, statim defuncto marito, hæc eadē machinantem industrie satis præuenerat: & eam ui electam ab Antiochia, iusserat esse contentam eo, quod maritus nomine donationis propter nuptias in eam cōtulerat, duabus uidelicet urbibus maritimis, Gabulo & Laodicea. Illa porr̄ patre defuncto, putans congruam inuenisse se opportunitatem, ad prius conceptum iterum aspirabat propositum. Horum autem studiorum complices munerū largitione, & promissis amplioribus, quosdam potentiores

Dij ores

ores effecerat, Vuillhelmu uidelicet de Sehunna, Garentoris fratre, & Poti-
tium comitem Tripolitanum, necnon & loscelinum iuniorem Edissanu co-
mitem. Quod timentes regionis illius magnates, studio quo poterant, eius
impr̄is moliminibus obuiam se dare nitebantur. Vnde & dominum regem
(ut pr̄emissimus) eo citauerant intuitu, ut in his eum haberent adiutorem, &
regioni rectoris solatium non deesset.

*Properante Rege Antiochiam, comes Tripolitanus se opponit: sed à Rege deuincitur. Res Antio-
chena in tuto collocatur.*

Caput V.

AVdita igitur Antiochenorum legatione, & super regionis illius turba
quam periculosa nimis, metuebat: motus D. rex, uehemēter ad illorum
uocationē properans, usq; Berythum peruenit. Sed comite Tripolitano per
terras suas illi transitum prohibēte, assumpto sibi Anshelmo de Bria, nobili
uiro, & fidelī suo, usque ad portum sancti Symeonis nauigio peruenit: ubi d
occidentes nobiles & potentes Antiochenorū proceres, in urbem eum in-
troduxerunt, eius imperio subiçientes uniuersam regionē. Comes aut̄ Tri-
politanus, licet D. regis sororē haberet uxore, ut s̄æpe dictum est, tamen festi-
nus post regem, ad partes se contulit Antiochenas, ut gratia Principissæ, cu-
ius muneribus corruptus dicebāt, eius actibus se exponeret. Habebat autem
idem comes in partibus illis duo castra, Arcitanū uidelicet, & Rugiam, quæ
pro uxore possidebat. Dederat eñ ei D. Tancredus piæ in Christo recorda-
tionis moriens uxori, causa donationis propter nuptias. Hæc comes armis
cōmuniens & militia, ccepit inde D. regem & suos molestare. Quod Antio-
cheni egrē nimis ferentes, regē persuasionib. impellunt, ut illi occurrens, eius
sumptuosos refrenaret impetus. Qui eorum uerbis acquiescens, memoriu-
riarū quas ueniens eo translitū prohibente pertulerat, illuc cum omnib. quas
habere potuit copijs, contendit. Factum est autē, quod circa prænominatam
Rugia conuenientes, instructis utrinq; aciebus, hostiliter cōmitterent, & diu
ancipiūt euentu congrederent adinuicē. Tandē rex factus superior, comitem
cū suis in fugā uertit: & cōfectis agminib. multos de eius cepit militia, et con-
iectos in uincula Antiochiam perduxit: tandem per uiros industrios & fideles
pacis interpretes, recōciliatis adinuicē rege & comite: resignatis comiti quos
rex ceperat de suis militibus, regionis status in meliorē uidet deuenisse condi-
tionē. Timentes tamen illius prouincię prudentiores, ne D. rege ad propria
uerso, intestinis regio cōcutere seditionib. & sic hostib. amplior ad nocendū
patēret occasio, regē profulis orāt precibus, quatenus morā apud eos faceret
longiorē. Rex autē cōsiderans per Dñi misericordiā regnū suum in tuto collo-
catum, plena tranquillitate gaudere: & eam in qua erat, rectoris plurimū indi-
gere patrocinio regionē, benignè annuit, & tam urbē q; adiacentia cōmuni
procerū cōsilio cōgruo moderamine disponēs, quantā rebus proprijs & ex-
actam magis, ut ad optimū statū cuncta proucheret, impēdebat sollicitudinē.
Vnde omniū gratiā ciuiū, & etiā principū, qui in fidelitatis perseuerabant de-
bito, sibi comparauerat debito cumulationē. Collocatis itaq; eorum in tuto
rebus, & negocijs ordine congruo dispositis, cum iam per tempus aliquot,
prout necessitas eorum uidebāt exigere, moram fecisset necessariā, reuocāte
eum domesticorum cura, reuersus est in regnum: cura principatus nobili &
industrio uiro Raynaldo, cognomento Mansuer, commissa.

117

Iterum ab Antiochenis Rex euocatur. Sanguinus in finibus Tripolitanis castrum quoddam obsidet:

Rex sororis intercruentu, obsidionem soluit. Caput VI.

Procedente autem tempore, dum idem rex in regni à Deo sibi cōmissi ui
riliter desudaret necessitatibus, & Marthę more, circa frequēs ministeriū
eius negocia sedula prouisione percurreret, adest nuncius ex parte Antioche
horum, referens infinitā Turcorū manū ē sinu Persico, & uniuerso Orientali
tractu, flumine magno Euphrate trāsmisso, circa partes Antiochenas in mul
titudine graui cōsedisse. Quo auditō, de statu sibi cōmissi principatus, et salu
te in eo degentiū, plurimū anxius: eoç̄ maximē, quia omnē spem suam in eo
proiecerāt; nihilominus etiā & inde sollicitus, quod prouerbialiter dici solet,

Nunc tua res agitur, paries cum proximus ardet,

Intelligens finitimorū defectum in suū redundare periculū, decernens fra
tribus auxilio indigentib. subsidia ministrare, opus esse honestū: accitis sibi
de regno uniuerso equitū peditumç̄ auxilijs, ad iter accingit, illuc cum omni
celeritate contendens: dumç̄ in profiscendo cum suis agminib. Sydonem
usc̄ peruenisset, ecce soror eius, domina Cecilia Comitissa, Pontij Tripoli
tani comitis uxor, flebilia nūnciat, dicens: Sanguinum Alapię principē, Tur
corum potentissimum satrapam, in multitudine uirtutis suæ, in prēsidio quo
dām suo, cui Mons Ferrandus nomen, maritum suum obsedisse. Orat ergo,
& urgentissima instantia, semineo more, roget, quatenus cæteris ad tempus
dilatis, quæ non tantam exigerent diligentiam, negocij, marito in angustijs
posito mature subueniat. Cuius nīmia rex motus instantia, dilato ad modi
cum priore cæpto, illuc dirigit acies, assumptis de comitatu nōnullis, qui reli
cti fuerant de comitis expeditione militibus. Audiens igit̄ Sanguinus, D. re
gem ad soluendā obsidionē properare: habito cum suis consilio, quid utilius
uidere, obsidionem gratis soluit, cum suis legionib. ad propria reuersus.

Rex Antiochiā properat: qui cōuenerant, in fugā uertuntur, hostiū spolijs ditantur Antiocheni. Cap. VII.

Hac itaq; domino Comite interim expedito, Rex sollicitudine liber, ad
ceptum redit opus, & Antiochiam, sicut prius proposuerat, maturatis
festinat itineribus. Accidit ergo eius aduentu, quod Antiocheni ei obuiam
exeentes, cum omni gaudio tantum hospitē excipiunt, spem habentes, quod
per eius industriam hostium, qui aduenire dicebantur, uiolentiam tolerare
possent sine periculo. Non enim multum proficere consueuit, licet ingens fue
rit sine duce multitudo: et cohortes numeroſe sine rectore, quasi arena sine cal
ce uix solent sibi cohærere. Nūncia ſinterea consonantibus rumoribus & fa
ma celeberrima, quod hi qui Euphratē trāfijſſe in manu robusta, et apparatu
copioſo nīmis dicebant, adiunctis sibi quos circa fluuiū, locorum peritīs, in
uenerant, in finibus Alapiæ castra locauerant, regionē totā improuisis incur
sionibus depopulaturi. Conuenerant porrò ex omnibus conterminis finib.
in locum unum, cui nomen est Canestrinū, unde collecta omni multitudine,
consilio eorum qui locorū habebant peritiā, ex improuiso per omnē prouin
ciam irruptiones facturi: quo cōperto, D. rex cōuocatis ex omni principatu
militaribus copijs, cum suis quos secum habebat familiaribus, egressus An
tiochia, circa castrum Arenæ castrametatus, substitit prudentis more (quia
male cuncta ministrat impetus) per dies aliquot, ut hostes qui maiores dice
bantur habere copias, suos pugna laceſſerent, aut alio quouis modo conce

D ij ptum

ptum aperirent propositū. Videntes aut̄ quod nihil tale molirentur, sed secū in castris moram quietā agerent, adhuc fortasse maiora præstolantes suffragia, irruit super eos repente; & incautos reperiens, ante quā arma possent corripere, gladijs instat, perforat lances. uix paucis conceditur equorum beneficio, ceteris interemptis fuga, mortem euadere. Relictis igit̄ castris omni commoditate & uaria suppellectile repletis, cæsisq; ex eis innumeris, & quasi ad tria milia, uiuctores nostri, hostium spolijs usq; ad fastidium onusti, et iam plura nolentes, equos, mancipia, armenta, greges, tentoria, omne genus prædæ & manubiarum omnimodam uarietatem secum trahētes, Antiochiam cum summa lætitia & trophæorum insignibus reuersi sunt. Ex tunc ceperit dominus Rex, omnium Antiochenorum indifferenter, tam procerum quam popularium corda plenius recōciliata & omnium habere fauorem. Nam prius occasione principissæ, cui domini Regis ingrata & suspecta præsentia, quidā de maioribus ei fuerant aduersi, fauentes principissæ intuitu munerum, quæ illa profusa largiebatur munificentia.

Hierosolymitanus Patriarcha & Regni principes præsidium fundant, ualde necessarium, cui non men castrum Arnaldi. Caput VIII.

In terea dum dominus Rex in partibus Antiochenis ita detineretur occupatus, & illius regionis negotia ad suam reuocaret sollicitudinem, tanquam propria, quo usque sibi de communi consilio princeps ordinaretur, nostri qui in regno remanserant, dominus uidelicet Patriarcha & ciues Hierosolymitæ, in domino habentes fiduciam, collectis in unum uiribus, iuxta locum antiquissimum, Nobe, qui hodie uulgari appellatione dicitur Bettemble, in descensu montium, in primis auspicijs campestrium, uia qua itur Liedam, & qua peruenitur ad mare, præsidium solido fundant opere, ad tutelam transeuntium peregrinorum: ibi enim in fauibus montium inter angustias ineuitabiles, maximum iter agentibus solebat imminere periculum, Ascalonitis subitas irruptiones illic facere consuetis. Consummato itaq; seculiter opere, nomen indicunt, Castellum Arnaldi locum dicentes. factum est per gratiam Domini & prædicti castelli beneficium, quod adire uolentibus Hierosolymam, aut ab ea redire, minus periculosus factus est transitus, & uia multo securior.

De Regis consilio mittitur ad Raymundum, Pictaviensium Comitis filium, qui Constantiam Boamundi filiam ducat uxorem. Caput IX.

Adepta itaq; Rex tam insigni uiatoria, Antiocheni principatus pro libero arbitrio disponens negotia, clarus habebatur admodum, duorum regnum moderamina, Diuina prouisione sortitus, & in utroq; prosperis affluens, populum cum plena tranquillitate tuebatur. Accedentes porro ad eum illius regionis primores, specialiter autem quibus domino Boamundo, principi iam defuncto, & filiæ eius adhuc pupillæ fidelitatem obseruare cordi erat, dominum Regem familiariter adeunt, orantes intimè, ut qui pleniū nobilium uirorum & illustrium adolescentium, in partibus ultramontanis habebat notitiam, eos edoceret, quē de tot principibus euocarēt, apud quem domini sui filiam, bonorum paternorum hæredem, nuptui commodius collocarent. Qui gratanter suscipiens uerbum, & fidem simul & sollicitudinem

tudinem commendans eorum, in partes cum eis huius deliberationis ingressus, trans cursis plurimis, de communi omnium consilio placuit, ut nobilis quidam & præcipue indolis adolescens, Raymundus nomine, domini Vilhelmi, Pictaviensi Comitis filius, ad hoc uocaretur. Is in Curia domini Henrici senioris, Anglorum regis, apud quem arma sumplerat militaria, moram facere dicebatur, domino Vilhelmo fratre eius primogenito Aquitaniam iure hæreditario gubernante. Libratis ergo deliberationis partibus, id expedientius esse arbitrii, legatos occulte dirigunt, Geraldum quedam cognomēto Zebertum, fratrem Hospitalis, cum literis domini Patriarche, & procerum uniuersorum: timentes ne si solenniter & per maiores citaret personas, principissa (sicut erat mulier malitiosa) nimis impedimenta moliretur. Erat enim cuius ei impedire aduentum facile. nam Rogerius tunc Apuliæ Dux, postmodū autem Rex, Antiochiam cum omnibus pertinēt suis, quasi iure sibi debitam hæreditario, tanquam domino Boamundo cōsanguineo suo uolens succedere, uendicabat. Robertus enim Guiscardus, Boamundi senioris pater, & Rogerius Siciliæ Comes, qui cognominatus est Bursa, huius Rogerij regis pater, fratres fuerunt ex utroq; parente. junior autem Boamundus, senioris filius, fuit pater istius adolescentiae, ad cuius nuptias prædictus adolescens Raymundus inuitabatur. Oportebat igitur cautè illum euocari, ne comperto eius aduētu, aut ui, aut insidij eius æmuli præpedirent accessum. His igitur dispositis, D. Rex, prosequente eum uniuersorum gratia, ad partes Hierosolymitanas se contulit.

Bernhardus Antiochenus Patriarcha moritur. Radulphus Mamistanus archiepiscopus ei succedit, cum tumultu. Caput X.

Per idem tempus, Bernhardus bonæ memoriæ, uir grandæuus plurimum, simplex ac timens Deum, primus Latinorum apud Antiochiam Patriarcha, tricesimo sexto sui pontificatus anno, uia uniuersæ carnis ingressus est. Post cuius obitum, cum uniuersi illius amplissimæ sedis suffraganei, tam archiepiscopi quam episcopi de more conuenissent, ut ecclesiæ pastoris destitutæ solatio, utiliter prouiderent, & super eo ipso tam salubri negotio in palatio patriarchali, diligentiores, mutuo (sicut in talibus fieri solet) habentur tractatus, Radulphus quidam Mamistanus Archiepiscopus, de castro Damfrunt oriundus, quod in confinio Normanniae & Coenomanensis dicece eos situm est, uir militaris, magnificus, & liberalis plurimum, plebi & equestri admodum acceptus ordini, absq; fratribus & Coepiscoporum conscientia, solo populi ut dicitur suffragio electus est, & in cathedram principis Apostolorū inthronisatus. Quod audientes qui ad hoc, ut sibi Patriarcham auctore Domino præficerent, conuenerant, timentes furentis & uociferantis populi indiscretos impetus, diuisi sunt ab inuicem, ei quem non elegerant, obedientiā exhibere recusantes. Ille tamen nihilominus ecclesiæ & palatium occupās, statim sine mora palliū de altari beati Petri, nulla ad ecclesiam Romanā habita reuerētia, sibi assumpsit. Processu quoq; tēporis, non nullos de suffraganeis ecclesiæ in suā attraxit cōmunionem. Et ut multorum relatione cognouimus, si Canonicorum ecclesiæ pacem amplexus fuisset, nec eorum turbare possessiones spiritu superbiae ductus præsumplisset, potuisset

D iiiij trans

tranquillo statu uitā ibi transegisse. Sed quia uerū est, quod prouerbialiter dī ci solet, Difficile est ut bono claudant fine, que malo sunt inchoata principio; peccatis suis exigentibus, præ multitudine diuitiarum ita factus est insolens, & neminem pre se ducens hominē, ut potius Antiochi, quam Petri uel Ignatij successore se exhiberet. Maiores enim ecclesiæ alios uiolenter eiecit, alios uinculis & carceri, quasi capitaliū reos mancipauit. Inter quos quēdā Arnulfum nomine, Calabru natione, uirū utiqz nobilē & literatū, item Lambertum miræ simplicitatis hominē & honeste cōuerstationis, literatum, etiā eiusdem ecclesiæ Archidiaconū, in quodā præsidio tanqz uiros sanguinum, in diuersorum calce plenū detrusit in carcere, dicēs: eos in mortē suā conspirasse & per multos dies affixit. hæc & ijs similia, in subditos effera mente per traictas, uniuersorū in se prouocabat odium. Vixqz inter familiares et domesticos, prauiae stimulis cōscientiæ agitatus, tutus ei uidebat locus. Sed de ijs haec tenuis, nā in sequētibus tēpore opportuno de eius exitu, suo loco dicemus.

Papa Honorius uita decepit, substituit ei Innocentius, oritur scisma periculosem. Guillelmus Tyrensis

Archiepiscopus carne migrat. Fulcherius ei substituitur. Romam proficitur.

pallium petit & obtinet. Caput XI.

DVm hēc in Oriente gerunt, D. Honorius Papa, extremū diē claudens, fatale debitum soluit. dumqz in substituendo ei successore inter Cardinales tractaret, diuisa sunt eorū desideria: ita quod nō ualent in idem consonare, sub cōtentione duos elegerūt, Gregoriū uidelicet Diaconū sancti Angeli, quē consecrantes uocauerūt Innocentiu, et Petru qui cognominatus est Leonis, presbyterū Cardinalē, tituli sanctae Mariæ Trāstyberim, quæ dicit Fundens oleum, quē etiā cōsecrantes, qui eum elegerant, Anacletū uocauerunt. Ortum est igit scisma periculosem nimis, ita ut nō solū quæ intra urbē erant periclitarent ecclesiæ, & populus mutua cede periret, uerum etiā penè orbis concuteret uniuersus, regnaqz diuersis accēsa studijs inter se colliderent. Obtinuit tandem post multos labores & pericula D. Innocentius, prædicto Petro papatus æmulo prius uita defungente. Per eosdē dies migrauit ad dñm carnis onere deposito, prædictus noster prædecessor Vuilhelmus, primus Latonorū Tyrensiū archiepiscopus, post urbis liberationē. Nam dum adhuc ab hostibus detinerebatur, ordinatus fuerat ad titulū eiusdem ecclesiæ quidā Vdo, qui ante eiusdē liberationē uita discesserat, ut præmissum est; cui substitutus est D. Fulcherus bonæ memorie Aquitanicus, uir religiosus ac timens Deū, modicè literatus, sed cōstans & amator discipline. Hic apud suos Abbas extiterat Canonicorū regulariū, in Monasterio cui Cella nomē, sed postmodū tempore prædicti scismatis, quod inter dñm Innocentium papā, & Petru Petri Leonis filium exortū est, fauēs prædicto Petro, Gerardus Engolismensis episcopus Apostolicæ sedis Legatus, alij parti præstātes assensum, molestijs quam plurimis fatigabat. Quod uir uitæ uenerabilis nō ferens, sumpta licentia à fratribus, orationis gratia Hierosolymā uenit, tandemqz in claustro ecclesiæ Dominici sepulchri regularē uitam & assiduitatē professus, ad ecclesiam Tyrensem uocatus est. Rexit autē eandem ecclesiam strenue & feliciter annis duodecim, quartus ante nos, qui nunc eidem ecclesiæ nō electione meritis, sed sola Domini dignatione & patientia præsidemus. Qui postqz à domino Hieroso-

Hierosolymitano Patriarcha Vuilhelmo, suæ munus cōsecrationis accepit, exemplo prædecessoris sui uolens ad ecclesiā Romanā pro obtinendo pallio properare, ab eodem Patriarcha & eius cōplicibus passus est insidias & uio tentiam, ita ut uix & cum multa difficultate manus eorū posset effugere, & ad ecclesiam Romanam pro cauſa p̄dicta peruenire, sicut ex tenore literarum domini Papæ Innocentij manifeste deprehenditur. Ait enim: Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Guilhelmo Hierosolymitano Patriarchæ, salutem & Apostolicā benedictionē. Magisterium totius ecclesiæ & ecclesiasticæ institutionis beato Petro Apostolo principi, cœlesti priuilegio esse collocatum, euangelica declarat auctoritas. Et infra: Mira mur autem, quoniam cum Romana ecclesia pro liberatione Orientalis ecclesiæ tanto pere laborauerit, & filiorū multorum sanguinē effundendo, corda tam ecclesiasticorum quam secularium ad eius seruitium excitauerit, nequam, prout conuenit, eidem matri suæ hac uice respondere curasti. parum enim tibi uisum fuerat, quod uenerabilem fratrem nostrū Guilhelmum Tyrensem Archiepiscopum more prædecessorum suorum pro susceptione palijad Romanam ecclesiam uenientem, disturbare præsumpleris, ubi te erga eum à nobis redeuitem inhumanū difficilem̄, & nimis asperum exhibueris, adeò quod nec antequā dignitatem Tyrensis ecclesiæ sibi restituere, nec dedamnis sibi illatis, aut etiam de Caiapha, siue Porphyra, iuxta mandatum nostrum infra tres menses, post acceptiōem nostrarum literarū & iustitiam facere uolueris: cum utiqz satis indignum sit, ut honor qui sibi, si ei obediret, ab Antiocheno exhiberetur ecclesia, à te uel tuis successoribus subtrahetur. Præterea in subiectos illius nimis potestatiū diceris te habere. Quocirca auctoritate Apostolica mandando præcipimus, sicut eiusdem matris suæ p̄ijs optas studijs atqz solatijs confoueri, sicut in tuis necessitatibus eius patrociñjs desideras adiuuari, iam dictum Archiepiscopum diligas & honores, & in nullo perturbare præsumas: quin potius de omnibus, de quibus apud te querimoniam deposuerit, sibi plenā iustitiam intra quadraginta dies, postqz presentia scripta susceperis, exhibere nō differas, nec aliquid in subditos suos contra statuta Canonū præsumas. Alioquin timendū tibi erit, ne tam ipsum quam suffraganeos suos à tua obedientia subtrahamus, eosqz intra manus nostras retineamus. Data quindecimo Cal. Ianuarij.

Præcipit Romana ecclesia, ut idem obediatur Hierosolymitano Pontifici, & cum locū obtineat apud eum, quem prius obtinuerat apud Antiochenos.

Caput XII.

REuersus ab ecclesia Romana, mandatū accepit, ut quo usqz deliberaret, utri duorū Patriarcharū perpetuo cederet, interim sicuti & prædecessori eius dictū fuerat, Hierosolymitano obediatur: eamqz dignitatē in Hierosolymitana obtineret ecclesia, quam eius prædecessores in Antiocheno, quā diū ei obedierūt, obtinuerūt. Certū est aut, quod inter tredecim Archiepiscopos qui à diebus Apostolorū sedi Antiochenæ subditū fuerūt, Tyrensis quidem primū locum obtinuit, ita ut mortuo Patriarcha Antiocheno, Protothro-nos Tyrensis appellaretur: sicuti in catalogo Pontificū suffraganeorum, qui ad ecclesiam Antiochenam respiciunt, continetur. In quo sic legitur:

Sedes pri-

Sedes prima Tyrus. sub qua sedes sunt episcopatus XIIII.	Ruphania	Castraualet
Porphyreon	Arethusa.	Egnas
Archis	Sedes quinta Hierapolis. sub qua sunt episcopatus VIII.	Sylia.
Ptolemais	Zetuma	Sedes octava Seleucia. sub hac sede sunt episcopatus XXIIII.
Sydon	Surron	Claudiopolis
Sarepta	Varnalis	Diocæsarea
Byblium	Neocæsaria	Oropi
Botrion	Perri	Dalyfanidos
Ortosia	Ormion	Seriula
Arados	Dolichi	Celenderis
Antarados	Europi.	Anemory
Paneas	Sedes sexta Bostra. sub qua sede sunt episcopatus XIX.	Titopolis
Maraclea Araclia	Ceraffon	Lamosy
Tripolis.	Philadelphia	Antiochia parua
Sedes secunda Tharsus. sub hac sede sunt episcopatus V.	Adraon	Nephelia
Sebastia	Midanon	Ristra
Mallos	Anstamidon	Selinuntis
Thina	Belmindent	Hioropy
Choricos	Zoroyma	Philadelphia parua
Poderados.	Herry	Hermopolis
Sedes tercia Edessa. sub hac sede sunt episcopatus X.	Iceny	Germanicopolis
Virchi	Eutimij	Mosoda
Constantia	Constantia	Demenopolis
Capron	Paramboli	Sbydi
Marcopolis	Dionysia	Synopolis
Varnon	Conohaton	Adraffon
Cedmaron	Maximopolis	Myim
Himeria	Philippolis	Neapolis.
Querquensia	Chrisopolis	Sedes nona Damascus. sub hac sede sunt episcopatus XL.
Tapsaron	Heylon	Ably
Celimeos.	Lorea.	Palimpone
Sedes quarta Apamia. sub qua sedes sunt episcopatus VII.	Sedes septima Anauarza. sub qua sede sunt episcopatus I X.	Laodicia
Epiphania	Epiphania	Euria
Seleuconuilla	Alexandris	Renocora
Larissa	Hirenopolis	Hiabanda
Valanea	Cambrisopolis	Danabi
Mariania	Flauias	Carathea
	Rossas	Hardam
		Surra
		Quini.

*& des decima Amida. sub hac sede sunt
episcopatus VII.*

Hynilon

Valentium

Arsamosata

Sophin

Caytaris

Ryphi

Zeuma.

*Sedes undecima Sergiopolis. sub hac sede
sunt episcopatus IIII.*

Bizanonias

Marcopolis

Venethal

Ermenia.

*Sedes duodecima Theodosiopolis. sub
qua sunt episcopatus VII.*

Oricos

Maznimi
Mauriocastron.
Agyamaria
Axieri
Tarosia
Palitinius.

*Sedes decimatercia Emissa. sub hac sede
sunt episcopatus IIII.*

Arqui
Orisson
Herigem
Oragison.

Metropolitani per se sustinentes VIII.

Piericus
Heliopolis
Laodicia
Samosata

Cyros
Pompeiopolis
Mopsphestia
Adama.
Archiepiscopi duodecim.
Verea
Calquis
Gabula
Seleucia
Piperia
Anasar
Phon
Paltos
Germanicia
Salamias
Varcosos
Fassos
Ananagarthon.

At iuxta traditiones ueterum, & quædā etiam scripta, quæ auctoritatē habent non modicam apud Palestinos, & maximè Græcos, Hierosolymitanę ecclesia, usq; ad tempora Iustiniani sanctæ recordationis Augusti, episcopum habuit, nulla uel modica dignitatis prærogatiua gaudentem. Tempore uero prædicti Deo dilecti principis, congregata est Synodus generalis apud Constantinopolim, tempore domini Vigiliū papæ, Eutychij Constantiopolitanī, Apollinarij Alexadrini, Pauli Antiocheni, Eustochij Hierosolymitani patriarcharum, super tribus capitulis: uidelicet scriptis Theodoreti Cyri: item scriptis Theodori Mopsphestiae episcoporum: & epistolæ Hyberæ ad Marim Persam. In qua Synodo post alias ecclesiās Dei necessarias institutiones, quas pro tempore promulgandas decreuerat sanctorū Patrum, qui ad eum conuenerant, auctoritas, prædicta Deo amabilem honorare ecclesiam, & eius episcopo locum inter Patriarchas dare, communī sanxit uoluntate, reuerentiam exhibens Sanctæ Resurrectioni. Et quoniam prædicta Dei cultrix ciuitas, quasi in limite Alexandrini & Antiocheni patriarchatuū erat, nec haberet unde illi urbes ordinaret suffraganeas, nisi utriq; patriarchæ aliquid detraheret, uisum est expedire, ab utroq; aliquid decerpere, ut eidem iuxta formam aliorum patriarchatum ordinaret subiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Caesariensem & Scythopolitanum metropolitanos: Alexandrino uero, Rabensem & Berythensem, item metropolitanos. Et quoniam iterum eundem patriarcham oportebat habere præter supradictos metropolitanos, familiares suffraganeos, quos græci Cancelllos uocant, subtraxerunt prædictis metropolitanis quosdam episcopos, & quosdā de nouo creuerunt, usq; ad uigesimumquintū. quorum urbium numerū & nomina subiunximus, computatis prius metropolitanis & eorum suffraganeis. Est autem ordinatio talis:

Sedes prima Cesarea maritima. sub hac
sedes sunt episcopatus **XX.**

Dora
Antipatrida
Iamnias
Nicopolis
Onus
Sorutis
Raphias
Regium Apatos
Regium Hierico
Regium Liuas
Regium Gadaron
Azotus
Hiaralias
Azotus
Hippum
Estomason
Triconias
Taxus
Saltum
Constantinianum.

Sedes secunda Scythopolis. sub hac sede
sunt episcopatus **IX.**

Capitoliodos
Muru
Gadaron
Pelon
Philippus
Terraconias
Clima
Gallanis
Comanas.

Sedes tertia Rubra Moabitis. sub hac se-
de sunt episcopatus. **XII.**

Augustopolis
Arnidilla

Carah	Comis copion
Hierapolis	Comis Julianos
Mensidos	Comis Pygmaretho
Eluris	Comis Petius
Zora	Comis Anathon
Viroffam	Comis Neotis
Pentacomia	Clima Anatolis que uisinon
Mamapsion	Comis Anochis
Mitrotomias	Comis Traliconos
Saltum Hieraticon.	Comis Nephdomos suffraganea.
Adrasson	Lidda
Dias	Ioppe
Medauon	Aascalon
Hierasson	Gaza
Nein	Mennas
Philadelphia	Diocletianopolis
Hierapolis	Bergrobin
Esiuos	Neapolis
Neapolis	Sebastea
Phenustus	Hericuntos
Philopolis	Tyberiadis
Dionysius	Diocæfarea
Constantianis	Legionum
Pentacomias	Capitolina
Tricomias	Mauronenfis
Conafados	Gedera
Saltu Vocaneos	Nazareth
Hexacomias	Thabor
Euacomias	Caraca, uel Petra
Comogannas	Hadroga
Comogeros	Aphra
Comostanis	Helem
Comis	Faran
Mahederon	Helenopolis
Comocoreatos	Mons Syna.

Quod ergo primum locum inter suffraganeos Hierosolymitanæ ecclesiæ obtineret, quodq; de solo domini Papæ mandato eidē obediatur ecclesia Tyrensis Archiepiscopus, ex rescripto literarum domini Innocentij, ad eundem Vuilhelnum Hierosolymitanum Patriarcham directarum, manifeste colligitur. quod sic habet: Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, Vuilhelmo Hierosolymano Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Quanto munificentia supernæ benignitatis, Hierosolymitanā ecclesiam tuis temporibus altius sublimauit, tanto magis expedit personā tuā erga fratres suos

suos humaniorē existere, & eos qui tibi obedientiam exhibent, charitate tua honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatenus uenerabilē fratrem nostrū Vilhelμum Tyensem archiepiscopum, qui ex mandato sancte Romanæ ecclesiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores: sollicitè prouidens, ne sibi grauamen aliquod inferas, uel sub obtentu huiusmodi subiectionis, quæ utiq; ex beneficētia Apostolicæ sedis, tibi & ecclesie Hierosolymitanę impenditur, Tyensis ecclesia nobilis & famosa, suæ iusticiæ aut dignitatis patiā aliquod detrimentum. Indignum est enim, ut honor qui sibi, si ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, à te uel tuis successorib. subtrahatur. Datum Albani, decimo sexto Augusti.

Mandatur eius suffragancis, ut ei obdiant, & ad hoc plures diriguntur epistole. Caput XIIII.

Redeundi igitur, licet cum molestia, restituti sunt ei de suffraganeis eius, qui in manu Hierosolymitani patriarchæ usq; ad illam diem fuerāt: Acconensis, Sydonensis, & Berythensis. reliquos autem, id est, Biblitanum, Tripolitanum, Antardensem, qui alios episcopatus eiusdem ecclesiæ, in manu sua uelut proprios possidebant, Antiochenus patriarcha uiolēter detinebat, eam solam praetendens occasionem, quod ei nō obediret, nō quod ad eius iurisdictionem eos respicere denegaret: quod ne fieret, sed ad matrē suam Tyensem ecclesiam redirent, idem dominus Innocentius papa præceperat, scribens tam prædictis episcopis quām Antiocheno patriarchæ, in hunc modū: Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano, R. Tortosano, & H. Biblitanu episcopis salutem, & apostolicam benedictionem. Scire debet uestra fraternitas, quoniam status ecclesiæ tunc magis clarescit, cum gradus in ea constituti illæsi seruantur: & quæ debetur prælati singulis, absque contentione seu contradictione, reuerentia exhibetur. Numquemq; etiam ex his qui sibi subiecti sunt, considerare conuenit, quanta suos prelatos, si quos habet, reuerentia & honorificentia debeat honorare, quod si iniuste et immerito subtrahant, unitatis status profecto nutrit, ad quem ecclesiastica doctrina ob maiorem firmitatē diligentius consideratione omnia in se ordinando reduxit. Ne igitur ecclesiarum uestiarum honor uel dignitas ob contentionem seu rebellionem indebitam minuatur, uel annulletur, per Apostolica uobis scripta mandamus atq; præcipimus, quatenus uenerabili fratri nostro Fulcherio, Tyensi episcopo, tanquam metropolitano uestro, debitam obedientiam & reuerentiam deferatis. Nos enim uos & ecclesias uestras, Tyrēsi ecclesiæ, que uestra metropolis est, autoritate Apostolica testiuimus, & à iuramento uel fidelitate, qua patriarchæ Antiocheno estis astricti, eodem modo absoluimus. Si uero nostri mandatis obedire, & intra tres menses post harum acceptiōnem literarum, ad obedientiā prædicti fratris nostri redire neglexeritis, sententiam quam ipse in uos canonice promulgabit, nos autore Deo, ratam habebimus. Datū Laterani, decimo sexto Cal. Februarij. Ne autem ab Antiocheno patriarcha, qui eos diu detinuerat, & uir erat potentior, præpediret domini Papæ iussionem exequi, scripsit eidem patriarchæ: Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Rudulpho Antiocheno patriarchæ, Salutem & Apostolicam benedictionem. Sanctorum Canonum institutionibus continetur, ut unusquisque

E suis

suis terminis contentus existat, nec in aliena iura irrepatur. Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam diuinis quâm humanis legibus, proximis nostris facere prohibemur. Quæ cum ita sint, fraternitati tuæ mandamus, quatenus suffraganeos Tyrensis ecclesie non impediatis: quin uenerabili fratri nostro Fulcherio archiepiscopo, metropolitano suo, debitam obedientiam & reuerentiam deferant, alioquin Canonice sanctionib. contradicimus, si metropolitanis à suis suffraganeis obedientia subtrahatur. Optamus enim, ut circa prælatos & subditos suum ius, & proprior ordo absq; contradictione seruetur. Datum Laterani, decimo sexto Calend. Februarij. Nec solum his ita scripsit dominus Papa, uerum et illis, qui à patriarcha Hierosolymitano detenti fuerant: qui eius timore, mandatis Apostolicis obedire detrectabant, eodem modo precipiens iniunxit, ut omni occasione postposita, domino Tyrensi obedientiam exhiberent, in hunc modum: Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Balduino Berycensi, Bernardo Sydonensi, Ioanni Ptolemaidensi episcopis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ad hoc sancti patres diuersos esse in ecclesia gradus & ordines uoluerunt, ut dum subiectionem & reuerentiam minores maioribus exhibent, una fieret ex diuersitate connexio, & rectè gereretur officiorum administratio singuloru. Grauat autem nos, & ualde miramur, quod cum uobis iampridè literis Apostolicis præcepimus, ut uenerabili fratri nostro Fulcherio Tyrensi archiepiscopo, metropolitano uestro, obedientiam & reuerentiam exhiberetis, quasdam occasiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempsistis: cum utiq; quasi peccatum ariandi sit repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Mandamus itaq; uobis, & autoritate Apostolica iterato præcipimus, quatenus omni occasione submota, eidem fratri nostro de cætero pareatis: nec sub obtentu obedientiae, quam alicui priuato impenditis, sibi subiectionem et reuerentiam metropolitano uestro debitam aliquatenus subtrahatis. Quod si contemptores ulterius extiteritis, sententiam quam idem archiepiscopus in uos canonice protulit, aut protulerit, nos autore Domino, ratam habebimus. Si uero pro eo quod eidem fratri nostro obediatis, à patriarcha Hierosolymitano aliquid cōtra uos fuerit constitutum, nos eandem sententiam uiribus carere decernimus, & nullius momenti esse censemus. Datae Laterani, decimo sexto Calend. Februarij.

Aperitur unde & ex qua causa haec inter duos Patriarchas orta sit controversia: & quæ ratione se quisque tueatur. Caput XLIIL

NE autem in admirationem cuiquam ueniat, quod cum prius Tyrensem archiepiscopum quatuordecim de iure suffraganeos habere diximus, dominus autem papa non nisi sex scribat: sciendum est, quod Paneadensis ciuitas, quæ & Cæsarea Philippi, nondum habebat episcopum, & isti sex reliquos detinebant episcopatus. Sydoniensis enim detinebat, sicut & nunc etiam detinet, Sareptanum. Tripolitanus uero Botriensem, Archensem, Tortosianem. Antaradensis uero, qui & Tortosanus dicitur, Aradiensem, & Maccleensem. Ex his autem sex Antiochenus patriarcha tres sibi habebat obedientes, Antaradensem uidelicet, Tripolitanum, & Bibliensem. Captis enim predictis urbibus, in eis consecrauit episcopos, ea intentione, ut Tyrensi metropoli

archiepiscopo iuxta prisca constituta sibi debitam exhibente obedientiam, ipse eas sine difficultate ciuitates in comitatu Tripolitano consecraret, unde (domino Rege nō impediente) liberius hoc poterat facere Antiochenus Patriarcha: in reliquis autem tribus, Berytho, Sydone & Ptolemaida, quae est Accon, dominus Hierosolymitanus Patriarcha cōsecreauit episcopos tali intentione, ut capta urbe Tyrensi, & ibi per eundem Archiepiscopo consecrato, eos sibi restitueret, presumebat enim, ut contra priscam cōsuetudinem Tyrensis aliquando ei deberet obedire, fiduciam habēs in literis domini Patriarchae Paschalis, quibus domino Balduino, primo Hierosolymorū regi, & domino Gibelino, tertio Hierosolymorum Patriarchæ, concessisse uidebatur, quod quascunq; ciuitates dominus Rex aut eius exercitus acquisierat iam, vel acquisituri erant, omnium eorum episcopi Hierosolymitano patriarchæ subiacerent: sicut præmissum est, cum de regno Balduini, Hierosolymorum Regis primi tractaremus. Sic igitur uniuersa Tyrensi prouincia, antequam ipsa metropolis expediretur, expedita, prædicti duo Patriarchæ dioecesim inter se diuiserunt: & quod extra regnum erat, ab eo loco qui dicitur Passus pagani, inferius, Antiochena habuit & habet ecclesia: quod uero circa est & intra regni fines cōtinetur, Hierosolymitanus possedit Patriarcha. Tandem uero urbe Tyrensi per Domini misericordiam liberata, post annum ab eius liberatione quartum, Hierosolymitanus ibi, ut prædiximus, consecravit Archiepiscopum, & eos quos detinebat sibi restituit suffraganeos. Cum medio tempore, dum eam in propria cura Hierosolymitanus haberet Patriarcha, ita attenuata est, & ad nihilum redacta, ut etiam de ecclesijs quæ intra ambitum eiusdem ciuitatis erant, non nisi unam futuro referuarent Archiepiscopo. factumq; est, sicuti uulgari proverbio dici solet, ut potentibus & immeritis, de alieno corio fierēt larga corrigia, contendunt etiam usq; hodie, de nostris uisceribus prædicti duo Domini, in nostram iniuriam fortes, de nostra paupertate fieri locupletiores, & distractis membris, quorum integritate à diebus antiquis, à temporibus Apostolorum, consentientibus sanctis & uniuersalibus septem Synodis, longè lateq; fluxerat, lacera iacet, & suis potioribus mutilata membris expectat consolationem, & non est qui consoletur eam: porrigit manum, & non est qui adiuuet. facti sumus similes illis de quibus dicitur,

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Satiantur de nostris carnibus, quibus utinam contingat aliquando ad uitium. Huius tamen tanti causam mali Romanæ non immerito imputamus ecclesiæ: quæ dum Hierosolymitano nos præcipit obedire, ab Antiocheno indebet nos patitur decurtari. nos enim si nostra nobis restitueretur integritas, prono animo, sicuti sumus filij obedientiæ, alterutri illorum parati esse, mus sine contradictione, sine molestia, subesse. Nemini autem alienum uideatur à nostro proposito, qui professi sumus historiam cōscribere, quod de nostræ statu ecclesiæ hæc interseruimus. nec enim decet nos aliena tractare, & nostrorum immemores fieri negotiorum. Sicut enim proverbialiter dici solet: Male orat, qui sui obliuiscitur. Sed nunc ad historiam redeamus.

Comes Ioppensis apud regem incusatur, & grandis in regno excitatur tumultus.

Cap. XV.

Reruerso itaq; domino rege à partibus, ut præmisimus, Antiochenis, ecce
 iterum turba periculosa nimis suboritur. Nam ex causis quibusdā, qui
 dam in dominum regem, de maioribus regni principibus cōjurasse dicunt,
 illius quæ est trans Iordanem. Quod ut evidentius pateat, altius aliquantulū
 repetenda est historia. Tempore domini Balduini de Burgo, qui hunc Ful-
 conem præcesserat in regno, nobilis quidam uir, & apud suos potens, Hugo
 de Pusato, de episcopatu Aurelianensi, cum uxore Mamilia, filia domini Hu-
 gonis Cholet, comitis de Rhuti orationis gratia Hierosolymam petens, filiu-
 habuit in Apulia. Vxor enim eius grauida, iter arripuerat: quem, quoniam
 tenellus erat nimium, & cum salute non poterat deportari, ibi dimisit apud
 dominum Boamundum consanguineum suum, & transfretans ad dominū
 regem Balduinum, item eidem secundum carnē propinquum, uenit. cui rex
 statim post introitū suum, ciuitatem Ioppen, cum pertinentijs suis, sibi & hæ-
 redibus suis, iure hereditario dedit habendam: ubi nō multo post, prædictus
 nobilis homo, uitam morte finiuit. Cuius uxorem cum prædicta urbe D. rex
 cuidam iterum nobili uiro, comiti uidelicet Alberto, fratri comitis de Na-
 murc, uiri potètissimi de imperio, de episcopatu Leodicensi, concessit. Cum
 autem uerç intra modicum tempus dececessisset uita, tam comes prædictus,
 quam uxor eius, Hugo prædictus, qui puer in Apulia remanserat, iam pubes-
 factus, patris hæreditatem, more parentū, ad se iure hæreditario deuolutum,
 à D. rege petijt, & impetravit: qua obtenta, dominam Emelotam, Arnulphi
 patriarchæ neptē, & magnifici uiri domini Eustachij Gener uidiuam, duxit
 uxore, ex qua prædictus D. Eustachius filios susceperebat geminos, Eustachij
 iuniorem, urbis Sidonieñ. dominum, et Galterum, qui Cesareæ præfuit. De
 functo autem D. Balduino, dominoq; Fulcone in regno sublimato, contigit
 inter eundem D. Regem, Comitemq; prænominatum, ex causis occultis gra-
 ues oriri simultates. Dicebatur à nonnullis, quod D. Rex suspectum nimis ha-
 beret Comitem, ne cum domina regina familiaria nimis misceret colloquia;
 cuius rei multa uidebantur extare argumenta. unde & maritali zelo succen-
 sus, inexorabile odium aduersus eum dicebatur cōcepisse. Erat tamen idem
 Comes adolescēs, corpore procerus, & decorus forma, actib. insignis milita-
 ribus, gratus in oculis omnium, in quem naturæ dona plena liberalitate
 cōuenissent, ita ut in regno uel corporis elegantia, uel generositatis titulo, uel
 rei militaris experientia, nullum proculdubio haberet parem: dominę quoq;
 reginæ ex parte patris secundum carnem ualde proximus. eoru enī patres
 consobrini fuerant, ijdem duarū sororū filij. Quidam autē uerbū huiusmodi
 palliare uolentes, dicebāt id solum odiorum fuisse somitē, quod comes quasi
 arrogans, & de se plus equo presumens, D. regi nolebat more aliorum regni
 principum subiisci, & eius denegabat ceruicose nimis imperijs obedire.

Galterus Cesariensis comitē ad duellū provocat. ille se ad hostes confert: à suis deſtituitur. Caput XVI.

Exurgens interea Galterus Cesariensis, eiusdē comitis priuignus, uir tota-
 corpore elegantissimus, uirib. insignis, ætate integer, à D. rege, ubi curia
 erat frequētissima, euocatus: publicè, et more accusatoris obiicit comiti, quod
 maiestatis

maiestatis crimine reus erat: et quod contra D. regis salutem, cum quibusdā factio[n]is eiusdē cōplicibus, contra bonos mores, & cōtra nostrorū disciplinā temporum cōspirasset. Comes uero inficiatus crimen, seipsum obtulit, quod iudicū Curiæ super obiectis, tanq[ue] in hac parte innocēs, paratus erat subire. His ita se habentib[us]. uerbis, de cōsuetudine Francorum, decernit inter eos pugna singularis, & ad exequēdam pugnam dies competens designat. Comes uero soluta curia, loppen reuersus, dubium est an ueritus conscientiā, & obiecti criminis reum se cognoscens, an curiā habēs suspectā, ad p[re]fixam diætā præsentē se nō exhibuit: unde maiore obiecti criminis incurrit, etiā apud fautores suos, suspicionē. Curia uero, & procerū cōuentus eius attendentes contumaciā, eum licet absentē, tanq[ue] obiecti criminis reū condēnauerunt. Quod comes intelligēs, rem est aggressus usq[ue] ad illā diem inauditā, odio populi & omni indignatione dignā, Ascalonā enim urbē, & nomini Christiano inuictam, & hostibus familiarē nostris, nauigio properans, cōtra D. regem ab hostibus imploraturus ingressus est. Illi uero uidentes nostra intestina prælia, & domesticas seditiones, suis incrementis accedere, & nostrorum esse causam periculorum, gratuitum impendunt assensum: sumptisq[ue] ab eo obsidibus, et pactis hincinde redactis ad consonantiā, loppen reuersus est. Porro Ascalonitæ pertinaci in nos & obstinato odio ducti, & de cōmuni scēdere & gratia facti securiores, solito proteruius, & magis cōfidenter fines nostros inuadentes, liberis discursibus, nemine prohibente, predā agentes usq[ue] ad Arsur, que uocatis de uniuerso regno militaribus copijs, & populi immensitate multa, loppen obsedit. hoc uidentes quidam de fidelib[us]. eius, qui cum eo erāt in eadē urbe, Baltanus uidelicet senior, & quidam alij domini, timentes quod ita in preceps ire decreuerat Comes, & quod fidelū & amicorū salutaribus suorū monitis, ab incepto perniciose reuocari non poterat, sed causas pertinaciter amplioris tractare periculi nō uereretur, relinquentes quæ ab eo habebāt beneficia, meliores partes fecuti, ad D. regem se contulerunt.

Civitate loppensi à rege obessa, regni principes de pace tractant. Panca interim ab hostibus capit. Caput XVII.

Intraea dominus patriarcha Vilhelmus, uir mitissimus, & pacis amator: & quidam de regni principibus, uidētes intestina hæc prælia, regno nimis esse periculosa, attendentes illud Euangelicum: Omne regnum in se diuisum desolabit, & domus supra domum cadet: timentes sicut meritò timere poterant, ne hac occasione hostibus Christiani nominis dāmni inferēdi maior deret occasio & opportunitas, medios se constituunt, & de bono pacis inter D. regem, & saepe dictum comitē conant utiles inuenire tractatus. Tandem uero post multas altercationes, sicut in huiusmodi fieri solet, placet pacis compositoribus, ut pro bono pacis, & ut domino regi aliquid amplioris impen- deretur honoris, comes per triennium extra regnū fieret: quo peracto, cum domino regis gratia in regnum iterum sine calumnia, quam pro eodem negotio de cætero pateretur, cum suis quos eduxerat ei liceret introire. Interim uero de redditibus possessionum suarum omne eius debitum, & quod undecunque contraxerat æs alienum, persolueretur. Per idem tempus, dum do-

E ij minus

minus Rex circa Ioppen esset occupatus, & dominus Raynerius cognomine Brus, cum alijs regni principibus ibidem morā faceret, ciuitas Paneadensis, à Tegel melud Damascenorum rege obsessa, antequā Rex obseffis ministra posset, quod cum multa instantia procurabat, sublisdium, uiolenter effracta, in manus deuenit hostium. Captis quoq; ciuibus, et qui in ea erant suspendiarijs, tam equitum quam peditum ordinibus, uxor predicti nobilis & strenui uiri cum alijs transmigrationem passa est captiuua.

Comes Ioppensis apud Hierosolymam malitiosē uulneratur, fit tumultus iterum: sed recepta cōualescētia, ex condicō mare transit.

Caput XVIII.

Intraea Comes Ioppensis transitū exspectans, dum Hierosolymis ut consueuerat moram faceret, accidit quod in eo uico, qui dicitur Pellipariorū, ante meritorium unius negotiatorū, Alpham nomine, dum super mensam eius alea luderet, quidam miles natione Brito, super Comitem nihil tale uerentem, sed pro ludo sollicitum, ex improviso educēs gladium, uultum eius, ei nimis hostiliter confodit uulneribus, in facie uniuersorum instantium. Fit ergo repentinus statim populorum concursus, & ciuitas omnīs, auditā facta, acerbitate immanissimi, concussa est & infremuit uehementer. Sermo publicē unus in omnia ore uertebatur, non sine regis conscientia hoc fieri potuisse, nec maleficum nisi de regis fauore confisum, talia præsumpsisse moliri. Spargitur per uulgas uniuersum, Comitem innocentem, iniustas pati calamias, & Regem odij quod aduersus eum gratis, & præter merita Comitis, conceperat, nimis euidentis argumentum dedisse. Accessit itaq; comiti plebis, fauor & gratia popularis: & quicquid ei obiectum fuerat, totum de maiestate processisse uidebatur. Quod sanè postquam domino Regi compertum innotierat, uolens factum purgare, & se constituere manifestis indicijs innocentem, maleficum iubet iudicio sisti, & pro cōmissō flagitio, omnibus notorio, nec accusatoribus nec testibus indigente, ubi iuris ordo non erat necessaria, dignam pro meritis præcipit reportare sententiā. Conuocata igitur Curia, de communi consensu, prædictus licarius, mutilationis membrorum iudicatur subire discrimen. Quod postquam regi nunciatum est, executionē præcipit mandari sententiā, eo solo excepto, ne lingua inter mutilanda membra computetur: illam excepit, ne forte diceretur studiosē factum, ut illi amputaretur lingua, ne se missum à Rege, & rei ueritatē posset confiteri. In quo planè facto, prudenter nimis suę Rex præuidit existimationi, multumq; conceptam aduersus se compescuit indignationem. nam ab illo, neq; secreto neque publicē, uel ante uel post membrorum dispendiū potuit extorqueri, de domini Regis mandato uel conscientia ad illud tam enorme factum processisse, sed de proprio motu, sperans in eo se domini Regis gratiam promereri posse, id tale præsumpsisse fatebatur. Comes autem curę proprię corporis habendae gratia, & caussa procurandae salutis morā faciens, recepta ad plenum conualescētia, mœstus plurimum, tum pro illata recēter iniuria, tum quia per loca incognita mendicare, propria hēreditate extorris, compelleretur, iuxta condicō regno egressus, in Apuliam se contulit: ubi dominus Rogerius, qui uniuersam iam illā sibi subiugauerat regionem, eum benignè recepit, putans quod caussa inuidie uirum strenuum & nobilem eius æmulum regno

regno depulissent: eisq; compassus, Comitatā ei contulit Garganensem: ubi morte praeuētus immatura, uir lugendus posteris, in regnum deinceps non est reuersus. Ab ea die quicunq; Comitis apud dominum Regem fuerāt delatores, & incensores odij, dominæ Milisendis Reginæ, quam etiam obiecti criminis quidammodo respurgere uidebatur infamia, & dolor immanissimus expulsi Comitis macerabat precordia, indignationem incidentes, exactam protutela proprij corporis oportebat habere diligentiam. Maximè autem Roardum seniorem, qui postmodum dictus de Neapoli, qui dominum Regem præcipue in eam induxerat odiorum materiam, domina Reginæ quisbus poterat persequebatur modis. non erat eis tutum, ante eius accedere presentiam, sed & publicorum conuentuum se subtrahere coetibus erat consulitus. sed nec domino Regi, inter fautores & consanguineos Reginæ tutus erat locus. Tandem placata eius indignatione per quorundam eorum familiarium interuentionem, Rex alios quoq; eiusdem rancoris participes, multa uix reconciliauit instantia, eatenus, ut ante eius præsentiam, eis liceret cum alijs introire. Rex autē ab ea die ita factus est uxorius, ut eius quam prius exacerbauerat, mitigaret indignationem: ita quod nec in caussis leuibus, absq; eius conscientia attentaret aliquatenus procedere.

Fit treuga cum Damascenis. Restituuntur captivi, qui apud Paneadum capti fuerant.

Caput XIX.

PER idem tempus potentibus Damascenis à domino Rege pacem temporalem, praeter alia quæ gratia obtinendi scederis contulerunt, omnes captiuos, quos in urbe Paneadense cooperant, simulq; & prædicti strenui uiri, cuius erat ciuitas, domini uidelicet Raynerij de Brus uxorem ex compaeto restituerunt. Quam uir egregius & insignis post biennium reuersam, ad maritalis amplexus participium deuotus admisit. Cognoscens autem postmodum, quod nō satis prudenter se apud hostes habuerat, & maritalis thoraci reuerentiam non satis cautè matronarum more nobilium obseruauerat, abiecit eam à se; illa uero culpam nō inficiens, claustrum sacrarum uirginum Hierosolymis ingressa, uoto se obligans perpetue continentiae, sanctimonialis effecta est. Ea demum defuncta, prædictus uir inclitus Agnete duxit, domini Vilhelmi de Buris neptem: quam postmodum eodem defuncto, Gerardus Sydonensis accepit uxorem: unde natus est Raymundus, qui nunc eidem Sidoniorum præest ciuitati. Prædictam uero Paneadensem urbem, quam ita diximus domini sui absentia superatam, quidam Assissinorum magistratus, Emirali nomine, à populo suo diu possessam, suscepta pro ea compensatione placita, nostris non multo antè tempore resignauerat, & tradiderat habendā, quam sine interuallo Rex prædicto uiro, iure haereditario concesserat possidendam. Quis autem fuerit Assissinorum populus, & quam triuolas & Deo odibiles sequatur traditiones, in sequentibus loco & tempo redocebimus. interim autē id de eis nouisse oportet, quia populus est Christianus, & aliarum sectarum nationibus, & maximè principibus suspectus est admodum, & merito formidabilis.

E iiiij Raymundus

Raymundus Pictauiensium Comitis filius occultus accedit, & Antiochiam perueniens, Boamundi filiam
Constantiam uxorem dicit, inuita & renente principissam, eiusdem puellae matrem, &
obtinet principatum. Caput XX.

In terea qui ab Antiochenis pro domino Raymundo, Pictauiensium Comitis filio missi erant, ut præmisimus, prout eis iniunctum fuerat sollicitè inuestigantes, ubi cōpendiosius eum inuenire poterant, certis didicerunt relationibus, cum apud dominū Henricum seniorem Anglorū Regem, à quo & arma sumperat militaria, morā facere. Vnde directo itinere in Angliam, prædictum ibi repererunt adolescentem. Cui caussa uiae secretius patefacta, de consilio domini Regis benefactoris sui uerbum oblatum deuotus amplectitur, & uiae necessaria præparans, iter nemini notum ingreditur. Præfense rat porrò Dux Apuliæ Rogerius, qui de illius uocatione apud Antiochiam cōcepta fuerat, unde in singulis Apuliæ urbibus maritimis prætenderat insidias, ut eum comprehendenderet, sperās quod si transitū eius posset præpedire, ad petitam hæreditatē redemptis pecunia illius regionis magnatibus, posset continere cōpendium. Verū etiam D. Raymundus prudenter celans propositum, omni fastu deposito, tanq; unus ex popularibus nunc pedes, nunc uilibus insidēs iumentis, inter plebeios iter carpebat inceptū, nulli unquam uelle generositatis aut copiarum prætendens argumentum. Socij autem eius per turmas diuisi, simul & familia, quidā per dietas tres aut quatuor precedebant, quidam uero sequebantur, tanquam ad eum nullum habentes respectum. Sic ergo peregrino & uili amictus habitu, & seruorum plerunque subiens officia, specie fallens uniuersos, hostis prudētis & potentissimi declinavit tendiculas. Perueniens itaq; Antiochiam, amicos suo exhilarauit aduentu, quibusdam enim non modicā intulit formidinem, qui principissæ fauatores, huius promotioni resistere nitebantur. Porrò modico ante tempore, postq; tamen prædicti missi fuerant, ut dominum Raymundo citarent, Halim principissa domini Boamudi uidua, domine quoq; Melisendis Reginæ soror, quam pater eius ciuitate exclusam Antiochenam, Laodicea & Gabulo iusserat esse contentā, interueniente apud Regem sorore sua, ne actibus eius obuiaret, quorundā procerum patrocinio iterū Antiochiā ingressa est, pro Domina se gerens, & uniuersa ad suā reuocabat sollicitudinē. Inter hæc Radulphus Antiochenorū patriarcha subdolus, & in omni uia sua multiplex, principissæ persuaserat, ut eius interim aduersus clericos suos, qui eum persequebantur, gratia fungere & obsequijs, quod is qui uocatus erat, & uenisse dicebatur, D. Raymūdus ei esset destinatus, & futurus maritus: credulamq; nimis, hac uana spe deludebat. Raymundus aut̄ præsentiens, quod absq; dñi Patriarchæ gratia & consilio ad optatū pertingere non posset, per interpres utrisq; familiares, aditū querit, quomodo domini Patriarchæ sibi fauorem cōparet, & plenius cōciliet affectū. Exigit ergo à domino Raymundo, ut iuramento corporaliter præstito, domino Patriarchæ fidelitatē exhibeat: uersa uice, suscepturus sine difficultate puellam in uxore, et cum omni quiete principatū: interseritur etiam pactis, quod si domini Raymudi frater, Henricus nomine, in partes descenderet Antiochenas, D. Patriarcha fideliter elaboraret, quomodo puellæ matrem dñi Boamundi uiduā, cum duabus urbi bus

bus maritimis et eorum finibus haberet uxorem. Sic ergo pactis interpositis & iure iurando roboratis, admissus est in urbem, adhuc exspectante matre, ut libi omnis ille nuptiarum fieret apparatus: & cōfestim ad basilicam Apostolorum principis deductus, dominā Constantiam adhuc intra nubiles annos degeūtē, tradente domino Patriarcha, & id fieri postulantibus magnis uniuersis, duxit uxorē. Principissa uero audiens quod delusa esset, Antiochia subito egressa, in suam se contulit regionem, principē postea inexorabilis odio persecuta. Ab ea igitur die, de elato factus elatior, solidas nimium se sperans in domino principe bases recepisse D. Patriarcha, solito se exhibebat arrogantiorē, de domino Princeps plus æquo præsumens, & planè deceptus, nam Princeps pro magna dicens ignominia, quod ab eo fidelitatem extorserat, beneficij immemor, cœpit eum hostiliter persequi: & iuramenti prodigus, aduersarijs eius adiunctus est.

Quis, & qualis, & ex qua maiorum prosapia fuerit Raymundus, describitur. Caput XXI.

Erat autem idem dominus Raymūdus, egregij sanguinis, prisca generositate insignis, corporis eximia proceritate, & tota eiusdē gratissima compositione præstantissimus, adolescens, uix prima malas uestitus languine, speciosus forma præ regibus & principibus orbis terræ, uerbo & affabilitate cōmendabilis, tota sui habitudine uenustam principis eximij prætendens elegantiam, armorum usu & rei militaris experientia, omnibus qui cum præcesserunt, uel subsecuti sunt, anteponendus. Literatorum, licet ipse illiteratus esset, cultor: in diuinis assiduus, ecclesiasticorū officiorum & maximè in diebus solennibus auditus auditor: coniugalis integratatis, postquam duxit uxorem, sollicitus custos & seruator, in cibū & potu sobrius, munificus & liberalis supra modum. sed partum prouidus, aleq & damnosis talorū ludis plus aequo insistens. Erat præterea inter ceteros quos patiebatur defectus, animo præcepis, in agendis impetuosis, in ira modi nescius, rationis expers, parum felix, in ea fidelitate quam domino Patriarche promiserat iuramenti immemor, & fidei interpositae prodigus.

Ad comprehendendam Ascalonitarum insolentiam Rex castrum adificat, cui nomen Cybelin, quod aiono mine Bersabee dicitur. Caput XXII.

Porro Ascalonitæ illis diebus insolētores solito, & successib. facti animo siiores, uniuersam regionem liberis in unū discursibus percurrebat. Erat autem eadē ciuitas principi Aegyptiorū subiecta potentissimo. Qui timens, ne ea subacta, Christianorū exercitus in Aegyptū irrumperet, & eius turbarent quietē, omni sollicitudine & sumptibus infinitis dabat operā, ut eā quasi pro muro inter se & nostrā haberet regionē, formidansq; ne cōtinuis laboribus & bellorū indesinentibus periculis, suorū uirtus succüberet, singulis triū mensium spacij, nouos populos recētesq; legiones in subsidiū ciuiū, in uictu necessario & armorū copia, sollicitus dirigebat. Hi autē qui de nouo accedebant, uolentes tyrocinij sui uires experiri, & animositatis certa dare insignia, plerūq; inuitis veteranis, discursus & expeditiones, experimenti frequēter molebant gratia. Nostri uero uidentes præsumptionē eorū non cessare, & uires indeficiēter reparari, & morte ciuiū, Hydrē more, ciues amplius & indesinenter suscipere incrementum: post multa consilia, optimū iudicant, contra hanc hydram.

hydram immanissimam, damno capitum factam locupletiorem, & totiens attritam, grauiter in nostra pericula renascentem, municipia in circuitu per gyrum ædificari, unde & collecta facilius militia, de vicino cōmodius hostium discurrentium refrenari possent impetus, & ciuitas frequentius impugnari. Prouiso igitur loco ad hoc idoneo, circa radices montium in campestriū initio, quæ inter montes & urbem prædictā continuo interiecta sunt tractu, in ea parte Iudeæ, quæ tribu Symeon sorte exiit, in funiculo distributionis urbem ueterem & dirutam Bersabeæ nomine redificare parant. Convocato itaq; uniuersi regni populo, domino quoq; Patriarcha, Guilhelmo & magnatibus, opus conceptum aggrediuntur, & inceptum bonis artibus consummatum, auctore Domino, felicius præsidium ædificantes muro insuperabili, antemuralibus & uallo, turribus quoq; munitissimum, miliaribus duodecim à prædicta distans Ascalona. Hic locus tempore filiorū Israël, terræ promissionis ab Austro, sicut & Dan, quæ hodie dicit Panæas, uel Cæsarea Philippi à septentrione, erat terminus, sicuti in ueteri testamento saepius inuenitur, à Dan usq; Bersabeę. Hic Abrahā, sicut & alibi in plerisq; locis, puteum dicitur fodisse, cui nomen ex aquarū copijs indidit abundātia. De his etiam & Iosephus in libro Antiquitatum meminit dicens: Abimelech itaq; & terram ei distribuit, & pecuniam, constitueruntq; ut inter se sine dolo conuersarentur, facientes ad quendam puteum foedus quem Bersabeæ uocant, quod foedus Putei dici potest: sic autem hactenus à cōprouincialibus uocatur. Dicitur autem & puteus septimus, Arabicè autē Bethgebrim, quod interpretatur, domus Gabrielis. Consummato igitur præsidio, & partibus omnibus absoluto, de communi consilio traditur fratribus domus Hospitalis quæ est Hierosolymis, qui usq; in præsens depositum debita cōstituerunt diligentia. factiç sunt impetus hostium in ea parte debiliores.

Comes Tripolitanus proditione quorundam ex suis iuxta montem Peregrinū occiditur. succedit ei filius Raymundus, necem paternam ueliscitur.

Caput XXII.

POst hoc nō multo tēporis interuallo, D. Pontius Comes Tripolitanus, Bezenge Damascenorū principe militiæ in fines Tripolitanos ingresso, sub castro quod mons Peregrinus dicit, hostibus cū omni suorū manu uiri liter occurrens, dissolutis agminibus suis, & in fugā uersis captus est. & pro dentibus eum Syrianis, qui in Libanīcis super eandē ciuitatē habitant iugis, occisus est, Raymundo filio hærede relicto: & in eodem Comitatū successore. Captus est ibidem nihilominus D. Gerardus, eiusdē ciuitatis episcopus, sed postq; apud hostes aliquandiu ignotus detentus est, dato pro se captiuno uno, qui apud nostros detinebat in uinculis, libertati restitutus est. Cecidit in eodem prælio nobilium prædictæ urbis, sed & mediæ manus hominū maxima multitudine. Raymundus autē patre defuncto, collectis de residuo militiæ auxilijs, et pedestriū manu ualida congregata, subito Libanū in uertice magna concendens, omnes illos uiros sanguinum, qui prædictū potentem uirum in agrum Tripolitanū, suis persuasionibus induxerāt, & quos paternæ næcis & publicè stragis reos esse deprehendere potuit, cum uxoribus & liberis, uinculis mancipatos Tripolim deduxit: ubi in præsentia populi in ultionem sanguinis eorū qui in acie ceciderāt, eos uarijs supplicijs et durissima mortis

mortis genera, tum pro immanitate commissi sceleris debita, cōpulit experi-
ri. Hæc prima uirtutis suæ rudimenta prædictus adolescens Comes, omniū
in se prouocans affectum, & fauorem concilians, dedit.

Ioannes Imperator Constantinopolitanus, uersus Antiochiam properans, Ciliciam occu-
pat uniuersam. Caput XLI.

NVnciatur interea, & multorum relatione diuulgatur, quod dominus
Ioannes, Constantinopolitanus Imperator, domini Alexij filius, cōuo-
catis de uniuersi imperij finibus populis, tribubus & linguis, in multitudine
curruum & quadrigarū, & inauditis copijs equitum cōgregatis, in Syriā de-
scendere maturabat: nec erat sermo fide uacuus. Statim enim ex quo fama cō-
perit certiore, quod Raymundo uocato ciues ei Antiochiam tradidissent, &
domini Boamundi filiam ei cōtulissent uxorem, disposuerat Antiochiā per-
venire, multū indignans quod absq; eius conscientia & mandato, aut dñi sui
filiam nuptui collocare præsumperant, aut ciuitatē alterius ditioni eo incon-
sulto ausi fuerant mancipare. Eam enim cum uniuersis adiacentibus prouin-
cijs ad suam iurisdictionem reuocans, sibi uendicare contendebat: asserens,
magnos illos principes, uiros uirtutum, & immortalis memorie, & à Domi-
no missos, qui in prima uenerunt expeditione, quos longum nimis esset enu-
merare per singulos, cū patre suo & in Imperio antecessore domino Alexio
conuenisse, multa munera & obsequiorum interuentione, quod quascunq;
urbes uel castella in tota illa profectione quocunq; casu comprehendenderent,
eius sine contradictione subficerent imperio, & mancipatos pro posse & ui-
ribus quousq; ipse cum suis adesset copijs, fideliter conseruarent. Et hoc alle-
gabat gestis insertum, & prædictorum principum iuramentis corporali-
ter præstitis confirmatum. Certum est autem prædictos principes, cum do-
mino Imperatore pacta int̄isse, ipsumq; uersa uice cōditionibus quibusdam
se principibus obligasse, à quibus ipsum prius certum est defecisse, unde ei
tanquam pactorum uiolatori se non teneri constanter asserebant, qui præ-
dictis conditionibus interfuerant. eosq; qui iam uita dececerant, nihilomi-
nus reddebant excusatos, dicentes: eum prius tanquā uarium & inconsan-
tem hominem, et cum eis fraudulenter uersatum, aduersus sua pacta uenisse.
Vnde & meritò lege pactorum se dicebant absolutos. Iniquum est enim ei si
dem seruari, qui contra pacta nititur uersari. Facto igitur per annū continuū
missis procuratoribus per uniuersum regnū ad iter apparatu, pro Imperiali
magnificentia necessario, in curribus & equis, thesauris munera & pon-
dus & mensuram nesciētibus, & copijs infinitis, superato nauigij Hellepon-
to, qui uulgari appellatione dicitur Brachium sancti Georgij, uiam uersus
Antiochiam dirigit, in multitudine graui. Transcursis igitur medijs prouin-
cijs in Ciliciam peruenit, ubi moram faciens, Tarsum primæ Ciliciæ metro-
polim egregiam obsidens, occupauit eam uiolenter: & electis inde ex ea do-
mini Principis Antiocheni fidelibus, quorum fidei urbem prædictam cōmi-
serat, suos induxit. Ipsum autem & de Adama, & Mamistra, & Anauarza
secundæ Ciliciæ metropoli celeberrima, & cunctis eiusdem prouinciae ci-
uitatibus, & in municipijs & oppidis quibuslibet facere non distulit. Sicq;
uniuersam Ciliciam per annos quadraginta, à principe Antiocheno sine ca-
lumniis.

Iumnia possessam, ex quo prædicta Tarsus, per manū domini Balduini, fratri domini Ducis, Mamistra uero cum omni reliqua regione, per manū domini Tancredi uiri clarissimi, antequā Antiochia in nostram deuenisset potestate, Christianæ libertati restitutæ sunt, suo, contra ius & phas uendicans imperio. Inde etiam cum uniuersis exercitibus, multitudine uirtutis suæ progredivs, Antiochiā accelerat, ad eamq; perueniens, statim more hostili circumuallat obsidione, ordinatis itaq; per gyrum machinis, & ingentibus tormentis congruis stationibus collocatis, urbē cœpit uehementius arctare.

Sanguinus castrum cui nomen Montferrandus, obsidet: Rex cum Comite Tripolitano obsidionem querit soluere, sed deficiunt, et uictis, Comes capitulatur Rex in castrum se recipit.

Caput XXV.

DVm hæc circa Antiochiam aguntur, Sanguinus uir sceleratissimus, & Christiani nominis immanissimus persecutor, uidēs Comitem Tripolitanum cum multa suorū manu paulo antè corruisse, regionem quoq; uniuersam militaribus destitutam auxilijs, in finibus Tripolitanis supra ciuitatem Raphaea, in monte situm prædium, cui nomen Mons Ferrandus, de quo etiam superiorius præmisimus, potenter obsidet, & oppidanos intus obcessos acriter impugnat, urget indesinenter, & multa molestat instantia. Hoc audiens Comes Tripolitanus, Raymundus adolescens, Pontij prædefuncti filius, domini Regis ex sorore nepos, missis sub omni celeritate nuncijs, dominum Regem profulis anxiè precibus rogat, ut in tanta necessitate, rebus penè desperatis nō moretur subuenire, sed opem latus acceleret. Dominus itaq; Rex paterno more pro uniuersis Christiani populi necessitatibus debitam gerens sollicitudinem, conuocatis uniuersis regni principibus, et militibus tam equitum quam peditum auxilijs congregatis, impiger aduolat, & Tripolitanis se ex improviso exhibit finibus. Occurrunt ibidē nihilominus & domini principis Antiocheni, sinistra deferentes, nuncj, scriptis & uiua uoce afferentes, quod & uerum erat, dominum Imperatorem Antiochiā obse disse: monentes et multa rogantes instantia, quatenus illuc cum omnibus copijs descendat, & fratribus in graui anxietate positis, mature subueniat. Habitabit itaq; deliberatione, quid in tam ancipiti facto fieri oporteret: placuit uniuersis, ut prius Christianis in uicino castro uallatis, ministretur auxiliū, quod satis leue uidebatur: dehinc omnes unanimiter Antiochenis subuerturi, progressantur. Coniunctis igitur ad inuicem, tam domini Regis, quam Comitis uiribus, et robore collocato, hostibus obuiam gratia destituti diuina propagredi nituntur. Vbi ad locum cœperunt appropriare destinatū, Sanguinus audiens nostrorum aduentum, obsidionem soluēs, ordinatis agminibus eius occurrit. Nostrī quoq; instructis aciebus & iuxta militarem disciplinam dispositis, nihilo segnus unanimiter procedentes, uersus oppidum obcessis operem laturi contendunt, & ut municipium alimentis uacuum comportatis repleant necessarijs. Qui autem duces erant itineris, nostrum praecedentes exercitum, terrore an malitia dubium est, commodiorem & planam à leua declinantes uiam, montis ardua securi, per loca inuia, et angusta nimis, nostras inducunt acies, ubi Martijs congressibus locus nō erat idoneus, nechabilis ad resistendum, necq; ad impugnandum opportunus. Quod uidēs sanguinus, sicut:

sicut erat uir sagacissimus, & rei militaris multā habens experientiam, uidens meliore se habere calculum, animo feruēs, suos conuocans, & inter milia suo rum primus, uerbo suos erigens, prouocans exemplo, in medias nostrorum irruit acies: & uiriliter dimicans, ad nostrorū stragem animat, & agmina nostra prima in fugam conuersa prosternit. Videntes autē nostri maiores exercitus primas acies defecisse, & in nullo resistendi spem habere, secū in angulo positos, subueniendi afflictis copiam nō habere, monent D. regem, ut saluti consulens, in uicinū se conferat præsidium. Quod uidens D. rex esse pro tempore expedientius, in præsidiu se cum paucis recepit, pedestribus copijs penè omnibus aut neci traditis, aut in uincula coniectis. Captus est ibi egregie in dolis adolescēs comes Tripolitanus, & de equestri ordine cum eo capti sunt nōnulli. Pars autē D. regem secuta, municipium ingressi, uitæ consuluerunt quocunqmodo, & salutē. Amiserunt ergo illa die impedimentorum uniuersam multitudinē, equos, & ad sarcinas deputata animalia, quibus prædictū oppidum instaurare fuit propositum. nam qui in castrum fugientes ingressi sunt, uacui, & sola secū arma, quibus muniti erant, habentes: nihil uictus intulerant. Cecidit illa die inter cæteros uir magnificus, nobilitate & armorū usus insignis Carpalu, domini loscelini senioris Edissanum comitis frater, cuius interitus tanquam incliti uiri, multis extitit doloris causa amplioris, & uniuersum concussit exercitum casus eius lugubris.

Sanguinus iterum castrum obsidet: obseq̄i finitimos ad subsidium undiq; euocant. Caput XXXVI.
 Sanguinus interea uidens nostros nihil prorsus alimentorum intulisse in castrum, se eorū copias habere uniuersas, & omnes regni uires attriuisse, comitemq; se habere in uinculis, regem etiam in castro semiruto, et alimentis uacuo, cum regni maiorib. inclusum: apposuit iterū municipium obsidione claudere, sperans quod nō esset qui posset obfessis subsidiu ministrare: idq; præsidium intra paucos dies non dubitans se posse uincere. Congregatis igit in unū cuneis, redeunt nostrorū spolijs onusti, ampliore prædam præ colleto & nimium adolescēs: & alij plures, cum quib. rex habens consiliū, deliberauit quid in tanta, tamq; angusta & urgente necessitate fieri oporteret. Decerunt ergo pariter, ut principē Antiochenū, et Edissanum comitē loscelinum iuniorē in suū sollicitent subsidium: dominū quoq; Hierosolymorū patriarcham cum uniuersis regni populis inuitent, & interim quocunqmodo præstolent aduētum. Per idem tempus, dum hęc circa montē Ferrandum aguntur, Raymundus, qui cognominatus est Episcopus, nepos D. Rogerij episcopi Liddensis, militiæ sancti Georgij primicerius, miles in armis strenuus, & actibus militaribus insignis: dum Ascalonitas more solito, sed incaute prosequitur, in prætentas casu incidēs hostiū insidias, captus est. Interea nō cessant nunc, sed sub omni celeritate properant. hic D. principē debita stimulat in stantia, & regis suorū necessitates edocens, moras arguit, festinare monet at tentius. ille Edissanum comitē cōtinuis incēdit hortatibus. tertius Hiero-

F lymam

Iymam festinus accelerat, & populum cōmonet uniuersum. Verū princeps Antiochenus dubius quid faciat, heret aliquantulum: nam pro forib. habens Imperatorē, urbi timet, si tentet abscedere: iterum D. regi in tanta necessitate posito, durum nimis & inhumanū reputat non subuenire. Tandem D. regis & Christiani populi molestijs & anxietatib. cōpatiens, ciuitatē suā Domino cōmittens, satius iudicat cum fratrib. quantumlibet aduersa sustinere, ē eis sic deficientibus abundare prosperis, & qualibet tranquillitate gaudere. Conuocat igit̄ proceres, & populi maiores; reuelataç̄ cunctis propria cōscientia, inuitat omnes ad regis subsidium, & facile persuadet. Spontē enim in eadem Deo gratissima contulerunt omnes desideria, & subitō paratos se offerētes, ab urbe digressi (D. Imperatorē circa eandem ciuitatem relinquentes) unanimiter ad domini regis subsidium proficiscunt. Comes quoq; Edissanus, cū uniuersis uiribus suis pari uoto accingit, & ad idem opus mira festinat celeritate. Dominus quoq; Hierosolymorum patriarcha V uillhelmus, collectis uniuersis copijs, quas in regno potuit inuenire, assumpto sibi Dominicæ crucis uenerabili ligno, illuc impiger accelerat, & undic̄ suffragia corrogans, in eorum subsidium mature contendit.

Bezzeuge Damascenorum procurator, Neapolim incendit, & depopulatur.

Caput XXVII.

His ita circa dominum regem se habentibus, Bezzeuge Damascenorum procurator, & princeps militiæ, quo de etiā superius fecimus mentionē, uidēs regnum solito robore uacuum, regem in exteris regionibus obsidione clausum, principes & uniuersum populum circa eius liberationē sollicitum, ad illas partes unanimiter conuolare: ratus ex tempore nocendi occasionem inuenisse optatā, cum multa militia in regnum ingredi, et Neapolim urbem immunitā muro & antemuralibus, & etiā uallo carentem, aggreditur, ex improviso & subitō irruens, tanquam fur in nocte in ciues incautos gladijs, & toto desæuit spiritu, ætati non parcens, aut sexui: tandem serius admoniti, qui inuenti sunt residui, in præsidium quod in medio ciuitatis est, cum uxori, bus & liberis, se cum multo labore recipientes, uix à cæde & incendij elapsi sunt. Ille autem nemine prohibente, discursibus liberis uniuersam urbem obam bulans, incendij cuncta subiiciens, prædam & manubias, & quecunq; desiderabilia in urbe depopulatus, indemnis recessit.

Destinatur ad Regis subsidium, sed obſeffis maiores interim inferuntur moleſtie. *Caput XXVIII.*

Sanguinus interea obſeffos continuis urgens molestijs, moenia tormētis, quatiens, machinis molares & faxa ingentia, iaculatorijs in medium con- torquendo præsidium, domos prosternit interius, non sine multorum in- clusorum formidine: tantis enim eos conatibus uiolenter immisſis, contor- ta omnimodorum telorum genera, opprimebant angustijs, ut iam intra muros nullus ad occultandos saucios & debiles inueniretur locus. Vbiue periculum, ubiq; discrimen, & mortis imago tremenda eorum se ingerebat oculis, & mentibus non deerat repentini timor interitus, & casuum pre- sentia sinistrorum. Ad hoc uir sœuissimus, assultus ingeminat, & destinatis per uices agminibus, successionis quodam ordine uires reparat: et prioribus defatigatis, recentes subrogat, ut continuatum potius quam renouatum ui- deretur præliorum negotium. Nostri uero non habentes ad hanc uicissitu- dinis

dinis recreationē inducendam sufficiētes copias, ipsi primos quasi nouissimos cōtinuatis laboribus sustinent impetus. Diminuebat præterea eorū diebus singulis numerus, alijs uulnerū acerbitate, alijs ægritudinū uarietate de-cumbentibus, omnibus aut̄ unus idēq; defectus & intolerandę perpetis mōlestiā par impotentia. Noctes em̄ excubijs deputati trahebant insomnes; diebus uero continuis cōgregationibus fatigati, nullas percipiendā quietis ad restaurandā corporum exinanitionē, hostes ferias indulgebāt. Accedebat etiā ad malorum cumulū, quod nec ingredientes alimentorū aliquid intulerant, nec in castra ex priore obſessione erat aliquod uictus residuū. nam quod ipsi inferre decreuerāt, in manus hostiū cū omni peruenērat integratē. unde statim post ingressum, nil aliud habētes, equos suos comederūt, quibus deficiētibus, omnis omnino defecerat alimonia. Attenuabant itaq; p̄g ieiunio, etiā fortium & robustorū corpora, & inducta per inediā macies strenuis etiā ui-res furabāt. Tanta præterea erat inclusorum multitudo, ut ciborū copiæ nec sufficeret, ne ad hoc quidē, ut unusquisq; modicū quid acciperet: ita sanè obſessorum multitudine uniuersa municipij referta erāt diuersoria, ut murus & plateæ iacentium frequētia quasi iuncis strata uiderent: emissa quoq; incautē iacula, casu & studio dirigētis letalia inferebant uulnera. Hęc omnia Sangui-nus nouerat plenius, eoq; proteruius suos ad instandū cōpellebat, quod no-stros hoc molestius pati posse nō dubitabat. Ad hoc & circa oppidū tam fre-quētes hostiū erāt dispositę cohortes, & tanta diligentia omnes obſeruabant aditus, ut nec ad nos accedere quispiā, nec de nostris egredi aliquis, quasi rē desperatā attentaret. Augebat obſessis in dies molestia singulos, & uictu pe-nitus deficiente, nullum erat spei residuū: et rebus ipsis edocebāt, quām ui-lentum sit famis imperium, & quām uerè dictū sit illud: Afferit urbes sola fa-mes. Id tamen pereunte quocunq; modo fouebat populum, quod principis & Comitis Edifiani, necnon & Hierosolymorum p̄estolaban̄t subsidium: et quia animo cupienti nihil satis festina, omnīs habebatur mora suspectior, dilatione uotum creuerat, & hora pro anno computabatur.

Adest subsidium, sed interim Rex ad deditiōnem inclinatur: & pacis initis, ſoſhes ad propria regreditur. Caput XXIX.

In terea dum hęc circa obſidionē sic agunt, princeps Raymūdus cum suis iam aderat legionibus. Comes quoq; Edifianus ingētia trahēs agmina nō longē aberat: sed & Hierosolymorum exercitus salutiferē lignū crucis sequētes unanimiter, maturato itinere accelerabant. Quo per nuncios fideles San-guinis cōperto, timēs tantorum aduentū principum, idq; ſpecialius reformi-dans, ne auditis obſessorum molestijs, eisq; cōpatiens D. Imperator, quē cir-ca Antiochiā effe cognouerat, cū suis intolerabilibus copijs ſuper ſe iratus ir-ruat, anteq; ad obſessos perueniat, de pace primus missis internuncijs dñm Regē, & ſuos principes alloquit̄, dicens: Caſtrum iam ſemidirutū ante ſe diu nō poſſe ſtare, populu ieiunum & fame laborantē rēfiftendi uires et animos amississe, ſuum uero ē cōtra exercitū necessarijs abundare: tamē dñi Regis in-tuitu, qui magnus & eximius eſſet Princeps in populo Christiano, dicit ſe uiueros captiuos quos paulo antē ceperat, tam Comitē q; alios rēſtituturū, & dño Regi cum omnibus ſuīs liberū & tranquillū exitū, & ad propria redi-

F ij tum,

tum, indulturum, si ei castrum omnibus uacuum restituere uoluerint. Nostrā porrō nesciētes tam prēsens esse subsidiū, prēterea fame, uigilij, laboribus, angore attriti, uulneribus cōfossi letalibus, imbelles facti et exhausti uiribus, uerbū oblatū cum omni auditate suscipiunt, admirantes, unde hominis tam inclematis processerit humanitas: quacūq; tamen occasione, porrectas grātanter suscipiunt conditions. Pactis ergo hinc inde ad placitā utrīcū redactis consonantiā, comes Tripolitanus restituīt, & cum eo captiuorū maxima multitudo, statimq; D. rex cū suis egressus, ab hoste satis humanè tractatus, prēsidio Turcis resignato, cōfusus quidē, sed tamen de periculorū nimia perplexitate erutus, gaudens, de montib. descendit in campestria Archis contermina. ubi auditō D. Principis & D. comitis aduentu, approbans eorum sollicitudinē, & fraternā charitatem, sed serō oblatā conquerens, eis occurrit deuotus, solutisq; ingentib. gratiarū actionib. quod pro eius negocio tam sollicitos se exhibuerāt, et quantū in eis erat, optatū ministrauerant subsidium: & mutuis collocutionibus recreati, diuisi sunt ab inuicē, ad propria redeentes.

Princeps Antiochiam reuersus, urbem obseßam reperit: Imperatori totis uiribus contradicit: sed tandem quorundam interuentu eidem reconciliatur.

Caput XXX.

Dominus autē princeps, cuius res in arcto uidebant constitutæ, quia potissimum orbis terræ principem ante suam ciuitatem hostilia mediantem dimiserat, Antiochiam sub omni celeritate rediens, per portam superiorē, quæ prēsidio ciuitatis, & arcī contermina est, ingressus, Imperatorem adhuc in eodem proposito perseuerantē reperit: ubi per dies aliquot habitis congressibus, nonnullis Antiochenis in Imperatoris exercitū clām sēpē, palā sepius irruptiones faciēdo, damna eis frequenter intulerant enormia: & cum eis more hostili, nō attēta fidei professione, uersabant. Imperator quoq; uersa vice tormentis ingentibus & machinis iaculatorijs, cautes immanissimos, & immensi ponderis contorquendo, à porta pontis mœnia cedendo & turre, urbis claustra debilitare & effringere niteba. Dispositisq; per gyrum legiōnibus, sagittis, et omnī missilium genere, nechō & fundibulariorum manū proterua, ciues à muri propugnatione arcebāt eminus, & ad suffodiēda mœnia aditum & opportunitatē nitebant uendicare. His igit̄ ita se habentibus, timori erat prudentioribus uterq; exercitus: quod nisi maturato rei subueniatur cōsilio, res in eum casum esset deuētura, in quo nō facile periculis emergentib. remedia possent aptari cōuenientia. Interponūt se itaq; uiri timorati, partium arbitri, pacis portates manipulos: & D. Imperatoris castra ingressi, uerbis pacificis, et omni humilitate prētēta, mitigare satagebāt indignationē. Rursum D. principē adeuntes, prudenter & circumspecte nimis, prout opus erat, uia pacis studēt inuenire. Tandē uisum est, arbitrī et quēsiti foederis moderatorib. quod D. princeps ad imperialē accedēs magnificentiā, in prēsentia illustris & inclitorū imperialis palati, cū uniuersorū cōetu procerū suorū, nū debita solēnitate ei legitimam exhibeat fidelitatē, iuretq; prēstito corporaliter sacramēto, quod D. Imperatori Antiochiā ingredi uolenti, uel eius prēsidio, siue irato siue pacato, liberū & trāquillū nō neget introitū. Et si D. Imperator ei Alapiā, Cæsareā, Hamā, Edissam, sicut pactis erat insertū, principi restituet quietas, quod his et alijs circumadiacentib. contētus urbib. Antiochiā D. Imperatori

Imperatoris sine difficultate restituat iure proprietatis habendam. D. uero Imperator in recompensatione exhibitae fidelitatis, principi cōcedat, quod si auctore Domino eum contigerit Alapiam, Cæsaream, & omnem circumadiacentem regionem sibi acquirere, totum principi sine molestia & diminutione accrescat, & iure perpetuo sibi & haeredibus suis, tamen in beneficio, quod uulgò feudum dicit, tranquille possideat. Egressus est igit D. princeps, iuxta conditum, cum suorum nobilium comitatu, ad castra imperialia: ubi cum debita honorificentia à domino suscepimus imperatore, recensitis ad placitū hinc inde pactis consensum, fidelitatem suam domino imperatori manualiter exhibuit: sed & statim prædictarum urbium cum omnibus pertinentijs earum, D. Imperator inuestitur ei concessit, spondens firmissime, quod æstate proxime futura, eas autore Dño, cōprehensas corporaliter tradat. Sic itaq̄ fœdere cōpleto, pace plenius restituta, uexillo imperiali super principale presidij arcem collocato, donis ingentijs cumulatus, cum suis princeps in ciuitate est regressus. Dominus imperator, propter instantem hyemis asperitatem, cum uniuersis exercitibus suis in Ciliciam reuersus, circa Tarsum in regione maritimā, hyemandi gratia se contulit.

Antiochia se subiicit Imperatori

LIBER DECIMVS QVINTVS ▶

Imperator Cæsaream obſidet: Princeps & Ediſſano comite in eius obſequio conſtitutis.

Caput I.

Ranscurſis igitur circa partes Ciliciæ mēlibus hybernis, uere iam reducto, & graſā exercitibus referente temperiem, missa uoce præconia, ex edicto imperiali publicè mandat primicerijs, centurionibus, quinquagenarijs, legionū iterum cohortes instrui, & instrumenta bellica reparari, armis accingi populum uniuersum. Præmissis ergo legionibus dominus Princeps, dominus quoq̄ comes Ediſſanus, alijq̄ illarū partium primores inuitant, ut cum domino Imperatore proficiscantur ad prælia. Quibus undiq̄ cōglobatis, quasi circa Cal. Aprilis, tubarum stridore, clangore tympanorum, exercitus uniuersus, & pactis inter se & principem prius usurpis, satisfaciat, uersus Cæsaream acies dirigi præcipit. & fines hostium ingressus, paucis euolutis diebus, ante prædictā urbem castrametatus est. His auditis, princeps & comes, conuocatis ex uniuersa regione suorum copijs, Imperatore sub omni celeritate sequentes, subito cum suis ante suprà nominatam ciuitatem, paribus accensi desiderijs, affuerunt. Est autem prædicta ciuitas inter montē & fluum, qui Antiochiam præterfluit, in modum Antiochiæ sita, partem sui maximam in plano usq; ad flumen habēs, partem quoq; in declivo montis. præsidū uero in montis fastigio imminens, humanis inexpugnabile uiribus est constitutū. Vnde & à leua & à dextra demissis usq; in fluum mcenibus, ciuitas ambit cum suburbio sibi adiacente. Transito itaq; fluvio, dispositisq; in gyrū agminibus, ex ea parte unde ciuitas suburbio ante se posito habilior ad expugnam uidebat, urbem uallat obsidione. Hic demum machinis cōgrua prouisione dispositis, tresses ac mcenia, & intra muros ciuium domicilia grauiū immisso, molarū incessanter concutiunt, & crebris ictibus & uicaria immis-

F ij forum

forum cautium repetitione, non sine multa inhabitantū strage funditus deficiunt. in quibus erat defensionis spes maxima, ædificiorum munimina. Vrgebat D. Imperator, sicut uir erat magnanimus, studio feruente propositum, & propositis brauijs, adolescentium glorie cupidos, & ad certamina & congressus martios accendebat animos: lorica quoq; indutus, & accinctus gladio, casside caput tectus aurea, medijs immixtus agminibus, nunc hos nunc illos sermonibus hortatur cōgruis, nunc exemplo tanq; unus ē popularibus prouocat, et instat uiriliter, ut alios ad instantum reddat animosiores. Sic igitur uir egregia animositate insignis, sine intermissione discurrens, æstu bellū à prima diei hora usq; ad nouissimā sustinens, nihil sibi quietis, ut uel cibum sumeret indulgebat: sed aut hos qui machinis deseruiebant, ut frequentius & directius iacularentur, admonebat: aut ihs qui in conflictibus desudabāt, addebat animos, per uicarias successiones uires reparans, & pro deficientibus recentes surrogās, & integris conatibus ualidos. Princeps aut et Comes, ut dicitur, adolescentes ambo, & illius ætatis, leuioribus nimī tracti studijs, ceteris in prælio & re militari desudantibus, aleā ludebant, non sine damno rei militaris, assidue: & circa bellorū studia remissius se habentes, ceteros quoq; à seruore instantiæ suo reuocabant exemplo. Quod audiens Imperator, & facto eorū pernicioſo nimis motus, interius eos semel & secundo, familiari & secreta cōmonitione, reuocare studuit, exemplū sui proponens, qui cum Regum terræ & principū omnium esset potentissimus, nec labori proprij partebat corporis, nec immensis sumptibus. Tandem cum per dies aliquot in hiuſmodi congressionibus & assiduis cōflictibus perseuerasset exercitus, indignatus Imperator, quod incōparabilibus eius copijs urbs pusilla tam diu posset resistere, affectus tædio, morā arguēs, suorum accusans desidiā, ad sortiores animat insultus, & cōgressus ingeminās, acrius instare precepit. Dūcūturbis fractioni certatim instant, suburbium prædictum, quod in inferiori ciuitatis parte situm esse prædiximus, cominus effraetum occupauit uiolēter, ciuibus, qui ibi reperti sunt, nō parcentes, nisi forte qui ex eis uerbo uel habitu, uel quoquis signo Christianam professionem se esse sectaturū designaret. Multos em fideles habebat et habuerat, ab initio, ciuitas illa, habitatores, qui sub miseræ seruitutis iugo ab infidelibus premebantur indebitè.

Imperator indignatus, imperfetto negotio obsidionē soluit, Antiochiā reuersus. Cap. II.

Sic ergo ciuitate ex parte quadā impugnata, timētes ciues, uiolentas hostiū in uxores & liberos & urbis penetralia irruptiones, pacem ad tempus postulant modicū, et impearant postulatam. Erat porro illius ciuitatis Dñs, qui dam nobilis homo, Arabs natione, Machedolus nomine: hic missis occulte ad Imperatorem nuncij, pro salute urbis & ciuiū indemnitate, profulsis cum omni humilitate supplicat precibus, & infinitā spondēs pro eadem pecuniā. Indignatus enim Imperator, quod Princeps & Comes, ita dissolute & negligenter in expeditione se habuerāt, eoq; præcipue, quod pro eorum negotio et implenda promissione uidebatur laborare, maximū contra eos rancorem conceperat: & promissam eorum fidelitatem, tanquā sine operibus mortuā, magis splendidam quam solidam, pro nihilo ducēs, firmissimē apud se, cum paucis familiaribus, præordinauerat, quod in odiū eorū, & infidelitatis pœnam,

nam, oblata qualibet occasione, quæ aliquâ saltem honestatis speciem uidetur prætendere, soluta obsidione, ad propria rediret. Suscepta igitur, pacta pro dissoluenda obsidione, pecunia, edicitur publica uoce præconia obfessis pax; & legionibus mandatur, ut ad redditu se præparent. Sicq; solutis castris Imperator uersus Antiochiam acies præcipit dirigi, & uniuersos illuc exercitus properare. Audientes hoc Princeps & Comes, sera ducti pœnitentia, dñm Imperatorē ab incepto reuocare nituntur: sed perseverat in proposito, quod irreuocabiliter cōceperat Imperator: spretisq; eorū persuasiōibus, iter accelerat. Dicebat quod Comes in eo nimis malitiosè esset uersatus. nam occulto, sed postmodū clare patuit, aduersus dñm suū, principē uidelicet, ducebat odio: & incrementū eius omne habēs suspectū, seducebat imprudētioris adolescentis animū, ipse uerlutor: ad id toto cōtendens studio, ut princeps imperatoris indignationē mereret, ne per eū ad maiora proueheret cōpendia.

Imperator à principe ciuitatis repetit præsidium, quasi moram in regione facturus. Cap. III.

Perueniens igitur Antiochiam D. Imperator, cum filijs suis & familiariis, & militia non modica urbē ingressus, dño Principe, dominoq; Comite Stratoris officium exequentibus, dño quoq; Patriarcha cum uniuerso clero & populo ordinata de more processione, in psalmis, hymnis, canticis & musicorum concentu instrumentorū, cum plausu & exultatione populo, prius ad cathedralē ecclesiā, deinde ad palatium Principis, solenniter deductus est. Vbi cū per dies aliquot, balneis & ceteris quæ ad corpus pertinente recreationibus, tanq; dñs in domo, pro libero arbitrio usus esset, profusacq; & penè prodiga tam in dominos Principē et Comitē, quam in eorū magistrates, necnō & in ciues indifferēter usus esset imperiali munificētia, Principē simul & Comitē, & omes prouinciae primores, ad se fecit euocari. quibus in præsentia sua cōstitutis, principē alloquit, dicēs: Nostri dilectissime filii Raymunde, quomodo ob gratiā tui, ut iuxta cōuētiones inter nostrū Deo amabilem imperiū, & fidelitatē tuā prius per prudentū virorū mediationē initas, tuū augeam principatū, & dilatē super hostes fidei nostræ possessiones tuas, diu iam in ista regione cōuersatus sum: & ecce, opportunitate ingruēte, tempus effut promissa soluā, & omnē circumadiacentē regionē tuæ subficiā ditioni, sicut pactorū tenor manifestus edocet. Sed nosti optimē, nouerūt & isti, qui tecū in nostra assūtū præsentia, quod nō est quod tibi soluere tenemur opus temporis modici, sed morā tua negotia uidēter exigere diuturniore et impēsas ampliores depolcere. Oportet igit̄ ut huius ciuitatis præsidiū, sicut ex cōpartito teneris, nostræ deputes custodię, ut in eo nostri tutius reponant thesauri: urbē quoq; nostris exercitib. peruīsam facias, ut liberū omnino intrandi egrediendiq; habeant sine difficultate licentiā. Nam de Tarso, uel Anauarza, uel alijs Ciliciæ urbibus, non ita cōmodè bellica parari possunt instrumenta, ad angustias & obsidionē Alapiæ inferendā, aliamq; præstat hæc ciuitas ijs usibus opportunitatē, longeq; meliorem quam alia, quæ uix posset ministrare. Imple promissum, & iuxta tenore exhibitæ fidelitatis, prosequere quod tuū est: nam nostræ erit eminentiæ, id quod tibi tenemur exsoluere, larga interpretatione & supereffluente mensura largiri. His dictis, princeps & sui, uerbaci acerbitate perterriti, diu hærentes quid super ijs responderent, cum multa

anxietate secum uoluebant, quid ad hoc referrent. Durum enim uidebat & graue nimis, quod ciuitas tanto nostræ gentis acquisita periculo, tantoq; san guinis fidelium principiū dispendio Christianæ fidei restituta, quæ tantarum semper fuerat caput & moderatrix prouinciarū, in manus effeminati Greco rum populi deſcederet, nā sine ea reliquæ regionis portiones nobis stare pos ſe nō uidebant. Iterum id pactis dñi Principiis insertum, nemo erat qui dubi taret: præterea tot de suis intromiferat, quod nō facile uidebat ei uim inferre uolenti resistere posse. Sic igitur res in arcto posita erat, cū ecce Comes Ediſ fanus pro omnibus respondens, ita orſus eſt: Domine, sermo quem perora uit imperialis sublimitas uestra, diuinā redolet eloquentiā, & omni acceptio ne dignus eſt: in nostrum enim totum illius tenorem uidemus respicere peni tus incrementum. sed res nouo indiget cōſilio, nec eſt in domino Principe ſolum hoc effectui mancipare. Oportet enim, ut cum fuorum, mei uidelicet, et aliorum fuorum fidelium cōſilio, ſuper hoc plenius deliberet, quomodo facilius uerbum ueſtrū & postulatio debitum ſortiat effectū, ne tumultu plebis intercurrēte, executioni, petitioni ueſtrarum futuræ pŕefet impedimentum. Placuit itaq; dño Imperatori Comitis responſum: & datis ad modicum tem pus inducijs, ut dictę ſatisficeret deliberationi, Comes domū regreditur, prin cipe in palatio remanente, & ſuīpliſius(ut dicebatur) nō habente potestatem.

Excitatur in ciuitate tumultus: timet Imperator, & petitionem remittit. sedatur scandalum, eodem urbe egresso.

Caput IIII.

Comite igitur domū reuerſo, missis occulte nuncij, qui populū uniuersum, patetacta Imperatoris postulatione, ad arma ſollicitent, fit tumultus, cum immoderato ſtrepitū per urbē: & turbis undiq; cōuenientibus, clamor attollit in immensum. Hæc audiēs Comes, accepto equo uelociter ad palatiū festinans, tanq; popularium incurſus fugiens, ante pedes imperatoris ſe dedit exanimē. Subito igit̄ Comitis ingressu, Imperator attonitus, querit diligenter, quæ nā ſit cauſſa, quod ita inordinate, pŕeter morē & disciplinā ſacri palatiū, ante maiestatē irruperit imperiale. Respondit: necellitatē legem non habere, ſecq; populi furētis infectione coactū, ut mortis euitaret diſcri men, cōtra morum regulas adueniſſe. Itē ſæpius ſciscitati, ut cauſſam diligen tius aperiret, respōdit: ſe gratia percipiendæ quietis in hospitium declinasse, & ad id operā dare proposuiffe, cum erat ſubitō uniuersus ciuitatis populus quālī uir unus, ante domus ianuā cum gladijs & armis qualia furor minifra bat affiſtens, uirum ſanguinarium, proditorē patrię, plebis homicidā, ceptit clamare: qui ciuitatē Imperatori pecunia ſumpta, inde uelit uendere. Comite Ediſfanum ſibi obuiā dari uelle. uixq; eos iam effracta domo, cum mille peri culis effugiffe. Interea clamor per ciuitatē excitatur, ingens tumultus, immo deratus, rumor celeberrimus omnium aures circumſtrepit, ciuitatē Græcis uenditā, pŕaeſidium iam eis traditum, ciues relictis autis domibus & fundis paternis migrare oportere. His ita rumoribus ciues accēſi, quoſcunq; de im peratoris reperiunt familia, de equis deiſciunt, ui spoliāt, uerberibus afficiūt: reliſtere uolentes, gladijs obtruncāt, & uſq; in palatiū principis iniuriā & mortē fugientes strictis gladijs infectātur. Hoc ſtrepitū ciuiū, & ſuorū cōclā mantium uociferatione uehementi motu Imperator, pŕincipē et magnates accerſit;

accersiri iubet, & mitigata pro tempore indignatione, timet ne aliquid durius contra se oriret, sermonem, quem eodem die coram omnibus aliquantulum liberius dixerat, tangens ait: Memini me uobis cum hoc in populo dicitur obortum. Nunc autem non statum, unde fortasse scandalum hoc in populo dicitur obortum. Ueritatem patrum quam plebis universitas, quod ex quo ita durum & difficile uobis uidebat quod dixi, reuoco sententiam, retracto quod proposui. Habeto, te uobis tam urbem totam quam praesidium: sufficit imperio meo, statum tempore hactenus obseruatum continuare. noui quod uerè fideles meis litis, nec a fideitate promissa et prestita ulla dies unquam vos conuellere potuit. Egressimini igitur & populum surrentem copescite. Quod si mora in ciuitate mea eis aliquatenus suspicta est, ne super haec moueatitur: cras enim, auctore domino, egrediemur. His dictis laudat omnes Imperatoris propositum, & extollunt usque ad sidera mente tem prouida, consilij altitudinem, consulti pectoris iudicium. Et egredientes Principes & Comes, & alij procerum primores, uoce, manu, nutibus & signis tumultu sedare tentant: tandemque in dicto silencio, & plebe uerbis amicis ad aliquam tranquillitatem redacta, domum eius redire, et armis depositis quiete degere rogat propensius. Quod et factum est. dominus ergo Imperator, die sequenti cum suis & consanguineis & familiaribus, egressus, ante urbem castra locari precipit.

Mittuntur legati, qui indignationem Imperatoris mitigent: & obtinent. Imperator ad propria reddit. Caput V.

Scientes ergo hi quibus mens erat sanior, dominum Imperatorem, licet more prudenter dissimulauerit, rancorem aduersus principem & nobilium primorum mente conceperisse, tanquam eorum instinctu & occulta opera popularium tumultus & plebis scandalum esset excitatum: dirigunt reformandas pacis idoneos ad hoc, & sensus habentes exercitatos, ad Imperiale excellentiam nuncios, qui dominum Principem et magnates regionis apud dominum Imperatorem satagant excusas habere, & super eo qui in populo erat hesterno tumultu prorsus asserant innocentes. Qui ergo missi fuerant, in auditorium Imperatoris intromissi, pro iuncto negotio uerba facientes, allegare student & persuadere principis innocentiam in hunc modum. Nouit Augustalis apex & Imperialis eminentia, nobis multo melius, quod in quolibet collegio, nedum in ciuitatibus, & magnis hominum coetibus, non omnes pari splendent prudentia, nec pari sunt praeediti disciplina: sed aliter & aliter affectis ciuibus, dispare mores, diuer- fassentur studia, ita ut iuxta prudentis uerbum, uerum sit quod dicitur,

Tres mihi coniuiae propere dissentire uidentur. Et illud:

Quot homines, tot sententiae.

Sed in hac tanta uarietate morum dissimiliis, prudentis est, qualitate distingue meritorum, & congrua meritis praemia deputare. Luxta haec ratione plebis indiscretus calor inconsultus, in damnum non debet redundare melius affectionum. Vnde enim inter homines solet euenire, ut plebs confusa, modum nesciens, rixas & tumultus consueuerit incautius suscitare: idque in omnibus bene moratis urbibus, uetus & usu approbatam consuetudinem obtinuisse certum est, ut patrum modestia populares complicantur, et ignari modi refrenentur audacia. Aliter uulgi multo meliorem quam nobilium esse conditionem, turbæ imprudentis consulente, quam discretorum experienciā, nisi maioribus, corrigere liceat,

liceat peccata plebis inconsultæ. Ignorante sanè domino Principe, nescientibus fīs ad quorum nutum maiora tractantur negotia, deliquit plebs indiscreta. Pœnas ergo toleret quas meruit, domino Principe cū maioribus indemnibus conseruatis: paratus est deniq; in argumentum suæ innocentiae in finibus stare pectorum, & si liceat urbem cum praesidio in manus imperij transferre. His & similibus persuasus Imperator, motum indignationis nimis, quem de sola suspicione conceperat, humaniore sententia reuocauit: accersitoq; domino Principe, necnon & Comite cum proceribus, ad se familiariter præcipit introire, & detersa omni interiecti rancoris nebula, mutue salutis benignè suscipit & impendit affatum. Tandem eis innotescēs quod causas haberet urgentissimas, quibus impellentibus eum domum redire oportet, sumptaq; licentia promisso firmissimo, quod iterū auctore Domino, pœta cōpleturus, in manu ualida esset redditurus, in Ciliciam uniuersos dirigit exercitus. Vnde completis negotijs circa Ciliciam & Syriam, præparatisq; ad iter agminibus, ad propria reuersus est.

Hierosolymorum Rex ultra Iordanem præsidium obsidet, & occupat uolenter. Apud Thecnam noſtri miserabiliter prosternuntur. Caput VI.

Intraea dum hæc circa Antiochiam geruntur, subsecente æstate, nō post multū temporis interuallum, uir inclytus & magnus apud Occidentales principes, D. Theodosius Flandrensi Comes, domini regis gener, orationis & deuotæ peregrinationis gratia cū honesto nobilium uirorū comitatu, Hierosolymā uenit, cuius aduentū rex & populus uniuersus multa cum hilaritate suscipientes, confisi de insigni & robusta, quam secū deduxerat, militia, apponūt unanimiter cum dñi Patriarchæ, & aliorū regni principū consilio, trans Iordanē in finibus Ammonitarum iuxta montē Galaad obsidere præsidū unum nostris regionibus perniciosum ualde. Erat autē prædictū municipiū spelunca quædā, in latere montis eminentis maximè declivo sita, adiūcum penè habēs inaccessibilē. Desuper uero immanissimū imminebat præcipitium, usq; in infima subiacentis uallis, à uertice supereminens promonto rū cōtiguum. Ex laterē uero altrinsecus ad eandem speluncam erat inter clivum superincumbentis altitudinis, & dictum præcipitiū, arx formidabilis. In hanc se collegerat furum manipulus nocens, & prædonū turba de finibus Moab, & Ammon, & Galaad, qui premissis exploratoribus locoru peritis, et per eos de statu regionū nostrarum plenius edocti, sumpta opportunitate frequētes irruptiones clam, & plerūq; periculosas nimis, nostris regionibus inferebāt. Quibus malis nostri uolētes occurrere, proponūt, ut premissus, speluncā oblidere. Cōuocato igitur uniuerso regni populo, & copijs militibus congregatis, transito Iordanē, illuc perueniunt: & sicut regionis patiebatur inæqualitas, simul & angustia, aditus occupant, castra per circuitum locantes, et dispolitis agminibus per gyrum, locum obsidione uallāt. Legem itaq; castrorū exequentes ad quælibet se cōuertunt argumenta, obfessos qui bus modis possunt arctantes, ut ad deditiōē impellant: illi uersa uice quicquid miseris rebus soleat euenire, solerter colligentes, in sui tuitionē uigilanter armantur. Dumq; ibi penè omnis Christianus unanimiter desudaret exercitus, Turci quidā ex tempore opportunitatē nacti, uidentes trans Iordanem uniuersi-

uniuersam regionem militia destitutam, hostiū patere insidijs, Iordanē transmissō, Hiericuntinam regionem relinquentes, à dextris, secus Asphaltem lacum, qui & mare Mortuum dicitur, incedentes, inde se ad montana cōferentes, in eam prouinciæ partem irruperunt, quæ Tribu Iudæ olim cessit in somnem, & peruenientes ad ciuitatem prophetarū Amos et Abacuc, Thecnam nomine, incolis uacuam, uiolenter occupauerunt: paucis quos ibi reperiunt, occisis: fugerant enim loci illius habitatores, hostium aduētu præcognito, & cum uxoribus liberis armentis & gregibus in speluncam Odollam illis uicinam se contulerant. Vicum ergo prædictum inuenientes uacuum, domicia eorum qui fugerant ingressi, quod residuum erat, asportarūt. Erat autem casu Hierosolymis illis diebus ab Antiochia ueniēs, uir piæ in domino recordinationis, niles eximius, & in armis strenuus, nobilis carne & moribus, dominus Robertus, cognomine Burgūdīo, natione Aquitanicus, magister militiæ Templi. Hic cum quibusdam de fratribus suis, & cum ijs qui Hierosolymis remanserāt, paucis ex promiscui generis equitibus, uexillū regium bauante quodā domino Regis familiari, Bernhardo Vathēc, subsequente ipso, ad locum prædictum certatim & sub omni celeritate cōtendunt. Audientes itaq; Turci nostrorum aduentum, locum deserentes Habthim, Iohelis prophetæ domini, uersusq; Ebron patriarcharum sepulchrum fugam inierant, uolentes inde in plana Ascalonam uersus descendere. Nostrī autem scientes hostium acies in fugam uersas, non eisdem uestigijis inhærentes, tanquam de tropheo certi, sed ad diuersa incaute nimis tendentes, fugientium spolijs magnis quam stragi hostium insistebant imprudenter. Quod intelligentes qui fugam inierant, iterum more solito congregati, resumentes animos, dispersas acies quantum possunt reuocare nituntur: nostrisq; ex improviso & minus confidenter irruentes, passim uagantes & securos inuadunt, gladijs obtruncant, paucis tamen resistētibus, et collectis adiuicem, pugna comittitur. Inter hæc qui diuersa fuerant secuti, tubarum clangore, stridore cornuū, equorum fremitu, armorū fulgore coruscantium, uocibus suos adhortantium, simul & pulueris equorum pedibus agitati, nebula in sublime rapta, communiti, ad locum properant certaminis. Sed anteq; eorum qui restiterant cateruisse coniungerent, deficientibus primis, & in fugam actis, facti sunt hostes nostris deuictis superiores. Conuersis igit nostris in fugā, per loca saxis aspera & prorsus inuia, & omnino fugā nō admittentia, sagittis & strictis gladijs more hostiū insectatēt, alios ferro perimunt, alios prosternūt præcipites, & ad prædicta Hebrō, quæ est Coriathiarbe, usq; in fines Thecnę prosequentes, stragē multā nimis operati sunt in populo. Ceciderūt aut illa die multi nobiles & incliti uiri, inter quos uir eximius frater militiæ Tēpli, Otto de mōte Falconis, omnes de morte sua mōrōre & gemitu cōficiēs, occisus est. Hostes uero uictoria potiti cede nostrorū et spolijs letantes, Ascalonam reuersi sunt. Nostrī aut qui in expeditione erāt, cognito quod apud nos acciderat infortunio, animo nimirū sunt uehementer cōsternati. Sed tamē intelligētes hāc esse bellorū legē, ut nūc hi, nūc illi uarijs euentib. siāt superiores, iterū cōsolationē recipientes, coepto instat operi feruētius solito, et auctore Dño, intra paucos dies præsidii obtinēt predictū, inde cū gloria et triūpho ad propria reuersi.

Sanguinus regnum Damascenorum ingreditur: Damasceni à nostris auxilium postulant, & interpositis obtinunt conditionibus. Sanguinus ad propriar evertitur. Caput VII.

INterea dum hæc in partibus geruntur Hierosolymitanis, Sanguinus tanquam uermis inquietus, successibus in immensum elatus, præsumit etiam Damascenorum regnum sibi uendicare. Quod intelligētes, Amardus illius regni procurator, militiae princeps, sacer quoq; regis Damascenorum, quod in fines suos uiolenter esset ingressus, nuncios ad dominū Regem, cum uerbis pacificis dirigit, petens & obnixè postulans ab eo & populo Christiano auxilium & consilium contra hostem, utriusque regni crudelissimum. Et ne præsumptuose gratis & sine multorum spe emolumentorum, dominum Regem & eius principes in sui præsidium uideretur sollicitare, spondet pro impenis, ad hoc opus necessarijs, mensibus singulis persoluenda aureorum uicena millia: insuper & hoste à finibus suis uiolenter abacto, urbem Paneadensem, paucis ante annis à nobis uiolenter ablatam, pactis inseruit, nostris absq; contradictione restituendam. & super ijs omnibus conuentionum articulis, ut eis fides amplior habeatur, nobilium filios quantum expedit, obſides se datus pollicetur. His auditis, dominus Rex conuocans uniueros regni principes, legationes, modum & uerborum seriem eis diligentius appetit, consiliū postulat, quid eis super huiusmodi petitionibus respondendum videatur. Tandemq; cōmunicato adiuicem consilio & deliberationis prouido libramine, partibus pensatis, optimum iudicant, Amardo & Damascenius, contra hostem immanissimum & utricq; suspectum regno, opem esse ferendam: ministranda etiam gentis subsidia, ne hostis potentior, per nostram desidiam, in nostram perniciē, regno acquisito, Regium suscipiat incrementum. Præterea & additæ conditiones, cauſam reddunt amplius fauorabilem idq; potissimum omnes trahit in hāc partem procliuiores, quod de urbe Paneadense in fine uerborum est adiunctum.

Obsidetur ciuitas Paneadensis, Damascenis præbentibus auxilium.

Caput VIII.

Approbato ergo generali consilio, susceptisq; iam dictis obsidibus, & in autu collocatis, cōfestim ex omnibus regni finibus apud Tyberiadem præcipitur, tam equitum quam peditum innumera manus conuenire. Sanguinus autem in multitudine uirtutis suæ, cum immensis equitum tum copijs eiusdem prouinciae fines ingressus, relicta post se Damasco, uicq; ad cum locum qui dicitur Rasalinæ, peruererat: ibi q; per aliquot temporis intervalum dubitans de nostrorum aduentu, cum suis legionibus considerat. Certus enim esse uidebatur, quod nostri, nostrorumq; uires eius propositum impedirent, ut nō facile ad optatum posset pertingere. Nunciatur ergo nostris, Sanguinum in prædicto loco cōfistere: Damascenos quoq; urbe iam egressos, domini Regis, & nostrorum apud urbem Marā præstolari aduentum. quo cognito, nostræ quoq; acies castris solutis, uexillis præcedētibus, ad prædictum locum unanimiter contendunt. Quod audiens Sanguinus, timens sicut erat uit industrius, in terra hostium cum gemino committere exercitu, priusquā nostri cum Damascenis conuenirent, locum prædictum deserens, declinatis nostris & Damascenorum ad Ieuam copijs, fugam accelerat: & in eam regionem quæ dicit uulgo uallis Baccar, maturatis se cōfert itineribus. Nostrī

Nostrī autem nihilominus ad locum prædictum peruenientes, Damascenis permixti, de discessu Sanguini plenius edocti, de cōmuni cōsilio, sicut pactis continebatur, cōtra Paneadem uniuersos dirigit exercitus. Hanc urbem (ut prædictimus) Doldequinus Damascenorum rex, paucis ante annis uiolenter occupauerat, sed postmodum magistratus, cui eam cōmiserat, à Damascenis deficiens, cōtra Damascenos, Sanguino adhæserat: unde erat, quod ad hoc, ut domino regi traderetur, fidelius laborabant, malentes eam Christianis refutui, quorum gratia fruebant, quām ut hostis eorum tam suspectus, tamq; formidabilis, eam possideret: unde grauius, & eis quasi de uicino nocere poterat, & maiores inferre molestias.

Princeps Antiochenus, & Tripolitanus comes, ad candem conuocantur obſidionem: & urgen-
tissime impugnatur ciuitas. Caput IX.

[Sta est Paneas, que uulgarī appellatione Belinas dicit, olim ante introitum filiorum Israēl in terram promissionis, dicta Lesen: quam postea filij Dan acceperunt in sortem, & uocauerunt Lesen Dan. sicut legi in Iosue, ubi scri-
ptum est: Ascēderuntq; filij Dan, & pugnauerunt contra Lesen, ceperuntq;
eam, & percusserunt eam in ore gladij, ac possederunt, et habitauerunt in ea,
uocantes nomen eius Lesen Dan, ex nomine Dan patris sui. Consequenter
autem dicta est eadem Cæfarea Philippi, eo quod Philippus tetrarcha, seni-
oris Herodis filius, in honorē Tiberij Cæesaris eam ampliauerat, & ædificijs
mirabilibus reddiderat insignem, ita ut ad nomen Cæsaris ampliatoris uoca-
bulum, unā praetenderet appellationē. Conuerſis igitur ad urbē agminibus,
& ad eam peruenientes Cal. Maij, ciuitatē undicq; uallant obſidione. Amar-
dus cum suis ab Oriente, inter urbem & Silliam suorum locat expeditiones,
in eo loco qui dicitur Copar. Rex autem & noster exercitus ab Occidente,
uersus campeſtria suas locant legiones. Sic igitur ordinatis in gyrum statio-
nibus studioſe procurat, ut interclusis generaliter omnis interdicat aditus,
ne ingredi necq; egredi uolentib. libera pateat euagandi potestas. Placet præ-
terea, & de cōmuni sanctitur consilio, quatenus missis nuncijs fidelibus, do-
minus Raymundum Antiochenorum principem, & D. comitem Tripoli-
tanum conuocent ad præsentis operis subsidium, quod & factum est. Ipsū ni-
hilominus interea cum Turcīs æquē feruentibus, ad congressus quotidie-
nos accinctis, obſessos assaultibus urgent assiduis, & machinis iaculatoribus
quas petrariās uocant, immensis magnae quantitatis molaribus, mēcenia con-
ciunt, & intra urbē conterunt domicilia. ad hoc & telorum immissionibus
& multa sagittarum grandine, adeò fatigant oppidanos, ut nullus intra mu-
ros tutus ad latendū inueniretur locus, uixq; muro & propugnaculis tecti,
contorquentes saxa, aut arcubus utentes, eos qui deforis impugnabāt aude-
rent conspicere. Intueri erat ibi præter solitum hostes ab hostibus Marte sæ-
uissimo prouocari, & fictione deposita, serio nimis in eorum armari perni-
ciem: nec facile erat discernere, utra proteruius contra cōmunes aduersarios
arma corriperet manus, aut in congressionibus instaret acrius, aut diuturni-
ore longanimitate in belli pondere perseueraret. erat nanque nostris militi-
bus cum Damascenis cohortibus animorum patesfactum & consonans desi-
derium. Experientia quidem et usus armorum longè dissimilis, sed uoluntas

G nocendi

nocendi non inferior. At uero obseSSI, licet continuatis assultibus fatigati, uigilijs & nimio laboris pondere essent attriti, tamen resistunt uiriliter, & pro uiribus libertatem uxores & liberos tueri fatagentes, urgente molestia soler-
tiores effecti, ad omnia resistendi se conuertunt argumenta. His ita per dies
aliquot tractatis, uidentur omnino non proficere, nisi castello ligneo mœni-
bus applicato, obseSSis desuper bellum inferatur. Cumq[ue] in tota illa regione
aduersus huiusmodi, conueniens non inueniretur materia, mittuntur Dama-
sceni de mandato domini Amardi, qui trabes proceras, & ingentis magnitu-
dinis, ad hoc specialiter multo ante deputatas, deportari faciat, & cum omni
redeant celeritate.

Principe & Comite presentibus, machina ad oppugnandam urbem erigitur: cuius spes subsidij,
strenue se defendentibus. Caput X.

In tera princeps Antiochenus, & comes Tripolitanus nostris exciti lega-
tionibus, cū ingentibus copijs, & ualida manu, oprato aduententes, castris
se adiungunt nostris: quorum aduentu geminatus est obseSSis timor, & reli-
stendi spes omnis uisa est cecidisse. Dumq[ue] hi qui recentes aduenerant, certa-
tim uires experiuntur, & laudis cupidi, & glorię consequendę gratia, congre-
gatis seorsum urbem impugnant agminibus: obseSSis ingeritur formido am-
plior, & diffidentia: nostris, spes de obtinenda uictoria iam certior, animos
erigens, minuebat tedium, & ad impugnandum singulis diebus reddebat
fortiores. Nec mora, dum haec circa urbem fiunt, ecce qui Damascum erant
redeentes, trabes mirae magnitudinis secum afferunt, & soliditatis optatæ.
Quibus per artifices & lignorum cæsores sub omni celeritate levigatis, & cla-
uis ferreis debita soliditate coniunctis, erigit subito immensæ altitudinis ma-
china, qua desuper uniuersa prospicitur ciuitas, & inde sagittis & omni telo-
rum genere, pugillarium quoq[ue] iactu lapidum arcet oppidanos: qua erecta,
cōplanatis quæ intra machinam & murum erant media, mœnibus applicatæ,
urbē despiciēs uniuersam, tanq[ue] turris in urbis medio subito appetat ædifica-
ta. Hic primū dura nimis, & ad supremū cōpellens defectū, effecta est ob-
seSSorū conditio. nā ad cōtorsiones lapidū, & telorū immisiones, quibus eos
instanter urgebant, qui in castello erāt, nō erat omnino remedii inuenire. nō
inueniebat interius locus, qui tutus saucij aut debilibus posset latebras mi-
nistrire, uel ad quas confugerent post labores, qui adhuc solidi, & uiribus
integri, alijs se poterant præstare defensores: & iam per murum discurrere ne-
gabatur: & deficientibus socijs, absq[ue] mortis periculo nō licebat opem ferre.
nam quæ ab inferioribus inferebantur bellorum pondera, & nocendi argu-
menta, facta relatione, ad ea quæ de superioribus imminebant diuersi gene-
ris pericula, nulla aut modica poterant indicari, ita ut bellum nō tam cum ho-
minibus, quam cum superis uideretur. Fuerat autem ab initio spes obseSSis,
eademq[ue] usq[ue] in præsentem articulum res fouebat, quod Sanguinus eis esset
ministraturus, sicut & fide interposita firmauerat, subsidium; sed
urgente iam periculo, nec subsidium, nec defen-
sionis locus uidebatur relictus.

Legamus

Legatus ecclesiæ Romanae applicat, ad obsidionem accedit, capitul ciuitas: ibi q; ordinato episcopo, Hic
rosolymam principes omnes proficiscuntur. Caput XI.

DVm hæc in expeditione geruntur, Legatus quidam Romanæ ecclesiæ, Albericus nomine, episcopus Hostiensis, natione Francus, de episcopatu Beluacensi, apud Sydonem applicuit. Venerat autem specialiter ad id missus negotium, quod in ecclesia Antiochena, inter dñm Patriarcham et eius Canonicos erat obortum: cuius etiam gratia, uir uitæ uenerabilis, D. Petrus Lugdunensis Archiepiscopus, paucis ante diebus, legationis fungens officio, in Syriam uenerat: sed morte præuentus, finem iniuncto non potuit dare negotio. unde hic ut tantæ controuersiæ debitū finem imponeret, prædicto uiro uenerabili substitutus est, sicut in sequentibus dicetur. Hic audito, quod uniuersus Christianus exercitus in obsidione apud Paneadem detineatur, & quod ibi dominus Fulcherus, Tyrensis Archiepiscopus, cū cæteris regni principibus moram faceret, illuc cum omni celeritate contendit: adueniensq; licet in cœpto non torperet opere, sed instarent feruenter, qui urbem obsederant, tamen prudentis uiri studio & auctoritate subnixus Apostoli, ad propositum inuitat, & exhortatorij sermonis eis addens stimulos, ad impugnandam urbem accendit uehementius. Interea qui in machina ad hoc deputati erant, ciues continuis urgent insultibus: & negata requie, desuper iniecta terroris & periculi cauſa multiplici fatigati, omnibus assiduas mole, stas ingeminant: iamq; quibusdam ex eis consumptis gladio, quibusdam uero lataliter faucijs, alijs uero præ lassitudine deficientibus, eorum minuebatur numerus, nec instantes more solito à sui poterant impugnatione repellere. Quod intelligens Damascenorū procurator, & militiæ princeps Amardus, uir prouidus admodum, et foederis quod nobiscum pepegerat tenacissimus, & fidelissimus prosecutor, sciens quia uexatio dat uiā auditui, & ad conditiones extremas consummata miseria impellere solet, missis occulte quibusdam familiaribus suis, qui obfessos cum spe salutis ad deditioñem inuarent, urbem prætentauit fideliter: illi autem primum abhorrentes, & singentes se longius ire, tanq; adhuc resistendi spem uideretur aliquam habere, nō ussimē tamen cum audiitate multa, gratanter oblatū recipiunt uerbum. Magistratus tamen, quem ipsi Emry uocant, nobilis & potes homo, oblatis adiicit conditionibus, ut pro urbis deditioñe, habita consideratione, ne egeret aliquo boni uiri arbitratu, fieret ei recompensatio: turpe enim uidereſ et inde cens, ut uir nobilis, tam famosæ urbis dominus, propria pulsus hæreditate, mendicare compelleretur. Amardus uero, uidens nobilis uiri petitionem iuri sati conuenire, & æquitati, tota mentis properans intentione, ut ciuitas in nostram ueniret potestatem, iuxta illorum dedesirium se obligat: quod usq; ad certam summam, quæ inter eos conuenit, in balneis & pomerijs ei reddi, annuatim soluendos assignaret, & populo exire cupienti liberum cum omnibus rebus suis exitum procuraret. Eis uero qui urbem & prædia sua tam urbana quam rustica incolere, & nusquam uellent abire, uel ad tempus, uel in perpetuum, bonis conditionibus tranquillā, fide interposita, morā pollicetur. Quod uerbum tam dominus, quam reliqua pars populi placide suscipientes, urbem sine mora parati erant tradere. Amardus itaq; uidens, con-

uentiones ad optatam peruenisse consonantiam, & iam in nullo uacillare ser-
monem, dominum Regem, Patriarcham, Principem, & Comitem familia-
rius conuenit, & rei seriem secretius pertractatę diligenter aperit, & ad con-
sensum modis quibus potest hortatur: illi porrò uiri prudentiam, & fidei syn-
ceritatem attendentes, conditiones approbat, & consensum impartientes
gratuitum, omnia se facturos iuxta illius ordinationem firmissime compro-
mittunt. Sic ergo ciuitate tradita, ciues cum omni suppellectile sua, cum uxo-
ribus & liberis, liberum habentes exitum, ad loca optata se contulerunt. No-
stri uero ciuitate recepta, domino patriarcha id procurante, domino cę Ful-
chero, Tyrensi archiepiscopo, ad cuius iurisdictionem Paneadensis ecclesia
iure metropolitano certum erat pertinere, id concedente & electione appro-
bante, domino Adam, archidiaconum Acconensem, in episcopum eiusdem
loci eligunt, & curam fidelium illic cōmorari uolentium cōmittunt spiritua-
lem. Temporalē uero iurisdictionē domino Raynero cognomine Bras, cui
paucis ante annis uiolenter erepta fuerat, restituunt. Inde Deo gratias & ho-
stias solennes exhibituri, Hierosolymā dominus rex, cum D. principe Antio-
cheno, cum D. Patriarcha, & D. legato contendunt. Completis autem ibi de
more orationibus, & mora per dies aliquot Hierosolymis habita, dominus
princeps, prætentata domini legati mente, quid propositi aduersus patriarchę
cham suum haberet, & inuitans eum, ut non pigritaretur uenire, sed fortis &
de eius auxilio certus ueniret, Antiochiam reuersus est. Missus enim erat (ut
prædiximus) idem legatus, ut super quibusdā criminibus, eidē patriarchę,
à quibusdam canonicis ecclesiæ suæ obiectis cognosceret, & causam debito
sine terminaret. Nunc tempus est, ut quod superius de dicto patriarcha præ-
misimus, exoluamus: quod ut facilius intelligatur, à superioribus aliquantu-
lum repetenda est historia.

Princeps Antiochenus cum aduersarijs Antiocheni Patriarche conspirat. Patriarcha Romanam profi-
ciscitur. Capitur à duce Apulie Rogerio: sed tandem cum eo pacificatus,
Romanam peruenit. Caput XII.

Domino igitur Raymundo primū Antiochiam (ut prædiximus) acce-
dente, ante cę uxorem destinatam haberet, domino Rodulpho, qui tūc
ecclesiæ præerat Antiochenæ, ut facilius ad optatum perueniret, fidelitatem
manualiter exhibuit, spondens fide interposita, quod ab ea die in antea, non
esset in cōsilio, uel in facto, quod honorē uitam, aut membrū perderet, aut ca-
pere mala captione, sicut in forma exhibendę fidelitatis continet. In qua fide-
litate, modico quidē tempore perseuerauit. statim enim uxore ducta, & tota
regione recepta, per eius studiū & operā, disiunctus est ei, aduersarij opem
conferens, & omne consiliū contra fidelitatis debitū in eius lesionē. Habētes
igit̄ eius emuli tantum studiorū suorum cooperatore, animosius eius impu-
gnationib. insistentes, Romā proficisciunt. Erant aut̄ aduersarij eius, Lamber-
tus uir quidē literatus, eiusdē ecclesię archidiaconus, & honestę cōuersatiois,
sed seculariū modicā aut nullū habens experientiā. Et Arnulphus quidā Cala-
ber natione, nobilis genere, literatus, et in secularib. plurimū circūspectus. Hi
interpositis appellationis uocibus, cōsentiente & fauēte principe, Romā pro-
fecti, eum etiā inuitū, sed per principē cōpusum, eandē uia arripere coegerūt.
factum

Factum est itaq; quod Arnulfus præcesserat, & in Siciliam compendioso iti
nere profectus, coniunctis sibi de amicis & consanguineis, quia de Calabria
erat oriundus, ubi postmodum fuit Cōsentinus episcopus, erat enim ualde
nobilis, ut diximus) dominum Rogerium Apuliæ ducē, cui notus erat, con
uenerat, dicens: Ecce princeps egregie, in manus tibi, optato, sed & gratis da
tur hostium tuorum immanissimus, Antiochenorum patriarcha, qui tibi &
hæredibus tuis in perpetuum Antiochiam abstulit, sublimato in ea, uiro
ignoto, contra iuris ordinē. Ecce eum obtulit tibi Dominus, & consummata
eius peccata dederūt præsentem. Eia expurgescere, tracta quomodo eum ha
beas: certus, quia per eum ad hæreditatem iure tibi legitimo successionis de
bitam, iterum tibi patere poterit introitus, qui tibi per eundē negatus est inde
bitē. His uerbis motuſ Apulię dux, sicut uir erat solertissimus, in singulis ma
ritimis urbibus, locari p̄cipit insidias, ut adueniens statim captus, & uincu
lis mancipatus, in Siciliam protinus dirigatur. Ille uero prospera usus nauig
atione, nihil tale ueritus, Brundusium applicans, iuxta ducis mandatū, sub
latis omnibus quæ secum tanquam princeps potentissimus detulerat: sed &
dispersa familia, uinctus traditur eidem Arnulpho, in Siciliam ante Ducem
pertrahendus. Hic primū Arnulpho iuxta desideria datum est in hostem
& impium persecutorem suum, pro libero desæuire arbitrio, & uices æqua
lance reddere, pro his quæ de manu eius accepérat duplicitia. Tandem in præ
fentia Ducis cōstitutus, habitisq; cum eo familiaribus colloquijs, & conuen
tionibus interpositis, sicuti uir erat prudens & facundissimus, & honestissi
mam habens personam, receptis uniuersis cum omni integritate quæ amise
rat, sed & familia restituta, spondens quod in reditu per eundem Ducem sit
habiturus regressum, cum omni honestate Romanam pergens, dimittitur. Ro
man uero perueniens, prima facie difficiles habuit ad dominum Papam in
troitus, tanquam Romanæ persecutor ecclesiæ, & qui singularem sedis Apo
stolicæ primatum comminuere & infringere uoluerit, sedem æmulam con
tra Romanam erigens, & parificās ecclesiam, tanquam læsæ maiestatis reus,
ab ingressu sacri arcendus palatiij, & à domini Papæ colloquio suspendit.

Accusat Patriarcha ab aduersarijs: tandem cum plenitudine gratiæ, ad

propria reuertitur. Caput XIII.

Porrò tam dominus Papa, quam uniuersa ecclesia, procliuiores erant ad
hoc, ut dominum Patriarcham, sumpta qualibet honesta occasione gra
uarent, eiusq; aduersarijs plurimum exhibebant fauorem: suspectus enim
eis habebatur, eo quod uir diues esset, & magnificus, & sedem cui præerat,
Antiochenam uidelicet, Romanæ subiçere deditabatur: sed ei eandem in
omnibus parificare contendebat, dicens: Utramque Petri esse cathedram,
eamq; quasi primogenitam, insignē prærogatiua: unde multipliciter ad eius
grauamen nitebantur. Tandem quorundam amicorum usus officio, inter
uenientibus tam domini Papæ, quam suis familiaribus, & semitas dirigen
tibus, admissus est ad domini Papæ & curiæ solenniter congregatæ prese
ntiam, & cum multa susceptus est magnificantia. Porrò semel & secundò eo in
consistorium ingresso, sumpta opportunitate, eius aduersarij prodeunt in
publicum: & oblatis libellis accusatorij, parati erant cum omni iuris solen
nitate

G ij nitate

nitate, ad accusandum procedere. Verum cognoscens tota curia, quod qui ad accusandum prodierant, non erant eatenus instructi, ut domini Papae & eius assessoribus plenam de obiectis possent ibi fidem facere, significatur ambobus quod interim quiescant, quo usq; dominus Papa aliqu? de latere suo, ad partes dirigat Antiochenas, qui ibi habita testium et instrumentorum copia, de causa plenius possit cognoscere. Interea resignato pallio, quod idem Patriarcha de altari Antiochenæ ecclesiae, sua sibi sumperat auctoritate, iniuriam, ut dicebat, sedis Apostolicæ, & cardinalibus tradito: aliud ei, sumptum de corpore beati Petri, more solenni per priorem Diaconorum traditur. Sic itaq; mora, quantum negotium eius exigere videbatur, Romæ habita, cum plenitudine gratiæ, salua tam? quæstione, sumpta licentia, ad Ducem Rogerium in Siciliam reuersus est: qui redeunte honorifice suscipiens, post quam mutuis colloquijs s?pe & multum ad inuicem plura, & quæ sufficere videbantur, familiariter cōtulerunt, datis eidē à domino Duce galeis, quot ad iter remeandū habuit necessarias, secundis usus flatibus, in Syriam deuectus, fauces Orontis attigit, qui fluuius Antiochiam præterfluit, qui locus uulgari appellatione Portus sancti Symeonis dicitur, ab Antiochia decem plus minus ue modicum distans miliaribus.

Rediens Patriarcha, à clero suo, in insitu principis non recipitur. In terram fecedit Comitis Edissani, tandem cum principe pacificatus, Antiochiam ingreditur. Caput XIII.

POstquam ergo, sicut dictum est, D. Patriarcha Coelestiyram aduenit, & suæ ita uicinus factus est ciuitati, scribit ecclesiæ suæ, ut die statuta, ei extra ciuitatem, in loco prenominato cum processione solenniter occurrant. Qui principis fauore freti, quia eum, ut prædiximus, odio inexorabili contra fidelitatis debitum, quo eidem tenebatur astricti, persequebant, omnino facere, uel ei obedire negant: sed & introitū ciuitatis, per Principis uiolentiam penitus interdicunt. Ille uero intelligens cleri sui malitiam, & eoru de quibus longè aliter meruerat aduersiōnem, principis quoq; obsignatā indignationem, secessit in montana, quæ urbi contermina sunt, quæ uulgo dicunt Nigra, ibi in Monasterijs, quibus locus ille abundat, moram faciens præstolabatur, ut rancore deposito, humaniore sententia tam D. Princeps, quam cleru suus, eum in urbem reuocaret. Princeps sanè solito amplius & manifestius ipsi operatum se dabat, auxerat enim odiū & maiora dederat incēdia Arnulphus, qui de Sicilia eidem principi scripserat, quod idem Patriarcha cū Duce Rogerio, eius æmulo, cōtra eum pactis secretioribus cōuenerat: & in argumentum assertionis suæ prætendebat, quod eum per Siciliam redeuntem, muneribus & multa præuenerat honorificentia, & galeas ad iter cōtulerat necessarias, quæ omnia ad persuasionem meritò videbantur operari. Dum itaq; in locis prædictis moraretur, Comes Edissanus, Ioscelinus iunior, tum odio principis, cum fauore Patriarchæ, eum missis ad hoc specialiter nuncij, ut in terram suam secure & cōfidenter cum omni suo descendat comitatu, diligenter inuitat. Fauebant enim prædicto Patriarchæ, illius regionis episcopi, & tanquam dominum & patrem deuotè uenerabātur, Edissanus uidelicet, Coriciensis & Hiérapolitanus Archiepiscopi. Illorū ergo uocatione tractus, ad

eos descendit, honorifice nimis ab omnibus illius regionis tractatus Prælati; sed & Comes iuxta id quod ei promiserat, humanissime & deuotè mul-
tum eius suscepit aduentum, & moram gratauerat amplexus est. Princeps ue-
rò ut dicitur, pecunia retentus, ore, nō corde, eidem gratiam suam, per quo-
tundam utriuscq; familiarium interuentione, restituīt, & nuncios dirigen-
t ad ingressum ciuitatis & redditum ad propria uerbis pacificis, in dolo famili-
arii inuitat. Quod audiens Patriarcha, maturat redditum: & assumens sibi
uicinos illos episcopos, quorum sibi deuotionē illa sua aduersitate certis indi-
cjs expertus fuerat necessariam, Antiochiam peruenit: ubi occurrens ei uni-
uersa ecclesia & populus uniuersus, sed & equestris ordinis cū principe ma-
xima multitudo, cum hymnis & canticis, pontificalibus indutus, solēniter in
ciuitatem & maiorem ecclesiam, dehinc in palatum suum deductus est.

Lugdunensis Archiepiscopus, Apostolicæ sedis Legatus, apud Accon defungitur. dirigitur ad idem

alter Albericus, episcopus Hostiensis. Synodus apud Antiochiam in

dicitur. Caput XV.

IN terea Legatus ecclesiæ Romanæ, Petrus nomine, natione Burgundio,
Lugdunensis Archiepiscopus, missus à domino Innocēto Papa, ut caus-
sæ prædictæ debitum finem imponat, uenit in Syriam, apud Accon appli-
cans. Erat autem uir uitæ uenerabilis, simplex, ac timens Deum, longæuus,
& iam in senium uergens. Qui statim, ex quo Syriam ingressus est, Hiero-
lymam deuotionis gratia profectus est. unde sub compendio digressus, ur-
gentibus eum prædictis Lamberto & Arnulpho, ut Antiochiam, ut finem
impositurus, acceleraret, Accon iterum peruenit: ubi graui correptus ægri-
tudine, antequam procederet, ueneno, ut dicit, in potu ministrato, subito de-
ficiens, in fata concessit. Prænominati autem Patriarchæ aduersarij, Antio-
chiam properantes, omnimodo destituti auxilio, spe quam de aduentu Le-
gati conceperant, frustrati, uiæ & laborum, quæ per tot pertulerant tempo-
ra, tadio fatigati, per interuentores, quos ad hoc reputabāt idoneos, pacem
supplices postulāt, accusationi renunciare, & parati fidelitatē exhibere. Lam-
bertus in Archidiaconatum restituitur: Arnulphus uero nihil humanitatis
inueniens, Principis iterum fretus auxilio, solita longanimitate iterum ad la-
bores & iter accingitur: Romamq; proficisciens, iterum opportunè & impor-
tunè pulsat: tandemq; precibus proterue insistens, obtinet, ut prædictus Le-
gatus, de quo nobis in presenti sermo est, in Syriam dirigatur. Qui Hiero-
lymam, ut præmissimus, adueniens, completis orationibus, dominū Patriar-
chiam & uniuersos regni pontifices ad Synodum conuocans, apud Antio-
chiam pridie Cal. Decemb. illuc cum omni celeritate contendit.

In cœtu episcorum aduersus Patriarcham accusatio proponitur. citatur: sed uenire dif-

fert. Scro Appamensis Archiepiscopus, eius fautor, depo.

nitur. Caput XVI.

Dilegit statuta affuerūt de dioceesi Hierosolymitana, D. Vilhelmus Pa-
triarcha, Gaudētius Césariensis Archiepiscopus, Anshelmus Bethlee-
mita episcopus, affuit & D. Fulcherus Tyrensis Archiepiscopus, sanctæ Ro-
mane ecclesiæ multū deuotus & fidelis, in quo tota spes Legato erat, cōsumā-
tiōis negotij, erat aut uir magnanimus, & discretus plurimū, adfuit quoq; cū
G. iiiij duobus

duobus de suffraganeis suis, Bernhardo uidelicet Sydoniense, & Balduino Berythense. De prouincia autem Antiochena, quoniam uiciniores erāt, ad fuerunt uniuersi, quorum uaria nimis & ab inuicem dissona erant desideria. Nam Stephanus Tarsensis Archiepiscopus, Gerardus Laodicensis, Hugo Gabulensis Archiepiscopus, Canonicorum contra dominum Patriarcham souebant caussam. Fraco autem Hieropolitanus, & Gerardus Coritensis, Serloqz Apamensis, licet ei ab initio aduersarius fuisset, conuersus ad eū, domino Patriarchæ suum manifeste præstabat patrocinium. Alij in neutrā partem manifestè uidebantur declinare. Die ergo præfixa, residentibus Archiæ episcopis, Episcopis, Abbatibus, ex more in ecclesia principis Apostolorū, & pontificalibus induti, præsidente dño Legato, & uires domini Papæ obtinente, lectus est in publico, mandatorum domini Papæ tenor. Quo perleto, diligentius & plenius cognito, prodierunt in publicum accusatores, Arnulphus sæpedictus, & Lambertus Archidiaconus: qui licet prius cum domino Patriarcha cōuenisset in dolo, & beneficij sui obtinuisse restitutio, tamen conueritus in actum prauum, denuò se cōstituit accusatorem. Adiuncti sunt eis alij etiam complures, uidentes non satis prosperè tempora domino Patriarchæ respōdere. Hic etiam erat illud manifestè uerum depræhendere, quod Naso prouerbialiter dicendum tradidit,

Cum fueris scel. x, multos numerabis amicos:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Procedentes igitur in publicum auditoriū accusatores, paratos se dicunt, secundum iuris regulas, porrectis libellis accusatorij, ad accusandum procedere: & sub ijcere, si deficiant, talionē. Erāt autem capitula super quibus posuerant eum impetere, schedulis inscripta. Quædam de enormi & indisciplinato, & contra regulas sanctorum Patrum, eius in Patriarchatum introitū. Quædā de eius incontinentia, & operibus Symoniacis. His instanter postulantibus, ut se præsentem exhiberet, mittuntur qui eum ad Synodū solenniter inuitent, & ut ad obiecta ueniat responsurus, moneāt: qui omnino ueni re refutauit. Ea itaqz die nihil amplius processum est in uerbo illo, nisi quod exhortatorios habuerūt sermones ad inuicem, sicut moris est in talibus. Secunda iterum die, conuenientes denuò, & ex ordine residentes, iterum citatio edicto dominum Patriarchā solenniter uocant: qui sicut & pridie, omnino uenire noluit. Interim Serlo Apamensis Archiepiscopus, in choro pontificalibus, à domino Legato conuenitur, quare reliquis fratribus non cōsonaret: et quare ad accusandū, sicut aliquando fecerat, nō procederet. Respondit: Quod aliquando feci, inconsulto calore, & contra salutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, uerenda patris discooperiens, operatus sum. & nunc ab errore deuio, me, auctore Domino, reuocās, nec eum acculare, nec iudicare præsumptuosè, tentabo: sed pro eius statu & incolumitate, paratus sum usqz ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum sententia excommunicationis simul, & degradationis, siue iuste, siue aliter, ab omni officio sacerdotali & pontificali depositus est. Tantus enim timor domini Principis, in partem Legati nimū procluvis, omnes inuaserat,

Inuaserat, ut iam nulla contradicendi libertas alicui præstaretur. Incendebat eundem principem, minus prouidum & indiscretum, quidam Petrus Armenius, præsidij ciuitatis custos, uir malitiosus supra modum, sperans, quod si Patriarcham deponi contingere, quendam nepotem suum, Haymericum nomine (quem dominus Patriarcha in suam perniciem, eiusdem ecclesiæ De- canum fecerat) posset per seductum principem, in sedem illam prouehere: quod & factum est. Serlo igitur, siue de facto, siue de iure depositus, Antiochia egrediens, in suam dicecemus se contulit: perueniensque ad castrum Haren, ægritudine præuentus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit: & conuersus ad parietem, & iniuriarum enormitatem non ferens, exspirauit.

Patriarcha tanquam contumax absens deponitur, ignominiose tractatus, uinculis mancipatur. Romanum iterum profectus, ex parte gratiam obtinet: sed rediens ueneratio interjet. Caput XVII.

Tertia demum die iterum conuenientes, & residentes ex ordine, tertio di rigunt, qui dominum Patriarcham peremptorio citent edicto, & ut ue niat obiectis responsurus, moneant. Qui utrum cōscientiam ueritus, an contra Synodus inuidiosè collectam sciens, & principis uiolentiam timens, pro certo compertum non habemus, uenire, sicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio suo cum suis familiaribus, multo stipatus equitum & popularium comitatu. conuenerant enim ad eius subsidium, uniuersi de ciuitate: qui nisi principis timuissent potentiam, legatum cum uniuersis qui in eius depositione conuenerant, urbe cum ignominia parati erāt depellere. Videns ergo Legatus quod ad se uenire nolebat Patriarcha, de domini Principis cō filii patrocinio & uiribus, in palatium ascendit, ibique data in eum depositio nis sententia, annulum & crucem cōpulit uiolenter resignare. inde iubente Legato, Principi traditus, & uinculis miserabiliter alligatus, tanquam uir sanguinum ignominiosè tractatus, apud monasterium sancti Symeonis, iuxta mare, in monte eminentissimo situm, carceri mancipatus est. Fuit autē idem dominus Radulphus (nā nos ipsi in nostra pueritia uidimus eū) uir specie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad inde centem modum: literatus mediocriter, sed facundus plurimū, & iucundissimi sermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium uitiorum, sed & secundæ classis fauorem non modicum assecutus, promissorum & pactorum facile immemor: in uerbo suo uarius & inconstans, subdulus, ac nimium in omni uia sua multiplex, prouidus & discretus. in eo solo respectus imprudentior, quod aduersarios quos sibi meritò suscitauerat, in gratiam suam redire uolentes, non admiserat. Dicebatur etenim, & uerè sicut, arrogans, & de se plus æquo præsumens. unde in eū deuenit casum, quē si aliquantulum circumspectius se habuisset, facile potuisset declinasse. Caput est, & catherenatus in monasterio diu detentus, tandem elapsus Romam profectus est. Ibi aliquatenus gratiam sedis Apostolicæ assecutus, dum redire maturaret, ueneno hausto, sceleris ministro porrigente, nescimus quo, miserabiliter interjet: in seipso, quicquid utraq; fortuna facere poterat, alter Marcius, plenius expertus.

Legatus

Legatus Hierosolymam rediit. Synodus celebrat templum dedicat Dominicum. Cap. XVIII.

Legatus igit̄ deposito Patriarcha, & consummatis apud Antiochiā pro quibus uenerat negotijs, Hierosolymam reuersus est: ubi usq; ad solennitatem Paschalem moram faciens, habito prius consilio cum praelatis ecclesiarum, tercia post sanctum Pascha die, una cum domino Patriarcha & episcoporum nonnullis, templum Domini solenniter dedicauit. Affuerunt ibi de dicationis die, multi tā de partibus ultramontanis, quām de cīsmarinis regionibus, magni et nobiles uiri. Inter quos adfuit & D. Iscelinus iunior, Comes Edissanus, qui tunc in solennibus sancti Paschē diebus, magnificè nimis in ciuitate moram faciebat. Qua celebritate completa, conuocatis Archiepiscopis, episcopis, & alijs ecclesiarum praelatis, una cum dño Patriarcha, concilium celebrauit, in primitiua & ecclesiarum matre sancta Syon, tractans ibi cum eis, de ijs que instanti temporis uidebantur cōuenire. Cui Synodo interfuit Maximus Armeniorū pontifex, imò omnium episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis, & utriusq; Armeniae princeps, & Doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus à nobis dissentire uidet populus eius, habitus est tractatus, & ex parte eius promissa est in multis correctio. Quibus ritè peractis, predictus Legatus ad Acco-nensem rediens ciuitatē, inde parato nauigio, Romā reuersus est. Clerus uero Antiochenus, & maximē qui in depositione domini Radulphi cōspiraue-rant, instinctu & suggestione Principis, & maximē (ut dicit) interuentu munerum, elegerunt sibi quendā eiusdem ecclesiæ subdiaconum, Haymericum nomine, Lemouicensem, hominem absq; literis, nō satis honeste: quem predictus dominus Radulphus, arbitrans eum sibi reddere obligatorem & fideliorem amplius, in Decanū eiusdem ecclesiæ promouerat, spe frustratus, nam ab ea die cum eius aduersarijs dicit cōuenisse, & in benefactoris sui, fidelitatis immemor, conspirasse depositionē. Quod autem de eius promotione factum est, Petrus quidam cognomine Armenius, eiusdem ciuitatis Castellanus, artibus suis & multa munera profusione aggreditur, & tam clerum quām principem ad id impulisse dicitur, eo quōd eius esset cōsanguineus.

Rursus Imperator in Syriam descendit: ad pacia prius inita Principem inuitat. Caput XIX.

PEr idem tempus, quatuor uix plenē euolutis annis, ex quo à Tarso Ciliæ & uniuersa Syria discesserat, dominus Ioannes Constantinopolitanus Imperator, reparatis uiribus, & legionibus reuocatis, crebris domini Principis & Antiochenorum nuncijs excitus, iterum expeditiones, iterum exercitus in Syriā dirigens, in multitudine uirtutis suae, in curribus & equis, in thesauris infinitis, & in copijs innumerabilibus, iter uersus Antiochenas dirigit partes. Enauigato igitur Bosphoro, qui limes Europæ, Asiacq; intelligitur, trans cursis medijs prouincijs, Attaliam usq; peruenit, que est urbs maxima, in littore maris sita, prouinciae Pamphyliæ metropolis. In hac dum momoram faceret dñs Imperator, duo de filijs eius, Alexius uidelicet primogenitus, & natu secundus Andronicus, languore correpti grauissimo, extremum morientes clauerunt diem. Vocansq; Imperator natu tertium, Isaacium nomine, cum fratribus funeribus defunctorum, ut ea humanitatis gratia procu-rans &

ratis, et exequiarum nouissimam exhiberi faciens reuerentiam, tumulis man-
daret, prout imperialem decebat magnificentiam, Constantinopolim re-
misit; ubi sepultis fratribus, iuxta patris imperium in urbe, usque ad patris
obitum moram faceret continuam. Pater uero natu nouissimum sibi assu-
mens, incepsum prosequens iter, transcura Isauria, in Ciliciam peruenit: in-
de peragrata Cilicia subito, uix eum fama sui aduentus praeueniente, in ter-
ram Comitis Edissani, cum omnibus copijs suis ingressus, ex insperato an-
te Turbessel consedit. Est autem praedictus locus, castrum opulentissimum,
circa Euphraten, ab eo distans miliaribus uiginti quatuor, uel modicum am-
plius. Ad quem locum postquam peruenit Imperator, petita Comite losce-
lino iuniore obsides, qui de subito eius attonitus & admiratus ingressu, ui-
dens eius incomparabiles copias, & quas nemo Regum terrę sustinere uide-
retur, secp̄ imparatum, & omnino ad resistendum non posse sufficere, de ne-
cessitate faciens uirtutem, unam ex filiabus suis, Isabellam nomine, tradidit
obsidem. Hoc autem nihil aliud exigebat, nisi ut Comitem hoc uinculo ar-
ctius sibi deuinictum, ad prosequenda mandata sua haberet fideliorem. In-
de uersus Antiochiam uniuersos dirigenſ exercitus, illucq; sub omni celeri-
tate contendens, secus oppidum quoddam nomine Gauſtum exercitus collo-
cauit mense Septembri, uigimoquinto die mensis. Inde nuncios ad Principē
dirigenſ mandat, ut iuxta pactorum legem, inter ſe prius initam, urbem ei-
cum urbis praesidio, & omnibus indifferenter ciuitatis munitionibus, resi-
gnet: ut inde finitimiſ hostium ciuitatibus guerram possit inferre, qualiſ de-
uicino commodius. & ipſe uersa uice, quantum in ſe erat, paratum ſe con-
ſtanter affuerat, pacta quæ scripto prius indita fuerant, larga interpretatio-
ne complere, & insuper addere mensuram bonam & confertam, secundum
qualitatem meritorum.

Ciues missa legatione ad Imperatorem, pactis contradicunt, & ingressum
inhibent. Caput. XX.

Princeps uero Antiochenus, dominus Raymundus, qui prius eum iam
frequentibus citauerat nuncij, uidens ſe in arcto constitutum, ſecp̄ pa-
ctorum lege obligatum sciens, haeret dubius quid faciat: conuocatisq; ma-
ioribus & primoribus tam ciuitatis, quam regionis uniuersæ, partes ingre-
ditur deliberationis, consilium postulans, quid facto ſit opus in re tam pe-
riculosa. Illi uero post multam deliberationem unanimiter conuenientes,
nullatenus arbitrantur expedire statui regionis, quod tam nobilis, tamq;
potens, & tam munita urbs, in manus aliquo pacto tradatur imperato-
ris, futurum enim eſſe, ut per ignauiam Græcorum, ſicut non ſemel ante
contigit, ciuitas in manus hostium deueniret, ſimul cum uniuerſa regione.
Sed ne princeps fidei uiolatae merito poſſit argui, colorem querunt, quo
uelari poſſit principiſ factum minus commendabile: id enim pactis prio-
re eius aduentu, inter eos conuenerat, ut premissimus, ut ei ciuitatem ſine diſ-
ſicultate traderet: idq; poſtmodum frequentibus nuncij ad ueniendū in Sy-
riam eum inuitans, promiferat ſe bona fide seruaturum. Ut ergo Principem
in hac parte quoconq; modo habeant excusatū, legatos dirigunt ad Impe-
ratorem, de nobilioribus, qui ei ex parte beati Petri, domini quoq; Patriar-
chæ, &c

chæ, & ciuitum uniuersorum ingressum ciuitatis inhibeant, significantibz: Se
Principis facta quæ precesserant, rata omnino non habituros, necqz eundem
principem sic paciscendi in uxoris haereditatem, de iure habuisse facultatem:
sed neqz eandem, absqz connuentia ciuium & procerum transferendi domi-
nium in aliquam personam habuisse, uel habere omnino potestatem, aut au-
toritatem, iniuriā ciuium uel principum regionis transigendi ullam aliquo
iure alterutri illorum concessam. Quod si in hoc uel uterqz, uel alter, obstina-
tē perseverare præfumerent, futurū esse, ut urbe & uniuersis finibus illorum
eiectos, extores faciant ciuius, quām cum detimento fidelium suorum, ciui-
tatem & ius, quod uenale proposuerant, hereditatis, ipsis concedant. His uer-
bis motus Imperator, & corda ciuium et prouincialium omnium agnoscēs,
indignatus admodum, in Ciliciā iterum exercitus redire præcipit, ut ingru-
ente hyemis inclemētia, oræ maritimæ cōmitteret temperie: solet enim esse
circa maritimas regiones hybernis diebus aura suauior, & souendis legioni-
bus commoditas aptior inueniri.

*Imperator ad Regem Hierosolymorum nuncios dirigit, simulans se habere propositum loca uisitandi
uenerabilia, & super eodem recepit à Rege responsū.*

Caput XXI.

VIdens igitur Imperator, ciuitatis optatum omnino sibi & suis negatum
esse introitum, sperans hyeme transcurfa, grata ueris redeunte clemen-
tia, circa Antiochiā etiam inuitis ciuibz, aliquid pro uotis obtinere: dissi-
mulat mentis conceptum, & occultandi gratia propositi, ad dominum Ful-
conem Hierosolymorum Regē, magnæ nobilitatis uiros dirigit, significans,
quod deuotionis & orationis gratia, & ut contra hostes in partibus illis op̄e-
ferat, libenter si ita Christianis uideretur, ueniret. Rex autem habitu consilio
ad eius petitionē responsa ferentes nuncios remittit, dominum Anshelmum
Bethleemitam episcopum, dominum Gausfredum, Abbatem templi Domī
ni, græce linguae peritum: Roardum arcis Hierosolymitanæ Castellanū, di-
centes: regnum arctissimum esse, nec ad sufficientiam tantæ multitudini ali-
mentorum copijs abundare, nec tantos nisi cum famis & rerum necessaria-
rum periculo sustinere posse exercitus. Veruntamen, si cum decem milibus,
eius Deo amabili placeret imperio, usqz ad urbem beatam, & loca nostræ sa-
lutis uenerabilia peruenire, et aliquid pro uotis disponere, omnes cū summis
desiderijs ei obuiam exirent, & cum omni lætitia & mentis exultatione, eius
fuscioperent aduentum: & tanquam domino, & maximo principi orbis ter-
rarum obedirent. Quod audiens Imperator, & contra Imperialem gloriam
reputans, cum tam modica manu proficisci, qui tot milibus semper stipatus,
incedere cōsueuerat, uerbo supersedit: remissisqz nuncij, multa liberalitate,
honore & gratia præuentis, uer operiens futurum, hyberna in Cilicia circa
Tarsum tempora peregit: æstate proximè futura promittens, & animo ge-
rens, magnum aliquid perenni dignum memoria in Syriae partibus se factu-
rum. Interea quidā nobilis homo paganus, qui prius fuerat regis pincerna,
postmodum habuit terram trans Iordanem, postquā Romanus de Podio,
& filius eius Radulphus, meritis suis exigentibus, ab ea facti sunt exhaeredes
& alieni: in finibus Arabiæ secunde, castrum aedificauit cui nomen Gath, na-
tura loci, simul et opere manufacto, munitū ualde, extra urbē antiquissimam
eiusdem

eiusdem Arabie metropolim, prius dicta Raba, in cuius obsidione mandato David, & Ioab studio, Vrias innocens legitur occisus. postea uero dicta est Petra deserti, unde & secunda Arabia hodie dicitur Petracensis.

In Cilicia moram faciens, letaliter sauciatur Imperator, dum uenationi dat operam. Caput XXII.

Interea circa ueris initium, antequam soleant reges exercitus ad bella prouidere, Imperator Constantinopolitanus, syluarum & uenandi gratia, uelementissimus amator, tollendi studio fastidij, & longa id exigente consuetudine, saltus cum solito & ad hoc deputato comitatu ingreditur; dumque feras solita persequitur diligentia, arcum manu baiulans, & sagittis grauidam de more gestans pharetram, ecce aper, canum deprehensus industria, & importunitate fatigatus, latratibus actus acerbis, ante dominum Imperatorē in insidijs positum, necessario habuit transitū. qui correpta mira celeritate sagitta, arcum implet nimis, & sagitta acie toxicata, seipsum in ea manu uulnerat, qua regebat arcum. Sumpto itaque ex tam laevi causa in proprio corpore mortis responso, sylvas, morbi compellente molestia, deserens, in castra se contulit: accitacque medicorum frequentia, rem aperit, & sujpsius mortis causam se existere, dicere non ueretur. Illi autem pro dñi sui salute ualde solliciti, curā adhibet: sed recepta interius pestis mortifera remedia nō audit, & serpens interius ad interiora progrederis, salutis uias intercludit, unū tamen dicebat, et singulare, sed tanto indignum principe, posse adhiberi remedium, si laesa manus, in qua uis tota mali adhuc contineretur, antequā reliquas corporis partes adhuc illesas inficiat, praevidatur. Hoc uir audiens magnanimus, licet doloris anger immensitate, & mortem non dubitaret adesse pro foribus, imperiali tam maiestate cōstanter obseruata, spreuit: & respondisse dicitur, Indignum esse, ut Romanum imperium una manu regatur. sinistro ergo euentu, et quo periculosis nullus interuenire poterat, attonitus, concutit exercitus omnis, & pro tanti principis defectu dolor uniueritas occupat legiones, mōrē & anxietas corda sibi uendicant singulorum, & castra omnino insperata repellent amaritudine.

Sublimato ad imperium iuniore filio, defungitur Imperator. Exercitus duce Manuele Imperatore

substituto, domum reuertitur. Caput XXIII.

Vnde interea dominus Imperator, tanquam uir prouidus & discretus, sibi certum imminere mortis diē, uocatis ad se consanguineis & affinibus, quorum multa eum turba semper sequi cōsueuerat, primoribus sacri palatijs, & exercituū primicerijs, de successione imperij inter eos suscitat quæstionē. plurimū dubius quid faciat, an maiori natu filiorū suorum Isaacio, quem cum funeribus fratrum suorum ab Attalia (ut præmisimus) Constantinopolim remisit, cui de iure primitiua regni uidebātur competere: an iuniori filio, qui secum erat, qui optimæ & præcipuæ erat indolis adolescens, & futurus magis ab omnibus dicebatur, imperij committeret gubernacula. Subiungit etiam & dubitationis causam, dicens: Si huic scepta imperij concesserimus, legibus humanitatis, quæ primogenitum meritò faciunt potiorem, uidebitur contraire: Si uero illi, communibus obseruatis iudicijs, moderamen imperij contulerimus, non erit qui hos exercitus, & totius robur & gloriam

H. Romani

Romani imperij domum reducat in columnes. Hostibus enim interiectis, insulias molientibus, & undicis corrogantibus suffragia, non nisi cum periculo, sine rectore posse transfire legiones, certum uidebatur. Erat autem inter principes uir magnificus, Mega domesticus Ioannes nomine, qui cum suis Isaacio multum affectabat imperium conseruari: & de incolumi legionum ad propria redditu, dubitatem Imperatorem nitebatur confirmare. Porro Manuel junior filius, qui ibidem cum patre praesens erat, uniuersi exercitus, & maximè Latinorum fauore & praeconjs extollebatur. De principibus quoq; nonnulli ad eius promotionem omnimodam dabat operam. Patris quoq; in eundem quia prudentior, et in armis magis strenuus, & omnino affabilior uidebat, affectus & gratia procluor. Angebat eum etiam maximè reducendi exercitus cura propensior. Sic igitur post multam deliberationē, autore Domino, obtinuit junior filius, & exhibita sibi in patris praesentia, & eo mandante imperiali reuerentia, ocreis, ut mos est in illo imperio, insignitus purpureis, ab uniuersis legionib. certatim Augustus est appellatus. Sic domino Manuele ad apicem promoto imperiale, pater eius inclytæ recordationis, uir indutus, liberalis, clemens, pius & misericors, in fata concessit. Fuit autem statura mediocris, carne & capillo niger, unde & cognomento dicitur etiam hodie Maurus: facie despicibili, sed moribus conspicuus, & actibus insignis militibus. Defunctus est itaque sub Anauarza, urbe antiquissima, quæ est secunda Ciliciæ metropolis, in eo loco qui dicitur Pratum Palliorum, Anno ab incarnatione Domini millelmo centesimo trigesimo octavo, mense Aprili, Imperij uero uigesimo septimo. Tandem uero compositis in ea regione negotiis, dominus Imperator cū omni sospitate Constantinopolim suos reduxit exercitus: ubi fratrem natu superiorem, palatium, audita patris morte, obtinentem, per Mystionem suū, qui palatio & thesauris prægerat uniuersis, missis occulte literis, ex improviso captum, et nihil tale ueritum, in vincula coniecit. Sed postmodum, postquā urbem regiam solenniter ingressus est, per interconuentionem communium consanguineorum, & principum sacri palatiū fidelem operam, fratri reconciliatus est: sicq; cum tranquillitate debita, iuxta patris supremum iudicium, obtinuit D. Manuel monarchiam, fratre suum tanquam primogenitum, multipli non cessans, quam diu uixit, honore preuenire, & gratia prosequi cumulatiore.

Rex & regni principes, ante Ascaloniam castrum fundant, cui nomen Ibelim. Caput XXIIII.

In terea dominus rex Hierosolymorū Fulco, & alij regni principes, una cū domino patriarcha, & alijs eccliarum prælati, uolentes Ascalonitarum insolenter nimis desæuentium impetus refrenare, & discurrendi per regionē nimiam aliquatenus arcere licentiam: constituant de cōmuni uoto, in campis stribus extra urbem Ramulam, non longè à Lidda, quæ est Diopolis, castrū ædificare. Erat autem in ea regione collis aliquantulum editus, super quem unam de urbibus Philistinorum, traditiones habent, fuisse constitutā, Geith nomine: iuxta illam aliam eorum ciuitatem, quæ dicta est Azotum, ab Ascalona distans miliaribus decem, non longè ab ora maritima. Conuenientes igit; unanimiter ex edicto, in præfato colle, firmissimo opere, iactis in altum fundamentis, ædificant præsidium, cum turribus quatuor, ueteribus ædificijs, quorum

quibus adhuc multa supererant uestigia, lapidum ministrantibus copiā. Pū
teis quoq; uctusti temporis, qui in ambitu urbis dirutę frequētes apparebat,
a quarum abundantia, tum ad operis necessitatē, tum ad usus hominum lat-
gentibus. Perfecto igitur castro, & partibus omnibus absoluto, cuidam no-
bili uiro & prudenti, de cōmuni traditur consilio, domino uidelicet Baliano
seniori, Patri Hugonis, Balduini & Baliani iunioris, qui omnes ab eodem lo-
co cognominati sunt de Hybelim. hoc enim nōmē erat illi loco, anteq; etiam
castrum illic ædificaretur. In cuius custodia & hostium persecutione, cuius
gratia municipium erat conditum, diligentem habuit uir prædictus uigilan-
tiam, & post eius obitum prædicti eius filij, uiri nobiles & in armis strenui,
in nullo segnus, quousq; prædicta ciuitas nomini restituta est Christiano, di-
ligentissima tenuerunt custodia.

*Iterum ante eandem Ascalonam de communi principum consilio castrum ædificatur, cui nomen
est Blanca guarda.*

Caput XXV.

Anno proximè subsecuto, uidentes regni Principes, & ipso rerū experi-
mento plenius cognoscentes, in fundatione duorū præsidiorum, Bersa-
beæ uidelicet, & Hybelim, contra Alcalonitarū superbiam se plurimū profe-
cisse, & eorū ex maxima parte repressam insolentiā, impetus tardiores, debi-
litatos conatus, adiiciunt tertium ædificare, ut amplioribus molestijs, & mul-
tiplicatis in gyrū municipijs, urbē affligant, & quasi obseallis frequentius ter-
rorē, & cum terrore pericula incutiant, magis repentina. Erat autem in ea
ludicræ parte, quæ à montibus declinans campestribus incipit esse contermi-
ta, secus Philistinū fines, in tribu Symeon, ab Ascalona octo distans milia-
ribus, locus quidam, ad montana comparatus collis, ad planiore uero regio-
nem, mons sublimis poterat appellari, & loco nomen Arabicè Telessaphi,
quod apud nos interpretatur mons siue collis clarus. Hic complacuit pru-
dentioribus, præsidū fundari, eò quod alijs quæ aduersus similes facta erant
municipijs, & ciuitati uicinius, & loco situq; munitius uideretur. Proposito
igitur satisfaciētes, dominus Rex & principes eius, unā cum domino Patri-
archa & prelatis ecclesiarum, circa ueris initium, hyeme transcursa, ad locum
unanimiter conueniunt, & uocatis artificibus simul & populo uniuerso ne-
cessaria ministrante, ædificat solidis fundamentis & lapidibus quadris oppi-
dum, cū turribus quatuor, congruē altitudinis. Vnde usq; in urbē hostium
liber esset prospectus, hostibus præ datum exire uolētibus ualde inuisum &
formidabile: nomenq; ei uulgari induit appellatione, Blanca guarda, quod
Latine dicitur Alba specula. Castrum ergo perfectum & omnibus suis par-
tibus absolute, dominus Rex in suam suscepit custodiā, et tam uictu quam
armis sufficienter munitum, uiris prudentibus & Rei militaris habentibus
experientiam, quorum nota est fides & probata deuotio, seruandum com-
misit. Qui frequenter per se, frequentius adiunctis sibi & alijs municipijs ad
usus similes ædificatis, militibus, egredientibus hostibus occurrebant, eo-
rum euacuantes molimina, nonnunquam uero ipsos Ascalonitas lacesten-
tes, grauia eis inferebant discrimina, & de eis saepius triumphabant. Porro
qui circum circa possidebant regionem, prædicto consili munimine, & uici-
nitate castrorum, suburbana loca ædificauerunt quam plurima, habentes in

Hij eis fami-

eis familias multas, et agrorum cultores, de quorum inhabitacione facta est regio tota securior, & alimenterum multa locis sinitimis accessit copia. Inter hec Ascalonitae uidentes urbem per gyrum praesidijs inexpugnabilibus uallatam, cœperunt de statu suo solito amplius diffidere, & principem Aegypti potentissimum, cui nihil amplius residui de uniuersa regione factum erat, dominum suum frequentibus nuncijs commonere, ut pro urbe, quæ imperij sui robur erat, gereret sollicitudinem.

Regina in loco cui Bethania nomen, monasterium edificat, & amplissimo ditat patrimonio: sororem ibi preficiens.

Caput XXVI.

In terea per Domini superabundantē gratiam, regno ad aliquam tranquillitatem redacto, cōcepit domina Melisendis, piae recordationis regina, pro remedio animæ suæ, & parentū suorum salute, pro salute quoq; mariti & liberorum, si locum inueniret iuxta cor suum, monasterium sacrarū uirginum fundare. Erat autem ei soror, inter ceteras iunior, Iuera nomine, quæ in monasterio sanctæ Anne matris sancte Dei genetricis, uitam sanctimoniale crat professa. Huius etiā intuitu, plurimū ad prædictū propositum, dñā mouebatur regina, indignum enim uidebat ei, ut regis filia, tanq; una ex popularibus in clauistro alicui subesset matri. Transcursa igitur mente uniuersaregione, & diligenter inuestigata, quis nam inueniretur aptior ad fundandum monasterium locus: tandem post multam deliberationē, placuit Bethania, castellum Mariæ & Marthæ, & Lazari fratribus earum, quem dilexit Iesus, familiare Domini diuersorum, & domicilium Saluatoris. Is autē locus ab Hierosolymis distat stadijs quindecim, iuxta uerbū Euangelistæ: ultra montem Oliueti, ad Orientē situs, in declivo eius montis. Erat autem idem locus ecclesiæ Domini sepulchri proprius: pro quo domina regina tradēs Canonicis urbē prophetarum Thecuam, locum in proprium recepit. Vbi quoniā quasi in solitudine erat, & hostium poterat patere insidij, turrim munitissimā quadris et politis lapidib. officinis distinctā necessarijs, multis sumptibus aedificari præcepit, ut Deo dicatis uirginibus contra subitos incursus non deesset præsidij inexpugnabilis solatiū. Turri igit̄ cōstructa, loco ad aliquē modum ad cultū religionis præparato, sanctimoniales induxit fœminas, matrē eis constituens annosam quandā, & in religione probatam, uenerabilem matronam, multa ecclesiæ conferens prædia; ita, ut bonis temporalibus, nulli monasterio uiorum aut mulierum inferior haberetur: imò, ut dicitur, plus aliarum quælibet ecclesiarum abundaret. Inter ceteras enim possessiones, quas prædicto uenerabili loco contulerat, locum famosissimum, & omnino commoditatum abundantia simul refertū, in campestribus Iordanis sitū, Hiericho, cum suis pertinentijs liberaliter assignauit. Cōtulit etiā eidē monasterio sacra utensilia, ex auro & gemmis, & argento, ad multā quantitatē, simul & holoserica ad decorē domus Dei: sed & indumenta tam sacerdotalia quam leuitica, & omnis generis, prout disciplina exigebat ecclesiastica. Defuncta quoq; illa uenerabili matrona, quam eidem prefecerat loco, ad intentionem rediens, sororem suam de consensu domini Patriarchæ, & sororem sanctimonialium connuentia, eidem præfecit monasterio; cum qua etiam adiecit plura in calicibus

cibis, libris, & cæteris, quæ ad ecclesiasticos respiciunt usus, ornamenta, locū non cessans, quām diu uixit, intuitu animæ suæ & sororis, quam unicè diligebat, gratia ampliare.

Rex in campestribus Acconenibus leporem agitans, de equo ruit præcepit: moritur. Hierosolymis inter suos prædecessores sepelitur. Caput XXVII.

1138 et 1142

*mors regis
fulvius anno
1142 iunie obi*

Accidit autē illis diebus, quod cum dominus Rex, unā cum domina Regina transcurso autumno, in ciuitate Acconensi moram faceret, uoluit Regina, subleuandi gratia fastidij, extra urbem ad loca quædam suburbanā, fontibus irrigua, causa recreationis exire. Quō D. rex, ut solatium D. reginæ non deesset, adiecit etiā ipse, cum solito comitatu proficisci. Dumq; inter eum dum esset, accidit casu, ut qui agmina & comitatū præbant pueri, leporem in sulcis iacentem excitarent, quem fugientem clamor prosecutus est iniuer- forum. Rex autem arrepta lancea, ut eundem leporē insectaret, sinistro actus casu, equum ad illas cœpit urgere partes, & cursu uehementer instare. Tan- dem inconsultè festinans, equus in præcepit agitur: corruensq; in terram, Re- gem dedit præcipitem: iacenteq; præ casus dolore attonito, sella caput ob- triuit, ita ut cerebrum tam per aures, quām per nares etiam emitteretur. Ad hunc casum, uniuersus qui præbat & qui sequebatur, facti acerbitate perter- ritus, conuersus est comitatus: & iacenti opem ferre uolentes, exanimem re- periunt, cui neq; uox erat, neq; sensus. Regina uero comperta mariti morte, tam inopinato & sinistro saucia casu, ueste & capillo lacero ciulans, & dolo- ris immensitatem suspiriis contestans & lamētis, in terram corruens, corpus complectitur exanime. Non sufficit humor oculis, fletus ubertate continui, & uox doloris interpres crebris interrumpitur singultibus: nec dolori satis fit, licet ad nihil aliud sit sollicita, quām satisfactioni. Familia quoque lachry- mis, uoce & habitu moerorem contestans, anxietatis nimiæ lugubria preten- dit argumenta. Nunciatur interea, & fama circumuolante diuulgaſ per ur- bēm Acconensem, Regis miserabilis interitus: & ad partes illas turbæ certa- tim confluent, intueri uolentes factum inauditum quod acciderat. Inde cum lachrymis in prædictam urbem deportatus, sine sensu, triduo tamen adhuc palpitans, protraxit uitam. Quarto demum die, idib. uidelicet Nouembris, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo secundo, Regni uero eius anno undecimo, deficiens, in senectute bona, ultimam clau- sit diem. Inde Hierosolymam cum debita delatus honorificentia, occurrente uniuerso clero & populo, in ecclesia Dominici sepulchri, sub monte Calua- riae, introeuntibus ad dextram, secus portam, inter alios felicis memoriæ Re- ges, eius prædecessores, per manum domini Vilhelmi, uenerabilis Hiero- lymorum & pie recordationis Patriarchæ, regia magnificentia sepultus est: duobus superstribus liberis adhuc impuberibus relictis, Balduino uidelicet primogenito annorū tredecim, & Almarico annorū septem. Reseditq; regni potestas penes dominam Meleendam, Deo amabilem reginam, cui iure hæredi tario competebat.

H ij LIBER

LIBER DECIMVS SEXTVS

P R A E F A T I O.

QVæ de præsenti hactenus cōtexuimus Historia, aliorū tantū quibus
prisci temporis plenior adhuc famulabat memoria, collegimus ratio-
ne: unde cum maiore difficultate, quasi aliena mendicantes suffragia, & rei ne-
ritatem, & gestorum seriem, & annorum numerum sumus consecuti: licet si-
deli, quantum potuimus, hæc eadem recitatione, scripto mandauimus. Que
autem sequuntur, deinceps, partim nos ipsi fide conspeximus oculata, par-
tim eorum, qui gestis interfuerunt, fida nobis patuit narratione. Vnde gemi-
no freti adminiculo, ea quæ restant, auctore Domino, facilius fideliusq; po-
sterorum mandabimus lectioni. Nam et recentium temporum solidior solet
occurrere memoria: & quæ uisus menti obtulit, non ita facile obliuionis sen-
tiunt incommodum, sicut quæ solo auditu sunt collecta. Ut enim Flaccinoz
stri utamur uerbo, huic nostro consonante,

Segnius irritant animos, demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus: & quæ
Iple sibi tradit spectator. &c.

Defuncto Fulcone, succedit filius eius, Balduinus tertius: & qualis corpore fuit,
describitur. Caput I.

Efuncto domino Fulcone, Hierosolymorum ex Latinis rege-
tertio, successit ei dominus Balduinus tertius, ex domina Me-
lesenda Regina filius eius, fratrem habens unum puerulum,
Almaricū nomine, annorū septem, ut præmisimus: qui post-
modum eidē sine liberis defuncto, succedit in regno, sicut in
sequentibus aperietur. Tredecim annorum erat D. Balduinus, cum regnare
coepit: regnauit autem annis uiginti. Fuit autem adolescens optimæ indolis,
id de se certis promittentis indicij, quod postea in uirilem euadens ætatem,
pleno rerum persoluit experimento. Nam uir factus, sicut facie, & tota men-
tis habitudine, præ cæteris differentiæ fermè præeminebat elegancia, ita &
mentis uiuacitate & eloquentiæ flore, omnes reliquos regni proceres facile
anteibat. Erat autem corpore procerus, mediocribus maior, ad corporis pro-
ceritatem membrorum habens cōsonam, & quasi proportionaliter respon-
dentem uniuersaliter dispositionem, ita ut nec in modico à ratione totius in
eo pars aliqua dissentiret. Fuit sanè decorus, facie elegantissima, colore uiui-
do, & innatum designante uigorem. A quibus plane in ea parte matrem re-
ferens, & ab auo non degener materno, oculis mediæ quantitatis, modice
prominentibus, fulgoris temperati, capillo plano, non flauo penitus, barba
mentum genas q; grata quadam plenitudine fauorabiliter uestitus. carnositatis
media quadā habitudine modificatus, ita ut nec fratri more pinguis,
nec matris exemplo dici posset macilentus. Tanta autem, ut in summa dica-
tur, formæ præbat eminentia, ut ignaris etiam eximia quadam in
eo resplidente dignitate, certum in se de regia maie-
state daret indicium.

De moj

De moribus & conuersatione. Caput II.

Hic autem tantæ corporis uenustati, mentis quoq; bene constitutæ æ-
quipollenter respondebat habitus. Nam ingenij summè uelocis erat, &
sponte fluentis eloquij ei non deerat prærogativa singularis, nec morum di-
gnitate commendabilium quolibet principe uidebatur inferior. Affabilis e-
tim & misericors erat admodum: & licet supra vires se penè omnibus exhi-
beret liberalem, alieni tamen minimè cupidus, nec ecclesiarum uexabat pa-
trimonia, nec subiectorum, more prodigi, insidiabatur opulentij. Quodc; in ea ætate rarissimè solet contingere, etiam in adolescentia erat Deum ti-
mēs, & ad ecclesiasticas institutiones, & ecclesiarum prælatos omnimodam
habens reuerentiam. Ingenij etiam uiuacitate præditus, fidelis etiam memo-
riæ erat affecutus beneficiū. Erat autem & commode literatus: & fratre suo
domino Almarico, qui ei successit, multo amplius. Cum uero quid otij ex oc-
cupationibus publicis decerpere poterat, libenter incumbebat lectioni, hi-
storiarum præcipue auditor, antiquorum regum & optimorum principum
gesta, moresq; diligenter inuestigabat. Literatorum maximè, sed & pru-
dentium laicorum confabulationibus plurimum recreabatur. Tanta autem
affabilitatis gratia præeminebat, ut etiam contemptibilibus personis, ex im-
prouiso & nominatim salutationibus dependeret affatum: & ad se ingre-
di uolentibus, uel occurrentibus passim, mutuae collocutionis aut offerret ul-
tro commercium, aut postulantibus non negaret. Vnde tantam sibi plebis
& patrum conciliabat gratiam, ut prædecessorū suorum quolibet amplius,
utricq; classi haberetur acceptior. Erat autem & laboris patiens, & in dubijs
bellorum euentibus, more optimi principis maximè prouidus. In summis
necessitatibus, quas pro regni incremento pertulit saepius, regiam præferens
constantiam, & fortis uiri nunquam deserens securitatem. Iuris etiam cōsue-
tuinarij, quo regnum regebatur orientale, plenam habens experientiam: ita
ut in rebus dubijs, etiam seniores regni príncipes eius consulerent experien-
tiam, & consulti pectoris eruditionem mirarentur. Erat præterea iucundi fa-
ctiæ sermonis, & personis quibuslibet fauorabili quadam compositione
se conformem tribuens, omni ætati & conditioni gratissimè se contempera-
bat. Vrbanitatis quoq; præcipua, eo minus, quod dicendi nimia utebatur li-
beritate: ita ut quæ in amicis erant notabilia, & repræhensioni obnoxia, sub-
lata differentia, utrum placeret an læderet, eis in faciem publicè iacularetur:
quæ tamen, quoniam non nocendi animo, sed quadam mentis hilaritate,
uel potius lenitate dicebat, non multum inde etiam eorū quos sermone libe-
riore lacescebat, gratiā demerebatur: eoq; amplius ueniale uidebatur, quod
in se uersa uice contorta, æquanimiter dicta supportabat mordacia. Ad hoc
& alearum et damnificos talorū ludos, plusq; Regiam decebat maiestatem,
sequebatur: & carnis curā perficiens in desiderijs, iniuriā alienis dicebat in-
ferre matrimonij. Sed hoc in adolescentia, nam uir factus, secundum Apo-
stolum euacuauit quæ erant paruuli. Insignibus enim uirtutibus securis, ui-
tia prioris compensauit ætatis, uxore enim suscepta, cum ea uixisse continen-
tissimè dictus est. Et quæ in adolescentia minus Deo placita, & notæ sub-
iacentia, lubrico ætatis impellente, contraxerat, postmodum prudentiore

H iiiij consilio

Baldinus
Liberius uir
1142
autem scribit
a se misa fidelis

consilio detersit, & studio in melius reformauit saniore. In sumienda præterea corporis refectione sobrius erat admodum, & supra id quod ætas illa exigebat abhorrens ebrietatem, tam in cibo quam in potu pessimi criminis somitem esse asserens, abominabatur.

De promotione eius in regno, & quam diu sub matris tutela regnauerit.

Caput III.

DEfuncto igitur patre, quarto Idus Novembris, proximè subsecuto Dominici natalis die, anno incarnationis Dominicæ M. C. XLI. præsidente sanctæ Romanæ ecclesiæ dño Eugenio Papa tertio, Antiochenæ domino Americo, Hierosolymitanæ domino Vilhelmo, Tyrensi uero ecclesiæ præsidente dño Fulchero, conuenientibus de more principibus simul et uniuersis ecclesiarū Prelatis, in ecclesia Dominicæ sepulchri, per manus dñi Vilhelmi, bonæ memorie Hierosolymorū Patriarchæ, solēniter inunctus, consecratus, & cum matre coronatus est. Erat autem mulier prudētissima, plenā penē in omnibus secularibus negotijs habens experientiā, sexus foeminei planè uincens conditionem, ita ut manum mitteret ad fortia, & optimorum principum magnificantiam niteretur æmulari, & eorum studia passu non inferiore sectari. Regnum enim filio adhuc intra puberes annos constituto, tanta rexit industria, tanto procurauit moderamine, ut progenitores suos in ea parte æquare merito diceretur: cuius quam diu uoluit regi consilio filius, optata transquillitate gauisus est populus, et prospero cursu procedebant regni negotia. Verum attendentes quibus mens erat leuior, quod eorum studijs, quibus dominum Regem inuoluere nitebantur, dominę Reginę multū obuiabat prudētia, dominum Regem more aliorum eundem ætatis cereum in uitia fleti, monitoribus asperrimis et persuasionibus inducunt, ut à matris tutela se subtrahens, regnum ipse moderaretur auitum. Indignum esse dicentes, Regem, quæ omnibus alijs præesse cōuenit, quasi priuati filium, semper ad matris ubera dependere. Quæ res sicut ex inconsulta leuitate, uel ex quorūdam malitia habuit initium, ita regnum uniuersum paulò minus ualuit cōterere; sicut inferius, cum de his tractabitur, diligentius docebitur.

Sanguinus Edissam obsidet, & describitur eius ciuitatis situs.

Caput IIII.

Eodem anno, illo medio temporis interuallo, quod inter patris obitum, & eundem domini Balduini in regni promotionem fuit, Sanguinus uir sceleratus, Turcorum inter orientales potentissimus, eius ciuitatis quæ olim Niniue dicta est, nūc autem mutato nomine Musula dicitur, & est metropolis eius regionis quæ olim dicta est Assur, dominus & moderator, maximā & egregiam Medorum metropolim, Edissam nomine, quæ alia magis usitata appellatione Rages dicitur, multitudine magna obsedit, multum præsumens tum de gentis suæ numerositate, & uiribus: tum de simultaribus quæ inter Principem Antiochenum, Raymundū, & eiusdem ciuitatis Comitem Ioscelinum, exortæ fuerant nimis periculosæ. Erat autem eadem ciuitas trans Euphratem sita, ab eodem flumine distans itinere diei unius. Prædictus autem Ioscelinus iunior, Comes ciuitatis illius, contra prædecessorum suorum morem, illius dimissa urbis habitatione, circa Euphraten, in loco qui dicitur Turbessel, iugem & assiduam constituerat conuersationem, tum propter loca ubertatum, tum propter ocium. Erat enim longè ab hostiū tumultu, de

licijs

licij*s* uacans, nec debitam gerens pro tam nobili urbe sollicitudinem. Prædi-
 sta uero urbs Chaldeos, & ex Armenij*s* imbellis uiros, & armorum usum
 prorsus nescientes, solam negotiandi artem habentes, habebat domesticos,
 raroq*e* Latinorum frequentabatur accessu, paucissimos ex eis habens ciues.
 Erat autem solis mercenarij*s* tradita eius cura, neq*e* ijs eti*a* pro tempore, uel
 pro modo exhibitæ militiæ præstabatur stipendia: sed plerunc*p* in annu*m* am-
 plius, pactam petentes pecuniam protrahebatur. At uero uterq*e* Balduinus
 & Iscelinus senior, postq*e* eundem comitatū adepti sunt, illuc iugem & ma-
 nentem cōstituerant habitationē ex locis finitimi*s*, illuc tam uictus quām ar-
 morum, & aliorum quae pro tempore erant necessaria, copiam, ad omnem
 sufficientiam diligenter inferentes. unde non solum in se tuta poterat cōfite-
 re, sed & alijs uiciniis urbibus meritō erat formidabilis. Erant autem, ut præ-
 misimus, inter principem Antiochenum & Comitem inimicit*q*, iam nō oc-
 culte, sed quae etiam usq*e* ad odiū processerant manifestū: unde uterq*e* pro al-
 terius molestijs aut sinistris euentibus modicā aut nullam gerebat sollicitudi-
 nem: imo etiam detrimentis gaudebat, & sinistris casib*s* lætabatur. Ex ijs o-
 mnibus prædictus princeps magnus, Sanguinus, occasionē colligēs, secūq*e*
 ab Orientali tractu infinitas equitū copias deducens, cōuocatis eti*a* finitima-
 rum urbiū populis, urbem prædictā obsidione claudit, & obsessi omnem
 præstruit aditū, ita ut nec obsessi ciuib*s* egredi, nec ad eos introire uolenti-
 bus, ulla daretur facultas. Sed & uictus & alimentorum quorumlibet, plu-
 rimū angebantur inopia qui obsessi erant. Erat autem ciuitas muro cir-
 cundata solidō, & turriū excelsarum uallata præsidio, ciuitatis parte supe-
 riore: alterum inferius, ad quae ciuib*s* etiam expugnata urbe, secundum po-
 terat esse refugī. sed hæc omnia, sicut usui solent esse contra hostes, si sint qui
 pro libertate uelint cōtendere, et se uiriliter hostibus opponere: sic sine utilita-
 te iacent, ubi nō reperitur in obsessi qui uicem uelit gerere defensoris. Parū
 est em in ciuitatib*s*. turre*s*, muros & antemuralia esse, nisi sint qui hæc omnia
 tueantur. Vacuā ergo urbē reperiens, & ex eo obtinendi eam maiorē habēs-
 fiduciā, locatis in gyrum, et legionib*s* legionū primicerijs congrua statione
 dispositis, urbē uallat: deinde tormētis & machinis iaculatorijs mœnia debi-
 litat, et crebris sagittarū immisionibus ciues incessanter affligēs, obsessi re-
 quiem negat. Nunciatur interea, & fama discurrēte diuulgat, quod predicta
 Dei cultrix ciuitas, has obsidionis ab hostibus fidei & nominis Christiani
 patiebat angustias. unde ad hunc sermonē fidelium, longē lateq*e* hæc audien-
 tiū, liquefacta sunt corda, & zelus armari coepit, ad ultionē iniquorum. Co-
 mes uero hoc audiens, & facti acerbitate percussus, copias impiger cōuocat
 militares: & sero memor urbis eximiā, quasi iā defunctæ parat exequias, qui
 ægrotati remedia postulantis curā habere noluit: circuit fideles, amicos solli-
 citat, Antiochenū Principem dñm suū suppliciter monet, et attētius per nun-
 cios hortatur, ut eius cōpatiatur laboribus, & urbem prædictā à iugo future
 liberet seruitutis. Peruenerunt eti*a* huius tam sinistri casus nunc*j* ad Regem
 Hierosolymorum, obsidionis circa predictam urbem & angustiarū, quas ci-
 ues eius patiebantur, certitudinē attestantes. Domina autem Regina, quae re-
 gni moderabatur imperiū, cōmunicato cum proceribus cōsilio, Manassem

regium

regium constabularium, cōsanguineum suum, Philippum Neapolitanum, Helinandum Tyberiadensem, unā cum militari multitudine, illuc sub omni celeritate dirigit, ut optatum domino Comiti, & afflictis ciuibus ministrarent solatium. Princeps uero Antiochenus, de Comitis gaudens aduersitatibus, non multum attendēs, quantum communibus debeat utilitatibus, & quod personale odium in publicam non debet redundare læsionē, occasiones coligit, dum petitum differt subsidium ministrare.

Capitū ciuitas, & populus eius occiditur.

Caput V.

AT Sanguinus interea obsessos continuis urgens assaultibus, omnia nobis accendi percurrit argumenta, nihil intentatum relinquit eorum quae ciuibus possunt augere molestiam, & sibi ad obtainendum locum possint tribuerre facultatē. Immissis igitur fossoribus per scrobes & subterraneos meatus, secus murum dicit cuniculum, suffossumq; opus stipitibus sustentat suppeditis: quibus igne consumptis, decidit ex magna parte murus, & hiatus hostibus peruum plusquam centum dedit cubitorū. Hostes igitur aditum prouotis habentes, cōfluentes, undiq; in urbem ingrediuntur legionibus, & quos de ciuibus habent obuiam gladijs perimunt, conditioni, ætati aut sexu non parcentes: ita ut de ijs dictum uideretur, Viduā & aduenam interfecerunt, et pupillos occiderunt, iuuē simul ac uirginē cum homine sene. Capta igitur urbe, & hostium gladijs tradita, qui prudentiores erant ex ciuibus, uel magis expediti, in præsidia, quae in urbe esse diximus, cum liberis & uxoribus, ut uitæ saltem, licet tempore consulerent modico, se contulerunt: ubi tantus in introitu concurrentis populi factus est tumultus, ut præ turbā compri mente, multi miserabiliter suffocati interierint: inter quos & reuerēdissimus uir, Hugo, eiusdem ciuitatis Archiepiscopus, cum quibusdā suis clericis eodem modo occubuisse. Huius tamen miserabilis euentus culpā non nullam in prædictum refundunt Antistitem, qui prædicto interfuerunt negotio. Nam cum pecuniam collegisse diceretur infinitam, quam erogans militibus, urbi posset esse auxilio, maluit opibus auarus incumbere, quam populo consulere pereundi: unde factum est, ut auaritiae fructus colligens, momentum cum popularibus sortiretur indifferētem: ab auditu etiam malo, nisi misericorditer dominus subueniat, non multum securus. Talibus enim terribiles loquuntur scripturæ, dicentes: pecunia tua tecum sit in perditionē. Sic igitur dum Princeps Antiochenus, odio uictus indiscreto, differt fratribus debitum auxilium ministrare, dumq; Comes aliena prestolatur suffragia, urbs antiquissima, & nomini Christiano à temporibus Apostolorū deuota, uerbo & predictione Apostoli Thaddei, ab infidelium superstitionibus eruta, indebitē iugū passa est seruitutis. Dicitur in eadē urbe & corpus beati Thomæ Apostoli, & beati Abagari regis corpus esse sepultū. Hic est Abaganus, toparcha illustris, cuius epistola ad Dñm Iesum Christum missam, Eusebius Cælariensis, in historiā sua quam ecclesiasticā nominat, afferit: quem & Domini dignū rescripto docet, utriusq; ponens epistolā, & in fine ita subiungēs, Hæc in Archiujs publicis Edissanæ urbis, in qua tunc Abagarus regnauit, ita descripta reperimus, in ijs chartis, quae gesta Abagari Regis seruata anti quitus continebant. Sed hæc hactenus, nunc ad historiam redeamus.

Trans

Trans iordanem castrum, cui nomen Vallis Moysi, per regem acquiritur.

Caput VI.

Huius domini Balduini, anno primo quo regnare cœpit, Turci quidā fauentibus, & uocantibus locorum incolis, castrum quoddā nostrum, cui nomen Vallis Moysi, in Syria Sobal, quæ est trans iordanem, occupauerant. Est autem prædictum oppidum, iuxta aquas contradictionis: ubi Moy ses populo Israëlitico uociferante & deficiente præ siti, ex silice fluenta produxit, & babit populus uniuersus & iumenta eius. Cognito itaq; quod prædictum municipium hostes, nostris qui in eo erant occisis, detinerent, congregatis undiq; militaribus copijs, dominus Rex, licet adhuc tener nimiū, illuc proficiscitur: & transiens cum suis expeditionibus, uallem illustrem, ubi nūc mare mortuum, quod & Lacus Asphaltites dicitur, interiacet, secūdæ Arabis, quæ est Petracensis, in finibus Moab, montana cōscendit. Inde Syriam Sobal, quæ est tertia Arabia, quæ hodie uulgo dicit Terra mōtis regalis, per currentes, ad locum perueniunt destinatum. Indigenæ autem regionis, comperto nostrorum aduentu, cum uxoribus & liberis in præsidium se contulerant, præsumentes de loci munitione, eo quod inexpugnabilis uideret. Vbi nostri loci uidentes difficultatem & insuperabile munimen, postquam aliquot diebus saxa contorquendo, crebris sagittarū immisionibus, & alijs nocendi argumentis, inutiliter operam consumperant, ad alia se dirigunt consilia. Erat autem tota illa regio oliuis consita pinguibus, ita ut instar nemorū condensorum, uniuersam terræ superficiem obumbrarent: unde regionis habitatores, sicut et eorum progenitores, sibi uictum omnimodum propagabāt: quibus deficientibus, omnino uiuendi spes eos destitueret. Has igitur extirpare & dare incendij decretum est, ut saltem hoc damno deterriti, & succisi oliuetis desperarent, & Turcis qui in municipium se contulerant traditis uel exclusis, nostris castrum restituerent: quod conceptum fructuoso non cœruit euentu. Nam protinus ubi succidi amicas uiderūt arbores, mutato consilio, ad alia se conuertunt studia: et conditionibus interpositis, quod Turcis quos introduxerāt, liber & sine periculo patēret exitus, quodcū eis & eorum uxoribus et liberis non imputaretur ad mortem, quod deliquerant, castrum domino Regi restituerunt. Recepto itaq; municipio, & custodibus in eo locatis, alimentorum quoq; immissa copia, simulcū & armorum: D. Rex cum suis, consummato negotio, quod in primis regni sui auspicij occurrerat, uictor, & sospes cum uniuerso exercitu, reuersus est ad propria.

Sanguinus moritur, dum obsidet Cologembar. Succedit ei filius eius Noradinus.

Caput VII.

Sanguinus interea, de quo suprà fecimus mentionē, subiugata urbe Edisiana, tanto in immensum elatus successu, apposuit & ciuitatē munitam, supra Euphratis fluenta sitā, Cogenbar nomine, obsidere: in cuius obsidione dum perseveraret, tractante & disponente prædictæ urbis domino, cum quibusdam cubicularijs & familiaribus eius eunuchis, nocte una uino aestuans, & præ nimia crapula supinus iacens in tabernaculis suis, ab eisdem domesticis suis, gladijs confoditur. De quo quidam nostrorum, nunciato eius interitu, sic ait:

Quam bonus euentus, fit sanguine sanguinolentus,

Vir homicida, reus, nomine Sanguineus.

qui

Qui autem eum interfecerunt, à domino urbis obseßæ, ex condicto intra
mcenia recepti, ultrices consanguineorum extinti manus effugerunt. Fugit
autē & uniuersus eius exercitus, domini solatio & prouisione destitutus. cui
defuncto successerunt eius filij alter apud Mussulam, introrsum in oriente:
alter apud Alapiam, natu posterior, nomine Noradinus, uir protidus & di-
scretus, & iuxta traditiones illius populi superstiosus, timens Deum, felix
quocqz, & paternæ ampliator hæreditatis.

Nobilis quidam ex Damascenis, Bostrensis ciuitatis procurator, cum Rege proficitur: & exercitus rei
gni uersus Bostram properat. Ainardus Damascenorum procurator factum nitit.
tur impidere. Caput VIII.

NOn multo pōst tempore, anno secundo regni domini Baldiuni, nobilis
quidam satrapa Turcorum, ex caussis quibusdam, Meieredin regis
Damascenorum indignationem sustinens, et procuratoris eius Meheuedin,
qui alio nomine Ainardus dicebatur, gratia destitutus, cuius multo maior
quam ipsius regis in uniuersis Damascenorū finibus erat auctoritas: ad do-
minum Regem & matrem eius, cum honesto comitatu uenit Hierosolymā,
asserens, quod si dominus Rex honestam, & pro boni uiri arbitratu suffici-
entem ei uellet assignare compensationem, ipse Bostrensem urbem, cui præ-
erat, unā cum oppido Selchar, Christianis resignaret. Est autē Bostrum pri-
mæ Arabiæ metropolis, quæ hodie uulgari appellatione Buffereth dicitur.
Erat porrò idem nobilis homo, ut dicebatur, Armenus genere, corpore pro-
cerus, facie uenusta, uirilem tota corporis animositatem habitudine præten-
dens, eratqz ei nomen Stantais. Conuocatis igitur huius rei gratia uniuersis
regni Principibus, & deliberationis partibus congruo libramine pensatis,
audita tanti uiri aduentus caussa, placuit omnibus de communi consilio, ut
de honesta & competente recompensatione, supradicto satisfiat uiro, & con-
uocatis exercitiis, ad Bostrenses partes dirigantur expeditiones: maximū
enim & Deo acceptum regni iudicauerat incrementum, si Christianæ fidei
& nostræ iurisdictioni, per huius operam, iure perpetuo possit accrescere ci-
uitas prænominata. Pactis igitur hinc inde ad congruam consonantiam re-
dactis, uniuersus regni populus uoce præconia congregatur, & implorato
de superioris auxilio, uiuificæ crucis ligno secum assumpto salutari, tam domi-
nus Rex, quam principes omnes, Tyberiadē usqz perueniunt. ubi circa pon-
tem, unde ex mari Iordanis fluenta se diuidunt, castrametantur. Porrò præ-
dictus Ainardus, cum domino Rege, sicut et cū patre eius, foedus prius inie-
rat, & pacem temporalem; unde oportebat eum premoneri solemniter, ut ad
resistendum præparandumqz se, & conuocandum exercitum, legitimas pro-
more regionis haberet ferias, ne si repente & ante solennem cōmonitionem,
intra suos fines, hostiliter dominus Rex ingrederetur, contra legem pactorū
uideretur uersatus. Missis igitur nuncijs, ad eundem procuratorem, dum il-
le tanquam uir sagacissimus ex industria differt dare respōsa, iam penē men-
sis præterierat: quo medio tempore non cessauit, tam prece quam precio,
omnes finitimos suæ gentis proceres, in sui subsidium, longè lateqz conuoca-
re: quibus undiqz ad infinitatem nimiam congregatis, domino Regi & prin-
cipibus mandat, dicens: **Contra legem initii foederis, in terram domini mei
paratis**

paratis intrare, & seruum eius contumacem, & contra debitae fidelitatis iura
uersantem, indebito protegere laboratis patrocínio: rogamus humiliato in
precis animo, quatenus ab iniusto dominus Rex desistat proposito, pactorū
prius initorum tenorem conseruet illibatū. Nos parati sumus, domino regi
universas cum omni integritate impensas, quas pro hac expeditione fecit, re-
fundere. Ad hæc rex de communi consilio dedit responsum, dicens: Nos pa-
ctorum & foederis concepti, nullatenus intendimus uiolare tenorē: sed quia
prædictus nobilis homo ad nos uenit, ut nobiscū familiariter loqueret, non
possimus hominī in regno nostro spem habenti, cum nostra honestate ita
penitus decesse. Sufficiet autem nobis, ut in urbem quam nostro deseruit in-
tuitu, eum introducere sine difficultate liceat. postquā autem in suum se rece-
pit municipium, tractet eum dñs suus patrīs legibus, & secundū merita sua
eidem prémia largiatur: nos enim siue in eundo, siue in redeundo, regi Dama-
sceno amico nostro, omnino autore Domino, sicut tenemur, declinabimus
iniuriam irrogare. Erat autem hic Amardus, vir prudeutissimus, & popu-
li nostri amator: qui cum haberet tres filias, unam illarū dederat prædicto Da-
mascenorū Regi, alterā Noradino Sanguini filio: tertiā cuidā egregio militi,
Marguārt nomine. Habebat ergo regni curā, tū quia regis erat locer, tū quia
vir circūspectus erat plurimū. Rex aut̄ deses, ebriosus, & epulo, libidineq; to-
tus dissiduebat, ac solis uacabat delitij. Is (ut diximus) gentis nostrę gratiā, qui
buscūq; poterat obsequijs mereri, satagebat, et quib. solēt amici cōparari, me-
rita in eo nō erāt ociosa. Quod utrū ex animo et ex dilectionis synceritate pro-
cederet, an inuitum impelleret necessitas, inter prudentes quærebat. Poterat
sane utrūq; esse in causa, nam generum suum Noradinum, sicut & patrem
eius prius, suspectum habebat nō modicū, ne regem iterū generum suum, ui-
rum prorsus inutilem, et crassa supinū ignorantia, regno, & se ab administra-
tione detruideret. Inde erat maximē, quod nostrorū sibi necessariā reputans
gratiam, omni uia quia poterat ad eam obtinendā aspirabat. Videbat vir di-
scretus prefagientem habere spiritum, nam quod uerebat accidit: statim em̄
ē mortuo, prædictus Noradinus, consentientibus sibi Damascenis, illo qui
regnabat uiolēter excluso, regnū occupauit. Elaborabat ergo fideliter, ut do-
minus rex, refusis sibi expensis, quos pro uocāda fecerat expeditione, ad pro-
pria rediret indemnīs. & proculdubio minus hostiliter in eo facto, contra
dominū regem & Christianum exercitū se habuisset, si conuocatas exteris
nationes, pro suo potuisset arbitrio cohibere. Multa enim fidei, synceritatis,
& constantiæ illius in populis negocijsc̄, certo rerum experimento cogno-
uimus argumenta.

Procedens exercitus, infinita sustinet pericula.

Caput IX.

VErū dum hæc nunciarent legati, inter quos præcipiuus quidā domini
regis familiaris, Bernhardus Bachet: populus cœpit acclamare, eundē
Bernhardum proditorem esse: nō esse populo Christiano fidelem, quicunq;
disuasionibus huic negotio uellet dare impedimentum. Magnis etiam uoci-
bus cœpit plebs indiscreta clamare, procedendum esse, urbem tam nobilem
non facile esse deserendam: grates habendas nobili uiro, & eius per omnia
propositum amplectendum uiriliter & deuotē, qui tantū Christianitati ob-
I tulisset

tulisset seculis memorabile beneficium, & pro eo usque ad mortem decertandum. In hoc itaque tanto tumultu, praeualuit populi sententia, spreto consilio fanius affectorum. Compositis igitur sarcinis, & solutis castris, uersus praedictum opidum iter dirigunt: transitaque cauea Roob, in planiciem peruererunt, quae dicitur Medan, ubi singulis annis Arabum & aliorum Orientalium populorum solent nundinæ conuenire solennes, ubi tanta hostium nostris coepit occurrere multitudo, ut qui prius coepito insistendum esse, & in negotio procedendum acclamauerant, redire si fieri posset, præoptarent, & iudicarent utilius. Visita-
men hostium cuneis, & stupentes multitudinem, nostri accingunt se tanquam praesi-
liaturi. Rex uero de consilio eorum qui rei militaris habebant experientiam,
castra protinus iubet locari: quibus compositis, curam corporis, prout in ar-
cto positi poterant, agentes, noctem illam duxerunt insomnem. At uero ho-
stes multiplicati supra numerum, legiones nostras undique uallates, quasi ma-
nubias & uilia mancipia nostros proculdubio in crastino cōpeditos fore no-
dubitabant. Nostri uero continuis excubijis se obseruantes prudenter, & ui-
rorum fortium circa se tota sollicitudine impleuerunt officia. Mane autem fa-
cto, communicato consilio, nostri procedendum esse decernunt: nam redire,
cum ignominia plenum, tum uidebatur penè impossibile. Verum hostes cir-
cum positi utrinque impedire uidentur. Tandem nostri animosius insisten-
tes, per medias hostium acies, uiam ferro aperiunt, & ad destinatum unanimi-
ter locum contendunt. sed loricis, cassidibus, simul clypeis onusti, lento ince-
debant gradu, hostium etiam circumposita multitudine præpediebant. At
uero equites, licet expedientius possent incedere, peditum tamen oportebat in
incessu conformes fieri manipulis, ne dissoluerent agmina, & irruendis super
cuneos hostibus daretur occasio. Compatiebant itaque sibi inuidicē cohortes,
& quasi uir unus effectus erat populus uniuersus. Tanta enim equitibus pe-
destriū turmarū erat cura, ut ipsi de equis descendentes, cōmunicato cum eis
labore, fessis pro uehiculo se exhibentes, itineris molestiam redderent leuiorē.
Hostes tamen interea crebris sagittarū immissionibus exercitum fatigantes,
multiplicatis molestijs, nostroru cohortes dissoluere nitebantur. Nostrī autē
ē diuerso, quanto ad hoc magis eos uident instare & importunius, tanto sibi
inuidicē coherere magis, & coepito insistere feruentius itineri non formidabāt.
Accedebat ad maiorē molestiarum cumulum, sitis aspera ex laboris difficultate,
& æstatis caumate geminata. Erat quoque eis iter per loca arida & ina-
quosa: tota enim illa regio fontes nescit. uerum hyeme solent aquas colligere
lacunis tam naturalibus quam manufactis, pluviales. Acciderat autē illis diebus,
unde & hæ ipsæ factæ erant inutiles: nam tanta fuerat pauloantē locustarum
in ea prouincia præter more intemperies, quod omnes huiusmodi piscinas
tabo infecerant, & aque usum reddiderat abominabilē putredine, quam mo-
rientes intulerant. Hæc autem, qua nostris iter erat, regio dicitur Traconitidis:
cuius in Euangeliu Lucas facit mentionē, dicens: Philippo autē Iturec & Tra-
conitidis regionis tetrarcha. Videtur autem nobis à draconibus dicta. dra-
cones enim dicuntur occulti & subterranei meatus, quibus illa regio abun-
dat: nam penè uniuersus illius regionis populus in speluncis et cauernis habi-
tat, & in draconibus habet domicilia.

Ad locum peruenientes destinatum, ciuitatem reperiunt ab hostibus occupatam, & infecto
negotio redditus indicitur. Caput X.

Transcura igitur cum summo periculo regionis illius parte, circa horam
diei nouissimam ad locum perueniūt, qui antiquo Adratum uocabulo
dicitur, nunc autē uulgarī appellatione dicit̄ ciuitas Bernhardi de Stampis.
Est autem una de suffraganeis, quae ad Bostrensem metropolim habet respe-
ctum. ubi adiunctis illius loci incolis, ad hostium numerū maior nostris ac-
cessit molestia: ubi & de cisternis, quarū ora uidebant patentia, & sine diffi-
culty haurire aquas se posse nostri cū arbitraren̄, demissas situlas non sine
damno amittebant. nā qui intus latebant in cauernis subterraneis, funes pre-
cidentes quibus hauriendi adligata erant instrumenta, funes remittebāt de-
curtatos: & spe potus delusos, ad maius cōpellebant sitis dispēdium, dum in
hauriendis aquis frustra diutius laborabant. Sic igitur quatuor diebus cōti-
nuis, nunq̄z indulta requie, nostri afflīcti sunt incessanter, uix noctibus habē-
tes ocium ut necessitatibus corporis quocunq̄z modo satisfacerent. Augeba-
tur præterea per singulos dies hostium numerus, nostrorum uero decresce-
bant agmina, alijs interemptis, alijs saucij̄s letaliter: alij uero de uita desperan-
tes, & nimia percussi formidine, sarcinarum & impedimentorū augebāt tur-
bam, intra equos delitescentes, & simulantes impotentiam, ne ad sustinenda
hostilis impetus onera, egredi cōpellerentur. Tanta autē sagittarum & missi-
uum penē continua supra nostrum exercitum erat densitas, ut grandinis aut
imbrīum instar descenderent, & uniuersa tam homines quam iumenta telis
consita uiderentur. Mirari poterant intuentes, aut hostes in iaculando tantū
posse, aut nostros tantum patientiæ inuincibilis continuare laborem. Insta-
bant & nostri, telis & sagittarum immissione nihilominus: sed hostium exer-
citus, discursus habens libiores, rarius sagittis lædebantur nostris. Quarta
deum die cōtinuatis cum tanto periculo itineribus, ad locum destinatum
appropiantes, urbē eminus cōtuentur: ubi cum multa difficultate, hostibus
uiolenter exclusis, aquas intra rupes modicē scaturientes, occupant, & circa
eis castrametantur: ubi refectioni uacantes aliquantulum, corporibus quan-
tum permittebatur indulgent. Ea nocte ibi qualem qualē nostri habentes re-
quiem, diem exspectabant cum summo desiderio sequentē: cum ecce intem-
pestiæ noctis silentio, ex urbe prædicta quidā latēter egressus, per medias ho-
stium acies ad nostrum se contulit exercitū, infaustæ legationis baiulus. Qui
statim ueniens, ad Regē se postulat introduci, uerba dicens se habere secretio-
ra quae perferat. Admissus ergo, cōuocatisq̄z principibus, simulq̄z & illo no-
bili uiro, qui eiusdē ciuitatis magistratum administrauerat, & nos in præsen-
tia duxerat pericula: nunciat, urbē uxore eiusdē nobilis uiri prodente, hosti-
bus traditā, & eorum introductos satellites, arces & præsidū, exclusis alijs,
obtinere uniuersum. Hoc infelici rumore, mente nostri plurimum cōsterna-
ti, quid facto opus sit deliberant: tandemq̄z uisum est expedientius, redditum ad
propria, cum quocunq̄z periculo, maturare. Fuerunt tamen nōnulli de maio-
ribus regni principibus, qui domino Regi secretius in aurē cōsulerent, qua-
tenus assumpto sibi uiuificæ crucis ligno, equū domini Ioannis Gomar, qui
omnes alios exercitus equos celeritate & laboris patientia longē superare di-

Iij cebatur,

cebatur, concenderet, & solus suæ consuleret saluti. Hoc autem dicebant, omnino desperates de reditu, & omnium stragem timentes in proximo futuram. Quod uerbum rex, licet infra annos puberes constitutus (significans qualis in maiore ætate futurus esset) regia spreuit magnificentia, dicens: Propriam se omnino contemnere salutem, si tam Deo devoutus populus casu tam flebili deperiret. Videntes ergo regem eorum monitis, licet ex affectu pio prodeuntibus, non acquiescere, ad alia se conuertunt studia, & de reditu tractare incipiunt, uidentes non sine uniuersorum strage ad ulteriora se posse procedere. Tunc primum coepit spe tanta deiectis, & euacuatis, uidentibus omnes suos conatus, labor duplo contingere molestior. Nam etsi prius dura nimis, & penè intolerabilia, & quibuslibet quæ accidere possent nō inferiora passi essent, spes tamen & fiducia obtinendi ciuitatem, laborantium animos confouens, ad tolerantiam gratis quibusdam stimulis accendebat. Videntes ergo se prorsus spe delusos, firmum fixumque quod proposuerant decernentes, ad iter se accingunt, uoce præconia reditu cunctis significato.

Rediens exercitus, intolerabilia patitur pericula: stupent hostes nostrorum persecrantiam. Caput XI.

Redita igitur terris die, ecce Norandinus in auxilium socii uocatus, infinita secum trahens Turcorum agmina, ab urbe prædicta ueniens, ad hostium se coniungit cohortes. Nostrí uero ad redeundum, secundum propostum iter arripiunt. Quod uidentes aduersarij, clamoribus obstrepen tes, obuiā se dare contēdunt, ut impedian regressum. At nostri ipsa difficultate, quæ uindicta premebat, facti animosiores, obuias acies gladijs & ferro dissoluentes, uia sibi cum summo periculo & strage suorū uiolenter arripiunt. Erat autem nostris indictū publice, ut defunctorū corpora camelis & alijs animalib. ad sarcinas deputatis imponerent, ne nostrorū considerata strage, redderent fortiores inimici: debiles quoque & saucios, iumentis imponi mandaerent, ne omnino nostrorū aliquis aut mortuus aut debilis crederet. His etiam datū erat in mandatis, ut gladios eduentes, saltem specie ualidorū exprimerent. Mirabantur itaque hostiū prudētores, quod de tanta immissione sagittarū, de crebris conflictib. de tanta sitis, pulueris, gestus immoderata molestia nullus unquam mor tuus aut deficiens inueniret, populū iudicant ferreū, qui tot, tamque continua possint tam perseveranter sustinere dispendia. Videntes porrò hostes, quod sic nō proficerent, ad alia se conuertunt molimina: erat sanè regio tota uepribus & frutetis humilibus, cardonibus aridis, et synapis sylua, ueteribus stipulis & frugibus iam maturis obsita: his omnibus, igne subiectū, uento nostris obuio somitem & uires ministrante. Hic incendij uicinoris afflatu, sumique occurrentis nube densissima, nostris ingeminat molesta: cum ecce ad uenrabilem uirum dominum Robertum Nazarenum archiepiscopum, qui crucem Dominicā baīulabat, omnis populus cum clamore & eiulatu cōuersus, postulabat cum lachrymis, dicens: Ora pro nobis pater, & per hoc uiuificare crucis lignū, quod manibus gestas, in quo nostrę salutis autorē credimus pendisse, erue nos ab his malis, nam diutius sustinere nō possumus. Erat autem populus, in modū fabrorū officinas excentiū, uento agitante fuliginē, tam facie que toto corporis habitu, nigredine factus decolor, et tam estatis ēque incendiorum

diorum caumate duplicato, ad supremū afflitus siti, supra uires laborabat. Ad has itaque gementis populi uoces, uir deo amabilis, contritus corde, & animo ualde compatiens, salutare lignum erigit contra incendia, quæ illi totis uiribus procurabant: & inuocato de superius auxilio, statim adfuit uirtus diuina, & in momento conuerstis in oppositum flatibus, incendia tetra simul cum sumi caligine in hostes, qui nostrū præcedebant exercitum, se dirigunt. & quæ in nostram parauerant læsionem, in suam uident retorta pernicime. Stupent hostes nouitate miraculi, & singularem reputant Christianorum fidem, quæ tam p̄sens à Domino Deo suo pro uotis impetraret beneficium. Suis ergò occupati necessitatibus, nostris aliquam indulgent requiem, & ad tempus respirare concedunt.

Mittitur ad hostes pro pace legatus, quidam nobilis de hostibus eadit, dissoluitur hostium exercitus: noster liberius proficiuntur. Caput XII.

DVm uero his tam intolerabilibus noster exercitus premeretur malis, diffidētes de uulgī patientia maiores, & qui sensus habebāt magis exercitatos, regem adeunt, persuadent ut legatio ad Amardū dirigat, pacem possestans sub cōditione qualibet, dum solūmodo ad propria possit redire exercitus. Eligit ad hoc quidā qui suspectus habebat, quod alia uice in legatione famili contra Christi populū maliciose uersatus fuisset: tamen propter lingue commercium, quod habere dicebat familiare plurimū, iterū id ei muneris in jungit. Dumq̄ ei persuadet, ut fideliter iniunctū exequat officiū, dixisse perhibetur: In iustē, & p̄ter meritū suspectus habeo: uado tamen, quod si obieci reus sum criminis, nunq̄ mihi redire concedat, quin hostium gladijs confessus inteream. Datam ergò in se mortis sententiā miser homo, diuino iudicio expertus est statim, nam antequā ad hostes perueniret, & legationis funtus esset munere, armis hostium cōfossus interiit. Conuenerant ad eandem expeditionem quatuor incliti Arabum principes fratres, illustris & eximis Arabū satrapę filij, qui dictus est Merel, cum innumera suorū manu: hi dum nostros ex latere proteruis nimis assaultibus uexarent instantius: nostri autem proposita lege ad eos erumpere non auderent, ne si contra rei militaris disciplinam ordines soluerent, duriorem in se tanquam locorum desertores experientur sententiam: unus de familia Turci illius, qui nobiscum erat, non ferens illorum factum, & à nostris iniuriam propulsare cupiens, uitæ prodigis, & legis propositę immemor, equum uiriliter admittens, in unum exillis quatuor hastam quam manu gestabat, dirigens, gladio transuerberat in medio suorum agmine, & ad terram deiecit exanimem, sc̄p̄ statim sanum & incolumem in nostrum recepit exercitum. Factus est ergò circa corpus defuncti, populi concursus innumerabilis: & cognito quod iam infelicem exhalauerat animam, in uocem erumpunt siebilem, & doloris immensitatē fletus ubertate testantur. Nostri uero lātentates, diligenter quærunt quis nam effet, qui tanto se obiecerit periculo, cuius tam insigne factum gloriam meruerit perennem. cognitoq̄ quod uir alienigena, & cui legem propositam licebat ignorare, eo maxime, quod linguae commercium non habens, edictū publicum non intellexerat, licet contra rei militaris disciplinam egisse non dubitaretur, tamen iuris ignaro clementer indulgent, & uiri factum ample-

Iij Etentes,

ctentes, nō tam ratione quām euētu commendabile: soluitur quoq; ex ea parte hostiū cuneus, & liberiora habens noster exercitus spacia, angustias quas patiebatur locis redimit patentioribus. & iam continuato per aliquot dies itinere, uentum erat iterum ad Cauem Roob: quem locum, quoniam angustus erat, & periculosis poterat esse transeuntibus, principes consulto iusserunt declinare. Prædictus uero Damascenorum procurator Ainardus, uidens quod Rex cum suis exercitibus uersus prædictam uallem properabat, missis nuncijs offert, quod si ei bonū uideretur, trans Cauem ei ficeret honeste prandium præparari: nouerat enim, per dies aliquot exercitum alij mentorum inopia laborasse. Quod uerbum utrum ex dilectionis synceritate processerit, an ex dolo, uolens nostras expeditiones in periculosarum uallium angustias immergere, pro certo non habemus compertum. Regulariter tamen creditur esse traditum, quod hostium munera meritò etiam habebantur suspecta. Generali ergo decreto, decernunt uia superiore, quoniam plainer & minus periculosa erat, incedere. Cumq; ducē non haberet qui agmina præiret, & locorum per quæ transiūti erant haberet peritiam, ecce subito cohortes præcedens miles quidam ignotus, albi lessor equi, rubei coloris testillum baiulans, lorica indutus, curtis usq; ad cubitos manicis, antecedebat exercitum. Hic tanq; angelus Domini exercituum, uiarum sequens cōpendia, & ad aquas dicens prius incognitas, congruis & cōmodis stationibus castrametari docebat. Sic igitur cum quinq; diebus, usq; ad prædictam Cauem uix peruenissent expeditiones, tribus postea sub iam dicto Duce, etiū neris præambulo iter agentes, Gadaram usq; perueniunt.

Perueniunt Gadaram nostra Legiones: describitur locus, & ad propria reuertitur exercitus.

Caput XIII.

SIta est Gadara in ea regione quæ Decapolis dicitur, de qua in Euangeliō Exiens Iesus de finibus Tyri, uenit per Sydonem ad mare Galileæ, inter medios fines Decapoleos. In hac, sicut & nomē indicat, sunt ciuitates decem: Hippus, Pella, Gadara, de qua hic nobis sermo est, cū alijs septē. Ad quam, quoniam in confinio hostium & nostro sita est, cum peruenissent primæ nostrorum legiones, tunc denuo quasi rediuiuo malo & recrudescente infania furere coeperunt hostes, circa postrema agmina: sed uidentes quod non proficerent, & quod nostri in sua iam se contulerant, fumo, caloris intemperie, rædioq; fatigati, solutis agminibus ad propria redire coeperunt. Nostrī quoque nihilominus, transcursa nocte illa, maiore solito tranquillitate, exhausiti præ labore, debitam corporibus exhibentes indulgentiam, die sequente ad urbem Tyberiadensem perueniunt. Afferunt autem unanimiter, quibus illius facti adhuc plenior famulatur memoria, quod hunc, ut diximus, dum itineris nemo nouerit. nam cum uentum erat, ut castrametaretur exercitus, subito disparuit, nec uspiam in castris uidebatur, mane uero iterum exercitum anteibat. Non habet præsentium hominum memoria, quod Latino tempore, in toto oriente, absq; manifesta hostium uictoria, tam periculosa fuerit expeditio. Domino igitur Rege in regnum reuerso, cruce quoq; Dominica Hierosolymis restituta, gauisus est populus qui remanserat, reuerso ad se populo, dicens: Mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuenitus est.

tus est. Postmodum uero idem nobilis homo, ab Ainardo uocatus uerbis pacificis in dolo, quasi sub specie reconciliationis, male nimis tractatus est. nam oculis erutis, in summa ægestate & miseria, uitam miserabiliter infelicem suare coactus est.

Cives Edissani Comitem uocant: Comes accelerat, & urbem ignorantibus recepit hostibus. Caput XIII.

DVm hæc circa nos geruntur, in partibus Edissanis, factum miserabile, scriptis innodari dignum, accidit, quod ut plenius intelligatur, altius aliquantulū repetenda est historia. Mortuo Sanguino, maximo nominis Christiani persecutore, Noradinus filius eius, dum de successione in patris principatum, apud Mussulam sustinet quæstionem, & circa id in partibus illis detineretur occupatus, uidentes Edissani cives, quod pauci de familia eius in ciuitate essent residui, qui ad tuenda præsidia erant deputati, reliqua autem populi pars uniuersa fide polleret Christiana, occulte dirigunt nuncios ad prædictum Comitem Ioscelinum, significantes, urbem Turcis esse uacuum, exceptis paucis qui præsidia seruabant, solis ciuibus relicta. Erant autem & à diebus Apostolorum, & fuerant illius cives urbis in Christi fide radicati, & fundati: ita ut, sicut aliás dictum est, aut rariissimus, aut nullus alius professionis homo inter eos habitaret. Orant etiam & communim momentum instantia, ut militaribus copijs sine mora congregatis, ad urbem accleret, eamq; tradentibus ciuibus, sine periculo & sine difficultate recipiat. Ille uero cum omni celeritate, assumentis sibi dominum Baldquinum de Mares, nobilem & potentem uirum, & uniuersam illius regionis tam equitū quam peditum militiam, transito repente fluvio Euphrate ad prædictam, cum omnium comitatu suo de nocte repentinus accessit: ubi à ciuibus intempestæ noctis silentio dormientibus, ihs qui ad uigilias erant deputati funibus & scalis sunt intromissi, qui cæteris deforis expectantibus portas aperirent. Qui bus apertis, immisis omnibus indifferenter, statim per urbem discurrentes, quotquot habuerunt de hostibus obuiam, in ore gladij peremerūt. Fugit tandem eorum pars quædam, & mortis declinans periculum, in præsidia se repperūt. Obtinuit ergo Comes, & Christianus qui cum eo erat exercitus, urbem eo modo per dies aliquot. Præsidia tamen quoniam uictualibus, armis & militia instructa erant, & munita diligentius, comprehendere non uoluit: maximè cum neq; machinas, neq; unde fieri posset materiam aut secum detulisset, aut in tota urbe reperiisset.

Noradinus occurrit, urbem obsidet, nostros angit miserabiliter. Caput XV.

Diliguntur igitur, qui de successu qui acciderat, nostros longè lateq; possitos certificant nuncij, & ad subsidium inuitent finitimos, quatenus eorum suffragio, urbem quam sic Domino fauente receperant, perpetuò obtinere, & cultui cōseruare Christiano possint. Quibus auditis lætatus est ubique populus Christianus: & secundū multitudinem doloris, quam de illius urbis captiuitate conceperat, uident in ea mensura recepisse consolationem. Sed extrema gaudij luctus occupat, & subito uersa est in mœrorem cithara, et dolor natus rediuius peior priore. Noradinus enim audiens, quod Co-

mes prædictam urbem tridentibus ciuibus receperat, corrogatis undique ex omni orientali tractu militaribus copijs, & populis vicinarum urbium, uoce præconia in unum congregatis, adest subito, & urbem in circuitu dispositis legionibus uallat obsidione. Erat itaque nostris, sicut scriptum est, Foris gladius, & intus pauor. Nam hostiles exterius acies, exitu negant, parant prælia, mortem intentant: interius, qui in præsidij intra urbem erant, terrorem incutunt, & assiduis molestant uexationibus. Nostrí porro inter tot angustias ignari quid faciant, consuluerunt apud se, & frequenter mutant consilia, sed ad quamlibet deliberationis partem se uertentes, nihil tutum reperiunt, nullum sine mortis discrimine rei exitum inuenientes. Tandem pro loci & temporis conditione, uisum est uniuersis expedire, quod quocunque periculo, quocunque mortis discrimine, urbe sit egrediendum. Nam satius esse non dubitant, cum hostibus temere congregati, & gladijs iter aperire, ut saluti consulatur, quam obsidionem sustinere: qua urgente, aut omnes gladio perirent, aut inopia alimentorum compulsi, hostium uinculis mancipentur, & duram & omni mortis genere deteriorem subire cogantur servitutem. Placuit omnibus hæc sententia: & licet periculosa esse nimis, habito tamen respectu, ad alia quæ accidere poterant deteriora compendiosior iudicatur! Audientes hæc ciues, quorum opera & studio Comes cum suis introductus erat, quod omnis resistendi spes & uia salutis defecerat, timenter, ne si post Comitis exitum in urbe remanerent, morte grauissima punientur, eo quod huius facinoris uiderentur esse authores, assumptis uxoriis & liberis cum Christiano exercitu egredi, & dubiam cum fratribus fortunam experiri, eligunt potius, quam morte certissima occumbere, aut iugum sub infidelibus hostibus durissimæ pati seruitutis, omni genere mortis amplius formidabile.

*comes cum suis egrediens, ad propria redire contendit: insequitur Noradinus, obturcat exercitus.
comes fuga elabitur. Caput XVI.*

PAtefactis igitur portis, quasi id singulare remedium, & unica uia sit salutis, omnes certatim egredi contendunt: & licet per medios hostium cuniculos ferro iter aperiendum esse non dubitent, leue tamen iudicant, quicquid accidere potest urbem egressis. Interea de hostibus nonnulli reserantibus eis aditum qui erant in præsidij in urbem recepti, à tergo instant acrius, & exitum maturare compellunt: qui uero exterius erant, audito, quod sui ex parte intra ciuitatem introducti essent, & iam cum nostris pugnam committerent, suis uolentes adiungi, portam quam nostri aperuerant ut exirent, uiolenter occupant: & conuocata ex uniuersis ordinibus ingenti multitudine, egressum inhibit, sed & in urbem intrudere nostros contendunt. Comissa est igitur ibi inter partes pugna, quantum loci patiebantur angustiae, periculosa nimis utrique parti. Tandem uicem compellentibus eis qui ab intus instabant cominus, & in hac parte nostris vires & animum ministrantibus, inuitis & plurimum renitentibus exterioribus, uiam ferro, multa uiriusq; partis strage aperiunt, campis se patentibus infundentes. Intueri erat ibi, quod & uisu miserabile, & recitatione gemitu plenum, inerme uulnus, imbellem

imbellē ciuium populum, senes, ualetudinarios, matronas cum uirginibus tenellis, grandēuas matres, cum paruulis & fugentibus ubera, in ipsis portarum angustijs, partim equorum pedibus cōculari, partim turba com primentium interclusis respirandi meatibus, miserabiliter suffocari, partim gladijs hostium non parcentibus interire. Porrò interfecti sunt ibi de ciuis sexus promiscui penē omnes, qui nostrum exercitum egredientem sequi decreuerant: paucis euidentibus, qui aut propriū vigore corporis, aut equorum beneficio, abeuntem exercitum poterant comitari. Videns ergo Noradinus, nostros ad redeundum accinctos, cohortes conuocat, ad insectandum abeentes, acies instruit, componit agmina, & procedentes continuis urgens à tergo cōgessionibus, insequitur. Erat autem nostris iter uersus Euphratem, qui à p̄adicta urbe milibus distabat quasi quatuordecim: quo toto itinere non defuit Comiti, & exercitui eius, pugna iugis, periculūq; indeficiens. singulis enim passibus conflictus erant, tum multorum, tum singulares, quibus ex utraque parte plures occumbebant: mortuus est ibi vir nobilis, unde supra fecimus mentionem, & militaribus insignis operibus, dominus Balduinus de Mares: cecideruntq; & alijs plures viri commendabiles, & digni memoria, quorum animæ requie sancta perfruantur, quorumq; nomina non tenemus: quæ tamen certum est in coelis esse conscripta, quia pro causa fidei, & Christiani populi libertate, gloriose fine quietuerunt. Comes tandem impar viribus, suis ex parte plurima deficientibus, assiduos hostium non serens impetus, fuga uitæ consulens, transito Euphrate, in Samosatum se recepit. Alij uero ad diuersa se conferentes, prout unicuique uisum fuerat expedientius, sarcinas & impedimenta deserentes, uitæ consuluerunt & saluti. Exiit ergo sermo iste per omnes fines latè adiacentium regionum: & quos prius de recepta urbe Edissanorum rumor lætiores fecit, nunc de re amissa, & strage nobilium, & populū confusione Christiani casus contrastauit asperior.

Moritur Hierosolymitanus Patriarcha Vuilhelmus, Fulcherus Tyrensis Archiepiscopus ei subi
stituitur. per Regiam violentiam intruditur Radulphus, regius Cam
cellarius.

Caput XVII.

Peridem tempus dominus Vuilhelmus, bonæ memoriarum Hierosolymitarum Patriarcha, vir simplex ac timens Deum, uiam uniuersæ carnis ingressus est. Obiit autem quinto Cal. Octobris, Pontificatus eius anno quinto decimo: cui postmodum subsequente Ianuario, octavo Calend. Februarij, substitutus est D. Fulcherus Tyrensis Archiepiscopus, in predecessorū nostrorum numero tertius. Eodem tempore, circa Epiphaniorum die, fulmen diuinitus immisum, ecclesiā Dominici sepulchri et montis Syon, iētu percuti periculoso: omen, ut credimus, portendens infaustum, et uniuersam deterrēs ciuitatem. uisus est & cometes per multos dies, & alia quædam præter modum apparuerunt signa, futurorū designitia. Illis etiam diebus, cum Tyrensis uacaret ecclesia, cotigit tam dominum Regem quam matrem eius, penes quam regni cura, & uniuersum residebat moderamen: dominum quoq; Patriarcham, qui ab eadē ecclesia fuerat assumptus, Episcopos quoq; eiusdem eccliae suffraganeos apud p̄adictā urbē, ut ecclesiæ prouideret, cōuenisse. ubi dum

dum de more, de eligendo pontifice tractaretur: sicut solet in huiusmodi ac-
cidere, diuisa sunt eligentium uota, in duo desideria. Pars enim dari sibi de-
poscebat dominum Radulphum, regis Cancellariū, virum utiqz literatum,
sed nimis secularem, Anglicum natione, forma decorū, Regi & reginæ, cun-
ctisqz curialibus ualde acceptum. Et hi dominū Regem, & eius matrem, ha-
bebant propitios & fautores. Alij uero, quorum princeps erat Ioannes Pi-
fanus, eiusdem ecclesiæ Archidiaconus, qui postea fuit Cardinalis Romanæ
ecclesiæ, sanctorum Sylvestri & Martini, & Bernhardus Sydoniensis, & Io-
annes Berythensis episcopi. hi dominum Patriarchā sequentes, prædictum
Radulphum promouere nolebant: sed interposita appellationis uoce, con-
tra alios de Regia uiolentia præsumentes, patronum habētes Patriarcham,
modis omnibus prohibebant. Factum est autem, quod per uiolentiam obti-
nens prædictus Cancellarius, ecclesiam & eius bona inuasit, posseditqz per
biennium, quo usqz per Romanum Pontificem, presentibus partibus lis de-
cisa, dictate domino Eugenio, factum prædicti Cancellarij in irritum est de-
ductum. Postmodum tamen idem Radulphus, fauete sibi domino Hadria-
no Papa, qui eius compatriota erat, ad ecclesiam assumptus est Bethleemiti-
cam, & episcopus eius ordinatus est loci. In prædicta autē metropoli, de com-
muni omnium cōsensu, concurrente uniuersorū connuentia, substitutus est
uir miræ simplicitatis & mansuetudinis, timens Deum, & recedens à malo,
cuius memoria in benedictione est apud Dominum, & homines, D. Petrus
Dominici sepulchri prior, de citeriore natus Hispania, de ciuitate Burcino-
na, nobilis secundum carnem, sed spiritu nobilior: cuius uita & conuersatio,
longiores & diligentiores postulant tractatus. sed nos historia reuocat, ut o-
missis specialibus, de publicis edisseremus.

Excitatur populus Occidentalis, & ad subueniendū Orientalibus Christianis iter arripiunt, Romanorum
Imperator Conrādus, & Ludouicus Rex Francorum, cum alijs multis prin-
cipibus. Caput XVIII.

CApta igitur urbe, ut præmisimus, Edissana, rumor letalis memorie ple-
nius personuit, & crebri fama diuulgabatur per Occidentē uniuersum,
quod impia gens Turcorum, non solum urbem prædictam, sed omnē om-
nino Orientis tractum, licentia liberiore percurrens, nostrorum urbes, viillas
& municipia depopularentur, sed populum amplius solito Christianū præ-
lījs & crebris nimium inuasionibus affligerent. Erant qui uerba huiusmo-
di longè lateqz in populis & nationibus disseminarent, & desides & lon-
ga pace dissolutas, ad tantarum ultionem iniuriarum sollicitarent prouin-
cias, dominus quoque Eugenius Papa tertius, uir Deo plenus, paternam
gerens pro filiorum Orientalium afflictione sollicitudinem, & eis affectu
pleniore compatiens, uiros religiosos, & exhortatorijs sermonis haben-
tes gratiam, potentes in opere & sermone, ad diuerlas occidentis partes di-
rigit. Qui principibus, populis, & tribubus & linguis, Orientalium fra-
trum denuncient pressuras intolerabiles, & ad tantas ultum iri fratrum san-
guinis iniurias, eos debeant animare. Inter quos uir immortalis memorie
& honestæ conuersationis, dominus Bernhardus, Clareuallensis Abbas,
piæ in Domino, & per omnia amplectendæ recordationis, ad prædicti Deo
placiti

placiti munieris executionem præcipius eligitur: qui iniunctæ sibi dispensationis sedulus executor, eiusdem operis secum Deo amabiles trahens ministros, impiger, indefessus, licet corporis esset inualidi, tum propter iejunia penè continua & subtilem nimis dietam, regna circuit, regiones obambulat, euangelizans ubiq; regnum Dei: afflictionē populi, qui & in Oriente est, simul & molestias, quibus incessanter opprimuntur, aperit diligenter, urbes fidelium piorum, fidei Christianæ deuotas, iuga pati persecutorum nominis Christiani, & seruitutem durissimā proponit euidentius. Fratres quoque pro quibus Christus mori uoluit, uinculis mancipatos & compedibus, fame attritos, horredis carcerum clausos ergastulis, squalore sordidos, induitos amaritudine, sedere in mendicitate & ferro, plenius edocet. Ad hoc ad eorum liberationem inuitat, ad propulsandas fratum iniurias oppressorū accedit: non defuturum superius auxilium, uolentibus hunc tam pium laborem affumere, spondet: præmia etiam pro ijs sempiterna, cum electis polliceatur. Hæc ei per gentes, principatus & regna pia longanimitate differenti, afferuit tam patrum quam plebis fauor gratuitus: & exhortationibus eius sponsanum præbentes assensum, iter uersus Hierosolymam compromittunt, & uiuificæ crucis signum humeris aptantes, ad iter accinguntur. Nec solum in plebeis & popularibus turmis hic persuadentii sermo se præbuit efficacem, uerū usq; ad supremos orbis moderatores, & eos qui præcipua regnorum uidebantur dispensare fastigia, sermo iste cum effectu nō inferiore peruenit. Illustres enim & potentissimi uiri regū terræ, dominus uidelicet Conradus Romanorum Imperator, & dominus Ludouicus Rex Francorū, cum multis utriusq; regni principibus, cōsonē & paribus desiderijs amplexi sunt uerbum: & salutare uiuificæ crucis signum in arram futuræ profectionis, cum omni deuotione, ceruicibus imprimunt & indumentis.

Imperator præcedens cum expeditionibus suis, Constantinopolim peruenit. Soldanus Iconiensis contra eum insidias præstruit.

Caput XIX.

In maiis fine
Anno
Composito igitur congruo moderamine regnorū status suorum, assumptis etiam ijs qui eiusdem desiderij feruore concepto, uotis salutaribus tenebantur obligati, paratis ad iter necessarijs, prout Regiam decebat dignitatem, Deo placitæ peregrinationis mense Maio iter arripiunt unanimiter, sed auibus infaustis, & omne sinistro. nam tanquam inuita Diuinitate, & eis irata, iter assumpserūt, in tota illa profectione nihil Deo placitum, peccatis nostris exigentibus, operati sunt: sed nostrū, quibus opem se latuturos arbitrabantur, statum, in deteriorem mutauerunt cōditionem. Segregatim igitur proposuerunt incedere, et separatos ab inuicē exercitus ducere: ea uidelicet ratione, ne populis inter se dissentientibus, cōtentiones inter eos orirent, & ut cōmodius uitæ necessaria suis procurarent legionibus, sed etiā ut equis et iumentis ad onera deputatis pabula non decessent. Transcursa igitur Bauaria, et flumine magno Danubio apud Ratisponā transmissio, à lœua eun de fluvio habētes in Austrīa descēderūt. Inde Hungarorū fines ingressi, ubi à dño Rege illius prouinciae honorifice tractati sunt: decurso eius regno & utrāq; emensa Pannonia, Bulgarorū prouincias, Moesia uidelicet & Daciā mediterraneā, Ripensem à lœua dimittentes, prēteriunt. Inde Thracias attin-

gentes

gentes, & urbes famosissimas Philippopolim & Hadrianopolim transeuntes, ad urbem Regiam peruenierunt. Inde cum domino Manuele Imperatore habito familiarius colloquio, trans cursis ferijs quae ad recreationem exercituum, & quieti post tot labores uidebantur necessariae, transito Hellesponto, qui eandem urbem alluit, & Europae terminus, Asiae praebet initium, in Bithyniam, quae prima de Asianis occurrit prouincijs, castrametantur uniuersae legiones in pago Chalcedonensi, unde relictam urbem est uicino erat conspicere. Haec est Chalcedon, urbs antiqua, ubi quarta sexcentorum triginta sex Patrum conuenit sancta Synodus, dñi Martiniani Augusti, & domini Leonis Romani pontificis, contra Euthyceten monachum & Abbatem, qui unam tantum in domino Iesu Christo asserebat naturam. Soldanus interea Iconiensis, auditio tantorum principum aduentu, & suspectum habens eorum introitum, a multo retro tempore, ex ultimis orientis finibus militaria conuocat auxilia; et sollicitum se gerit, quomodo ab imminentibus hostium tantorum periculis se posset eximere. Urbes igitur munit, ruinas erigit, finitimum implorat suffragia populorum: & cum anxietate cotinua, eorum quos pro foribus audierat, praestolatur aduentum, de die in diem expectans hostium introitum, patriae desolationem. Dicebatur enim a seculis inaudita aduenire multitudo, & uniuersam terrae superficiem eorum dicebatur equitatis operire, maxima eis ad potum non sufficere flumina, & regiones uberes cibos eis non posse ministrare ad sufficietiam. Et licet maior uero fama præcurrrens hoc nunciaret, rei tamen ueritas magnis principibus a fide Christiana alienis, multum poterat & meritò terrorē incutere. Nam ut constanter afferunt qui in eadem expeditione præsentes fuerunt, in solo domini Imperatoris comitatu, ad septuaginta milia fuerunt loricatorum, exceptis pedibibus, paruulis & mulieribus, & equitibus leuis armaturæ. In exercitu uero domini Regis Francorum, uirorum fortium loricis utentium numerus ad septuaginta millia, excepta classe secunda, estimabatur: quibus si clemens & propria comesque fuisset Domini gratia, et eos in bene placito suo uisitare dignatus esset Dominus, non solum Soldanum, uerum uniuersas orientis prouincias, nomini potuissent Christiano subiecisse. sed eorum ex occulto, iusto tamen iudicio, spreuit famulatum Dominus, nec habuit acceptum munus quod in dignis fortasse offerebant manibus.

Imperator præcedens cum expeditionibus suis, Constantinopolim peruenit. Soldanus Iconiensis contra eum insidias prestruit. Caput XX.

Intra dominus Imperator Conradius, trajectis uniuersis trans Bosporum legionibus, cum paucis & familiaribus admodum principibus, sumpta a domino Imperatore licentia, nauigio eundem Bosporum superans, exercitus iter iubet arripere, constitutis super singulas legiones singulis principibus: inde relinquens a laeva Galatiam & Paphlagoniam, & utrumque Pontum, a dextris uero Phrygiā, Lydiam, & Asiam minorem, per medium iter agens Bithyniam, iuxta eiusdem regionis metropolim Nicomediam, Niœcam, ubi trecentorum decem & octo sanctorum Patrum, temporibus domini Constantini, aduersus infelicitis Arrympij dogmata, conuenit Synodus, a dextris deserens, totam illam transcurrit regionem. Inde Licaoniā, cuius metropolis

metropolis est Iconium, uiam compendiosiorē secuti, instructis agminibus, uniuersus attigit exercitus. Vbi prædictus Soldanus, congregatis militarib. copijs, & maxima Turcorū multitudine ex finitimiſ collecta regionibus, ſuſtinenſ expectabat, ut loco & tempore opportuno occurrere poſſet tranſeuntibus: & ne procederent, poſſet procurare impedimentū. Omnes enim uſcę in ultimos Orientis fines illarum prouinciarum reges, duces, & cuiuſcunq; generis principes tam prece quam precio, in noſtrā ſollicitauerat leſionem: afferens, & frequentibus cōteſtans nuncijs, quod ſi tantæ, tamq; armate multitudini transiſtus indulgeret, futurum eſſe, ut ſuā ditioni uniuersum uiolen- ter ſubiectant Orientem. Ex utraq; igitur Armenia, Cappadocia, Iſauria, Ci- licia, Media, Parthia, ad eius uocationem conuolat gentium infinitus nume- rus, & colligitur numerositas inaudita: quorum omniū fretus auxilio, ſpem concipit, ut parib; poſſit refiſtere copijs, immenſe quam audierat aduenire multitudini. Tradiderat autem Constantinopolitanus diſcedenti ab eo, & idipſum petenti, domino Imperatori, uiā duces locorū peritos, prouinciarū finitimarum omnem habentes prudentiam, ſed fidei modicæ. Hi ad hoc datū credebanſ, ut bona fide präarent exercitus, ne periculoſe incauitatis occurreret locorum anguſtij: aut in uia ſecutis, uiectus deeffet legionibus. Hi postquam in terram hostiū introduxerunt cohortes, primicerijs exercitus präcepere- runt, ut ad certos dies, quibus per loca deferta gratia compendij eos transire oportebat, neceſſariā ſumerent ciborum alimoniam, ſpondentes firmiſſime, quod prätaxato paucorum dierum effluxo numero, ad Iconium urbē nomi natissimā peruenturus eſſet exercitus, & in regionē optimam, & cōmodita- tibus redundantem conſcensurus. Illi aut̄ dicto parentes, currus, iumenta, & quælibet uehīcula uictualibus onerantes, eis habentes fidem, in ſimplicitate ſpiritus ſui ſecuti ſunt präcedentes. Verū Græci innata uſi malitia, & con- ſuetudo in noſtrō odio ducti, ſiue mandato domini ſui, ſiue hostiū corrupti pecunia, studioſe & ex induſtria per deuia cōperūt trahere legiones, & in ea introducere loca, quibus populum ſimpliſem maior fieret hostibus oppri- mendi & expugnādi copia, & longē amplior administrare opportunitas.

Absentant ſe malitioſe, qui exercitu Conradi, à Græco Imperatore duces erant dati: & periclitatur Imperatoris exercitus. Caput XXI.

Imperator uero uidens dierum prätaxatum iam effluxiſſe numerū, & expe- ditiones nondum ad optatū & promiſſum perueniſſe locum, uiarum du- ces Græcorum accerſiri iubet, & coram principibus ſuis interrogare coepit diligentius: Quid nam ſit, quod amplioribus diebus, quam ipſi ab initio de- putaffent, uiam coeptam tenuiſſet exercitus, nec ad locū perueniſſet designa- tum? Illi autem ad ſolita recurrētes figmenta, futurum eſſe dicunt, & conſtan- ter affirmant, opitulante Domino, infra tridiū uniuersas Iconium peruentū legiones. Quibus uerbis Imperator, ſicut uir ſimplex erat, persuasus adie- cit, ut etiam hoc tridiū patienter ſuſtineret, fidem habens eorum promiſſio- nibus. Nocte ergo inſequente, caſtris more ſolito locatis, cæteris prä labore quieti membra concedentibus, prädicti pestilentes uiri, intempeſtæ noctis quietio, clam ab exercitu diffugiunt, relicto ſine duce populo, qui eorum fidei fuit commendatus. Relata demū luce, cum iam tempus immineret, ut profici-

K ſceretur

ſue appuſion
ann co rea dy mge
zate yea Lutris

sceret exercitus, nō sunt inuēti qui de cōsuetudine p̄eibant agmina: tandemq; ad Imperatorē et principē exercitus fugitiuorū fraus relata est, ab omnib. cō/perta malitia. Illi aut̄ ut prolongarent iniquitatē sibi, & peccatum peccato adderent, uiri Belial, ad Francorum regis, qui in proximo dicebat esse, properant exercitum, mentientes D. Imperatorē, qui precesserat, eorum fretus ducatu, omnia egisse prosperē, Iconium uiolenter expugnatam, funditus deiecisse, & de hostibus triumphasse solenniter. Hęc autē, ut credimus, ea uidebant inten-tione asserere, uel ut dominum regem in idem p̄ecipitarent periculum, & ea uia incedere persuaderent: aut fortasse, ut periclitantibus fratribus nō subuenirent, dum illis omnia succedere crederent ad uotum. Aut fortasse illud confinxerunt, ne si exercitum deperisse dicerent, ipsi tanquam p̄oditores, quorū maleficio corruisset populus, raperentur ad poenas. Quacunq; tamen inten-tione illud dixerint, certum est illorum perfidia seductū exercitum, in ea unde corruit descendisse mortis discrimina. Videns ergo Imperator ducibus itine-ris destitutum exercitū, conuocato uniuersorū principum c̄etu, quid opus sit factu deliberat. Alijs itaq; redeundū, alijs uero procedendū esse dicētibus, sit uotorū tanta dissonantia, ut uerè dici posset: Effusa est contētio super Prin-cipes, & errare fecit eos Dominus in inuio, & nō in uia. Dumq; sic locorum ignari, & prae alimentorum defectu follisci fluctuarent (defeccerat enim peni-tus tam equis & iumentis pabulum, quam hominibus quodlibet ciborum genus) nunciat, nec erat à uero longius, in uicinio hostium cōsiliere acies, & Turcorū innumeram adesse multitudinē. Erat aut̄ in solitudine sterili, longe à culto solo exercitus: sicut studiosē, ut premisimus, à p̄redictis seductoribus fuerat introductus. Nam declinantes à dextra Lycaoniam, per quam iter cis-esse debuerat, cū tempore recisiore illuc facile potuissent peruenisse, & omni-bus abundasse copijs, loca inculta sequentes, laetiā tenuerunt: & in Cappado-ciae solitudines, longe ab Iconio, uniuersum deuiare compulerūt exercitum. Dicebat publicē, nec à uerisimili multum aberat, quod de conscientia & man-dato Imperatoris Graecorū, nostrorum prouentibus inuidentis, constructa fuerint hęc tam periculosa molimina. Suspectum enim semper & habuisse & habere dicuntur, maximē Theutonicorum, tanquam imperium emulantiū, incrementum omne. Molestē siquidem ferunt, quod eorū rex, Romanorum se dicit Imperatorē: in hoc enim suo nimium detrahi uideb̄t imperatori, quem ipsi monarcham, id est, singulariter principari omnibus dicunt, tanquam Ro-manorum unicum & solum imperatorem.

Irruunt repente super Theutonicorū legiones Turci, & eas obtruncat: euadit tamē Imperator. Cap. XXII.

Sic igitur, dum fame & locorū ignorantia, laboris quoq; diuturnitate, diffi-cultate uiarum, equorum defectu, sarcinarum pondere, domini Impera-toris laboraret exercitus, Turcorum satrapæ, & diversi generis magistratus, conuocatis prius ad ipsum militaribus auxilijs, repente supra eorū castra ho-stiliter irruunt: & irruptione subita, nihil tale uerentes, conturbant legiones. Freti autē equis uelocibus, quibus non defuerant necessaria, & armorum le-uitate, arcuum uidelicet & pharetrarum, castra magnis uociferationibus cit-cumstrepūt, & agilitate solida, in nostros lento, & armis onustos grauibos, impetus exercent periculosos. At uero nostri loricis, ocreis, & clypeis one-

rat, habentes equos fame & itineris longitudine fatigatos, & ad sustinendos discursus insufficientes, licet viribus & armorum usu præeminerent, longius tamen à castris, nec hostes insequi, nec cum eis committere ualebant. Hostes è conuerso cateruatim irruentes, eminus sagittarum, instar grandinis, immissa multitudine infinita, equos eorumq[ue] lessores uulnerantes, & causas mortis de remoto inferentes, equorum uelocitate, nostrorū persequi uolentium gladiis fugientes eripiebantur. Sic ergo in gyrum nostrorum uallatus exercitus, telorum & sagittarū immissionibus anxiè nimis, & usq[ue] ad mortem premebatur: nec daba referendi uicem, et cum hostibus conferendi copia. Quippe quibus comprehendendi aduersarios nulla erat facultas. quoties enim in hostes nostrorū acies impetus facere nitebant, illi dissolutis agminibus, nostrorum cludentes conatus, ad diuersa serebanū. Iterū nostris in castra se recipiens, illi agmina reuocantes sua, nostrum cingebant exercitum: & instantes acris, quasi obseissis requiem negant. Factum est autē occulto Dei iudicio, iusto tamen, quod omnis illa tantorū principum uirtus, quæ prius armis, viribus, animis & numero uidebant incomparabilis, subito contrita, languido lacessita marte, corruit, ita ut uix remanerent illius uestigia gloriæ, & tantarū uix supereret residuum copiarum. Nam de septuaginta milibus loricatorū equitū, & de tanta pedestriū turmarū manu, quorum infinitus erat numerus: uix, sicut asserunt qui præsentes fuerunt, decima pars euasit, alijs fame, alijs gladio interemptis, nonnullis etiā uinculis hostium mancipatis. Euasit tam Imperator cum paucis ex principibus suis, et cum residuo suorum, licet cum difficultate nimia, post dies aliquot in partes Niceæ se contulit. Hostes uero victoria potiti, onusti spolijs, & gaza multiplici facti locupletiores, equis, armis usq[ue] ad nauream ditati, in sua se contulerunt, tanquam locoru[m] periti, presidia, expectantes audiē Francorum regis aduentum, qui ad easdem propæ partes uenisse dicebatur. Sperabant enim, ex quo domini Imperatoris maiores fuderat copias, & de comitatu domini regis Franciæ multo facilius posse obtinere: quod & factum est. Huic tamen tanto negotio Soldanus Iconensis non interfuit: sed quidam nobilis militiæ suæ primicerius Turcorum magnus satrapa, Paramum dictus, hanc plagam, Domino permittente, contra spem exercuit. Accidit autem anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo sexto, mense Nouembri.

Rex Francorum transito Hellestanto, apud Nicæam Bithyniæ, cum suis peruenit legionibus: colloquuntur sibi inuicem. Imperator Constantinopolim reueritur. Caput XXIII.

Intra rex Francorum penè ejsdē subsecutus uestigij[s] cum suo exercitu, uenerat Constantinopolim: ubi modico tempore secretioribus cum Imperatore usus colloquijs, & ab eo honorificissime, & multa munera proseccione dimislus, principibusq[ue] suis multum honoratis inter urbem regiam & mare Ponticum, quod ab ea triginta distat miliaribus, ubi Hellestantus angustissimus, uix ad unum miliare habet latitudinis, cum uniuersis legionibus transito mari, in Bithyniam descenderat: gyratoq[ue] sinu maris, qui ab adiacente urbe eiusdem Bithyniæ metropoli Nicomedensis dicitur, qui etiā Bosporon, siue Hellestanti pars est, in pago Niceo, nō multum à Nicea remotus, castra locauerat, deliberans qua uia incedendum esset, & de domino Imperatore,

1146. profli. gal
christianis
nominis

K[onstantinos] ij peratore,

peratore, qui eum præcesserat, noua diligentius inuestigans. & ecce nuncia^t
dūm Imperatorē amissō exercitū, uagum & profugū, cū paucis principib^s
euasisse. Primū itaq^z sermo dubius et sine certo autore ortus est: sed processu
temporis factus est certior, nā modico interiecto interuallo, D. Fridericus Sue
uorum Dux, adolescentis admirādē indolis, dñi Imperatoris ex fratre primo,
genito nepos, qui eidē dño Conrado, patruo suo succedens, Romanū hodie
strennuē et feliciter administrat Imperiū, à castris dñi Imperatoris egressus,
ad exercitum dñi Regis Francorū properās, hec eadē quæ prius incerto au
ctore suscepereat, plenius & certius edocuit. Venerat aut, ut dñm Regē cum
predicto dño imperatore ad colloquiū inuitaret, ut cōmuni cōsilio, licet sero,
de itinere tractaret. Factum est aut, quod auditō periculo fratrū & interitu, et
dñi Imperatoris sinistro casu qui acciderat, uniuersus Francorū merito turba
tus est exercitus, & mente cōpassus est: tandem uerbo dñi Ducis Rex motus,
habita cū suis deliberatione, ut cum eo loqueret, cū paucis ex principib. suis
progressus, Duce præuio, usq^z ad Imperatoris castra, quæ in vicino idē loca
uerat, peruenit. Dato itaq^z & accepto debite salutationis affatu, simul et oscu
lo pacis interueniente, familiaribus usi colloquijs, ordinat proposito insistere,
& simul iunctis agminibus proficisci. Multi tamē de utroq^z exercitu, sed ma
ximē de castris Theutonicorū, amissis uiaticis, & expensis ad iter necessarijs,
laboris quoq^z immensitate deterriti, uotorū immemores Cōstantinopolim
sunt reuersi. Cōmunicato igit cōsilio, cum utriusq^z exercitus primoribus, uia
quam prius incesserat Imperator, relinquentes ad lœuā, uersus Asiā minorē,
relicta à dextris utraq^z Phrygia, post tergum uero Bithynia, dirigūt acies: &
nunc mediterraneo, nunc maritimo gradiētes itinere, Philadelphia à leua de
clinātes, Smyrnā, & inde Ephesum eiusdē Asiae metropolim, Ioannis Euāge
listae cōuersatione, prædicatione, simul & sepulchro clarā, peruenierunt. Hic
demum Imperator, seu quia cū paucioribus erat, qui multo plures prius se
cum habuerat, uerecundiā sustinens, seu Francorū fastus nō ferens, seu alijs
latentibus caussis, remissis quæ supererāt per terrā legionibus, ipse ab Ephe
so usus nauigio, Constantinopolim reuersus est. Vbi à domino Imperato
re, multò q^z primo aduentu, suscepimus honestius, moram apud eum usq^z ad
ueris initium sequentis, cum suis habuit principibus: erat enim inter eos affi
nitatis uinculū. nam eorū uxores, sorores erant, filiae Berengarij senioris, Co
mitis de Sultzpath, magni & egregij principis, in regno Theutonicorū po
tentissimi. unde ampliori erga eum abundabat gratia, & liberalitatē in eum
& suos tenebat, maximē interueniente Imperatricē, effundere cumulatiōrē.

Franci Meandrum fluuium transeunt, inuitis hostibus. Caput X X I I I.

In terea Rex Francorū de itinere cum suis principibus ualde sollicitus, dum
apud Ephesum gratia recreādi exercitus morā faceret, Guido Comes de
Pontino, uir militaribus præclarus & insignis actionibus, morbo grauatus
in fata concessit, ibi q^z in uestibulo ecclesiē honorifice sepultus est. Rex autem
inde profectus cum suo exercitu, iter in Orientē pro uiribus maturabat. pro
fectus enim inde, post paucos dies, ad uada Meandri, oloribus amica, perue
nit. Hic est ille fluius, de quo Naso noster in libro dicit Heroidum,

Sic ubi fata uocant, uidis abiectus in herbis,

Ad uada Meandri concinit albus olor.

Supra

Supra cuius ripas in pascuis grāte uarentibus castrametatus est. Hic primum
 Francis hostes iuxta eorum desideriū datum est intueri. nam accedere uolen-
 tibus ad aquas, ex opposita fluminis ripa, hostes in magna multitudine ri-
 pas contingere, & aque usum nostris interdicebant. Tandē uero inuentis ua-
 dis, flumine hostibus inuitis transmesso, irruētes nostrorū acies, pluribus ex-
 eis neci traditis, multisq; vinculis mancipatis, eos in fugam uertunt: & obti-
 nentes eorū castra simul & opima spolia, et suppellestilē uniuersam, ulteriorē
 fluminis ripā sibi uiriliter uendicarunt. Habita itaq; huiusmodi uictoria, &
 de hostiū manubīs & præda facti lætiores, nocte illa cū tranquillitate trans-
 cursa, rursum dato mane, ad iter se accingunt. inde Laodiceam, eiusdem regi-
 onis urbem peruenientes, sumptis uiaticis ad dies aliquot, more solito profi-
 ciscuntur unanimē.

Francorum casu miserabiliter prostermitur exercitus, pars qua precesserat, cua sit. Caput XXIII.

Erat autem exercitū mons obuius, arduus admodum, & ad ascendendū
 in expeditione consuetudo erat, singulis diebus quosdam de illustribus, qui
 agmina præirent, quosdam qui subsequerent ad custodiam imbellis populi,
 & maximē turmarū pedestriū deputare: & cum principibus de modo uiæ,
 de profectiōis quantitate, de loco castrorū in die sequenti ordinare. Præibat
 autē illa die cum uexillo regio sorte uocatus, in ordine uicis suę, nobilis quidā
 de Aquitania uir, nomine Ganfredus de Rancum. hic cum prædictū montē
 ascendisset, cum agminibus que preceudebant, in montis fastigio positus: licet
 præordinatum fuisset, quod in montis uertice castrametarent qui præibant,
 contra legem dispositā, proposuit adhuc aliquantulum procedere: nam uide-
 batur ei, quod modicum nimis illa die profectus esset exercitus, & multa diei
 pars adhuc superesset: coepitq; ducibus præeuntibus, & locū cōmodiorē in
 uicino promittentibus, adhuc ultra proficiisci. Qui autē sequebant, arbitrati
 quod in mōtis prædicti uertice essent castrametaturi, modicumq; rati super-
 esse itineris ad diem deputati, lente nimis & remissius sequi coeperunt præce-
 dentes: ita quod monte à quibusdā transcursō, quibusdam uero circa montē
 adhuc moram facientibus, diuisus est exercitus. Quod uidentes qui à longe
 exercitū ex latere contuebant hostium cunei, parati semper, si occasionē inue-
 nirent, irruere, & ad hoc specialiter insequentes sine intermissione exercitum:
 sumpta occasione, cūm ex locorū angustijs, tum quia maior & fortior expe-
 ditionis portio præcedens, separata erat: nec facile subsequentium aut condi-
 tionē nosse, aut eis laborantibus subuenire posse arbitrabant, clivum mōtis
 occupant, ut maius inter præcedentes & subsequentes chaos firmaret: instru-
 fiscapiebus, super nostros irruūt, & anteq; arma possint corripere, nostras
 violenter dissoluunt acies. nec iam sagittis uel arcu, sed gladijs instantes comi-
 nit, Martem & mortē ingerunt, & diffugere paratos, urgent atrocius. No-
 stris autē oberant locorū angustijs: equi quoq; ob diuturnitatē & difficultatē
 itineris facti debiliores, sarcinarū etiam multiplex numerositas, nonnullū præ-
 stabat impedimentū: resistunt tamen unanimiter, & parib. animis, pro uita,
 pro libertate, pro confortib. itineris decertat uiriliter, gladijs ac lāceis rē pera-
 gunt, sese mutuis sermonib. exhortantes & exemplis. Hostes è conuerso spe-
 fruendi uictoria, suos animāt, ad memoriā reuocātes, quod paucis ante dieb.

K iij maiores

maiores multo copias minore fudissent periculo, et de pluribus & longe fortioribus facile triumphassent. Pugnant igitur marte diu ancipiti, & dubio eventu: uerum in fine, peccatis nostris exigentibus, infidelium præualuit manus, et noster usq; ad modicū numerū, plurimis interemptis, captiuatis innumeris, redactus est exercitus. Occubuerūt illa die uiri nobiles & illustres, rebus militarib. singulariter insignes, pia digni recordatione, Comes de Gauremia, uir inter maiores eximius, Galtherus de Montgaye, Eurardus de Bre tel, Iterus de Magnac, & alij multi quorum nomina nō tenemus, quæ tamen scripta esse in coelo credendum est, quorum memoria in benedictione erit in seculum seculi. Occidit illa die, nostris infausto, et casu nimis aduerso, ingens Francorum gloria, & uirtus gentibus hactenus formidabilis, contrita corruit: immundis & Deum nesciētibus, quibus prius terrori fuerat, facta nunc ludibrio. Quid est benedictæ dñe Iesu Christe, quod populus iste, tibi tā de uotus, pedum tuorū uolēs adorare uestigia, loca uenerabilia, quæ tua corporali cōsecrasti præsentia, deosculari cupiens, per manus eorū qui te oderunt, ruinā passus est: uerē iudicia tua abyssus multa, & nō est qui possit ad ea. Tu em̄ solus es Dñe, qui cuncta potes, & nō est qui possit resistere uoluntati tug.

Rex casu euadens, ad eos qui præcesserant, se colligit: residuum exercitus apud

Attaliam peruenit. Caput XXVI.

REx interea casu magis quam industria, tanto tamq; cōfuso exemptus pericolo, sepedicti, qui uicinus erat, montis cliuum ascendens, cum paucis eius fugæ confortibus, sine duce, noctis intēpestæ silentio ad suorum castra, aliquantulum locata remotius, se contulit. Hi autem qui præcesserant, uexillum regium fecuti, ut premisimus, & montis angustias sine difficultate transierant, & castra, nemine prohibente, loco satis commodo, locauerant, ignari prorsus & expertes omnium, quæ ijs qui sequebantur acciderant. Præsigebat tamen animus eorum qui præcesserant, ex quo uiderunt acies interruptas, & tantam subsequētum moram, quod aliquid sinistri obtrigerat, nec erant eis pro uoto uniuersa. Ex quo autem per eos qui euaserant, & cum regre se in castra contulerant, de infausto, qui acciderat, facti sunt rectiores evenitu, statim luctus occupat uniuersa, moeror & anxietas corda sibi uendicat singulorum. Dumq; sibi quisq; quem amiserat proximum querulis uocibus, & lachrymosis quærerit suspirijs, & dolore multiplicato quæsitum non inuenit, eiulatu resonant agmina, & gemitu cohortes macerantur, non erat in castris locus quem dolor familiaris, & domestica iactura non premeret: hic patet, ille dominum, illa filium, haec maritum lustrādo perquirit; dumq; non inueniunt quod quærunt, noctem percurrūt pondere curarum peruigilem, quicquid absentibus potest accidere deterius iudicantes. Reuersi sunt tamen illa nocte de utracq; classe nonnulli, qui fruticetis & rupibus & cauernis terræ, mortis declinates discrimin, noctis protecti beneficio, casu magis quam prudentia se adiungebant, ad castra peruenientes. Factum est autem hoc anno ab incarnatione Dñi, millesimo centesimo quadragesimo septimo, mensis Ianuario. Cœpit autem ab ea die panis, & omnis penitus almonia in castris deficere: sed nec alterius generis deinceps per multos dies, habuerunt commercium. sed etiā, quod deterius erat, sine duce, sine præambulo, passim nunc hac, nunc illac errabundi, locorum nullam omnino habētes peritiam, uagia-

vagabatur. Tandem uero Pamphyliam ingressi, per abrupta montium, per
deuxa uallium, cum difficultate nimia, sine tamen hostium confictu, usque
Attaliam eiusdem regionis metropolim peruererunt. Est autem Attalia ciui-
tas in littore maris sita, Imperatoris Constantinopolitani subiecta imperio,
agrum habens opimum, & tamen ciuibus suis inutilem, nam angustiantibus
eos undique hostibus, nec permittentibus agrorum cultui uacare, iacet ager
infructuosus, dum non est qui exercendo fœcunditatē possit procreare: alias
tamen multas habens commoditates, gratum se solet præbere hospitibus,
nam aquas emanans perspicuas & salutares, pomeris est obsita fructiferis,
situ placens amoenissimo: traeclarum tamen frugum & per mare deuecta,
rum solent habere copias, et transeuntibus sufficientem ciborum commodi-
tatem ministrare. Quia uero hostibus nimis est contermina, eorum non ua-
lens indesinenter sustinere molestias, facta est eis tributaria, per hoc necessa-
riorum cum hostibus commercium. Hanc nostri, idiomatis Græci non ha-
bentes peritiam, corrupto uocabulo Sataliam appellant. unde & totus ille
maris sinus, à promontorio Lissidona, usq; in insulam Cyprū, Attalicus di-
citur, qui uulgi appellatione Gulphus Sataliē nuncupatur. Ad hanc perue-
niens Rex Francorū cum suis, ob multitudinem cōcurrentium tantam pa-
sus est alimento penuriam, quod penè residuum exercitus, et maximē pau-
peres consumerentur inedia. Ipse uero cum suis principibus, relicitis pedestri-
bus turmis maturant nauigio, Isauriam Ciliciamq; à leua deserens: à dextris
autem Cypro relicta, prosperis actus flatibus, fauces Orōtis fluminis, quod
Antiochiam præterlabitur, qui locus hodie dicitur Symeonis portus, iuxta
antiquam urbem Seleuciam, et ab Antiochia decem plus minus ue paulo di-
stat miliaribus, ingreditur.

*Raymundus Princeps Antiochenus, Regem Francorum apud portum sancti Symeonis honeste re-
cipit, deducit Antiochiam: sed tandem male dividuntur ab in-*

uicem. Cap. XXVII.

A Vdiens igitur Antiochenus princeps Raymundus, Regē Francorū in
partibus suis applicuisse, cuius aduentum diebus multis antē expecta-
uerat, cum desiderio sustinens, conuocatis nobilibus totius regionis, & po-
puli primoribus, cum electo comitatu ei occurrens, in urbē Antiochenam,
omnem ei exhibens reverentiam, occurrente ei uniuerso clero et populo, ma-
gnificentissimē introduxit: conceperat enim spem multā, auditō eius aduen-
tu, quod per cius auxilium Antiochenū principatum ampliare posset. unde
& eidē in Franciam, anteq; iter etiā arriperet, honesta præmiserat donaria, &
euxenia multi precij, ut eius sibi conciliaret gratiā, largitus fuerat. Præsume-
bat nihilominus & de Reginæ apud dñm Regē interuentu, quæ eiusdē pere-
grinationis regi adhæserat comes indiuisa: quæ eiusdem dñi Principis neptis
erat, dñi Vilhelmi uidelicet Pictauiensū Comitis, fratris eius primogeni-
ta filia. Adueniēti igit, ut diximus, omnē exhibuit humanitatem, sed et circa no-
biles & principes, qui eius secuti sunt comitatū, eius simile non defuit studiū,
nec eximiae liberalitatis opera: sed omnes honore præueniēs, prout cuiuscq; exi-
gebāt merita, plena tractabat munificētia. Erat ei sane spes maxima, quod ur-
bes finitimas, Alapiā uidelicet et Cœsareā, aliasq; nōnullas eius fretus auxilio,

K iij & co.

1147 Jan
anno cœsi galli
et regis annus 912

& copijs adiutus sibi posset subiugare. Nec ea spe delusus esset, si regem non suis ad hoc potuisset induxisse proceribus. nam tantus de aduentu regis hostibus timor incubuerat, ut iam non solū de viribus suis diffiderent, sed de vita etiā uiderentur desperare. Cōueniens igitur solenniter, & in præsentia principum tam dñi Regis quam suorū, princeps dñm Regē, iuxta id quod mente cōceperat, & secretius nonnunq̄ conuenerat, & petitiones suas effectui sine difficultate mancipabiles, honestatip̄ & utilitati cōuenire ostendens: ubi uidet se nō proficere, cū Rex Hierosolymā uotis ardenterbus irrevocabiliter ire proposuisset, spe frustratus, mutato studio, regis uias abominari, & ei præstruere patenter insidias & in eius lesionē armari coepit. Vxorē em Regis in idipsum cōsentiente, quę una erat de fatus mulieribus, aut uiolēter aut occulatis machinationibus ab eo rapere proposuit: erat, ut prēmissus, sicut et prius & postmodū manifestis docuit indicjs, mulier imprudens, & cōtra dignitatem regiā legē negligens maritalē, thori cōiugalis fidē oblita: quod postq̄ regi cōpertum est, principis præueniens molimina, uitę & saluti cōsulens, de cōsilio magnatū suorū iter accelerās, urbe Antiochena cū suis clām egressus est. Mutatus est igit̄ color optimus, & dissimilia facta sunt postrema prioribus: & qui cū tanta gloria suscep̄t fuerat adueniēs, sorte mutata, recessit in glorius. Sunt qui regi hæc ad nimia imputat malitiā, & ei dicunt dignè pro meritis accidisse, quod tanti uiri, & de se & de suis ita benemeriti preces non admiserit: præsertim cum cōstanter asseuerent, unam uel plures ex prænomi natis urbibus, si ad id uoluisset dare operam, facile obtineri potuisse.

Hyeme transcura, Conradus Imperator, usus nauigio, in Syria peruenit: Comes quoq; Alifissus apud Acconensem applicat ciuitatē, moriturq; apud Cæsaream.

Caput XXVIII.

Interea D. Imperator, transcura hyeme, apud urbem Regiam, ubi à domino Imperatore Constantinopolitano, humanitatis legibus diligenter, prout tantum decebat principe, tractatus, & donis in discessu largissimis cumulatus, classe quam eidem Imperialis magnificentia deputauerat, uectus, cum quibusdam ex principibus suis in orientem perueniēs, portum attigit Acconensem. Inde Hierosolymam proficiscens, à dño Rege Balduino, & dño Fulcherio bonae memoriae Patriarcha, occurrēte ei extra ciuitatē universo clero, & populo cum hymnis & canticis in sanctam introductus est ciuitatē. Appluit etiam ijsdē diebus in portu Acconensi uir magnificus et illustris, Comes Tolosanus, Anfossus nomine, dñi Raymudi senioris Comitis filius: qui tantus princeps, tanti suit meriti in prima expeditione, uir suis egregius titulis: sed patris pia clarior memoria, dum inde Hierosolymā, ut Domino pro peregrinacione gratias acturus, apud Cæsaream urbem maritimā, paucis postquam appulit diebus, porrecto illi (ut dicit) ueneno, sed auctore tanti sceleris incerto, uitam finiuit. Huius uiri inclite recordationis, uniuersus populus cum summo desiderio prestolabatur aduentum: sperans quod faustum & scelix omen patris adueniens, regno esset allaturus.

Rex Francorum ab Antiochia digressus, Hierosolymam properat, mittitur ei obuiam Hierosolymitanus patriarcha.

Caput XXIX.

Nunciatur interea Hierosolymis, regem Francorū ab Antiochia digressum, ad partes accedere Tripolitanas, unde de cōmuni omnium principum

sum consilio dirigitur ei obuiam D. Fulcherus, bonae memoriae Hierosolyma,
 morum Patriarcha, ut exhortationibus cognatis & monitis salutaribus eum
 in regnum euocaret, ne forte uel a dño Principe, restituta in integrum gratia ^{4^o prouincie}
 reuocatus, uel a dño Comite Tripolitano, eius consanguineo detentus, Hiero ^{Hierosolymitanorum}
 solymā differret uenire. Orientalis enim Latinorū tota regio quatuor principatibus erat distincta. Primus enim ab austro erat regnum Hierosolymorū, ^{Tripolitana}
 initū habens a riuo qui est inter Bybliū & Berythum urbes maritimās pro-
 vinciae Phoenicis, & finē in solitudine quae est ultra Daxū, quae respicit Aegy-
 ptum. Secundus erat uersus septentriones: Comitatus Tripolitanus, a riuo
 supradicto habens initium, finē uero in riuo qui est inter Maracleā & Vale-
 niam urbes, similiter maritimās. Tertius erat principatus Antiochenus, qui
 ab eodem riuo habens initium, usq; in Tarsum Ciliciæ, uerlus occidente pro-
 tendebat. Quartus erat Comitatus Edisanus, qui ab ea sylua quae dicitur Mar-
 rim, in orientem ultra Euphratem protendebatur. Hi omnes magni uiri &
 potentes ab initio spem conceperant, quod in aduentu prædictorum regum,
 per eorum operā & auxilium possent fines suos dilatare, & porrigere termi-
 nos in immensum. Omnes enim hostes immanissimos, & urbes hostiū inui-
 fas, plurimum habebant conterinas, quas sibi adiungere cupiebant. Erant
 ergo cura domestica, & de familiari incremento ualde solliciti. Vnde reges
 nuncij & muneribus ad se quisq; inuitabant, alios præuenire cupientes. In-
 ter hos dominus Rex, & qui in regno erant, spem sibi uidebant fouere maio-
 rem, tum ob reuerentiam locorum uenerabilium, quorum amor & deuotio
 omnes trahebat amplius: tum quia dominū Imperatorem apud se habebat,
 ad quem credibile erat dominum Francorum Regem accessurū, cùm com-
 plende orationis & peregrinationis gratia, tum ut de cōmuni consilio in ope-
 re aliquo ad incrementum Christianitatis procederetur. Missus est ergo do-
 minus Patriarcha, ut prædiximus, a regni principibus, metuētibus plurimū,
 ne a domino Principe, cuius affinis erat, et ei arctiore caritatis uinculo iungi
 uidebatur, & maxime interuentu Reginæ, circa partes Alapiæ detineretur,
 sicut & probabile uidebatur. Cognito uero, quod minus amicè ab inuicē di-
 scesterant, spes eis accessit amplior, quod sine dilatione inde digrediens, Hie-
 rosolymā esset peruenturus. Contra tamen fortunæ insidias, & quia pruden-
 ter timetur quicquid accidere potest, Hierosolymitæ uirum uenerabilem præ-
 dictum Patriarcham, cuius auctoritate moueretur, præmisserūt: nec spe con-
 cepta frustrati sunt, nam eius uerbum fecutus, Hierosolymam incunctanter
 aduenit. Quò perueniens, occurrente ei uniuerso clero & populo, cum hym-
 nis & canticis una cum principibus suis, honorificè & cū debita gloria, in ur-
 bem receptus est, & ad loca uenerabilia deductus. Tandem completis de mo-
 re orationibus, indicitur apud urbē Acconensem Curia generalis, ut de fru-
 stu tantæ peregrinationis, & de tantorum sine laborum, & de regni deside-
 rato tractaretur incremento. Tandem die statuto ad destinatum conuenien-
 tes locum, sicut & præordinauerant, quid factò esset expedientius, diligenter
 cum regni nostri magnatibus, quibus plenior rerum & locorum erat cogni-
 tio, diligentius deliberare coeperunt.

LIBER DECIMVS SEPTIMVS

Apud Ptolemaidam urbem maritimam Curia celebrabatur generalis: nominanturq; principes qui ad eam conuenerunt. Caput I.

gnum credimus, & presenti satis conuenire uidetur historię, ut posteritatis mandet memorię, qui principes prædictæ interfuerunt Curiæ, qui ex tantis cōuenerant regionibus. Interfuit ergo primus D. Conradus inclytę recordationis Theutonicorum Rex, & Romanorum Imperator: & de principibus eius ecclesiasticis, D. Otto Phrysingensis episcopus, uir literatus. Frater eius, D. Stephanus Metensis episcopus. dominus Henricus, domini Theodori, ci Flandrensiū Comitis frater, Tullensis episcopus. dominus Theorinus natione Theutonicus, episcopus Portuensis, Apostolicę sedis Legatus: qui de mandato domini Eugenij Papæ, eiusdē domini Imperatoris castra fuerat secutus. De laicis uero D. Henricus dux Austriae, eiusdem Imperatoris frater, dñs Dux Guelpho, uir illustris & potens. dominus Fredericus, inclitus Sueuorum et Vindelicorum Dux, eiusdem domini Imperatoris ex fratre primo genito nepos, eximiæ indolis adolescēs: qui ei postmodū succedens, Romanum hodie strenuè et uiriliter administrat Imperiū. dominus Hermannus, prouinciae Veronensis Marchio. dominus Berchtoldus de Vndes, qui postea fuit Bauariæ dux: dominus Vilhelmus Marchio de Monteferrato, eiusdē domini Imperatoris sororius. Guido Comes de Blandracha, qui predicti Marchionis sororem habebat uxorē: ambo de Lombardia magni & egregij principes. Interfuerunt & alij nōnulli, nobiles & spectabiles uiri, quorum nomina uel titulos nō tenemus. Interfuit dominus Ludouicus Franco rum Rex piissimus, inclytę in Domino memorie: & cum eo dominus Godfridus, Lingonensis episcopus: dominus Arnulphus, Lexouiensis episcopus. Dominus Guido de Florentia, ecclesiae Romanae presbyter, Cardinalis tituli sancti Chrysogoni, apostolicæ sedis Legatus: dominus Robertus, Comes Parisiensis, eiusdem domini Regis frater: dominus Henricus, domini Theobaldi senioris Comitis filius, Comes Trecensis, eiusdem domini Regis gener, egregiæ indolis adolescēs: D. Theodoricus, Flandrensum magnificus Comes, domini Regis Hierosolymorū sororius: D. Iuo de Neella Suescionis, uir fidelis & prudens. Interfuerunt et alij multi nobiles, et potentes, & digni memoria uiri: quorum nomina, prolixitatē declinātes, studiole præterimus. De nostris autem regionibus, affuit dominus Balduinus, Hierosolymorum Rex, inclytæ indolis adolescens: & cum eo mater eius, prudens & circumspēcta mulier, cor habens uirile, & quolibet cōsulto principi nihil inferius sapiens. Et cum eis, dominus Fulcherus Patriarcha, dominus Balduinus Cæsariensis Archiepiscopus: D. Robertus, Nazarenus Archiepiscopus: D. Rorgo, Acconensis episcopus: D. Bernhardus, Sidoniensis episcopus: D. Vilhelmus, Berythensis episcopus: D. Adā, Paneadensis episcopus: D. Gerardus, Bethleemita episcopus: Robertus magister militiæ, Raymundus magister domus hospitalis. De laicis uero, Manasses constabularius, Philippus Neapolitanus, Helimādus Tiberiadensis, Gerardus Sydoniensis, Galterius Cæsariensis.

Cæsariensis. Paganus dominus regionis quæ est trans Iordanem, Balianus senior. Humfredus de Torono. Guido Berythensis: & alij multi, de quibus per singula longū nimirū esset enumerare. Hi omnes, ut diximus, in urbē conuenierant Acconensem, tractaturi quid optimum, & loco & tempori magis conueniens uideretur, quod primum, auctore Domino, ad incrementum regni & Christiani gloriam nominis attentarent.

Vrbem Damascenam proponunt obsidere, & ex condicō ad eam accedunt. Caput II.

Transactis igitur continuo libramine deliberationis partibus, post subiecta, sicut in talibus fieri solet, diuersarum partium diuersa cōsilia, de communī consilio uisum est tempori expeditius, Damascū urbem nostris damnosam obsidere. unde firmato circa id consilio, uoce preconia præcipitur publicari, quatenus die statuta omnes unanimiter parati sint, copias suas ad illas partes dirigere. Mense igitur Maio, uigesimo quinto die mensis, anno ab incarnatione Domini M. C. X L V I I . cōgregatis ex uniuerso regno militaribus tam equitū quam peditum copijs, tam ex indigenis quam peregrinis, prælio uiuificæ crucis salutari ligno, prædicti Deo amabiles reges, unā cū suis expeditionibus, ad urbem Tiberiadē, ex condicō perueniunt. Inde uiarum compendia secuti, secus mare Galileæ usq; Panæadem, quæ est Cæsarea Philippi, uniuersos deduxerūt exercitus. Vbi deliberatione habita, cum ijs qui situs urbis Damascenæ & adiacentis regionis habebant peritiam, communi cato cum maioribus principibus consilio, utilius iudicat prædictam urbem eatenus obsidione uallare, ut prius occupentur pomeria, quæ ex maxima parte urbem ambiunt eandem, & plurimam uidentur conferre munitionem: arbitrantes quod occupatis pomerijs, urbē deinceps obtinere satis esset in expedito. Sic igitur iuxta initum consiliū iter aggressi, transcurso famosissimo monte Libano, qui medijs inter Cæsareā Philippi, & eandem Damascum interiacet, apud uicum cui nomen Daria est, in agrum descenderunt Damascenum, ab urbe distātem quatuor aut quinq; miliaribus. Vnde & totam ciuitatem cum tota regione, de plano dabatur intueri.

Describitur situs Damascenæ urbis. Caput III.

Est autem Damascus, ciuitas maxima minoris Syriæ, quæ alio nomine Phœnicis Libanica nuncupatur, metropolis: sicut ibi legitur, Caput Syriæ Damascus. à quodam Abrahæ seruo denominata, qui eam creditur fundasse. Interpretatur autem sanguinea, uel sanguinolenta. Est autem in campis sita, in agro sterili et arido, nisi quantum aquarum antiquis meatibus deducturū irrigatur beneficio. Fluuius enim à promontorio descendens uicino, in superioribus illius regionis partibus, canalibus exceptus, ut inde liberius per plena possit deduci, per diuersas subiectæ regionis partes ad agrorum sterilitatem secundandam dirigitur. quod uero residuum est, quia copias habet aquas, ex utracq; rīpa pomeria nutrit, arboribus cōsita fructiferis, iuxtaq; ciuitatis murum orientem uersus labitur. Peruenientes igitur prædicti reges ad locum prænominate, uidelicet Dariā, urbē habentes iam uicinā, instruunt acies, & ordinē incedendi assignat, ne promiscuè incedētes, contentiones suscitent adiuicē, et operi futuro ministrēt impedimentū. Primus itaq; cū suis Hierosolymorū Rex, eo maximè quod locorum periuā eius cohortes diceban-

dicebantur habere, de communi principū statuto ire præcipitur, & cæteris subsequentibus iter aperire. Secundum & medium locum Rex Francorum cum suis expeditionibus tenere iubetur, ut præcedentibus, si necessitas emerferit, opem ferat. Tertium & nouissimum Imperator eodem decreto, conseruare mandatur, ut hostibus si forte à parte irruant posteriore, resistere sit paratus, & præcedentes copias à parte relicta reddat securiores. His ergo tribus exercitibus congruo ordine dispositis, ad urbem castra promouent, accedere cōtendentes. Est autem ciuitas ab occidentali parte, unde nostris erat accessus, & à septentrionali pomerijs obsita, longè lateq; instar cōdensorum nemorum & opacarum syluarū, ita ut ultra quinq; aut amplius miliaria uersus Libanum protendantur. Et hæc eadem ne dominia sint incerta, & ne uolentibus passim introire liceat, clausa sunt muro, licet luteo. nā lapidibus regio illa non abundat. Clusa sunt itaq;, & secundum quod cuiq; designatae sunt possessiones, muro huiusmodi uallata, relicta semitis, et uij publicis, licet angustis, quibus hortulanis & curam pomeriorum habētibus ad urbem cum iumentis fructum deferentibus perueniatur. Sunt autem hæc pomeria pro summo munimine. nam præ densitate & arborum frequentia, & uiarum angustijs, uidebatur durū & penè impossibile, ut ab ea parte esset transitus urbem adire uolentibus. Per hæc tamē loca decretum erat nostris principibus ab initio exercitus introducere, & ad urbem patefieri accessum, ex cauſage mina, tum ut occupatis munitioribus locis, & in quibus populo Damasco, no maior erat fiducia, quod superesset, leue iudicaretur, & compleretur facilius: tum ut expeditionibus fructuum & aquæ non deesset commoditas. Intimittit ergo primus Hierosolymorum Rex, per illas pomeriorum angustiores semitas, acies suas: sed uix & cū multa difficultate procedere poterat exercitus, tum uiarum impeditus angustijs, tum eorum qui in uirgultis latebant, insidijs lacessit: tum etiam manifeste hostium qui aditus obfederant, & uiarum præoccupauerant anfractus, conflictu. Egressus erat enim unanimiter ciuitatis populus, & in prædicta descenderat pomeria, ut tam occultis quam manifestis congressionibus exercitum transire prohiberet: erant præterea intra ipsa pomeriorum septa, domus eminentes & excelsæ, quas uiris pugnatrix communierant, quorum possessiones erant uicinæ: unde sagittis & aliorum immisione telorum, hortorum septa tuebātur, neminem accedere permittentes, sed & publicam uolentibus transire uiam, reddebat eminus sagittis ualde periculosam. Nec erant tamen ex una parte nostris prædictorū formidabiles insidiæ, sed ex omni latere par erat incautis periculū, & suspectum æquè improvisæ mortis discriminem. Erant nihilominus & secus muros interius latentes, uiri cum lanceis, qui per specularia modica, in muris ad hoc studiosius ordinata, unde uidere transeuntes poterant, minimè uero ipsi uideri, prætereuntes confodiebāt ex latere: quo casu plurimi dicunt illa die miserabiliter occubuisse. Sed aliæ innumerabiles non defuerunt inter ilias angustias, periculorum transire uolentibus species.

Nostrī pomeria ciuitatis uiolenter effringunt, & fluum inuitis hostibus occupant in manu forti. Factum

Imperatoris eximum & admirabile describitur. Caput IIII.

1147

damusca ob
si deca fozu

Hoc igitur intelligētes nostri, instant acerbius: & effractis hortorum uio
lenter claustris, pomeria certatim occupant. & quos intra septa uel in hu
iusmodi domibus reperiunt, gladijs transuerberāt, aut in uincula captos cōf
ciunt. Quod audientes qui ad simile opus exierant, aliorum exemplo timen
tes interire, relicti hortis, cateruatim in urbē se recipiunt. siccō illis in fugam
uersis, aut gladio peremptis, liber nostris ad anteriora patuit aditus. Eque
stres uero tam ciuium, quam eorum qui eis in subSIDium uenerant, copiae,
intelligentes quod ad obsidendum urbem per illas partes noster uenturus
esset exercitus, ad amnem qui urbem præterlabitur, accesserant, ut arcubus
& balistis expeditiones ex itinere fatigatas, & præsitis angustia laborantes,
arcerent à flumine, & aquarum maxime necessariā negarent sitientibus com
moditatē. Nostrī uero ad reeuandam sitim, quam ex laboris difficultate,
ex pulueris nube densa, equorum hominumq; pedibus agitati collegerāt, ad
fluum quem uicinum audierāt properantes, ubi secus ripam uiderunt tan
tam hostium multitudinem, substiterunt ad modicum: tandem collectis uiri
bus, necessitate uires & audaciam ministrante, semel & secundo, sed frustra
aqua sibi uendicare nitunt. Dumq; circa id Hierosolymorum rex cum suis
plurimum desudat, & frustra laborat, nunciatur domino Imperatori, qui po
sterioribus praerat agminibus, sciscitanti: Quae nam esset causa, quare non
procederet exercitus: quod hostes fluuium obtinentes, nostros non permit
tebant accedere. Quo cognito, ira succensus, per medias Francorum regis
acies usq; ad conflictum eorum, qui pro flumine contendebāt, cum suis prin
cipibus celer peruenit. Vbi tam ipse quam sui de equis descendentes, & facti
pedites (sicut mos est Theutonicis, in summis necessitatibus bellica tractare
negocia) obiectis clypeis, gladijs cominus cum hostibus experiuntur. quoru
m impetus, qui prius fortiter restiterant, sustinere non ualent, in fugam uersi,
flumina deserunt, in urbem cum summa uelocitate se conferētes. In quo con
gressu, domini Imperatoris factum seculis memorabile dicit accidisse. nam
uni de resistentibus, uiriliter strenue dimicanti, quamuis loricato, uno iectu ca
put, collum, cum sinistro humero & brachio coherente, simulq; partem sub
iecti lateris dicitur amputasse. Quod factum ciues, tum qui hoc uiderāt, tum
eos qui ex aliorum relatione idipsum cognouerant, in tantam deiecit formi
dinem, ut de resistendo desperarent.

Desperant ciues, & de fuga cogitant. ex nostris quosdam data corrumptū principibus pecunia,

quorum persuasione in oppositam ciuitatis partem transfertur

exercitus. Cap. V.

Obtento igitur flumine, & ripa liberius cōcessa, longē lateq; secus urbem
castrametantur, & tam pomerijs uiolenter expugnatis, quam fluminis
liberè pro arbitrio usi sunt commoditate. Attoniti ergo ciues, & exercitus no
stri & nostrorum stupentes uirtutē, de uiribus suis coeperunt diffidere, quasi
resistere nō ualent: timentesq; subitas nostrorum irruptiones, nihil tutum
reputant, dum ad mentem reducunt, quales eos hesternis congressionibus
sunt experti. Habita igitur deliberatione, usi ea quae miseris & afflictis rebus
L adesse

adesse solent solertia, & ad ultimā recurrentes argumēta, omnes uicos ciuitatis, ex ea parte, in qua nostri castra locauerant, magnis & proceris contextū trabibus: in eo solo spem habentes, ut dum nostri circa effringenda repagula huiusmodi laborarent, ipsi per partem oppositam, cum uxoribus & liberis egredierentur fugientes. Videbatur fatis in expedito, si propitia nobis esset diuinitas, quod urbem in uicino obtenturus esset populus Christianus: sed alter uisum est ei, qui terribilis est in consilijs super filios hominum. Nam dum, ut diximus, ciuitas in arcto constituta esset, nec eius ciues resistendi aut salutis spem haberent ullam, sed compositis sarcinis migrare ē loco disposerēt, pecatibus nostris exigentibus, cœperunt de nostrorum præsumere cupiditate: & pecuniarum interuentu, eorum animos expugnare sunt aggressi, quorum corpora posse uinci diffidebant. tota enim solicitudine in argumenta uaria se attollentes, quibusdam de principibus promissa & collata infinitæ quantitatibus pecunia, ut eorum studio & opera obsidio solueretur, ut Iudei proditoris officio fungerentur. Hi ergo datis & pollicitis corrupti, & uiciorum omnem fomitem & cupiditatum secuti, in id sceleris descenderunt, ut regibus & peregrinis principibus, de eorum fide & industria confidentibus, imp̄ijs suggestionibus persuaderent, ut relictis pomerijs, in oppositam ciuitatis partem transferrent expeditiones: utq̄ dolum quoq̄ colore tegerent, allegant, in opposita ciuitatis parte, quæ Austrum respicit, & quæ ad Orientem, nec pomeria esse, quæ urbi sint pro robore, nec ad murum expugnandum uallouel flumine impediri accessum. Murum quoque afferunt humilem, & ex crudis compactum lateribus, primos uix posse impetus sustinere. Ibi nec machinis, nec ullo opus esse conamine dicunt, sed statim primis congressibus murum deīci, & in ciuitatem irrumpere nō esse difficile. Horum autem ad hoc solum properabat intentio, ut exercitus ab ea parte, qua locatus erat, quaq̄ ciuitas maximē premebat, & diu tolerare non poterat, amouerent, scientes quod in opposita parte perseverare, & obsidionem continuare non possent. Crediderunt ergo tam ipsi reges, quam totius primores exercitus, & loca quæ cum multo sudore, & multa suorum strage occupauerant, deserentes, uniuersas transferunt legiones: & in opposita ciuitatis parte, praeuījs seditionib⁹, castrametati sunt. Vbi uidentes se ab aquarum cōmoditate longe positos, fructuum quoque ubertate carere, & iam deficere penitus alimenta, dolum intercessisse, & malitiosē à locis uberibus se translatos, licet sero, conqueruntur.

In nostrorum castris uictus deficit: detegitur proditorum malicia: & soluta nostri redeunt obsidione. Caput VI.

Deficiebat ergo uictus in castris. nam spe subito obtinendi ciuitatē, sicut Deis persuadebatur antequam iter arriperent, ad paucos dies sufficientia detulerunt alimenta: & maximē peregrini, quibus non multum poterat imputari, tanquam locorum ignarīs. Persuasum nanq̄ illis fuerat, quod in primis cōgressionibus statim, & sine difficultate urbē essent obtenturi. Interim fructuum alimenta, qui gratis occurserent, et si aliquis omnino dcesset uictus, magnum posse ali exercitum asserebant. Quid ergo faciat dubij, & in secreto & in publico

1146
publico deliberant: redire enim ad loca unde exierant, durum uidebatur & impossibile. nam nostris egredientibus, statim hostes uident effectui mancipatum quod cupierant, multò fortius quam ante eadem loca ingressi, cōmiserat uias, quibus nostri prius introierat, obiectis trabibus & molibus magnis prestruxerant, sagittariorum immittentes manum infinitam, qui ab ingressibus arcerent ingredi cupientes. Rursum ex ea parte in qua castra locauerant, urbem impugnare, moram uidebatur exigere: sed ferias longiores uitius inopia non indulgebat. Colloquentes itaq; peregrini principes ad iniūcēm, uidentesq; manifestam illorum, quorum fidei animas suas & negotia commiserant, malitiam, scientes quod non proficerent, redeundum esse decernunt, fraudes eorū qui eos seduxerant detestātes. Sic igitur reges & principes, quantos à seculis non legimus conuenisse, cōfusione induiti & reuerentia, peccatis nostris exigentibus, infecto negotio, redire compulsi, eadem via qua uenerant in regnum, reuersi sunt. Qui deinceps quam diū in oriente morāgerunt, nostrorum principum uias omnes suspectas habebant, & eorum merito, tanquam malitiosa declinabant consilia, circa regni negotia tepidos se exhibentes. Verū postquā ad eorum regiones, eis datum est reuerenti, susceptarum perpetuō memores iniuriarum, eorundem principum abominati sunt maliciam. Nec se solos, uerū alias etiam, qui non interfuerant, circa amorem regni efficiebant remissiores: ita, ut de cætero, neque tot, neque seruentes adeò, huius peregrinationis uiam arriperent, & aduenientes, etiam uolentes eorum illaqueari fraudibus, domum citius redire satius etiam hodie contendant.

Diverse ponuntur opiniones, quis tanta proditionis auctor fuerit. Iterum A scalonam proponunt ob fidere, sed non proficiunt. Caput VII.

MEmini me frequenter interrogasse, & sepius, prudētes uiros, & quibus illius temporis solidior adhuc suberat memoria, & ea maximē intentione, ut cōpertum historiæ mandarem præsentī: Quae nam caussa tanti malifuerit, & qui tanti sceleris fuerint authores, & quomodo tā detestabilis cōceptus effectui potuit mancipari. In assignatione autem caussæ dissontas inueni relationes. nam quorundam erat opinio, quod Comitis Flandrensiū factum quoddam occasionem præstiterat huic malo. Is nanque, ut præmissus, in eo fuerat exercitu. Qui postquam nostræ legiones ad urbem prædictam accesserūt, & iam uolenter obtentis pomerijs & flumine, obsessa esset ciuitas, ad singulos regum dicitur singulatim & scorsum accessisse, & profusis precibus postulasse, ut capta ciuitas ei daretur. Et hoc etiam dicitur impe trasse, quod audientes regni nostri quidam proceres, consentientibus etiam aliorum nonnullis, indignati sunt, quod tantus princeps, & cui sua poterant sufficere, et qui gratis Domino militare uidebatur, regni tantam portionem sibi dari postulabat. sperabat enim sibi accrescere, quicquid per istorum principium operam & laborem regni incremento accederet. Vnde indignati, in hoc tam piaculare descenderunt flagitium, ut mallent eam hostibus conseruare, quam ut Comiti prædicto cederet in sortem. Indignū enim eis admodum uidebatur, ut qui tota uita sua regno militantes, infinitos labores pertulerant, ab ijs qui recentes aduenerant, tantorum fructus laborum colligentibus,

Lij bus,

bus, ipsis neglectis & absq; remunerationis spe, quamdiu & ex meritis ui-
debat collegisse. Alij dicūt principem Antiochenum indignatum, quod
rex Franciæ ab eo ita diuertisset, & beneficiorum suorum immemor, in nullo
eum iuuisset, quibusdā mandasse in exercitu principibus, & obtinuisse, qua-
tenus eius gratia efficerent, ne conatus eius finem fortiretur optatum. & ut
ita procurarent, ut infecto negocio redire cogeretur inglorius. Alij dicūt om-
nino nihil aliud intercessisse, nisi quod ab hostibus infinita sint redempti pe-
cunia, qui hoc tam ingens malum procurauerant. & pro summo solent reci-
tare miraculo, quod postmodum tota illa male sumpta pecunia, inuenta est
reproba & penitus inutilis. Qui autem fuerint tam detestabilis ministri scle-
ris, uaria multorum nihilominus fuit opinio, sed mihi pro certo compertum
non est. quicunque tamen sint, sciant, quod pro meritis digna quæq; præmia
reportabunt, nisi misericors Dominus condigne satisfacientibus clementer
indulgeat. Ita ergò (ut præmisimus) nostri sunt sine gloria reuersi. Lætata est
ergò Damascus in profectione eorū, quia incubuerat timor eorū super eos:
nostris autē diuerso uerba est in luctū cithara, & facti sumus canticum hostiū
nostrorū tota die. Reuersi itaq; in regnum prædicti reges, iterum conuocato
procerū cctu, aggredi conantur (sed incassum) factum aliquod, in quo me-
moriā suam posteris possint reddere commendabilem. Erāt nonnulli, qui
suggererent circa Ascalonam, quam adhuc tenebat populus infidelis, quæ
quasi in regni medio sita erat, & ad quam sine difficultate poterant uniuersa
defiri necessaria, ponendam obsidionem: facileq; esse dicebant, & in prom-
ptu, ut cultui restitueret Christiano. Sed post multa huiusmodi uerba, sicut
& prædictus conceptus, passus est aborsum: & dum adhuc ordiretur, succi-
sus. Iratus enim Dominus, omnes eorum conatus uidebatur euacuare.

*Imperator Conradus ad propria regreditur. Rege Francorum in Syria
moram faciente. Caput VIII.*

VIdens igitur dominus Conradus Imperator, quod ei gratiam suam sub-
traxerat Dominus, & in regni negocij ei procedere negabatur, parato
nauigio, sumptaq; licetia, in regnum propriū est reuersus. Quò perueniens,
infra paucos dies apud Babenberg mortuus est, ibi & magnifice in ecclesia
maiori sepultus: uir pius & misericors, corpore conspicuus, generositate insi-
gnis, rei militaris ad perfectum habens experientiā, uita & moribus per om-
nia commendabilis, cuius memoria in benedictione est. Cui dominus Fride-
ricus Sueorum dux illustris, qui eiusdem peregrinationis ei comes adhæse-
rat indiuisus, ex fratre primogenito nepos (cuius suprà fecimus mentionē)
inlytæ indolis adolescens, in imperio successit, qui hodie Romanum stre-
nuè & feliciter administrat imperium. Dominus uero Ludouicus, rex Fran-
corum, peracto apud nos unius anni curriculo, circa transitum uernalē,
Pascha Hierosolymis celebrato, cum uxore & principibus suis, ad propria
reuersus est. Quò perueniens, iniuriarum memor, quas in uia, & in toto
peregrinationis tractu, uxor ei irrogauerat, in præsentia Pontificum regni
sui, solenniter celebrato diuortio, ab uxore, titulo consanguinitatis obic-
eto, diuertit. Quam protinus sine temporis interuallo, Henricus Nor-
manniæ

manniæ dux, & Andegauensium Comes, antequam in Aquitaniam suam, quæ ei paterna erat hæreditas, se reciperet, duxit uxorem. Qui statim ea ducta, domino Stephano Anglorum regi, sine liberis sexus uirilis defuncto, successit in regno. Dominus uero rex Francorum, Hispaniarum Imperatoris filiam, Mariam nomine, uirginem Deo placitam, moribus & sancta conuersatione commendabilem, secundis uotis felicior, sibi matrimonio copulauit.

Noradinus ingreditur fines Antiochenos. Princeps Raymundus occurrit: pugnatur inter eos. Princeps Raymundus occiditur. Caput IX.

A Bea die cœpit Orientalium Latinorum, manifestè deterior fieri conditio: nam nostrorum principum & regum maximorum, qui Christiani populi uidebantur bases esse solidiores, uiderūt hostes nostri, & subsannaue rūt labores nostros sine fructu, sine effectu conatus, vires attritas, confractā gloriā: & quorū sola nomina hostibus nostris prius erant formidini, nunc præsentiam sine damno despexerant. unde in tantam elati sunt præsumptionē & audaciam, ut iam de cætero nec eorū vires haberent suspectas, nec nostris instare acerbius uererentur. Inde fuit, quod statim post utriusq; regis discessum, Noradinus, Sanguini filius, cuius superius fecimus mentionem, conuocata infinita uirorum ex omni Oriente manu, circa partes Antiochenas cœpit solito proteruius debacchari, uidensq; terrā Latinorū principum auxilio destitutā, apposuit etiam castrū, cui nomē Nepa, obsidere. Quod postq; D. Raymūdo principi Antiocheno plenius innotuit, sicut homo erat animosus & impetuosis, nec alterius cōsilio in huiusmodi regebat, nō expectato suorū equitum, quos euocari præceperat comitatu, cum paucis imprudens ad partes illas accelerat, & adhuc perseverantem in obsidione, circa prædictum mūnicipium inuenit Noradinum. Qui audiens principem aduenire, timens ne maiores secum traheret copias, expectat: & cum eo congregidi ueritus, ab obsidione discessit, in loco tuto se recipiens, & expectans, & frequentibus nuncijis doctior fieri cupiens, qualia princeps secū traheret auxilia, & utrum maiora accederent adminicula. Princeps uero præsenti successu elatus, & de se more solito plus æquo præsumens, cœpit se habere incautius: & dum haberet finitima præsidia, in quibus se indemnam cum suis poterat conseruasse, & suos reduxisse incolumes, maluit se credere campis patentibus (indignū iudicans, quod illius timore uideretur recessisse uel ad tempus) quam hostium fugisse insidias. Ea igit̄ nocte, uidēs Noradinus nullas principi vires accreuisse maiores, sperans cum suis eas quas secum duxerat, facile superaturū, principis comitatum uallat per gyrum agminibus dispositis, & in modū urbis obsidet. Mane autem facto, uidens princeps hostium multitudinē, & de uiribus suis, licet sero diffidēs, dubitare cœpit, tamen acies instruit, militiam adornat, tanquam cominus cū hostibus congressurus. Initio itaq; prelio, qui cum eo erāt uiribus impares, hostium nō ferentes multitudinē, principe cum paucis reliquo, in fugam uersi sunt. Princeps uero tanq; magnanimus, & in armis singulariter strenuus, uiriliter decertans, in media hostium strage quam exercuerat cedendo fatigatus & exhaustus spiritu, gladijs confossus interiit. cuius caput cum brachio dextro à corpore separantes, reliquum corpus mutilum inter

L iiij alios

alios uita priuatos reliquerunt. Cecidit ibi inter alios uir magnus & potens, suæ perpetuò lugendus regioni, dominus Raynaldus de Mares, cui Comes Edissanus filiam suam uxorem dederat. Ceciderunt & alij nobiles nonnulli, quorum nomina non tenemus. Fuit autem dominus Raymundus uir magnanimus, rei militaris experientissimus, hostibus suprà modum formidabilis, parù tamen fœlix, cuius multa quæ in principatu strenue & magnificè ges- sit opera, speciales exigunt tractatus. sed nos ad prosequenda communia se- stinantes, in singulis huiusmodi negotiorū articulis immorari, & hic stilum cōmittere nō ualemus. Occisus est autem anno ab incarnatione Dñi, millesimo centesimo quadragesimo octauo, Principatus eius anno decimotertio, mense Iunio, uigesimo septimo die mensis, die festo sanctorū apostolorū Pe- tri & Pauli, inter urbem Apamiam & oppidū Rugiā, in eo loco qui dicitur Fons muratus. Cuius corpus quibusdam notis & cicatricibus cognitum, inter cætera defunctorum corpora repertum, Antiochiam delatum, est & in uestibulo ecclesiæ Apostolorum principis, inter eius prædecessores, solen- nibus exequijs est sepultum.

Noradinus uniuersam regionem pro suo tractat arbitrio. Rex illuc properat, Soldanus Iconiensis ter- ram Comitis ingreditur Edissani. Caput X.

Noradinus uero in augmentum glorie & insignis uictoriæ, & quod ma- ximus gentilitatis persecutor crederetur occidisse: caput cum manu de- xtera, quæ ad hos usus de corpore prædicti uiri separari fecerat, ad maximū Sarracenorum principem & monarcham, Calyphā uidelicet Baldacensem, & alios Turcorum satrapas, per orientem cōstitutos dírexit. Destituta itaq; tanti rectoris solatio Antiochena regio, in lamenta se dedit, fletus non cohi- bens, & crebris suspirijs dolorem indicans, querulis quoq; & lachrymosis il- uocibus fortis uiri egregia gesta rememorans: nec solum finitimos mors il- lius audita contristauit populos, sed et longè lateq; rumor hic dispersus, tam maiorum quam minorum in amaritudinem deduxit animos, & acerbo inte- rius mcerore consecit. Interea idem fidei & nominis Christiani, more patris, maximus persecutor Noradinus, uidens principem regionis & maximā ro- bustorum eius partem, cecidisse in prælio, totamq; prouinciam suo subiace- re arbitrio, immisis statim expeditionibus suis, totam coepit hostiliter cir- cuire regionem: ita ut iuxta Antiochiam pertransiens, & cuncta prestans in- cendio, ad monasterium sancti Symeonis, quod inter Antiochiam & mare in montibus sublimibus situm est, ascenderet, propria in ea usus potestate, et cuncta libero tractans imperio: & inde ad mare, quod nunq; prius uiderat, descenderet, et in eo, in signum quod uictor usq; ad mare peruererat, coram suis lauaretur. Inde rediens, castrum Harenc, ab Antiochia uix miliaribus di- stans decem, præteriens occupat, & occupatū armis & militibus & alimētiis muniens, instruit diligenter: ita ut multorū dierū posset obsidionē sustinere. Timuit ergo uniuersus populus, & humiliata est in conspectu eius uniuersa terra Antiochiæ, eo quod tradiderat Dominus in manus eius, robur mili- tiae & principem regionis: & non erat auxiliator, nec qui contra imminentia pericula protectionis afferre posset remedium. Relicta enim erat in reip. & principatus administratione sola principis uxor Cōstantia, cū filijs duobus,

& f.

& filiabus totidē, adhuc impuberibus, nec erat qui principis fungeretur officio, & plebis erigeret deiectionem. Ea tamen tempestate, D. Americus ciuitatis Patriarcha, vir soler & locupletissimus, strenuē satis afflictæ se regio ni præbuit patronum, & ad conducendas multum copias, stipendia, con morem suum, non parcè ministravit, temporis satisfaciens necessitati. Por Hierosolymorum Rex audiens illarum partium pericula, & morte domini Principis cognita, mente plurimū consternatus, conuocata subito militia, ut oppressis opere ferat fratribus, celer ad partes conuolat Antiochenas, & de se diffidētibus & animo deiectis propria præsentia præbuit consolationē. Col lectis itaq; militaribus tam suorū quas secum traxerat, quam de tota regione auxilijs, ad resistendum inuitat, & ut resumptis cordibus respirare discant, ca strum Haren, quod superius de nouo captū diximus, obsidet. Sed post dies aliquot nō proficiens, quia instructū erat diligētius, infecto negotio, Antiochiā est reuersus. Soldanus etiā Iconiensis, audita principis morte, in multitudine graui, in Syriā descendit, & captis militibus & castellis pluribus, Tur bessel obsidet, licet Comes cū uxore & liberis intus esset. Rex uero Hemfrey dum Constabularium, cum sexaginta militibus ad tuendum Hasart, interea dirigit, ne à Turcis occupetur. Tandemq; Comes datis Soldano captiuis omnibus, quos de sua regione uiinctus habebat, & duodecim equitum armis, facta pace, abeunte Soldano, ab obsidione liberatus, eodem die Hasart uenit, & inde Antiochiā, domino Regi gratias pro humanitate, quam in eum exēr cuerat, acturus properauit. Inde & uiso rege, sumptaq; ab eo licentia, cū modico quem deduxerat comitatu reuersus est. Rex uero apud Antiochiam de stitutæ regionis curam agens, & adhuc moram faciente, cōpositis pro loco & tempore negotijs, tranquillitate aliquatenus restituta, reuocantibus eum curis domesticis, in regnum suum est reuersus.

Comes Edissanus, post regis ab Antiochia discessum, ab hostibus capitū, & ignomi niose moritur. Caput XI.

Interea Comes Edissanus Ioscelinus iunior, vir supinus, à patria degener honestate, sordibus effluens, libidine dissolutus, spretis melioribus, pernicioſa sequens, putans sibi optimè successisse, quod princeps Antiochenus, quem odio insanabili prosequebatur, occubuerat; non multum atten dens, quam uerè dicatur,

Res tua tunc agitur, paries cum proximus ardet.
Dum Antiochiam, ut dicitur, à domino Patriarcha euocatus, de nocte proficeretur, separatus à comitatu, cum adolescentē, qui eius equum trahebat, gratia, ut dicitur, alium purgandi, & ut secretioribus naturæ satisfaceret debitis, ignorantibus tam ijs qui præibant quam qui sequebantur, irruentibus in eū prædonibus, qui in insidijs latebant, captus est, ac uinculis mancipatus Alapiā perductus est. Vbi immundarū viarum suarū fructus colligēs, squalore carceris et cathenarū pōdere fatigatus, anxietate spiritus et corporis iugis molestia cōsumptus, sine miserabili uitā finiuit. Reddita terris die, qui in eius erant comitatu, eorum quæ circa ipsum acciderat penitus ignari, dñm suum quē non reperiunt, anxie querentes, ubi uident se inquirendo nō proficere, reuersi nunciāt, quid eis acciderat: & tum repleta est stupore & extasi uniuersa

terra. Et quamvis uicinorum sinistris non nouerant condolere casibus, nunc familiaribus oppressi periculis eodem discunt experimento, quomodo doloribus sit compatiendum alienis. Tandem post dies aliquot quorundam relatione, quibus id pro certo cōpertum erat, cognoverūt, quod apud Alapiam detinebatur in cōpedibus. Vxor uero eius, mulier pudica, sobria & timens Deum, quod Deus amat, cum filio impubere & duabus filiabus remāserat: quae quantum potuit, consilio procerum, qui superstites erant, populum regere nitebatur, & regionis præsidia aduersus hostes, armis, uiris & alimentis communire, uires transcendens foemineas satagebat. Sic igitur peccatis nostris exigentibus, utraqz regio, melioribus destituta consilijs, uix in se subsistens, foemineo regebatur imperio.

Rex cum regni principibus iuxta Ascalonam, Gazam reædificat.

Caput XII.

DV m uero hæc ita circa partes Antiochenas agunt, non multo post temporis interuallo, uisitante regnum diuina clementia, erigentes se de puluere & de abiectione nimia, in qua propter sinistros casus, qui frequenter acciderant, iacere uidebatur: redeuntes ad cor, tam dominus Rex, quam cæteri Hierosolymitanæ regionis principes, ut Ascalonitas immanissimos hostes arctius cohibeant, & magis eorum periculosos impetus refrenet, Gazam urbem antiquissimam, ab Ascalona distantem decem in parte Australi miliari bus, dirutam, & habitatoribus carentem, reformare proponunt, ut sicut ab oriente & septentrione & ab occidente, fundatis in gyrum municipijs eam quasi insederant, ita eidem ab austro simul non deesset stimulus, & ex ea parte continuis impugnaretur congressionibus, et frequentibus lacesseretur insidijs. Die igitur statuta, conuenit uniuersus populus quasi uir unus, ad predictum locum: & opus unanimiter aggressi, urbem certatim reædificare contendunt. Fuerat autem eadem, Gaza ciuitas antiquissima, una de quincz urbis Philistijm, ædificijs præclara, cuius antique nobilitatis in ecclesijs & amplis domibus, licet dirutis, in marmore & magnis lapidibus, in multitudine cisternarum, puteorum quoqz aquarum uiuentium, multa et grandia extabat argumenta. Fuerat autem sita in colle aliquantulum ædito, magnum satis & diffusum intra muros continens ambitum. Videtes autem nostri, quod non satis expediret, nec fortasse præsentis temporis uires sufficerent, ut tota refaremetur, partem prædicti collis occupant, & iactis ad cōgruam altitudinem fundamentis, opus muro in ligne & turribus ædificant, & in breui opitulante Domino, cōsummant foeliciter. Consummatum, et iam partibus suis absolutum, de communi consilio fratribus Militiae templi custodiendum, & perpetuò cum uniuersa adiacente regione possidendum cōmittunt. Qui tanquam uiri fortes, & in armis strenui, & commissum usqz in presentem diem fideli prudenterqz seruauerunt, & urbem prædictam frequentibus, cum occulti manifestis impugnationibus uiriliter afflixerunt: ita, ut qui prius excurrentes & per uniuersam regionem hostiliter desequientes, nostris erant terrori, nunc pro summa foelicitate reputent, si clausis intra mœnia uiuere liceat, & quiete perfungi, pace precio uel precibus ad tempus impetrata. Nec solum urbe prædicta, ad cuius læsionem constructum erat illud præsidium, recalitrante utile fuit: sed etiã ea deuicta, quasi limes regni ab Austro contra Aegyptios,

gyptios, pro multo fuit regioni tutamine. Circa ueris autem initium, domino Rego, dominoq; Patriarcha, completo ex parte municipio interiore, relictis ibi Militiae templi fratribus, quorum diligentiae deputatum erat, Hierosolymam reuersis, accidit subsidium Aegyptiorum, quod ter uel quater in anno ad reparandas uires Ascalonitarum solenniter solebat accedere, in multitudine graui, ante prædictum oppidum adesse, & oppidanis interius hostium metu congregatis, assultus hostiles multa instatia dedisse. Sed uidentes, qui militiae præerant, quod non proficerent, cum dies aliquot in obsidione operam consumplissent, Ascalonam profecti sunt. Ab ea itaq; die, tanq; attritis viribus & nocendi contracta licentia, cœperunt prorsus à uexatione adiacentis quiescere regionis. Sed & Aegyptiorū exercitus, qui ita frequens, ut prædiximus, ciuitati iam afflictæ solatium ministrabat, iam non nisi marino accedere confueuit itinere, prædicti municipij interpositas timens insidias, & militiam habens suspectam.

Inter Regem & matrem eius graues oriuntur similitates. Et matre ignorantie Rex coronatur.

Caput XIII.

Inter hęc dum satis prospero cursu regni Orientalis negotia procederent, & quasi quadam tranquillitate gauderet, eo minus, quod Comitatus nobis deperierat, & in hostium cesserat potestatem Edissanus, regio quoq; Antiochenā frequentibus hostium insidijs fatigabatur: uidens inimicus homo, qui solet semper seminare zizzania, & nostrae inuidens prosperitati, intensus nos tentans cōcutere seditionibus, quietem nostram perturbare aggressus est, cuius periculi hæc fuit cauſsa, & origo. Domina Melisendis Regina, inclitæ recordationis & piæ in domino memoriæ, defuncto marito, ut prædiximus relicta, cum duobus liberis adhuc infra annos pubertatis constituta, regni tanquam iure hæreditario sibi debiti curam & administrationem sortita est, filiorum legitimam agens tutelam. Hanc cōſilio principum regionis, strenue & fideliter uires & animum transcendēs foemineum, usq; ad illum diem administrauerat: filio primogenito, domino Balduino, cuius in praesenti gesta describimus, etiam postquam in regni sublimatus est solium, eius multum fauente & merito subiacete imperijs. Inter cæteros autem quorum opera consilioq; utebatur, familiarē habebat admodum quendam nobilem uirum, eius cōsobrinum, Manassen uidelicet: cui statim post eius introitum in regnum, euram militię tradidit omnem, & ordinauerat in Constabularium. Hic autem de dominæ Reginæ gratia præsumens, nimium arrogans, ut dicitur, & regni maioribus insolenter se præferens, nulliç debitam exhibens reuerentiam, inuidiam in se nobilium regionis cōcitauerat maximam: & nisi dominæ Reginæ eos cohiberet autoritas, parati erant, conceptū odiū usq; in opus pertrahere. Duxerat autem & domini Baliani senioris uiduam, nobilem matronam, Hugonis, Balduini, & Baliani Ramatensium fratum, matrem: unde sibi cumulauerat diuitias, & multiplicauerat possessiones. Eorum autem qui prædictum Manassen odio persequabantur, primus erat, & affectu & opere, Rex ipse: afferens, quod ei matris suæ subtraheret gratiam, & munificentiam impediret. Habebat autem super eodem facto plurimos incentores, odiorum somitem ministrantes, quibus prædicti uiri inuisi erat

erat potentia, & molesta nimis dominatio. Hi dominū Regem impellebāt, ut etiam matrem amoueret à regni potestate, dicentes, eum iam ad adulram peruenisse ætatem, indignū esse ut foemineo regeretur arbitrio, & regni proprij curam aliquā sibi cōmitteret moderandā. Horum igitur et similiū Rex fretus consilio, proposuerat, in die festo Paschæ Hierosolymis solenniter coronari: cuius gloriæ cum à dño Patriarcha, & à uiris prudētibus, qui pacem regni dirigebant, instanter rogaretur, ut matrem participem saceret, distulit horum consilio, ne matrem efficeret cōsortem illa die qua propoluerat: & sequenti die subito matre non uocata, in publicum processit laureatus.

Regnum inter se diuidunt Filius & Mater. Rex Hierosolymā ingreditur violenter, & matrē in arcē obſer-
det Davidicā: tandem pax cum tranquillitate reformatur, Cap. XIIII.

Transcursa igitur illa solennitate, conuocato procerum coetu, praesente eius
tiā Iuone Sueßionensi Comite, & Galtero Castellano sancti Aldemari,
matrē conuenit, & ut regnū secū diuidat instanter exigit, & autē sibi hæredi-
tatis portionē postulat assignari. Tandē post multos hinc inde habitos deli-
berationis tractatus, diuīsa hæreditate, D. Regi optione data, assumpsit sibi
in partē Tyrensem & Acconensem, cum pertinētijs suis, urbes maritimās: re-
lictis dominæ Reginæ Hierosolyma & Neapolī, cum suis item pertinētijs.
Sicq; diuīsi sunt ab inuicē, sperante populo quod pro bono pacis tolerādū
esset, quod sic ordinatū fuerat, quod uterq; contentus esse deberet sua, quæ
cōtigerat eum, portione. Per eosdē dies, D. Rex nobilem quendā & magna-
nimum uirū, Hemfredū de Torono, cui magnæ & amplæ possessiones erāt
in Pheenice, in montibus qui Tyrensi adiacent metropoli, ordinauit Consta-
bularium suum, & ei militiæ suæ curam cōmisit. Sed neq; sic etiā quietū do-
minam Reginā persequutam stimulis: sed ex cauſis leuibus uires resumens
ignis, qui latuerat in fauilla, incendium maius, & priore multo periculosius,
cepit ministrare. nam Rex eisdem impellantibus quorum consilio prius ac-
quieuerat, matrem iterum cœpit molestare, & eam quam ex utriusque bene
placito regni obtinuerat portionē, exclusa omnino matre, sibi uendicare pro-
posuit. Quod intelligens Regina, commendata Neapolī quibusdam fideli-
bus suis, qui eius curam haberent, Hierosolymam recepit. Rex uero interea
congregata quanta potuit militia, prædictum Manassen in quodam eius ca-
stello, cui nomen Mirabel, obsidet: eumq; ad deditioñem cōpellens, Reginā
& omnem cismarinā regionē abiurare coēgit: inde occupata Neapolī, ma-
trē persequens Hierosolymā proficisci. Recesserant aut à Regina, iuramento
rū & fidelitatis immemores, quidā ex ijs qui infrā sortē eius habebāt possesi-
ōnes, & ei fide media erāt obligati. Pauci uero adhærētes ei, fidei seruauerāt
integritatē: Almaricus uidelicet Comes Ioppēsis, filius eius ualde adolescē-
tissimus quoq; Neapolitanus, & Rohardus senior, & pauci alij quorū no-
mina nō habemus. Audies itaq; Regina, filiū cum exercitu uenire, in arcem
cum familiaribus suis & fidelibus se recepit, de presidiū munitione cōfidens.
Dñs uero Patriarcha Fulcherus, bonę memorię, uidēs tēpora periculosa, &
dies temptationis imminere, uolēs partes suas interponere, et de ijs quę ad pacē
sunt rogare, assumptis sibi de clero, uiris Deum timētibus, D. Regi obuiam
exiit, monēs ut à prauo desistat proposito, & in finib. pactorū cōsiliēs, matrē
quiete

quiete perfrui patiatur: apud quem postq; uidet se nō proficere, cōsilium eius detestans, in urbem ingressus est. Rex aut̄ urgens propositum, ante urbē castra locat. tandem uero ciuib⁹ indignationē declinantibus Regiam, & portas operientibus, intromissus est cum suis expeditionibus: ubi statim arcem, in quam mater se contulerat, aptatis ad eam expugnandā machinis, obsidio ne uallat, & more instās hostili, balistis, arcubus, & iaculatorijs machinis, cōtinuas inferēs molestias, obſeffis requiem negat. Illi uero omnino instanti, omnino reluctātes, uim ui repellere nituntur, & quibus modis exteriōres obſeffos impugnare satagunt, eisdem iniurias propulsare & in hostes æqua lancea damna refundere, obſeffi non uerentur. Tandem cum per dies aliquot, pereculosè nimis hinc inde decertatum esset, cum in expugnādo arcē Rex non multū proficeret, nec tamen à proposito uellet desistere, intercurrētibus quibusdam pacis & gratiæ reformatoribus, urbe Neapolitana cum suis finibus contenta domina Regina, regni caput domino Regi resignat Hierosolymā, interpositis ex parte dñi Regis, & præteritis corporaliter iuramentis, quod super ea possessione per eum perpetuō non deberet molestari; sic q̄z eis in mutuam redeuntibus gratiam, quasi stella matutina in medio refulgens nebula, regno & ecclesiæ restituta est tranquillitas.

Soldanus Iconiensis, Comitatum Edissanum rursum ingreditur. Rex illuc cum omni
celeritate properat. Caput X V.

AT uero nunciatū est regi Hierosolymorū, & fama certiore cōpertum, quod Comes Edissanus sorte tam miserabili captus erat, & regio tota abscēs defensoris cura, hostium latē patebat insidijs, quod omnis prouincia illa, sicut & Antiochenorū partes, fœmineo relictæ moderamini, suā exposcebant sollicitudinē: assumptis sibi Hemfredo Constabulario, & Guidone Berythensi (nam de ijs qui in portione dominæ Reginæ erant, licet singulatim euocasset, neminem habere potuit) ad partes peruenit Tripolitanas: ubi & Comitem cum suis militibus assumens, Antiochiam celer peruenit. Dicebatur enim publicē, quod potentissimus Turcorum princeps Soldanus Iconensis, cum in numero equitatu ad partes illas descenderat, & ferè omnē suis finibus conterminā occupauerat regionem. Non ualentes enim locorū habitatores resistere, & exercituum illius sustinere potentiam, urbes et municipia uniuersa illi tradiderant, impetrātes ab eo saluum & liberū exitum cum uxoris & liberis, & sine periculo conductum usq; Turbessel: is enim locus cæteris munitior erat, plures habēs habitatores: ubi D. Comes iugē & manentem habitationem, adhuc in tranquillo uidebat esse. Dumq; sic exceptis paucis præsidij, uniuersam occupasset regionem, maioribus eum reuocatibus curis, domum redire compulsus est. Nihilominus tamē, prouincialium aut labor imminutus, aut remissior facta sollicitudo, nā Noradinus nostræ gentis molestissimus persecutor, & Turcorū princeps potentissimus, penē continuis incursionibus uniuersam eatenus molestabat regionem, ut extra præsidia nemo penitus auderet comparere. Sic igitur inter duas molas, miser ille populus incessanter cōterebat, & à duobus maximis principibus supra vires augebatur, quorum alterius tantum uix posset potentiam tolerare.

Imperatoꝝ

Imperator Constantinopolitanus exercitum ad partes dirigit Antiochenas, Comitatum Edissanum sibi resignare postulat, Græcis castella resignantur, Rex inde Latinos educit. Caput XVI.

INterea dominus Imperator Constantinopolitanus, audiens illarum partium desolationem, unum de principibus suis, cum immensis sumptibus, & militia suorum non modica, ad prædictas partes direxerat, offerens comitissæ liberisq; eius annuos certæ quantitatis redditus, qui ei ad honestū sufficiere possent uictum in perpetuum, in compensationem sibi tradire regionis: si præsidia quæ adhuc penes se retinebat, eius imperio uellet cōcedere. Spondebat enim in immensitate diuinarum suarū spem habēs, quod & illa à Turcorum incursionibus conseruaretur illibata, & alia quæ amiserant, facile suo restitueretur Imperio, si ei prouincia resignaret. Adueniente igitur Rege Antiochiam, caufsa cognita aduentus Imperialium nunciorū, ipsis etiam iniunctam sibi legationem aperientibus, facta est inter principes illius regionis dissensio. Alijs dicentibus, rem nondum in eum necessitatis articulum descendisse, ut id fieri oporteat. Alijs è contrà afferentibus, necessarium id fieri, priusquam terra penitus in hostiū manus tradatur. Inter has igitur deliberationis ambiguitates, cognoscens dominus Rex, quod prædicta regio, in eo statu, in quo erat, diū perseverare nō posset, ipsum enim ampliorem ibi morari facere, regni propria cura non patiebatur: nec eius tot tantæq; erant vires, ut duas quindecim dierum itinere à se distantes prouincias administrare posset commodè: uidensq; Antiochenam quæ media erat, per annos plures delitum, in eam descendit sententiam, ut præmissis conditionibus, Græcis oppida quæ supererant, traderentur. Et licet non multum præsumeret, quod græcorū viribus in eo statu conseruari posset prouincia, maluit tamē, ut eis possidentibus iste casus accideret, quā ut ei periclitantis populi & terræ deficientis imputaretur ruina. Pactis hinc inde iuxta prædictas conditiones, adhibito consensu dominae Comitissæ, & librorum eius, ad placitam consonantiam redactis, prefigitur dies, quo ipse D.Rex, cum omni militia sua in partes illas descendat, Imperatoris homines in possessionē inducat, & eis uniuersa regneta oppida. Die igit statuta Rex ex cōdicto assumentis sibi Comitem Tripolitanum, & tam suos quam Antiochenorū partem magnam, in terram Comitis Edissani, Græcos secū deducens usq; Turbessel peruenit. Vbi assumppta sibi domina Comitissa cū liberis suis et alijs omnibus, tam Latinis quam Armenijs, sexus promiscui, exire uolentibus, Græcis regionem assignat. Errant autem oppida quæ adhuc à nostris possidebātur, Turbessel, Hamtab, Rauendel, Ranculat, Bile, Samosatum, & fortasse alia quædam. Quibus omnibus Græcorum potestati resignatis, ipse cum uniuerso egredi uolentiū populo, cum iumentis & sarcinis eorum, quæ erant multe nimis (nā unusquisque cum omni domo & familia, & supellecstile uniuersa exire proposuerat) ad iter accingitur, & cum omni huiusmodi imbellis populi multitudine, & impedimentorum quantitate numerosa egredi matatur, educere uolens eos sine periculo.

Noradinus

Noradinus regi occurrit, exitum impedire procurat. Rex, licet cum difficultate, Antiochiam redit. Noradinus eiecit Græcis, uniuersam occupat regionem. Caput XVII.

Noradini 1514
G. 106. 66.

Avidens itaq; Noradinus, quod rex ad educēdum populum ingressus fuerat, & quod de conseruanda regione omnino desperantes, Græcis viris effoeminatis & mollibus, oppida resignauerant, de nostra formidine factus animosior, congregata ex uniuersis adiacentibus regionibus militia, ad easdem partes festinus descendit, uolens regi & populo de uiribus suis diffidentibus, & sarcinis multiplicibus impedito occurrere: reputans ad lucrum sibi cedere, si tales obuiam habere posset. Factumq; est, quod uix ad urbem Tulupam, quæ à Turbessel uix quinq; aut sex distat miliaribus, illam imponentem multitudinem adduxerat, cum ecce Noradinus uniuersam regionem suis repleuerat legionibus. Erat autem castrum illis uicinum, Hamtab nomine, per quod iter eis erat futurū: illuc nostri properare uolentes, uidentes imminere periculū, acies instruunt, ordināt agmina, iam mox cum hostibus commissuri. Illi uero instructis cateruis, nostrorū aduentum, tanquam de uitioria securi, audiē nimis expectabant. Accidit tamen contra spēm eorum, quod noster exercitus ad prædictum oppidum, prævia Domini misericordia, peruenit indemnisi. ubi nocte tota fessis tam iumentis, quam hominibus, ad requiem concessa, conuocato procerum cœtu, & de futuro in crastinū de liberantes, fuerunt nonnulli de magnatibus, qui prædictum præsidium exposcerent sibi dari, arbitrantes opitulante Domino, contra Turcorum incursiones uiribus proprijs locū posse conseruare. quorū unus de regno erat Hemfredus de Torno, uir magnificus, regis constabularius. Alter erat uir nobilis & potens, de principib; Antiochenis, Robertus uidelicet de Surda ualle. Sed uidens dominus Rex neutrius uires aut potentiam ad prædictum opus sufficere, spreto utriusq; uerbo tanquam inutili, pactis insistit perseverans, & tradito Græcis municipio, populum precipit ad iter accingi. Videre erat ibi viros nobiles, & inclytas cū ingenuis uirginibus & paruis pueris matronas, natale solū, auita domicilia, cognatā regionē, singultibus & lachrymosis dese rere suspirijs, & transmigrationē, & populū alterum cum fletibus & lamētis inire. Non erat pectus ita ferreum, cuius interiora non mouerent fletus & lachryme, & quærulæ uoces populi transmigrantis. Luce igitur terris reddita, compositis sarcinis, rursum iter arripiunt: & ecce ex utroq; latere hostiū acies iunctis agminib; incedebat, in comitatū nostrū ex omni parte irruere parati. Nostrī ergo uidentes hostiū agmina, & grauem multitudinē, de quingentis equitib; quos habebant, instaurant acies, & incedendi ordinē assignat instauratis. Dominū itaq; regem præire iubēt, ut agmina precedat, & turbis pedestribus modū gradiendi assignent. Comitē Tripolitanū, & Hemfredū regiū constabularium posteriores iubent tueri partes: & ut cum maiorib; & fortioribus militū copijs hostiū sustineant impetus, & eorū à plebe arceant uiolentiam. Antiochenos uero magnates à dextris & à sinistris collocant, ut positæ in medio multitudini, undiq; per gyrū nō deferset robur fortiū, & armata militia. Sic igit, & eodē ordine tota die nostris gradientib; usq; ad solis occasum nostris intolerabiles nō defuerunt molestiæ, frequētes impetus, pugna iugis, cōgressiones cōtinuq;. Tanta autē erat immissarū in exercitu numerositas sa-

M gittarum,

gittarū, ut omnes sarcinę erinacij more sagittis uiderent consitę. prēterea pul
 uis, calor quoq; qualē solet angustiatis ministrare, sitisq; aspera, plebē supra
 vires fatigabat. tandem iam sole ad occasum declinante, Turci nō secū haben
 tes uictualiū quidpiam, amissis de exercitu suo nōnullis nobilib. dato ad redi
 tum signo, nostros insequī desinunt, eorū stupentes incomparabilē patientiā
 & perleuerantiam. Dumq; Hemfredus constabularius, arcu abeunte perse
 quisit, aliquantulū à comitatu remotius recessit, ad eum miles quidā de hostiū
 numero, uenit repositis armis, & iunctis alternatim ad latus manibus, signū
 exhibens reuerētię. Is porrò cuiusdā potētissimi Turcorū principis (qui eadē
 constabulario fraterno scedere iunctus erat, & in eo tenacissimus) domesti
 cus erat & familiaris, ab eodē missus, ut eum uerbis salutaret, & de statu ho
 stilis exercitus redderet eum doctiore. Refert autē Noradinū cum suis in pro
 posito habere ea nocte ad propria maturare redditum. defecerat em̄ in castris
 eius omnis penitus alimonia, unde eos diutius nō poterant insectari. Sic igit
 illo redeunte ad propria, constabularius in castra se recipit: uerbo quod au
 dierat, regi cōmunicato, instantे iam nocte, in loco qui dicit̄ loha, castrame
 tatus est populus uniuersus. Insequentibus diebus, populo sine molestia per
 syluam quę dicit̄ Marris, & usq; ad loca nostræ ditioni subdita traducto, do
 minus Rex Antiochiam se recepit. Vidēs igitur Noradinus, terram comitis
 Latinorum auxilio destitutā, de Gr̄corū mollitie, quibus cōmissa erat, præ
 sumens, frequentibus irruptionibus, & quas Gr̄eci non satis supportare no
 uerant, eam ccepit aggrauare. Tandemq; immis̄is exercitib. copiosis, obsidi
 one uallans oppida, Gr̄cis uiolēter exclusis, infra annū uniuersam regionem
 occupauit. Sic igit̄ prouincia opulentissima, riuis, syluis, & pascuis letissima,
 ubere gleba diues, & omnib. redundans cōmoditatib. in qua quingenti equi
 tes sufficientia habebant beneficia, peccatis nostris exigentib. in hostium ma
 nus deuenit, & à nostra iurisdictione usq; in præsentem diem facta est aliena.
 Decesserunt itaq; ecclesiae Antiochenæ in partibus illis tres Archiepiscopi,
 Edissanus, Hieropolitanus, & Toritiensis: quorum ecclesiæ etiam nunc ini
 delitas detinet, & gentilis supersticio, licet inuitas.

Rex principissam monet, ut unum de principibus in maritum accipiat, qui regioni possit præesse: sed nō proficit.
 Rex inde Tripolim accedit, ad propria reuersurus. Caput X VIII.

Interea D. rex Hierosolymorum Balduinus, pro urbe Antiochena, et eius
 dicēensi adiacente plurimum sollicitus, ne principis destituta solatio, sicut &
 terra Comitis (de qua prædiximus) in manus hostium, sorte descendat into
 lerabili, & populo Christiano simul cū iactura intolerabili, amplius accedat
 confusio: uidensq; sibi liberum non esse, reuocante eum regni cura, morā ibi
 longiore facere, dominā principissam sepe ac sepius cōmonet, ut unū de nobis
 libis sibi, cui nubat, eligat uiris, cuius cōsilio & opera principatus regat. Erat
 autē eo tempore inclyti & nobiles uiri in eadē regione, D. regis castra sequen
 tes, D. uidelicet Iuo de Neella, comes Suessioneñ. uir magnificus, prudens et
 discretus: cuius in regno Francorū plurima erat autoritas. Galtherus quoq;
 de Falckenberg, Castellanus sancti Adamari, qui postea fuit Tyberiadensis
 dominus, ipse quoq; uir prudēs, urbanitatis eximiæ, prouidus in consilijs, &
 in armis strenuus. Dñs quoq; Radulphus de Merlo, uir summè nobilis, &
 armorum

armorum usum habens, & prudentia multa cōspicuus, quorum quilibet ad procurandam regionem, meritò uidebatur sufficiens. Illa autem uincula timens coniugalia, solutam ac liberam uitam proponens, non multum atten-debat, quid populo expediret: circa id plurimū sollicita, ut carnis curam per-ficeret in desiderijs. Rex autem eius intelligens propositum, apud Tripolim principibus utriusq; tam regni quam principatus, curiā indicit generalem. Ad quam tam dominum Antiochenū Patriarcham cum suffraganeis suis, quam dominam Principissam cum suis proceribus inuitat. Interfuit autem & mater eius, domina Meleendis Regina, & regni principes eā secuti. Vbi cum de publicis negotijs diligens habitus esset tractatus, uentū est ad negotium Principissæ: sed neq; tunc uel Rex, uel Comes, eius consanguinei: uel Regina, uel Comitissa Tripolitana, ambæ eius materteræ, in hoc eam potuerunt inducere, ut sibi & regioni in hac parte uellet prouidere. Dicebatur aut Patriarchæ uia consilio, qui tanquā uir argutus & uersipellis, ut liberius inter rim totius regionis dominaretur, cuius rei erat cupidus nimis, in hoc eam dicebatur errore fouere. Cum ergo nihil proficeret, soluta curia, quisq; ad propria reuersus est.

Rex & mater eius apud Tripolim conueniunt, ut Comitem uxori reconcilient: sed non proficiunt.

Comes ab Aſſiſinis in porta occiditur.

Caput XIX.

Erat autem illis diebus, inter D. Comitem & eius uxorem, dominę Meleendis Reginę sororē, ex zelo maritali orta simitas: cuius sedandæ gratia, & ut Principissam neptē uideret, domina Meleendis aduenerat. In qua resarcienda gratia, cum ipsa iterum nō multū profecisset, ad sororē rediens, eam secum deducere decreuerat, & in hoc procinctu ambe erāt urbē Tripolitanam egressæ. Comes autē proficisciēti Principissę comitem se ad tempus dederat, à qua sumpta licentia, post modicū reuersus est interuallū: qui dum portum ciuitatis ingredere, nihilq; omnino casus timeret sinistri, in introitu portæ, inter murum & ante murale, Assissinorum gladijs confossum, misera biliter interj. Cecidit autē & cum eo inclitus & nobilis uir, cuius superius fecimus mentionem, D. Radulphus de Merlo, cum quodam milite suo: quo rum uterq; domino Comiti in ea profectione casu se dederat cōsortem. Rex aut in ciuitate securus aleam ludebat, recreationi dans operā, horū omnium ignarus. Cōmota est ergo uniuersa ciuitas, morte Comitis audita: & ad arma populus conuolans, quemcunq; alienū à lingua nostra, uel habitu repetit, putans sicarios qui hoc malum cōmiserant inuenire, gladio percutit, & mortem omnibus irrogat indifferēter. Interea Rex repentinis exterritus clamoribus, morte Comitis intellecta, tristis admodum, & mente plurimū consternatus, lachrymas & suspiria nō ualens cohibere, matrem & materteram mox præcipit reuocari. Quibus reuersis, post multa lamēta & fletus uberes, corpore cum debita exequiarū magnificētia sepulturæ tradito, præcipiente domino Rege, cuncti proceres illarum partium, dominæ Comitissæ & liberi eius fidelitatem exhibuerunt. Erāt autem domino Comiti, filius ei æquius, nomine Raymundus, uix annorum duodecim: filia nomine Melisenda, fratre natu posterior. His ergo sic compositis, Rex cum matre et principi bus suis in regnum reuersus est.

Turcorum ingens multitudo Hierosolymam uenit, ut eam occupent: sed egredientes nostri, eos in
uirtute magna prosternunt. Caput XX.

Non multo uero post, intericto temporis interuallo, quidam nobiles Turcorum satrapae, uiri potentes, & apud suos egregij nominis, quibus cognomen est Hyaroquin, quorum sancta ciuitas, antequam a Christianis liberaretur, dicitur fuisse haereditas: hortante matre, ac improperante eorum ignauiam, quod tamdiu ab haereditate auita se paterent esse extorres, collecta iniuita Turcorum multitudine, Hierosolymam uenire, & eam quasi iure haereditario sibi debitam uendicare proponunt. Assumptis ergo sibi ingentibus militarium uirorum copiis, matrem longeuanam cōtinuis exercitationibus id monentem, secuti, iter arripiunt, propositum, si Dominus ita permiserit, prosecuturi. Peruenientes igitur Damascū, ibi ad reparandos exercitus, & uires recreandas moram facientes aliquam, uolentib. Damascenis eorum insipiens consiliū reuocare, nō acquieuerūt: sed resumptis uiaticis, & compositis iterū sarcinis, quasi de proposito nō diffidentes, uersus Hierosolymā proficiscuntur. Tandem transito lordane cum uniuersis cohortib. suis, montana condescendentis, in quibus sita est prædicta ciuitas, in monte Oliueti, qui mons conterminus prædictæ supereminet urbi, se contulerūt: ita ut inde loca omnia uenerabília, & maximè templum Domini, quod in summa & præcipua habent reuarentia, & uniuersam urbem eis daretur uberis prospectibus intueri. Quod uidentes qui in urbe erant residui: nam maxima totius regionis militia pars apud Neapolim conuenerat, timentes, quia urbs absq; mœnibus erat, ne illic aduenientium hostium se conferret multitudo; inuocato de cœlis auxilio, arma corripiunt, & certatim egressi, in hostes properare, & cum eis cōmittere uotis ardentibus accelerant. Est autem uia, quæ ab Hierosolymis descendit in Hiericho, & inde ad lordanē, inæqualis plurimū, locis saxosis & præcipitiis periculosa frequentibus, ita ut nihil etiā timentibus, & liberū habētibus transitum, molestū semper soleat ascendentib. uel descendentib. prestare accessum. In hanc ergo ingressi, dum nostrorū acies acrius instantes inordinatè fugiūt, & præcipitijs & locis angustis nullam ad fugiendū habilitatē concedētibus, multi sine gladio pereunt præcipitati. Qui uero loca planiora secuti, fugiētentabant insistere, nostrorū gladios incurrentes, saucii lœtaliter, in morte nihilo minus dabant præcipites. Equi uero eorū itineris longitudine, & laboris difficultate fatigari, uiarum nō ferentes asperitatē, sessoribus suis, omnino deficienes, negabant obsequium. Unde facti pedites, armis onusti, et usum laboris nō habentes, nostrorum subsequentium gladiis tanq; pecudes trucidant. Fit ergo tanta tam equorum quam hominum strages, his prædictis casibus, quod præ multitudine peremptorū ad insequendū qui præibāt impediretur transitus. At uero nostri tanto audiuis insectates, spretis spoliis, & manubias declinantes, cædi acrius instant: pro summo lucro reputates, hostiū sanguine cruentari. Qui uero apud Neapolim conuenerant, scientes prædictos hostes ad nos ingressos, unanimiter egredientes, ad lordanis fluenta hostib. occurrentes certatim cōuolant, ut uada occupēt, et impediatur transire uolētes. Vbi eos qui insectates effugerant, reperiūt incautos, & cōfodiunt ex latere irruentes. Facta est ergo illa die manus Dñi super eos, ita ut scriptū est; Residuum locu

stæ comederet bruchus. Nam qui equorum uelocitate, aut aliqua industria
insectantes uidebantur declinasse, occurrentium ex latere gladijs cædebant.
Si qui uero agmina prætereuntes Iordanem ingressi fuerant, uadorū ignari,
undis rapiebantur tumentibus, fiumine suffocati. Sic igitur qui in multis mi-
libus ascenderant, in spiritu uehementi, in equitatu suo spem habētes, ad mo-
dicum redacti numerum, confusione induiti & reuerentia, ad propria sunt re-
uersi. Dicuntur autem illa die ex eis cæsa esse ad quinque milia. Factum est au-
tem hoc anno ab incarnatione Domini millelmo centesimo quinquagesimo
secundo, nono Cal. Decembri: Regni uero domini Balduini regis quarti,
anno nono. Nostri ergo hostium onusti spolijs, & uberes de trophæo manu
bias agentes, solennes Domino laudis hostias immolaturi, Hierosolymam
reuerteri sunt.

Rex, regniq; principes Ascalonam properant, ut pomeria ciuitatis circa urbem depopulentur: sed promoto
ad amplius proposito, urbem obsident. Caput XXI.

Collata igitur nostris diuinitus uictoria prædicta, erecti in spem bonam,
Domino corda corū dirigente, apponunt unanimiter, cōmunicato tam
minorū quam maiorum consilio, hostes eorum qui in uicino constituti erāt,
quiç̄ nostris sæpius grauia inferebant pericula, Ascalonitas uidelicet, aliquo
modo ledere. Idç̄ uisum est pro tempore expedientius, ut pomeria ciuitati
adiacentia, unde ciuibus multa erat cōmoditas, in manu forti extirpare nite-
rentur, & in ea parte saltem hostes proteruos damnificantur. Iuxta quod pro-
positum collecte unanimiter in manu ualida ante urbē prædictā uniuersæ re-
gni copiæ, arbitratī sufficiens esse, si effectui possent mancipare propositum.
Sed presentib. nostris ante urbē, affuit mirabiliter diuina clementia, quæ eos
ad maiora coepit ex insperato accendere. nam postq; ante urbē nostræ consti-
terant acies, tantus ciues pauor inuasit, quod intra urbem se receperunt certa-
tim, nec inuentus est uel unus, qui extra mœnia nostris se daret obuiā. Vnde
sumpta occasione ex eo quod ita deterriti uidebant (dirigente eos diuina gra-
tia) adjiciunt urbē obsidione uallare. Missisq; nuncij per uniuersos regni fi-
nes, præcipiunt euocari eos qui domi remanserant, ut omnes unanimiter die
præfixa adesse nō differant, ita omnes propositum quale Deus eis inspirau-
rit, operientes. Qui ergo uocati fuerant, gratulabundi & sine mora conueni-
entes, ad eos qui se præcesserāt adjuncti sunt, castra cum alijs circa urbem lo-
cantes. Et ut firmum esset quod aggrediebantur, & de perseverantia in pro-
posito nulli dubitare liceret, iuramentis exhibitis corporaliter se inuicē obli-
gant, quod ante urbem captam, ab obsidione non desistant. Conuocatis igit̄
uniuersis regni uiribus, & populo unanimiter conueniente, dominus Rex,
dominusq; Patriarcha, cum alijs tam secularibus, quam ecclesiasticis regni
principibus, signum Dominicæ crucis uiuificæ & uenerabile secum haben-
tes, ante urbem prædictam felicibus auspicijs octauo Calend. Februarij ca-
strametati sunt. Interfuerunt autem de ecclesiarū prælatis, dominus Hierofo-
lymorum Patriarcha Fulcherus, dominus Petrus Tyrësis Archiepiscopus,
dominus Balduinus Cæsariensis Archiepiscopus, dominus Robertus Nazar-
enus Archiepiscopus, D. Fredericus Acconensis Episcopus, D. Gerardus
Bethleemitarū Episcopus, Abbates etiam nonnulli, Bernhardus etiam de

M ij Tremu

Tremulay magister Militiae templi, & Raymundus magister Domus hospitialis. De principibus autem laicis, Hugo de Hybelim, Philippus Neapolitanus, Hemfredus de Torono, Symon Tiberiadensis, Gerardus Sidonieñ. Guido Berythensis, Mauritius de monte Regali, Raynaldus de Castellione, Galtherus de sancto Aldemaro, qui duo apud D. Regem stipendia merebantur. Ordinatis itaq; & compositis per gyrum tentorijs, & principibus certis congruisq; mansionibus dispositis, ccepto fideliter instant operi, tanto labore debitam deuotè & prudenter impendentes sollicitudinem.

Describitur situs ciuitatis, & commoditas aperitur.

Caput XXII.

Est autem Ascalona una de quinc; Philistij urbibus, in littore maris sita, formā habēs semicirculi, cuius chorda siue diameter, secus littus maris iacet, circumferentiam, siue arcus super terram ad orientem respiciens. Iacet autem tota ciuitas quasi in souea, tota declivis ad mare, aggeribus undiq; cincta manufactis, supra quos moenia sunt, cum turribus frequentibus operi solidō, duritiam lapidis uincente cemento, & nexorū muris debita spissitudine latis, & congrua proportione sublimibus. Verū etiam antemurabilis eadem soliditate fabrefactis, cincta est per gyrum, & communitate diligentius. Fontes autem neque intra murorum ambitum, neque sibi uicinos habent aliquos, sed puteis tum extra, tum inferius, aquas sapidas & ad potum habiles ministratibus abundat. Cisternas quoq; aquarum pluuialium receptiuas, ad maiorem cautelam, ciues interius construxerant nonnullas. Erant autem & in murorum ambitu portæ quatuor, turribus excelsis & solidis diligentissimè communitæ: quarum prima quæ ad orientem respicit, dicitur porta maior, cognomento Hierosolymitana, eo quod urbem sanctam respiciat, habens circa se duas turrem altissimas, quæ quasi robur & præsidium subiectæ uidentur præesse ciuitati. Hæc ante se tres aut quatuor in antemurabilis portas habet minores, quibus ad eam per quosdam anfractus perueniatur. Secunda est quæ ad occidentem respicit, et dicitur porta maris, eo quod per eam ad mare ciuibus pateat egressus. Tertia ad austrū, Gazam urbem, de qua superius fecimus mentionem, respicit, unde & ab ea cognomē ducit. Quarta ad Septentrionem respiciens, ab urbe finitima, quæ in eodem sita est littore, loppensis dicitur. Hæc autem ciuitas situ maris nullam præbente aptitudinem, portum, uel aliquam tutam nauibus non habet uel habuit statio[n]ē, sed littus tantum arenosum, & circa id mare uentis intumescentibus, frētosum ualde, & accendentibus, nisi multa fuerit in mari tranquillitas, ualde spectum. Solum autem exterius urbī adiacens harena est obsitum, agriculturæ nesciens, uinetis tamen & fructiferis arboribus accommodum, exceptis ualliculis in parte septentrionali paucis, quæ in electo fœcundatæ lœtaminc, & aquis irrigatæ puto libis, herbarum & fructuum aliquam ciuibus præstant fœcunditatē. Erat autem in ea ciuitate populus multus, quorū ei qui minimus erat, & ut uulgo dicebatur, etiam recens nato, de thesauris Aegyptij Calyphæ dabantur stipendia. Multam enim & maximā, tam prædictus dominus, quam eius princeps, pro eadē urbe gerebat sollicitudinē: arbitrantes, si illa desiceret, in nostrorū ueniens ditionem, quod nihil restaret aliud, quam ut liberè & sine difficultate accessu nostri principes in Aegyptum descendarent,

rent, regnum uiolenter occupaturi, utebantur ergo ea pro muro, & pro sua liberalitate quater in anno, tam per mare quam per terras ciuiis ministrabant subsidia; ut ea superstite, & nostris circa eam studium cōsumentibus & operam, ipsi optata interim tranquillitate fruerentur. Multis ergo propterea urbi necessaria ministrabant expensis: arma, uictum, & recentem militiam, rectis temporibus dirigentes, ut nostris circa eos occupatis, minor eos de nostrorum suspectis uiribus premeret sollicitudo.

Ordinatur obsidio, & praeſieuntur qui clāſi p̄fint, & qui legiones per iteram moderentur.

Caput XXIII.

HAnc igitur urbem, per annos quinquaginta et amplius, postquam Domini nus terrae promissionis partes reliquas populo Christiano tradiderat, adhuc resistētem, & nostris conatibus æmulam, tandem obsidere conati sunt, rem aggressi arduam, & penē impossibilem. Nam præter id quod muris & antemuralibus, turribus & aggere, armis & uictualibus erat supra omnem opinionem instructa: populum habebat usum & experientiam annorum habentem, in tanta quantitate, ut à prima obsidionis die, usq; ad nouissimum, numerus obsidētium à multitudine oblessorum in duplo uinceretur. Domini nus igitur Rex, dominus quoq; Patriarcha, dominus etiam Petrus, prædeceſſor noster, Tyrensis Archiepiscopus, alij quoq; regni magnates, tam principes quam ecclesiarum prælati, unaq; cum eis ciues urbium singularum, segregatim tabernacula figentes, urbem per terras obſederat. Dominū quoq; Gerardum Sydonensem, unum de magnis regni proceribus, quindecim nam uium rostratarum & ad cursum expeditarum classi p̄fecerant, ut per mare volētibus egredi nihilominus inhiberet egressum. Porrò nostri penē diebus omnibus, nūc equites, nūc pedites, in urbē frequētes dabāt assultus: illi uero occurrentes animosius resistabant, uiriliter pro uxoris & liberis, & quod præcipuum est, pro libertate cōtendentes. Quibus cōgessionibus nūchi, nūc illi, sicut in huiusmodi solet accidere, siebāt superiores: nostri tamen frequenter meliorem calculum reportabāt. Dicebatur autem & in castris tanta esse omnium rerum uenialium, cum commoditate securitas, ut ita se haberet populus in tentorijs et tabernaculis quibuslibet, sicut domi in muratis urbibus se consuerat habere. Vrbani autem cura præcipua locum de nocte custodiens, deputatis alternatim uigilibus, & ipsi maiores uicissim nihilominus custodientes uigilias, mœnia perlustrātes, noctes ex parte plurima trahebāt insomnes. Erant autem & in circuitu murorum, & in turrium propugnaculis locatæ uitrea lampades, opercula habentes uitrea, ignem qui oleo souebatur infuso conseruātes, ex quibus mœnia circumire uolentibus, tanquam die ministrabatur. Nostris quoq; qui in castris erant, pro tempore turmatim deputabant uigiliæ, & iugis non deerat custodia, timētibus ne urbani nocturnis irruptiones in castra facerent: aut Aegypti in eorum subsidium prope rantes, subitis & improuisis incursionibus læderent exercitum: quamuis & circa Gazam in locis pluribus non deerant exploratores, qui hostium aduentum quam citissime possent nunciare.

Secundo obsidionis mense, adest peregrinorum transitus, multis deferens ad opus obsidionis commoditates. Caput XXXIII.

SIc igitur duobus mensibus eodem tenore continuata obsidione, accidit, ut more solito circa Pascha adesset transitus, & peregrinorum adueniret frequentia. Communicato ergo consilio diriguntur de exercitu, qui auctoritate regia tam nautis quam peregrinis redire uolentibus interdicat redditum, & omnes ad laborem & obsidionem Deo tam acceptam promissis inuitent stipendijs, & naues tam maiores quam minores illuc deducat. Factumque est ut subito & intra paucos dies, secundo auctae flatu naues, omnes quotquot illo transitu aduenerant, ante urbem adessent peregrinorum quoque tam equitum quam peditum ingentes copiae nostris expeditionibus se adiungerent, & diebus singulis exercitus augeretur. Erat ergo in castris letitia, & spes fruendi uictoria: apud hostes autem mceror inualescebat & anxietas, & de uitribus dissidentes rarius egrediebantur ad conflictus, licet sepius lacesisti. Frequentibus etiam nuncjs Calypham Aegyptium sollicitant, quatenus matueret procuret subsidium, alioquin in proximo se defecturos significant. Ille uero impiger per principes suos, operis huiusmodi praepositos classē instruit, militiam comparat, armis, uictualibus & machinis, naues excellas onerat, prefectos ordinat, expensas tribuit, moras arguit, & imperat celeritatem. At nostri interea emptis multo precio nauibus, sumptisque ex eis malis uocatis artificibus, castrum ligneum ingentis erigunt cellitudinis, intusque & deforis cratibus & corijs contra incendia & fortuitos casus diligenter muniunt, ut ijs quibus ex eo urbē impugnare mandabatur, tutū posset conferre praesidium. Ex reliqua autem lignorū naualium materia, machinas instruunti, culatorias, quas congruis ad infringenda moenia locant stationibus. Strophas quoque ex eadem cōtexunt materia, quibus impunē ad complanandos aggeres accedebatur. His ergo ritē compositis, considerata quoque ea muri parte, cui castellum nostrum posset applicari facilitus, complanato ex multa parte per praedicta instrumenta prius aggere, magnis clamoribus castrū multo applicant, unde totam eminus erat urbem conspicere, & cum ijs qui in uincis erat turribus, minus experiri. Laborabant porro ciues & instabant operam consumentes, eos qui intus latebāt, quorum studio promouebatur machina, laedere non poterant. Fiebat ergo ciuium concursus ad eam muri partē, quæ castello erat opposita: & qui inter eos erant animosiores, ibi praecepiebant uires experiri, continuum habentes & iuge certamen cum ijs, qui de castello eos impugnabāt. Sed et in alijs eiusdem muri partibus, per loca uaria non deērat conflictus & pugna pertinax, ita ut uix absq; strage dies præteriret ulla, exceptis saucijs, quorum utrinque turba erat plurima. Auditum etiam quorundam in illa obsidione, tam nostrorum quam hostium uirtutem egregiā, factaque memorabilia. Sed nos generalia prosequentes, huiusmodi specialibus non multum damus operam.

Quinto

Quinto mense cl^assis Aegyptiorum ad urbem accessit, multam obse^ssis ciuib^s affe^rrens consolationem.

Caput XXV.

CVm igitur per quinq^z menses continuos, nostri principes in obsidione perseuerassent, hostiūq^z vires attritae uiderent aliquatenus, nostros autē spes solito amplior obtinendi ciuitatem souteret, ecce subito Aegyptiorum cl^assis flatibus acta prosperis, cōparuit. Quam uidentes Ascalonitae, uoces cum manibus tendunt ad sidera, & magnis intonant clamoribus, nostris recedendum esse, aut in proximo pereundū. Gerardus uero Sydoniensis, qui nostrae cl^assi praeerat, uidens hostium exercitum ad urbē accedere, cum paucis quos habebat galeis, tentans occurrere & impedire accessum, multitudo nē ueritus, terga uertit, fuga uitæ consuens & saluti. At uero cl^assis hostium ad urbem accessit intrepida, ciuib^s optatam deferens cōsolationem. Erant porro in eadem classe, Galeæ, ut dicitur, septuaginta, & aliæ naues, uiris, armis & uictualibus usq^z ad summum oneratae, & cinctæ, & ingentis magnitudinis, quæ omnis in subsidiū urbi prædictæ princeps miserat Aegyptius. Hi denuo tanquā reparatis uiribus, & de subsidio præsumentes, nostris rediuiua coeperunt hostes inferre certamina, solito proteruius & frequentius conflictus appetentes: ciues tamen cautius, quibus nostrorum nota erant negotia; rudes uero, et qui recenter uenerant, gloriæ cupidi, ut vires ostentarent & audaciam, dum incaute negotiantur, occumbunt frquentius, quo usq^z & ipsi nostrorū constantiam experti sunt, didiceruntq^z parcus irruere, & modestius irruentium impetus sustinere.

Constantia Antiochenorum Principissa Raynaldo de Castellione nubit. Noradinus quoq^z regnum

Damascenorum occupat uolenter. Almaricus Sydonensi preficitur

ecclesie.

Caput XXVI.

DVm^z hæc circa Ascalonā in castris geruntur, domina Constantia, domini Raymudi Antiocheni principis uidea, licet multos inclytos & nobiles uiros, eius matrimonium appetentes, more scemineo repulisset: Raynaldus de Castellione, quendam stipendiarium militem, sibi occulte in maritum elegit, noluit aut uerbum publicari, quo ad usq^z D. Regis (cuius erat cōsobrina, & sub cuius protectione principatus uidebatur cōsistere) interueniret auctoritas & consensus. Festinauit igitur prædictus Raynaldus ad exercitū, & uerbum D. Regi cōmunicans, sumpta eius connuentia, Antiochiā rediens, prædictam duxit in uxorem principissam, non sine nūltorum admiratione, quod tam præclara, potens & illustris scemina, & tam excellens uxor, uiro militi quasi gregario, nubere dignaretur. Interea Noradinus, uir prudēs & circumspectus, audiens quod mortuus erat Ainardus sacer eius, Damascanæ princeps militiæ & regis procurator negotiorum, qui suis conatibus plurimum semper restiterat: uidensq^z dominum Regem Hierosolymorum, omnemq^z regni eius militiam, circa Ascalonam iamdudum occupatā, arbitrans quod non facile obsidionem desereret, ut Damascenis contra se auxilium postulantibus ministraret, sumpta ex tempore occasione, ad partes cum ingeniti militia accessit Damascenas, quasi regnum uolenter occupatus. Vbi fauentibus & ultrō munus dantibus Damascenis, Regem eorum dissolutū & uita regno priuat, & uagum & profugum super terram fugere compulit in

lit, in orientem. In quo facto, nostra nihilo minus deterior facta est conditio-
nam pro uiro impotente, & qui pro sua debilitate nostris erat obnoxius, ea-
tenus, ut tanquam subiectus, annua tributa persolueret, durior nobis ap-
positus est aduersarius. Nam sicut regnum in seipsum diuisum, iuxta uer-
bum Saluatoris, desolabitur: sic unita sibi plura, robur ex mutuo solent al-
sumere, & in hostes consurgere fortiora. Capta itaque Damasco, & sub-
acta regione uniuersa, uolens Ascalonitis opem, qualem poterat, de remo-
to conferre, urbem Paneadensem, in nouissimis regni finibus sitam, de no-
strorum presumens occupationibus, obsidet: ut in obcessorum auxilium re-
uocati, oblidionem circa Ascalonam desererent, & infecto negotio redi-
re compellerentur. Sed prævia Domini misericordia, à ipse tanta decidens,
neutrum obtinuit, nam ipse circa obcessam ciuitatem nihil profecit, & no-
stri opitulante domino Ascalonam obtinuerunt. In hac oblidione, mor-
tuo domino Bernhardo, bonæ memoriae Sydoniensi episcopo, substitu-
tus est Almaricus, piæ in Domino recordationis, Abbas Canonicorum
regularium, ordinis Praemonstratensis, in eo loco qui dicitur sancti Aba-
cuc, siue sancti Ioseph, qui cognominatus est ab Arimathia, uir simplex acti-
mens Deum, & egregiæ conuersationis: qui in ecclesia Liddensi, per ma-
num domini Petri fœlicis memoriae, Tyrensis Archiepiscopi, munus confe-
cationis dicitur recepisse: quoniam ab urbe obcessa, nulli longius abscede-
re dabatur licentia.

Qui in oblidione sunt, urbem instanter impugnant. Cives machinam exteriorem nituntur excurrere.

*Murus ciuitatis ex parte corruit. nostri uolentes ingredi, ex parte pereunt: noi-
ster exercitus desperat.*

Caput XXVII.

In terea qui in expeditione erant, cœpto cum multo instantes negotio, non
cessant urbem obcessam assidue impugnare, & circa eam portam, quæ
Maior dicitur, congressiones innouare ciuibus ualde periculosas, tormentis
nihilominus iaculatorijs turre ac moenia debilitare: & intra urbem, non
sine strage multa, funditus dissoluere, immisis magnis molaribus, domi-
cilia. Qui uero in castello ad eius custodiam deputati erant, tantas ciuibus,
non solum ijs qui in turribus & in muris resistebat, uerùm ijs etiam, qui per
urbem necessitatibus tracti, discurrere cogebatur, arcubus & sagittis infe-
reabant molestias, ut earum respectu, quicquid alibi ciuibus inferebatur, le-
ue iudicaretur, & quamuis durum esset, tolerare. Vnde communicato in-
ter se consilio, eorum maximè expertentes operam, quibus maior in eiusmo
di uidebatur experientia, proponunt, ut quocunque periculo, quocunq; ci-
uium discrimine, interiectis inter murum & castellum lignis aridis, aptam
ignibus materiem & somitem præstare uolentibus, procurato undique oc-
cultè incendio, concremaretur: alioquin nec spes salutis, nec spes resistendi
sit oppressis, & usq; ad summū afflictis, uidebatur. Surgentes igitur eorum
exhortationibus quidam uiri fortes, uiribus & animo præstantiores, ci-
uium suæ præferentes salutem, obiectant se periculis, ligna ad eam partem
muri, quæ castello erat vicinior, comportantes, & in locum qui mediis ui-
debatur inter murum & machinam prouidentes exterius. Composita por-
tu lignorum strue maxima, & quæ uidebatur ad incendium castelli suffice-
re, pli-

re, picem desuper infundunt, oleum quoq; & liquamen, & cætera huiusmodi, 1153. *afra lema
di incendiorum irritamenta, quæ solent ignibus præstare fomitem. Igne igitur immisso, obſide tur
te incendio suscitatus est uentus ab oriente uehemens, qui totas incendiū ui-
res, in murum ciuitatis flatu uehementi contorsit. Ventus igitur uehemen-
tia sua, flamas in murum incendiaq; impellēs, tota nocte illa per iugem fla-
tum incendium continuans, murum usque in fauillam decoxit. ita ut mane-
facto, circa diei crepusculum, ab una turri, usq; ad conterminam, totus cor-
ruerit funditus, ita quod ruinæ sonitus totum cōmouit exercitum: decidens
autem tanto pondere castello illis est, ut cui non nocuerunt incendia, mu-
ri casus de principalibus membris quædam confringeret, & eos qui in eius
soljs & pro tectis excubias procurabant, paulò minus ad terram deficeret.
Excitus igitur ad hunc sonitum uniuersus exercitus, arma corripiunt, ad
partes illas conuolant, quasi patefacto diuinitus aditu, protinus intratu-
ti. At magister Militiæ templi, Bernhardus de Trenellape, cum fratribus
suis multo ante præuenientes, aditum occupauerunt, neminem nisi de suis
intrare permittentes: eos autem hac intentione dicebantur arcere, quate-
nus primi ingredientes, spolia maiora & ubiores manubias obtinerent.
nam in uolenter effractis urbibus, id haec tenus apud nos pro lege obti-
nuit consuetudo, ut quod quisque sibi ingrediens rapit, id sibi & hæredibus
suis perpetuò iure possideat. Poterat autem omnibus indifferenter ingre-
dientibus, & mancipari ciuitas, & uictoribus spolia sufficere. Sed de ui-
ciata radice & peruersa intentione opus prodiens, rarum est ut bono fine
claudatur: quia*

Non habet euentus sordida præda bonos.

Dum ergo cupiditate rapti, ad prædæ participium, renuunt habere consor-
tes, in mortis periculo, meritò reperti sunt soli. Ingressos igitur ex eis circi-
ter quinquaginta, cæteris subsequi non uolentibus, ciues prius de uita sol-
liciti, & extrema omnia sustinere sine contentione parati, uidentes eos pau-
cos, resumptis uiribus & recepto animo, eos gladijs excipiunt, & interce-
ptos obtruncant. Iunctis igitur iterum agminibus, quasi uiribus renatis, &
armis quæ quasi uicti deposuerant, resumptis, ad eam partē unanimiter con-
uolant, qua murus deciderat. Trabes itaq; immensæ magnitudinis & ligna
ingentia, quorum illis ex nauibus multa erat copia, contexentes, hiatum re-
plent, obturant aditum, & locum certatim faciunt imperuincibilem. Cōmu-
nitatis etiam turribus, quæ ex utroq; latere uicinæ fuerāt incendio, quas incen-
diorum importunitatem ferre non ualentes, dereliquerant: bella regnant, ad
congressus iterum accinguntur, nostros ultrò prouocant ad prælia, tanq; ni-
hil omnino aduersitatis perpessi. Qui autem in castello erāt, scientes se bases
habere minus solidas, & quod ab inferiore parte lēsa esset in spōdis solidiori
bus machina, minus proterue instabat, nō multū de eius soliditate prelumē-
tes. Illi autem interemptorum corpora in nostram confusionem, super mu-
rum in propugnaculis funibus suspendētes, nostris insultabant, letitiā quam
mente conceperant, uerbis & uiribus exprimētes. sed huius gaudij extrema
luctus occupat: & que sequuntur manifestè indicant, quām uere dicatur, an-
te rui-

te ruinam exaltabitur cor. Nostrī uero uice uersa, mente consternati, & animi mōrōe confecti, & cordis amaritudine, de uictoria diffidunt, pusillanimes effecti.

Iterum confortantur nostri, & ad continuandam obsidionem animantur, insisteres animosius.

Caput XXVIII.

IN terea dominus Rex, casus acerbitate perterritus, principes conuocat, & corām posita uiuifica cruce (nam in eius tabernaculo cōuenerant) præsentibus domino Patriarcha, domino quoq; Tyrensi Archiepiscopo, & alijs ecclesiārum prælatis, quid in tanta rerum uarietate sit opus, quærerit sollicitus. Illis uero sub Dei timore constitutis, & cum multa anxietate deliberantibus, facta est uotorum dissonantia, & deliberantium quasi bipertitū desiderium. Alij nanq; de obtinenda urbe diffidentes, longo se tempore operam ibi inutiliter consumpsisse asserebāt, militiam ex parte cecidisse, principes saucios, ac peremptos, expensas desicere, ciuitatem inexpugnabilem, ciues eius bonis omnibus abundare, eorum uires reparari sæpius, nostras uero desicere: prætendentes, redditum persuadebāt. Alij uero quibus mens erat sanior, per seuerandum adhuc esse in proposito, et de domini misericordia sperandum, qui non soleat relinquerē sperantes in se, pia longanimitate hortabātur: propōnentes parum esse, quilibet negotia habere bonum principium, nisi & simili sine claudantur. Dicunt etiam multum temporis & expensarum plurimum impēdisse: sed spē fructus uberioris, quem Dominus & si differre, non tamen auferre uidebatur, cecidisse suos aiunt. sed tamen spes erat, ut melior rem inuenirēt resurrectionem: fidelibus esse promissum, Tristitia uestra uertetur in gaudiū. & iterum: Quodcunq; petieritis, sicut uobis, asserebant. Hac & similia allegantes, redditum dissuadebant. Et ut in proposito tanquam uiri fortes perseuerarēt, monere nitebātur. Priorem sententiā penē omnes Principes laici souebant: Rexq; tædio casuum aduersorum in eam proclivior nitiebatur. In opposita sententia dominus Patriarcha, dominus quoq; Tyrensis erat, cum clero, consortem habētes dominum Raymundum magistrum hospitalis, cum fratribus suis. Sic igitur eis ab inuicem dissentientibus, & uaria pro utracq; parte allegantibus, affuit presens diuina clementia, quæ D. Patriarchæ sententiam, quæ maioribus iuuabatur meritis, & ampliore nitebatur honestate, omnibus fecit complacere. Proponunt igitur unanimiter, recurrendum esse ad Dominum, & implorato de cœlis auxilio, in eo quod cœperant perseuerandum, quoad usq; uisitaret eos oriens ex alto, & labores eoruū clementer respiciat. Redeuentes itaq; in idipsum unanimiter, arma corripūt, perstrepunt tubis, & lituis, & uoce præconia ad pugnam populum excitant uniuersum. Illi uero peremptorum fratrū ulcisci affectantes iniurias, solito ardenter ante urbem conueniunt, & hostes ad prælia audissimè prouocāt: intueri enim erat, nostrorum acies tanquam nihil damni pertulissent, aut recentibus uterentur uiribus, exterminato furore, in hostes irruere & impetus inferre solito uehementius, ita ut mirarentur hostium cunei, & in nostris, ui- rium augmentum insuperabile, & instandi stuperent perseueratiā. cumq; ipsi pari tentarent inlistere conatu, frustra irruentes, non poterant nostrorum tolerare instantiam aut gladios declinare. Certatum est ergo die illa, uiribus

uiribus longè disparibus: sed tamen tam equitū quam peditum copiæ, de hostiis ibi triumphantibus, palmam undiq; reportabant. Facta est igitur strage hostium maxima, & recompensata est mensura supereffluente, quam nostris nudiustertius passi erant, iniuria. Non erat in ciuitate familia, quam luctus domesticus & familiaris non premeret anxietas. Induta est ergo confusione ciuitas, & comparatione præsentis periculi leuia uidentur præterita. A prima enim obsidionis die, usq; in præsentem, nunquam paria damna receperant, nec similis illis acciderat iactura. Consumpto enim militiæ robore, & urbis moderatoribus interemptis, defecerat consilium, uirtus elanguerat, & omnis spes euauerat resistendi. Factumq; est quod de publico consilio missi sunt quidam de primoribus populi, pacis interpretes, & inducias à domino rege postulantes ad tempus, ut datis nostrorum, receptis suorum defunctorum corporibus, liceat utrisque pro more suo debitum funeribus exhibere exequias, & supremum honorem impendere. Placuit itaq; nostris postulata conditio: receptacq; suorum corpora, cum exequiarum solennibus, commen-
dant sepulturae.

Ascalonite desperant, & de communi consilio ad dditionem inclinantur.

Caput XXIX.

AScalonitis uero, postquam præsentem suorum stragem conspexerūt, & in ante magnam, quam exercuerat in eos Dominus: renouatus est dolor, anxiatus spiritus, & præ doloris immanitate, eorum interius liquefactæ sunt anime. Et ut nihil eis ad cumulum deesset malorum, accedit eadem die, ut quadraginta fortibus ex eis trabem ingentis magnitudinis, ad locum ubi necessarium uidebatur deferentibus, lapis ingens de nostra missus iaculatoria machina, casu super trabem decideret, & quotquot oneri suberant depositando, omnes simul cum ea trabe contereret. His ergo pressi molestiarū ponderibus, & in amaritudine positi, eos qui residui erāt ex patribus plebs cōuocatum lachrymis et gemitu in unum collecta, ita ut nec matres decessent, paruulos ad ubera tenentes; nec senes ualetudinarj, quibus uix supremus in præcordijs hærebat spiritus. Vbi per disertos & prudentes uiros de communī omnī consilio habitus est ad populum uniuersum huiusmodi sermo: Viri Ascalonitæ, qui habitatis intra portas istas, nostis, & nemo nobis melius, q; periculosa & difficile cum populo isto ferreo, & in proposito nimis pertinaciam per annos quinquaginta luctam habuimus: experimentis quoque compertū habetis, quoties in acie patres nostros fuderint, & quoties loco parentum cōtra eos bella reparauerint rediuiua, iniurias propulsare, & locum hunc, unde originem traximus, cum uxoribus & liberis, & quod maius est, libertatem conseruare cupientes. Quinquagesimus hodie quartus annus agitur, ex quo populus iste nobis tam molestus, ab extremis Occidentis partibus ad nos ascendēs, à Tarlo Ciliciæ usq; in Aegyptum, uniuersam regionē manu forti uiolenter occupauit: sola hæc ciuitas prædecessorum nostrorum meritis & uirtute, in medio tantorum usque in præsentem diem indeficiens substituit aduersariorum. que tamen hactenus passa est, respectu imminentium, minima aut nulla iudicari possunt. Et nūc quidem resistendi animus in nullo nobis remissior est, sed attritus exercitus, consumptæ copiæ, laboris pondus intolerabile, hostium peruigil & nimium pertinax multitudo, continuæ tam

N animorum

animorum quam corporum molestiae uires negant, & protrahendi negotiū imminuunt facultatem. Vnde patribus uidetur, si & uobis ita uisum fuerit, instanti tempori, & præsentibus miserijs expedire, ut missis nuncijs pro uniuerso populo ad potentem istum regem, qui nos obsidet, tentemus exitum liberum cum uxoribus & liberis, seruis & ancillis, & omnimoda supellestile, conditionibus interpositis impetrare, & ei quod gementes dicimus, urbem resignare, ut tantis malis finem imponamus.

Missis de maioribus ciuitatis ad regem, Ascalonite obtinent liberum cum uxoribus & liberis, & omni substantia exitum, & urbem resignant. Caput. XX. X.

VIls est autē sermo hic in oculis omnium bonus, & cum magnis clamoribus, sicut in huiusmodi fieri solet, esse approbatus. Delecti sunt de omni populo uiri prudentes & discreti, reuerendē senectutis argumenta portantes, qui præordinatas ad dominum Regem & principes eius deferant conditiones: quibus extra portam egressis, sumptis prius inducijs, & accedendi licentia, dominum Regem adeunt. Factaque eis uniuersorum principum (sicut expetierant) copia, uerbum proponunt, placitas exponentes ex ordine conditiones. Quibus iussis ad tempus egredi, Rex cum principibus habito consilio, quid singulis uideatur diligenter exquirit: illi autem præ gaudio erumpentes in lachrymas, oculos cum manibus tollentes ad sidera, uberes creatori agunt gratias, quod indignis tantā dignatus est conferre sui munera largitatem. Reuocatis igitur nuncijs, datum est illis de communi responsum: Placere conditiones interpositas, si tamen infra triduum subsequens, uniuersam expedierint ciuitatem. Quod illi approbantes, ut robur pacis magis accedat, iuramenta sibi exigunt præstari, quibus per manum domini Regis & electorum principum corporaliter, & cum solennitate præstitis, quod bona fide, sine dolo malo factorum tenor prædictorum conseruaretur; datis prius oblidibus eis, quos nominatim Rex expetierat, ad propria lœti sunt reuersi, secundū adducentes quosdam de nostris milites, qui uexilla Regis super eminentiores ciuitatis turres in signum uictoriæ collocarent. Postquam autem exercitus noster cum summo desiderio id expectans, uexilla regia in turribus sublimioribus confexit, factus est exultantis populi clamor ingens, cum lachrymis usque ad sidera, uoce consona laudantium, & dicentium: Benedic̄tus Deus patrum nostrorum, qui non deserit sperantes in se. & benedic̄tum non men maiestatis eius, quod est sanctum: quia uidimus mirabilia hodie. Factū est autem, ut cum per totum triduum ex compacto haberent inducias, nostrū formidantes præsentiam, infra biduum compositis sarcinis, cum uxoribus & liberis suis, seruis & ancillis, & supellestile omnimoda accincti, ad iter egressi sunt. Quibus dominus Rex duces itineris concedens, usq; Laris, ciuitatem antiquam, sitam in solitudine, iuxta pactorum tenorem, dimisit in pace. Dominus autem Rex, dominus quoque Patriarcha, cum cæteris regni principibus, & ecclesiarum prælatis, una cum uniuerso clero & populo, præuicio ligno Dominicæ crucis, cum hymnis & canticis spiritualibus urbem ingressi, in præcipuo eorum & eximij decoris oratorio, quod postmodum in honorem Pauli apostoli consecratum est, crucem Dominicam intulerunt. Vbi celebratis solenniter diuinis, post gratiarum actiones, in hospitia sibi deputata

Putata se recipientes, letum & seculis memorabilem egerunt diem. Intra pa-
cos autem dies, dominus Patriarcha ordinans ecclesiam, certum numerum
Canonicorum ibi, & eis certa stipendia (quae præbendas vocant) instituit.
Episcopum quoque quendam Absolonem, Dominici sepulchri Canonicum
regularem, reclamante multū, & id fieri interdicente, Geraldo Bethleemita
episcopo, ordinavit. Postmodū uero causa per appellationem ad Romani
Pontificis audientiam delata, obtinuit prædictus Bethleemita episcopus, eo
excluso quem D. Patriarcha ibi consecraverat, Ascalonitanā ecclesiam, cum
possessionibus suis, sibi & ecclesiæ Bethleemiticæ iure perpetuo possidendā.
Rex autem tam in urbe, quam in suburbanis, matris consilio, benemeritis,
& quibusdam etiam precijs interiuētu, possessionibus & agris in funiculo di-
stributis, ciuitatem fratri suo, adolescenti, domino Almarico Ioppensi Comi-
tiliberaliter concessit. Capta est ergo prædicta ciuitas, anno ab incarnatione 1154 in auggusto
Domini millesimo centesimo quinquagesimo quarto regni uero D. Baldwi-
ni regis quarti, anno decimo, mense Augusto, die mensis duodecimo. Acci-
dit autem miseris Ascalonitis proficiscentibus, & descendantibus in Aegy-
ptum, casus miserabilis. Nam discedentibus ab eis regis hominibus, qui dati
erāt euntibus duces itineris, & ut nemo eos molestaret, ad tutelam, Nooqui
nus quidam, Turcus genere, armis strenuus, sed peruersis moribus & insi-
delis, qui apud eos laborum particeps, stipendia moerēs, diu militauerat: fin-
gens se profectionis eorum & descensionis cōsortem, ubi uidet eos ducibus
destitutos, spreta fide, humanitate contēpta, irruit super eos, & ablatis spolijs
discedens, errabundos dimisit in solitudine.

LIBER DECIMVS OCTAVVS.

*Raynaldus de Castellione, princeps Antiochenus, dominum Patriarcham Antiochenum igno-
miniose tractat. ille in regnum confugit. Oritur fames ualida super
terram. Caput I.*

 Nterea Raynaldus de Castellione, qui D. Raymundi, princi-
pis Antiocheni uiduam duxerat, de quo facto superius dixi-
mus, uidens quia domino Patriarchæ factum non multum
placuit ab initio, & adhuc in eodem perseverabat, suspectas
eius omnes habebat uias. Ille autem tanquam uir & ditissimus
& potens, & supremæ auctoritatis, liberè satis, tam de eius persona, quam de
eius actibus, tum in secreto tum in publico sepius loquebatur. Erat autem non
nulli, sicuti in talibus frequenter solet cōtingere, qui huiusmodi uerba odio-
rum somitem quærentes reportabant: unde motus in indignationē & iram
inexorabilem princeps, domino Patriarcha violentas iniecit manus, & ausu-
diabolico captum, in castellum quod ciuitati Antiochenæ supereminet, igno-
miniose deduci fecit: quodque satis uidetur abominabile, sacerdotem longæ-
uum, Petri Apostolorum principis successorem, uirum ægrotatiuum, per-
petuō infirmantem, nudo capite, & melle delibuto, per diem æstiuum in sole
feruentissimo cōpulit sedere, nemine contra solis importunitatē præbente re-
medium, uel gratia pictatis muscas abigente. Hoc audiens D. Rex Hieroso-
N ñ lymorum

lymorum, in stuporem raptus, uiri dementis admirantis insaniam, & præ admiratione in seipso deficiens, missis uenerabilibus nuncijs, domino Friderico Acconense episcopo, domino Radulpho eius cancellario, per literas dirigit, & autoritate regia prædictum dementem corripit, & à perpetrata redire monet insaniam. Ille autem uisis nuncijs, & regiis perfectis apicibus, postquam cum multis affecerat contumelijs, remisit liberum, bonis etiam quæ ab eo & suis uiolenter rapuerat restitutis. Tandem uero dominus Patriarcha Antiochenam deserens dicecesim, in regnum se contulit Hierosolymorum. Vbi a domino Rege & eius matre discretissima, domino quoq; Patriarcha, & regni uniuersis episcopis benignè habitus, per aliquot mansit annos. Facta est autem anno sequenti fames ualida supra uniuersam terram: & iratus est nobis Dominus, omneq; firmamentum panis contrivit, ita ut tritici modius aureis quatuor uenderetur. Quod nisi fuisset frumenti copia, quæ in urbe Ascalonitana, ea occupata inuenta est, fame regionem oppugnante, populus penè deperisset uniuersus. Sequentibus tamen annis, ex quo regio Ascalonæ adiacens, quæ annos quinquaginta metu hostilitatis inculta iacuerat, postquam agricolarum curam sensit, & populus regionis metu hostium propulsato liberè terram exercere potuit, tanta uniuersum regnum repleuit ubertate, ut omne quod effluxerat tempus, habita comparatione ad præsens, iejunum & sterile meritò quis posset appellare. Diu enim culturæ nescia, uomeris usum non sustinens, integris in se subsistens uiribus, postquam rusticam sensit adesse sollicitudinem, credita semina, cum foenore multiplici, & fructu sexagesimo reportauit.

Defuncto Anastasio, substituitur ei Hadrianus. Imperator Fridericus Rome coronatur. Inter dominum Papam & regem Siciliæ Vilhelum graues oriuntur
inimicitia. Caput II.

DVm hæc in partibus geruntur Orientalibus, Romæ defuncto domino Anastasio Papa quarto, substitutus est ei dominus Hadrianus tertius. hic Anglicus natione, de castello sancti Albani, apud Auinionem ciuitatem prouincie, in Arelatensi dioecesi, Abbas fuit Canonicorum regularium in ecclesia sancti Ruffi: unde ad ecclesiam Romanam à domino bonæ memorie Eugenio uocatus, in episcopū Albanensem ordinatus est, Nicolaus nomine. Hic defuncto domino Anastasio, qui prædicto D. Eugenio successerat, de Noruegia occidentali, & ultima prouincia, ad quam missus fuerat ab eodem legatus, electioni intersuit, & à clero & populo unanimiter electus est, & Hadrianus appellatus. Cötigit autē eodē anno, quo D. Fridericus Theutonicus rex, nondum tamē Imperator, in Italiam cum infinita suoru manu descendedet, et Dertona una ex urbibus Lombardie, quam diu obsederat, subacta, Romam uenire, & ibi coronari disposuerat. His aut diebus, inter D. Papam Adrianū (de quo prædiximus) & regē Siciliæ D. Vilhelum, domini Rogerij bonæ memorie filium, graues ex causis quibusdam ortæ erant inimicitiae, & in guerram noxiā rex prodierat, ita ut sententiā excōmunicationis D. Papa in eum iaculaeret. Dominus tamen Fridericus (de quo prædiximus) propositū urgēs, accelerato itinere, infra paucos dies de Lombardia Romā uenerat, ita ut subitus eius aduetus D. Pape, & uniuersæ ecclesiæ Romæ suscepit.

1156

spectus esset admodum. Tandem per internuncios pacis ordinatores, inter-
positis conditionibus solitis, in ecclesia beati Petri solēniter ex more sexto Ca-
lend. Iulias coronatus est, & Augustus appellatus: inde subsecuto triduo, am-
bo sub ciuitate Tiburtina, in loco qui dicitur ad pontem Lucanum, festo die
apostolorum Petri & Pauli, ille diadematè decoratus, hic summi pontifica-
tus singularia habens insignia, iunctis agminibus, exultantibus clero & po-
pulo præcesserunt laureati. Vnde post diei festi consummationem, in bona
pace diuisi abinuicem, dominus Imperator properauit ad partes Anconita-
nas, quo eum imperij cura trahebat: domino Papa circa partes Romanas,
in montanis urbibus moram faciente. Interea rex Siciliæ Beneuentanam ur-
bem, ecclesiæ Romanæ familiare domicilium, principibus suis mandat obsi-
dere, & urgentissimis angustijs eius præcipit arctari habitatores. quod uerbū
dominus Papa moleste ferens supra modum, uicem ei æqua lance uolens in-
fundere, principes proprios contra eum nititur armare: nec in ea parte frau-
datus est à desiderio suo. nam potentissimum regni sui comitem, eiusdem
regis amitæ filium, Robertum uidelicet de Bassuilla, cum multis alijs uiris
nobilibus, quibus auxilium consiliumq; Romanæ ecclesiæ perpetuò non de-
futurum pollicebat, contra eum insurgere persuasit. Exules quoq; quos tam
ipse quām pater eius de regno ejiciens, bonis fecerat extorres paternis, ui-
ros inlytos, & in armis potentes, dominū uidelicet Robertum de Surrento,
principem Campanum, Comitē quoq; Andream de Rupe canina, & alios
multos exhortationibus suis prouocauerat, ut in regnum redirent, & ad iure
hæreditario sibi debitas accederent possessiones, Romanam ecclesiam eis in
perpetuum non defuturam, in uerbo pontificali spondens eis firmissime.
Vtruncq; nihilominus, Imperatorem uidelicet Romanorū, Constantinopo-
litani, alterum ore ad os, et manifeste, qui adhuc erat in Italia, alterum uero
per literas, sed occulte ad occupandum Siculum regnum sollicitat.

*Inter dominum Papam & fratres Hospitalis questiones oriuntur de decimis, & quibusdam iniuriis, que
ab eis ecclesijs inferebantur. Caput III.*

Sic igitur dum in Italia turbantur tam ecclesiæ quām regni Siculi negotia,
non fuit quoq; tractus Orientalis noster absq; turba. Nam per idem tem-
pus, urbe Ascalonitana diuino fauore Christianis restituta, cum regni satis
prosperè procederent negotia, lœtis frugibus, cœpit homo inimicus superse-
minare zizania, & à Domino præstitæ inuidere tranquillitati. Raymundus
enim magister domus Hospitalis, unà cum fratribus suis, eodē spiritu reple-
tis, licet aliás uir religiosus & timens Deum crederetur, tam domino Patri-
archæ, quām cæteris ecclesiariū prælatis, multas tam super Patriarchali iure,
quām super iure Decimationū, cœperunt inferre molestias. nam à suis episco-
pis excommunicatos, uel nominatim interdictos, & ob sclera sua separatos
ab ecclesia, ad diuinorum celebrationem, passim & sine delectu recipiebant,
ægrotis eisdē & uiaticum & supremam uncionem, mortuis uero sepulturā
non negabant. Ob enormia uero cōmissa, si quando silentium ecclesijs uni-
uersis, uel alicuius ciuitatis, uel cuiuslibet municipij imponebatur, hi primū
& campanarum pulsatione, & uociferatione solito maiore interdictos popu-
los ad diuina uocabat, ut oblationes & cæteras obuentiones matricibus ec-

N iij clesij

desijs debitas, ipsi haberent, & alijs lugentibus, soli ipsi lætarentur. Obliti illius uerbi egregij prædicatoris: Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Sacerdotes suos nec admittentes iuxta sanctorum antiquam sanctiō nem decretorum, locorum episcopis præsentabant, ut cum eorum conscientia in suis diocesibus diuina celebrarent, nec ab iſc̄tientis siue iuste siue iniuste, hoc notum faciebant episcopis. De prædijs autem suis, & uniuersis redditibus, quocunq; iure ad eos deuolutis, omnino decimas dare negabant. Hæc omnium querela aduersus eos pontificum, hæc iactura omnibus Cathedralibus ecclesijs, ubiq; ab eis irrogabatur. specialiter autem domino Patriarchæ, & sanctæ Hierosolymorum ecclesiæ, hanc Christianis omnibus odiabilem inferebant iniuriam. nam ante sanctæ Resurrectionis ecclesiæ ianuas, in ipius contemptum & contumeliam ecclesiæ, ædificia cœperunt erigere multo sumptuosiora, & sublimiora plurimum, quam illa habet ecclesia, quæ domini Saluatoris in cruce dependentis precioso dedicata est sanguine, & ei post crucis patibulum in seipsa gratissimam præstitit sepulturam. Insuper quotiescumq; dominus Patriarcha de more, ut ad populum loqueretur, ad locum in quo mundi Saluator pro salute nostra peperit, & totius orbis celebrata est apud eum copiosa redemptio, ascendebat, ipsi ut eius actibus & dispensationi sibi creditæ aliquid præstarent impedimentum, pulsatis canpanis tot, tantis, tamq; studiosè, & tam diu, ut nec D. Patriarchæ sermo sufficeret ad clamandum, nec populus eum licet multum laborarem audire merebatur: cumq; super huiusmodi temeritate sèpius conquereretur dominus Patriarcha, ad ciues, & eorum præsentibus argumentis depræhenderetur malitia, conuenti à pluribus, incorrigibiles inuenti sunt, comminantes etiam se aliquando grauiora molituros. Quod & factū est. nam usq; ad eam temeritatem ausu diabolico & spiritu furoris concepto, peruererūt, ut armis correptis, tanquā in domum alicuius gregarij, irrumperent in prædictam Deo amabilem ecclesiam, & sagittas tanquā in speluncam latronum iacularentur multas, quas postmodum collectas, & redactas in manipulum, ante locum Caluarie, ubi crucifixus est Dominus, sive dependētes, & nos ipsi uidimus, & alijs uiderūt infiniti. Huius autem tanti mali, & primitiū originem Romanæ ecclesia, licet fortasse nesciens, nec multo ponderas libramine, quid ab ea peteretur, diligenter considerantibus, uidet intulisse. nam locum prædictū, à domini Patriarchæ Hierosolymitani iurisdictione, cui diu & meritò subiacuerat, emancipauit indebet: ut nec ad Deum timorem, nec ad homines, nisi quos timent, habeant reuerentiam. Nec tamen omnes uno iudicio & sublata discretionis differentia, in hanc Deo odibilem, & uiciorum matrem omnium, inuoluimur superbiam, credentes uix posse cōtingere, ut in tanto corpore omnes eodem gradiantur itinere, & sit nulla differētia meritorum. Ut autem, ex quo in modico iactu seminis, tantum locus memoratus cœperit incrementum, quamq; indebet contra Dei ecclesias recalcitrauerit, & usque hodie recalcitrare non definit, sumpto aliquantulum altius exordio, præsentis duximus mandandum historiæ, ueritatis regulam omnino, auctore Domino, non prætermittentes.

Deserbitus

Regno Hierosolymorū cum uniuersa Syria & Aegypto, etiā cum adiacētibus prouincijs peccatis nostris exigentibus, in manus hostiū nominis & fidei Christianæ, secundū quod antiquę tradūt Historiæ, deuolutis, quod tempore domini Heraclij, Romanorū Imperatoris, inualeſcentibus contra eum Arabiæ populis, certū est accidisse: non defuerūt de Orientalibus multi, qui loca sancta, licet in manus hostiū potestateq; redacta, aut deuotionis, aut cōmerciorum, aut utriusq; gratia uisitarēt aliquoties. Inter eos aut qui negotiationis obtentu, de occidentalibus per illa secula, loca prædicta adire tenauerunt, fuerunt uiri de Italia, qui ab urbe quam incolūt dicuntur Amalphitani. Est aut Amalphia ciuitas inter mare et montes eminentissimos cōstituta, ab oriente habens urbē nobilissimā Salernū, uix septem miliarib⁹ maximo ab ea distante itinere: ab occidente uero Surrentū, et Neapolim Vergilianā: ab Austro uero Siciliā, ducentis miliaribus plus minus ue modico, remotā, Tyrrheno mari interiacente. Huius regionis habitatores, ut prædiximus, primi merces peregrinas, & quas oriens prius nō nouerat, ad suprà nominatas partes lucri faciendi gratia inferre tentauerunt: unde & optimas cōditiones apud illarum partium præsides, pro rebus necessarijs quas inferebat, & sine difficultate accessum, & populi nihilominus gratiā merebantur. Possidebat illis diebus princeps Aegyptius uniuersas maritimas regiones, à Gabulo ciuitate, quæ sita est in littore maris iuxta Loadiceā Syriæ, usq; in Alexandriā, que est nouissima ciuitas Aegypti. Et per præsides singulis ciuitatibus deputatos, imperiū suum latè reddebat formidabile. Prædicti uero Amalphitanī tam regis quam principum suorum plenam habētes gratiam, loca uniuersa, quali negotiatores & tractatores utiliū, tanquam merces circumferendo, confidenter poterant circuīre. unde & traditionū paternarū non immemores, & fidei Christianę loca sancta, quoties opportunitas daba, uisitabāt: nō habentes autem in urbe eadē familiare domiciliū, ubi morā possent facere aliquantulā, sicut in urbibus habebant maritimis: congregatis de suo populo, quotquot ad opus conceptū poterāt euocare, Calypham Aegyptium adeunt, & obtenta familiarium eius gratia, petitionem suam scripto porrigunt, et uocis consonae recipiunt impetratum.

Quomodo Aegyptius Calypha ad petitionem Amalphitanorum, locum eis designari præcipit, ubi ecclesiam edificant. Caput V.

Scribitur igitur Hierosolymorū præsidi, ut uiris Amalphitanis, amicis, & utilitum introductoribus, locus Hierosolymis iuxta eorū desideriū, in ea parte qua Christiani habitant, & ad construendū ibi domiciliū, quale uoluerint, designetur amplissimus. Erat autē ciuitas, sicut & hodie est, in quatuor partes penē diuisa & equaliter, ex quibus sola quarta, in qua Dominicū sepulchrum situm est, fidelibus concessa erat ad habitandum: reliquas autem cum templo Domini, soli infideles habebant domesticas. Designatur ergo eis de mandato principis, qui sufficiens videbatur ad construenda necessaria locus, sumptacq; à negotiatoribus quasi per symbolum pecunia, ante ianuam ecclesiæ Dominicæ resurrectionis, quantum uix lapidis iactus est, monasterium erigunt, in honore sanctæ & gloriose Dei genitricis, perpetuacq;

N iiiij virginis

B E L L I S A C R I

uirginis Mariæ, simul cum & ijs officinis quæ ad usus monachorum & suæ gentis hospitum susceptionem, poterant aliquam præstare commoditatem. Quo facto de partibus suis, tam monachos quam Abbatem transferentes, locum regulariter instituunt, & domino conuersatione sancta reddunt placabilem. Et quoniam uiri Latini erant, qui locum fundauerant, & qui religio nem conseruabant, idcirco ab ea die, usq; in præsens, locus ille monasterium de Latina dicitur. Accedebant etiam per illa nihilominus tempora, ut loca deoscularentur uenerabília, sanctæ uiduæ & continentes, quæ timoris oblitæ sceminei, & periculorum quæ multiplicia occurrabant, non habentes formidinem: quibus aduenientibus, cū non esset intra septa monasterij, ubi colligerentur honestè, congrua satis prouisione procuratum est ab eisdem sanctis uiris, qui locū fundauerunt, ut aduenientibus deuotis foeminis, non de- esset seorsum oratorium, domus familiaris & locus in diuersorio: tandem q; diuina fauente clementia, ordinatum est ibi monasterium in honore p̄g pecatricis, Mariæ uidelicet Magdalenæ: & sorores sub certo numero, ad obse- quiū aduentantum mulierum constitutæ. Confluebant etiā per illa pericu- losa tempora nōnulli ex alijs gentibus, tam nobiles quam secundæ classis ho- mines, quibus quoniam ad sanctam ciuitatē non nisi per terras hostium erat accessus, de suis uiaticulis cum ad urbē peruenissent, omnino non siebat resi- duum: sed miseris & inopes ante ciuitatis portā, tam diu cū summo labore, fame, siti, & nuditate expectare oportebat, quo usq; dato aureo numismate urbem eis licebat introire. Ingressis autem, et locis sanctis ex ordine peragra- tis, non erat eis uel ad unum diem refectionis spes ulla, nisi quantū eis de prædicto monasterio fraternè ministrabatur, nam omnes alij ciuitatis habitato- res Saraceni & infideles, excepto D. Patriarcha, & clero & populo Suriano- rum, qui diebus singulis tot angarijs & perangarijs, & fordidorum innume- rorum præstationibus uexabantur, ut uix sibi in suprema paupertate consti- tutis, in continuo timore mortis liceret respirare. Nostris ergo cōfluentibus illuc peregrinis miseris, & ad supremum afflictis et egentibus, cum non esset qui uictum præberet, procuratum est à beatissimis uiris, qui monasterij La- tinorum incolebant, ut misericorditer uictui & tegumento detrahentes, ad opus talium, intra ambitum sibi designatum, Xenodochium erigerent, ubi tales sanos & ægrotantes colligerent, ne de nocte per uias reperti iugularen- tur: & in eodem loco congregatis, de reliquijs fragmentorum utriusq; mo- sterij, tam uirorum quam mulierum, ad quotidianā sustentationem qualē- qualem, aliquid ministraret. Errexerunt etiā in eodē loco altare in honore bea- ti Ioannis Eleymon. Hic uir Deo placens, & per omnia cōmendabilis, natio- ne fuit Cyprius. tandem suffragantibus meritis, factus est Alexandrinus Pa- triarcha, uir in operibus pietatis singulariter excellens, cuius pia studia & li- berales eleemosynas in perpetuum enarrabit omnis ecclesia sanctorū. Vnde à sanctis patribus uocatus est Eleymon, quod interpretat̄ misericors. Huic autem loco uenerabili, quod ita charitatiuē se porrigebat ad homines, neq; redditus erant, neq; possessiones, sed prædicti Amalphitanī annis singulis, tam qui domi erant, quam qui negotiationes sequebantur, collecta inter se quasi per symbolum pecunia, per eos qui Hierosolymam proficisciabantur.

Abbatii qui pro tempore ibi erat, offerebant, ut inde fratribus & sororibus ad uictum & regimen prouideretur, et de residuo fieret aduenientibus Christicis in xenodochio aliqua misericordia. Ita ergo per multorum annorum curricula, quousque placuit summo rerum opifici, ciuitatem illam, quam proprio cruento mundauerat, a superstitionibus gentilibus purgare, sub ihs conditionibus mansit locus ille. Adueniente nanc Christiano populo, & principibus a Deo protectis, quibus regnum illud Saluator tradid uoluit, in monasterio foeminarum inuenta est Abbatissae fungens officio, quedam Deo devota & sancta mulier, Agnes nomine, nobilis secundum carnem, natione Romana. Quae etiam postquam ciuitas est restituta fidei Christianae, per aliquot uixit annos. Et in xenodochio similiter repertus est quidam Gerardus, uir probate conuersationis, qui pauperibus in eodem loco tempore hostilitatis, de mandato Abbatis et monachorum, multo tempore deuote seruierat: cui postea successit Raymundus iste, de quo nobis sermo est in praesenti.

*Dominus Patriarcha cum plurima parte episcoporum Orientalium, Romanam proficisciatur,
ad Hadrianum Papam. Caput VI.*

Sic ergo de tam modico incrementum habentes, predictae domus fratres, prius a iurisdictione se subtraxerunt Abbatis: deinde multiplicatis in immensum diuitijs, per ecclesiam Romanam a manu & potestate domini Patriarchae sunt emancipati: qua perniciofa libertate impetrata, nullam prorsus ecclesiarum Praelatis deinceps exhibentes reuerentiam, decimas sibi ex quibuscunque praedijs a se, quocunq; iure deuolutis, penitus negant. Hoc exemplo multa de ihs locis, quae dicuntur uenerabilia tam monasteria quam xenodochia, quibus ecclesiæ de mera liberalitate & solitæ pietatis officio prima præstiterunt fundamina, et ad optata perduxerunt incrementa, tandem ex adipe recalcitrates, ab uberioribus piæ matris, quibus ab initio quasi modo geniti infantes lacte pasti, et solido pro tempore cibo saginati diuisi sunt, ita ut meritò de eis conqueri possit ecclesia: Filios enutriui & exaltaui, & ipsi spreuerunt me. Parcat eis Dominus, & ad cor redire concedat, ut matri suæ, quam dederunt, discant seruire in timore, & illi etiam amplius indulget. qui cum haberet centum oves, unicam uidit pauperis, & inuidit. cui a Domino dicitur: Occidisti, & possedisti. Ve illi, quicunq; sit ille: quia iuxta iudicium Prophetæ, uir sanguinum est. Postquam ergo saepe ac saepius, tam dominus Patriarcha, quam reliqui ecclesiarum prelati, apud eosdem fratres sua iura recessum non proficiebat, ut premissimus, ad Romani pontificis hinc inde processum est auditorium. Assumens ergo dominus Patriarcha sibi, licet longe uis esset, & ferè centenarius, de ecclesiarum Praelatis, dominum Tyrensem Archiepiscopum, & de suffraganeis eius dominum Fridericum Acconensem episcopum, dominum Almaricum Sydonensem episcopum, dominum Balduinum Cesariensem episcopum, dominum Renerum Sebastenum episcopum, dominum Herbertum Tiberiadensem episcopum, uernalis temporis gratia respirante, cum primum mare flatibus exagitatum hybernis, spirante Fauonio, ccepit se reddere placabilius, iter aggressi, auctore Domino, Hydruntum Apuliæ urbem maritimam prospero cursu attigerunt.

Imperator

Imperator Constantinopolitanus, consentiente domino Papa, Apuliam inuadit. dominus Patriarcha cum suis ad Curiam peruenit. Caput VII.

IN terea dum pontifices Orientis, unā cum D. Patriarcha, fines attigissent Apuliae, ut premissimus, Constantinopolitanus Imperator, uerbum D. Papae prosecutus, immisso de principibus suis cum infinita pecunia, cōsentientibus eis illarum partium proceribus, regionem uiolenter inuaserant, ita ut postquā D. Patriarcha cum suis ab Hydrunte usq; Brundusiu peruenisset, domini Imperatoris familia, urbem prædictā, tradentibus eam ciuibus, iam recepisset in suā: solo præsidio ciuitatis in quo pauci erant, in fidelitate D. Regis perseverante. Comes quoq; Robertus, de quo superius fecimus mentionem, cum ijs qui partes suas, tam regis odio, quam eius gratia sequebantur, Tarentum, Barum, egregias metropoles, & omnem maritimam regionem usq; ad regni terminos uiolēter occupauerat. Prædicti uero magni & incliti uiri, Robertus princeps Capuanus, & Comes Andreas, uniuersam Campaniā, quæ uulgari appellatione dicitur Terra Laboris, usq; Salernū, & usq; Neapolim, & usq; sanctum Germanum, sibi uendicauerāt: eratq; tota regio in tanto motu, ut nusquam quies, nusquam securitas esset, transire uolentibus Romanorū etiā Imperator, dominus Fridericus, circa partes Amonitanas cum exercitibus suis moram faciēs, tantam in legionibus, quas in Italiam introduxerat, cladē patiebatur, ut deficientibus maioribus & nobilioribus imperij principibus, uix decimus quisq; superesset. unde eos qui supererant, ad propria redire uolentes, cohibere non ualens, ipse quoq; ad redditū, licet iniuitus, accingebat. Multa enim supererant negotia, & maxime cōtra eundem Siculum regem, quæ eius exigeabant præsentia. Dominus porrō Patriarcha cum suis consortibus itineris anxie deliberabat, qua uia ad D. Papam in tanto tumultu posset accedere. undiq; enim prælia, undiq; seditiones, omnem videbātur aditum præclusisse. Ansuetinus quoq; quidā regis Siciliæ Cancellarius, urbem obsedit Beneuentanam, nuncijs domini Patriarchæ, qui ad hoc missi fuerant, ut ei à prædicto Cancellario ducatum implorarent, omnino negans per partes illas transitum, quæ tamen uia multò cæteris erat compendiosior. Tandemq; habito quorundam prudentiū consilio, uiam maritimam secutus, cum omni comitatu suo Anconā peruenit. Missis inde ex latere suo quibusdam episcopis, qui dominum Imperatorem Romanorū, iam ut diximus ad propria redeuntem, uerbis eius salutarēt, & pro negotijs eius ad dominum Papam literas obtinerent Imperiales: quod & factum est, licet ipse urbem Senogallias & Pisaurum iam pertransiisse, pro redeundo sollicitus. At uero D. Patriarcha cum suo comitatu Romam uersus iter dirigēs, dominum Papam à ciuitate Narniensi egressum, quasi fugientem prosequiatur. Tandem Romā ueniēs, ibiç per dies aliquot facta mora, cum ei nunciatum esset, apud urbem Ferentinā D. Papā gressum fixisse, illuc incunctā ter properat, ut de negotio pro quo uenerat, experiri tentaret. Dicebant quidā, D. Papam, ut eum tædio afficeret, & grauaret sumptibus, eum studiōse declinare, nam muneribus infinitis corruptus, in partem Hospitaliariorum, dicebatur se dedisse procluem, qui iam ad eum multo antè præuererant. Alij dicebant, urbis Beneuentanæ gratia, quæ obsidione claudebatur, ut

tur, ut diximus, eum tam maturato aduenisse itinere. Illud tamen erat eius
de hospitiale
dens, fauorem suum & familiarium suorum, hospitalariis nimis induisse. Do-
minum uero Patriarcham cum suis quasi adulterinos filios, fastu quodam &
indignatione a se repellere, quasi indignos.

*Hadrianus Papa Beneuentum properat, dominus Patriarcha illuc festinat, proponit actiones, sed
corrupta munera Curia iustitiam opprimit. Reuertitur infecto negotio
Patriarcha.*

Caput VIII.

Postquam igitur ad predictam urbem peruenit, obtulit se de more Apo-
stolicis aspectibus. ubi & male receptus, et peius habitus, inuitis ex pluri-
ma parte Cardinalibus, certum de D. Papae mentis conceptu, & habitatione
reportant argumentum. Ille tamen quorundam prudentium amicorum suorum fre-
tus consilio, totum hoc dissimulans, sicut homo severus erat, D. Papam fre-
quentabat, diebus festis assiduus erat in consistorio, episcoporum suorum coetu
uenerabiliter circumseptus, cui etiam aduocatorum turba, quoties opus erat, iu-
gis adistebat, officium adimplere parata. Data igitur utriscumque partibus audien-
tia, cum iam per multos dies utrinque inutiliter esset decertatum, uidelicet D. Pa-
triarcha, & per quosdam familiares amicos suos intelligens, quod non pro-
ficeret, sumpta licentia, conditionem referens deteriorem, confusione indu-
tus & reuerentia, aggressus est ad propria redire. De tanta autem Cardina-
lium turba, uix reperti sunt duo uel tres, dominus uidelicet Octavianus, do-
minus Ioannes de sancto Martino, qui eiusdem domini Patriarche, dum es-
set Tyrensis Archiepiscopus, archidiaconus fuerat: qui Christum sequen-
tes, eius ministrum in causa sua pie uellent souere. Alij omnes abeuntes post
munera, secuti sunt uias Balaam, filij Bosor. Dominus uero Papa urgenti-
bus eum curis domesticis, transcursa Campania Beneuentum peruenit. In-
terea Rex Siciliæ, dominus Vilhelmus, audiens, & crebris edoctus lega-
tionibus, quod in partibus Apuliæ, Comes Robertus de Bassauilla, una
cum Græcis regionem occupassent uiolenter, in Campania uero princeps
Capuanus, & Comes Andreas latè sua diffunderent imperia, dominus quo-
que Papa in Beneuentum se receperat, unde omnibus predictis vires &
animos ministrabat, congregatis ex uniuersa Sicilia & Calabria militari-
bus copijs, cum ingentibus expeditionibus in Apuliam peruenit. Vbi sta-
tim circa Brundusium, fugiente Comite Roberto, primo marte fudit Greco-
rum copias: & attrito penitus eorum exercitu, duces eorum captos, vinculis
mancipauit. Gazas quoque, quas intulerant ualde multiplices, suis intulit tam
poteret quam feliciter aerarijs: inde recepta uniuersa regione, quæ ab eo de-
fecerat, & populis gratia restituta, Beneuentum obsidet: ubi tantis tam do-
minus Papam, cum suis Cardinalibus, quam ciues uniuersos affecit mole-
stij, ut et uictus deficeret, et de salute redderet ualde sollicitos: ubi nuncjs in-
teruenientibus, conditionibus occultis, reformata est pax inter eos, exclusis
omnibus illis a feedere, qui domini Papæ suasionibus, tantis se laboribus im-
merserunt & periculis. Videtes ergo predicti nobiles uiri, quod contra spē
accidisset eis, & quod D. Papa, non obtenta eis domini Regis gratia, pacem
sibi & Romanæ ecclesiæ, illis exclusis fecerat, solliciti, anxii pro se, cooperunt
disquirere, quo nam pacto possent sanos & incolumes extra regnum se facere.

Comes

Comes itaq; Robertus, et Andreas, cum quibusdam alijs nobilibus viris in Lombardiam properantes, ad dominum Imperatorem se cotulerunt. Princeps uero Capuanus, ceteris infelicior, dum Garilianū nauigio transire patrat, à suis uectoribus, cum suos iamiam transituros expectaret, captus est, & regis fidelibus traditus, in Siciliam deductus est, ubi continuo carcere & cætitate uiolenter inducta, miserabiliter uitam finiuit.

In Aegypto tumultus excitatur civilis: fugit Soldanus ab eis, & occiditur à nostris: capiuntur eius filii Nosceradini. Caput IX.

PEr idem tempus regno Hierosolymorum satis prosperè per Dei misericordiam se habente, contigit regiones ei adiacētes ex utroq; latere, quasi inopinatò mirabiliter concuti. Nam Aegyptiorum quidam potentissimus, Soldanatus agens officium, dominum regionis, Calypham uidelicet, quem Aegyptij pro summo numine colere solent & uenerari, accedens ad eum familiariter, tanquā negotiorum eius domesticus procurator, in secreto pa latij cubiculo fraudulenter occidit: hoc autem dicitur ea intentione fecisse, ut filium suum, Nosceradimum in Calypham erigeret, et in regni administratio ne filio praesidente, sine cura & sollicitudine perseueraret. Arbitratus est autem, per dies aliquot rem posse occultari, quo usq; recepto palatio maiore, & thesauris occupatis ex integro, coetuq; amicorum & familiarium conuocato, uolētibus ei quod egerat ad mortem imputare, resistere posset. Sed res longe aliter accidit. Nam modico interiecto tempore scelus commissum innotuit, & omnis populus à maximo usq; ad minimum tanquā vir unus conueniens, domum illius, in quam se perpetrato homicidio contulerat, undiq; uallantes, unā ad poenas virum sanguinum exigunt, qui domino regionis ausu nephario mortem intulerat. Dumq; instant proterius, uidens aliam saltutis non superesse viam, thesauros aperiens, aurum, gemmas, & quæcunq; habebat desiderabilia per fenestras projectit uociferanti populo: ut dū in colligendo esset sollicitior, ipse quocūq; modo ad iter se prepararet. Quid plura? Egressus cum honesto filiorum ac nepotū comitatu, inuitis eis qui cum obfederant, iter arripit uersus solitudinem, Damascū ut dicebatur profectus: illi autem nihilo segnus eum insectantes, impedire laborabant. At uero filius eius primogenitus, & alij de familia viri prudentes, & in armis strenui, eos à se longius arcentes, sustinebat impetus, et ad suos propius accedere nō permittebant. Interdum & uasa aurea siue argentea, uestesq; preciosas & holosericas æstimationis non modice, post se relinquebat ex industria, ut eis prosperantibus moras innecterent, & pro diuidendis quæ colligebat, materiam inferrent contentionis. Tandem uidentes Aegyptij se nō posse proficere, in festo negotio, domum sunt reuersi: ille uero profectus, dum fatorum se erexit putat insidijs, dum securo graditur itinere, nihil superesse difficultatis arbitrans, dum Scyllā fugit, decidit in Charybdim. Nostri enim audito eius transitu, casu præstuentes insidias, in eis more nocere uolentium, absq; strepitū latebant. ille ex improviso in prædictas irruens insidias, primis congrexionibus est confossus letaliter, ibiç statim gladio uitam finiuit. Erat autem nobili viro nomē Habeis, filius uero eius Nosceradinus, & omnis omnino familia & uniuersæ illæ diuinitæ, quas secum ex Aegypto detulerat, in manus hostium

hostiū tradita sunt. Sic ergo opimis spolijs onusti, & qualia orbis noster prius nō audierat, p̄dā more solito diuidentes, ad propria sunt reuersi. Accidit aut̄, quod inter cæteros qui eidem negotio interfuerāt, fratres Militiæ Templi plures habuerunt milites, & potiores reportauerant pro numero militū manubiarum & p̄dæ portiones. Cecidit enim eis in sortē præter cætera in funiculo distributionis, p̄dicti nobilis uiri filius Noseradinus, uir audacissimus, rei militaris singularem apud Aegyptios habens experientiam. cuius etiam nomen populis illius regionis est formidabile, aspectus uero terorem incutiens, sine consolatione. Hunc porrò, cum diebus multis p̄dicti fratres habuissent in uinculis, & audiſſimè petens in Christo regenerari, literas iam didicisset Romanas, prima fidei Christianæ rudimenta edoctus, pro sexaginta milibus aureorum Aegyptijs eum ad mortem postulantibus uendiderunt. Traditū aut̄ uinctū manib. & pedibus, catheris ferreis in cauea ferrea camelis imponentes, in Aegyptū deduxerūt. ubi inhumanis desiderijs suis satisfaientes, eum mordicus decerpentes, in frusta minutissima conciderunt.

Princeps Raynaldus insulam Cypri occupat, & eius habitatores ſpoliat uolenter.

Caput X.

Anno sequente idem Raynaldus de Castellione, princeps Antiochenus, a consilio peruersorum, quorum maxime studio regebat, piaculare iterū committens flagitium, Cyprum insulā nobilissimā, populis refertā fidelibus, regno nostro utilem, & amicā ſemper, immiſſis hostiliter legionib. uolenter occupauit. Causa autem huius tam abominandē inuasionis uidebat hec esse. In partibus Cilicie circa Tarsum erat quidā nobilis & potentissimus Armenius, nomine Thoros: qui domini Imperatoris gratiam, eius effidente inconstantia, frequentius demerebatur, & incurrebat offensam. Consilus enim de eo quod ab imperio remotus erat plurimum, & quod in montib. arduis habebat domicilium, per plana Ciliciæ p̄dā agebat & manubias, non ueritus iram domini ſui, modis quibus poterat damnificare, & imperij fidelibus cuiuscunq; conditionis graues & indebitas inferre molestias. Audiens hoc Imperator, scripsit p̄dicto Raynaldo, quatenus conuocata militia, p̄dictum Thoros à ſuis arceret finibus, & Cilicum ſibi subiectorum poffeffiones ab eius incursionibus redderet ſecuras. quod ſi ad opus cōplendum pecunia effet neceſſaria, ipfe de theſauris ſuis tempore opportuno mitteret ſufficiētē. Factū est ergo, quod cōgregatis militarib. copijs, ut imperialib. deserueret mandatis, in Ciliciā ingressus, p̄dictū Thoros expulit, exercitumq; eius uicp; ad supremā internacionē deleuit. Expectas ergo honestā Raynaldus pro tanto facto retributionē, uidebat ei differri plurimū: unde moræ impatiens, ad p̄dictū maleficiū conuolauit. Erant aut̄ insulani à quibusdā de nostris diligenter p̄moniti: unde & de tota insula vires contraxerant quales quales. sed ingrediēs p̄dictus princeps, eorū statim fudit exercitū, et uniuersas earū attruit copias, ut deinceps nec unus inueniret, qui contra eum manū auderet erigere. Habens igit̄ liberos per totam insulā diſcurſus, urbes contriuit, deiecit oppida, monasteria tam uirorū q; ſeminarū impudenter cōfregit, exposuit ludibrio ſanctimonialibus & uirginibus tenellis. nam auri & argenti, & uestiū preciosarū nō erat numerus, necq; ſinis: ſed amittendi hec populo, comparatione læſe pudicitiæ, quaſi ſtercora reputabant. Sic ergo per dies aliquot

O per

per totā debacchantes regionē, dum nō esset qui resisteret, etati nō parcūt, uel sexui, conditionū quoq; nullā habētes differentiā. Tandē comportatis unde cunctis spolijs & manubiarū infinitate omnimodarū, ad mare se recipiunt, & inde preparatis nauigij; in partes descenderunt Antiochenas, profligatis intra modicum tempus quas malè acquisierant diuitijs: iuxta id quod prouerbialiter dīcī solet, Non habet euentus sordida præda bonos.

Rex contra partia & pacis fœdus quod cum eis pepigerat, Turcos & Arabes in sylua
capit Paneadense. Caput XI.

PEr idem tempus conuenerat præter solitū multitudo inaudita Arabū & Turcomannorum, qui nihilominus in tentorijs habitat, & de fructu ani malium solent, sicut Arabes, uitam propagare, in sylua quæ Paneadensi adiacet ciuitati, et ab ea hodie cognomen dicit uulgare: nam antiquitus, tam quæ ad Septentrionem, quam quæ ad Austrum protenditur, quæcūq; ipsum Libanum protegit, omnis sylua Saltus Libani dicebatur. unde & de Salomone legitur, quod in ea sumptuosi operis & mirabilis edificij domum construxit, quæ dicta est domus saltus Libani. Nunc autem ab urbe (ut prædiximus) proxima sylua cognominatur uniuersa. In hanc prænominati populi, impetrata tamen prius regis gratia, & pace solenniter concessa, animalia introduxerant, equosq; maxime, ad numerum infinitum, pascuorū sequentes cōmoditatem. Accesserūt porrò ad dominū Regem uiri impii, filii Belial, Domini timorem præ oculis non habentes, suggesteruntq; ei, & in militia sua facilius inuoluerunt persuadētes, ut prodigus fidei, & immemor fœderis, quod cum eis pepigerat, subito in prædictos uiros, qui pabulandi gratia tam greges in syluam, quam armēta introduxerant, irruptionem faceret: & tam eos, quam sylua peculia, suis daret in prædā. quod & factum est. Rex em̄ ære grauatus alieno, & multis obligatus debitibus, cum non haberet unde creditoribus sati, facere posset, procluius ad hoc, ut quocūq; modo se expediret, patulam præuis incensoribus aurē præbuit, & eorum acquieuit suggestionibus. nam post consilium abiens impiorum, cōuocata militia, repente irruit super eos, incautosq;, & nihil tale uerentes, reperiens, hostiliter circa eos uersatus, suis expulsis in direptionem; qui enim ex eis aut equorū usi uelocitate, fuga saluti consulere potuerunt, aut syluarum latebris hostem declinare, ipsa necessitate docente, satagerunt, uitæ referuati sunt: reliquis omnibus aut occisis gladio, aut duræ seruituti mancipatis. Facta est igitur manubiarū & prædæ tanta, etiam inaudita multitudo, ut par ei in nostris regionibus non dicatur fuisse. Cuius de popularib. & de plebeis equorū in sortem ceciderat numerus maximus. nec tamen nostris ad aliquem gloriæ uel laudis titulū adscribi potest, cum pacis uiolatores & effractores fœderis, homines incautos, de Regis gratia presumentes, dum nō esset qui eis resisteret, male pro arbitrio tractauerunt. Sed iustus retributor, Dominus Deus ultionum, non diu passus est nos tam turibus emolumētis letari: sed significans, quod etiam infidelibus fidei tenor obseruandus sit illibatus, in nostram confusione, & commissi criminis pœnam, adducens cum eo ultionem, pro omnibus peccatis nostris reddidit duplia, & multiplicato fœnore, intulit confusione, sicuti in sequentibus dicetur.

Hemifcus

Hemfredus Constabularius urbem Paneadensem pro parte dimidia, hospitalarijs concedit:
capitur à Noradino subsidium quod inferebatur, & ciuitas
obsidetur. Caput XII.

Nihilominus etiam per eosdem dies, Hemfredus de Torono, regis Constabularius, cum saepedictam urbem Paneadensem, quæ eius hæredita
ria erat possessio, sumptibus & cura cōtinua fatigatus, iam solus cōmodè re-
gere & conseruare nō posset, de consensu D. Regis, cum fratribus hospitalis
exæquo diuidit, ita ut totius ciuitatis & suburbanorū omnium fratres præ-
dicti habentes dimidiā, impensas tam utiles quam necessarias ex dimidio mi-
nistrarent ciuitatis pro parte altera debitam gerētes sollicitudinem. Erat au-
tem ciuitas in confinio hostium posita, eisq; ualde contermina, ita ut alicui
nisi in manu forti, aut clandestino nirmis itinere accedenti, accessus uel disces-
sus non posset esse, nisi cum periculo. Factum est autem, postquam prædicti
fratres ciuitatem suam pro parte receperant, ut congregatis alimentorum,
armorum, uirorum copijs, locum certa die diligentius communire cura-
rent, collectoq; maximo & ad propositū sufficiente camelorum, & omnimo-
darum animalium ad sarcinas deputandorū comitatu, simul & militia, quæ
omnem illam expeditionem uiolenter in urbem introduceret, ad locum ac-
cedebant, urbē ad multa tempora sequentia necessarijs cōmunituri. Dumq;
proficiendo cum omnibus impedimentis suis urbi appropinquarent, ec-
ce hostes eorum aduentu præcognito, eis occurrentes, instantes gladijs, cæ-
sis ex eis quam pluribus, agmen dissoluunt, cæteris autem fuga uitæ consu-
lentibus, sarcinas occupant: qui effugere nequeunt, hostium instantia præ-
tienti, aut gladijs aut uinculis mancipantur. Sic quæ pro instruenda ciuita-
te congesta fuerant, in eius læsionem hostibus sunt concessa. Sæpe autem
nominati fratres, similium casuum formidantes dispendia, à pactis resilien-
tes prius placitis, urbem cum suis tam hominibus quam emolumenis, do-
mino Constabulario resignauerunt. Nec mora, sumpta ex tempore oppor-
tunitate, Noradinus ex prædicto successu factus elatior, apposuit eandem ur-
bem casu prædicto consternatam obsidere: conuocataq; militia, & machi-
nis comportatis, ex improuiso ante urbem consistens, locatis agminibus per-
gyrum, eam uallat obsidione. Erat autem in parte ciuitatis præsidium, mu-
nitum admodum, armis, uiris, & pro temporis articulo uictualibus: in quo
poterat esse ciuibus secundum capta urbe refugiū. Tamen prælumentes de-
ciuitatis munitione, & quod similia saepius fuerant in ea perpessi, urbem tue-
ri, atq; pro ea uiriliter stare decreuerant: potuissentq; uoces cōsonæ, eam con-
seruasse in temeratam, nisi de se prælumentes, coepissent incautius negotiari.
At uero Noradinus machinis & tormentis instans iaculatorijs, sagittariorū
quocq; continua et indeficiente utens opera, oblessis requiem negat, & fatiga-
tos multipliciter diu noctuq; sine intermissione cōpellit ad defectum. Inter-
emptis enim pluribus, saucij quoq; letaliter nonnullis, pauci erant, qui de-
fensionis officium exequerentur, quod nisi ipse Constabularius cum filio pa-
ternæ probitatis æmulatore præcipuo, quorū uterq; tanquā pro hæreditate
propria familiarius & certatim stare parati, alios suo exemplo ad resistēdum
animarent, laboris immensitate superati, & impugnantium uiribus impares.

O ñ procul-

procu'dubio defecissent: sed reuocabat eos (ut prædiximus) dominorū præsentia, & eorū uirtus indeficiens, ad animādum alios efficax uires reparabat labantes, & ad dimicandum reddebat fortiores. Dumq; die quadam hostes solito instarent acrius, accidit ut qui in urbe erant, aperta porta, ut cum hostibus cōmitterent, cgrederent. Dumq; incircumspecte se congregationibus offrunt, hostium in se irritant multitudinem: quos dum in se irruunt, ferre nō ualent, in urbem se tentant recipere. Factumq; est, ut cum præ ingredientium tumultu porta claudi nō posset, hostes promiscuè cum ciuibus ingressi sint, in tanto numero, ut obtenta uiolenter ciuitate, non sine periculo, & multorū strage nostros in præsidium ingredi cogerent uiolenter. Nunciat̄ interea domino Regi, quod prædicta ciuitas tantas à Noradino patiebatur angustias, & quod ad supremum penè sit inclinata defectum: unde collectis, quas pro tempore habere poterat militaribus tam equitum quam peditum copiis, ad partes illas cum suis legionibus impiger conuolat: propositum habens, aut obsidione urbem prædictam absoluere, aut Martios euentus, & belli fortunam cum Noradino experiri.

Rex illuc proprans, obsidionem soluit: sed incaute rediens noster exercitus, hostium insidias in
uinere patitur periculosas. Caput XIII.

AVdiens igit̄ prefatus princeps Noradinus, quod ea intentione D. Rex adueniret, nolēs se dubiis bellorū submittere casibus, soluta obsidione: prius tamcn urbe, quam uiolenter expugnauerat, igni succensa & suffossa, ad propria reuersus est: suam tamen, quam semel collegerat, non passus ab inuicem discedere militiam, sed eam secum detinens, et ampliore conuocans, in nemoribus finitimis (quasi mentem habens præfagam) latebat in insidiis, rei exitum præstolaturus. Rex uero ad urbem accedens, & optatum obsecratur, præstitit solatium: & tam diu se præsentem exhibuit, quo ad usq; lapsa erigerentur, consolidarentur fracta, & ciuitas in pristinum, reparatis mœnibus, reformaretur statum. euocatis enim ex urbibus finitimis, & de regno uniuerso clementarijs, & quicunq; architecturæ aliquam habere uidebant experientiam, instantia diligentí turres ac mœnia reparant, renouant antem muralia, & intra murorum ambitum ciuibus instaurant ex integro domicilia, & publicis ædificijs statum restituunt pristinū: quæ omnia Noradinus eo tempore, quo eam obtinuerat, funditus deicerat studiosè (ut prædiximus.) His itaq; peractis, arbitratus Rex, cum suis principibus moram suam in urbe prædicta, ciuibus non multum deinceps necessariam: quippe restitutis iam in integrum uniuersis: municipio quoque, armis, uictu, hominibusq; diligenter servis pro tempore cōmunito, dimissis peditū manipulis, ipse cum solis equitū turmis Tyberiadē redire proposuit. Egressus ergo ex eadem urbe, & in Austrum iter dirigens, secus lacum, cui nomen Meltha, castrametatus est, ubi nō illa longè aliter, quam disciplina militaris exigeret, & imprudenter se habens, nō obseruata castrorum lege, requieuit exercitus. Solet enim usu inter homines euenire, ut in prosperis & pro uoto successibus, minus circūspecte se consueuerint habere. Nam miseris regulariter solet adesse solertia rebus. **V**nde fortasse illud dictū est: Cadet à latere tuo mille, sinistro uidelicet, & de-

cem milia à dextris tuis: plures enim acti prosperis, & successibus elati, solent in præceps ruere: è contrario uero dispendijs & aduersis casibus fatigati, pro prijs edocti periculis, didicerunt se in dubiis habere circumspectius, & semper timere fortunam, quam sæpius experti sunt in suis negotiis amaram. Rex igitur mente recolens, quod tantum principem ab impugnatione urbis obfessæ dimouerat, ratusq; eum cum suis expeditionibus longius abesse, nec facile in suam aut suorum iniuriam iterū tot nationes in unum conuenire posse arbitratus, imprudentius aliquantulum, & pro singulorum arbitrio indulgentius ccepit se (ut prædiximus) habere. Nunciatur porro hostibus in insidiis cōmorantibus, quod dimissis pedestribus alis domini Regis exercitus, circa lacū Melcha securè nimis, & imprudentius se haberet: quodq; de principiis eius nonnulli, Philippus uidelicet Neapolitanus, & quidam alii cum suis comitatibus discessissent: uidentes rem pro uoto accidere, castra mouent subito, & eorum prudentissimo principe rem (prout expedire nouerat) accelestante, ad partes illas contēdunt, & ad lordanem, qui medius erat inter eos, usq; perueniunt: quo transito, in eo loco qui uulgarī appellatione uadum Iacob appellatur, cis lordanē, quā regius exercitus crastina die transiturus erat, se locant in insidiis. At uero luce terris redditā, iterum ad proficiscendum noster exercitus, nocturnarum insidiarum nescius, ex eorum quæ ab hostibus interim præstructa fuerant ignarus, uersus eas partes quas Turci clām occuperāt, iter arripiunt: dumq; securi, & nihil prorsus sinistri formidātes proficiunt, ecce subito ex insidiis prodeunt, qui ad hoc specialiter conuenerāt, ut incautos aggredenter: securisq; & nihil tale uerentibus, strictis se offerunt gladijs, more hostiū uulnera & morte ministraturi. Nostrī porro, licet serō, expergesfacti, dimissis confabulationibus, uidentes rem agi ferro, equos armacq; corripiunt: sed antequam ad resistendum præparari & conuenire possent ex ordine, dissoluta sunt (hostibus importunè instantibus, & gladijs minus strenue decertantibus) agmina, ita ut nusquam de nostris nisi paucissimi cohærerent.

Rex apud castrum Saphet fugiens, de prelio se recipit, prosternitur exercitus: & de principiis plurimi capiuntur. Caput XIII.

REx autem cum paucis qui ei adhaeserunt, uidens acies dissolutas, confusum exercitū undiq; hostib. patere ad prædā, hostes undiq; inualescere, nostros uero iam deficere, se ab initio potius defecisse: ut saluti consulat, prudenter subiit in monte qui uicinus erat: unde cū summis periculis hostes nūc à dextris, nūc sinistris, equi cui insidebat beneficio, declinās, in castrū cui Saphe nomen, quod in eodē monte sitū erat, uix & cū multa difficultate se recepit. Capta est illa die de principiis nostris maxima multitudo, celi uero pauci, nam omnes indifferenter tā qui rei militaris dicebant habere prudentiā, et usum precipiū, quām gregarij, hostib. tanq; uilia mancipia, ignominiosē uituitis iugū, et perpetuę infamię notā nō abhorreter, ut misere uitę cōsuleret, sine contradictione se tradebat. Captus est inter cæteros ibi uir nobilis & inclitus, D. Hugo de Hybelim: Oddo quoque de sancto Amando, regius Mare Scalcus, Ioannes Gotmannus, Rohardus Ioppensis, & Balianus frater eius. Bertrandus de Blanquefort, magister Militię templi, uir religiosus, ac timens

O iij Deum:

Deum: & alij multi, quorum nomina nō tenemus. Refudit nobis Dominus iuxta meritum uiarum nostrarū fructum, & qui innocētes & de nostra prae sumētes fide, spretis humanitatis legibus, oppresseramus indebitē, æqua lance pensam reportauimus confusionē. Dati sunt enim incliti uiri nostri, gentibus in opprobriū, & hostium expositi ludibrio, peccatis nostris exigētibus. Traditi sunt in commotionem capitis in populis, zelus Domini exercituum fecit hēc. Benē tamen, & misericorditer, nō oblitus miseri, nec cōtinens in ira misericordias suas, nobiscum fecit: prouidens, ut regem saluum faceret: qui si illa die defecisset, regnum omne proculdubio in supremū, quod Deus auer tit, descendisset periculum. In milite enim quātumuis eximio, unius sors est: in rege uero, multorū periculum. quod satis attendit diligenter, qui pro rege sollicitus erat, David fidelis, dicens: Dñe saluum fac regē. Rumor interim de rege uarius longē latec̄; regionē pro eo sollicitā afficiebat, dicentib. alijs, quia gladijs confossus interierat: alijs, quod inter cōcaptiuos uinctus, hostibus id ignorantibus abductus erat: alijs, quod Diuina eum protegente clementia, illesum bellicis tumultibus se subduxerat. Anxiē ergo nimis, et quasi mater unicum habēs filium, piā pro eo gerit plebs uniuersā sollicitudinem. Et dum ignorat quid circa eum geratur, quicquid deterius accidere potest, se cum passum affectuosissimē cōpatiens suspicatur. Ipse uero, regione ab hostibus aliquantulum expedita, cum paucis admodū, qui cum eo in prædictum op pidum se contulerant, adiunctis sibi nōnullis qui casu de hesternis periculis euaserant, ad Acconensem properans urbem, cum plausu populi & exultatione nō modica, quasi rediuiuuus exceptus est. Factū est hoc anno regni Domini Balduini quarto decimo, mense Iunio, tertio decimo Calend. Iulij.

Noradinus iterum Panadēm obsidet, sed rege rursum occurrente non proficit. Caput XV.

NOradinus uero, sicut erat uir strenuus, & successus suos cōtinuare impiger, trans cursis uniuersis regionibus, & prædis hincinde cōportatis, factus locupletior, iterum militaribus copijs & lege edictali, ex Damasco & omnibus finibus eius, accitis amplioribus, adiicit iterum, ut Panadēm obserderet: nihilminus suspicās, q̄d quod per regem uel eius principes, quorum uires attruerat, obsecris ministraretur subsidium. Locata igitur secundū positum circa saepe dictam urbem obsidione, more iterum hostili, machinis frequentibus, & ordine congruo dispositis, turres cōcutit, mœnia debilitat, & crebra sagittariorum opera, & telorum instar grandinis immissione, eos qui se intus receperant, tuires prohibet exercere resistentis. Ciues autem loci illius, memores, quomodo in proximē præterita obsidione, ciuitatem tueri cupientes, in proposito defecerant, simile quid præuenire cupientes, in praedium sponte se receperant uniuersi. Præfecerat autem eidem loco, & curam supremam tradiderat, Constabularius abiens, & alijs tractus negotijs, cuidam consanguineo suo, Guidoni uidelicet de Scandalione, rei militaris experientissimo: sed modicæ fidei, & prorsus Deum ignoratē. Is cū mandatis intuitu, tum prætextu propriæ existimationis, ne quos in rebus bellicis egregie gestis titulos obsfuscaret, uerbo simul & exemplo alios ad resistēdum animabat, nec defuturum in proximo subsidiū, & perennem gloriam bene meren-

1156

merentibus, certius promittēs: unde erat, quod omnes quasi pro re propria
dimicantes, stupendos se, & admirabiles, pro indeficientibus uigilijs & con-
tinuis laboribus, hostibus darent. Qui nihilominus, omnino resistentibus,
omnino aduersari parati, sine intermissione molestias inferūt: & maiores ha-
bentes numeros, qui alternatim sibi succedere præcipiebantur, eos qui unde
uires repararent, penitus non habebant, ad defectum, anxietatibus quoti-
dianis compellebant. Nunciatur interea domino Regi, sed & principes qui
residui erant in regno non latebat, quātis anxietatibus, qui in ciuitate obfessi
erant, premerentur: unde missis legationibus tam ad principem Antioche-
num, quam ad Tripolitanum Comitem, ut mora postposita ad subuenien-
dum maturarent: Rex uero, quod residuum militiae in regno erat, missis con-
vocat præconibus: & accedit diuinitate propitia, ut intra paucos dies, & ex-
pectato citius, uterque predictorum Illustrium, cum honesto comitatu, regis
se castris, sub castello nouo, in loco qui dicitur Nigra guarda, unde ciuita-
tem obfessam erat comminus intueri, se intulerint. Audiens ergo Noradi-
nus, quod principes prædicti cum rege conuenerant, & in procinctu erant,
ut ad urbem accederent: sicut uir prouidus erat, & in negotijs suis circumspe-
ctissimus, licet oppidum iam ex partibus pluribus effregisset, et iam obfessis
nulla spes esset resistendi, tamen bellorum declinans insidias, & casus prælio-
rum ancipites, obsidione soluta, in ulteriores sui regni partes se contulit.

Comes Flandrensum Theodoricus applicat: mittuntur nuncij Constantinopolim, qui domino
Regi uxorem petant. Caput XVI.

DVm hæc in regno ita uarie multipliciterque geruntur, & captiuatis no-
stris ex maxima parte principibus, regnum in desolatione iaceret: acci-
dit, diuina nos respiciente clementia, Comitem Flandrensum, D. Theodori
cum, inclytum & magnificum uirum, cuius introitus in regno sepe fuerat u-
tilis & necessarius, cum uxore Sibylla, quæ domini Regis ex patre sorore e-
rat, in portu Berythensium applicuisse. cuius aduentum, tanta mentis exul-
tatione uniuersus suscepit populus, ut iam quasi præfigire uideretur, regni
pressuras importabiles, eius & suorum introitu, ex parte plurima, releuan-
das fore: nec fraudati sunt à desiderio suo, qui pro regni tranquillitate erant
piè solliciti. Nam statim post eius ingressum, adfuit magni consilij angelus,
qui nostrorum uias dirigens, ad regni compendia, & Christiani gloriam
nomini, eos misericorditer præcessit: sicut consequenter dicetur. Interea ta-
men uidentes regni principes, tam ecclesiastici quam seculares, quod Rex
uirilem iam nactus ætatem, sine coniuge hactenus fuerat: & pro liberis sol-
liciti erant, prout oportebat, ut ei filius tanquam hæres legitimus in regnum
succederet: & consulebant in medium, ut regi liberos non habenti, hone-
sto matrimonio prouideretur. Tandem post deliberationum partes, mul-
tiplici concurrente ratione, uisum est omnibus expedientius esse, cum domi-
no Constantiopolitano Imperatore, super huiusmodi negotio uerbum ten-
tare: tum quia nobilium uirginum & proxima consanguinitate iunctarū, in
palatio suo non decrat ei copia: tū quia princeps potentissimus, & inter mor-
tales locupletior, de suis copijs, nostrā qua regnū maximē laborabat, poterat
releuare in opia, & tenuitatē mutata conditione reddere superabundantem.

O iiiij Missi

Missi sunt ergo de communi consensu, ad explendū auctore Domino, quod conceperant, D. Aitardus Nazarenus episcopus, dominus quoq; Hemfre-
dus de Torono, regis Cōstabularius; qui dispositis pro tempore rebus, ma-
re ingressi, nauigio illuc iter arripuerunt.

Rex cum uniuersis regni uiribus & Comite Flandrensum Antiochiam properat. Noradinus desperat
tam incurrit ægritudinem. Caput XVII.

In terea ne tanti principis, totq; nobiliū fortium qui cum eo uenerant, deses-
& sine fructu iaceret aduentus, adiūciunt de cōmuni cōsilio, diuina eis aspi-
rante gratia, cum omnib; militarib; copijs ad partes se transferre Antio-
chenas significatoq; eo ipso, tam D. Principi, quām domino Comiti Tripo-
litano, suggeritur utriq; familiarius, ut certa die habeat uterq; eorū militiā,
ut subitus in terras hostiū, die cōdicta, eorum possit esse introitus. Factū est
aut, praeuio cœlesti fauore, quod in Tripolitanis partibus, in eo loco qui uul-
go appellat La Loquea, licet ex partib; diuersis, cōuenerunt unanimes. Inde
hostiū fines ordinatis agminibus uiolēter sunt ingressi: sed tamē prima fron-
te, non multo lētati sunt successu, nam hostiū oppidū, cui uulgarī appellatio-
ne, Castrum rugiū, nomen, multa expugnantes instantia, pœnitus nō profe-
cerunt. Sed debile principium melior fortuna sequuta est. suggerēte enim D.
Raynaldo Antiochenorū principe, & ad id obtinendū plurimū pro uiribus
elaborante, uniuersi principes qui conuenerant, cum suis expeditionibus ad
partes Antiochenas auspicij se dirigunt felicioribus. Quò cū peruenissent,
eis in ciuitate prædicta, dū deliberat quid pro tempore sit expedientius, mo-
ram facientibus: ecce gratissimi rumoris nuncius, Regē adit, et principes, cer-
to certius asserēs, quod Noradinus hostiū nostrorū potentissimus, qui iu-
xta castrū Nepam cum multa militia castra locauerat, aut mortuus erat, aut
incurabilem & desperatā inciderat ægritudinem, in argumentum aut suę as-
sertionis allegabat, quod pridie castra eius adeò turbata uiderat, ut seruos et
maxime familiares, resq; domesticas passim & sine delectu diripere uolentib;
bus, data esse ad prædā assereret: & cū eiulatu & fletu maximo, & cum inti-
mi doloris euidentibus argumentis, soluta agmina, & confusum exercitu ad
partes diuersas secessisse. Erat aut uero consentaneum, quod prædictus nun-
cius attulerat, nam in ægritudinē deciderat desperatissimā, ita ut extra ordi-
nem solutis agminibus, rapinæ impunē in exercitu fierent, & nullius cohibe-
rentur uiolentia: sicut apud eos, defuncto domino, solet accidere. Ipse autem
in lectica, quasi membra officium negantia, corpore impotens, per manus si-
delium suorum usq; Alapiam delatus est. Comperto igitur nostri rerū statu,
uidentesq; omnia ad propositū cooperari, cōmuni uoto, & approbato con-
silio, nuncios ad potentissimum Armeniorū principem D. Thoros dirigūt,
rogantes intimè, & modis quibus possunt id persuadere laborates, ut omni
excusatione postposita, cū militarib; auxilijs, Antiochię cum eis adesse pro-
curet, & tam fructuosi laboris tantis principibus se dignetur adhibere con-
sortē. Ille uero suscepta legatione gauisus, sicut uir impiger erat, et strenuus,
conuocatis suorum ingentibus copijs, maturato itinere, Antiochiam perue-
nit: quo recepto, nostri gaudentes plurimū, eductis expeditionibus egressi,
uersus Cæsaream castra dirigunt.

Obsidetur Cæsara, & postmodum uolenter effringitur. Caput XVIII.

1156 Cæsara p
christianus v
rayara

Et autem Cæsara ciuitas, super Orontem fluuium, qui Antiochiam præterlabitur, sita: hanc uulgi appellatione quidam Cæsaream appellant, & putant eam esse, quæ est Cappadociæ metropolis eximia: cui beatus & egregius doctor præfuit Basilius. sed à uero, qui hoc credunt, exorbitat. Nam prædicta metropolis ab Antiochia distat plusquam itinere dierum quindecim, uel circa id. Hæc autem est in Syria, quæ ab alia prouincia est, à Cappadocia dioecesi multis medijs prouincijs disiuncta, nec Cæsarea dicitur, sed potius Cæsara, una de suffraganeis urbibus Antiocheni Patriarchatus. Est autem ciuitas satis commode sita, cuius pars inferior in plano iacet, superior uero in sui fastigio præsidium habet munitissimum, longum satis, sed angustum admodum. Cui ex altera parte ciuitas, ex altera fluuius, præter naturalem munitionem, robur præstant, & accessum reddunt imperium. Ad quam nostri ordinatis iuxta rei militaris disciplinam agminibus, accedentes, urbem primo aduentu, locatis ordine congruo singularium principum agminibus obsidione claudunt. Obsessa igitur ciuitate, & ciuibus hostium metu intra urbem collectis, Rex, & qui de foris castra locauerant, locatis machinis et iaculatorijs instrumentis, urbem non cessant molestijs quibus possunt, opera continua & continuis laboribus fatigare: certant principes quisque pro sua portione, quæ ab initio sorte contigerat, suos inuitando, & pollicendo præmia, urbem uehemetius impugnare: dumq; certatim priores urbem effringere incipiunt, dum quisq; sibi palmam de prima irruptione querit, tantam ciuibus inferunt molestiam, ut ex parte qualibet, mortem sibi arbitrarentur imminere. Erat enim ciues loci illius rerum militarium expertes, negotiationi dantes operam præterea & presentis casus ignari, nihilominus unquam, quam obsidionē formidabant, præsumentes & de domini sui, quæ fidelitem arbitrabantur, potentia, & de loci munitione. Erant ergo ad huius modi portanda onera, propter prædicta impares, & assultus cōtinuos simul & martios congressus ferre non ualentes. Factum est igitur, ut post dies aliquot deficientibus omnino ciuibus, ad impugnantū iugem instantiā, effraetiis monibus, irruerint nostri in urbem medianam: et capta uolenter ciuitate, oppidanis in præsidium se recipientibus, tradita sunt eis quæcūq; in inferioris partis ciuitate erant residua, & omnia indifferenter sunt ad prædam concessa. Vsi ergo pro arbitrio & ciuiū domicilijs, & quæ in eis reperta sunt per dies aliquot, cum satis in expedito uidereſt esse: ut ei præsidium nihilominus cum omnibus qui euadendi gratia in illud se receperat, si debita adhiberetur instantia, facilius occuparetur: orta est inter principes nostros, friuola satis, sed tamen multum noxia contentio. Dominus em̄ Rex, uolens patriæ saluti consilere, uidens quia dominus Comes Flandrēſium cum militia, tum pecunia sufficienter instructus, locum poterat cōtra hostium uires & infidias indem nem conseruare, ei ciuitatem ab initio destinauerat: eaç intentione & præsidium instantius impugnare, ut utruncq; receptum D. Comiti traderet conseruandum, & iure perpetuo hæreditario nihilominus possidendū assignaret. Hoc autem cum ceteris principibus ualde uidereſt idoneum, & ad hoc gratuito unanimiter conuenirent consensu, princeps Raynaldus ambages intexuit, dicens:

dicens: urbem illam cum suis pertinentijs, ab initio hæreditatis Antiocheni principis portionem esse, ideoq; oportere, ut quicūq; eam possideat, Antiocheno principi fidelitatem exhibeat. Comes uero supradictus, pro eadē possessione, domino Regi fidelitatem deuotē paratus erat exhibere: principi autem Antiocheno, siue D. Raynaldo, qui in præsenti administrabat principatum, siue adolescenti Boamundo, qui in proximo sperabatur princeps futurus, omnino se exhibitorum negabat: asserens, Se nunquā nisi regibus fidelitatem exhibuisse. Orta est ergo peccatis nostris exigētibus, super huiusmodi quæstione, inter principes controuersia, neglecto negotio quod utile plurimum, & ad obtinendum facile imminebat: suffarcinati spolijs, & præda usq; ad satietatem onusti, Antiochiam cum suis legionibus reuersi sunt.

Noradini frater ad nos transit. Hierosolymitanus Patriarcha Fulcherus moritur. Spelunca trans Iordanem nostris restituitur. Rex in partibus Antiochenis castrum Haren obdidet, obfessum occupat. Caput XIX.

Eodem tempore Noradini frater, Myrmicam, auditō fratri defectu, credensq; in fata cōcessisse, Alapiā peruenit, eamq; tradentibus ciuib; s; ne difficultate obtinuit: dumq; circa præsidium uehemētius instaret ut ei tra deretur, cognito, quia frater eius adhuc uiueret, solutis agminibus ab urbe di scessit. Per idē tempus D. Fulcherus Hierosolymitanus Patriarcha, Latino rum octauus, religiosus ac timens Deum, Patriarchatus eius anno duodeci mo, duodecimo Cal. Decembris, uiam uniuersē carnis ingressus est. Eodem nihilominus tēpore studio & industria dñae Melefendis reginę, & opera eo rū qui in regno residui erant, & maximè Balduini de insula, cui D. Rex abiē curam regni commiserat, sollicitudine & uigilantia receptū est à nostris præ sidium trans Iordanē, in finibus Galaad situm, spelunca uidelicet munitissima, quam à nostris incautē se habētibus, paucis ante annis hostes fraudulen ter surripuerant. Super quo missis ad dominū Regem nuncijs uniuerſas lē tificauit cohortes, & auditō successu, reddiderat hilariores. Interea principes nostri qui Antiochiæ demorabantur, et si prius apud Cæsarem distonī, ut præmisiimus, inuenti fuerant, habentes tandem Domino largiente unanimitatem spiritus, in uinculo pacis iterum adiūciūt se ad opus insigne aliquod & memoria dignum perpetua. Placuit enim omnibus, et de cōmuni procel sum est connuentia, ut castrum urbi Antiochenæ uicinū, uix ab ea distās miliaribus duodecim, prædictæ urbi damnosum ualde, & cuius longa in subur banis, quæ uulgo Casalia appellant, potestas & iurisdictio erat, oblideret. Factumq; est, ut in die nativitatis Dominicæ, uniuersus circa prædictum munici pium unanimiter se locaret exercitus. Noradinus autem ea cum occupauerat adhuc detinebatur ægritudine, ita ut ex omni orientali tractu conuocati prudentiores physici, adhibitis remedij; quæ illius infirmitas minus exi gere uidebatur, de uita eius desperarent penitus. Hoc nostris, fauorabili cœlestis numinis dispensatione, ad propositum maximè cooperari uidebatur. Nam uix esse poterat, ut sospite prædicto principe, & incolumentatis prærogatiua gaudente, noſter exercitus in regionibus ei subditis ita liberas haberet fe rias. Rex uero, & qui cū eo erant, in prædicto exercitu occasiō temporis ad suū trahentes cōpendium, tantò feruētius urgent propositū, & cœpto simul instant:

instant operi, quanto prædictum magnificum virum certo certius norunt non posse superesse negotijs. Municipio igitur prædicto in gyrum obsidio ne uallato, machinas erigunt, & ea parant instrumenta, quibus solent in pra fidijs obfessi amplius molestari. Erat autem prædictum castrum in colle non multum sublimi situm, ita ut uideretur agger, cui superpositum erat, corporatiuus & manufactus. Vnde maximam dabant, qui in exercitu erant prudentiores, operam, ut scrophas materiæ competenti intexerent, in quibus libere delitescerent, qui ad suffodiendum aggerem introducerentur. Videbatur enim eis, nec erat à uero dissimile, quod aggere per occultos suffosso cuniculos, ædificiorum quæ superposita erant, partem nonnullam corruere oportet: crates quoq; usitati, in eis etiam scalas mediæ quantitatis, & omnia quæ in huiusmodi solent usum præstare, maturato accelerat studio. Quibus cum omni diligentia præparatis, manipolorum pedestriumq; turmarum primi certijs, equitumq; magistratibus uoce præconia & secretioribus suggestionibus inducunt, ut prompta opera & uigilantiore studio, ad molestandum obsessos operam darent. Sic igitur certis partibus, singulis principib; designatis, quisq; cum domesticis & familiaribus tanquam sibi soli uniuersum incum beret negotium, instabant uehemetius: & dum quisq; optimos ostentare curarse habere satellites, ranta opus continuis assaultibus & cottidianis cōgref sionibus prosequuntur instatia, ut multorum opus dierum intra duos menses uigili follicitudine completeret. Accidit sanè quadam die, quod machina iaculatoria, qua in præsidium diebus penè ac noctibus molares immittebant, casu in castri primicerium, & cui omnis cōmissa erat cura, decidit, subitoq; op pressum, in fragmenta contriuit: quo defuncto, tanquam pastore percusso, dispersi sunt oves, & tanquam arena sine calce, sibi inuicem non cohærentes, destiterunt ab illa quam prius habuerat resistendi pertinacia. Nostri autem eo cognito, tanto coeperunt instare uehementius, quanto interiores eis videbatur ad resistendum esse remissiores. nec mora, paucis interiectis diebus missa ad D. Regem legatione, sub conditione ut liberum et tranquillum habeant exi tum, & cum rebus suis ad propria redditum, municipium D. Regi restituūt, datis eis ducibus, qui eos sine molestia usq; ad locum quem ipsi experierant, securos perducerent. Sic ergo expugnato castro, & domino Principi, cuius iurisdictionis fuerat, resignato, scelici clausula consummatis negotijs, Antiochiam sunt reuersi: ubi ualedictees ab inuicem, D. Rex, cum magnifico Flandrensum Comite, in regnum est reuersus: D. Comite Tripolitano usq; Tri polim eos officiosissime prosequente.

Hierosolymis Amalricus Prior ecclesiæ dominicis sepulchri, in Patriarcham eligitur, & de eius electio ne inter episcopos oritur contentio. Caput XX.

Per idem tempus cum Hierosolymitana, mortuo D. Fulchero bonæ memoriæ, uacaret ecclesia, contigit ecclesiarum prælatos Hierosolymam conuocari, ut de substituendo tantæ sedis Antistite, secundū statuta Canonum tractaretur. Factum est autem, ut dicitur, quod contra iuris regulas, tam per interuentum dominae Melesendis sororis, quam domini Flandrensum Comitissæ Sibyllæ, D. Regis uidelicet sororis, electus est D. Amalricus, ecclesiæ Dominici sepulchri Prior, natione Francus, de episcopatu Nouionensi, de oppido

oppido Neella, vir commode literatus, sed simplex nimium, & penè inutiles. promotus est autem, contradicentibus domino Hernalio Cæsariensi Archiepiscopo, & domino Radulpho episcopo Bethleemita, et appellationum uoces exhibentibus. Tandem ille sede potitus, domino Friderico Acconensi episcopo negotium committit: qui ad Romanam accedens ecclesiam, apud dominum Hadrianum, qui tunc prægerat, absentibus aduersarijs, multa ut dictatur interueniente munificentia, eidem gratiam Romanae sedis obtinuit, & pallium plenitudinem uidelicet pontificalis officij, secum detulit rediens.

Noradinus in regione Suetæ speluncam obsidet nostram. Rex occurrens obsidionem soluit, pugnat cum nostris Noradinus, & vincitur. Caput XXI.

Conualuit interim medicorum diligentissima Noradinus cura, & domino Rege in regnum reuerso, ipse quoq; spesitatem plenam adeptus, in partes se contulit Damascenas: ubi ne otium tereret, & à cōsueta diceretur destitisse uigilantia, æstate sequenti præsidium quoddam in nostra regione, quæ dicitur Sueta, situm, congregato exercitu, & ingentibus conuocatis auxilijs repente obsidet. Erat autem præsidium spelunca, in latere cuiusdam montis arduo & admodum deuexo sita. ad quam non erat uel à superioribus, uel ab inferioribus partibus accessus: sed ex solo latere, calle nimis angusto, & propter præcipitum imminens periculo, ad eam ueniebatur. Habet autem interius mansiones & diuersoria, quibus suis habitatoribus necessarias poterat præbere commoditates: sed nec aquæ uiuæ & indeficientis eis uena deerat, ut quantum loci patiebatur angustia, locus satis aptus & regioni plurimum necessarius haberetur. Quod postquam domino Regi fida relatione compertum est, assumpto sibi domino Comite Flandrensi, & cōuocatis regni viribus, illuc cum omni celeritate contendit. iam enim qui intus erant, obsidionis onera ferre non ualentes, conditiones interposuerant, quales necessitas extorquere solet: uidelicet, quod nisi intra decem dies eis subsidium ministraretur, municipiū pro certo deinceps resignarēt. Porro id ipsum dominio Regi notum erat: unde & quantum poterat maturans subsidium, iuxta Tiberiadem secus pontem, unde de lacu Genezar Iordanis fluenta se diuidit, cum exercitu suo castra locauit. Audito igitur Noradinus nostrorum aduentu, consilio tractus Syracuni principis militiæ suæ, viri strenui & de se plurimum presumptis, soluta obsidione, cum suis expeditionibus nostris obuiam se facit. Rex uero audiēs, quod Noradinus occurrere proposuerat in castra, conuocatis summo diluculo principibus, adorato suppliciter uiuificæ crucis ligno, quod dominus Petrus prædecessor noster, Tyensis Archiepiscopus, piæ in Domino recordationis gestabat de communi cōsensu, concurrente omnium fauore gratissimo, bellum indicitur. Motis igitur expeditiōibus, & arrepto itinere exultantes animo, tanquam de uictoria securi, ad locum ubi hostium exercitus esse dicebatur: tandem pro uotis eos habentes in proximo armati, ad unguē instructis ordine militari cuneis, quos acies uocant, irruunt in hostes unanimiter, & gladijs instant atrocius, rē pro capite gerentes. Hostes uero nihilominus nostrorum impetus cōstantissime & imperterritè sustinentes, gladijs uices referunt, & resistendo uiriliter, illatas iniurias à se repellere contendunt animosius. Tandem uero post uarios

eventus nostris est diuinitus concessa uictoria, & hostibus non sine multa suorum strage in fugam conuersis, Rex cum suis uictor campum obtinuit. Factum est autem hoc Idib. Iulij, anno regni eius decimoquinto, in loco cui nomen Putaha. Inde progressus, sicuti necessarium uidebatur, ad praesidiū quod obsesum fuerat, cum uniuerso contendit exercitu: ubi lapsa reparans, & locū armis, uictu, & uiris prudentibus diligenter communiens, fœliciter impleto populo, soluto exercitu, & ad propria dimisso, reuersus est.

Redeunt nuncijs, qui Constantinopolim pro regio matrimonio misi fuerant, & Regi uxorem ducunt, neptem Imperatoris.

Caput XXII.

POrrò de nuncij, unde superius fecimus mentionem, qui gratia coniugij domini Regis Constantinopolim ierāt, mortuus est dominus Aitardus Nazarenus Archiepiscopus: corpusq; eius ad propriam, studio & uigilantia suorum fidelium, delatus est ecclesiam. Cui successit dominus Lotardus, eiusdem ecclesiæ Prior, uir mansuetus admodum, affabilis & benignus, qui hodie etiam eidem præest ecclesiæ, uicesimum tertium habens in pontificatu annum. Qui aut de predictis nuncijs superfuerunt, dominus uidelicet Hemfredus constabularius, Ioscelinus quoq; Pissellus, & Vuilhelmus de Barris, incliti & nobiles uiri, & in secularibus exercitati admodum, pro iniuncto sibi uerbo, apud dominum Imperatorem debita instantes diligentia morabantur. Tandem post innumeras dilationes, & uerborum ænigmata, qualia Græci quælibet cauillantes, perplexis ambagibus respondere solent, pro uotis impetrant: & conditionibus interpositis, tam de dote quam de donatione propter nuptias, destinatur Regi uxor, uirginum illustrissima, quæ in sacris imperii penetralibus nutriebatur. Erat autem eiusdem domini Imperatoris neptis, domini Isaacij fratri eius, natu se prioris filia, Theodora nomine, annum agens tertiumdecimū, formæ uenustate singulariter cōspicua, uultus elegantia, & totius corporis habitudine intuentibus fauorabilis. Dotis autem quantitas erat in centū millibus Hyperorum, iusti ponderis, exceptis decem alijs ciuidem monetæ millibus, quos dominus Imperator ad opus nuptialiū expensarum liberaliter contulit: & excepto mundo uirginali, in quo tam in auro, quam in gēmis, uestibus & margaritis, tapetis & holosericis, ualis quoque preciosis, quadraginta milia iusta æstimatione poterant computari. Rex autem proprio scripto apud dominum Imperatorem se obligans, quod quicquid eius nuncij cum eo præcisè firmarēt, ratum esset habiturus: per legatos spondet firmissime, quatenus post eius obitum urbē Acconensem cum omnibus eius pertinetijs, tota uita sua nomine donationis propter nuptias cum omni tranquillitate, sine contradictione esset habitura. Peractis itaque, & ad consonantiam redactis utrinq; pactis, designatis eidem illustri puellæ de maioribus Imperij principibus paronymphis, qui eius iter usque ad dominum Regem comitarentur, cum regijs legatis iter arripit, ad maritum profectura. Accidit aut, ut Septembri proximo, cum omni comitatū suo sospes & incolumis apud Tyrum applicās, intra paucos dies Hierosolymis (ut regni obtinerat consuetudo) consecrata, & regio insignita diademate, peractis solenniter nuptijs, viro tradita est. Et quoniam per idem tempus Hierosolymitanus electus, cōsecrationis suæ munus nondū obtinuerat, nec missa ab eo propriæ

P causæ

causæ patroni, à sede Apostolica fuerant reuersi: asciscitur de mandato regio Antiochenus Patriarcha Americus, qui & Reginæ unctionis gratiam Regiae conferret, & coniugij usitata solennia celebraret. Hic demum uxore traducta, omnem leuitatem, qua usq; ad illam diem iusto amplius dicebatur laborasse, ita penitus deposituit, ut cum Apostolo uideretur dicere: Cum es semper paruulus, sapiebam ut paruulus, loquebar ut paruulus: Ex quo autem sum factus vir, euacuui quæ sunt paruuli. Nam & uxorem postmodum commendabili dilexisse dicitur affectu, & thori fidem usq; ad extremum ei credit consueisse illibatam: postpositisq; leuibus actibus, quasi mutatus ab illo, seria ccepit amplecti, & attentius tractare salubria.

Imperator Constantinopolitanus Antiochiam uenit: princeps Raynaldus de eo quod in Cyprios commissariat satisfaciens, ei reconciliatur. Caput XXIII.

Eodem anno, dominus Imperator Constantopolitanus, cōuocatis pro imperiali magnificentia ex omnibus imperii finibus militaribus copiis, & ingenti exercitu ex omnibus tribubus, populis, & linguis, & nationibus congregato, transito Hellesponto, in Syriam descendere proposuit: transcur sisq; mediis cum omni celeritate prouinciis, ex improviso, ita ut uix cuiquam credibile uideret, cum exercitibus suis in Ciliciam, circa Decembribus initium, subitus aduenit. Huius autem tam maturati itineris causa erat præcipua, quod quidam Armeniorum princeps potentissimus, Thoros nomine (de quo superius fecimus mentionem) uniuersam Ciliciam, quæ montibus, in quibus ille habebat castra munitissima, subiacebat, ab urbe munita usq; ad extremū suburbium uiolenter occupauit, Tharsum uidelicet primæ, & Anauarzan secundæ metropoleos: & alias ciuitates, Mamistram, Adamam, Silumie, Etisq; inde imperiali negotiorum procuratoribus, in suam redegerat potestatem. Ut autem eum incaute posset opprimere, & iter accelerauerat, & occultauerat intentionem. Mouerat eum etiam nihilominus Cypriorum causa lugubris, & fauore digna, in quos tanquam in hostes fidei & detestabiles parricidas, princeps Antiochenus, ut præmisimus, tam inhumanè suam exercuerat tyrannidem. Tam subitus autem (ut prædictimus) fuit imperialium exercituum aduentus, ut prædictus Thoros, qui tunc Tharsi morabatur, uix liberas ferias habuerit, ut ad montes uicinos gratia salutis se conferret: cum ecce legiones, et primi de exercitu, campis iam infuderant se patentibus. Quo auditu, princeps Antiochenus Raynaldus stimulis conscientiæ agitatus, eo quod non multo ante eius aduentum tempore, in Cyprios innocentes & immeritos tanta defœuisset insanía, & tam eis, eorumq; uxoribus & liberis, Deo & hominibus abominabilem intulisset iniuriam: timens eius aduentum, ne forte prædictorum uociferantium querulis uocibus, exercitus ad ulciscendas eorum iniurias descendisset, cœpit anxius deliberare, nunc secum, nunc quos habebat magis familiares adhibitos, quid cum facere oportet: & quo satisfactionis genere imperiali se posset de tanta offensa reconciliare amplitudini: tantaq; eum (ut dicitur) de domini Imperatoris aduentu formido corripuerat, ut nec domini Regis, quæ tamen in proximo uenturū sperabat, uellet expectare presentiam: cum tamen certo certius nosse poterat, eius interuentione & studio, & maximè nouæ affinitatis gratia, in causa predicta

dicta, longè meliores inuenturum se conditiones. Vsus ergo domesticorum
consilio, assumptis ex eis pro arbitrio nonnullis, domino quoque Geraldo
Laodicensium episcopo, sibi facto itineris consorte, in Ciliciam, ubi domi-
nus Imperator erat cum suis expeditionibus, obtenta tamen prius quorun-
dam familiarium domini Imperatoris gratia, qui uerbi huius interpretes di-
scurrebant, ad urbem Mamistram peruenit: ubi post multorum uerborum
circuitus, cum summa ignominia & populi nostri cōfusione imperiali recon-
ciliatus est excellentiæ. Nudis enim, ut dicitur, pedibus, indutus laneis mani-
cis, usq; ad cubitum decurtatis, fune circa collum religato, gladium habens
in manu nudum, quem mucrone tenens, cuius capulum domino Imperato-
ri porrigeret, coram uniuersis legionibus, domino Imperatori præsentatus
est: ibicq; ante pedes eius ad terrā prostratus, tradito domino Imperatori co-
ram uniuersis legionibus gladio, tam diu iacuit, quo usq; cunctis uerteretur
in naufragium, & Latinorū gloriam uerteret in opprobrium, & in delinquen-
do & satisfaciendo uehementissimus.

Rex ad partes illas properans, ab eodem Imperatore honeste suscipitur, & infinita repor-
tat munera. Caput. XXIIII.

Dominus quoque Rex Hierosolymorū, auditio domini Imperatoris ad-
uentu, assumpto sibi fratre, & de regni principib; electissimo comita-
tu, relicto Comite Flandriæ, qui in proximè futuro transitu, ad propria de-
creuerat redire, uersus Antiochiam festinus contendit: quò perueniens, nun-
cios ad dominum Imperatorem, dominū uidelicet Gaufredum Abbatem
templi Domini, græcæ linguae habentem commercium, & nobilem uirum
dominum loscelinum Pessel dirigit, debitæ salutationis affatum per eos offi-
ciosissimè dependēs, & de eius sciscitans beneplacito, utrum eum ad se uelit
accedere, & domini Regis sibi habere præsentia: quibus datum est in respon-
sum, ut regem moneant & inuitent, ut ad eum uenire non pigritetur. Insuper
& de imperiali latere mittitur illustris Apocrisarius, qui & literis & uiua uo-
ce, tanquam imperij dilectissimum filium, regem sollicitet, ut ad eum accede-
renon recuset. Statuto ergo die, assumpto sibi egregiorum equitum selecto
comitatu, illuc perueniens, honestissime suscepitus est. nā statim in occurrsum
diriguntur ei duo nepotes, eius fratres uterini, Ioannes uidelicet Prothoſeba
ſtos, & Alexius Prothoſtrator, qui inter illustres sacri palatiū primum obti-
nebant locum, cum maximo nobiliū comitatu. Dein ipsis eum ducentibus
usq; ad ostium tentorij, ubi dominus imperator cum suis illustribus reside-
bat, cum multa gloria introductus, humanissimè ab eo salutatus, & ad oscu-
lum pacis erectus, secus eum in sede honesta, humiliore tamen, locatus est.
Vbi & eius cōsortibus tam debitæ salutationis affatu, quam pacis osculo ab
eo humanissimè honoratis, de incolumitate tam domini Regis quam suorū,
qui cum eo adiuererant, diligenter quærerit, & uultum exhibēs solito lætiorem,
& uerbo & toto corporis gestu significat, eorum se aduentum gratissimè su-
cepisse, & oblata tanti principis & suorum delectari præsentia. Crebris igi-
tur collocutionibus tam secretis quam in cœtu procerum, & grata circa do-
minus imperatorem conuersatione per dies decē, quibus apud eum iugem
se exhibuit, sicuti uir gratiosus erat, tantū domini imperatoris & principum

P ii suorum

suorum fauorem meruit, & tanto charitatis uinculo eorum cordibus cōglā-
tinatus est, ut uiuentem unicē de cætero tanquam filium diligenter, & defun-
cti apud eos, eius memoria usq; hodie non desinat esse in benedictione. Et ne
apud dominum Imperatorē mora eius esset in fructuosa, sicuti uir argumen-
tosus erat, & oculum in secularibus habens perspicacem: uidens quod domi-
nus Imperator extra urbem castra locari præceperat, ut contra prædictum
Thoros, quem odio persequebatur insatiabili, exercitus dirigeret, impetrata
prius licentia, cœpit tractare diligentius, quomodo prædictum principem
domino Imperatori reconciliare posset. Vocatoq; eo, et presente constituto,
resignatis præsidij quæ dominus Imperator exposcebat, in gratiam eum re-
stituit pleniorē: ita ut fidelitatem legitimā, per eiusdem domini Regis inter-
ventionem, antequam ad propria reuerteretur, manualiter eidem exhiberet.
Tandem à domino Imperatore (prout magnificentiam decebat imperato-
riam) cum suis principibus donis uberioribus, & immensa munera libe-
ralitate cumulatus, prosequente eū uniuersorū gratia, Antiochiam reuersus
est. Audiuiimus à quibusdā, omni exceptione maioribus et fide dignis, quod
exceptis illis, quæ eius consortibus prodiga liberalitate contulerat, quæ infi-
nitā credebātur, soli domino regi uiginti duo milia Hypperorum, & tria mi-
lia marcarum argenti examinatissimi, exceptis uestibus et holosericis, et uasis
preciosis, dicebatur largitus. Antiochiam igitur ueniens, fratrem suum do-
minum Amalricum Ioppensem & Ascalonitanum comitem, cum domino
Hugone de Hiebelino, qui nuperim de hostium uinculis redemptus, postli-
minio reuersus fuerat, ibidem reperit. Qui ipsi dominum Imperatorē adire
cupientes, illucq; postmodum profecti, ab eodem domino Imperatore beni-
gnè suscepit, tractati honestius, de more imperiali, donis uberioribus hono-
rati, gaudentes ad dominum Regem reuersi sunt.

Imperator Antiochiam ingreditur, in ciues multam liberalitatem exercens. unde postmodum
ad propria reuertitur. Caput XXV.

PEracta igitur in Cilicia Dominicæ paschæ solennitate, trans cursis diebus
celebris, uersus Antiochiam exercitus dirigit, & legionibus usque ad
urbem applicatis, pro foribus eius astitit in infinita multitudine formidabi-
lis. Vbi dominus Patriarcha cum uniuerso clero & populo, cum textibus
Euangeliorum, et omnimodo ecclesiarum ornatu, obuius adsuit. Rex quoq;
cum Principe eiusdem loci, & Ascalonitano Comite, cum uniuersis tam Re-
gni quam Antiocheni principatus proceribus ei obuiam exiēs, cum summa
gloria, imperiali diademate laureatum, & Augustalibus decoratum insigni-
bus, cum tubarum stridore, & tympanorum strepitu, cum hymnis & cantii-
bus in urbem introducunt, & usque ad cathedralē ecclesiam, ad basilicam
scilicet apostolorum principis, deinde ad palatium cum eadem patrum &
plebis prosecutione deducunt. Vbi cum per aliquot dies balneis, & cæteris
corporalibus delicijs operam dedisset, effusa in populum ciuitatis
lito dona liberalissima, proposuit uenandi gratia urbem exire, & ad loca ue-
natū apta, gratia tollendi fastidij, dominum Regem secum trahens, eius-
dem operis consortem. Accidit autem, ut prædicto studio insistentes, die
solenni Ascensionis Dominicæ, dum saltus more circumierat uenatorio,

Rex

Rex equi cui insederat raptus impetu, per loca humilibus frutetis & sentibus obsita, casu raptus in præceps, & ad terram cum equo prouolutus, brachium fregit: quod ut domino Imperatori innotuit, ei multa humanitate compatiens, chirurgorum implens officium, flexo ante eum genu, tanquam unus de popularibus operam ministrabat diligentem: ita ut indignatione stuperent, & mirarentur eius principes & consanguinei, quod maiestatis oblitus imperatoriæ, & Augustalem negligens dignitatem, regi se ita exhiberet deuotum et familiarē, quod etiam eorum cuilibet uideret indignum. Redeentes ergo inde ob casum qui acciderat Antiochiam, per singulos dies uisitationis gratia dominum Regem adibat, & cataphasmatis innouatis, cum unguentis necessarijs fascia iterū diligenter inuoluebat: tanta circa cum cura sollicitus, qua maiores uix posset ægrotanti adhibere filio. Dominus igitur Rege plenam conualescentiam assecuto, præcipit Imperator, & uoce præconia notum fieri mandet primicerijs legionum, ut certa die uersus Alapiam acies dirigant, & machinas cum bellicis instrumentis ante se faciant de portari: ipse uero cum domino Rege, & utriuscq; regionis principibus, cum tubis & tympanis, & præliorum incentoribus lituis urbe postmodū egredens, in eo loco qui uulgo appellat Vadum Balenæ, substitit, & exercitus universus. Inde missis nuncijs ad Noradinum, qui forte Alapiæ tunc erat, obtinet per legatos, quendam Bertrandem comitis sancti Egidij naturalem filium, cum quibusdam alijs concaptiis sibi dari. Ipse uero postmodum non multo temporis intericto interuallo, reuocantibus eum curis domesticis, ad propria reuersus est. Rex etiā post domini Imperatoris discessum, cum suis quos secum eduxerat, in regnum se recepit.

Hadriano defuncto, in ecclesia Romana schisma oritur periculatum.

Caput XXVI.

PER idem tempus domino Hadriano papa apud Anagniam urbem Campaniæ morbo squinantiq; defuncto, corporeq; eius Romam translato, & in basilica Petri apostolorum principis honorifice sepulto: dum de substituendo pastore inter Cardinales haberetur tractatus, & sicut in talibus solet frequenter contingere, diuisa sunt eligentium desideria: ita ut pars eligeret dominum Rolandum eiusdem ecclesiæ presbyterum Cardinalem, tituli beati Marci, qui idem erat sedis apostolicæ cancellarius, cui manus imponentes, & ordinantes Episcopum, Alexandrum appellauerūt. Alij uero Octauianum, virum secundum carnem nobilem, eiusdem ecclesiæ presbyterorum Cardinalem, tituli sanctæ Ceciliæ trans Tyberim: cui & nihilominus manus impo nentes, episcopum constituerūt, uocantes eum Victorem. Cuius schismatis occasione, uniuersa Latinorum ecclesia, peccatis nostris exigentibus, paulo minus habuit diuidi, & irreuocabiliter ab inuicem separari, maioribus orbis principibus certatim partibus gratiam suam & fauorem ministrantibus. Tandem anno decimonono, redeunte ad unitatem ecclesiæ, domino Friderico Romanorum Imperatore, qui parti oppositæ auxiliū suggerebat, & consilium: & domino Alejandro papæ plena charitate reconciliato, reddita est pax ecclesiæ, & expulsis errorū tenebris, resplenduit tranquillitas quasi stella matutina in medio nebule.

P. iij Noradinus

Noradinus Iconensis Soldani fines ingressus, partem eius uiolenter occupat: Rex Damascenorum fines depopulatur. Caput XXVII.

Interea Noradinus latus admodum de Imperatoris discessu, cuius aduentus magnum, praesentia maiorem ei terrorem incusserat, securus iam de cetero, de tanti principis suspecta nimis potentia, uidelicet etiam dominum Regem ad propria reuersum, occasione arbitratus reperiisse, qualem a multis retroactis temporibus desiderauerat: conuocata ex uniuersis finibus suis militia, in terram Soldani Iconensis, quam sibi habebat coterminam, expeditiones dirigit, & urbem Mares, simul & oppida Cressum et Behethelim, in suam satagit redigere potestatem. Soldanus autem, ab illis remotus partibus, non facile suis poterat ministrare subsidium: unde et ea fiducia contra fortiorum se, haec presumperat aggredi Noradinus. Cognito autem dominus Rex, quod circa partes illas cum omnibus uiribus suis detineretur occupatus, uolens ilius occupationes ad suum trahere compendium, sciens Damascenorum fines absq; militarium uirorum robore, hostium facile patere insidijs, congregato exercitu, regionem Damascenorum ingreditur, & cuncta pro arbitrio incendijs tradet, & praedae, ab Offro, primae Arabie famosa metropoli usq; Damascum, nemine contradicente, liberè traducebat exercitum. Erat autem Damasci quidam nobilis Negemedinus nomine, cui ob plurimam rerum secularium quam habere dicebatur peritiam, suorum curam commiscerat Noradinus, et urbem cum suis pertinentijs pro eius arbitrio tradiderat gubernandam. Hic uidens dominum suum in regione remota magnis occupatum negotijs, secp; uirorum militarij copias non habere, quibus regns uiribus posset resistere, tanquam uir prouidus, & instantia pericula a se quærens propellere, oblatis quatuor millibus aureorum, pacem trium mensium postulat, & multiplicatis sibi data pecunia intercessoribus, impetrat postulatum. datis insu per sex gregarijs militibus, quos in uinculis detinebat. Sic ergo regem cum suo exercitu a patria prudenter amouit. Interea domina Melependis Regina, mulier prouida, & supra sexum discreta foemineum, que regnum tam uiuente marito, quam regnante filio, congruo moderamine annis triginta, & amplius, vires transcendens foemineas rexerat, ægritudinē incidit incurabilem, de qua usq; ad obitum salutem non recepit, licet utracq; sororum eius tam domina Tripolitana Comitissa, quam domina Abbatissa sancti Lazari de Be thania, omnem circa eam impenderent diligētiam, & accitis medicorum undecunq; peritissimiis, remedia qualia uidebantur necessaria, non cessarent ministrare: ipsa enim aliquantis per laesa memoria, corpore quasi consumpto, lecto decumbens, multo tempore, paucissimis ad eam referato accessu, iacebat quasi dissoluta. Rex autem interim effluxo tempore, quod Negemedino Damascenorum procuratori constituerat, temporecp; foederis quod initum fuerat decurso, Noradino adhuc circa partes predictas, nondum completis negotijs occupato, hostium fines uiolenter ingreditur, & pro arbitrio regionem discurrens, praedas trahit liberè, incendia procturat, manubias agit sine contradictione. Et depopulata regione, effractis suburbanis, captiuitatis locoru incolis, iterum sospes ad propria reuersus est.

princeps

Princeps Antiochenus Raynaldus ab hostibus capitur, & apud Alapiam uinculis
mancipatur. Caput XXVIII.

Non multo autem interieicto tempore, accidit quod princeps Antiochenus Raynaldus, cognito per exploratores, quod in partibus illis, que & aliquando fuerant Comitis Edissani, inter Maresiam & Tulupam absq; mili taribus uiris, terra armentis & gregibus referta, locorum incolis armorum usum nescientibus, facile posset patere ad prædam: credulus aurem præbet dictis eorum facilem, & collecta ingenti militia infaustis auibus iter aggredi tur. Perueniensq; ad locum prædictum, dictorum plenā inuenit fidem. nam proculdubio armentorum & gregum stupendā reperit multitudinem: sed populus cuius hæc erant, populus fidelis erat: tota enim illa regio non nisi in præsidij Turcos habet, paucos admodum, qui & præsidia tacentur, & rusti corum præstationes colligunt, dominis maioribus quorum procuratores sunt conseruandas. Suburbana aut sibi Christiani, Suriani & Armeni inha bitant, & agriculturæ operā dant, & rura colunt. Collecta igitur ex diuersis partibus præda, & manubrijs nemine prohibēte comportatis, onusti spolijs, & multimoda supellectile locupletati, sospites & cum omni tranquillitate re uertebantur: cum ecce Megedin prefectus Alapiensis, Noradino familiaris, & fidei sinceritate coniunctissimus, assumpta sibi uniuersæ regionis expedi tiore militia, eius præcognito reditu, maturat ei exire obuiā, ut sarcinis & pre da oneratos, aliquibus locorum angustijs, aut impeditos opprimeret, aut sal tem impedimenta cōpelleret relinquere uiolenter. Factumq; est, ut iuxta pru dentis uiri conceptum, properates illi obuiā, ducibus itineris, qui de exercitu principis aduenerant, ad locum perueniunt destinatū, proximū satis re gioni, ubi princeps cū uniuersa præda castra locauerat. Qui cognito hostiū aduentu, cum suis deliberat, quid eum in presenti necessitate oporteat facere: reliquoq; saniore cōsilio, uidelicet, ut præda dimissa, expeditiores sine difficultate redirent ad propria: elegerunt, ut prædam & spolia non deserentes, cum hostibus, nisi per eos staret, strenue decertarēt. Mane itaq; facto, & die iam aliquantulum adulta, concurrentibus agminibus pugna cōmittitur, instanti bus hostibus arcubus & gladijs, studio ualde pertinaci. Nostri autē, et si pri ma facie animū resistendi uisi sunt habuisse, nouissimè tamen mente conster nati, terga dederunt, fugā dimissis spoliis eligētes. Princeps aut, peccatis suis exigentibus, omnes quas commiserat impietas, corporaliter luiturus, captus est, & cōpedibus religatus, Alapiam cum alijs cōcaptiis spectaculum factus populis infidelibus, cum summa ignominia deductus est. Factum est autem hoc, anno regni Balduini decimo octavo, mense Nouembri, nono Cal. Decembris, inter Cressum & Mares, in loco qui dicitur Commi.

Ioannes quidam Romanæ ecclesiæ presbyter Cardinalis, in Syriam descendit Legatus: de eius suscep tione inter episcopos oritur dissonantia. Amalrico Ioppensi Comiti, fratri Regis, filius nascitur Balduinus. Caput XXIX.

Per eosdem dies, quidam Ioannes, uir admodum literatus, Romanæ ec clesiæ presbyter Cardinalis, tituli sanctorum Ioannis & Pauli, missus à domino Alexandro Papa ad partes Orientales legatus, apud Biblium, cum quibusdam Ianuensium applicuit. Volens igitur impetrata licētia, tanquam P iiiij legatus

Principis Antiochensis
Raynaldus
praedatur caput
anno 1161

legatus Baldum
anno 1161
1161

legatus in regnum introire, prætentauit domini Regis et aliorum regni principum, tam ecclesiasticorum quam secularium mentes, quid nam de eius ingressu sentirent. Diuisus enim erat, ut prædiximus, occasione schismatis oborti, penè orbis universus. alijs domino Alexandro Papæ, alijs parti oppositæ fauentibus. Vnde post multam deliberationem, mandatum est ei, ex parte, ut subsisteret, nec in regnum præsumeret ingredi, quo usq; cum prælatis ecclesiistarum & regni principibus pleniore deliberatione, ei de communi consilio mandaretur, quid eum facere oporteret. Interim ergo conuocatis apud Nazareth, tam domino Patriarcha, quam reliquis ecclesiistarum prælatis, de principibus quoq; nōnullis cum domino Rege assistentibus, cœperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto esset expedientius. Omnes enim Orientis pontifices, de utroq; patriarchatu, in neutrā partem manifeste declinauerant: in occulto tamen, alijs huic, alijs illi suum fauorem præstatis. Factum est autem, sicut in talibus solet contingere, quod dissentientibus ab inuicem, & uotis eorum in plura distinctis, alijs dicerent, quod dominus Alexander & eius Legatus suscipieretur, utpote caussam fouens potiorem: quorum princeps erat dominus Petrus, prædecessor noster, Tyrensis Archiepiscopus. Alij è conuerso, domini Victoris caussam præferentes, & cum semper regno amicum & tutorem fuisse afferentes, Legatum nullo modo recipiendum esse censebant. Rex autem medium uiam quandam sequens, cum suis principibus & de ecclesiistarum quibusdam prælatis, timens ne episcopū inter se diuiderentur & scinderetur ecclesia, persuadebat neutram partium recipiendam esse: Legato uero si tanquam peregrinus, orationis gratia, absq; insignibus Legationis, ad loca sancta uellet accedere, dandam esse licetiam, & cōcedendam libertatem, moram in regno faciendi, usq; ad primum transitum, ex tūc ei redeundum esse. Allegabat etiam, et dictorum suorum causam subiungebat & rationem, dicens: Schisma recens est, necdum orbi innotuit, uter eorum caussam foueat potiorem: periculose autem esse, in redubia partem sibi ex sententia diligere, & de re incerta diffinitiuam precipitare sententiam. Præterea nec Legato opus esse in regno, qui ecclesias & monasteria grauet impensis, extorsionibus attenuet. Hæc erat domini Regis sententia: quæ licet utilior uideretur, tamē præualuit eoru sententia, qui legatum esse recipiendum asserebāt. Vocatus igitur in regnum, uenit multisq; quibus aduentus eius placuerat, postmodum fuit onerosus. Per illud tempus natus est domino Amalrico Ioppensem Comiti, ex Agneta filia Comitis Edisflani, filius, quem patris rogatu, Rex de Sacro fonte suscipiens, suum ei nomen imposuit: cumq; ab eo ioco sciscitaretur, Quid nam nepoti & de Sacro fonte suscepto donaret? respondit, sicuti homo iucundi & urbani sermonis erat, regnum Hierosolymorum. Quod uerbum quibusdam prudētibus, qui hoc audierant, altius descendit in pectus, notantes: Quod licet iuuenis esset admodum, & uxor eius adolescentula, præsagire uidebatur, quod absq; liberis foret ex hac luce subtrahendus. Quod & factum est.

Rex ab Antiochenis uocatus, illuc properat: Imperiales Legati adsunt, uxorem Dominu suo, unam
de consanguineis D. Regis postulant. Caput XXX.

1161. b. d. viii
viii ad 18

Capti igitur principe, & Antiochena prouincia rectoris solatio destituta, populus iterum regionis timore & anxietate corripitur, et diebus singularis regionis desolatione, nisi Dominus eos custodiat, animis suspensis expectat; tandemque uisum est ad solitum recurrere auxilium, & ab eo contra malam imminentia petere solatium, unde sine repulsa saepius obtinuerant postulum. Missa igitur legatione, & adiunctis precibus lachrymosis, dominum Hierosolymorum regem suppliciter inuitant, ut ad subueniendum genti desperatae, populo pereunti, honorem & gloriam ab hominibus, & a Domino premia relaturus aeterna, uenire non moretur. Rex autem miserabili regionis Antiochenae illius casu cognito, praedecessorum suorum uestigij in haren, eorum anxietatibus compatiens, laborem deuotus complectitur; & assumptum secum honesta militia, ad partes accelerat Antiochenas. Vbi cum gaudio & animorum exultatione, eius a patribus & plebe suscepitus est aduentus. Residens ergo in ea ciuitate, quantum temporis & loci deposcebat necessitas, negotijs principatus tanquam suis proprijs exactissimam adhibet diligentiam: & regionis procuratione D. Patriarchae ad tempus, usque dum redeat Comissa, honestisque sumptibus dominae Principissae constitutis, rerum domesticarum sollicitudine reuocatus, reuersus est ad propria. Porro domino Rege in regnum reuerso, ecce adsunt domini Imperatoris Constantinopolitani, uiri spectabiles, & in sacro Palatio praelari, Legati Imperiales, literas cum aurea Bulla, simul & uerba secretiora ad dominum Regem deferentes. Horum autem primus erat, uir illustris Guido Stephanus, eiusdem domini Imperatoris consanguineus: secundus erat maximus Palatinoru interpretum, Trifillus, homo uaser, & pro negotijs imperialibus ualde sollicitus: qui, ut prediximus, sacros apices detulerunt, quorum tenor erat, ut in summa dicatur, talis: Noueris nobis dilectissime, & Imperio nostro acceptissime, quod felix & inclite in Domino recordationis Hirene, sacri Imperij nostri consors, die uita clausit extremum, electis spiritibus socianda, unica nobis filia communis Imperij haerede relicta. Nos autem de imperij successione solliciti, & melioris sexus sobolem non habentes, de secundis uotis cum illustribus sacri palati diligentem saepe habuimus tractatum. Tandem de uniuersoru principum favore & consensu placuit, ut de sanguine tuo, quem unicè diligit nostrum imperium, nobis iungamus in consortium imperij: & utram consobrinaru tua rum, seu illustris uiri Comitis Tripolitani sororem, seu magnifici uiri principis Antiocheni germanam iuniorē nobis elegeris, nos pro tua optione, sincerati tue omnem fidem habentes, eam nobis in thorum, sociam & imperij participem, auctore Domino assumemus. Cognita ergo Rex, domini Imperatoris, tum ex eius literis, tum ex nunciorum uiua uoce, intentione, spondet obsequium, operā promittit, & gratias multiplies imperatoriæ soluit maiestati, tum quia de sanguine eius in tantam eminentiam sibi associare proposuit, tum quia eius fidem commendans, in eius ponit arbitrio, utram ipse diligenteret, eam in thori participem & imperij consortem assumpturum.

Rex

Rex sororem Comitis Tripolitani, uirginem illustrem, Mellesendam nomine, ei deputat: sed post annum
eam repudiat Imperator, & uxorem dicit Mariam principis Raymuni
di filiam. Caput XXXI.

REx uero habita deliberatione cū suis familiaribus, quid sibi & Imperiali
cījs persuadet, & præcipit, quatenus Melelendē bonę indolis adolescentulā,
D. Comitis Tripolitani sororē, Dño suo suscipiat in uxore. Illi uero cū sum-
ma reuerētia D. Regis amplectētes uerbū, præstiterūt assensum: cōtestantes
tamē, quod hoc ipsum D. Imperatori per nuncios et literas significari opor-
teret. Præparant interea uirgini tanto culmini destinate, à matre & amita, fra-
tre & amicis, omnibus immensorū sumptuū ornamēta, & modū nescientia,
supra uires regias, murenulæ, inaures, spinteres, & periscelidæ, annuli, tor-
ques & coronæ ex auro pūrissimo. Vasa quoq; argētea, immensi ponderis,
& magnitudinis inauditæ ad usum coquing, escarū, potuum, & lauacrorum
obsequiū preparant, exceptis frænis & sellis, & ut breuiter dicat, omnimoda
supellecstile, quæ omnia infinitis præparabant impensis, & tanto studio pro-
curabantur, ut ipsa etiā suū prædicarent excessum, & regium luxū facile supe-
rarent. Interea dum Græci singula ad unguē perscrutantur & rimantur inte-
rius de moribus puelle, de occultarū partiū corporis dispositione; dum nun-
cios ad Imperatorem dirigunt, & eorum prestolant recursus, annus effluxit:
quod ualde molestè ferentes tam D. Rex & Comes, quām reliqui eiusdē uir-
ginis cognati & amici, imperiales nuncios publicè cōueniunt, alterutrū duū
proponentes. Ut aut à uerbo præcisē diū tractati delistant matrimonij, & ex-
penſas resarciant: aut desinant morarū perplexitates intexere, & cōlummato
negotio iuxta conuentiones initas finē imponant. Comes aut multiplicibus
grauabatur impensis, nā & duodecim galeas fieri iusserat, & eas instruxerat
usq; ad plenū, quibus sororem usq; ad maritum prosequi decreuerat, & tam
de principatu quām de regno omnes maiores apud Tripolim cōuenerant,
expectantes dominæ in proximo futurū exitū. Quibus Comes aut ex toto,
aut ex parte plurima, prouidebat necessaria. Græci autē more suo amphibo-
logicè respondent, rem adhuc protrahere nitebantur: uerū D. Rex eorum
sophisticis occurrens molimīnibus, specialem super eo negotio, ad domi-
num Imperatorem, dominum Ottōnem de Rubergis, dirigit nuncium: ob-
nixē postulās, ut ei per eundē uoluntatem suam præcisē declararet: qui citius
sperato ad D. Regem rediens, & uiua uoce & literis edocet, domino Impera-
tori quæ tractata erant, de prædicto matrimonio, omnino displicere. quod
intelligens dominus Rex, à uerbo destitit, pro multa ducēs ignominia, quod
id eius interuentu credebatur esse tractatum, & partibus absolutum suis, in
irritum deuenisset, & proculdubiō in suā uidebat redundare iniuriā. Porro
D. Imperatoris nuncij, Comitis Tripolitani indignationē formidātes, inu-
ta casu nauicula, in Cyprum se fecerūt deportare. Soluto itaq; cōetu optimā-
tum, qui apud Tripolim cōuenerant, D. Rex in partes secessit Antiochenas:
quarum curam, ut prædiximus, à populo regionis diligenter expeditus, sibi
assumpserat: ad quas cum peruenisset, eosdem Imperatoris nuncios reperit,
quos à Tripoli credebat abiisse. Hi cum domina Principissa pro filiarum
eius

eiis nouissima, Maria nomine, quotidianum & familiarem habebant trahatum. Insuper & domini Imperatoris auro signatas habebant in praesenti literas, quibus ratum se habiturum, quod per eorum manū de praesenti matrimonio, cum domina Principissa uel amicis eius firmaretur, promittebat. Praesens ergo factus Rex, communicato ei uerbo, & si in priore facto, Iesus uideretur, eatenus ut merito in praesenti operam, & studium domino Imperatori posset subtrahere, tamen gratia consanguineæ puellæ, que pupilla erat, & patris destituta solatio, partes interponit suas: & post multas dilationes, effectu satagit mancipari. Completo itaq; negotio, galæs in fauibus Orontis fluminis, in loco qui dicitur portus sancti Symeonis, preparatis, tradita puella, prosequentibus eam de magnatibus regionis, qui ad hoc uidebantur idonei, & usq; ad maritum uiæ consortibus iter arripiunt.

Rex circa Antiochiam castrum reædificat, quod dicitur Pons Ferri. Regina Melesensis mater eius moritur. Caput XXXII.

Ntere dum Rex in partibus illis moram faceret, ut eius præsentia regioni esset utilis, castrum quod super pontem fluminis Orontis (qui uulgo dicitur Pons ferri) aliquando fuerat, ab urbe Antiochena quasi sex aut septem distans miliaribus, reædificauit, utiliter satis, ad cohibendum hostium discursus & latrocinantium introitus occultos. Occupato ergo eo circa partium iliarum negotia, pia mater eius longo macerata languore, & continuis exhausta cruciatibus, tertio Idibus Septembris uiam uniuersæ carnis ingressa est. quod postquam ad eius peruenit notitia, ueris contestans argumentis quanta eam sinceritate dilexisset, in lamenta se dedit, & per dies multos nullam recepit consolationem. Sepulta est autem in clyre recordationis domina Melesensis, Angelorum choris inferenda, in ualle Iosaphat, descendantibus ad sepulchrum beatæ & intemeratae Dei genitricis & uirginis Mariæ ad dexteram, in crypta lapidea, ianuis ferreis præsepta: altare habens uicinum, ubi tam pro remedio animæ eius, quam pro spiritibus omnium fidelium defunctorum acceptabiles creatori quotidianie offeruntur hostiæ.

comes Tripolitanus pro repudio sororis iratus, Imperatori quas potest irrogat iniurias. Caput XXXIII.

Ntere Comes Tripolitanus dolore cordis tactus intrinsecus, & ægre frens, quod ab Imperatore sic esset delusus, uidens se occasione Imperatoris enormes fecisse impensas, sororem suam, tanquam gregarij alicuius filiam, abeo sine causa cognitione repudiatam esse, anxius apud se gemit, & ex corde dicit suspiria, cogitans si qua uia posset Imperatori reddere uices, & pro illata iniuria eadem mensura referre talionem. Hæc ei cogitanti, ex diuerso occurrebat, quod princeps inter mortales erat potentissimus, nec eius uires sufficere poterant, ut eum uel in aliquo laedere posset: tamen ne illatam iniuriam aut non sentire uideretur, aut negligentius dissimulare, galeas quas ad alium usum præparauerat, dolore compulsus, armari præcipit: & uocatis pyratis, & nephandorum scelerum artificibus eas tradit, præcipiens, ut predicti Imperatoris terras obambulantes, omnino nec ætati parcerent, nec sexui, & conditioni etiam nullam haberent differentiam: sed passim & sine delectu tam monasteria, quam ecclesiæ, omnia traderent incendijs, & rapinas ubiq;

ubiqz, siue homicidia ubiqz perpetrarent, pro iusta caussa arma & uires illaturi. Illi autem dicto parentes, mare ingressi, regiones Imperatoris, tam quæ insulæ erant quam quæ in terra mari contermina perlustrantes, uerbum Comitis largius interpretantes, ubiqz rapinas, ubiqz incendia, ubiqz homicidia procurant, ecclesiæ uiolant, effringunt monasteria, locorum uenerabilium omnino nullam habentes differentiam. Sed & peregrinis loca sancta adeuntibus, uel inde reuersis, uiaticula sua diripientes, nudos aut inopes, aut mori, aut mendicitate uitæ protrahere cōpellebant. Negotiatoribus nihilominus uictum & uestitum eo commercij genere, sibi uxoribus & liberis propagantibus, bona quæ congesserat diripientes, uacuos domum redire, forte cum luctu deperdita, cogebant.

Rex apud Antiochiam pharmacū bibit, in supremam deductus ægritudinem, querbat ad propria
reuerit: sed inualescente ægritudine, in itinere apud Berythum uitam
finiuit. Caput XXXIIII.

DVm hæc Comes Tripolitanus, zelo propriæ ductus iniuriæ, procurat, Rex apud Antiochiam ante ingruentem hyemem, prout consueuerat, pharmaco uti uolens, per manum Barac, medici Tripolitani Comitis, pilulas accepit, & quas in instanti sumeret, & quas postmodum modico intericto tempore esset accepturus. Nostri enim Orientales principes, maximè id efficientibus mulieribus, spreta nostrorum Latinorum physica & mendendi modo, solis Iudæis, Sarracenis, Samaritanis & Syris fidem habentes, eorum curæ se sub hinciunt imprudenter, & eis se commendant, physicarum rationū prorsus ignaris. Dicebantur autem prædictæ pillulæ ueneno infectæ, nec erat à uero multum dissimile. nam residuum quod regi secundò sumendum mandatum fuerat, postea experimēto apud Tripolim in pane infuso, cuīdam datum caniculae, mortem sibi intra paucos dies propinauerunt. Ab ea igitur die, qua prædictam Rex bibit medicinam, cum dysenteria febriculam incurrit, quæ postea in hecticā uersa est, nec ab ea usqz in diem obitus remedium sensit, aut conualescentiam. Sentiens igitur apud se doloris instantiam & ægritudinis augmentum, ab Antiochia discedens usqz Tripolim peruenit. Vbi mensibus aliquot decubuit, de die in diem exspectans remedium. Vbi autem ægritudinē cognoscēs inualescere, & salutis nullā superesse fiduciā, Berythum deportatus, ecclesiārū simul prælatos, simul & regni principes ad se cum omni celeritate præcipit euocari. quibus in præsentia sua constitutis, fidem suam piè ac religiosè articulatim aperiens, in spiritu contrito & humiliato, præsentibus pontificibus peccata cōfitebatur, carnis solutus ergastulo, animam coelis intulit, cum electis principibus, auctore Domino, coronam immarcessibilem percepturus. Obiit autem anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo secundo. Regni eius anno uigesimo quarto, Idus Februarij, ætatis uerò tricesimo tertio. liberis non extantibus, fratre regni hærede instituto. Inde Hierosolymam cum summa reuerentia, & regalibus exequijs, cum uniuersorum gemitu & lachrymis deportatus, occurrete ei clero & uniuerso populo ciuitatis, in ecclesia Dominici sepulchri ante Caluariæ locū, ubi pro salute nostra crucifixus est Dominus, honorifice inter suos prædecessores sepulturæ traditus est. Tantam autem mœstitudinem &

1167 in Feb
dilig obit b
dining quart

tot intimi doloris argumēta in nostro uel in alio regno , pro defectu alicuius principis extitisse, nulla tradit historia, nulla præsentium hominum tenet memoria.nam exceptis ciuibus, in quorum urbes funus introducebatur regiū, quorum luctus & dolor sine exemplo uidebatur : descendebat de montibus fidelium multitudo, cum eiulatu prosequens præcedentes exequias . Sic cù Berythensi urbe Hierosolymā diebus quasi octo continuis, nō defuit lamentum iuge, & luctus horis penè singulis renouatus. Dicuntur nihil minus & hostes de eius morte doluisse: ita ut quibusdā suggerētibus Noradino, quod nostros fines ingrediens interim dum exequijs operam daremus, terram de popularetur, dicatur respondisse: Compatiendum est, & humanè indulgendū iusto eorum dolori; eo quod principem amiserint, qualem reliquis hominibus non habet orbis. Nos autem de operibus eius hunc librum consumantes, oramus, ut cum p̄ijs & electis eius anima sancta requie perfruatur.

Anno 1162 Februario obiit bal
Berythensis & sine plor
Amalricus eius frater
erat uero regis successor
comes Iudea p̄i p̄i
Anno 1163
In mortuus est
Hab. Ann. 27. annos
et quarent p̄i annos
et in mortuus est

LIBER DECIMVS NONVS

Domino Balduino Amalricus frater eius succedit in regno. Caput I.

Omino igitur Balduino tertio, Latinorum Hierosolymis Rege quarto, absq; liberis (ut dictū est) defuncto, successit in eadem ciuitate sancta, Latinorū Rex quintus, dominus Amalricus, frater eius unicus, comes Ioppensis & Ascalonitanus, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo tertio: à liberatione uero eiusdē Deo amabilis ciuitatis, sexagesimo secundo, presidente sancte Romanæ ecclesiæ D. Alexandro, pontificatus eius anno tertio: sanctæ uero Resurrectionis ecclesiæ, D. Amalrico Patriarcha nono, pontificatus eius anno quarto: sanctæ aut̄ Antiochenæ ecclesiæ, D. Americo, Latinorū in eadē ciuitate Patriarcha tertio, anno pontificatus eius uigesimo: sancte uero Tyrēsis ecclesiæ, D. Petro, Latinorū in eadē ciuitate post urbē capta, Archiepiscopo tertio, pontificatus eius anno decimotertio. Post fratris tamen obitū dissontib. inter se regni principib. & de Regis substitutione aliter & aliter affectis, paulominus se interposuit, regens cū periculo & schismate ortū scandalū. Sed optato affuit diuina clemētia, quæ reb. periclitantib. competētia nouit aptare remedia. subito enim, fauente sibi potissimum clero & populo, paucisq; de magnatib. euacuatis aliter affectorū moliminibus, in ecclesia Dominici sepulchri, à suprà dicto D. Amalrico Patriarcha, presentibus & cooperantib. Archiepiscopis, Episcopis, & uniuersis ecclesiarū prælatis, Regie unctionis gratiā, & diadematis insigne adeptus est, et in regni soliū hereditario sibi iure debitū, duodecimo Cal. Martij sublimatus est, die octaua post fratris obitū. Hic statim, ex quo miles factus est, arma coepit gestare militaria. Factus est Comes Ioppensis, cui postea frater eius inclite recordationis D. Balduinus, eximia Philistinorū metropolim Ascalonā, diebus suis expugnatā, & Christiano post longa tempora nomini restitutam, Regia liberalitate concessit: sicut superius, dum de regno eiusdem D. Balduini differeremus, diligentius cōprehensum est. Viginti & septem annorū erat D. Amalricus, cū regnare coepisset. Regnauit aut̄ annis undecim, mensibus quinq;

Q. Describitur

Describitur quibus moribus fuerit: & de uita & conuersatione eius.

Caput II.

Fuit igitur vir experientia praeditus seculari, prudens admodum, & in agendis circumspectus: linguae aliquantulum impeditioris, non adeo tamen, ut ei pro uitio multum posset imputari, sed ita, ut illam sponte fluenter eloquuntur non haberet elegatiam. Consilij longe melior, quam uerborum affluentia, uel ornatu. In iure consuetudinario, quo regebat Regnum, subtilis plurimus, & nulli secundus: imo qui regni principes & mentis acumine & discretionis praeviret sinceritate uniuersos. In periculis & summis necessitatibus quas frequenter incurrit, dum pro regno ampliando uiriliter & sine intermissione de certat, fortis & prouidus, & animu regia quadam constantia conservans imperium. Modicè literatus erat, & fratre multo minus: sed ingenij uiuacitate, & tenacis memorie beneficio, interrogatione frequenti: legendi studio, cum aliquid ocij occupationes indulgebant, excellenter. iuxta id quod Regibus sollet cottingere, satis comodè erat instructus; in quæstionibus argutior, in eorum solutionib. plurimus recreabat. Historiaru pre ceteris lectionib. erat auditus auditor, memor perpetuo, & fidelissimus recitator. Totus erat in serujs: in iocis uel alea nunquam. Accipitrum & herodioru uolatu & præda libentius delectabatur. Patiens erat laboris, sicut erat corpulentior & pinguis nimius, algoris caloriscque inclemencia non multum angebat. Decimas in ea parte vir Euangelicus, cum omni integritate, & sine molestia ecclesiæ dari præcipiebat. Missam omni die (nisi ægritudo aut ingruens præpediret necessitas) audiebat deuotus. Maledictoru conuiciorumque in eum & publice & sepius, & clam quæ se rebant, etiam à contemptilibus & uilib. personis, patientissimus exceptor, & dissimulator egregius: ut nec quæ audierat, ea audisse uideretur. In cibo potuque sobrius, in utroque ebrietate abominabatur. Procuratorib. etiam suis tantum dicebat habere fidem, ut ex quo eos negotijs præfecerat suis, nec ratione ab eis exigeret, nec de eorum infidelitate suggerentib. aurem præberet: quod tamen quidam ducebant pro uitio, quidam uirtuti adscribentes, argumentu sincere fidei asserebant esse. His animi dotib. & bonis potiorib. detrahebant, quedam in eo notabilia quæ prius dictis nubem quandam inducere uidebant. Taciturnus enim erat ultra decens, & eximius urbanitatis expers. Affabilitatis gratiam, quem maximè principib. subiectoru corda conciliat, penitus non habebat. Raro, uel nunquam quenquam alloquebat, nisi compulsus necessitate, aut sermone prius lacessitus. tantoque in eo notabilior occurrebat iste defectus, quanto in fratre fuerat sermonis iucundi & amplectedæ affabilitatis gratia cumulatior. Lubrico etiam carnis, ut dicit, impatienter laborans: quod ei clementer Dñs indulget, aliena matrimonia attentare dicebat. Libertatisque ecclesiæ uehemens impugnator, earum patrimonia crebris & indebitis exactiōib. diebus suis, usque ad supremam exinanitionem attruiuit: ita quod ære alieno grauari compelleret loca uenerabilia, super suarum obuentiōnū uires. Pecuniae cupidus supra quam regiam deceret honestatem. Interuentu munerum auferebat saepè, differebat se prius, aliterque censuræ rigor, & iuris modestia patere. auaritiæ tamen suę excusationem prætendens, mihi etiam familiarius colloquenti, causas nitebatur assignare, dicens: Principem quemlibet, & maximè Regem, semper hanc debere penes se prouidentiam habere, ne egeat, propter duo: tum quia tuta est opulentia

lentia subiectorum, ubi non eget Imperator: tum quidem ut præmanibus
habeat, unde necessitatibus regni sui, si forte inopinatae occurrant, consulat:
& in eo casu, Regem prouidum, oportere esse abundè munificum, & sum-
ptibus omnino non parcere, ut non sibi, sed regni usibus, quicquid id est,
uideatur possidere. Horum alterum in eo fuisse, nec inuidi eius possunt ne-
gare. Nam in regni necessitatibus nec expensis parcebat, nec proprij corpo-
ris fatigacione reuocabatur. Sed non erat tuta subiectorum opulentia: ad
quorum exhaurienda patrimonia, sumpta qualibet leui occasione, frequen-
tius recurrebat.

De corporis eius habitudine, & de quadam questione, quam euidam suo familiari soluen-
dam obtulit. Caput III.

Corporis autē quadā fauorabili statura quasi proportionaliter erat mo-
dificatus, ut mediocribus maior, & longissimis minor esset. Facie uenu-
sta, & quæ ignotis etiam reuerēdi principis meritō prætenderet maiestatem
& dignitatē. Oculis fulgentibus, mediæ quantitatis, naso instar fratri aqui-
lino & decenti. Capillo flauo, refugoq; pusillum. Barba, genas mentumq;
grata quadam plenitudine uestitus. Risum tamen habebat incompositum,
& quo totus in ridendo concutiebatur. Prudentibus & discretis uiris, & re-
motorum locorum peritiam habentibus, & externarum cōsuetudinum te-
nentibus experientiam, libentissimè cōfabulabatur. Memini me semel, ab eo
familiariter euocatum, dum in castello Tyrensi, febricula lenta, non multum
periculosa laboraret, horis quietis & lucido interuallo, sicut interpolatis fe-
bris solet contingere, secretius multa cum eo contulisse, & ad quasdam
eius quæstiones, quantum pro tempore occurrebat, adhibuisse solutiones:
multum enim nostra collatione recreabatur. Inter quas unam nobis obtulit
quæstionem, unde me multum mouit interius: tum quia inusitatum erat il-
lud queri, quia nec quæstione dignum uidebatur, quod fides uniuersalis edo-
cebat, & firmissimè tradiderat credendū: tum quia animo grauiter uul-
nus imprimebat, si princeps Orthodoxus, & Orthodoxorum filius, in re-
tam certa pateretur scrupulum, & in conscientia dubitaret. Quæsiuit sanè, si
præter doctrinam Saluatoris et sanctorum qui Christum secuti sunt, de qua
non dubitabat, posset ratio inueniri, qua posset probari argumentis eviden-
tibus & necessarijs, resurrectionem futuram? Ad quod nouitate permotus
uerbi, respōdi: Sufficere Domini ac redemptoris nostri doctrinam, qua ma-
nifestissimè multis locis in Euangeliō, carnis resurrectionem futuram docet:
uenturum se iudicem, iudicare uiuos & mortuos et seculum per ignem. Pro-
mitit daturum se electis regnum, preparatum à constitutione mundi: Imp̄s
aut̄ ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius, pollicetur. Sancto-
rum quoq; Apostolorū, & patrum etiā ueteris Testamēti sufficere piam af-
fertionem. Ad quod ille: Hæc omnia firmissimè teneo, sed rationem quæro,
qua alicui hæc neganti, & doctrinam non recipienti, futurā resurrectionem
& aliam uitam post istam mortem probari possit. Cui ego: Assumite ergo
uobis huius hominis sic affecti personam, & tentemus aliquid circa hoc in-
uenire. Placet, inquit. Tum ego: Deum iustum confiteris esse? tum ille: Ni-

Q n hil

Alme regi fratre
fud dñm vīrū

Nota

regis de refutac-
tione metropolitana
dubitatio.

hil uerius, confiteor. Tum ego: Iusti autem est, pro bonis bona, pro mali-
mala retribuere. Tum ille: Verum est. Ego: In præsentि uita aut non sit istud.
Nam & boni quidam in præsentि seculo non nisi molestias patiuntur, & ad-
uersa: mali uero quadam felicitate gaudent continua, sicut rerum quotidia-
narum exempla nos edocent. Tum ille: Certum est. Ego uero processi: Ergo
in alia uita fiet, quia non potest Deus non esse iustus retributor: ergo in alia
uita erit huius carnis resurrectio, in qua meruit quis bonum uel malum, in
ea debet recipere præmium & remunerari. Tum ille: Placet supra modum,
ita ut in ore, & omnem detersisti de corde meo dubitationem. His & simili-
bus plurimum recreabatur collationibus. Sed ad propositum redeamus.
Pinguis erat supra modum, ita ut more scemineo mamillas haberet, cingu-
lotenus prominentes. Cæteras autem corporis partes, manu traxerat natu-
ra laetior benigniore, ut non solum mediam prætenderent uenustatem, uerū
quadam gauderet formæ prærogatiua. In sumenda quoq; corporis refectione
sobrium, uiniq; abstinentissimum, nec inimici negare possunt.

*Quod antequam coronaretur, coactus est ab uxore sua, quam contra sacros canones
duxerat, discedere.* Caput IIII.

DEnique dum adhuc frater eius in rebus ageret humanis, & regnum feli-
citer administraret: uxorem duxit Agnetem, loscelini iunioris comitis
Edissani filiam (ex qua uiuente fratre, prolem suscepit geminam, filium uide-
sicut Balduinū, quem patruus de sacro Fonte suscepit, & filiam natu priorem
nomine Sybillam, Comitissę sororē utriusq;) hanc tamen uxorm suam, de-
functo iam fratre, dum regnum ad se iure hæreditario deuolutū uendicaret,
coactus est abiurare. Nam & in initio dum eam duxisset, in uito domino Pa-
triarcha Fulchero, bonæ memoriæ, ei contradicete, sibi eam matrimonio co-
pulauit, eo quod quarto consanguinitatis gradu se dicebat cōtingere, sicut
postea in facie ecclesiæ per communes consanguineos solenniter est compro-
batum. Præsentibus enim domino Amalrico, bonæ memoriæ Patriarcha,
domino quoq; Ioanne, sanctorum Ioannis & Pauli presbytero Cardinale,
& Apostolicæ sedis legato, iuxta iuris ecclesiastici solennitatē, consanguineis
utriusq; corporaliter iuramenta præstantibus, & affuerantibus sic esse ut di-
cebatur, interueniente diuortio, solutū est matrimonium. Hoc addito tamen,
ut qui ex ambobus nati erant, legitimi haberetur, & in bona paterna succes-
sionis plenum ius obtinerent. Quæsiuimus sane nos postea diligenter, tan-
quam circa talia curiosi, quarto consanguinitatis gradu se contingent, quia
nondum de scholis redieramus, sed trans mare adhuc, circa liberaliū artium
studia detinebamur, quando Hierosolymis hæc facta sunt. Et tandem inue-
nimus per dominam Stephanam Abbatissam ecclesiæ sanctæ Mariæ maio-
ris, quæ Hierosolymis ante sepulchrum Domini sita est, quæ domini losce-
lini senioris, comitis Edissani filia fuit, ex sorore domini Rogerij, filij Richar-
di Antiocheni principis, religiosam, & nobilē carne & moribus, feminā iam
natu grandeuā, sed memoriter hæc tenentē, quod eorum generatio sic erat:
Dominus Balduinus de Burgo, secundus Hierosolymorum Rex, uir pero-
nnia magnificus (de cuius uita & moribus, & tam de dextris quam sinistris
euentis

euentis, latius differuimus suprà, dum de regno eius tractaremus) & dominus Ioscelinus senior, duarum sororum filij fuerant. De domino Balduino nata fuit Melesende regina. Ex Melesende nati sunt dominus Balduinus, & dominus Amalricus reges. Item ex domino Ioscelino seniore, Ioscelinus iunior, ex quo prædicta Agnes Comitissa (domini Amalrici de facto, non de iure, uxor) & tertius Ioscelinus, nunc regis Marescalcus, & domini regis Balduini, qui hodie regnat, auunculus. Porrò domino rege Amalrico absque coniugio perseverante, illa statim nobili & magnifico viro domino Hugoni de Ibelim, senioris Baliani filio, Balduini Ramatensis (qui nunc prædictam urbem post fratrem sine liberis defunctum possidet) & Baliani iunioris, qui viduam domini Amalrici regis hodie habet uxorem, fratri, copula coniuncta est maritali. Eoç defuncto, domino Amalrico adhuc superstite, apud dominum Raynaldum Sydonensem, domini Gerhardi filium, eadem affectione se contulit: cum quo minus licitum, quam cum domino Amalrico prius, dicitur habere contubernium. Nam prædictus pater eius Gerardus, tanquam utriuscq; consanguineus (sicut & pro certo erat) consanguinitatem inter prædictas personas esse, sicut à maioribus suis audierat, proprio iure iurando firmauit. unde et secutum fuit diuortium, ut prælibatum est.

Rex in Aegyptum descendit, cum Dargan Soldano pugna committitur. Sanar Syraconum
introducit in Aegyptum. Dargan ad Regem, pacem postulans

legatos dirigit. Caput V.

COnfirmato igitur domino Amalrico in regni solio, in primo eius anno negantibus Aegyptijs annuam tributi pensionē persoluere, quam cum fratre suo pepigerant: congregatis militarib. copijs, et exercitu copioso, Cal. Septembribus descendit in Aegyptū. ubi cum innumera multitudine occurrens ei regni illius procurator, qui lingua eorum Soldanus dicitur, Dargan nomine, citra Aegyptū in solitudine cum eo cōgredi nō est ueritus: ueruntamen nostrorū impetus nō ualens sustinere, plurimis suorū interfectis, captis nonnullis, in fugam compulsi, in urbē proximā, que lingua eorum Belbeis dicit, cum residuo coactus est se recipere. Timentes autē Aegyptijs, ne dominus Rex eo confecto, ad ulteriora regni cum exercitu suo uellet contendere, nullum aliud remedium contra impetus nostrorū arbitrati se habere, ruptis aggeribus, qui fluum restagnātem usq; ad certa tempora cohibere solent, Nilum, qui iam consueta suscepereat incrementa, exuberantē inducunt, ut saltem uel his repagulis nostrorum cohiberēt incursus, & se fluminis beneficio restagnantis tuerentur. Dominus uero Rex, habito ex hostibus trophæo: rebus feliciter compositis, in regnū suum inde uictor cum gloria reuersus est. Porrò Dargan iste, quem totius regni procuratō diximus, & Soldanum alium quendam potentem admodum, Sanar nomine, paucis ante diebus ab eadem administratione partim dolo, partim uiribus expulerat, qui cum amicis & familiaribus, & copijs quas secum poterat deportare, fuga elapsus, ad Arabes contribules suos, auxilium ab eis postulaturus se contulit. Expectās igitur rei exitum, & euentum bellorum operiens, latebat apud suos, ut diximus, tempore opportuno aliquid contra æmulū molitus. Audiens ergo, quod dominus Rex in regnū suum rediret, & quod suus aduersarius, in sua

Q iij admini

administratione solito insolentior, & quasi gloriōsior, eo quod tantum prīcipem in prælio sustinuerat, quodcū regno non multum læso abierat, in eodem principatu potes & fortis perseveraret: ad Noradinum potentissimum principem Damascenorum Regem properat, implorās ab eo auxilium: quo fatus in Aegyptum rediens, excluso æmulo regnum resumere posset. Cui Noradinus, muneribus & promissis illectus, sperans quod si semel exercitus eius Aegypti fines posset introire, regnum sibi posset comparare uiolenter, facilem præbuit assensum: tradenscū ei principem militiæ suæ, uirum industrium, & in armis strenuum, liberalem supra uires patrimonij sui, gloriaræ cupidum, & in re militari exercitatum, militibus charum efficente munificentia, & acceptum, Syraconum nomine, cum ingenti militia in Aegyptum dirigit. Erat autem homo iam senior, pusillus statura, pinguis multum & corpulentior, ex humili locupletior factus, & suffragantibus meritis, ex seruili conditione princeps constitutus, in altero oculorum habens albuginem, laboris patientissimus, sed & sitim & famem æquanimiter tolerans, supra id quod ætas illa soleat sustinere. Verū intercurrentibus nuncij, & fama publica Soldanus Dargan edoctus, hostem quem prius expulerat, cum infinitis Turcorum milibus aduentare, diffidens rebus proprijs, ad emendicata recurrat suffragia. Legatos enim cum uerbis pacificis, ad dominum Regem mittit, orans & petens, ut contra ingruentes hostes auxilium ferat: tributum autem non solum, quale cum domino Balduino rege fratre constitutum, uerū multo maius, & pro domini Regis arbitrio præstandum, pollicens, subiectionem perpetuam, foedusq; perenne, datis obsidibus, firma re paratus erat.

Dominus Petrus Archiepiscopus Tyrensis defungitur. succedit ei Fredericus Acconensis episcopus. Caput VI.

PER idem tempus dominus Petrus, uenerabilis archiepiscopus Tyrensis, piæ in Domino recordationis, anno prædicti Regis undecimo, mense Martio, prima die mensis, uiam uniuersæ carnis ingressus est. Cui intra paucos dies, eodem mense substitutus est, D. Rege plurimum ad id aspirante, ciusdem ecclesiæ suffraganeus: dominus uidelicet Fridericus, Acconensis episcopus, uir secundū carnem nobilis, corpos procerus admodum, natione Lotharingus, modicè literatus, sed militaris supra modum.

Dorgan in Aegypto, dolo suorum occiditur. Sanar Soldanus efficitur: Regem inuitat. Rex in Aegyptum descendit: Syraconus uiolenter expellitur. Caput VII.

DVm hæc cum domino Rege prædicti Legati tractarēt, peneq; eorum desiderijs esset satisfactum, antequā ad propria redirent, prænominati Sanar & Syraconus, in Aegyptum cum suis auxilijs iam descenderant: & cum Soldano Dargan hostiliiter congressi, primo confictu inferiores, et graviiter prostrati: antequam secundo eadem lege conuenirent, sepeditus Dargan, à quodam ex suis sagitta percussus, suis lugendus interit. Quo mortuo, Sanar tanq; uictor, uotiq; compos, Cahere ingressus, quoscūq; de amicis, consanguineis, & familiaribus illius reperire potuit, gladijs confossis, iterum potitus est sua dignitate. Nam summo eoru principi pro minimo est, uter

uter de contendentibus aut succumbat, aut obtineat, dummodo non desit, qui sua & regni negotia procuret, & se illius mancipet seruituti. Syraconus uero inuadens ciuitatem finitimā Belbeis nomine, eam sibi quasi propriam constanter ccepit uendicare, significans opere, & fortasse sermone id ipsum contestans, quod reliquias eiuldem regni partes suae ditioni, si ita daretur, inuito Soldano & Calypha, uellet mancipare. Timens ergo Sanar, ne hostem talem introducendo, suam & Domini sui conditionem fecisset deteriorem, ne'ue talem suscepisset, qui tanquam mus uipera & serpens in gremio, male remuneraret hospites suos: cum omni festinatio Legatos & uerba pacis dirigit ad dominum Regem, in Syriam, qui iuxta conuentiones inter dominum Regem, & Dargan Soldanum, prius initas, non solum uerbo, sed etiam opere, statim adimplerent: et si opus esset, supererogarent ampliora. Pactis igitur hinc inde firmatis, Rex cum uniuerso suo exercitu anno regni eius secundo, iter arripiens, descendit denuo in Aegyptum. Vbi occurrens ei Sanar cum suis Aegyptiis, saepedictum Syraconum in ciuitate Belbeis, quasi in proprium praesidium se recipientem, obsederunt, dictumque obsidione & alimentorum inopia fatigatum, ad ditionem compulerunt: interpositis conditionibus, quod cum suis omnibus liberum, & sine molestia haberet exitum, & redditum ad propria: quod ei concessum est. quo obtento, ciuitatem deserens Syraconus, per solitudinem reuersus est Damascum.

Noradinus circa partes Tripolitanas uincitur, & fuga uix nostrorum manus euadit.

Caput VIII.

NOradinus interea circa partes Tripolitanas, in eo loco qui uulgo appellatur La Boccha, moram faciens, dum prosperis elatus, aliquantulum se gerit incautius, damnum incurrit penè irreparabile. Aduenerant ilia tempestate quidam nobiles, de partibus Aquitanicis, Gaufredus uidelicet qui cognominatus est Martel, domini Comitis Angolismensis frater, & Hugo de Liuizaco senior, qui cognominatus est Brunus, orationis gratia. Hi completis de more orationibus, ad partes se contulerunt Antiochenas. Cognito ergo quod Noradinus circa partes Tripolitanas, in loco supradicto, cum suo exercitu moram faceret, minusque securè & sine sollicitudine, ocio resolutus quiesceret, conuocatis militaribus auxilijs, super eius exercitum irruentes subito, multis captis, pluribus gladio peremptis, exercitum eius usque ad supremam exinanitionem deleuerunt. Ille uero relicto gladio, & omissis impedimentis uniuersis, nudus altero pede, iumento insidens, confusus nimium, & de uita desperans, uix fuga elapsus, nostrorum manus euauit. Nostris uero spolijs & multiplicibus locupletati diuitijs, uictores ad propria redierunt. Fuerunt autem huius expeditionis Duces, Gilbertus de Lac, uir nobilis, & in armis exercitatus, Praeceptor fratrum Militiae templi in partibus illis: & magni duo praedicti uiri, & Robertus Mansel, qui Galensibus in eadem expeditione præerat, & alij pauci.

Q iiiij Noradinus

Noradinus in partibus Antiochenis castrū Harenc obsidet: Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus,
Calamannus Ciliciæ procurator, capiuntur. Caput IX.

Noradinus autem casu cōsternatus sinistro, ira succensus, indutus confusione & reuerentia, infamiam abolere cupiens, ad ulciscēdam suam, suo rumq; iniuriam proximos & amicos sollicitat, uniuersos penè Orientis principes nūc prece nūc precio supplex inuitat, vires reparat, militaria suffragia colligit undecunq;. Collectis igitur immensis copijs, & innumeris milibus congregatis, oppidum quoddam nostrum in finibus obsidet Antiochenis, Harenc nomine, & ordinatis per gyrū, ut mos est, machinis oppidanos cœpit acriter, nullaq; data requie incessanter urgere. quod factum, postq; principibus nostris innotuit, D. Boamundus tertius, Raymundi filius, Antiochenus princeps: dominus quoq; Raymundus iunior, Comes Tripolitanus, filius Raymundi Comitis: Calamannus etiā præses Cilicie, D. Imperatoris consanguineus, & Imperialium in illa prouincia procurator negotiorū: Toros quoq;, Armeniorū princeps potentissimus, sociatis sibi quæ undecunq; potuerunt peditū equitumq; suffragijs, ordinatis agminibus, et in aciē dispositis, obuiam ire festinat, & obsidionē soluere inuitis hostibus aggrediuntur. sanè Noradinus, & qui cū eo erat Parthorū principes, cōmunicato consilio, tutius opinātes, obsidione sponte soluta discedere, quam cum hostibus iam penè instantibus incaute congredi, cōpositis sarcinis, recedere molebantur. Nostrī uero nihilominus eis instantes, dato successu & prosperis abutentes, dum eis non sufficit, quod oppidanos obsidione tantorū principū expediterant, dum incautius insequunt, dissolutisq; agminibus, & contra militare disciplinam passim discurrentibus euagant, recurrentibus subito animūq; & vires resumētibus Turcis, quibusdā locorū palustriū angustijs cōprehensi, primo franguntur impetu: quibus prius fuerat formidini, ludibrio satis miserabiliter exponuntur. Profligati enim, & fracti turpiter hostiū gladijs, uicti, marum more cæduntur. Non est qui meminerit uigoris præteriti, qui pater, næ memor uirtutis, aut propriam propulsare studeat iniuriā, aut pro merenda libertate & honore patrio glriosus decertare. præcipites ergo, & suæ dignitatis immemores, armis depositis, uitā indigna supplicatione merentur, quam pro patria uiriliter decertando, excellētius fuerat impendisse, & exempli ad posteros fauorabilioris. Porro Toros Armenianus, uidens hostiū præualere cuneos, nostrorum uero acies ē conuerso corruisse, fuga saluti consuētus, bellicis se exēmit tumultibus. Displicuerat sibi sanè ab initio, quod hostes ab obsidione discedentes, fuerant insecuri: & dissuadere adorsus erat, sed præualuit inutilior aliorum sententia. Dominus autē Boamundus princeps Antiochenus, dominus quoq; Raymūdus Comes Tripolitanus, Calamannus etiā Ciliciæ procurator, Hugo de Liuiziaco, de quo superius fecimus mentionem: loscelinus etiam tertius, Comitis Edissani secundi loscelini filius, & multi alij nobiles, ut uitæ cum probro & ignominia consulerent, hostibus se tradentes, uinculis tanq; uilia mancipia miserabiliter alligantur: & Alapiam traducti, spectaculū facti sunt populis infidelibus, & carceribus mancipati. Successibus tandem & prospera nimiū fortuna, Noradinus, & qui cum eo erant, erecti, Castrū quod prius obsederat, cōfidentius repētūt, & obsidione iterum

iterum uallantes, intra paucos dies expugnat, & potenter occupat uiolenter expugnatū. Factū est hoc anno ab incarnatione Dñi millesimo centesimo se- xagimoquinto. Regni uerò D. Amalrici anno undecimo, quarto Idus Au gusti, dum ipse adhuc in Aegypto detinereſ proprijs negotijs occupatus.

comes Flandrenſum Theodoricus in Syriam descendit. Noradinus Panadēm obſidet, & occupat obſessam. Caput X.

1165 in angusto
mundi primop. a
Cyras capti ephesi
am et in bimacu
lizan

et 1167 ad mag
nus regis regno ab
1168
Rebus nostris interea tanta rerum mutatione, tamq; sinistris euentis, usq; ad supremā exinanitionē penē afflictis, cum neq; supereret ſpeſ saltē reſiduū, iam iāq; animo conſternati per ſingulos dies deteriora formidarēt uniuersi, ecce Comes Flandrenſis Theodoricus, D. Regis ſororius, cū uxore religioſa & Deum timente ſcēmina, & aliquanta militū manu applicuit: cuius tanta lātitia fuſcepit aduentū omnis populus, ut quasi post immoderatū ſolil odorem, auram gratiſſimā & præſens remedium uideret fuſcepiffe: ſperabanteſ, quod freti eius auxilio, D. Regis & Christiani exercitus poſſent ad uenitū præſtolari. Sed hæc quale quale ſerenū, orta ſubito nubes caliginoſa, mutauit miſerabiliter, cōuertit et in tenebras. Noradinus enim rebus ſecundis, & caſu propiore factus ſublimior, uidens regnum ſolitis carere ſolatijs, & maioribus regni principijs, quos ipſe captiuos tenebat, deſtitutum: ad hoc & D. Regē & militiae robur abeſſe uniuersum, ſumpta ex tempore occaſione opportuna, appoſuit et Panadēm obſidere ciuitatē. Eſt autē Panreas urbs antiquiſſima, ad radicē Libani famoſiſſimi promontorij ſita, antiquiſſimi temporib; & Iſraēlitici populi diebus, Dan dicta, terminus à septētrionali plaga poſſeſſionis eorū, ſicut & Bersabee ab Austro. Vnde quoties longitudo terre poſſeſſionis dicitur, ducit à Dan usq; Bersabee. Diebus autē Philippi, senioris Herodis filij, qui erat Tetrarcha Itureg, & Traconitidis regionis, ſicut in Luca legitur, eam ampliauit in honorē Tiberij Cæſarlis, & in perpetuā ſui nominis memoriā Cæſarea Philippi dicta eſt. Dicitur autē & Panreas: ſed noſtri Latini corrūpentis nomen, ſicut penē omniū aliarū urbium, Belinas uocant. Eſt autē ab Oriente agro Damasceno cōtermina, iuxta quem fluatorum ſuorū Iordanis habet originē. Hęc eſt illa ciuitas, de qua in Euāgelio dicitur: Quod Iesuſ uenit in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos. Vbi & Petrus Apoſtolorū princeps, ob egregię cōfessionis meritum, regni claves Dño tradente accepit. Hanc obſidens, & immunitā reperiens, abſente D. Hemfredo regis Cōſtabulario, & cum D. Rege morā in Aegypto faciēte, cuius erat hæreditaria poſſeſſio, epifcopo quoq; eiusdē loci abſente, populo quoq; clade imminuto, machinis et tormētis bellicis in gyrū collocatis, ſuffoſſo muro, turribus aſſiduo lapidū iactu ex parte maxima debilitatis, intra paucos dies expugnat: eos qui intus erāt ad deditioñem cōpel lens, pafcis interuenientibus, quod cum rebus ſuis omnibus egrediētes, librum haberent & pacificū exitum, ciuitatē recepit, anno ab incarnatione Do m. c. L X V I I . Regni uerò D. Regis Amalrici, anno decimoquinto, Calendis Nouemb. Cōmiferat autem eandē ciuitatē, proficiſcens in Aegyptū D. Conſtabularius, cuidam militi fidelis ſuo, qui dicebatur Galterius de Quaſineto, quem in cuſtodia loci quidā dicunt negligētē fuſſe. Addunt etiam, et in deſtione cum quodam ſacerdote Rogerio nomine, qui Canonicus erat illius ecclesiæ,

ecclesiæ sumpta pecunia, malitiose uersatum; unde & in redditu domini Regis ex Aegypto, timuerunt admodum, uerentes ne imputaretur eis ad mortem. Nos autem horum nihil pro certo compertum habemus, nisi hoc, quod ciuitas hostibus tradita est.

Rex ab Aegypto rediens, Antiochiam proficiscitur. Princeps data pro se pecunia restituitur libertati.
Spelunca Sydoniensis hostibus traditur. Item trans Iordanem aliam Speluncam
hostes accipiunt. Caput XI.

His interea sic gestis in Syria, D. Rex, Syracono de Aegypti finibus ex pulso, Sanar uero in sua administratione confirmato, ad propria cum gloria uictoriosus remeauit. Vbi etiæ ita prius audierat, compertis quæ in regno acciderant tristibus, & calamitatibus ex integro cognitis: uocatus ab Antiochenis ut rebus eorum penè desperatis subueniret, uocantibus eis, fraterna miseratione compatiens, assumpto secum Flandrensi Comite, maritimis iteris Antiochiam properat, eorum afflictionis optata solatia praestiturus. Adueniens ergo, præsensq; factus, negotia D. Principis tanta diligētia, tantæ sollicitudine, quanta uix propria tractare consueuerat, fideliter, diligenterq; administrans, nobiles & plebeios multa mansuetudine pro utroq; moderamine regens: dispositisq; per urbes singulas prudentibus uiris, qui res ad Dominicalia principis pertinentes, bona fide, sanoq; consilio procura- rent: ad propria reuersus, non desinens tamen, sed cum eiusdem fidelibus & amicis satagens, de eiusdem redemptione tractare. Effectum est autem per eius industriam, quod in eadem æstate, multo tamen interueniente precio, princeps Antiochiæ, uix per annum integrum apud hostes detentus, liberati simul & honori pristino restitutus est: qui Antiochiæ reuersus, non quietuit deses: sed uiuacitate qua potuit, ut obsides quos dederat, soluto pro eis precio, recipere non moraretur: ad Imperatorem Constantinopolitanum festinat, qui paucis ante diebus sororem eius in uxorem, Mariam iuniorum duxerat. Unde ab eo honorifice suscepitus, benignè tractatus, munificentissimè donis Imperialibus cumulatus, intra paucos dies Antiochiam reuersus est. Videtur autem mirū, quod Noradinus tam prudens, tamq; pruīdus princeps, & qui captiuos nostros tam inuitus à suis dimittebat carceribus, & in hoc maximè gloriabatur, quod multis ex nostris præsertim nobilibus, suis haberet uinculis mancipatos, cur Antiochenū principem tam citò permisit libertati restitui? Super quo duæ nobis oriuntur solutiones: uel quia domini Imperatoris preces timebat, ne forte gratis dominus Imperator uellet eum habere, cui aliquid tale negare uerecundaretur; uel, quia cum esset iuuenis, nihilq; bonæ spei de se promitteret, uerebatur ne si diuitius eum teneret, Antiocheni fortiorum surrogando, sibi consularent, & ei durior obijceretur aduersarius. tutius enim uidebatur uiro discreto, & circumspecto plurimum, quod hic, de quo non multum benè sperabatur, Antiochenæ præcesset prouinciæ, quam uice eius aliquis prudentior robustiorq; eandem administraret regionem, cum quo periculosius esset negotia partiri. Hæc nobis uidetur uiri uigilantissimi mens fuisse. Eadem tempestate, Syraconus, unde superius fecimus mentionem, uir argumentus, in nostram perniciem, municipium quoddam nostrum, in territorio Sydoniensis

Sydoniensis situm, speluncam uidelicet inexpugnabilem, quae uulgo dicitur Cueva de Tyrum, corruptis (ut dicitur) precio custodibus, subitis & improuis occupat machinationibus. Argumentum est, quod per consensum illorum quibus custodienda tradita fuerat, in manus hostium deuenisset, quia statim tradito municipio, qui intus erant, omnes ad hostium fines declinauerunt, excepto eorum domino, qui casu fortuito comprehensus, suspedio apud Sydonem, uitam infelicem finiuit. Eodem anno Vilhelmus inclitæ recordationis, Siciliæ Rex, domini Rogerij regis filius, extremum clausit diem, morte præuentus. Per idem quoq[ue] tempus, eiusdem generis præsidium, spelunca iterum inexpugnabilis, ultra Iordanem in finibus Arabiæ situm, fratrum Militiæ templi diligentè deputatum, eidem Syracono traditur: ad quam eripiendo dominus Rex properans cum multa militia, dum supra Iordanem castram etatus esset, recepit nuncium, quod præsidium in manus iam deuenierat inimicorum. quo auditio, dominus Rex confusus & ira succensus, de fratribus Templi, qui hostibus castrum tradiderat, patibulo fecit suspendi propè duodecim. siccj rebus nostris eo anno, qui erat domini Amalrici tertius, peccatis nostris exigētibus, plurimum accessit detrimentum: ita ut regnum universum in arcto nimis esset constitutum.

Syraconus in Aegyptum descendit, multam secum trahens militiam.

Caput XII.

*Nota tam est ad
malum regis regi
mita fuit - 15*

DVm hæc circa nos aguntur, rumor frequens personuit, & fama celebri diuulgabatur, quod saepdictus Syraconus cum magnifico apparatu, conuocatis infinitis milibus, ab orientali et septentrionali tractu, in Aegyptū denuò parabat descēsum: nec erat uana opinio. Adierat enim illū maximum Saracenorum principem, qui quasi singularis monarcha, cunctis excellenter, omnibus intelligitur præesse, Calypham uidelicet de Baldac. ad quem perueniens, exhibita solita reuerentia, coepit exponere diligenter, innumerabiles Aegypti diuinitas, bonorum omnium, & singularum cōmoditatum copias admirabiles: principis illius inæstimabiles thesauros, census, uectigalia, de terrestribus & maritimis urbibus, annuas obuentiones quantitatis infinitæ. Ad hoc populum delicijs deditū, rei militaris experte, longa quiete disfutum adiiciens & inculcans, & ad memoriam frequenter reuocās, quomodo tam hic, qui illi regno præerat, quam eius progenitores, contra eū suosq[ue] prædecessores sedem sibi erexerant æmulam, singulari cum excellentiæ, imprudenter se pacificantes. quod etiam legem aliam, contradictoriasq[ue] traditiones docere præsumperant. His & alijs Calyphæ animum reuerberans, quæ intēdebat, persualit. Scripsit ergo uniuersis territorijs sui principibus, stricte præcipiens, ut uires conferant, impendant auxilium, eumq[ue] sequātur. Audiens hæc dominus Amalricus, uolens illius molimina præuenire, Curiam apud Neapolim conuocat generalem: ubi præsentibus domino Patriarcha, Archiepiscopis, episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis, principibus & populo, necessitates regni docet ex ordine: omnium suppliciter implorans auxilium. Decretum est ergo, & cōmuni uoto suscepimus, ut omnes generaliter, nemine excepto, ad regni subslidum, uniuersarū mobilium decimas darent: quod & factum est. Rumor interim erat non remissior, quod procul dubio Syraconus, sumptis necessarijs ad dies multos alimonij, utribusq[ue]

aquaſ

aquas deferens, per solitudinem, qua populus Israël ad terram uenerat promissionis, iter arripuerat. Rex autem collatis, quos habere poterat, militibus, obuiam exiens, usque ad Cadesbarne, que est in solitudine, cum omni celeritate properat, ut eum impedit: eo quod non in uento, celerius reuertitur.

Rex Syraconum subsequens, similiter descendit in Aegyptum: Aegypti auxilium ministraturus. Caput XIII.

Conuocatis ergo ex urbibus singulis per uocem praëconiam, tam equum quam peditum viribus uniuersis, & apud Ascalonam unanimiter congregatis, tertio Cal. Februarij, coeptum aggredientes iter, assumptis sibi ad dies constitutos necessarijs alimentis, uastitatem solitudinis, quae interea etiam media inter Gazam ultimam regni nostri ciuitatem, & Aegyptiacam dioecesim, recensito numero, & nouissimis expectatis, apud Laris, antiquissimum eiusdem solitudinis oppidum, maturatis transferunt itineribus: tandem apud eam quae dicitur Belbeis ciuitatem, unde frequentem fecimus mentionem, quae olim dicta est Pelusiū (cuius frequens memoria est in prophetis) uniuersus applicat exercitus. Cognito ergo domini Regis aduentu, Sanar Soldanus, de nostrorū subito stupefactus cōcursu, timens ne aduersus eum strueretur omnis apparatus, & de fide nostrorū dubitans, formidine nimia corripitur. nam licet alias vir prudens & industrius, prouidusque plurimum haberetur, in ea tamen parte tam supinus, tamque crassa laborans ignorantia repertus est, ut uiae caussam nostrorū edoctus, uix crederet, peneque sero, lenitusque miserat exploratores per solitudinem, qui ei certa de hostium exercitu nunciarent. Redeuntes autem qui missi fuerāt, Turcorum expeditiones, ad eum locum qui dicitur Attali peruenisse denunciant. Tunc uero Soldanus fidei nostrae admirans, & laudibus attollens sinceritatem, diligenter cōsyderans, quam pro amicis sollicitudinem Christianus impendisset exercitus, uniuersas regni & Calyphae regis obsequijs exponit diuitias, uniuersorumque mandatorum eius sedulum ab illa die se prebuit executorem, eiusque D. Rex, ad omnia necessarijs utebatur ministerijs.

Describitur Cahere, & quis eius loci primus fundator fuerit, aperitur. Caput XIV.

Transeuntes igitur Pelusium & Cahere, ubi regni solium & totius Aegypti culmen, magnificis decoratum aedificijs monstratur, ad Iæuā habentes nobilem & egregiam metropolim, que uulgo Babylonia dicitur, lingua uero Arabica mater appellatur, super ripā fluminis castra locauerant. Huius ciuitatis nomen non potuimus reperire antiquius: nam Babylon, siue Babylonica ciuitas fuit antiquissima in Oriente. Iuxta enim ueteres historias, nulla unquam in Aegypto huius nominis audita est ciuitas. Vnde uerisimile est, post tempora Pharaonum, qui primi in Aegypto regnauerant, & Ptolemeorum qui posteriores: sed etiam post Romanorum tempora, qui regnum Aegypti in prouinciam redegerunt, hanc urbem conditam: sicut de Cahere constat, quod Iohar, princeps militiae Mechezidinalla, qui tunc in Africâ regnabat, postquam domino suo Aegyptiorum omnem dioecesim acquisivit, fundasse dinoicitur: quod qualiter acciderit, in sequentibus dicemus. Aliqui tamen confidenter afferunt, quod ista sit illa antiqua nobilis & famosissima Memphis, cuius in ueterib. historijs, & in prophetis multa est memoria, quae

quæ totius regni illius, & multarum finitimarum prouinciarū caput & moderatrix dicitur fuisse usq; hodie. Tamen ultra Nilum, qui hanc (de qua loquimur) urbem præterfluit, quasi ad decem miliaria, apparet urbs annosa, infinita, uetus tæ nobilitatis, & eximiæ magnitudinis argumenta præferens: quam etiam incolæ regionis Memphis ueterem fuisse, pro certo asseuerat. Probabile est ergo, aut necessitate impulsum, aut maioribus cōmoditatibus tractum, Mempheos populum citra flumen domicilia transtulisse, nomenq; uel tum, uel postea mutasse pristinum. Ceterum fixum tenemus, quod Iohar (ut suprà diximus) qui exercitib; magni principis Mehezedinalla, ad expugnandam Aegyptum ab Aphrica missus fuerat, iuxta hanc eandem ciuitatem, subacta uniuersa regione, & populis tributarib; constitutis, Cahere construxit, quasi domino suo præcipuum futurum & familiare domicilium, anno à regno Mahumet trecentesimo quinquagesimo octauo: quē Mehezedinalla tertio postea anno, relicta Carrea, ubi regni sui sedes per aliquot annos fuerat, secutus, iuxta principis sui dispositionē, prædictū locum regni soliū constituit, & domestica habitatione reddidit gloriosum, anno à regno Mahumet trecentesimo sexagesimo primo, regni uero sui uigesimo; sicut alibi in historia, quam de principib; Orientalibus cōtexuimus, diligētius est digestū.

Accidenti Syracono, Rex occurrit obuiam: ille Regem præueniendo, transit flumen. Caput XVII.

Locatis igit; nostris supra ripā fluminis, uix à prædicta urbe stadiis duob; cōmunicato cōsilio, libratisq; multa deliberatione partibus, optimū ducūt, Syracono, suisq; anteq; fluuiū transeāt, occurrere, eūq; à regni finibus aere, potius q; flumine transmisso, cū eis cōserere, quos postea cōmeandi difficultas redderet acerbiores. Solutis igitur castris, ad locū ubi hostes esse dicebant, festinat. Is autē ab eo loco, ubi nostri prius castrametati fuerāt, quasi mihiarib; decē dicebat distare. Postq; uero ad prædictū cōueniunt locū, ipse iam tanq; dux uigilantissimus, cum uniuerso penē exercitu flumen trāsierat: paucis relictis, quos nostri capiētes, uinculis alligarūt. Interrogati tamē de trāsitu eius, de militū numero, deq; multis necessariis nostros instruxerūt. ibi quidā sane quod nostris erat incognitū, eorū patuit relatiōe: uidelicet, quod in solidudine, postq; Syriā Sobal transierāt, oborto subito uentorū turbine immannissimo, tantus ex harena puluis in modū nubiū & densæ caliginis per aera dispersus est, ut oculos uel ora, ut sibi colloquerent̄ qui in exercitu erant, aperte omnino nō auderent, de equis descendentes, ad terrā prostrati, manibus quanto aliis arenę imprimere poterant adherentes solo, ne uī turbiniis rapient in sublime, iterū ad terrā casuri. Solent em in illa solitudine ad instar matris, arenarum quasi quidam fluctus attolli, deponiq; in modū procellarū, ita ut nō minus quām per aquas nauigantibus periculose sit, per illa ut impotuna loca transire. Amis̄is ergo camelis, & alimentorū parte maxima, uix deuita sperantes, extinctis pluribus, multis etiam per uastitatē latē patentū arenarum dispersis, redditā demum aēris clemētia, incertis itineribus magis deviantes, quām de uia certi, post dies aliquot, ut prædictum est, peruererūt in Aegyptum. Porrò uidens exercitus noster, quod ille cum suis flumen transierat, recrusa per quam uenerant uia, iuxta eandem urbem, quam prius dimiserant, supra fluminis ripam castra iterum locauerunt.

R soldanuſ

Soldanus, ut Regem detineat pactis innouatis, elaborat.

Caput XVI.

VIdens igitur Soldanus, quod hostem, quem intra regni fines suscepereat, nullatenus aut sustinere, aut à regni finibus nisi per dominum Regē poterat expellere, solicitus erat, quo pacto Regem posset in Aegypto detinere. uerebaſ em̄, ne laboris immensitate fatigatus, redire ad propria disponeret: nec alia ratione, quod dominus rex in terra morē faceret, posse fieri penitus illi uidebaſ nisi maior ei tributorū summa statueret, & sufficientes sibi & suis principib⁹ designarentur impensæ. Placuit ergo sibi, & id ipsum uisum est nostris expedire, uetera innouare pacta, pacisq; perpetuae foedera inuiolabili stabilitate inter dominū Regem & Calypham firmare, annuaq; tributa ampliata possessione, domino Regi certa stipendia de ærario Calyphæ constitue rentur. Videbatur enim res nō facile finem habitura, sed laboris exigere diu turnitatem, & temporis plurimum postulare. Conuentionum autē & facti huīus mediatores, pertentatis hinc inde partium desiderijs, & uoluntate præ cognita, decernunt domino Regi quadringenta aureorum milia: ducenta milia statim soluentes, reliqua ducenta milia, placitis temporibus sine difficultate soluturos se spondētes, ea conditione, eoq; tenore: Quod dominus Rex bona fide, sine fraude & malo ingenio, propria manu firmaret, quod de re gno Aegypti non egrederetur, nisi prius Syracono, omni exercitu eius penitus extincto, aut de omnibus Aegypti finibus propulso. Placuit autem partibus conditio. Dominus Rex his qui à Calypha missi fuerant, super placitis conuentionibus dexteram dedit. Missus est autem dominus Hugo Cælariensis, miræ prudentiæ iuuenis, & supra id quod solet ætas illa ministrare, circumspectus: & cum eo quidam alij, in cuius manu Calypha, iuxta consonantiam placitam, pacta firmaret; non enim sufficientis uidebatur, si in eo Soldanus se solus obligaret.

Mittuntur ad Calypham qui foedus innouent: & describitur regie
domus magnificentia.

Caput XVII.

ET quoniam singularem, & seculis nostris incognitā habet illa principis domus consuetudinem, libet diligenter annotare, que fidei relatione eorum qui ad illum tantum principem sunt ingressi, de statu & magnificencia, & immensitate diuinarum, & gloriæ multiplicitate, comperimus. non enim erit minimum profecisse, nec intellexisse diligentius. Praedictus ergo Hugo Cæsariensis, & cum eo Ganfredus Fulchera, frater Militiæ Templi, in principio obeundæ legationis, ducente Soldano, Cahere ingressi, ad palatiū, quod lingua eorū Casdere dicit, accedētes, tum apparitorū numerositate maxima, qui cum gladijs & strepitu præcedebant per angiportus, & loca luminibus cœgentia ducti, ad singulos introitus armatorū Aethiopum crebre cohortes, salutationis officium certatim Soldano exhibentes, repererunt. Transentes autē primam & secundā custodiā, ad quēdā diffusa & magis spacioſa loca, soli peruia, & diu exposita, intromissi, deambulatoria inueniunt, columnis subnixa marmoreis, auratis laquearibus, & prominentibus celata operibus. Pauimento strata uario, ita ut omni suo ambitu, regiam prætenderent dignitatem: quibus tanta inerat materię & operis elegantiā, ut transeuntium etiam inuitos detinerent oculos, & quodam uidendi auditate, inuitante operū exi-

mia

mia nouitate, intuentium aspectus non sinerent satiari. Erant ibi piscinæ mareg, aquis redundantes limpidoribus; erat auium multimodarum, quas noster non nouit orbis, uarij garitus, formæ incognitæ & coloris peregrini, figurarum quantum ad nos prodigiosarū: cuiq; gustus iuxta speciem suam, & edulium cuiq; uarietati eorum consentaneum. Inde ad ulteriora, præuenijs eunuchorum principib; admissi, iterum ædificia tanto prioribus elegatio, ra inueniunt, quanto prius uiderant uulgaribus & usitatis præstantiora. Vi debatur hic quadrupedum stupēda uarietas, quam pectorū manus lasciuia depingere solet, qualē solet poëtica licentia mentiri, aut somniatis animus uisionibus imaginari nocturnis, qualē orientis & Austris solent diceceses ministrare: occidēs aut uidere nunq; audire uero rarius cōsueuit. Videbat procul dubio, quod ex ijs locis, Solinus noster Polyhistoris sui deduxerit historiā.

Complentur paſta, & in eorum confirmationem Calypha lexteram dat Hugoni
Cesariensi. Caput XIX.

Etiam per multos anfractus, & uaria diuerticula, quæ etiam negotiosos poterant sui contemplatione detinere, uentum est ad ipsam regiam: ubi maiores armatorum cunei, satellitum quoq; stipatus numerosior, habitu & frequentia domini gloriam incōparabilem fatebantur: ita quoq; locorum facie domini opulentiam, & supereminentes diuitias pretendebant. Ingressis porrò eis et in interiorē partē palatijs admissis, Soldanus de more consuetam dño exhibens reuerentiā, semel & secundō humili prostratus, quasi in eo debitū cultū, & quoddā adorationis genus cœpit supplex impēdere. Tertiō iterū prostratus ad terram, gladiū quem de collo gestabat suspensum, depositus: & ecce subito cōtractis mira uelocitate uelarijs, margaritarum uarietate auroq; cōtextis, quæ media dependebat, & obumbrabant solū, reuelata facie, thro-no sedēs aureo, habitu plusq; regio, paucis circa eum de domesticis & familiariis eunuchis, apparuit Calypha. Tunc accedens cū omni reuerētia Soldanus, sedentis pedibus osculū humiliter imprimēs, adiūetus legatorū causam, et tenorem pactorum, regni etiam urgentissimam necessitatē, hostes immansimos, in medijs astare uisceribus: quid etiam ab eo exigatur, quid' ueni à domino Rege impendatur, sub uerborum cōpendio aperit. Ad hæc ille benignè multum et placida tranquilli uultus hilaritate respondit: se iuxta initias & utrinq; admissas conuentiones, dilecto suo D. Regi, larga interpretatione cuncta adimplere paratū esse. Petentibus nostris, ut hoc propria manu firmaret, sicut dominus Rex fecerat: prima facie uisi sunt, qui ei familiarius astabant, auriculares & cubicularij, penes quos cōsiliorum regiorum erat authoritas, rem nimis tanquam à seculis inauditam abhorrente: tandem uero, post multam deliberationem, & Soldani diligentem instantiā, manum porrigit, inuitus nimirum, sed uelatā: cui prædictus Hugo de Cæsarea, multum admirantibus & stupentibus Aegyptijs, quod tam liberè summo principi loqueretur, dixit: Domine, fides angulos non habet: sed in fide media, per quam se solent obligare principes, omnia debent nuda esse & aperta, & cum sinceritate colligari & solui conuenit uniuersa, quæ fidei interpolatione, patetis quibuslibet inferuntur. Propterea aut nudam dabis, aut fictum aliquid, & minus puritatis habens, ex parte tua, cogemur opinari. Tunc demum

R. ij inuitus

inuitus plurimū, et quasi maiestate detrahens, subridens tamen, quod multis
ægrè tulerūt Aegyptij, dexteram suam in manum domini Hugonis nudam
præbuit, eundem Hugonem, pactorum formam determinantē, eisdem penè
syllabis sequens, tenorem conuentorum bona fide, sine fraude & malo inge-
nio se obseruaturum contestans. Erat autem, sicut dominus Hugo nobis re-
tulit, iuuenis, prima pubescens lanugine, fuscus, procerus corpore, facie ue-
nusta, liberalis plurimum, innumerā habens uxores, nomen eius Elhadech,
filius Elpheis. Quibus dimissis, regiæ liberalitatis insigne, munera legatis di-
rigit, quæ tantum principem sua quantitate et specie cōmendarent, ut à facie
tanti principis iucundū haberent egressum, & ad suos remitteret lætiores.

Dicitur quare princeps Aegyptius dicatur Mulene.

Caput XX.

ET quoniam de magnificētia eius, secundum quod audiuimus ab his, qui
uidērunt, et oculata fide inspexerunt, dictum est: de nomine quoq; digni-
tatis, et ortu, et processu eius, quantū nobis nosse datum est, tum ex relatione
ueterum historiarum, tum ex multorum ueridica relatione, in medium pro-
feramus: non enim erit absq; historiæ compendio, in hac parte lectorem redi-
didisse doctiorē. Princeps igitur Aegyptius, apud suos duobus appellatur
nominibus. dicitur enim Calyphe, quod interpretatur successor uel hæres:
eo quod summi eorum prophetæ uicem teneat, et successionem iure hæredi-
tatis. Dicitur et Mulene, quod interpretat Dominus noster. Posterioris no-
minis ratio inde uidetur traxisse initium, ex quo Ioseph noster, tempore Pha-
raonis omnem Aegypti regionē præ angustia famis possessiones suas emis-
subiecitq; eas Pharaoni, & cunctos populos eius à nouissimis terminis Ae-
gypti, ad extremos fines eius, dicens agrorum cultoribus: Quintam partem
Regi dabitis, quatuor reliquias permitto uobis in sementem, & in cibos fami-
liares, & domib. uestris & liberis. Emit ergo prius possessiones, deinde per-
sonas. unde est, quod arctiori uinculo tenentur Aegyptij domino suo, & am-
plius sunt ei obligati, quam aliorum habitatores regionum magistratib. suis.
Quippe qui & eos & eorum possessiones precio interueniente comparauit,
unde & seruili nexu, et extrema conditione ei tenentur annexi. Ita ergo per o-
ptimi procuratoris sui egregiam solitudinem temporibus Pharaonum, de
inde Ptolemæorum, & postea temporibus Romanorum, qui eam more
aliorum regnum redegerunt in prouinciam, consuetudo hæc obtinuit, ut
serui sint Aegyptij, & ea reuerentia consueuerunt appellari. Nihilominus au-
tem & ueteris consuetudinis portio est, quod idem princeps ocio uacans per
petuò, & delicijs deditus, tumultuum ignarus, & solitudinis expers, procu-
ratorem habet, qui uniuersa administrat regni negotia, tanquā alter Ioseph,
& potestatē gladij, & omne uice domini ius adimplēt. Hic Soldanus dicit, et
in hac administratione erat Sanar, unde nobis uerbū est tam frequens.

Subiungitur quare idem ipse dicitur Calyphe: & quomodo sit aduersarius Bal-
daci Calyphe. Caput XXI.

PRioris aut nominis hæc est ratio, Mahumet propheta eorū, inò subuer-
sor, qui primus Orientales populos ad huiusmodi traxit superstitionē.
successorē habuit statim quandam de cooperatoribus suis, Beberce nomine.
Post quem successit in regno Hamar filius Chata, post hunc T̄ themeni: post
quem

quem Haly filius Bethaleb . Hi omnes dicti sunt Calyphæ: sicut & deinceps 1172
 qui ei successerunt, & eius erant hæredes. Iste enim ab eo quintus, Haly uide,
 licet, cum esset cæteris qui eum præcesserant, magis in armis strenuus, & in re
 militari supra omnes illius tēporis exercitatus, & impius, Mahomet patru-
 lis indignari cœpit plurimum , quod filius diceretur successor, & non magis
 Propheta eximus, & multo maior illo haberet. Nec satis uisum est ei ita de-
 se uel alios opinari, nisi id publicè prædicaret. adiecit etiam illud blasphemiae
 plenum, dicere, & per uulgus disseminare, quod angelus legislator Gabriel,
 ad se missus fuisset diuinitus, sed errore deceptus eā Mahomet cōtulisset, un-
 de fuit grauiter à Domino correptus. Hæc etiā absonta quibusdam eorum, &
 aliorum traditionibus multum dissentire uidebat, inuenit tamen populu qui
 sibi crederet: sicq; regente illa, exortū est schisma, quod postea nō defecit usq;
 in præsentem diem. alijs dicentibus: Mahomet maiorē esse, & omnī eximiū
 prophetarum, & hi lingua eorum dicuntur Sumri: alijs dicentibus, Haly solū
 esse prophetam Domini , & isti dicuntur Sya . Occisus est autem prædictus
 Haly, & obtinuit pars aduersa principatū , & fuit penes sequaces Mahomet
 monarcha in Oriente, & alios contrariæ opinionis uiros opprimebat, tanq;
 potestatē habentes . Anno igī ducentesimo octogesimo sexto, à regno sāpē
 dicti seductoris, surrexit uir quidam nobilis, nomine Abdalla, filius Maho-
 met, filij Iaphar, filij Mahomet, filij Hab, filij Husseret, filij Haly maioris, de
 quo prēmisimus. hic egressus de Semelia ciuitate, quę est in Oriēte, transiuit
 in Aphricā, & occupatis uniuersarū illarum partium regnis , uocauit se Me-
 hedi, quod interpretat Complanans: quasi qui uniuersa ad quietē dirigat, &
 vias sine offendiculo, populo faciat planiores. Aedificauitq; ciuitatē de nomi-
 ne suo maximā, Mehedemiā, quam regnorū suorum uoluit esse caput, & su-
 pereminentē metropolim. Hic classe ordinata, cepit Siciliā, & quasdā Italæ
 partes depopulatus est. Hic prīmus omniū post Haly attauū suum, ausus est
 dicere, & se nominare Calyphā, non quod Mahumet se diceret successorem,
 quem execraba: sed maximi & eximiū prophetæ Haly, de cuius stirpe descen-
 derat, ut prēmisimus. Ausus est etiā nihilominus in Mahumeth & sequentes
 eius, maledicta publicè faculari, aliumq; ritum, aliumq; modum orādi tradi-
 disse. Huius nepos Abuthamin, cognomēto Ebuthediwalla, subiugato sibi
 Aegypto, per lohar prīcipē militiē suę, constructaq; Cahere, quod interpre-
 tam Vincens , eo quod domini eorū prēcipui & summi prīncipes oia uincen-
 tes, futurū erat domiciliū. Egressus de Caroca, quę est in dicecisi Aphricana,
 in qua prēdecessores eius quatuor habitauerant, descēdit in Aegyptū, & prē-
 dictū locū constituit regni soliū. Ab illa igī die, usq; in prēsens, nō defuit Ca-
 lyphē Oriētali, qui tot annos fuerat monarcha, æmulus in Aegypto regnās,
 tum de paritate contendens, imò etiā se preferens. Hęc si quis pleniū scire uo-
 luerit, illam legat historiā, quam de Orientalib. prīcipibus et eorū actibus, à
 temporib. prēdicti seductoris Mahumet uidelicet per annos quingentos se-
 ptuaginta septē, usq; in prēsentē diē, qui est annus ab incarnatione Dñi mille
 simus centesimus septuagesimus secundus, cum multa scripsimus dili-
 gentia, instantē & regnante domino Amalrico inclitae
 memoriq; & exemplaria Arabica ministrāte.

R iff R

Et her historiā
 ad Almā
 uerū regē p. 300
 annos ab uo 600

1172 nota de
 Historia p. anno
 300 supra vñ
 regē Amalrico
 Junius a regim
 ne mahayuk pro
 phete ad 600 d.
 in eozito habet

Rex supra Nilū pontē edificat. Syraconus in insulā descendit, Rex eū insequitur. Caput XXII.

DActis, ut prædiximus, renouatis, & utrīc̄ ad cōsonantiam redactis, ad opus conceptū unanimiter se accingunt, parati hostē insequi, et de regno expellere uniuerso. Nox interim irruens, caussam parauerat quietis, manē factio, rerum inueniunt aliquā mutationē. nam Syraconus illa nocte uenies, supra ripā fluminis eiusdē oppositā, ē regione nostri exercitus castra posuerat. Cōportatis igit̄ nauibus & trabibus palmaceis, quales illa regio cōsueuit habere, D. Rex pontem præcipit ordinari, iungebant naues binæ, defixis cōanchoris, reddebat stabiles: desuper c̄ trabibus ordinatis, terra supponebat: demum turribus ligneis machinis supererectis, armabant. Sic c̄ per dies aliquot, usq; anni medium, productum est opus. nam reliquū exequi, et ad ultiorē ripā procedere, hostiū formido uetabat. Hic iam per mensē & eo amplius omnis belli euentus, suspensus tenebat, nostris nō ualentib. amnē transire, hostib. nō audentibus ne nostri à tergo irruerent, ulterius euagari. Dum hæc circa Cahere agunt, misit Syraconus partem de suis qui in insulam, quæ uicina erat omnibus referta copijs, si possent occuparent, & nostros aliquando illuc descensuros præueniret, quod & factum est. Sed postq; D. Regi innotuit, hostes in insulam descendisse, misit illuc D. Milonē de Planci, & Chēmel Soldani filium, cum parte militie; qui ad insulā tandem peruenientes, Turcos in ea reperiunt, in loci illius habitatores immianissimē sœuentes, quibus facti obuiam, cōmisso inter eos prælio, uiriliter hinc inde pugnatū est. Sed tandem Dño iuuante, nostri superiores facti, cōpulerunt eos in flumē proximum se dare præcipites: ubi qui gladios euaserant, submersi sunt in aquis uehementibus. Perierunt ergo ex eis illa die, uarijs casibus equites quingenti, quod postq; Syracono nunciatur est, cœpit de proposito amplius diffidere, animo plurimum cōsternatus. His ita se habentibus, quidam de nostri regni principibus, Hemfredus uidelicet de Torono, Regius Cōstabularius, item Philippus de Neapolij, qui cum D. Rege ex caussis familiaribus, morā domi facientes, egressi non fuerāt, cum multa uelocitate exercitum secuti, castris nostris se applicant: quorum aduentum cum multa hilaritate & plausu nostræ suscepereunt cohortes. Erant enim uiri fortes, et in armis strennui, in re quoq; militari à primis annis plurimū exercitati. Initio ergo cōsilio, deliberant quid facto opus sit: tandem c̄p̄ cōmuni uoto decernūt, classem uniuersam intemperatæ noctis silentio, clam hostibus in insulam, quæ inferius erat, uix octo milia ribus ab eo loco, in quo castra erāt, remota, deducere, exercitum c̄p̄ omnem, circa primam noctis uigiliam, illuc transfretare: eo uidelicet intuitu, ut hostibus ignorantibus, flumine translito, de nocte super incautos irrueret, damna quanta possent irrigatūri. Mandatur ergo executioni cōsilium, & classis, ne scientibus aduersarijs, ad prædestinatū locum descendit. Exercitus uero cum summo silentio sequens, & nauibus subito transuectus, insulam occupat. & dum alteram fluminis partem, eodem modo, iuxta cōdictum exsuperare int̄tuntur, exacto repente turbine uentorum, opus implere prohibiti sunt: unde & in ea parte, quæ ulteriorē ripam respicit, castrametari coacti sunt. Reliquerunt tamē de nostris, qui pontem coeptum perficiant, & perfectū tueant: eijs præficiunt D. Hugonem de Hybelim, uirum magnificum & potentem, qui ut prædiximus, relictam D. Regis uxorem duxerat.

Describi

Desribitur insula, & quot & quibus ostijs mare ingrediatur Nilus. Nostri eieclis hostibus insulam
occupant, fugit Syraconus in solitudinem. Caput XXIII.

In insula haec, unde nobis sermo est, apud eos Mahelech dicitur, bonis omnibus copiosior, & gleba ubere laetissima, ex divisione fluentorū Nili, sit. ibi enim dividit fluuius in partes, quas ab inuicē separat, usq; ad mare iterū non recepturus. sed tamē iterum non cōueniens, quatuor ostijs mari se immiscet. Prima pars quę nostrā Syriam respicit, inter duas urbes antiquissimas mari timas mare ingredit, inter Taphiū & Pharamiam: sed alterius ædificijs uicinior, locū præterfluendo alluit, ab altera aliquantulū quasi miliaribus tribus aut quatuor distat. Secunda apud Damiatā urbem antiquā et nobilem fretis adiungitur. Tertia apud Sturionē. Quarta apud Ressith: qui locus Alexandriæ conterminus est, uix ab ea distans miliaribus quatuor aut circa, id mari nis fluctibus excipitur. Quærerentibus sanè nobis & inuestigantibus diligenter, nulla alia amnis huius occurruit hostia: unde miramur plurimum, anti- quos Nilum septēfluum dixisse, quasi septē ostijs mare ingrediatur. Nec ahiud nobis pro solutione occurrit, nisi aut serie seculorum antiquissima locorum faciem alteratam, fluuiumq; sicut alijs etiam amnibus solet crebrius accidere, alueum mutasse: aut pristinæ ætatis uiros, rei ueritatem non esse assecutos: aut fortasse exuberante flumine, & solitis incrementis facto redundantiore, uias preter istas quatuor, tumidioris sui tempore aquarum decursus reperit, per quos postea infra alueū receptus, pelagus desinit introire. Quas si quæ sunt, quia iuges nō habent aquas, sed more torrentium, certis tantū temporibus defluunt, inter ostia non cōputauimus. Occupata igit insula, minor pars fluminis restabat: iamiamq; in clarescente die, hostes somno soluti, nostros uidentes ab ijsse, classe subducta, ad arma cōuolant, subitu nostrorum timentes incursum. Inde celeritatem secuti, leuis fluuiū agmina trahentes, nostros cōspiciunt insulam occupasse, eamq; quæ transleundum restabat fluminis portionem, classe immissa, quasi propriā uendicare. Castra igitur locant ex aduerso, longè tamen à crepidine aluei aliquantulum, unde non habebant proflus liberum ad aquas accessum. Unde etiam equos ad aquam trahētes, inferius descendebant. Sequenti igitur die, propositum fuerat modis omnibus fortunam tentare, & aperire ferro uiam, cum ecce nocte illa nobis ignoribus, hostes discedunt. mane autem facto, uidētes eos ab ijsse, flumine celerius transmisso, hostes insequi nostri festinant. Hic sanè accelerandi gratia, quo expeditius equites proficerentur, relicts pedestribus auxilijs, D. Rex cum solis equitibus ad iter accingitur. Dimisit tamē D. Hugonem de Ibelim, & Chemel Soldani filium, cum multa tum nostrorum tum Aegyptiorum militia, qui Cahere, pontemq; quem nosti i perfecerāt, à subitiis hostibus incuribus tuerentur. Hic traditæ sunt nostris turres, & uniuersæ nobilis illius urbis munitiones, domusq; Calyphæ nostris hactenus incognita, eis peruia facta est, ita ut & ipse dominus & omnis familia eius, salutis spem omnem in nostris tantum habebant. Tunc reuelata sunt nostris illa sancta sanctorum à seculis abscondita, & stupenda prius & paucis familiaria patuerunt arca. Misit etiam dominus Rex, Gerardum de Pugi, & alterum Soldani filium Mahadam nomine, in ulteriorem fluminis ripam, cum utriusque gentis expeditione: qui si forte hostes amnem transire tentarent, ipsi

R. iiiij eorum

eorum conatibus reniterent. Depositis igit̄, ut pr̄dictimus, ex maxima parte
impedimentis, D. Rex hostē insequitur, cōtra decursus aquarum. ipsa enim
regionis forma, certum dabat insequētibus de hostiū itinere argumentum.

Describitur Aegypti regio, & qualis sit aperitur. Caput XXIII.

OMnis enim Aegyptiacus tractus, à prioribus auspicij suis, quibus Ae-
thyopum regioni cōtinuari dicit̄, inter duas solitudines iacet arenolas,
perpetua sterilitate dānatas. nec aliquando sentit aut pr̄stat fructuarios pro-
uentus, cuiuscumq; generis, nisi quantū ex beneficio exuberātis Nili certis tem-
poribus fecundatur. Fluuius aut̄ non nisi quantum locorū adiacētū op-
portunitas permittit, sua reddit irrigatione frugib; aptā regionē. nam ubi
circa se planiorem reperit superficiem, liberius effusus, latius etiam terrā cul-
tui pr̄b̄et hiliorē, & diffusorem glebē porrigit ubertatē. A Cahere ergo
inseruit, uersus mare, planiora penitus inueniēs loca, excursus habet iberos:
unde & fecunditatē liberius latiusq; procurat, et regno maximū dans incre-
mentum, fines eius dilatat. Nam ab eo oppido quod dicit̄ Phacus, quod Sy-
riam respicit, usq; Alexandriā, quæ nouissima illius regni ciuitas, arentē con-
tingit Libyā, centū & amplius miliaribus culti fecundiq; cōmoditas diffun-
ditur. A Cahere uero suprà usquequo perueniat Chus, Aegyptiæ diocesis
ultimam ciuitatē, quæ regno Aethiopiæ dicit̄ esse cōtermina, tantas patit
arenosorū collum angustias, ut raro septē uel octo miliaribus, frequentius
quatuor aut quinq; aut altrinsecus, aut ex una tantū parte diffusus, ad suę ex-
undationis modū, regni fines laterales uel cōtrahat, uel producat. nā quæ lo-
ca nō irrigat fluuius, folis ardorib; & perpetuę, ut diximus, sterilitati depu-
tantur. Superior igit̄ regio lingua eorū Serch appellatur. Cuius nominis
nullam aliam adhuc potuimus inuenire rationem, nisi quod pr̄scis temporī
bus in superioribus Aegypti partibus legitur fuisse una ciuitas antiquissima
Says nomine, cuius mentionem Plato nost̄ in Timeo, sub persona Critiae
discipuli sui, Solonē pr̄cipuē auctoritatis uirum introducēs facit: cuius uer-
ba ad maiorem eidētiā ponenda indicauimus, ne quid deesse auctoritati
uideatur. Est (inquit) regio Aegypti, Delta nomine, cuius ē uertice Niliscin-
duntur fluēta, iuxta quam Says nominē, ciuitas magna, quam regit mos ue-
tus, qui lex Satyra nuncupatur. Ex hacurbe Amalus fuit Imperator, &c. Est
tamen quædā alia regio ad eandem pertinens Aegyptum, à Cahere distans
itinere diei unius, per terrā inhabitabilem, quæ eiusdē fluminis beneficio per
quosdam meatus uisitata, opimum & fertile nimis habet solum, agrorum &
uinearum multa gaudens opulentia. Hāc Aegypti lingua sua Phium uocāt,
hanc ut ueterum tenet traditio, prudentissimus procurator Aegypti, & opti-
mus utilium prouisor Ioseph, cum prius solū inutile, aratri prorsus ignarū,
& culturae & curae expers omnino à mundi iacuisset initio, sicut eiusdem soli
tudinis partes aliæ, considerato loci situ, quia circum adiacentibus locis fini-
timis humilior uidebatur, & quod solutis quibusdā aggeribus, qui medj̄ e-
rant inter habitabilem tractum & eandem solitudini's partē, facile posset re-
cipere fluminis beneficium, depositis aggeribus, & media quæ interlacebat
superficie cōplanata, Nilum restagnantē, paratis aqueductibus introduxit,
& à seculis solo incognitā familiarem fecit fecunditatē. Nos autē antiquum
eius uocabulum non tenentes, opinamur, pr̄scis temporibus Thebaidam
dictam,

dictam, unde sanctorum Thebæorum Legio (quæ sub Diocletiano & Maximiano Augustis apud Agaunū martyrio coronata est) legitur fuisse, cuius primicerius magnus Martyr Mauritius dicitur fuisse. Et aliud argumentum accedit, quod opium optimum, quod nusquam inuenitur, quod medici Thebanum uocant, ibi nascitur. Nam terra Gessen, quæ fratribus Ioseph data fuisse legitur, in ea parte Aegypti est, quæ Syriam respicit, sicut ex lectione libri Genesios deprehenditur, quod diligens lector facile inueniet. Hęc autem opus sitam Aegypti partem & ulteriorem fluminis ripam habet uiciniorē quæ Libyam respicit. Est autem regio non modica, immo trecentas sexaginta sex tam urbes, quam suburbana, finibus suis dicit coercere. Hac igitur (ut diximus) legi loci, quia regnum erat ita angustum, nec ad dexterā, nec ad laeuam poterat declinare, & etiam crebris exploratorū nuncij sedoctus D. Rex & Soldanus de itinere hostium per triduum continuum, secuti quarto deinde die, fabbato uidelicet, quæ illam Dominicā precedit, qua in ecclesia Dei cantatur Lætare Hierusalem, nunciatur hostes esse in proximo.

Inter Reg. & Syraconū pugna cōmittitur in solitudine, maximo utriusq; periculo. Cap. XXV.

Communícato itaq; ad debitum cōpendium consilio (nam ferias liberiores, instans non patiebat necessitas) prudenti cōsilio & animositate prouida opus esse dicūt, omniumq; desiderijs bellum decernitur, gladijs cōserendum acclamat. Verū nimis impar erat accinctorum ad praeliū distributio. Syraconus em̄ habebat Turcorū duodecim millia, ex quib. nouē millia loricas galeisq; tegebantur, reliqua tria millia arcubus tantum & sagittis utebantur. Præterea Arabū aut decē aut undecim millia lanceis pro more utentiū. Nostri uero equites uix erant CCC. LXXX. XIIII. absq; Aegyptijs uilibus et effœminatis, qui potius impedimento & oneri erant, q; utilitati. Erant præterea nobis equites leuis armaturæ, quos Turcopoles uocat, sed nescimus ad quē numerū. multorū quoq; relatione audiuimus, quod illa die in tanto cōflictu, ex maiore parte, prorsus fuerunt inutiles. Cōpertum ergo habētes, tā nostri de hostiū in ciuitate, quam ipsi de nostrorū aduentu, prout res exigere uidebāt, acies ordinant, cuneos disponūt, arma exerunt: qui rei militaris exercitatione pristina erant prudētores, alios hortant, rudes instruunt, sermonibus exhortatorijs inflammāt animos, promittūt uictoriā, uictoriæ fructū laudē immortalē. Erat aut locus in quo cōmittendum erat, in cōfinio culte terre, & solitudinis locus inæqualis arenarum collibus uallibusq; medijs interpollatus, ita ut neq; adueniētes de remoto uidere, nec abeentes longius liceret inquieti. Nomē loco Beben, quod interpretat, portg: eo quod inter colles oppositas transitus arcebat. Nam Lamonia, unde quidā huius diei praeliū solent designare, ab eo loco decē miliaribus erat remota. At uero hostes sollicitudine nō pigri, nihilominus instructis aciebus à dextris & à sinistris colles occupauerant, ad quas tum propter cliuum, tum propter arenarū mollitiē nostris durū erat cum impetu accedere, eāq; cui Syraconus prēgerat, mediā posuerat cohortē, ceteris utrinq; collocatis. Et iam uentū erat ad hoc, ut cominus rem agi oporteret: egressijs nostri qui in acie regis erant, unanimiter cohortem cui Syraconus prēgerat, uiriliter prosternūt: prostratos gladijs obtruncat ipsum etiā insequunt in fugā uersum. Porro Hugo Cæsarien in acie cui prēgerat

Sala-

Salahachinus, Syraconi nepos, impetu facies, a suis destitutus deficit, deficiens capiti: multi etiam cum eo capti, plures interfecti. Ibi cecidit vir nobilis, et in armis strenuus, Eustachius Cholet de regio Pottini. Hoc successu elatae cohortes, aliæ convenientes adiuicet, & undique uallates, acie illa, quæ impedimentis & sarcinis conseruandis deputata erat, aggrediunt statimque dissoluta prosterunt. ibi occubuisse dicitur vir nobilis, Hugo de Creona. Dissipata igit acie mortuis pluribus, qui gladios euadere potuerunt, fuga saluti consulunt. Hostes uero iustis hinc inde agminibus, & per dictas ualliculas dispersis, uarijs euentibus pugna committitur, testibus ijs qui conserebant. nam alij non dabat uidere: erat autem anceps praeliu, & nunc non, nunc illi siebat superiores, ignari quid alibi agebatur. Vt trique alibi reputant se uictores, alibi uictos. Venerabilis quoque frater noster, D. Radulphus Bethleemita, archiepiscopus, D. regis cancellarius, cui postmodum nos in eodem officio successimus, grauiter vulneratus, uniuersa impedimenta sua in eodem tumultu amisit. Anceps diu praeliu, certum de uictoribus indicium differebat: donec iam inclinata dies, dispersos ad signa hortaturre dire. tunc demum noctis irruentis metu, iam incipiunt, qui liberi erant, ad suos festinare regemque studiose querendo, ex uarijs partibus prodeentes, iterum se colligunt. Dominus autem Rex, in eo loco quo pugnauerant, uictor, feliciter progresserat. Alij autem sorte uaria in diversis partibus martem experti sunt, hic prospera, ibi aduersa usi fortuna, unde neutrā partē certa coronauit uictoria. Rediens uero cum paucis admodum, collem quendam occupans, aliquantulum sublimem, erecto uexillo, ut ad se recolligerent quo dispersi erant, socios operiebantur. Quibus pro parte reuocatis, hostes ante se in collibus geminis, qui impedimentorum dissoluerant acie, & partim occiderant, partim occupauerant, conspi ciunt dissolutos. Nec aliunde nostris patebat ad redeundum uia, nisi inter medium collum praedictorum pertransirent. Habentes igit redeundi propositum, in aciem ordinati, per hostes medios, quos a dextra leuacque contuebantur, iter agunt gradu lento: contra quos cum tanta constantia proficisciunt, nihil aucti sunt aduersitatis hostes moliri, sed iunctio agmine viris fortioribus & armatis optimè per gyrum locatis, ad quendam fluminis portionem peruenierunt, & eam uadopertransierunt incolumes nostri. Ea igitur nocte tota abeuntes nostri, per uiam unde prius uenerant, redeunt. Peruenientibus autem Lamoniam, occurrit eis Gerardus de Pugi, qui cum quinquaginta equitibus & Turcopolis centum, & Machadam filio Soldani, opposita fluminis partem tenuerat, ut hostes si forte fluuium transire uellent, impedirent. Venit autem optato. nam plurimum eis D. Rex timebat, ne seorsum inuentos, siue citra siue ultram fluuium hostes eos aggredirentur. Sed & pro pedestribus turbis, quas post se dimiserat, ut praediximus, nihilo minus erat sollicitus, timens ne hostibus subito & incaute occurserent. Unde apud praedictum oppidum per triduum eos sustinens operiebatur, quibus praeerat nobilis homo & prudens Iscelinus de Samolato. Quarato uix die receptis paulatim nostris, & peditum manu iterum sibi sociata, continuatis itineribus, Cahere peruenientes, ante Babylonem secus pontem castra metantur. Recensito igitur militum numero, centum ex eis deesse reperiuntur, de hostibus uero mille quingentos afferunt cecidisse.

Author posse
 cancellarius regis

Syracos

Syraconus intra Alexandriam se recipit. Rex illuc properans, urbem obsidet. Caput XXVI.

AT uero Syraconus, suis nihilominus qui supererant, in corpus unum reuocatis, per solitudinem nostris ignorantibus Alexandriam tendit, cui protinus Alexandrini ciuitatem tradunt. Rex autem ut primum rumorem comperit, uocatis ad se principibus, Soldano quoq; & filii eius, & nobilibus Aegyptiorum, quid facto opus sit, studiosius querit. Vbi post multas disceptationes, sicut in rebus dubijs solet contingere, quoniam Alexandria ex se alimentorum copiam, nec frugum quippiam, nisi quantum sibi de superioribus Aegypti partibus nauigio ministrat, noscitur habere, placuit classem in flumine ad custodiam locari, ut inde Alexandrinis commerciorum omnino nihil posset inferri. Quo facto, ipse cum uniuerso exercitu ad partes ille las descendens, inter locum qui dicitur Toroge & Domenehur castra ponit, qui locus ab Alexandria octo distat miliaribus. inde loca sinitima & etiam remota per solitudinem, missis excursionibus, penetrans, & discutiens, ne forte aliquis aut opem ferat obsecisis, aut inde aliquos exteriores ad eorum admirabilium sollicitet. Nihilominus & classis, quoslibet transire uolentes, aut transitum prorsus inhibet, aut cognitum non nisi diligenter quæsitum, descende re permittit. Euoluto igit; unius mensis spacio cum ciuitas illa, nihil omnino alimentorum, medio tempore aliunde suscepisset, coepit cōqueri populus quod panis defecerat in cistarijs, & quod uitium non haberent: quod intelligens Syraconus, timens ne cum alijs ipse cum suis inedia tabesceri compelleretur, relicto nepote Saladin, quasi cum mille equitibus in ciuitate, ipse nocturnis itineribus per solitudinem, prope tamen nostram expeditionem euadit in superiores Aegypti partes, unde paulo ante descendenterat. quod postquam regi innotuit, impigre subsequitur, quo usq; Babylonem peruenit. Hic iam cum in procinctu uniuersus esset exercitus, compositisq; sarcinis sequi decreuisset, repente nobilis & potes Aegyptius Benecarselle, regem adiit, Alexandriamq; summa inopia laborare docet: consanguineos se in eadem urbe assedit habere potentissimos, & ciuitatis moderatores, qui facile possint populum fame afflictum, in quam partem uelint trahere, & ciuitatem cum omnibus Turcis qui in ea relieti erant, in manum domini Regis dare. Motus itaq; Rex ad hoc uerbum: querit a principibus. Quid eis videatur: tandemq; consonantibus omnium desiderijs, approbante etiam Soldano, Alexandriā redeunt, tamq; gemino circundant exercitu.

Describitur Alexandria situs. Caput XXVII.

Sit uerba Alexandriae

Alexandria totius Aegypti dicecelsis, in ea parte que Libyam respicit, & in occidente protenditur, omniū ciuitatum est nouissima, in cōfinio cultisoli et arētis solitudinis sita, ita quod extra ciuitatis moenia uersus solis occasum, uasta protinus heremus adiacet, culturæ & curæ omnino non sentiens beneficium. Hanc ut antiquæ tradunt historiæ, Alexander Macedo, Philippi filius, cuius etiam nomen appellatione sua prætendit, condidisse dicitur. Condita est autem, ut ait Iulius Solinus, duodecima, centesima Olympia, Lucio Papyrio L. filio, & Caio Petilio, Gai F. Coss. quam metatus Diocletianus architectus, secundum post conditorem inter memorabilia locum obtinet. Sita est autem non longe ab ostio Nili, quod Heracleoticon quidam,

quidā, alij Canopicon appellāt. Hodie uero locus à quo denominatur ostium Nili, illi conterminū ciuitati, deletis antiquis nominibus, Rest. th appellatur: distat autem à fluminis alveo quinq̄ aut sex miliaribus, sed tamen quibūdā meatibus, tempore soliti incremēti, fluuij pars urbē influit: quam aquarum influxionem cisternis amplissimis, ad hoc specialiter deputatis, ad usus proprios toto anno diligenter conseruant: sed & ad pomeria, quae sunt extra urbem procuranda, occultis draconibus portionem ex ea dirigūt necessariam. Sita est autem, quātum ad celebranda commercia, cōmodissimē. Portus habet duos, lingua quadam interiacente, ualde angusta, disiunctos. In capite autem illius interstitij turris est mirae altitudinis, qui Pharos appellatur, quām Iulius Cæsar ad usus necessarios dicitur erexisse, & illuc deduxisse coloniā. De superioribus autem Aegypti partibus per fluenta Nili, omnimodorum alimentorum copiam, & rerum penē omnium suscipit ubertatem. Verū & de regionibus transmarinis, si qua sunt quę Aegyptus non habet, nauigio omnis opulentia ministratur: unde amplius qualibet urbe maritima omnibus commoditatibus dicitur abundare. Ad hæc ex utraq̄ India, Saba, Arabya, ex utraq̄ etiam nihilominus Aethiopia & Perside, & alijs circumadiacentibus prouincijs, quicquid aromatum, margaritarum, gemmarū orientalium, gazarum & peregrinarū mercium, quibus noster indiget orbis, per mare rubrum, unde gentibus illis ad nos iter est, in superiores partes Aegypti, ad eam quae Aydeb dicitur, super ripam eiusdem maris sitam infertur, id totum ad flumen & inde Alexandriam descendit. Sic ergo orientalium & occidentalium illuc fit concursus populorum. Estq̄ eadem ciuitas forum publicū utriq̄ orbi: clara sanē & antiquis titulis & modernis, sed & beati Marci, principis Apostolorum spiritualis filij, diuinitus ad eandē ecclesiam misi, illustrata prædicatione, & uerbo sanctorum patrum Athanastij & Cyrilli prælatione, & tumulis decorata, secundū inter Patriarchas locum obtinens, Aegypti, Libyæ, Pentapolis, & multarum prouinciarum reuerēda metropolis. Deducitur illuc classis uniuersa, portūc̄ & omnem aditū obſidentes, nemini accedendi licentiam permittunt.

Rex obsidionem continuans, ciues Alexandrinos molestat grauiſime. Caput XXVIII.

In terea qui in Syria remanserant, audientes quod dominus Rex Alexandria obsederat, & quod nauigatione continua intra paucos dies illuc possent peruenire, certatim iter arripiunt, & correptis armis, nauibus uictui imponunt necessaria, & seipsoſ inuitantes laeti nimī proficiscuntur. Inter quos & dominus Fridericus Tyrensis Archiepiscopus, prædecessor noster, zelo motus aliorum, et speciali erga dominum Regem tractus affectu, cum honesto satis comitatu, nauigio descendit in Aegyptū: sed aquis Niliacis cauſam præstantibus, dysenteria ccepit periculissimē laborare. unde antequā dominū Regi traderetur Alexandria, coactus est, in ualescēte ægritudine, domū redire. Hic demum sumptis nauium malis immensae quantitatis, uocati artifices, lignorum cæsores, castellum erigunt mire altitudinis, unde totam erat respicere ciuitatem, machinæ quoq; quas uulgo Petrarias uocant, unde immisi molares graues & magni, muros cedebant, congruis stationibus locatae, intolerabilem ciuibus, horis penē omnibus inferebant terrorem. Erant circa

tirca eandem ciuitatem ad instar syluarum & frondosi nemoris grata amoenitate, & plena fertilitate arboribus consita fructiferis, & herbis referta salutibus: pomiceria, quae & sui contemplatione transeuntes, meritò inuitarent ad ingressum, & ingressos hortarentur ad requiem. In haec ingressus noster ex magna parte exercitus, prius ex occasione colligendè & erigendis machinis, materiae, deinde solo nocendi affectu, et damni inferendi consideratione, aromaticas & multis usibus aptas, tanto studio ad terram prosternunt arbores, quanto uix labore ab initio fuerunt procuratae. Fitq; subito ut solo compli-
tato, prioris status nulla remanerent uestigia: idq; fuit, in quo se maximè laesa ciuitas, & eius damnificatos habitatores, post adepta pacis foedera conque-
reabantur. Instabant ergo nostri, & artes quibus obfessis possent officere, sata
gentes inuenire, omnem tentabant nocendi aditum: et argumētis quibus po-
terant, in eorum laesionem se instruebant. Assultus quoq; assidui requiem ne
gabant fatigatis. Erant sanè ciues negotiationibus assueti, rerum militarium
expertes, quiq; usum præliandi non haberent: unde molestius insuetum la-
borem poterant portare. Turci autem qui illuc remanserant, tum quia pauci
erant, tum quia ciuib; uarij & inconstantis animi non cum multa fiducia se
comitebant, rari ad conflictus, & in congressionibus remissiores, nō multū
alios animabant. Quid ultrā? Quotidianus cōflictus, cædes suorū continua,
vigiliæ perennes, nocturni timores, alimentorum super omnia defectus, po-
pulum attriuerat, deicerant animos, & iam urbem deserere, & libertatis im-
memores, quibuslibet populis mancipari magis eligerent, quam in domesti-
cis laribus cū paruulis & uxoribus famis acerbitate consumi. Serpebat ergo
murmur in populis, iamiam ad plures sermo manifestus diffundebat, urbe
pellendos esse hospites pestilentes, qui tantam ciuib; intulerant afflictionē.
Quærendum quocunq; pacto esse, quomodo ciuitas, depulsis ingruentibus
molestijs, obsidione soluta, pristinis commoditatibus, & solitæ restitueretur
liberati. Sensit hoc Salahadinus, & occultis citatisq; nuncijs, statum urbis
miserum, populi à se deficiens propositū, alimentorum supremam inopiā,
patruo suo ex ordine pandit: utq; rebus desperatis præsens remediū satageat
inuenire, & percuntibus consulere modis omnibus, implorat. Interim popu-
lum simul cum patribus alloquitur, monet pro uxoribus & liberis usque ad
mortem decertandum. hortatur ut legis & paternarum traditionū sint æmu-
latores, pro foribus salutē adesse. Syraconum quoq; patruum suum, pro eo-
rum liberatione, & pro amouēdis hostibus Aegyptum circuire, in proximo
cum infinitis copijs ad futurum. At dominus Rex cognito quod inter ciues
esset dissensio, ciuitatem urgeri monet incessanter: quantoq; eos amplius no-
uit afflictos, tanto acrius instare præcipit. Soldanus quoq; succinctus ad om-
nia impiger, sedulus plena solicitudine circuit principes uniuersos, manu pro-
fusa impēlas porrigit ad cōstruendas machinas, & sumptus ad omnem bellī
usum liberales, artificibus competētia salario largitur, pauperibus & egenis,
præsertim saucijs, ut sui curam haberent, munera donat.

Bellicosis quoq; & quos in prælio nouit stre-
nuos, aliquid distribuitur.

Syraconus hec audiens, cum Hugone Cæsariensi de pace loquitur.

Caput XXIX.

DVm hæc apud Alexandriam ita agunt, superiores Aegypti Syraconus peragrat regiones: perueniensq; usq; Chus, tentat expugnare ciuitatem uidensq; quod nō proficeret, & prolixiora huiusmodi exposceret tempora, ipsum autem ad alia nepotis necessitas urgeret negotia, sumpta ab illis urbibus pecunia, maturat redditū, & ad inferiora reuocat exercitū quem trahebat. Cumq; regrediens Babylonē peruenisset, uidēs quod Rex Cahere & Ponti Hugonē de Hibelim dimisisset tutorē, & longè secus q; arbitratus esset, omnina se haberet, Hugonē Cæsariensem, quē captiuū tenebat, familiari cōpellat alloquio: utq; uir eloquens & urbanè facundus, sermone cōposito cōcepit eū conuenire: Magnus princeps es, nobilis, & apud tuos clarissimus, nec est de nostris principib; quispiā, si mihi libera daret optio, cui magis hoc meum cōmunicare secretū cupiā, et uerbi huius participē cōstituere. Obtulit sponte fortuna, & euētus donauit bellicus, quod alijs multis conatibus esset querendum, ut tuæ experientię mihi ad opus p̄fens fieret copia. Fateor sane, quod gloriæ cupidus sum, sicut mortalib; solet contingere, & regni tractus opulenta, de indigenarū quoq; imbecillitate cōfisus, spē aliquādo cōcepi, ut in manus meas regnū hoc aliquādo traderet. Ideo cum sumptibus & laborib; infinitis, in fructuosis tamen, ut uideo, cum equitatu copioso nobiliū, qui omnes eodē studio trahebant, per tot pericula descendī in Aegyptū, aliter ratus de rerum euentu q; occurrit. Aduersa enim, ut uideo, fortuna ingressus sum, utinā uel prospera redire liceat. Homo nobilis es, ut dixi, Regi charus, sermo ne potēs & opere, esto inter nos pacis mediator, prosperum fiat in manu tua uerbum. *Hugo cum Rege & principib; fœderis completenorem.* Caput XXX.

AVdito hoc uerbo dominus Hugo, sicut erat uir prouidus & discretus, multo apud se librantine uerba oblata cōpēsans, licet utilē nostris pacis formam & tenorē fœderis nō dubitaret: tamen ne uidere plus libertatis propriæ capi desiderio, q; utilitatis publilicę, hoc uerborū tractatu prouidere honestius iudicat per alias primos tentari aditus. Hanc suam intentionē ipse nobis postmodum familiariter exposuit. Missus est uerbi baiulus, qui similiter captiuus tenebatur, quidā Regis familiaris, Arnulfus de Turuassel, qui cum D. Hugone, ut p̄diximus, in eodē p̄lio captus fuerat: qui suscepit uerbo, ad regē properat, legationis causam diligēter aperit. Cōuocato cōetu in principū cōsistorio, p̄fente Soldano, & filijs eius, conceptū uerbū & cōpositio/nis formā proponit. Placet omnib; pacis tenor, & sufficere uidet ad gloriā, & ad plenā pactorū inter regē & Calyphā initorū fidē: ut ciuitas per deditio/ne in D. Regis trāseat potestatē: & tā hi de hostibus, qui obsidione claudebant, quam qui Syraconū secuti, per Aegypti fines erāt dispersi, solutis quoq; captiuis,

uis, quos de nostris trahebat, in vinculis, suis etiam nihilominus receptis, de uniuersis Aegypti finibus compellantur exire. Sanar Soldanus cum uniuersis Aegyptiorum Satrapis pactum approbat, foederis consonantiam libens amplectitur, dummodo hostis suspectissimus & regni æmulus excludatur, sibi plenius dicit esse satisfactū. Tandem D. Hugo, suā exhibens præsentia, uerbis hinc inde tractatis, nouissimam manum, & placitū finem apposuit.

Resignatur regi ciuitas, & pax indicitur Alexandrinis.

Caput XXXI.

Ex vanda
ciuitas dedic
regi Amalrico
ad usq; Egyptorum

Indicitur uoce præconia cohortibus singulis, & omnibus generaliter preliandi finis, & per legē edictalē ne Alexandrinis inferat molestia interdicit. Egressiūt igitur concessa pace, lætantes, qui diurna fuerant obsidione macerati, angustias quas pertulerāt fastidientes, deambulationes tēdij reueandi gratia, amant & appetūt liberiōres. Inuenta etiā alimenterū copia & cōmerciōt libertate permitta, inedia tabefactorū corporū ruinam restaurare satagent, & refocillare animas iam labātes. Iuuat agmina uidere parata, quae pau-
lo ante se horruerant & oderant: et eorū colloquij perfrui, quos ante modi-
cum timuerant, periculorū suorū ministros & mortis procuratores. Nostri
quocq; nō legnius urbem ingrediunt optatā, & liberis discursibus, uias, por-
tus, mœnia lustrātes, diligēter uidendo colligūt, unde ad propria reuersi, suis
aliquādo texere possint historias, & audientiū animos gratis cōfabulationi-
bus recreare. Huic splēdidæ ciuitati turris imminet miræ altitudinis, Pharos
dicta: ad quā facibus accēsis, & igne copioso, more sideris micantem, ignari
loco: ū nocturnas nauigationes dirigūt. Nam Alexandria cæco mari, & pe-
riculoſo nimis accessu, & uadis fallacibus aditūt. quō antequā ingrediant na-
vigantes, ignibus, qui cōtinuo somite et sumptis publicis super eū nutriunt,
edicti imminentia uitāt naufragia, et ad cursus se erigūt salutares. Super hāc
victorię signū, D. Regis uexillum erigit: & quod prius paucis innotuerat, fit
omnib. signo contuito manifestū. Quo uiso, qui cautius se habētes ad prima
tracti foederis uerba, nostris se cōmittere pertimuerāt, iā de pace facti certio-
res, unū pr̄ omnibus admirātes, quod tantā ciuiū multitudinē, tantamq; ad-
ueniarum numerositatē, qui omnes ad tutelā ciuitatis fideliter operam mini-
strabant, tam modicus exercitus intra urbis mœnia facile coercuerat, & ad
ignominiosam iuxta libitum cōpulerant deditiōnē: uix enim de nostris equi-
tes erāt quingenti, peditū aut quatuor aut quinq; millia: obfessorum autem,
qui arma poterant educere, supra quinquaginta millia.

Rex uictoria potitus, receptis suis uniuersis, ad propria reuertitur.

Caput XXXII.

E Gressus igit̄ Saladinus ad D. regē, quo usq; iter ad redeundū arripuit, in castris mansit: dato sibi custode, qui eū tractaret honestē, & temerario rū ab eo propulsaret iniurias. At uero Soldanus cum tubarū clangore, cum tympanis & choris, & omni genere musicorū instrumentorū, stipatus agminibus, pr̄ecurrēte innumera apparitorū manu, uociferantib. armorū turmis per portas ciuitatis, cū triumpho tamq; uictor ingressus, terrore ciues cōcūtit, hos damnat, illos absoluit: et delicta discussiōes, potēter omnibus distribuit premia meritorū. Tandē in certa pecuniae quātitate, ciuib; condēnat, pro curatores tributorū ordinat, uectigalū & ciuiliū functionū instituit exactores. Exacta itaq; infinita pecunia, fidelib. suis curā iniungēs ciuitatis, in castra

S ñ glo.

gloriosus se recepit. At uero nostri ad redditum adspirantes, qui nauigio uenerant, sumptis ad iter necessarijs, naues cōscendunt, & se flatibus cōmittentes, ad propria cum gaudio reuertuntur. Rex quoq; incensis machinis, & compo-sitis sarcinis, uersus Babylonē iter dirigit. Adiunctis ergo sibi quos ibi dimis-erat, Soldano in sua administratione confirmato, exclusis hostibus, suis qui capti fuerant receptis, duodecimo Cal. Septēbris Ascalonē ingressus est, anno regni eius quarto, Ab incarnatione Domini uero milleſimo centefimo sexagesimo septimo.

LIBER VIGESIMVS

Dominus Ernestus Cæsariensis episcopus, & Otto de sancto Amando regius pincerna, à Constantinopolitane redeunt, uxorem futuram domino Regi secum ducentes. Rex in ecclesia Tyrenſi coronatur, & uxorem ducit. Caput I.

*Rex amatus
Inuit matrem filiam
Imperatorem in ipso
dixit anno 1167
episcopatus et pincerna
et uxori eius anno 1172*

In terea dominus Ernestus, bonæ memoriae, Cæsariensis Archiepiscopus: Otto quoq; de sancto Amando, tūc regius pincerna, procuratam tam prudenter quam fideliter, domini Regis legatione, per quam missi fuerant, apud dominū Manualem Imperatorem Constantinopolitanum, impetrato quod petierant, post exactum biennium, nauigio redeuntes, domini Imperatoris Protosebasti filiam, domino Regi uxorem futuram ducentes, apud Tyrum applicuerāt. Quo cognito, dominus Rex cum celeritate Tyrū peruenit, conuocatisq; ecclesiarum prælatis, & regni principibus, eandem Mariam regiæ unctionis & consecrationis munus adeptā, ipse quoq; habitu regio insignis, & aureo diademe laurateus, per manum domini patriarchæ Almarici, bone memoriae, in ecclesia Tyrensi, debita magnificentia quarto Calend. Septembris uxorem duxit. Hic Iohannes Protosebasto, cuius filiam (ut diximus) Rex duxit, eiusdem domini Imperatoris ex fratre natu prior, ortus est nepos. Misit autē D. Imperator cum predicta nepte sua, uiros illustres & magnificos, imperialis eminentiae familiares, dominū Palæologum, & Manualem Sebaſton, consanguineum suum, cum multis alijs, qui magnifice eam domino Regi tradiderant, ut de iniunctis solēnitatibus nihil sinerent præteriri. Tyrensi autē ecclesiæ præerat, in qua hæc facta sunt, D. Fridericus, qui ex Accensi ecclesia ad illā fuerat translatus. Hic triduo post quam Rex in eadem ciuitate fuerat coronatus, & nuptias celebrauerat, presente et rogāte domino Rege, & alijs multis honestis uiris, Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ, unde dominus Vuillhelmus ad Accensem ecclesiam fuerat uocatus, nobis liberaliter contulit.

*tutius sit archi
dictione excolitus
et genitrix ipsa
archidiacus ibid.*

Andronicus quidam Imperatoris consanguineus, dominam Theodoram, domini Balduini Regis iudicium, secum per terras hostium abduxit. Caput II.

Per idem tempus Andronicus quidā nobilis Grecus, & potens, D. Imperatoris Cōstantinopolitani consanguineus, de partib. Siciliæ adueniens, cum multa militia, dum D. Rex adhuc in Aegypto detineretur, usque ad eius aduentum apud nos moram fecit nobis consolatoriā, sed more serpētis in gremio, & muris, uipera male remunerauit hospites suos: uerum esse docēs, quod à Marone dictum fuerat, Timeo Danaos & dona ferentes.

Cui

Cui dominus Rex statim post redditum suum urbem dedit Berythensem: ad quam gratia uidendi ciuitatis, dum dominā Theodoram, domini Balduini regis uiduam, quae urbem Acconēsem nomine donationis propter nuptias possidebat, nepotis sui filiā, apud quam diu fuerat hospitatus, inuitasset, frau dulenter (ut dicitur) abduxit, & in terram hostiū, Damascum prius, deinde in Persidem, fauente Noradino, abduxit.

Petracensis ecclesia & Hebronensis episcopis datis ordinantur: Stephanus Regis Sicilie Cancellarius,
& Panormitana ecclesia electus in Syriam descendunt. Comes Neuerniensis Vuill-

helmus apud nos defungitur. Caput III.

Eodem anno nihil penē memoria dignum accidit, nisi quod circa quadra gesimale tempus duæ ecclesiæ in regno suscep̄tis episcopis ordinatæ sunt: quarum altera ab ingressu Latinorum in terram promissionis, Latinum nō habuerunt pontificē: uidelicet Petracensis, quę ultra Iordanē in finib. Moab sita est, secundæ Arabiæ metropolis. altera uero, Hebronensis uidelicet, ut dicatur, nunq̄: sed tempore Gr̄corū prioratus fuerat, sicut & Bethleemitica fuisse dinoscit ecclesia. Sed & Bethleemitica ob nativitatis Dominicæ reuerentiam prius statim post sanctę & Deo amabilis ciuitatis liberationē, tempore D. Balduini Regis primi, cathedrali gaudere prærogatiua meruit. Hebronensis quoq̄ intuitu seruorū Dei, quorū memoria in benedictione est, Abram uidelicet, Isaac & Jacob, eadē tum dignitate primū meruit insigniri. Præficiē ergo Petracensi ecclesiæ, & secundæ Arabiæ metropolitanus efficit dominus Guetricus, Canonicus regularis in templo Dñi: Hebronēsi uero, dominus Raynaldus, D. Fulcherij pie recordationis Patriarchē nepos. Aestate sequente, uir nobilis D. Stephanus, D. Regis Siciliæ Cancellarius, & Panormitanæ electus ecclesiæ, adolescentis bonæ indolis, & egregius forma, D. Rotholdi Comitis de Parthio frater, agitantibus eum & aduersus eum conspiratis regionis illius principib. inuito Rege puerō, & matre eius reniti non ualente, regno expulsus, cum paucis uix eorum euasit insidias, & ad nos nauigio peruenit: qui non multum postea ualida correptus ægritudine, mortuus idē quoq̄ tempus, D. Vuillhelmu Nemorensis Comes, magnus princeps, nobilis & potens, de regno Francorū cum honesta militia Hierosolymā ue nit, propositū habēs, in seruitio Christianitatis cōtra hostes fidei nostræ, suis expensis militare: sed eius pia et honesta studia, mors immatura felicibus eius inuidēs actibus, miserabiliter præuenit, nam subito & diurno languore corruptus, post longas corporis molestias, in primo gratissime iuuentutis flore, cum multis omnium suspīcijs & gemitu uitam finiuit.

Imperatoris legati ad Regem accedunt, pacta quādam à domino Rege postulantes. Mittitur Tyrensis Archidiaconus, & pacta propositorum Imperatori

complet. Caput III.

Eadem aestate, Comes Alexander de Grauina, & quidam Michael Hydroninus, domini Imperatoris Cōstantinopolitani familiares ac legati, ad dominum regē, adhibitis quos Rex de suis uerbis participes uoluit fieri, secretius conueniunt, uiae causas exponunt, & super his omnibus scripta porrigit imperialia. Summa autem legationis hæc erat: Senserat dominus Im-

S iii perator,

perator, quod Aegypti regnum potens admodum hactenus, & opulentum valde, in manus peruererat debiliū & effeminatorū: & quod finitimus populis in notitiā uenerat, tam dñi, q̄ principū suorū impotentia, infirmitas et insufficiencia. Vnde, quia uidebat quod non posset diu in statu se continere præsentis, quin ad gentes alienas, cuius dominiū et moderamē oporteret transire, coepit apud se, quod auxilio D. Regis facile posset illud in suā iurisdictionem recipere. Vnde super hoc prædictos miserat Legatos. Sunt nonnulli qui dicunt, quod super eodē factō prius fuerat à D. Rege per nuncios & frequentes epistolas solicitatus, quod uerisimilius est, ut militarib. copijs, classe quoque & impensis eum iuuaret, certas partes tum regni tum manubiarum sub interpositis conditionibus recepturus. Hac ergo gratia, memorati Legati regem adeuntes, firmatis conuentionibus, ad placitā utrinq; consonantiam, adiunctis sum ego comes, de Regio mandato, ut Regis et regni uniuersi cōsiliū, cum eorum literis ad D. Imperatorem, properans deferrem: & pacis medij, quale à me exigeretur, sub certa tamē forma, robur imponerem. Assumptis igitur præfatis D. Imperatoris apocrisiarijs, qui apud Tripolim, ut eis Rex literis suis signauerat, nostrum præstolabantur aduētum, ad urbem Regiam profecti sumus. Detinebat porrò eo temporis articulo Imperator in Seruia, quæ regio montosa & nemoribus obsita, difficiles habens aditus, inter Dalmaciam & Hungariam & Illyricum media iacet, rebellantibus Seruījs, & cōsidentibus de introituū ad se angustijs, & de imperuio situ. Habent uetus tæ traditiones, hunc omnem populum, ex deportatis & deputatis exilio, qui in partibus illis ad secunda marmora, & effodienda metalla damnati fuerant, originem habuisse, & inde etiam nomē traxisse seruitutis. Est autem populus incultus, absq; disciplina, montium & syluarum habitator, agriculturæ ignarus, gregibus & armentis copiosi, lacte, caseo, butyro & carnis & melle, & cæteris uberioribus abundantes. Hi magistratus habent, quos Suppanos uocant, & D. Imperatori aliquando seruiunt; aliquando de montibus & sylvis egredientes, omnem circa se regionem, ut sunt audaces & bellicosi viri, depopulantur. Ob hæc ergo intolerabilia uicinis eorum maleficia, ingressus erat ad eos in uirtute multa & innumera manu D. Imperator. Quibus subactis, & præcipuo eorum principe mancipato, redeunti D. Imperatori post multiplices uiarū labores, in prouincia Pelagonia, in ciuitate quæ uulgo dicitur Birtella, occurrimus, iuxta illam antiquam & Domini felicissimi & inuictissimi, & prudentis Augusti patriam, D. Iustiniani, ciuitatem uide- licet Iustinianam primam, quæ uulgo hodie dicitur Acredat: à D. Imperatore honorifice suscepti, benignè et Imperiali clemētia tractati, legationis & uigauissam, formamq; pactorum diligenter exposuimus. quæ omnia leta mente suscipiens, & grata ter amplectens, quod præordinatum fuerat, approbat. Præbitis ergo corporaliter hinc inde iuramentis, eius auctoritate interposta, confirmata sunt quæ prius per nuncios fuerunt ordinata. Recepitis ergo Imperialibus literis, pactorum formam ex integro continentibus & consummata feliciter legatione, munificentissime de more solito dimissi, Calendis Octobris iter ad redditum accipimus.

Antho. Legat
 Regis ad my
 1500

Rex in Aegyptum cum suis descendit, & contra foederis formam, quam cum Aegyptijs pepergerat, eis bellum infert. Caput V.

1167 in Octobre
Egypci suum
Regi Iuniori

In terea statim post exitum nostrum, ante quā reuerteremur ad propria, at tequam de auxilio D. Imperatoris per nostrā legationē certior fieret Rex, fama publica personuit, ut dicit, quod Sanar Soldanus Aegyptius, frequenter ad Noradinū dirigebat legationes, & eius implorabat sublidium, dicēt: Quod à pactis cum Rege initis uellet recedere, & quod inuitus cum inimico populo aliquo pacis fcedere iungeretur: quod si de eius auxilio certus fieret, pacta frangeret, ab eo penitus recedens. Vnde Rex, ut dicit, iusta indignatione motus, conuocato regno uniuerso, collectis equitum peditumq; copijs, in Aegyptum festinat descendere. Sunt qui dicunt, prædicta omnia ficta fuisse, & quod Sanar Soldanus innocentia, & nihil tale merenti, pacta et conuentio num tenorem bona fide seruant, cōtra phas & pium illatum sit bellum. sed ut factum tam notabile aliquam haberet excusationē, hic color uidetur que situs: unde & Dominum iustum, secretorū & cōscientiarum arbitrum, omnem nostris conatibus subtraxisse fauorem, asserunt, & prædictis molimini bus, iustitia uacuis, prosperos negasse successus. Caussam porrò et incentiuā huius mali, ut aiunt, ministrabat Gerbertus, cognomento Assalit, magister Hospitalis domus, quæ est Hierosolymis, uir magnanimus, & quadam libe ralitate donandi profusus: tamen instabilis. Hic omnes eiusdem domus the sauros exponens, insuper et infinitę quantitatis pecuniam, mutuam sumens, omnia militibus erogauit, quoscunq; inuenire potuit sibi alliciens: unde præ dictam domum, tanta æris alieni mole grauauit, quod nō erat spes solutum iri. Ipse etiam postmodū desperans, officiumq; suum deserens, et administratio ni renuncians, in centum millibus aureorum dimisit domum obligatam. Ea tamen consideratione tot & tantas impendisse dicitur expensas, quod capta & subiugata Aegypto, Belbeis, quæ olim dicta est Pelusium, cum uniuero so territorio suo, iuris eiusdem domus, ex pacto prius cum rege inito, cede ret in perpetuum. Fratres autem Militiae templi, eidem se subducētes pacto, aut quia eis contra conscientiam suam uidebatur: aut quia Magister, æmulæ domus, huius rei auctor, & priores uidebatur vires penitus ministrare: aut regem, sequi negauerunt. Durum enim uidebatur eis, regno amico, et de nostra fide præsumenti, contra tenorem pactorum, & contra iuris religionem, immitteris & fidem seruantibus bellum indicere.

Obsidetur ciuitas Belbeis, & expugnatur obfessa. Soldanus Regem infinita promissa pecunia decipit. Caput VI.

Accinctus igitur, & præliari instructus apparatu, regni uiribus conuocatis, anno regni eius quinto, mense Octobri, descendit in Aegyptum, & trans cursu heremo, quæ media iacet, quasi itinere dierū decem, Pelusium applicat, quam mox intra triduum uiolenter expugnat, expugnatamq; ferro aperit, & suos immittit incunctanter. Accidit aut hoc, tertio Nonas Nouembris. Capta igitur ciuitate, ciuibus eius ex parte maxima gladio peremptis, non parcitur ætati, aut sexui: & qui mortem tum quocunq; casu inueniebantur declinasse, iacturam libertatis, quæ honestis uiris omni genere mortis suspectior est, incurrentes, miseræ seruituti subiugabantur. Capti sunt

S iiiij inter

inter ceteros eiusdem conditionis Mahatzam filius Soldani, & quidam eius nepos qui urbì praeerant, exercitus illuc congregati tutamen habentes effracta igitur ciuitate, irruentibus passim & sine delectu cuneis, penitiores domiciliorum penetrant aditus, referant penetralia, & eos qui mortem delitescent do effugisse uidebantur, cōpeditos eduentes, ignominiosè ad mortem protrahunt: quos ætatis integræ & armorū potentes reperiunt, gladijs transfluer berant. Vix senibus parcitur & paruis, & secundè sorti nō plenius indulget. Facta sunt desiderabilia eorum, hostium præda, & queç speciosa in fortē, dum sibi diuidunt spolia. His igitur rumoribus Sanar mente consternatus, quid faciat ignorat, deliberatç prout tempus & rerum in arcto positarū patiebatur angustia, an muneribus tentet Regē expugnare, & indignationem eius data emolliat pecunia: an finitimos superstitionis suæ principes, ad sui auxilium precibus, precioç sollicitet: tandem placet, utruncç maturata prouisione tentare. Missa ergo legatione ad Noradinū, implorat subsidium, & impetrat imploratum: uocato enim Syracono, cuius saepius fecimus mentionem, partem exercitus, & nobilium suorū partem non modicam, cum satrapis qui partē sollicitudinī portarent, tradit: sumptisç alimētis ad iter necelarijs, & camelis, ad deuehenda onera sufficientibus, eos in Aegyptū dirigit.

Expugnata urbe Belbeis, Soldanus Regem infinita pecunia promissa, decipit.

Caput VII.

REx interim euersa Pelusio, cum uniuersis agminibus iuersus Cahere cohortes dirigit, sed lento nimis gradu, uix unius iter diei decē diebus conficiens: tandemç ante urbem castrametatus, machinas parat, crates erigit, & cætera ad tales usus profutura disponit. Videntur quæ foris struuntur promittere impetus proximè futuros, & oblessis incutere formidinem, & quan dam mortis imaginem intentare. Qui aut facta illius archana norunt, huius caussam fuisse afferunt, quod Soldanus interea, aduenientis exercitus terror, re concussus, prolixiores deliberandi haberet inducias, & pro cōmouendo exercitu pecuniam pacisceretur. tota enim illuc properabat intentio regis, ut à Soldano pecuniā emungeret: malebat enim precio redemptus abire, quam turbes, sicut de Pelusio contigerat, popularibus ad rapinā exponere, sicut manfestius infrā dicetur. Soldanus uero interea per suos & regis familiares omnem prætentat aditum, omnem explorat subintrandi uiam. tandem regis animum pecuniarum cupidum, promissionibus eneruat, infinitam spondet pecuniam, quam uix uniuersum regnum, corrasis undicç copijs persoluere posset. Promittit enim, ut aiūt, aureorum uigesies centena millia, ut redditis sibi filio ac nepote, amotisç expeditionibus, rediret ad propria. Hoc autem, ut postea patuit, non eo moliebatur intuitu, ut promissionum summa spes esset, aliquando solutum iri: sed ne subito incursu accedens ad Cahere, impatarum immunitumç reperiens, repentinis eruptionibus expugnaret. quod procul dubio, ut constanter afferunt, qui interfuerunt, si citatis itineribus capta Pelusio, deiectis adhuc & stupidis à recenti clade, & insperata tantæ urbis calamitate, Aegyptiorum animis, illuc noster peruenisset exercitus, accidisset. Verisimile enim uidet, quod uiri molles & effeminati, delicij à multo retro tempore dediti, rerum militarum expertes, adhuc fumante uincinæ urbis

urbis incendio, & in numero suorum interitu consternatus, sibi timetes, quod
alii uidebant contigisse, nec inde animos uel uires habuisse resistendi.

*Classis nostra per Nilum immissa, nostro se adiungere exercitui conatur: sed re infecta,
domum reuertitur.*

Caput VIII.

*cepit fore, fragi
contra Egyptum
hac dies, anno 1412*

Dum haec circa Cahere aguntur, ecce nostra quam Rex de nostris finibus exiens, maturare praecepit, classis, per mare uentis uia prosperis, ap plicuisse dicit, per illius fluminis ostium, quod uulgo dicit Carabes, ingressa. Ciuitatem antiquissimam, supra illam fluminis ripam, Tapium nomine, sitam, uiolenter occupant: que statim nostris in directione data est, & praedicta. Dū ergo nostri per fluminis alueū ad Regē festinare contendunt, Aegyptiā nauibus suis, alterum fluminis obsidentes, transitū negabant. Misit ergo Rex, Hemfredū de Torono, Constabularium suum, ut illuc collecta ueniens militia, alteram saltem fluminis ripam, ut eis ex illa liber fieret transitus, uiolenter occuparet: quod satis expedite factum esset, nisi quod interim rumor de aduentu Syraconi consilium mutari compulit. Mandatum est ergo eis, ut ad mare descendentes, redditum maturaret ad propria: quod & factum est, unam tamen Ga leam imprudenter amiserunt.

*Rex obessa Cahere urbe, pecuniam à Soldano promissam expectat. Soldanus uero à pactis resilire tentat.
& Turcorum implorat auxilium.*

Caput IX.

Soldanus interea, & sui, moliri nō cessant, quomodo Regē à se repellant: doliscibz peragunt, quod uirtuti sentiunt deesse: & fraudis commercio redimunt, uirium defectus. Promissa igitur pecunia, inducias pro solutione postulant, allegant quantitatem multam nimis esse, nec in uno loco posse totam reperiunt: tempus auctius indulgendum, ut pactis pareatur. datis tamē in continenti centum millibus, filium recipit & nepotem Soldanus: pro summa reliqua duos nepotulos suos, adhuc impuberes, obsides exhibit. Rex uero ob fidione soluta, quasi per miliare recedens, circa hortum Balsami castra ponit: ubi per dies octo crebris, sed in utilibus Soldani legationibus usus, tandem ad eum locum qui cognominat Syriacus, transfert exercitus. Soldanus interim frequētibus nuncij uniuersum regnum sollicitat, quicquid armorū ubiqbz est, congerēs, undecunqz auxilia cōuocat, alimenta inducit, infirma urbis circumfert, & consolidat, omnem resistendi uiam percurrit, ad pugnam pro ceruiciis, pro libertate, pro uxoribus & liberis, sermonibz suasorijs inuitat, casum proximae ciuitatis lamentabile ante oculos ponit, captiuitatis acerbitatē, dominiorū iugū intolerabile, seruitutis extremā omniū conditionē exponit.

Milo de Planci sinistro consilio Regis mentē subuertit, Syraconus ab Aegyptijs uocatus accedit. Rex ei occurrit in solitudine: sed eo non inuenito, reddit ad propria.

Caput X.

Erat in eodem domini Regis exercitu, uir quidam secundū carnem nobilis, sed moribus degener, neqz Deum timēs, neqz ad homines habens reverentiam, Milo uidelicet de Planci, homo inuercūdus, clamosus, detractor, seditiosus. Hic immoderatam D. Regis cognoscēs auaritiam, uolens potius ei morem gerere, quam salutaribus eum monere cōsilijs, consiliū dederat ab initio, & obstinatē seduloqz persuadebat, ut ad hoc potius daret operam, ut regno in prædicta quantitate pecuniæ multato, cum Calypha & Soldano tentaret componere, quam Cahere & Babyloniam uiolenter effringere: non

nō quia ut dicitur, posse fieri desperaret, sed ut elusis militibus, & cæteris qui ad prædam manus & animos intenderunt, uniuersum tanti laboris emolumentum, in regis fiscum uideretur introducere: expugnatis enim uiolenter uribus, longe ubiores solēt exercitus de spolijs reportare fructus, quam ubi regibus & principibus sub quodam foederis nexu, certis cōditionibus, ipsiſ tantū dominis utilibus mancipātur. Ibi enim, utpote in tanto tumultu & de populatione confusa, quod cuiq; quocunq; casu occurrit, iure belli occupati conceditur, & uictoris auget peculium: ibi uero solis regibus tractātur utilia, & quæ sic accedunt, fisci iuribus uendicantur. Et licet regibus & sublimioribus potestatibus accedens incrementum, in subditorū uideatur redundare diuitias, & omnium opulentiam cumulare, tamē audius queruntur, quæ familiares ditant, lares & domesticis inferunt rationibus. His itaq; altercationibus dissidebant: pars maxima, diripi cuncta, & ferro decerni petebat. Rex autem cum suis partem amplectebatur oppositam: præualuit tamē sententia posterior, & regiae satisfactum est uoluntati. Locatis igitur nostris in uico prenominato, qui à Cahere quinque aut sex distat miliaribus, penè continuus & pro cuiuscq; ætate erat interpretum & nunciorum discursus. Dum igitur quasi succedētes sibi ad Regem Soldanus dirigit legationes, & quam sedulus sit in colligenda pecunia significat, orat etiam ne moram cauſetur, sed patienter exspectet. Monet etiam & consulit, ne proprius accedendo, Calypham uel populum de contracto pacis foedere, plenius confidentem, derreat: subito futurum, ut censi tradito, fœlicibus auspicijs redire ualeat. Dumq; huiusmodi quasi delusorijs præstigijs nostros deludit apparatus, & recta persuadentium consilia, & salubriores monitus potiora suggesterunt euacuat: ecce rumor insonuit, quod Syraconus adueniens, innumeram Turcorum secum traheret multitudinem: quo comperto, solutis castris, compoſitiscq; sarcinis, Rex Pelusium redit. Vbi sumptis ad iter uictualibus, relictis qui ciuitatem tuerentur, tam equitum quam peditū copijs, octauo Calend. Ianuarias, Syracono in solitudinem obuiam exit: cumq; iam aliquantulum esset in heremo processum, significatur Regi per exploratores locorum gna-ros, & quibus erat fides habenda, quod Syraconus cum suis legionibus iam transierat. Hic iam opus erat nouo consilio. Nam duplicatis hostium uiribus, non erat tutum, diuturniorem moram facere. Mora enim enorme secum trahebat periculum, nam necq; cum eis sanè tutū uidebatur conserere, nec Soldanus de cætero pactorum finibus stare uolebat, nec nos eum ad legem placitorum obseruandam compellere poteramus. Ad hoc enim de industria, & studiose dilatorijs ambagibus uidebatur rem protractisse, ut sic Turcis superuenientibus exire compelleretur. Redeunt igitur nostri Pelusium, ibiçq; recepta parte exercitus, quæ ad urbis illius tuitionem relicta fuerat, altera post Calendas Ianuarias die, ordinatis agminibus, redeundi in Syriam iter arripiunt.

Syraconus Aegyptum occupat, Soldanum interficit, & ipse paulo post uita defungitur. Caput XI.

Porrò Syraconus uidens temporum opportunitatem uotis suis consona-
re, & rege abscedente, non esse quippiam quod eius desiderijs presterim
pedi-

pedimentū, quod prius conceperat, mandat effectui. Castra igitur locata n.
 te Cahere: & quasi pacificus esset eius introitus, patienter per aliquot dies su
 stinet, tanquā uir prudentissimus, nihil spirans asperum, nihil prætendens a
 marum, uersutia qua plurimum callebat, celans propositum. Egrediebatur
 ad eum Sanar Soldanus in castra quotidie, cum multa gloria & maximo co
 mitatu, & impenso cotidianæ uisitationis officio, & deuotæ salutationis af
 fatu, datis etiam muneribus, reuertebat. Iamqez prosperi ingressus & regres
 sus assiduitas, securitatem uidebatur polliceri: & quod heri & nudiustertius
 cum reuerentia fuerat susceptus, consuetudinem inducebat fidentiorem. Se
 curum igitur & nimis de Turcorum fide præsumente, sceleris minister præ
 uenit, occulte suis præcipit, quod dum die sequente, summo mane, quasi de
 ambulaturus ad aquas egreditur, ea hora qua Soldanus uisitationis consue
 tudinem faciens, uenientem confoderent. Sanar uero, diei parte solita, ut con
 suetæ uisitationis & debitæ salutationis dependat alloquium, egreditur ad ca
 stra, cui occurrentes mortis eius ministri, executioni mancipant, quod fuerat
 imperatum. Deiectum enim ad terram, capite minuunt, gladijs obtruncant.
 Quod uidetes eius filij, citatis equis in Cahere se recipientes, ante Calypham
 consternati, & genibus prouoluti pro uita supplicant. Quibus ille dicitur re
 spondisse, ea conditione de uita sperandum, si nihil occulte cum Turcis mo
 larentur, qui pactorum formam statim uiolantes, clam per internuncios coe
 perunt cum Syracono de pace tractare. quod audiēs Calypha, utruncqez iussi
 gladio interire. Sic ergo rege abeunte, Sanar de medio sublato, Syraconus
 uotis satisfacit suis, regnum occupat. Et ingressus ad Calypham, reuerētiam
 impendit debitam. Ipse quoqez uersa uice plurimum honoratus, dignitate &
 officio Soldanatus insignitur: & gladij recipiens potestatem, Aegyptum si
 bi uendicat uniuersam. O ceca hominum cupiditas, et omni criminе maior,
 & nefanda cupidæ mentis & insatiabilis animi rabies: ecce à quām quieto
 & tranquillo penitus statu, in quām turbulentum & anxietatibus plenū nos
 deiecit immoderatus habendi amor: Aegypti copiæ, opulentiarum immen
 sitas, nostris usibus famulabātur: ex ea parte nostrum regnum tuta habebat
 latera, nō erat quē ab Austro formidaremus. Mare uolentibus nobis adire,
 uias præstabat pacatores. nostri quoqez negotiationis & commercionis gra
 tia, sine formidine, bonis conditionibus in Aegypti fines poterant introire.
 Ipsi quoqez uersa uice, peregrinas inferentes diuitias, commercia nostris inco
 gnita secū trahentes, utilitati simul & honori nobis erant, dum ad nos ingre
 diuntur. Præterea census annui immensa prestatio, tam fisco regio, quam do
 mesticis singulorum peculij uires prestat, inferebat incrementū. At nunc
 uice uersa, cuncta calculum sunt sortita deteriorem, mutatus est color opti
 mus, & uersa est in luctum cithara nostra. Quocunqez me uertam, suspectas
 inuenio partes. Mare portus negat aditus, omnis uicina per circuitum regio
 hostibus paret, & in nostram se accingunt perniciem regna cōtermina. Hæc
 omnia hominis unius inuexit cupiditas, & auaritia radix omnium ui
 torum nostra obnubilauit data diuinitus serena. Sed ad
 historiam redeamus.

Salahadinus Syraconis ex fratre nepos, defuncto succedit, & regnum Aegypti oblitet. Caput XII.

Mortuo Soldano & filijs eius, quibus contra pietatis formam, necis uitium. uerum hoc successu non diu est laetus. nam uix anno potitus est imperio, rebus humanis eximitur. Cui successit Salahadinus, fratr's eius Negemini filius, uir acris ingenij, strenuus, & supra modum liberalis. Hic primis auspicijs sui principatus, ad Calypham dominum suum, ut solitam illi exhiberet reverentiam, ingressus, clava quam gestabat in manibus, dicitur eum ad terram prostratum, occidisse, omnemq; eius gladio transuerberasse progeniem, ut ad nullum superiorem habens respectum, sibi & Calypha & Sol danus esset. timebat enim, ut ad se ingredientem aliquando, quia iam Turci populo inuisi habebatur, iugulari præciperet. Peremit ergo cum, & sibi morte domini nihil tale uerenti mortem intulit, quam eidē ille, ut dicitur, parabat intentare. Mortuo igitur Calypha, regiam gazam & thesauros & cuncta illius domus desiderabilia, pro libero diripiens arbitrio, cuncta liberaliter nimis, militibus erogauit, ita ut intra paucos dies euacuatis uestiarjs, ipse mutuam sumens pecuniā, graui pondere se obligaret aeris alieni. Nō defuerunt tamen, ut dicitur, qui de filijs Calyphae occulte quosdā eriperent, ea intentio, ut redditia Aegyptijs aliquādo regni administratione, nō decesset qui predecessoribus suis, nominis, dignitatis & sanguinis hæres existeret.

Dominus Bernhardus Monasterij montis Thabor, Abbas, Liddensi ecclesie preficitur. Dominus Fridericus Tyrensis Archiepiscopus ab Occidentalibus principibus petiturus auxiliū, ad partes dirigitur occidua. Caput XIII.

Domino Rege in regnum reuerso, nihil memoria dignū prima illius anni parte gestum est, nisi quod defuncto Raynero, bonae memoriae Liddensi episcopo, Bernhardus Abbas ecclesie montis Thabor, in eadem ecclesia inthronizatus est. Vere tamē sequete, quod erat sexti anni domini Amalrici initium, uidentes regni prudentiores, quod uī subiugata Turcis Aegypto, plurimum nobis decesserat, & multo deterior facta erat nostra cōditio. nam uiolentissimus hostis noster, Noradinus per mare poterat classe numerosa ex Aegypto proficidente, regnum nostrum arctare, non modicum, & quamlibet ex maritimis urbibus utroq; uallare exercitu. Et quod formidabilis erat peregrinis ad nos transitum impedire aut negare penitus, consulunt opus esse, ut de prælatis ecclesiarum uiri uenerabiles, prudentes & eloquaitia prædicti, ad Occidentis principes dirigerentur, qui doceant & diligenter insinuant regni pressuras importabiles. Et populi Christiani afflictionem, & casus asperos fratribus imminentes. Electi sunt ergo de communi consilio in opus ministerij huius dominus Patriarcha, dominus Ernestus Cæsariensis archiepiscopus, dominus Guilhelmus Acconensis episcopus: sumptisq; tam domini Regis, quam uniuersorū episcoporum literis, ad D. Fridericum Romanorū Imperatorem, ad D. Ludouicū Francorum regē, ad D. Henricum regem Anglorū, ad D. V uilhelmū Siciliæ regem: ad Comites quoq; nobilis & inlytos Philippum Flandrensem, Henricū Trecensem, Theobaldum Carnotensem, & ad reliquos occidentalium partium principes, nauem concendiunt. Sed subito sequeti nocte oborta tempestate maxima, nauem quassata, fractis

fractis remigij, malis depositis plurimum turbatis: post triduum uix euadentes naufragium, reuersi sunt. Successit eis in eadem legatione dominus Fredericus Tyrensis Archiepiscopus, multa precum domini Regis & principum denictus instantia: ducens secum dominum Ioannem Paneadensem episcopum, eiusdem ecclesie suffraganeum. Qui melioribus auspicijs nauem ingressi, feliciter ad optatum portum nauigauerunt: parum tamen in negotio quod eis iniunctum fuerat, proficientes. Nam prædictus postquam in Franciam peruenit, statim apud Parisios ultimum clausit diem. Dominus uero Archiepiscopus completo biennio, omnino uacuus reuersus est.

Imperator Constantinopolitanus pacis uolens satisfacere, classem in Syriam dirigit, & quodam de suis principibus. Caput XIII.

Transcursa illa æstate, absque factis memorabilibus, circa primi autumni sequentis initia, fidei memor, & pacta memoriter tenens, que cū domino Rege per nostram mediationē, & per interpositum studium dominus Imperator firmauerat, classem dirigit promissam, in eo facto plurimum cōmenda bilis, nam imperiali magnificentia pactorū legē plenius interpretatus est, promissum enim uberiore cumulauit solutione. Erant sane in præfato exercitu, naues longae, rostratę, geminis remorum ruderibus instructę, bellicis usibus habiliores, quae uulgo galeae dicunt, centum quinquaginta. Item his maiores ad deportādos equos deputatę, ostia habentes in puppibus, ad inducendos educendosq; eos patenter: pontibus etiā quibus ad ingressum & egressum tam equorū quam hominum procurabat cōmoditas, cōunitæ sexaginta. Item harum maximè, que dromones dicunt, alimentis uarij generis armisq; multiplicibus, machinis quoq; & tormentis bellicis usq; ad summū refectæ, decem aut duodecim. Misit autē cum classe de suis principibus Megelducas consanguineum suum, quem uniuersis præfecit: quendamq; alium Mauresiū nomine, sibi ualde familiarē, de cuius experientia (sicut postea plenius patuit) plurimum confidebat: nam eundē postmodum uniuerso suo præfecit imperio. Comitem quoq; Alexandrum de Conuersana, nobilem de Apulia virū: quem ob insignem fidem, & multam erga se deuotionē, dominus Imperator habebat acceptū. His curam sui cōmittens exercitus, in nostrum dirigit Ori entē: qui prospera usi nauigatione, circa finē Septembris portū ingreditur Tyrensem. Inde Accon profecti, inter fluuiū et portū placida statione cōponūt.

Rex in Aegyptum descendit cum suis expeditionibus: Græcis quoq; tam nauigio quam per terras eum sequentibus. Caput XV.

Anno igit ab incarnatione Dñi millesimo centesimo sexagesimo nono, à liberatione uero urbis sexagesimo octauo, regni uero domini Amalrici anno sexto, Idib. Octobris: cōpositis regni negocijs, relicta etiā militia, quæ in regis absentia ab insidij, et incursionibus Noradini, quam circa partes Damascenas cōmorant̄ reliquerat, ut regnum tuerent: congregatus uniuersus exercitus tam Latinorū q; Græcorum apud Ascalonā, classe iam à portu Acconensi per dies aliquot egressa, & iter contra fines Aegyptios agentes, xvij. Calend. Septembris ab urbe prædicta egrediētes, per mansiones competentes, ubi ne aquarū decesset cōmoditas, & peditū phalanges supra uires grauerent, itineribus moderatis, Pharamiā urbem antiquissimā, nona demum die

T perue

1168 et 1169
vix 4. menses
Opit signata
1162 vix 6 ann.
June 1169. Regis
vix anno 81st

perueniunt. Mediā autē hanc viam, maritimā oram sequi uolentibus, fortius
tus quidam casus reddiderat productiore. Euictis namque uerbere assueto, &
penē continuo affluitu quibusdam arenarum aggeribus, qui mediū inter pla-
niora quædam loca & fretum uicinum interponebant, mare uiolēter fractis
obicibus, viam sibi effecerat, & liberū sibi introitum ad illam ulteriore uen-
dicauerat planicie. Quo licentia influens liberiore, stagnū effecerat ore quidē
angusto, sed intus campos obtinē patētores. Vbi ab illa die marinis influxi
onibus tāta solet pisciū includi multitudo, ut nō solū finitimi, uerum etiā re-
motis urbibus, uberiores et inauditas pr̄stet cōmoditates. Occupatis igitur lo-
lo restagnante locis mari uiciniōribus, uolentib. seculis æquora trāsire, et in Ae-
gyptū descēdere, obiectū est dispendiū, quod stagnū circūire, et miliarib⁹ de-
cē uel eo amplius digredi, anteque ad littus iterū redeat, quadā necessitate com-
pellat. Hoc autē gratia miraculi, & de nouo factæ irruptionis interseruimus,
& quod pars solitudinis prius obnoxia solis ardoribus, nunc subiecta flucti-
bus, natantium facta familiaris nauigij, patens piscatorū implet retia, & pr̄e-
ter solitum facta foecundior, fructus reddit incognitos. Pharamia uero, unde
suprā fecimus mentionē, ciuitas deserta, olim multo frequentata habitatore,
iuxta primū Nili hostium, quo marinis excipire fluctibus, sita est, quod uulgo
Carabes dicitur, heremo iuncta inter fluuium, mare, & solitudinem polita.
distat tamen ab ostio flumina miliarib⁹ tribus: ad quam nostri peruenientes,
classem nostram reperiunt aduenisse. Vbi aptatis nauibus cum remige ne-
cessario, uniuersus in ulteriorē ripam deportat exercitus. Relinquentes igitur
alœua Tapium, eximiam olim metropolim, nunc autem paruissimi ad instar
redactam oppidi, inter loca palustria & maris littus viam carpētes medium,
quasi miliarib⁹ uiginti, duobus diebus Damiatam perueniunt.

Rex Damiatam obsidet: & in eius expugnatione tam Latinorum quam Gr̄corum
inutiliter desudat exercitus. Caput X VI.

E Staute Damiata inter Aegypti metropoles antiqua & nobilis plurimū,
secus ripam Nili sita citeriore, ubi secundo ostio pr̄dictus fluuius mare
ingreditur, inter fluminis alueum & mare, situ ualde cōmodo posita: à mari
tamen, quasi miliario distans: ad quam sexto Calend. Nouembris noster per-
ueniens exercitus, inter urbem & mare castrametati, classem expectātes, quæ
maris inclemētia & uentorū aduersis flatibus detinebat. que post triduum,
pacata maris unda, & uentis usque secundis, alueum amnis ingressa, inter citi-
tatem & mare secus ripā placida se statione locauit. Porro in ulteriorē flumi-
niis ripa erat turris singulariter erecta, armatis sufficienter ad sui pr̄sidiū mu-
nita. Ab hac usque ad ciuitatem cathena protendebatur ferrea, que nostris ma-
ximum dabat impedimentum, ita ut ad superiora nullus omnino pateret tran-
situs. Ad eos de superioribus à Babylonia & Cahere liberè & absque impedimen-
to poterant naues quaelibet introire. Classe igitur composita, nostri quoque
pomeria quæ inter castra & urbē media iacebant, transeuntes, urbi uiciniora
figunt tentoria, unde liber ad moenia erat discursus. Vbi dum per triduum
affluitus differunt, experimēto discunt, quam uerum sit illud, Nocuit differre
paratis. Aduenientes enim de superioribus Aegypti partibus, Turcorū infi-
nitæ multitudines, & armatis onustæ naues, nostris uidētibus, nec impeditre
ualentibus,

ualentibus, urbem, prius penè uacuam, replebant. Et quam primo accessit
 uix primos impetus sustinere posse iudicauerant, nunc non nisi machinis &
 tormentis bellicis expugnandam asserūt. Eliguntur ergo artifices, & pro uo
 tis subiecta materia, sumptu numerosiore & labore maximo erigitur castel-
 lum miræ altitudinis, septem habens folia, unde ciuitas tota uideri poterat.
 Construuntur & aliæ uarij generis machinæ quædam, quibus magnis mo-
 laribus cädantur mœnia: quædā, quibus quasi caueis occultis, fossores mu-
 ros urbis suffodian, & subterraneis meatibus suffosso compellant ad rui-
 nam. Fabrefactis interim machinis, & per itinera complananda secus mu-
 rum collocatis, qui in castello erant urbanos sagittis, saxis pugillaribus & ar-
 mis, qualia furor & loci angustia ministrabat, urgebant cum instantia. Qui
 uero sub iaculatorijs tormentis, missis molaribus, certatim mœnia, et iuncta
 mœnibus domicilia deſcere adoriuntur. Hoc uidentes oppidani, ut artem
 arte deludant, & nostris moliminiibus eadem subtilitate obuient, è regio-
 ne nostri castellum educunt in sublime, armatos imponunt, qui nostris re-
 nitantur à pari & eis æquipollenti conatu respondeant. Tormenta nihilomi-
 nus tormentis obijciunt, & ad nostra confringenda argumentis quibus po-
 terant, tota sollicitudine se suspendunt. Fiunt autem ad sui tuitionem soler-
 tes, & ingeniu à necessitate uires sumit. Quiq; prius arbitrabantur se ad hoc
 non sufficere, necessitatis pressi articulo, uias inueniunt prius incognitas, &
 ad propriæ salutis tutelam fiunt ex obtusis subtiliores. Ibi erat experimento
 cognoscere, quam uerum sit illud prouerbialiter dictum: Miserisc̄p uenit
 solertia rebus. Noſtri uero cum instare acrius debuissent, timidè gelideq;
 cooperunt cuncta ministrare: erant qui fraudi, erant & qui incuriae & negli-
 gentiae imputarent. Ibi profectò patuit statim, noſtrōs aut minus experien-
 tiæ habuisse, aut à solita defecisse prudentia, aut exercitus moderatores ma-
 litiosē uersatos: cum castellum quod erectum fuerat, per loca cliuosa & penè
 inuia muris applicari iuſſerūt. Nam cum essent in eadem parte ciuitatis mœ-
 nia in multis locis humiliora, & infirma nimis, & loca multis assultibus &
 expugnationibus facilius peruia, castellum erexerūt in ea parte ciuitatis quæ
 firmior & magis munita habebatur. & ubi cum tanta difficultate mœnibus
 est applicatum, quanta alibi nusquam occurrit: nec ibi ciuibus quicquam
 inferebat molestiæ, aut eorum ædificijs, sed solum Basilicæ sanctæ Dei geni-
 tricis, quæ iuxta muros sita est. Illud sanè nihil habet ambigui, quia de ma-
 litia Græcorum processerit, quod primo noſtrorum aduentu dilata est ur-
 bis impugnatio. nam uacuam reperientes eam, dum non nisi domesticos ha-
 beret ſuos, uiros imbelles, effeminate, præliorum ignaros, si pro debito
 animosius inſtitiffent, primis congressionibus eam occupassent uiolenter.
 Concessæ nanc̄ feriæ, tantum uirium obſeffis intulerunt, tantamq; medio
 tempore uirorum fortium & egregiæ armatorum accessit numero,
 sitas, ut non ſolum intra mœnia, ſed etiam in campeſtri-
 bus noſtrorum impetus poſſent
 ſustinere.

Oritur in castris fames, & nostra clas̄is penē tota incendit. tandem soluitur ol̄. fūlo,
opera consumpta inutiliter. Caput XVII.

ACcessit præterea miserabile quiddam, quod omnis illa Græcorum que
uenerat in classe multitudo, tanta coepit inopia alimentorum laborare,
ut omnino panis eis omnibus deficeret, nec ciborū quippiam apud eos inue-
niretur. Cēdebatur ad usus uarios sylua palmarum castris contermina; deie-
ctis certatim ad terram arboribus, in summo earum, unde ramī habēt origi-
nem, Græci fame laborantes, quærebant summo studio quandam teneritu-
dinem, unde ramis humor uiualis ministratur, esui quodammodo habilem;
unde suam, licet miserè, consolabantur esuriem. Querēdi uictus artem fames
auxerat, & uentris appetitus rugientis solertia induxerat ampliorem. Hoc
sanè per dies aliquot edulio uitam miserè protrahentes, famē laborabant de-
pellere. Quibusdam tamen, qui nō erant penitus alimonia destituti, auellanae
passæ, & siccæ castaneæ contra famis importunitatem solatia ministrabant.
Nostris autem panis, & uarij generis alimentorum non deerat sufficientia;
sed cogitantes de crastino, sacculis parcebant, timentes ne si ipsi cibos non ha-
bentibus, incautè diuiderent, aliquando & ipsis deficeret. Iterum & de mora
incerti, tempus prolixum habebant suspectum. Præterea tanta imbrū abun-
dantia, tanta pluuiarum intemperies per idem tempus incubuit, ut neq; tu-
gurijs pauperes, nec papilionibus diuites arte qualibet arcere possent stillici-
dia, imò nymborū abundantiam. Vallo igitur cingentes tentoria, ut illuc plu-
uiarum deflueret impetus, uix in tuto se poterant collocare. Accidit quoque
per eosdem dies grande nimis infortunium. Nam cum galeas, & ceteras di-
uersi generis naues, à mari eductas, in fluminis alueū introduxisserint, & iuxta
ciuitatem tutā, ut uidebatur, statione ordinassent: uidentes oppidani quod
uentus à superioribus descenderet, & quasi Nili fluenta sequeretur aliquan-
tulum uehementius, quod conceperant, in opus trahere nituntur. Accipien-
tes enim mediæ quantitatis cymbam, lignis aridis, pice, & liquamine, & om-
nibus his quæ solēt ignibus incentiuum ministrare, eam usq; ad summū eius
replentes, ignem subiçūt: & accensam, in classem nostram, flamine eam gra-
tis deferente, dirigunt. sed & aderat Austri flatus, qui suppositis ignibus, mi-
nistrarent irritamentum, sumpta occasione ex subiecta materia. Descendens
igitur incensa nauicula in classem, reperiensq; eam quasi contiguam, transire
non ualens, hæsit inter rates: præbitoq; quod gestabat incendio, sex ex rostra
tis nauibus, quas galeas uocant, usq; in fauillas exuissit. uniuersamq; classem
ignis inualescens penitus occupasset, nisi domini Regis sollicitudo, qui com-
perto incendio, nudis adhuc pedibus, equum uelociter concendens, nautas
ad resistendum ignibus, manu, multisq; clamoribus excitasset. Diuidentes
itaq; eas ab inuicem, latè uagantis incendijs furorem declinabat. Sic uero quæ
uicini ardore incendijs conflagrare ceperant, ignis somitem, uel in fauilla, uel
alio modo secum trahentes, beneficio fluminis, & uicinarum aspergine aqua-
rum, remedium consequebantur. Fiebant præterea, sed diebus interpolatis,
in urbem assultus, in quibus, secundum hoc quod bellorum dubius solet
esse euentus, nunc nostri, nunc hostes deteriorem calculum reportabant: fre-
quentius tamen nostri pugnandi occasionem ministrabant. Nam hostes
rarō

1179

raro nisi lacessiti, ad congressum prouocabant: nonnunquam tamen per adulterinam portam, quae Græcorū respiciebat castra, in eos irruptiones subitas faciebant oppidani, nescimus qua fiducia adducti, aut quod nostris eos au-dierant naturaliter inualidiores, aut quia fame periclitantes, ad sustinendos impetus minus reputabant idoneos. Eorum tamen magistratus Mægaldus, & alij, uiriliter & satis strenue, quoties opus erat, in acie decertabant. Vn de eorum exemplo inferiores animati, plerique etiam supra solitum & instabant acrius, et animosius resistebant. Augebantur porro ciuibus tam per terras quam nauigio turbæ militares, ut iam de cætero nostris magis essent formidini, qui intra moenia tenebantur, quam molestiæ aliquid pati qui dicebantur obfessi, uiderentur. Murmur ergo iam serpebat in populo, & erat omnium penè una sententia, nostros operam inutiliter consumere, irata diuitate hoc opus coepisse: tutius esse redire ad propria, quam in Aegypto fame tabescere, uel hostium gladijs deputari. Mediantibus ergo nostris, & de satrapis Turcorum nonnullis, & maximè quodam eorum principe, fideliter operam dante, Ieuelino uidelicet, consentientibus in idipsum Græcis, occultis quibusdam conditionibus foedus initur, mox uoce præconia pax indicit.

Reuocatis expeditionibus, Rex ad propria reuertitur. Græcorum clavis in redeundo penè tota
deperit, sinistris acta flatibus.

Caput X VIII.

Erediuntur ergo tam de ciuibus, quam de his qui in eorum subsidiū ue-herant, ad nostrorum castra, pro libero arbitrio: nostris quoque uolētibus urbem introire, liber introitus & egressus sine difficultate patebat. Hic tandem mutuorum data facultas cōmerciorum, & quod cuique libitū erat emere uel permutare, facta est licentia. Sic ergo quasi per triduum nostri communium hostibus usu rerum uenialium foro, ad iter se accingunt. Depositis igitur machinis, & igne succensis, qui terrestri uenerant itinere, dominum Regem secuti, eadem qua uenerant uia in Syriam reuertentes, maturatis gressibus, duodecimo Calend. Ianuarias Ascalonem peruererūt. Dominus uero Rex gratia uicinę festiuitatis, Accon properanter in uigilia nativitatis Dominice, eandem attigit ciuitatem. Qui autem nauigio uenerant, omne sinistro & infaustis uibus naues concenderunt: nam statim in primo obeundi itineris initio, exorta subito ualidissima tempestate, fretorum experti insuperabilem malitiam, confractis nauibus, & collisis ad littora, omnes penè passi sunt naufragium. Sic itaque de tanta classe, quæ ad nos descenderat, tam de maioribus, quam de minoribus, paucæ naues reseruatæ sunt incolumes, & quæ ad redeundum ex seipsis præstarent habilitatem. Infecto igitur negocio, omni tamen diligentia, qua compleri debebant, à nuncij domini Imperatoris im-pensa, & debita sollicitudine procurandis negotijs exhibita, domum redeūt, deieicti animo, fati aduersitate consternati: timentes, ne sibi præter meritum Imperialis excellentia sinistrum imputaret euentum. & quod casus ineuitabilis attulerat, ira accensus eorum dominus, indebitè eorum adscriberet aut malitiæ, aut neglectui. Meminimus tamen, post redditum nostrum, tam à do-mino rege, quam à quibusdam regni principibus, sollicite & diligenter quæ-suisse, quæ nam causa fuerit, quod tantus exercitus, tantorum principum stu-

T ij dio

dio procuratus, ita in proposito defecerit. Nā nos eo anno, familiaribus tracti negotijs, & domini Archiepiscopi nostri declinantes indignationem immoritam, ad ecclesiam nos contuleramus Romanam: reuersi autem, prædictæ quæstionis solutionem querentes, uarijs multorum relationibus de rei ueritate cupiebamus edoceri. Nam longè à spe nostra dicebat accidisse, quā sollicitudine nostra nos trahente, hoc omnino scripto mandare iam conceperamus. Inuenimus Græcos etiam in prædicto negotio, non sine culpa fuille. Nam cum pecuniam ad alendum tantū exercitum sufficiētem, se missurum, firmissimè promisisset dominus Imperator, in ea parte est sermo eius inuentus, minus soliditatis habuisse. Ex quo enim in Aegyptum descenderat eius Archontes, ubi etiam alijs indigentibus, de Imperiali magnificentia subuenire debuissent, cœperunt ipsi primitus indigere, & mutuam querere pecuniā, unde suis legionibus tam ad uitium quam ad stipendia prouiderent, & nemo illis dabant.

Terramotus maximus penè totum concutit Orientem, & urbes deiecit antiquissimas.
Caput XIX.

A Estate uero sequente, anno uidelicet domini Regis Amalici septimo, mense Iunio, tantus, tamq; uehemens circa partes Orientales terramotus factus est, quantus qualiscq; memoria seculi præsentis hominum nunquam legitur accidisse. Hic uniuersi Orientalis tractus urbes, antiquissimas & munitissimas, funditus diruens, habitatores earum ruina inuolens, ædificiorum fastus contriuit, ita ut ad exiguum redigeret paucitatem. Non erat usque ad extremum terræ locus, quē familiaris iactura, dolorq; domesticus non augeret. ubiq; luctus, ubiq; funebria tractabantur. Inter quas & prouinciarum nostrarum, Syriæ & Phoenicis urbes quam maximas, & serie seculorum antiquitate nobiles, solotenus deiectæ. In Coelestyría multarum prouinciarum metropolim, olimq; multorum moderatricem regnum Antiochiam, cum populo in ea commorante, stravit funditus: mcenia, & in eorum circuitu turres ualidissimas, incomparabilis soliditatis opera, ecclesiæ, & quælibet ædificia tanto subuertit impetu, quod usq; hodie ecclesiæ sumptibus immensis, & multis laboribus, continua sollicitudine, et indefessio studio uix possunt saltem ad statum mediocrem reparari. Ceciderunt in eadem prouincia urbes egregiæ de maritimis quædam, Gabulum & Laodicea: de mediterraneis uero, licet ab hostibus detinerentur, Nerea, quæ alio nomine dicitur Alapia, Cæsar, Hamam, Emissa, & aliæ multæ: municipiorum autem non erat numerus. In Phœnico autem, Tripolis, ciuitas nobilis & populo, sa, tertio Calendas Iulij, tanto terramotus impetu circa primam diei horam, subito concussa est, ut uix uni de omnibus, qui intra eius ambitum reperti sunt, salutis uia pateret. Facta est tota ciuitas quasi agger lapidum, & oppressorum ciuium tumulus, & sepulchrum publicum. Sed & Tyri, quæ est eidem prouinciæ metropolis, terramotus uiolentior, absque tamen ciuium periculo, turres quasdam tamen robustissimas, deiecit. Inueniebantur tam apud nos quam apud hostes oppida semiruta, & insidijs hostiū latè patetia. Sed dum quisq; districti iudicis iram sibi metuit, alium molestare pertinet.

mescit. Sufficit cuiq; dolor suus, & dum quemlibet cura frangit domestica, alij differt molestias inferre. Facta est, sed breuis, pax, studio hominum procurata, & foedus compositum, diuinorum iudiciorum timore conscriptum: & dum indignationem peccatis suis debitam expectat quisq; desuper, ab ijs quæ solent hostiliter inferri manum reuocat, & impetus moderatur. Nec ad horam, ut plerunque solet, fuit ista iræ Dei reuelatio, sed tribus aut quatuor mensibus, uel etiam eo amplius, ter aut quater uel pleruncq; læpius, uel in die uel in nocte, sentiebatur motus ille tam formidabilis. Omnis motus tam spectus erat, & nusquā tuta inueniebat quies. Sed & dormientis animus pleruncq;, quod uigilans timerat, perhorrescēs, in subitum saltum, rupta quiete corpus agitari compellebat. Superiores tamen nostræ prouinciæ, Palestinae uidelicet, & horum omnium, fuerunt Domino protegente exper-tes malorum.

Salahadinus nostros fines ingreditur, & castrum cui est nomen Daron obsidet.

Caput XX.

1569

EOdē anno, mensē Decembri, & anno uidelicet domini A malrici sexto, frequens fama circumuolat, & crebris nuncijs diuulgatur, quod Salaha dinus cōuocatis ex uniuersa Aegypto, & finib; Damascenorū militaribus copijs, ampliatoq; ex plebeis & secundæ classis hominibus militū numero, regnū nostrū depopulaturus, ad partes Palestinas moliebat accedere. Quo audito, D. Rex sub omni celeritate in fines ascendit Ascalonitanas. Vbi fida suorum relatione, pro certo cognouit, quod prædictus magnus & potentissimus princeps cum exercitu copioso ualde, & solito ampliore, castrū cui nomen est Daron, per biduū obsederat: tantamq; illo biduo, obfessis nulla data requie, intulerat molestiam, tantis tamq; frequētibus sagittarum immisso nibus, eos qui in præsidio erant, lacestiuīt, ut omnibus penè laucijs, pauci pro loci defensione arma possent corripere. Muro etiam suffosso, & effracto uiolentius, partem municipij iam occupauerat: oppidanis in arcem, que minor uidebatur, de necessitate se recipiētibus. Eius quoq; turris partem inse riorem, effracto & incenso ostio, uiolenter irruperant, militibus qui intus erant eius partes superiores adhuc tuētibus. ita domino Regi nunciabatur, & uerè sic erat. Erat autem eidem præsidio dux, & custos datus, uir nobilis & in armis strenuus, religiosus ac timens Deum, dominus Ansellus de Paz: cuiusli forte præsentiam illa die prædictum castrum non habuisset, procul omni dubio in manus hostium deuenisset. quo comperto, Rex, tactus dolore cordis intrinsecus, & succensus ira, quantū angustia temporis & hostium vicinitas patiebatur, conuocatis undecūq; tam equitum quam peditum suffragijs, urbe Ascalona egressus, octaua decima die mensis prædicti Gazam contendit. Affuit ibi cum eo dominus Patriarcha, cum uenerabili & præcioso uincicæ crucis ligno. Adfuerunt & uiri uenerabiles, dominus Radulphus Bethleemita episcopus, & regni Cancellarius. Item dominus Bernhardus Liddensis episcopus, & de regni principib; pauci admodum. Recensitocq; suorum numero, uix inueniūt equites ducentos quinquaginta, de pedibus uero ad duo millia. illā ergo noctem in prædicto loco præ sollicitudinē & curarum pondere, insomnē trahentes, assumptis sibi fratrib; templi, qui

T iiiij illuc

illuc pro tuitione loci cōuenerant, circa ortum solis urbem unanimiter egrē diuntur, iter suum ad prēdictum castrum dirigētes. Est autem, ut credimus, prēdictum castrum in Idumaea, ipsa est Edom, situm trans torrentem illum qui dicitur Aegypti, qui etiam terminus est Palēstinæ & prēdictæ regionis. Hoc idem ipsum D. Rex Amalricus paucis ante annis in loco aliquantulum eminente fundauerat: occasione uetus torum ædificiorū, quorum ibi aliqua adhuc supererant uestigia. Traditur autem à senioribus illarum partium in colis, quod prīcis temporibus ibi fuerat monasterium Græcorum, unde & adhuc nomen tenet, Darum: quod interpretatur domus Græcorum. Fundaverat autem, ut prēdiximus, D. Rex illic castrum modicæ quātitatis, uix tantum spaciū intra se continens, quantum est iactus lapidis, formæ quadræ, quatuor turres habens angulares, quarū una grossior & munitior erat alij: sed tamen absq; uallo erat, & sine antemurali. Distat autem à mari quasi sta- dijs quinq; à Gaza uero milliarib; quatuor. Conuenerant autem aliqui ex locis finitimi agrorum cultores, & negotiationibus quidem operā dantes, ædificauerant ibi suburbium & ecclesiam non longē à præsidio, facti illius loci habitatores. Erat enim locus cōmodus, & ubi tenuiores homines facilius proficerent quām in urbibus. Condiderat aut̄ Rex ea intentione prēdictum municipium, ut & fines suos dilataret, & suburbanorum adiacentium, quæ nostri casalia dicunt, & annuos redditus, & de transeuntibus statutas consuetudines plenius & facilius sibi posset habere.

Rex cum modica manu Salahadino occurrit: plures ex nostris tam in urbe Gaza, quam in itinere, ab hostibus obtruncantur. Caput XXI.

Egressus ergo Gaza noster exercitus, & in edito quodā loco, qui in ipso itinere erat constitutus, castra uidet hostium: & præ nimia multitudine territi, coeperunt se solito arctius comprimere, ita ut præ turbæ densitate uix possent incedere. Illi statim in nostros irruentes, tentabant, si unquā eos possebant ab inuicē separare: sed nostri, propitia diuinitate, solidius inter se conglobati, & hostium sustinebāt impetus, & iter maturatis gressibus cōficiebant. Tandē uentū est ad locū destinatū. ibi q; defixis tentorijs, stetit uniuersus exercitus: dñi oq; Patriarcha in arce locato, reliqui omnes extra & iuxta suburiū castrametati sunt. Erat aut̄ hora diei quasi sexta. Habitū ergo illa die singularibus conflictibus, & per turmas nōnullis, nostri & audacter institerūt, & restiterunt uiriliter. Nocte autem accedente, Salahadinus, ordinatis agminibus uersus Gazam suos dirigit exercitus, nocte q; illa secus torrētem quietuerunt. facto mane, ante Gazam constituti, urbi coeperūt approximare. Fuit autem Gaza urbs antiquissima, Philistij metropolis egregia, cuius in historijs tam ecclesiasticis quām secularibus, multa fit mentio. cuius etiam hodie, uetus tæ nobilitatis, in nobilibus ædificijs, multa extant argumenta. Iacuit autem multis temporibus deserta, ita ut nec uno incoleretur habitatore, quo usque dominus Balduinus, illustris memoriae Hierosolymorum Rex quartus, ante captam Alcalonam, collectis regni uiribus & publicis sumptibus, castrum in quadam parte ciuitatis munitum satis ædificauit, construētumq; statim fratribus Militiæ templi donauit, iure perpetuo possidendū. Castrum ergo totum collem, supra quem ciuitas fundata fuerat, ut prēdiximus,

mus, non potuit occupare; sed conuenientes quidam ad loci illius habitationem, ut tutius ibi morarentur, reliquam partem collis, portis et muro, sed humili & infirmo, tentauerant munire. Audito ergo hostium aduentu, loci illius habitatores, cum uxoribus & liberis decreuerant in præsidium introire (erant enim homines inermes, agrorum cultores, talibus inassueti) reliquam uero ciuitatis partem immunitam hostibus exponere. Sed Milo de Planci, quidam de regni magnatibus, sed uir nequam, uolens quasi populum animare, introire penitus prohibebat, & ad tuendam urbis partem invalidiorem hortabatur. Erant porro iuuenes ibi expediti, & ad arma prompti sexaginta quinque, de partibus Hierosolymitanis, de uico qui dicitur Macomena. Hi ad exercitum properantes, casu nocte illa in eandem urbem deuenerant: qui dum de mandato prædicti Milonis, secus portam exteriores ciuitatis, pro libertate & patria strenue decertant, & hostibus uiam ferro aperire uolentibus fortiter resistunt, hostes ex alia parte in ciuitatem iruentes, inter præsidium & dictam portam, adhuc introitum hostibus nongentes, reperiunt: irruentesque à tergo incautos uallant undique, & etiam resistere non ualentibus, gladijs obtruncant. Sed tamen multis ex eis peremptis, uulneratisque pluribus, cruentam de eis uictoriā retulerunt. Volentes autem loci habitatores iterum in præsidium introire, receptis ab hostibus intra moenia, & eos passim & sine delectu neci tradentibus, non est permisum ingredi, nec ulla alia salutis occurrebat uia. Irruentes igitur Turci ciuitatem occupauerunt, nec ætati parcunt, nec sexui: & uagientes saxis alidentes, iram uix poterant satiare. Qui autem in præsidio erant, hostes à turribus & muris lapidum iactu, & crebra telorum immissione longius arcentes, castrum propitio Domino seruauerunt incolume. Sic ergo occupata ciuitate, ciuibus interemptis, quasi palmam tenentes, uersus Damnum reuertuntur. dumque proficiscuntur, inueniunt de peditibus nostris quasi quinquaginta, qui ad exercitum nostrum incaute properabant. Hos satiis uiriliter se tuentes, & resistentes fortiter, gladijs enecant, & interficiunt uniuersos.

Salahadinus ad propria reuertitur. Rex quoque reparat castrum, quod ex parte dirutum fuerat. rediit Ascalonam.

Caput XXII.

Compositis igitur agminibus, & in aciem prout rei militaris exigit disciplina, digestis, quadraginta duas instruūt cohortes, quarū uiginti duas dittus iubent sequi marinum, ut inter Daron & mare proficiscantur: reliquas autem Rex iter mediterraneum tenere præcipiunt, quousque castro preterito, omnes in unum corpus iterum se recipient. Videntes ergo nostri, hostes instructis redire ordinibus, ad conflictum se præparant. Et licet pauci sint, confidunt tamen de Domini clementia: inuocatoque de superius auxilio, accinguntur ad prælium, Domino ministrante uires & animorum constantiam, nihil putantes eis certius, quam eos ad hoc redire, ut cum nostris congregantur. at illi longe aliud habentes propositum, nec ad dexteram nec ad laeuam declinantes, in Aegyptum redire festinabant. Quod postquam regi per certos constitit nuncios, quod iter arripiunt non reddituri, relictis qui castrum semidirutum reædificarent, reædificatum muniant amplius, & munū.

munitum fideliter custodiant, Ascalonā Domino ducente iterū reuersus est.
Dicebatur ab ihs qui frequentius in regno expeditiones uiderat, quod nulla
ætate tantam Turcorum multitudinem collectam audierant: reputabat ho-
stium numerus, in quibus non nisi equites erant, ad millia quadraginta.

Hoc anno gloriosus martyr Christi, Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, in propria
occiditur ecclesia. Caput XXIII.

PEr idem tempus, quarto Cal. Ianuarias, in Anglia apud Cantuariā, nobi-
tissimi & gloriōsissimi martyris, Thomae, eiusdem ciuitatis Archiepiscopi.
Hic fuit natione Lundeniensis, & sub bonæ memorie Theobaldo Cantua-
riensis ciuitatis antistite, meruit in Archidiaconatu eiusdem ecclesiæ promo-
ueri. Vnde ab Henrico secundo, eiusdē prouincię rege, in partē Regiæ solici-
tudinis uocatus, factus est eius Cancellarius, & uniuersi regni fidelis & pri-
dens, & maximus dispēsator et procurator. Tandē suffragātibus meritis, &
post p̄dicti beati patris obitū, ad Cantuariensem, ordinante Dño, uocatus
ecclesiā, dum pro ecclesiæ suæ iustitia uiriliter & cōstantissimè, contra tyran-
nicas decertaret impietates, eundē regem persecutorē fugiēs, exiliū cōpulsus
est subire, quod in Francia septennio cōtinuo mirabili & prædicāda tulit pa-
tientia. A quo dum pacem promissam exspectat, rediens, impiorū gladijs,
intra eandem ecclesiam, cui autore Domino præsidebat, cōtumelij affectus,
pro persecutoribus orans, capite cæsus, proprio sanguine laureatus, felici
commercio, coronatus est. per quem pius & misericors Deus, in sape dicta
ecclesia, & uniuersa prouincia, tot & tanta diebus penē singulis operari di-
gnatus est miracula, ut Apostolorum uideantur innouata tempora.

Rex assumptis secum aliquot principibus suis, Constantinopolim proficitur. Imperator cum multi-
plici honore praeuenire satagit. Caput XXIII.

ad 1162 facta
rex addit. Tanach
at 1169

Sequenti anno, qui erat regni D. Amalrici septimus, uidens s̄æpedictus
Rex, quantis molestijs regnū cotidie fatigabatur, et quod hostiū incessan-
ter augebatur numerus, uirtus suscipiebat incrementū, in immensum quoq;
facultates eorum multiplicabantur & diuītiæ: Regni aut̄ nostri prouidi prin-
cipes & discreti iam penitus defecerant, & in eorum loco soboles succresce-
bat pernicioſa, que locū tantorum uirorum inutiliter occupabat, & bona pa-
tēra in usus dilapidabant detestabiles: unde regnū in tantam deuenerat de-
bilitatem, quantam cognoscere poterant, etiam qui sensus habebant minus
exercitatos. Conuocat igitur uniuersos regni principes, ibiç eis presentibus
regni necessitates aperit, expetit ab eis consiliū, quod neç ad impugnādum
aduersarios, neç ad sustinēdos eorum impetus sufficiebat. Opus esse dicūt,
ut implorato occidentalium principum auxilio tentent his malis resistere:
aliā autem salutis uiam asserunt se omnino inuenire nō posse. Viſum est de-
mum, & de communī cōſilio placuit, ut honestas personas ad sollicitandos,
& de regni anxietatibus edocendos, dominum Papam, & illustres dominos
Romanorum Imperatorem, Francorum, Anglorum, Siciliæ & Hispania-
rum reges, & inclytos Duces & Comites, dirigant, qui ab eis contra immi-
nitia pericula auxilium implorent. Decretum est etiam, ut domino quo-
que Imperatori Constantinopolitano, quia nobis uicinior, & cæteris longē
opulentius.

opulentior, facilius optata nobis posset ministrare suffragia, regni status an-
 teps & periculosus significetur. Addunt etiam, ut talis ad eum persona diri-
 gatur, quæ prudentia, facundia, & auctoritate tanti principis animum ad no-
 stra sciat et possit inclinare desideria. Dum super hoc, quis ad tantam legatio-
 nem implendam idoneus esset, deliberaretur, Rex habitu cum paucis & fa-
 miliaribus consilio, propositū pandit, et coram omnibus mentis reuelat con-
 ceptum, dicens: Istud per neminem posse fieri, nisi per eum. adiecit etiam, Se-
 paratum esse pro regni necessitatibus subleuandis, & labores & quælibet su-
 bire pericula. Hic cum stupidi & admiratione plenī maiores regni dicerent,
 Durum est nimis, ut absq; regis presentia, regnum quasi desolatum inuenia-
 tur. respondit: Regat Dominus regnū suum, cuius minister ego sum. apud
 me fixum est ut uadam: non est qui hoc à proposito me possit reuocare. As-
 sumpto ergo domino Vilhelmo Acconense episcopo, & de regni magnati-
 bus Guarimundo Tyberiadense, et Ioanne de Arsur, Gerardo de Pugi Ma-
 riscallo, Reardo Hierosolymitano Castellano, Reynardo de Memphis (nam
 Philippum Neapolitanū, qui iam Militiæ templi deposuerat magistratum,
 per terras præmiserat) & maximo Comitatu, qualis Regiam decebat maie-
 statem, sexto Idus Martij iter aggreditur in galeis decem. Vnde propitio
 Domino, prospera usus nauigatione, fauces Abydenas, & ostia Bosphori,
 quod uulgari appellatione Brachium S. Georgij dicitur, fœliciter ingressus
 est. Audiens ergo dominus imperator, uir magnificentissimus, prouidus, &
 discretus, & per omnia commendabilis, quod tantus princeps, & tam famo-
 si & Deo amabilis regni moderator, imperium suum præter solitum ingre-
 deretur, primum uehementer admirans, quæ nam tanti laboris & insueti iti-
 neris cauſa posset esse: deinde gloriæ suæ considerans incrementum, hono-
 ris amplitudinem, gratiæ cœlestis donum incomparabile, quod sibi gratis ui-
 deretur oblatum diuinitus, quod nulli prædecessorum suorum legitur acci-
 disse, uidelicet quod Rex Hierosolymorum, locorū uenerabilium Domini
 cæ passionis et resurrectionis defensor, & aduocatus, ad se ueniat, plurimum
 exilaratur, & aduenientem eum multiplici disponit honore preuenire. Ac-
 cursitoq; Ioanne Protosebasto nepote suo, & inter sacri palati principes emi-
 nentissimo, cuius filiam idem dominus Rex uxorem habebat, ei dirigit in oc-
 cursum, ut iuxta pristinam & inuiolabilem imperij disciplinam, & incompa-
 rabilem magnificentiam, in urbibus & locis ad quæ perueniret, eum faceret
 haberi honestissime, & instrueret tanquā filium, ut de introitu eius in urbem
 Regiam domini Imperatoris nuncios expectaret. Tunc idē magnificus prin-
 ceps, cum honesto Comitatu domino Regi occurres, usq; Calliopolim per-
 uenit, quæ est in littore Bosphori sita, à fauibus non multum distans Abyde-
 nis. Inde quoniam uentus ad urbem Regiam uolentibus properare, nō mul-
 tum erat idoneus, descendens de galeis usq; Heracleam, quæ in eodem ma-
 ris est sita littore, cum suo familiari comitatu eques peruenit: ubi & classem
 suam, quæ recepta aura secundiore, prosperis usa flatibus, eius iter præuenie-
 rat, in portu reperit. Vnde iterum classem concendens, uento prosequente
 fauorabili, Constantinopolim usq; peruenit.

1189 de nos sunt
 regnum protoclim
 tam
 R. V. S. p. am. ho
 p. fin. n. r. ad chrys.
 nov. p. principes

Introductus ante Imperatorem, honeste tractatur, & frequentia cum eo de rebus necessariis miscet colloquia. Caput XXV.

Est autem in ipsa urbe super littus maris, ad orientem prospiciens, Imperiale palatum, quod Constantinum appellatur, introitum habes ad mare, miro & magnifico tabulatu: gradus habens marmoreos, usque in ipsum mare: leones habens & columnas, fastu erectas Regio, ex eadem materia. Huic soli Augusto solet introitus patere, ad superiora palati: sed domino Regi, honoris intuitu præcipui, præter communes regulas, aliquid indulsum est, ut ea parte ingredi permitteretur. Ibi uero occurrentibus ei magnis Sacri palati principibus, cum maximo Curialium numero in summa honificetia receptus est, unde per angportus & miræ uarietatis diuersoria, multis tam suorum quam palatinorum stipatus ordinibus, usq; ad supereminentem Regiam, ubi dominus Imperator cum suis illustribus residebat, deditus est. Dependebant ante consistorium uelaria preciosæ materiæ, & operis non inferioris, inquit quibus illud Nasonis merito posset aptari, Materiam superabat opus. Extra quas maiores principes domino Regi occurrentes, introduxerunt eum intra prædicta uelaria. Hoc autem dicitur factum esse, conseruanda Imperialis gloriæ cauſa, & pro recōcilianda sibi domini regis gratia, nam in coetu procerum suorum, solis astantibus inclitis, dicitur ei familiriter assurrexisse: quod si præsente generali curia factum fuisset, nimis uisus esset dominus Imperator suę derogasse maiestati. Ingresso ergo domino Rege, contractis subito uelarijs, his qui extra uelaria fuerat relictis, apparuit dominus Imperator throno sedens aureo Imperiali, uestitus schemate: iuxta cum dominus Rex throno sedens honesto, humiliore tamē. Hic nostris principibus & pacis osculum, & debitæ salutationis, cum multa humanitate dependens affatum, de salute domini Regis, & principum suorum quærens diligentius uerbo & uultu, significat cum multa mentis hilaritate, corum suscepisse aduentum. Præceperat autem dominus Imperator domesticis suis, & sacri palati sui procuratoribus, quædam miræ excellentiæ diuersoria intra palati ambitum, domino Regi suisq; familiaribus aptari. Suis autem principibus singulis singula honesta multum in urbe, non tamen longe a se, hospitia præparari. Sumpta igitur licentia à facie domini Imperatoris, dominum Regem secuti recesserunt ad tempus: statutaq; hora, qua ad eum rediret, dominus Rex principes suos iubet ad propria descendere hospitia. Singulis ergo diebus, horis ad hoc specialiter deputatis, tum cū domino Imperatore, tum secum de negotijs pro quibus uenerat solicitus, habentes tractatus omnimodam dabant operam, quomodo consummata tanti laboris & itineris cauſa, cum fine optato redire possent ad propria. Habit is ergo frequenter cum domino Imperatore colloquijs tum scorsum, tum in coetu illustri suorum familiaribus, uia cauſam aperit, regni necessitates edocet, immortalitatem famæ, quam dominus Imperator in subiugando sibi Aegypti regno comparare posset, diligenter exponit, facultatem quoq; obtinendi propositi eidem astruit argumētis. Quibus persuasus, aurem benignam dominus Imperator eius assertionibus accōmodat, & desiderijs plenum & optatum pollicetur effectum. Interim munerum immensitate, iuxta Imperiale magis-

gnificantiam tam dominum Regem, quam eius principes honorat multipli-
citer, frequentibus uisitationibus de eorum statu et incolumente sollicitum se
ostendit. Interiores etiam palati partes, penetralia non nisi domesticis suis per-
tua, lares quoque secretioribus usibus dedicatos, basilicas vulgaribus, inaccessas
hominibus, thesauros & uniuersorum desiderabilium repositiones auitas, eis
tanquam familiaribus suis praecipit referari. Sanctorum etiam reliquias, di-
spensationis quoque Domini nostri Iesu Christi preciosissima argumenta, cru-
cem uidelicet, clavos, lanceam, spongiam, arundinem, coronam spineam, syn-
donem, sandalia, exponi iubet: non est archanum, non est mysticu[m] a temporibus
beatorum AVG G. Constantini, Theodosij, Justiniani, in abdylis sacri cu-
bili repositum, quod eis non reueletur familiariter. Interdum etiam ferijs in-
termisis, dominum Regem cum suis ad recreaciones, et ludorum nouitates,
que utriusque non dedeant honestatem, aliquoties inuitat: ubi & musicorum
genera instrumentorum uaria, et cantus admirandae suavitatis, consonantij
distinctos artificialibus: choreas quoque uirginum, & histrionum gesticula-
tiones admiratione dignas, seruata tamen morum disciplina, praecipit exhibi-
beri. Sed & spectacula quoque publica, quae nos ludos theatrales uel Circenses
cōsueuimus appellare, urbanis, domini Regis gratia, cū multis sumptibus,
& solita magnificentia praecipit exhiberi.

*Completi negotijs, & muneribus cumulatis, tam Rex quam eius principes, ad
propria reuertuntur.*

Caput XXVI.

FActa autem per dies aliquot in palatio Cōstantinopolitano mora, causa
inducendae uarietatis, quae maxime solet reuare fastidium, ad palatum
nouum, quod Bacherns dicitur, se et dominum Regem transtulit. ubi etiam
plenis humanitatis legibus infra palacium suum honestis cōclauibus, depu-
tatis in ipsis penetralibus patrum suorum, eum per dies aliquot benignè ha-
buit. Sed & suis nihilominus non longe ab eodem palatio honesta simul & com-
moda fecit hospitia præparari. Vbi etiam, sicut & prius, impensas non solum
necessarias, sed uoluptuarias superflue habentes: & hi quibus id officij depu-
tatum erat, magnifice & superabundanter non cessabant ministrare. Sed &
urbem totā, tum interius, tum exterius, simul & ecclesiās & monasteria, qua-
rum penē infinitus erat numerus, columnas etiā trophæorum argumenta,
arcus quoque triumphales, ducentibus eum magnis proceribus & locorum
gnaris, dominus Rex peragrauit, & singulorum ratione & causam inquires.
a viris antiquissimis & prudentibus, plenius edoctus est. Descedit etiam per
eosdem dies idem D. Rex per Bosphorū, usque ad ostia maris Pontici, unde est
introitus & initium huius influxionis, quae Bosphorus dicitur, in mare mediter-
raneū. Circuibat itaque loca incognita, tanquam uir curiosus, & causas rerū scire
desiderans: quib[us] ad plenū cognitis, in urbē rediens, iterum ad familiares D.
Imperatoris recurrit affatus, negotijs quae uig[il] causam prebuerant, finem cu-
piens optatum imponere. Habit[us] ergo ferijs competitib[us], tractatis necessarijs,
completo feliciter & pro uotis negotio, pactis hinc inde ad placitam utrinque
consonantiam redactis, utriusque bulla signata, sumpta licentia, & uniuersoru[m]
gratia prosequente, ad iter se accingit. Ibi tunc primum in D. Regem & suos
imperialis quasi prodiga, sed planè commendabilis, claruit munificentia. nā im-

V mensa

mensa D. Regi conferens auri pondera, holosericorumq; multitudinē, simul & peregrinarū eximia bona diuinitarū; suos etiā usq; ad puerorū nouissimum donis ingentib. cumulauit. Sic & Protosebasto in omnes tanq; vir inclitus suam effudit liberalitatē. Sed & reliqui principes eodē zelo accensi, certatim se mutuo munificentia uincere cupientes, munera D. Regi offerūt: quibus & materię dignitas, & operis elegātia, & fauor nō decerat in utroq;. Composita ergo classe, negocio feliciter consummato, descendens in Bosporū, qui Europa Asiaēq; terminus esse dinoſcīt, ducentis ab urbe miliarib. per illud mare nauigans, inter Seston & Abydon urbes famosissimas, Leandri Heroēq; domicilia, mare ingreditur mediterraneum. inde secūdis actus flatibus, decimo septimo Calend luli, ad urbem applicat Sydonensem.

Rex apud Sephorim exercitus conuocat. Dominus Fredericus Tyrensis Archiepiscopus ab ultramontanis partibus rediit. Vuillhelmus Acconensis Episcopus in Romania moriuit. Caput XXVII.

Ingressus itaq; in regnum, audiens quod Noradinus in finibus Paneadenis cum exercitu copioso resideret, timens ne in regnum irruptiones inde moliretur, sollicitudinē contra hoc, quantū expedire uidebatur, obiciens, in Galilēam descendit: & conuocatis regni principibus, iuxta fontem illum celeberrimū, qui inter Nazareth & Sephorim est, castrametatus est: ut quasi in centro regni constitutus, cōmodius inde ad quaslibet regni partes, si uocaret necessitas, se transferret. Illuc enim tam ipse, quām sui prædecessores conuocare exercitus eodem intuitu confueuerant. Eisdē diebus D. Fredericus Tyrensis Archiepiscopus prædeceſſor noster, missus ad hoc, ut à principib. Occidentalibus, nobis consilium & auxiliū imploraret, cōpleto biennio, spe frustratus, nihil obtinēs eorum quāe nostro nomine petierat, uacuus rediit. Comitē tamen Stephanū, virum quidem carne nobilē, moribus uerō nō ita, D. Theobaldi senioris Blesensium, Carnotēsium, Trecensium Comitis filium, ante se præmisserat, quem D. Rex per eundē Archiepiscopū ad hoc, ut filiam suam uxorem ei daret, euocauerat: qui in regnū perueniens, & super eodem uerbo à D. Rege benignè cōmonitus, oblatas & prius placitas renuit cōuentiones, & turpiter & immundē in regno conuersatus per menses aliquot, per terras redire disposuit. Cumq; Antiochiā peruenisset, & inde in Ciliciam, ut per terram Soldani Iconiensis, impetrato prius eius ducatu, Constantiopolim properaret, cōtigit quod iuxta Mamistrā urbē Ciliciæ in insidijs, quas ei prætenderat Milo Armeniorū princeps potētissimus, frater Thoros, casu incidit. Et irruentibus in eum qui latebāt in insidijs, uniuersa quāe secū asportabat preciosa & desiderabilia multū, prædæ datus, amisiit: uixq; à prædonib. equū uilem quo deferret, multa obtinuit precū instātia. Inde cū paucis multo labore Constantinopolim, uniuersorū Orientaliū eum odio prosequēt, ignominiosus peruenit. Eodē anno comes quoq; Stephanus æquiuocus eius, sed morū honestate longē dissimilis, vir modestus, & planè cōmendabilis, filius comitis Vuillhelmi de Souna, & dux Burgundiæ Henricus iunior, superioris Stephani ex sorore nepos, in regnum orationis gratia & deuotionis intuitu ingressi, & moram modicam facientes, per Imperatorem Constantinoopolitanū ad propria reuersi sunt, ab eo suscepti honorifice, & cum multis munib; dimissi. Sequēti anno, qui erat regni D. Amalrici octauus, D. Vuillhelmus

helmus bonæ memoriae, Acconensis episcopus, ab urbe Constantinopolita
na, à D. Rege in Italiam directus, peragratis eius partibus & omni via ad obti-
nendum, quod petebat, prudenter fideliterque pretentata, dum in redeundo ad
propria reuerso itinere ad D. Imperatorem ex codicte rediturus, apud Adria-
nopolim secundae Thraciae claram metropolim peruenisset, casu sinistro mor-
te immeritus subiit inauditam. Nam dum hora meridiana, longo fatigatus itine-
re, post sumptum ciborum membra sopori concessisset, quidam Robertus de comita-
tu eius, quem ipse ad sacerdotium prouexerat, & inter familiares receperat, in eo-
dem in quo D. Episcopus coclauis iacens, iam de longa aegritudine, qua pluri-
mum laborauerat, coualescens, furia inuestus, D. Episcopum dormientem, acce-
pro gladio pluribus inflictis vulneribus, letaliter confudit. Quem cum sui qui
exterius erant clamantem audirent, & praemortis angustia gemitus edentem
& spiralia inteligerent, uolentes irruere, ut laboranti ferrent operem dno, ostio
ab intus firmiter obserato ingredi non potuerunt. Tandem effracto uiolenter
ostio, dnm semianimum & adhuc circa praecordia modicum spiritus habentem,
repererunt. Volentes igitur predictum maleficum uinculis mancipare, & homici-
darulege ad poenas rapere debitas, uoce et manu prohibuit, orans & petens,
ut pro remedio animae suae ei plenior fieret indulgentia, nec ad mortem ei praes-
sens factum imputaretur: postulans anxius, ultimum Domino tradidit spiritum,
tertio Cal. Iulij. Huius autem tanti maleficij caussam haec tenus non potuimus cer-
tam deprehendere. Quidam enim dicunt, predictum Robertum, tanti sce-
leris perpetratore, longa aegritudine laborasse, & in coualescetia positum, phre-
nalis raptum uiolentia, in tam piaculare flagitium descendisse nescienter. Altij di-
cunt, odio cuiusdam cubicularij eius, qui de D. Episcopi nimis presumens gra-
tia, tam eumque reliquos male dicebat tractare, tam immane scelus perpetra-
se. Eodem anno quidam totius eiusdem ecclesiae Canonicus, & subdiaconus,
nono Cal. Decembris in eadem ecclesia substitutus est.

Melier Armenius, frater D. Thoros, Noradino coniunctus, partes uexat Antiochenas. Rex illuc pro-
perat, ut eius compescat malitiam. Caput XXVIII.

Per idem tempus defuncto magnifico & nobili viro, de quo frequenter se-
cimus mentionem, Armeniorum principe maximo D. Thoros, quidam fra-
ter eius Melier nomine, vir nequissimus, ut eius hereditatem sibi posset uendi-
care, accessit ad Noradinum, petens ab eo, & cum omni instatia postulans, ut milita-
res eius copias ei cederet, quibus fratris hereditatem sibi posset uiolenter occu-
pare: eius autem fratre defuncto, quidam Thomas, communis ex utriusque sorore ne-
pos, uocantibus eum regionis principibus, omnem auunculi principatum tran-
quille possidebat. Erat autem vir Latinus, sed minus habens industriae, nec mul-
tum prudens, eis qui se uocauerant liberalem se & conformem exhibere. Inter-
positis itaque conditionibus, quales Noradino uidebant posse placere, obti-
nuit apud eum, ut partem militiae suae non modicam ei concederet: cuius fre-
tus auxilio, praeter morem patrum suorum in paternam & auitam hereditatem
primus infideles introduxit. Ingressus itaque uiolenter in terram patris, nepo-
tem expulit, & sibi regionem uendicauit uniuersam. Statimque potestate con-
secutus, quicquid fratres Militiae templi in partibus habebant Ciliciam, licet
eorum frater aliquando fuisset, primis auspicijs sui principatus funditus ab-

V. ij stulit,

stulit, tanto fœdere deinceps Noradino & Turcis coniunctus, quanto uix inter se solent fratres conuenire. Factus ergo tanquam infidelis, lege Domini neglecta, Christianis quantū poterat, inferebat dispendia, captosq; casu siue in prelio, siue in expugnatis municipijs, uinculis mancipatos, in terras hostiū inferebat uenales. Princeps ergo Antiochenus, & de regione illius maiores & prudentes, audiētes quolibet hostium proteruius prædictum nequam hominem in Christianos defœuire, arma contra eum corripunt: licet exemplū sit periculose, fideles contra eos qui eadem professione censem, arma correre, in starq; belli ciuilis uidea habere: mala tamen confratribus illata nō auident dissimulare, sed bellum inferunt, & hostē publicum denunciant. Interea dominus Rex audiēs, quod in partibus illis exortum esset scandalum, partes suas in his quæ ad pacē sunt, interponere cupiens, cum familiari comitatu ad partes descendit Antiochenas; inde domesticos nuncios ad immanissimum & à Deo destitutum Melier dirigit, petens ab eo, & obnoxie postulans quantocuyus cum eo in loco sibi bene placito, die competēte ad colloquium descendederet, cumq; ter uel quater dominus Rex idipsum per nuncios tentasset efficeret, in fine tamē maliciosi hominis deceptus ueneficijs, in ea parte non profecit. Tandem collectis de uniuersa prouincia militaribus copijs, in terram eius omnis illarū partium Christianus descēdit exercitus: ubi in campestribus Ciliciae (nam cōscendere in montes durū erat, & difficile) regionē obambulāt, fruges incendunt, municipia contendunt expugnare: ecce nuncius uerbi sini stri baiulus ad D. Regem accedit, significans, quod & uerum erat, quod Noradinus secundæ Arabiæ metropolim Petram, quæ alio nomine Herac appellatur, obsederat. Quo auditio, D. Rex anxius plurimū, cum suo familiari comitatu, sumpta à D. Principe licentia, cum omni celeritate reuertitur: sed antequā se in regnum reciperet, principes regionis prudēter & strenuè regnū robur collegerunt uniuersum: domino quoq; Radulpho Episcopo Bethleemita crucē Dominicā deportante, D. Hemfredo cōstabulario exercitus curā cōmittunt. Dumq; impigre, & sine dilatione ad locū properat destinatū, ecce nuncius proficisciētibus occurrit, dicens (sicut & uerum erat) salua urbe, obſidione soluta, ad propria reuersum. Adueniens ergo Rex in regnum, præter spem, uotis tamen consonam, inuenit tranquillitatem.

Salahadīnus trans Iordanem castrum, cui nomen est Mons Regalis, obſidet: sed nihil proficiens, ad propria reuertitur.

Caput XXIX.

Anno sequente, Salahadīnus cum ingentibus copijs, et infinito equitatū circa initium autumni, in regiones nostras introitū parat, ex omni Aegypto copias educens innumerabiles: trans cursa q; solitudine, ad eū locū pervenerat, qui dicitur Cauneum Turcorum. Rex autem eius aduentum praesentiens, exercitus suos collegerat: & assumpto sibi domino Patriarcha, cum mirifico et uenerabili Dominicæ crucis ligno, circa Bersabee castra locauerat, ut de uicino aduenientib. hostibus cōmodius posset occurrere. Distabat aut locus, ubi ille cū suis expeditionib. dicebat esse à castris regijs uix miliarib. decim: nondum tamen apud D. Regem pro constanti habebat, quod ad illū locum peruenisset. Verum tamen erat, quod aquarū cōmoditatē secutus, ibi castra

castrametatus erat. Habita igit deliberatione cum principibus suis, quasi de 1172
 industria eius occursum declinarent, diuersas studiose ingrediunt uias. Ex-
 peditiones igitur, & omnem populum uersus Alcalonam dirigunt, eius oc-
 cursum uerbo quærentes, quem in proximo positum declinauerat studiose.
 Deinde ad Daron uenientes, indecē ad locum suprà nominatum reducentes
 exercitum, inutiliter impensas & operam consumpsérunt. Ille enim Idumææ
 campestria secutus, in Syriam Sobal cum suis cohortibus ascendēs, castrum
 Montem regalem, quod uniuersæ regionis caput est, & singulare præsidium,
 obdidet. & quātum loci patiēt opportunitas, studijs impugnat ardētibus. Erat
 autē municipiū in colle situm edito, turribus, muris, & antemuralibus egre-
 giē munitum: eratq̄ ei suburbium extra præsidium suum in declivo collis, in
 loco tamen adeò sublimi & arido, ita ut neq̄ assultus, necq̄ arcuum uel machi-
 narum formidarent iictus: erantq̄ loci illius habitatores fideles uniuersi, quo
 amplior eis fides haberi poterat. Præterea armis & uictu, & uiris pro captu
 loci sufficientibus diligenter satis erat instructum. Vbi cum per dies aliquot
 inutiliter consumpsissent operam, uidens quod non proficerent, indicto suis
 reditu, uiam solitudinis ingressus, in Aegyptum reuersus est.

*Salahadinus terram uniuersam trans Iordanem depopulatur. Rex in loco cui nomen Carmelus, exercitum deti-
 net. Comes Raymundus Tripolitanus de carcere reuertitur.*

Caput XXX.

Sequenti anno, qui erat regni domini Amalrici decimus: uidens idē Salā-
 hadinus, quod anno precedenti nō multum profecerat, uolens prædictos
 redimere defectus, congregata ex uniuersis Aegypti finibus infinita militia,
 & ingentibus copiis, in regnum iterum introire disponit. Et ingressus solitu-
 dinem, ut magis occultè accedat, tantoq̄ maiorem nocendi inueniat habili-
 tatem, eandem regionem, in quam anno proximè præterito ascenderat cum
 suis exercitibus, mense Iulio ingressus est. Rex autem eius aduentu, uniuersæ
 militie regni robur secum trahēs, illi usq̄ in solitudinem occurrit: ubi cum ei
 nunciatū esset, quod in Syriam Sobal sicut anno prædicto declinasset, timēs-
 cum illuc sequi, ne fortè Regem audiens post se uenientem, ex opposita parte
 regnum depopulaturus ingredere: ascendit in montes, & locum sibi eligens
 ad stationē congruam, secessit in Carmelum. Est autem hic Carmelus nō ille
 mons, qui in maritimis situs est Heliæ familiaris: sed uiculus quidā, ubi olim
 stulti Nabal domicilium legitur fuisse. Hunc ergo locum prudenter sibi ele-
 git, propter aquarum commoditatem. erat enim ibi uetus & ingentis magni-
 tudinis piscina, quæ ad usum uniuersi exercitus aquarum ministrabat copias.
 Sed & uicinus erat ei regioni quæ est trans Iordanē locus prædictus, ita ut so-
 la uallis illustris, in qua mare iacet mortuuū media, utrancq̄ distinet regi-
 onem. Facilius ergo & crebrius erat nostris de factis hostiū audire noua, &
 eorum statu cognoscere. Interea Salahadinus, dum Rex propter prædictam
 causam ad prædictas partes dubitat accedere, quicquid extra præsidia repe-
 rit, tradens incendijs, arbusta succidens & uineas, suburbana confringens, in
 regionem totam pro arbitrio desæuit. Tandem pro uotis tyrannide potitus,
 in Aegyptū circa finem Septembris reuersus est. Per idem tempus dominus
 Raymundus iunior, Raymundi senioris filius, Comes Tripolitanus, octauo
 anno captiuitatis suę, quib. in mēdicitate & ferro apud hostes detētus fuerat,

V ij datis

datiſ pro ſe aureorum milibus octoginta, priſting ſe reſtituit libertati, ad au-
tum rediens comitatū, quem D. Rex benignè uſcepit redeuentem: & terram
ſuam, quam medio conſeruauerat tempore, ſine diſſicultate reſtituit. Inſuper
etiam, ut ad perſoluendum redemptionis ſuæ preſcium eſſet idoneus, Regia
liberalitate plurima in eum cōtulit. Sed & principes ſuos & eccliarum pre-
latos, exemplo ſui itidem facere cum effectu persualit.

*de Affiliis
Liberis*

Deſcribitur Affiliorum ſecta, & miſio Legati eorum ad D. Regem.

Caput XXXI.

Accidit eisdem diebus apud nos res periculosa nimis, & detestabilis re-
gno, eccliae uſcq; in præfens tempus & fortasse in perpetuum lugēda.
Quod ut plenius iſnotescat, ſumendum eſt altius narrationis exordium.
In prouincia Tyrenſi, quæ Phoenicis dicit̄, circa episcopatū Antardenſem,
eſt quidam populus, castella decem habens cum ſuburbanis ſuis: eſtq; nume-
rus eorum, ut ſæp̄ audiuimus, quaſi ad ſexaginta millia, uel amplior. Hi non
hæreditaria ſucceſſione, ſed meritorum prærogatiua, magiſtrum ſibi ſolent
præſicere, et eligere preceptorē: quem ſpretis alij dignitatum nominibus.
Senem uocant. cui tanto ſubiectionis & obedientiæ uinculo ſolent obligari,
ut nihil ſit tam durū, tam diſſicile, tamq; periculoſum, quod ad magiſtri im-
perium, animis ardentibus non aggrediantur implere. Nam inter cætera, ſi
quos habent principes odiosos, aut genti ſuæ ſuſpectos, data uni de ſuis, uel
pluriſbus, ſicca, non conſiderato rei exitu, utrum euadere poſſit, illuc con-
dit, cui ſicca mandata eſt, & tam diu pro complendo anxius imperio, circuit
& laborat, quoſq; caſu iniunctum peragat officium, præceptoris mandato
ſatisfaciens. Hos tam noſtri, quām Sarraſeni (neſcimus unde deducto nomi-
ne) Affilios uocant. Hi etiam annis quadringentis Sarraſenorū legem,
et eorum traditiones tanto zelo coluerunt, ut respectu eorū omnes alij quaſi
præuaricatores iudicarentur, ipsi autem legem uiderentur implere. Contigit
autem diebus noſtriſ, quod magiſtrū ſibi præſecerūt ſacundiffimum, ſub-
tilem, & acris ualde ingenij. Hic præter morem maiorum ſuorum, cœpit ha-
bere penes ſe Euangeliorum libros, & codicem Apoſtolicum, quibus conti-
nuato ſtudio incumbens, miraculorum Christi & præceptorum ſeriem, ſed
& Apoſtoli doctrinam, multo labore aliquantiſper aſſecutus erat. Inde con-
ferens Christi & ſuorum ſuauem & honestam doctrinam, cum ihs quæ mi-
ſer & ſeductor Mahumet complicibus ſuis, & deceptis ab eo tradiderat, cœ-
pit ſordere quicquid cum laſte biberat, & p̄dicti ſeductoris immunditiam
abominare. Eodemq; modo populum ſuum erudiens, ab obſeruantia illius
ſuperſtitionis ceſſare fecit, oratoria quibus antea uſi fuerant deficiens, eorum
ieiunia ſoluens, uinum & ſuillas carnes ſuis indulgens. Tandem ad interiora
legis Dei uolens procedere, uirum prudentem, in consilijs prouidū, eloqua-
tem, & magiſtri ſui doctrinam redolentē, nomine Bohadelle, ad D. Regem
dirigit, uerba ſecreta deferentem: quorum p̄cipiuſ & maximus erat articu-
lus, quod ſi fratres Militiæ templi, qui castella regioni eorum habebant con-
termina, duo millia aureorū, quæ ſingulis annis de hominibus eorum quaſi
pro tributo solebant affuſſere, eis uellent remittere, & fraternalm dein-

cepſ obſeruare charitatem, ipli ad fidem Christi & ba-
ptiſma conuolarent.

Occidit

Occiditur à fratribus Militie templi, Assysinorū Legatus, & ingens in regno excitatur tumultus. Dominus Radulphus Bethleemita episcopus uita decedit. Caput XXXII.

REx autem eorum legationē lāto animo & grata nō suscipiens, petitioni eorum, sicut uir discretissimus erat, plenius annuēs, aureorū duo millia, quorum ipsi annuā præstationem relaxari postulabāt, de suis proprijs redditi bus, predictis fratribus refundere, ut dicit, paratus erat: nunciūq; quē apud se pro uerborum cōsummatione diu detinuerat, ad propriū magistrū, dato libi ducis itinere, et proprij corporis custode, ut oblatū uerbū penitus absolu eretur, remisit. Qui dum cum itineris consorte, & dato conduce Tripolim pertransisset, fines suos ingressurus, in proximo, subito de fratribus supradictis, ex improviso strictis gladijs irruentes, hominē de Regio ducatu, & nostræ gentis fidei synceritate præsumente, incatum, & nihil uerentē, tale lesæ maiestatis crimen incurrentes, occiderunt. Quod audiens Rex, p̄ facti atrocitate ira, & quasi insanía succensus uehemēter, cōuocatis regni principibus, in iniuriam suā quicquid acciderat, asserens redundare: instrui quærit, quid eum oporteat facere. Tandemq; de cōmuni principum consilio, consulitur, uerbum quod acciderat non esse negligendū. nam in eo & auctoritas Regia videbatur deperire, & Christiani nominis fides & constantia immeritā contrahere infamia, et Orientalis ecclesia, Deo iam paratum incrementū amittere. Mittuntur ergo de cōmuni cōsilio, nobiles quidā, Seyher de Mamedimi, & Godescaldus de Tuchotrit, ad hoc specialiter selecti, qui à magistro prædictorum fratrū, Ottone de sancto Amando, exigant, ut tanti excessus & tam piacularis flagitij, Regi & regno uniuerso satisfactionē exhibeant. Dicebat autē quidā frater eorum Galtherus, uidelicet de Maisnilio, uir nequā & monocularis, cuius spiritus in naribus eius, omnino penes se nihil discretionis habens, de cōscientia tamen fratrū hoc fecisse. Vnde, ut dicit, ei præter debitum parcendo, D. Regi per nuncios significauit, fratri qui hoc cōmiserat p̄ cōnitentiam ininxisse, & ita cum iuncta p̄cōnitentia, se eum ad D. Papam direxerum. Inhibere autem ex parte D. Papæ, ne in prædictum fratrem manus quis auderet in iūcere uiolenta. Adiecit etiam & alia à spiritu superbiæ, quo ipse plurimū abundabat, dictata, quæ præsenti narrationi nō multum necessarium est interserere. Rex autem pro eodē negotio apud Sydonem cōstitutus, eundem magistrum cum multis ex fratribus eius, & eodem malefactore reperit: habitocq; consilio, cum ijs qui eius uiam illuc comitabantur, prædictum maiestatis reum, de domo eorum uiolēter educi fecit, & Tyrum traduxit, in uinculis carceri fecit mancipari. Tandem huius uerbi occasione pauclo minus uniuersum regnum habuit ruinam irreparabilem sustinere. Rex tamen & apud Assysinorum magistrum, cuius tam sinistro casu legatus desperierat, de sua allegans innocentia, immunis apparuit: & cum prædictis fratribus, temperato satis usus moderamine, usque ad obitus diem rem dimisit indiscussam. Dicitur tamen, quod si de supra illa sua conuolutisset ægritudine, cum regibus & principibus orbis terrarum, quæstionem illam proposuerat per honestissimos nuncios diligentius pertractare. Vere autem proximè subsecuto, uenerabilis frater dominus Radulphus fœlicis memoriae Bethleemita episcopus, & Regius Cancellarius, uir liberalis

& benignus admodum, diem fatalem ingressus est, in capitulo ecclesiæ suæ honorifice sepultus. post cuius obitum, dum in eadē ecclesia de pastore substituendo tractatus haberetur, uotis dissonis deciderūt in quæstiones difficiles, quæ D. Balduini successoris, D. Amalrici & filij eius, uix terminatae sunt anno secundo, quæ prædictam ecclesiam ad multa traxerunt dispendia.

Moritur Noradinus. Rex Paneadem obsidet, fit træuga: recedit, collecta ægritudine Hierosolymā proficiatur. Vbi & intra paucos dies uita decebat. Caput XXXIII.

Rex Almarii
mortuus
mors 29 iunij
Noradini

Eodemq; tempore, uix unius mēsis elapso spacio, Noradinus maximus nominis & fidei Christianæ persecutor, princeps tamen iustus, uaser & prouidus, & secundum gentis suæ traditiones religiosus: regni eius anno uicesimo nono, mense Maio defunctus est. Huius defectum Rex audiens, confessim sine dilatione universas conuocans regni uires, urbem Paneadensem obsedit. Quod audiēs prædicti uxori principis, uires transcendēs foemineas, missa legatione ad D. Regem, ut ab obsidione discedat, eiç pacem concedat temporalem, certam pecunia in multa quantitate summam promittit: quam Rex, ut ampliorem extorqueret, prima frōte uisus est respuisse, obsidionem nihilo minus continuans. Cumq; ibi per dies quasi quindecim, uigili opera & studio diligēti oblesso impugnasset, & tam machinis quam modis altis, multiplices eis molestias intulisset, uidēs eos ad resistendum singulis diebus animossores, & plenius cognoscens quod non proficeret, & prædictæ nobilis matronæ Legati pro pace impetranda instarent uehemētius, suscepta pæta pecunia, & uiginti captiuis equitibus de nostro populo libertati restituitis, animo maiora concipiens, soluta obsidione reuersus est: apud familiares cōquerens, quod nō satis sanus esset, nec in bona corporis habitudine. Inde dimissis expeditionibus, cum familiari comitatu Tyberiadem peruenit, ubi dysenteria coepit periculosissem laborare. Inde morbum metuēs, per Nazareth & Neapolim, eques tamen, nec ita prorsus inualidus, Hierosolymā ingressus est. Vbi ingrauescēt ualetudine, febre etiam coepit uehementissimè laborare, cessante physicorum artificio dysenteria. Cumq; per dies aliquot ea febre supra uires affligeretur, præcepit ad se accersiri medicos Græcos, Syros, & illarum nationū homines, petens instantissimè ab eis, ut aliqua decoctiunctula aluum eius soluerent, quod cum ab eis impetrare non posset, fecit consequenter ad se uocari Latinos: à quibus idipsum exigens, adjiciens etiā, ut sibi omnis rei imputaren̄ euentus dederunt ergo ei decoctiunctulā unam, qua sumpta, sine difficultate assellauit aliquoties, ita ut sibi uideretur quod ei esset melius. anteq; tamen corpus medicinæ violentia exhaustum, sumptu cibo posset reficere, febre solita recurrente, in fata concessit. Mortuus est autē anno ab incarnatione Dñi millesimo centesimo septuagesimo tertio, quinto Idus Iulij, regni uero eius duodecimo, mense quinto, ætatis trigesimo octavo. Sepultus est autem inter prædecessores suos, secus fratrem, in eadem linea, ante locum Caluariæ, uir prudens & discretus, & ad regni gubernaculæ prorsus idoneus. cuius precibus & instātia, gesta tam prædecessorum suorum, quam sua, scripto mandare posuimus præsenti.

LIBER

LIBER VICESIMVS PRIMVS

De primis auspicijs Balduini quarti, Hierosolymorum regis sexti: de moribus, etate
& forma corporis. Caput I.

Extus Hierosolymis Latinorū Rex fuit, D. Balduinus quartus, D. Amalrici, illustris memoriae regis filius, de quo prædictus, ex Agneta Comitissa Ioscelini iunioris, Edissani Comitis filia, cuius sepe in superioribus fecimus mentionē. Hāc, ut prædictum est, dum ad regnum auitum & iure hæreditario debitum vocaretur, cōpellente D. Almarico, bonae memoriae, tunc Hierosolymorū Patriarcha, D. Fulcherū prædecessoris sui uestigij inherendo, coercitione ecclesiastica coactus est dimittere. Dicebat em̄, sicuti uerè sic erat, proxima cōsanguinitatis linea se cōtingere: sicuti diligentius compræhensum est à nobis, dum de regno D. Amalrici in ordine tractaremus. Hūc puerum adhuc, annorum circiter nouem, dum nos Archidiaconatū administraremus Tyensem, pater multū pro eius eruditione sollicitus, multis precibus, et sub obtentu gratiæ suæ, nobis erudiendum tradidit, & liberalibus studijs imbuen dum. Dum cōz apud nos esset, & ei uigilem curā, & quantum regio puerō cōuenit, tum in morum disciplina, tum literarum studio sollicitudinem impenderemus, accidit, quod colludentibus pueris nobilium qui secum erāt, & se inuicem, ut mos est pueris lascivientibus, unguibus per manus & brachia tellanticibus, alij sensum doloris clamoribus significabant, ipse autem quasi doloris expers patienter nimis, quāuis ei coetanei eius nō parcerent, suppor tabat. Hoc autem cum semel ac sæpius accidisset, nihil cōz nunciatum esset, credidi prius, de uirtute patientiae & non ex insensibilitatis uitio procedere: uocans cōz eum, percunctari coepi, Quid nam esset: tandem cōz cōperi brachium eius dexterū, manum cōz eandē pro parte dimidia obstupuisse, ita ut penitus uelliciones, aut etiā morsus nō sentiret. Dubitare coepi, reputans mecum ilud Sapiētis uerbum: Certum est à salute plurimū abstinere membrū quod obstupuit, & ægrum nō sentientē periculosius laborare. Sed nunciatum est hoc patri: consultis cōz medicis, crebris fomentis, unctionibus, pharmacis, ut ei subueniretur, diligenter, sed frustra procuratum est. Erat enim, ut processu temporis ipsi rerū experimento postea plenius cognouimus, incurabilis doloris initiu, quod premittebat: quod cōz siccis oculis dicere non possumus, cū ad pubertatis annos coepit exurgere, morbo elephatiōso ceperit periculosissem laborare. quo per dies singulos ingrauescente nimiū, extremitatibus maxime laesis, & facie suorū fideliū corda, quoties eum intuebant, cōpassionis affectu molestabat. Proficiebat tamē in studio literarū, singulicōz diebus magis & magis bonae spei & amplectendæ indolis succrescebat. Erat aut̄ iuxta illius conditionē, forma uenusta, & præter morē maiorū suorū equis admittendis regendis cōz aptissimus, memoriae tenacis, & confabulationū amator: parcus tamen, sed & beneficiorum pariter & iniuriarum ualde recolens: patri per omnia, non solum facie, uerū totū corpore, incessu quoq; & uerborum modificatione similis. ingenij uelocis, sed uerbi impeditioris. Historiarum more patrio audius auditor, & salubribus monitis ualde obtemperās.

Baldung s. p. 2
reg. in Jerusalem
filii Almaric
Anno 1173
In Julio statu
38 regnantez

hī Baldung ut
annoz 1173 p. 2

Q. 20

Hic defuncto patre, uix erat annorū tredecim, habens sororem Sibyllam nomine, natu se priorē, ex eadem matre, quae in clauſtro sancti Lazari in Bethania, apud dominā luetam, eiulde loci Abbatissam, patris eius materte ram, nutriebatur. Defuncto igitur patre, conuenientibus in unum uniuersis regni principibus, tam ecclesiasticis quam secularibus, consonante omnium desiderio, in ecclesia Domini sepulchri solenniter & ex more, à D. Amalrico, bonae memoriae Hierosolymorum Patriarcha, cum ministrantibus Archiepiscopis, episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis, Idibus Iulij, quarta die post patris obitum, inunctus est, & coronatus: præsidente sanctæ Romanae ecclesiæ, D. Alexandro, Papa tertio: sanctæ uero Antiochenæ ecclesiæ, domino Americo, Hierosolymitanæ D. Amalrico, Tyrensi uero D. Friderico: Imperante apud Conſtantinopolim, inclytæ recordationis & piæ memoriae D. Manuele, apud Romanos D. Friderico, apud Francos D. Ludouico, in Anglia D. Henrico Gaufredi Comitis Andegauiensium filio: in Sicilia D. Vuilhelmo secundo, domini Vuilhelmi senioris filio. Antiochia autem præcerat D. Boamundus, Raymundi principis filius: Tripoli uero, D. Raymudus iunior, senioris Raymundi Comitis filius.

Anno regni eius primo, classis Siculorum regis, Alexandriam ueniens, damnum incurrit enorme. Comes Tripolitanus regni procurationem, & regis tutelam, tanquam agnatorum proximus, poscit. Caput III.

Huius D. Balduini, anno primo, circa Augusti initium, ducetarum nauium classis à D. Vuilhelmo Siculorum rege, ad impugnandā Alexandriam missa, honestas tam peditū quam equitū copias deferens, descendit in Aegyptum. Vbi dum eius procuratores & primicerij incautiū se habent, amissis ex utroq; ordine quam pluribus, tam captiuatis q; peremptis gladio, per mortā quinq; aut sex dierū, quam circa urbē fecerant, cōfusi recesserūt. In regno uero nostro, procurate Milone de Planci regni negotia, obortæ sunt graues inimicitie, inter eum & quosdā regni principes: inuidebat em, & anxiè mouebant, quod ipsis ignorantibus, nec uocatis, ipse solus, nimiū de se præsumēs, spretis alijs, regi semper assisteret: & cæteris à Regia familiaritate exclusis, eis inconsultis, regni negotia procuraret. Interea Comes Tripolitanus, ad D. Regem accedens, apud principes, qui tunc forte aderant, regni procurationem petit, allegans D. Regis adhuc infra pubertatis annos degentis, tutelam legitimā, iure agnationis sibi deberi. Hac multiplici ratione sibi dicebat cōpetere, tum quia cōsanguineorum suorū omnium erat proximus, tum quia ditissimus & potentissimus erat omnium regis fidelium. Tertiā quoq; annē, cōtebat rationem ualidissimam, quod dum ipse captus fuisset, ex ipso carcere, fidelibus suis, sub obtentu fidelitatis, præcepit, quatenus D. Regi Amalrico patri eius, uniuersam terram suam, arces & castella traderent, & eius mandatis & omnimodæ ditioni suæ ponerent uniuersa. Hoc adjiciens etiam, in calce uerborum, quod si humanitus in carcere uitam finire contingret, prædictum dominum Regem, quia consanguineorum suorum omnium esset proximus, ex afse cōstitueret hæredem. Pro ihs omnibus, hāc sibi rependi uicissitudinem magis honoris gratia, quam spe futuræ alicuius utilitatis, postulabat. Dilata

Dilata est itaq; ad has D. Comitis allegationes responsio, eo pretextu, quod paucos haberet D. Rex de regni maioribus secum, quorum consilio in præfenti uteret. Promisit tamen, quod tempore opportuno eos citius & generalius conuocaret: habito c; p; eorum consilio, congruū super hoc, auxiliante Dominino, omnibus daret responsum. His ita gestis, Comes ad sua se contulit. fabebat autem Comiti populus penè omnis. De baronibus uero Hemfredus de Torono, regius Constabularius: Balduinus Ramatensis, Balianus frater eius, Raynaldus Sydoniensis, episcopi uero omnes.

Milo de Planci apud Accon occiditur, Tyrensis Archiepiscopus moritur. Caput IIII.

PRædictus ergo Milo de Planci, unde prædiximus, nobilis homo erat, de Campania ultramontana, de terra Comitis Henrici Tyrësis, fueratq; D. Amalrico regi nimiū familiaris, & cōsanguineus, ita ut regni sui eum Seneschallū cōstituerit. Tandem mortuo Hemredo iuniore, senioris Hemfredi filio, Stephaniā eius uida, Philippi Neapolitani filiā, uxorē ei dedit. Erat autē ex parte uxoris dominus. Syrię Sobal, illius uidelicet regiōis quae est trās lorde nē, quae uulgo dicit Montis regalis. Suscepere tamē ex priore marito sobolē geminā prædicta uida, filium uidelicet & filiam. Hic ut prædiximus cōfisius de nimia familiaritate, quam apud D. Regē huius patrē habuerat, regni prīcipes, etiam se maiores, despectui habebat. Erat autē homo incircumspectus, superbus quoq; & arrogans, uerborū inutiliū prodigus, & de se plus æquo præsumens. Hic ut uideretur aliquorum lenire inuidiam, arte quadā, sed nimium manifesta, ad colorem quæsitū, alium quendā Robardum nomine, jarcis Hierosolymitanæ custodē, gregarium hominē, & minus sufficientē, subornauerat, tanq; is præcesset, Milo uero obsequere ei mandatis. Erat autē uersa uice unus, qui nomen magis splendidū q; solidū gestabat: ille sub hoc colore, de regni negotijs pro sua uolūtate tractabat. Dum ergo incautē se gerit, dum imprudētius loquit̄, et omnia regni negotia, inuitis alijs, ad suā reuocat sollicitudinē, omnia disponit, omnia pro arbitrio dispensat, cōflato aduersus eum odio pertinaci, subornati sunt quidā, qui uitę eius insidias molirent: quod cum ei nunciatur esset, pro nihilo duxit. Dumq; more solito incautē se habēs, in Acconenſi ciuitate morā faceret, circa primū noctis crepusculū, in via publica gladijs cōfossus turpiter, et ignominiosè tractatus, interiit. Porro de eius nece uariæ sententiæ ferebant in populo, dicētibus alijs, quia pro sua fidelitate, quam D. Regi deuotus exhibebat, hoc ei acciderat. Alijs ē contrā, quod sibi regnum occulte parabat, missis nuncijs ad amicos & notos suos in Franciā, ut ad eum properarent, quorū suffragijs regnum sibi uidebat posse obtinere. Nobis autē neutrum horū pro certo cōpertum est. Notoriū tamen erat, Balianū Ioppensem Reardi prædicti fratrem, ad partes transmontanas missum, cum regijs epistolis & muneribus, cuius in dies præstolabat aduentum. Per idem tempus eodē mense, D. Fridericus Tyrësis Archiepiscopus, prædecessor noster, uir secundū carnē nobilis admodū, cuius supra fecimus mentionē, dum apud Neapolim ægritudine aliquandiu esset grauissima detentus, tertio Cal. Nouemb. uia uniuerſæ carnis ingressus est. Cuius funus decentibus exequijs & debita honorificentia Hierosolymā delatum est, & in capitulo templi Dñi, unde prius Canonicus fuerat regularis, sepultus est.

Describ.

Describitur Comes Tripolitanus, quibus moribus & quibus maioribus fuerit, quomodo regni procurationem suscepit. Huius historie Conscriptor, Cancellarius Regius efficitur. Caput V.

Eodem quoque tempore, conuocatis regni principibus & ecclesiarū prælatis, dum Rex eslet Hierosolymis, Comes Tripolitanus iterum redit, auditurus super petitionibus suis de obtinēda regni procuratione, quas porrexerat prius, responsum. Iteratoque uerbo, dum eisdem insisteret, habita Rex per consilium biduum deliberatione, nouissimè de communi omnium coniuētia, in capitulo dominici Sepulchri tradita est ei uniuersa regni, post dominum Regem, populo acclamaante, procuratio & potestas. Et quoniam de Comite nobis sermo, rerum serie sicut exigente, se obtulit, dignum est ut de eo quæ pro certo comperimus, posteris memoriae tradamus: nō quod panegyricos propositū sit scribere, sed ut quantum cōpendiolæ historiæ sermo patitur succinctus, quis qualiscep fuerit edoceamus. Hic de quo nobis sermo est, Raymundus Comes, à domino seniore Raymūdo, sementinam traxit carne originē. Qui in exercitu Domini, cuius opera & studio & laboribus, regnū Orientale Christi seruitio restitutum est, tantus princeps fuit, quemadmodum superius diligenter edocuimus, cū de primis principibus, qui in prima expeditione uenerant, tractaremus. Prædictus igit̄ dominus Comes senior Raymundus, bonæ memoriae, filium habuit Bertrandum nomine, qui post mortem patris, & Guilhelmi Iordani necem, qui prædicti Comitis nepos erat, Tripolitanum obtinuit Comitatum. Hic filium habuit Pontium nomine, qui eundem Comitatum post mortem patris hæreditario iure possedit: qui Ceciliam Philippi regis Francorum filiam, Tancredi uiduā, duxit uxorem. Ex qua suscepit filium Raymūdum nomine, qui eidem in Comitatu successit. Hic hodiernam domini Balduini Hierosolymorum Regis secundi filiam, duxit uxorē, ex quibus iste Raymūdus, de quo nobis in præsenti est sermo, natus est: qui patri in porta urbis Tripolitanæ, ab Assylinis repentinis inuasionibus occiso, in eodem Comitatu successit. Erat ergo prædictus Comes domini Amalrici, & domini Balduini Regum ex parte matris, cōsobrinus: erat enim duarum sororum filij. ex parte patris erat uno gradu inferior: eius namque auia, mater patris uidelicet Cecilia, de qua prædiximus, soror fuit domini Regis Fulconis, patris dominorum Balduini & Amalrici regum, ex eadem matre, nō ex eodē patre. Nam utriusque mater, soror domini Amalrici de Montfort, Fulconi seniori Andegauensium Comiti in uxorem tradi ta fuit: quae postmodū Fulcone iuniore iam edito, maritū deserens, ad Francorum Regem, dominum Philippum, se conserens, hanc Ceciliam & quosdam alios filios edidit. Rex autem nihilominus uxorem suam legitimam, unde iam Ludouicum & Constantiam suscepit, extra legem ecclesiasticam, amore prædictæ Comitissæ infatuatus, expulerat. Ita ergo ex utroque parente, uinculis consanguinitatis sibi nūc erant connexi, dominus Comes, & prædicti reges duo. Erat autem prædictus Comes uir carne tenuis, submacilentus, statura modestè procerus, facie aquilus, capillo plano, mediocriter fulso, acutis luminibus, erectus humeris, mente compositus, prouidus multum, & in actibus suis strenuus, cibo & potu quasi supra hominē sobrius, alienis

alienis munificus, suis uero non ita affabilis admodum: & quod in hostium
vinculis summo labore collegerat, literatus modice, sed magis tamen natu-
rali mentis uiuacitate, scripturarum intelligentiam more domini Amalrici re-
gis nitebatur apprehendere. Frequens in questionibus, si presentem haberet
quem ad earum solutionē arbitraretur sufficere. Is eodē anno quo regni pro-
curationem suscepit, dominam Eschinam, domini Galtherij principis Gal-
leguiduam locupletem, ualde filijs fecundam ex priore marito, duxit uxore:
sed postquam ad eum peruenit, causa occulta parere desht. quam cum filijs ita
tenerē dicitur diligere, tanquam ei uniuersos illos peperisset. Verū decursa
breuiter hac digressione, ad historiæ seriē redeamus. Per idem tempus, quia
præcedente tempestate dominus Radulphus bonæ memoriae, Bethleemita
Episcopus, regni cancellarius, ex hac luce migrauerat, ut esset qui regiarū epi-
stolarum curam haberet, de consilio principum suorum, nos ad prædictū uo-
cauit officium, & Cancellarij nobis tradidit dignitatem.

*Salahadinus, uocantibus eum Damascenit, Damascum obtinet, & reliquas regionis partes. Dirigitur
contra eum Tripolitanus comes, qui cuius obſiſtat moliminibus.*

Caput VI.

Odē anno Salahadinus Negemendi filius, Syraconi ex fratre nepos, qui
patruo suo Syracono in Aegypti regno successerat, uocātibus occulte eū
Damascenis optimatibus, legitimo eorū D. Melehe Salah, filio uidelicet No-
radini adhuc impubere, apud Alapiam commorante, cōmissa Aegypti cura
cuidam fratri suo Seyfedin nomine, ut regnum Damascenorum occuparet,
per uastitatem solitudinis in Syriam festinās, Damascum peruenit. Vnde nō
post multos dies ciuitate, tradentibus ciuibus, recepta, uersus Cœlesyriā pro-
perat, sperās quod omnes illius urbes, in suam sine bello ditionem recipere-
nec spe frustratus est, nam intra modicum tempus, tradētibus locorum inco-
lis, & ultrō reserantibus aditus, contra fidelitatem domini sui, cuius seruus
fuerat, omnes illius prouincię urbes recepit, Heliopolim græcē uidelicet, que
hodie Malbec dicitur, Arabicē dictam Bahalbeth: Emissam, quæ uulgō Ca-
mela dicit: Hamam Cesar, que uulgō dicit Cœsarea magna. Præsumebat autē
præterea Alapiam, & ipsum puerū, per quorundam proditorū operam sibi
tradi: sed illud casu quodam impeditum est. Nam dum hæc in partibus illis
agunt, D. Rex, cōmunicato cōſilio, quid in tam subito euētu, & in tanta rerū
permutatione opus esset factu, dum diu cū principib. suis deliberat, placuit
demū uniuersis, quod D. Comes cum exercitu tam de regno ḥz de suo comi-
tatu, ad partes Cœlesyrię quantocytus deproperet. Additur etiā in mandatis,
quatenus omni conamine profectib. Salahadini contrariū se obſiſiat: & me-
ritō, ſuſpectū em̄ nobis erat omne eius incrementū, et quicquid ei accedebat,
nobis totū decedere uidebat. Erat enim uir cōſilio prouidus, armis strenuus,
supra modum liberalis, in quo prudentiorib. nostris maximē erat ſuſpectus.
Nam nullo alio in ſe hodie ſubiectorū, & etiā quorumlibet aliorū hominum
corda magis ſolent principibus conciliari, nihilq; alienos animos magis obli-
gat, quam munificētia, maximē principis. ſuſpectus ergo nimirū nobis erat,
ne geminatis pensionibus, duplicato cū uiribus imperio, acrior in nos insur-
geret, & fatigaret uehemētius. Quod tamen euacuatis nostris moliminibus,
lachrymosis hodie inspicimus oculis, quod tantus terra mariq; in nos insur-

X git,

git: quod, nisi nos misericorditer uisitauerit oriens ex alto, nulla spes sit restendi. Tutius sanè uidebaꝝ puer, adhuc intra annos pubertatis constituto, ministrare subsidium, non ut gratia eius aliquid humanitatis uidereſt ei præstandum, sed ut superiori æmulo nutriretur aduersarius, quo remorante eius proposito, in nos fierent eius impetus infirmiores.

Aſſignantur cauſe, quare contingat, quod ſuper populu noſtri ſolito amplius hoſtes inualeſcant. Caput VII.

Liber paulisper ab historiq̄ textu, nō euagādi inutiliter gratia, ſed ut inſeraꝝ uideſt, quid cauſae ſit, quod patres noſtri in numero pauciore maiores hoſtiū copias in conſlētu ſepe uſtinuerunt fortius & frequentius, propitiā Diuini-
tate, in manu modica maiores eorum cuneos & innumerā plerunq; multitu-
dinē cōtriuerunt: ita tamen etiā, quod iſum nomen Christianū, gentib. Deū
ignorantib. eſſet formidini, & in operib. patrum noſtrorū glorificaret Dñs.
Noſtri autē temporis homines uerſa uice, à pauciorib. ſepius deuicti, & cum
pluribus nōnunq; aduersus pauciores fruſtra aliq; tentaſſe, & ſuccubuiſſe
aliquoties reperiunt. Cōſiderantib. ergo nobis, & ſtatū noſtrū diligenter di-
ſcutientibus, prima occurrit cauſa, in Deum autorē respiciens, quod pro pa-
tribus noſtris, qui fuerunt uiiri religiosi, & timentes Deū, nati ſunt filij perdi-
tissimi, filij ſcelerati, fidei Christianę preuaricatores, paſſim et ſine delectu per
omnia currentes illicita: tales aut talibus peiores, qui dixerūt Dño Deo ſuo,
Recede à nobis, Scīetiā uiarū tuarū nolumus. Quibus meritō, peccatis eorū
exigētibus, gratiā ſubtraxit Dñs, tanq; ad iracundiā prouocatus. Tales ſunt
preſentis ſeculi, & maximē Orientalis tractus, homines: quorum mores, im-
uiciorū monſtra, ſi quis diligentiori ſtilo profequi, turpiter materię immensi-
tate lucubraret, potius Satyrā mouere uideat, quam historiā texere. Secunda-
nobis cauſa ex latere occurrit, quod tempore preterito, cum illi uiiri uenerabi-
les, zelo ducti diuino, ardore fidei interius ſuccensi, primū ad Orientales par-
tes deſcēderunt, erāt bellicis affueti diſciplinis, prēlijs exercitati, uſum haben-
tes armorum familiarē. Populus uero Orientalis ē contrario longa pace diſ-
ſolutus, rei militaris expers, inexcitatus legib. prēliorum uacatione gaude-
bat. unde nō erat admiratione dignū, ſi pauci ſuſtinerēt plures leuius, aut eis
deuictis in bellicis euentib. meliore calcum, & cum palma uictoriā reporta-
rent. In talibus (ut melius me norunt, qui ſenſus circa talia habēt plenius exer-
citatos) experientia, uſu cōparata longeo & cōtinuo, aduersus indoctas ui-
res & carētes induſtria, ſolet ſepius obtinere. Tertia quoq; cauſa nō inferior,
nec minus efficax, iterū nobis ſe ingerit, quod prīcis temporib. ſingulē penē
ciuitates dominos habebāt diuersos (ut more Aristotelis nři loquamur) nō
ſubalternatim poſtos, qui raro parib. frequētius contrarijs ſtudijſ agebant.
Contra quos, diuersa ſapiētes, uel ſepius aduersos, ſibiq; ſuſpectos inuicem,
minore periculo decertabāt. quippe qui nec ad cōmunes iniurias propulsan-
das facile poſſent aut uellēt cōuenire, nec in noſtrā leuiter perničie armaren̄,
qui ſuos nimirū non minus q; noſtrōs formidini haberēt. At nunc omnia re-
gna nobis cōtermina, in unius potestatē, Dño ita ſuſtinent, reducta ſunt. nā
proximē preteritis temporibus, uir immanissimus, et nomen Christianū ab-
horreſ, quaſi pestē aliquam, Sanguinus, huius qui nuper obiit Noradini pa-
ter, poſt

ter, post alia quæ uiolenter occupauit regna, nostra memoria nobilē & egregiam Medorum metropolim Rages, alio nomine Edissam dictam, fidelibus qui in ea erant, neci datis, cum omnibus finib. suis occupauit uiolēter. Itē Noradinus eius filius, expulso Damascenorū rege, magis fraude suorū q̄z uirib. proprijs, regnum illius sibi uendicauit, atq̄z ad paternam adiecit hæreditatē. Nouissime idē Noradinus per ministeriū & industriā Syraconi, regnū Aegypti antiquissimū, et opulentum nimis, sibi mancipauit: sicut superius, dum de regno D. Amalrici tractauimus, latius disseruimus. Sic ergo, ut diximus, omnia uicina nobis regna, unius parent imperio, cuius nutibus seruiunt uel inuiti. Ab unius nomine, quasi uir unus in nostrā armanē lēsione: non est qui dispari rapiāt studio, nō est qui dñi mandata impunē prētereat. Hæc sanē oīa Salahadinus, de quo s̄epe mentionē fecimus, uir genere quidē humilis, extrema cōditionis homo, secunda nimis arridēte fortuna, possidet. Ex Aegypto & finibus adiacentib. aurī primi & purissimi, quod obryzum dicit, inestima bilē habens copiā: ex alijs prouincijs equitum, pugnatorū, & aurum sūtientū turmas habens innumerās: quas auri habentibus copiam, facile est satis congregari. Sed nunc ad historiā redeamus. Placuit igit omnibus, ut præmisimus, qui aduenerant, quod huic uiro tam magnifico, & ita per successus cōtinuos ad supremum culmen acceleranti, modis omnib. resistere: ne cum amplius posset, in nos durior insurget aduersarius. Assumptis igitur regni principiis, congregatisq̄z undiq̄z militaribus auxilijs, ad partes Tripolitanas dominus Comes festinans contendit: ibiç circa fines Archenses castra metatus, in ea regionis parte quæ dicitur Galypha, confedit.

Mussula dominus in nepotis subsidium uenire proponit. Salahadinus proficit, regionem occupat uniuersam. Comes cum eo paciscitur. Obsides recipit. Caput VIII.

DVm hēc apud nos gerunt, audiens filij Noradini patruus, princeps maximus, & inter Orientalis gentis Parthorū potentissimus, nomine Cōtobedi, quod fratre mortuo, Salahadinus spretis humanitatis legibus, immor factus suę cōditionis et beneficiorū sibi à patre pueri collatorū ingratus, ita cōtra dñm suum adhuc impuberē insurrexisset, cōgregata equitū numerosa manu, quorū maxima dicit esse illi copia, Euphrate trāsmisso, cōtra proditores suos, nepoti opē laturus aduenit. Erat autē hic maximus princeps, dominus illius antiquissimē & famosissimē ciuitatis Niniuę, quæ olim Ione prophetæ exhortationis uerbo in cinere & cilicio dicit egisse poenitentiā. Nunc autē mutato nomine, loco etiā non multū longē ab illa antiquiore remota, ex residuis aedificiorū et populi restituta, Mussula dicit: retenta adhuc metropoleos dignitate, in omni Assyria. Hic postq̄z aduenit, in campestrib. circa Alapiam castra locauit. Salahadinus interea nihil segnius Bostra primę Arabię metropoli maxima, Heliopoli quoqz, quę hodie uulgò dicit Malbec, spontanea ciuium traditione sine bello receptis, urbē Emissenā, quæ dicit Camelā, obsederat, & absqz cunctatione aliqua tradita est ei à ciuibus eiusdem urbis pars inferior. nam in colle aliquantulū edito erat ciuitatis præsidium, satis militum, in quod fideles predicti pueri se contulerant, quod tamen armis & alienis prius satis & attētius cōmunierant. Suscepérat etiā nihilominus eiusdem prouinciæ urbes illi conterminas, tradētibus locorum incolis Hamam,

Cæsareā, & regionē uniuersam, usq; ad ipsam Alapiam. Hi ergo qui in arce erant ciuitatis Emisseng, missis nuncijs ad Comitē Tripolitanum, & nostros qui erant in castris, ut prædictimus, expectantes, ut ab alterutra parte, in tanto tumultu optatis conditionib. euocarent, rogant, ut ad eos uenire non pigrata rentur, pollicentes nō absq; emolumento & condigno fructu esse, si sibi contra huiusmodi pestilentē hominē subsidia ministrarēt. Porrò D. Comitis obfides in eodē municipio seruabant, quos pro sua redemptione & certa pecunia usq; ad quadraginta milia aureorū, Noradino patri pueri, dum à carcere solutus egredere, obligauerat. Erāt etiam ibidē & D. Raynaldi Sydoniensis pro fratre suo Eustachio obsides nōnulli. Sperātes ergo, quod aliquo pacto eos pro spē subsidij, quod postulabāt, à principe arcis, in qua erant, possent recipere, illuc celerrimè cū omni militia contendunt. ubi cū nihil ponderis in eorū uerbis reperissent (erat enim spes eis, per supradictum principē suum posse obsidionē solui) post multas tamen deliberationis uarietates, in castra unde prius exierant, reuertunt. Salahadinus interea uidens, quod nostri indignati recesserant, factus inde erectior, & de eorum absentia præsumens plurimū, Alapiæ uicinius approximans, exercitū prædicti principis cœpit ad pugnā lacessere, crebrisq; irritare incursionibus, quo s̄epius instigātē, cōmissum est, & cominus & grauiter inter eos pugnatū. Tandem deficiētib. Niniuitis proditione suorū, ut dicitur, pecunia corruptorū, uictoriā obtinuit Salahadinus. Inde Emissam rediens, sicut prius ciuitatē, ita demum ciuitatis præsidij recepit. Inde ad Comitē legationē dirigēs, D. Comitē orat, ne suis successib. se opponat, sed permittat le cum filio Noradini, & alijs qui in auxilijs ei uenerant, experiri: ne autē & hoc ipsum sine condigna retributione contēnat, obsides suos ad D. Raynaldi gratis offert restituēdos. Placuit hoc uerbū D. Comiti, receptisq; oblidibus, prout pactis fuerat insertū, cæteris quoq; nobilib. qui in eadē expeditione erant, nō sine decēti munificentia dimissis, solutis castris, ad propria remearunt. Dicebat horū omnīū uerborū D. Hemfredus de Torono, regius Constabularius, mediator suisse, qui prædicto Salahadino nimię familiaritatis affectu deuinctus arguebat. Factū est igit̄ contra proposū nostrū, ut cui penitus fuerat obuiandū, ne cōtra nos factus potentior, solito uehementius insoleceret, eidē fauor noster accederet, et de nobis auderet sperare, qui in nostrum cōtinuē ampliabat detrimentū. Egressi itaq; à nobis circa Calend. Ianuar. Calend. iterum Maij domum reuersi sunt.

Mainardus Berythensis Episcopus moritur: huius conscriptor historia, ad Tyronensem Metropolitanum promouetur. Caput 1X.

Ilsdē diebus dominus Mainardus, bone memorię, Berythensis Episcopus, idum in urbe Tyrensi languore aliquantulum correptus ægrotasset, morte præuentus est septimo Cal. Maij, cuius anima requiescat in pace. Eodē mēle, cum Tyrensis ecclesia septem uacasset mensibus continuis, consonante cleri & populi uoto: Regis quoq; ut moris est, conueniente assensu, Dei patientia potius, quam meritis nostris, ad regimen illius ecclesiæ uocati sumus, & infra decem dies in ecclesia Dominici sepulchri, per manus domini Amalrici Hierosolymitani Patriarchæ munus consecrationis sexto Idus Junij, autore Domino suscepimus, licet indigni.

Rex Damascenorum regionem ingreditur, eam depopulatur. Hernestus Cæsariensis
Archiepiscopus defungitur. Caput X.

1175

*Auctor in manu
fir Archivis
Tyroliensis.*

Per idem tempus Saladinus circa partes illas arctius occupato, nunciatum est D. Regi, Damascenorum fines absq; militia, & sine rectore patere, sat aperte ad prædicta & ad alia incômoda sustinenda, quæ hostibus iure belli possunt inferri. Quo comperto, congregatis militaribus copijs, Iordanem transiens, per sylvâ quæ Panadensi adiacet ciuitati, & ab ea nomen dicit, Libanum firmissimum promontoriū habens ad lœvam, agrum Damascenū attingit. Erat autē tēpore messis. Discurrentes ergo nostri, & totā regionē obambulantes libere, fruges siue in areis comportatas, siue solo hærētes, siue per agros manū pulatim cōgestas, incēdij tradunt. Homines autē præcognito eorū aduentu, ad loca munitiora cum uxoribus & paruulis se cōtulerunt. Sicq; pro arbitrio nostri regionē habentes, perueniunt usq; Dariam. Is locus suburbanus est, Damasco conterminus, uix ab ea distans miliarib. quatuor, inde etiam Bede gene, qui locus ad radicē Libani situs p̄spicuas emanat aquas, unde domus voluptatis dicit, perueniunt: & inuitis, & multū renitentib. incolis, occupant locum uiolēter. spolijs inde ditati, prēdam & manubias secum trahentes, nec contradicere ualentibus Damascenis, sani & incolumes post dies aliquot resuerti sunt. Per idem tempus dominus Hernestus bonæ memoriae, Cæsariensis Archiepiscopus defunctus est: in quo loco eius, dominus Heracleus Hierosolymitanus Archidiaconus delectus & consecratus est.

Rex iterum fines hostium ingressus, ualle cui cognomentum est Bacar, deprædatatur. Raynaldus de Castellione, & Ioscelinus Regis patruus, à uinculis hostium soluuntur. Caput XI.

*xij. boddinum
viii. 15. regis
iij. secundo*

ANNO secundo regni D. Balduini quarti, Saladinus adhuc circa partes Alapiæ negotijs occupato, mense Augusto, prima die mensis, cōuocatis regni magnatib. & collecta militia, iterum D. Rex hostiū fines ingreditur, pertransiensq; agrum Sydonensem, & montana quæ media sunt inter nostros & hostium terminos cōscendens, peruenit ad locū bonis temporalib. cōmodum penè omnibus, gleba uberē, fontib. irriguū, cui nomē Messahara: inde in uallē quæ dicit Bacar descendens, terrā reperit, ut legit, lacte et melle manant. Hanc regionē existimant quidā dictam fuisse olim Itureā, cuius in Euangelio Lucæ, Philippus Herodis senioris filius tetrarcha dicit, simul ac Thachonitis regionis. Antiquitus autē, uidelicet tēpore Regū Israēl, saltum Libani nuncupata, eo quod ad radices Libani porrecta distendit uallis, opimo solo, aquis salubribus, populorum numerositate, suburbanorum frequētia, & aëris grata temperie cōmendabilis. In huius partibus submissiorib. ostendit uictas usq; hodie ualidis mœnib. circumsepta, multa prætēdens nobilitatis pristinis ædificijs argumēta, cui nomen est modernum Amegara. hanc quidā antiquitatis perscrutatores, arbitrantur esse Palmyrenā, nobilē quondā in Phœnico coloniam; cuius memoriam facit Vlpianus Tyrius Digesto no. 10, tit. de Censibus. Huc peruenientes nostri, cōoperūt omnē regionē liberē, nemine contradicente, perlustrare, incendijsq; uastare uniuersa. incole autem regionis ad montes configerant, ad quos non erat facile iter nostris peruiū. greges uero & armenta, pro maxima parte in paludibus, quæ erant in uallis medio, ubi pascua erant uberrima, aduentu nostrorū præcognito, collocaue

X ij. tant.

runt. Interea Comes Tripolitanus, ex cōdicto per agrum Bibliensem, iuxta castrū quod Monothera dicit, subito in fines Heliopolitanos ingressus, in ea ualle, cum suis cuncta incendijs cremare nunciatur. Quod audientes nostri, obuiam illis properantes, illi quoq; nihil minus occurrere nobis optantes, cōuenierunt quasi in uallis medio. quod audiens Semsedolus Salahadini frater, qui Damasci residebat procurator, congregata militia, locorū etiā incolis conuentibus, resistere tentat, acies instruit, nostris obuiam ire parat. Nostrī quoq; ordinatis agminibus animo pro more occurrunt forti, decertatur utrinq; uiriliter; sed diuinitate propitia multis interfectis, captis innumeris, hostis in fugam uersus est. Semsedolus cum paucis euadēs, ad montis ardua se cōtulit. Nostrī uero hostilibus onusti spolijs, cum armētis & maxima præda redeunt: paucis tamen, qui imprudenter paludes præliandi gratia fuerant ingressi, dum uias ignorunt, & nostrorum ita subitum nō opinantur egressum, amissis. Reuersus ergo dominus Rex, et sui, cum omni fōspitate, traheūtes boum armenta, ouiumq; greges & supellestilem omnimodam, uictoriæ argumenta & felicitatis insignia, Tyrum auctore Domino peruererūt. Comes quoq; Tripolitanus, eodem quo uenerat itinere, secum etiam prædam referens innumeram, ad propria felicitate cum suis omnibus se contulit. Eodem anno D. Raynaldus de Castellione, qui D. Raymundo principi Antiocheno, in eodem principatu successerat, uxorem eius Constantiam nomine ducens, post multos annos captiuitatis suæ, quam apud Alapiam duram nimis passus fuerat, interuenientibus amicis, & multæ quantitatis pro eo numerata pecunia, libertati restitutus: simulq; cum eo Ioscelinus, Ioscelini Comitis Edislani filius, D. Regis auunculus, studio & industria Agnetis Comitissæ, uxoris Raynaldi Sydoniensis, sororis suæ, matris uidelicet regis, erexitus à uinculis, in pristinâ libertatem se recepit. Eodem anno, mense Maio, secunda mensis die, per nostrum ministerium in ecclesia Tyrensi, munus consecrationis suscepserunt, D. Otto Sydoniensis electus, qui eiusdem ecclesiæ Tyrensis fuerat præcentor: & D. Raynaldus, Berythensis electus.

Dominus Imperator Constantinopolitanus, apud Iconium ignominiose
conficitur. Caput XII.

Eodemq; tempore Manuel Imperator Constantinopolitanus, illustris memoriæ & in Christo recordationis, cuius beneficia & liberalitatem eximiam uniuersus penè sentit mundus, dum contra immanissimā Turcorū gentem, & impium eorum ducem Iconij Soldanum, pro ampliando Christiano nomine, pietatis cōmendabili motu decertat, peccatis nostris exigentibus, suorum stragem infinitā, & copiarū Imperialium, quas secum supra hominem etiam opinionem trahebat, enormia circa Iconium passus est dispensid: ubi etiam de consanguineis eius uiri illustres, & inclyta recordatione digni in acie occubuerunt. inter quos Ioannes Protosebastos eiusdem D. Imperatoris ex fratre nepos, uir egregiae liberalitatis & memorandæ magnificencie, cuius filiam Mariam dominus Amalricus uxorem duxerat, dum strenuè resistit hostibus, multis confossus uulneribus interiit. Ipse tamen, ex plurima parte receptis exercitibus, sed sinistro calu, mente supra modum cōster natus, in suos fines corpore incolmis se recepit. Dicitur autem suorum du-

etu qui præibant agmina, magis imprudentia quam hostium viribus id ac-
cidisse, nam cum patentes amplæque viæ, ad producendas acies, & sarcinarum
moles commode trahendas, & impedimentorum omne genus subuehendum,
quod numerum dicebatur excedere & mensuram, non deessent, incautè ni-
mis in periculofas locorum angustias præcipites se dederunt. Nec hostibus
qui loca eadē iam occupauerant, dabatur resistere, nec referendi uices copia
ministrabatur. Ab ea die, huius tam sinistri casus, prædictus dominus Impe-
rator, adeò uehementem dicitur impressisse memoriam, ut de cætero nec so-
litam mentis hilaritatem, qua singulariter praeminebat, exhiberet, nec cor-
poris sospitate qua plurimum pollebat, usque in supremum uitæ diem fruere-
tur: ita sanè continua facta refractione urebat, ut animo nec quies, nec menti
consueta tranquillitas indulgeretur.

Guilhelmus iunior, Marchio de Monte ferrato, in Syriam ueniens, domini Regis
sororem uxorem duxit. Caput XIII.

Tertio eiusdem domini Balduini regni anno, circa Octobris initium, do-
minus Vilhelmus Marchio, qui cognominatus est Lōga spatha, filius
Marchionis Vilhelmi senioris de Monte ferrato, uocatus à domino Re-
ge, & uniuersis regni principibus, tam secularibus quam ecclesiasticis, apud
Sydonem applicuit: cui intra quadraginta dies, postquam aduenit, quoniam
anno præcedente dum ad hoc specialiter citaretur, id per manum D. Regis,
& omnium principum iuramentis corporaliter præstitis firmatum fuerat,
dominus Rex sororem suam, natu se priorem, dedit uxorem: & cum ea Iop-
pen & Ascalonam urbes maritimæ cum pertinentijs suis, & uniuerso Co-
mitatu, sicut prius pactis insertum fuerat, eidem contulit: inuitis tamen & pa-
lam contradicentibus quibusdam, quorum consilio uocatus fuerat, nec fa-
tis attendentibus, quam uarij & inconstantis hominis est, aduersus sua facta
uenire. Erat autem prædictus Marchio, adolescens decenter procerus, for-
ma commendabilis, crine flauus, animosus uiriliter, iracundus, ita ut modum
excederet, liberalis plurimum, profusus mente, et qui nihil unquam uellet oc-
cultare propositi: talem se suis exhibens, qualem intus gerebat animum: mul-
tum in cibo, in potu quoque superfluius, non usque tamen ad animi læsionem.
armorum usum & experientiam, ab ipsa ineunte ætate plenius dicebatur ha-
bere. Nobilis secundum seculi dignitatem, ita, ut in eo aut nullum, aut rarissi-
mum diceretur habere parem. Pater quippe eius domini Philippi Fran-
corum Regis auunculus erat, matris eius uidelicet frater: Mater uero eius,
domini Conradi, illustris Romanorum Imperatoris, soror fuerat: domini
Friderici, qui nunc post dominum inclytæ recordationis, Conradum, pa-
trium suum, strenue Romanum administrat Imperium, amita: & ita utri-
usque illorum illustrium Regum, pari gradu consanguinitatis, erat prefatus
Marchio. Ducta demum uxore, cum uix tribus mensibus cum ea fuisset cor-
pore incolmis, decidit in aegritudinem difficilem nimis: qua quasi mensi-
bus duobus sine intermissione laborans, sequenti Iunio, domino quoque Re-
ge apud eandem Ascalonam grauiter ægrotante, in fata cœcessit, uxore præ-
gnante relicta, cuius corpus Hierosolymā deuictum, in uestibulo ecclesiæ do-
mus Hospitalis, intrantibus ad laeuā, magnificè satis per nostrū ministerium

tumulatum est. Circa id temporis Hemfredus de Torono regius Constabularius, dominam Philippam, D. Raymundi Antiochiae Principis filiam, D. Boamundi tertij, qui nunc eundem regit principatum, & dominam Mariam Imperatricis Constantinopoleos sororem, uxorem duxit, quam Andronicus D. Regis Balduini uidua, neptem suam, imprudenter nimis, sed & impudicè non minus, claram abduxit. Hic de quo prædiximus, D. Hemfredus, statim ex quo illam in domum traduxit suam, coepit desperabiliter infirmari. illa quoq; nihil minus languore nimio correpta, intra paucos dies uitam finiuit.

comes Flandrensi diu expectatus regnum ingreditur.

Caput XIII.

Quarto anno regni eiusdem D. Balduini quarti, mense secundo, circa Cal. Augustales, diu expectatus Philippus Flandrensi Comes, apud Accensem applicuit ciuitatem, cuius aduentu D. Rex, qui ab Alcalana Hierosolymam, in lectica adhuc ægrotans se fecit deferri, exhilaratus plurimum, mittes de principibus suis & ecclesiarum prælatis, multiplici fecit eum honore præuenire. Cui etiam postquam Hierosolymam peruenit, ubi adhuc Rex grauiter infirmabatur, cōmunicato consilio, domino uidelicet Patriarchæ, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & priorum, magistrorum quoq; Hospitalis & templi, & omniū principum Laicorum obtulit ei potestam, & liberam & generalem administrationē super regnū uniuersum, ut & in pace & in guerra, intus & foris, super maiores & minores plenā habeat iurisdictionē, & ut super thesauros & redditus regni libere exerceret arbitriū. Qui habito consilio cum suis respondit, Quod ipse nō uenerat ad hoc, ut potestatem aliquam acciperet, sed ut seruitio se manciparet diuino, cuius gratia uenerat; nec erat eius propositi, quod alicui administrationi se obligareret, quinlibet posset, cum eum sua reuocarent negotia, ad propria redire. Sed D. Rex in regno suo procuratore ordinaret quem uellet, & ipse tanquam domino suo Francorum regi, ob regni utilitatē ei uellet obedire. Videntes ergo quod ita penitus, quod obtuleramus, renueret, iterum per principes suos D. Rex cum fecit deuotissime rogari, ut saltē expeditionis in proximo futurā, quam multo prius tempore cum D. Imperatore Constantinopolitano ordinauerat, & uniuersi exercitus Christiani dux uellet esse, & prælia Domini contra Aegyptios procuraret. Ad quod uerbum, sicut et prius respondit. Constituit ergo D. Rex, sicut & prius ante introitum Comitis fecerat, regni & exercituum procuratorem D. Raynaldum, quondam Antiochiae principem, uirum approbatæ fide & mirabilis constantiæ. Qui si D. Rex in propria persona uenire non posset, administraret regni negotia, cum consilio tamen D. Comitis per omnia regeretur. Cum hoc ipsum D. Comiti nunciatum esset, respondit, Quod nō uidebatur ei talis procurator necessarius, sed talem ordinaret, cuius & belli gloria si Deus ita prouideret, & dedecus, si dominus ita patetur, esset proprium, & cui regnū Aegypti cederet, si Dominus id in nostram traderet ditionem. Ad hoc respondimus nos, qui missi à Rege fueramus: Quod si non posset D. Rex constituere procuratorem, nisi eundem regem crearet: quod neq; D. Regis, neq; nostri erat propositi. His ita se habentibus, tandem aperuit euidentius mentis arcanum, & quod tota eius properabat intentio,

intentio, non habuit occultū, dicens: Mirum esse quod de matrimonio con-
sanguineæ suæ nullus eum conueniret. Audientes hoc uerbum, admirati su-
mus hominis malitiam, & sinistrum mentis conceptum, quod qui tam hone-
ste à D. Rege susceptus fuerat, contra leges cōsanguinitatis, hospitalitatis im-
memor, in supplantationem D. Regis hæc moliri attentaret.

*Qui cum Comite uenerant, seducunt eum, monentes ne regni principibus
acquiescat.*

Caput XV.

Libet paulisper digredi, ut plenius sensibus auditorū ingerat, quid nam
sit, in quo prædictum Comitem, maliciose uersatum, tum ex multorum
relationibus, tum etiam ex eius confessione cognouimus? Quidā potens ho-
mo, cum D. Comite peregrinationis illius comes uenerat, aduocatus uideli-
cer de Britannia; qui duos secum traxerat filios iam adultos. Hic ut suffragio
ulus Comitis Vilhelmi de Mandevilla, qui cum eodē Comite, eadem uia
uenerat, D. Comitem circumueniens, persuadere coepit, quod maximis sibi
compendijs uti posset D. Comes, in facto regni: dicens se amplissimum ha-
bere patrimonium, in eius Comitatu, quod uniuersum D. Comiti hæredita-
rio iure possidendum daret, si elaboraret prædictus Comes, ut duæ filiæ do-
mini Regis Amalrici, apud duos filios suos nuptui locarentur. Erant autem
D. Amalrici profecto duæ filiæ, una quæ uxor fuerat Marchionis, altera in-
tra annos nubiles constituta, cum domina Regina matre eius apud Neapo-
lim degens. His ergo uerbis assensum præbens Comes, primum se dabat,
ut hoc uerbum effectui mandaretur. sed nunc redeamus ad propositum. In-
tellecto ergo quorsum spiritus Comitis anhelabat, respondimus. Quod do-
mino Regi id prius oporteret nunciari: quodq; illi uideretur de cōmuni con-
silio respondendum, die crastina nunciaremus. Facto mane, prius tamen ha-
bito consilio, redeentes ad Comitem, respondimus: Quod apud nos consue-
tudo erat, usu approbata longæuo. Quod uidiuam, & maximè prægnāteni,
intra annum luctus non sit honestum, ad uota migrare secunda: & uix præ-
terierunt tres menses à morte mariti. Vnde esset nobis imputandum ad ma-
lum, si contra disciplinam temporum & regionis nostræ, de matrimonio
prædictæ dominæ ullum haberemus tractatum. Tamen uniuersis nobis gra-
tum esse & acceptum, si cum eo, ex quo præsens erat, consilio, de uerbo præ-
dicto tractaretur, nam pro certo D. Rex, & in hoc, & in omnibus alijs nego-
tijs, eius semper proposuerat specialiter regi consilio, & eius quantū cum suo
honore posset, deseruire uoluntati. Præiret ipse in uerbo, & nominaret ali-
quam personam, ad hoc idoneam: & nos de cōmuni uoluntate, in facto pre-
senti, parati erimus procedere. Quod uerbum molestè ferens, dixit: Se id om-
nino non facturum, nisi prius uniuersi principes iurarent, quod sine contrā-
dictione eius starent uerbo. nam hoc esset personam alicuius nobilis dehone
stare, si eo nominato, repulsam pateretur. Nos autem respondimus: Quod il-
lud omnino contra domini Regis, & nostram esset honestatem, si eius for-
rem personæ ignotæ, & cuius etiam nomen ignoraretur, traderemus. Tan-
dem cognita regis & omnium principum uoluntate, licet plu-
rimum indignatus, & iratus, ab hoc uerbo
destitit.

Imperi

*Imperatoris Constantinopolitani Legati petunt instanter pacta, que cum domino eorum Rex inierit,
impleri, ut contra Aegyptum expeditiones preparant.* Caput XVI.

ERANT per idem tempus Hierosolymis, D. Imperatoris nuncij, viri incliti & eminentes, D. Andronicus, qui cognominatur Angelus, D. Imperatoris ex sorore nepos: Ioannes vir magnificus, Megaltriarcha: vir nobilis Alexader, Comes Rupecanensis de Apulia: Georgius Syrahites, aule Imperialis familiaris. Hi ex precepto imperiali ad D. Regem uenerant, arbitrantes esse tempus, sicut & sperabat, ut in aduentu D. Comitis Flandrensis, pacta, quae aliquando inter D. Imperatore & D. Regem Amalricum inita fuerant, postmodum inter dominum eundem Imperatorem, et D. Balduinum qui in praesenti regnat, non dissimilibus conditionibus fuerat innouata, auctore domino, traherent ad effectum. Et ob hoc curia generalis apud eandem sacratissimam urbem indicta fuerat, conuenientibus in unum uniuersis regni magnatis. Erat omnibus spes una, eaçque quasi souebat uniuersos, quod auxilio & consilio predicti Comitis & suorum, regnum Deo amabile, optatum susciperet incrementum, & de conterendis Christi hostibus diligens haberetur tractatus: cum subito, ut premisimus, in sinistrum latus mutatus est Comes, & promissorum immemor, ad alia se convertit negotia, omne spei nostræ firmamentum euacuas. Instant tamen Imperiales Apocrisarij, ut pactis starcerent, allegantes, mora periculum secum trahere: per eos non stare, quo minus in concepto negotio procederent: uerum se paratos esse afferunt, omnes pactis insertas conditiones, fideliter & larga interpretatione uelle adimplere. Nos autem audientes legatorum uerba, deliberatione habita, uisum est expedire, ut D. Comiti uerbum ex ordine panderent, quo accito, & presente, propositus fuit ei pactorum inter nos et D. Imperatore in scriptis fideliter tenor, eius aurea bulla munitus. Quo diligenter lecto, & intellecto plenius, quæsitum est ab eo, Quid sibi uiderent? Qui respondit, Se hominem esse peregrinum, locorum ignarum, et maxime regionis Aegypti, quæ longe ab omnibus alijs regionibus, alterius dicit esse conditionis, quæ certis temporibus aquis irrigat, & occupetur uniuersa. Nos autem melius nosse & locorum faciem, & adeundi opportunitatem: tamen se audiuisse ex eis qui frequenter in Aegyptum descenderant, tempus ad eius impugnationem non conuenire. Adiecitque, quod hyems in proximo erat, Aegyptus uero aquis Nili restagnantis operiebat. Iterum infinita Turcorum multitudo, nem illuc confluxisse audierat. Timebat præterea, & maxime, ne iter agentibus, aut etiam peruenientibus, alimenta deficerent, & inedia conficeretur exercitus. Adiecit etiam, quod ipse & qui eum sequerentur, fame perire compellerentur. Ad hoc nos, uidentes quod caluas quereret occasiones, ne sub hoc prætextu uiua declinaret, obtulimus ei sexcentos camelos, ad uictualia, arma & cetera impedimentorum genera per terras deportanda: & naues quotquot habebant necessarias, ad machinarum moles per mare deuehendas. Quibus omnibus spretis, subintulit: Quod omnino in Aegyptum non descenderet nobiscum, ne forte ipse, qui consueuerat, per opulentas regiones suos trahere exercitus, cegeret, nec possent sui huiusmodi tolerare inopias: sed eligeremus alias partes, ubi cōmodius & facilius ad Christiani nominis incrementum, & exercitus ducere, & hostes Christi conterere possemus: & ad hoc ipse cum suis liberenter se accingeret.

comes

Porrò nobis nec turum erat, nec honestū à pactis discedere. Nam D. Imperatoris nuncj, præclari & nobiles uiri, cum infinita pecunia præsentes erant, paratos se afferentes, ut præmisimus, conuentiones inter nos & dominum Imperatorem initas adimplere. Habentes in portu Acconensi septuaginta galeas, exceptis alijs nauibus, ad iter & opus condicuum sufficienes: item iuramentis nostris obuiare, in honestum nimis & periculorum uidebatur. Quod si etiam cum assensu Imperialium nunciorum res in aliud tempus differri potuisset, præsens domini Imperatoris auxilium deserere, non repudabamus tutum, timentes indignationem eius, quæ nobis poterat esse nimis periculosa. Igitur iuxta condicuum nostrum, secundum quod prius conueniebat, consentientibus partibus utriscp, iter nostrum firmauimus, ad opus nos accingentes, quod ante multo cum domino Imperatore tempore constitueramus. Quo auditio, Comes Flandrensis iterum cōtra nos uehementius cœpit inflammari, dicens: Quod per nos in eius contumeliam totum hoc fuerat fabricatum. Et factum est post multa, ut eius quocūqmodo satisfaceremus uoluntati, quod de cōmuni tam nostrorū quam Græcorum consilio, iterum expeditio dilata est, usq per totū Aprilē. His ita gestis, D. Comes, cū Hierosolymis quasi per quindecim dies fuisset, cōpletis orationibus & sumpta palma, quod est apud nos cōsummatæ peregrinationis signū, quasi omnino recessurus, Neapolim abiit. Vnde post dies aliquot, ad nos misit Hierosolymam aduocatū de Britannia, cum quibūsdā alijs de suis hominibus: qui nobis ex parte D. Comitis nunciārunt, quod Comes paratus erat, & hæc erat eius deliberationis summa, quocunq nobis uidebatur optimū, siue in Aegyptū, siue ad partes alias nos sequi. Quo cōperto, & si nobis uiderebatur ridiculum toties mutare sententias, & nimiæ instabilitati uideretur meritò imputandum, nulli certo hærere proposito: tamen Græcos, licet inuiti cōuenimus, uidentes Comitis intentionem, non enim erat eius propositi, dicta compensare operibus: sed ad id summa ope nitebatur, quod nos in culpam traheret, & scribere ultramontanis principibus posset, per nos stetisse, quo minus in negotio esset processum. Culpā ergo suā in nos retorquere uolens, prædictos ad nos miserat: nullo modo arbitrās, quod Græci ad nostrā iterū redirebūt uoluntate.

Imperatoris Legati ad propria redeunt: Comes uersus partes Antiochenas contendit. Balianus

D. Regis Amaltrici uidiuam uxorem duxit.

Caput XVIII.

Conuenimus ergo Græcos, tentātes eos, si uellent iterū pactis stare prioribus. Et si Comes nobiscū ueniret, utrum uellent in Aegyptū descendere: Qui respondentes: Quāuis tempus esset arctū nimis, ut exercitus possent preparare suos, tamē si Comes propriā manu uult iurare quod ueniat nobiscum, & si cōtigit, uel hic uel in uia eum infirmari, quod suos mittat, & quod in tota expeditione bona fide, sine fraude & malo ingenio, pro Christianitate incremento laboraret: & quod nō sit in cōsilio uel auxilio, quod pacta inter dominum Regem & D. Imperatorem tractata & conscripta, ex aliqua parte infringantur: & idipsum suos homines iurare fecerit, licet nobis nimis dum & contra uirilem constantiam uideatur, toties mutare consilia, tamē ut regni Deo amabilis, & domini Imperatoris amplietur gloria, ueniemus.

Hic

de cōmītē flā
dere in pabilitatē

Hic cum suum iuramentum, aduocatus & qui cum eo missi fuerant, super di-
ctis conditionibus offerrent, nec omnia tamē predicta in suo iuramento uel
lent comprehendere, nec Comitis promitterent iuramentum, noluimus am-
plius uerbis inutilibus insistere; solutum est colloquium nostrum. sumptaç
licentia, Imperiales Legati, negotium sāpedictum, usq; in tempus opportu-
num differentes, ad propria redierunt. Post hoc coeperunt nuncij Comitis
quærere, ex quo prædicta non posset esse in præsenti expeditio. Quid nam
cum auxilio regni dominus Comes posset facere, ne omnino uideretur ocio-
sus? Placuit tandem ijs, quibus uerbum erat hoc propositū, quod in Tripoli-
tanam aut Antiochenam regionē proficeretur; ibi enim uidebatur quod
ad honorem suum, & Christianitatis incrementum, aliquid posset operari.
Erant autem nonnulli, qui domino Principi Antiocheno, qui praesens erat,
& domino Comiti Tripolitano imputabāt, quod Comes ita erat aduersus
profectioni in Aegyptum. nitebātur enim, ut dicitur, ad suas cum partes tra-
here, sperantes eius auxilio aliquid adoriri, ad incrementum suarum regio-
num respicientes. sed spe sua frustrati sunt: quod nec apud eos, nec apud nos
quippiā memoria dignum ei datum est diuinitus cōlummasse. Dignū quip-
pe erat, ut cui Dominus suam subtraxerat gratiam, in nullo prosperaretur.
Quia superbis resistit Deus, humilibus autem dat gratiam. Promisit tamen
dominus Rex, se cooperatorem & adiutorem futurū: tradiditç ei illuc eun-
ti, centum equites de suis, & peditum duo millia. Et in hoc statu erant res no-
stræ, circa Cal. Octobris. Assumptis ergo suis, & domino Comite Tripoli-
tano, Magistroç domus Hospitalis, & multis ex fratribus Militiæ templi,
ad partes contendit Tripolitanus. Per idem tempus dominus Balianus de
Ibelim, frater domini Balduini de Ramis, uiduam domini Regis Amalrici,
Reginam Mariam, filiam Ioannis Protosebasti, unde superius fecimus men-
tionem, domino Rege id promittēte, uxorem duxit: cum qua etiam Neapo-
litanam urbem, quam illa possidebat nomine donationis propter nuptias,
in uita uxor habendam suscepit.

*comes Flandrensis, unā cum principe Antiocheno & Tripolitano, castrum Harenc obsidet, &
sine fructu laborat.* Caput XIX.

PERUENIENS igitur ad partes destinatas Comes, compositis ad iter necessa-
rijs, ordinatisç agminibus, cum Tripolitano Comite & suis terras ho-
stium ingreditur, circa Emissenam & Hamam, morā facientes aliquam, non
sine hostium damno. Sahaladinus enim cōpletis pro uoto in illa regione ne-
gotijs, facta cum filio Noradini pro suo arbitrio pace, in Aegyptum delcen-
derat: timens ne ille de quo prædiximus, agnatus Imperium arriperet: & diu
promissa expeditio, illuc, sicut dispositū multo antē fuerat, properaret. Tra-
xerat ergo secum quoscunq;, & undecunq; eos in regione poterat habere,
maximas militum copias, illuc robur congerens, ubi uidebant maiora emer-
gere posse negotia. Inueniētes igitur Comes & sui regionem uiribus uacuā,
liberius poterant euagari: municipia tamen, & ciuitatum præsidia, alimentis,
armis & custodibus satis erant & sufficienter munita. Cognito uero domi-
nus Princeps, quod hostium fines ingressi essent, sicut ex condicto inter eos
conuenerat, ipse uero alia uia properans, adiungit se illis. Conuenientes itaq;
copiae,

copiae, conuenerunt & mente: idcꝫ temporibus præsentibus magis opinates expedire, placuit ut castrum Harenc obſiderent. Eſt autem prædictus locus, in territorio Chalcidēſi, quæ ciuitas hodie uulgò appellaſt Artasia, nobilis alii quando, nunc ad instar paruissimi redacta oppidi. Difstat autem uterqꝫ locus ab Antiochia quasi miliaribus duodecim. Ad quem locum ubi peruentum est, locatis in gyrum caſtris, locum ex omni uallant parte, ut nec obſeffis existus, nec ad eos ſubſidium ministrare uolentibus, liber pateret introitus. Proinde machinas que ad uſus huiusmodi ſolēt eſſe neceſſarię, coſtruunt: & quādam quaſi perpetuitatem obſidionis & propositi constantiam promittētes, casas componunt uimineas, & propter urgentem hyemem uallis caſtra mu- niunt, ne torrentū impetu damna rerum ſuſtineant in aliquo. Porrō ab An- tiochia & ſuburbanis confinibus incolae, & illius professionis homines, cer- tam student neceſſariam ministrare alimoniam. Erat ſep̄ dictum caſtrum filij Noradini, idcꝫ ſolum in partibus illis Salahadinus ei dimiferat. Vallato igitur undicꝫ municipio, temporibus certis, & per uices, more ſolito, oppida- ni dabant affultus, & machinis & tormentis quatientes, obſeffis negabant requiem.

Salahadinus cum multitudine infinita ab Aegypto ueniens, regnum ingreditur, ante Ascalonam ſe locat.

Rex cum uniuersis regni uiribus illi obuiam occurrit: ante prædictam urbem con- flictoſ cum hostibus habetur maximus.

Caput XX.

In terea dum hæc in partibus Antiochenis geruntur, Salahadinus audiēs, quod Comes, & totius exercitus Christiani robur, quodcꝫ ipſe non ſine ti- more uehementi in Aegypto præſtolatus fuerat, ad partes ſe contulerat An- tiochenas: arbitratus nō imprudenter, quod regnum uiribus uacuum nō im- punē poſſet euadere, & duorum alterum facilius obtinere, aut obſidionē ab obſefſo dimouere municipio, aut hostibus illīc perſuerantibus, de his qui in regno remanferant, obtinere triumphum. Collectis igitur undicꝫ militariib. copijs, in multitudine graui, & armis & omnibus penē quæ in bello uſui eſſe ſolent, ſolito inſtructiore egressus de Aegypto, per uafitatem interiecte ſoli- tudinis, maturato itinere peruenit ad urbem antiquissimam desertam, Laris nomine, ubi deposita impedimentorū parte, & ſarcinarum onere ſubleuato, aſſumptis ſibi qui expeditiores, & pugnādi peritiores uideban̄, relictis poſt ſe oppidis noſtris Daro & Gaza urbe famoſiſima, ſubitō ante Ascalonam, præmiffis quibusdā præcursoribus, irruit. Dominus uero rex, aliquot dieb. antē, de aduentu eius premonitus, id quod residuum erat in regno militiæ, ce- leriter conuocans, cum ſuis eandem urbem, paucis ante diebus ingressus fue- rat. Aberat (ut præmiſimus) comes Tripolitanus cum centum ex noſtris mi- litibus, de multo numero electis. Magister quoqꝫ Hospitalis cum fratribus ſuis, & pars maxima Militiæ Templi; reliqua uero pars fratrum in Gazam ſe receperat, timentes ne eam, quia prima de urbibus noſtris ei occurreret, Sa- lahadinus obſideret. Itē Hemfredus regius Conſtabularius, ægritudine ma- xima (ut diximus) laborabat. Paucos igitur ſecum habens dominus Rex, ut comperit, quod per campeſtria nobis contermina liberè & hostiliter uaga- rentur & diſcurrerent hostes, inuocato diuino auxilio, relictis qui ciuitatem tuerentur, urbe cum ſuis egreditur, tanqꝫ cum eis pugnatetus. Salahadinus

Y uero

uerò prope ciuitatem gentem suam in unum collegerat. Egressus autē Christianus exercitus, inspecta partis aduersæ multitudine infinita, qui sensus habebant magis exercitatos in talibus, tutius esse dicebāt, in se subsistere, quam dubijs belli euentibus inconsultè se cōmittere. Ita ergo usq; ad uesperum, habitis tamen interdum singularibus conflictibus, quamuis proximæ essent utrinq; acies, eorum impetus sustinuerunt nostri. Ad uesperascente autē die, periculum credentes, in tam modica manu, castris se cōmittere illa nocte, præsertim cum tanta esset hostiū immensitas, in ciuitatē Ascalonam iterum prudenter se receperunt. Quod factum, in tantam Saladinum cum suis erexit præsumptionem, ut iam non in se solidē subsisteret, sed ambularet in mirabilibus super se: & iam quasi uictor, cōmilitonibus suis regni subiugati portiones certas designaret. Cœperunt ergo de cætero, quasi pro uotis obtinetes omnia, incautius discurrere, habere se imprudentius, passim per turmas inordinatis agminibus uagari.

Hostes regionem longè latēq; depopulantur, urbes & suburbana succidunt.

Caput XXI.

NOste ergo illa opinati sumus, quod ante urbem castra locarēt sua, in ea regione, ubi pridie fuerant, aut urbi uicinius se conferentes, ipsam oblatione clauderent. Verum ipsi neq; sibi neq; alijs requiem indulgentes, cateruatum uniuersam perlustrantes regionē, prout cuiq; impetus erat, ad diuersa rapiebant. Erat autem inter eos satrapas quidam, Iuelinus nomine, vir bello strenuus, ad quælibet tentanda pronus, vir apostata: qui relicta mediatoris Dei & hominum fide, ad gentilē impietatem deuia secutus, se contulerat, natione Armenius. Hic cum acie cui prægerat, usq; Ramam urbem in campestribus sitam peruenit: inueniensq; eam uacuam, succedit: diffidentes em̄ illius loci ciues, eo quod nō esset munita cōmodè, partim cum D. Balduino rege in expeditione apud Ascalonā fuerant, pars cum infirmiore manu cum mulieribus & paruulis in loppē se contulerant, pars in castrū in montibus, situ munitū satis, cui nomen Mirabel, ascenderant. Incensa igitur urbe prædicta, Iuelinus Liddam, finitimā urbem, cum omni suo comitatu properat, locum partitis agminibus, subito uallat in circuitu. Deinde sagittarū immissa granidine, & omni armorū genere inclusos aggredit, & incessanter fatigat. Conulerat sane se populus omnis super ecclesiam beati martyris Gregorij. Porro tantus nostros inuaserat timor, ut iam nō esset spei residuum, nisi in fuga: nec solū his qui in campestribus habitabant, ubi tam liber erat hostiū discursus, uerū etiam & montiū incolis tantus incubebat horror, ut ciuitatē sanctā propè desererent eius ciues, & de urbis tuitione diffidentes, in arcem que dicitur David, reliqua parte ciuitatis neglecta, se certatim conferrent. Processerat quippe excusores usq; ad locū qui dicitur Calalia, & obtexerant penè univeram superficiem terræ eorū præambuli: & iam etiā dimissis in campestribus, ad montana concendere disponebant. Hæc erat facies regionis dissolutæ, & oppressæ amaritudine, in die qua obtexit eam caligine Dominus, in furore suo ad iracundiam prouocatus: tamen non continuuit in ira sua misericordias suas, nec oblitus est misereri, sed conuersus, consolatus est nos, & apposuit ut complacatior sit adhuc, & secundum multitudinem dolorum nostrorum, in corde nostro consolationes eius lætificauerunt animas nostras.

get

Rex Ascalonam egressus, hostibus occurrit: ordinantur utriusq; acies, procinclus fit
ad dimicandum. Caput XXII.

DVm hæc ita in partibus illis gerunt, Rex audiens quod fines eius longè
latecꝫ, hostiū multitudo diffusa penitus occupauerat, ex Ascalona cum
suis egredit, ac hostibus obuiā ire parat: satius ducēs, etiā cū hostibus dubio
euentu præliandi fortunā tentare, quām prædam, incendia, suorum stragem
intueri. Egrediēs igitur per maritimā oram, littus quoq; secutus, ut subito et
occultus posset inimicis occurrere, peruenit ad eum locum, ubi Saladinus
ē regione erat in campestribus. Quò perueniens, aciem, omnēcꝫ apparatum
bellicum, tam equitum quām peditum aduersus eum dirigit: ubi adiungun-
tur ei fratres Militiæ templi, qui in Gaza remanserant. Inde instructis ordini-
bus militū, hostibus obuiam ire parant, dumcꝫ proficiscunt unanimes, iniu-
rias suas ultum iri, incendijs quæ ex omni parte intuebant, & strage suorum
audita, in uirilem audaciā diuinitus succensi, quali uir unus facti, properant:
cum ecce ex aduerso nō multum distantia hostium agmina cōtuentur. Erat
autē hora diei quasi octaua. Saladinus interea audiēs nostros spe pugnan-
di aduentare, timens quem prius uidebaꝫ optasse cōgressum, missis qui suos
passim dispersos congregarent, clangore quoq; buccinarū, & tympanorum
strepitu, uerbis quoque, sicut in talibus fieri solet, manipulos suos ad confli-
ctū animabat, & dictis uires addere nitebaꝫ. Erat ibi cum D. Rege, Otto de
sancto Amando, magister Militiæ templi, cum octoginta ex suis: Princeps
Raynaldus, Balduinus de Ramis, & Balianus frater eius: Raynaldus Sydo-
niensis, Comes Ioscelinus, regis auunculus, et Senescallus. Omnes uero quot-
quot erāt promiscue cōditionis, uix trecenti septuaginta quīcꝫ inuenti sunt.
Hi omnes inuocato de superius auxilio, prævio uiuificæ crucis ligno mirabi-
li, quod D. Albertus heremita episcopus gestabat in manibus, instructis or-
dinibus, ad dimicandū uiriliter se accingunt. At tierō interea ad hostium cu-
neos, qui largius prædā secuti, et procurantes incendia discesserant, certatim
ex diuersis partibus addebātur, siebatcꝫ maior numerus: ita quod nisi Dñs,
qui non derelinquit sperantes in se, nostros interiore quadā inspiratione, cle-
mentius erigeret omnino, nō solū de uictoria, sed & de salute desperare coge-
rent. Ordinant aut̄ hi nihilominus acies suas, & iuxta militarē disciplinā ag-
mina dirigunt, disponentes qui primi aggrediant, & qui eis sint subsidio.

Comittitur pugna, uincitur Saladinus, & in fugam cum supremo periculo & igno-
minia uertitur. Caput XXIII.

INterea accedētibus hinc inde gradatim bellatorū ordinibus, commissum
est præliū, prius casu dubio, sed uiribus longe imparibus. postmodum no-
stris animosius resistētibus, infusa cœlitus gratia, quæ eos solito redderet for-
tiores, cōfractis eorū legionibus, post multā stragem hostes in fugā uertunt.
Quis aut̄ esset hostium numerus, inuestiganti mihi & quærenti diligentius,
ueridica multorum relatione innotuit, quod uiginti sex millia equitum expe-
ditorū, exceptis ijs qui summarīs insidebāt, et camelis, intra fines nostros im-
miserat, ex quibus erāt octo millia egregiorum, quos ipsi lingua sua Toassī
uocant: reliqua uero decē & octo millia erāt gregariorum, quos ipsi appellant
Catagolam. De egregijs aut̄ erāt mille, qui omnes induiti croceis super lori-

Y n̄ cas

cas examētis, Salahadino cōcolores, eidē familiarius ad tutelā proprij corporis affistebant. Solēt em̄ Turcorū satrapē, maiores principes, quas ipsi lingua Arabica uocant Emyr, adolescentes, siue ex ancillis natos, siue emptos, siue capti in prēijs mancipia studiosē alere, et disciplina militari instruere diligēter. Adultis autē prout cuiuscq; exigit meritū, dare stipēdia, et largas etiā possessiōnes cōferre. In dubijs autē bellorū euentib. proprij conseruandi corporis solent his curā cōmittere, & de obtinēda uictoria spem habere nō modicā: hos lingua sua uocant Mameluc. Hi affistētes dñō suo perseueranter, unanimiter ab eo nituntur propulsare iniurias, & usq; ad mortē nō destituere. Hi sanē in cōflictu perseuerantes, quoadusq; fugit dñs eorum, unanimiter persistunt: unde contigit, quod ceteris fuga elapsi, hi penē omnes incubunt. Conuersis itaq; hostibus in fugā, insecuti sunt nostri, usq; dum inclinata iam dienox irrueret: ab eo loco, qui dicit mons Gisardi, usq; ad paludē illā, quę uulgō dicit Cametū Esturnellorū: toto autē illo fugē tempore & spacio, nō defūti hostiū strages fieri continua, per duodecim uel amplius miliaria: nec de omni numero superfuissent aliqui, nisi nox importunē irruens, gladiis persequētum eos eripuisset. Vt autē possent expeditius fugiēdo saluti cōsulere, abiectis armis & uestibus, sarcinis expositis, relictis infirmiorib. qui fortiores erant, & equorū uelociū seffores, fugiēdo pro uiribus, beneficio noctis imminētis, nec subtracti sunt. alij autē omnes aut capti, aut gladiis interēpti, grauiores exitus sunt cōsecuti. De nostris autē in primo cōflictu quatuor aut quinq; occubuerunt equites, pedites aut ad certū, quem nos ignoramus, numerū. Peruenientes aut, qui fuga fuerant elapsi, ad prædictam paludē, si quid residuum erat oneris, uidelicet & caligas ferreas, in carectū aquae, & in ipsam aquā proiecerunt interius, ut et ipsi expeditius incederet, et arma in aquis proiecta, nostris nullo tēpore possent esse aut usui, aut uictoriæ signo. Quorū tamen utruncq; nostri postea sunt plenius assedit: nā inherētes eorū uestigij, & nocte instante, & sequenti die, prædictū arundinetū diligētius perscrutates, paludē quoq; ipsam contis & uncis percunētantes, quicquid illi occultauerat, celerius repe rerūt. Adiuimus à quibusdā fide dignis, quod centū inde uiderant una die loricas extrahi, exceptis galeis & ocreis ferreis, & minoris pōderis, rebus tamē utilibus & preciosis. Collatū autē nobis est hoc tam insigne & seculis memorable beneficium diuinitus, anno D. Balduini quarto, mense Nouēb. octauo Cal. Decēb. die festo sanctorū martyrum Petri Alexandrinī & Virginij. Reuersus autē D. Rex Ascalonā, expectauit quo usq; suos reciperet, qui diuersis itinerib. insecuti fuerāt fugientes, quos intra dies quatuor recolligit. Videre erat redeentes, manubijs onusta trahentes mancipia, camelorum armenta, equos, tentoria referentes, exultantes secundum prophetæ dictum: Quasi uiatores capta præda, quando diuidunt spolia.

Pluuiarum intemperies & frigus insolitum eos qui ex acie fugerant, fatigant supra vires: occiduntur ex eis immuri, capiuntur quā plures. Rex Hierosolymam uictor reuertitur. Caput XXIII.

Accessit & aliud, in quo manifestē innotuit præsentē esse diuinā nobis clementiā. nam sequēti die, & per decē dies continuos, tanta uis imbrium, tanta algoris præter solitum uiolentia incubuit, ut uerē credi posset, etiā ipsa contra eos cōiurasse elemēta. Equos nimirum omnes amiserant, quibus per illud

1180

anno 429
hactenInsignis birbua
1477

illud triduum, quò in finib: nostris morā fecerant, nec cibū nec potum, nec ullā induferant requiem. item ictumenta, & uestium genera quælibet (ut premi simus) omnino ab se reiecerant. Accedebat ad miseriaram cumulū, quod nec viciū penitus habētes, frigore, inedia, uiarum tedium, & laboris insueti pondere tabescabant. Reperiebant ex eis passim aliquando plures, aliquādo pauciores, in quos quamvis etiā impotens & debilis, impunè poterat in eos desequi; ignari em̄ locorū ex eis pleriq; putantes se domū redire, nostris se uicis aut uiatoribus, aut eos quærentib. offerebant. Arabes interea, infidū genus hominū, uidentes quidē casum qui Turcis acciderat, properant: quos superius cum sarcinis apud Laris ciuitatē diximus relicos, nūciata suorū strage, territos in fugam uertunt, eosq; nihilominus, qui quocunq; casu nostrorum manus euaserāt, durius insequunt: & qui à nobis elapsi uidebant, illis dabant ad prædā. ita ut impletū uideret quocq; illud Propheticū, Residuū locustæ comedit bruchus. Id em̄ mōris huic generationi neq; esse dicit, ut sub quocūq; duce ingrediantur ad prælia, anceps soleant declinare certamen: et quamdiu bellorū dubius est euentus, de remoto conspicere: demumq; adhærere uictorib. uictos uero tanq; hostes insequi, et de eorū locupletari spolijs. Igitur per dies multos de sylvis, de montibus, de ipsa etiam solitudine educebant captiui: ali quando tuā spōte nostris occurribant, satius arbitraentes carceri & uinculis mancipari, q; frigore & inedia tabescere & cruciari. Interea D. Rex præda & manub̄is lege belli distributis, uotiuas gratiarum actiones pro collatis sibi à Dño beneficj persoluturus, Hierosolymā properauit. Saladinus aut, qui cū tanta superbia, & tam multiplici equitatu ascēderat, diuina percussus manu, mix cū centū equitib. reuersus est, ipse quoq; camelō inuectus est. Intueri libet & cōsiderare interius, diuini huius munieris largitatē, & quomodo inhibita nobis liberalitate, hāc uniuersam sibi uoluit pius cōsolator gloriā uenidare. Nam si præsenti operi diuinitus procurato, comes Flandrig, princeps Antiochenus, comes Tripolitanus, et illa militiæ multitudo que aberat, interfuisset, more imprudentiū, & qui solet in prosperis irrepere fastum, et si non verba, saltē cogitatione nō uererent dicere: Manus nostra excella, & nō Dñs fecit haec oīa. At nunc iuxta uerbū suum, quod scriptū est, Ego gloriā meā aliter nō dabo: reseruata sibi penitus autoritate et gloria, nō in multitudine, sed paucorū usus ministerio: & Gedionis innouans clemēter miracula, innumera ram stravit multitudinē: significans, quod ipse sit, & nō alias, cuius beneficio unus persequit mille, & duo fugant decem milia. Ei ergo ascribit, à quo est omne datum optimū, & omne donum perfectum: quia nō est in præsenti articulo, quod operibus suis imputare possit homo. Diuinæ em̄ gratiæ munus est, & nō meritis exhibitū, pium est opus Domini. Extendisti enim manum tuam, & deuorauit eos terra, & in multitudine gloriæ tuæ depositisti omnes aduersarios meos.

Qui in partibus Antiochenis castrū Haren̄ obsederant, infecto negotio reuersi sunt ad propria. Caput XXV.
DV in hēc apud nos peragunt, Comes, & qui cum eo erant, in obsidione supradicti castri perseuerabāt, sed inutiliter: nam in dissolutionem dati, aleis & noxijs uoluptatibus maiorem dabant operā, quam disciplina militaris aut obsidionis lex exposceret, continuis itineribus Antiochiam properabant

Y iij bant

bant, ubi balneis, cōmesationibus, ebrietatibus, & cæteris lubricis uoluptatis bus dediti, desidij obsidionem deserebant. Sed neq; iñ qui ibi iuges & assidue uidebant, negligentia torpentes aliquid utilitatis operabantur, terebant ocia, & palustres trahebant dies. Ipse etiam Comes singulis diebus minabatur, quod eum redire oporteret, quodq; inuitus ibi detinebat: quod uerbum nō solum eos qui in obsidione erant exterius, ab honesto reuocabat proposito, sed etiam obcessos reddebat ad obsistendū promptiores. Sperantes autem uicino soluendā obsidionem, proponebāt hoc modico tempore melius esse cuncta tolerare, et si dura uiderent quæ possent inferri, quasi municipiū fidē suę creditum, inuisis prodere gentibus, & proditionis notam incurrire perpetuam. Erat autē prædictū castrum in edito loco situm, in colle cōstitutum, qui ex maxima parte uidebāt cōgestus, ex uno solo latere impugnantib. adiutum præbēs: in reliquis autem etiā assultus dare uolentibus minimè peruius, tamen undiq; machinis liberè poterat flagellari. Post uarios igit̄ eventus & frequentes assultus, quibus si ex animo res gesta esset, & propitia esset Diuinitas, posse capi uiderent: decidit res in negligentiam, ut prædiximus, & pecatis nostris exigentibus, ita omnis nostrorū emarcuit uirtus, et euacuata est omnis prudentia, ut cum iam qui inclusi tenebant, in supremam desperatio- nē incidissent, nostri cœperint de redditu ad propria tractare. Admirari non sufficiimus (res enim uide amplior opinione hominum) quod tantis principebus tantam induxit Dominus mentis caliginem, et ita in indignatione sua eos cæcitate percussit, quod nemine cōpellente, castrū iam pene expugnatū, sola stimulante inuidia, & negligentia reuocante, hostibus dimitterent. Vide- dens ergo D. Princeps, quod ita Comes Flandrię fixerat propositū, quodq; in hoc uerbo irreuocabiliter erat obstinatus, sumpta ab obcessis, nobis incerta, quantitate pecuniae, obsidionē soluit. Comes autem Flandriæ Hierosolymam rediens, cōpletis ibi solennibus sanctæ Paschæ diebus, ad redditū se parat, aptatisq; galeis & nauibus ad onera deuehenda necessarijs, per D. Imperatorē Constantinopolitanum ad propria redditurus, à Laodicea Syrię, nauigationis suæ iter arripuit, in nullo relinquens post se in benedictione memo- riā. Eodē tempore D. Fridericus Romanorū Imperator, post uicesimum annum schismatis, cum D. Alexādro Papa, apud Venetias pacificatus est. Per idem quoq; tempus cum sanctæ urbis Hierusalē, propter nimiā uetusatem, muri iam ex parte corruissent, facta collatione inter principes, tam seculares quam ecclesiasticos, collecta est certa quantitas pecunie annuatim persoluenda, quousq; auctore Domino opus cōsummaretur: ut impleretur illud, Be- nigne fac in bona uoluntate, sic ut ædificantur muri Hierusalem.

Romæ generalis synodus indicitur. Rex super effluenta Iordanis, in faustis aubus castrum edificat, edificatum Templarij tradit. Caput XXVI.

Anno ab incarnatione Domini, M.C.LXXVIII. qui erat regni D. Balduini quarti annus quintus, mense Octobri, cum anno præcedente indicia esset per uniuersum Latinorum orbem Romæ Synodus generalis, ad eandem Synodus uocati, profecti sunt de nostro Oriëte, Ego Vilhelmus Tyrensis Archiepiscopus, Albertus Bethleemita episcopus, Heraclius Cetariensis Archiepiscopus, Radulphus Sebastenus episcopus, Iotius Acconensis episcopus,

scopus, Romanus Trípolitanus episcopus, Petrus prior ecclesiæ Dominici
 sepulchri, Raynaldus Abbas ecclesiæ montis Sion. Prædictus uero lotius
 nō solum in Synodū properabat nobiscū, uerū ad D. Henricum Burgun-
 diæ Ducem legatione fungebat, ut eum ad nos euocaret. Cōueneramus em̄
 unanimiter, ut D. Regis sororē, quam prius Marchio habuerat, eisdem cōdi-
 tionebus eidē in matrimonio cōcederemus: quod uerbū cum idem Dux per
 manum prædicti D. Episcopi, prius gratā suscepisset, & etiam, ut dicitur,
 iuramento propriæ manus, se uenturu firmasset, caussis quibusdā adhuc no-
 bis incognitis uenire renuit, iuramenti quod præbuit immemor, & fidei qua-
 se obligauerat prodigus inuentus. Eodem mense quo nos iter ad Synodum
 arripuimus, D. Rex, cum omnibus regni uiribus, castrum quoddā super ri-
 pas Iordanis, in eo loco qui uulgo uadum Iacob appellat, aggressus est ædi-
 ficare. Habent traditiones ueterum, eum esse locum, ubi Iacob de Mesopota-
 mia rediens, missis nuncis ad fratrē, factisq; duabus turmis dixit: In baculo
 meo transiui Iordanē istum, & nunc cum duabus regredior. Est autem in pa-
 go Cades Nepthalim, inter Nepthalim & Dan, quę alio nomine appellatur
 Paneas, alio etiam Caesarea Philippi dicitur, quarum utrancq; Phœnicis con-
 stat esse portionē, & Tyrensis metropolis, urbes suffraganeas. Distat autem
 à Paneade miliaribus decem. Porro collis erat ibi mediocriter eminēs, super
 quem fundamenta iacentes, profunditate cōgrua murum mirę spissitudinis
 in quadrū ædificauit opere solidissimo, ad cōuenientem altitudinem, eumq;
 intra sex menses erexerunt. Cōtigit aut, dum in ædificando ibi morā faceret,
 egressi sunt latrunculi de partibus Damascenis, qui uniuersas ita obsederant
 vias, quod nō nisi cum periculo ire ad exercitum, aut inde redire, aut uias car-
 pere quaslibet uiatores possent. Erant autem prædicti latrunculi de loco in
 montibus sito, cui Baccades nomen, qui uulgo Buccahel dicitur. Hic locus
 in finibus Zabulon situs est, amoenus admodum. Et licet in summis mon-
 tum, tamen aquis irriguus est, et arborum fructiferarum frequentia cōsitus,
 habitatores habens insolentes, armis strenuos, & numerositate superbos:
 adeo, ut uicinorum agros & suburbana finitima sibi facerent tributarīa, ma-
 lefīcīs & debita supplicia fugientibus, grassatoribus quoq; & uiarum effra-
 storibus tutum apud se præbentes refugium, ob prædæ & ui raptarum re-
 rum, quod eis dabatur, participiū. Erant ergo omnibus per circuitum pro-
 pter intolerabilem eorum arrogantiam, tam nostris quām etiam Sarracenis:
 inuisi & odibiles facti, ita ut sæpius fuerit attentatum eos funditus extirpari;
 sed successum res non habuit. unde & singulis diebus siebant proteruo-
 res: quorum intolerabilem superbiam, furta commissa, perpetrata homici-
 dia, dominus Rex non ferens, locum prædictum subito & uolenter occu-
 pans, quos comprehendere potuit, neci dedit: sed fugerūt ex parte maxima,
 præcognito domini Regis aduentu, & ad partes Damascenas cum uxori-
 bus & liberis se cōtulerunt. Inde frequentes in partes nostras, occultè tamen,
 irruptiones, ueteris consuetudinis non immemores, facere consueuerant.
 Nunc autem adiunctis sibi eiusdem facinoris confortibus, fines nostros in-
 gressi erant, ut præmisimus. Quod audientes nostri, indignati, quod hu-
 iusmodi homines uias publicas ita fecerant periculosas, locis competen-
 tibus

tibus, eis ponentes insidias operam dabat sollicitam, quomodo eos possent præuenire. Accidit autem nocte quadā, quod ipsi facta præda de montibus Zabulon descendētes, uolentes se ad partes unde exierat cōserre, in nostros, qui eis insidias parauerant, incidentes, uiarū suarum fructū collegerat. capit
etēnum ex eis nouē, septuaginta & plures intersecti sunt. Accidit aut̄ hoc men
se Martio, duodecimo Cal. Aprilis. Per idem tēpus Romæ celebrata est Sy
nodus in Basilica Constantiniana, quæ dicit Lateranū, trecentorū episcopo
rum. Pontificatus D. Alexandri uigesimo, mense Martio, inductionis duode
cimae, quinta die mensis. Cuius si quis statuta & episcoporum nomina, nu
merum & titulos scire desiderat, relegat scriptum quod nos ad preces sancto
rum Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, cōfecimus diligenter: quod in
Archivio sanctæ Tyrensis ecclesiæ, inter cæteros, quos eidem cōtulimus ec
clesiæ libros, cui iam sex annos præsumus, iussimus collocari.

Rex in terras hostium ingressus, damna patitur enōmia. Hemfredus regius Constabularius occasionem
mortis colligens, ibi defungitur. Caput. XXVII.

Constructo igit̄ castro ex partibus suis absoluto, nunciatum est D. Regi,
quod in eam syluam quæ Paneadensi adiacet ciuitati, hostes incautè pa
scua sequentes, greges immiserant & armenta, nō habentes secum illas mili
tum copias, quibus freti nostris irruētibus possent resistere. Arbitran̄ ergo
nostrī quod inimicos eos, sicut nunciātū fuerat, & præliarib. auxilijs destitu
tos, facile possent opprimere, illuc occulte cōtendunt: & ut latenter & ex im
prouiso intiadere, celare c̄z eorū aduentū hostib. possent, ac in eos irruere, de
nocte aggrediunt̄ iter, & de nocte accelerant. Mane igit̄ facto ad locū desti
natum perueniunt: ubi alij ad alia præliandi gratia properantibus loca, alijs
lente nimis, & de remoto subsequētibus, ea acies in qua Rex erat, impruden
ter nimis quibusdā septis lapideis se immergit, ubi ex hostibus latebant nō
nulli. auditō enim nostrorū aduentū, latēre disposuerant, ut declinato nostro
rum imperi, propriæ saluti eo modo possent cōculere. Videntes nostros su
per eos irruisse incautius, licet inuiti & de uita desperantes, facti sunt, ipsa ne
cessitate urgēte, fortiores: & subito exiliētes, uictores nostros inter angustias,
instant animosius: & quibus prius satis fuerat, latendo posse declinare aduet
sarium, intersectis equis, sagittis eminus missis, nostros comprimunt uiolen
ter. Vident itaq; D. Constabularius hostem ex insperato emersisse, eis cum
multo impetu se ingerit mediū: duinq; de more uiriliter dimicat, dominūc
Regem in arcto positum, ne in eum periculosius irruat, fideliter protegit, &
ab iniurijs uendicat crebris, & violentis iictibus lassatus, & letalibus conse
ctus uulneribus: tandem suis eum cripiētibus, uix in equo reuocatus est. Ce
ciderunt porrò in ea congressione uiri memorables, & pia recordatione di
gni: Iuuenis quidam elegantis formæ, & honestis pollens moribus, nobilis
& diues, Abraham de Nazareth, & Godescalcus de Turohe, qui etiam ha
nā sui reliquit existimationem, & alij pauci inferioris manus. His ita se haben
tibus, de casu tam periculo D. Rex suorum ereptus opera, ad castra unde
exierat, reuersus est: ubi suos qui ad uaria inordinate dispersi fuerant, recepit.
Dominus uero Hemfredus regni Constabularius, ingrauescentibus dolori
bus, ad castellum nouum quod ipse adhuc aedificabat, delatus est. Factum
est

est autem hoc, quarto Idus Aprilis. Decumbens ergo ibi per dies quasi decem, cum dolore uitam pertrahens, supremo iudicio memoriter & prudenter ordinato, uir per omnia commendabilis, decimo Calend. Maij, patriæ perpetuo lugendus, uiuendi fecit finē: & in ecclesia beatæ Dei genitricis & semper uirginis, apud nobile & famosum castrum eius Toronum uidelicet, debita magnificientia sepultus est. Quo defuncto, statim intra eundem mensem, Salaha dimis predictum castrum, quod de nouo fuerat constructum, sexto Calend. Iunij obseedit, crebrisq; insultibus & denso sagittarum nimbo fatigare coepit violenter inclusos: cum ecce unus de interioribus, cui nomen erat, ut dicitur, Raynerius de Maron, Iarum de ditionibus Admiraldi sagitta saucium, intermit pro cuius obitu, omnes ita consternati sunt, ut infecto negotio, soluta obsidione discederent.

Salahadinus regionem ingreditur Sydonensem. Rex conuocatis regni uiribus, hostibus occurrit.

Caput XXVIII.

SEquenti mense, cū iam predictus Sahaladinus, bis, uel iam eo amplius in pago Sydonensi uiolenter esset ingressus, & liberè satis, nemine cohibete, prædam, incendia, hominū quoq; stragē exercuisset, adiecit iterato, introire locatiscq; castris inter urbē Paneadensem, & fluvium Dan, excusores premi serat frequenter, qui prædas agerent, incendiacq; procurarent. Ipse autem quasi pro subsidio castra non deserens, eorū redditum & aggressionū euentum expectabat. Nunciatum est interea D. Regi, quod ita per fines nostros Sahaladinus desæuiret, qui assumpto sibi Dominice crucis ligno, cōuocatisq; suis, quoscunq; colligere undecūq; potuit, ad urbē properat Tyberiadensem: inde per oppidum Sepher, per urbem antiquissimam Naasson, ad predictum Toronū cum suis peruenit. Vbi frequentibus nuncijs intercurrentibus, pro certo cōperit Sahaladinum cum exercitu suo, adhuc in eodem perseuerare locos suos, aut læuioris armaturæ milites, qui præmissi fuerāt, agros Sydonenses hostiliter depopulari, cædes, incendia, prædas exercere. Habita itaq; deliberatione, placuit omnibus hostibus obuiā ire. Inde ergo iuxta conditū contra Paneadē exercitum dirigētes, perueniunt ad uicum qui dicitur Mesaphart unde quia in summis montibus situm erat, prospicere erat totam subiectā regionem usq; ad radices Libani, castraq; hostium dabat eminus intueri. Pabant quoq; nihilominus prospectibus singulorum inimicorum discursus et incendia. Descendētes igitur per montis declivium, cum festinatione, turmas peditū secū trahere nō poterant, fessi em̄ erant oppidō, uie longinquitate, nec poterāt equites passibus adæquare. Unde cū paucis peditibus, qui agiliores inuerti sunt, in planiciē quæ statim montibus subiecta est, deuenerunt in eum locum, qui uulgo Mergiū appellaſt. Per aliquot igit̄ horas, ut plenius deliberaret quid factō opus esset, ibi substiterunt. Interea Sahaladinus de subito regis aduentu aliquantulū perterritus, timēs suis excusoribus, quos quasi à se & suis uidebat exclusos, timens item ne in castra irruerēt, impedimenta, sarcinas & omnem suppellecilem inter murum & antemurale uicinæ urbis cōportari præcepit, ut ad quēlibet bellī euentū expeditior inueniat. Succinctus ergo & dubius plurimū, rei exitum prestolabat. Verūm excusores qui predictum ierāt, auditō nostrorū aduentu, perterriti, postpositis alijs optimum ducunt,

ducunt, si suorum agminibus se possint aggregare. Transmisso ergo flumine, quod per medium diuidit Sydoniensium agros & predictam planicie, in qua diximus nostros esse, occurunt nostris: ubi initio minus praetextus, nostri statim propitio Domino sunt superiores, multis interfectis & ad terram deiecit, pluribus in fugam uersis, hostes ad castra suorum se conserre nituntur.

Committitur pugna: nostri uincuntur, capiuntur ex eis quamplures.

Caput XXIX.

DVm hæc ita se haberent, Otto magister Militiae templi, & cum eo Comes Tripolitanus, deinde alij sequentes, collē sibi quendā obūum ascenderūt, flumen habentes ad lēuā, à dextris uero erat eis planicies maxima, & castra hostiū. Audiens ergo Saladinus suos grauari, expositos periculis, neciç̄ datos, parat eis subsidiū ministrare. in quo proposito dū fixus maneret, ecce suos qui euaserant uidet: Quibus occurrent, cognito rei statu, annos uerbis addit, in aciem reuocat, nostrisq; in sequentibus et nimī securis, subito se immergit. At uero pedites nostri, de spolijs eorū qui interfici fuerant, ditati, putantes nihil superesse ad consummatā uictoriā, secus ripā fluminis castrametati, quieti considerant: equites uero hostes super se, quos devictos putabant, reparatis uiribus uidentes irruere, non habentes ferias uel ocium, ut iuxta militare disciplinā acies instrueretur, ac ordinarent agmina, ordine confuso decertantes resistunt ad tempus, & hostiū persequenter sustinent impetus. Tandem uiribus impares, nec se cum dispersi essent, mutuo iuvantes, in fugā uersi succumbunt turpiter. Cumq; satis cōmodè hostes in sequentes per alia loca possent declinare, & in tutum se locare, peccatis nostris exigētibus, deteriorē deliberationis partē secuti in angustias scabris rupibus obsitas, & penitus exitū negantibus se immergūt: ubi nec ad anteriora procedere, nec nisi cū mortis periculo per hostiū manus redire permittebat: qui fluuiū transierunt uitae & saluti cōsulentes, ex maxima parte, in municipium proximū cui nomen Belfrot, se cōtulerunt: alij flumen transeuntes & ulteriore rem ripā secuti, uersus Sydonem eunt, cōfusi, praelijæstum declinauerunt. Quibus cum D. Raynaldus Sydoniensis, cum suis qui ad exercitum festinabat, occurseret, intellecto quod acciderat infortunio, eis etiā monentibus Sydonem reuersus est: quod factum in illa die, multiplex damnū dicit intulisse. Verisimile est enim, quod si in castrum suum cōtinuato itinere se recepisset, cooperantibus oppidanis, & rusticis locorū peritis, multos eripuissest hostibus, qui nocte illa in cauernis, in rupibus latentes, sequenti mane discurrentibus et cuncta perlustratibus inimicis, inuenti, capti, uinculis mancipati sunt. Dñs aut Rex, quorundam fidelium suorum fretus auxilio eusit incolmis. Comes quoq; Tripolitanus cum paucis Tyrum peruenit, Capti sunt ibi de nostris, Otto de sancto Amando Militiae templi magister, homo nequā, superbus & arrogās, sp̄ritū furoris habens in naribus, nec Deū timens, nec ad homines habens reverentiā. Hic iuxta multorū assertiōnem, damni prædicti & perennis probri occasionem dicit dedisse. qui eodē anno, quo captus est, in uinculis & squalore carceris, nulli lugēdus, dicit obiisse. Balduinus quoq; de Ramis, nobilis uir & potēs: Hugo quoq; de Tyberiade, D. Comitis Tripolitani priuignus, adolescens bonę indolis, & acceptus plurimū: & alij muliti, quorum nomina non nouimus, nec numerum, capti sunt.

Saladin

Salahadinus castrum quod de nouo edificatum fuerat, obsidet, obsesum occupat, diruit occupatum:

Henricus Comes Trecensis, Petrus domini Regis Francorum Ludouici frater, in Syria
riam ueniunt. Caput XXX.

Rebus igitur nostris sic se habentibus, & in imo collocatis, ecce D. Henricus Comes Trecensis, vir magnificus, senioris Theobaldi Comitis filius (quem nos à Synodo redeuntes, apud Brundusium ciuitatem Apuliæ dimiseramus) apud Acconensem ciuitatem, cum multo nobilium comitatu applicuit. Venerant, ut premissimus, nobiles multi in eodem transitu, dominus uicelicit Petrus de Corteniaci, D. Ludouici Francorum regis frater: dominus quoque Philippus, D. Comitis Roberti, eiusdem D. Regis fratris filius, Beluensis electus: quorum aduentu, nostri, anterioribus casibus plurimum consternati, aliquatenus tamen in spem erecti, sperantes quod tot tantorumque nobilitatum patrocinio propulsare præteritas, futurasque ulcisci possent iniurias: uerum aduersa nobis diuinitate, nec priores depulerunt, sed etiam in maiores defunderunt molestias. Nā hostis noster immanissimus Salahadinus, dextris eventibus & prospera fortuna, in tantam est elatus superbiam, ut subito antequam nostris ad modicum respirare liceret, castrum nostrum, quod nuper anno proxime præterito fuerat consummatum, obsideret. Traditum sane fuerat saepè dictum castrum fratribus Militiae templi, qui omnem illam regionem de concessione Regum sibi uendicabant, statim postquam fuerat consummatum, eo runcque diligentia cōmissum. Quod ubi D. Regi fuit nunciatum, conuocans regni robur omne, & militiam uniuersam, accito quoque D. Henrico Comite, & alijs nobilibus uiris, qui aduenerant, apud Tyberiadem properat: ubi collectis uniuersis regni principibus, opem ferre obsessi, hostes ab obsidione amouere contendit, dumque expectat, & in diem apparatus differtur, nunciatur castrum prædictum, sicut uerè erat, ab hostibus uiolenter captum, funditusque usque ad solum dirutum, occisis omnibus aut captiuatis, qui in eo ad tuitionem relicti erant: sicque accessit damnis prioribus, maior confusio. ut uerè dici possit, Recessit ab eis dominus Deus eorum, uerè iudicia Dei abyssus multa, uerè terribilis est Deus in consilijs super filios hominum. Nam qui tantum fidelibus suis, anno proxime præterito contulerat sui munera immensitate, tanta eosdem nunc indui reuerentia passus est, & cōfusionē. At quis nouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Quis es dñe Deus? quia hic præfens multitudo, & nobilium numerus: subtraxisti gratiam, ne sibi ascribant, quod meritis non datur, sed gratia. Aut quia de collatis gratis prioribus beneficijs, non satis uberes tibi benefactori suo, gratiarum persoluerat actiones: aut quia flagellas Domine filium quem recipis. Imple facies nostras ignorancia, ut quæramus nomen tuum sanctum, quod est benedictum in secula. Scimus Domine, & confitemur, quia tu non mutaris. Tu enim dixisti: Ego Deus, & non mutor. quicquid tamē id est, scimus quia iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Per idem tempus renouatum est uerbum, quod anno proxime præterito de duce Burgundiæ motū fuerat, cum domino Henrico Comite, sperabatur in proxime futuro transitu: sed sicut postea euidenter patuit, causis occultis adhuc ueniere recusauit.

LIBER

B E L L I S A C R I
LIBER VICESIMVS SECUNDVS

Rex sororem suam, quæ Marchionis uxor fuerat, cuidam adolescenti Guidoni uidelicet de Lizimaco uxorem tradit: cum Salahadino paribus conditionibus præter solitum treu-
ga firmatur. Caput I.

Oodem quoque tempore dominus Boamudus Antiocheno-
rum princeps, & D. Raymundus cum militia in regnum in-
gredientes, dominum Regem terruerunt, timente, ne res no-
uas moliri attentarent: uidelicet ne rege, regno priuato, sibi re-
gnum uellent uendicare. Premebatur solito acrius Rex ægrí-
tudine sua, & singulis diebus lepræ signum magis & magis euidentis promi-
nebat. Soror autē domini Regis, quæ Marchionis uxor fuerat, adhuc in sua
uiduitate perseverabat, Ducem, ut præmisimus, expectans. Cognoscens er-
go Rex illorum nobilium, & licet uterque esset eius consanguineus, suspe-
ctum habens aduentum, sorori maturat nuptias: & quamuis nobiliores &
prudentiores, & dñiores etiam in regno, tum de aduenis tum de indigenis
potuissent reperiri, penes quos multo commodius, quantum ad regni utili-
tatem, illa posset locari: non satis attendens, quod malè cuncta administrat
impetus, tamen cauissimis quibusdam interuenientibus, cuidam adolescentulo
satis nobili, Guidoni uidelicet de Lizimaco, filio Hugonis Bruni, de episco-
patu Pictaviensi, ex insperato traditur, intra Paschalia, præter morem, solen-
nia. Prædicti uero nobiles uiri, uidentes quodd eorum aduentus, domino Re-
gi suspectus habebatur, orationibus deuotè cōpletis, domum reuersi sunt.
Medio autem tempore, dum ambo apud Tyberiadem, per aliquot dies mo-
ram facerent, ignarus de eorum presentia, in ipsam urbem impetum fecit Sa-
lahadinus: nihil tamen damni ciuibus irrogans, uerum in fines Paneadenses
se recepit: dumque ibi moram cum suis exercitibus haberet, exspectans, ut po-
stea patuit, naualem exercitum, quem tota hyeme precedente, quinquaginta
glearum parari fecerat, dominus Rex, suspectam eius habens moram, nun-
cios mittit, qui de treuga haberent cum eo tractatum. quod uerbum ille, ut
dicit, gratanter admisit, non quia de uiribus suis diffideret, aut nostros quos
toties eo anno confederat, aliquatenus haberet formidini: sed quia ariditate
nimia & propter pluuiarum inopiam, omne alimētorum genus, tam equis,
quam hominibus, in regione Damascena, per continuū defecerat quinque-
niū. Facte sunt igitur, tam per mare quam per terras, tam aduenis quam indi-
genis, & hinc inde iuramentis interpositis roboratæ, humilibus satis quantū
ad nos conditionibus induciæ. quodque nunquā dicit contigisse, paribus legi-
bus foedus initum est, nihil precipuum nostris sibi in ea pactione referuātibus.

Salahadinus partes Tripolitanas hostiliter inuadit, & segetes & terre bona
depopulatur. Caput II.

Eodem anno, æstate quæ proximè secuta est, idē Salahadinus, locata Da-
mascena & Bostrensi in tuto prouincia, equitum copias omnes, uersus
partes dirigit Tripolitanas, ibi locatis castris dirigit per uniuersam regio-
nem militares copias. ipse autem cum suis in urbem Achis se cōtulerat, ope-
riens si eis daret opportunitas cū hostibus absque graui periculo cōmittendi.
Porro

Porrò fratres Militiae templi, cum essent in eadē regione, in suis municipiis clausi tenebantur, expectantes omni penè hora uallari obsidione, nec se congressibus temerè cōmittere audebant. Identidem & fratres Hospitalis, timentes in castrum suum, cui nomen erat * se contulerant, arbitrantes satis esse, si in tanto tumultu præfatum oppidum ab iniuriis hostium possent uen dicare. Erant ergo media hostium agmina inter prædictorum Fratrum & domini Comitis expeditiones, ita ut mutuum sibi non possent ministrare auxilium, nec etiam dirigere internuncios, qui de singulorum statu uale rent instruere. At uero Salahadinus per campestrīa, & maximè per loca culta passim obambulans, & nemine se opponēt, liberè cuncta perlustrans, fruges partim in area congestas, partim per agros manipulatim collectos, partim adhuc solo harentes, suppositis ignibus incendit, prædas abigit, depopulatur uniuersa.

Classis Aegyptiorum ad insulam Aradum accedit. Comes Tripolitanus cum Sal. hadino

sædus init. Caput III.

DVm hæc in partibus illis geruntur, ecce circa Cal. Iunias, naualis exercitus eius in partibus subito apparuit Berythensibus: cuius exercitus primicerij postquam pro certo cōstitit, quod Salahadinus cum domino Rege foedus inierat, reuerētiam habentes ad leges pacis quas indixerat, timuerunt Berythēsium finibus & infra totius regni terminos, iura foederis uiolare. Audientes quoq; quod eorum dominus in partibus Tripolitanis cum suis expeditionibus moram faceret, & insulam Aradum (quæ urbi Antaradensi opposita est) uix tribus miliarib. ab ea distans, galeis in portu cōmodè locatis, occupant. Hanc insulam dicitur primus habitasse, & in ea urbem munitissimam sui nominis ædificasse Aradius Chanaan filius, nepos Noë, unde Arados dicta est. Huic ab Oriente uicina est ciuitas olim ualde nobilis, quæ ex eo, quod prædictæ ciuitati è regione opposita est (ut superius diximus) Antarados, hodie uero corrupta nuncupatione Tortosa dicitur: ubi apostolus Petrus Phœnicen circumiens, in honorem Dei genitricis dicitur Basilicam fundasse modicam, quæ multo populorum usq; hodie frequentatur accessu: & ubi diuinitus per eiusdem semper uirginis intercessionē multa dicitur indigenibus fidelibus præstari beneficia. Hæ urbes ambæ Tyrensi metropoli Suffraganeæ, cum alia illis contermina, quæ Maradeæ dicit, prouincię Phœnicis tantum portio intelliguntur. Applicati ad prædictam insulam, regionē uniuersam terrore concutunt, ibiç mandatum domini sui operientes, supra portū Antaradensem damna intendere maiora ciuibus, sed incassum inferre molientes. Interea Salahadinus regionē pro suo arbitrio depopulatus, classi mandat ut redeat: ipse quoque reuocatis agminibus, in suos fines se recepit.

Paucis tamen postmodum euolutis diebus, inito foedere cum domino Comite, interius in regionem se contulit Damascenorum.

Z. Tyrensis

Tyrensis Archiepiscopus ad Constantinopolim regreditur. Rex Francorū uita deceſſit. Caput II. II.

Per idem tempus cum per menses septem continuos, cum illustris memo-
riæ domino Manuele Constantinopoleos Imperatore magnifico, morā
nobis & ecclesiæ nostræ perutilem fecissemus, quarta post pascha feria, licen-
tiam redeundi ad propria, per multam obtinuimus instantiam. Qui cōmen-
datis nostrę deuotioni legatis suis, uiris nobilibus et magnificis, in galeis qua-
tuor, quas nobis more Imperiali liberaliter nimis cōcesserat, trans cursis Te-
nedo, Mytilene, Chio, Samo, Delo, Claro, Rhodo, Cypro insulis: à laeu a u-
tem relicis Phrygia, Asia minore, Lycia, Lycaonia, Pamphilia, Isauria, Cili-
cia prouincijs, fauces Orontis fluminis, & Seleucię portū, qui hodie dicitur
sancti Symeonis, quarto idus Maias attigimus, propitia Diuinitate, saluis
rebus, & corpore incolumes. Non uidetur tamen prætereundum, sed erit
præsentis historiæ articulus non modicus, quod dum in urbe regia mo-
ram (ut prædictimus) tum ingruentis hyemis necessitate, tum felicissimi do-
mini Imperatoris mandato faceremus, contigit. Cum paterna prouisione,
& mente quodammodo præsaga, de maturo ex hac luce exitu cogitaret, ge-
minam sobolem suam, filium uidelicet et filiam, matrimonij legibus alterum
uxori, alteram uiro copulauit. Filio sanè adhuc impuberi, uix annorum tre-
decim, Alexio nomine, aut paterni nomen retinenti, illustris Francorum re-
gis domini Ludouici filiam, uix annorum octo, Agnetem nomine, solēniter
contulit, imperialibus insignijs utrique collatis, in palatio domini Constan-
tini senioris, in ea parte palatiū que dicitur Trullus: ubi & sancta & uniuersa-
lis Synodus sexta, temporibus Constantini, filij Constantini, filii Heraclii, di-
citur fuisse congregata. Filiam uero nuptui collocauit apud adolescentem no-
mine Remerū, Vuillhelmi senioris marchionis de Mōte ferrato filium, dñi
item Vuillhelmi fratrē, cui nos Regis nostri sororē cōtuleramus. Hunc qua-
si annorū decem & septem, per suos apocrifarios D. Imperator fecerat euoca-
ri, qui ante nostrum adiūtum in urbē regiam diebus circiter quindecim de-
scenderat: facta ē mora tam in urbe quam in expeditione cū D. Imperatore,
redeunte quoque D. Imperatore, circa Epiphaniarum dies in urbem uenit,
mense Februario in palatio nouo, quod Blachernas dicitur, coniuncta curia
sua, cum imperiali magnificentia, per manum Theodosij eiusdem urbis Pa-
triarchæ, eidem filiam suam nomine Mariam, uxorē dedit, & de nomine pa-
tris sui Ioannem appellatum, Cæsarem constituit. Hanc filiam, Hirene uxor
eius prior, Imperatrix pię memorię, quæ ei de regno Theutonico in uxorem
data fuerat, peperit. nam ex Maria, quam secundò duxit, solum Alexium, qui
hodie imperat, suscepit. Verū si ludos Circenses, quos ciues illius urbis Hip-
podromos nominant, & uariorum gloriam spectaculorum populo per illos
dies cum solennitate exhibitat, si imperialem circa uestes, & proprij corpo-
ris indumenta in lapidibus preciosis & margaritarum pondere & numero
excellētiam: si palatiū supellestilē auream, argenteam, numero & pondere insi-
nitam: si uelorum ad ornatum dependentium precium: si famulorum & cu-
rialium numerositatem scripto comprehendere tentemus, si apparatus, nupti-
arum magnificentia: si effusam in omnes, tam in suos quam exteros immen-
sæ liberalitatis munificentiam, per singula uelimus prosequi, immensitate ma-
teriæ

teriae sermo succumberet, etiam si specialis ad hoc deputaretur tractatus. Sed nunc ad historiam redeamus. Completis ergo apud Antiochiam, iniunctis nobis ab Imperiali excellentia, cum D. Principe, cum D. Patriarcha mandatis, D. Rege apud Berythum inuento, eoq; terrestri itinere Tyrum properante, nos propria Diuinitate, continua nauigatione pridie nonas Iulij, post annum & menses decem, ex quo ad Synodum profecti eramus, ad Tyrensem reuersi sumus ecclesiā. Anno septimo, regni D. Balduini quarti, decimoterio Cal. Octobris p̄fissimus & Christianissimus Francorū Rex, uir uirtutū & immortalis memoriae D. Ludouicus, onere carnis deposito, cœlis intulit animā, cum electis principibus præmia possessurus æterna: filio uno superstite & herede, Philippo nomine, ex Ala Regina, filia Theobaldi senioris, sutoro D. Henrici Comitis Trecensium, Theobaldi Comitis Carnotensium, Stephani Comitis Sanisorensium, D. Vilhelmi Remensis Archiepiscopi. Mortuus est anno regni eius quinquagesimo, uitæ uero sexagesimo. Sequenti mense, pridie nonas Octobris, anno Pontificatus sui uicelimo secundo, D. Amalricus bonæ memoriae Hierosolymorum Patriarcha, uir simplex nimium, & penè inutilis, uiā uniuersæ carnis ingressus est. In cuius loco, D. Heraclius Cæsariensis Archiepiscopus, intra dies decem substitutus est.

Rex sororem suam iuniorem, Hemredo tertio uxorem tradit. Constantinopolitanus Imperator, uita defugitur. Caput V.

Eodem mense, dominus Rex sororem suam, uix annorum octo, cuidam adolescenti Hemredo nomine, despōdet. Hic tertius Hemfredus, iunioris Hemredi filius fuit, ex Stephania Philippi Neapolitani filia. Qui secundus Hemfredus, senioris Hemredi de Torono Regis constabularij, cuius supra sèpius fecimus mentionem, fuit filius. Cuius avus maternus, uicus hodie Crach dicitur: & Syrię Sobal, qui locus hodie montis Regalis appellatur, quarum utrāq; est trans Iordanem. Hic postea conuersus, factus est Magister Militiæ templi, tractatè ergo & plurimum elaboratè principe Raynaldo, matris ciudem pueri iam puberis, tertio marito, celebrata sunt Hierosolymis prædicti adolescentis, & sororis domini Regis sponsalia. Communi cavit præterea patrimonium suum, quod in finibus Tyri per mortem aui paterni hæreditario iure ad se fuerat deuolutum, Toronum uidelicet, & Castrum nouum, & Paneadem, cum pertinentijs suis, cum domino Rege certis conditionibus: quarum tenor in Archiujs regiis, nobis dictantibus per officium nostrum, continetur introductus. Eodem die, tertia eiusdem mensis die, uir eminentissimus & immortalis memoriae, omnium principum terræ munificentissimus, dominus Manuel Constantinopolitanus Imperator, sarcina carnis deposita, animam cœlo reddidit: cuius memoria in benedictione, cuius eleemosynas & beneficia largissima enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Defunctus autem dicitur anno Imperii sui quadragesimo, uitæ uero (quantum adhuc nosse datur) quadragesimo primo.

Princeps Antiochenus occasione pellicis, quam uxori uiuenti superduxerat, anathemati subiicitur.
In Alexium Imperatorem conspiratur. Caput VI.

PEr idem quoq; tempus dominus Boamundus Antiochiæ princeps, relata domina Theodora uxore sua, domini Imperatoris nepte, quandam Sibyllam, maleficis utente, ut dicit, ecclesiastica seruitute contempta, in uxorem ducere præsumplit. Per idem tempus, cum dominus Ioscelinus Regis auunculus & Senescallus, à domino Rege missus pro quibusdā regni negotijs, in urbe Constantinopolitana, & D. Balduinus de Ramis pro redemptione sua, à D. Imperatore auxilium postulaturus, similiter in eadem ciuitate morā faceret, mortuo iam domino Manuele, piæ recordationis Imperatore, Cal. Martii detecti sunt quidā nobiles magni & illustres uiri, res nouas molientes, cōtra dominum Alexium Imperatorem, filiū domini Manuclis, conspirasse: quos comprehensos, tanquam maiestatis reos, vinculis mancipari, tradi carceribus, licet eius quidam ex eis essent consanguinei, præcepit Imperator, matris adhuc tutelæ, patris arbitrio suppositus. Inter quos erant, quasi totius factionis opifices, Manuel senioris Andronici (unde superius fecimus mentionem) filius: Alexius quoque Protostrator, Theodoræ Calusinæ nepos, domini Imperatoris filius. Insuper Logotheres, qui Canacliui utebatur officio: & alij quidam magnates eximij circiter duodecim. Sed & eiusdem domini Imperatoris soror, domina Maria, factionis eiusdem conscientia, cum marito Marchionis filio (cuius superius etiam fecimus mentionē) ad ecclesiam sanctæ Sophię nocte confugiens, impendulo sortis dubiæ, septis ecclesiæ consruabatur: ubi cum marito contra Imperatorem fratrem, eadem ecclesia armis & militibus communita, cum fautoribus & eiusdem propositi complicibus, tentabat aliquid moliri, fauente sibi eiusdem ciuitatis Patriarcha. Sed tandem conualescentibus Imperatoris partibus, Latinorum maximè fretus auxilio, illa cōfractis uiribus, de uita desperans, suppplex per intercessores ueniam postulat, & fratri, indulta gratia, reconciliata est.

Hierosolymitanus Patriarcha Antiochiam dirigitur, ut rei periclitanti ienteferre remedium.

Dominus Alexander Papa uita decedit. Caput VII.

Eodem tempore, occasione pellicis, quam abiecta uxore legitima, Boamundus princeps Antiochenus subduxerat, turbatus est Orientalium Latinorum status, & maximè Antiochenorum partium principatus. Nam commonitus semel & secundo idem princeps, ut à tam manifesto adulterij commisso recederet, & uxorem ad se reuocaret legitimam: more peccatoris, qui cum in profundum uenerit uitiorum, contemnere solet, obturatis auribus, uocem noluit sapienter incantantiū exaudire, obstinate in peccato perseuerans, sentētiā excommunicationis in solatium meritō suscepit. Qui tamen non multum differens, sed delictum ingeminans, tam dominum Patriarcham, quam eiusdem regionis Episcopos, & alios ecclesiarum prælatos, hostiliter persequi cœpit, manus in eos inīciens uiolentas, & uenerabilium locorum tam ecclesiarum quam monasteriorum septa uiolans, res sacras diripiens, & eius nefario spiritu, & atro temerario perturbans possessiones, ipsum etiam dominum Patriarcham cum clero, qui ad eum confugerat, in quodam

quodam ecclesiæ municipio firmo, armis quoque & militia simul & uictua-
libus sufficienter communito, dicitur obsidere, & frequentibus more hostili
eos impugnare congressionibus. Vnde quidam de magnatibus regionis il-
lius, eius non ferentes insaniam, cognoscentes se plus debere Deo quam ho-
minibus, ab eo corpore & mente recesserunt, eius maleficia detestantes: inter
quos uir nobilis & potens Raynaldus cognomēto Mansuetus, in pr̄sidium
suum inexpugnabile & munitissimū (adiunctis sibi quibus cordi erat causa
honestior, et timor Dei ante oculos) se recepit, in eo pr̄bēs pr̄sulibus à pro-
prijs electis sedibus, et alijs indifferenter ob eam causam profugis, refugium.
Ob quod factū tota regio in tantū descendit tamq; periculoso discrimen,
ut uiris prudentibus, & sensus habentibus exercitatos, procul omni dubio
uideat, ut nisi nobis mature diuina subuenerit clementia, hostibus ad nostrā
ruinā, & Christiani nominis perennē iniuriam patere debeat introitus, & in
corū potestate uniuersa redire prouincia: de quorū manibus opitulante Do-
mino, fidelīū principū sollicitudine, & Christianæ plebis multis laboribus et
sumptibus est crepta. Vnus em̄ ueritatis sermo, & omni acceptione dignus:
Quia omne regnum in seipso diuīsum desolabitur, & domus supra domum
cadet. Dominus aut̄ Hierosolymorū rex unā cum D. Patriarcha, & alijs eccl̄
iarum pr̄elatis, simul & laicis principib; debitā gerentes sollicitudinē, con-
uenientes apud se, & quid in tam periculoſo rerū statu agendū sit, summa di-
gentia laborantes, licet pr̄dicti imprudentis & dissoluti principis merita li-
centur exigere, uim inferre dubitant, ne forte hostiū uiribus, & rogatis au-
xilijs, uolēs resistere, Turcis exponat regionē, unde eos postmodū, etiam uo-
lens & enitens plurimū, nō possit amouere. Item apud hominū insanū, & ad
mala pr̄cipitē, maleficis pr̄occupatū, & precibus & salutaribus monitis
locum nō esse intelligētes (nam hoc esset surdo asino narrare fabulā, et uerba
uentis dare) mittere uiros prudētes & exhortationis habentes gratiā nō pr̄
sumunt, sustinent ergo malum hoc, ne deterius incurvant: ab eo expectantes
subsidiū, qui solet cōuertere in profundo maris positos, et dare niuem sicut
lanam, mittens cristallū sicut bucellam panis: ut illa diuina uisitatione cōmo-
nitus, & ad cor rediens, ad frugem uitæ melioris se erigat, & optimi modera-
toris uirtute induat ex alto. Tandem uidētes nostri malū illud ingrauescere;
& nullum in proximo sperātes remedium (iam enim nō solum persona prin-
cipis anathematis uinculo tenebatur astricta, uerū uniuersa regio, propter
rapinas, incendia, quæ in bonis uenerabiliū siebant locorum, interdicto erat
supposita, ita ut pr̄ter baptismā parvulorum, nullum de sacramentis eccl̄
esiasticis populo ministraretur) cōperūt nostri timere amplius, uidentes rem
in eum casum descendisse, in quo nō sine uniuersorū periculo diu stare pos-
set. Qui ordinat itaque de cōmuni consilio, ut dominus patriarcha, dominus
quoq; Raynaldus de Castellione, qui aliquando princeps Antiochenus fue-
rat, huius domini Boamundi iunioris nutricius: magister quoque Militiae
templi frater Arnaldus de Troge, Magister quoq; domus Hospitalis, fra-
ter Rogerus de Moris, ad partes illas properent, tentantes, si, pr̄euia Dei gra-
tia, aut ad tempus, aut in perpetuum, tantis malis aliquod possit inueniri &
aptari remedū. Timebamus enim, ne forte à domino Papa & transmarinis

principibus, nobis ad negligentiam, uel potius ad malitiam imputaretur, si uicinis nostris tam misera sorte laboratis, nullum daremus compassionis signum, nullum studeremus adhibere remedium. Dominus igitur Patriarcha assumptis ex ecclesiarum prælatis domino Monacho Cælariensi electo, domino Abate Betthleemito episcopo, domino Raynaldo Abate monitis Syon, domino Petro ecclesiæ Dominici sepulchri Priore, prudentibus uiris & discretis subsequētibus, cum alijs eiusdem itineris consortibus, ad partes illas descendit, assumptoq; sibi Comite Tripolitano, eidem principi familiari admodum & accepto, ut eorum uerbum facilius effectui posset mancipari, apud Laodiceam conueniunt: tandemq; tam dominum Principem, quam dominum Patriarchā seorsim conuenientes, diem utriscq; constituunt apud Antiochiam, non prætentato hinc inde uerbo, pacem constituunt temporalem: ita uidelicet, ut refusis tam domino Patriarchæ quam episcopis, & locis uenerabilibus quæcunq; amiserant, cesset interdictum, & populis ecclesiasticorum sacramentorum restituantur munera. Ipse autem in propria persona, ab episcopis latam patienter ferat lentitiam: aut si penitus querat absolui, pellicem abiijciat, uxore legitima reuocata. His peractis, putantes se regionis incendium aliquantulū mitigasse, ad propria reuersi sunt. Princeps uero nihilominus in eisdem fôrdibus obstinatus, irreuocabiliter perseuerat. Adiecit præterea, & quod regioni periculosius est, eo solo quod eius factum eis dicebatur displicere, fidelium suorum optimos, inclytos, & nobiles viros extra ciuitatem, et omnem terram suam expellere: uidelicet Constabularium suum, Camerariū quoq;, & Guischarandum de insula, Bértrandum quoq; filium Comitis Gisleberti, & Garium Gamart: qui ad dominum Rupinum Armeniorum principem magnificum necessariò declinantes, honestissime ab eo sunt suscepiti, ut singulis statim daret munera ingentia, & uictum singulis sufficientem assignaret. Eodem anno, mense Augusto, uicesima septima die mensis, pontificatus eius uicesimo tertio, dominus Alexāder Papa uiam uniuersæ carnis ingressus est, & in ecclesia Lateranensi sepultus: cui substitutus est dominus Lucius Papa tertius, qui & Hugbaldus, Hostiensis episcopus, natione Tuscus, Patria Lucensis, vir grandevus admodum, & modice literatus. Eodem quoq; tempore, uenerabilis in Christo frater noster, pizæ in domino recordationis, dominus Raymundus ecclesiæ Berythensitum episcopus, Idibus Septembris ex hac luce subtractus est, lucis perpetuæ, prævia Domini misericordia, præmijs pereniter potitus. Cui postmodum in eadem ecclesia substitutus est honestus & literatus magister Otto, ecclesiæ nostræ archidiaconus, cui nos in ieiunij Decembribus & sacerdotij gradum, & pontificalem, auctore Domino, contulimus dignitatem.

Noradini filius moritur, domino Mussule consanguineo suo hereditate
relicta. Caput VIII.

PEr idem tempus mortuus est Melechsal, Noradini filius, adolescens adhuc, cui de omni hereditate paterna, sola manserat Alapia, cum paucis admodum municipijs. Hic moriens, testamēto nouissimo dicitur Alapiam & omnem suam hereditatem, ex asse, in quendam patrui sui filium Hezardin nomine, filium Thehebet, Mussulæ dominum contulisse. Quo defuncto, prin-

to, principes eius nuncios ad prædictum dominum Mussulæ, illustrem & magnificum Turcorum satrapam, dirigunt, monentes, ut nō differat cum omni celeritate ad eos uenire. qui suscepta legatione festinus adueniens, aut bona & sibi iure hæreditario debita suscepit, timens ne Salahadinus, qui prædictum patruellem suum, ex parte plurima exhaledauerat, ab Aegypto rediens, hanc etiam urbē inuitis ciuibus uiolenter occuparet: presertim cum quidam de maioribus, occultum ei præstarent fauorem. Salahadinus uero composita usq; ad completum biennium nobiscum pace temporali, in Aegyptum descenderat, ut sua ibidem studiosius procuraret negotia. Anxius enim plurimum sollicitabat, eo quod audierat classem Regis Siculi, cum ingenti apparatu et infinitis copijs in mare descendisse, et ad partes Aegyptiacas properandi habere propositum. superfluā autem super eo articulo conceperat formidinem. nam prædicta classis in Orientem iter arripuit, ad Baleares insulas Hispaniæ conterminas citeriori: quarum altera uulgari appellatione Maiorica, altera Minorica dicit, contendens: ubi infesta nauigatione, & sinistris acta flatibus, tota penè deperit, circa Sacuam Albenguenam: & uiginti hominum millia ad urbes maritimas, freto intumescente, litoribus allisa. Interea dum regnum pace, ut prædiximus, gauderet temporali, nationem quædam Syriorum, in Phoenice prouincia circa iuga Libani, iuxta urbem Bibliensem habitas, plurimam circa sui statum passa est mutationem. Nam cum per annos penè quingentos cuiusdam Maronis heresiarchæ errorem fuissent secuti, ita ut ab eo dicerentur Maronitæ, & ab ecclesia fidelium sequestrati, seorsum sacramenta conficerent sua, diuina inspiratione ad cor recte deuantes, languore deposito, ad Patriarchā Antiochenum Haimericum, qui tertius Latinorum nunc eidem præstecclias, accesserunt: & abiurato errore, quo diu periculosæ nimis detenti fuerant, ad unitatem ecclesias Catholice reuersi sunt, fidem Orthodoxam suscipientes, parati Romanæ ecclesias traditiones, cum omni ueneratione amplecti et obseruare. Erat autem huius populi turba non modica, sed quadraginta milliū dicebatur excedere quantitatem, qui per Bibliensem Botriensem & Tripolitanum episcopatus, iuga Libani & montis deuexa, ut prædiximus, inhabitabant: erantq; uiri fortes, & in armis strenui, nostris, in maioribus negotijs, que cum hostibus habebant frequentissima, ualde utiles. Vnde & de eorum conuersione ad fidei sinceritatem maxima nostris accessit lætitia. Maronis autem error, & sequitum eius, est & fuit, sicut ex sexta Synodo legitur, que contra eos lata esse dominoscitur, & in qua damnationis sententiam pertulerunt: quod in domino nostro Iesu Christo una tantam sit, & fuerit ab initio, & uoluntas & operatio. Cui articulo ab Orthodoxorum ecclesia reprobato, multa alia pernicioſa nimis, postquam à coetu fidelium segregati sunt, adiecerunt. super quibus omnibus ducti pœnitudine, ut prædiximus, ad ecclesiam redierunt Catholice, unâ cum Patriarcha suo & episcopis nonnullis, qui eos sicut prius in impietate præcesserant, ita ad ueritatem redeuntibus, pium ducatum præstiterunt.

Inter regem & Tripolitanum Comitem simultas oritur periculosa, & usq; ad odium manifestum procedit. Caput IX.

Porrò dum regnū ita, ut prædiximus, pace ad tempus inter dominū Regem & Salahiadinum inita, quadam tranquillitate frueretur, non defuerunt filii Belial & impietatis alumni, qui spiritum habentes inquietū, turbas in regno mōquerent, & mala intestina molirentur. Cum enim Comes Tripolitanus, quasi per continuum biennium circa partes Tripolitanas multiplicitate negotiorum impeditus, moram agens, in regnum non potuisset atcedere, accidit, quod inuitante sollicitudine, quam pro urbe gerebat Tyberiadensi, quæ uxoris erat hæreditas, in regnum ire disposuit: cumq; omneā ad iter prosequendum fecisset apparatus, & iam usq; Biblium peruenisset, prædicti uiri nequam, regem nimis simplicem, maligna suggestione conuerterunt, persuadentes, prædictum Comitem sinistra intentione uelle regnum introire, ut de eius supplantatione tractaret occulte: unde factum est, quod eorum uerbis seductorij, Rex aurem nimis credulam præbens, missa legatione, regni aditum ei incōlulte nimis interdixit. Quo facto, Comes, cui præter meritum tanta irrogata erat iniuria, confusus, & iusta succensus indignatione, desistens à proposito, licet inuitus, sumptibus innumeris factis, inutiliter Tripolim reuersus est. Erat autem prædictorum ea intentio seductorium, ut absente Comite, qui uir industrius erat, & ad omnia circumspctus, ipsi negotia Regia pro libero tractarent arbitrio, & regis infirmitatem ad suum traherent compendium. Inter quos Regis mater, mulier planè Deo odibilis, & in extorquendo importuna: & eiusdem frater, Regius Senescallus, cum paucis eorum sequacibus, uiris imp̄js, Regē ad hoc proteruius impellebāt. Quod factum postquam regni principibus innotuit, eorum qui sensus magis habebant exercitatos, maximē corda molestauit. timebant enim, ne tantum principis patrocinio regnum destitutum, in præceps rueret, & iuxta Dominī uerbum, in seipsum diuīsum desolaret: maximeq; cum Rex inualecēte singulis diebus ægritudine, reddebat impotentior, & ad procuranda regni negotia minus minusq; fieret idoneus: immo uix in seipso potens subsistere, totus dissolueret. Videntes ergo regni maiores periculū, quod ex prædicto facto certum erat imminere, ad reuocandū Comitem, & eius mitigandam indignationem, omnimodam impendunt operam. & tandem post multos circuitus & diuersa consilia, Rege inuito, sed tamen permittente, prædictū illastrēm uirum, iniurias sibi illatas prudenter dissimulantem, in regnum introduxerunt, pace inter eum & D. Regem plenius restituta.

Constantinopoli tumultus oritur, & prævalente uiro nequam Andronico, Latinorum populus exiurbatur. Caput X.

DVm hæc ita in nostro sic geruntur Oriente, apud Constantinopolim grandis circa Imperium facta est permutatio, & casus accidit uniuersæ Latinitati lugubris, & irrogans cum enormi damno contumeliam. Dolor enim, quem pridem perfida & fallax Græcia cōceperat, edidit & peperit iniuritatem. Defuncto enim domino Manule, inlytæ recordationis Imperatore, successit ei, tum ex testamento patris, tum ex iure hæreditario, impubes filius, Alexius nomine, uix annorum tredecim. Quo sub matris tutela constituto,

stituto, dum per Alexium Protosebasto domini Imperatoris senioris ne-
potem ex fratre, se priore natu, imperialia procurarentur negotia, uisum est
tam maioribus quam populo, ciuitatis illius, opportunitatem inuenisse, ut
quod aduersus nostros conceperant, possint effectui mancipari. Regnan-
te enim Deo amabili dicto Imperatore, merito fidei & strenuitatis suae, tan-
tam Latinus populus apud eum repererat gratiam, ut neglectis Graeculis
suis, tanquam uiris mollibus & effeminate, ipse tanquam uit magnanimus
& strenuitate incomparabilis, solis Latinis grandia committeret negotia,
de eorum fide merito presumens, & uiribus. Et quoniam apud eum optimè
habebantur, & erga eos profusa liberalitate abundabat, ex omni orbe, quasi
ad benefactorem præcipuum, tam nobiles quam ignobiles cōcurrebant cer-
tati. Quorum exigentibus obsequijs, magis & magis in nostrorum atten-
debat amorē, & eos amplius in statum promouebat meliore. Vnde Græ-
corum nobiles, & maximè eius cōsanguinei, & reliquis populus odium in-
satiabile aduersus nostros conceperant. Accedente etiam ad indignationis
cumulum, & incendiorum somitem & incentiu[m] ministrante sacramento
rum inter eos & nos differentia. Arrogates enim supra modum, & à Roma
na ecclesia per insolentiam separati, hæreticum omnem eum reputat, qui eo-
rum friuolas non sequitur traditiones: cum ipsi magis hæreticorum nomen
adaptent, cum contra Romanam ecclesiam, & Apostolorum Petri & Pauli
fidem, aduersus quā portę inferi non possunt præualere, nouas & pestilentes
opiniones gignunt, aut sequunt. Deniq[ue] ihs & huiusmodi à multo retro tem-
pore, simultatē hanc apud se cōceperant, opportunitatē quærentes, ut saltem
post Imperatoris obitū inuisum Latinorū populū, tam in urbe, quam in Im-
perijs finib[us] cōmorantem, delerent penitus, odium inexorabile sanantes.

Causa tumultus & defensionis assignantur.

Caput XI.

PRædicto igitur rebus humanis exempto, dum, ut prædiximus, Alexius
Protosebasto Imperiū procuraret, uisum est non satis cōmodam adhuc
ad complendā malitiā suam reperisse opportunitatē. nam et ipse Imperato-
ris exemplo nostrorū cōsilio utebat & auxilio, eosq[ue] quantū poterat, sibi red-
debat familiariores: imò tamen tam à nostris q[ue] omnibus, generaliter se peni-
tus exhibebat odiosum. Quod licet Greco[r]ū more mollis esset supra modū,
& carnis curā toto studio immundis perficere satageret desiderijs, auarus ta-
mē erat, & thesauris parcebatur Imperialibus, tanq[ue] si eos proprio cōportasset
fudore. Dicebat etiā cum imperatrice, uiuēte adhuc marito, sed in extremis la-
borāte, cum uitā sanctimonialem esset professa, stupri habere consuetudinē.
Arrogans præterea, & neminē præ se ducens hominē, alijs incōsultis princi-
pibus, cuncta pro suo disponebat arbitrio, ita ut de cæteris æquè nobilib. &
uiris magnificis, nihil uidetur curare. Vnde factū est, quod per studiū & ope-
rā principū palatij, qui ei plurimū ob ea que premisimus inuidebat, euocatus
est ex Ponto, cui præcerat Andronicus senior, D. Imperatoris prædefuncti
patruelis, ut ad cōplendam eorū malitiā cooperator accederet, et Alexiū Pro-
tosebasto depelleret ab administratione quam gestabat. Erat aut̄ prædictus
Andronicus, D. Imperatoris defuncti patruelis, uir perfidus et nequam, cō-
spirationū seminator, & erga Imperiū semper infidelis: unde ob multiplicia
eius

ei⁹ scelera, tempore D. Imperatoris uincula passus fuerat, & carceres, & ex gentibus meritis ignominiole tractatus, uagus & profugus super terram, orientem circuerat uniuersum, in ipsoq; suo exilio multa turpia commiserat, & animaduersione digna: nouissimè tamen uix tribus ante Imperatoris obitum mensibus, recōciliatus in gratiā redierat. Et ne more solito circa urbem turbas posset excitare, & cōspirationes moliri, ut regioni præcesset, missus est in Pontum sub honoris prætextu præsidialis. Hūc igitur Imperatoris, & ipsius etiam Protosebasto cōsanguinei, & h̄j maxime in quibus maiorem uide batur habere fiduciam, clandestinis euocauerūt legationibus, monentes, ut aduersus eum armaretur, qui eius filios & alios illustres quosdā ignominiole in uincula coniecerat. Porrò hic, ut prædiximus, illustres quosdam in conspi ratione deprehēsos, carceri mancipauerat. Vocatus ergo prædictus Andronicus, innumerā Barbarorū nationū secum trahēs copias, ad urbē accessit, et secus Hellepon̄tum ē cōspectu ciuitatis castrametatus, uniuersam occupauit Bithyniā. cōtra quē missi quidā potentes, ut eius resisterēt molimībus, proditorum more, ad eum se cōtulerunt: inter quos primi erant & præcipui Andronicus Angeli, princeps militiæ quæ contra eum directa fuerat, & Alexius Megalducas qui classi erat præfectus, uterq; Imperatoris cōsanguineus: nec solum h̄j qui ita manifeste ad eum transfugerunt, partem nostrā reddiderant debiliorē, uerū omnes alij tam illustres, q; ciuiū multitudo, iam nō occulte, sed in propatulo suū Andronico præstabāt fauorē, & eius in urbē deli derabāt aduentū, modis quibus poterāt, ut mature transfretaret procurātes.

Vrbem & palatia interfictis nobilibus Andronicus occupat, & uiolenta dominatione populum opprimit. Caput XII.

Factum est itaq; quod inualescente eorū conspiratione, captus est Proto sebasto, & priuatus oculis, & argumentis uirilibus decurtatus: unde nostri plurimū mente cōsternati, timentes ne ciuiū super eos i repētina fieret irruptione, præmoniti à quibusdā qui cōiurationis habebant conscientiā, qui ualidiores erāt, alij in galeis quadraginta quatuor, quas in portu repererāt, Græcorum effugerunt molimina: alij in nauibus, quarū in portu maxima erat copia, omnē domum imponētes, euaserunt discriminem. Qui aut̄ segniores erāt, in uel infirmi reperti sunt, & ad fugā minus idonei, h̄j in domib; suis relicti, impietatis quam alij effugerant rabie perpessi sunt. Nā parato clām nauigio se pedictus Andronicus, uniuersas quas secum trahebat in urbē introduxit copias: quæ uix ingressæ, unā cum ciuib; in eam urbis partē, quam nostri incolebant irruentes, residuum populi, qui alij abeuntibus aut noluerant, aut non poterant exire, desequientibus gladijs peremerūt: & licet pauci essent qui ad arma possent sufficere, restiterunt tamen diū, & cruentā de se hostibus relinquerunt uictoriā. Immemores igitur foederis, & obsequiorum quæ pluri ma Imperio nostri contulerant: perēptis h̄js qui resistere posse uidebant, ignē eorum domicilijs sub h̄ciunt, & uniuersam eorum regionem subitō conuertunt in fauillam. Mulieribus & paruulis, senibus & ualetudinarīs incendio consumptis. Nec sufficiebat eorum impietati, in loca desequire prophana, uerū ecclesiās & loca, quælibet uenerabilia succendētes, qui ad ea salutis cauſa confugerāt, cum ipliis pariter lacris ædibus cōcremabant. Nec erat differētia plebeio-

plebeiorū & cleri, nisi quod atrocius in eos deserviebant, qui religionis & honestatis habitū pretendebat. Monachis enim & sacerdotibus primas irrogabant iniurias, & exquisitis perimebant cruciatibus. Inter quos virum uenerabilem Ioannē nomine, sanctae Romane ecclesiæ subdiaconū, quem pro negotijs ecclesiæ, D. Papa illuc direxerat, cōprehendentes, in cōtumeliam ecclesiæ decollauerunt, caput eius ad caudā canis immundæ religantes. Sed nec mortuis, quibus omnis parcere consuevit impietas, ut inter tam detestabiles & peiores parricidis sacrilegas, tuta erat quies, quos de monumentis extractos per uicos & plateas, quasi illatas sentirent iniurias, distrahebant. Accedentes præterea ad Xenodochium, quod dicebatur sancti Ioannis, quotquot in eo repererunt languidos, gladio peremerunt. Qui autem ex officio pietatis oppressorum merito tenebantur afflictiones releuare, eorum sacerdotes uidelicet & monachi, dato precio, crassatores & siccarios, ad stragem inuitabant, disquirentes secessus & domorum penetralia, ne qui in eis delitescerent, ut mortis discrimen declinare possent, inuentosq; & uiolenter extractos tradebant carnificibus: quibus etiam, ne gratis operam impenderet, precium sanguinis pro miserorum interfectione porrigebant. Qui autem clemētius cum eis uidebantur operari, hi eos qui ad se confugerant, & quibus spem dederant salutis, Turcis, & alijs infidelibus populis, in perpetuam uendebant servitutem: ex quibus promiscui sexus ætatis, & cōditionis plus quam quatuor millia barbaris nationibus, precio interueniente, distracta esse dicuntur. Sic ergo impius Græcorum populus, & genimina uiperarum, more serpentis in gremio, & muris in pera, nihil tale meritos, nihilq; tale uerētes, male remunerauerunt hospites suos: quibus tamen filias suas, neptes quoq; & sorores, uxoresq; dederant, & ex diutino coniunctu sibi reddiderant familiares.

Populus Latinorum, qui in galeas se receperat, insulas & loca maritima hostiliter depopulatur.

Caput XIIII.

Verūm non omnino tantum, & à seculis inauditū facinus impunē commisso dicunt. Nam qui, ut præmisimus, in galeis exierant, & qui postmodum eos alijs nauibus sunt secuti, habentes secum multitudinem maximā, & classem non modicā, circa urbē, satis in uicino se collegerant, rei expectantes exitum. Qui postq; plenius cognoverūt, quod nū qui in ciuitate tumultū excitauerant, eorū succenderant regiones, uxores quoq; et liberos & omnē familiā partim gladio, partim cōsumplerant incēdio, iusta indignatione cōmoti, exarserunt in iram. Et cupiētes uehementi feruore, ultū iri suorū sanguinem, circumierunt utruncq; Hellespontū, littus ab ostio maris Pontici, quod ab urbe Constantinopolitana distat triginta milliaribus, usq; ad ostium maris mediterranei, quod ab eodem distat miliaribus ducentis, urbes & quælibet municipia, in utroq; sita littore cōprehendentes uiolenter, & eorum habitatores ferro perimentes uniuersos: sed & monasteria, quæ tam in utroq; eiuldē maris littore, quam in insulis modicis, quæ per illud mare dispersæ sunt, sita erant, peruidentes, pseudomonachos & sacrilegos eorū sacerdotes, in ultionem fratrum sanguinis gladio peremerunt, ipsa monasteria cum ihs qui ad ea configuerant, succidentes. Ex quibus locis, infinitas auri, argēti, gemmarū et holosericorum dicunt extraxisse copias. Vnde damnū rerum amissarum,

& di-

& dispendia honorū suorū in duplice fœnore sibi poterant recōpensare. Nā præter Monasteriorū diuītias innumerās, & thesauros infinitos, quæ à multis retro cōgesserant tēporibus, ciues Cōstantinopolitani, ingentia ibidē de posuerant auri & cæterarū gazarū ponderat: quæ omnia secū deferētes, et māris illius deserentes angustias, inter Seston & Abydon, urbes antiquissimas & maritimas, mare ingressi sunt mediterraneū, littora Thessalię, et mari adiacētū centum prouinciarum urbes, et oppida perlustrantes diligentius, & cuncta incendio & rapine tradētes, stragem innumeram operati sunt. Sed & galeas alias à prioribus circa Chrysopolim, urbem Macedoniæ, dicuntur reperiisse decem, aliasq; in locis alijs quamplures. Vnde sibi classem maximam & Græcis omnino formidabilem, in eorum perniciem dicuntur ordinasse. Alij uero, qui stragem & rapinam abominabantur operari, cum uxoribus & liberis, & residuo substantiali suo, nauem ingressi, quorū illis multus occurrebat numerus, à prædicto declinantes exercitu, ad nos in Syriam descenderunt. Andronicus interea urbem pro uotis obtinens, & nullum habens contradictorem, Imperatorem cum futura uxore, regis Francorum filia, in die festo Pentecostes solenniter fecit coronari, omnem ei exhibens reuerentiam. Sutorēm quoq; & sororis maritum, simul & matrē Imperatoris intra septa palatiū adhuc tractans humanius: ipse tamen tam in urbe, quam extra, quælibet Imperij negotia, pro suo libero disponens arbitrio. timetur tamen, ne hanc fraude palliata, personis exhibeat humanitatem, quousq; Imperio paulatim occupato, et subiectis omnibus, liberius ostendat, qualem circa eos gerat uoluntatem. Factum est autē hoc, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo septuagesimo nono, mense Aprili.

1179
Salahadinus foedus quod cum rege inierat, rescindit. Rex illi ultra Iordanem occurrit. Turci uicum Billiam effringunt, habitatoribus eius in captiuitatem redactis. Caput XIII.

INterea dum hæc in Græcia sic gerunt, nauis quædā mille quingentos peregrinos deferens, apud Damiatam, in finib; Aegypti flatibus acta similitris confracta est: passis tamen naufragium, spes erat salutis, eo quod Salahadinus nobiscum, tam per terras quam per mare treugam diceretur habere, & pacem temporalem. Sed longe aliter accidit eis, quam uel pacis tenor, uel pactorū series exigeret. Salahadinus enim prædæ uictus cupidine, & tantam Christianorū turbam occasione nolens de regno suo exire liberam, omnes coniecit in uincula, & eorum sibi bona confiscari præcipit. missaq; legatione ad dominum Regem, contra formam pactorum, & quæ penè impossibilitatem continebat, ab eo cœpit reposcere: adjiciens, Quod nisi pro omnibus illis, & pro uoto satisficeret, ipse nauim prædictam sibi uellet in compensationem detinere, & præterea renunciare paci, de qua inter eos conuenerat. Quod cum nō obtinuissest eius nuncius, quoniam caluas occasiones magis innecabat, ut nauem sub aliquo quæsito colore detinere posset, quam iustas cauñas allegaret, soluto foedere, cogitare cœpit, quomodo suo more, uetus exercens odium, regnum posset agrauare. Conuocatis igitur expeditionibus, & uniuersis tam peditum quam equitum copijs, simul & eorum multitudine, qui à Damasco & adiacētibus ei finibus annis præteritis, famis acerbitatē declinantes in Aegyptū descenderāt, proposuit redire Damascum, ut inde

Saladinus
X. 5.

utinde quasi de uicino nos amplius molestaret. Adiecit etiam, ut in ueniēdo regionem nostram, quae est trans Iordanem, pro posse damnificaret, aut fruges succendendo, quae iam albæ erant ad messem, aut plures de præsidis nostris quae in ea erant prouincia uiolenter expugnando. Id autem eo maximè dicebatur proposuisse intuitu, ut sibi satisfaceret, de principe Raynaldo, qui ei præerat regioni, eo quod Arabes quosdā intra tempus foederis cōtra legē pactorum ceperisse dicerebant, & repetitos reddere negauit. Cognito ergo per exploratores eius aduentu & proposito, Rex habita Hierosolymis curia generali, & super petitionibus Saladinī diligentē tractatu, de quorundā consilio, cum totis regni uiribus, in prædictam regionem, uallē pertransiens sylvestrem, in qua est mare mortuum, peruenit, ut uenienti Saladinō occurret, et se opponeret prouinciam uastare uolēti. Porro Saladinus transcursa cum suis expeditionibus solitudine, quod iter cum multa difficultate uix diebus uiginti confecerat, iamq; terram habitabilem in finib; nostris, iuxta præsidium nostrum, quod dicitur Mons Regalis, quasi ad decem miliaria castra metatus: expectās ut de statu regionis, & ubi nā esset Rex cum suis expeditioibus, certificaretur. Rex uero iuxta urbem ueterē, cui nomē Petra Deserti, in secūda Arabia sitam, castra locauerat, ab exercitu Saladinī triginta sex distans miliaribus, eratq; ibi cū eo uniuersum regni robur: sed & Comes Tripolitanus ibi inuitus detinebat. contra cuius consiliū Rex illuc profectus erat, & reliquas regni partes inobseruatas, & absq; militia deliquerat: fauore enim prædicti Raynaldi principis, magis quam consideratione maioris comprehendit, quidam ad hoc regem impulerant, nō multum attendentes, quid interim regno uiribus destituto posset accidere. quod quam imprudēter factū fuerit, rei exitus subsequens statim declarabit. Nam qui circa Damascū, Bostrum, Bohabel & Emissam erant principes, uidentes regni robur abesse, & militia destitutam regionē uniuersam, cōuocatis clām & sine tumultu copiis, Iordanem secus mare Galileæ, quod est Tyberiadis, transeūtes, fines nostros latenter ingressi sunt: & percurrentes ex parte Galileam, peruererunt ad locū qui est sub monte Thabor, cui nomē Buria, iuxta Naim urbē antiquissimā. Homines autem illarum partium de treuga præsumentes, quam nondū nouerant defecisse, securi, minus minusq; sibi prouidebāt. unde factū est, quod clām & de nocte super eos irruentes, locum ex omni parte uallauerunt, ita ut necq; ad montem, qui loco imminebat, fuga nō patēret obseßis. Luce igit̄ redita, uidentes loci habitatores infinitam circa se hostium multitudinē, in turrim quae suburbio præerat, certatim se cōtulerunt: quem undiq; circumdantes, & cum summa instantia suffodientes, intra quatuor horarum spaciū suffosam solo deiecerunt in ruinam. Tamen cum iam ruinā duceret, & casum minaretur, eos qui in eam configuerant, in deditioñē suscepserunt. Colligētes igit̄ pro libero, & sine contradicōre, arbitrio, tum illius tum adiacentium locorum prædam uniuersam, exceptis his qui in conflictu ceciderunt, penē quingentas animas secum detulerunt in uinculis. Nam quia locus erat frugifer, & messis tempus aderat, multi ex locis finitimiis metēdi gratia illuc se contulerant, quos omnes (ut prædictimus) secum sine contradicōre ducētes, iterum lordane transito, sani & incolumes reuersi sunt ad propria.

Idem castrum in nostra regione sineide, speluncam uidelicet munitissimā occupat uiolenter. Caput XV.

Accidit præterea per eosdem dies, dum adhuc Rex & exercitus in Syria perpetuò lugendus. Erat enim nobis in regione Suitæ trans Jordanem à Tyberiade sedecim miliaribus distans, presidium munitissimum, & (ut dicit) inex pugnabile, ex quo nostris multa dicebatur prouenire utilitas. nam cum prædicta regio hostium magis esset cōtermina finibus, quam nostris, & ipsi eam faciliter pro suo possent tractare arbitrio, & eius habitatorib. cōfidentius impetrare, huius tamen præsidij beneficio multis annis obtentum fuerat, et oblitus nebatur nihilo minus in præsenti, quod nostris & illis ex æquo diuidebat potestas, & uectigalium par fieret distributio. Erat autem spelunca in latere cuiusdā montis sita, cui subiectum erat immane precipicium. A parte uero superiore nullus omnino accessus: ex altero uero latere, tantū arcta nimis semita, & per quam homini libero, & ab omni onere expedito, uix absque periculo iter preberetur. Erat autem cōmissum fidei & diligentiae nobilis uiri & dilectissimi Fulconis Tyberiadensis. Ad hunc locum accedentes prædicti hostium principes, qui Buriam (ut præmisimus) effregerant, & nostrum captauerant populum, repente ante præsidium astiterunt, & intra quinque dies obtinuerat expugnatum. Super quo facto, nō eadem omnium erat opinio: quibusdam afferentibus, quod qui erant in præsidio, pecunia redemptū locum hostibus tradiderat, alijs uero, quod ex latere speluncā effregerat, quia lapis cretaceus erat, & facile soluebat, & uiolenter ingressi stationem primam quæ inferior erat, occupauerant. unde postmodum eos qui erant in medio & in supremo cœnaculo (nam ibi tres dicebantur esse mansiones) ad deditiōnem compulserunt. Compertum est autē postmodum, quod culpa magistratiū, qui ceteris præerant, municipiū ad hostes peruererit: nam alijs resistere uolentibus, ipsi autoritate qua præminebant, cohisebant defensionem, & postmodum resurgando municipio ad hostes se contulerunt. Dicebantur autē esse qui loco preerant, Syri, qui apud eos effeminati & molles habent. Vnde maior culpa in prædictū Fulconē refunditur, qui tales loco præficerat tam necessario. Erat sermo iste longè latecū diffusus per regnum, peruenitque usque ad nostros qui erant trans Jordane, præpedire uolentes transitum Salahadini, ex Aegypto ascendentis in Syriam, & properantis Damascū: quo comperto, consternati sunt animo uniuersi, & maximè Tripolitanus comes, ad cuius curam prædictum municipium respiciebat. Vnde factum est, ut qui regnum negligenter reliquerunt, ibi negligenter se habentes, nihil Deo placitū, nihil regno utile operari possent. nā cum usq; ad fines regionis nostræ aduentienti Salahadino debuissent occurrere, & regni præpedire introitū, imprudenter nimis usq; ad locum cui nomen Geth, hostem permiserunt accedere, ubi aquarū, quibus maximè sitiens indigebat exercitus, omnem reperit abundantiam: & inde missa expeditionum parte circa præsidium nostrum, cui nomen Mons Regalis, uineta succiderunt, & alia quædam oppidanis intulerūt damna. Quod si ad eum locum nostri peruenissent, eum proculdubio oportuisset in Aegyptum redire: trahebat enim secum infinitam imbellis populi multitudinem, quibus & aqua iam defecerat in utribus, & panis in cistarījs, quos omnes in solitudine

solitudine oportuisset inedia deperire. nam procedere nō poterat, & cum nos
stris erat periculum cōmittere. Audiētes ergo, quod ad prædictū iam per-
uenisset locum, iterum decreuerūt nostri ad aquas Rasel Rasir, illi occurrere;
quod si factum fuisset, per ulteriorem solitudinē oportuisset eum iter cœptū
agere; quod nō nisi cum multa tam hominū quam iumentorū potuisset con-
sumasse iactura. Quod propositum cum nō fuisset effectui mancipatū, ac-
cessit ad prædictas sine difficultate aquas: & inde sine cōtradicōre fines suos
cum omni incolumentate ingressus, Damascū peruenit. Quod nostri cogno-
scentes, iterum eadē uia qua prius transierant, reuersi sunt ad propriā timen-
tes uero, ne à Damasco, in quam se cum omni suo comitatu receperat, regno
aliquid insidiarum & damni moliret, congregatus est uniuersus regni popu-
lus ad fontē Sephoritanū, inter Sephorim & Nazareth: ubi habentes secum
Dominicæ crucis lignū, præsente rege, & Patriarcha, & alij tam ecclesiasticis
quam secularib. regni principibus, de die in diē expectabāt hostiū incursus.

*Salahadinus fines nostros violenter ingreditur, apud castrum Forbelet pugna committitur,
ancipiū victoria. Caput XVI.*

Salahadinus interea cōgregata ex uniuersis finibus suis, super ea, quam ex
Aegypto proficiscens secū transtulerat, militia, propositū habens, ut fines
nostros ingrederef, ad eum locum accessit, qui dicit̄ lingua eorum Rasiline,
quod interpretatur Caput aquæ. Is autē locus à nostris finibus ab urbe Ty-
beriadense modicū distare dicitur. Vbi cum per dies aliquot morā fecisset,
subito fines nostros ingressus est, inter duo flumina, in loco qui dicit̄ Canan,
qui à Tyberiade uix quatuor distat miliaribus, castrametatus. Quod ubi no-
stris per exploratores cognitum est, ad urbē prædictā sub omni celeritate ex-
ercitū dirigunt, ut militares copias, quæ ad eius loci & finitimorū municipio
rum tuitionem, Saphet uidelicet & Belueir, deputatae erāt, secū assumerent,
hostē protinus insecuri. Porrò Comes Tripolitanus, uir prudens & in ar-
mis strenuus, & in re militari plurimā habens experientiā, duplīcī tertiana
ibi laborabat periculosisissime: unde nostris, qui de eius cōsilio et prudētia plu-
rimū præsumebant, multa accreuit mœstitia, eo quod tanti principis solatio,
in tanto necessitatē articulo, fraudarent. Conuocatis tamen ex locis finitimiis
auxiliaribus copijs, erectis uexillis hostē insecuri sunt. Salahadinus uero no-
strorum audiens aduētum, transito Iordanē, cum suis expeditionibus in par-
tes Scytopolitanas se contulit. Est autē Scytopolis tertiae Palestinæ metropo-
lis, inter montes Gelboe & Iordanem, in campestribus & agro sita irriguo,
quæ alio nomine dicta est Bersan, cuius prærogatiua Nazarena hodie, quæ
in eadē dioceesi sita est, gaudet ecclesia. Nā urbs præscripta, raro hodie incoli-
tur habitatore, ad instar modici redacta oppidi. Ad quē locum perueniētes
hostium cunei, præsidū modicum quod ibi est in paludibus situm, cœperūt
fortiter impugnare, sed resistentibus uiriliter oppidanis, uidentes quod non
proficerēt, uersus castrū nouum, cui nomen est hodie Belueir, inter prædictā
urbē & Tyberiadē in montibus situm, ut nostris occurrerēt, acies direxerūt.
Nostrī uero Iordanis fluenta secuti, ubi ad prædictū peruererūt locum, dese-
rentes uallē, ascenderūt in montes: multa tamē immensi caloris, qui supra mo-
dum proficisciētibus incubuerat, in cōmoditate fatigati. ubi noctē illā uiciniis

Aa ij hosti.

hostibus suspectam continuatis excubij transegerūt, mane facto, descendentes in planiciem, quæ inter prædictum oppidum & uicum, cui nomen Frobolet, hostes uiderunt circumpositos, in tanta multitudine, quanta uidere nō cōsueuerant. Dicebat enim à seniorib. regni principibus, quod à primo Latiorum in Syriā introitu, nunq̄ tantas uidissent hostium copias. Eratq; numerus expeditorum ad pugnam, quasi ad uiginti milia: nostri aut equites uix reputabant septingenti. Erat autē Salahadino & principib. eius una & communis intentio, nostros ex omni parte uallare, ut nec unus euadere posset: nā de iam dicta multitudine præsumentes, nostram contemnentes paucitatem, quod eis nostri possent resistere, nullatenus arbitrabantur. Verū ei, cui nō est difficile in paucis maiorē superare multitudinē, aliter uisum est. Nam prævia misericordis Dei clementia, licet eorum respectu nostri nulli uidebantur, tamen ordinatis iuxta militarem disciplinā agminibus, & in hostium cuneos solita irruentes animositate, & hostium impetus multa sustinentes constātia, in eo conflictu superiores inuēti sunt: licet multi de nostris, quos nominatim tangere supersedemus, ignominiosissime, & cum perpetuo opprobrio bellis, sudsudoribus se subtraxerint. Optimē se habuerūt illa die, strenue & uiriliter decertantes, Balduinus Ramatensis, & Balianus frater eius. Sed & Hugo iunior, D. Comitis Tripolitanī priuignus, cum acie Tyberiadensi, memoria ea die meruit & benedictionē celebrandā, qui licet esset adolescentior, tamen supra illius ætatis uires, cum acie supradicta, cui præerat, tres hostium cuneos uiolenter effregit, & conuertit in fugam, ad suos per Dei gratiam rediens illæsus. Ceciderunt in eo conflictu de nostris, ex equestri ordine pauci, sed sanctorum adepti consortium: de popularibus uero plures. hostium autem maior facta est strages, sed & de principibus eorum ceciderunt aliquot, quorum cæde consternata pars aduersa, campū deseruit certaminis. Sed ne illud prætereundū est cum silentio, quod tanta per eos dies præter solitum fuit caloris inclemētia, quod ex utroq; exercitu non pauciores cauatis ceciderunt importunitate, quam gladio. De numero aut interemptorum hostium nihil certum colligere potuimus. nam ut suorū casum nostris occultarent, eos qui in acie ceciderant, secum deportabant: quos sequenti nocte in castris occulte sepelierūt, ne eorum manifestatus interitus, nostros redderet fortiores. Dicimus aut, utroq; supradicto casu, de eis quasi ad mille cecidisse. Quo facto, uidens Salahadinus, quod præter spem ei acciderat, & quod duriores, q; esset arbitratus, inuenierat aduersarios, cōfusus, transito iterum Iordanē, reuersus est ad propria: et in eodē loco, unde egressus fuerat, denuò castramētatus est. Nostri uero reuocatis agminibus, ad fontē Sephoritanū, unde prius egressi fuerant, reuersi sunt. Quo itinere, quidam Dominici sepulchri Canonicus, Balduinus nomine, ecclesiæ thesaurarius, & uiuificæ crucis baiulus, caloris immensitatem nō ferens, delatus in lectica, sub monte Thabor, iuxta torrentem Cyson, expirauit. Sed & alter quidam eiusdem ecclesiæ frater & Canonicus, Ganfredus uidelicet de Nouo uico, qui prædicto Balduino in eo itinere deputatus erat ad solatium, dum alienis capitur studijs, in prædicto conflitu sagitta cōfossus interiit. Dignum est enim, ut qui gladium accipit, iuxta uerbum Domini, gladio debeat perire.

Dominō igitur Rege cum suis expeditionib. ad locū supradictū reuerso, Salahadinus ægre ferens nimīū, quod ita eius & suorū euacuatus esset conatus, iterū conuocat copias, iterum omnia percurrit argumentorum genera, anxiè cum suis deliberās, quomodo iterū nostris recidīua posset inferre grauamina. Vidēs aut̄ quod nulla uia cōmodius nostros posset opprimere, quām si ex pluribus partibus nostros attentaret molestare, fratri quem suorū procuratorē negociorū reliquerat in Aegypto mandat, & districte præcipit, quatenus sub celeritate classem ab Alexandria et uniuersa Aegypto dirigat in Syriam, significans ei propositū, quod in uotis haberet, classe recepta, Berythensium urbem, tam per mare & per terras obsidione uallare. & ne regni populus ad eius liberationē cū rege posset accelerare, eidē præcipit, ut collectis equitū uirib. quæ in Aegypto erāt residuae, ipse etiam ab Austro ingrediens, omnē Gazā & Ascalonā, & Darū, quæ sunt regni nostri oppida nouissima, Aegyptiacā respicientes diœcesium regionē, depopulaturus ingredere. Hęc autē eo tractabat studio, ut dum regni pars illis qui ab Aegypto irrumperet, tentaret occurrere, debilitatis cæteris, & factis paucioribus, ipse urbem obsessam acrius & liberius oppugnaret. Factumq; est iuxta mentis illius conceptum, & mandati formā. Nam intra paucos dies, & classis nauīū rostratarū triginta affuit iuxta conditū: & frater quas ex uniuersa Aegypto corradere potuit, circa Darū introduxit copias. Ipse autē ut adueniente classe paratiō inueniret, in eam regionē quæ uulgari appellatione dicit̄ uallis Bacar, expeditio nes dirigit, cōstitutisq; exploratorib. super montes illos qui mediū sunt inter regionē p̄dictā & agrū Berythensiū, in mare prominētes, qui de aduētu gallearū ipsum redderet instructiorē. Ipse autē hoc interuallo ex locis adiacentibus pedestria conuocabat auxilia, & quæ in futurā obsidionē arbitrabat necessaria sollicitus procurabat. Nec mora, circa Augustales Calend. sepe dicta classis in littore appulit Berythensiū: quod ut p̄dicto Salahadino per deputatos ad hoc specialiter nunciatum est exploratores, illicō sine mora superatis medijs montibus (de quib. p̄missimus) uniuersas expeditiones suas dimisit in campestria, et urbē sēpē nominatā, prout diu antē destinauerat, undicq; ual lat obsidione. Nostris aut̄ qui ad Sephorū in castris erant, uarius de Salaha dinī proposito rumor ferebat, dicētib. alijs, quod urbē Berythensiū, sicut pro certo patuit, obsidere decreuisset. alijs uero assuerantib. quod circa obtinen dam Alapiā, tota eius anhelabat intētio: nōnullis etiā asteruentib. quod dñs Mussulē, magnifico & potenti Turcorū satrapē, qui eius quedā oppida circa Euphratē obsidere dicebat, tentabat occurrere. Verū dū hic sermo tā dubius in castris uerteret, affuit nuncius, uerbī ambiguitatē dirimens, qui urbē Berythensiū procul omni dubio asserebat obsessam. Adfuit nihilominus, qui eiusdem Salahadini fratrē cū ingentib. copijs fines nostros circa Darū inuasisse, & triginta sex leuis armature milites, quos Turcopolos appellat, interfecisse, & quedā succēdisse suburbana pro certo nunciāt. Quo cōperto, Rex habita cū principib; deliberatione, elegit morbo periculosiōri occurrere, & urbē obsessam ab ingruente molestia liberare. nam ei suae sufficere nō uidebantur copiae, ut utruncq; hostem à suis finibus eodem momento posset arcere.

Rex ad Berythi obsidionem soluendam properans, usq; Tyrum peruenit. Salahadinus
obsidionem soluit. Caput XVIII.

Conuocatis igitur expeditionibus, & translato uniuerso exercitu, Rex
usq; Tyrum peruenit. Classem quoq; nihilominus quam tum in Acco
nensi, tum in Tyrensi portu reperit, præparari præcipiens, subito & præter
spem omnium, intra dies septem, armata optimè, & uiris fortibus instructa Ga-
learum triginta trium classem ordinauit. Interim tamen, dum hæc apud nos
studiose nimis & uotis ardentibus præparant, Salahadinus, ut prediximus,
urbem obsidens, quantas poterat molestias, utroq; circa id desudante exerci-
tu, ciuibus inferebat. nam ordinatis circa urbem legionibus, & sibi uicissim
succedentibus agminibus, tantas per triduum continuum obfessis intulit au-
gustias, ut negata requie nec ad refectionem corporis necessariam ferias in-
dulgeret aliquas. Machinas tamen seu iaculatorias, seu alterius generis, qui
bus solent ab hostibus expugnari præsidia, nullas secum detulerat, aut quia
absq; eorum adminiculo urbē subito, & sine difficultate se arbitrabatur pos-
se effringere, & obtinere uiolenter: aut quia nostrorū celerem expectans ad-
uentum, tantam operā inutiliter consumere recusabat. quod tamē absq; ma-
chinis poterat, diligentī studio & tota procurabat sollicitudine. Nā, ut præ-
diximus, infinitam multitudinem sibi per uices alternatim succendentem, se-
riatim circa urbem collocauerat, que tantam in eos, qui in muris erant & tur-
ribus & ad tuitionem urbis desudabant, sagittarum immittebant multitudi-
nem, quod in star grandinis et urbem replerent & moenia. Nec solum eo mo-
do obfessos, ab urbis tuitione nitebantur arcere, uerū & fossores, qui ad hoc
specialiter ut murum suffoderent, uocati fuerant, uiolenter laborabāt intro-
mittere, ut antemuralia murosq; effringendo et aditus, quibus armatorū co-
piæ, inuitis ciuibus ingredierentur, ut & ipsi liberius huic studio operā pos-
sent impendere. Alij, ut premisimus, arcubus instabant & balistis, & infinita
telorum immissione: & tanta instabant proteruia, quod uix sine mortis peri-
culo, qui intus erant, digitum audebant exerere. Ciues tamē licet pauci essent
admodum, prefecti tamen urbis & episcopi maximi, quorum multa in eo fa-
cto, meritò commendatur uirtus & constantia, monitis & exhortationibus
acquiescentes. His omnibus argumentis, argumenta obtinebant contraria,
& nullam resistendi artem relinquebant intentatam. Nam & contra exterio-
res sagittarios tela & sagittas, arte nō dispari uel studio retorquebāt, & cau-
fas mortis illis irrogabant frequētius, qui cum maiore proteruia uidebantur
instare. Et his qui murum uidebantur suffodere, arte occurrabant eadem, ita
ut ipso opere desudatibus pleruncq; aut mortem inferrent, aut fodiendi au-
ferrent instrumenta. Nec solum qui per terras aduenerant, has tantas ciui-
bus obfessis inferebant molestias: uerū & qui nauigio accesserant, non mi-
nus proteruè hostiliter obfessis instabant. Ipse autem Salahadinus non lon-
gè ab urbe in colle cōstitutus & propria presentia, exhortationis uerbo suos
ad instantiam animabat: eatenusq; profecit, quod quidam de principibus
eius, Cohelinus nomine, scalas moenibus applicandas decerneret, & uiolen-
ter ingrediendum esse denunciaret. Turpe etenim ei uidebatur & ignomi-
niosum, quod tante, tantorum uirorum multitudini, populus tam modicus
posset

posset uel auderet resistere. In quo proposito dum perseveraret attentius, & alios tum uerbo tum exemplo animaret, subito sagitta iuxta oculum in facie percussus, sic & se & alios reuocauit ab opere incepto: cumq; per triduum penè continuum, ita urbem impugnasset, uidentes quod non proficerent, qui per mare aduenerant, de mandato Saladinis in Galeas se recipientes circa noctis initium tertiae, clam & de nocte reuersi sunt. Saladinus quoque reuocatis agminibus, ab urbe discedens aliquantulum, per campestria quæ urbi prædictæ adiacent, turmas coepit diuidere, turres quæ erant in adiacentibus suburbanis funditus dehinc præcipiens: sed nec pomerijs & uineis, quæ in circuitu urbis erant plurima, parcentes, in securi & ascia deiecerunt. Ut autem in obsidione tutius & liberius perseverare posset, uiarum quandam difficultatem, & angustias quæ inter urbem prædictam & Sydoneum positæ, per quas nostro exercitu ad urbis liberationem accedere uolenti, de necessitate futurus erat transitus, non solum à suis pedestribus turbis occupari fecerat, uerùm ubi erat maiores angustiæ, siccis lapidibus absq; cemento, usque in ipsum mare fecerat deduci maceriam, ut utroque impedimento nostræ retardatae legiones, eo minus liberè ad eum possent accedere, ipseq; interim nō desineret urbem molestare. Cumq; firmum fixumq; prius diceretur habere propositum, ab urbis obsidione, nisi ea uiolenter effracta, non discedere: mutata uoluntate, ut prædiximus, redditum acceleravit ad propria. Cuius rei caussa suisse dicitur, quod quendam literarum cumulum, qui in urbem ad solidandos animos obfessorum, à quibusdam dirigebatur fidelibus, casu cooperant, qui obseruabant transitus: quem ad Saladinum deducendum, grauissimis quæstionibus subiecerunt. Vbi cùm ex eius confessione uiolenter extorta, tum ex literarū tenore cognoscentes, quod nostrorum uterq; paratus erat exercitus, & intra triduum procul omni dubio affuturus, mutato proposito, soluerūt (ut prædictū est) obsidionem. Classis tamen nostra usq; ad locum peruenit destinatum: sed urbem reperiens libram, in portum unde prius exierat, nō multo intericto tempore, reuersa est. Rex autem & uniuersus exercitus eius, cognito quod hostes ab urbe discesserant obessa, cum apud Tyrum per dies aliquot moram fecisset, reuocatis expeditionibus, Sephorum reuersus est.

Saladinus Euphraten transit, Mesopotamiam ingressus. Caput XIX.

Saladinus interea, sicut erat uir uigilantissimus, & toto mentis ardore ad dilatandam nominis sui gloriam, & regni incrementum anhelabat, nostrorum uires quasi pro nihilo dicens, & ad maiora spirans, ad partes disposuit ire Orientales. Id tamen non pro certo liquet, utrum proprio ductus spiritu, & solita præceps magnanimitate, sit aggressus, an à principibus illius regionis euocatus, rem adeò difficilem, & quæ suprà uires videbatur, attentauerit: quacunq; ergo fiducia fretus, ingentes equitum collegit copias, & cōpositis pro locorum & temporū opportunitate sarcinis, & quæ ad tantum iter conficiendū sufficere posse uidebant, necessarijs, uersus Euphraten properat. Apud nos aut̄ sermo diuulgabat frequens, quod uersus Alapiam contuleret, ut eam sibi uendicare niteret. Ea enim sola cum paucis oppidis

Aa iii adia

adiacentibus sibi de tota Noradini hæreditate supererat, quæ non dum in eius peruererunt ditionem. Mortuo enim Noradini filio, frater quoq; rebedim, domino Mussulæ fratre permittente, ad quem iure hæreditario defuncto prædicto adolescente deuoluta fuerat, possidebat: credebatur ergo, sicut & erat uerisimile, quod ut eam urbem obtineret, ad partes illas festinas. Sed sicut rei patefecit exitus, longe sublimiora mente conceperat, relata enim post se urbe prædicta, & Euphrate transmiso, Mesopotamiæ urbes splendidissimas, Edissam, Carram, & alias quamplures cum oppidis suffraganeis, & uniuersam penè regionem, quæ sub potestate prædicti principis, uidelicet Mussulæ, prius iacuerat, tam uiribus, quam munerum interuentione, intra paucos dies sibi uendicauit. Corruptis enim multa liberauitate regionum magistratibus, qui Domino sæpedicto fidelitate tenebantur astricti, receptisq; eorum municipijs, in suum obsequium omnes conuerterat, ita ut sæpedictus magnus & nobilis princeps suorum penitus destinatus auxilio, ei occurrere, aut resistere non posse diceretur. sed & publicè dicebatur, quod corruptis eius domesticis & familiaribus, potum ei mortiferum, unde uix postmodum euasit, propinasset: unde liberius usque Musulam, cum suis expeditionibus iam peruenisse (fama referente) credebatur. Varius tamen super eo facto apud nos disseminabatur sermo, dicentibus alijs, quod prosperè incederet, & omnia illi suppeterent ad uotum: alijs è diuerso afferentibus, quod per maiores illarum regionum principes, contra illius insolentiam conuenientes, eius male tractatus esset exercitus.

Rex fines Damascenorum hostiliter depopulatur. Caput XX.

REx igitur & regni nostri principes, uidentes regionem hostium, uiribus destitutam militaribus, arbitrati, sicut & meritò uideri poterat, quod nocendi hostibus optata pateret occasio, eoq; amplius indignati, quod tantam eius qui abierat, notabant superbiam, quod contemptis regni uiribus, ut regna sibi uendicaret extera, proficiscens, cum Rege nec treugam nec fœdus inierat: communicato consilio, collectis regni uiribus, assumpto sibi uisificæ crucis ligno precioso, domino quoque Patriarcha eos prosequente, hostium fines ingressi sunt, regionem pro uiribus depopulaturi. Pertransientes ergo Traconitidem regionem, quæ Bostrēlis dioceſeos pars est non modica, Syriam minorem, cuius caput est Damascus, ingressi, & ad Orientalem eius plagam contendentes, locum celebrem & famosum Zora nomine, multis refertum habitatoribus, qui à Damascena non multum distat urbe, uiolenter effregerunt, & inde regionem perlustrantes ex parte plurima, loca suburbana quæ uulgo Casalia dicuntur, suppositis ignibus & alijs quibus poterant nocendi artibus deiecerunt. Regionis autem habitatores, præcognito nostrorum aduentu, cum gregibus & armentis, cum liberis & uxoriibus ad loca se contulerunt munitiora. Vnde factum est, ut predę & manubiarum aut nihil, aut modicum secum nostri reportauerint: fruges tamen & cætera uitæ necessaria, quæ illi abeuntes secum transferre non poterant, nostri uel incendio, uel alijs quibus id modis fieri poterat, conlur pserunt. Redeuntes uero depopulando uniuersa quæ occurrerant, iuxta nobilē illius regionis

regionis metropolim, Bostrum nomine, quæ vulgari appellatione dicitur Bosseret, habuerunt transitum. Vbi cum de effringendo eiusdem ciuitatis suburbio, inter nostros tractatus haberetur, uidentes quod id subito fieri non posset, sed moram exigeret diuturnorem, quam tamen non dabat aquarum inopia, ad redeundum se præparant sibi, & equis & iumentis omnibus suis, formidantes importunitatem. Est enim regio prædicta, arens prorsus & in aquosa, fontes, riuos, & flumina non habens penitus: hybernis enim mensibus è lacunis solent aquas colligere pluiales, & eas tota conseruare diligentia, ad usus necessarios per annum integrum calore solis, & assiduitate limi cui superiarent, factas insipidas. Has etiam aduentu nostrorum præcognito effractis lacubus, aut emiserat, aut immisso corruperat immunditias, ne per transiens exercitus moram ibi posset nectere. sed neque depopulationem quantam uellent exercere, temporis patiebatur pars illa. iam enim fruges, & cetera illa quæ incendium solet consumere, congefferant in horrea, quæ in specubus subterraneis regio illa habere consuevit, quas etiam terra cooperatas & arte occultatas multa, difficile erat inuenire: sed et si quid reperiebat in areis, id exustum stramine, & mundatum à palea, non facile admittebat incendium, graui solitudine ignem non admittente. Vixq; aliud areis damnum poterant inferre, quam ut fruges dispergerent, & ad opus equorum abeentes, secum deferrent. Multi tamen artem nocendi querentes, alijenim paleas frugibus immiscebant, iam purgatis, ut facilius admittere possent incendia. Residuum autem militiae, quam in eadē regione Saladinus abiens dereliquerat, quoniam de uiribus non præsumebant eatenus, ut cum nostris auderent congregari, uel eis de proximo ministrare impedimentum, gregatim de remoto sequebantur, ut circa abeuntis exercitus posteriora aliquid possent latenter moliri. Sed neq; sic nostris impedimentum ministrare potuerunt, aut lacerare totum uel partem exercitus.

Rex præsidium quod maximè Saladinus occupauerat, obfidet, obfessum occupat, & Christiani restituit. Caput XXI.

Trans cursa igitur regione, & ea quantum nocere dabatur damnifica ta, redeuentes, in ea eiusdem prouinciae parte, cui Suites nomen est, substi terunt. Hæc autem est regio, in qua præsidium situm est, quod à nostris pau lo ante, ut prædiximus, hostes dum in Syria Sobal moram facerent, fraudu lenter eripuerant. Est autem regio commoditatibus uini, & frumenti & olei, simul & salubritate commendabilis, & amoenitate præcipua: de qua fuisse traditur Baldac, ille Iob amicus, qui ab ea cognominatus est Suites. Ad hanc ergo peruenientes, honestū iudicant, & ita fieri oportere decernunt, ut prædictum municipium obsideant, & quam nobis intulerant in eiusdem capione fraudulenta, hostes iniuriam, locum recipiendo, si eis concedatur diuinitus, resarciant. Luxta ergo condictum, ante locum castra locant suprà non minatum, omnem adhibentes operam et studium, ut n̄ qui intus erat, ad deductionem compellerentur. Et quoniam locus erat mutitissimus, & situs eius huiusmodi quod ei nullatenus, nisi à parte superiori, noceri posset, ibi q; non alias quam si rupes usq; ad ipsam habitationē incideret, decernunt à parte su periori cæsores lapidū, eisq; quotquot haberent ministros necessarios, simul

& operariorum custodes, ut tutè & sine irruentiū periculo laborare possent, collocare. Erat enim spelunca in altissimo montis latere posita, non habens nisi cum multa difficultate accessum, in quo uix pediti iter esse poterat expedito. nam inferius atque in profundum subiectæ uallis ingēs est, & horribile præcipitium. Ex latere autem ad eam accedebatur itinere, unius pedis uix habente latitudinem. Erant autem in eadem spelunca mansiones tres, sibi inuenientem superpositæ, in quibus mutuus per quasdam scalas ligneas, & per quemdam angusta foramina interius ascensus erat & descensus. Sic ergo sola quæ eis noceri poterat uia, aggressi sunt speluncam desuper, ut præmisimus, incidere, tentantes si ad primam & superiorem speluncæ habitationem, incidendo sic possent penetrare. Erat igitur in eo omnis nostrorum intentio, & totus in eo labor impendebatur. Ordinatis enim ad id operis exequendum artificibus, quotquot erant necessarij, & cooperatoribus ministris, qui lapides incisos & lapidum fragmenta, per præcepis in uallem subiectam deuolueret, ut sine intermissione opus procederet, uicarias tam interdiu quam de nocte constituebant successiones, ut defatigatis prioribus noui recentesque uenirent, qui operis possent et scire & portare pondus. Proficiebat ergo labor impendia, tum ex frequentia & seruore eorum qui prædicto instabat operi, tum ex quadam habilitate quam ex se præbebat saxi, quod incidebatur, materia. Erat enim lapis cretaceus. & ad frangendum facilis, nisi quod uenas durissimas silicis, interpolatim habebat immixtas, quæ sæpius & ferrea læderent instrumenta: & ijs qui in opere feruebant, aliquoties ministrarent impedimentum. Porro quicquid fragmentorum, ut locus expediretur, in uallem subiectam, ut prædiximus, deuoluebatur, totum id qui in spelunca erant obseSSI, contemplabantur de proximo. unde eis timor incutiebatur amplior, tanquam qui singulis expectabant horis, ut incisione perfecta ad eos uolenter introiretur. Noster autem bipertitus erat exercitus. nam pars eius, ut prædiximus, in monte supremo, in quo erat spelunca, castra locauerat, ut eos qui erant in opere solliciti, ab hostium protegerent insidijs: pars uero inferius residuebat in plano, quibus id erat propositi, ut obseSSI introitum negarent & exitum. Hi etiam nonnunquam per illam arctam, unde præmisimus, semitam, ad inferiorem eiusdem speluncæ stationem accedentes, eos qui intus erant, licet non proficerent, assaultibus molestare nitebantur. Erant autem intus uiri fortes & bellicosi, tam uictualium quam armorum habentes copiam, quasi ad septuaginta: quos tanquam uirtute probatos, de quorum fide & constantia præsumebat plurimum Saladinus, abiens intus dimiserat, eorum diligentiae commendans municipium. Qui in spelunca erant, præ frequenti & penè continua malleorum percussione, intus quiescere non poterant. uidebatur enim, ad omnem ictuum ingeminationem, spelunca tremiscere & uniuersa concuti: ita ut iam non timerent, quod nostri ad eos irrumperent uolenter, sed quod tota spelunca, repetitione malleorum fatigata, subito corruens, uniuersos oppimeret. Denique quod eis subsidium ministraretur, omnino sperare non licebat. nam prius uerant, ad partes nouissimas, & unde non facile redire poterat, demigrasse Saladinum, & militares secum deduxisse copias. Vnde factum est, quod postquam

1180
2 Octob

postquam obsidionem tribus uel modico amplius septimanis perpessi fuerat, missa legatione ad dominum Regem, per interuentum domini Comitis Tripolitani obtinenter, ut resignato praesidio, cum armis, quae ipsi intulerant, & proprio supellestile, liber eis usque Bostrum indulgeretur transitus. Sic ergo illis abeuntibus, recepto praesidio confusionem, quam ex eodem prius uidebantur induisse, auctore Domino, et per eius superabundantem gratiam, diluimus. Porro tam domino Regi, quam alij principibus curae fuit non modo statim, sicut expediens uidebatur, ut locum resignatum & armis communirent, & uictualibus & uiris fidelibus, de quorum fide non dubitaretur & industria, committerent. Quo cum omni diligentia completo, noster ad propria reuersus est exercitus. Factum est autem hoc, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo, secunda die mensis Octobris.

Rex iterum fines Damascorum cum suis expeditionibus ingreditur. Caput XXII.

1180

Modico autem, post hoc, interiecto temporis intervallo, id est Decembre proximo subsecuto, uidentes nostri quod Saladinus non redierat, & adhuc maioribus negotijs impeditus, circa partes Mussulæ detinetur occupatus, nolentes opportunitatem amittere, quam idem de sua absencia ministrabat, iterum conuenientes, communicato regni consilio, apud Cœfream urbem maritimam cōdicunt unanimiter, & de communi decernunt uoluntate, ut collectis regni uiribus, & præparatis ad dies quindecim, tam ad usus hominum quam iumentorū necessarijs, fines hostium iterum ingrediuntur, porrectam occasionem non neglecturi. Facta ergo expeditione occulta, in qua solos equites secum habuerunt, ad ostium finibus Bostro adiacentibus, sicut ab initio condicatum fuerat, prædam in gregibus & armentis, nec non & mancipijs quampluribus, secum traxerunt, cum omni incolumitate redeuntes ad propria. Cui negotio quoniam à partibus Tyberiadensis, & profectum habuerunt, & ad easdem partes regressum, dominus Comes Tripolitanus præfuit. Quintadecima uero demū die, Rex cum uniuersis regni principibus equitum ac peditum copijs, quas regnum ministrare potuit, assumpta secum cruce Dominica, iuxta Tyberiadē, secus mare Galileæ, in loco cui nomen Castelletū, adfuit: & exinde, per locum cui nomen uadū Jacob, fluum pertransentes, hostiū regiones ingressus est. Vnde progrediens exercitus Libanum à sinistris deserens, & loca planiora secutus, prius locum cui nomen Bettegene, cum adiacētibus uiculis, partim incēdio, partim ruina deiecerunt funditus: uniuersa eius bona, modis uarijs, tradētes exterminio. Consequenter uero, continuato itinere, ad locū peruenierunt, cui nomen Daria, que ab urbe Damascena uix quatuor aut quinq̄ distat miliaribus, quam etiam cum adiacentibus uiculis eodem modo depopulati sunt. Regionis autem incolæ, partim ad iuga Libani se contulerant, partim confugerant Damascum. Vnde in tota regione, uix unum de hostibus ualuerunt comprehendendere: de nostris tamen quosdam qui pabulatū egressi, incaute se habebāt, amissimus. Egressi em̄ ab urbe Damascena equites nonnulli, de quorū uelocitate fidentes, exercitū eminus aliquādo præibant, aliquando subsequebantur, expectantes, si nocendi tempus aut locum inueniret. Qui in nostros, de quibus

bus prædiximus, irruentes, more hostili in eos uersati sunt, uniuersos obtruncantes. Ciues autem Damasceni ab urbe egressi, iunctis agminibus circa promeria, quæ urbi adiacent plurima, conglobati, nostrorum cohortes eminus contemplabantur, procedere non audentes. Factumq; est ita, quod necq; nostri in eos, necq; ipsi in nostras expeditiones attentauerunt irruere: sed ab euntibus nostris, ipsis in urbem se receperunt. Nostri uero regione, ut prædictum est, decurla, & damno illato, ut prædiximus, sine difficultate & impedimento, reuersi sunt ad propria, D. Rege Tyrum, ut ibi Dominicæ nativitatis nobiscum solennia celebraret, properante.

Census in regno colligitur, quo contra futuros casus regnum se tueatur.

Caput XXII.

INterea de Saladin rumor incertus ferebatur, dicentibus alijs, quod in Mesopotamia circa partes Mussulmæ multū proficeret, & sibi regionē subiugaret uniuersam. Alijs autem dicentibus, quod uniuersi Orientales principes conuenerunt, ut eum ab illis regionibus expellerent uiolenter: & eas partes, quas ipse dolis & interuentu pecuniæ sibi uendicauerat, ab eo reuocaret. Nobis autem ualde suspectus erat eius profectus: & ne maius susciperet in cremenatum, plurimum solliciti, timentes ne multiplicatis viribus ad nos rediret fortior. Vnde factum est, quod sub sequente Februario, conuenerunt regni principes uniuersi, apud Hierosolymā, de rerum statu, qui præsens erat, consilium habituri. Multum enim, ut prædictum est, de eius reditu timebatur. Vnde & anxie magis ad omnia resistendi argumenta, se nitabant attollere. Factum est igitur post multas deliberationum partes, quod de uniuersorum placuit cōsilio, ut census de uniuersis regni finibus colligeretur: unde ne cessitatis in tempore, equitum peditumq; copias habere possemus, ut rediēs prædictus hostis, nos ad resistendū paratos inueniret. Rex enim & alij principes, in tantā descendenter egestatē, quod ad cōplenda debita munia, omnino erant insufficiētes. Collecta est ergo de publico pecunia, cuius descriptio nis quis fuerit modus, ex rescripti, quod super eo negotio factū est, serie, plenius innotescat, quod sicc se habet. Hæc est forma colligēdi census, qui de communi omnium principum, tam ecclesiasticorum quam secularium, & de assensu uniuersæ plebis, regi Hierosolymorum, pro cōmuni utilitate eiusdem regni, contra imminentes necessitates, colligi debet. Decretum est publicē, quod in qualibet ciuitate regni, quatuor elegantur viri prudentes & fide digni, qui & ipsi iuramento corporaliter præstito, quod in præsenti negotio bona fide debent uersari, primum pro se debent dare, deinde alios ad idipsum compellere, de singulis centum Bizantijs, quos habent, uel eorum ualens, siue in rebus peries se constitutis, siue in debitiss quæ sibi debentur, Bizantium unum. De redditibus uero, de singulis centum Byzantijs, Byzantios duos. Debent autem circa alios compellendos ita se habere, quod unumquemq; de ciuibus, seu habitatoribus ciuitatum, uello coronum quibus præfunt, iuxta id quod eis videbitur bona fide, quod eorum substantia ualeat, unicuiq; secundum possibilitem suam iniungere secrēte, quod ad prædictam collationem soluat. Quod si ille cui iniunctum est quantū debeat dare, dixerit, se gravatum esse, & supra vires eius iniunctū esse, afferet iuxta propriam conscientiam quantum ei videbitur, quod sua mobilla ualeant, præstito iuramento, quod

quod amplius non debeat dare: iuxta dictam conditionem recedet quietus. illi autem quatuor tenebūtur ex debito iuramenti secretum tenere, quicquid à ciuib⁹ eis oblatum fuerit, siue magnum siue paruum, & diuitias siue paupertatem eorum tenebuntur ex iuramento non detegere. Hoc autem debent obseruare in his omnibus, qui habent ualens centum Byzantiorum, cuiuscunq; linguae, cuiuscunq; nationis, cuiuscunq; fidei, nō habita differentia sexus, & siue sint uiri, siue sint feminæ, omnes huic legi subiacebunt. Si uero prædicti quatuor selecti, qui ad hoc deputati sunt, cognouerint pro certo, quod alicuius substantia non ualeat centum Byzantios, accipiāt super eum Fragium, id est, pro foco Byzantium unum: quod si non poterint integrum, accipiāt dimidium: & si dimidium nō poterint, accipiāt Rabunum: secundum quod bona fide uidebitur eis faciendum. Huic autem conditioni subiacebunt omnes illi cuiuscunq; nationis, linguae, & fidei & sexus: nisi quorum mobilia nō ualent centum Byzantios. Decretum est etiam, quod singulē Ecclesiæ, & singula Monasteria, & Barones omnes, quotquot sunt, & uauasores etiam, de singulis centum Byzantijs quos habent in redditibus, sicut & alij, de regno quicunq; redditus habent, debent dare duos Byzantios. Solidarij uero, de singulis centum Byzantijs, Byzantium unum. Quicunq; uero casalia habēt, tenentur iurare, quod de singulis focus quos habent in uillis & casalibus suis, præter prædicta bona, fide tenētur dare unum Byzantium: ita quod si casale eorū focus habuit centū, inde Byzantios persoluere centū rusticos compellat. Erit autem postmodum domini Casalis, inter rusticos eiusdem loci prædictos Byzantios congruis portionibus diuidere, ita ut iuxta possibilitatem suam ad solutionem prædictam, unusquisque compellatur: ne ditiones leuius transeant, uel grauentur pauperes. Idem autem erit, & si plures uel pauciores habeat casale focus. Hanc autem pecuniam sic collectam de singulis urbibus, quæ sunt à Caypha citra uersus Hierosolymam, illi qui (ut p̄diximus) præerunt singulis urbibus & castellis, deferant Hierosolymam: & eam tradet sub certo numero & pondere, his qui Hierosolymis ad hoc opus præsunt, & ipsi seorsum sicuti de singulis ciuitatibus uel locis alij recipiēt, in sarcinis singulis sigillatam, præsente domino Patriarcha, uel eius nuncio, præsente quoq; Priore Dominici sepulchri, præsente quoq; Castellano urbis eiusdem, debent collocare in arcam, quę erit in thesauro sanctæ Crucis, quam habebit dominus Patriarcha, secundam Prior sepulchri, & tertiam Castellanus: & quatuor prædicti ciues, qui ad colligendam pecuniam sunt deputati. A Caypha uero usq; Berythum qui urbibus præerunt, collectam pecuniam similiter deferent ad Acconensem ciuitatem, & ibi tradetur sicuti de singulis ciuitatibus & castellis deferetur, sub certo numero & pondere illis quatuor qui in eadem ciuitate colligendæ præsunt pecuniæ, & reponetur in singulis sarcis & sigillatis in arcam, quæ habebit seras tres, & totidem claves. Quartum primam habebit dominus Tyrensis Archiepiscopus, secundam Ioselinus regius Senescallus, tertiam uero prædicti quatuor ciues, qui ad hoc opus urbi præsunt Acconensi. Recipient autem prædictam monetam isti, præsentibus dictis dominis qui claves habebunt. Haec autem sic collecta pecunia, expendi nō debet in minutis regni negotijs, sed in defensione terræ tantummodo:

modo: & quamdiu hæc pecunia supererit, cessare debebunt tam ab ecclesijs, quam à ciuitatibus exactiones, quæ uulgò Tagliæ appellantur. sicutq; semel, & non reputabitur pro consuetudine in posterum.

Salahadimus Alapiam obsidet, et obsessam quibusdam conditionibus interpositis obtinet. Princeps Antiochenus cum Rupino Armeniorum Duce Tarsum cōmutat.

Caput XXIIII.

In terea uir impiger, & per omnia strenuuū principem agēs, **S**alahadinus, in Mesopotamia Syriæ regiones occupat, & præcipui nominis sibi uiolenter uendicat ciuitates: inter quas egregiā metropolim Amidā, quæ & populi numerositate, & murorū ualetudine, ambitu, simulq; loci situ, uidebatur in expugnabilis, obsidet, obsessam expugnat, & expugnatam tradit ex compa-
cto cui dā Turcorū principi, Noradino nomine, filio Carassellē. Cuius obse-
quijs, & auxilio fretus, liberam in partibus illis morā egerat, & subegerat re-
gionē. **V**ere demū proximē subsecuto, reuocatis expeditionibus & uniuersa
regione apud fideles suos in tuto collocata, remenso Euphrate in Cœleſy-
riam reuertit, circa Alapiā disponens exercitū, & urbem modis omnibus la-
tagens molestare. Qui aut eidem urbi prægerat, uidens quod frater eius, qui se
erat multo fortior & potentior, uidelicet Mussulæ dominus, eundē Salaha-
dinū non potuit à suis finibus arcuisse, sed eo inuitō omnes trās Euphratem
subegerat prouincias, timens ne simile sibi aliquid cōtingeret, missa clām le-
gatione, absq; Alapiensium conscientia, eam Salahadino paciscitur, ut red-
dita sibi Semar, & quibusdam alijs oppidis, quorū nomina nō tenemus, ipse
Alapiam eidem resignaret. Quam legationem Salahadinus cum omni iu-
cunditate suscipiens, quia nihil audiūs ab initio sui principatus affectauerat,
quam ut Alapiam, totius regni robur, sibi modo quocunq; sibi uendicaret,
grato concurrens assensu, conditionem amplectitur: & tradita ciuitate præ-
nominata, cum adiacentibus pertinentijs recepit Alapiam in nonis Iunij.
Hic primū nostros geminatus corripuit timor. nam quod maximē uereban-
tur, acciderat. Visum enim erat ab initio nostris, quod si ſepe nominatam ur-
bem suo posset adiungere principatui, omnis nostrorum regio undicq; uide-
retur, & quasi per circuitum eius potentia & uiribus obsidione uallata: un-
de rumore comperto, nostri in uaria ſe attollunt argumenta, elaborantes cir-
ca urbium & oppidorum, maximē quæ in confinibus hostium posita erant,
munitionem: præcipue autem, circa Berythensium urbem, quæ huiusmodi
opera plurimum uidebatur indigere. Sed & princeps Antiochenus de tanti
hostis uicinitate sollicitus, uidens sibi duriorē oppositum aduersarium, cum
modico comitatu, ne terrā suam militaribus copijs relinquaret deſtitutam,
assumpto ſecum Comite Tripolitano regem adiūt, qui per eosdem dies in ur-
be Acconensi moram faciebat. Vbi in præſentia regni principū, contra præ-
dictum Salahadinū auxiliū postulans, iuxta uotū meruit exaudiri. Designa-
ti ſunt enim ei in optatum ſubſidium, de regni militia promiscue conditionis
quasi equites trecenti: qui eum ad partes Antiochenas ſecuti, dum in eius pa-
rati erant militare obſequio, intra modicū tempus, ſumpta ab eo licentia, re-
uertiſſunt. Ipſe uero cū prædicto Salahadino pace temporali cōpoſita, uifus
est aliquam tranquillitatem assecutus: utq; minus ſollicitudinis haberet, ma-
gisq; circa fines Antiochenas inuigilare poſſet, curamq; impēdere propen-
ſiorem,

siorem, Tarsum primæ Ciliciæ metropolim, quām à Græcis receperat, Rupi
 no Armeniorum Satrapæ potentissimo, qui eiusdē regionis urbes reliquas
 possidebat, multarum pecuniariū tradidit interuentu, cōsultè id faciens. nam
 cum esset ab eo remota nimis, & prædicti Rupini terra in medio constituta,
 non nisi cum difficultate, & infinitis sumptibus eius curā princeps gerere po-
 terat, quod prædicto nobili uiro erat facile. Salahadinus autē, in ea regione
 rebus pro uoto cōpositis Damascū cum suis legionibus se transtulit. Vnde
 etiā priore multo uehemētior nostros formido corripuit, eoq; periculosior,
 quo de eius proposito per exploratores nullatenus certificari poterant. Alijs
 enim uidebatur, quod aduocato nauali exercitu, Berythensium urbem, sicut
 anno proximè præterito fecerat, moliretur obsidere; alij uero nitebantur asse-
 uerare, quod in montanis qui Tyrensi prominent ciuitati, præsidia duo, To-
 ronum, & Castellum nouum eius esset propositū expugnare. Alijs uero ui-
 debat, quod regionem trans Iordanē, uidelicet Syriam Sobal, cordi haberet
 depopulari, & oppida quæ in ea regione sunt, euertere. Nonnulli etiam erāt
 qui persuadere nitebant, quod diuturnis longisc̄p expeditionibus fatigatus,
 pace ad tempus impetrata, propositum haberet in Aegyptum descēdere, ut
 fatigatos exercitus repararet, & sumptus iterum ad futuras expeditiones col-
 ligaret necessarios. Inter hæc tam ambigua Rex, & regni principes uniuersi,
 cum multa formidine tenebant suspensi. Vnde collectis regni uiribus apud
 fontem Sephoritanum, ubi conuenire de prisca consuetudine solent exerci-
 tus, desidentes, rei euentum præstolabantur. Vocatisq; tam principe Antio-
 cheno, quām Tripolitano Comite, uires & subsidia corrogabāt, undecimq;
 de die in diem expectantes, ut in aliquas regni partes subitus irrumperet, &
 legiones induceret solito multipliciores.

Rex apud Nazareth ægritudine correptus ualida, Guidonem de Lizimaco, Comitem loppensem,
 regni procuratorem constituit. Caput XXXV.

DVM igitur noster apud fontē Sephoritanū, ita suspensus detinere exer-
 citus, contigit Regē apud Nazareth febre cōtinua grauissimē laborare,
 morboq; elephantioso, quo ab initio regni sui, à primis adolescētiae auspicījs
 molestari cooperat, præter solitū ingrauescente, lumen amiserat, & corporis
 extremitatibus læsis & cōputrescentibus omnino, pedes manusq; ei suū de-
 negabant officiū: Regiam tamen dignitatē, & administrationē nihilominus
 (licet à nōnullis ei suggereretur ut cederet, & de bonis regijs sibi tranquillam
 seorsum eligenti uitā honestē prouideret) hactenus nō decreuerat deponere.
 Licet eī corpore debitissimus esset & impotens, forti tamē pollebat animo, & ad
 dissimulandā ægritudinem & supportandā Regiam sollicitudinem supra ui-
 res enitebatur. Febre igit̄, ut præmisimus, est correptus: & de uita desperās,
 conuocatis ad se suis principibus, presente matre & D. Patriarcha, Guidonē
 de Lizimaco sororis suæ maritū, Comitem loppensem & Ascalonitanum,
 de quo in superioribus sæpiissimā fecimus mentionem, regni cōstituit procu-
 ratorem, salua sibi Regia dignitate, retentāq; sibi Hierosolyma, cum redditu
 decem millium aureorum, annuatim soluendorum: reliquarum regni par-
 tium generalem, & liberam ei contulit administrationem, præcipiens om-
 nibus, ut eius uassalli fierent, & ei manualiter exhiberent fidelitatem. Quod

Bb ij & fa

& factum est. Iurasse tamen prius de mandato domini Regis perhibetur, quod eo uiuente nō adspiraret ad coronam, & quod de uniuersis ciuitatibus & castellis que rex in presentiarum possidebat, nihil transferret in alium, vel à fisco alienaret. Creditur tamen id studiose, & de multa industria eidem in iunctum fuisse, & ad id firmiter obseruandum iuris iurandi religione in praesentia uniuersorum principum obligatum fuisse, eo quod singulis eorum, ferè de maioribus regni membris, portiones promiserat non modicas, ut ad id obtinendum quod petebat, eorum suffragijs iuuaretur & studio: quibus ut promissa completeret, simili uinculo dicebatur astrictus. Nos uero id asserendo dicere non conuenit, quia pro recto compertum non habemus: ita tamen fama frequenter diuulgabatur in populo. Erant tamen nōnulli, quibus hec mutatio non multum placuit, quorum alii familiaribus studiis, & ex causis occultis ad id ut displiceret procliues se dabant: alii publicam agentes causam, & de regni statu anxie solliciti, publicè contestabantur, prædictum Comitem, tantæ administrationis imparem, oneri ad procuranda regni negotia non posse sufficere: alii uero, quibus de eius promotione spes suberat, ut suas meliores possent facere conditiones, utiliter factum asserebant. Eratq; murmur, & uox dissona plurimum in populo, iuxta id quod prouerbialiter dici solet: Quot homines, tot sententiæ. Veruntamen hac diu desiderata, & iniuncta sibi pro uotis administratione, qua in primis satis inconsideratè uetus est gloriari, non diu laetatus est, sicut in sequentibus dicetur. Inconsideratè autem onus huiusmodi præfatum sibi assumplisse Comitem, ea diximus ratione, quod non satis diligenter uires suas cum eo quod iniungebatur munere compensauit. Impar enim uiribus & prudentia, pondus importabile humeris imposuit, parabola non satis edoctus Euangelica, qua suggesture ei qui turrim uult ædificare, ut sedens prius computet sumptus, & discutiat diligenter, utrum pares cum aslumpio proposito proposito uires habeat, ne disiciens auidat: Iste homo ccepit ædificare, & non potuit consummare.

*Salahadinus cum ingentibus copijs fines nostros ingressus, circa partes Scythopolitanas
confedit: nostri occurruunt ei.* Caput XXVI.

His ergo apud nos se ita habentibus, exercitu quoq; nostro apud Sephorum in unum ex parte plurima congregato, sæpè dictus Salahadinus, post multam deliberationem, accitis sibi uiribus de regione quæ trans Euphratem est, conuocatis quas undecunq; potuit asciscere equitum copijs, in multitudine graui, & ad unguem armata, nouissimum fines nostros ingressus est. Subito enim transcursa Auranitide regione, quæ secus mare Tyberiadis est, in campestribus Iordanis, eo loco cui nomē est Cauā, cum suis legionibus apparuit, in partes uarias distributo exercitu. Vnde profectus, secus Iordanis fluenta uersus Scythopolim properat. Scythopolis autē ut sèpè dictum est, ea est que hodie dicit̄ Bethsan, olim uniuersa metropolis Galilæ: cuius nobilitatis argumēta, edificiorum ruina pristinorum & multo marmore quod in effractis ædificiis inuenit̄, est colligere: nunc uero ad nihil redacta, raro incolit̄ habitatore, solo oppidulo, quod in paludib. situm est, paucorum habitatorum reseruato. Hi uero, licet armis & uictualibus pro suo numero, & loci

& loci capacitate satis abundarent, de praesidii tamen munitione diffidentes, antequam hostilis omnino accederet exercitus, castrum deseruerunt, relictis impedimentis omnibus Tyberiadem se transferentes. Vnde factū est, quod hostes ad prædictum accedentes locum, & uacuum reperientes, eum pro arbitrio tractauerunt: quicquid armorum, quicquid uictus, quicquid utilium deniq; intus erat, secū deferentes. Vnde profecti, diuisioꝝ procedentes exercitu, pars quædam circa fontem Tubania, qui ad radices montis Gelboë oritur, secus urbem antiquitus nobilem, quæ dicta est Iezrahel, nunc autem uulgari appellatione dicitur paruum Gerinum, castra locauerunt, commoditatem aquarum secuti. Nostri autē qui apud fontem Sephoritanum (de quo sepissime in his tractatibus nostris fecimus mentionem) adhuc detinebātur in castris, expectantes suspensi, ex qua nam parte hostiles in nostrā regionem uellent irrumperē legiones: cognitoꝝ quod campestria Bethsan iam tenerēt, & multiformiter iam partitis legionib. occupassent, illas partes correptis armis unanimiter, uiuificæ crucis lignū, regiaꝝ uexilla secuti, trans cursis montibus, in quibus sita est Nazareth, Domini ciuitas, descenderunt in campum magnum, cui nomen uetus Esdirelon. Vnde ordinatis aciebus, & iuxta militarem disciplinam modo competenti dispositis, uersus fontem Tubanię, ubi saepè dictus Saladinus cum ingenti egregiorum selectorum militū manu secus aquas se locauerat, cuneos dirigunt: quasi propositum habentes, hostibus expulsi, aquarum sibi uendicare cōmoditatem. Quod peruenientes, rati sunt, quod nō sine difficultate, & periculis congressionibus aquas possent obtinere: subito Saladinus castra soluens, ex insperato fontem deserit, infensus cōuersus Bethsan fontis eiusdem fluenta sequens, uix unius miliarij spacio à nostris semotus, castrametatus est. Porro antequam nostri ad eum peruenissent locum, hostes turmatim se diuidentes à maioribus copijs, regionē adiacentem circuire, & more hostili tractare iam inceperant: ex quibus quidam uicum suprà nominatū, uidelicet paruum Gerinum, confregerant, cuncta quæ in eo repererant, tradentes exterminio. de loci tamen habitatoribus paucos, aut nullos repererunt: nam hostium aduentu præcognito, ad loca munitora se contulerant. Quidam autem eum locum, qui uulgari appellatione dicitur Froboleth, adeuntes, uicum effregerunt, cuncta quæ illis se dabant obuiam, tractates hostiliter: alij uero uias secuti publicas, quibus ad nostrum, ex partibus diuersis, tam equites quam pedites properabant exercitū, trans euntibus multiplicia inferebant pericula: ita ut sine discrimine, & mortis dispendio, ad nostrum alicunde perueniretur exercitum. Nonnulli ex hisdem in montem Thabor (quod prius fuerat inauditum) ascenderunt: & monasterium Græcorum, quod dicitur sancti Heliæ, pro libero tractantes arbitrio, ipsum etiam maius coenobium effringere tentauerunt, sed receperant se intra septa monasterij, quæ muro & turribus erant uallata, tam monachi, q; corum uniuersa familia: & de uiculis nonnulli finitimis, qui eos qui in monasterium ascenderant hostes, ab uniuerso monasterij ambitu uiriliter abegerunt. Ascenderunt etiam nihilominus ex eodem comitatu in eum montem, super quem Nazarena sita est ciuitas: ita ut de prominentibus collibus uniuersam infra se positam respicerent ciuitatē, qui tanto fuerunt formidini mulieribus.

Bb ij paruulis;

paruulis, senibus, aut debilibus qui in urbe erant relicti, ut dum certatim in maiorem ecclesiam inueniendæ gratia salutis se conferre niterentur, multi à turba præfocati interijse dicerentur. Armipotentum enim magna pars ciuium, aut castra secuti erāt, aut ad urbes maritimas, maximè Ptolemaidem, cum suis se transtulerant famulis.

Fames in exercitu oritur ualida. tandem sine commissso prælio, tam nostri quām hostes ab inuicem discedunt. Caput XXVII.

Sic igitur qui à maiore hostium se diuiserant exercitu, longè lateq; per regionem uniuersam dispersi, uolentibus ad nostras accedere legiones, duræ & grauissima inferebant pericula: quo terrore, iam nemo uel commerciorum gratia, uel auxiliarium more ad castra nostrorum auderet accedere. Vnde de subito fames orta est in exercitu. Nam ut expeditius hostibus occurreret, absq; omnibus impedimentis, nostræ illuc se transtulerant acies, sperantes quod intra biduum, aut triduum saltem, res esset finem habitura. Indigebat autem maximè pedites, & præsertim qui ab ora maritima instantissime uocati fuerant, Pisani, Ianuenses, Veneti, Longobardi, qui relictis nauibus & transfretandi apparatu (instabat enim transitus Octobre iam penè medianus) simul cum peregrinis quos reuehēdos suscepérat, nostris se adiunixerunt castris. Hi autem omnes uix ad arma ferēda sufficientes, quia castrorum locus à mari quasi uiginti distabat miliaribus, nihil omnino uiuetualium intulerant. Mituntur igitur legati ad urbes finitimas, qui eorū præfectos, pro mitendis cibarijs sub omni celeritate sollicitent: qui debita diligentia, Regiæ parentes iussioni, certatim & sine dilatione, quanta possunt, illuc dirigunt uiuetualia: quorum pars maxima ad castra perueniens, opulentiam intulit pro loco & tempore sufficientem. Pars uero quædam incautius delata, ad manus hostium peruenit, multam inferens commoditatem. nam & ipsi nihil minus inopia premebantur. Præmissi sanè fuerāt de nostris equitibus non nulli, quibus id erat muneric specialiter iniunctum, ut ihs qui cum alimentis ad exercitum accedebant, tutum procurarēt accessum: qui quos repererunt sibi obuiam, cum incolumitate perduxerunt ad castra. quibus autem hales non fuerunt præsidio, manus hostium incurrentes, aut gladio interempti sunt, aut hostibus perpetuò seruire cōpulsi. Hic sanè, si nostra peccata, nobis Deum passa fuissent esse propitium, uidebatur robur hostium facile in ruinam uerti potuisse, & intolerabilem superbiam descendisse in lubricū. Numquam enim legitur tantam ex uniuerso Orientali tractu cōuenisse, tam equitum quām peditum multitudinē: nec ab aliquibus traditur senioribus, adeò armatam in unum coṇsse manū, ex priuati regni uiribus. Erāt enim eis equites ad mille trecētos, peditum uero armatorū egregiè, quindecim miliū summa dicebat numerus excedere. Præterea magni & admirabiles præerāt exercitiui duces, illustres genere, et armorū experientia præclari, D. Raymūdus Comes Tripolitanus, D. Heinricus Dux Louaniæ, nobilis de Imperio Theutonico princeps: Radulphus de Maletne, inclytus de Aquitania uir. exceptis regni principibus, qui erant, Guido Comes loppensis, Raynaldus de Castellione, dñs terræ ul. ra Iordanē, qui aliquando fuit princeps Antiochenus: Balduinus de Ramis, Balianus Neapolitanus frater eius, Raynaldus Sydoniensis, Gal-

sis, Galtherus Cæsariensis, Ioscelinus regius Senescallus. Ex his omnibus uidebatur satis probabile, hostes nostros, inconsideratè nimis transisse Jordanem, & nostris finibus insedisse: sed peccatis nostris id merentibus, effusa est contentio super principes, ita ut in publicis negociis, quæ tantam uidebantur exigere diligentia, nō solum negligenter, uerum etiam malitiosè dicerent uerari. Nam qui negotia presentia uidebantur maximè promouere potuisse, hi (ut dicitur) comitis loppelis odio, cui regni curam nudius tertius Rex cōmiserat, indignè ferentes, quod homini incognito, indiscreto & penitus inutili tantorum negotiorū summā in tantis periculis, & tantè necessitatibus articulo cōmisisset. Vnde factū est, quod per octo dies continuos, castra hostiū circa se posita, & uix à nostris distantia spacio unius miliarii patienter nimis, imò probroso, quod nulq; alibi in regno accidisse legit, passi sunt morā facere, & in regionem pro libero arbitrio defæuisse uniuersam. Mirabantur qui aderant viri simplices, & militiæ principum nostrorū expertes, quid' nam esset, quod tanta opportunitate oblata nō fieret cum hostibus congressio: neque de conflitu quicquā ordinaretur. Prætendebant tamen occasionē, ubi de his in publico tractabatur, quod Saladinus hostilium princeps legionum, in loco resideret, scopolis obsito, ita quod ad eum nō sine periculo graui nostre possent acies accedere. Præterea & cohortes haberet ualidas, quali in circuitu dispositas, quæ in nostris propositum haberent undiq; irruere, si cum Saladinu nostraræ tentarent acies congregari. Dicebatur à quibusdā, quod uerè sic erat, quod iustè à principibus sic allegabatur: alijs uero asserebant, quia color quæsitus erat, & fraudulēter fabricabatur belli fuga, ne Comiti adscriberet, si quid prosperum in eo factō accideret, & sub eius ducatu rem benè gessisse uiderentur. Hæc tam multipliciter à pluribus dicta, ita conscripsimus, nihil assertiuè ponentes, tanquam qui rei ueritatem non sumus plenius assecuti. Certum est tamen, quod septem aut octo diebus continuis, circa Jordanem in finibus nostris hostes moram egerunt liberam, nostris quotidie impunè damna irrogantes multiplicia. Octaua tandem die, uel potius nona, reuocatis expeditionibus suis, ad propria reuersus est indemnus. Nostrī uero ad fontem iterum se contulerant Sephonitanum, non penitus, quin adhuc rediret, securi. Accidit autem per eosdem dies, quibus ad fontem Tubaniam noster exercitus detinebatur, quiddam memoria dignum. Nam cum haec tenus tam satis suprà nominatus fons, quam qui ex eo riuus profluit, pisces aut nullos, aut rarissimos habere crederet, illis diebus tantam dicit copiam ministrasse, quæ uniuerso exercitu sufficere posset.

Saladinus urbem Petracensem trans Jordane obſidet, & obſessam impugnat hostiliter. Caput XXVIII.

Accidit porrò non multum ab eorum opinione secus: nam uix euoluto unius mensis spacio, renouatis uiribus, bella parat recidiua, reuocat cohortes, congregat legiones, comparat machinas, & eorum omnium quæ ueres obſidentibus usum solent preſtare necessarium, curam gerit diligentem. Quibus rite dispositis, trans cursis Basan & Galiat, Ammonitarum quoq; & Moab, quæ sunt ultra Jordane regionibus, urbem cui nomen pristinum de Petra deserti, modernum uero Crath, obſidere disponit. Quo per explo-

Bb iiiij ratores

ratores præcognito, Raynaldus de Castellione, qui regionis illius tanquam
hæreditatis uxoriæ curam gerebat, trahēs secum militiam, quæ ad castri tui-
tionem sufficere posset, ad partes illas citus pertransiit. Erat autem ei ibidem
& aliud negotium. Nam Hemfredus tertius, iunioris Hemfredi filius, senio-
ris Hemfredi qui cognominatus est de Torono, Regij constabularij ex fi-
lio nepos, prædicti Raynaldi priuignus, domini Regis sororem iuniorem,
quam quadriennio penè antè despōlauerat, ducturus erat illis diebus in uxo-
rem. Vix ergo ad locum peruererat suprà nominatum, uixq; nuptiarū com-
pleuerant solennia, cum ecce eadem die, ut dicitur, Salahadinus cum innu-
merabili affuit multitudine, machinas & tormenta iaculatoria, quibus ob-
fessa solent flagellari præsidia, secum defrens, & castris circumpositis locum
obsidione uallauit. Fuit autem prædicta ciuitas in monte sita sublimi admo-
dum, & uallibus ambitu profundis, iacuitq; multis temporibus confracta,
redacta penitus in solitudinem. Tandem uero regnante domino Fulcone
Latinorum Orientalium rege tertio, Paganus quidam qui cognominatus
est Pincerna, regionis ultra Iordanem Dominus, in eodem monte, in quo ci-
uitas sita fuerat, præsidium fundauit, in ea montis parte, qua idem mons mi-
nus cliuosis est, & quæ plano exterius adiacenti magis est contermina. Qui
uerò successerunt ei, Mauritius uidelicet nepos eius, & Philippus Neapo-
litanus, locum prædictum uallo & turribus reddiderunt insigniorem. Extra
prædictum autem præsidium, ubi olim ciuitas ædificata fuerat, suburbium
nunc erat, in quo eius loci habitatores quasi satis tuta sibi posuerant domici-
lia. Nam ab Oriente erat eis oppidum, quasi pro munitione summa. ex reli-
quis uero partibus, totus mons, ut prædictum est, imis uallibus cingebatur;
ita, ut si uel modicò muro esset procinctus, nullius hostilitatis formidaret ac-
cessus: duobus enim tantum locis, ad montis fastigium ascendendi patet op-
portunitas, qui à paucis facile contra hostium ingentes copias possunt de-
fendi. Reliquæ uero partes omnino dicuntur imperiæ. Videns ergo prin-
ceps Raynaldus, quod hostes aduenerant, proposuit, improuide satis, sicut
ijs qui circa huiusmodi sensum non habent exercitatum, locum exteriorem,
& suburbium præsidio adiacēs, tueri: inhibuitq; habitatoribus loci, res suas
in præsidium transferri uolentibus, & suæ prouidere salutē, ne sua deferrent
domicilia, nec aliquid de suis fruolis præsumerent asportare. Sed dum tam
equitum quām peditum manipuli circa hoc essent solliciti, & ad impedien-
dum hostium ascensus desiderarēt, uicit hostium multudo: et illis in fugam
uersis, qui eis iter præpedire moliebantur, montem obtinuerunt, ferro iter
aperientes uniuersum: ita ut paulo minus cum nostris in præsidium se recipi-
re certantibus, hostes uiolentum habuissent ingressum: ita ut nisi unius equi
tis, cui nomen Iuerius erat, restitisset admiranda probitas, qui iam de hosti-
bus accesserant, per pontem, & portam ponti conterminam liberum suis, &
sine difficultate uendicassent introitum. Sic ergo miseri ciues, imprudentis
rectoris consilio, rerum suarum passi sunt dispendium, hostibus eorum la-
res obtinentibus, cum utensilibus omnimodis, et suppellectile uniuersa. Qui
autem in præsidium se receperant, timentes hostium impetum, imprudenter
nimis & inconsideratè penitus pontem, qui super uallum erat unicus, quo
ijs qui

īs qui obfessi erant, introitus patebat & exitus, deiecerunt. Erant autem in-
tus promiscuae conditionis & sexus turba plurima, & inutilis, quae obfessis
potius oneri erant quam utilitati, histriorum, tibicinum uidelicet & psaltria-
rum, quae ex omni regione ad diem nuptiarum conuenerant: quibus præ-
ter spem accidit. nam dum ludicra quererent & lasciuiam nuptialem, mar-
tios inuenierunt congressus, & large suis studijs dissimiles præliorum occu-
pationes. Contulerant se præterea in locum prædictum ex locis suburbanis,
Suriani cum uxoribus & paruulis, locumq; repleuerant. Ita ut discurrere uo-
lentibus, præ turbis non pateret uia libera, essentq; uiris expeditioribus, &
defensionis studio dantibus operam oneri & impedimento. Vi etiam tamen
dicebatur locus abundare, sed armorum nō erat tanta copia, quantam
loci tuitio uidebatur exigere.

Rex Comiti loppensi administrationem auferit, Balduinum nepotem suum regio dia-
demate coronat. Caput XXXIX.

REx uero interea uidens, quod supradicto negotio apud fontem Tuba-
niarum Comes loppensis, cui ut præmissimus, regni commiserat admi-
nistrationem, minus strenue minusq; prudenter se gesserat, quodq; eius im-
prudentia, & omnimoda insufficientia regni status penè lapsus fuerat, sanio-
re usus consilio, reuocat ad se suam quam illi commiserat administrationem.
Dicuntur & aliæ subesse cauſæ. Nam ut prædiximus, ubi curam regni ei
commiserat, urbem Hierosolymorum cum decem millibus aureorum per-
soluendorum annuatim pro expensis familiaribus sibi retinuerat: postmo-
dum facti pœnitens pro Hierosolyma Tyrū eisdem conditionibus, eo quod
munitissima totius regni esset ciuitas, & suis cōditionibus aptior esse uidere-
tur, sibi uoluit permutari. Quam eius petitionē, quoniā Comes ægrè uisus
est suscepisse, Rex prædictam dicitur mutasse sententiam. Factumq; est me-
ritò, ut qui in modico erga eum qui sibi uniuersa contulerat, noluit esse libe-
ralis, ab uniuersa summa rerum decideret. Nec solum regni cura & admi-
nistrationis honor ei subtractus est, uerùmetiam successionis spes, ei peni-
tus amputata. Nam de communi principum consilio, maximè domini Boa-
mundi Antiochenorum, domini quoque Raymundi Tripolitaní Comi-
tis, Raynaldi Sidoniensis, Balduini Ramatensis, Baliani fratri eius, præ-
sente ipso & contradicere non audente, suggestente hoc & ad id penitus hor-
tante matre, Balduinus adhuc puerulus uix annorum quinque, prosequen-
te eum uniuersæ plebis suffragio, cleri quoque qui præsens erat assensu, in
ecclesiæ Dominicæ resurrectionis, Regia decoratus est unctione, & solen-
niter coronatus: statimq; sine dilatione exhibitæ sunt eidem puero, uni-
uersorum Baronum cum solita iuramentorum forma, manualiter fidel-
tatis honor & gloria, Regiæ debita maiestati, cumq; omni plenitudine sunt
depensa. solus autem loppensis comes, ut ei suum exhiberet hominum,
à nemine est inuitatus. quod factum prudentioribus, sicut erat procul-
dubio, conceptæ simultatis, imò manifesti odj; eidens uisum est argu-
mentum: sicut ex post facto liquebat manifestius. Verùm super hoc tantæ
mutationis articulo uaria erat, & multiplex uirorum prudentium opinio,

Bb v dicenti,

dicentibus alijs, quod in hac pueri promotione nihil compendij regno, nihil utilitatis rebus accessisset publicis. Nam uterque regum, alter morbo, alter aetate praepediente, prorsus erat inutilis: magisque uideretur expediens, si de communi consilio procerum, alicui uiro strenuo, consilio pollenti, regiorum circa negotiorum, & Reipublicae committeretur administratio: alijs autem uidebatur, quod de pueri factum erat, et si uero poterat usquequamque utili iudicari, in eo tamen publicae uidebatur consultum esse utilitati. quod predicto Comiti ad regni successionem anhelanti, uiro, ut dicebatur, insufficienti succedendi spes esset precsa: in quo futurorum materia scandalorum, & periculo sae seditionis quae post regis obitum timebatur, fomes, finem accepisse sperabatur. Omnibus tamen mens una erat & desiderium, ut gerendis publicis, maximeque educendis & reducendis exercitibus, contra hostium solito uehementiorem instantiam praeficeretur procurator: idque soli Comiti Tripolitanu conuenire, eumque solum ad predicta posse sufficere, penè omnium una erat sententia. Factum est autem hoc, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo tertio, indictionis primae, mense Nouembri, uicesima die mensis.

Rex congregatis copijs ultra Jordani festinat, ut obsecsis subueni. st. Saladinus
obsidionem soluit. Caput XXX.

AT uero Saladinus interim dum haec Hierosolymis sic agunt, obsecsam urbem, cura nihilominus propensiore & totis viribus fatigabat, ijs qui intus erant obsecsi, requie importuna denegans instantia. Octo enim erectis machinis, sex ab interiori parte, ubi antiqua fuerat ciuitas, duabus uero ab exteriori loco, qui uulgari appellatione dicitur Abelet, castrum tanta importunitate non minus nocte quam interdiu, immisis mirae magnitudinis molariibus flagellabat, quod uel manum exercere, uel respicere per cancellas, aucto aliquo defensionis genere, nemo illorum qui intus erant, praesumeret attenare: eoqueuentum erat, quod eis praenimio terrore confusis, nec audientibus comparere, hostes ad praedam, quam miseri ciues in uallum quod praesidio conterminum suberat, introduxerant, immisis funibus impunè occident, & diuisa membratim animalia sibi extraherent ad cibū, indemnes, omnino aduersitatis nihil ab oppidanis perpessi. Sed & qui in exercitu hostium erant coquorum uel pistorum habentes officium, quicque rerum uenaliū procurabant forum, hi in domibus ciuium omni commoditate resertis officinas locauerant suas, liberè suis professionibus utentes. Repererant sane in eis frumenti, ordei, uini & olei abundantiam, quibus inuitis eorum dominis violenter utebantur. Porro qui in praesidio erant, & ipsi machinam aliquando tentauerunt erigere: sed tanto artificio dirigebant contorta, qui machinis praerant exterioribus, quod præ assiduis ictibus & mortis formidine, quam singuli lapidum immisorum intentare uidebantur, nostri à proposito deficientes, satius iudicabant, patienter quicquid inferebatur portare, quam ad illud defensionis genus cum mortis se attollere periculo. Nec soli qui egrediebant de abditis, accedentes ad propugnacula, ut uel tela uel lapides in hostes iacularentur, uel ut obsidentes inspicerent legiones, tanto erant expositi periculo, terroreque quatiebantur ad desperationem compellente. uerum & qui erant

erant in conclauibus, in rimis, & qui ad loca secretiora se cōtulerant, acceden-
tiū fragore molarium & sonitu perterriti, uidebantur quasi audire toni-
trua, expectantes quasi fulminum iactus, & suspensi semper, ne cōfracta super-
eos ruerent ædificia. Sollicitus erat Rex interea, & tota procurabat diligen-
tia quomodo subueniretur obſeffis, quomodo eis desideratum maturare,
tur ſubſidium. Assumpto igitur ſecum uiuificæ crucis ligno ſalutari, et regni
uiribus ex omni parte cōgregatis, ad partes illas properat, opem latus ob-
ſeffis: perueniens cō ad Mare ſalis, quod alio nomine dicitur lacus Asphalti-
tis, ſecus locū cui nomen Segor, qui hodie uulgari appellatione dicitur Pal-
mer, post multas deliberationes, uniueroſo exercitui Duce ac preceptorem
Comitem instituit Tripolitanum. Salahadinus uero, cognito per explorato-
res, quod exercitus Christianus in proximo eſſet, & quod Tripolitanus Co-
mes prefectus eſſet legionibus, depositis machinis, et in dicto ſuis reditu, ob-
ſidionem, qua per mensē continuum, locum afflixerat prædictum, ſoluit,
ad propria reuersus. Rex tamen nihilominus cum omni exercitu ad locum
perueniens destinatum, optata mīciibus intulit cōſolationem: indi-

Et oꝝ reditu, et reuocatis agminibus, lospes Hiero-
solymam reuersus est.

LIBER

L I B E R V I C E S I M V S T E R T I V S

P R A E F A T I O.

Roposueramus sinistrorum tædio casuum, qui frequētius solito, imò qui penè continuè regno accidunt, amodò calamis ocium indicere, et sepulta mandare silentio quæ posteris publicanda suscepemus. Nemo enim est, qui non inuitus languorem patriæ, & suorum defectus in lucem proferat. cum quasi usu inter homines eueniat, & tanquā naturale reputetur, unumquenq; totis niti uiribus, patriam laudibus attollere, & titulis non inuidere suorum. Verum præconiorum nobis omnis subducitur materia, & solum apta fletibus & lachrymis extorquens nobis se offert lugentis patriæ calamitas, & miseria multitudinjs. Qui enim hactenus in superioribus libris, uirorum fortiū qui in nostro Oriente, maximeq; Hierosolymis, per annos octoginta et amplius principatum tenuerunt, egregia facta, quali quali stilo descripsimus, deficiimus in nobisipsis detestatione præsentium, obstupescentes materiam, quæ se oculis & auribus ingerit, quæ nec Codri carmine, nec cuiuslibet Mænij digna est relatu. Nihil enim in nostrorū principum actibus occurrit, quod memoriæ thesauris, uir prudens credat esse mandandum: nihil quod lectori re-creationem conferat, aut scriptori proficiat ad honorem. Perijt enim apud nos, iuxta quod Propheta conqueritur, 'A prudente consiliū, sermo à sacerdote, uisio à Propheta: factusq; est apud nos, sicut populus, ita & sacerdos. ita ut nobis aptari possit illud propheticum, Omne caput languidum, & omnne cor mœrens. à planta pedis usq; ad uerticem, non est in nobis sanitas. Iam enim ad ea tempora, quibus nec nostra uitia, nec eorum remedia pati possumus, peruetum est: unde nostris id merentibus peccatis, facti sunt hostes in capite, & qui de inimicis triumphantes, palmam frequentius solebamus referre cum gloria, nunc in omni penè conflictu, diuina destituti gratia, deteriorem calculum reportamus. Ideoq; silendum erat, consultiusq; uidebatur nostris defectibus, noctem inducere, quam solem inferre pudendis. Sed quibus cordi est, ut in eo quod semel coepimus, nos continuemus proposito, quiq; orant instantius, ut regni Hierosolymorum status omnis tam prosper quam aduersus, posteritati, nostra significetur opera, stimulos addunt, proponentes Historiographorum disertissimos, T. Liuium uidelicet, Romanorum non solum prospera, sed etiam aduersa mandasse literis: Josephum quoq;, non solum quæ à Iudæis egregie gesta sunt, uerum & quæ eis sunt ignominiosè illata, longis tractatibus publicasse. Abundat & alijs exemplis, qui ad hoc nos nituntur impellere, eoq; facilius persuadent, quia plus liquet rerum gestarum scriptoribus, utrāq; partem pari esse ratione proposi- tam, ut sicut gestorū fœliciter narratione posteros ad quādam animositatem erigunt, sic infortuniorum subiectorum exemplo, eosdem reddant in similibus cautores. Annalium enim cōscriptores non qualia optant ipsi, sed qualia ministrant tempora, mandare solent literis, ex officio. Rerū autem & bellorum maximè uarius solet esse euentus, & non uniformis: in quo non prospexit

notā 80 numero
xiiii de scriptis
y anchore m

Iperitas continua, nec casus oppositus sine lucidis interuallis. Vincimur ergo, & quæ subsequentia ministrabunt tempora, sicut cœpimus (utinam fausta fœliciaç auctore Domino) uita comite, scripto mandare curabimus diligenter, à secundo proposito reuocati.

Inter Regem & Comitem Ioppensem nutrita diu similitas, erumpit in lites execrabilis. Reconciliationis nulla apparet spes. Tripolitanus regni administrationem & tutelam regiam obtinet.

Caput I.

In terea, inter Regem & Comitem Ioppensem odiorum fomes, magis magisç per dies singulos ex cauiss occultis augebatur, eoç usque contritus rancor proruperat, quod Rex iam manifestè cauissas uidebatur colligere uelle, quibus sororem suam, subito matrimonio separaret: unde iuxta hoc propositum, Patriarchā publicè conuenit, diem sibi præfigi postulans, quasi matrimonium accusaturus, qua in eius præsentia solenniter celebraretur diuortium. Comes uero super ihs omnibus instructus, ab expeditione rediens, à reliquo exercitu segregatus, compendioso itinere Ascalonā profectus est, uxorem præmonens, quæ tunc Hierosolymis morabatur: quæ ante regis introitum, maturius ab eadem urbe discedens, Ascalonam proficiscatur: uerebatur enim, ne si Rex eius copiam habere posset, eam ad uirum nō permetteret redire ulterius. Mittitur ergo à Rege nuncius qui Comitem euocet, & uocationis cauissam aperiat: ille uero renuēs absentiae cauissas allegat, prætendens ægritudinem. Cumç saepius euocatus uenire differret, adiecit Rex in propria persona illuc ire, & Comitem uiua uoce solenniter in ius uocare. Quo perueniens, cum quorundam ex principibus suis comitatu, ciuitatis portas serratas reperit, quas manu tangens, & tertio eas sibi aperiri præcipiens, cum neminem inueniret qui eius obediret uerbo, cum debita indignatione reuersus est, spectante id uniuersæ ciuitatis populo, qui in turribus & in muris, audito regis aduentu se locauerant, rei exitum præstolantes. Rex uero inde Ioppen recto tendens itinere, antequā ad urbem perueniret, quam plures loci eius ex ciuibus obuios habuit, ex utraque classe maiores, quibus urbem aperientibus, Rex sine difficultate ingressus est, ibiç ordinato procuratore, qui loci curam gereret, Accon peruenit. Indicitur ergo apud eandem urbem Curia generalis, ad quam cum die statuta regni principes conuenissent, ccepit Patriarcha, utrumq; magistrum, Templi uidelicet & Hospitalis, in eo uerbo habens consortes, dominum Regem cōuenire, & etiam genu flexo, pro Comite intercedere, ut rancore deposito, eum in suam gratiam restituant: cumç statim exauditi non fuissent, recesserunt cum indignatione simul, non solum à Curia, uerū etiam à ciuitate. Fuerat autem in præsentia principum qui conuenerant, uerbum propositū de mittendis nuncijs ad reliquos principes ultramontanos, qui eos ad Christianitatis & regni auxilium inuitarent. De quo cum prior habendus esset tractatus, Patriarcha, ut prædictimus, incidens, uerbum præferens principale, in sermonem priorem descenderat: atq; cum motu intemperato, ut præmisimus, ab urbe discesserat

Acconenſi.

Acconensi. Comes uero Ioppensis cognito, quod ad eius pacem Rex animū suum nollet inclinare, adiecit peiora prioribus, & assumēs eam quam secum habebat militiam, uersus castrum, cui nomen Darum, suos direxit, & in castra quorundam Arabum, qui in partibus illis gratia pascuorum, tentoria locauerant sua, à rege habentes securitatem, & sub eius fiducia commorantes securi, repentinus irruit, & imparatos reperiens, prædam & manubias agens, reuersus est Ascalonam: quo cognito, Rex, iterum reuocatis principiis, Tripolitano Comiti regni curam et generalem administrationem committit, in eius prudentia simul & magnanimitate spem habens. In quo facto, populi uniuersi & principum, ex parte plurima uidebatur satisfisse desiderijs, unica enim & singularis uidebatur omnibus salutis uia, si prædicto Comiti regiorum comitteretur, negotiorum cura.

*Reliqua in exemplari manuscripto
deficiebant.*

F I N I S.

BASILEAE, PER NICOLAVM BRYLIN^D
G B R V M ET IOANNEM O P O R I N V M,
Anno Salutis humanae M D X L I X,
Mense Martio.

